

אנרח סיימ א' דררר הפבושה לרבים שמקדימים בימי החורף בבקר השכם.
ומתפללים תפלת שחרית בעלות השחר ממש. וקורין ק"ש ומתפללין שמע בקדוּתא
דצפרא קרוב לשיעור שעה עד אשר לא תזרח השמש.

ואעפ"י שפסק מרן הש"ע ז"ל בסי' נ"ח ובסי' פ"ט שאם קרא ק"ש והתפלל משעלה ע"ה
יצא בדיעבד. מ"מ זמן מצותם הוא עם הגז החמה.

ועוד בה שכתב רבינו הטור בסי' נ"ח. שאם קרא ק"ש משעלה ע"ה בדיעבד יצא.
והוא שלא? הא רגיל לעשות פן ע"כ. וכתב הב"ח דאם רגיל לקרות פן אף בדיעבד לא
יצא.

וכ"כ חדושי הגהות מהרל"ח. וכתב הב"ח עוד שם דהכי נקטינו.

ומה שלא הביאו הש"ע לפי שהוא דבר פשוט. וכ"כ הברכ"י שם אות ה'.

אשר מעתה נסתפקתי בדבר אי עדיף טפי להתפלל עם הצבור עם שלא בעונתה הן אל
כביר לא ימאס או דילמא מ"מ בעונתה עדיף ואפילו ביחיד: תשובה נראה להתיר ספק
זה ממה שכתב מרן ב"י ז"ל א"ח סי' צ' על מ"ש הטור דאמרין בש"ס דאסור לו לאדם
שיקדים תפלתו לתפלת הצבור.

שפירש הרב רבינו יונה ז"ל פלומר כשעומד בבהכ"נ אין לו להקדים ולהתפלל אלא
ימתין כדי להתפלל עם הצבור שתפלת הרבים היא רצויה יותר לפני המקום. אלא אם
רואה שהשעה עוברת ואין הצבור מתפללין מתפלל הוא בפני עצמו ע"כ.

וגם הפלפו כתב דכדי להתפלל תפלה בעונתה שרי, ורבינו בסי' תר"ך כתב שהרא"ש
כשהיה רואה שהיו מתאחרין ביוה"כ. היה מתפלל מוסף יחיד כדי להתפלל בזמנה.

ואעפ"י שאין בדבריו הכרע אם היה מתפלל בצבור או שלא בצבור. נלמוד מדברי הר'
יונה דאפילו בצבור שרי עכ"ל ב"י: ודעת לנבון נקל ללמוד מזה דכשם שאם הייתה
השעה עוברת ראוי להתפלל בפני עצמו שלא בצבור הוא הדין נמי אם הצבור מקדימין
להתפלל שלא בעונתה ראוי לאחר תפלתו ולהתפלל בפ"ע ביחיד.

דמאי שנא וכן מוכן מדברי הפלפו שכתב סתם דכדי להתפלל תפלה שרי. משמע בין
להקדים בין לאחר: אלא דצ"ע ממאי דפסק מרן בש"ע סי' רל"ה ס"א דאעפ"י דזמן ק"ש
בלילה משעת יציאת ג' כוכבים קטנים וכו' מ"מ אם מצא צבור מקדימים לקרות ק"ש
מבעוד יום יקרא עמהם ק"ש וברכותיה ויתפלל עמהם וכשיגיע זמן קורא ק"ש בלא
ברכות ע"כ.

דמזה מוכח דאעג"ב דזמן ק"ש ותפלה של ערבית עד צאת הכוכבים והצבור מקדימים
לזמן הזה. עדיף טפי להתפלל עם הצבור.

אפילו שלא בעונתה. ולא להתפלל ביחיד בעונתה וזה הפך ממה שהוכחנו.

ועוד בה שכתב מרן ב"י שם תיקון אחר משם רבינו יונה שבבהכ"נ יקרא ק"ש עם
ברכותיה ויתפלל ולא יתכוון לצאת בה י"ח ק"ש באותה קריאה אלא לעמוד בתפלה

מתוך ד"ת. וינצא י"ח קריאת הברכות ואחר יציאת הכוכבים קורא אותה ויתפונן לצאת י"ח וכו'.

הרי דרבינו יונה ז"ל בעצמו דסבר לה מר דתפלה בעונתה אפילו ביחיד עדיף מתפלת צבור שלא בעונתה קא ס"ל דיתפלל עם הצבור מבעוד יום שלא בעונתה. וכן נמי השיב רבינו האי גאון ז"ל דמוטב שיתפלל עם הצבור אפילו מבעוד יום.

כמ"ש בטור שם. ואין לומר דזמן תפלה של ערבית הוא מבע"י וזמן ק"ש אחר צאת הכוכבים.

ומה שקורין ק"ש נמי מבע"י. הוא פדי לעמוד בתפלה מתוך ד"ת.

כמו שרגילים לומר אנשי קודם תפלת מנחה וכמ"ל משם ר"י. דלא היא דכולהו תנאי דפליגי בזמן ק"ש.

סברי מרנן דזמן תפלת הערב שנה לזמן ק"ש, למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה: איברא דמעיקרא אין פאז קושיא. דשאני הכא בערבית מאי דאמור רבנן שיתפלל עם הצבור אף שלא.

בעונתה היינו עפ"י מ"ש התוס' בפ"ק דברכות דף ב' ד"ה מאימתי קורין וכו' בא"ד וא"ת היא אנו קורין ק"ש כל כך מבעוד יום. ותי' ר"ת דקי"ל פרי יהודה דזמן תפלת המנחה עד פלה"מ ומיד פשיקלה זמן המנחה מתחיל זמן ערבית ור"י פירש דמה שאנו מתפללין ערבית מבע"י.

סבירא לן פהני תנאי דגמרא דאמרי משעה שקדש היום: ומשעה שבני אדם נכנסין להסב דהיינו סעודת ע"ש והיא היתה מבעוד יום. וגם ראיה מרב דהנה מצלי של שבת בערב שבת: ומסתמא גם הנה קורא קריאת שמע וכו' ע"כ: והרא"ש ז"ל הקשה על דברי ר"ת וקיים דברי ר"י ואע"ב דלית הלכתא פהני תנאי וכו'.

מ"מ בתפלה הקלו. גם מתוך הדחק נהגו כך לפי שמתקבצין הצבור לתפלת המנחה ואלו לא היו קורין את שמע ומתפללין תפלת הערב עד צאת הכוכבים.

הנה כל או"א הולך לביתו והנה טורח להם להתקבץ לאחר מפאן ולא היו מתפללין בצבור. לפיכך נהגו העם לקרות שמע ולהתפלל קודם צה"כ וסמכו על הני תנאי כדפירשנו אף על גב דלכתחלה אין לקרות ק"ש עד צאת הכוכבים כסתמא דמתניתין.

וכרבי יהושע דפליג ארבי אליעזר בבביתא ע"כ ומאי דקאמר מר בתפלה הקילו. גם מתוך הדחק וכו'.

פירש הב"ח ז"ל דכיון שהוא דוחק פדאי הם התנאים הללו דמקילין לסמוך עליהם בשעת הדחק. כדאמר רבי בפ"ק דנדה דף ט' פדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעה"ד ע"כ: דהשתא עפ"י האמור תורה יוצאה בהינומ'א דשאני תפלת ערבית מתפלת שחרית דבערבית פשיתפלל עם הצבור מבעו"י זמנה הוא לכמה מרבאוותא דסברי מרנן דתפלת ערבית מפלה"מ ואילך.

וְהוּי מְתַפְּלֵל בְּעוֹנָתָהּ. מִשָּׂא"כ בְּתַפְּלוֹת שְׁחָרִית דְּזַמְנָה עִם הַגִּיז הַחֲמָה אֲלִיבָא דְכ"ע וְלִיבָא
מֵאֵן דְּפָלִיג לְהָכִי אִם הַצְּבוּר מְקַדִּימִים רִשְׁאֵי הוּא לְאַחַר וְלִהְתַּפְּלֵל בְּעוֹנָתָהּ בְּיַחֲדָא: גַּם
רַבִּינוּ ה"ג ז"ל דְּהַשִּׁיב דְּמוּטָב לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצְּבוּר מִבְּעוּ"י וְכו' הָכִי נָמִי ס"ל כַּמ"ש
הָרָא"ש עַל דְּבָרָיו מִשּׁוּם דְּנִרְאָה לּוֹ שְׁיִוְתָר טוֹב לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלְתּוֹ עִם הַצְּבוּר מְפִלֵּג הַמְּנַחָה
וְלִמְעַלָּה כַּר' יְהוּדָה מִמָּה שְׁיִתְפַּלֵּל בְּיַחֲדָא וְיִסְמֹךְ גְּאֻלָּה לְתַפְּלָה ע"כ: וּמֵאֵי דְפִשְׁטָא לֹן
מְעִיקְרָא דְלְכוּלְהוּ תַנְאֵי דְפָלִיגֵי אֲזַמְן ק"ש.

שְׁוֵו בְּשִׁיעוּרֵינָהּ דְזַמְן ק"ש וְזַמְן תְּפִלָּה שְׁנָה לְמַר כְּדָאִית לָהּ וְלְמַר כְּדָאִית לָהּ אֲתֵי שְׁפִיר
לְפִירוּשׁ ר"ת שְׁפָתַב דְק"ש שְׁקוּרִין מִבְּעוּ"י בְּבַה"כ"נ עִיקָר מִשּׁוּם דְקִי"ל כַּר"י כַּמ"ש
לְעֵיל מִשָּׁם הַתּוֹס' דְזַמְן ק"ש וְזַמְן תְּפִלָּה שְׁוִין.

גַּם לְפִירוּשׁ ר"י כַּנְז' שָׁם דַּס"ל כְּהִנֵּךְ תַנְאֵי דְבְרֵינָתָא וְכו' א"ש דְזַמְן ק"ש וְזַמְן תְּפִלָּה שְׁוֵו
בְּשִׁיעוּרֵינָהּ אֲמָנָם לְפִירוּשׁ ר"ש"י שְׁפָתַב שְׁאִין יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבַת ק"ש מֵה שְׁקוּרִין בְּבַה"כ"נ
מִבְּעוּ"י. אֲלָא בְּמָה שְׁאָדָם קוּרָא ק"ש עַל מִטְתּוֹ מִשְׁתַּחֲשָׁף.

מִשְׁמַע דְזַמְן תְּפִלָּה מִבְּעוּ"י כַּר"י. וְזַמְן ק"ש עִם יְצִיאַת הַכּוֹכָבִים.

וְכֹן מְפִרְשׁ בְּהִדְאָא בְּמָה שְׁהַקְשָׁה הָרָא"ש עַל ר"ת דְנָהִי נָמִי דְתַפְּלוֹת הַמְּנַחָה עַד פְּלֵה"מ.
שְׁוֵו אֲפִיגְדָא הַתְּמִיד וְכו'.

וּמִשְׁעָה שְׁנַגְמַר זַמְן תְּפִלַּת הַמְּנַחָה מִתְחִיל זַמְן תְּפִלַּת הָעֶרֶב. אֲבָל לְק"ש שְׁתְּלוֹי בְּזַמְן
שְׁכִיבָה.

אִין רָאוּי לְקִרוֹת אֲזוּ דְעִדִּין אִינוּ זַמְן שְׁכִיבָה ע"כ: גַּם לְתִיקוּן שְׁנֵי שְׁפָתַב מְרֹן ב"י בְּשָׁם
רַבִּינוּ יוֹנָה. דְּמֵי שְׁרוּצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוּ יַעֲשֶׂה כָּף.

שְׁיִקְרָא ק"ש בְּבַה"כ"נ בְּלֵא פְתִיחָה וְחֲתִימָה וְיִתְפַּלֵּל עִם הַצְּבוּר וְאוֹתָהּ תְּפִלָּה יִתְפַּלֵּל לְשָׁם
חוֹבָה. וְאַחַר יְצִיאַת הַכּוֹכָבִים יִקְרָא ק"ש בְּבִרְכוּמֵיהּ בְּפְתִיחָה וְחֲתִימָה וְיִתְפַּלֵּל לְשָׁם גְּדֻבָּה
וְכו' עִי"ש: הָרִי לָהּ לְשִׁיטַת ר"ש"י וְהָרָא"ש וְר"י ז"ל זַמְן תְּפִלָּה לְחוּד וְזַמְן ק"ש לְחוּד.

וּמ"מ נְקֻטִין דְּאֲלִיבָא דְכוּלְהוּ רַבְּאוּתָא קִיָּמֵי בְּחַד שִׁטָּה מִיַּת דְלַעֲנִין תְּפִלַּת עֶרְבִית
זַמְנָה מִפְּלֵה"מ וְלִמְעַלָּה. דְּהַשְׁתָּא אֲתֵי שְׁפִיר מ"ש מְרֹן הַש"ע דָּאִם הַצְּבוּר מְתַפְּלִין
מִבְּעוּ"י דְיִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם וְכו': אֲלָא דְלָבִי מְהַסֵּס קֶצֶת בְּמָה שְׁהַקְשָׁה הָרָא"ש ז"ל עַל פִּיר"ת
דְלַעֲנִין ק"ש שְׁתְּלוֹי בְּזַמְן שְׁכִיבָה וְכו' דְקָשָׁה לִי דְהָא דְכְתָבוּ הַתּוֹס' בְּדָף ב' ד"ה אַמ"ל
ר"י וְכו' וְי"ל דְלְדִידָהּ לֹא קָשְׁיָא דְלֹא דְרִישׁ בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ.

אֲבָל לְרַבְּנָן דְּדָרְשֵׁי קָשְׁיָא דְאִינוּ זַמְן שְׁכִיבָה ע"כ"ל. דְלָפִי מ"ש הַתּוֹס' לְעֵיל דַּר"ת קָשִׁים
לִיה כְּרַבִּי יְהוּדָה.

וְעַל כְּוִרְחִין לֹמַר דְּאֲפֻלָּה מִקְלָתָא קָאֵי כַּר"י וְלֹא דְרִישׁ בְּשִׁכְבָּהּ וְכו' וְא"כ מֵאֵי קְפִרְיָה
הָרָא"ש ז"ל, וְתַגְדֵּל יוֹתֵר הַקְּשָׁיָא דְגַם הָרָא"ש הַקְּשָׁה הַקְּשָׁיָא הַנִּז' שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת
וְתִרְצַן כְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְלְדִידָהּ דַּר"מ דְקָאֵי בְּשִׁיטַת רַבְּנָן קָאֵמַר וְכו' עִי"ש.

הָרִי גַם הָרָא"ש ס"ל דַּר"י לֹא דְרִישׁ בְּשִׁכְבָּהּ וְכו'. וְנִרְאָה לִינְשֵׁב דְהָכִי כְּוִנַּת קוּשְׁיָת
הָרָא"ש עַל פִּיר"ת.

דנהי דקיי"ל פּרבי יהודה היינו לענגן תּפלה דעד פלה"מ מתחיל זמן תּפלת הערב. אכל לענגן ק"ש לא קיי"ל פּרבי יהודה דלא דריש בּשכּפה, אלא פּרנגן דדרשי בּשכּפה זמן שכיבה וכיון שּתלוי בזמן שכיבה אין, ראוי לקרות אז.

וכן משמע מתשובת רבינו האי גאון ז"ל פּתבוח הרא"ש והרשב"א הביאו מרן ב"י שמתפללין ערבית עם הצבור מבעו"י ואח"כ קורין את שמע בזמנה וכתב עליו הרא"ש ז"ל משום שגרא שיותר טוב להתפלל עם הצבור מפלה"מ ולמעלה כר"י.

וכן משמע מדברי רבינו יונה עיין בב"י. דגרא מדברי קודשם דמאי דקאמרי קיי"ל כר"י היינו דוקא לענגן תּפלת ערבית שמתפללין מפלה"מ ולמעלה.

אף לענגן ק"ש לא קיי"ל פּונתיה אלא פּרנגן דדרשי עד זמן שכיבה בזמנה אחר צאת הפוכבים: והן יקר ראמה עיני להב"ח שם סי' רל"ה דלא ניקא ליה למימר דרבי יהודה לא דריש בּשכּפה.

דא"כהו"ל ר"י כב"ש עיין ברכות דף י"א. וכתב דצריך לפרש לפיר"ת פּינן דלרבי יהודה הוי לילה פּאחר פלה"מ לענגן תּפלת ערבית, הוא הדין דהוי לילה וזמן שכיבה לענגן ק"ש.

עיי"ש מה שפירש פּונת התוס' דקמקשי ר"י לר"מ וכו' בדרף זה. ובהכי מינישב קושניית הרא"ש על ר"ת וכו' עיי"ש.

ולפי מה שכתבנו לעיל מוכח דקושניית הרא"ש על דברי ר"ת קושניא קנימת. דאף את"ל דדעת ר"ת פּדמפרש הב"ח ז"ל מ"מ לא קיי"לן כר"י לענגן ק"ש ולהכי הקשה הרא"ש: ונחזור על הראשונות לקוטב גדון שלפנינו עפ"י מה שהוכחנו דתפלה בעונתה עדיף מתפלה בצבור שלא בעונתה: וכן ראיתי להרב פקודת אלעזר סי' נ"ח שכתב שיותר נכון להתפלל ברגע הנה"ח פּונתיקין ביחידות ממה שיתפלל בצבור שאינם מדקדקים לקרות שמע ולהתפלל בשעה וברגע ההוא.

והביא ראיה ממאי דאיתא בברכות פ"ג ירד לטבול וכו' ואם לאו יתפסה במים ויקרא. וע"כ איירי שהוא קורא בלא תפלין דהא אסור להניח שם תפלין כשהוא ערום במים ואע"כ ששמעיד עדות שקר בעצמו משום שיותר טוב לקרות בזמנה בלא תפלין ממה שיקרא אח"כ בתפלין ואלו לגבי תפלה בצבור פּתבו הפוס' עיין מ"א סי' ס"ו ס"ק י"ב, מי שאיחר לבוא לבהכ"נ ואם יניח תפלין אין לו פּנאי להתפלל עם הצבור.

יותר נכון שיתפלל ביחידות בתפלין ממה שיתפלל בצבור בלא תפלין שמעיד עדות שקר בעצמו. והנה גרא מפאן דלענגן תפלה בצבור אמרינו דבלא תפלין מעיד עדות שקר בעצמו.

משא"כ בענגן ק"ש בזמנה מעט קודם הנה"ח אמרינו שיקרא במים בלא תפלין ולא משגיחין על עדות שקר. ומוכח בבירור שמשונבז יותר תפלה בזמנה ביחידות ממה שיתפלל בצבור שלא בזמנה.

וסיים שכן גרא לו להלכה ולמעשה. ושכן הספיק לדבריו רבו נ"ע עכ"ל: והשתא חל עלי חובת ביאור אימת מיקרי זמן הגז החמה שהוא זמן התפלה.

והנה פתב מרן ב"י בסי' נ"ח משם מהרי"א ז"ל מה שפירש בכוננת הרמב"ם ז"ל שפתב בפ"א ד"ה ק"ש ששיעור הנה"ח הוא שיעור שעה אחת קודם שיעלה השמש ע"כ דר"ל משינתחיל גוף השמש לעלות עד שיעלה פולו הוא שיעור שעה אחת.

והנזן הסמה הוא מיד פשינתחיל גוף השמש לעלות ע"כ. וכתב הד"מ דהאמת הוא כמו שפירש מהרי"א ז"ל עיי"ש.

וכן הוא דעת המ"א ס"ק ב' וכמו שפירש הרב לבושי שרד המשך דברי המ"א דהנזן היינו בתחילת הנזן יאמר גאל ישראל ונתחיל להתפלל. וכתב עוד דגם לכולהו פירושי א"ש הנזן היינו תחלת הנזן גם לפי גירסא ב' דעישור שעה וכו' אין חילוק לענין דינא דמרוניהו מייברי בתחילת נזן עיי"ש.

ועיין אשל אברהם שחילק לענין דינא בין ב' הגירסאות. אלא שכתב שלדעת המ"א בסי' פ"ט דתפלה מצותה עם הנזן הסמה הוא תחלת הנזן מיד עיי"ש: דנמצא לפי שיטה זו זמן הנזן הסמה.

הוא בשיעור י"ב מינוטין אחר שיעלה עמוד השחר. שיהי קיי"ל דמעלות השחר עד שיעלה גוף השמש פולו על הארץ הוא שיעור שעה וחומש שעה.

וכ"כ המ"א סי' פ"ט בשם הרמב"ם ז"ל. והוא שיעור ד' מילין, טול שעה אחת שיש מתחלת הנזן עד שיעלה כל גוף הסמה נשאר חומש שעה שהוא י"ב מינוטין מעלות השחר עד תחלת הנזן וכ"כ הרב א"א שם עיי"ש: וכ"כ הרב ב"ד ז"ל סי' ל"ו דף י"א דזמן הנזן הסמה הוא שעה אחת קודם שיעלה השמש על הארץ ויראה לנו.

עיי"ש הביא דבריו ה' בן איש חי פרשת שמות או"ג מכונן למה שכתבנו דוק ותשפח ואף שכתב דבתשובות רב פעלים שלו פקפק על סברת הרב ב"ד הנז'. מ"מ כתב פאן משם הרב החסיד מהר"א מני ז"ל דרוב הצבור בירושת"ו עושים כמ"ש הרב ב"ד ז"ל.

אמנם יש מדקדקים שאינם מתפללים כ"א אחר יציאת הסמה מש"ש עיי"ש. דנמצאת אומר מעתה דהצבור המתפללים תפלת י"ח בבוקר השכם קודם לזריחת השמש על הארץ בשיעור שעה אחת יש להם על מה שסמוכו סברת הרב ב"ד ז"ל הנז' דאותה שעה הוי זמן הנזן הסמה כמ"ש לעיל.

אף אמנם עוד חזו"ן הרביתי להרב פה החיים החדש סי' נ"ח אות ז שכתב תוכחת מגולה על זה משם הרב פה ללב ז"ל אות א' בשם מו"ק ז"ל הוי משפמי בבוקר בימי החורף. לחטוף ק"ש ותפלה בחשך נאפלה וקוראין אותה תפלת ותיקין.

ורבים מעמי הארץ מתיידיים שר ירדונו על ידי פה. ולא אור נגה עליהם בחשכה יתהלכו: דלא כמר ודלא כמר לא יצאו י"ח פלל.

ואינה אלא גוהרא ורוס יתירה. והנהו דרדקי או עתיקי דלא דייקי.

תלו בוקי סריקי בנותיקי ואעג"ב דחזינו לרבנו קשישאי דהוו עבדי הכי. אינהו הוו דייקי טפי ודעיי ובקיא טובא לכווני שעת פהגון שכל מעשיהם לש"ש.

אָבֵל לֹא כָּל הַרוּצָה לִיטוֹל אֶת הַשֵּׁם יטוֹל ע"כ. וְרַמְזוּ עוֹד לְעֵינַי בְּסִפְרֵי לֵב חַיִּים ח"ב ס' י"ט מ"ש בְּזֶה.

וְעוֹד נִמְשָׁךְ מִזֶּה מִשְׁכִּימֵי בַּבּוֹקֵר חֲשׂוֹךְ וְאַפְלָה קִנְאֵת אִישׁ מִרְעֵהוּ. וְכָל הַזְּרִיז לְהִתְחַיֵּל וְלִגְמוֹר קִנְדָם הַרִי זֶה מִשְׁוֹכָח.

וְעִי"ז בְּאֵין לְחִסָּר אוֹתִיּוֹת וְתִיבּוֹת וְכַוּנּוֹת הַשְּׂמוֹת. וְהַסִּי יִתֵּן אֵל לְבוֹ גַּם לְזֹאת שְׁלֵא תִהְיֶה זֹאת לְפּוֹקָה לְיוֹם הַדִּין ח"ו עכ"ל וְהַבּוֹטֵחַ בֵּינֵי חֶסֶד יְסוֹבְבֵנוּ אַכִּי"ר הַצָּעִיר ע"ה מִסְעוֹד הַפֶּהן ס"ט: סִימָן ב' לְמַעַלֵּת מִרְמָאֵהָבָה.

יְתִיב בַּתְּנוּנֵי דְלִיבָא. הַח' הַשְּׁלֵם כַּה"ר פִּינְחָס טָבוֹל נר"ו בְּעִי"ת גְּיָרְוִיל יַע"א שְׁאֵלֶתָ עַל עֲנָנִי מִהַ שְׁעֲשֵׂה אַחִיטו"ב כַּה"ר שְׁלום יצ"ו שְׁהַעֲלֶה לְבַר מִצְוָה יִשְׂרָאֵל לִס"ת רֵאשׁוֹן.

בְּמָקוֹם שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ פֶּהן וְהִיָּה שְׁלִיחַ צְבוּר. וְקָרָא הַפְּרָשָׁה וְנִמְצָא שֵׁם מִי שְׁעָרְעַר עַל זֶה. בְּאֲמֹר שְׁאָסוּר לוֹ לְקָרוֹת הַפְּרָשָׁה מֵאַחַר שֶׁהוּא פֶּהן. וְהִיָּה צָרִיף לְצֵאת מִבֵּית הַפְּנִסָּת עַד פָּאן תִּתְרַף שְׁאֵלֶתָ: תְּשׁוּבָה.

מִפִּי הוֹרָה אַחִיטו"ב הִי"ו וְכַדִּין עֲשֵׂה וְכֵן עֲשִׂינוּ תִּקְנָה בְּקַהֲלָתְנוּ עִי"ת תְּמַן שְׁנַת יַע"א מִזְמַן שְׁרָאִינוּ דְנוֹחָקָא דְצְבוּרָא לְעֵלוֹת לִס"ת בְּיוֹם שְׁמִחַת הַחִינּוּף בַּר מִצְוָה. אוֹ בְּעֵלֵי בְרִית.

אוֹ חֲתוּנָה. וְכִיּוֹצֵא וּמְכַרִּיחִים לְהַפְּהִיגִים לְצֵאת חוּץ לְבִיהַכ"נ.

וְכַמָּה פְּעָמִים נִמְצָאִים שֵׁם שְׁשֵׁה וְשִׁבְעָה פְּהִיגִים בַּפ"י. וְקָשָׁה לָהֶם לְעַמּוֹד בַּחוּץ וּבְכַרְט בִּימּוֹת הַחוּרָף.

לְזֹאת תִּרְמִי אֵל לְבִי לְתוֹר וּלְחַפְּשׁ אַחַר הָעֲנָנִי. וּמִצָּאֵתִי אוֹן לִי בַס"ד דְּטָבָא לְהוֹ עֲבָדִי לְהוֹ.

שְׁיִהִיו מוֹחֲלִים עַל כְּבוֹדָם שְׁלֵא לְעֵלוֹת רֵאשׁוֹן. וְיִשְׁאַרוּ בְּבִיהַכ"נ וְלֹא יִרְאוּ הַחוּצָה.

וְיִרְיִתִי אֲכֹן פִּנְת יְסוֹד דִּין זֶה עַפ"י מ"ש רַבִּינוּ ב"י ז"ל בְּאו"ח ס' קל"ה תְּשׁוּבַת מֵהֵרִי"ק שְׁוֹרֵשׁ ט' עַל קָהֵל שְׁהִיו נוֹהֲגִין בְּשִׁבְת בְּרֵאשִׁית. הִיָּה אֶחָד מִהַקָּהֵל מִתְנַדָּב מְעוֹת לְצִנּוּרָף בִּיהַכ"נ כְּדִי שְׁיִקְרָא רֵאשׁוֹן בְּהַתְחַלַּת הַתּוֹרָה וְגַם נִהְיֶה שְׁאֵם יֵשׁ שֵׁם פֶּהן הוּא קוֹנָה אוֹתָהּ מִצְוָה.

אוֹ מוֹחֵל עַל כְּבוֹדוֹ יוֹצֵא מִבִּיהַכ"נ וְכו' עִי"ש. וְהַקָּשָׁה עָלָיו הַרַב"י ז"ל וְנ"ל וְאִינוּ יוֹדַע לָמָּה הַפֶּהן צָרִיף לְצֵאת מִבִּיהַכ"נ כְּשֶׁהוּא מוֹחֵל עַל כְּבוֹדוֹ, דְּהָא רַב וְרַב הוּנָא פִי הוּוֹ קָרוּ בְּקָהֵנִי.

לֹא מִשְׁמַע שְׁהִיו יוֹצֵאִים הַפְּהִיגִים מִבִּיהַכ"נ דְּאֵם יִצְאוּ הַפְּהִיגִים. לְכָל אָדָם נְמִי קוֹרָא רֵאשׁוֹן וּמֵאֵי רְבוּמִיָּהוּ דְרַב וְרַב הוּנָא.

דְּאִין נִרְאָה לֹאמֵר דְּהִיָּנוּ רְבוּמִיָּהוּ שְׁהִיו הַפְּהִיגִים יוֹצֵאִים מִפְּנֵי כְּבוֹדָם וְלֹא הִיוּ יוֹצֵאִים מִפְּנֵי כְּבוֹד אָדָם אַחַר. דֹּא"כ הו"ל לְתַלְמוּדָא לְהַזְכִּיר שְׁהִיו הַפְּהִיגִים יוֹצֵאִים מִבִּיהַכ"נ.

מאחר שזהו עיקר הכבוד הנעשה להם. אלא ודאי שבפני הפהנים עצמם היו עולים רב ורב הונא לקרות ראשון ולא מצינו שישטרף הפהן לצאת מבהכ"נ אלא גבי נשיאות כפיים: לפי שאם אינו עולה לישא כפיו עובר בג' עשה אם אמרו לו שיעלה.

ולגבי קריאה בתורה ראשון. אינו עובר בכלום דקרא דוקדשתו קאי אישראל שיקדשונו. ואפילו קאי אפהן כיון שאינו נמנע מלעלות ראשון אלא מפני כבוד הצבור שלא יבטלו מנהגם או מפני כבוד התורה. אינו עובר כלל.

ומהאי טעמא גם הישראל שנמנע מלקרותו ראשון אינו עובר בכלום. ואין לומר שאעפ"כ צריף לצאת משום פגמו כשיראו שישראל קורא בפני פהן.

אתו למימר דחלל הוא. דהא מונכרא מילתא דכדי לקיים מנהג הצבור או מפני כבוד גדול הדור הוא נמנע מלעלות.

ולא אתו למימר דחלל הוא. ואפילו ביום ג' תעניות שאחר פסח וסוכות שמבואר בסי' תצ"ב כשאין הפהן מתענה וקורא הישראל המתענה.

כיון שידעו שאין הכל מתענים באותם ג' תעניות. אתו למימר שמפני שלא התענה לא עלה.

ולא מפני שהוא חלל עכ"ל השייף לעניינו בקיצור: הראת לדעת כשהפהן מוחל על כבודו ונמנע מלעלות ראשון בשביל כבוד מנהג הצבור וכיוצא. קורא אותו הישראל המתכבד לעלות ראשון בפני הפהן ואינו צריף לצאת מבהכ"נ.

וליקא חששא בדבר שיאמרו פגום הוא. דכולי עלמא ידעי שמפני הצבור עשה כן ועיין להרב דרישה שחולק על דעת מרן ב"י וכתב שצריף הפהן לצאת.

וכ"כ הט"ז סק"ה דמה שהוכיח בב"י מהגמרא דאי"צ לצאת. ועל כן כתב המ"א טוב שיילף דמשמע ולא מצד הדין.

אין זו תוכחה כלל דודאי צריף לצאת שלא יאמר שהוא חלל ופסול לכהונה עיי"ש. אך אמנם הספמת האחרונים ז"ל פדעת מרן ב"י וכמ"ש הכנה"ג הגהב"י משם כת"י למוהר"ר לוי טרוויץ צרפתי ז"ל שאפילו לא יצא הפהן מבהכ"נ יקרא הישראל שהתנדב לעלות ראשון עכ"ל.

וכ"כ המ"א סק"ז משמו וכ"כ הבאה"ט שהכנה"ג והפר"ח הסכימו לדעת מרן ב"י. וכ"כ הברכ"י אות ה' בשם מהר"ש שער אריה בכת"י.

דיש נוהגים שביום שבועות. רב המקום קורא במקום פהן לכבוד התורה.

וא"צ לצאת הפהן. ואומר בפירוש הש"צ יעמוד הרב וכו' ע"כ.

וכ"כ הגאון מהר"ש קלוגר בקונטרס פרט ועוללות דף פ"ז ע"א שנוהגים האשפנזים בא"י שקורין ישראל במקום פהן. ולפעמים אומר החזן אעפ"י שיש כאן פהן.

משום שמצוי אצלם בכל פעם אורחים שצריכים להעלותם לס"ת ומסתמא מוחלים להם הפהנים. דכיון שידוע שהוא דוקא משום כבוד אורחים.

ליכא חשש משום דאתו לאנצוויי. דהא בזמן דליכא אורחים אינם מוחלים וכו' ועוד דגדול כבוד הבריות וכו' פינון ששהדרה הוא להעלות האורחים לס"ת ע"כ: כ"כ משמו הרב ארץ החיים סי' זה.

והרב פ"ה החיים החדש אות י"ד: דממוצא דבר נמצינו למידין גם אנו בדין שדרה הוא להעלות לס"ת כל הקרב הקרב לבר מצנה ביום שמחת חינוך מצנתו לטלית ותפליו. וכל פיוצא בזה.

אם הפהנים מוחלים על כבודם ונמנעים מלעלות ראשון מפני הכבוד, אינם צריכים לצאת חוץ לבהכ"נ אלא נשארים במקומם ואין דבר. וכמ"ש מרן ב"י והספמת רבני הפוס' האחרונים ז"ל הג"ל.

ואתה ידידי דע לה פי לא נהגנו פן כ"א ביום שני וחמישי שאין ראשון להוסיף על תלתא גברי. אבל בשבת ויו"ט דאיכא רנוקא להעלות לס"ת כל מאן דבעי.

אין הפהנים מוחלים על כבודם להעלות ישראל בפניהם יהיה מה שיהיה: ואפתי פש גבן להתיר ספק שאלתה אם הפהן ש"צ אם ראשי הוא בעצמו לקרות בשם ישראל במקום פהן. הנה פתב המרדכי בפירק הקורא את המגילה עומד.

שרבינו אפרים היה מוחה לש"צ שהוא פהן לקרות פהן חבירו לס"ת. וכן לוי שהוא חזן לקרות לוי חבירו לס"ת מפני פגמו.

כדאמרין פהן אחר פהן לא קרא משום פגמו של ראשון וכו'. ורבינו יואל דחה סברתו וראייתו.

ואמר פי מנהגינו טוב. פי הכל יודעים שפהן מותר להיות שליח צבור ואי משום אורחים מאין הם יודעים שהוא פהן.

ואי משום המפירין אין לחוש עכ"ל. ונהביאו ב"י בסוס"י קל"ה וכתב משם האגור דאין הלכה פרינו אפרים ז"ל וכן נוהגין העולם פרינו יואל עכ"ל.

וכ"כ מור"ם בהגה שם סי"א. וכ"כ הט"ז המ"א עיי"ש.

ונמצאת אומר לדעת רבינו יואל דנקטינן פנותיה ספק זה הותר מפללו. ומותר לש"צ שהוא פהן לקרות בשם ישראל המתכבד בעלותו ראשון במקום פהן.

ואין חשש משום פגמו. שפני מקומו יודעין שהוא מכבד אחרים בזה.

ואין נגרע דבר מכבודו וכמ"ש רבינו יואל ז"ל: סימן ג' מה ששאלת עוד על פסוק ויהי בשכונן ישראל וכו' למה קוראין אותו בשני טעמים בס"ת תשובה. הנה פתבו המדקדקים בשם זוהר חדש דף נ"ד ע"ד דע"י פיסוק הטעמים במקרא וחיבורם.

יוכל האדם להבין ענין מהות המקרא ופירושו ונהנה אמרו רז"ל במסכת שבת דף נ"ה כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה שנאמר ויהיו בני יעקב שנים עשר מלמד ששקולים כאחד. אלא מה אני מקיים וישכב וכו'.

מלמד שבלבל יצועי אביו וכו'. ופירש"י דכתיב בההוא קרא ויהיו בני יעקב וכו' להוציא מלבבך שלא תחשדנו ע"כ.

ויפירש המהרש"א ו"ל דר"ל פנין דהתחיל ענין אחר והוא נפסק לפרשה אחרת. הו"ל נמי למפסוקי לפסוק אחר.

אי לא להאי דרשה דמוסב אדלעיל, דגם שהיה בראובן זה הגנות וישפכ וכו' מ"מ י"ב בנ"ו היו שקולים, כמו שלא היה באחיו זה הגנות ממש דוישפכ פה לא היה בו זה הגנות ממש דוישפכ וכו'.

ולא נכתב בו פן אלא ע"ש שבלבל יצועי אביו וכו': הרי מפורש בהדיא דעיקר דרשה זו דראובן לא חטא לא נפקא להו לרז"ל. אלא מדאמרין ויהיו בני יעקב קאי אדלמעלה אונשפכ וכו'.

ונה לא יצדק אלא אם קורין אותו בטעם בחינת פסוק אחר. דהיינו ישראל באנתנה.

שנים עשר סוף פסוק. משא"כ אם קורין ישראל סוף פסוק.

אינו מוסב ויהיו בני יעקב אלמעלה אונשפכ וכו'. וכ"כ הגאון מהר"מ די לונזנו ו"ל בספרו אור תורה.

ו"ל לפי שפסוק זה בבחינה אחת הוא פסוק א'. ובבחינה אחרת היא ב' פסוקים לכן בקצת מלותיו ב' טעמים.

בבחינת היותו פסוק א' ראובן ברביע וכו' ישראל באנתנהא. ובבחינת היות ב' פסוקים. ראובן בנזק קטן וכו' ישראל בסוף פסוק ע"כ וכ"כ משמו הרב מנחת שי: ולזה תקנו בפעלי הטעמים ב' טעמים במקרא זה דהיותו בבחינת ב' טעמים הוא כפי פשוטו. ובבחינת היותו פסוק א' הוא כפי מדרשו.

ועיין במד"ר פ' נשא פ' י"ג ע"פ ולנזח השלמים ענין קרוב לזה. ועיין להרב פרם חמר ח"ב דף כ"ה מה שהשיב על זה וכו' משם הרב פה נקי וכו'.

ואנו ליה עיינונו בנחנו במעגלי צדק בתורתו הקדושה אכ"ר החותם הצב"י מסעוד הפהן סימן ד למעלת יקר רוח איש תבונה: ליבא ועינא. מרא'ש אמר'ה.

הח' הש' כקש"ת רבי חביב ביטון נר"ו אא "והראן" יע"א שאלת ידידי במכתבך הבהיר. שואל כענין על מעשה שהיה במנחה של שבת קודש שהתחיל ש"צ חזרת התפלה וקראו הקדושה בעשרה.

ויצאו שנים מהם ועפכו הקהל על יד הש"צ מלומר קדיש תתקבל עד שיקבאו שנים להשלים המנין. ועלה על דעתך להורות פנין שהתחילו בעשרה הגם שיצאו מקצתן.

יוכלו לומר קדיש תתקבל. עפ"י מ"ש מור"ם ו"ל סי' נ"ה ס"ג וכו' אלא שטענו הקהל שמעולם לא שמעו ולא ראו כדבר האמור.

ובכן רצית לעמוד על מקור הדין לדעת מה יעשה ישראל. אם אירע פן איזה פעם: תשובה.

אמת הוא שסברתך נכונה וחזקה פראי מוצק מיוסדת עפ"י דרך קדושים. הרב תה"ד ופסקה מור"ם בהגה.

אָמַנְם לַעֲנֹנֵי הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה אֵין מוֹרִין פֶּן. פֶּאָשֶׁר יִבְוֹאֵר לְהִלְוֹ.

בס"ד והוא דאיתא בירושלמי הביאווהו הרי"ף וְהָרָא"ש בְּפֶרֶק הַקּוֹרָא עוֹמֵד. אֵין פּוֹרְסִין עַל שְׁמַע וְאֵין עוֹבְרִין לְפָנֵי הַתִּיבָה וְכו' פְּחוֹת מִי הַתְּחִילוּ בִּי וְהִלְכוּ לָהֶם מִקְצָתָם.

גומר וְעֲלִיָּהֶם הוּא אוֹמֵר וְעוֹזְבֵי ה' יָכְלוּ ע"כ וּפְסָקָה הֶרֶמְב"ם ז"ל בַּפ"ח מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה. וְהוֹסִיף עוֹד דֵּהוּא הֵדִין בְּקִדְוָשָׁה וְקִדְיֵשׁ וְכו"כ בְּתַשׁוּבַת שְׁאֵלָה הַבִּיאָה הֶרֶד"א ז"ל הַתְּחִילוּ בִּי בְּרַפְתָּ יוֹצֵר וְהִלְכוּ לָהֶם מִקְצָתָן.

מְשֻׁלְמִין וְאוֹמְרִים הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יוֹצֵר. וְכֵן בְּקִדְוָשָׁה שֶׁל תְּפִלָּה.

אָבֵל קִדְיֵשׁ לֹא יֹאמֵר עַד שִׁיְהִיו שָׁם עֲשָׂרָה. שְׁאֵין הַקְּדִישׁ חֵלֶק מֵאֲשֶׁר הַתְּחִילוּ בּוֹ בַּעֲשָׂרָה עַכ"ל.

הַבִּיאֹ ב"י בְּסִי' נ"ה עֵי"ש. דְּנִרְאָה דְּדַעַת הֶרֶמְב"ם שְׁמִפְרֵשׁ הַיְרוּשָׁלְמִי דְקִתְנֵי גוֹמֵר.

הֵינֵנו לֹמֵר שְׁאֵם הַתְּחִילוּ בְּאֲבוֹת גוֹמֵר אֶפְיָלוּ הַקְּדוֹשָׁה וִי"ח כַּמ"ש הַמ"א וְכַמ"ש הֶרֶשֶׁב"א בְּתַשׁוּבָה הַבִּיאֹ ב"י וְכו"פ הַש"ע אָבֵל קִדְיֵשׁ שְׁאֵחַר תְּפִלָּה לֹא יֹאמֵר. דְּלֹא הָוִי גֹמֵר תְּפִלָּה אָמַנְם הֶרֶב תַּה"ד פְּתַב שְׁאֵם הַתְּחִילוּ לְהַתְּפַלֵּל בַּעֲשָׂרָה בְּשַׁחֲרִית, וְלֹאֲחַר קִדְוָשָׁה יֵצְאוּ מִקְצָתָם רְשָׁאִים הַנְּשָׂאָרִים לְגִמּוֹר סֹדֵר קִדְוָשָׁה וְקִדְיֵשׁ.

שְׁפָל זֶה מְגַמֵּר תְּפִלַּת י"ח הוּא. שְׁאוֹתוֹ קִדְיֵשׁ שְׁלֵם חוֹזֵר אֶתְפִּלַּת י"ח שְׁהָרִי אוֹמֵר תִּתְקַבֵּל עַכ"ל: וְהִנֵּה רַבֵּינוּ הַטּוֹר בְּסִי' נ"ה פְּתַב ז"ל וְמִיְהוּ אִם הַתְּחִילוּ בַּעֲשָׂרָה.

וְיֵצֵא אֶחָד מֵהֶם גוֹמֵר הַקְּדִישׁ אוֹ הַקְּדוֹשָׁה ע"כ. וּפְיִרְשׁ הַד"מ דְּמִשְׁמַעוֹתֶיהָ דְּוָקָא אוֹתוֹ קִדְיֵשׁ אוֹ אוֹתָהּ הַקְּדוֹשָׁה וְתוֹ לֹא.

וְכַמְשֻׁמְעוֹת תְּשׁוּבַת הֶרֶמְב"ם שְׁפְתַב הֶרֶד"א. וְכו"כ הַב"ח מְלִשׁוֹן רַבֵּינוּ מִשְׁמַע דָּאֵם הַתְּחִיל הַש"צ בְּקו"ר בְּאֲבוֹת: גוֹמֵר אוֹתָהּ הַקְּדוֹשָׁה בְּלִבָּד.

וְלֹא גַם הַקְּדִישׁ שְׁאֵחַר הַתְּפִלָּה שְׁזָהוּ עֲנִיָּן אַחַר ע"כ. הִרְאָתָ לְדַעַת שְׁרַבֵּינוּ הַטּוֹר פְּסָק פְּדַעַת הֶרֶמְב"ם ז"ל.

וְנִמְצָאתָ אוֹמֵר בְּדַעַת מֶרֶן הַש"ע דְּנִקְטָ בְּלִשׁוֹנוֹ הַטְּהוֹר פְּלִשׁוֹן הַטּוֹר. שְׁפְתַב ז"ל אִם הַתְּחִיל וְכו' גוֹמֵר אוֹתוֹ הַקְּדִישׁ אוֹ אוֹתָהּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהַתְּחִיל וְכו'.

מוֹרָה בְּאֶצְבַּע שְׁפָסֶק פְּדַעַת הַטּוֹר דַּס"ל כְּשִׁיטַת הֶרֶמְב"ם דָּאֵם בְּקו"ר בְּחֻזְרַת הַתְּפִלָּה גוֹמֵר הַקְּדוֹשָׁה וְכָל הַי"ח כַּמ"ש בְּס"ג. וְלֹא יֹאמֵר קִדְיֵשׁ תִּתְקַבֵּל שְׁאֵחַר הַתְּפִלָּה.

וּמוֹר"ם בְּהִגָּה שָׁם פְּסָק פְּדַעַת־הַתְּהוֹר"ד שְׁיִכּוֹל לֹמֵר גַּם הַקְּדִישׁ שְׁלֵם הַשְּׁיִיף לְתְּפִלָּה שְׁהָרִי אוֹמֵר תִּתְקַבֵּל צְלוֹתְהוֹן וְכו'. וְנִמְצָא שְׁחוֹלֵק עַל פְּסָק מֶרֶן הַש"ע ז"ל.

וְכו"כ בְּהִדְיָא הַפּמ"ג בְּאֶשֶׁל אֲבָרְהָם אוֹת א', וְכַתֵּב מִשָּׁם הַפּר"ח לְמַעֲשֵׂה אֵין לְסִמּוֹן עַל הֶרֶמְב"ם א'. אֶלָּא כְּהֶרֶמְב"ם וּמִשְׁמַע כְּפָסֶק מֶרֶן ע"כ: וְכו"כ הַשְּׁעָרִי תְּשׁוּבָה שָׁם שֶׁהַשְּׁכֵנָה"ג וְהַפּר"ח חוֹלְקִים עַל הֶרֶמְב"ם א' וְס"ל שְׁאֵינֵנו גוֹמֵר אֶלָּא קִדְוָשָׁה וְכו' שְׁאֵר בְּרֻכּוֹת הַעֲמִידָה אָבֵל לֹא קִדְיֵשׁ שְׁלֵם.

שְׁאֵחַר הַתְּפִלָּה וְכַמְשֻׁמְעוֹת לְשׁוֹן הַש"ע. וְכֵן הַסְּפִים הֶרֶב שְׁלִמִי צְבוּר ע"כ.

וימה שְׁפִיטִים השַׁע"ת שְׁהַעוֹלָם נִהְגוּ כְּהַרְמָ"א וְהַמ"א. הֵינּוּ לְבָנֵי אֲשַׁכְּנֹז.
דְּגִרִירִין בְּתֵר רַמ"א ז"ל וְכַמ"ש הָרַב פִּמ"ג שָׁם. אֲבָל אֲנִי בְּנֵי הַסְּפָרְדִים דְּאִתְּפָא דְמָרוֹן
סְמִכְיָנוּ, אֵין לָנוּ לְזוּז מִפְּסֵק מָרוֹן.

וְכַמ"ש הַשְּׂכֵנָה ג' וְהַפֶּר"ח וְכ"כ מִשְׁמָם הַזְּכוּ"ל ח"א בְּדִינֵי קַדִּישׁ. וְכ"כ רַבֵּינוּ חֵיד"א ז"ל
בְּקִשׁ"ג בְּדִינֵי חֲזַרְת הַתְּפִלָּה.

וְכ"כ הָרַב פֶּה הַחַיִּים הַחֲדָשׁ שָׁם אוֹת ל"ה בְּשֵׁם פְּמָה אֲחֵרוֹנִים ז"ל. וּמִצִּיאָהּ מַחִיפּוֹ"ש
רְאִיתִי לְהָרַב וַיֹּאמֶר יִצְחָק ז"ל בְּלִיקוֹ"ד שְׁפַתְּ כַּדְעַת הַרְמָ"א וְכו' וְתַמְיָהֲנִי אַחַר מַחִילָה
רַבָּה מֵהַדְּרַג"ת אֵיךְ עֵינָא דְשַׁפִּיר חֲזִי פֶּסֶק דְּלֹא כַּדְעַת מָרוֹן ז"ל.

אַחַר שְׁפֵל הָאֲחֵרוֹנִים נִתְנַבְּאוּ בְּסִגְנוֹן אֲחָד שְׁדַעַת מָרוֹן כְּהַרְמָב"ם. וְאַפְשָׁר דְּלֹא שְׁלֵטוּ
עֵינֵינוּ בְּסִפְרֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַנּוֹ'.

אוּ קְרוּב לֹמֵר דְשִׁמְיָעָא לִיהַ כְּלוֹמֵר דְסִבְיָרָא לִיהַ טַעַם הַתַּה"ד דְקַדִּישׁ תַּתְקַבֵּל שְׁיִיךְ שַׁפִּיר
לְתַפְלָה. טְפִי עֲדִיף לֹמֵר שֶׁהוּא גָמֵר הַתְּפִלָּה אֲבָל אֵינּוּ כֹן דַּעַת כָּל הָאֲחֵרוֹנִים כְּאָמוֹר.

נְאֻם הַחֻתֶּם בַּעֲתֵרַת הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם הַצָּעִיר מִסְּעוּד הַפֶּהָן ס"ט: סִימָן ה' לְקִרְאָת מַעֲלַת
אֲחִי טוֹב הַח' הַש' כְּבוֹד רַבִּי שְׁלוֹם הַפֶּהָן נר"ו. בַּעֲי"ת גִּירוּיֵל יַע"א אֵת אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ
אוֹדוֹת אִישׁ מִשְׁפִּיל הַר' מִסְּעוּד בְּנִימִין הִי"ו שֶׁהוּא שׁוֹתֵף עִם גּוֹי בְּחֻנּוֹת.

וְהַסְּחוּרָה הִיא שֶׁל גּוֹי גַּם הַחֻנּוֹת הִיא עַל שֵׁם הַגּוֹי. רַק שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל הַנּוֹ' שׁוֹתֵף עִם הַגּוֹי
בְּמִלְאכַת הַרְצָעָנוֹת וְנִפְשׁוֹ לְשִׂאוֹ"ל הַגִּיעַ עַל עֵנֶן שַׁבַּת וַיּוֹ"ט שֶׁהַגּוֹי פּוֹתֵחַ הַחֻנּוֹת כְּדִרְכוֹ
בְּחוּל מַה יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל אִם יֵשׁ חַשֵּׁשׁ אִיסוּר בְּזָה אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה.

עִם הַיּוֹת שֶׁהַשְּׂאֵלָה סְתוּמָה כְּסִפְרַת חֲתוּם אֵין הַבֵּין עַל מָה אֲדַנְיָה הַנּוֹטְבָעוּ. אִם הוּא שֶׁהַגּוֹי
ג"כ עוֹסֵק בְּמִלְאכָה בְּחוּל כְּמוֹ בְּשַׁבַּת.

וְחוּלֵק עִם הַיִּשְׂרָאֵל. אוּ דִילְמָא שֶׁהַגּוֹי אֵינּוּ עוֹסֵק בְּמִלְאכָה כְּלָל רַק נוֹתֵן הַסְּחוּרָה לְיִשְׂרָאֵל
וְהוּא עוֹסֵק בְּמִלְאכָה.

וְהַגּוֹי מוֹכֵר בְּחֻנּוֹת בֵּין בְּחוּל בֵּין בְּשַׁבַּת. וְחוּלְקִים הַרְיֹנָח.

לְזוֹת אֲבָחַר דְּרַכָּם וְאַשִּׁיב עַל שְׁנִיָּהֶם אַחַת לְאַחַת בַּס"ד: עַל הַדְּרָךְ הַרְאִשׁוֹן הֵנָּה כְּתַב
מָרוֹן ב"י ז"ל ס' רמ"ה בְּשֵׁם הַר"ן ז"ל בְּמַרְחָץ שְׁלַקְחוּהוּ וְיִשְׂרָאֵל וְגוֹי בְּשׁוֹתְפוֹת וְגוֹי
מִחֲמָמוֹ בְּשַׁבַּת בְּשִׁבִיל חֵלְקוֹ.

וְנוֹתֵן מִחֲצִית מַה שֶׁמִּשְׁתַּכֵּר בּוֹ לְיִשְׂרָאֵל, וּבִימּוֹת הַחוּל שְׁנִיָּהֶם מִחֲמָמִים אוֹתוֹ. נִרְאֶה
דְּשַׁרִּי.

דְּגוֹי אֲדַעֲתָא דְמַחְצָה שְׁלוֹ קָא עֵבִיד אַעפ"י שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִשְׁתַּכֵּר בְּמִלְאכָה שְׁלוֹ הו"ל כְּבַעַל
שְׂדֵה לְגַבֵּי אָרִיס וְכו' וְלִיכָא מִשׁוּם שְׁכַר שַׁבַּת כְּלָל. וְגַם לִיכָא מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִקְרְאָת עַל
שְׁמוֹ.

דְּכִינּוֹן שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִין שְׁמַרְחָץ זֶה יֵשׁ לְגוֹי חֵלְק בּוֹ. הו"ל כְּשְׂדֵה.

דכינן דעביד לאַריסותא אַמרינן אַריסותיהּ הוא דעביד. ומ"מ דוקא ליקח מה ששפתפר
במרחץ בשבת בהבלעת שאר ימים אבל אם בפ"ע לוקח.
לא.

ואעג"ב דבקהתירא אַתא לידיהּ מיקוזי פשכיר בשבת ע"כ וכ"פ מורם ז"ל בהגה שם ס"א
בשם וי"א שפ"ל זה לא מייירי וכו'. אבל פששניהם עוסקים ביחד וכו' מותר לחלוק עמו
פל השכר וכו' עיי"ש.

דהשתא הַכא הוא ממש נדון שלפנינו שהישאל וגוי עוסקים במלאכה בשניהם בימות
החול והגוי עוסק לבדו בשבת בשביל חלקו. דכינן דהגוי אדעתא דנפשיה קעביד.
ואין המלאכה מוטלת על ישראל. מותר לחלוק עמו בריוח: האמנם לא זו הדרך ישכון
אור ההלכה.

לפי מ"ש שם מרן הב"י ז"ל שאין נראה שיהיה פן דעת הרמב"ם. שהרי כתב תפ"ו
מה"ש שהמשפתף עם העכו"ם במלאכה או בסחורה ולא התנו.
פשביאו לחלוק. נוטל הגוי שכר השבתות כולן.

ומשמע דבחול שניהם עוסקין במלאכה או בסחורה ובשבת עוסק הגוי לבדו, ואפי"ה
כתב שיטול הגוי שכר השבתות לבדו. ואם הוא דסבר ל"מ פדעת הר"ן הנז'.
הו"ל למישרי. דהא הגוי פי עביד מלאכה או סחורה אדעתא דנפשיה קעביד.
ואף דישאל מטי ליה ריוחא. לית לן בה.

ואעג"ב דחזר הב"י שם ליישב דברי הרמב"ם לדעת הר"ן וכתב דאפשר לומר דהרמב"ם
מייירי פשאין שניהם מתעסקין תמיד יחד במלאכה או בסחורה אלא הגוי מתעסק יום
שבת. וזה מתעסק יום אחד פנגדו' ומשו"ה אסור לישראל ליטול חלק בריוח השבת אבל
אם היו שניהם יחד מתעסקין תמיד במלאכה או בסחורה ובשבת מתעסק בה הגוי לבדו.
שרי לישראל ליטול חלקו מריוח שבת. דדמי ממש לההיא דמרחץ שכתב הר"ן עכ"ל
שעפ"י חילוק זה פסק מור"ם פהר"ן שם כמש"ל.

אף מ"מ נראה דמר"ן ז"ל לא סמך על חילוק זה להלכה. מדכתב בש"ע פלשון הרמב"ם
סתם ולא חילק בדבריו.

וכן נראה משכתב מור"ם וי"א וכו' משמע דמרן בש"ע חולק על זה. וכ"כ הרב מטה
הודנה ז"ל שם סק"ה וז"ל וכאן בש"ע מדלא הזכיר חילוק הר"ן ז"ל משמע דדעתו
להחמיר פנראה מסתם דברי הרמב"ם וכן נראה עיקר.

דאעג"ב דמור"ם ז"ל בהגה כתב חילוק הר"ן בסמוך בשם י"א. אין לתפוס אלא דברי
הש"ע דבתריה גררינן ע"כ.

וכ"כ הרב פה החיים משם הנה"ש או"ג. דהשתא נקטינן שאסור לחלוק עמו במה שעוסק
הגוי בשבת: ונראה שיש תיקון בענין זה שאין בו צד איסור אלקבא דכו"ע הגם שיש
אתנו פמה צדדים להתיר מ"מ תמצא שפקפקו בהם הפוסקים ז"ל.

אף על פי תיקון זה אין בו פקפוק. והוא שיתנו הישראל עם הגוי שותפו שפשיבואו לחלוק הרינוח מדי שבת בשבתאוו מדי חדש בחדשו.

שיטול הגוי חלק יותר מהמגיע לחלקו. למשל אם ירויחו שני אלפים בחדש.

שנמצא הגוי נוטל אסף אחד לחלקו, צריה הישראל לנותר עוד מחלקו חמשה למאה ויוסיף אותם על חלק הגוי. ויפרש לו שזאת התוספת גיע לו לבדו מרינוח עסק השבת ובזה יוצאים ידי כל הפוסקים.

דזה הוי כמו קבלנית שנוטל חמשה למאה. כמ"ש מור"ם בהגה לקמן סוף ס"ג אם ירצה להשפיר חלקו או לשונכו בקבלנות שרי וגם לדעת הט"ז דפליג על זה שאין לסמוך על היתר זה להשפיר לו השבתות לחוד.

אלא בהבלעה עם שאר ימים: הלא נמי הרי רינוח המגיע לשבת מובלע עם ימי החדש כמדובר ונכון הוא: וכ"כ הרב פתח הדביר אות ב' הבי"ד ה' פ"ה החיים או"ד בישראל שיהא שותף עם הגוי לקנות חטים ומרקדין אותם בפברה ובטבלא לנקותו מקש ותכו ושוב שולחין אותם חוץ לעיר לריסנים של מים לטחון.

ומוכרין הקמח בתנותן: והגוי פותח התנות בשבת ועושה מלאכתו בפרהסיא בהרקדת החטים. ובמכירת הקמח.

אלא דמעיקרא פשושתתף עם הגוי. פיתח מחלקו שמונה למאה.

והוסיף אותם על חלק הגוי ופירש לו שאלו הח' למאה. יהיו לה לבדו משלי בשביל הרינוח המתהווה ממלאכת שבת.

והעלה דזה היתר גמור יעו"ש והוא מכונן למה שכתבנו. וזה לפי הדרה הראשון: ואם הוא כפי הדרה השני שהגוי אינו עוסק במלאכה רק בנותן הסחורה לישראל ולעשות מלאכתו.

והגוי מוכר בתנות בין בחול בין בשבת וחולקים הרינוח נראה שאין שום פקפוק בזה לא מצד הדין ולא מפני מראית העין. דכיון שהגוי יש לו חלק בסחורה וברינוח מה שמוכר בשבת אדעתא דנפשיה קעביד.

ואף שכתבנו לעיל דהרמב"ם ז"ל לא סבר לה מר היתר זה שכתב הר"ן ז"ל דגוי אדעתא דנפשיה קעביד: וכן הוא דעת מרן הש"ע, מ"מ היינו היכא דעכ"פ פששניהם מתעסקים יחד במלאכה או בסחורה.

והגוי מתעסק בעצמו בשבת. אבל אם אין הישראל מוטל עליו לעסוק במכירה רק הגוי לעצמו הוא המוציא הוא המביא בין בחול בין בשבת.

גם הרמב"ם מודה שאין כאן איסור ובר מן דין אין אנו צריכין לכל זה פי נתברר לנו עסק השאלה שבגוי יש לו סחורות הרבה בתנות למפור שאין לישראל חלק בהם כלל. וא"כ הגוי נדאי אדעתא דנפשיה קעביד.

ואֲשֶׁר יֵרָאֶה הַרְוָאָה בַּחֲנוּת הַמְּלָאכָה שֶׁהִי עוֹסֵק בָּהּ הַיִּשְׂרָאֵל בְּחֹל שֶׁהִיא נִמְכֶּרֶת בְּשִׁבְתָּ
יִשְׁפּוּט בְּדַעְתּוֹ שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל הוּא פּוֹעֵל אֲצֵל הַגּוֹי בָּא בְּשִׁכְרוֹ וְאִם בְּאוֹלֵי יָדָע פֶּשֶׁר דְּבָר
שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל שׁוֹתֵף בְּרִינּוֹת הָעֵסֶק הַהוּא.

א"כ.

הוּא יוֹדֵעַ נְמִי שֶׁהַגּוֹי הוּא בְּעַל דְּבָר וּבְשָׁלוֹ הוּא עוֹסֵק. וְאִם בְּשִׁבְיֵל חֵלֶק הַרִינּוֹחַ שְׁנוּטֵל
הַיִּשְׂרָאֵל אֵין חֲשֵׁשׁ.

שֶׁהַרִי גְדוֹלָה מִזֵּו פֶּסֶק מֶרֶן בִּשְׁ"ע ס' רמ"ה ס"ד יָכוֹל יִשְׂרָאֵל לִיתֵן לֵא"י מְעוֹת לְהַתְעַסֵּק
בָּהֶם. אַעֲפ"י שֶׁהוּא נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּיוֹם הַשִּׁבְתָּ.

חֹלֶק עִמּוֹ כֹּל הַשִּׁכָּר בְּשָׁנָה. מִפְּנֵי שֶׁאֵין מְלָאכָה זֹו מְנוֹטֶלֶת עַל יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹתָהּ.

שְׁנֵאֲמַר שֶׁהֵא"י עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ. וְכֵן אֵין הָעֵסֶק נִיכָר מִמֵּי הוּא.

ע"כ, וְדוּן מִיָּנָה וְאוֹקֵי בְּאַתְרֵינוּ דְּבִמְקוֹם שֶׁאֵין הַמְּלָאכָה מְנוֹטֶלֶת עַל יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹתָהּ אַעֲפ"י
שֶׁהַגּוֹי חֹלֶק עִמּוֹ בְּשִׁכָּר אֵין חֲשֵׁשׁ בְּזָה. וְהֵכָא נְמִי כִּינּוּן שֶׁאֵין מְנוֹטֵל עַל הַיִּשְׂרָאֵל לְמַפְנֵי
רַק עַל הַגּוֹי.

יֹוֹכֵל הַיִּשְׂרָאֵל לִיְטוֹל חֵלְקוֹ בְּרִינּוֹחַ וְאֵין חֲשֵׁשׁ. וְאֵין לְהַקְשׁוֹת שֶׁהַרִי מֶרֶן ז"ל בִּשְׁ"ע שֶׁם
הַטִּיל תְּנַאי דְּצָרִיף שְׁלֵא יִהְיֶה נִיכָר הָעֵסֶק מִמֵּי הוּא.

וְהֵכָא הַרִי נִיכָר הָעֵסֶק שֶׁהוּא מְלָאכָה שֶׁעוֹסֵק בָּהּ הַיִּשְׂרָאֵל בְּחֹל, דְּשֵׁאֲנֵי הֵתֵם שְׁכָל הָעֵסֶק
שֶׁמְתַעֲסֵק בּוֹ הַגּוֹי בְּשִׁבְתָּ נִיכָר שֶׁהוּא שְׁלֵי יִשְׂרָאֵל וּבִכְהֵאֵי גְוֹנָא נִרְאֶה שֶׁהַגּוֹי עוֹשֶׂה
שְׁלִיחוֹתוֹ מִשֵּׁא"כ הֵכָא שֶׁהַגּוֹי הִזָּה חֲנוּתוֹ פְּתוּחָה לְמַפְנֵי כְּפָה מִיָּנֵי סְחוּרוֹת חוּץ מֵעֵסֶק
זֶה.

וְלִיכָא לְמִימַר בְּזָה שֶׁהוּא שְׁלוּחוֹ שְׁלֵי יִשְׂרָאֵל. אֲלֵא בְּשָׁלוֹ הוּא עוֹסֵק.

נְצוּר יִשְׂרָאֵל יִצְיָלְנוּ מִשְׁגִּיאוֹת. וְיִרְאֵנֵי מִתּוֹרְתוֹ נִפְלְאוֹת.

אכ"ר הַצָּעִיר מִסְעוּד הַפֶּהֶן ס"ט: סִימָן ו' לְמַעַלְתָּ יָקָר רוּחַ אִישׁ תְּבוּנָה. מִמְּנוּ יִתַּד מִמְּנוּ
פְּנָה.

מֵרֵא"ש אֲמַנ"ה כַּהֵ"ר הַח' הַש' פִּינְחָס טָבוֹל נר"ו מְשַׁרְתָּ בְּקוֹדֶשׁ בַּעֲיִ"ת "גִּירוֹיִלִי" יַע"א
מִכְתָּבוֹ הַבְּהִיר קַבְּלֵתִי לְנִכּוֹן בְּמוֹעֵדוֹ. וּמָה שְׁלֵא הַשְּׁבוֹתִיָּה עַל אֶתְר.

לְהִיּוֹת שֶׁהִיוּ לְפָנַי בְּתוֹרַת מְנוֹקְדָם מֵהַ לְהַשִּׁיב עַל שׁוֹאֲלֵי דְבָר. בְּעַנְיָנִים שׁוֹנִים וְעַתָּה פְּנִיתִי
אֲנִי לְעֵינַי בְּמֵאֵי שֶׁשָּׂאֵל מֵעֲלָתוֹ עַל עֲנִין מֵהַ שֶׁשָּׂגַת רְשׁוֹת מֵהַמְּשַׁלָּה לְהִיּוֹת מִמְּנוּהָ
לְגַבּוֹת מְכָס (לֹא רִיגִי) מֵאֲשֶׁר יִשְׁחַטוּ בְּבֵית הַמְּטַבְּחִים מִשׁוֹר עַד שֶׁהַ וְחֲשֵׁשׁ מִחֲטָאֵת
אִסּוּר שִׁבְתָּ פְּדָת מֵהַ לַעֲשׂוֹת בְּגַבִּיּוֹת יוֹם הַשִּׁבְתָּ.

וְחֲשֵׁבֶת עֲצוֹת בְּנִפְשָׁה לְהַעֲמִיד נִכְרֵי עַל יוֹם הַשִּׁבְתָּ לְגַבּוֹת הַמְּכָס וְכֹל הַרִינּוֹחַ הַמְּגִיעַ מִחֵלֶק
יוֹם הַשִּׁבְתָּ יִטּוֹל אוֹתוֹ הַנִּכְרֵי לְעַצְמוֹ הֵן רַב הֵן מוֹעֵט וְנִסְתַּפְּקָה בְּדָבָר הַלְּכָה. וְעֵינַי"ק
מִיְחַלֶּת לְתַשׁוּבָתִי אִם כָּשֶׁר הַדְּבָר טוֹב.

וא"ל תִּחַדֵּל מִזֶּה: תְּשׁוּבָה. מוֹדַעַת זֹאת לַפְּנִים הַלְכָה רוֹנַחַת שְׁפָל מְקוֹם שְׁהִתִּירוּ חַו"ל
שְׂכִירוֹת נְכָרִי לַעֲשׂוֹת מְלָאכָת יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבָּת.

כְּגוֹן בְּקַבְּלָנוֹת אוֹ בְּקַצֵּץ עִמּוֹ וְכִיּוֹצֵא. לֹא הִתִּירוּ הַקּוֹבְעֵ לֹו מְלָאכָה רַק בְּשַׁבָּת כְּמִבְּנוֹאֵר
בְּהִלְכוֹת שַׁבָּת בִּש"ע לְמַעַיִן עֲלֵיהֶם.

לְבַד רָאָה זֶה מְצָאנוּ גַבִּי מְכַסֵּ שְׁכַתְב הַמְרָדְכִי בִּפ"ק דְּשַׁבָּת שְׁפָסַק ר"מ עַל אוֹדוֹת הַיְהוּדִים
הַקּוֹנִים מְכַסִּים. וְשׁוֹכְרִים עִכּו"מ לְקַבֵּל הַמְכַסֵּ בְּשַׁבָּת.

נִרְאָה דְּבַקְּבָלָנוֹת מוֹתֵר. אֲבָל בְּשְׂכִירוֹת אֲסוּר וְהִכִּי דְמִי קַבְּנֹלֶת גַּבִּי מְכַסֵּ כְּגוֹן שְׁהִשְׁפִּירוּ
כֶּף לְכַשְׁתַּגְּבָה ק' לִיטְרִין אֲתֵן לָהּ כו"כ.

וְאֵת"ל שֵׁישׁ לְחֶלֶק בֵּין הַנֶּהָף שְׁאִין הַיִּשְׂרָאֵל קוֹבְעֵ מְלָאכָתוֹ לְעַכּו"ם לַעֲשׂוֹת רַק בְּשַׁבָּת
וּבְנִדוֹן זֶה קוֹבְעֵ לֹו לִיטְוֹל הַמְכַסֵּ בְּשַׁבָּת. מ"מ נִרְאָה לְהִתִּיר מְשׁוּם פְּסִידָא כְּדַתְנִיָּא בְּפָרָק
מִי שְׁהִחְשִׁיף דָּף קַנ"ג דְּמְשׁוּם פְּסִידָא שָׂרוּ לִיהֵ רַבְּנָן לִיתֵן כִּיסוֹ לְנִכְרִי דָּאִי לָאוּ הִכִּי אֲתִי
לְאֵתוּנִי ד' אֲמוֹת בְּרַה"ר.

וְהָא נְמִילָא שְׁנָא. וְכ"ש לְהַצִּיל מִיָּדָם.

דָּאִי לֹא שָׂרוּ לִיהֵ יַפְסִיד כָּל חוּבוֹ בְּדִיחּוּי כָּל שְׁהוּא ע"כ. וְהִבִּיאוּ מָרְן ב"י בְּסִימָן רמ"ד
עִי"ש וְכ"פ בִּש"ע שָׁם: וְעוֹד זֹאת שְׁנִית הִתִּירוּ כְּעִין זֶה.

בְּיִשְׂרָאֵל הַמְמוֹנָה עַל הַמְטַבֵּעַ שֶׁל מְלָךְ שְׁכַתְב מוֹר"ם ז"ל בְּהֶגְהָ סוֹס"י רמ"ד שְׁדִינוֹ כְּדִין
יִשְׂרָאֵל הַמְמוֹנָה עַל הַמְכַסֵּ. אֲלָא שְׁחֲלוּקִים בְּטַעֲמָם דְּבַמְכַסֵּ מוֹתֵר בְּקַבְּנֹלֶת וְכ"ש אִם כָּל
הַרְיֹנַח לְעַכּו"ם כְּמ"ש שָׁם בְּהֶגְהָ.

אִף גַּבִּי מְטַבֵּעַ אִין הִתֵּר רַק אִם כָּל הַרְיֹנַח לְעַכּו"ם וְלֹא בְּקַבְּנֹלֶת. דְּלֹא שְׁיִיכָא הָכָא
קַבְּלָנוֹת.

כִּי אִם לִישֵׁב וְלַעֲשׂוֹת מְלָאכָה שֶׁל הַכָּאֵת הַמְטַבֵּעַ. וּמ"ש מוֹר"ם דִּינוֹ כְּדִין מְכַסֵּ.

לֹא קָאִי אֲלָא אֲדַסְמִיף לִיהֵ שְׁהַזְפִּיר בְּהֶגְהָ בְּשִׁירִיוֹתָא שְׁפָל הַרְיֹנַח לְעַכּו"ם. וְזֶה הוּא דַּעַת
מָרְן ב"י שְׁמַמְנוּ שָׂאב מוֹר"ם בְּהֶגְהָ.

דְּלֹא כַהֲמַג"א שְׁחֲלַק עַל הַרְבִּים בְּזָה. כ"ב הַרְבַּ מַטָּה יְהוּדָה שָׁם, דְּבַהֲנִי תַרְתִּי הִתִּירוּ אִף
שְׁקוֹבְעֵ מְלָאכָתוֹ לְעַכּו"ם רַק לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

וְטַעַם מַה שְׁהִתִּירוּ בְּזָה הִיָּינוּ מְשׁוּם פְּסִידָא. כְּמִבְּנוֹאֵר בְּהַדְּיָא גַבִּי מְכַסֵּ בְּהַמְרָדְכִי.

וְכֵן גַּבִּי מְטַבֵּעַ בְּב"י בְּסִי רמ"ד וְרמ"ה. אִף בְּמְקוֹם פְּסִידָא.

לֹא שְׂרִי אֲלָא בְּהַבְּלָעָה עִם שְׂאָר יָמִים כְּגוֹן לְשָׁנָה אוֹ לְחֻדְשׁ. אֲבָל לְקַבְּנֹעַ לֹו מְלָאכָה רַק
בְּשַׁבָּת.

אִם שְׁיִהְיָה כָּל הַרְיֹנַח לְגוּי אֲסוּר. וְכַמ"ש הַרְבַּ מַטָּה יְהוּדָה שָׁם דְּזָה שְׁהַנְּצֵרָה מוֹר"ם ז"ל.

לְהַשְׁמִיעֵנוּ גַבִּי מְטַבֵּעַ שְׁיִהְיָה כָּל הַרְיֹנַח לְעַכּו"ם דְּשְׂרִי מְשׁוּם פְּסִידָא דְּהָא אֲתָיָא בְּמַכ"ש
מְדִין מְכַסֵּ בְּקַבְּנֹלֶת שְׁפָל הַרְיֹנַח לְיִשְׂרָאֵל. וְאִפִּי"ה שְׂרִי מְשׁוּם פְּסִידָא: כָּל שְׁכֹן כְּדִין מְטַבֵּעַ
שְׁפָל הַרְיֹנַח לְעַכּו"ם דְּשְׂרִי מְשׁוּם פְּסִידָא.

וְזֶה דַעְתּוֹ שֶׁל מֶרֶן ו"ל שֶׁלֹא כָּתַב דִּין מִטְבַּע מְשׁוּם דְּאֵתִי בַּמִּכ"ש. אֲלֵא שֶׁהַנְּצִרָה מוֹר"ם ו"ל לְהוֹדִיעַנו בְּדִיוֹק דְּבִמְקוֹם דְּלִיכָא פְּסִידָא אֲפִילוּ בְּכַה"ג שְׂיֵהָא הַרְיֹנָח לְגוּי אֲסוּר.

דַּמ"מ הָרִי הוּא נוֹטֵל שְׂכָר שַׁבַּת עַכ"ל: וְהַשְׂתָּא הָכָא בְּמֵאֵי דְקָמֵן שְׁעָלָה עַל דַּעַת ק"ו לְהַעֲמִיד נְכָרִי עַל יוֹם הַשַּׁבָּת לְגַבּוֹת הַמְּכָס (לֹא רִיגִי) וְיִהְיֶה כָּל הַרְיֹנָח לְגוּי. הַגַּם דְּמִדִּינָא שְׂרִי דְגוּי אֲדַעְתָּא דְנִפְשִׁיהָ קָא טָרַח.

מ"מ פִּינּוּן שְׂאִינוּ גּוֹבָה הַמְּכָס בְּשָׂאָר הַיָּמִים רַק בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. הָרִי קוֹבַע לוֹ מְלֶאכֶה בְּשַׁבַּת וְזֶה אֲסוּרוֹ חו"ל מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן דְּאֵתוּ לְמִימַר שְׁלִיחוּתֶיהָ דִּישְׂרָאֵל קַעֲבִיד.

וְלֹא הִתִּירוּ בְּכַה"ג אֲלֵא בְּמְקוֹם פְּסִידָא וְהָכָא בְּעֵנִין זֶה אֵין כָּאֵן פְּסִידָא. כִּי אִם מְנִיעַת הַרְיֹנָח דְּלֹא מְקַרִי פְּסִידָא.

וְכַמ"ש הַב"י ס' רמ"ד לְעֵנִין מְכָס דְּמִיָּרִי הַר"ם שֶׁהֵבִיא הַמְּרָדְכִי כַּמִּש"ל בְּמֵי שְׂכָרָה קָנָה הַמְּכָס וְצָרִיף לְעֲשׂוֹת תַּקְנָה שֶׁלֹא יִפְסִיד מְמוֹנּוֹ אִי נְמִי בְּמֵי שְׂחִיב לוֹ הַשָּׂר מְעוֹת וְקוֹנָה הַמְּכָס כְּדִי לְהַצִּיל הַחוּב מִיָּדוֹ עֵי"ש.

אֲבָל בְּעֵנִין זֶה שֶׁלֹא הַקָּדִים מְעוֹת אֵין כָּאֵן כִּי אִם מְנִיעַת הַרְיֹנָח. וְלֹא הִתִּירוּ בְּזֶה אֲפִילוּ שְׂיֵהָה כָּל הַרְיֹנָח לְגוּי.

וְכַמוֹ שֶׁדִּיִּיק הַמִּט"י מִמָּה שֶׁהַנְּצִרָה מוֹר"ם ו"ל. לְהַשְׁמִיעַנו דִּין מִטְבַּע וְכו' כַּמִּש"ל: וְלִיכָא לְמִימַר דְּשָׂאֲנֵי הַתָּם שֶׁהִישְׂרָאֵל נִהְיָה מְלֶאכֶת הַגּוּי מִיֵּהָת בְּמָה שֶׁמְשַׁכְּרִירוּ בֵּין בְּקִיפּוֹלָת בֵּין בְּשִׁכְרִירוֹת: דְּהָא אִיכָא שְׂכָר שַׁבַּת מ"מ וּבְדִין הוּא שְׂיֵהָה אֲסוּר.

מִשָּׂא"כ הָכָא שְׂאִינוּ נוֹטֵל מְמוֹנּוֹ כְּלוּם וְכָל הַהֲנָאָה לְגוּי לְחוּדִיָּה וּבְדִינָה קְטַרַח. אִף שֶׁהִישְׂרָאֵל קוֹבַע לוֹ מְלֶאכֶה רַק בְּשַׁבַּת אֵין חֲשִׁישׁ.

דְּלֹא הִיא. דְּמָה יוֹעִילָנוּ מָה שְׂאִינוּ נוֹטֵל כְּלוּם פִּינּוּן דְּהַפְּעוּלָה הִיא מְנוֹטֶלָת עָלָיו לְעֲשׂוֹת. אִף שֶׁמְעַמִּיד הַגּוּי בְּדִרְף הַיָּתֵר מ"מ לֹא פִּלְט מִהַחֲשָׁד שֶׁיֵּאמְרוּ שֶׁהוּא שְׂכִיר יוֹם. פִּינּוּן שֶׁלֹא קָבַע לוֹ מְלֶאכֶה רַק בְּשַׁבַּת נִרְאָה כְּשֶׁלּוּחוֹ.

וְכַמוֹ שֶׁמְפָנְרֵשׁ בְּדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים בְּעֵנִין יִשְׂרָאֵל וְגוּי שֶׁקָּבְלוּ שְׂדָה בְּשׁוֹתְפוֹת שָׂאֵם לֹא הִתְנוּ מִתְחִילָה אֵין יוֹכֵל הִישְׂרָאֵל לֹאמַר לְגוּי טוֹל אֶתְהָ חֵלְקָה בְּשַׁבַּת וְאֲנִי בַּחוּל פִּינּוּן שֶׁהִיָּתָה מְנוֹטֶלָת עָלָיו פְּעוּלַת חֲצִי הַיּוֹם בְּשַׁבַּת נַעֲשֶׂה הַגּוּי שְׁלוּחוֹ.

עֵינֵן רַש"י סוֹפ"ק דַּע"א דָּף כ"ב בְּפִירוּשׁ הַסּוּגְיָא הֵהִיא וְכו'. וְכ"כ בְּהַדְּיָא הָרַב וַיֵּאמַר יִצְחָק ו"ל א"ח ס' כ"ז עֵי"ש.

וְזֶהוּ מִחֲלֻקַּת ר"י וְר"ת שֶׁהֵבִיא הַטּוֹר בְּסִי רַד"ה דַּר"י מִתִּיר בְּתַנּוּר שְׂאֵין חֵלְקָה יִשְׂרָאֵל מִתְעַלָּה. וְאוּסַר בְּשְׂדָה שֶׁחֵלְקָה יִשְׂרָאֵל מִתְעַלָּה וְכו'.

וְר"ת אוּסַר בְּשִׁנְיָהֶם כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ הָרַא"ש טַעַם סְבָרְתָם וְעֵינֵן ב"י: אֲלֵא דְאַפְתִּי צָרִיף עֵינֵן פִּינּוּן שֶׁהַגּוּי הַגּוֹבָה הַמְּכָס (לֹא רִיגִי) אֵינוּ גּוֹבָה בְּתוֹף הָעִיר לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל רַק בְּבֵית הַמְּטַבְּחִים שְׂאֵין שָׁם דִּיּוּרִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

מי נימא פֿינן דאין נשם מבני ישראל ליכא למיחש למראית העין או דילמא לא שנא פֿינן
שהוא בתוך התחום ויכולין לבוא ביום השבת עד נשם, ונראה לברר זה ממ"ש מרן ב"י
סי' רמ"ד משם תשובה אשפנזית יהודי הדר ביישוב לבדו.

אסור ליתן לגוי מעות להשפיר לו פועלים בשבת וביו"ט אעג"ב דליכא מתא דמקרא
להתם הרי עירו מיקרא להתם. וא"כ בני עירו חשדי ליה ואורחים דמיקלעי לגביה
חשדי ליה.

ע"כ, ופסקה מורם בהגה סי' רמ"ד ס"א. ומינה אתה דן לכל מקום שיוכלו ישראלים
לבוא לשם בשבת כגון שהוא בתוך התחום אעפ"י שאין נשם דיורים ישראלים אסור
להשפיר לגוי אפילו בקיבולת לעשות מלאכה בשבת דחיישינן למראית העין שמא יאמרו
הבאים לשם שהוא שכיר יום.

וזהו דאמרינן בפירוש דף י"ב אמר שמואל מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור
וכו'. וא"ר פפא נאפילו חוץ לתחום לא אמרן אלא דליכא מתא דמיקרא להתם וכו'
וכתב הרב"י נשם שעיקר פירוש סוגיא זו אשבת קאי.

וכ"כ הרמב"ם פ"ו וז"ל פוסק אדם עם העפוש וכו'. בד"א בצנעה וכו'.

אבל אם היתה המלאכה במדינה או בתוך התחום אסור וכו'. דמשמע כל שהוא בתוך
התחום אפילו אין נשם דיורין ישראל אסור.

דחיישי שמא יבואו לשם ויראו הגוי עוסק במלאכת ישראל ויאמרו שהוא שכיר יום:
נאשר נראה לכאורה תיקון לענין זה. הוא מ"ש מרן ב"י סי' רמ"ה משם הר"ן ספ"ק
דע"ז במרחץ שלקחיהו ישראל וגוי בשנתפוט.

וגוי מחממו בשבת בשביל חלקו. ונותן מחצית מה שמשתפר בו לישראל ובימות החול
שניהם מחממין אותו.

כתב הר"ן דנ"ל דשרי. דגוי אדעתא דמחצה שלו קעביד.

אעפ"י שישראל משתפר במלאכה שלו. הו"ל כבעל שדה לגבי אריס וכו'.

וגם ליכא מפני שנקראת על שמו. דכיון שהכל יודעין שמרחץ זה יש לגוי חלק בו.

הו"ל פשדה דכיון דעביד לאריסותא. אמרינן אריסותיה הוא דעביד וכו' וכתב הרב"י
נשם להשוות דעת הר"ן בזה עם מ"ש הרמב"ם בפ"ו שכתב המשתפר עם הגוי וכו' ולא
התנו כשיבואו לחלוק.

נוטל הגוי שכר השבתות וכו' דמייירי שהגוי מתעסק ביום השבת והישראל מתעסק יום
אחד כנגדו. ומשו"ה אסור לישראל ליטול חלק ברינוח השבת אבל אם היו שניהם
מתעסקים יחד תמיד במלאכה או בסחורה.

ובשבת מתעסק בה הגוי לבדו שרי לישראל ליטול חלקו מרינוח שבת. דדמי ממש לההיא
דמרחץ שכתב הר"ן עיי"ש.

ופסקה מור"ם בהגה שם י"א: והשתא הכא הנה נראה לעשות תיקון זה שיהיה הגוי בגביית מֶכֶס זה בתורת שותפות לשליש או לרביע. ובימות החול יתעסקו יחד בגבייה זו.

וביום השבת יעסוק הגוי לבדו. ויחלקו על תנאי הראשון רינח שבת עם שאר הימים.

דכיון שיש לגוי חלק בשותפות זו. אדעתא דנפשיה קעביד.

ושרי ליה לישראל ליטול מרינח כמ"ש הר"ן ז"ל. אף אחר העיון נראה שאין לסמוך על זה.

מאחר דמֶרְן הש"ע לא פסק פן פדעת הר"ן וכתב סתמא פדברי הרמב"ם. משמע דלא סמך על חילוק זה.

אמטו להכי מור"ם הביאו בשם י"א. ואנן אדעתא דמֶרְן הש"ע סמכינן.

וכ"כ המט"י שם. וכ"כ הנה"ש הבי"ד הרב פה החיים החדש שם: והדרה הנכונה היא שימתן עסק זה לנכרי בתורת עיסקא.

דהיינו שכל עסק זה של גביית המכס (לא ריגוי) יהיה מוטל על הנכרי בין בחול בין בשבת והרונחים יתחלקו ביניהם כפי תנאם למחצה או לשליש או לרביע. ולא יחשבו הרונחים מדי יום ביומו.

רק שבת בשבתו. או מדי חדש בחדשו באופן שיהיה שכר שבת מובלע בשאר ימות החול.

וכ"כ מֶרְן ב"י משם ספר התרומות בסי' רמ"ה ז"ל אם נכנס הגוי בשדה לחרוש ולזרוע חלקו של ישראל בשבת למחצה לשליש ולרביע מותר. דאריסותיה קא עביד.

ופשוט הוא. וכן פסק מור"ם בהגה סי' רמ"ג ס"א.

ואף שדבר זה לא מהני אלא בשדה דקיימא לאריסות. ולא יטעו לומר שהוא שכיר יום: אבל בשאר דברים שנקרא שם ישראל בעליו.

עליו לא מהני תיקון זה. כדאיתא בפ"ק דע"ז לא ישפוך אדם מרחצאו לעכו"ם מפני שנקרא שמו עליו ועכו"ם עושה בו מלאכה בשבת.

ודייק בגמ' אבל שדה מותר מ"ט ומשני. שדה קיימא לאריסות.

מרחץ לא קיימא לאריסותא ועיין פירש"י שם. והביאו הטור סי' רמ"ג וכ"פ בש"ע ס"א שם.

מ"מ כיון שעדיין לא נקרא שמו עליו ולא נתפרסם שם ישראל על גבייה זו. מותר ליתנו לנכרי בתורת עיסקא.

וכמ"ש ב"י משם תשובת הגאונים נשאל מלפני רב נטרונאי ישראל שקנה מרחץ או "פורנו" מגוי. והשפירם לגוי.

והגוי עושה בהם מלאכה שפרו מותר או לא. פי יש גאונים אוסרים מפני שנקרא על שמו.

וַיֵּשׁ מִי שְׁמַתִּיר מְשׁוּם שֶׁהוּא לֹא בְּנָאוּ וְלֹא יָשַׁב בּוֹ הוּא בְּעַצְמוֹ. אֲלֵא מַגּוּי קְנָאוּ וּלְגוּי הַשְּׁפִירוֹ וְלֹא נִקְרָא שְׁמוֹ עָלָיו וְאִין בּוֹ חֲשַׁשׁ מִרְאִית הָעֵינַן כָּל עֵינְקָר אִין אָנוּ רוֹאִין בּוֹ אִיסוּר ע"כ.

וכ"פ מור"ם שם בס"ב. והקא נמי פיון שיעדיין לא נקרא שם גבייה זו על שם הישראל אין לאסור להשפירו לנקרי בתורת אריסות שיטול חלק מהריוח למחצה לשליש או לרביע אבל לא מהני שימתן לו דבר קצוב לחדש והישראל יקח הכל דבכגון האי לא אמרינו נקרי אדעתא דנפשיה קא עביד.

עיין מטה יהודה סי' רמ"ד סק"א: זהו מה שנלע"ד וצור ישראל יצילנו משגיאות. ויראנו מתורתו נפלאות: אכ"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן ז' בענין בין השמשות זה לי עידן עידנין ולפי ער ברעיונו' עתים ממללות עתים חשות.

באמור אלי קום קרא בספרא דבי רב ופשיט הערות המתרגשות ואשתבנש כהנ"י בספרות שונות והפוכות מקצות הארץ ועד קצות. עד עמוד כה"ן על פרק במה מדליקין במסכת שבת אגב לימודי אמרתי עת לעשות.

ואשפנה את נפשי לפני רוקע שחקים וארצות. יעזרני וינחני במעגלי צדק לכונן את שיחותי אליבא דכולהו רבנאמתא בדעות הקדושות.

בעזרת צורי וגואלי: איתא בפרק במה מדליקין דף ל"ד ע"ב ברייתא. אינהו בין השמשות משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין.

הכסוף התחתון ולא הכסוף העליון ביה"ש הכסוף העליון והשונה לתחתון זהו לילה דברי ר' יהודה ופריה הא גופא קשייא וכו'. ואיפליגו האמוראים בפי' הברייתא.

ואמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל פרוה ותני אינהו ביה"ש משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין. והכסוף התחתון ולא הכסוף העליון נמי ביה"ש וכו' ורב יוסף אמר וכו'.

ואזדו לטעמייהו דאיתמר שיעור ביה"ש בכמה אמר רבה אר"י אמ"ש תלתא רבעי מילא. ורב יוסף אמר וכו'.

ופסקו גדולי הפוסקים הרי"ף והרמב"ם בפ"ה מה"ש והרא"ש פרבה דמשתשקע החמה מתחיל ביה"ש עד תשלום ג' רבעי מיל שזהו שיעור שיכסוף העליון וישנה לתחתון ואז הוי לילה.

ולקמן בדר ל"ה ע"ב איתא עוד אמר רב יהודה אמ"ש פוכב אחד יום: שנים ביה"ש ג' לילה. תניא נמי הכי וכו' אר"י לא פוכבים גדולים הנראין ביום.

ולא פוכבים קטנים שאין נראים אלא בלילה. אלא בינונים ע"כ: וגם זו פסקוה להלכה גדולי ההוראה הנז' ושנאה הרמב"ם עוד בהלכות קידוש החדש פרק כ' ה"ט: אלא שצריכין אנו למודע"י.

אם דעת רבה דנקטינו פנותיה דביה"ש הוי ג' רבעי מיל. משתשקע החמה ועד הלילה.

הספמת להא דרב יהודה אמר שמואל. פוכב אַחַד וכו' וְהוּי שְׂעוּרָם שְׁנָה דְמִשְׁיָצָאוּ ב' פּוֹכְבִים עַד שְׂיָרְאוּ ג' הָיוּ ג' רַבְעֵי מִיל.

או חלוקים בְּשְׂעוּרָם. וְהֵנָּה רַב"י בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה בַּה"ש שָׁם הִבִּיאָמָה שְׂהַקְשָׁה הַרמ"ך עַל הַרמב"ם וְהָרִי"ף שְׂהִבִּיאוּ ב"י דִּינִים אֵלּוּ וְנִרְאָה שְׂהֵם חוֹלְקִים וצ"ע.

וְתִרְצֵן וי"ל שְׂרַב יְהוּדָה אַמ"ש אַמְרָה לְתַרְנוּיָהּוּ שְׂמַע מִינָּה חַד שְׂעוּרָא הוּא עכ"ל: גַּם מֵהַרל"ב ח בְּהַלְכוֹת קִידוּשׁ הַחֲדָשׁ שָׁם הִרְבָּה לְהַשִּׁיב שְׂמִימָרָא דְרַבָּה מְסַכְמַת עִם מִימְרַת רִיא"ש פּוֹכְבִי א' וכו'. אֲלָא דְקִשְׁיִתִּיָּה דְלֹא יִמְנַע הָא דְאָמַר רִיא"ש פּוֹכְבִי א' וכו' בְּאִיזָה זְמַן נִרְאָה זֶה הַפּוֹכְבִי אִם קוֹנָם בִּיאַת הַשְּׂמֵשׁ פְּשִׁטָּא דְהָיוּ יוֹם דְּהִכִּי שְׁנִינּוּ בְּשַׁבַּת פָּרַק א' דָּף י"ז ח וּבְכַוֵּן ב"ה מִתִּירִין עִם הַשְּׂמֵשׁ.

וְאִם נִרְאָה אַחַר שְׂקִיעַת הַחַמָּה וְקָא קָרִי לִיָּהּ יוֹם. הָרִי קָאָמַר רַבָּה דְמִיד מְשַׁתְּשָׁקַע הַחַמָּה הָיוּ בִּיה"ש.

וּא"כ אֵינּוּ מְסַכִּים לְמִימְרַת פּוֹכְבִי אַחַד וכו'. וְעַפ"י הַצָּעָתוֹ הַעֲלָה מִן הַיְשׁוּב לְנִכּוֹן דְּשְׁנֵיהֶם עוֹלוֹת בְּקִנְיָה אַחַד וְשְׂעוּרָם שְׁנָה.

וְעַל הַמְעִינִין לְרוּוֹת צְמָאוֹנוּ מְדַבְּרֵי קוֹדְשׁוֹ. אִף זֹאת הִיא לְבוֹא בַקְצִיר"ת הָאוּמ"ר בְּדַבְּרֵי ק"ו לְהִיּוֹת לִי לְזַפְרוֹן וְהוּא כִּי זְמַן הַרְאוֹת הַפּוֹכְבִים אֵינּוּ אַחַד בְּכָל יְמוֹת הַשְּׁנָה.

דְּרָף מְשַׁל לְדַעַת רַבָּה יֵשׁ יָמִים שְׂכּוֹכְבִי אַחַד בֵּינּוּנֵי נִרְאָה קוֹנָם שְׂקִיעַת הַחַמָּה. וְיֵשׁ יָמִים שְׂלֵא יִרְאָה עַד אַחַר הַשְּׂקִיעָה.

גַּם ב' פּוֹכְבִים בֵּינּוּנֵים. יֵשׁ יָמִים שְׂנִרְאִים בְּסַמוּף מִמָּשׁ לְשְׂקִיעַת הַחַמָּה.

וְיֵשׁ יָמִים שְׂלֵא יִרְאוּ עַד אַחַר זְמַן מָה מֵהַשְּׂקִיעָה. אֲבָל לְעוֹלָם לֹא יִרְאוּ אֲלָא לְאַחַר הַשְּׂקִיעָה.

וְלְעוֹלָם לֹא יִתְאַחֲרוּ יוֹתֵר מִשְׂעוּר מְהֵלָף קַס"ז אַמּוֹת: וְנָה כְּפִי מִצַּב הַשְּׂמֵשׁ בְּגִלְגַּל וְכְּפִי רִיחּוּק הַפּוֹכְבִים מִמְּנוּ. וּא"כ לְדַעַת רַבָּה.

מְהֵלָף קַס"ז אַמּוֹת. שְׂהוּא חֲצִי שְׁתוֹת מִיֵּל אַחַר שְׂקִיעַת הַחַמָּה יֵשׁ יָמִים שְׂיִהְיָה כְּלוֹ בִּיה"ש אִם נִרְאוּ הַב' פּוֹכְבִים סַמוּף לְשְׂקִיעָה"ח.

וְיֵשׁ יָמִים שְׂיִהְיָה קִצָּתוֹ בִּיה"ש אִם יִתְאַחֲרוּ הַפּוֹכְבִים לִירְאוֹת עַד עֶבּוּר מְהֵלָף אִיזָה אַמּוֹת אֲבָל לְעוֹלָם אַחַר זְמַן מְהֵלָף קַס"ז אַמּוֹת הוּא בִּיה"ש תְּמִיד כָּל יְמוֹת הַשְּׁנָה. כִּי כְּבָר נִרְאוּ הַב' פּוֹכְבִים בֵּינּוּנֵים.

וְאִם הַמְּבִיט אֵינּוּ רוֹאֶה אוֹתָם אוֹלֵי הַסִּיפָה לְקוֹצֵר רְאוּתוֹ. אוּ אֵינּוּ מְסַתְּפֵל בְּמָקוֹם הַרְאוּי לְהַסְתְּפֵל.

וְעַפ"י ז' אֵין קוֹשְׁיָא כָּלֵל בְּסוּגְיָא. שְׂמָה שְׂאָמַר שְׂמוּאֵל פּוֹכְבִי אַחַד יוֹם.

מְדַבֵּר בֵּין קוֹנָם שְׂקִיעָה"ח בֵּין אַחַר שְׂקִיעַת הַחַמָּה. וְהַחֲדוּשׁ הוּא שְׂהוּדִיעֵנוּ שְׂבִיּוּם שְׂהוּא אַחַר שְׂקִיעַת הַחַמָּה עֲדִינִין הוּא יוֹם כ"ז שְׂלֵא נִרְאוּ ב' פּוֹכְבִים.

וְעַכ"ז אֵינּוּ סוֹתֵר לְדַבְּרֵי רַבָּה. שְׂדַעַתוֹ הוּא.

שְׁהֶאֱמַת שְׁזָמַן בִּיה"ש אֵינוֹ מִתְחִיל כְּפִי הַדִּין עַד שְׁיִרְאוּ ב' כּוֹכָבִים אַבְל כִּינּוֹן שְׁזָמַן הֶרְאוֹת ב' כּוֹכָבִים. יֵשׁ זְמַן בְּשָׁנָה שֶׁהוּא עִם שְׁקִיעַת הַחֲמָה יֵשׁ לָנוּ לֹמֵר שְׁמִתְשַׁקֵּעַ הַחֲמָה.

תְּמִיד יֵשׁ לוֹ דִּין בִּיה"ש. כִּי אוֹלֵי הֵם נִרְאִים וְהַמְּבִיט לֹא יוֹכֵל לִרְאוֹתָם לְקוֹצֵר רְאוֹתוֹ.

ואַעפ"י שְׁשָׁנֵי הַמַּאֲמָרִים לְשִׁמוּאֵל אֵין קוֹשְׁיָא כָּלֵל. כִּי בְּמַאֲמָר א' הוֹדִיעֵנוּ זְמַן בִּיה"ש כְּפִי הָאֱמַת וְשׁוֹרֵשׁ הַדִּין.

וּבְמַאֲמָר הַשְּׁנַי הוֹדִיעֵנוּ שְׁיַעוּרוֹ כְּפִי הַזְּמַן שְׁאֲפָשֵׁר לְהַסְתַּפֵּק בּוֹ. וְהָרִי דִינוֹ לְחוּמְרָא כְּדִין בִּיה"ש.

כָּלֵל הַדְּבָרִים נִתְיַשְׁבָּה הַסּוּגָיָא כְּפִי שׁוֹם קוֹשְׁיָא כָּלֵל. וְגַם דַּעַת הַרְמַב"ם.

שְׁלַעֲנִין שַׁבַּת וְכָל דְּבַר חוּמְרָא כְּמוֹ בְּזַב בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת מִתְחִיל מִשְׁתַּשְׁקֵעַ הַחֲמָה. וַאֲעפ"י שְׁלֹא רָאָה הַמְּבִיט ב' כּוֹכָבִים" יֵשׁ לָנוּ לֹמֵר כִּי הִגִּיעַ זְמַן בִּיה"ש וְקוֹצֵר רְאוֹתוֹ גְּרַם שְׁלֹא נִרְאוּ לוֹ הַכּוֹכָבִים.

ע"כ מָה שְׁמַצִּיתִי סוּלַת דְּבָרֵי קוֹדְשׁוֹ. וְעַל הַמַּעֲיָין לְטַיִל אֲרֻנְפוֹת וְקוֹצֵרוֹת בְּדְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים וְיַחֲכֵם עוֹד: נִמְצִינוּ לְמִדֵּין מְפָשֵׁט הַגְּמָרָא וּמִדְּבָרֵי הַרְלַב"ח ז"ל לְדַעַת רַבָּה דְּנִקְטִינּוּ כְּנוֹתָהּ.

דְּמִיד שְׁתַּשְׁקֵעַ הַחֲמָה מִתְחִיל בִּיה"ש עַד שְׁיַעוּר ג' רְבַעֵי מִיל. שְׁזָהוּ שְׁיַעוּר מִשְׁיִרְאוֹ ב' כּוֹכָבִים בִּינוּנִים עַד שְׁיִרְאוֹ שְׁלֵשָׁה כּוֹכָבִים בִּינוּנִים: אֵיבְרָא.

דְּכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם בַּד"ה תְּרִי תְּלָתִי מִיל הַקָּשׁוֹ דְּהֶכָּא מְשַׁמַּע דְּמִשְׁקִיעַת הַחֲמָה עַד הַלֵּילָה לִיכָּא אֵלָא תְּלָתָא רְבַעֵי מִיל וְרַבִּי יְהוּדָה גּוֹפִיָּה בְּפִסְחִים דָּף צ"ד. סָבַר דְּמִשְׁקִיעַת הַחֲמָה עַד צה"כ אַרְבַּע מִילִין וְצה"כ לֵילָה הוּא, וְכו' וְאוֹר"ת דְּהֶתֵּם מִיִּירִי בְּתַחֲלַת הַשְּׁקִיעָה.

וְהֶכָּא מִשְׁתַּשְׁקֵעַ מְסוּף הַשְּׁקִיעָה אַחַר שְׁנִכְנֹסָה הַחֲמָה בְּעוֹנֵי הַרְקִיעַ ע"כ, וְהַבֵּי"ד הַה"מ בְּשֵׁם ר"ת וְהַרְמַב"ן מְבַנְּאֵרִים הַדְּבָרִים בְּאִנְרָךְ לַז"ל וְדַע שֶׁר"ת וְהַרְמַב"ן ז"ל פִּירְשׁוּ שְׁשִׁתֵּי שְׁקִיעוֹת הֵן.

הא'.

מִשְׁתַּשְׁקֵעַ הַחֲמָה בְּעוֹנֵי הַרְקִיעַ וְנִסְתַּלְקָה זְרִיחָתָהּ מֵעַל הָאֲרֶז. וְהִיא מְהַלְכַת אַחֲרֵי כִיפַת הַרְקִיעַ.

כְּפִי מְזַרְחֵי מַאֲדִימִין כְּנֶגֶד מְקוֹמָהּ שֶׁל חֲמָה. וְזָהוּ שְׁאֲמָרוּ כָּאֵן מִשְׁתַּשְׁקֵעַ הַחֲמָה מִשְׁתַּשְׁקֵעַ כְּבָר, וְשֵׁם בְּפִסְחִים אֲמָרוּ מִשְׁקִיעַת הַחֲמָה וְהַבֵּיאוּ רְאִיָּה לָזָה שְׁיִוִם הוּא מִשְׁתַּשְׁקֵעַ נְעֻלְמַת מְמַנּוּ עַד סוּף הַשְּׁקִיעָה הַזֹּאת וּבְתַחֲלַת הַשְּׁנִית.

וְכֵן נִרְאִין הַדְּבָרִים: וְכַתְּבוּ הֵם שֶׁהוּא מְהַלְךְ ג' מִילִין וְעוֹד: וּבִזְה"ז הוּא תּוֹסְפַת מְחוּל עַל הַקְּדוּשׁ ע"כ, גַּם הַרְב"י הִבְיָאֵם בְּאו"ח ס' רס"א וְכַתְּבַן כֵּן גַּם מְשֵׁם הַר"ן ז"ל וּמְפֹרֵשׁ יוֹתֵר בְּדְבָרֵי הַר"ן עֵי"ש. וְכַתְּבַן שֵׁם הַרְב"י שְׁנִרְאָה שְׁהֶרָא"ש שְׁלֹא הַזְּכִיר דְּבַר זֶה בְּמַסְכַּת שַׁבַּת.

הוא מפגי שנסתפק בזה. מיהו במסכת תענית פ"ק לענין מקבל תענית סתם עד שקיעת החמה, כתב דשקיעת היינו עד צאת הכוכבים כפיר"ת דשקיעת החמה היינו סוף השקיעה שהוא זמן זה"כ.

אלמא דס"ל ה"כ. ועל פן תמה רב"י על רביהט"ו שלא כתב דברי ר"ת וכתב משם הגאון מהרי"א ז"ל שרבינו הטור סבר פדעת ר"ת ונדחק בפירושו לשון הטור.

שמוכח מזה שדעת רבינו ב"י נוטה לדעת ר"ת וכן פסק בהדינא בש"ע שם ס"ב שזמן תוספת מחול על הקדש. הוא מתחילת השקיעה שאין השמש נראית עוד על הארץ.

עד זמן ביה"ש. והזמן הזה שהוא ג' מילין ורביע.

רצה לעשותו כולו תוספת עושה רצה לעשות ממנו מקצת עושה וכו'. וזמן בין השמשות הוא ג' רבעי מיל שהם מהלך אלה ות"ק אמה קודם הלילה ע"כ.

הרי דסבר לה מר דשתי שקיעות הם. דמשקיעה ראשונה עד שיעור ג' מילין ורביע.

הוא יום גמור. ואז הוא סוף שקיעה.

ומתחיל זמן בין השמשות שהוא זמן ג' רבעי מיל. עד צאת הכוכבים שאז הוי לילה גמור.

ונה אדעת ר"ת. דנמצא מתחלת השקיעה עד זה"כ ד' מילין.

ומעתה לפי פסק זה במוצאי שבת אסור לעשות מלאכה עד עבור שעה וחומש מתחלת השקיעה, שהוא שיעור מהלך ד' מילין לפי שיעור מהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ליום. דהשתא לפי"ז לא מצאנו דינו ורגלנו במנהג העולם שאין שוהין מלהדליק האור במוצאי שבת עד זמן זה ועל מי יש לנו לסמוך אם לא על פי פסק מרן הש"ע דאחפא דידיה סמכינן.

ועין רואה שאין מי שחושש לזה, וכבר קדמוני בתמיהא זו כל הפוסקים המתמיהים על דעת ר"ת יעו"ש, והתמיהא היותר חזקה היא. שאין הפסק זה מסכים לחוש המ- ציאות.

פי כל אדם חזו בו בבירור בלתי ספק. שג' כוכבים בינונים ואפילו קטנים ורצופים הם נראים קודם לזמן הזה שאינו מתאחר יותר משני שלישי שעה מתחלת השקיעה.

ואז כל הרקיע נתמלא כוכבים בינונים וקטנים ורצופין. ואיך תיסק אדעתין שאותה שעה יהיה מותר במלאכה בערב שבת ואם הוא דקנים ליה לר"ת וסיעתו דלא נגמרה השקיעה עד עבור זמן זה.

ואף אם יראו כל כך כוכבים לא מעלין ולא מורידין. א"כ לפי"ז תיקשי לן מימרא דאמ"ר יהודה אמר שמואל דג' כוכבים הוי לילה, והרב"י בסי' רס"ג תמה על רבינו הטור דהשמיט האי מימרא דכוכב אחד יום.

שנים ביה"ש ג' הוי לילה משמע דנקטינן לה להלכה. וכ"פ בש"ע שם ס"ב וז"ל צריך לזהר מלעשות מלאכה עד שיראו ג' כוכבי קטנים ולא יהיו מפוזרים אלא רצופים וכו'.

וכתב הדגמ"ר שש"נ"ב הנה זה פשוט דג' כוכבים קטנים אף שאינם רצופים הוא נדאי לילה. ומה דבעינן פאן רצופים היינו להוסיף מחול על הקדש ע"כ.

וכן לעיל סי' רל"ה פסק בש"ע זמן ק"ש בלילה משעת יציאת ג' כוכבים קטנים ומפורש
ינצא בב"י שם משם הר"י דקא דאמרין מציאת הכוכבים ואילך הוא לילה. דוקא ג'
כוכבים בינונים וכדאמרין בס"פ במה מדליקין דף ל"ה.

וכיון שאין הפל בקיאת בין בינונים לגדולים. צריך ליזהר עד שיראו הקטנים ע"כ.

הרי לה דפסק דג' כוכבים בינונים או אפילו קטנים הוי לילה גמור לכל דבר. וא"כ פיצד
תקנים פסק זה עם מה שפסק בס"ר א דלא הוי לילה גמור עד מהלך ד' מילין מתחילת
השקיעה.

ואלו ג' כוכבים בינונים או קטנים הם נראים לעין כל לא יותר ממחלה שני מילין.
ונמצאת אומר לא ראי זה כראי זה.

ולא ראי זה כראי זה. והן יקר ראיה עיני להרב פקודת אלעזר בא"ח סי' נ"ח דף פ"ו
שהביא מ"ש הרב דברי יוסף בדמ"ב ב' שהאריך להקשות על דברי ר"ת בענין ב'
השקיעות שאי אפשר לפרש סברא זו עפ"י המציאות וכל רואי שמש מודה בזה, ועיי"ש
מה שתירץ קושיות התוספות דרבי יהודה סותר דבריו משבת דפסחים דמשקה"ח עד
זה"כ ד' מילין וכו' וכתב שם בהגה, ואם תקשה איך יעלה על הדעת לומר שלא הבין
הגדול הזה פעם אחת המציאות שלא יש בין שקיעת החמה ובין זה"כ זמן גדול כזה.

ואען ואשיב ידוע תדע שאיש האלהים זה הנה במדינת צרפת. ובחלק הצפוני מדינה זאת
השחר והגשף מתקופת ניסן ועד תשרי פערך שנים עד ג' שעות ויותר.

ואפשר דלא משערין כ"א בכוכבים יותר קטנים הנראים זמן הרבה אחר השקיעה. וא"כ
בשני אופנים אלה.

נמצא לפעמים שיש זמן ארבעה מילין בין שקה"ח עד זה"כ. ומוכח שכל דבריו עפ"י
המציאות אשר לפניו במדינה ההיא אשר יושב בה.

(אמר הצעיר אלעזר מה נתרץ בזה על כמה גדולי עולם ראשונים ואחרונים ובפרט מרן
ומור"ם ז"ל שפסקו כדעת ר"ת בלי חולק. הגם שאינם דרים במקום ר"ת ומנכרח לומר
שאין חושבים כוכבים הראויים לדון עליהם שהוא לילה כ"א עד זמן לילה דר"ת.

והקודמים לזה בכלל מ"ש רז"ל לא כוכבי הנראי ביום וכו'). אבל מאחר שפבר ידענו
שכל שעות בענין זה הם זמניות.

והפל יש לחשב א' על פי מצי' א"י א' עפ"י מצי' בקו המשווה אמצע העולם. וא"כ כל
הקושיות והתמיהות שכתבתי כנגד סברא הנ"ל כולם אמת ויציב ונהבן.

והביא ראיה לדבריו ממ"ש התס' במס' עירובין נ"ז א' בד"ה ואין בין תקופה לתקופה
וכו' שזכר שם שיום ארוך ולילה ארוך הוא י"ח שעות. וזה דוקא באופן חלק הצפון.

לא באופן ארץ ישראל ובכל עכ"ל: אמור מעתה דצדקו יחדו פסקי מרן ז"ל. דבאמת
סל"מ כדעת ר"ת כמ"ש בס"ר רס"א.

ומ"ש בסי' רל"ג ורצ"ג דג' פוכבים בינונים או קטנים הוי לילה לכל דבר. מייגרי פכוכבים הנראים בזמן לילה דר"ת וכ"כ הרב גט מקנשר בבואור לתוספי הרא"ם סוף הלכות פפור אשר אעתיק דבריו לקמן בס"ד.

דלפ"י ר"ת צ"ל שאין אנו בקיאים בשיעור פוכבים בינונים שהרי כל העולם מלא פוכבים ועדיין לא עבר חצי שעה משקה"ח ע"כ. וכ"כ הרב בתי פהונה דלכ"ע הדין דשמואל דג' פוכבים בינונים הוי לילה.

אלא דלר"ת אינם יוצאים אלא אחר ד"מ משקיעה ראשונה ע"כ. ומעתה אשובה ונראה על מה הוטבעו אדני סוגיין דעלמא שעושין מלאכה במוצאי שבת קודם זמן לילה דר"ת ולא חיישי לפסק מרן ז"ל.

ואל ה' ניאר לנו במ"ש הגמ' הנז' שם דמדברי מרן בש"ע סי' רס"א ס"ב נראה שפוסק כר"ת. וא"כ נ"מ קולא לענין ע"ש.

שיכול לעשות מלאכה אחר שקיעת החמה שאין השמש נראית על הארץ. כל זמן שלא הגיע שיעור ביה"ש.

שהוא שיעור ג' רבעי מיל. ולענין מוצאי שבת חומרא שחייב העושה מלאכה אף שאין פאן שמש כלל.

כל זמן שלא עבר ג' מילין ורביע שהוא נדאי יום. ולצאת ידי ספק ביה"ש נמצא צריך להמתין שעה ורביע אחר שקה"ח.

נדבר זה לא נהגו העולם. ונראה שמנהג העולם נתייחד עפ"י סברת הגאונים ז"ל שאמרו שפכר אחר השקיעה מתחיל זמן ביה"ש.

שהוא ג' רבעי מיל והוא ספק יום ספק לילה. ולפי"ז התוספת צריך להוסיף מחול על הקודש קודם שקה"ח בכניסה.

וכן נהגין לקבל שבת מבעוד יום והשמש על הארץ ובמו"ש שכל ששהין שיעור מיל אחר שקה"ח יוצאין ידי ספק ביה"ש ותוספת מחול עה"ק. שהרי שיעור ביה"ש הוא ג' רבעי מיל ורביע אחד לתוספת.

וסברא זו נראה המענין שהיא קרובה לדעת יותר. ויהא שנה עם שיעור הפוכבים שאמרו רז"ל.

דאלו לפיר"ת צ"ל שאין אנו בקיאים בשיעור פוכבים בינונים וכו'. ועל פיוצא בזה אמרו אם הלכה רופפת בינך פוק חזי מאי עמא דבר ומנהגן של ישראל תורה היא ויש להם על מה שייסמוכו הגאונים ז"ל.

ומ"מ מי שירצה להחמיר על עצמו כפיר"ת תבא עליו ברכה. אכן אין למחות בידי המקילין בזה פסברת הגאונים ז"ל.

שאחריה נהגו כל ישראל בקולא זאת נגד ר"ת. ודוקא לענין חומרא טוב להחמיר פסברת ר"ת.

אכן לענין הקולא דנפיק מינה. נלע"ד נדאי שאין להקל הפך המנהג.

וכמ"ש מהר"ם אלשקאר בסי' צ"ו לענין נולד בע"ש או במו"ש אחר שקה"ח דנימול ביום א' ולא תשבין ליה יום כר"ת ויהיה נימול הנולד במו"ש בשבת פסברת ר"ת עכ"ל: והמחבר ז"ל בסי' רס"א הביא דברי הגמ' הנז' בקיצור ובקונטרס אחרון נשם וז"ל לפני פתתי שמורי הרב ג"מ זלה"ה כתב שמנהג העולם פסברת הגאונים וכו'.

ועתה ראיתי למורינו הרב מהרי"ך זלה"ה בשו"ת פתת פהונה ח"ב סי' ד' שפתב. גם כן דסוגיא דעלמא דלא כר"ת.

ופשטה הוראה בכל תפוצות ישראל פסברת החולקים. אף כי לפי הספרים הנמצאים רוב הראשונים כר"ת סבירא להו.

הואיל ובמספר הדורות דעלמא סוגיין דלא פנותי. אית לן למימר דמאז ומקדם סברו רוב הרא' דלא כר"ת.

אלא שלא זכינו לדבריהם. וכתב עוד שאחר הפאת י"ב שעות מהיום בתקופת ניסן ותשרי מוחש שהוא אחר השקיעה.

ורביע משעה א' העתידה הוא ביה"ש. ואחריו לילה עיש"ב ע"כ.

וכתב עליו המחבר ז"ל הגם שיש להשיב על דבריו קצת במ"ש דגמרו רוב הראשונים וכו'. דהקא דמרו ז"ל כל יקר ראתה עינו רוב דברי הראשונים וחזינו דפסק כר"ת שמע מינה דבימיו לא פשט המנהג הזה בכל העולם אמנם קושטא הוי דמנהג העולם כן.

וכמ"ש הרב המוסקף מוהר"ח אבולעפאי הזקן שהיה תלמיד מהרימ"ט וקרוב לזמן מרו. ואולי דגם מרו ידע דמנהג העולם דלא כר"ת.

ולרוב קדושתו בהיות הדבר נוגע לגופי תורה. לא רצה לומר סוגיא דעלמא היכי אזלא ופסק כר"ת.

ודו"ק עכ"ל. ובברכ"י שם כתב משם הגור"ר בתשו' כת"י שהעולם נהגו בכל גלילות ישראל פסברת הגאונים, ובמו"ש בכדי שהות שנים ג' מילין מדליקין ומהרלב"ח פ"ב דקדוש החדש ייחס דיעה זו דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש.

נדברי הנגיד רבינו אברהם בן הרמב"ם פסברא זו. וכמ"ש מהר"ם אלשקאר בתשו' סי' צ"ו משמע דקיי"ל פסברת הגאונים, ואפי' תימא שהמחלוקת שקול אין בידינו לבטל המנהג ע"כ: והגם דאפתי יש לפקפק ולומר.

מאחר דהכל מודים ואומרים דמרו פסק כר"ת. א"כ אנו בדידן דאשפולי גלימיה דמרו נקטינו.

אין לנו לזוז מאחרי פסקו ואחרי דבריו. אף אמנם ניחא לי במה שראיתי להרב ארץ החיים שם למהר"ח סתהון ז"ל שכתב משם הרב נחפה בכסף זולת מ"ש בספרו גט מקושף פנזפר עוד לו שם בבקאורו לתוספי הרא"ם דף קנ"ד ע"ג כתב דגם בעיה"ק רושלם תובב"א אתריה דמרו ב"י ז"ל לא נהגו פנותי. בהך דפסק כר"ת, וכתב דבנדאי שהוא מנהג קדום להתפשטות קבלת הוראות מרו ז"ל ולא קבלנו עלינו הוראתו בפרט זה עיי"ש ע"כ: ונלע"ד טעם שלא קבלו הוראת מרו ז"ל בפרט זה.

היינו משום דאמרינן משם הפוסקים דמרון משער בכוכבים היותר קטנים הנראים זמן הרבה אחר השקיעה בזמן דהוי לילה לדעת ר"ת. והויא הוראה שאין יכולין רוב הצבור לעמוד בה.

לפי שאין אנו בקיאים בשיעור כוכבים בינונים או קטנים כמ"ש הג"מ ויבואו לשער לפי ראות עיניהם בכוכבים הנראים קודם לזמן ההוא. באשר ישר יחזו פי כל העולם מלא כוכבים לפי המקום ולפי הזמן.

ויתחייבו בעשיית מלאכה כמו"ש בחושבם לפי ראות עיניהם שהוא לילה גמור ולפי פסק מרון ז"ל עדיין היא שבת. והויא חומרא דאתיא לידי קולא.

לכן על צד היותר טוב. תפסו עיקר פסקרת הגאונים שהיא דרוך היותר בטוחה בלתי שום מכשול ח"ו.

שהיא קרובה לדעת. וכולי עלמא יכולין לעמוד בה בקולא ובחומרא.

וכיוצא בזה כתב הרב חקמה ומוסר למהר"א ענתיבי ז"ל בה"פ אות צ"ג דאם אבותיו לא נהגו בפסקרת מ"ד חוזר ונעור. טוב יותר שלא לשנות מנהג של אבותיו.

דע"י זה ניצול ממכשולות רבים. וע"ז אמר התנא אל תהי חסיד הרבה ע"כ.

והקא נמי מאחר שהיה מנהג אבותיהם בידיהם בפסקרת הגאונים. לא קבלו עליהם הוראת מרון כר"ת להחמיר על עצמם, פי בזה נצלו ממכשולות רבים.

פמדובר. ונכון הוא: ובפרט שהצד השונה שבשניהם כמו שבפסקרת ר"ת יש קולא בע"ש וחומרא כמו"ש כמ"ש הג"מ כמו כן בפסקרת הגאונים יש קולא וחומרא.

חומרא בע"ש שמקבלין שבת מבעו"י. וקולא ששוהין שיעור מיל ומדליקין.

ואין הכרע לצד חומרא פשיטת ר"ת יותר משיתת הגאונים. אשר לפי"ז צריך עיון קצת במ"ש רבינו חיד"א ז"ל בקונטרס אחרון שבמחבר"ר הנז'.

ואולי דגם מרון ידע וכו' ולרוב קדושתו פסק כר"ת ע"כ דמשמע מדב"ק דבשיטת ר"ת משפחת לה לחומרא אי לזאת. מרון ז"ל לרוב קדושתו פסק פנותה ובאמת אין כאן צד חומרא.

ומא לי אפוקי יומא מעיולי יומא (עיין לקמן מה שאכתוב בזה) ומ"ש הג"מ ומי שירצה להחמיר כפיר"ת תבא ע"ב היינו לומר דבעיולי יומא יעשה פשיטת הגאונים ויקבל שבת מבעו"י ובאפוקי יומא יעשה כר"ת ולא ידליק עד אחר שיעור מהלך ד' מילין שהוא שעה וחמש וכמו שפסיים שם דדוקא לענין חומרא טוב להחמיר בפסקרת ר"ת אבל לא לענין קולאהיפך המנהג וכו'.

ואולי יש לומר דלזה נתפונן רבינו חיד"א ז"ל בדעת מרון ז"ל דלרוב קדושתו פסק כר"ת פלומר בין להאי גיסא ובין להאי גיסא אזיל לחומרא דבע"ש רצה לעשות פולו קודש. הרי כאן פשיטת הגאונים.

דמתחילת השקיעה הוי קודש: ובמו"ש פשיטת ר"ת. ונמצא דנקיט חומרי דכולהו.

וְלִיכָא הָכָא מְשׁוּם מַאי דְאָמְרִינן בְּעָרוּבִין דְמַאן דְעֵבִיד פְּחוּמְרִי ב"ש וּכְחוּמְרִי ב"ה הִיכָא דְסִתְרִי אַהֲדָדִי כְּהֵיכָא דְשַׁדְרָה וּגְלִילִית וכו'. עֲלִיו נְאָמַר הַפְּסִיל וכו'.

דְשִׁאֲנֵי הָכָא מְשׁוּם חוּמְרָא שְׁבֵת כְּהֵיכָא דְפָרְק כָּל כְּתָבֵי דְקו"ח אַמ"ר יוֹסֵי יְהִי חֶלְקִי מִמְכְּנִי־סִי שְׁבֵת בְּטַבְרִיא וּמוֹצֵיאֵי שְׁבֵת בְּצִיפּוֹרִי. וּמְצִינוּ שְׁהֵיבָ רַבִּי יוֹסֵי בְּצִיפּוֹרִי.

כְּדֵאִתָּא בְּפָרְק בְּמַה מְדְלִיקִין דָּף ל"ג ר"י יְגִלָּה לְצִיפּוֹרִי וּבְסִנְהֶדְרִין דָּף ל"ב אַחַר רַבִּי יוֹסֵי לְצִיפּוֹרִי. וְכֹן פִּירֵשׁ רַבִּינוּ נְסִים גָּאוֹן ז"ל גְּבִי פְּשֵׁהֲלָהּ רַבִּי יוֹסֵי לְצִיפּוֹרִי דַּפ' פִּירָה דל"ז ע"א וְכִינּוֹן שְׁהֵיבָ דָּר בְּצִיפּוֹרִי.

אִין עֲלִיו חַיִּיב בְּהַכְּנָסַת שְׁבֵת אֲלָא כְּפִי מְקוּמוֹ. וְאֲפִילוּ הֵכִי הָיָה מְקַבֵּל שְׁבֵת כְּשִׁיעוֹר טַבְרִיא מְשׁוּם סִיג חוּמְרָא שְׁבֵת וְתוֹסְפֵת מְחוּל עַל עַה"ק וְכ"כ הֵר"ן גְּבִי הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה לְעַנְיָן שְׁבֵת.

כְּלוּמַר עֲרַב שְׁבֵת וכו'. וְכַרְבִּי יוֹסֵי לְעַנְיָן מוֹצֵיאֵי שְׁבֵת וכו' וְכַפ"י רַבִּינוּ הַטּוֹר בְּסִי רַס"ז וְסִי רַצ"ג לְהַקְדִּים וְלֹאֲחַר וְהִבִּיא רֵאזִי מְרַבִּי יוֹסֵי עֵי"ש: כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דְבָרוּ בְּקוֹדֶשׁ הָרַב וַיֹּאמֶר יִצְחָק בְּסוּף ח"ב.

וְכֹן נְמִי הָרַב בְּקֶשׁ שְׁלֵמָה זַלְה"ה סִי כ"ח שְׁהֵבִיא מ"ש הַבְּרַכ"י ז"ל הַנּוֹז'. מְשִׁם הַפּוֹסְקִים הַנּוֹז'.

וְגַמְרוּ אַחֲרָיָא דְסוּגְיָא דְעֵלְמָא כְּשִׁיטַת הַגְּאוּנִים ז"ל וְלֹא קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם הוֹרָאָה מִרְן ז"ל בְּפֶרֶט זֶה. וְכֹן דַּעַת הָרַב לִיִּצְחָק רִי"ח ז"ל שְׁהֵבִיא בְּלִיקוּד לְאוּ"ח אוֹת פ"א ס"ק ז' מ"ש הָרַב דְּבָרֵי יוֹסֵי שְׁנוֹאֲרֵן ז"ל דְּזָמַן שְׁאִיבַת מִים לְמַצָּה.

הוּא בְּעָרָה עֲשָׂרָה דְקִים קוֹדֶם קְרִיאַת "לְמַג'רַב" שְׁאֵז רַגַע שְׁנַכְנַס הַשְּׁמֵשׁ תַּחַת "תּוֹאֲפֵק" וְהוּא תַּחֲלַת בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת עַכ"ל. וְעֵינֵין עוֹד לְקַמְן אוֹת שִׁי"ן ס"ק יו"ד.

הוֹרָאָה לְדַעַת דְשְׁלֵשָׁה הַמָּה מְטִיבֵי סַעַד אֵלוּ עַמּוּדֵי הוֹרָאָה דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל נִשְׁעָן עֲלֵיהֶם בְּעָרֵי הַמְּעָרָב הַעִי"א. וְלַעוֹלָם גְּרִירֵי בְּתַר פְּסָקֵי מִרְן ז"ל מ"מ קִיִּימוּ וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם סוּגְיָא דְעֵלְמָא כְּשִׁיטַת הַגְּאוּנִים ז"ל.

וּמ"ש הָרַב תּוֹעֲפוֹת רֵאִם ז"ל סִי מ"ט בְּעַנְיָן זֶה לֹא יְכוּלְתִי לְכוּיִן אֶת שְׁמוּעָתוֹ וכו' בְּמַחֲלֵת הַדְּרַת גָּאוֹן תּוֹרְתוֹ. וְהֵנָּה הָרַב כְּמוֹהַר"י עֵינֵי"ש ז"ל בְּשׁו"ת בֵּית יְהוּדָה ח"א בְּאוּ"ח סִי כ"ח דַּעַתוֹ כְּפֶסֶק מִרְן הַש"ע בְּסִי רַס"א דְּזָמַן תּוֹסְפֵת מְחוּל עַה"ק לֹא שִׁינְיָהּ אֲלָא בְּשִׁקִיעָה א' שְׁהוּא שִׁיעוֹר ג' מִיִּלִּין וְרַבִּיעַ וכו'.

וְכֹן כְּתַב עוֹד בְּמַטָּה יְהוּדָה רִישׁ סִי רַצ"ג דְּזָמַן בֵּיה"ש הוּא ג' רַבְעֵי מִיל שְׁהֶם אֲלֶף וְת"ק אֲמַה קוֹדֶם הַלִּילָה שְׁהוּא מְתַחֲלֵלַת שְׁקִיעָה שְׁנִינְיָה עֵי"ש. אַךְ לֹא זָכִיתִי לְהִלְכֵם עַפ"י שִׁיטָה זוֹ מ"ש עוֹד בְּמַנְהֶגִים הַשְּׁיִיכִים לְמִילָה וכו' ס"ג ז"ל אֲמַר מוֹרֵי ז"ל דְּבַעַת שְׁקוֹרָא הַקּוֹרָא שְׁלֵהֶם סְמוּךְ לְחִשְׁיָהּ שְׁקוֹרִין לוֹ בְּעָרְבֵי "לְמַג'רַב".

הוּא חֲצִי בֵּין הַשְּׁמֵשׁוֹת. וְנ"מ דָּאִם נוֹלַד תִּינוּק עָרַב שְׁבֵת קוֹדֶם "לְמַג'רַב".

אוֹ אַחֲרָיו. סְמוּךְ כְּחֲצִי שְׁעָה מְלַפְנֵיו וּמְלֵאחֲרָיו דְּאָסוּר לְמוּלוֹ עַד יוֹם רֵאשׁוֹן.

והפֿלל מעַת וְשִׁיעַת הַחֲמָה עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים ג' בַּיּוֹנִים. הוּא סִפֵּק שְׁנַכְנֹס בְּסוּג בִּיה"ש עכ"ל: שְׁהָרִי דַעְתוֹ ו"ל דַעַת עֲלִיוֹן בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת הוּא בְּתַחֲלִילת שְׁקִיעָה שְׁנִיָּה אַחַר עֲבוּר שְׁלֶשָׁה מִלִּין וְרַבִּיעַ מְשִׁיעָה רֵאשׁוֹנָה וְקוֹל הַקּוֹרָא "לְמַגְרַב" אֵימַת הָוִי.

בְּתַחֲלִילת שְׁקִיעָה רֵאשׁוֹנָה אַחַר עֲבוּר יו"ד דַּקִּים כַּמ"ש הָרַב דְּבָרֵי יוֹסֵף. וּא"כ הֵיכִי מְשַׁכְּחַת לַה שְׁיָהִיָּה "לְמַגְרַב" חֲצִי בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת: וְהֵלֵא מֶרְחַק רַב בַּיּוֹנִים.

וְהַגַּם אִם נִדְּחֹק עֲצָמָנוּ וְלוֹמַר שְׁמִשְׁוֹנָה קִרְיָאָה זֹו "לְמַגְרַב" שְׁהִיָּתָה בֵּימֵי הָרַב ו"ל שְׁהִיָּה קוֹרָא אַחַר עֲבוּר שְׁקִיעָה שְׁנִיָּה בְּזִמְנָן בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. מ"מ לָמָּה לוֹ לְהַכְּנֹס לְבֵית הַסִּפֵּק פֶּל חֲצִי שְׁעָה אַחַר "לְמַגְרַב" בְּסוּג בִּיה"ש.

הַגַּם שְׁאִינוֹ מְדִינָא אֱלָא מִצַּד חוּמְרָא. אִין מְקוּם לְחוּמְרָא זֹו.

שְׁהָרִי פֶּל עֲצָמוֹ ו"ל פִּיִּיל לֶן בְּסוּף דְּבָרֵיו שְׁהַסִּפֵּק הוּא עַד שְׁיָרְאוּ ג' כּוֹכָבִים בַּיּוֹנִים וְתוֹ לָא. וּמְצִינוּ דְזִמְנָן צֵאת ג' כּוֹכָבִים בַּיּוֹנִים.

הוּא אַחַר שְׁעָה וְחֹמֶשׁ מְשִׁיעָה רֵאשׁוֹנָה לְדַעַת ר"ת שְׁהֵם אַרְבָּעָה מִלִּין שְׁיֵשׁ מְתַחֲלַת הַשְּׁקִיעָה עַד צֵה"כ. וְעֵינָן בַּמַּט"י סִי רצ"ג שְׁפַתְבַּעַל מ"ש ה' חַמ"י ו"ל שְׁשׁוּהִין מְלַהֲבָדִיל בַּמּו"ש עַד אַחַר שְׁעָה וּמְחַצָּה מְתַחֲלַת הַשְּׁקִיעָה פְּדִי לְהוֹסִיף מַחֹול עֵה"ק.

וְכַתֵּב עֲלֵיו הָרַב ו"ל דְּשְׁעָה וּמְחַצָּה הוּא שְׁיַעוּר ה' מִלִּין לְפִי חֲשַׁבּוֹן עֲשָׂרָה פְּרָסָאוֹת לְיוֹם וְכו'. וְאִין צָרִיכִין לְהַמְתִּין רַק ד' מִלִּין וְרַבִּיעַ שְׁיֵשׁ שְׁמֵ שְׁיַעוּר שְׁיָרְאוּ ג' כּוֹכָבִים קַטְנִים וְיֵשׁ בְּזֵה זִמְנָן בִּיה"ש דְּרַבִּי יוֹסֵי.

וְתוֹסֶפֶת מַחֲעָה"ק מְרַנּוּחַ. עֵי"ש.

וְכ"ש ג' כּוֹכָבִים בַּיּוֹנִים שְׁהֵם נִרְאִים קוֹדֵם לְזִמְנָן הַזֶּה. וּא"כ חֲצִי שְׁעָה אַחַר קִרְיָאָה "לְמַגְרַב" הוּא יוֹתֵר מְשַׁעָה וּמְחַצָּה מְתַחֲלַת הַשְּׁקִיעָה.

דוּק וְתַשְׁפַּח. וּמָה מְקוּם לְחוּמְרָא זֹו: וְחֲזוֹן הַרְבִּיתִי לְהָרַב הַגְּדוֹל כַּמוֹהַר"ש אָכֹן דְּאַנְאֹן ו"ל בְּשׁו"ת בְּקַשׁ שְׁלֵמָה הַנּוֹ' שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַבֵּית יְהוּדָה הַנּוֹ'.

וְתַמָּה עֲלֵיהֶם דְּאִיף קָא חֲשִׁיב לְכָל זִמְנָן זֶה בִּיה"ש וְכו'. וְתִירֵץ דְּנִרְאָה דְּדַעַת הָרַב ו"ל דְּוִדָּאִי מְדִינָא דְּש"ס וְגַם לְהַפּוֹס' ר"ת וְהַגְּאֹנִים ו"ל דְּבִיה"ש הוּא ג' רַבְעֵי מִיל מֶר פְּדָאִית לָיָה וּמַר כַּדָּא"ל וְלֵהִיּוֹת דְּמַסְפָּקָא לֶן כְּמָאן הִילְכְּתָא.

אִי כַר"ת.

אוּ כְּהַגְּאֹנִים. לְהַכִּי הֵטִיס בְּסוּג בִּיה"ש פֶּל זִמְנָן זֶה דְּאִיתִיָּה בְּפִלּוּגְתָּא.

וּמ"ש חֲצִי שְׁעָה מְלַפְנֵי וְכו' לֹא נַחֲתִית הָרַב לְדַקְדַּק בְּשְׁיַעוּרָא. כִּי צָרִיף לֹאמַר חֲצִי שְׁעָה וְשַׁעָה מִיְנוּטִין מְלַפְנֵי.

וְכֹן מְלַאֲחֲרֵיו. עַכְתָּד"ק: וְאַנִּי בְּעוֹנֵי שְׁמַעְתִּי וְלֹא אָבִין מָה שְׁדַבֵּר בְּקוֹדְשׁוֹ דְּמַשׁוּם דְּמַסְפָּק"ל מִילְתָּא כְּמָאן הִילְכְּתָא פְּסַק.

כֹּן דְּהָרִי מְפֹרֶשׁ יֹוצֵא בְּדְבָרֵי הָרַב בְּבֵית יְהוּדָא ח"א בַּאו"ח סִי כ"א וּבַמַּט"י סִי רצ"ג שְׁדַעְתוֹ כַּר"ת בְּהַדְרֵיא כַּמַּש"ל. וּא"כ מָה מְקוּם לְסַפִּיקָא זֹו.

ויכמו שפכתב הוא ז"ל שם דאמאי מספקא ליה וכו' עיי"ש. ועוד שהרי כתב הרב בבית יהודה ח"ב סי' נ"ז ז"ל ונדע דמה שמשקנבל בדינו דזמן "למג'רב" הוא חצי זמן בין השמשות.

ונחצי שעה קודם לו נחצי שעה אחריו הוא שיעור בין השמשות. נראה דהוא שלא בדקדוק, דבסי' רס"א מבואר דשלישה רבעי מיל הוא שיעור ביה"ש ואינו מגיע לשיעור רביעית שעה וכו'.

ולא נהגו הראשונים שיעור זה המוןזפר "באלמג'רב" אלא לחומרא לענין מילה שאינו נימול אלא בתשיעי ואינו נימול בשבת. אבל לשאר מילי אוקמה אדינא וכדכתובנא בס"ד עכ"ל.

הרי דקאמר מא "דאלמג'רב" הוא חצי זמן ביה"ש לעולם בין שיהיה שיעורם רב כמו לענין מילה שהוא שיעור שעה. בין שיהיה שיעורם מועט כמו לשאר מילי דחשבין להו לביה"ש שיעור ג' רבעי מיל, וזמן ביה"ש דקאמר הרב הוא בתחלת שקיעה שנייה.

ועל פרחין על אותו זמן קאמר "דהאלמג'רב" הוא חצי ביה"ש. וא"כ אפילו לענין מילה דחשבין חצי שעה מלפני "למג'רב" נחצי שעה מלאחריו ביה"ש.

אותו חצי שעה המוקדם אינו נכנס בסוג שיטת הגאונים. ונמצא לפי שיטתו ז"ל עד עבור חמשה ושלשים מינוט מתחלת השקיעה אינו בכלל הספק והוא יום גמור ומשם והלאה יש ספק לענין מילה.

ונמצאת אומר דאותו זמן שהוא לילה לשיטת הגאונים. הרב בית יהודה חשיב ליה יום גמור בלתי שום ספק.

ועוד אפילו יהבין ליה כל דיליה ז"ל קשיא דידיה אדידיה: דלפי דב"ק קריאת "למג'רב" דאתנח ביה סימנא שהוא חצי ביה"ש יהיה אחר ששה ושלשים מינוט מתחלת השקיעה. והרי כתב לעיל והוכיח במישור דקול הקורא "למג'רב" הוא אחר ששמה מינוט מהשקיעה.

ואיך תוד זמן שלא נתייבש דיו מעל הקולמוס סתר דבריו אחר נשיקת עפר רצפת קבר מנוחתו ז"ל: אשר על פי לחצנו זה הדחק שאי אפשר להלום מנהג זה עפ"י שיטת ר"ת. נראה לפי קוצ"ד לומר דאעפ"י דמעיקרא נטתה דעת הרב ז"ל אחר שיטת ר"ת לבסוף חזר בו כאשר עיני צדיק תחזינה סוגייתא דעלמא דלא כר"ת.

אמטו להכי עשה סמוכין דרבנן למנהג עפ"י שיטת הגאונים ז"ל. ואף אם לא גילה דעתו בזה בשום מקום בספריו הקדושים.

אפשר שכתב פן ולא זכינו לה. ועל פרחין לומר פן שהרי אתנח ביה סימנא "שהאלמג'רב" הוא חצי ביה"ש וזמן זה אינו אלא בתחלת השקיעה.

ואתי שפיר לפי שיטת הגאונים. דבין השמשות זמנו משקיעת החמה שאינה נראית עוד על הארץ עד י"ג מינוטין נחצי כמ"ל ומה שנהגו להחמיר לענין מילה בשיעור חצי שעה מלפני "אלמג'רב" וכן מלאחריו משא"כ בשאר מילי כמ"ש בבית יהודה ח"ב כנז'.

היינו משום דלאו כו"ע בקיאי בזמן התחלת ביה"ש וסופו. להכי נתנו שיעור מרנוח דלא אתו למטעי שיש קרוב יותר מרביע שעה לפני השקיעה שהוא ודאי יום בתחלתו, וכמו שפסק מרן הש"ע בסי' רס"א ס"ג מי שאינו בקי בשיעור זה נדליק בעוד שהשמש בראש האילנות.

וכתב הרו"ח אות ב' והפת ה"ד או"ג דהנכון להדליק שלישי שעה קודם שקיעת החמה הבי"ד הפ"ף החיים הנד"מ עיי"ש אות כ"ג. והיינו שיש חצי שעה מלפני "למג'רב" שלישי שעה קודם השקיעה ונעשרה דקים אחר אחר השקיעה לפני "למג'רב".

דאז ליכא למיטעי להפגס בספק איסור ביה"ש. וכן בחצי שעה מלאחרי "למג'רב": שיעור שיראו ג' כוכבים בינונים שאז הוא ודאי לילה וכמ"ש הש"ע בסי' תקס"ב ס"א כל תענית שלא שקעה עליו חמה דהיינו שלא השלימו עד צה"כ דהיינו שיראו ג' כוכבים בינונים ע"כ.

ושיעור זה הוא כמו שני שלישי שעה אחר שאין השמש נראית עוד על הארץ כמ"ש הכ"פ החיים בסי' רס"א וסי' של"א עיי"ש. וכ"כ הרב בן איש חי פ"ש ונצא אות א' דמאחרין תפלת ערבית במוצ"ש וכו'.

ובעיר "בגדאד" נוהגין להמתין עד שיעבור שלישי שעה מקריאת "המוג'רב". ומר אביו זלה"ה הנה מחמיר להמתין עד חצי שעה ע"כ.

וכן נמי לענין מילה כדי שיצא הספק מלבו. כתב הרב בית יהודה דנהגו לחשוב חצי שעה אחר "למג'רב" לביה"ש למי שנולד אז שאין מלין אותו לשמנה בשבת.

עד יום ראשון והנולד אחר זמן זה נמול בשבת שאז ודאי לילה ובזה יצאו מידי ספק איסור שבת. ועפ"י מדוקדק מאי דנקט בלשונו הטהור והפ"ל מעת שקיעת החמה וכו' ולא נקט משתשקע וכו' דהנה משמע מסוף השקיעה כמ"ש התוספות בשבת שם.

וכ"כ הרה"מ בשם ר"ת והרמב"ן ז"ל דמשתשקע משמע מסוף השקיעה ששקעה כבר. ומשקיעת החמה הוא תחלת השקיעה.

ומדנקט מעת שקיעת החמה משמע מתחלת השקיעה דאיתי שפיר כשיטת הגאונים ז"ל. וכן נמי מדוקדק דנקט מעת וכו' ולא משקיעת וכו'.

דר"ל מעת שרוצה החמה לשקוע ונעדין לא שקעה. דמשקיעת משמע מתחלת השקיעה כמש"ל.

וכוננתו ז"ל לומר מעת שרוצה החמה לשקוע הוא בסוג בין השמשות לענין מילה עד שיראו ג' כוכבים בינונים: ואיתי שפיר מ"ש בפרטי דינים לחמץ ס"ז דזמן שאיבת המים ללישה הוא מעת שקיעה"ח עד יציאת ג' כוכבים בינונים שפ"ל זמן זה נקרא ביה"ש וכו'.

דהכא נמי נקט מעת שקיעת וכו' שצריך להקדים מעט מבעוד יום. כמ"ש מרן הש"ע בסי' תנ"ה ושואבין אותם מבעו"י וכו' עיי"ש ובמפרשי הש"ע וכו': אף צריך עיון קצת במ"ש הרב אשר לדוד דף ה' וז"ל הנה אעפ"י שכתב מורנו בספר בית יהודה דזמן שאיבת מים וכו' הנה בספר מחזיק ברכה בסי' תנ"ה כתב וז"ל ונראה דלמה שנתפשט

המנהג בענין ביה"ש פסברת הגאונים צריך להקדים לשאוב ע"כ וְהָרִי הוֹכְחֵנוּ בְּעֵינֵינוּ
דגם הָרַב בֵּית יְהוּדָה חֲזַר בּוֹ וְקִיָּיִם הַמְּנַהֵג פְּסַבְרַת הַגְּאוֹנִים.

וְמָה חִידוּשׁ בְּטוֹבוֹ הַמַּחְבֵּר ו"ל. וְנִרְאֶה דֶּהֱחִלּוּק הוּא דְלִפֵּי דַעַת הַבֵּי'ת יְהוּדָה ו"ל יֵשׁ זְמַן
לְשֹׂאֵב עַד יֵצִיאַת ג' פּוֹכְבִים בֵּינוֹנִים.

שְׁשִׁיעוֹר זְמַן זֶה הוּא חֲצִי שָׁעָה אַחַר קְרִיאַת "לְמַגְ'רַב. שְׁעַד אוֹתוֹ זְמַן יֵשׁ לוֹ דִין בִּיה"ש.
וְהַמַּחְבֵּר ו"ל פָּתַב עָלָיו דְלִפֵּי שִׁטַּת הַגְּאוֹנִים הַמְּשֻׁף זְמַן בִּיה"ש דְּנֻקָּא עַד תְּלַתָּא רַבְעִי
מִיל אַחַר הַשְּׁקִיעָה. שְׁאָז הוּא נִדְאִי לִילָה וְלָכֵן צָרִיף לְהַקְדִים.

אָבַל מוֹדָה הָרַב דְּבִיה"ש הוּא בְּתַחֲלַת הַשְּׁקִיעָה פְּסַבְרַת הַגְּאוֹנִים כַּמֶּש"ל וְכַעֲנִין זֶה פָּתַב
הָרַב אַרְה"ח ו"ל שֵׁם דֶּה־פֶר"ח ו"ל הַגַּם שְׁבַקְוֹנְטְרִיס בִּי שְׁמִשָּׁא הַנְּדָפֶס בְּסוּף סָפֶר שְׁמֹן
לְמָאוֹר. קְאָיִם בְּשִׁטַּת ר"ת.

אִף מִמ"ש עוֹד בְּסִי' תַעֲר"ב נִרְאֶה דֶּה־דֶר בֵּיה ע"כ וְהוּא מ"ש שָׁם עַל מ"ש הַש"ע אִין
מְדִלְקִין גַּר תְּנֻנְפָה קוֹדֶם שְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה אֲלָא עִם סוּף שְׁקִיעָתָהּ, פִּי' דֶּה־יֵינוּ צֵאת
הַפּוֹכְבִים. וְזֶהוּ לִפִּי ר"ת דְּשִׁקִיעַת הַחֲמָה קוֹדֶמַת לְמִשְׁתַּשְׁקַע.

וְאֵינוּ עִיקָר. אֲלָא הֵינּוּ תַחֲלַת שְׁקִיעַת הַחֲמָה וְכו' ע"כ עֵי"ש וְהֵינּוּ מֵאַחַר שְׁרָאָה סוֹיָגָא
דְּעֻלְמָא דְלָא כַר"ת חֲזַר וַיִּישֶׁב הַמְּנַהֵג עַפ"י שִׁטַּת הַגְּאוֹנִים.

גַּם כָּל דְּבַר מְצֻנָה שְׁנוּהֵג בְּלִילִיָּה פְּתַנְוֶפָה וְזוּלְתָהּ יִישְׁבוּ עַפ"י שִׁטָּה זֹו כַּמֶּש"ל פָּאן בְּסִימָן
תַעֲר"ב: וְכֵן גַּם פָּתַב רַבֵינוּ הַגַּר"א ו"ל בִּי"ד ס' ר"ס"ב שֶׁהַרְבֵּה לְהַשִּׁיב בְּעֵנִין זֶה. וַיִּישֶׁב
קוֹשְׁיִית תּוֹס' דַּמ"ש בְּפְסָחִים צַה"כ.

הֵינּוּ כָּל הַפּוֹכְבִים שְׁאִין כָּל הַפּוֹכְבִים נִרְאִין עַד שְׁיָהָא לִילָה מִמֶּשׁ וְטַהַר הָאוֹר לְגַמְרִי
מִחֲמַת קְטַנּוֹת הַפּוֹכְבִים. וְצַה"כ שְׁאָמְרוּ בְּשַׁבַּת שְׁהוּא לִילָה בְּכָל מְקוֹם הוּא בְּשַׁלְשָׁה
פּוֹכְבִים בֵּינוֹנִים לְבַד.

וְהֵם נִרְאִין בְּהַכְסִיף הַעֲלִיוֹן וְהַשְּׁנוּה לַתַּחְתּוֹן, וְלִפִּי שְׁצָרִיף בְּקִיאוֹת גְּדוּלָה בְּזֶה לִידַע ג'
פּוֹכְבִים לְבַד וַיְהִיו בֵּינוֹנִים, לְכַף נִתְּנוּ שְׁעוֹר בְּהַכְסִיף וְכו'. וְלִפִּי הָאֵמּוֹר א"צ לְשִׁתִּי
הַשְּׁקִיעוֹת.

דְּכָל הַשְּׁקִיעוֹת חֲדָא הִיא. וְהַשְּׁעוֹר לִפִּי"ז מִן הַשְּׁקִיעָה עַד הַלִּילָה אֵינָה אֲלָא ג' רַבְעִי מִיל.
וְאִף שְׁבַמְדִינְתָנוּ יוֹתֵר הִיא הֵינּוּ לִפִּי שְׁיֻנּוֹי הָאֲנֻפְקִים וְשְׁיֻנּוֹי הַזְּמַן. דֶּה־זְמַן שָׁל הַד' מִילִין
וְשָׁל ג' רַבְעִי מִיל.

הַפַּל עַל אֲנֻפְקִ שְׁלָהֶם בַּא"י וּבְכָל. אָבַל כָּאן מֵאוֹרְכַת יוֹתֵר.

וְכֵן הַזְּמַן הוּא עַל הַיָּמִים הַשְּׁנוּיִם כְּיוֹם תְּקוּפַת נִסָן וְתַשְׁרִי. שְׁבָהֶן הֵם מִשְׁתַּעֲר וְכו'.
וְלִפִּי מ"ש מִתְחִיל בִּיה"ש תְּכַף בְּשִׁקִיעַת הַחֲמָה. וְזֶהוּ בִּיה"ש בֵּין בִּיאַת הַשְּׁמֶשׁ לְהַתְחַלַּת
בִּיאַת הָאוֹר שְׁהוּא בְּהַכְסִיף שְׁאָז נִשְׁקַע אוֹרָה מְלֶהָאֲדִים.

וְכֵן אִין לְהַתְפַּלֵּל מְנַחֶה אָז. וְז"ש בְּבִרְכוֹת דָּף כ"ט, לִיִּטִי בְּמַעֲרָבָא אַמְאָן דְּמַצְלִי עִם
דְּמְדוּמִי חֲמָה.

ואלו לדברי ר"ת עוד היום גדול. וכן אז מתחיל שבת, וז"ש בשבת די"ז ב"ה מתירין עם השמש.

ותוספת שבת לית להו כמ"ש תוספות בפ"ק דר"ה דף ט' ע"א ד"ה וכו' ע"כ תוד"ק. וכ"כ עוד בארןך בשנות אליהו פירושו עה"מ בריש מסכת ברכות עיי"ש ותמצא נחת.

אך הגאון חת"ס ו"ל בחא"ח סי' פ' (אף שהיה מקום פבודו במדינות אשכנז שאינם שוין באופן לא"י כמ"ש הגאון רעק"א ו"ל) דעתו פשיטת ר"ת שכתב שם והנה אנחנו פולנו במדינות אלו עושים מלאכה עש"ק עד קרוב לשעה או ג' רבעי שעה קודם זה"כ.

נמצא אנו תופסים בהחלט פשיטת ר"ת ע"כ עיי"ש. והגם דמוכח שפיר מתשובתו זאת שעיני קדשו לא שלטו בתשובת הגאונים שהביא מהר"מ אלשקאר ו"ל.

דאיכא למימר שאלו ראה אותה היה נמשך אחרי שיטתם. והוא לא ראה רק מ"ש המרדכי בפ"ק במה מדליקין משם הרא"ם ו"ל והרוקח בסי' נ"א דסברי מרנו דהתחלת השקיעה הנה לילה גמורה מדאורייתא.

וג' רבעי מיל קודם לזה הוא בין השמשות ואלו לפשיטת הגאונים מתחלת השקיעה מתחיל ביה"ש שהוא ג' רבעי מיל. ואחריו לילה גמור שהכוכבים ג' בינונים נראים: והיא קרובה לדעת כמ"ש הרב גט מקנשר.

והיה נמשך אחריהם. מ"מ להיות שהגאון חת"ס ו"ל היה דר במדינות הצפוניות שעד עבור ב' וג' שעות מהשקיעה ועוד הרקיע מזהיר בהיר הוא בפסקים ואין הכוכבים נראים מהר.

לזאת תפסו בהחלט פשיט' ר"ת. וכמ"ש הרב דברי יוסף ו"ל שהכאנו דבריו לעיל לפי דעת ר"ת: והנה הרב מנחת פהן ו"ל בספר מבוא השמש במאמר ראשון האריף הרחיב בפרט זה לקיים שיטת ר"ת בכמה ראיות והוכחות ברורות להפליא ובמאמר השני במסקנתו להלכה ולמעשה עפ"י שיטה זו, עלה ונסתפק אם השיעור זה דג' מילין ורביע שיש מן השקיעה עד בין השמשות שהוא שיעור שעה אחת פחות מינוט וחצי דחשבינו ליה יום גמור.

וכן ג' רבעי מיל שיש בזמן ביה"ש עד זה"כ שהוא שיעור י"ג מינוט וחצי. אי חשבינו להו משעות השוות שלעולם לא ישתנה שיעור זה בין שיהיה היום ארןך או קצר.

או דילמא דחשבינו להו משעות זמניות. ר"ל שלעולם העשירית מן היום שיעור הזמן שמשקיעת החמה עד זה"כ.

ולפ"ז ביום ארןך יהיה יותר מד' מילין שהם שעה וחנמש. וביום קצר יהיה פחות מזה ועל דרך זה נרבה ונמעט בשיעור הג' מילין ורביע.

וכן בשיעור ג' רבעי מיל של ביה"ש. והוא ו"ל הראה פנים לכאן ולכאן.

ולמסקנה הוכיח במישור דחשבינו להו משעות זמניות. על זה הדרך דהיינו דחשבינו כמה זמן שיש מן השקיעה עד זה"כ וחולקין אותו לי"ו חלקים.

י"ג חלקים הוא יום גמור. והג' חלקים הוא ביה"ש.

אף נדחק בזה שא"כ נבוא להקל להשוב ליום גמור אחר השקיעה יותר משיעור ג' מילין ורביע שאמרו הפוסקים. ושמא לעולם בשום זמן אין לנו להשוב ליום גמור יותר משיעור זה.

וכן ביה"ש נבוא להקל להשוב פחות מג' רבעי מיל שאמרו בגמרא"א. ושמא לעולם אינו פחות משיעור זה: אמטו להכי חזר ליישב בדרך אחר דחשבינן להו בפשעות שוות ופשעות זמניות ביחד.

בזה האופן שלעולם יש מן השקיעה עד צה"כ אחד מעשרה ביום. ובתקופת ניסן ותשרי שהיום י"ב שעות.

שיעורו ד' מילין שהוא שעה וחמש. ואז נחשוב ג' מילין ורביע שהם שעה אחת פחות מינוט וחצי ליום גמור.

וג' רבעי מיל שהם י"ג מינוט וחצי לבין השמשות. ובתקופת תמוז שהיום ח"י שעות. שיעור שיש מן השקיעה עד צה"כ הוא ששה מילין שהוא קרוב לשתי שעות. הנה נחשוב ליום גמור אחר השקיעה שיעור ג' מילין ורביע דוקא.

ומה שנשאר עד צה"כ. חשבינן אותו בין השמשות.

אף שהוא יותר הרבה מג' רבעי מיל. אין קפידא.

פינן שהוא לחומרא וכן בתקופת טבת שהיום ט' שעות. שיש מן השקיעה עד צה"כ ג' מילין שהוא נ"ד מינוטין.

הנה נחשוב מתחלה לבין השמשות ג' רבעי מיל. והנשאר חשבינן ליום גמור אחר השקיעה אף שאינו אלא ב' מילין ורביע אין קפידא פינן שהוא לחומרא.

ונמצא לפי"ז החשבון שאין לנו לעשות ליום גמור אחר השקיעה שיעור שלשה מילין ורביע שאמרו הפוסקים. אא"כ נסתכל ראשונה בזמן הנשאר עד צה"כ שיהיה שם שיעור ג' רבעי מיל או יותר לביה"ש.

וכן לא נעשה זמן ביה"ש שיעור ג' רבעי מיל בלבד קודם צה"כ. אא"כ נסתכל שלא ישאר משקיעת החמה עד התחלת זמן ביה"ש.

יותר משיעור ג' מילין ורביע. שאם נשאר יותר מג' מילין ורביע נוסף אותו הנשאר על זמן ביה"ש.

ונניח ליום גמור אחר השקיעה דוקא ג' מילין ורביע. ובה אמי שפיר שאין להקל נגד מה שאמרו בגמ' ופוסקים זהו תוד"ק: והקורא נעים עיני קודשו תחזינה מישרים בדברי הרב ז"ל הנז'.

ובפה מלא יסכי"ם ויאמר לאמיתה של תורה דשיטה זו אליבא דר"ת אינה מסורה לכל אדם לעמוד בשיעורה. רק דוקא לבקיאין בשיעורין הללו וכבר מלתי אמורה דמטעם זה סוגיין דעלמא לא אתיא כפסק מרן ז"ל אליבא דר"ת.

כי לאו כו"ע שיעורין הללו גמירי. אשר לא כן שיטת הגאונים ו"ל שהוא דבר השונה לכל אדם לבקי ושאינו בקי.

וכמ"ש הרב ג"מ על שיטת הגאונים שהיא קרוכה לדעת שלא נאמרו בה כל השיעורין הללו. ויכול כל אדם לעמוד עליה.

וגם הרב מנחת פהן ו"ל הנ"ז כתב כן בהדיא שאם אינו בקי בשיעור זמן ביה"ש. על פינא בזה אמר רבא לעבדיו אתון דלא קינים לכו בשיעורי דרבנן.

אדשמשא בריש דיקלי איתלו שרגא. וצריף לחשוב זמן ביה"ש מן השקיעה או משעה שנסתלק אור השמש מראש האילנות נאפילו נולד תינוק מיד אחר שקיעת החמה נגמול לט' מאחר שאין שם בקי בשיעור זמן ביה"ש.

דאל"כ נמת דבריף לשיעורין עיי"ש. הרי דמורה הרב ואזיל למי שאינו בקי בשיעור הנז' שישחשוב זמן ביה"ש מתחלת השקיעה כשיטת הגאונים ו"ל: ופן יקשה לבה לומר דשאני ההיא שכתב הרב הנז' דהוי לחומרא דמי שאינו בקי צריף לחשוב זמן ביה"ש מתחלת השקיעה עד סוף השקיעה.

שהוא שיעור ד' מילין. אבל סוגיין דעלמא דנקטינן כשיטת הגאונים הנייא לקולא.

שחושבין זמן ביה"ש מתחלת השקיעה עד תלתא רבעי מיל ותו לא מדי. האמנם גם בסוגיין דעלמא משכחת לה לחומרא.

מיהת גבי שבת באפוקי יומא שאין עושין מלאכה עד לאחר שני שלישי שעה מן השקיעה. וכן נמי לענן תינוק שנולד בע"ש בתוך שני שלישי שעה מהשקיעה שנגמול לט'.

ובזה יוצאים ידי חובתנו אף לשיטת ר"ת והוא כמה שנדקדק במ"ש רבא לעבדיו אתון דלא קי"ל וכו' דהתינח בתחלת ביה"ש. אלא עד כמה ליחשוב וליזיל זמן ביה"ש זה שאינו בקי ונראה לומר דזה תלוי בראיית ג' כוכבים בינונים.

ואז הוא לילה ודאי אף למי שאינו בקי בשיעור זמן ביה"ש שכתב המ"כ ו"ל. וכ"כ שם הרב הנז' ו"ל ונ"ל שאם במוצ"ש נראו ג' כוכבים בינונים.

שכבר הוא לילה גמור ומותר לעשות מלאכה. אעפ"י שלא עבר שיעור שעה וחומש אחר שקיעת החמה.

דאמרינן דילמא טעה בחשבון הד' מילין. או שאין באותה מדינה בין השקיעה לצה"כ שיעור ד' מילין שאמר ר' יהודה.

וא"כ להיות לילה ודאי אין סומכין כלל על שיעור הזמן שיש משקה"ח עד צה"כ לא לקולא ולא לחומרא. אלא על ראיית שלשה כוכבים בלבד ע"כ הרי לה דגם לבקי בשיעור שכתב הרב הנז'.

מ"מ ראיית ג' כוכבים הוא העיקר ולא השיעור. כ"ש למי שאינו בקי שראיית ג' כוכבי בינוני מוציאתו מידי ספק.

והרי כבר כתבנו בעניינתו ממש הפוסקים ז"ל דשיעור שיראו ג' פוכבים בינונים הוא עד שיעור שני שלישי שעה אחר השקיעה. כמו שפסק הרב בית יהודה ז"ל לענין תינוק שנולד תוך חצי שעה אחר "למג'רב" שנימול לט'.

שעם י' מינוטים מהשקיעה עד קריאת "למג'רב" הוא שני שלישי שעה וכמו שכתב הרב בן איש חי ז"ל שאין מדליקין במוצ"ש עד חצי שעה אחר "למג'רב". שזהו שיעור שיראו ג' פוכבים בינונים בכל המדינות שהם בתוך קו השנה.

וכמ"ש הרב מ"כ הנז' שבמדינתו "האמבורג" (כמ"ש הגאון חיד"א ז"ל בשה"ג) שיעור שיש בין שקעה"ח משנכנסה תחת האנפק עד שיראו ג' פוכבים בינונים בתקופת ניסן ותשרי אינו אלא ד' חומשי שעה בקרוב שהם שני מילין ושני שלישי מיל.

שהוא מ"ח מונוטין. שאחר שעה וחומש מהשקיעה כבר חשף אור היום לגמרי עד שנראים ברקיע הרבה פוכבים קטנים עיי"ש, הרי לה דדברי הרב מ"כ ז"ל אליבא דר"ת וסוגיו דעלמא דנקטינו מיהת לענין שבת החמורה.

שוו בשיעוריהן: אף אפתי יש לפקפק מנין לנו לומר שהפוכבים הנראים לעינינו אחר שני שלישי שעה הם ג' פוכבי בינוני שהם ודאי לילה. דילמא הם הנראים ביום.

והנה עפ"י דברי הרב מ"כ שם נתברר לנו פרט זה. והוא מה שפירש בדברי רבינו יונה ז"ל שהביא הב"י ז"ל שכתב דכיון שאין הכל בקיאה בפוכבים הבינונים צריך ליתנה מלעשות מלאכה עד שיראו ג' פוכבים קטנים ע"כ.

והקשה לכאורה אף נפיר שהם קטנים שמא גדולים הם. ותיירץ שפונתו לומר שבג' פוכבים הנראי תחלה ברקיע.

אין לעשות מלאכה שמא הם גדולים כיון שאין אנו בקיאה בין גדולים לקטנים. ולכן צריך להמתין עד שיראו ג' פוכבים אחרים שאנו רואין שהם קטנים מן הפוכבים הראשונים ואז כבר הוא לילה.

והוסיף עוד לומר דנראה לפי"ז הוא הדין אם נראה פוכב אחד בלבד. ואח"כ נראו עוד ג' פוכבים שהם קטנים מן הפוכב הראשון.

הרי זה לילה ודאי. שהרי אנו רואין שהם קטנים אצל הפוכב הגדול הנראה בראשונה. ובין שיהיו קטנים ממש או בינונים. הרי הוא לילה גמור עכ"ל.

ונמצאת אומר מעתה שבמקומות הללו שענינו רואות שלאחר שני שלישי שעה מהשקיעה. הרקיע מלאכוכבים בינונים וקטנים מערף הפוכב הנראה בראשונה ודאי שאין להסתפק עוד אף לפי דעת ר"ת ז"ל: וענין להרב מטה יהודה ז"ל סי' רל"ה סק"א שפירש בדברי רבינו יונה הנז'.

דהכי קאמר עד שיראו ג' כו' קטנים. ר"ל שמתחלת צה"כ הם נראים קטנים.

ואותם הקטנים עצמם נראים אח"כ יותר גדולים. ואחר גודלם יוצאים עוד פוכבים קטנים.

נהגו הנהגות אחרות שצריכה לינהג עד שייראו הקטנים ר"ל הקטנים השניים ע"כ. וקרובים דברי המט"י אלו להיות דברי הרב מנחת פהו הנהגו דלדברי שניהם צריכה לינהג עד שייראו הפוכים השניים שהם קטנים בערך הראשונים ונהגו עפ"י דברי הרב מט"י ו"ל הנהגו נראה לנישב תמיהת הפר"ח ו"ל בליקוטי יו"ד שתמה על הש"כ ו"ל במה שפירש בדברי הש"ע סי' רס"ב ס"ה אם נולד כשהיו נראים בקיע פוכים קטנים מאד יש לסמוך על הפוכים לספק ולמול למחרת וכו'.

דדוקא משום שהם קטנים מאד אין לסמוך עליהם למול בשבת. אבל בפוכים בינונים בסעף שאח"ז.

יש לסמוך עליהם למול אפילו בשבת עכ"ל הש"כ. וכתב עליו הפר"ח ו"ל שאין לדבריו טעם.

דאי מהני פוכים בינונים כ"ש קטנים וכו' ע"כ. ולענ"ד נראה שעפ"י מ"ש המט"י סרה מהר תמיהא זו.

דהש"כ מייירי בפוכים היוצאים בתחלה שלמראית עינינו הם קטנים מפני זקרוני הרקיע לאור יום ואחר שמתחשיף היום הם נראים גדולים. באלו קאמר הש"כ שאין לסמוך עליהם שהוא לילה בעודם קטנים.

אבל יש לסמוך עליהם לספק שהוא ביה"ש. כדאמר שמואל פוכב אחד יום שנים ביה"ש וכו' אבל בפוכ- בים בינוני' שגראים אחר אלו.

נדאי הוא לילה וסומכי עליהם למול למחרת אפי' הוא שבת. וכ"כ המ"כ ו"ל עיי"ש.

וכ"כ הברכ"י סי' תער"ב בא"ח וכ"כ הרב זכות דף ל"ג ע"ב: ונראה לפי קוצ"ד לומר עוד בענין זה שלפי מ"ש מרן הש"ע ו"ל שם בתינוק הנולד כשנראו שלשה פוכבי בינוני' שיש לסמוך עליהם שהוא לילה ולמול בשבת.

אעג"ב דבא"ח סי' רס"א פסק כשיטת ר"ת ו"ל דעד ג' מילין ורביע הוי יום גמור. וג' רבעי מיל אח- רונים הוא זמן ביה"ש.

מודה הוא ו"ל שאם נראו הג' פוכים בינונים. קודם שעבר זמן זה.

דהוי לילה גמור דאל"כ תקשה הקא דבמאי עסקינן שאם הוא שגראו הג' פוכבי בינוני' אחר שיעור ד"מ פשיטה דהוי לילה גמור. ואם עדיין לא עבר השיעור הזה.

אם נראו בתוך שיעור ג"מ ורביע. יום גמור הוא.

ואם בתוך שיעור ג' רבעי מיל ביה"ש הוא. והיכי קאמר מר שיש לסמוך עליהם שהוא לילה.

אלא ודאי על פרחין לומר שגראו קודם שעבר שיעור ד"מ. ואפי"ה פסק שיש לסמוך עליהם שהוא לילה.

דבראית ג' פוכבי בינוני' תליא מקלתא ולא בשיעור ד"מ. ומה שפסק בסי' רס"א שיעור ד"מ.

מקלמא פסיקתא נקט לאשמועינן שיטת ר"ת ככתבו וכלשונו. אבל מודה הואז"ל במקומות שייציאת הג' פוככים בינוני' קודם זמן ד"מ.

הוי לילה גמור. וקשבינו במקדם ליציאתם למפרע ג' רבעי מיל לזמן ביה"ש והנשאָר ליום גמור כמ"ש המ"כ ז"ל כמדובר לעיל: והשפא דאתינא להכי.

אף דסוגיין דעלמא בשאר מילי שמצנתו בלילה פשיטת הגאונים ז"ל. דעד ג' רבעי מיל מהשקיעה הוי לילה גמור.

מי שחושש לדעת מרן ז"ל. יש לו להמתין מלקרות ק"ש בלילה וכן לענגן מגילה וספירת העומר וכיצא עד שיעבור שיעור שני שלישי שעה מהשקיעה.

שאז הוא שיעור שיראו ג' פוככים בינונים וקטנים ורצופים והוא לילה נדאי אליבא דכו"ע לפי שהמקומות הללו שהם תחת קו השנה, והפוככים נראים לרוב אחר שני שלישי שעה מהשקיעה כמ"ל.

שהוא חצי שעה אחר קריאת "למג'רב" כמו שפכתנו לעיל משם הפוסקים ז"ל: גם עפ"י האמור יתנישב מה שהקשינו לעיל בתחלת הענגן. בדעת מרן ז"ל דהיאך וכיצד יתקיימו דברי קודשו מה שפסק בסי' רס"א פשיטת ר"ת דמה- שקיעה עד צה"כ ד"מ.

עם מה שפסק בסי' רל"ה ורצ"ג דתלה בראיית ג' פוככים בינונים או קטנים, דלא שוו בשיעוריהן דהג' פוככים הנ"ל נראים קודם לזמן שיעור ד"מ דהשפא אתי שפיר דבאמת קיים ליה פשיטת ר"ת אבל מ"מ מודה הוא ז"ל דבראיית ג' פוככים בינונים תליא מקלמא.

ובמקומו' שהם תחת קו השנה שהכוכבי' נראים קודם לזמן ד"מ הוי לילה נדאי, ומותר במקלמא במוצ"ש, וכן לענגן ק"ש וכיצא. ודו"ק: ונמצא פסקן של דברים מזאת תור"ת העול"ה.

משנכנסה החמה תחת האפק ואין נראית זריחתה על הארץ. מאותה שעה מתחיל זמן בין השמשות ונמשך עד י"ג מינוטים וחצי.

שהוא שיעור ג' רבעי מיל. כדקיי"ל כפסק מרן ז"ל בא"ח סי' תנ"ט ס"ב ובי"ד סי' ס"ט ס"ו דשיעור מיל הוי רביעית שעה וחלק מעשרים מהשעה.

ולעולם חשבינו קול הקורא "למג'רב" הוא חצי ביה"ש. כמ"ש הרב בית יהודה במנהגים, ובחלק שני סי' נ"ז דלשאָר מילי חוץ לענגן מילה שיעור הוא ג' רבעי מיל וקריאת "למג'רב" הוא חצי ביה"ש ואף שפכתנו לעיל משם הפוסקים דקריאת "למג'רב" הוא בזמן י' מינוטים אחר השקיעה.

וא"כ לא נשאר אחר "למג'רב" לשיעור ביה"ש רק ג' מינוט וחצי: מ"מ הכי עדיף שהוא לחומר. דילמא אתו למיטעי בקריאתו להקדים או לאחר מינוט א' או ב'.

ועוד משום שדעת הרא"ש ז"ל בפרק במה מדליקין. להוסיף שיעור ביה"ש דרבי יוסי שהוא שיעור מ"ט אמות והוא אחר ביה"ש דרבי יהודה כמ"ש בגמרא, ושיעור מ"ט אמות הוא קרוב לחצי מינוט.

להכי חשבי קריאת "למג'רב" לתצי ביה"ש. ותצי האחרון להשלים פרינח ביה"ש דר"י:
ואחר עבור זמן ביה"ש הנ"ל הוא לילה.

לענן מצות הנוהגות בלילה. כגון קריא"ש וספירת העומר ומגילה ותענית וכיוצא.

כפי סוגיא דעלמא דאזלי בשיטת הגאונים ז"ל, שהביא מהר"ם אלשקאר ז"ל: ובערב
שבת פורשין ממלאכה ומדליקין הנרות מבעו"י בשיעור רביעית שעה בקירוב קודם
השקיעה. משום תוספת מחול עה"ק.

ובמוצ"ש. משום חומר שבת חיישינו לשיטת ר"ת ואין מדליקין עד עבור חצי שעה אחר
"למג'רב" שיעור שראו ג' פוככים בינוני ורצופים כמ"ש לעיל: ולענן תינוק שנולד
בזמן ביה"ש.

אם נראה שמש אפילו משהו אפילו בראש דבר הגבוה יותר שיש בעיר. מונין מאותו
יום.

וכשאין נראה כלל בשום דבר גבוה. נימול למחרת אם הוא חול כמ"ש הרב בית דוד
א"ח סי' קכ"ז.

וכתב הברכ"י בסי' של"א דכן נתפשט המנהג בעיר קדשנו ירושת"ו ועיר עז לנו חכרון
תוב"ב מזמן גאוני הדורות שלפני דורנו עכ"ל. וכ"כ במחבר"ר שם דהנכון כמנהג א"י
ובהוראת הב"ד וכן מוכח מדברי מורו הרב בס' גט-מקושך ע"כ.

ואם נולד בערב שבת כשאין נראה כלל שמש בראש דבר גבוה. עד עבור חצי שעה אחר
"למג'רב" נימול ליום א'.

ואחר חצי שעה נימול בשבת. כמ"ש הרב בית יהודה ז"ל: ודע עוד דיש סברא ג' בזמן
בין השמשות.

והיא שיטת רבינו אליעזר ממיץ ז"ל שכתב בספר יריאים עמוד זמנים סי' ק"ב. הא
דקאמרינן בפ' ב"מ אינהו ביה"ש משתשקע החמה וכו', פירושה כשמתחלת לשקוע
שנוטה מעט ומפירין כל בני העולם שרוצה לקבץ בעובי הרקיע דהיינו מעט קודם
שקעה"ח.

ולשון משתשקע החמה. משעת הקדמה.

ופליג על פיר"ת. שפירש משתשקע היינו סוף השקיעה וכו'.

מדאמרינן בפרק השוכר את הפועלים משפיקסו. עד שפיקסו מבעי ליה.

עיי"ש דף פ"ח ע"ב וכו'. וג' חלקי מיל קודם השקיעה הוא זמן ביה"ש.

ומשתשקע החמה ואינה נראית על הארץ הני לילה דאורייתא וליף לה מדכתיב בעזרא
באנחנו עושים במלאכה וכו' מעלות השחר ועד צאת הכוכבים. ופירוש זה"כ דעזרא.

התחלת צאת הכוכבים בהפגס בעובי הרקיע לצאת ולמשול בלילה. ומתחלת צאתם עד
גמר יציאתם שנראין כולן לחוצה שעברו עוביו של רקיע מהלך ה' מילין.

וכשהחמה נכנסת מלמטה ומתחלת לעלות פוכבים נכנסים מלמעלה ומתחילין לירד.
גמרה חמה עליתה שעברה בעובי הרקיע.

גמרו פוכבים ירידתו שעברו בעוביו של רקיע ונראין כולו. ובאותה עליית החמה וירידת
פוכבים מהלך ה' מילין.

כמ"ש בפ' מי שהיה טמא דף צ"ג אמר רבב"ח וכו' עיי"ש. ומה שהזקיקו חז"ל לפרש
צאת הפוכבים דעזרא.

הוא תחלת יציאתו ולא פירשו סוף יציאתו. דסברי דומיניא דעלות השחר דכתיב בהדיה.
דהיינו כשמתחלת החמה להכנס בעובי הרקיע מבפנים לעלות ולצאת לזרוח. כד פירוש
צאת הפוכבים.

כשמתחילין לצאת. וקא קרי ליה לילה דכתיב והיה הלילה משמר והיום למלאכה, ש"מ
דקודם מהלך ד' מילין קודם שיראו כל הפוכבים לילה דאורייתא והוא מתחלת השקיעה
ולפי זה צריכין להקדים שבת בכניסתו, ע"כ תוד"ק: ובהגהות ובהגהות מרדכי פ"ק ב"מ
הביא שיטת הרא"ם ז"ל הלזו בקיצור.

וכן הב"ח באו"ח סי' רס"א. וסיים משמע ודאי מדהביאו דבריהם המרדכי והאגודה
אלמא דדעתם להורות לחומרא כמותם באיסורא דאורייתא - תא.

מיהו כבר נהגו העם להקל עפ"י פר"ת אבל ודאי המחמיר לעצמו בהכנסת שבת פדעת
הרא"ם תבא עליו ברכה. וצריך לקבל עליו שבת מיד בסוף שעה כ"ב שהרי לדעתו
התחלת ביה"ש הנה שתי שעות בקירוב קודם גמר צה"כ מלבד תוספת שבת.

וצריך להקדים הרבה בהכנסת שבת מקמי התחלת השקיעה. וכן משמע ממ"ש מהרא"ם
בתה"ד סי' א' וכו' וכן נראה לפענ"ד שדעת הרא"ם עיקר.

וכמה רבים וגדולים קדמונים תפסו דעת הרא"ם ומ"ש הב"ח שצריך לקבל עליו שבת
בסוף שעה כ"ב. נראה שהם מונין שעות היום והלילה מצאת הפוכבים שהוא תחלת
הלילה עד מעת לעת הוי כ"ד שעות.

והמחמיר פדעת הרא"ם דחשיב התחלת ביה"ש ג' רבעי מיל קודם השקיעה. צריך לקבל
עליו שבת שתי שעות קודם צה"כ.

וכמו שפירש המחזה"ש שם ס"ק ט' דבגמרא איכא פלוגתא בשיעור מתחילת השקיעה
עד צה"כ. דאיכא דס"ל דהוי מהלך ד' מיל ואיכא דס"ל דהוי מהלך ה' מיל.

ובפוסקים איכא מחלוקת בשיעור מיל. די"א דשיעור מיל הוי רביעית שעה וחלק מכ'
מן השעה בשעות ההשואה.

דהיינו ח"י מינוטין. (והיא דעת התה"ד סי' א' דחשיב י"ב שעות היום מתחילת עמוד
השחר עד צה"כ לפי שיעור מהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ליום.

מגיע לכל מיל ח"י מינוטין עיין במעדני יו"ט פ"ק דברכות סי' י' ובדברי חמודות פ'
תפלת השחר סי' נ"ו ובחק יעקב סי' תנ"ט) ואיכא מאן דסבר ששיעור מיל הוי ב' חנומשי
שעה והוא כ"ד מינוטין.

(והיא דעת הרמב"ם). א"כ י"ל דהגני אנשי מעשה שפורשין ממלאכה ומקבלים שבת שפתי שעות קונדם צה"כ, ס"ל דמתחילת השקיעה עד צה"כ הוא שיעור ה' מילין.

וס"ל כמ"ד דשיעור מיל הוא רביע שעה וחלק כ' מהשעה, וא"כ ה' מיל עולה שעה ומחצה וג' רבעי מיל לפני השקיעה שהוא ביה"ש לדעת הרא"ם עולה קרוב לרביעית שעה. וקצת קונדם ביה"ש צריך להוסיף מחול על הקדש.

עולה יחד קרוב לשפתי שעות או דס"ל כמ"ד מתחילת השקיעה עד צה"כ ד' מילין. אלא דסבירא להו כמ"ד דשיעור מיל הוא שני חומשי שעה דשיעור ד' מיל הו' שעה ול"ו מינוטין.

וג' רבעי מיל שיעור ביה"ש הו' ח"י מינוטין. עולה יחד שעה ונ"ד מינוטין.

ולכן פירשו ממלאכה שפתי שעות משום תוספת שבת. דנקטו לחומרא פדעת הרא"ם וכדעת ר"ת: ומעתה כל לגבי דידן דנקטין פדעת הגאונים דביה"ש הוא בתחילת השקיעה עד ג' רבעי מיל שהוא זמן צה"כ.

הגם אם באנו להחמיר פדעת הרא"ם מ"מ אין צריך לקבל שבת ולפרוש ממלאכה רק שיעור חצי שעה קונדם קריאת "למג'רב". דכולהו שיעורי איתנהו שיהי יש עשרים מינוט קונדם תחילת השקיעה.

דלי"ג מינוטין וחצי שיעור ביה"ש דהרא"ם דאיתי' לפני השקיעה פשו להו ששה מינוטין וחצי לתוספת שבת: וכן נמי מ"ש מ'רן הש"ע סי' רס"ג ס"ד וסי' רס"ז ס"ב ומור"ם סי' רס"א ס"ב בהגה דאם רוצה להקדים ולקבל עליו השבת מפלג המנחה ואילך הרשות בידו.

צ"ל דחשבי לשעה ורביע שפולג המנחה עד הלילה היינו עד צה"כ. ונמצא התחלת פלג המנחה היינו ג' מינוטין קונדם התחלת השקיעה.

ויש ד' מילין מהשקיעה עד צה"כ שהם שיעור שעה וחומש שהוא י"ב מינוטין עולה יחד שעה ורביע. וכמ"ש בתחילת הסעף שזמן תוספת מחול עה"ק הוא מתחילת השקיעה עד ביה"ש שהוא שיעור ג' מילין ורביע וג' רבעי מיל שיעור ביה"ש עולה הפל ד' מילין.

ושיעור מיל פתב בסי' תנ"ט לקמן שהוא רביעית שעה וחלק כ' מהשעה וכ"כ המ"א סי' רס"א ס"ק יו"ד שפולג המנחה הוא חלק כ' מהשעה שהוא ג' מינוטין קונדם התחלת השקיעה עיי"ש. שנמצאת אומר לפי"ז אין צריך לקבל השבת בעוד השמש בגבתי מרומים שעה או יותר לפני תחילת השקיעה.

מיהו לדעת הלבוש ז"ל דחשיב י"ב שעות היום מהגז החמה עד השקיעה. סבר לה מר דשעה ורביע שיעור פלג המנחה.

חשבינו לה קונדם תחילת השקיעה דלא כהמ"א ז"ל שכתב בסי' רל"ג סק"ג דכוננת הלבוש עד סוף השקיעה. וכמ"ש בסי' רס"ז ס"ב וז"ל עיין בסי' רל"ג ששיעור פלה"מ הוא שעה ורביע קונדם שתשקע החמה.

דבזה יתורצו הרבה ספיקות שספקו בזמן תפלה זו והספק ביותר גדול הוא זה שפולקס
מפרשים פלה"מ דקאמר ר"י הוא שעה ורביע קודם הלילה שהוא צה"כ וכבר אמרנו
דלכ"ע מעת השקיעה עד צה"כ מהלך ד' מילין שהוא שעה וי"ב מינוטין.

ובאותו זמן אין ספק שמוטר להתפלל תפלת ערבית בשבת לכ"ע פנין שיכול להוסיפו
על הקדש. כמ"ש סי' רס"א.

וא"כ לא יהיה הפרש בין רבנן לר"י בקבלת שבת ותפלת ערבית בע"ש רק חומש מרביע
שעה. וזה דוחק מאד לחלוק בזמן קצר כזה אבל לפי מה שפירשתי שתחשוב שעה ורביע
דהיינו פלה"מ מקודם השקיעה.

עד השקיעה משעות זמניות ואח"כ תצטרף עמה ד' מילין משעת השקיעה עד הלילה ויהיה
הפל' ב' שעות ומחצה פחות חלק כ' מהשעה. לא יקשה פלום למנהגנו שאנו נוהגים
להתפלל לפעמים ערבית זמן רב קודם הלילה.

דקיי"ל כר"י בדיעבד. וזה נ"ל נכון וברור.

וכן הוא משמעות הג"מ בכ"מ שהתנזר שעות וכו' פולהו משמע דמעט הזריחה חשבינו
וא"כ ממילא הוא פן בתפלת מנחה וערבית עכ"ו. הרי קחשיב הרב ז"ל ב' שעות ומחצה
פחות ג' מינוטין מפלג המנחה עד צה"כ.

דהיינו שעה ורביע מקודם השקיעה עד תחלת השקיעה ומתחילת השקיעה עד צה"כ
שעה וי"ב מינוטין שיעור מהלך ד"מ. בין הפל יעלה חשבון הנז'.

דנמצאת אתה אומר דחשיב שיעור פלה"מ שהוא שעה ורביע קודם תחילת השקיעה:
אלא דלגבי דידי דברי קודשו צריכים אצלי תלמוד דמאחר דקחשיב י"ב שעות היום
מהנז' החמה עד השקיעה נמצא דמהשקיעה הוי לילה.

והיכי קאמר בסי' רס"א דמתחילת השקיעה שאין השמש נראית על הארץ עדיין יום.
תירץ אעפ"י ששקעה החמה עד בין השמשות וכו' דמשמע דלא הוי לילה עד צאת
הכוכבים: כי עפ"י זה הלח"ץ השיאני לומר דמאי דקאמר הרב הלבוש ז"ל דחשבינו י"ב
שעות היום מהזריחה, לא קמירי אלא לענני שעות המנופרות בג"מ לענני תפלה וכיוצא.
שמתקין שעות שיש מהזריחה עד השקיעה לי"ב שעות והם נקראות שעות זמניות.
אבל לעולם יום של תורה הוא מעלות השחר עד צה"כ.

וכמ"ש במסכת ברכות דף ב' סי' לדבר צאת הכוכבים. ואעפ"י שאין ראיה לדבר זכר
לדבר שצאמר (נחמיה ד') ואנחנו עושים במלאכה וכו' מעלות השחר עד צאת הכוכבי'.

ואומר ויהי לנו הלילה משמר והיום מלאכה. עיי"ש: אשר עפ"י זה נבא לכלל יישוב
תמיהת הרב "מעדני- יו"ט ז"ל שהפליא על הרב ז"ל דכיון שביאר דעתו דחשבינו י"ב
שעות היום מהנז' החמה עד השקיעה וחשיב ד' מילין מעמוד השחר עד ההנז' וכן מן
השקיעה עד צה"כ.

נמצא מה שנסאר מהנז' עד השקיעה. מהלך לב' מילין.

וכשתחלקהו לי"ב שעות. מגיע לכל מיל רביעית שעה וחצי רביע שעה.

שהוא כ"ב מינוטין נחצי והוא ז"ל קחשיב לכל מיל י"ח מינוטין פדעת התה"ד דקחשיב י"ב שעות היום מעה"ש עד צה"כ: ועפ"י האמור ניחא דאיכא למימר דכיון דסבר הרב הלבוש ז"ל שיום של תורה הוא נחשב מעה"ש עד צה"כ.

הוא הדין נמי לענין מהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ליום. דחשבינו להו מעמוד השחר עד צה"כ ולא קאמר דחשבינו מהזריחה עד השקיעה.

אלא לענין שעות תפלה וכיוצא. כגון משל בתקופת ניסן ותשרי.

שהיום והלילה שוין. ויש י"ב שעות שוות מעה"ש עד צה"כ.

ואדם בינוני מהלך בהם עשרה פרסאות. שגמץא מגיע לכל מיל ח"י מינוטין.

וכשתנפה ד' מילין שיש מעה"ש עד הנץ החמה פדעת ר"י דקאי הלבוש בשיטתו' וכן ד' מילין מהשקיעה עד צה"כ. שהוא שיעור ב' שעות ושני חנומשי שעה.

נשאר מהנה"ח עד השקיעה ט' שעות וג' חנומשי שעה. בזה קאמר הלבוש ז"ל דמחלקין אותן השעות לי"ב שעות זמניות.

ומשערינו בהו שעות המונפרות בגמ' לענין תפלה. כל יום לפי מה שהוא.

ומ"ש הלבוש ז"ל בסי' רס"ז על דעת התה"ד ז"ל דקא חשיב שעות היום מעה"ש עד צה"כ שהוא טעות גמור לא קאמר אלא לענין שעות התפלה. שהתה"ד חשיב להו מעה"ש עד צה"כ.

כמ"ש שם דחשיב פלה"מ שעה ורביע קודם צאת הכוכבים: ויצאתי לחפש בספרן ש"צ המפרשים ז"ל אולי אמצא מי שנתעורר בזה בדברי הלבוש ז"ל. ומצאתי את שאהבה נפשי להרב ספר מבוא השמש במאמר שני פרק ששי.

שנתעורר באופן קרוב לזה וז"ל אלא שראיתי לבעל הלבוש שם שאעפ"י שפסק פדעת ר"ת וכתב בסי' רס"א שאעפ"י ששקעה חמה עדיין יום גמור הוא: שיעור ג' מילין ורביע. עם כל זה כתב בסי' רל"ג שכל השעות הנפרות בדברי רז"ל.

בין לפלג המנחה בין לדינים אחרים צריך שנשער אותם מן הזריחה עד השקיעה. לא מעה"ש עד צה"כ עיי"ש.

ובפרק השיעי תירץ גושניא זו ז"ל שאעפ"י שהזמן שמעלות השחר עד הנץ החמה ומן השקיעה עד צה"כ נקרא יום. היינו לענין שאם עשה אז בדיעבד דברים שמצותן ביום שיוצא ידי חובתו.

אבל מ"מ אסור לעשותן לכתחילה שלא בעת הצורך. אלא ביומה של חמה.

דהיינו מהנץ החמה עד שקיעתה, וכמו ששנינו בפ' ב' דמעילה אין מליו ואין מזיו ואין טובליו עד שתנץ החמה. והוא הדין שאסור לעשותן אחר השקיעה.

כי שני הזמנים שוים הם. וכיון שזמן עשיית המצות שצריכים יום אינו לכך - תחילה אלא ביומה של חמה.

לכן חלקו רבותינו ז"ל י"ב שעות היום מהנץ החמה עד שקיעתה. וי"ב שעות הלילה מן השקיעה עד הזריחה.

כיון שפול הזמן ההוא ללילה יחשב לענגן שאסור לעשות בו לכתחילה דברים שמצונן ביום. עיי"ש הרי שביאר בדעת הלבוש ז"ל דסבר לה מר שיום של תורה חשבינו מעה"ש עד צה"כ אלא שדברים שמצונן ביום לכתחילה אין לעשותן אלא ביומה של חמה.

ובבחינה זו חלקו רז"ל שעות היום מהנץ החמה עד שקיעתה. וכמדובר.

זהו מה שאספתי באומרי"ם והעליתי על ספר חוק"ה. ואתה הקורא נעים שים עיניך ושפלה במקורן של דברים ויאורו עיניך במאורה של תורה.

ואל שד"י ינחני במעגלי צדק. הטיב הטיב הדק.

למען שמו ולמען תורתו אמן ע"ה מסעוד הפהן ס"ט אכ"ר סימן ח אחר זמן רב ראיתי אור פסק דין בענגן בין השמשות אשר כוננו ידי הרה"ג כמוהר"ר ישמ"ח עובדיה נר"ו. רציף בספר אבני שיש להרה"ג כמוהר"ר שאול ישועה אביטביל ז"ל מרבני "צפרו" יע"א.

ונתתי את לבי להבין אמרי בינה על מה אדננו הוטבעו. ואל מי מקדושים נטתה דעתו.

ואראה והנה מצדד איצודי בדעת ר"ת. וקובץ פעמיר גורנה דעות הפוסקי אשר הלכו בשיטת ר"ת.

והעלה להלכה שהעיקר הוא פדעת ר"ת ז"ל וכפסק מרן הש"ע ז"ל לענגן מילה בזמנה אכן לענגן אפרושי ממלאכה בע"ש ראוי להחמיר ולנהוג כסברת הגאונים. ובאפוקי שבתא פדעת ר"ת.

כיון ששבת מסורה לכל ואין הפל בקיאין בזה. ובקל יבואו להכשל באיסור סקילה.

ע"כ תוד"ק: והגם שדיעתי מכרעת פי מן ערפי עלי. ואיני פדאי להרהיב עוז בנפשי.

לדבר לפני מי שגדול ממני בחכמה מ"מ להיות שמגמת פני להשיג האמת מתוה"ק לכן שמתתי פני פחלמיש ואדע כי לא אבוש ובאתי למשמש ולפשפש ולהשתעשע בדבק"ו לפי קט שפלי.

ועליה דמר מצוה רמזיא להשביני דבר ולהעמידני על הדין ועל האמת. בעזרת השומר אמת לעולם: והוא דלענגן מה שמסיק כת"ר להלכה פדעת הגאונים דברים מחנורים כשמלה.

כולם ברורים וטהורים אמרי נועם. אך מה שכתבת לענגן דינא יש תשובה.

וזה יצא ראשונה. מ"ש כת"ר בד"ה הראת לדעת אמבוהא דרבנן וכו' בא"ד פתב ואנן בני מערבא אית לן יקר סהדותא של הרב מהר"ם נהון שהמנהג כסברת ר"ת.

וכן הוא האמת לפי מה שראו עינינו ואבותינו ספרו לנו. וזה שאם אנו נוהגין כס' ר"ת ז"ל (נראה דט"ס הוא וצ"ל כס' הגאונים) הי"ל לפרוש ממלאכה ולקבל שבת בעוד השמש על הארץ פאשר נוהגים באמת בעלי סברא זו וכו'.

והא קא חזינו שפל העם מקצה האנשים והנשים עוסקים בתבשילין ובצרכי הבית עד סמוך מעט לקריאת הקורא "אלמג'רב" שפבר שקעה החמה. גם אין מקבלין שבת ומתפללין ערבית כ"א אחר קריאת הקורא פמעשהו בחול.

ובמוצש"ק נהגו לאחר תפלת ערבית רחוק יותר מקריאת הקורא. ומארכין בזמירות עד שתחשף וכו' אין זה אלא שנהגו כס' ר"ת ע"כ: ונראות נפלאות שמעכ"ת פסקה להאי מילתא בספינא חריפתא.

מפראה עיניו במנהגא דבני מערבא דאין זה אלא שנהגו כר"ת. והנה אדרבה משם ראיה שנהגו כס' הגאונים.

והוא ממה שהעיד בגודלו שפל העם מקצה עוסקים בתבשילין עד סמוך מעט לקריאת "אלמג'רב". והנה פבר ידוע שזמן קריאת "אלמג'רב" הוא ממש סמוך לשקיעת החמה. פשיעור מועט. אין למעלה משיעור עשרה מינוטים אחר השקיעה.

ונמצא שפורשין ממלאכה סמוך מעט לקריאת "אלמג'רב" הוא בשעת שקיעת החמה. שאפילו לא נשאר לתשלום השקיעה רק זמן מועט לתוספת מחול על הקודש די וכמ"ש הרב גט-מקונש דשיעור תוספת הוא רביע מיל שהוא קרוב לה' מינוטים.

ועינינו הרואות בכל מדינות המערב שפורשין ממלאכה בעוד השמש נוטה ללון. ומן הפרט מנהג "פאס" יע"א שמעבירים קול שופר בעיר ואותה שעה המטמין מטמין והמדליק מדליק ופורשין ממלאכה לגמרי.

ועדיין החמה לא שקעה. ומעתה לפי זה אדרבה משם ראיה שנהגו כס' הגאונים.

שאלו לפי סברת ר"ת עדיין יש שהות ביום לעשות מלאכה עד שיעור ג' מילין ורביע אחר השקיעה. כמ"ש הש"ע סימן רס"א: ועוד יש לי ראיה שמנהג בני המערב ישצ"ו הוא כסב' הגאונים.

ולא כר"ת. שהרי לפי סברת ר"ת כל הדינים השניכים בלילה פגון ק"ש וספירת העומר ומג' ותנופה ותענית.

זמנם הוא אחר עבור שעה וחמש שעה מהשקיעה הראשונה. שאז הוא זמן יציאת הפוכבי לדעת ר"ת.

וכמ"ש הרב בית עובד בדיני ספי' העומר אות ב' שכתב ויש מחמירים שלא לספור העומר כל זמן שלא עבר שעה ורביע אחר שקיעה"ח. מפני סב' ר"ת וכו'.

וכן הוא מנהג עיה"ק "טבריא" ת"ו וכו'. ועינינו הרואות בכל בני המערב שאין עושין פו.

רק מתינין עד שיצאו הפוכבים הנראין אחר עבור רביע שעה אחר השקיעה. אלא נדאי שזה מורה עליהם דסברי לה פשיטת הגאונים: ופוק חזי מ"ש הרב ויאמר יצחק ז"ל

בסוף ח"ב וז"ל אף שקבלנו עלינו הוראת מרן ז"ל ולדידיה דפסק כר"ת אפי"ה לפי מנהג העולם שנהגו לקבל שבת בעוד השמש על הארץ ודאי דחוששין לס' הגאונים.

דס"ל דמתחילת השקיעה הא' הוי ביה"ש. ולכן אם נולד בע"ש אחר תחילת שקיעה א' דהיינו שאין נראה השמש על הארץ כלל.

נימול ליום א' פדין נולד ביה"ש ע"כ. ומבואר יותר בדברי הרב בק"ש ז"ל, וז"ל איך שיהיה דמידי פלוגתא לא נפקא מאימת מתחיל זמן ביה"ש.

ר"ת ודעמיה. והגאונים ודעמיהו פלגן בהדיניהו.

והמנהג הוא פדעת הגאונים תדע שהרי במוצש"ק ובמוצאי יוה"כ אחר שקיעת החמה מעט. אנו מתפללין ערבית ומדליקין את הנר.

והרוצה לעשות מלאכה יעשה ככל אשר יחפץ ולא יש נזהרים בזה. וכן כ"ד שמצנתו בליה כמו קריאת מגילה וכיוצא.

אין העולם נזהרים מלעשות עד שיעברו שעה וחמש משקיעת החמה פדעת ר"ת. אשר מפל זה ומכמה פרטים אחרים.

אין צורך להעריף אותם, מוכח דהמנהג הוא פדעת הגאונים. ופשוט הוא ע"כ הרי שו"ר לפניה מ"ש הרבנים הנ"ז חלקם בחיים שהעידו בגודלם שמנהג בני המערב כס' הגאונים ז"ל.

ומי לנו גדול ובקי במנהג בני מערבא פזקנים הללו ז"ל: ומאי דאייתי לן פבוד מעלתו יקר סהדותא של הרב מהר"ם נהון ז"ל שהמנהג כס' ר"ת ז"ל. לפענ"ד לא שמה מתיא.

דכל עצמו של הרב מהר"ם נהון ז"ל לא נחית אלא לברר פמה הוא שיעור ביה"ש. והעלה דקיי"ל פדעת מר"ן ומור"ם ז"ל דשיעור ביה"ש הוי כמו רביע שעה.

ולאפוקי ממ"ש הב"ח שהוא שלישי שעה. אבל לא שמענו מדברי ק"ו דנחית לברר דעת ר"ת ולומר דקנים לן פנותיה, ואדרבה מוכח שפיר דס"ל פדעת הגאונים.

דזה אמתא ביה סימנא דקאמר מר ולדידן שנוהגים שקול הקורא שלהם "אלמג'רב". נימול ביום ו'.

לפי שנתברר לו שמקריאת "אלמג'רב" עד צאת הכוכבים. י"ג מינוטין למיעוט.

וב' מינוט קודם. הוא ט"ו.

נמצא שנולד קודם ביה"ש והוא יום ע"כ. וכבר ידעת שקריאת "אלמג'רב" אימת הוי בתחילת השקיעה הראשונה.

שאין השמש נראית זריחתה על הארץ. וכיון שמאותה שעה חשיב תחילת ביה"ש.

נמצא דאתי שפיר פדעת הגאונים ז"ל. ופשוט הוא לכל רואה שמש.

ואתה הראת לדעת שבני המערב פולם פאחד נוהגין פדעת הגאונים בבירור: ומ"ש עוד כת"ר בד"ה אחרי הודיע אלהים וכו' שמצד אחד נכון לתפוש יותר סברת ר"ת. משום דנפיק מניה חומרא באפוקי יומא.

דְּהָכִי עֲדִיף טְפִי מִלְתַּפְּנוֹס ס' הַגְּאוּנִים דְּנִפְקִי מִנְיָה קְוֵלָא בְּאִפּוּקֵי יוֹמָא. וְסַמָּךְ לֹו עַל מ"ש
הַמ"א בְּסִי' שִׁמ"ב שְׁעֵלָה וְנִסְתַּפ"ק אִי לֹא גְזָרוּ עַל הַשְּׁבוּת בִּיה"ש בְּמוֹצ"ש נְמִי וְכו'
וְהָרְוָה אֶת צְמֵאוֹנוּ בְּמ"ש הָאֲבֵר"ךְ בְּס' מַצְנוֹת פְּהוּנְהָ דְבְּמוֹצ"ש גְזָרוּ עַל הַשְּׁבוּת בִּיה"ש
וְכו' וְכַת"ר סִיפֵק פֶּל צְוֹרְכוֹ בְּדִיעָה א' פְּאֵלוּ אִין גַּם אֶחָד חוֹלֵק בְּדָבָר זֶה.

וּבְצַפְיֵיתָנוּ צְפִינוּ שְׁרָבִים וְגַם שְׁלִימִים עַל מְבוּכ"ה זֹו יִשְׁבוּ וּמְפֹשֵׁט פֶּשְׁטוֹ לָהּ לְהִיפֵךְ דְּגַם
עַל בִּיה"ש בְּמוֹצ"ש לֹא גְזָרוּ עַל הַשְּׁבוּת וְעֵינֵן לְהֵרֵב קֶרֶב"ן בְּנִתִיב חַיִּים פֶּשִׁיט לָהּ מִדְּתָנֻן
סְפֵק חֲשִׁיקָה סְפֵק אֵינָה חֲשִׁיקָה.

דְּהַפְּלֵ אֶתָּא לְהוֹרוֹת עַל בִּיה"ש שֶׁל מוֹצ"ש. וְעֵינֵן לְהֵרֵב מְלֵא הָרוּעִים שְׁיֻטָּה עַל הַש"ס
שְׁכ' כֹּן נְמִי, וְכוּנְנָתָם לֹומר עִפ"י מַה שְׁפִירֵש"י בְּמִשְׁנָה דְּבְּסִפֵּק חֲשִׁיקָה כְּגוֹן בִּיה"ש אִין
מְעֻשְׂרִין אֶת הַנּוֹדָאי.

וְאֵעֵג"ב דְּשְׁבוּת בְּעֵלְמָא הוּא קְסָבֵר הָאִי תִנָּא דְּגְזָרוּ עַל הַשְּׁבוּת בְּבִיה"ש ע"כ. וְלִסְתָּם
מְשֻׁנָּה זֹו גְזָרוּ עַל הַשְּׁבוּת בְּבִיה"ש בֵּין בְּע"ש בֵּין בְּמוֹצ"ש.

וּמִסְתָּם מְשֻׁנָּה זֹו אָנוּ לְמִיָּדִין לְדָבָרֵי רַבִּי דְקִי"ל כְּנוֹתִיָּה דְלֹא גְזָרוּ עַל הַשְּׁבוּת בְּבִיה"ש
עֵינֵן בְּב"י סִי' שִׁמ"ב דְּבֵין בְּע"ש וּבֵין בְּמוֹצ"ש לֹא גְזָרוּ עַל הַשְּׁבוּת בְּבִיה"ש. הָרִי לָהּ
דְלֹא שְׁאֵנִי לֹן בֵּין עִיּוּלֵי שְׁבִתָּא לְאִפּוּקֵי שְׁבִתָּא.

וְעֵינֵן עוֹד בְּתוֹס' עִירוּבִין דָּף ל"ד ע"א ד"ה וְאֵמָאי וְכו' שֶׁם בְּהֵגָה פְּתָבוּ וְלֹא יוּכַל לְתַרְזֵן
מַה שְׁמִתְרַץ גְּזִירָה אִטּוּ יו"ט שְׁלֹאֲחֵר הַשְּׁבִתָּה ע"כ. דְר"ל דְאִי אֶמְרִינֵן לְפִירֵש"י דְלָרְבִי
לְעוֹלָם צְרִיף לְהוֹלִיף הָעִירוּב עַד מְקוֹם הַשְּׁבִיתָה גַם בְּעָרֵב שְׁבִתָּה.

וְלֹא סָגִי לִיהָ בְּמַה שְׁמוֹצֵיאֻ מִבֵּיתוֹ וּמִנִּחוּ מִבְּעו"י בְּרַה"ר בְּקָרוּב. לְמְקוֹם הַשְּׁבִיתָה בְּכַדִּי
מְהֵלָף שְׁיַעוּר בִּיה"ש.

שְׁאָז אִי בְּעֵי מְמֻטֵי לִיהָ בְּפָחוֹת פָּחוֹת מִד' אֲמוֹת. תִּקְשִׁי לִיהָ מְרַבִּי דְאָמַר דְלֹא גְזָרוּ עַל
הַשְּׁבוּת בְּבִיה"ש.

וְלִדְיָה יְכוּל לְהוֹלִיכוֹ בְּכַה"ג בְּפָחוֹת פָּחוֹת מִז"א בְּבִיה"ש עַד מְקוֹם הַשְּׁבִיתָה וְדו"ק.
הָרִי מוֹכַח מְהֵכָא דְלֹא שְׁאֵנִי לֹן בֵּין ע"ש לְמוֹצ"ש.

וְכֹן פִּירֵשׁ הָרַב מְלֵא הָרוּעִים. וּבְמַחְצִית הַשְּׁקָל עַל הַמ"א הִבִּיא פִי' מְשֻׁם הַת"ש.

וְעֵינֵן פְּרִי מְגָדִים בְּאִשְׁלֵי אֲבָרְהָם שְׁפִי' כֹּן. וְעֵינֵן לְרַבֵּינוּ חִידָא ז"ל בְּשִׁתִּים וְעֵלְתָה לֹו
בְּבֵרַכ"י וּמַחֲב"ר שְׁמִינְחָס לְהִרְשָׁב"א סְבָרָא זֹו מְשֻׁם אֶחָד קְדוֹשׁ וּמְשֻׁם הָרַב שְׁעָה"מ וְכו'
וּשְׁאָר פּוֹסְקִים אֲחֵרִים.

וְהַסְפִּים לְדָבְרֵיהֶם ז"ל דְשִׁתִּי בִיה"ש דְעִיּוּלֵי יוֹמָא וְדִאִפּוּקֵי יוֹמָא שְׁקוּלִים הֵם ע"כ.
וְהַשְׁד"ח בְּס' הַפְּלִלִים מֵע' בֵּית סִי' ט"ל הִבִּיא מ"ש הַגְּאוּן רַבֵּינוּ חִידָא וְכַמָּה פּוֹס' אֲחֵרִים
דְּסָבִירָא לְהוּ דְאִין לְחֵלֵק בֵּין עִיּוּלֵי יוֹמָא לְאִפּוּקֵי יוֹמָא וְהֵגַם שְׁהִבִּיא עוֹד סְבָרוֹת אֲחֵרוֹת
דְּסָבִירֵי לְחֵלֵק.

מ"מ רַבּוֹ הָאוּמְרִים שְׁאִין לְחֵלֵק. וְאִפִּילוּ תִימָא שְׁהַמְחִלְקָת שְׁקוּל.

מ"מ אין בְּיָדֵינוּ לְהַכְרִיעַ וּלְתַפֵּןס קוֹלָא בַע"ש וְחוּמְרָא בַמוּצ"ש. וְעַיִן ט"ז ה' תְּנֻנְפָה ס' תִּרְפ"א שְׁפֶתֶב אַגַּב אוֹרְחִיָה דְּבַכְמָה דְּכָרִים הָנִי טְפִי אִיסוּר שְׁבֶת בְּעִיּוּלֵי יוֹמָא מְאֻפּוּקֵי יוֹמָא עֵי"ש: וְקָרוּב לְשִׁמּוּעַ דְּבָר זֶה מְפֻלּוּגְתָא דְּהֶרְמ"א וְתַלְמִידוֹ מְהֶר"ם יָפָה בַעַל הַלְבוּשׁ.

וְהוּא דְּהֶר"ן ז"ל בְּפָרְק שׁוֹאֵל הֵבִיא מִשֵּׁם הֶרְשֶׁב"א ז"ל דְּמַמְאֵי דְּאַמְרִינוּ בַש"ס שְׁם דָּף קַנ"א ע"א מוֹתֵר לְאָדָם לֹאמַר לְחַבְרֵי וְשִׁמּוּר לִי פִירוֹת שְׁבֶתְחוּמָה וְאַנִי אֲשִׁמּוּר לָהּ פִירוֹת שְׁבֶתְחוּמֵי ע"כ.

מְהָא שְׁמַעִינוּ שְׁיִשְׂרָאֵל שְׁקַבֵּל עָלָיו שְׁבֶת קוֹדָם שְׁחַשְׁיָה מוֹתֵר לֹאמַר לְיִשְׂרָאֵל חַבְרֵי לְעֵשׂוֹת לוֹ מְלָאכָה פְּלוּנִית ע"כ. וּפְסָקָה מֶרֶן הַש"ע בַּאו"ח ס' רס"ג סְעִיף י"ז וּמוֹר"ם ז"ל לְמַד מִדְּבָרֵי הֶרְשֶׁב"א ג"כ דְּכָל שְׁפָן דְּמוֹתֵר לוֹ לְעֵשׂוֹת מְלָאכָה בַמוּצ"ש וּמוֹתֵר לִיקְהוֹנוֹת מְמַנָּה דְּהָא לֹא שְׁנָא עַיִן בַּד"מ.

וּפְסָקָה בַּהֲגָה ז"ל וְכ"ש בַּמוּצ"ש מִי שְׁמַאֲחַר לְהַתְּפַלֵּל בַּמוּצ"ש אוֹ מִמְשִׁיף סְעוּדָתוֹ בְּלִילָה מוֹתֵר לֹאמַר לְחַבְרֵי יִשְׂרָאֵל שְׁכַבְר הַתְּפַלֵּל וְהַבְּדִיל לְעֵשׂוֹת לוֹ מְלָאכָה. לְהַדְלִיק לוֹ נְרוֹת וּלְבַשֵּׁל לוֹ וּמוֹתֵר לִיקְהוֹנוֹת וּלְאַכּוֹל מְמַלְאֲכָתוֹ עכ"ל.

וְהֵרַב הַלְבוּשׁ חוֹלֵק עַל רַמ"א בְּדִין זֶה וְכַתֵּב ז"ל וְלִי נִרְאָה דְּאִין דּוּמָה עִיּוּלֵי שְׁבֶתָא לְאַפּוּקֵי שְׁבֶתָא דְּבַעִיּוּלֵי שְׁבֶתָא. הַדְּבָר תְּלוּי בְּנִדְרוֹ וְקִיבּוּלוֹ עָלָיו קְדוּשַׁת שְׁבֶתָא.

וְנוֹכַח לֹאמַר שְׁזֵה קִיבֵל עָלָיו וְזֵה לֹא קִיבֵל עָלָיו. אֲבָל בְּאַפּוּקֵי שְׁבֶתָא שְׁכַבְר נְאָסֵר עָלָיו בְּיוֹם הַשְׁבֶּתָא וְהוּא מִמְשִׁיף בְּקְדוּשַׁתוֹ בְּלִילָה.

כָּל הָאִיסוּרִים נִמְשָׁכִים עָלָיו ע"כ, וְכָל הָאֲחֻרוּנִים הַשְּׁיִגוֹ עַל הַלְבוּשׁ. וְהַעֲמִידוֹ דְּבָרֵי הֶרְמ"א עַיִן לְהַב"ח וְהַדְרִישָׁה וְהַטו"ז וְהַמ"א וְעַד אֲחֻרָן הַכְּבִיד רַבִּינוּ חִיד"א בְּבֵרַכ"י שְׁם כְּתֵב שְׁהַעֲיָקֵר כְּדְבָרֵי רַמ"א דְּמָה לִי עִיּוּלֵי יוֹמָא מָה לִי אַפּוּקֵי יוֹמָא.

וְדָחָה מָה שְׁהוֹכִיחַ הֵרַב מִיָּם רַבִּים מִהִירוּשַׁלְמֵי כְּדַעַת הַלְבוּשׁ עֵי"ש: הָרִי שְׁנׁוֹר לְפָנֶיהָ שְׁאִין סְבָרָא לֹאמַר דְּעַדִּיף לְתַפֵּןס חוּמְרָא בְּאַפּוּקֵי שְׁבֶתָא טְפִי מְעִיּוּלֵי שְׁבֶתָא. אֲלֵא שְׁנִיָּהֶם שְׁקוּלִים.

וְא"כ אֲנִי בְּדִידוֹן נִמְי כִּי הֵיכִי דְּחִיָּשִׁינוּ לְקוֹלָא דְּנַפְקָא לָן בְּאַפּוּקֵי שְׁבֶתָא אִי נְקַטִּינוּ סַב' הַגְּאוּנִי הָכָא נִמְי חִיָּשִׁינוּ לְקוֹלָא דְּנַפְקָא לָן בְּעִיּוּלֵי שְׁבֶתָא אִי נְקַטִּינוּ כַּסַּב' ר"ת. וּמַעַת דְּשִׁנֵי הַצְּדָדִין שְׁקוּלִים.

יֵשׁ עָלֵינוּ לְתַפֵּןס בְּיָדֵינוּ הַדְּרָף הַיּוֹתֵר קְרוּבָה לְדַעַת וְשׁוּנָה לְכָל נֶפֶשׁ. עַיִן רוּאָה כּוֹכְבִים בְּמַסְיָלוֹתֵם וְרַמְשׁ לִילִיאַ כַּס' הַגְּאוּנִים אֲשֶׁר לֹא כֵן סְבַרְת ר"ת שְׁהִיא מְיָלְתָא דְּתַמִּיָּהָ בָּהּ אִינְשֵׁי בְּרֵאוּתֵם הַשְּׁמִים מְלֵא כּוֹכְבֵי קַטְנִי וְעַדִּין מוֹתֵר בְּמְלָאכָה וְכַבְר הָאִיר ה' עַיִנֵינוּ בְּדְבָרֵי הֵרַב דְּבָרֵי יוֹסֵף שְׁכַתֵּב שַׁר"ת כְּתֵב דִּין זֶה לְפִי מְדִינָתוֹ צְרַפְת בַּחֲלֵק הַצְּפוּנִי.

שְׁאִין הַכּוֹכְבִים נִרְאִין עַד עֵבּוֹר שְׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם מִהַשְּׁקִיעָה וְכֵן עוֹד הַיּוֹם בְּמְדִינוֹת אֲשַׁכְּנֵי הַצְּפוּנִים כְּאֲשֶׁר סְפָרוּ לָנוּ מִגִּידֵי אֲמַת שְׁעַד עֵבּוֹר שְׁתַּיִם ג' שְׁעוֹת מִהַשְּׁקִיעָה וְעוֹד זֹנְהָר הַרְקִיעַ מְזַהֵר.

וְלָכֵן עָמְדוּ בַס' ר"ת רַבֵּנֵי אֲשֶׁפְנֵז הַגָּאוֹן חַת"ס וְזוּלְתוֹ. לֹא כֵן בְּנֵי "אַרְיֵ-יִשְׂרָאֵל" וּבְנֵי הָאֵיקָלִימִים הִלְלוּ שְׁעַד עֶבְרַת רַבֵּיעַ שְׁעָה אוֹ יוֹתֵר מְעַט.

וְהַפּוֹכְבִּים נִרְאִין בְּרַקִּיעַ. קְרוֹב לְשִׁמּוֹעַ דַּעַת הַגָּאוֹנִים בְּכָל דְּבַר מַצְוָה הַנּוֹהֲגִים בְּלִילָה: וְאַגַּב אוֹרְחֵינִי שְׁמַתִּי עֵינֵי עַל מ"ש כַּת"ר בְּדַבְרֵי הַחַת"ס שֶׁהַעֲתִיקַת וְכַתְבַּת שְׁנֵי זֵרֵקָה ט"ס בַּמ"ש וְהִנֵּה בְּמַדִּינוֹת אֵלּוּ עוֹשִׂים מְלָאכָה עַש"ק עַד קְרוֹב לְשְׁעָה אוֹ ג' רַבְעֵי שְׁעָה קוֹנְדָם צַה"כ וְכו' שַׁצ"ל קְרוֹב לְמִיל אוֹ ג' רַבְעֵי מִיל וְהוֹכַחַת טְעוֹת זֶה מִמ"ש בְּסוֹף דְּבָרָיו וְנִמְצָא דַעֲבִיד תַּרְתִּי קוֹלֵי דְסִתְרֵי אֶהְדְּדִי מְלָאכָה עַד סְמוּךְ לַג' רַבִּיעִית מִיל וְכו'.

תְּמִינֵינִי עַל דַּעַת ק"ו אֵיךְ לֹא נָשַׁת לְבוֹ לְהַבִּין עוֹמֵק דְּבָרֵי ר"ת וְהַנְּמַשְׁכִּים אַחֲרָיו בְּאִיזָה שְׁיַעוּר בְּזִמְנֵי הַשְּׁעוֹת הֵם מְשַׁעְרִים. שְׁהָרִי לְדַעַת ר"ת חוֹשְׁבֵי מֵהַשְּׁקִיעָה עַד צַה"כ ד' מִילִין.

מוֹצֵיאִים מֵהֶם ג' מִילִין וּרְבִיעַ הֶרְאֵשׁוֹנִים הֵם יוֹם גָּמוּר. וְג' רַבְעֵי מִיל הֶאֱחָרוֹנִים הֵם בִּיה"ש.

וְנִמְצָא בַּמ"ש יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בַּג' מִילִין וּרְבִיעַ הֶרְאֵשׁוֹנִים אַחַר שְׁאִין הַשְּׁמַשׁ נִרְאִית עוֹד עַל הָאֲרֵץ רַק מִשׁוּם תּוֹסֶפֶת שְׁבַת הֵם מוֹסִיפִים קוֹנְדָם בִּיה"ש רַבִּיעַ מִיל כַּמ"ש בַּש"ע שָׁם. נִמְצָא ג' מִילִין מֵהַשְּׁקִיעָה חוּל גָּמוּר לְכָל דְּבַר וּמִיל הֶאֱחָרוֹן הֶרְבִּיעֵי.

הוּא קוֹנְדָשׁ. רַבִּיעַ מִמְנוּ הַרְבִּי.

הוּא תּוֹסֶפֶת מְחוּל עַל הַקוֹנְדָשׁ. וְג' רַבְעִים בִּיה"ש.

וְיָדוּעַ הוּא דְשְׁיַעוּר ד' מִילִין הוּא שְׁיַעוּר שְׁעָה וְחוֹמֵשׁ שְׁעָה לְפִי חֲשַׁבּוֹן מִהֲלֵךְ אָדָם בֵּינוֹנֵי עֲשָׂרָה פְּרָסָאוֹת לְיוֹם, נִמְצָא לְפִי סְבַרַת ר"ת מוֹתְרִים בְּמְלָאכָה בַּע"ש שְׁעָה חֲסַר שְׁשָׁה מִינוּטִין. שְׁהוּא מִהֲלֵךְ ג' מִילִין.

וּמַעֲתָה א"ש מ"ש חַת"ס שְׁעוֹשִׂים מְלָאכָה עַש"ק עַד קְרוֹב לְשְׁעָה אוֹ ג' רַבְעֵי שְׁעָה קוֹנְדָם צַה"כ. כְּשִׁיטַת ר"ת וּמ"ש בְּסוֹף דְּבָרָיו מְלָאכָה עַד סְמוּךְ לַג' רַבִּיעִית מִיל.

כְּפוֹנְנָתוֹ לֹאמַר סְמוּךְ לַג' רַבִּיעִית מִיל הֶאֱחָרוֹנִים מִד' מִילִין. וְרָצָה לֹאמַר שְׁעוֹשִׂין מְלָאכָה ג' מִילִין וּרְבִיעַ מֵהַשְּׁקִיעָה וּבְסְמוּךְ לָהּ ג' רַבִּיעִית מִיל הֶאֱחָרוֹנִים שְׁהֵם בִּיה"ש פּוֹרְשִׁין מְמִלָּאכָה נֵאִין כָּאֵין טְעוֹת: וּמ"ש עוֹד כַּת"ר אַעג"ב דְּלַעֲנָן מִילָה נְפִיק מִנִּיהָ קוֹלָא גַם לַר"ת דְּהַנּוֹלֵד אֶז מִלִּין אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת.

מ"מ לַעֲנָן מְלָאכָה מֵיֵהַת נְפִיק חוּמְרָא. דְּנוֹדָאֵי עֲדִיף טְפִי לְתַפּוּס חוּמְרָא בְּמְלָאכָה וְקוֹלָא בְּמִילָה וְכו' ע"כ.

וְלֹא יִרְדְּתִי לְסוֹף דַּעַת ק"ו מֵאֵי דַעֲתִיךָ דְטְפִי עֲדִיף לְהַקְל בְּמִילָה וְכו' דָּאֵי מִשׁוּם דַּעַכ"פ הָרִי קָא מְקַיִים מַצְנוֹת מִילָה. לֹא מִן הַנֶּשֶׁם הוּא זֶה.

דְּזֶה נִגְדַּד ש"ס עָרוּךְ בַּפ' רֵא' דְּמִילָה דְּף קל"ז מְשַׁנָּה מִי שְׁהִיוּ לוֹ ב' תִּיבּוֹקוֹת אֶחָד לְמוּל אַחַר הַשַּׁבַּת. וְאֶחָד לְמוּל בְּשַׁבַּת.

וְשַׁכַּח וּמַל אֶת שְׁלֵ אַחַר הַשַּׁבַּת בְּשַׁבַּת חֲזִיב. ע"כ וּפִירַשׁ"י דְּטְעָה בְּדַבַּר מַצְוָה וְלֹא עֲשָׂה מַצְוָה הוּא.

ועבד ליה חבורה שלא לצורך. ובהא אפילו רבי יהושע מודה ע"כ.

הרי גם בדין הדין פן שאם נולד אחר השקיעה הרא' דלדעת הגאונים נימול לאחר השבת. ואם אפה בא למולו בשבת פדעת ר"ת דכל אותו זמן מיקרי יום גמור.

הרי אפה חייב לדעת הגאונים פדין הש"ס בשכח ומל אחר השבת בשבת: ואם תשיבני דהא התם בש"ס איכא תרי לישני. רב הונא מתני חייב ורב יהודה מתני פטור.

ופרש"י רב הונא מתני במתניתין ברישא חייב לדברי הפל פדתנינו לה אנו ע"כ. ורב יהודה מתני פטור.

פדאמר לקמן דתנא אר"מ לא נחלקו ר"א ור"י על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת וא' למול בשבת, ושכח ומל את שלאחר השבת בשבת. שר"א מחייב ור"י פטור ע"כ דהניחא ללישנא דרב הונא דמתני חייב וכדאמרין.

אלא ללישנא דרב יהודה דמתני פטור שרבי יהושע פטור במי שמל של אחר השבת בשבת. וכן פסק הרמב"ם כר"י בה' שגגות פ"ב הלכה ח'.

מעשה איכא למימר דטפי עדיף להקל במילה וכו' דאעג"ב דלדעת הגאונים זמנו אחר השבת. מ"מ אם מלו בשבת פדעת ר"ת.

פטור אף לדעת הגאונים. שהרי רבי יהושע פטור בזה.

וכוהלכה. אין זו תשובה שהרי תברה בצדה.

דהש"ס פריף לקמן ללישנא דתני רבי חייא חייב בשכח ומל את של ע"ש בשבת. השתא רבי יהושע סיפא דלא קעביד מצנה פוטור רישא דמל של ע"ש בשבת דקעביד מצנה מחייב ומשני אמרי דבי רבי ינאי רישא פגון שקדם ומל של שבת בע"ש דלא ניתנה שבת לידיחות.

סיפא.

ניתנה שבת לידיחות. ופירש"י רישא דלא ניתנה שבת לידיחות שאין לו תינוק שיהא זמנו היום היקפד לא הנה טרוד היום במצנה.

שלא הנה מוטל עליו כלום לעשות ולא הנה לו לטעות ע"כ הרי דלא פטר ר"י אלא באם הנה לו תינוק א' למולו בשבת דניתנה שבת לידיחות ומתוך שהוא בהול למול זה שזמנו בשבת אינו מדקדק.

אבל אם לא הו"ל אלא תינוק א' שזמנו לאחר השבת ושכח ומלו בשבת מודה ר"י דחייב דומיא דרישא דלא ניתנה שבת לידיחות, דלא הנה בהול בשום מצנה ולא הי"ל לטעות. וכ"כ הרמב"ם שם וז"ל אבל אם לא הנה א' מהן ראוי למול בשבת.

ושכח ומל בשבת מי שאינו ראוי למול בשבת חייב חטאת עכ"ל. והכא נמי הכא מי לא עסקינו שאין כאן רק תינוק א' שנולד אחר השקיעה במוצ"ש.

ואם אתה בא למולו בשבת פדעת ר"ת. נמצאת אתה מתחייב חטאת לדעת הגאונים דחשבי ליה זמנו לאחר השבת: וא"ת פי אגלת לאידך גיסא נמי לדעת הגאונים תקשי לן הכי.

שאם נולד בע"ש אחר עבור ג' רבעי מיל מהשקיעה שהוא שיעור ביה"ש. שאז הוי לילה גמור לדעת הגאונים ונמול בשבת.

הרי לדעת ר"ת זמנו בע"ש ואתה מלו בשבת ונמצאת מתחייב חטאת פדין מי שמל של ע"ש בשבת וכנזפר לעיל בש"ס. אין זו קושיא דאין הכי נמי דכי נקטינו חד סברא לענו מילה.

אתיא שפנגדה ומחייבתנו. אבל באמת אין עלינו לתפוס רק דיעה אחת פקולא וכחונרא. ואין עוד אחריות דיעה האחרת עלינו אבל לא כמ"ש מעלתו דעדיף טפי לתפיס חונרא במקלאכה וקולא במילה, דמה לי מלאכה מה לי מילה שלא בזמנה לענון איסור שבת ושניה' שוו בשיעוריה: ומ"ש עוד כת"ר בפלל העולה שהרוצה לעמוד על זמן פפי דין התוה"ק.

ישא עינו להביט אל השמים בהיות הרקיע מזהיר, וכאשר יראו עינו ג' כוכבים הרא הנראים ברקיע אחר שקיע"ח. יחשוב פדי רביעית שעה לאחור והוא זמן ביה"ש האמתי וכו' ע"כ.

וכל הרוצה יתמ'ה פי מעכ"ת צלל במים אדירים להעלות לפנינו מרגניתא זו סברת ר"ת ז"ל ולהבריך אורה אל עבר פנינו. בזמן המכונן לפי ראות עינונו.

והנח עד עתה ערפל חתולתה ולא זכינו לאורה. דכלל העולה מן הסוגר אינו מתאים אל הפסק.

פי הלא פדי רביעית שעה הנסוג אחר משיראו ג' כוכבים דחשבינו להו ביה"ש הוא מכונן בקירוב לשקיעה ראשונה. אחר שאין השמש נראית עוד על הארץ.

ולא מצינו סברא זו מתניחסת כ"א לדעת הגאונים. דחשבי לביה"ש מיד אחר השקיעה אבל לדעת ר"ת דברי ק"ו רחוקים כמטחוני קשת.

שהרי לדעת ר"ת לא חשיב זמן ביה"ש עד עבור ג' מילין ורביע מהשקיעה, שהוא שיעור שעה חסר מינוט אחד וחצי. וזמן יציאת ג' כוכבים הנראים לעין פל.

לכל המרבה הם נראים אחר עבור חצי שעה מהשקיעה. ואיך יאמר פה קדוש לחשוב רביעית שעה לאחור והוא זמן ביה"ש לדעת ר"ת דעסיק ביה מר ודברים פשוטים הם לכל עומד עליהם בחוש הנסיון: ואף אמנם שדברי ק"ו נובעים ממקור קדוש בחת"ס א"ח סי' פ' כל מעיניו ישר ישפוט בצדק.

דלא כתב פן רק לענון מה שנשאל עליו בתינוק שנולד במוצ"ש ונסתפקו בו שמה עדיין יום הוא. ונתן להם סי' למיקם עליה דמילתא וכמ"ש ז"ל הנה כי כן אם נודע לנו ברור שהוציא ראשו באותו שעה שהזכיר מר הגה"ה יום ודאי.

לפי השעות הנהוגות לעת עתה. אמן אם יש ספק בכל השעות שמא אין חילופן שנה וא"א לסמוך על זה.

אמן מר פי אתריה בשידוע לו שקה יותר מרחוק מצאת הפוכים הנהוג לעת פזאת, פשהשמים בהירים יותר מג' רבעי מיל עפ"י חשבוננו של הרב חק יעקב שהוא טו"ב מינוטין לערך. אזי הלא גם דעת נוטה להקל למולו ביום שבת ע"כ.

אבל לא גזר אנמר לשער שיעור ביה"ש בכל יום בענין זה. שאין זה סימן מובהק לסמוך עליו.

הנה פתבתי לפני כת"ר מה שהשיגה דעתי הקלושה ואנני פאפרקסת לקבל האמת ממי שאמרו ועיני לשמייא נטלית ידריכני בדרך אמת אכ"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: שאלה, סימן ט' שאול שאל האיש נעמי.

מרגניתא דלית לה טימי. מעלת הח' הש' כקש"ת רבי יעקב דהאן נר"ו.

החונה בעי"ת אוהראן וע"א: על ענין אשר יזמן לפעמים שאחר שיתפללו הצבור יבואו נא עוד אל בית הכנסת אנשים מעט והם עשרה ועדיין לא התפללו. ומבקשים פני הש"צ אשר פבר יצא? די חובתו לעבור עוד לפני התקבה להוציאם יד"ח בקדיש וברכו וקדושה.

להיות שאין בהם גם אחד יודע ספר אף קריאת קדיש פשוט. והשעה צריכה לכה משום דהאי יומא קא גרים שיש חינוך בר מצנה וכיוצא האם יוכל להוציאם עוד בקדיש וברכות יוצר וקריאת שמע וקדושה וי"ח או לא: תשובה.

איתא בפ' ראוהו בי"ד דף כ"ט, תני אהבה בריה דרבי זירא כל הברכות כולן אעפ"י שיצא מוציא. חוץ מברכת הלחם וברכת היין.

שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא עכ"ל. ופירש"י אעפ"י שיצא מוציא, שהרי כל ישראל ערבים זה לזה למצות.

חוץ מברכת הלחם והיין ושאר ברכת פירות שאינן חובה שאלא שאסור ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה. ובזו אין פאן ערבות, שאינו חובה על האדם.

לא ליתנהי ולא ליברך עכ"ל. וכ"פ הרמב"ם בפ"א מה' ברכות ה' יו"ד וכתב רבינו רבנחם הביאו מרן ב"י באו"ח סי' קכ"ד דכן הדין בק"ש ותפלה אעפ"י שיצא מוציא.

נדוקאש"צ בעשרה. אבל יחיד אעפ"י שלא יצא אינו מוציא עיי"ש בב"י.

ועפ"י זה תקנו חז"ל שהש"צ אף על פי שהתפלל בלחש ויצא י"ח חוזר ומתפלל בקו"ר, שאם יש מי שאינו יודע להתפלל. יכוין למה שהוא אומר ויוצא בו.

וכמ"ש רבינו הטור ומרן הש"ע שם. פמסקנת הש"ס בפרק בתרא דר"ה דף ל"ג דהלכה כר"ג בברכות של ר"ה ויוה"כ דהש"צ מוציא אף את הבקי.

והלכה פחכמים בשאר ימות השנה שאינו מוציא אלא את שאינו בקי עיי"ש, ונמצא לפי"ז בנדון דשאלנא עליה דפשוט הוא דיכול הש"צ להוציאם ידי"ח בקדיש וברכו וק"ש עם ברכותיה וי"ח עם קדושה וכו' מדין ערבות שהם חייבים בק"ש ובתפלה.

וכ"נ פשוט ממ"ש הברכ"י שם אות ג' עיי"ש: אך אוסיף להביט בענין זה בכל הליכותיו. וראיתי שיש גמגום בדבר.

והוא ממאי שפכתו התוספ' והרא"ש בפ' ג' שאכלו דף מ"ה אהאי דקאמר בש"ס לענין ברהמ"ז סופר מקבר ובור יוצא. דמיירי בבור שהוא מבין לה"ק.

אבל אינו יודע לקבר. וכתבו עוד דרש"י חולק בדבר.

והביא ראיה מדתנן במגילה הלועז ששמע אשורית נצא אעפ"י שאין מבין לה"ק. ודחו זה משום דפרסומי ניסא שאני ע"כ.

ורבינו הטור ומרן הש"ע נקטו להלכה פדברי התוס' והרא"ש שפכתו בהדיא בסי' קצ"ג אם אהד יודע והב' אינו יודע מקבר היודע והב' יוצא. וכגון שמבין להק"ו.

אלא שאינו יודע לקבר וכו' ע"כ וכן בסי' קכ"ד פתב מרן ב"י מדכתב רביהט"ו שאם יש מי שאינו יודע להתפלל. יכוון למה שהוא אומר הש"צ ויוצא בו.

דמשמע דמפרש שאינו בקי. היינו שאין יודע להתפלל.

ומ"מ מבין הוא מה שש"צ אומר. אינו יוצא בשמיעה.

וכמו שפירשו המפרשים גבי סופר מקבר ובור יוצא עיי"ש, וכ"כ בש"ע פלשון הטור ופי' הט"ז והמ"א דמיירי שמבין להק"ו. וה"נ בק"ש עיין השכנה"ג הגה"ט סי' ס"ב ועיין מ"א ומחה"ש וכו' וא"כ מעתה לפי"ז דעסקינן בשאינם מבינים להק"ו אינם יוצאים בשמיעה ונמצא הש"צ שיוצא פבר ובא לעבור לפני התקנה להוציאם ברכותיו לבטלה.

והנה הוא בא לתקן נמצא מקלקל ח"ו: מיהו השכנה"ג בסי' ס"ב פתב משם ס' ברפת אברהם וז"ל הביאו ה' פקודת אלעזר סי' קכ"ד דאפילו למ"ד בעינן שיבין בלהק"ו. היינו דוקא ביחיד המוציא יחיד חבירו דאינו יוצא אא"כ מבין בלהק"ו.

אבל יחיד מוציא את הרבים פגון ש"צ המוציא רבים י"ח. וכן בשלשה וכן עשרה בברה"מ אפילו אינם מבינים להק"ו מוציא את הרבים י"ח ע"כ.

ואם פנים הדברים הללו ומנסכם החילוק הזה מפל הפוסקים. מעתה נחה שקטה האר"ש.

אך פל העומד על דברי מרן ב"י. יראה ויעיד שאין פן דעתו ז"ל שיהי מיירי שם בסי' קכ"ד בש"צ המוציא את הרבים.

ואפי"ה קאמר מר שאם אינו מבין מה שש"צ אומר אינו יוצא בשמיעה עיי"ש. וכ"כ העה"ש סי' קצ"ג דבב"י מבואר דאין חילוק בין יחיד המוציא חבירו לש"צ המוציא רבים י"ח וכו' ודלא כהשכנה"ג סי' ס"ב.

וכ"כ הפר"ח עיי"ש. איברא הגם דפסק מרן הש"ע פדעת התוס' והרא"ש וכתב עוד בב"י סי' קצ"ג שפן דעת הר"י והמרדכי.

וכתב בד"מ שפן דעת הסמ"ג שדחה דברי רש"י. מ"מ פל האחרונים ז"ל פכתו מיהו המנהג בזה"ז פדברי רש"י.

וְכַתֵּב בְּד"מ שְׁלֵא רָאָה מְעוּלָם מִי שְׁמוּחָה בְּדָבָר. וְכ"כ הַב"ח שֶׁם דְּהַמְנִיחַ פְּרִש"י דְּבַכָּל
מֵה שְׁחִיבוֹת הַנְּשִׁים בֵּין בְּתַפְלָה בֵּין בְּמַגִּילָה בֵּין בְּבֵרָה"מ סוּמְכוֹת אִמָּה שְׁשׁוּמְעוֹת מִפִּי
אַחֵרִים שְׁמֻכּוֹנִים לְהוֹצִיא גַם הַנְּשִׁים וְאֵעִפ"י שְׁאִין הַנְּשִׁים מְבִינִים כָּל עֵינָם ע"כ.

וְהַט"ז בְּס"ק ב' פֶּתַח עוֹד וְאֵעִי"ב דְּלֹא קִי"ל פְּרִש"י מ"מ בְּנְשִׁים שְׁלָנוּ שְׁאִינָן מְבִינוֹת
לְהַק"ו. וְרַבֵּן אִינָן מְבָרְכוֹת לְעֻצְמוֹן מ"מ יֵשׁ לָהֶם לְסִמְנוֹן עַל דַּעַת רִש"י וְאַפִּילוּ לְכַתְּחָלָה.
יּוֹצְאוֹת בְּמֵה שְׁשׁוּמְעוֹת שְׁעַל כָּל פָּנִים זֶה עֲדִיף טָפִי מִמֵּה שְׁלֵא יְבָרְכוּ לְגַמְרֵי כְּנֹלַע"ד
עַכ"ל. וְכ"כ הַשְּׁכֵנָה"ג שֶׁם מִשֵּׁם ה' בְּרַפְתָּ אֲבָרְהָם סִי רַפ"ח דְּכַדְאִים הֵם הַמְתִּירִים לְסִמְנוֹן
עֲלֵיהֶם בְּשַׁעַת הַדָּחַק ע"כ.

דְּמַעֲתָה לְפִי הָאֵמֹר נִמְצָא אוֹמֵר דְּגַם בְּאַנְשִׁים הַדִּין כֵּן דִּיוֹצְאִים בְּשִׁמְעִיָּה וְיֵשׁ לָהֶם עַל מִי
לְסִמְנוֹן סְבֵרַת רִש"י ז"ל: גַּם יֵשׁ סְבָרָא לֹאמֵר דְּבַכָּה"ג דַּעַת מְרַן ז"ל מְסַכְּמַת דִּישׁ לָהֶם
לְסִמְנוֹן עַל דַּעַת רִש"י ז"ל.

וְשִׁמְעִינָן לָהּ מִמ"ש בְּסִי קַפ"ה ס"ב יֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר דְּבַעַל הַבַּיִת עִם בְּנָיו וְאַשְׁתּוֹ צָרִיף
לְבָרָהּ בְּקוּ"ר פְּדִי שְׁיֻצְאוּ בְּבִרְכָתוֹ ע"כ וְכַתֵּב הַמ"א דַּע"ע לָמָּה כָּתֵב יֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר. שְׁהָרִי
מִיְלֻתָּא דְּפִשְׁטָא הִיא כִּינּוּן שְׁאִינָם יוֹדְעִים לְבָרָהּ שְׁצָרִיף לְהוֹצִיאָם בְּבִרְכָתוֹ וְכו' ע"כ.

וְכַתֵּב עֲלֵיו רַבִּינוּ חֵיד"א ז"ל עַל חֲבֵרְכִי"ם שֶׁם דְּמַקּוֹר דִּין זֶה הוּא מְהַפְּלִיבּוּ סִי כ"ה כַּמ"ש
בְּב"י וְדַעַתוֹ פְּרִש"י דְּנִפְיָק שְׁשִׁמְעִיָּה אִף אִם אִינוּ מְבִינִין לְהַק"ו וְאַמְטוֹ לְהִכִּי כָּתְבוּ בְּלִשׁוֹן
יֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר לְהוֹרוֹת דְּבַמְחֻלְוֹת שְׁנוּיָה וְאִיפָּא דְּפִלִּיג עֲלָהּ.

וְלִקְמָן סִי קַצ"ג סֵתֵם כְּדַעַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש וְהָר"י וְדַעַמְזִיָּהוּ ע"כ. וְעַיִן בְּדִרְיָשָׁה סִי
קַפ"ג אוֹת א': וְאַנִּי עֲנִי בְּרַגְלֵי אֲעַבְרָה כְּמוֹסִיף עַל דְּבָרָיו.

דְּדַעַת מְרַן ז"ל שְׁפִתְבוּ פֶּאן דְּלֹא כְּהַלְכָתָא אַחֲרֵי שְׁפֵתֵם לָן בְּסִי קַצ"ג דְּלֹא פְּרִש"י. מ"מ
דַּעַתוֹ הִיא לֹאמֵר שְׁאֵם יֵשׁ אִינָה צַד אוֹ דוֹחַק מְצַנְרֵף לְדַעַת רִש"י.

נוֹכַל לְסִמְנוֹן עֲלֵיו וְיוֹצֵא בְּשִׁמְעִיָּה אִף שְׁאִינּוּ מְבִינִין לְהַק"ו. וְכַמ"ש הַשְּׁ"ף בְּהוֹרָאָת או"ח
בְּד"ה וְכַת' א"כ לָמָּה כָּתֵב הַמַּחֲב"ר וְכו' וְחַד מִן הַתִּירוֹצִים הוּא.

שְׁאוּלֵי יְזַדְמָן הַדִּין הַהוּא בְּמַקּוֹם אֶחָד שְׁיִהְיֶה שֶׁם עוֹד אִינָה צַד וְכו': אֲמֹר מַעֲתָה לְפִי
הָאֵמֹר. דְּרִשְׁאֵי הַש"צ לְעַבְרָן לְפָנֵי הַתִּיבָה וְלְהוֹצִיא רַבִּים הַבָּאִים מִחֻדְשׁ יְדֵי חוֹבְתָם
לְדַבֵּר שְׁבַקְדוּשָׁה.

הַגַּם שְׁאִינָם מְבִינִים לְשׁוֹן הַקּוּדְשׁ וְיֵשׁ לָהֶם עַל מֵה שְׁיִסְמוּכוּ רִש"י ז"ל: וְאַכְתִּי פֶּשׁ גְּבֹן
לְפַקְפַק בְּזֶה. לְפִי מ"ש הַטּוֹר בְּסִי נ"ט מִשֵּׁם אָבִיו הָרָא"ש ז"ל בְּתִשְׁבָּה וְז"ל בְּרַפְתָּ יוֹצֵר
אוֹר וְעַרְבִית.

אֲנוּ אוֹמְרִים עִם הַש"צ בְּנַחַת. כִּי אִין אָדָם יְכוֹל לְכַוֵּן תְּדִיר עִם ש"צ בְּשִׁתִּיקָה.
וְגַם אִם הִיָּה מְכַוֵּן לְדַבְרֵי ש"צ בְּשִׁתִּיקָה. וְבְּאַמְצַע הַבְּרָכָה הִיָּה פּוֹנֶה לְבּוֹ לְדַבְרֵי אַחֵרִים.
הָרִי הַפְּסִיד הַבְּרָכָה. כִּי הַפְּסִיק בְּאַמְצַעִיתָהּ אֲבָל כְּשֶׁאָדָם קוֹרָא בְּפִיו אִף אִם קוֹרָא מְקַצָּתָהּ
בְּלֹא כּוֹנֵנָה יָצָא.

עַכ"ל.

וכ"פ מָרְן הַש"ע בְּסַעֲיָף ד' בְּרַפְת יוֹצֵר וְעַרְבִית אוֹמֵר עִם הַש"צ בְּנַחַת ע"כ. וְהַשְׁתָּא הָכָא
נָמִי פִּינּוּ שְׁאִינְם יוֹדְעִים לְקֵרוֹת עִם הַש"צ רַק שׁוֹמְעִים וּמְכַוְּנִים בְּשִׁתְּיָקָה.

אִם בְּאַמְצַע הָיָה פּוֹנֵה לְדַבְרִים אַחֲרֵים. הָרִי הַפְּסִידוֹ הַבְּרָכָה.

וּמִמִּילָא אֲתִינְא שְׁהַמְבַרֵךְ לְהוֹצִיאָם י"ח הו"ל בְּרָכָה לְבַטְלָהּ. וְנִרְאָה דְאִי דְמִשׁוּם הָא לָא
אִירְגִינְא.

לְפִי דְאֲדַרְבֵּה בְּרַכּוֹת אֱלוֹ וּק"ש מְצֻנָתוֹן בְּשְׁמִיעָה. כַּמ"ש מָרְן ב"י מִשְׁם הָרוֹקַח סִי רִי"ח
דְּבַרְפַת אֶהְבֵּה רַבָּה דְאִית בָּהּ רַחֲמֵי דְתוֹרָה מְצֻנָה לְשִׁמּוֹעַ ע"כ.

וְלָזָה פְּתַב בַּב"י דְמִטְעַם זֶה הָיָה חֲפִיץ הָרֵא"ש לְשִׁמּוֹעַ בְּרַפְת אֶהְבֵּה רַבָּה מִפִּי ש"צ. אִם
לֹא שְׁהָיָה חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא בְּאַמְצַע הַבְּרָכָה יִפְנֵה לְבוֹ לְדַבְרִים אַחֲרֵים.

וּא"כ שְׁמַעֲיָנּוּ מִיָּנָה שְׁפִיר. דְּמֵאֵן דְּאֶפְשָׁר לִיהָ לְקֵרוֹת עִם הַש"צ אַה"נ.

אַבְל מֵאֵן דְּלֹא אֶפְש"ל שְׁאִינּוּ יוֹדְעֵי לְקֵרוֹת. אוֹקְמָה אֲמַצְנֻתָהּ דִּינוֹצָא בְּשְׁמִיעָה.

וְלֹא חִיִּישִׁינּוּ שְׁמָה יִפְנֵה לְבוֹ לְדַבְרִים אַחֲרֵים. וְלָכֵן פְּתַב מוֹר"ם בְּהֶגְהָ שֵׁם וּמִיהוּ אִם לֹא
אַמְרָה רַק שְׁמַעְהָ מַש"צ יִצָּא.

דְּבַרְכּוֹת אֱלוֹ הַש"צ מוֹצִיא הַיְחִיד בְּעֶשְׂרָה ע"כ: וְלַעֲנֵן תְּפִלַּת י"ח נִרְאָה דְצָרִיף לֹמֵר
הַתְּפִלָּה בְּנֻלָּה בְּקוֹ"ר. וְלֹא סָגִי בַג' רֵאשׁוֹנוֹת וּג' אַחֲרוֹנוֹ' וְהֶאֱמַצְעִיו' בְּלַחֲשׁ.

אַלָּא הַפֵּל בְּקוֹ"ר כְּדִין ש"צ הַחֹזֵר הַתְּפִלָּה בְּקוֹ"ר שְׁהִיא נִתְקַנָּה לְהוֹצִיא אֶת מִי שְׁאִינּוּ
בְּקִי. ה"נ כְּנֻדוֹן זֶה וְצָרִיכִין לַעֲמֹד וּלְכַוְּן לְמָה שְׁאוֹמֵר הַש"צ מְרֵאשׁ וְעַד סוֹף וְלֹא יִפְסִיקוּ
בְּשִׁיחָה עַד לְבִסוּף שְׁיִפְסִיעוּ ג' פְּסִיעוֹת.

וּכַמ"ש בַּש"ע שֵׁם ס"א. וְלֹא יַעֲנוּ בְּרוּף הוּא וּב"ש.

דְּהוּי הַפְּסִק לְגַבֵּי דִידְהוּ. וּכ"כ הַמַּט"י שֵׁם וְהַבְּרַכּוֹת י"ח רִי"ג אוֹת ג' עֵי"ש.

אַבְל אֲמֵן יַעֲנוּ אַחֲרֵי כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. וּכַמ"ש מָרְן בַּש"ע שֵׁם סַעֲיָף ו' וְיַעֲנוּ אֲמֵן אַחֲרֵי כָּל
בְּרָכָה בֵּין אוֹתָם שְׁיִצְאוּ יְדֵי תְּפִלָּה.

בֵּין אוֹתָם שְׁלֹא יִצְאוּ ע"כ. וְאִם כֹּה יַעֲשׂוּ נִמְצָא מְזַכֵּה אֶת הַרְבִּים וְנוֹטֵל שְׂכָר בְּנֻלָּם: וְאִם
יִזְדַּמְּן פְּעֻנָּן זֶה בְּתְּפִלַּת עַרְבִית.

נִרְאָה שְׁלֹא יֵאמֵר לְהוֹצִיאָם בְּשְׁמִיעָה. רַק דְּוֹקָא בַּק"ש וּבְרַכּוֹתֶיהָ עַד הַשְּׁפִיבְנוּ וְתוּ לָא.

רַק יֵאמֵר קַדִּישׁ שְׁלִפְנֵי הַעֲמִידָה. וְלֹא יֵאמֵר הַעֲמִידָה וְלֹא קַדִּישׁ תְּתַקַּבֵּל.

דְּכִינּוּן דְּתְּפִלַּת עַרְבִית רְשׁוּת וְלֹא נִתְחַיְיְבוּ בָּהּ לְהוֹצִיאָם יְדֵי חוֹבָה. דְּמִטְעַם זֶה אֵין ש"צ
חֹזֵר תְּפִלַּת עַרְבִית.

וּכַמ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ט מַה"ת ה"ט וְז"ל וְאִינּוּ חֹזֵר לְהַתְּפַלֵּל בְּקוֹ"ר עַרְבִית לְפִי שְׁאִין
תְּפִלַּת עַרְבִית חוֹבָה. לְפִיכָף לֹא יִבְרַךְ בְּרַכּוֹת לְבַטְלָהּ.

שְׁאִין כָּאֵן אָדָם שְׁנִתְחַיְיֵב בָּהֶם כְּדִי לְהוֹצִיאֵו י"ח ע"כ. וּכ"כ הַטּוֹר וּב"י סִי רַל"ז.

וְכַתֵּב עוֹד בְּשֵׁם הַרְשָׁבָ"א שְׁאֶפְּלוּ לְדַבְרֵי הַגְּאוּנִים שְׁאֶמְרוּ שְׂאֵם הַתְּפִלָּל פַּעַם אַחַת קִבְּלָה עָלָיו חוֹבָה אִם הַתְּפִלָּל בְּקִי הוּא וְאִין ש"צ מוֹצִיאֵו וְאִם אֵינֹו בְּקִי וְלֹא הַתְּפִלָּל פֶּטוּר הוּא עכ"ל וְכֹן קִדִּישׁ תְּתַקַּבֵּל אֵינֹו שְׁיִיךְ אֶלָּא לְתַפְּלַת י"ח וְלֹא לְק"ש וּבְרִכּוֹתֶיהָ וְכַמ"ש מוֹר"ם בְּהִגָּה ס' נ"ה דְּקִדִּישׁ שְׁלֵם שְׁיִיךְ לְתַפְּלָה.

שְׁהָרֵי אוֹמֵר תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתְהוֹן וְכו' וְתַפְּלַת עֲרַבִּית וְקִדִּישׁ שְׁלֹא תַחֲרִיו לֹא שְׁיִיךְ לְק"ש וּבְרִכּוֹתֶיהָ ע"כ. אֶמְנֵם קִדִּישׁ שְׁלִפְנֵי הָעֲמִידָה שְׁיִיךְ לְק"ש וּבְרִכּוֹתֶיהָ.

וְכַמ"ש הַט"ז שְׁם סק"ג וְהַמ"א מִשֵּׁם הַלְבוּשׁ וּמְבוֹנָאָר בַּב"י דְּנִתְקַן בְּשִׁבְלֵי הָאֲנָשִׁים הַיּוֹצְאִים קוֹנָם תְּפִלַּת י"ח כִּי תַפְּלַת עֲרַבִּית רְשׁוּת. וַיֵּשׁ שְׁהוֹלְכִים לָהֶם קוֹנָם י"ח וְלֹא יִשְׁמְעוּ קִדִּישׁ ע"כ.

הַצַּב"י ע"ה מְסַעוּד הַפֶּהוּן ס"ט: שְׁאֵלָה, סִימָן י' בְּעֵינֵי סוּמָא אִם עוֹלָה לְס"ת אוֹ לֹא. תְּשׁוּבָה מְרֵן הַש"ע פֶּסֶק בַּאו"ח ס' קל"ט ס"ג סוּמָא אֵינֹו קוֹרָא לְפִי שְׁאֶסוּר לְקִרְוֹת אֶפְּלוּ אוֹת אַחַת שְׁלֹא מִן הַפְּתַב.

הג"ה.

וּמְהָרֵי"ל פֶּתַב דְּעַכְשָׁיו קוֹרָא סוּמָא כְּמוֹ שְׁאֵנֹו מְקַרִּין בְּתוֹרָה לַע"ה עכ"ל. וְהָא דְּכַתֵּב בְּהָאֵי לְיִשְׁנָא אֵינֹו קוֹרָא לֹא לְמִימְרָא שְׁאֵינֹו קוֹרָא הוּא בְּעֶצְמוֹ.

אֲבָל אִם הוּא מְבַרֵךְ וְש"צ קוֹרָא אֵין קַפִּידָא. דְּלֹא הֵיא דְּבִין בְּזָה וּבִין בְּזָה לֹא.

שְׁהָרֵי מְפֹרָשׁ לְהַדְיָא בַּב"י ס' קמ"א עַל מ"ש הַטוּר מִי שְׁאֵינֹו יוֹדֵעַ לְקִרְוֹת. אֵינֹו רְאוּי שְׁיִקְרָאֵהוּ ש"צ דְּהוּיָא בְּרִכָּה לְבַטְלָה.

וְלֹא מְסַתְּבַר שְׁיִבְרַךְ עַל קְרִיאַת ש"צ. וּמִיָּהוּ אִם יוֹדֵעַ לְקִרְוֹת כְּשִׁמְקִרִין אוֹתוֹ שְׁפִיר דְּמִי ע"כ.

וְכַתֵּב מְרֵן ב"י הַטַּעַם מְפִנֵי שְׁצַרִיךְ שְׁיִוְדַע לְקִרְוֹת מִתּוֹךְ הַפְּתַב מַה שְׁמְקִרִין אוֹתוֹ. שְׁאֶסוּר לְקִרְוֹת בְּתוֹרָה אֶפְּלוּ אוֹת אַחַת שְׁלֹא מִן הַפְּתַב.

וְכַמ"ש כ"י בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשָׁבָ"א וְכ"כ בְּשִׁבְלוֹי הַלְקֵט וְכֹן מִשְׁמַע מִדְּבַרֵי הַרְמְב"ם בַּפִּי"ב מַה"ת וְכ"נ מִתְּשׁוּ' הָרָא"ש וְכו' וְכ"כ הָרִיב"ש וְכו' וְכ"כ מְהָר"י בֶּן חֲבִיב ז"ל וְדִלָּא כַּמ"ש נ"י בְּשֵׁם סֶפֶר הָאֶשְׁכּוֹל דְּהָא דְּתַנֵּן בַּפ' הַקוֹרָא עוֹמֵד סוּמָא אֵינֹו קוֹרָא בְּתוֹרָה הֵינֵנו לּוֹמֵר שְׁאֵינֹו קוֹרָא ע"פ.

אֲבָל אֲנוּקוּמִי אֵינִישׁ אַחֲרֵינָא שְׁפוּתַם וְרוּאָה וְסוּמָא מְבַרֵךְ וְעוֹמֵד בְּצַדוֹ שְׁפִיר דְּמִי. וְהִכִּי מְצִי עֲבִיד חֲתַן סוּמָא עכ"ל.

וְכ"מ בַּס' אֲגוּדָה דְּכִהֵן סוּמָא קוֹרָא בְּתוֹרָה. וְאֵין לְסַמְנֵךְ עַל דְּבַרְיָהֶם נִגְדַּד כָּל הַגִּי רַבְּנוֹאֲתָא עכ"ל.

הָרָאֲתָ לְדַעַת דַּמ"ש בַּש"ע סוּמָא אֵינֹו קוֹרָא. כְּפִינְתוֹ לּוֹמֵר שְׁאֵינֹו עוֹלָה וְקוֹרָא לֹא מְפִי עֶצְמוֹ וְלֹא מְפִי ש"צ כְּאֵמֹור: אִךְ אוֹסִיף לְהַבִּיט מ"ש מוֹר"ם בְּשֵׁם מְהָרֵי"ל דְּעַכְשָׁיו קוֹרָא סוּמָא כְּמוֹ שְׁקוֹרִין לַע"ה.

והנה בע"ה אין אנו מדקדקין עליו אף שפסק מרן בע"ה שצריך שיהיה יודע לקרות מתוך הכתב לא נהגו פן. מי נימא דגם בסומא נוכל לסמוך על מהרי"ל בזה.

והנה הב"ח נמשך אחר פסק מהרי"ל וכתב כי עליו סמכו מה שנהגו לקרות סומא לס"ת בפני גדולי עולם ולא מיחו בידם דלא פהספמת ב"י דאוסר. אף יצא לחלק דדוקא סומא ת"ח.

אבל סומא ע"ה אין לקרותו כלל. דאפי' באינו סומא לא היה ראוי לקרותו לכתחלה אלא שנהגו, ודי בזה אם הוא ע"ה לחוד.

אבל סומא ע"ה אין לקרותו כלל עיי"ש והמ"א שם סק"ד סינים על דברי הב"ח וכתב ולא נהגו לדקדק בזה דמסתמא כל אדם יכול לקרות עם הש"צ עכ"ל דנראה דגם בסומא ע"ה יכול לקרות בס"ת שהרי יכול לקרות עם הש"צ, ולפי קוצ"ד לא ירדתי דעת ק"ו בזה דמה מועיל שיקרא עם הש"צ.

הרי נמצא קורא שלא מן הכתב. ונראה דדעת המ"א הוא כפי מ"ש הט"ז סי' קמ"א סק"ג דאיתא בתוספתא וירושלמי מעשה בר"מ שקרא מיושב בבהכ"נ של טבעון ונתנה לאחר ובריך עליה ופריך בירו"ש זה קורא וזה מברך.

א"ר ירמיה מפאן שהשומע פקורא ע"כ. וכתב הט"ז דנראה דזה סיוע למ"ש האגודה ונ"י בשם ס' האשכול וכו' כנז'.

ונמצאת אומר מאי דקאמר המ"א כל אדם יכול לקרות עם הש"צ היינו לומר שיהיה שומע לש"צ הקורא מתוך הכתב ושומע כעונה. והסומא נמי שומע מהש"צ והוי פקורא.

וכן סינים הט"ז על דברי הט"ז דמצד ההוכחה נלע"ד ג"כ היתר גמור עכ"ל. וכ"כ משם הלבוש שנראה בפני גדולים שעלה סומא לתורה וכ"נ דעת המט"מ: האמנם כל זה לא יגהה מזור לפי פסק מרן הש"ע דאתפא דידיה סמכינן אנו בני מערבא.

והני רבנאותא הנז"ל דסמכו על דעת מהרי"ל ז"ל בשופולי גלימיה דמור"ם ז"ל נקיטי דפסק כמהרי"ל וחולק על פסק מרן ז"ל וכ"כ הפר"ח סי' קל"ט שם דדעת מרן שכתב סומא אינו קורא פן עיקר.

וזוהי דעת ה"ש מפרשים שהביא הר"י בפ"ק דהא דרב ששית מהדר אפיה וגריס. היינו לפי שהיה סגי נהור.

ולא היה מחויב לקרות בתורה עיי"ש: וכ"כ המט"י סי' קל"ט. דע דמנהגנו בעיר "אלגאזאיר יע"א הוא דלעולם אין הסומא קורא.

לא מבעיא לדעת הש"ע דמי שאינו יודע לקרות מתוך הכתב אסור לעלות לס"ת. וכ"ש סומא.

אלא אפי' למנהגנו שמעלין לס"ת אפי' ע"ה. ואין אנו מסלקין בין יודע לשאינו יודע. ואפילו ברור לנו שאינו יודע צורת האותיות. סגי כשיודע לברך.

ואפי"ה נהגו בסומא שלא להעלותו כלל ונראה טעם המנהג הוא מפני הבושה. כי כשישאר ע"ה בלא עליה לס"ת.

והוא לאו דינא גמיר. דע"ה אסור לעלות לקרות בס"ת.
יבוא לחשוב בדעתו שהוא קל ובזוי בעיניהם. ולכן לא העלוהו לס"ת.
וא"כ הוי זילותא טפי ומתבייש ברבים. ואיפא למיחש לן לאיסורא דלא תשא עליו חטא.
דדרשו רז"ל לא תלבין פניו ברבים נגדול כבוד הבריות וכו'. ולכן נהגו להעלותו לע"ה.
אפילו שאינו יודע כלל כ"א הברכה. משא"כ בסומא מה בושא יש לו הרי דברים שבכתב
אי אתה רשאי לאומרם בע"פ.

ומאת ה' היתה זאת לו. שבטל ממנו מאור עיניו רח"ל.
וסבר וקיבל ולקח אין לו בושא. אעג"ב שהלבוש ז"ל והרבה מהפוסקים אחרונים ז"ל
שהתירו בסומא כמ"ש הב"ח והט"ז והמ"א וכו' מ"מ אנו אין לנו אלא מה שפסק מרן
ב"י ז"ל בש"ע דאין לחלק במי שהוא סומא ות"ח.

או יודע למי שאינו יודע דכולם שוין ודין אחד להם דאינם עולין מן המנין לס"ת כלל.
והיה מעשה בכתב סומא וגזר עליו מורי הרב ז"ל שיתפלל בביתו בעשרה ולא יבוא
לבהכ"נ מפני הבושא מפניו דנקטר מכתב חתנים אחרים.

וגם מפני חשש המחלוקת ח"ו אם יבוא לבהכ"נ ולא יעלו אותו וכן עשה ע"כ. וכ"כ
הגאון רבינו חיד"א ז"ל בס' לדוד אמת סי' ה' אות ט' דבמקום שנוהגין לפסוק פמרון לא
יעלו סומא אפילו ת"ח.

וכן הוא המנהג בכמה פרקים ועיירות ואין לפרוץ גדר פן נ"ל עכ"ל. וכ"כ בשמו הרב
בית עובד ובית מנוחה עיי"ש.

וכ"כ הכנה"ג סי' קמ"א הגהב"י על מ"ש ב"י ואין לסמוך על דבריהם נגד כל הני
רבננותא וכו'. שהרב בנימין זאב בס"ה האריף להוכיח שאם ראה מאורות בנימין
קורא בתורה ומברך.

וכ"כ הרב פנים חדשות בשם משאת בנימין. ומנהגנו כמו שכתב רבינו המחבר ז"ל
עכ"ל.

וכן הוא דעת הרב זרע אברהם למוהר"א יצחקי איש ירושת"ו בשו"ת אע"ה שאלה י"ג
דף מ"ד ע"ב שנשאל בשם מרדכי שי"ל עוד שם אחר אימרידך וכו' וכתב ז"ל עוד לבי
מהסס פי האיך הלזה אשר אנו דנים בו הוא סגי נהור ואינו יכול לקרות בתורה וכו'.

רמזה מוכח דמנהג ירושת"ו כפסק מרן הש"ע: עין רואה אמבוהא דספרי מרנן ורפנן
ז"ל לא זזו מפסק מרן להתיר בסומא לעלות לס"ת. הגם שמצאנו ראינו שנהגו להקל
בע"ה מ"מ התיירו בסומא.

וכמ"ש רבינו חיד"א ז"ל שנהגו בא"י להעלות לס"ת את האנשי שאינן מכירים כלל
צורת האותיות ומתפללין בלע"ז רק למדו ברכות ס"ת ע"כ. וזה שלא פדעת מרן ז"ל
שהרי כתב בהד"א בס"ה קמ"א ופסקה בס"ה קל"ט ס"ב דמי שאינו יודע לקרות וכו' אם
פשיקרא לו ש"צ מלה במלה יודע לאומרה ולקרותה מן הכתב יכול לעלות.

ואם לאו לא יעלה ע"כ. דגיש לומר כמ"ש הרב מטה יהודה הנז' דמשום הפנושת הקילו בע"ה: הגם הלום ראיתי אחריו רואי מ"ש הרב ארץ החיים שם נשכתב משם החק"ל ז"ל שיהביא דברי ה' מהר"מ סוזין ז"ל שנהגו בכל א"י להעלות סומא לס"ת ודלא כפסק מרן ז"ל, גם הרב מהר"נ עטיא בספרו רוב דגן בקונטרסים אות לטובה סי' ל"א כתב פי כן הוא מנהג פל ארץ-ישראל להתיר עליות סומא לס"ת וכ"כ בספר התקנות ירושת"ו או"ח אות כ"א שנוהגים בירושת"ו שסומא עולה לס"ת ע"כ.

והגיה עליו הרב ארה"ח ז"ל דשם בהשמות דיני גטין אות ג' איתא שמדברי הרב זר"א מוכח להדיא שבזמנו היו נוהגים בירושת"ו לאסור סומא לס"ת ע"כ הגה"ה. גם העיד בגודלו דבעיה"ק צפת תוב"ב נוהגים האידנא שאין סומא עולה לס"ת.

וכמ"ש בתשובה הרב ויקרא אברהם או"ח סי' ד' שראה בעיניו בצפת"ו בת"ח פהן וזקן שמיים שנסתמא לא העלוהו לס"ת ע"כ. עינינו הרואות דברי האחרונים ז"ל בענין זה דבמחלוקת שנוי הללו אוסרין והללו מתירין.

ואין בידינו להכריע הלכה פמאן, אף מ"מ דברי מרן הש"ע נשנו בהדיא לאיסור. ואין לנו לזוז מפסק הש"ע ימין ושמאלאף מפני המחלוקת ושינוי הדעות.

למציצים מן התרפים ומעומקה של הלכה המה רחוקים. פך חובתנו וכף יפה לנו.

לעת מצוא שיזדמן לפני האיש הסומא שההכרח יכבדו בעלותו לס"ת מפני הכבוד בשמחת אבי הבן וכיוצא יש לסמוך על המתירים בזה. כדאמרינן בעלמא פדאי הוא רבי אלעזר לסמוך עליו בשעה"ד.

וכ"כ הרב פה החיים החדש סי' קל"ה וסי' קל"ט אות ט"ו עיי"ש וכמ"ש המט"י שנהגו להקל בע"ה מפני הבושה וכו' ה"נ בסומא, לעת ההכרח מיתה. ועיין לעיקרי הד"ט בדין ס"ת סי' נ' אות ט'.

ועיין לה שלמה למהר"ש הפהן נר"ו או"ח סי' ב' וה' ינחנו בדרך אמת לאמיתה של תורה אמן: ע"ה מסעוד הפהן ס"ט סימן יא למעלת חכם מפואר וכו' כקש"ת רבי יצחק אבוחצירא נר"ו בעוב"י אוראן יע"א עתה באתי להשיב מפני הכבוד על מה שהראני מעלתו מה שכתב רבי יצחק רא"ש הי"ו.

ע"ע לאל ברוך וכו' למלך אל ח'י וקנים וכו'. שהוכיח שהקריאה הנכונה היא בשנ'א הלמ"ד ולא בקמץ וכו' הנה עמדתי על ענין זה בס"ד.

וחמות'י ראיתי אור בספרן של צדיקים פוסקים ומדקדקים ז"ל שלא צדק בהוכחתו זאת. ואפרש את שיחתי.

והוא שהרב עטרת זקנים. בא"ח סי' נ"ט כתב משם הרב לתם מן השמים וז"ל לא'ל ברוך בקמץ תחת הלמד.

ולמלך אל ח'י בפתח עכ"ל. ונראה שפוננתו רצויה בניקוד זה.

עפ"י מ"ש בספרי הדקדוק. הראב"ע ז"ל בס' מאזנים בהנודעים.

והתל"ע מאמר ב' בהברת האותיות. להרב צוהר המיכה.

תיבת השנ"א. וזולתם.

פי פאָשר יבואו אותיות ו'כ'ל'ב' לשמש בראש המלה שתחלתה ה"א הידיעה. תישמש ה'א לרוב.

והוטלה תנועתה על אות השמוש שלפניה ותינקד בפתח כמו בשמים הכין כסאו. (תהלים ק"ג).

כמו בהשמים. אף פשתהיה אחריהן אחת מאותיו' א'ח'ה'ע'ר שאינן מוכשרות לקבל הדגש.

אזי תהינה אותיות ו'כ'ל'ב בקמץ. כמו פארץ תוציא צמחה.

(ישעיה ס"א) ולזה כתב העט"ז הנז' לאל בקמץ הלמד. שהיא באה לשרת לפני ה'א הידיעה.

שהנה ראוי לכתוב להאל. שהוא ידוע ומשפטה להיות בפתח.

אף להיות שאחריה אלה שאינה מקבלת הדגש ננקדה בקמץ כנז"ל. ולמלה ננקדה בפתח כדינה: גם רבינו האר"י ז"ל בשער הפונות עגנו נוסח התפלה כתב וז"ל.

לאל ברוף נעימות יתנו. צ"ל הלמ'ד בקמץ.

ר"ל לאל הידוע שהוא ברוף וכו'. ואם תהיה נקודה בשנ"א.

אזי יהיה פ' לאל של ברוף, ואין לו הבנה. פי האל עצמו הוא הברוף.

וכן למלה אל סי וקיים צריך לנקוד אות הלמ'ד ראשונה בקמץ. כלומר למלה הידוע.

שהוא אל סי וקיים זמירות יאמרו עכ"ל אלא דצריך עיון בדב"ק ז"ל, דהניחא לאל בקמץ אתי שפיר עפ"י הדקדוק. פאָשר נתב"ל.

אבל למלה בקמץ למאי צריכה בקמץ, הרי בפתח משמעותה שפיר למלה הידוע. ועוד בה דלא תתכן שיבוא בדגש המ'ם אחרי קמץ שהיא תנועה גדולה.

כמ"ש המדקדקים ואנכי חזו"ן הרביתי להרב משבצות זהב שם שכתב וז"ל למלה בפתח. לאל הלמ'ד בקמץ.

וא"ר כתב שתייה בקמץ. ובסידור להרב המדקדק הגדול מהר"ש זלמן הענא ז"ל כתב להשוות הדעות בזה.

פי הספרדים אין מבדילין בקריאתו עכ"ל. דר"ל דמ"ש א"ר שתייה בקמץ לא פליג אהא דאמרינו למ"ד למלה בפתח.

דגם הוא מודה דכן הוא. ומאי דקאמר בקמץ.

לפי שאין מבדילין וכו'. ופתח נמי קמץ קרי ליה.

וא"כ סרה מהר לפי"ז מה שתמהנו בעניויתין בדברי פה קדוש האר"י ז"ל. דאיהו נמי נתפונן על נקודות פתח.

והא דקאמר מר בקמץ. משום שאין מבדילין הספרדים בקריאתם ואיהו נמי קאי פנותיהו פידוע.

ועוד ממהר על זה מה שראיתי בסידור תפלה מהאר"י ו"ל הנק' קול יעקב שסידר הרב המגן קבל האלהי מוהר"ר יעקב וקאפיל ו"ל ונקוד לאל בקמץ. ולמלא בקפתח.

הרי עדות יש דקרי לפתח קמץ. כמ"ש מהר"ש זלמן ו"ל ועיין ברש"י פרשת משפטים ע"פ זובח לאלהים וכו'.

האמנם הרב מש"ז הנז' לא ניחא ליה ביישוב מהר"ש זלמן הנז'. וכתב עליו שאין זה מן היישוב מספיק, שאף לדידהו הפרש קצת יש בין קמץ ת"ג לפתח.

ועוד למה להו לשנות. היל"ל בפירוש זה פתח וזה קמץ, עכ"ל.

ולכן יצאתי לשחר ולתור בספרי דבי ר'ב אולי אמצא יישוב לזה ואחר החיפוש מצאתי את שאהבה נפשי מ"ש רבינו בחיי ו"ל פרשת וירא ע"פ ויאמר אדנ"י וכו' ונ"ל השייך לעניינינו ואעפ"י שהקמץ והפתח הפל דבר אחד ותנועה אחת.

אין הדבר כן. אלא יש הפרש ביניהם פי הקמץ בתיבה יורה על מעלה גדולה ועל דבר שהוא עומד בפני עצמו אינו נסמך לאחר.

פענן ארוץ בקמץ שהוא עומד, וארון הברית שהוא בפתח נסמך. ומטעם זה בנקוד השם אדנ"י לא תמצא הנו"ן בפתח אלא בקמץ.

פי המעלה העליונה הגדולה המורה עליונות שהוא בלתי נסמך לאחר בדבר הנבדל. ומפני זה נכתב בא"ל דל"ת כשהוא קודש בקמץ.

וכשהוא חול בפתח. וזהו ההפרש הגדול שיש בתורתנו הקדושה.

בין קמץ לפתח. כהפרש שיש בין אור לחשך ובין קדש לחול, מלבד שאמרו עליו חכמי הדקדוק פי הקמץ הוא נאמר על ענין אמיתי ולא כן בפתח.

ומזה אמר הפתוב בשמואל ב'א'. ותעמוד עליו ואמותהו.

וי"ו של ואעמוד תמצאנו בקמץ. אבל ני"ו של ואמותהו בפתח.

פי מה שאמר ואעמוד עליו אמת הנה. לא כן ואמותהו.

פי שאול הרג את עצמו עכ"ל וכן מבואר בהרד"ק שם פי משפט ני"ו של ואמותהו להיות בקמץ פי הענין לעבר. ופירושו הקדמונים לפי שכזב שלא המיתהו לכה נפתחה ני"ו ואמותהו ע"כ.

ודברי הבחיי הנז' הביאם הרב פקודת אלעזר סי' ח' משם הרב נוהג כצאן יוסף שפתח משם הרב שרש יהודה. שער הגקודת פרק כ"א וכו' עיי"ש: ומעשה נובין ונדון שדברי רבינו האר"י ו"ל.

אתיא מכללא על דעת רבינו בחיי ו"ל, באשר היות הקמץ בתיבה מורה על מעלה עליונה.

עומד בפ"ע ואינו נסמך לאחר והוא מורה על ענין אמיתי אשר לא כן הפתח לכך אעפ"י שמשפט למלך להנצד בפתח. לפי האמור חזרה להנצד בקמץ. מפני פבוד של מעלה. שכן נמי בשם אדנו"ת שמשפטו בפתח.

וכוננה זו נצד בקמץ: הראת לדעת שכל הרבנים הנז' ו"ל נתנבאו בסגנון אחד. בהצד השנה שבהו.

שאינו מן הדין לקרות לאל וכו' למלך וכו' בשו"א. דאתי לכלל טעות.

וכמ"ש האר"י ו"ל. ומי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לחלוק על דברייהם הללו.

ולחדש קריאה חדשה מדעתו בניקוד שו"א. שאינו אלא מן המתמיהין.

ובפרט פוק חזי מאן גברא רבה קאמר לה פמשה מפי הגבורה. ארי"ה שאג מי לא יירא.

שאף אמנם אם אמרה על דרך נסתר כף היא חובתנו וכף יפה לנו. לסמוך על דעתו הקדושה.

וכאשר אנחנו אומרים בתפלת לשם יחוד וכו' והרי אנחנו מכוננים לדעת רשב"י הקדוש וכו'. הגם שאין אתנו יודע עד מה.

ומכ"ש שאמרה להא מילתא בטוב טעם ודעת על דרך נגלה שפודאי אין לנו לזוז מדברי קדשו. וראה זה מצאתי בפרט למזמן פעת מ"ש הגאון חת"ס ו"ל באו"ח תשובה ט"ו.

ו"ל וכשבא נר האלהים האר"י זצ"ל. ואז נחקר ומתן כי הוא ידע תוכן הדברים.

הוא העמיד בסידורו כל דבר על מכונו. וגילה תעלומות של הנוסחא שהיא הספרדית וכתב עוד כי רבותיו הגאון התסיד שבפנהו מוהר"ר נתן אדלער ו"ל.

והגאון בעל הפלאה ו"ל הגם שהיו אשפנזים. ועברו לפני התיבה בתוך קהל אשפנזים המתפללים מסידור אשפנזי.

עם כל זה המה התפללו ספרדית כסידור האר"י ו"ל. ועיין בשו"ב או"ח סימן תכ"א שכתב דבתריה דרבינו האר"י ו"ל גרידי בדוכתי טובא.

אפילו היפך פסק מרן ו"ל דקיי"ל לרבנן דאי מרן שמיע ליה דברי האר"י הנה הדר ביה עיי"ש ע"כ ומה נעניי אנו אבתריהו דהליו רבנואמתא. ורבי יצחק ראש הי"ו אשר לא דבר נכונה בזה.

ה' ימחול לו. כי לא תתהדר לפני מלך פתיב.

ומה לתבן את הבר חלילה: ועד אחר"ן האיר ה' את עיני, וראיתי מ"ש הארב"ע ו"ל בזכריה י"ד ע"פ ועלו מדי שנה בשנה להשתחות למלך ה' צבאות וכו'. ו"ל בעבור שאמר למלך בשו"א תחת הלמד ולא נפתח הלמד.

נראה כי הוא סמוך השם הוא המשיע ע"כ. וכ"כ עוד בתהלים ב' ע"פ ואני נסכתי וכו' ו"ל להשתחות למלך וכו' זכריה י"ד שהוא המשיע בדרך וישתחוו לו כל מלכים.

כי אלו הנה על השם הנה הלמד פתח עכ"ל. ונהביאו ג"כ הרב צהר התיבה תיבת השו"א וכתב עליו שהוא נכון ומבואר מדבריו שפתח שבאותיות ו'כ'ל"ב.

מורה לפעמים על הנפרד. והשו"א מורה על הדביקות עכ"ל.

ודון מנהי נאוקי באתרין. בתיבות למלה אל חי וכו', שאם היא נקודה הלמד ראשונה בשו"א.

מורה על הדביקות. שהוא נסמך אל מלת אל.

ואתי לכלל טעות לומר למלה אל חי וכו'. ונהרי הוא עצמו מלה.

כ"ב יכו"ל. וכן בתיבת לאל ברוך בשוא, אתי למימר לאל של ברוך וכו' כמ"ש רבינו הארי"י ז"ל.

אבל פשהוא בפתח, הלמד הוא נפרד ועומד לבדו. שפירושו למלה הידוע, וכן לאל בקמץ.

וזה היא ראיה שאין עליה תשובה למי שמודה על האמת, וה' יתנו בדרך אמת ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן יב שאלה. מה שאשאל ידיד עליון החכם רבי פינחס טבול נר"ו.

על אודות איש ישראל שיש לו ריחיים של מוטו"ר לטחון בהם כל ימות החול. ובשבת הורה היתר לעצמו לטחון בהם ע"י גוי המושקר אצלו לחודש והוסיף לו עוד תוספת על שכתו שישטול שנים למאה מרינח טחינת הריחיים.

ובנה הורה היתר לעצמו באמור לפי דעתו כי זה הגוי אדעתא דנפשיה קא עביד, ונסתפק החכם השואל אם יש מקום להראות פנים לדבריו האם נוכל לדמות גזון זה למ"ש הש"ע סי' רמ"ג בדין שדה שמוטר ליתנו לגוי באריסות וכו': תשובה.

אחר העיון בדברי הפוסקים ז"ל יוצא מפורש שאין בדברים הללו ממש להצילו מאיסור שבת וכחם דאיסורא רביע עליו בארייא. וחובה רמיה עלי לפרש דברי בס"ד אחת לאחת דלא ליהוי כמילתא בלא טעמא: והוא הנה מה שמושקר זה הגוי לחודש לעבוד עבודת עבודה במלאכת הריחיים וכל הרינח נוטל הישראל ואין לגוי זה אלא מה שמשלם לו שכתו מדי חודש בחדשו דבר זה מצינו להפוסקים ז"ל שיקראו לו בשם קבלנות ודינו מפורש באר היטב בבית יוסף סי' רמ"ד בד"ה ומ"ש רבינו וה"מ בתוך התחום וכו' בא"ד מביא דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו וז"ל פוסק אדם עם גוי על המלאכה וקוצץ דמים.

וגוי עושה לעצמו. ואעפ"י שהוא עושה בשבת מותר.

בד"א בציונעא וכו' אבל אם היתה ידועה וגלויה ומפורסמת אסורה וכו' לפיכך הפוסק עם הגוי וכו' או ששכתו שנה או ב' לבנות לו חצרו או ליטע לו פרי. אם היתה המלאכה במקדינה או בתוך התחום אסור וכו'.

ואם היתה חוץ לתחום מותר וכו' עכ"ל. וכתב מרן ב"י ז"ל מפלל דברי הרמב"ם אתה למד שדין השדה שנה לדין בית לענין קיבולת פלומר שהישראל השוכר את הגוי בדבר ידוע שיעשה לו מלאכת שדהו.

מדינא נדאי שרי דגוי בדנפשיה קא עביד. אלא מפני הרואים שיאמרו שהוא שכיר יום והוא עושה מלאכתו ע"י גוי בשבת. אסור.

ומפני כך אם היתה המלאכה חוץ לתחום של עיירות ישראל דליפא רואים שרי וכתב שהח"מ שם ונהר"ן בספ"ק דע"ז וס"פ פ' כל פתבי פתבו שיש מתירים בדבר. לפי שהרואים תולין באריסות, והם ז"ל חלקו על דברי המתירים ואומרים דלא התירו חכמים שהם יתלו באריסות.

אלא כשהאמת פן שאם יחקרו בדבר ומצא שפן הוא. שהגוי חולק בפירות.

אבלכה"ג שהבעלים נוטלים כל הפירות מיהו להו לאינשי כשכיר יום, וכן דעת התוס' והמרדכי וכ"ד סמ"ק וסמ"ג וסה"ת וכ"פ הגמ"י בפ"ו. ומפאן גלמוד לתנור וריחים ומרחץ שאסור לשפוך גוי בדבר ידוע לשנה או לחדש כדי שיקבל עליו לעשות כל המלאכה הצריכה להם ומ"ש רבינו ירוחם בחי"ב בשם רב נטורנאי בריחים של מים שמוותר ליתנם לגוי בקבלנות.

הוא לדעת המתירים. אבל לדעת האוסרים.

בקרע משום דמיהו להו לאינשי כשכיר. ה"ה בריחים, דמאי שנא.

אי נמי הא דשרי היינו חוץ לתחום כל עיירות ישראל. ויותר נראה לומר דרב נטורנאי הכי קאמר דריחים של מים הם פלים ומותר להשפירם לגוי.

ופירוש בקבלנות. כלומר שהגוי מקבל עליו כל מה שיעלו פירותיה בין רב למעט בדבר ידוע שנותן לישראל בכל חדש או בכל שנה.

והדברים מוכיחים שפן הוא. דמיייתי לה גבי שביתת פלים עכ"ל: הראת לדעת מכל האמור שרבינו ב"י הוכיח במישור שדין קבלנות שהוא מה שמשפיר לו הישראל גוי לחדש או לשנה למלאכת שדה או תנור או ריחים או מרחץ.

והישראל נוטל כל הרנחים. ואין לגוי אלא דבר ידוע שקוצב לו לחדש או לשנה.

מדינא שרי ואסרו חז"ל מפני מראית העין דמיהו כשכיר יום, ועפ"י שיטה זו כתב לעיל בס' רמ"ג בב"י על מ"ש רבינו הטור משם הרא"ש ז"ל דבמקום שנתברר ונתפרסם שמשפירם התנור או המרחץ לשנה או לחדשים בדבר ידוע.

והחזר נוטל כל הרנח. כתב ע"ז הילכה מותר בקבלנות.

שאין המלאכה נקראת על שם הישראל. וכתב רב"י שצ"ל בהבלעה במקום בקבלנות.

שפן הוא בפסקי הרא"ש ובדברי רבינו ירוחם בחי"ב. ומיהו אפטר דאדרבה בפסקים צריך להגיה בקבלנות במקום בהבלעה.

דה"ק פינון שאין המלאכה נקראת ע"ש ישראל. הילכה מותר להשפירו לגוי בדבר ידוע לחדש.

כדי שיקבל עליו כל המלאכה הצריכה. והישראל יטול כל הרנח.

דגוי בדיקה קא טרח. ומשו"ה מדינא שרי.

וגם מפני מראית העין ליכא. כיון שאין המלאכה נקראת ע"ש ישראל.

והיינו פפי מה שהוכיח מדברי הרמב"ם ז"ל כמש"ל. אלא שכתב הגאון מהר"י אבוהב ז"ל דעתו שא"א לומר כן משום דאפילו לדעת המתירין בשוכר גוי בדבר ידוע לעשות מלאכתו בקרקעות.

ה"מ בשו"ע משום שאעפ"י שלא יעשה מלאכה בשבת ישלים ביום אחר אבל במרחץ או בתנור שאם לא עשה מלאכה בשבת הפסיד ישראל ריזח אותו היום. נמצא ישראל נהנה ממלאכת שבת ואסור.

וכתב עליו מרן ב"י ז"ל שאעפ"י שאפשר לדחות טעם זה. מ"מ הדעת נוטה שלא לגרוס בקבלנות כי היכי דלא נשוויה להר"ש חולק על רוב הפוסקים שאוסרים בזה כמ"ש בס"י שאחר זה עכ"ל: ודברי הגאון מהרי"א ז"ל שגבו מני.

דקאמר מר דאפי' לדעת המתירין וכו' דמשמע מריהטת לשונו. דל"מ לדעת האוסרין בקבלנות דשדה.

דהוא הדין ה"כא מי דאסרי בתנור ומרחץ. אלא אפילו לדעת המתירין וכו'.

ולכאורה לא היא. דלפי האמור בב"י שהעמקנו לעיל.

דלדעת האוסרין בקבלות. היינו משום מראית העין.

דמחזי להו לאינשי כשכיר יום. א"כ ה"כא בתנור ומרחץ דמבואר בטור דמייירי דנתפרסם הדבר דליכא למיחש למראית העין שיאמרו שהם שכירי יום.

גם האוסרין מודו דמותר בקבלנות והכי הו"ל דה"כא הגם דליכא למיחש למראית העין אליכא דכ"ע. מ"מ ה"מ בשו"ע וכו'.

אבל במרחץ וכו' ולפי"ז נמי איכא למימר למ"ש מרן ב"י דהרא"ש חולק על רוב הפוסקים אי גרסינן בקבלנות. דה"כא דליכא למיחש למראית העין.

כל הפוסקים מודו דמותר בקבלנות. זולת לדברי הגאון מהרי"א מטעמא אחריתי: ונראה לומר דדעת האוסרין אפילו ה"כא דליכא למיחש שאמרו שכירי יום כגון שנתפרר להם שהוא בקבלנות.

אפי"ה אסור. כיון שרואים שהגוי אינו נוטל חלק בפירות.

מחלף להו לאינשי כשכירות יום. וכן מצאתי מפורש להרב משה יהודה סי' רמ"ג.

והשתא א"ש מ"ש הגאון מהרי"א ז"ל דאפילו לדעת המתירין וכו' דה"כ לא מיבעיא דלדעת האוסרין בקבלנות אפילו בנתפרר. משום דמחזי להו כשכירות.

דה"ה ה"כא בתנור ומרחץ אעג"ב דנתפרסם אסרי נמי. אלא אפילו לדעת המתירין וכו'.

וא"ש נמי דברי מרן ב"י דאי גרסינן בקבלנות אעג"ב דהוא מפורסם דליכא למיחש למראית העין. הוי הרא"ש חולק על רוב הפוסקים דאסרי אפילו בהכי: ואי קשייא שהרי כתב מרן ב"י דאם היתה המלאכה חוץ לתחום דליכא רואים שרי.

וכ"פ בש"ע סימן רמ"ד והיינו פדעת האוסרין שהיא הסכמת רוב הפוסקי דאי לדעת המתירין אפילו בתוך התחום שרי. דהם יתלו באריסות כמבואר בב"י שם.

ואם הוא דלדעת האוסרין אפילו בנתברר להם שהוא בקבלנות אסור. משום דמחזי להו לאינשי הקבלנות כשכירות.

הו"ל לאסור אפילו חוץ לתחום. דכל מידי דגזרו ביה רבנן משום מראית העין אפילו בחזרי חזרים אסור.

די"ל פ"ן שאין אסור זה מדינא דגוי אדעתא דנפשיה קא עביד. אלא שאסרו בו מפני מראית העין דמחזי להו לאינשי כשכירות.

לקף לא אסרו בו חוץ לתחום. דליכא רואים דאתו למיטעי.

ואין זה כשאר מראית העין דעלמא שאסרו בו אפילו בחזרי חזרים. דהתם תליא בראייה ממש.

כמ"ש בסי' ש"א סמ"ה גבי מי שגזרו פליו וכו'. והכא תליא בסברא.

שאעפ"י שיתברר להם שהוא קבלנות דמדינא שרי. לא מסלקי בין קבלנות לשכירות ועיין מ"ש סי' ש"א סקנ"ו מ"ש שם בתי' ענין זה דמראית העין: חזרנו על הראשונות דלפי מ"ש מ"ן ב"י בסי' רמ"ד וסי' רמ"ג דקבלנות שרי מדינא אלא שאסור מפני מראית העין אפילו אם יתברר לאינשי וכאמור.

ולדכי מסלק בין תוך התחום לחוץ לתחום. ולדעת הגאון מהרי"א דזה דוקא בשדה אכל במרחץ וריחים אסור מדינא.

משום שהישראל נהנה ממלאכת שבת. הגם שכתב רב"י על דברי מהרי"א שאפשר לדחות טעם זה והיינו כדפירש הט"ז דדחיקיה זו היינו לומר דגם בזה אמרינן דגוי אדעתא דנפשיה קא עביד.

ואף במרחץ וכו' שרי. מ"מ מצינו להוכיח שפיר שחזר בו לגמרי מ"ן ב"י והודה לדברי מהרי"א לאסור במרחץ וכו' מדינא.

והוא לפי מ"ש שם משם הרב גטורבאי ז"ל שמתיר בריחים של מים ליתנם לגוי בקבלנות שלא כדברי האוסרים. ותיירץ שני תירוצים לדעת האוסרים.

הא' הא דשרי היינו חוץ לתחום וכו'. והב' שחזר בו מתי' הא' וכתב שיותר נראה לומר דהאי קבלנות.

היינו שהגוי מקבל עליו כל מה שיעלו פירותיה וכו' בדבר ידוע שנותן לישראל לחדש או לשנה וכו'. כאשר העתקנו לעיל עיי"ש.

דהשתא יש לנו לדעת מאי דוחקיה בתי' הא' דהיינו בחוץ לתחום וכו'. הרי מבואר יוצא דבחוץ לתחום דליכא רואים כו"ע מזוד דשרי.

ולמה חזר בו וכתב אדרבה שיותר נראה וכו'. אלא נדאי צ"ל דעמד לנגדו בתי' הא' דברי הגאון מהרי"א דבריחים אם לא יעשה הגוי בשבת יפסיד הישראל.

ונמצא נהנה ממלאכת שבת. כו"ע מודו דאסור מדינא.

דשאני מדין שדה שאם לא יעשה היום ישלים למחר. לכך חזר בו וכתב דבכה"ג דקבלנות דנקא הוא דשרי.

דבהכי הוא דאמרינו בנודאי. דגוי אדעתא דנפשיה קא עביד.

שאם לא יעשה בשבת יפסיד הגוי לעצמו. אבל בקבלנות ששוכר ישראל את הגוי בדבר ידוע לחדש.

והישראל נוטל כל הרינוח ליפא למישרי בריחיים. משום דגוי לא הפסיד ולא פלום שאף אם לא יעשה בשבת יקח שקרו מןשלים.

ואין ההפסד אלא לישראל. וכשעושה הגוי בשבת נמצא הישראל נהנה ממלאכת שבת. וכדברי מהרי"א דבריחיים ומרחץ ותנור אסור מדינא. וכ"כ המ"א סי' רמ"ג סק"ב דבמרחץ וריחיים אסור מדינא.

ודלא כהב"ח שהקשה על מהרי"א. ועיין להט"ז במגן דוד סק"ב שהוכיח גם הוא כמהרי"א דלא כהב"ח.

וכתב שיפה פינון רבינו בש"ע שכתב שמותר להשפירם לכותי דהיינו בענין זה שהגוי נוטל כל הרינוחים בעד דבר ידוע שנותן לישראל לחדש או לשנה וכו' עיי"ש: ומעתה בנדון שלפנינו שהגוי מושפר אצל הישראל לחדש למלאכת הריחיים והישראל נוטל כל הרינוח.

אסור מדינא אפילו במקום דליפא לחוש למראית העין. דלא אמרינו בזה דגוי אדעת דנפשיה קא עביד.

משום שאין מגיע להגוי הפסד. שאף שיתבטל בשבת נוטל שקרו מןשלים ואין הפסד מגיע אלא לישראל כשלא יעשה בשבת.

ונמצא כשעושה בשבת. הישראל הוא שנהנה ממלאכת השבת וכ"ש הכא שהמלאכה גלויה ומפורסמת לעיני כל ישראל ויאמרו שהיא שוכיר יום ממש ואסיר בנודאי: גם אין לדמות ענין זה למה שפסק מרן בש"ע סי' רמ"ד ס"ה אם שוכר אינו יהודי לשנה או לשנים שיכתוב לו או שיארוג בגד.

הרי זה כותב ואורג בשבת כאלו קצץ עמו וכו'. ויש מי שאוסר בשוכר אינו יהודי לזמן ע"כ.

ודיעה הא' הוא דעת הרמב"ם ז"ל. והיש מי שאוסר הוא דעת הראב"ד ז"ל.

ודעת מרן ז"ל לפסוק פדעת הרמב"ם שכתב סבתו בסתם. דאינו ענין לנדון שלפנינו.

דהתם לא התיר הרמב"ם אלא בעושה מלאכה בתלוש. ונדון שלפנינו מייירי במחפור.

ועוד דכתב המ"א דכוננת הרמב"ם כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד או חייט מיוחד שכל עת שצריך השר לכתוב. חייב הוא לכתוב לו.

ובעת שאין צריף יושב בטל ולכן מותר לכתוב או לארוג בשבת. שהוא עושה בכל עת שירצה.

שהרי הישראל אינו אומר לו לעשות בשבת. ואם רצה עושה למחר.

ואין הישראל מרויח במה שעושה בשבת עכ"ל. ובסי' רמ"ג סק"ב פתב דבמרחץ אסור מדינא לשפור לו גוי לעבוד בו כל השנה.

ושלטון היהודי כל הרינוח של השבתות. דהא היהודי מרויח במה שהגוי עושה בשבת.

וה"ה לרייזנים אסור שאינו מותר אלא להשפירו לכותי ע"כ הרי מבואר דשאני ההיא דהרמב"ם מההיא דרייזנים. דהתם אין הישראל מרויח במה שעושה בשבת.

והקא ברייזנים מרויח במה שעושה בשבת: וכ"כ הרב נודע ביהודה תנינא או"ח סי' ל"ח דלהרמב"ם גם בקיבולת זמן פגון שכיר שנה אף שאין להנכרי תועלת בזה שהרי אף אם הנה עושה יצטרף לשלם.

מ"מ גם לישראל אין נדאי תועלת. דאולי גם למחר לא ינה לו שום מלאכה ליתן להנכרי.

ואעפ"כ יפה כתב המ"א בסי' רמ"ג דבמרחץ אסור מדינא לשפור להנכרי לשנה וכו'. שפאן היהודי מרויח.

לא מבעיא אם רוחצין בו בכל יום נדאי אסיר שהרי אין תועלת במלאכה זו להנכרי. רק להישראל, אלא אפילו בדרך שכשפאים אנשים ורוצים לרחוץ.

מחמין להם המרחץ. ובאו בשבת.

ג"כ אסור. אטו הואיל ובאו היום ולא ירחצו.

יבואו למחר. דאולי היום פנוים.

ולמחר לא יהיו פנוים. או ילכו למרחץ אחר.

וכן ברייזנים אם לא יטחנו להם פאן. ילכו לטחון במקום אחר, ולכן אין זה דומה לשוכר פותי לשנה שיעשה לו מלאכתו שיצטרף כל השנה.

דבדידיה תליא מלתא. ואם לא יעשה מלאכה היום הנכרי יתן לו למחר.

לכן אפשר שהתיר הרמב"ם. אכל ברייזנים ומרחץ לא בבעל רייזנים ומרחץ תליא מלתא.

אלא באלו שבאים לרחוץ ולטחון. ודאי מדינא אסור פדברי המ"א ע"כ: הרי ברור לעין כל דשכירות הגוי לחדש אסור מדינא לעשות מלאכה בשבת ברייזנים.

ומה גם שגם למה שהתיר הרמב"ם בשוכר גוי לשנה פנ"ל. היינו כמ"ש הש"ע שלא יעשה המלאכה בבית ישראל, והקא בנד"ד הרי הוא עושה המלאכה בבית שנקרא על שם הישראל.

ובנדאי אסור ופשוט: ומעתה נחזור לצד האחר המנופר בפאלה, מה שנותן לגוי חלק מהרינוח שנים למאה. הנה אם זה החלק שנותן לגוי דוקא מרינוח הפא ביום השבת לבדבנדאי פשוט שאין פאן היתר של פלום.

שקרי לא הותר להשפיר לגוי ליום השבת לחוד. כמ"ש רבינו הטור בסוס"י רמ"ג ובט"ז סק"ב.

אבל אם באמת נותן לו זה החלק ב' למאה נוסף על שקרו תדיר בין בחול בין בשבת. איפא למימר בזה דגוי בדנפשיה קעביד דומיא דאריסות ושכירות.

אלא דיש להתישב בדבר פיון שהוא דבר מועט מה שלקח ב' למאה. כו"ע ידעי דלאו אהכי קא משעבד נפשיה.

אלא בשכר הקצוב לו מדי חדש בחדשו. וכבר פתבנו דמה שהוא מושפר לחדש אינו מועיל באיסור שבת: ונמצא לפי"ז לא אמרינו בכגון זה דבדידיה קא עביד, האמנם יש לומר דאין חילוק בין דבר מועט לדבר מרובה.

דקא פתב מור"ם ז"ל בהגה סי' רמ"ג אעפ"י שלא לקחה הגוי רק לשליש או לרביע ויש לישראל הנאה במה שהגוי עובד בשבת. שרי.

דגוי אדעתא דנפשיה קא עביד ע"כ. הרי שאפילו בדבר מועט מיקרי בדנפשיה קא עביד פיון שנוטל חלק בפירות והקא נמי בנדו"ד איפא למימר הכי.

וכן הוא מפורש בהנובי"ת סי' כ"ט בנדון שלו שכתב שדרף להנצל לגמרי מאיסור שבת שיפסקו עם הגוי ליתן לו מכל אלף שימכור. דבר קצוב אפילו פרוטה אחת חוץ משכירות שנותנים לו.

וא"כ פיון שיש להנכרי חלק ברינוח. דהתם היתה התנות ברחוב הנכרים מקום שאין הישראלים עוברים שם כיעו"ש.

דבזה מהני הדרף הנה משא"כ בנדו"ד שהוא בתוך מקום שהישראלים עוברים שם, אעפ"י שיעשה הדרף הנה. אינו מועיל שהרואים יאמרו שהוא מושפר לחדש או ליום.

ומה שהתירו בשדה בענין זה. היינו משום דכו"ע ידעי.

דשדה לאריסות קימא. אבל בריסות שאין דרף ליתנם לגוי בדרף זה.

אעפ"י שנתנם בדרף המועיל מן הדין מ"מ אסור מפני מראית העין שיאמרו שהוא שכר הפועל לעשות מלאכתו. כמבואר בש"ע בדין מרחץ דאסור מהאי טעמא.

ומא גם שכל ימות החול. הישראלים בעל התנות יושב בבית הריסות, ועל פיו יצאו ועל פיו יבואו הפועלים.

וא"כ כשיושב הגוי בשבת יאמרו הרואים שהוא המצונה עליו לטחון בשבת. וכתב הש"ע בסי' רמ"ה ס"ה דמותר לישראל ליתן סחורה לגוי למכור אם קצץ לו שכר.

ובלבד שלא יאמר לו מכור בשבת ע"כ. הרי דאף במכירת סחורה שהוא מדרבנן אסור לומר לו לגוי למכור בשבת.

כ"ש וק"ו במלאכת הריסות שהיא מלאכה גמורה. טחינה והכערה וכינצא שהם מאבות מלאכות דאורייתא.

דאסור לומר לגוי לעשות בשבת: העולה מזה דגם בענין שנוטל הגוי חלק בריוח בכל הימים בין בחול בין בשבת. אינו מציל מאיסור שבת להיות שאין דרך להשפיר הריסות לגוי באחריותו אלא בעל הריסות שזכר פועלים ועושה בשלו.

וגם פאן אתו למימר הכי. פינן שהמלאכה נקראת על שם הישראל.

ואין צד להתיר כ"א עפ"י זה שישפיר הריסות לגוי בסוף ידוע לשבוע או לחדש. ויהיו הריסות והתנות נקראים על שמו של גוי.

הן בכתב הרשום על פתח התנות, הן בזולתו. ולא יהיה היהודי יושב בתנות הריסות אפילו בימות החול.

וזולת זה אין להתיר בשום ענין. ואף שמגיע לו הפסד מזה אין ללמוד היתר ממ"ש מרן הש"ע ו"ל בסי' רמ"ד סעיף ז' בענין המכס שמתיר להשפיר לו לגוי לקבל ביום השבת משום פסידא כמבואר בב"י ובהגה שם דשאני התם שמפסיד חובו שפכר קנה המכס מהממשלה ונתן ממון שהיה פכר בידו, משא"כ בנדו"ז לא הפסיד מה שבידו אלא נמנע ממנו הריוח ממה שיטחון ביום השבת וקיי"ל דמניעת הריוח לא מיקרי הפסד' כמבואר בסי' תקל"ט ס"ד גבי חוה"מ ואפילו אם תמצא לומר דיש פאן פסידא מה שמשלם שכירות הפועלים והם בטלים בשבת, אין זה מיקרי הפסד דמעיקרא פשפכר הגוי אדעתא שלא יעשה בשבת שפכרו וכ"כ הרב מגן דוד סי' רמ"ד סק"ז בחילוק הפסד שבין מכס למרחץ עיי"ש ועל איש הישראל בעל הריסות לבטוח בה' וכדאי הוא שפכר שבת לברך את כל מעשה ידיו פפלים לתושיה בע"ה וה' יאיר עינינו בתורתו לכוין לאמיתה של הלכה אפי"ר נאם החו"פ בע"א לאדר הב' שנת ופועל ידיו תר' צ'ה לפ"ק: ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן יג שאול שאל האי ש נעמ"י.

גם איש שלימי. אח עצמו הח' הש' כה"ר שלום הפהן נר"ו על ענין תענית בכורות בער"פ דאשתמד היה לו סיום מסכתא והזמין הבכורי לסעודה ובשנה זו נזדמן לו סיום לימוד הזוהר בחמש חלקיו ונסתפק אם גם על סיום זה יוכלו לאכול הבכורים אי מיקרי סעודת מצוה או לא: תשובה, תחלת כל יאות לי לעמוד על אמתת הלכה זו דסיום מסכתא שמחה זו עושה ונקראת סעו' מצוה הנה מצינו לה עיקר מן מדרש שיר השירים בתחלתו והביאו הרב"י באו"ח סי' תרס"ט ויעש משתה לכל עבדיו (מלכים א' ח') אר"א מכאן שעושים סעודה לגומרה של תורה ע"כ וכ"כ בהג"א משם א"ז פ' לולב וערבה עיי"ש.

אף אין מכאן ראיה לכל אדם דשאני התם שהוא מלך וגמר כל התורה וכמ"ש המ"כ שהוא גמר כל התורה במתנת החכמה ע"כ האמנם דבר זה איתא בפרק פ' פתבי דף קי"ח אמר אב"י תיתי לי דכי חזינא צור"מ דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן ע"כ ופי' המהרש"א דה"ק דכי חזינא תלמידים יחידים דשלימי מסכתא פולה בשלימות עבידנא יומא טבא לכל רבנן פאלו למדוה פולם בשלימות עד סיומא וסמך לזו הסעודה איתא במדרש וכו' שעושים וכו' כנז' ע"כ וכ"כ רש"ל ז"ל ביש"ש סו"פ מרובה וא"ל שאין לעשות סעו' אלא אם סיים ראש ישיבה עם בני מתיבתא.

דלא היא אלא אפילו על תלמיד יחידי שסיים הדין כן דהא צורבא מדרבנן קאמר שפירושו תלמיד ותיק פדמוכח שם בש"ס עיי"ש, וכמ"ש הש"ך משמו ביו"ד סי' רמ"ו כאשראעתיק לקמן, גם קרוב לשמוע פן ממ"ש הנמוק"י בפ' יש נוחלין על מאי דאיתא התם דף קכ"א תנא ר"א הגדול אומר פיון שהגיע יום ט"ו באב וכו' וקרו ליה יום תבר מגל וכו' עיי"ש וכתב שם שהוא מנהג לשמוח בענין מצנה עד שפשהשלימה עושין שמחה ומשחה ויו"ט ע"כ.

ועפ"י אלה הדברים פסק מור"ם בהגה ביו"ד סי' רמ"ו סעיף כ"ו וז"ל וכשסיים מסכתא מצנה לשמוח ולעשות סעודה ונקראת סעודת מצנה ע"כ. הש"ך ז"ל שם ס"ק כ"ז משם מהרש"ל שם דסיום מסכתא סעודת מצנה היא.

ואפילו מי שלא סיים מסכתא, מצנה רבה שישמח עם המסיים. ואפילו יחיד שסיים מחזיקים אחרים לסיים עמו ע"כ ועיי"ש, הרי שו"ר לפניה דגם על סיום מסכתא אחת ועל לימוד יחיד שסיים מצנה לשמוח ולעשות סעודה והיא מפלל סעודות מצנה הנזכרים בכל מקום: אף אוסיף להביט אם סיום הזנה גם פן בכלל זה והנה רש"ל שם נקט בלשונו סיום ספר סתם דמשמע דלאו דוקא מסכתא.

גם הרב חיות איר בסי' ע' מונה והולך כמה פרטים בענין זה וכתב וכן סעודת חבורה שלומדים יחד פשגמרו ספר ע"כ. וצ"ל דהך ספר שכתב אינו ר"ל מסכתא.

דהיא בהדיא קתני לה לעיל. אלא דמירי גם כשסיימו איזה ספר מדרש וכיוצא.

וקאמר מר דהוי סעודת מצנה. א"כ דון מינה לסיים ספר הזנה שפל שפן הוא שעלינו לשמוח בסיים לימודו שבזכות לימודו מועיל יותר להוציאנו מעבדות לחירות בביאת משיח צדקנו בובק"א פנזכר מזה בכמה מקומות מהזנה עיין פ' נשא דף קכ"ד בר"מ ופ' בהעלותך דף קנ"ג ע"ב וכמ"ש הגאון כה"ר יצחק דלטאש ז"ל בפסקו שהוא בתחלת הזנה ויאירו עיניו ומה גם שהוא מלא על כל גדותיו ממשיניות וברייתות ובכלל מסכתות נחשב.

וזאת לפני בישראל שבסיום ספר הזנה עושין סעודות גדולות ורבה השמחה בהם. ובנדאי פשוט שסיים לימודו וסעודה לשם זה הוא בכלל סעודת מצנה: והשתא הדרן לדאתן עלה אם יכולים הבכורים לאכול בסעודת סיום מסכתא בער"פ.

הנה הכנה"ג בא"ח סי' ת"ע בהגהת הטור כתב משם מהר"ש הלוי דיכולין הבכורים לאכול על סעודת מילה והמחמיר תע"ב עכ"ל גם המ"א הביאו וסיים ובמדינתנו נהגו להחמיר עכ"ל. וכ"כ הח"י והביא עוד מתשובת חוט השני סי' כ"ה ש"כ דבעל ברית מילה וסנדקים ואבי הבן מותרין לאכול על המילה ויפרעו תענית אחר או יתיר נדרו.

וכתב משם א"ז דכשמתענה בשביל בנו מותר לאכול על המילה. אף אותם שאינם בעלי ברית עכ"ל.

דמשמע מדבריהם ז"ל שדעתם להחמיר. אמנם הפר"ח שם הביא גם הוא שהיה דמהר"ש הלוי.

ומעיקרא פתב דנ"ל דצריה התרה פשאר מנהגים. וחוור בו וכתב אפשר דהויא פההיא דלקמן בהגה סי' תקנ"א ס"י תקס"ח סוס"ב עיי"ש דלא בעו התרה.

וסיים ולפי"ז יראה דהמיקיל בבכורות אף בלא התרה בסעודת מצוה לא הפסיד דומיא דאינה ודו"ק עכ"ל: אכן כל זה בהני"ח אם נזדמן לו הסיום דרף לימודו שלא הקדים ולא איחר. וכמ"ש הרב אליה רבה בענין שבווע שחל בו ט' באב הביאו הבאה"ט סי' תקנ"א ס"ק ל"ג עיי"ש.

אף יש לפקפק בענין אם היה יכול לסיים קודם ערב פסח. רק בכוננה עכ"ב היה בלימודו על יד על יד עד ערב פסח ואז סיים צריה עיון אם אין בו חשש הערמה.

ונראה להביא ראיה ממאי דאיתא במועד קטן ד"ט ע"א ודאין מערבין שמחה בשמחה מנלו. דכתיב ויעש שלמה וכו' את הקג וכו' שבועת ימים וז' ימים וגו' ואם איתא דמערבין איבעי ליה למינטר עד הקג.

ופריה ודילמא מינטר לא נטרין. והיכא דאיתרמי עבדינן ומשני.

איבעי ליה לשירי פורתא ע"כ. הרי מוכח שפיר דהיכא דיכול לסיים מקודם ועשאהו מאןחר אין בו חשש הערמה דא"כ מאי פריה איבע"ל לשירי פורתא.

כ"כ הרב פת"ע אות מ"ב. הבי"ד הרב פה החיים הנד"מ.

וכ"כ הש"כ משם תשובת מהר"י מינץ ש"כ פשבאין לסוף מסכתא ישיר מעט בסוף עד שעת הפשר יומא דראוי לתקן בו סעודה ע"כ. ומסתברא דעסקינן שאינו בטל מלימודו אדביני ביני.

רק ואף הולך לאט בלימודו פגון אם רגיל ללמוד בכל יום דף אחד. מקצר ועולה ללמוד חצי דף וכיוצא פדי לקבוע סעודתו בכיוון.

ולמודע"י צריה דהבכורים שאוכלין בסעודת ס"מ אף מי שלא למד עמהם. כמ"ש המ"א בא"ח סי' תקנ"א ס"ק ל"ו וז"ל ובסיום מסכתא אף מי שלא למד עמהם משום קורבא או ריעות דהא אמר אבני תיתי לי וכו' דעבידנא יומא טבא לכולהו רבנן עכ"ל.

וכן פתב הרב משאת בנימין אות יו"ד הביאו הכפה"ח סי' ת"ע דכן נוהגין פהיום בכמה מקומות במדינתו ולהקל ולהאכל בסעודת ס"מ. ואף שהבכורים בעצמן לא למדו את המסכת"א.

מ"מ פיון שאצל המסיים הוא סעודת מצוה מצטרפים לסעודתו. והמנהג שמתקבצים להמסיים קודם שסיים.

ומסיים לפניהם המסכת"א ושומעים ומצטרפים עמו בסיומו ואח"כ עושין סעודה ע"כ. וכ"כ הרב בן איש חי פ' צו אות כ"ה דאם הבכור גמיר וסביר להבין מה שאומרים בעת הסיום מותר לו לאכול שם ע"כ.

ובכן עפ"י הדברים האלה על צד היותר טוב יפרש לפני השומעים אותו המעט שמשיר בהמסכתא, פדי שייבנו פולם. ואז הני לגבי דידהו שייכות בלימוד.

וַיֹּאכְלוּ עֲנוּיִם וַיִּשְׁבְּעוּ בְּסַעוּדָה זֹאת. וַיִּשְׁיִשׁוּ בְּשִׂמְחָה שֶׁל מִצְנָה וְעֲלִיָּה אַחִינוּע"ם תְּבוֹא בְּרַפְת טוֹב כִּי"ר.

הַחוּתֶם בְּבִרְכָה ע"ה מְסַעוּד הַפֶּהן ס"ט סִימָן יד נְדַרְשִׁיתִי כַּמָּה פְּעָמִים לְחוּת דַּעֲתִי בְּעֲנִין הַשָּׁמֶן שֶׁאֲנִיחֶנּוּ מְסַתְּפָקִים מִמֶּנּוּ לְאֲכִילָה. אִם יֵשׁ בּוֹ אֵיזָה חֲשִׁישׁ אִיסוּר לְפָסַח.

לְפִי שָׂרֹב שָׁמֶן הַמִּצְוִי בִּינֵינוּ הוּא שָׁמֶן שֶׁנִּמְשָׁמֵן. וַיֵּשׁ חֲשִׁישׁ לְפִי מ"ש רַבִּינוּ הַטּוֹר בְּסִימָן תנ"ג שִׁישׁ אוֹסְרִין לְאֲכֹל מִינֵי קִטְנִיּוֹת לְפִי שֶׁמִּינֵי חֲשִׁין מְעוֹרְבִין בָּהֶם.

וכ"כ הרב"י בְּשֵׁם הַגַּמְי"י וכו': וּפְנִיתִי אָנִי לְבָרֵךְ הַלֶּכֶה זֶה בְּכָל פְּרֻטְיָה וְדִקְדוּקָה בַס"ד מְפִי סְפָרֵי דְבֵי רַבָּנָן הַפּוֹסְקִים ז"ל. פֶּתַח הַפֶּר"ח ז"ל בַּסִּי תמ"ז סוֹס"י ה' וז"ל בְּמִידֵי דְשִׁכִּיחַ כָּגוֹן שָׁמֶן שֶׁנִּמְשָׁמֵן שֶׁדָּבָר מִצְוִי הוּא שִׁישׁ גְּרַעֲיֵנִי חֲטִיִּם מְעוֹרְבִין בְּשׁוּמְשָׁמֵן.

וְשׁוֹרִין הַשֶּׁמֶן שֶׁנִּמְשָׁמֵן בְּמִים קוֹדֵם כְּתִישָׁתּוֹ. מִקְלָתָא דְפִשְׁיטָא דְאָסוּר לְאֲכֹלוֹ בְּפָסַח.

מִשׁוּם דְּאִיכָא מְשֵׁהוּ מְחַמֵּץ. וּמְשֵׁהוּ אֵין לוֹ שִׁיעוּר.

וְכֵן אֲנוּ נוֹהֲגִין לְבַשֵּׁל בְּפָסַח. אֲלֵא בְּשָׁמֶן זֵית.

וְכֵן רָאוּי לְהוֹרוֹת עכ"ל וְכֵן נִרְאֶה מִדְּבָרֵי הַתַּה"ד סִי' קי"ג שֶׁהֵבִיא הַד"מ שֵׁם שֶׁפֶתַח שֶׁמֶן וְהַדְּלִיק מֵאוֹתָן שְׁמָנִים הַנֶּעֱשִׂים מִמִּינֵי קִטְנִיּוֹת וכו' דְּמִשְׁמַע דְּלַגְבֵי הַדְּלָקָה הוּא דְּלֵא חֲיִישֵׁי אֲבָל בְּאֲכִילָה יֵשׁ לִיזְהָר.

ובמ"א שֵׁם סק"ב כְּתֹב מִשֵּׁם מְהָרִי"ל דְּגַם בְּהַדְּלָקָה יֵשׁ לִיזְהָר דְּחֲיִישֵׁינּוּ שֶׁמָּא יִפְלוּ בְּתַבְשִׁיל כִּי כוֹתְשִׁין אוֹתָם בְּמַכְתָּשֶׁת שֶׁשׁוֹרִין בּוֹ שְׁעוֹרִים. וְהַד"מ שֶׁהִקְטִיל בְּהַדְּלָקָה מִיַּת סָבַר שֶׁאֵף אִם נִתְעַרַב מְשֵׁהוּ בְּטַל בַּס' קוֹדֵם הַפָּסַח וכו' עיי"ש.

דְּנִרְאֶה פְּשׁוּט מְכַל זֶה לְהַחְמִיר: מִיַּהוּ אָמַת מֵאֵר"ש תְּצַמַח. דְּאֵין הוֹכְחָה מְכַל זֶה לְאֲסוֹר דְּאֵינְהוּ בְּדִידְהוּ ז"ל בְּדָבָר מִצְוִי וְנִגְיֵל שִׁישׁ בּוֹ תְּעוֹרְבַת גְּרַעֲיֵנִי חֲטִיִּם כַּמ"ש הַפֶּר"ח אוֹ שְׁכוֹתְשִׁין אוֹתוֹ בְּמַכְתָּשֶׁת שֶׁשׁוֹרִין בּוֹ שְׁעוֹרִים.

כַּמ"ש הַמַּג"א ז"ל. דְּהֵנִי כּוֹדָאֵי נִתְעַרַב בּוֹ חֲמֵץ.

מִשָּׂא"כ בְּמִקוֹם שֶׁנוֹכַח לְשַׁעַר דְּבָר דְּשִׁכִּיחַ וּמִצְוִי שִׁישׁ בּוֹ גְּרַעֲיֵנִי חֲטִיִּם. רַק דְּמִסְפָּקָא לָן שֶׁמָּא נִתְעַרַב בּוֹ אֵיזָה גְּרַעֲיֵן אִיכָא לְמִימַר שֶׁאֵין לְאֲסוֹר בְּזֵה.

מִפַּח ס"ס שֶׁמָּא לֹא נִתְעַרַב בּוֹ שׁוּם גְּרַעֲיֵן וְאֵת"ל דְּנִתְעַרַב בּוֹ הָרִי נִתְבַּטַּל קוֹדֵם פָּסַח בַּס'. וְאֵף דְּהָרֵב נִשְׁמַת אָדָם שֶׁאֵלֶּה לֵב' כְּתֹב בְּעֲנִין יי"ש הַנֶּעֱשֶׂה מִתְּפוּחֵי אֲדָמָה אֵף אִם בְּדִקּוֹ הִיטִיב שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם גְּרַעֲיֵן אֵין לְהַקְלֵל כָּלֵל.

עֵינֵי"ש מ"מ הַשֵּׁד"ח בַּמַּע' חֲמִימ"י סִי' ו' אוֹת י"א כְּתֹב מִשֵּׁם הָרֵב עֲמָק הַלֶּכֶה שֶׁדְּחָה דְּבָרֵי הַנ"א וְהַתִּיר הֵיכָא שֶׁהוּא מְלֻקָּט שְׁלֵא יִהְיֶה בּוֹ שׁוּם גְּרַעֲיֵן. מ"מ כָּל טַעֲדָקֵי דְּאֵית לְמַעֲבַד עֲבָדִין וְשׁוּב אֵינּוּ נִרְאֶה כְּמוֹ מְבַטַּל אִיסוּר ע"כ.

הָרִי דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ מְסַפִּיקָא: וּבִלֵּא"ה אֵף לְדְּבָרֵי הַפֶּר"ח דְּהוּא דְּבָר דְּשִׁכִּיחַ. אֵין מְקוֹם לְאֲסוֹר.

שְׁהָרִי גִתְעָרַב קוֹדֵם הַפֶּסַח וְנִתְבַטֵּל. וְהַפֶּר"ח ז"ל שְׁאָסֵר אֲזִיל לְשִׁטְתֶּיהָ שְׁפֶסֶק בְּסִי תַמ"ז
ס"ד כַּמ"ד חֲמִיץ שְׁנִתְעָרַב קוֹד"פ וְנִתְבַטֵּל חוּזֵר וְנִיְעוֹר בְּפֶסַח כְּקַבְּלַת הַגְּאוּנִים שְׁהִבִּיא
הֵרָה"מ עֵי"ש.

וְכ"כ מְשֻׁמוּ הַבְּרַכ"י ז"ל בְּסִי תַמ"ז אוֹת י"ד שְׁפֶתֶב כֵּן הַפֶּר"ח בְּסו"ס ה' דָּאֵם הַדְּבָר יְדוּעַ
אֲפִילוּ דְלִיפָא אֲלֵא מִשְׁהוּ וְנִתְבַטֵּל בְּס' קוֹד"פ חוּזֵר וְנִיְעוֹר וְאָסוּר בְּפֶסַח. וְלֹא מִיְבַעֲיָא
בְּיָדוּעַ אֲפִילוּ בְּמִיָּדֵי דְשְׂכִיחַ כְּגוֹן שְׁמֹן שְׁוּמְשָׁמִין וְכו'.

הָאֲמָנָם לְפִי מַה שְׁפֶסֶק מֶרֶן הַש"ע ז"ל בְּסִי תַמ"ז ס"ד אֵם גִּתְעָרַב הַחֲמִיץ קוֹד"פ וְנִתְבַטֵּל
בְּס' אֵינוֹ חוּזֵר וְנִיְעוֹר בְּפֶסַח לְאָסוּר בְּמִשְׁהוּ וְיֵשׁ חוֹלְקִין וְקִי"ל שְׁדַעְתוֹ כְּסִתָּם לְהִלְכָה.
יֵשׁ לְהַתִּיר בְּפִשְׁטוֹת בְּשְׁמֹן שְׁוּמְשָׁמִין.

דִּהְגָּם בַּהֲנִי"ח דְשְׂכִיחֵי בּוֹ גְרַעֲיָנֵי חֲטִים וְנִתְחַמְצוּ הָרִי כְּבָר גִּתְעָרְבוּ וְנִתְבַטְלוּ וְאֵינוֹ חו"ן.
וְכ"כ הַשֵּׁד"ח ס' ג' אוֹת א' דְנִרְאָה מִדְּבָרֵי הָרַב מוֹהַר"ח מוֹדְעֵי ז"ל דְמִנְהַג קוֹשְׁטָא
שְׁאוּכְלִין שְׁמֹן שְׁוּמְשָׁמִין.

לְפִי שְׁאִין מְשֻׁמוּ שֶׁל אִיסוּר. סְבָרֵי לֵה כְּדַעַת מֶרֶן דָּאִין חוּזֵר וְנִיְעוֹר וְהַפֶּר"ח שְׁאָסֵר לְאָכּוֹל
שְׁמֹן שְׁוּמְשָׁמִין לְמֵאן דְאִית לֵיה חו"ן עֵי"ש.

וְכ"כ הָרַב דְרָכֵי נֹעַם או"ח ס' ו' מַה שְׁמַתִּירִין שְׁמֹן שְׁוּמְשָׁמִין וְאִין חוֹשְׁשִׁים לְחֲטִים
הַנְּמַצָּאִים בָּהֶם בְּשְׁוּמְשָׁמִין. הֵינּוּ מְשׁוּם שְׁנִבְלָלִין קוֹד"פ וּמִתְעָרְבִין יָפָה.

כ"כ הָרַב הַשּׁוֹאֵל וְכֵן דַּעַת הָרַב בְּתוֹשׁבָה עֵי"ש וְכ"כ הָרַב חֲקָמָה וּמוֹסֵר לְמַהר"א עֲנִתִיבֵי
ז"ל הַלְכוֹת פֶּסַח אוֹת ח"ן דְשְׁמֹן שְׁוּמְשָׁמִין הַנּוֹהֵג כְּדַעַת הַסּוֹבֵר חוּזֵר וְנִיְעוֹר אָסוּר לְאָכּוֹל
ע"כ: וּמַעֲתָה בְּמַדִּינוֹת הַלְלוּ דְקִי"ל לְפֶסַח הַלְכָה כַּמ"ד אֵינוֹ חוּזֵר וְנִיְעוֹר.

כַּמ"ש הָרַב בֵּית יְהוּדָה בְּמִנְהַגֵי אַרְגָּלֵי בְּדִינֵי חֲמִיץ ס"ע פְּשוּט הוּא שְׁאִין לְהַחֲמִיר בְּזָה
כְּלָל. וְיֵמָּה גַם לְמ"ש הַכְּנֵה"ג בְּהַגְהַב"י שְׁהוֹכִיחַ שְׁמֶרֶן הַמַּחֲבֵר ז"ל מְדַלָּא כְּתַב בְּש"ע יֵשׁ
מַתִּירִין וְיֵשׁ אוֹסְרִין שְׁהֵיָה מְקוּם לומר שְׁלִדַעַת הָרַב ז"ל הַלְכָה זוֹ מְסוּפָקָת הִיא.

אָבֵל כֵּינּוּן שְׁהָרַב ז"ל שְׁנָה לְנוֹ סְבָרַת הַהֵתֵר בְּסִתָּם וְכַתֵּב אֵינוֹ חוּזֵר וְנִיְעוֹר. דַּעַתוֹ לְפֶסֶק
כֵּן לְעַנְיָן מַעֲשָׂה.

וְכֵן מְצָא בְּתוֹשׁבוֹת רַבּוֹ ז"ל מְשֻׁם חֲכָם אֶחָד וְרַבּוֹ ז"ל חֲזַק דְּבָרָיו ע"כ. וְכ"כ הַפֶּר"ח ז"ל
שְׁהַמַּחֲבֵר ז"ל בְּכָאן סִתָּם דְּבָרָיו כְּדְבָרֵי הָאוֹמְרִים דָּאֵינוֹ חוּזֵר וְנִיְעוֹר אֲלֵמָּה הֵכִי ס"ל
עֵי"ש בְּסַעֲיָה ה' ד"ה וְלַעֲנִין הַלְכָה וְכו'.

א"כ אֲנִי בְּדִינָן אִין עֲלִינוּ חוֹבָה לְחַדְשׁ חוּמְרָא בְּזָה. וְהֵא לָהּ מ"ש הָרַב הַחֲסִיד בְּסִפֵּר
חֲקָמָה וּמוֹסֵר ז"ל אוֹת צ"ג אֵם אֲבוֹתָיו לֹא נִהְגוּ כְּסְבָרַת מ"ד חוּזֵר וְנִיְעוֹר.

טוֹב יוֹתֵר שְׁלֵא לְשַׁנּוֹת מִנְהַג אֲבוֹתָיו. דַּעַל יְדֵי זֶה נִיצוֹל מִמְכַּשׁוּלוֹת רַבִּים, וְע"ז אָמַר
הַתַּנָּא אֵל תְּהִי חֲסִיד הַרְבֵּה ע"כ.

וּדְבָרִים נִיְאוֹתִים הֵם לְמִי שְׁאֲמָרָם ז"ל: אִף אוֹסִיף לְהַבִּיט בְּדִין שְׁמֹן שְׁוּמְשָׁמִין דְּעַסְקִינָן
בְּיָה דְאִתִּי שְׁפִיר בְּכַחַא דְהִתִּירָא גַם לְמֵאן דְאָמַר חוּזֵר וְנִיְעוֹר. כֵּינּוּן דָּאִין כָּאן רַק טַעֲמוֹ
וְלֹא מְשֻׁמוּ.

מה שבלעו השומשמיין מגרעיני חטים שנצטרכו עמיהם. וכמ"ש הרב דרכי נועם שם בתשובה טנז' וז"ל אעג"ב שאנו מתירין שמן שומשמיין שנעשה קוד"פ לפי שהשמן אין שם מממשו של חמץ כלל.

משא"כ הטאחינ"ה וכו' עיי"ש וכתב השכנה"ג דבטעמו ולא מממשו לכו"ע אינו חוזר ונגיעור. אפילו בקזרו וחקמוהו.

וכ"כ המג"א סי' תמ"ז סק"ז בדין חטה שנמצאת בתרנגולת שאם נטלו החטה מתוכה ואח"כ חממו התרנגולת מותר. ואעג"ב דבס"ד יש אומרים דחו"נ היינו פשיש בתוכו ממשות האיסור פגון שר שנתערב בדבש.

אבל ה"כ אינו אלא טעם בעלמא עכ"ד. ועיין השד"ח סי' ג' אות ד' שאסר איש טהור להקט הפוסקים דסברי מרנן דמ"ד חו"נ לא אמרינו פן אלא בממשו של איסור ולא בטעם בעלמא.

אלא דהפר"ח דחה סברת השכנה"ג מתשובת רב נטרנאי על העושים יין מצמוקים. ומוציאים בהם חטים שאסור להשהותם בפסח אעפ"י דליכא התם אלא טעם החטים עיין בטור סי' תמ"ב.

וכן מתבאר מתשובת הרשב"א סי' ג"ן וכן מדברי הב"י סוס"י תנ"א ועיי"ש וברור הוא. עכ"ל הפר"ח.

והברכ"י ז"ל בסי' תמ"ז אות וא' כתב משם הרב מקראי קדש שהכריע דדוקא פשיש לחוש שנסחט מממשו אז אסור. אבל אי ליכא אלא טעמא גרידתיא שרי עכ"ל, דהשתא אתי שפיר מה שאסר הפר"ח השמן שומשמיין אעג"ב דליכא אלא טעמו ולא מממשו.

היינו משום שנסחט ממשות החטים שנצטרכו עם השומשמיין. ועם כל זה השכנה"ג ודעמיה סברי מרנן דאינו חו"נ ומ"מ כתב הרב חכמה ומוסר דף קס"ט אות ח"ן נראה דבמקום שאין ידוע מנהג בענין זה אם גם בטעמו אמרינו חו"נ הרוצה להקל יש לו סמוכין דרפנן קדישי ע"כ.

נמצינו למידין דאף למ"ד חוזר ונגיעור. מודה דבטעמו ולא מממשו לא אמרינו פן לדעת פמה מרבנואתא זולת הפר"ח ודעמיה דלא סברי להו פן.

ומ"מ הרוצה להקל יש לו ע"מ לסמוך באדברה וירוח לי שיש צד עוד להתיר בזה אליכא דכו"ע. והוא דיש לדקדק במ"ש הפר"ח בסי' תמ"ז ס"ד שמדברי הב"י סוס"י תנ"א מבואר דגם בטעמו ולא מממשו אמרינו דחוזר ונגיעור והוא הפך ממה שפירש הוא עצמו בסוס"י תנ"א דברי הב"י שכתב הרב"י על דברי המרדכי שהתיר בשפוד ישן שצלו בו עופות בפסח, לפי שטעם החמץ שהיה במלח נתבטל קודם הפסח.

עכ"ל המרדכי. וכתב עליו הרב"י וכבר נתבאר בסי' תמ"ז שיש חולקים בדי"ז וסוברים דחוזר ונגיעור ע"כ וכתב הפר"ח ולא קאי הרבז"ל אלא לסיום דברי המרדכי.

אבל לא אעיקרא דדינא דה"כ אף למ"ד חוזר ונגיעור וכן עיקר משום דליכא נדאי חמץ. אלא חשש ממלח שלא נבדק.

ולפיכך לא הנפיר המפבר ז"ל בקאן מחלוקת כמ"ש בסי' תמ"ז ס"ד ע"כ, דמשמע דמפרש דעת הרב"י דבטעמו ולא ממשו לא אמרינן חוזר ונגיעור. ונמצאו דברי קודשו סתראי ניהו: אלא דמנכרחים אנחנו לומר דלחלק יצאת לדעת הפר"ח ז"ל דאף למ"ד חוזר ונגיעור גם בטעמו היינו עכ"פ בנדאי חמץ פההיא דרב נטורנאי.

אשר לא כן גבי שפוד וכו' דליכא אלא חשש חמץ שפא הנה שם בזה מודו דלא אמרינן חו"נ. וקרוב לשמוע חילוק זה מדברי הרב"י ז"ל.

דשמעיה להמרדכי שהתיר בשפוד וכו' ונתן טעם לפי שטעם החמץ שהיה במלח נתבטל קוד"פ. דמשמע שאף אם הנה חמץ בנדאי ויתן טעם במלח הרי נתבטל קוד"פ.

ועל זה פתב עליו שפבר נתבאר שיש חולקין בדין זה וסוברים דחו"נ גם בטעמו לחוד אם הנה בנדאי חמץ שם, ואח"כ בבדק הבית חזר לומר דהכא פיון שלא הנה חמץ ידוע אלא חשש ממלח שלא נבדק.

אפשר דמודו דלא אמרינן חו"נ בחשש טעמו ולא ממשו דכולי האי לא אמרינן שפא הנה שם ונתן טעם ונתבטל וחוזר ונגיעור. דחששא רחוקה היא לומר כן.

דהשתא אתי שפיר מה שהוכיח הפר"ח מדברי הב"י בסוס"י תנ"א שפתב על דברי המרדכי שפבר נתבאר שיש חולקין וכו' היינו לענן נדאי חמץ דמייירי ביה הפר"ח כמו שהקשה על השכנה"ג מתשובת רב נטורנאי דמייירי בנדאי חמץ ומ"ש בסוס"י תנ"א דהכא אף למ"ד חו"נ מייירי דליכא נדאי חמץ ודו"ק: וחילוק זה מצאתי לו סמך ממ"ש הברכ"י ז"ל סימן תס"ב אות י"א בד"ה וכי תימא וכו' אף למאן דנהיג כמ"ד חו"נ הנה בעיה"ק ת"ו אף מי שנוהג כן לא נהוג אלא בנדאי לא בדאיכא ספיקא אי מעיקרא הנה איסור ונתבטל ע"כ ומזה אתה למד דגם למ"ד חו"נ גם בטעמו ולא ממשו.

אינו אלא בנדאי שיש חמץ ולא בחשש הנה חמץ. דכ"ש הוא וכן מבואר להרב חכמו"מ סעיף נ"ד שלא אמרו חו"נ אפילו בטעמו ולא ממשו.

דוקא שיש טעם בנדאי אבל לא מספק. והבו שלא להוסיף עליו.

דהא איכא מ"ד דבטעמו ולא ממשו לא אמרינן חו"נ כף מתבאר מהפוסקים ז"ל עכ"ל. והוא סיוע גדול למה שפתבנו: האמנם לכאורה הן נסת"ר חילוק זה ממ"ש מרן הש"ע בסי' תמ"ז ס"ה בפ"ר יב"ש וגבינה ודגים שנגמלחו קוד"פ ולא נזקרו בהם מותר לאכלם בפסח וכו' והיא סברת רש"י ז"ל כמבואר בטור.

ופירש הב"י פלומר שלא נבדק המלח מהחמץ וכו' ואזדו לטעמייהו דסברו דכל שיתבטל קודם הפסח בס' אינו חוזר ונגיעור וכו' ולכן פסק פאן כן דאזיל לשיטתיה דפסק בסעיף ד' דלא אמרינן חו"נ.

ומור"ם בהגה שם פתב ובמדינות אלו המנהג שלא לאכול גבינות ודגים ובפ"ר יב"ש וכו'. והיינו לשיטתו דפסק בס"ד דבדבר יב"ש חוזר ונגיעור.

ומעתה לפי מה שפתבנו לחלק דאף למ"ד חו"נ גם בטעמו ולא ממשו. היינו בנדאי אבל לא בחשש הנה שם חמץ.

נהרי הקא בַּבְּשֵׁר יִבֵּשׁ וכו' לִיכָא וְדַאי חֲמֵץ אֱלָא חֲשֵׁשָׁא. וְאַף אִם הִיָּה שָׁם אֵינוּ אֱלָא טַעְמוּ וְכִכְר נִתְבַטַּל וְאֵינוּ חו"נ.

וּא"כ לְמָה פֶּתַב מוֹר"ם ו"ל לְהַחְמִיר הָרִי אֵין מְקוּם לְחוּמְרָא זֶה, וְלִיִּישׁב זֶה י"ל כַּמ"ש הַד"מ שָׁם דְּהַמְנַהֵג שְׁלֵא לְאַכְוֹל בְּשֵׁר יִבֵּשׁ וכו' רַק בְּשֵׁר שֶׁהִדִּיחוּ אוֹתוֹ קוּד"פ וכו' אֲבָל תוֹף הַפֶּסַח אֲסוּר לְהִדִּיחוּ דְחִיּוּשֵׁי שְׁמָא יֵשׁ עֲלָיו חֲמֵץ מְשֻׁהוּ וְקַבֵּל מִמֶּנּוּ טַעַם עַל יְדֵי הַדְּחָק בְּפֶסַח וכו' עֵי"ש, הָרִי מְפֹרָשׁ יִנְצָא דְטַעַם חוּמְרָא זֶה שְׁפַתְב הָרַב בְּהִגָּה לְאוּ מְשׁוּם חו"נ.

אֱלָא מְשׁוּם שְׁמָא יִהְיֶה עֲלֵיהֶם מִמְּשׁוֹ שֶׁל חֲמֵץ בְּעֵין וְיִתֵּן טַעַם בְּפֶסַח: וְעֵינֵן לְהַשְׁד"ח ו"ל בְּסִי' ג' אוֹת א' שְׁפַתְב עַל דְּבָרֵי מְרֵן חִיד"א ו"ל בְּבֵרַכ"י הַנ"ז. דְּמַדְב"ק נִרְאֶה דְדַאֵין פְּנוּנְתוֹ לֹמֵר דְמֵאֵן דַּס"ל חוּזַר וְנִיעוֹר מוֹדָה הוּא בְּסַפְק דְלֵא אֲמַרִינֵן חו"נ.

אֱלָא פְּנוּנְתוֹ לֹמֵר דְאַף אִם נֹאמֵר דְמֵאֵן דְאַמֵר חו"נ אֵף בְּסַפְק סוֹבֵר פֶּן. לֹא קַבְּלוּ עֲלֵיהֶם חוּמְרָא זֶה אֱלָא בְּנוֹדַי חֲמֵץ שְׁנִתְבַטַּל וְלֹא בְּסַפְק עֵי"ש וְעַם הַיּוֹת שְׁמִשְׁמַעוֹת כַּמָּה פּוֹסְקִים דְמֵיִרֵי בְּהִכִּי מוֹכַח שְׁפִיר מְדַבְּרֵיהֶם דְבְּסַפְק לֹא אֲמַרִינֵן חו"נ וְכַמוֹ שְׁנִדְחַק מְפִיָּהֶם הוּא ו"ל שָׁם.

מ"מ אֵין נִפְקוּתָא מִיָּנָה לְדִינָא דְהַצַּד הַשְּׁנִיָּה שְׁבָהֶם דְבְּסַפְק טַעְמוֹ וְלֹא מִמְּשׁוֹ לֹא אֲמַרִינֵן חוּזַר וְנִיעוֹר: נִמְצָאֵת אוֹמֵר מַעֲתָה לְעֵנֵן שְׁמֵן שְׁוֹמְשָׁמִין דְדַאֵין בּוֹבּוֹדַי גְרַעִינֵי חֲטִים. אֱלָא מִחֲשֵׁשׁ סַפְק שְׁמָא נִתְעַרְבוּ בּוֹ אֵיזָה גְרַעִינֵי תְּבוּאָה.

וְאַף גַּם זֹאת אֵין פֶּאֵן אֱלָא טַעְמוֹ וְלֹא מִמְּשׁוֹ וְכַמ"ש הָרַב דְרַכִּי נִנְעַם ו"ל. נוֹכַל לֹמֵר שְׁאֵין בּוֹ חֲשֵׁשׁ אֵף לְמֵאֵן דְסַבֵר חו"נ גַּם בְּטַעְמוֹ וְלֹא מִמְּשׁוֹ.

שְׁהָרִי אֵינוּ וְדַאי שְׁיֵשׁ פֶּאֵן חֲמֵץ וְנִתְבַטַּל. וְיֵמָה שְׁאַסֵר הַפֶּר"ח ו"ל וְדַעֲמִיָּה הֵיִינוּ מְשׁוּם דְקֹאֵמֵר מֵר דְהוּי מִיָּדֵי דְשְׁכִיחַ וְרַגִּיל וְמִצּוּי הוּא שְׁיֵשׁ בּוֹ גְרַעִינֵי תְּבוּאָה.

וְזֶה חֲשִׁיב פְּנוֹדַי חֲמֵץ וְנִתְבַטַּל. אֵף הַפֶּר"ח ו"ל דְבַר בְּהוֹנָה לְפִי מְקוּמוֹ וְשַׁעֲתוֹ.

אֲבָל בְּמִדִּינוֹת הַלְלוּ שְׁאַנְחֵנוּ מִסְתוֹפְפִים בְּצֻלָּם לֹא נִמְצָא פֶּן בְּאַשֵׁר שְׁאֵין מְקוּם לְהִתְעַרֵב מִיֵן בְּשֵׁאֵינוּ מִיָּנוּ כִּי כָּל תְּבוּאָה לְמִיָּנָה מִתְמַלֵּאת מִן הַגִּוֶּרֶן בְּשִׁקִּים תְּפוּרִים בְּאוֹפֵן שְׁאֵין חֲשֵׁשׁ לְתַעֲרוֹבֶת וְהַנְּסִיּוֹן יַעֲיֵד עַל זֶה שְׁבִּאֲמַת חֲקִרְתִּי אַחַר עֵנֵן זֶה כַּמָּה פְּעָמִים וְלְקַחְתִּי מְשׁוּמְשָׁמִין הַנְּמַכֵּר בְּחִנּוּיּוֹת.

שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ בְּתַעֲרוֹבֶת בְּאַשֵׁר שְׁהוּא נִמְכָּר עַל יָד עַל יָד, וְעֵינֵינִי הֵיטֵב הֵיטֵב הַדַּק. וְלֹא נִמְצָא בּוֹ אֲפִילוּ גְרַעִין אֶחָד מִמֵּיֵן תְּבוּאָה.

וְזֶה יוֹרָה עַל שְׁיִנּוּי הַמְּקוּם וְשְׁיִנּוּי הַזְּמַן מִמָּה שְׁנִמְצָא בְּזִמְן הַפֶּר"ח ו"ל. וְנִתְבַטַּלָה הַגְּזֵרָה בְּטַל הָאִיסוּר.

נִצּוֹר יִשְׂרָאֵל יִצְיָלֵינוּ מְשֻׁגְיָאוֹת. וְיִרְאֵנוּ מִתּוֹרְתוֹ נִפְלְאוֹת.

וְיַעֲשֶׂה עִמָּנוּ לְטוֹבָה אוֹת. אַכִּי"ר הַחו"פ תְּמוֹנְשַׁנֵּת יַע"א ע"ה מִסְעוּד הַפֶּהֶן ס"ט: סִימֵן טוּ בְּעֵנֵן מְכִירַת חֲמֵץ לְנִכְרֵי קוֹדֵם פֶּסַח.

פֶּתַח מִן בַּיִת בְּיַד מִשְׁמַח הַתְּהִלָּה סִי ק"ד מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ עֲנִינֵי חֶמֶץ וְרוּחָה לְתַתָּם לְנִכְרֵי חוּץ לְבַיִת בְּמִתְנֶה גְמוּרָה וְאוֹתוֹ הַנִּכְרֵי. הַיִּשְׂרָאֵל מִכִּירוֹ וְיִוֹדֵעַ בּוֹ שְׁלֹא יִגַע בּוֹ הַגּוֹי כָּלֵל אֲלֵא יִשְׁמֹר לּוֹ עַד לְאַחַר פֶּסַח וְיִחְזֹר וְיִתְּנֵם לּוֹ.

יִרְאֶה דְשָׁרִי. רַק שְׁיִתְּנֵם לּוֹ בְּמִתְנֶה גְמוּרָה בְּלֵי שׁוּם תְּנָאִי.

אוֹ שְׁיִמְכְרֵם לּוֹ מְכִירָה גְמוּרָה בְּדָבָר מוֹעֵט וְכוּ' וְכָתַב עָלָיו הַרְבֵּי דְנִרְאָה מִדְּבָרֵי בַעַל תְּהִלָּה בְּתִשְׁבִּי' זֶה וּבְתִשְׁבִּי' שְׁקִינְדָּם לָהּ. דְּלֹא מְהַנִּי נְתִינַת חֶמֶץ לְגוֹי אֲא"כּ הוּא גּוֹי שְׁמַחֲחוּץ לְבַיִת ע"כ.

וְכ"פ בַּש"ע ס"ג. וְכָתְבוּ הַב"ח וְשָׂאָר אַחֲרוֹנִים ז"ל דִּישׁ מְקוֹם לְטַעוֹת בְּדְבָרֵי הַש"ע דְּנִרְאָה דְהַקְפִּידָא הִיא שְׁהַנִּכְרֵי יִהְיֶה מִחוּץ לְבַיִת.

לְאַפּוּקֵי שְׁלֹא יִהְיֶה מְשֻׁרְתָא בְּבַיִת הַיִּשְׂרָאֵל. אֲבָל עַל הַחֶמֶץ אֵין קְפִידָא אִם הוּא בְּבַיִת יִשְׂרָאֵל וְא"כּ הֵנּוּ יִשְׂרָאֵל נִפְקַד בְּחֶמֶץ מִן הַגּוֹי.

אֲלֵא הַפְּנוּנָה הִיא דְעַל הַחֶמֶץ אָמַר שְׁיִהְיֶה חוּץ לְבַיִת. אֲבָל בְּגוֹי לֹא אֵינְכֶפֶת לָן אֲפִילוּ אִם הוּא בְּבַיִת שְׁהוּא מְשֻׁרְתָא שְׁלֹו: וְכָתְבוּ הַט"ז וְהַפְּר"ח ז"ל דְּהִיא גּוֹפָא שְׁהַחֶמֶץ יִהְיֶה חוּץ לְבַיִת.

שְׁפָתַי ב"י לְדַעַת הַתְּהִלָּה אֵינָה אֲלֵא מְשֻׁרְתָא חֲסִידִים. אֲבָל אַעֲיָקְרָא דְדִינָא שְׁרֵי אִף שְׁיִהְיֶה בְּתוֹךְ הַבַּיִת.

שְׁהַרֵי אֵינְתָא בְּהַדְיָא בַּפ"ק דְּפֶסַחִים דָּף ז' יִיחַד לּוֹ בַיִת אֵין זְקוּק לְבַעַר. דְּגוֹי כִּי מְעַיִל לְבַיִתָא דְנִפְשִׁיָה קָא מְעַיִל.

שְׁנַאֲמַר וְלֹא יִמְצָא בְּבַתִּיכֶם. יִצָא זֶה שְׁאֵינוֹ מְצוּי בְּיָדָהּ וְכוּ'.

וּפִירֵשׁ"י שְׁהַרֵי אוֹתוֹ זְנוּיָת מְסוּרָה לְנִכְרֵי. וְש"מ דְּאַפִּילוּ בְּבַיִת מְהַנִּי בְּיִחַד לּוֹ קָרַן זְנוּיָת. וּבְנִדְאֵי דְגַם הַתְּהִלָּה לֹא בָּא לְמַעַט יִיחַד לּוֹ קָרַן זְנוּיָת דְּזֶה קָרוּי נְמִי חוּץ לְבַיִת יִשְׂרָאֵל: אֲשֶׁר עַל פִּי זֶה פֶּתַח הַב"ח לְמַצוֹא הַיִּתֵּר לְאַנְשֵׁי מְדִינָתוֹ שְׁרֹוב מְשָׂא וּמִתָּן שְׁלֵהֶם הוּא בְּיַד שְׁרֹוּף. וְאֵי אֲפִשֶׁר לְמַכְרֵם לְגוֹי מִחוּץ לְבַיִת.

בְּפֶרֶט לְמַחֲזִיקִים בְּאוֹרֵנְד"א יֵשׁ לְהַתִּיר בְּעַנְיָן זֶה שְׁיִמְכְּרוּ לְגוֹי כָּל הַחֶמֶץ שְׁבַחְדָּר. וְגַם הַחֲדָר עֲצָמוֹ מְפֹרָה לְגוֹי.

אֲלֵא בִּינוֹן דְקִי"ל דְאֵין הַגּוֹי קוֹנֶה קַרְקַע אֲלֵא בְּשִׁטְרָה עִם נְתִינַת הַפֶּסֶף כְּדֵאֵינְתָא בַּפ"ק דְקִינְדוּשִׁין. וְטָרִיחָא מְלִתָּא לְכַתְּנֹב שְׁטָר וְכוּ' צְרִיף שְׁיִהֵא מִתְּנָה עִם הַגּוֹי שְׁיִאֲמַר לּוֹ.

אֲנִי מְקַנָּה לָהּ גַם הַחֲדָר בְּכֶסֶף זֶה וְכוּ' עֵינֵי שְׁפִיטִים דְּהֵא וְדֵאֵי אֵין לְהַשְׁכִּיר הַחֲדָר לְגוֹי. וְלוֹמַר דְשְׁכִירוֹת קוֹנֶה בְּכֶסֶף בְּלֹא שְׁטָר בִּינוֹן שְׁאֵין דְרָף לְכַתְּנֹב שְׁטָר עַל שְׁכִירוֹת כַּמ"ש ב"י בַּחמ"ש ס' קצ"ב.

חֲדָא.

דאָסור להשפיר ביתו להשים בו חמץ בפסח כמ"ש האגור ע"ש הירו"ש ועוד דמסיק בגמ' פ"ק דפסחים דשכירות לא קניא. אלא צריך למכור לגוי גם הסדר וכדפרישית עכ"ל: אף הפר"ח שם הרבה להשיב על הב"ח בזה.

דמ"ש משם האגור על שם הירו"ש דאסור להשפיר ביתו להשים בו חמץ בפסח. ליתא דלא קיי"ל פנותיה בזה דגמרא דילן פ"ק דפסחים פליגא אהאי ירו"ש.

וכמ"ש הרשב"א בתשו' סי' קע"ז ע"כ. ונראה דגמרא דילן דקאמר הפר"ח ז"ל היינו שהיא פרייטא דף ז' נכרי שוננס בביתו של ישראל ובצקו בידו וכו' ייחד לו בית אין זקוק לבער וכו' דמירי בשכירות.

כדקאמר התם עלה למימרא דשכירות קנייא עיי"ש. וקיי"ל פגמרא דילן וכמ"ש הרשב"א שם הביאו מרן ב"י בס' ת"מ ז"ל דהא דגרסינן בירו"ש פ"ק כל שעה לא שפיר אדם ביתו לנכרי ליתן בתוכו חמץ.

אומר אני דפליגי אהאי פרייטא דייחד לו בית דגמרא דידן. דקא סבר שהוא פנא דכיון דשכירות לא קנייא.

הו"ל פמפקד אצלו וכו' ואנן אגמרא דילן סמכינן ע"כ: ועוד דחה הפר"ח מ"ש הב"ח דמסיק בגמרא דפסחים דשכירות לא קנייא וכו' דהא איפכא אסיקנא בגמ' דאעג"ב דבעלמא שכירות לא קנייא.

שאני הקא דכתיב לא ימצא. ונהרי זה אינו מצוי.

וכדפירש"י שהרי אותה זווית מסורה לנכרי. ולפיכך פתב הפר"ח דיימכור החמץ בדבר מועט וישפיר הבית לנכרי אהד אהבו.

ומ"מ כתב דאסור להשפיר במעות. דאסור להשפיר באיסורי הנאה.

ואף אם המפתח ביד הישראל שפיר דמי ויכול לומר לו שלא יפסיד אחר הפסח עכ"ל: וכ"כ הנוב"י בגנוסח מכי חמץ שהובא בשו"ת שיבת ציון סי' יו"ד דיותר טוב להשפיר הסדר ולהקנות החמץ אגב שכירות הקרקע פי בשכירות ודאי קונה הנכרי מישראל בכסף לחוד.

אבל מכירת הקרקע אינה קונה אלא בכסף ושטר וכן מי שאין לו בית אינו יכול למכור הסדר בלי רשות בעל הבית. ולפעמים אינו בעיר.

או שהבעל הבית הוא נכרי. ולכן משום לא פלוג.

התקון הוא ובית דינו תקנה שנה לפל. להשפיר הסדר על ט' ימים מערב פסח עד פלות ימי הפסח עכ"ל.

הובאו דבריו בשד"ח בע' חו"מ סי' ע' אות דלתועיי"ש עוד שאסף איש טהור להקת הפוסקים מ"ש בענין זה. ורובם ככולם מסכימים לדעת הפר"ח דסגי בשכירות.

וכ"כ החת"ס סי' קי"ג שאם אי אפשר להוציא החמץ מביתו של ישראל. הרי משפיר לגוי סדרו על ט' או יו"ד ימים.

ומוכר הַחֶמֶץ אַגב שְׁכִירוֹת קַרְקַע וכו'. וְכַתּוּב עוֹד בְּסִי' קי"ז לְהַשִּׁיב לְשׂוֹאֵל בְּעֵינָיו מְכִירַת חֶמֶץ אַגב שְׁכִירוֹת קַרְקַע.

אֲנִי אֵין לָנוּ אֵלָא דִּין מְבֻנָּה דְקוֹנֵין אַגב שְׁכִי' קַרְקַע. וּמִיָּנָה לָא גִּזְוּעַ אֶפְיָלוּ זִיז כָּל שֶׁהוּא. וְאֵין לְפַקְפֵּק וּלְהַרְהֵר כָּלָל ע"כ וְעִי"ש: וְתַבִּיט עֵינֵי בְּשׁוֹר"י לְהַרְבּ מְקוֹר חֲזִיִּים ז"ל שֶׁפֶתַב בְּסִי' ת"מ בְּבִיאָוִרִים סק"ג וְז"ל מַה שֶׁפֶתַב מֶרֶן ז"ל שֶׁם בְּסִי' אֶשְׁאֶפְיָלוּ אִם אֵינֹו חֲזִיב בְּדִין בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ אֵלָא שְׁיִוְדַע שֶׁהִגּוֹי אֲלֵם.

וְיִכְפְּהוּ לְשֵׁלֶם אִם יֵאבֵד. חֲזִיב לְבַעַר ע"כ וְהִיא דַעַת הַרְמַב"ם ז"ל וְהָרֵאָב"ד ז"ל חוֹלֵק עָלָיו.

וּמִזֶּה לָמַד הַמְקו"ח בְּמְכִי' חֶמֶץ שֶׁלָּנוּ. שֶׁמְקַבֵּל מְעוֹת דְּבַר מוֹעֵט. וְהַמּוֹתֵר יִזְקוּף בְּמִלְוָה. וְהַדְּבַר יָדוּעַ בְּבִירוֹר שֶׁכְּשִׁיֵּאבֵד הַחֶמֶץ.

לֹא יִשְׁלֵם אִף בְּדִינֵיהֶם. שֶׁאִף הֵן אֵין מְחַזְקִין אוֹתוֹ רַק לְהַעֲרֵמָה בְּעֵלְמָא.

א"כ הֵנּוּ כְּאַחֲרֵיּוֹת אֲנָס עָלָיו. וְלָכֵן צָרִיף דְּנֹקָא לְמַפְּוֹר לֹו הַחֶדֶר שֶׁהַחֶמֶץ בְּתוֹכוֹ. דְּאִזּוּ הֵנּוּ פְּקַבֵּל אַחֲרֵיּוֹת עַל חֶמְצוֹ שֶׁל נְכָרִי בְּבִיתוֹ שֶׁל נְכָרִי דְּשָׂרִי וְלֹא מְהַנִּי כְּמִשְׁפִּיר לֹו הַמְקוֹם. דְּלֹא קִי"ל כַּר"ת שֶׁסּוֹבֵר דְּמְהַנִּי יִיחַד לֹו בֵּית וְכו' הֵינֵנו בְּאַחֲרֵיּוֹת.

עֵינֵי תוֹס' דָּף ו' ד"ה יִיחַד וְכו'. אֲבָל לְאוֹתָן הַדְּרִים בְּבֵית אַחֲרִים בְּשְׁכִי' מְהַנִּי מַה שֶׁמִּשְׁפִּירִין לְגוֹי הַמְקוֹם.

דְּכִינֵן שֶׁנִּסְתַּלַּק מְכָל זְכוּת שֶׁיֵּשׁ לֹו בְּבֵית זֶה שׁוֹב לֹא קָרִינֵן בֵּיהּ בֵּיתוֹ. דְּהָא לֹא בֵּיתוֹ הוּא מְכָל וְכָל עַכ"ל.

דְּנִמְצֵאתָ אוֹמֵר מְעַתָּה אִם אֵי אֲזַלִּינֵן בְּתַר גְּמָרָא דִּילָן דְּשְׁכִי' קְנִיָּא לְגַבִּי חֶמֶץ כַּמ"ש הַפַּר"ח כַּנּו"ל. מ"מ הֵינֵנו בְּדִלָא קַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵיּוֹת וְכַפִּירַש"י דַּמ"פ יִיחַד לֹו בֵּית בְּלֹא אַחֲרֵיּוֹת אִף לְשִׁיטַת ר"ת שֶׁפִּירַשׁ יִיחַד לֹו בֵּית הֵינֵנו בְּאַחֲרֵיּוֹת.

וְלֹא כִי"ל כְּנוֹתִיָּה כַּמ"ש הַמ"א שֶׁם סק"א. מֵאֵן לִימָא לָן דְּשְׁכִירוֹת קְנִיָּא בַּכַּה"ג דְּאִיפָּא אַחֲרֵיּוֹת.

וְנִמְצֵא לְפִי"ז דְּלֹא סָגִי אֵלָא בְּמְכִירָה דְּהו"ל חֶמְצוֹ שֶׁל נְכָרִי בְּבִיתוֹ שֶׁל נְכָרִי דְּאֶפְי' בְּאַחֲרֵיּוֹת שְׂרִי. וְכ"כ דְּרַב דְּרַף פְּקוּדִיף בְּמִצְוֹת ל"ת י"א בְּחֻלְק הַדְּבֹוֹר אוֹת ב' שֶׁצָּרִיף דְּנֹקָא לְמַפְּוֹר הַחֶדֶרִים וְכו' מִטַעַם שֶׁפֶתַב הַמְקו"ח וְכו' הוֹב"ד בַּהַשְׁד"ח ס' ט' שֶׁם: כָּל קַבֵּל דְּנָא חֲזָה הֵוִית לְהַרְבּ מִגֵּן הָאֵלָף שֶׁם שֶׁהַשִּׁיג הַמְקו"ח בְּזָה.

וְכַתּוּב שֶׁאֶפְיָלוּ לְדַעַת הַרְמַב"ם לֹא דְמִי. שֶׁהָרִי כִּינֵן שֶׁמְכַר סְתָמוּ כְּפִירוּשׁוֹ שֶׁאֵין עָלָיו עוֹד שׁוֹם אַחֲרֵיּוֹת מִן הַחֶמֶץ.

וְעוֹד דְּבִשְׁלָמָא בְּפִקְדוֹן רְשׁוֹתוֹ גּוֹרֵם לֹו אַחֲרֵיּוֹת. וְהַבִּיא רֵאָזָה לְזָה מְפָסְחִים דָּף ל"א בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהִלְוָה לְגוֹי עַל חֶמְצוֹ וְכו' עִי"ש וְעֵינֵן עוֹד בַּהַשְׁד"ח ס' ה' אוֹת כ"ד שֶׁאֶסְפָּ אִישׁ טְהוֹר דַּעַת הָאֲחֻרּוֹנִים ז"ל שְׂרִים וְנִכְבְּדִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מְעוֹרְרִין עַל דְּבָרֵי הַמְקו"ח הַנ"ז.

והרוצה לרבות צמאוננו בדברי קודשם יעיין שם וימצא כף נחת: ומעתה זכינו בדין מפי רבנואמא אליבא דהלכתא דסגי לן בשכירות המקום אשר בו חמץ שמוכר לנכרי ולהקנותו לו אגב קרקע בשכירות.

והכי עדיף טפי ממכירה. דבמכירה אין הנכרי קונה קרקע אלא בכסף עם שטר כמ"ש בחומ"ש סי' קצ"ד.

וטריחא מילתא לכתוב השטר. ואף אם אפשר לכתוב השטר.

לאו פולי עלמא בקיאי בתיקון לשון שטר מכירת חמץ. וחוששין אנתנו שמה ילקה בחסר או יתר המפסיד לשון השטר והבטל המכירה פאשר יוצא מפנרש בהמקו"ח סי' תמ"ח בחידושים אות ח' עיי"ש ובשאר מפרשים, ועוד רנבא דרנבא דרין בבית אחרים בשכירות.

וצריך רשות מבעל הבית למפור. ולפעמים אינו בעיר או שמה הוא נכרי.

ע"כ עדיף טפי בשכירות. וכמ"ש הגאון נוב"י שפתבנו דבריו לעיל: ונשוב עוד אל הבא"ר עד מתי יש לו זמן למפור החמץ לנכרי כנז'.

והנה מרן ב"י ז"ל סי' ת"ן כתב דמ"ש האגור להשפיר ביתו לשום בו חמץ בפסח אסר הירו"ש. פשיטא דר"ל דוקא להשפירו תוך הפסח או ע"פ.

דלא מסתברא לאסור להשפיר ביתו לגוי ל' יום קודם הפסח. אפילו שינדע שישים בו הגוי חמץ בפסח ובפסח נמי אין נראה לאסור אלא כשפירש ששכרו לשום בתוכו חמץ דומיין דשכירות בהמה.

אבל אם שכרה לדור בה, אעפ"י שפודאי יכניס בו חמץ אין לאסור בשביל זה עכ"ל. וכ"פ מור"ם בהגה שם דמותר להשפיר לו בית לדור בו וכתב הבאה"ט סק"ז דהספמת ר"א וא"ח ז"ל דאע"ב שמשפירו סתמא לדור בו.

ולא אתא לאפוקי אלא היכא שמשפירו בפירוש לשום בו חמץ כשמשפירו תוך הפסח או בע"פ. דהשתא למאי דאתינן עלה במכירת חמץ שמשפיר לו החדר שהחמץ בתוכו.

דהו"ל כמפרש לשום בתוכו חמץ דאסור. שאין להתיר בערב פסח.

אלא דיש להסתפק בדבר, אם הוא דאסור בע"פ אחר זמן איסורו דוקא. או גם קודם זמן איסורו.

והבאה"ט סק"ז כתב בע"פ מני"ו שעות ולמעלה ע"כ. דנראה דמפרש דע"פ דומיין דתוך הפסח.

דאם הוא קודם זמן איסורו. אין חילוק בין קודם ערב פסח לערב פסח וכ"כ הרב בגדי ישע סי' ד' אות ו' ושכן כתב הגר"א ז"ל דאיירי בע"פ אחר שפירש בהנאה והכי נקיטינן ע"כ הבי"מ השד"ח סי' ט' אות כ"ה.

וכ"כ הפר"ח בסי' ת"ן במ"ש המ"א והט"ז בשם האגור דדוקא תוך הפסח או ע"פ. משמע דקודם הפסח אפילו תוך ל' יום מותר ע"כ.

וא"כ הוא הדין לערב פסח קנודם חצות. דאין חילוק בין קנודם ערב פסח לקנודם חצות: אף לגבי דידיה מדנפשיה פתב הוא ז"ל דאעג"ב דבש"ס דילן פ"ק דפסחים גבי ייחד לו בית אין זקוק לבער ומוכח ה"מ דשכירות ביתו לשום בו חמץ שרי.

ה"מ קנודם ל' יום לפסח. אבל בתוך ל' אסור משום דמשתכר באיסורי הנאה.

אי נמי ה"מ מיירי דמייחדה לו בחנם או בשאילה ע"כ. ואיהו ז"ל לשיטתיה אפילו שכתב בסי' תמ"ח להשיג על הב"ח דסגי בשכירות דקיי"ל פגמרא דילן וכו' סינים שם ומיהו נ"ל דאסור להשכיר במעות משום דהוי משתכר באיסורי הנאה עד כאן: מיהו אנו לגבי דינו נקטינו כפי גוססא שכתב מרן ב"י בהאגור.

דמוכח שפיר דתוך ל' יום מותר להשכיר ביתו לנכרי. ואינו אסור אלא בע"פ או תוך הפסח.

אבל טפי לא: כמ"ש הט"ז משם הב"י וכ"כ המ"א וכ"כ המשב"ז עיי"ש. וכן הוא דעת הנוב"י שכתב בזה"ל דהשכיר החדר על תשעה יום מע"פ עד פלות ימי הפסח.

דשמעין שפיר דלא מבעיא תוך ל' יום אלא אפילו בע"פ קנודם חצות יכול להשכיר. וכן נמי דעת החת"ס שם שכתב משכיר חדרו על ט' או יו"ד ימים וכו' דהיינו כשחל ע"פ בחול אז הוי ט' ימים וכשחל ע"פ בשבת הוי עשרה ימים.

ועיין להשד"ח סי' ט' אות כ"ה מ"ש בשם האחרונים ז"ל בענין זה. ונראה דגם לדעת הפר"ח ז"ל אתי שפיר שאינו משכיר החדר ע"מ להשתכר באיסורי הנאה.

שאין פונתו אלא להנצל מהאיסור. והעד לזה שמשכיר החדר בדבר מועט בפשיטי דלא שוו אגר שכירותא דעפ"י זה גם לדעתו ז"ל יכול להשכיר בע"פ קנודם חצות ולענין אם צריך מסירת מפתח בידי הנכרי הקונה.

כתב הט"ז שם ז"ל ופשוט הוא שהחמץ יהיה מונח במקום שהנכרי יכול ליכנס שם מעצמו כדמשמע לישנא דגמרא דנכרי עייל מדנפשיה וכ"ש שלא יסגירונו במסגרת וישראל יחזיק המפתח בידו.

וכל שאינו עושה כדרך זה. הרי זה עובר בב"י וב"י ותמצו לאתר הפסח אסור בהנאה עכ"ל וכ"כ הב"ח.

אלא דהפר"ח ז"ל כתב דאף אם המפתח בידי הישראלי שפיר דמי. גם המ"א כתב שמשמעות המ"ב שאפילו לא מסר לו המפתח בידו שרי בדיעבד: ועיין להנובי"ק סי' י"ח שכתב על גוף דברי הט"ז הנז' שהם דברים תמוהים.

דמה בכך. דאפ"י אם היה פונתו להערמה.

הגע בעצמה. ישראל המוכר סחורה לתבירו באופן המועיל וכו' ולא ימסור המפתח.

ויהיה בלב המוכר להערמה גמורה שמשב בלבו לבטל המקח ואח"כ יבואו לדין. וכי אנו משגיחין בהערמה דיליה הלא נקטה את שינוי בדין ונוציא המקח ממנו בע"כ.

שכבר זכה הקונה. הלא נמי כבר זכה הנכרי הקונה ומה לנו להערמת המוכר.

וכינן שזכה הנכרי שוב אין פאן בל ירא. באופן שדברי הט"ז שכתב שאם לא מסר המפתח עובר בב"י המה דברים שאינם נכונים עיין שם: והרב חק יעקב מחלק בדברי הב"ח והט"ז, דדוקא אם עשה דברים אלו קודם המכירה או בפעולת המכירה.

דנמצא דאין פאן מכירה פלל. וכן משמעות דברי הב"ח.

אבל אם מכר מתחילה מכירה גמורה. ואחר זמן מה נותן בו הישראל מסגרתו או חותמו. אף דלכתחילה אין לעשות פן משום חשש הערמה. מ"מ בדיעבד אין לאסור החמץ דהוי פאלו נתן הישראל מסגרת או חותמו בחמץ של נכרי.

שנדאי אינו נאסר בשביל זה עיי"ש: ומעשה שעניינו הרואות שרבים וכן שלימים הקילו במסירת המפתח, ואם באנו לחוש לדעת הב"ח והט"ז ו"ל דבעו מסירת מפתח. שמה שמשה מזה כמה קלוקלים כמ"ש הש"ת שם.

לכן יש לנו לסמוך על מ"ש בקיצור ש"ע להגאון מוהרש"ג בסי' קי"ד אות ג' דאם ירא פן יקלקל הקונה יכול ליתן המסגרת אחר שמכר לו החמץ או אם הקונה מסכים להפקיד המפתח אצל הישראל שפיר דמי.

הביאו השד"ח סי' ט' אות ט'! וכ"כ הרב פה הסיים הנד"מ משם החמ"מ אם הגוי הניח המפתח אצל ישראל אין איסור בדבר.

וסיים ונראה דה"ה אם לאחר שמכר ומסר המפתח. אמר לגוי הישר בעיניך שתניח המפתח אצלי והניחו אצלו דאין איסור בדבר ע"כ: ועיין עוד להשד"ח סי' ט' אות ו' ד"ה ועל החשש דמשום מסירת מפתח.

כתב משם הרב בגדי ישע סי' ב' אות ב' ונ"ל ואף שהב"ח והט"ז אסרו לסגור החמץ במסגר מפני שנראה פה הערמה. ודאי הם מייירי שמכר לו ושלם כל דמי החמץ לישראל קודם הפסח.

לכן אם יסגור במסגר שלו הוי הערמה. כי מה לו להסגיר חמץ של נכרי.

אבל פשוטף עליו במלוה. יתר דמי המכירה עד אחר הפסח.

אין זה הערמה. מה שמסגיר הבית שבו החמץ.

כי הוא תופס במשכון עד שישלם לו. וכשישלם לו אף בפסח יפתח לו הישראל את המסגר.

ויניח אותו ליקח חמצו ואם לא הנה החמץ באחריות הישראל. הנה מותר אף אם הנה חמץ בבית ישראל.

כיון דישאל מנכרי לא קני משכון וכו' עיי"ש מה שהאריך בזה וסיים הגאון שד"ח ו"ל ובאמת נראים הדברים נכונים בטעמם. דאין שייך בכי האי גוונא שום חשש הערמה כיון שהדבר ידוע דתפיס ליה אדמיה ע"כ: ומעשה אנו בדין שנהגנו לכתוב בשטר מכירת החמץ בזה"ל ובעד פל החמץ נתן בגדי בתורת עירבון סף פלוני.

והנשאר זקפתי עליו במלנה עד אשר ישקול וימדוד כל מין למינו וישלם דמי הכל עספ"א וכו' דלפי זה אף אם לא מסר לו המפתח אין בזה חשש: אף זאת עומדת לנגדי פיון דאוקמינו לעיל דסגי לן בשכירות החדר שבו החמץ.

ובשכירות אין צריף שטר. א"כ למה הנהיגו הראשונים ז"ל להצריף שטר במכירת החמץ ותביט עיני להגאון שד"ח ז"ל סי' ט' אות כ"ד שנגדח בזה ז"ל אלא דלפי זה קשה.

דא"כ כל הטורח שהצריכו הקדמונים לכתוב שטר למכירת חמץ למה. הלא אנו מקנים החמץ אגב שכירות החדר ובשכירות קרקע א"צ שום שטר.

ובשלמא לדעת הסוברים דבקרקע שהוא שלו לגמרי לא סגי בלא מכירה. ניקח דאיצטריף לכתוב שטר מכירת חמץ משום מכירת קרקע אף לפי דעת הסוברים דבין אם החדר שלו לגמרי.

ובין אם אינו אלא בשכירות בידו, דינא הוא להקנותו לנכרי בשכירות בלבד. אם פן טעמא בעי.

האי שטרא למה לן כלל, ואולי משום שכל עיקר מכירת חמץ מיוחדתהערה. ראו לתקן כל מאי דאפשר להראות יפוי פח המכירה לתזקה במסמרים.

וגם כי אם לא היה צריף שום שטר. הנה הדבר מסור ביד כל אדם.

ושמא לא היו עושים הקנאה כדבעי לפום דינא. ועל ידי שיצטרף לכתוב שטר ההקנאה פדיו וכהלקה.

וידע גם פן איזה דברים צריכים מכירה. כי לאו כו"ע דינא גמירי ועושים הטפל עיקר ועיקר אפילו כטפל אינו בעיניהם עד כאן לשונו: ושכח אני מ"ש השד"ח ז"ל שם סי' ט' אות ו' תיקון מכירה פללית ע"י רב חכם עיר מו"ץ אחר שפותרין לו הרשאה חתומה מפל קהל בני עירו.

אשר נמצא אהם וברשותם חמץ. שיש רשות בידו להשכיר מקום עמידת החמץ בחצריהם ובטירתם ולמפור החמץ אגב קרקע לנכרי אשר יישר בעיניו וכו' עיי"ש.

וכן עשיתי מעשה בעי"ת "תמושנת" יע"א בשנת תש"ד ותש"ה זמן המלקמה לתפ"ץ אשר היה קשה לרוב העם להשיג טרף לביתם לחם ומזון אחר הפסח אם יבערו מה שיש בידם. ואף גם זאת מעונש הממשלה לא יוכלו לגלות מטמוניהם לכל פן נכר.

והודענו בתוך קהל עם העי"א ענין זה. והספימה דעתם לכה.

וברוף אלהינו שהאיר עינינו בתורתו הקדושה וצדיקים ילכו בם. ה' יעזרנו על דבר כבוד שמו יתברך אמן נאם הצעיר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט סימן טז שאלה.

יצאתי לישע האור כי טוב אור "אלק'טריק" בשמים ועלתה לו. אם לענין שאין בהדלקתו ביו"ט חשש נולד כי הא דתנן במסכת ביצה ד' אין מוציאין את האש ביו"ט לא מן האבנים וכו' וקמפרש בגמ' דאסור משום נולד וזאת שנית.

לענין גרם כפוי ע"י "ריווחי" אם נוכל להכין אותה ביום טוב אף אחר הדלקתו: תשובה. בס"ד על ראשון ראשון.

אחר התקירה שחקרנו בעסק אלקטרי"ק. מצאנו ראינו לא דמי למאי דתנן אין מוציאין את האש וכו' דהתם אין האש מצויה באבנים וכו' לא בכח ולא בפועל רק עתה ע"י המצאה שמחככים באבנים וכיוצא מולידים כידודי אש יתמלטו.

ומקבלים אותם הניצוצות בנעורת של פשתן דקה, וע"י פן מבערין האש. והוי ממש נולד גמור אשר לא היה מאז מצוי לא הוא ולא מקצתו משא"כ האלקטרי"ק אשר האש מצויה בו תמיד ממכוננתו ונמשכת אחר החוטים של ברזל הנמשכים ממנה.

אל מקום אשר יפנה החוט אחריו ילך האש. ורק על ידי המפתח הפותח והסוגר אשר קבוע בחוטים בכל הבתים או עם "הקונטור" הוא המונע האור מלהבער "לאמפול" המאיר לארץ ולדרים שפעולת המפתח הוא להיות מפריד בין שני החוטים הקבועים בו. אשר יתלפדו ומהם תצא אורה אל האמפול"ל. כי כאשר יפתח יתחברו שני החוטים ונדליק לאמפול"ל.

וכאשר יסגר יתפרדו ויכבה האור. אבל לעולם האש היא מצויה בחוטים אף אם יהיו נפרדים.

א"כ נמצא מה שפותח המפתח ביו"ט ונדלק האמפול"ל ע"י שמתחברים החוטים. אינו אלא כמדליק פתילה מגחלת שמצוי בה האש והאור נתלה בה.

ואין כאן חשש נולד. ונוכל להבין ענין זה מדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות יו"ט פ"ד ה"א וז"ל שלא הותר ביו"ט אלא להבעיר מאש מצויה אבל להמציא אש אסור וכו' ע"כ.

שפנון במ"ש באש מצויה. דר"ל דלא בעינן עד שתהא האש מעלה שלהבת ואז מותר להבעיר ממנה, אלא אפילו אינה רק גחלת עוממת ובהתחבר אליה דבר שהאש שולטת בו מתבער ממנה קרינן ביה שפיר אש מצויה.

ומותר להבעיר ממנה ביו"ט. והכא נמי בהאלקטרי"ק שהאש מצויה בגוף החוטים ובהתחברותם האור יוצא להאמפול"ל הוי ממש כמדליק מאש מצויה.

ואין מקום להאריך בזה. כי פשוט הוא אחר חזו"ר חזו"ר הנית להרה"ג כמוהר"א בן שמעון ז"ל שכן כתב בשו"ת מצור דבש ה' יו"ט סי' יו"ד: ולענין גרם פיבוי ביו"ט.

הנה כתב מרן הש"ע בסי' תקי"ד ס"ג וז"ל גר של שענה שרוצה להדליקו ביו"ט וחס עליו שלא ישרף פולו. יכול ליתן סביבו קודם שיידליקנו דבר המונע מלישרף בענין שיכבה פשיגוע שם עכ"ל.

נראה מזה דגם ביו"ט עצמו יכול להכין גרם פיבוי ביו"ט. אלא עפ"י שני תנאים הללו.

אחד שהדבר הגורם פיבוי יתן דוקא סביבו ולא בגוף הגר הדולק. תנאי השני שאפילו סביבו לא יתן אלא קודם שיידליקנו ולא אחר הדלקה, ומעתה חל עלינו חובת ביאור לענין אלקטרי"ק אם גם הוא חל עליו חובת התנאים הללו: ולבוא עד תכונת פסק הש"ע המקור אשר ממנו שאב דין זה והוא דכתבו התוס' ביו"ט דף כ"ב בהיהא דהמסתפק מהשמן שפנר חייב משום מכבה.

אינו ר"ל מפני שממהר פיבוי. דלא הוי אלא גרם פיבוי ושרי ביו"ט.

ובשבת אינו חייב, אלא היינו טעמא הואיל דבאותה שעה שהוא מסתפק ממנה. מכהה אורה.

דלא יכיל לאנהורי פולי האי פי איכא שמן בנר. ולכך נראה ככבוי.

ומכאן יש להתיר קנדיל"א של שענה גדולה לחתונה למטה ממנה. כיון שבשעה שחונה אותה אינו מכחיש אורה כלל.

אעפ"י שהוא גורם לגרום פיבוייה שרי ע"כ. והרא"ש הקשה על דין הקנדיל"א מההיא דשפופרת עפ"י הגר דאסור בשבת דף כ"ט דילקא אתי לאיסתפוקי מניה.

והיינו על פירוש מפי שממהר פיבוייו. שאינו מכחיש מאור הגר כלל.

שקרי הגר לעולם מלא שמן המטפטף מן השפופרת ומכח קושא זו כתב הילכה נראה טעמא דמסתפק מן הגר משום שממהר פיבוייו. ואף רבנו דרבי יוסי מודו בהאי גרם פיבוי דחייב.

דע"כ לא פליגי התם אלא משום שאינו נוגע בדבר הדולק. אלא עושה דבר חוצה הגורם את הפיבוי פשמגיע שם הדליקה.

אבל הכא השמן והפתילה שתייהן גורמין את הדליקה. והמעטמאחד מהן ממהר את הפיבוי וסייב עד כאן: דנראה מדברי הרא"ש ז"ל.

דג' חילוקים יש פאן בגרם פיבוי. ב' לאיסור ואחת להיתר.

א' לאיסור גם לדעת התוס' כההיא דמסתפק מן השמן שבנר הדולק שמכהה אורו והוי כפיבוי פיבויים ב' לאיסור לדעת הרא"ש דוקא. אם חונה מן הגר של שענה לקצרו או עושה מעשה בגוף השמן והפתילה למעטו.

אעפ"י שאינו מכהה אורו. רק שממהר פיבוייו.

לדעת הרא"ש אסור ולדעת התוס' מותר. והג' להיתר אליבא דכו"ע אם אינו נוגע בדבר הדולק אלא עושה דבר חוצה לו הגורם את פיבוייו.

ועל פי חלוקה שנית זאת דקדק רבינו ב"י מדברי הרא"ש לבאר דברי רביהט"ו. שכתב בסי' תקי"ד ז"ל דנראה מדבריו דקנדיל"א של שענה בעודו דולק אסור לחנותכו לשנים אף באור.

דכיון שעושה מעשה בשענה ובפתילה חשוב מכבה ואסור. וכך הם דברי רבינו שלא מצא תיקון לגר של שענה אלא לתת סביביו דבר המונע מלשרוף קודם שידליקנה.

כמו שנראה מדקאמר גר של שענה שרצה להדליקו ביו"ט משמע דכשרוצה להדליקו בעדיין לא הדליקו מיירי. אבל אם היתה דלוקה כבר.

אינו יכול לעשות שום תיקון. וכן משמע מדברי הרא"ש שכתבתי עכ"ל.

הא קמן דמה שמדקדק ב"י שאין תיקון לגר של שענה לתת סביבו דבר המונע מלשרוף. דוקא קודם שידליקנו אבל אם היתה דלוקה אינו יכול לעשות שום תיקון.

מִיָּרִי בְּגֵרָם כִּיבּוּי שְׁעוֹשָׁה מַעֲשֵׂה בְּגוֹף הַגֵּר. וּעַפִּי הַנְּחָה זֶה פָּסֵק הַדִּין בִּשְׁ"ע וְהַנִּיחַ הַתְּנָאִים הַנּוֹ'.

שְׂיִהְיֶה הַגֵּרָם כִּיבּוּי סְבִיבּוֹ. וַיִּתֵּן אוֹתוֹ קוֹדֵם שְׂיִדְלִיקֵנוּ.

אָבֵל אִם הוּא כְּפִי חֲלֻקָּה שְׁלִישִׁית שֶׁהַגֵּרָם כִּיבּוּי אֵינּוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּגוֹף הַגֵּר. אֲלֵא חוּצָה לוֹ מוֹתֵר לִיתֵן אוֹתוֹ אַף אַחַר שְׂיִדְלִיקֵנוּ: אֲלֵא דְצָרִיף עֵינּוּ דְהַשְׁתָּא דְאַמְרַת דְּהַשְׁ"ע מִיָּרִי בְּעוֹשָׁה מַעֲשֵׂה בְּגוֹף הַגֵּר.

אֲמַאי נָקֹט לְשׁוֹן זֶה לְתַת סְבִיבּוֹ דְּמִשְׁמַע דְּלֹא מִיָּרִי בְּגוֹפוֹ וּי"ל כַּמ"ש הָרַב מְשַׁבְּצוֹת זָהָב שֵׁם וְז"ל אֲזַפִּיר כָּאֵן מַה שְׂיִשׁ עוֹשִׂין "בוֹאק" שֶׁשְׁטא"ק" כּוֹרְכִין אוֹתוֹ בְּכָלִי מִתְּכּוֹת. וַיִּשׁ בְּכָלִי כְּעֵין מְסַפְּרִים חוֹתְכִין בְּשַׁעֲוָה וּמוֹנַע לְשׁוֹרֶף יוֹתֵר.

עכ"פּ לַעֲשׂוֹת זֶה קוֹדֵם הַדְּלָקָה. דְּלֹאֲחַר הַדְּלָקָה.

לְהַמְחִיב"ר וְהוּא דַעַת הָרָא"ש יֵשׁ לְאַסּוֹר זֶה ע"כ. דְּלִפִּי"ז א"ש דְּנָקֹט סְבִיבּוֹ דְּבְּאַמְתָּה הוּא סְבִיבּוֹ אָבֵל הוּא חוֹתֵף בְּגוֹף הַגֵּר.

אִיבְרָא דְעֵין רוּאָה לְהַמְפָּרְשִׁים וְ"ל שְׁלֵא דְרַכּוּ בְּדַרְךָ זֶה בְּדַעַת הַשְׁ"ע. מִהָא שְׁתַּמָּה הַרְב"ח עַל מַה שְׂדַקְדָּק הַרְב"י מְדַבְּרֵי הַטּוֹר.

וְכַתֵּב דֹא"כ מַאי אִיְרִינָא שְׂיִכּוֹל לִיתֵן סְבִיבּוֹ דְּבָר הַמוֹנַע מִלְּשׁוֹרֶף. אֲפִילוּ לְחַתְתָּן מְמַנּוּ בְּאוֹר יְכוֹל כֵּינּוּן שְׁלֵא הַנְּדַלְקָה עַדִּין אוֹ דְּלִיתֵן סְבִיבּוֹ דְּבָר הַמוֹנַע מוֹתֵר אֲפִילוּ כְּבָר הַנְּדַלְקָה כֵּינּוּן שְׂאֵינוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּגוֹף הַקַּנְדִּיל"א.

וּמ"ש שְׁרוּצָה לְהַדְּלִיק לֹא דְנוֹקָא קְאָמֵר. דְּאֲפִילוּ הוּא דוֹלַק שְׂרֵי מֵאַחַר דְּגֵרָם כִּיבּוּי הוּא זֶה שְׁעוֹשָׁה דְּבָר חוּצָה לוֹ.

אֲלֵא דְאוֹרְחָא דְמִילְתָּא הוּא לִיתֵן סְבִיבּוֹ קוֹדֵם שְׂיִדְלִיקֵנוּ ע"כ דְּנִרְאָה דְהַרְב"ח הַבֵּין בְּדַעַת הַב"י דְּאַף בְּגֵרָם כִּיבּוּי שְׁעוֹשָׁה דְּבָר חוּצָה לוֹ. צָרִיף לִיתֵן דְּנוֹקָא קוֹדֵם שְׂיִדְלִיקֵנוּ.

וְכֵן מִשְׁמַע בַּמ"א סק"ז, וְכֵן דְּקָדֵם הַמְּשַׁבְּצוֹת זָהָב שֵׁם וְז"ל מְדַקְדּוּק אֲדוּנִינוּ מְרֵן הַמְּשַׁבְּצוֹת וְ"ל בַּב"י נִרְאָה כִּי לְהָרָא"ש מִיְפָשֵׁט פְּשִׁטָּא לִיה. דְּלִחְתָּן בְּאוֹר מְשַׁעֲוָה שְׂהַנְּדַלַק אֲסוֹר מְשַׁפּוֹרְתָה.

הָא לִיתֵן עָלָיו דְּבָר הַמוֹנַע חוּצָה לוֹ. סָפֵק הוּא.

וּמִטּוֹר מִשְׁמַע לִיה דְּאֲסוֹר גַּם זֶה. וּמִשׁוֹ"ה חֲזוֹר וְכַתֵּב הַב"י וְכ"נ מְהָרָא"ש שְׂאָף זֶה אֲסוֹר כְּשֶׁהַנְּדַלַק ע"כ.

דְּנִרְאָה מְדַעַת קְדוּשִׁים הִלְלוּ שְׂדַעַת מְרֵן הַב"י שְׂאָף שְׂאֵינוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּגוֹף הַגֵּר לְגֵרָם לוֹ כִּיבּוּי. אֲלֵא חוּצָה לוֹ.

עִם כָּל זֶה אֵין יְכוֹל לַעֲשׂוֹת אַחַר שְׂהַנְּדַלַק: וּלְפִי הָאֲמוֹר יִקְשָׁה מִמַּאי שְׂפָסֵק בְּסִי' שֶׁל"ד סכ"ד בְּטִלִית שְׂאֲחִז בְּהָ הָאוֹר שְׂהַכְרִיעַ פְּסָבְרָא שְׁנִית שְׂיִכּוֹל לִיתֵן עָלֶיהָ מְשַׁקִּין שְׂתַּכְבָּה הָאֵשׁ כְּשִׁיגִיעַ לְשָׁם.

וְהִרִי הַטִּלִית כְּבָר אֲחִז בְּהָ הָאוֹר. וְעכ"ז מִתִּיר לַעֲשׂוֹת בְּהָ גֵרָם כִּיבּוּי.

והרב משב"ז תירץ בזה. דמ"ש הרא"ש חוצה לו מותר היינו בטלית שאחז בה האור.
אעג"ב שתעבור ומגיע האש לכל הטלית. מ"ד לא הוקצה להדליק רק נפל עליו אש
באונס.

ולכן מותר גרם פיבוי פזה. משא"כ השענה והפתילה שניהם הוכנו להדלקה כל שממעט
מאחד מהם אחר שהודלק.

גרם פיבוי פזה אסור ע"כ. ולכאורה דברי קודשו ולא כמאן דלכל הדעות בין להתוס'
בין לדעת הרא"ש והטור.

לאו מדין הכנה קמייירי בגרם פיבוי. ואפשר דרצה לומר דבטלית פיון דלא הוקצה
להדלקה.

אף שנותן דבר הגורם פיבוי על קצתו. לא הני פעושה מעושה בגוף דבר הדולק.
ורואין אנו אותו מקום שעדיין לא הגיעו האור כאלו אינו מגוף דבר הדולק. ושפיר קרינו
ביה חוצה לו משא"כ בגר שהוקצה להדלקה.

אף שנותן הגרם פיבוי חוץ למקום הדולק. ה"מ רואין אותו כאלו הוא דלוק ככר.
ובזה תירץ קושית הרמג"א סק"ז שהקשה על הב"י מ"ש מטלית וכו' ופי' המחה"ש
פוננתו דהא בטלית ג"כ עושה מעושה בגוף דבר הדלוק ע"כ. ולפי מה שכתבנו בדעת
המשב"ז א"ש ודו"ק: וממוצא דבר אנו למדין דדעת מרן הב"י דמ"ש הרא"ש חוצה לו
מותר.

היא סובלת שני פירושים פירוש האחד. שעושה דבר הגורם פיבוי חוץ להגר כגון שנותן
על הגר ספין או שתוחבה בחול וכיוצא.

אעפ"י שאינו עושה מעושה בגוף הגר. מ"מ פיון שנוגע בגר לא שרי בכה"ג רק קודם
שידליקנה.

וכ"כ הרב משב"ז שם שפייים שהרוצה להחמיר לכתחלה כפי הבנת הב"י בטור וכפ"ש
משמעות המחבר כל שהודלק אף לשום על השענה דבר המונע אסור. ואף לתחוב בחול.
וכ"ש "בצוונג"ל". או במספרים לחתוך בקצת שענה אסור לפי"ז עכ"ל.

והפ"י השני במלת חוצה. שעושה דבר הגורם פיבוי חוץ להגר הדולק ואינו נוגע בו כלל
כהאי גוונא שרי אף לאחר שהודלק אף לדעת הב"י.

ובהיא שכתב בסי' של"ד סעיף כ"ב עושים מחיצה בכל הפלים ואפילו פלי חרס חזשים
מלאים מים שנדאי יתבקעו ופשיגוע והם הדליקה דגרם פיבוי שרי עכ"ל. וכמו שכתב
הרב בגדי ישע סי' תקי"ד דטעם דשרו רבנו בזה משום שאינו נוגע בדבר הדולק אלא
עושה לחיץ בפני הדליקה ע"כ.

ומה שהתירו בטלית ליתן משקין על קצתו היינו משום דחיישינו לאותו קצה כאלו אינו
מגוף הטלית פיון שלא הוקצה להדלקה וכמ"ש בדעת המשב"ז: וכל זה הוא נראה
להחמיר לפי דקדוק לשון הב"י וכאמור.

אָבֵל פֿשוטט הוא לפי דעת הפוסקים שלא אָסר הָרֵא"ש אֶלָּא בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּגוּף הַגֵּר מִמֶּשׁ. אָבֵל לַתַּת עָלֶיהָ סָפִין אוֹ אֶפְיָלוּ לִיתְנָה בְּחוּל שָׂרֵי אָף לְאַחַר שֶׁהוֹדְלָק וּכְמ"ש הַרְב"ח פְּתַבְנוּ דְּבָרָיו לְעֵיל.

וְכֵן דַּעַת הַמ"א סָק"ח וְעֵינֵן מַחֵה"ש. וְכ"כ הַרְט"ז סָק"ו שֶׁהֵבִיא מ"ש רש"ל פ"ב דְּשָׂרֵי לְתַחֲבֹב גַּר הַדּוֹלָק בְּבֵית הַפְּנִסָּת בְּחוּל פְּדֵי שְׂלֵא יִשְׂרָף יוֹתֵר מִמָּה שְׂיוֹצֵא לְחוּץ וְכו' אָבֵן לְהַתִּיר לְכַתְחֵלָה לֹא יִרְאֶה בְּעֵינֵי נֶגֶד דְּבָרֵי הָרֵא"ש.

מֵאַחַר שֶׁמִּמַּעַט גּוֹף הַשְּׂעוּנָה שֶׁהוּא דוֹלָק ע"כ. וְכַתֵּב הַרְט"ז וְלַעֲנִיד גִּרְאָה דְּתַחֲבִיבַת הַגֵּר בְּחוּל שָׂרֵי גַם כֵּן לְהָרֵא"ש.

דַּע"כ לֹא אָסַר הָרֵא"ש אֶלָּא כְּשֶׁמִּמַּעַט הַשְּׂמֹן וְהַפְּתִילָה. אָבֵל פֶּאֵן אֵינּוּ מִמַּעַט אֶלָּא עַל יְדֵי שְׂתוּחְבוּ בְּחוּל אֵינּוּ יָכוֹל לְהַדְלִיק מִחֲמַת שֶׁהַחוּל נוֹפֵל עָלָיו זֶהוּ מִמֶּשׁ עֵנִין שֶׁכַּתֵּב הַטּוֹר שְׂמֹתָר לְהַשִּׁים סָבִיב הַגֵּר אֵינָה דְּבָר פְּדֵי שְׂיִגְרוֹם הַפְּיָבוּי ה"נ בְּתוֹף תַּחֲבִיבָה בְּחוּל ע"כ: וְהַשְּׂמֵא הֵכָא לְעֵנִין גַּרְם פְּיָבוּי שֶׁל הָאֵלֶקְטֵרִי"ק.

שֶׁהוּא בְּאֵנְפֵן זֶה. דְּהֵינּוּ שְׂעוֹשִׂין חוּט אֲרוֹף קָצַת.

וְרֵאשׁוּ הָאֵחָד תְּלוּי בְּמַפְתָּח שְׂפוֹגֵר וּפּוֹתֵחַ בְּקוֹנְטוֹ"ר וּבְרֵאשׁוּ הַשְּׂנֵי תְלוּי בּוֹ אֵינָה דְּבָר פְּכַד קָצַת פְּתַחֲכִית בְּרִזָּל וְכִינֵצָא. וְאִמְצָעִית הַחוּט תְּלוּי בְּמַפְתָּח שֶׁל רִיווּא"י וְנִמְצָא רֵאשׁ הַחוּט הַשְּׂנֵי שְׂתְלוּי בּוֹ הַדְּבָר הַמְּכַבֵּיד.

מְשׁוֹלְשֵׁל וְעוֹמֵד לְצַד מְטָה. וְכִשְׂמַצְלֵצֵל הַרִיוּא"י נְסוּבָב הַמַּפְתָּח לְאַחֹר נְשָׂמֵט וְיִנֵּצָא מִמֶּנּוּ אִמְצָעִית הַחוּט הַתְּלוּי בּוֹ.

וּמִתוֹף פֶּךָ מְכַבֵּיד וְיוֹרֵד לְמַטָּה בְּכַח הַדְּבָר הַפְּכַד הַתְּלוּי בְּרֵאשׁ הַחוּט, וּמוֹשֵׁף עִמּוֹ הַמַּפְתָּח שֶׁבְקוֹנְטוֹ"ר נְסוּגֵר בְּעַד הָאוֹר. וְעִי"ז מְכַבֶּה כָּל הַגֵּרוֹת שֶׁכַּפִּית.

וְנִמְצָא שְׂאֵינּוּ עוֹשֶׂה שׁוּם מַעֲשֵׂה בְּגוֹף הָאֵמְפו"ל שֶׁכֵּן שֵׁינֵף הַהִבְעָרָה וְהַפְּיָבוּי לֹא מִיבְעֵינָא לְדַעַת הַב"ח וְהַט"ז וְדַעַמְיָהוּ. דְּסָבְרֵי מְרַנֵּן דְּלֹא אָסַר הָרֵא"ש אֶלָּא בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּגוֹף הַגֵּר הַדּוֹלָק.

אָבֵל לַתַּת עָלָיו סָפִין אוֹ דְּבָר אַחַר אוֹ לִיתְנָה בְּחוּל שָׂרֵי אָף לְאַחַר שֶׁהוֹדְלָק. דְּהַשְּׂמֵא וְדֵאֵי לְעֵנִין אֵלֶקְטֵרִי"ק אֵינּוּ שׁוּם פְּקוּוֹק שְׂמֹתָר לְהַכִּין לוֹ הַגֵּרִים פְּיָבוּי הַנְּזָכָר אָף לְאַחַר שֶׁהוֹדְלָק.

דְּזֵה עֲדִיף טְפֵי מִנְתִּינַת סָפִין הַגֵּר אוֹ לְתוֹחְבָּה בְּחוּל. אֶלָּא אֶפְיָלוּ לְפִי מַה שֶׁדִּקְדָּקוּ בְּדַעַת מְרַן הַב"י.

שְׂאֶפְיָלוּ לְתוֹחְבָּה בְּחוּל. אוֹסֵר בָּהּ.

מ"מ הֵכָא בְּגַרְם פְּיָבוּי זֶה שֶׁל הָאֵלֶקְטֵרִי"ק. א"ש גַּם לְדַעַת מְרַן ו"ל.

שְׂהָרֵי אֵינּוּ נוֹגַע בְּגוֹף הָאֵמְפו"ל הַדּוֹלָק. אֶלָּא חוּצָה דְּחוּצָה לוֹ.

וְיָכוֹל לְהַכִּינּוּ אָף לְאַחַר שֶׁהוֹדְלָק זֶה מַה שֶׁנִּרְאֶה לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעַתִּי בְּכַחַת דְּהִתִּירָא בְּעֵנִין זֶה: שׁוּב אַחַר זְמַן חֲזוֹן הַרְבִּית"י לְהַרְה"ג כְּמוֹהֵרִי"ו הַשִּׁישׁ נר"ו בְּסֵה"ב מִיָּמֵם חֲזִיִּים סִי'

ל"ד דף מ"ו ע"ב שפכת להתיר כפוי מאור האלקטרי"ק בהדגיא ביו"ט אף שלא ע"י שעון הריווא"י או אפילו ע"י גוי.

ובנה יסודתו עפ"י מאי דאיתא בביצה דף י"א דב"ה מתירין ליתן עור לפני הדורסן וכו' ונ"ל והנה פשוט דדין הגר קדין אנוכל נפש ועדיף מניה ובפרט המאור הגדול הזה האלטקרי"ק. אין לה פבוד יו"ט ושמתתו יותר ממנו.

ואם תאסור לו לכבותו נמנע מלהדליקו. משום דאית פסיקא טובא.

אם יניחנו דולק וכו'. וא"כ כמו שהתירו בנתינת העור לפני הדורסן סופו משום תחילתו.

הכא נמי נתיר כפוי אטו הדלקה דטעמם שנה. משום מניעת שמחת יו"ט.

ואף שיכול לכבות ע"י גוי או ע"י השעון לא נטריח אותו כמו שלא הטריחוהו ליתן העור לפני הדורסן ע"י גוי עכ"ל: וכשאני לעצמי הדיוט כמו שאמרתי אחר המחז"ר מכת"ר. דמיונו פאריה אינו עולה יפה.

ושתי תשובות בדבר. חדא דשאני גבי עור וכו' דלא סגי בלא"ה דאין שמחת יו"ט בלא בשר.

דין הוא שיתירו סופו משום תחילתו. משא"כ במאור האלקטרי"ק.

כן אמת שהאור הנכבד הזה רבו יתירא השתפכות ביה. מ"מ אף אם ימנע ולא ידליק.

סגי ליה בלא"ה. כי אין נגרע דבר משמחת יו"ט.

דיכול להסתפסק בכחם הרבה של שענה וליכול וליחדי. ותו לא צריכת לדין התירו סופו משום תחילתו.

ועוד שנית. והיא עיקר.

דלא שוו בשיעוריהן. דשאני גבי עור וכו' דאין פאן איסור מלאכה בהדגיא בנתינתו לפני הדורסן.

והוא זפט שם בגמ' דפריף הש"ס אהא דת"ר אין משלחין אם התלבים וכו' מאי שנא מעור לפני הדורסן. ומשני.

התם לא מוכחא מילתא. משום דחזי למיזגא עליה וכו' ופירש"י לא מוכחא מילתא שתהא שטיחתו לצורך עיבוד דמימר אמר.

האי דשרו ליה רבנן לתתו לפני הדורסן מפני צורך יו"ט התירו. שאף שטיחתו צורך יו"ט דחזי למיזגא עליה וכו' עיי"ש.

הרי לה דנתינת העור לפני הדורסן לא מוכח בהדגיא שיש בו איסור מלאכה אלא דממילא נעשית ובזה התירו בו סופו משום תחילתו. אשר לא כן בכיפוי האור שיש בו מלאכה להדגיא דמכבה הוא מט"ל אבות מלאכות.

ואף שהיא מלאכה שא"ל לגופה שאינו עושה פחם. מ"מ חיוב חטאת ליכא אכל איסורא דאורייתא איכא מיתה.

ובאִיסור דאורייתא לא אָמרו התירו סוֹפֵן מִשׁוּם תְּחִלְתָּן וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּאִפְסָן ג' אוֹ אַרְבָּעָה שְׁאֵמְרוּ בְּש"ס שֶׁמֶשׁ שֶׁהִתִּירוּ סוֹפֵן מִשׁוּם תְּחִלְתָּן אֵינָם אֶלָּא בְּאִיסוּר דְּרַבָּנָן עֵי"ש. וְכ"כ הָרַב הַנּוֹז' נר"ו לְעֵיל שֶׁמֶשׁ עַל מ"ש הַלַּח"מ דְּלֹא הִתִּיהוּ בְּכַבּוּי סוֹפּוֹ מִשׁוּם תְּחִלְתּוֹ דְּוִמְיָא דְּעוֹר וְכו' וְכַתֵּב מִדְּנִכְשִׁיהָ הַטַּעַם.

מִשׁוּם דְּאִיסוּר כַּבּוּי גְּחָלִים לְעֲשׂוֹתָן פְּחָמִים הוּא דְּאִוְרִייתָא. וְאִיסוּר נְתִינַת עוֹר לְפָנֵי הַדּוֹרְסָן הוּא מִדְּרַבָּנָן מִשׁוּם מְוַקְצָה עֵי"ש.

וְהוּא הַדִּין נָמִי בְּכִיבּוּי הָאֹר אֶלְקִטְרִי"ק יֵשׁ בּוֹ אִיסוּר מְכַבָּה מִיָּהָ אֲשֶׁר עַלְפֵי מ"ש שְׁפַתְכֵּנוּ בְּעֲנִיּוּתֵינוּ לְגַבֵּי דִידֵי פְּשׁוּט לְאַסֹּר לְכַבּוֹת בְּהִדְיָא. אֶלָּא ע"י שְׁעוֹן הַרִיוּוֹא"י אוֹ ע"י גוֹי מִיָּהָ.

וְאֵל ה' וַיֵּאָר לָנוּ בְּמֵאוֹר שֶׁל תּוֹרָה אַכִּי"ר ע"ה מִסְּעוּד הַכֹּהֵן ס"ט: סִימָן י"ז שְׁאֵלָה, מִפְּנֵי צוּק הָעֵתִים וְדוֹחַק הַזְּמַן שֶׁיֵּשׁ בְּשִׁנָּה זוֹ (שְׁנַת הַתַּש"ב לִיצִירָה) מִפְּנֵי הַמְּלַחְמוֹת הַיֵּאֱמָר דֵּי לְצָרָה. שְׁאִין הִרְשׁוּת נְתוּנָה בְּיַד הַקְּצָבִים לְהַזְמִין בְּשֶׁר קוֹנָם יו"ט רַק וְאִף עַד יוֹם ה' בְּשַׁבָּת.

וְאִירַע שְׁחַל חַג הַפֶּסַח בְּיוֹם ה' בְּשַׁבָּת. וּבְשַׁלְמָא אִם הָיוּ מְחַלְקִים הַבְּשֶׁר בְּבִקְרָא וְאוֹכְלִים מִמֶּנּוּ סְעוּדַת שְׁחָרִית.

אִין פָּאן חֲשֵׁשׁ. אַעג"ב דֵּיִשׁ מְחַמִּירִין שְׁלֹא לְשַׁחֲטָא בִּיּו"ט א', כַּמ"ש הָרַב בֵּית יְהוּדָה בְּמַנְהֵגִים הַשְּׂיִיכִים לר"ה ס"ג פִּינּוֹן שְׁאֵפְשֶׁר לְשַׁחֲטָא מִבְּעָרְב.

הָכָא דְּלֹא אֵפְשֶׁר שְׁאֵנִי. אִף הָכָא שְׁאִין לָהֶם רְשׁוּת לְחַלֵּק הַבְּשֶׁר לְכָל אִישׁ וְאִישׁ עַד לְמַחְרַת בְּיוֹם שְׁשִׁי שֶׁהוּא יו"ט ב' ש"ג.

מִעֲתָה יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם יְכוּלִים לְסַמְּוֵה עַל מָה שְׁיֵאֱכַל הַשּׁוֹחֲט מִמֶּנּוּ אֵינָה דְּבָר בְּסְעוּדָתוֹ שֶׁל שְׁחָרִית. אוֹ לֹא מִהֲנִי: תְּשׁוּבָה.

כָּתַב מְרֵן ב"י ז"ל ס' תצ"ח מִשֵּׁם תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א ז"ל שְׁלֹא הִתִּירוּ לְשַׁחֲטָא אַחַר הַסְּעוּדָה אֶלָּא הַמְּסוֹנְכָנָת. מִשׁוּם הַפֶּסֶד מְמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

אֲבָל הַבְּהֵמָה הַבְּרִיאָה אֲסוּר. וְאִפִּילוּ בְּהִמְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אִפִּילוּ אִם יֵאֱכַל מִמֶּנָּה פְּזִיזַת ע"כ.

וְכ"כ עוֹד בְּשֵׁם הַח"מ בַּפ"א דִּיּו"ט. אֶלָּא דְּבָסִי תַק"ג כָּתַב עוֹד מְרֵן ב"י בְּשֵׁם הַסְּמ"ק יִזְהַר שְׁלֹא יִשְׁחֲטָא מִיּו"ט לְחַבְּרֵי דְּשְׁמָא שְׁנֵי חוֹל הוּא.

וְאִפִּילוּ בְּשְׁנֵי יו"ט שֶׁל ר"ה וכו'. וְסִיִּים הַסְּמ"ק בְּלִשׁוֹן הַזֶּה אִף אִם הוּא אוֹכֵל קֶצֶת מִן הָעוֹף אוֹ מִן הַבְּהֵמָה בּוֹ בְּיוֹם שְׁרִי.

מִשׁוּם דֹּא"א לְכַזִּיזַת בְּשֶׁר בְּלֹא שְׁחִיטָה. אֲבָל לְאַפּוֹת וּלְבִשְׁל מִיּו"ט לְחַבְּרֵי אֲסוּר אִפִּילוּ כְּשֶׁאוֹכֵל קֶצֶת מִמֶּנּוּ בּוֹ בְּיוֹם.

דְּהֵתָם לֹא שְׁיִיף הָאִי טַעְמָא עכ"ל. וְכ"כ הַפְּלָבוּ בְּשֵׁם הַר"פ.

וְתַמָּה עָלִיו מְרֵן ב"י שֶׁהִרִי הִתִּירוּ חֲכָמִים לְבִשְׁל קוֹדֵרָה מְלִיאָה בְּשֶׁר אַעפ"י שֶׁא"צ אֶלָּא לְחַתִּיקָה אַחַת וכו'. וְתִירֵץ דְּמִיִּירֵי דְּמִבְּשֶׁל לְאַחַר אֲכִילָה.

וכסברת בעל העיטור שכתב רבינו הטור בסמוך. ואפילו הכי שרי לשחוט על ידי אכילת פזית.

מידי דהוי אבהמה מסונפנת שנתבאר בסי' תצ"ח שאפילו אחר אכילה יכול לשחטה. וסובר דבריאה נמי יכול לשחוט אחר אכילה כל שאוכל ממנה פזית ע"כ דנראה דפליגי בדין זה הרשב"א והה"מ ו"ל מיהו הט"ז בסי' תצ"ח פתב דמ"ש הב"י בשם תשובת הרשב"א דבבהמה בריאה אפילו אם יאכל וכו' הוא ט"ס וצ"ל אא"כ יאכל.

אלא דבזה יש חילוק בין בריאה למסונפנת. דבמסונפנת כל שיש שיהות פזית ביום פזי לאכול סגי אפילו לא יאכל.

דמשום הפסד ממון התירו פו. אבל בבריאה לא סגי אא"כ יאכל באמת פזית ממנה. דנמצאת אומר אם כנים אנחנו בהגה זו שכתב הט"ז בדברי הרשב"א, מעתה תו ליפא פלוגתא בין הרשב"א להסמ"ק דכו"ע סברי מרנו. דבבריאה נמי אם אוכל ממנה מעט. שרי לשחטה אפילו לאחר אכילה: האמנם אני אמרתי בחפשי בדברי הפוסקים ו"ל דלא צדקה הגהה זו שהגיה הט"ז. עיין בתשובת הריב"ש ו"ל סי' רנ"ד שנסאל ביו"ט של ר"ה שחל להיות ביום ה'.

והלך השוחט ושחט לחבירו עגל פו שנתו אחר האכילה מן המנחה ולמעלה. ולקחו האנשים מן הבשר שהוא לצורך מחר.

וכשהאשימו להשוחט טען סבור הייתי שהוא מותר. וגם בעל השור טען שבו ביום אכל ממנו.

פי לא היה לקהל ביום שהוא בשר דיים. והרבה אכלו פת חריקה.

ולא יצאו ידי שמחת יו"ט. והשיב הרב ו"ל שאם הוא באמת פזית בעל השור שהיה צריך לבשר בו ביום ואכל ממנו בו ביום.

ודאי מותר לשחוט אפילו לכתחלה פזית שא"א לכזית בשר בלא שחיטה אבל אם אין צריך ליום כלל שפבר סעד די סיפוקו. אסור לשחוט לצורך מחר.

ואעפ"י שיאכל ממנו היום מעט. אם אין צריך לו.

הערמה היא זו. ולא התירו לשחוט לכתחלה דרך הערמה זו שיאכל ממנו מעט.

ולא התירו אלא בבהמה מסונפנת משום הפסד ממנו. כל שיש שיהות לאכול אעפ"י שלא יאכל.

דכיון שאין צריך אין חילוק בין אוכל לאינו אוכל. אבל בבהמה בריאה ודאי אסור, דאעג"ב דקיי"ל דהאופה מיו"ט לחול אינו לוקה.

דאמרינו הואיל ואי מיקלעי ליה אורחין מלקות הוא דליפא. הא איסורא מיהא איפא.

ואם היה מותר פשיאכל ממנה מעט. מה צורך לומר הואיל ואי מיקלעי אורחין יאמרו הואיל ואם רצה לאכול מעט וכו' עיי"ש וכ"כ עוד בתשובה לעיל סי' ט"ז עיי"ש.

וכ"כ הַרְדָּב"ז ו"ל בח"א סי' קי"ב. וְהֵבִיא ג"כ תְּשׁוּבַת הַרִיב"ש הַנּוֹז' וכ"כ בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א
וְהָה"מ וְרַבֵּינוּ יְרוֹחֵם עֵי"ש.

הַרִי שו"ר לְפָנֶיךָ מְפֹרָשׁ יוֹצֵא מִתְּשׁוּבַת הַרִיב"ש וְהַרְדָּב"ז ו"ל דְּלֹא פְהִגְהַת הַט"ז הַנּוֹז'.
אֲלֹא בְּבִהְמָה בְּרִיאָה אֲסוּר לְשַׁחֵט אַחַר אֲכִילָה אֲפִילוּ אִם יֹאכַל מִמֶּנָּה מְעַט.

וְגַם מִמָּה שֶׁפֶסֶק מֶרֶן ו"ל בַּש"ע סי' תק"ג ס"א הֵכִי מִשְׁמַע שֶׁפֶתַב דְּמָה שֶׁמִּוֹתֵר לְשַׁחֵט
אֲעַפ"י שְׂאִינוּ צָרִיךְ אֲלֵא לְכַוֵּינָה. הֵינּוּ קוֹדֵם אֲכִילָה.

אֲבָל אַחַר אֲכִילָה לֹא מִהֲנִי מָה שִׁיאֲכַל מִמֶּנּוּ פְּנִינָה עֵי"ש: וְכַתּוּב עוֹד הַרְדָּב"ז ו"ל שֶׁמ"ש
בְּהִגְהַת הַסֵּמ"ק וְהַפְּלִבוֹ שְׂאֵם אוֹכַל קֶצֶת מִן הָעוֹף אוּ מִן הַבְּהֵמָה בּוֹ בְּיוֹם שָׂרִי. פִּירוּשׁ
אִם הוּא אוֹכַל פְּדָרְךָ הָאוֹכְלִין שְׂאִין אוֹכְלִין אֲלֵא לְצוּרְךָ אֲכִילָה.

לֹא לְהַעֲרִים. וְכֵן מְפֹרָשׁ בְּסוֹף הַלְשׁוֹן שֶׁפֶתַב הַסֵּמ"ק ו"ל מִיְהוּ דְּנִקָּא קוֹדֵם אֲכִילָה
שְׁחָרִית.

אֲבָל לְאַחַר אֲכִילָה לֹא ע"כ, הַרִי מְבִנְיָן דְּאֵף לְדַבְּרֵי הַגְּהַת הַסֵּמ"ק. לֹא הִתִּיר אֲלֵא קוֹדֵם
אֲכִילָה שְׁחָרִית.

אֲבָל לְעַרְב לֹא אֲמָרָה אָדָם מְעוֹלָם וְזוֹ אֵינָה צָרִיכָה לְפָנִים עַכ"ל הַרְדָּב"ז. וּמ"ש מֶרֶן ב"י
ו"ל שְׂדֵעַת הַסֵּמ"ק שָׂרִי לְשַׁחֵט ע"י אֲכִילָה פְּנִינָה אֲפִילוּ אַחַר אֲכִילָה וְכו' נִרְאָה
דְּאִישְׁתִּימְטָתִיָּה ו"ל סוֹף לְשׁוֹן הַגְּהַת הַסֵּמ"ק שֶׁהֵבִיא הַרְדָּב"ז ו"ל: וְעַד אַחֲרָן הַכַּבִּיד
מ"ש הַמַּחֲב"ר ו"ל סי' תק"ג מִשְׁמַע הַזֶּר"א א"ח סי' ע' בְּשָׁבוּעוֹת שֶׁחַל בַּד' וְה' בַּשַּׁבָּת.

וְשַׁחַט הַשׁוֹחֵט אַחַר שְׂאֲכָלוֹ רֹב הַקְּהָל קוֹדֵם שִׁיאֲכַל הַשׁוֹחֵט סְעוּדַת יו"ט. י"ד עֲגָלִים
בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים שֶׁל גוֹיִם שְׂשׁוֹחֵטִים שֶׁם לְצוּרְךָ יִשְׂרָאֵל וְאֲכַל הַשׁוֹחֵט וְכַגֵּי בֵיתוֹ בְּסְעוּדַת
יו"ט פְּנִינָה מִכָּל א' מִהָעֲגָלִים שְׂשַׁחַט.

וְהַעֲלָה הַרְבֵּה הַנּוֹז' דְּלֹא יָפָה עֲשֵׂה הַשׁוֹחֵט וְזָר מְעַשְׂהוּ. וְחֶלֶק עַל מ"ש הַרְבֵּה בְּאֵר עֲשֵׂק סִי
ט' דִּהְיִתִּיר לְשַׁחֵט בְּיו"ט שְׁנֵי שָׁל פֶּסַח אַחַר אֲכִילָה.

לְצוּרְךָ חוּה"מ כָּל שְׂאוֹכַל הַשׁוֹחֵט מִמֶּנּוּ פְּנִינָה. וְנִדְחָה כָּל דְּבָרָיו דְּאִינָן אֲלֵא דְּבָרֵי תִימָ'ה
עֵי"ש.

וכ"כ בְּשֵׁמוֹ הַרְבֵּה עֵיִקְרִי הַד"ט א"ח סי' כ"ב אוֹת ג"ן עֵי"ש: דְּמַעֲתָה תוֹר"ה יוֹצֵאָה
בְּהִינוּמ"א מִכָּל מ"ש הַלִּין רַבְּנוֹאֲתָא ו"ל דְּבִנְדוּן שֶׁלְּפָנֵינוּ שְׂאֵם שׁוֹחֵטִין בְּיוֹם ה' שֶׁהוּא
יו"ט א' אֵינוֹ נֶאֱכָל בּוֹ בְּיוֹם. רַק בְּלִילָה שֶׁלְּאַחֲרָיו וְיוֹם הַמַּחֲרָת.

שְׂאֲסוּר לְשַׁחֵט עַל סִמָּךְ שִׁיאֲכַל הַשׁוֹחֵט מִמֶּנּוּ מְעַט. וְאִין תִּקְנָה אֲלֵא לְשַׁחֵט בְּיו"ט ב'
שֶׁהוּא יוֹם ו'.

אֲעַפ"י שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ בְּסְעוּדַת שְׁחָרִית רַק עַד לֵיל שַׁבָּת. מ"מ יֵשׁ תִּיקוּן ע"י עֵירוּבֵי
תְּבַשְׂלִין שֶׁמִּוֹתֵר לְשַׁחֵט מִיו"ט לְשַׁבָּת.

כְּמִבְּנָאָר בְּסִי תַקֵּינָן בְּבֵית הַשֵּׁם ס"ק י"א. אֲבָל בְּיו"ט א' לֹא מִהֲנִי עֵירוּב.

וְכַמ"ש הַרִיב"ש שֶׁם מִשְׁמַע הַיְרוּש'. דְּשַׁבָּת קְרוּבָה הִתִּירוּ ע"י עֵירוּב.

שָׁבֶת רְחוּקָה לֹא הִתִּירוּ עֵי"ש. וּכ"פ מָרְן ז"ל בִּשְׁמַע שִׁי"ג עֵי"ש.
וְאֵל ה' נִיָּאָר לָנוּ נִנְחֲנוּ בְּמַעֲגְלֵי צָדֵק לְאַמִּיתָהּ שֶׁל תּוֹרָה. בְּהִלְכָה בְּרוּרָה אָמֵן נְאֻם הַצַּב"י
מִסְעוּד הַפֶּהן ס"ט: סִימָן חַי לְמַעַלְתָּ יְדִיד עֲלִינוּ.
בְּנֶרֶךְ מִנְּגוּה אֶפְרַיִם. הַח' הַשְּׁלֵם כְּבוֹד רַבִּי פִּינְחָס טָבוּל נִר"ו שׁו"ב בְּעִי"ת ג' יְרוּיֵל יע"א.
שְׁלוֹם רַב לְכַבּוֹדוֹ וְלִכְלֵל הַסּוֹכְבִים הוֹדוּ: מַה שֶׁשָּׂאֵלְתָּ מִמֶּנִּי יְדִידֵי עָרַב חַג הַסְּנֹפוֹת
בְּטִילִיכּוֹן. עַל עֲנִין לְקִיחַת בְּשָׁר מִהַקְּצָב בִּי"ט רֵאשׁוֹן.
בְּאֶשֶׁר שֶׁנִּדְחַקְתָּם לְבָשָׁר כְּשֶׁר עַל יו"ט. לְהִיּוֹת כִּי מַה שֶׁשָּׁחַטְתָּם כְּבָר בְּעָרַב הַחַג נִמְצָא
טְרֵיפָה.
וְנִסְתַּפְקָתָ אִם יָכוֹל הַקְּצָב יִשְׂרָאֵל לִיתֵן הַבְּשָׁר לְלוֹקְחִים בְּמִשְׁקָל ע"י נְכָרִי. וְלֹא יִשְׁלֹמוּ
דְּמֵי הַבְּשָׁר עַד מִחְרַת יו"ט, וְהִיתָה תְּשׁוּבָתִי לְכַבּוֹדוֹ עַל אֲמַר.
דְּמִשׁוּם מְנִיעַת שְׁמִחַת יו"ט. טוֹב הַדְּבָר אֲשֶׁר דְּבַרְתָּ לְעֵשׂוֹת וְלִתֵּת הַבְּשָׁר לְלוֹקְחִים
בְּמִשְׁקָל עַל יְדֵי נְכָרִי: וְעַתָּה הִנֵּה בְּאִתִּי לְהַצִּיעַ לְפָנֶיךָ מְקוֹר וּמוֹצֵא הַלְכָה זֶה בְּדְבָרֵי
הַפּוֹסְקִים ז"ל.
הִנֵּה כָּתַב מָרְן הַש"ע ז"ל בְּאו"ח ס' ש"ז ס"ה דְּבָר שֶׁאֵינּוּ מְלֻאָכָה. וְאֵינּוּ אֲסוּר לְעֵשׂוֹתוֹ
בְּשָׁבֶת אֲלֵא מִשׁוּם שְׁבוּת.
מִן־תֵּר לְיִשְׂרָאֵל לֹמַר לְגוֹי לְעֵשׂוֹתוֹ בְּשָׁבֶת. וְהוּא שְׂיִהְיֶה שֵׁם וְכו' אוּ מִפְּנֵי מִצְוָה וְכו' וַיֵּשׁ
אוֹסְרִין ע"כ.
וּבִסְיָ תִקְפ"ו סכ"א כָּתַב שׁוֹפָר שֶׁל ר"ה אֵין מִחְלָלִין עָלָיו יו"ט אֲפִילוּ בְּדְבָר שֶׁהוּא מִשׁוּם
שְׁבוּת וְכו' ע"י אֵינּוּ יְהוּדֵי מִן־תֵּר. דְּהוּי שְׁבוּת דְּשְׁבוּת.
וּבְמִקּוּם מִצְוָה לֹא גָזְרוּ ע"כ. הֵרִי פֶסֶק מָרְן ז"ל כָּאֵן פְּדִיעָה קְמִיִּתָּא.
דְּסִי ש"ז הַנּוֹז'. וְנִקְיִטִינֵן דְּבְמִקּוּם מִצְוָה הַתֵּר אֲמִירָה לְנְכָרֵי בְּאִסּוּר שְׁבוּת: וּמִטְעַם זֶה
כָּתַב הַט"ז בַּה' יו"ט ס' תִּק"י סִק"ז לְהִתִּיר לְעֵשׂוֹת חֲמָאָה בִּי"ט ע"י נְכָרֵי אִם צָרִיךְ לְכַד
מִשׁוּם שְׁמִחַת יו"ט עֵי"ש: וְנִרְאֶה דְּכַנּוּנַת הַט"ז לֹמַר דְּמַה שֶׁאֲסוּר הֵרִיב"ש ז"ל לְעֵשׂוֹת
חֲמָאָה בִּי"ט.
הוּא מִשׁוּם בּוֹרֵר. וְכִינֵן דְּבוֹרֵר בִּי"ט אֵינּוּ אֲסוּר אֲלֵא מִדְּרַבָּנָן אִם אֵינּוּ אוֹכֵל לְאַלְתֵּר
עֵי"ש בַּה"מ ז"ל פ"ג דִּי"ט ה' ט"ו.
וְהו"ל עֲשִׂיתָה ע"י נְכָרֵי שְׁבוּת דְּשְׁבוּת וּבְמִקּוּם מִצְוָת שְׁמִחַת יו"ט לֹא גָזְרוּ: וְהוּא הַדִּין
וְהוּא הַטְעַם נְמִי הֵכָא לְמַאי דְּאֲתָאן עֲלֵה דְּמ"ש שֶׁכָּתַב מָרְן בִּשְׁמַע ס' ת"ק ס"ב אֲסוּר
לְשַׁקֵּל בְּשָׁר בִּי"ט וְכו' הִינּוּ טַעְמָא כְּפִינְזָר בִּשְׁ"ס פִּרְק אֵין צְדִין דָּף כ"ח וּבְרִש"י שֵׁם
בְּמִשְׁנֵה דְּהוּי כְּעוֹבְדֵין דְּחוּל שֶׁאֵינּוּ אֲלֵא אִסּוּר דְּרַבָּנָן.
וּמִשׁוּם מְנִיעַת שְׁמִחַת יו"ט אֲמִרִין לְנְכָרֵי וְעוֹשֶׂה. דְּהוּי שְׁבוּת דְּשְׁבוּת.
וְכ"כ בְּהַדְּיָא הֵרַב בֶּן אִישׁ חִי"ל פ' בְּמִדְבָר ס"ב דְּמַה שֶׁנּוֹהֲגִים בְּעִירָם דְּהַקְּצָבִים בִּי"ט
מְבִיאִים גּוֹיִם בְּשִׁכְרִירוֹת לְשַׁקֵּל הַבְּשָׁר לְלוֹקְחִים. יֵשׁ לְמִצְוָא לְהֵם הִיתֵר.

דְּהוּי שְׁבוּת דְּשְׁבוּת בְּמִקּוּם מְצֻנָה שְׁהוּא שְׁמַחַת יו"ט עיי"ש וצווי"מ וימ"ן הַצְעִיר ע"ה
מִסְעוּד הַפְּהֵן ס"ט: סִימָן יט לְמַעַלַת אַחִיטו"ב הַח' הַש' כה"ר שְׁלוֹם הַפְּהֵן נר"ו בעיי"ת
גְּיָרוּיִל יע"א עֲתָה בָּאתִי לְהַשִּׁיב עַל אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ בְּמַכְתָּב לְאֹמֵר שְׁבִיּוֹם הָא' שָׁל חַג.

לֹא נִמְצָא אֲצֻלְכֶם הַדָּס לַח. וּלְקַחְתֶּם לָכֶם יָבֵשׁ יִשָּׁן מִשָּׁל אֲשֶׁתְּקַד.

וּסְמַכְתֶּם עַל מ"ש מוֹר"ם ז"ל בְּהִגָּה ס' תרמ"ט ס"ו שְׁבִשְׁעַת הַדְּחַק מִןתָּר לְבָרַךְ עַל הַדָּס
יָבֵשׁ. וּבְכֵן עֲתָה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי לְהוֹדִיעַכֶם.

אִם יָפָה עֲשִׂיתֶם: תְּשׁוּבָה. הֵן אֲמַת עֵינָא דְשִׁפְיָר חֲזִי בְּדַבְרֵי מוֹר"ם ז"ל הַנּוּ' לֹא דְבָר רִיב
הוּא ח"ו.

אִף הַסְכַּלְתֶּם עַש"ו לְבָרַךְ עֲלֵיו אֲשֶׁר לֹא פָּדַת שָׁל הַלְכָה. פִּי הֵלֵא עֵינֵיכֶם לְנַכַח יָבִיטוּ
בְּדַבְרֵי מָרְן ז"ל הָאֲמֹרִים לְמַעַלָה בְּתַחֲלַת הַסְעָיָף.

ז"ל בְּשַׁע"ד שְׁאִין נִמְצָא פֶּשֶׁר כָּל הַפְּסוּלִין נוֹטְלִין וְאִין מְבָרְכִין ע"כ. וְהִינּוּ כָּל הַפְּסוּלִין
מִחֲמַת מוֹם כְּגוֹן חֶסֶר וְיָבֵשׁ וְכִינְצָא כַּמ"ש הַבֵּאָה"ט שָׁם וְקֹאֵמֵר מַר הַש"ע נוֹטְלִין וְאִין
מְבָרְכִין.

וְאִנּוּ בְּנֵי סְפָרַד אֲבָתְרִיָה דְמָרְן ז"ל גְּרָרִינּוּ. וּמָה לָכֶם אֲצֻל דְבַרֵי מוֹר"ם ז"ל דְּלֹא נִקְטִינּוּ
כְּנוֹתְיָה.

וּכ"כ הַגָּאוֹן שַׁד"ח ז"ל בְּאִסִּיפ"ד מַע' ד' מִינֵי ס' א' בְּסוֹפּוֹ בְּעֵנִין לוֹלֵב וּמִינֵי יָבִישִׁים
ז"ל וְכָל זֶה לְדִידְהוּ בְּנֵי אֲשַׁכְּנֹז הַנְּמַשְׁכִּים אַחַר פֶּסַק מוֹר"ם ז"ל וְדַעַמְיָה. אֲבָל אֲנִי בְּדִידּוֹ
דְּקַבְּלֵנוּ סְבַרְת מָרְן הַב"י.

אִין לָנוּ לְזוּז מְפָסְקוּ. וּבְשַׁע"ד נוֹטְלִין וְלֹא מְבָרְכִין עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: וְחֹבֶת"י הִיא וְאֲעֲשֶׂנָה
בַּס"ד לְגַלוֹת לָכֶם מְקוֹר הַהֲלָכָה הַזֹּאת בְּהַש"ס וְאֵת אֲשֶׁר נִגְזַר עָלֶיהָ מִפִּי הַפּוֹסְקִים ז"ל.
דְּאִיתָא בְּפָרְק לוֹלֵב הַגְּזוּל דַּל"א בְּרִיָּתְאד' מִינֵי שְׁפָלוּב כְּמוֹשִׁין כְּשִׁרִין. יָבִישִׁין פְּסוּלִין.
ר"י אֹמֵר אִף יָבִישִׁין כְּשִׁרִין. וְאִר"י מַעֲשֶׂה בְּבְנֵי כְּרַפִּין שְׁהִיוּ מוֹרִישִׁין אֵת לוֹלְבִין לְבְנֵי
כְּנִיָּהוּ.

א"ל מִשָּׁם רְאָיָה אִין שְׁעַת הַדְּחַק רְאָיָה ע"כ. וְכַתֵּב הָרֵא"ש ז"ל ס' י"ד מְדַקְאֵמְרֵי לִיָּה
חֲכָמִים לר"י אִין שְׁעַת הַדְּחַק רְאָיָה.

מְכָאן מִשְׁמַע דְּבִשְׁה"ד מוֹדוֹ לִיָּה דְנוֹטְלִין וּמְבָרְכִין, וּכ"כ מִשָּׁם הַר"י דְּטָרְאָנִי ז"ל. אֲכֵן
כְּתַב עוֹד מִשָּׁם הָרֵאָב"ד ז"ל דְּבִין בְּשַׁע"ד בֵּין שְׁלֵא בְּשַׁע"ד אִין יוֹצֵאִין בְּיָבֵשׁ כָּלֵל
וְאִפִּילוּ דִיעֵבַד לֹא יֵצֵא: וְסְבָרָא הוּא פִּי הַיָּבֵשׁ כְּמַת הוּא.

וּכְמוֹ שְׁנַכְמַת שְׁיַעוּרוֹ וְאִין מְבָרְכִין עֲלָיו: אֲלֵא שְׁנוֹטְלִין אוֹתוֹ בְּיָדִים בְּשַׁע"ד. כְּדִי שְׁלֵא
תִּשְׁתַּכַּח מִהֵן תּוֹרַת לוֹלֵב וְאֲתֵרוּג.

וְזִהוּ שְׁאֵמְרוּ לוֹ אִין שַׁע"ד רְאָיָה כְּלוֹמֵר שְׁלֵא עָשׂוּ כֵּן אֲלֵא כְּדִי שְׁלֵא תִּשְׁתַּכַּח מִהֵן תּוֹרַת
לוֹלֵב. וְכַתֵּב עֲלָיו הָרֵא"ש ז"ל דְּמִלְשׁוֹן אִין שַׁע"ד רְאָיָה אִינוּ מוֹרָה עַל פִּירוּשׁ זֶה עֵינֵי"ש,
וְעֵינֵן בַּב"י שָׁם שְׁהִבִּיא דְבַרֵי הָרֵא"ש ז"ל הַלְלוּ.

והביא עוד פוסקים אחרים דפליגי בזה. וסיים מרן בב"י ולעגנו מעשה נראה דכל הגי פסולים בשעה"ד נטולי נטלינו ברוכי לא מברכינן וכמו שפסק בש"ע: הרי שו"ר לפניך דפסק מרן ו"ל פשיטת הראב"ד ו"ל דמפרש מאי דקאמרי חכמים לר"י אין שעה"ד ראיה.

דר"ל שלא היו מברכינן על לולבין יבוישין רק היו נוטלין בידיהם שלא תשתפח מהן תורת לולב. והגם דלכל מילי נקיט מרן ו"ל להלכה כתרי מגו תלת עמודי הוראה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ו"ל, והקא הרי הרא"ש מכשיר לברך על לולב ומיניו יבוישין. וכן הרמב"ם בפ"ח להכשיר בלולב יבש מיתה. והו"ל למרן ו"ל להכשיר מיתה בלולב פדעת הרא"ש והרמב"ם ו"ל.

אלא היינו טעמא דפסק פהראב"ד ו"ל משום דקיי"ל ספק ברכות להקל. היכא דאיכא מחלוקת הפוסקים אי יברך אי לא אמרינן סב"ל.

עיין להרב יד"מ ו"ל בכללי דינים אות תצ"ג ואף שיהיו הפוסקים דגרינן בתרייהו בכל מילי. פיון דאיכא דפליגי עלייהו ואומרים שלא לברך אמרינן סב"ל.

וכמ"ש הברכ"י בא"ח סי' ז' והשד"ח באסיפ"ד מערכת ברכות אות י"ח ס"ו דאף לדין דבכל ההוראות בתריה דמרן גרינא. מ"מ בעגנו ברכות נקטינו להקל שלא לברך.

אף נגד פסק מרן ו"ל ושכ"כ הרב אור לי סי' ל"ו בשם רבני האחרונים ו"ל. ומעתה הקא נמי דעת מרן ו"ל אף דהרמב"ם והרא"ש ו"ל מכשירין בלולב יבש לברך עליו בשעה"ד, מ"מ דאיכא הראב"ד ודעמיה דסברי מרנן שלא יברך.

פסק פנומיה משום ספק ברכות להקל. וה' יגחנו בדרך אמת לאמיתה של תורה אמן הצעיר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט סימן כ' שאלה.

בחנותי פה עי"ת "תמושנת" יע"א מצאתי שהיו קובעים גרות חנוכה בבית הפנסת בטפח הסמוך לפתח מבפנים לצד מערב. יען פי יש נשם מזוזה בביה"נ.

ונמצא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל. ומעיקרא הנה סלקא אדעתאי שלא לשנות המנהג אף עפ"י שפתח מרן ו"ל סי' תרע"א שבביה"כ"נ מניחו בכותל דרום י"ל דמייירי הוא ו"ל עפ"י הדין שאין ביה"כ"נ חייבת במזוזה.

וכיון דליכא מזוזה בפתח מניחו בצד דרום. אף פיון דאיכא הקא מזוזה.

עדיף טפי לקבעה אצל הפתח לצד מערב. ותהי מזוזה מימין ונ"ח משמאל.

ושבתי וראיתי שאין זה פלום והעיקר כפסק מרן הש"ע ו"ל להניחו בכותל דרום: ואראה פנים לדבר והוא מ"ש רבינו הטור בסי' תרע"א בשם סמ"ק בביה"כ"נ מניח נ"ח לדרום וזכר למנוחה שהיתה בדרום ע"כ.

הרי חילוק יש בגר חנוכה שבביה"כ"נ שהם זכר למנוחה. ועל פן צריך דוקא להניחם לצד דרום כמנוחה ואף לפלוגתא דתנאי בפ' שתי הלחם דף צ"ח.

בגרות המנוחה פיצד היו מונחים דרבי סבר ממזרח למערב היו מונחים ורבי אלעזר בר"ש סבר מצפון לדרום היו מונחים וכתב התה"ד סי' ק"ד דגרות חנוכה בביהכ"נ נמי סדר הנחתם תליא בהאי פלוגתא.

דלמ"ד ממזרח למערב היו מונחים גם בגרות חנוכה צריף לסדרם פה. ולמ"ד מצפון לדרום היו מונחים הוא הדין נמי בגרות חנוכה.
מ"מ כו"ע.

מיהת מודו שצריף לקובעה לצד דרום אלא דפליגי בסדר הגרות למר פדאית ליה ולמר כדאת"ל. דהא אליבא דכו"ע מנוחה בדרום ומה גם דקיי"ל דהלכה פרי מחבירו וכמ"ש התה"ד נשם.

וכן דעת מרן בב"י שכתב והמנהג פשוט לקובעם בכנותל דרום ונמצאו מסודרים בין מזרח למערב ע"כ. הרי דעתו הקדושה דהלכה פרי מחבירו וכן פסק בש"ע בנדאי הכי נקטינו: ואף למאי דסלקא אדעתיו מעיקרא דכיון דאיפא מזוזה אצל הפתח עדיף.

נראה דלא היא. דכיון דעיקר הנחתה בביהכ"נ היא זכר למנוחה.

אין חוששין לה שתהא אצל הפתח. וכמ"ש הרפמ"ג באשל אברהם אות י"ד ונ"ל בביהכ"נ מדליקין על המנוחה סמוך לצד דרום ואם אין מנוחה מדבקין הגרות בכנותל דרום ולא אצל הפתח.

אף שהפתח לפעמים בדרום דלית מזוזה. ואף בביהמ"ד דאית מזוזה מדבקין בפנותל דרום.

ואין צריף אצל הפתח ע"כ. וכ"כ הרב"י סי' תרע"ה שהדלקת גר חנוכה בביהכ"נ אין חוששין שיהיה לפני הפתח אלא לפני ההיכל ע"כ עיי"ש.

ועפ"י זה אישתיני למעליותא וקבענוה בכנותל דרום קרוב להיכל הקודש ויהיו הגרות מסודרים ממזרח למערב כמ"ש מרן ב"י ז"ל וה' ינחנו בדרף אמת ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כא בענין קריאת ס"ת ביום ח' של חנוכה.

כתב הרב חיים שאל ח"א סי' ק' נהירנא פד הוינא תליא שהרב המובהק אביר הרועים כמוהר"ר מאיר מזרחי זלה"ה כתב בגליון ס' פר"ח סי' תרפ"ד על מ"ש הפר"ח דמי שקורא לפהן פרשת ברפת פהנים לבדה, קרוב להיות ברכתו ברכה לבטלה.

ומידי סדר היום לא יצאפתקנו. דסדר היום הוא פרשת נשיאים.

ועל זה כתב הרב מהר"ם הנז'. דנראה בעיניו דביום חנוכה המזבח יקרא ש"צ פהן ביום השמיני עד מלאה קטורת.

והלוי פר אחד עד ביום התשיעי. והג' חוזר מתחלה ביום השמיני ומסיים כל הסדר.

ובזה נמצאו ג' העולים קורין בפ' ביום השמיני. אלו דבריו ז"ל.

וכתב הגאון חיפ הנז' ז"ל דבו בפרק חלקו עליו שאר הרבנים. דכל קפידת הפר"ח.

הינו שיקראו בנשיאים. אבל אין צריף פלל דג' העולים יקראו בשמיני.

והפכה יקרא ביום השמיני וביום הט' ולוי ביום העשירי וביום הי"א. והג' ביום י"ב עד גמירא או פיןצא בזה.

ע"כ דבריהם אלא דהגאון ח"ש ז"ל הביא סייעתא לדברי מהר"ס הנז' עמ"ש בהגהות מיימוניות פ"ג מהלכות תפלה. וז"ל פהו עד הקרבן ולוי וישראל הקרבן.

ושאר כל הימים פהו ולוי בקרבן היום. וישראל בקרבן של מחר.

וכן בשמיני פהו ולוי בקרבן היום וישראל עד סוף עכ"ל. וכ"כ בס' אגורחות חיים כהגמ"י בשנינו לשון קצת.

וכ"כ הרב אליה רבה בשנינו לשון עיי"ש. וסיים הח"ש ז"ל הראת לדעת פי מ"ש הרב מהר"ם הגנזר.

כיון לדעת קדושים הנזכרים אלא שהם ז"ל נוהגים בכל יום לקרות הג' יום מחר. והרב הלכות ז"ל ישנו בנותן טעם עיי"ש ומשו"ה כתבו דהג' קורא משם עד סוף ולדידן שאין אנו קורין אלא דבר יום ביומו לכתחלה יש לקרות שלשה בפ' השמיני פדברי הרב מהר"ם הנז' ז"ל עכ"ל: וכ"כ בד"מ שם משם מנהגים ביום השמיני פהו ולוי קורין בקרבנו של גמליאל וישראל גומר כל הסדר עד כן עשה את המנורה ע"כ.

דברא מזה שהוא פשיטת הגמ"י ודעמיה וכמ"ש מרן הגאון חיד"א ז"ל הנ"ז לדעתם. והשד"ח מע' חנוכה אות י"ב פתב מסתמיות לשון מרן הש"ע ז"ל דסתם וכתב ביום השמיני מוביום השמיני וגומר כל הסדר ופרשה ראשונה של בהעלותה משמע שיתנהגו הפהו והלי ביום השמיני פדרה שיתנהגו ביום ב' ומשם והלאה.

אלא דעל קריאת הישראל יש להסתפק. אם יחזור קריאת ביום השמיני ויגמור משם ואילך.

או אפשר כיון שיש לפניו הרבה עוד לקרות אין צריך לחזור פרשת ביום השמיני. והכריע דהצד הראשון נראה יותר מסתמיות הדברים.

ומסיק דדעתו ז"ל נוטה דלדידן דנהגינו כפסק מרן יש לנו לקרות לכהו וללוי וביום השמיני כבשאר הימים. ויחזור הישראל ויקרא וביום השמיני ומשם והלאה, וכן הוא ז"ל מורה ובא לשואלו דבר זה וכתב שפן ראה שזב להרב ויקרא אברהם לרב אח"א ז"ל שכתב שמנהגנו הוא עפ"י הטור וש"ע סי' תרפ"ד וכ"כ הרד"א וכן הוא במס' סופרים פ' כ' ערכ ועיי"ש בהשד"ח עוד.

ומ"ש שפן הוא במס' סופרים עיין בנחלת יעקב על מס' סופרים שם הלכה יו"ד שהוכיח כן בדעת פוסקתא עיי"ש. ומעתה שזכינו לאור פי יהל שנה הוא דעת מרן הש"ע ז"ל.

וכן פסק הגאון רבינו חיד"א ז"ל הכי נקטינו בשפולי גלימייהו ז"ל לחזור הישראל קריאת פברשת וביום השמיני וגומר כל הסדר וכמ"ש השד"ח ז"ל נאל ה' ויאר לנו בתורתו הקדושה אמן ע"ה מסעוד הפהו ס"ט: סימן כ"ב הולך ואור לקראת מעלת חכם עדיף וכו' כקש"ת רבי יצחק אלמאליח נר"ו.

בעי"ת "תלמסאן" יע"א. רב טוב לבית ישראל.

ביום אַתְמוֹל הוֹפִיעַ עָלַי אוֹר מִכְתָּבוֹ הַבְּהִיר וְהִנֵּה רְצוּף בְּתוֹכוֹ פָּסֵק דִּין שׁוֹאֵל פְּעֻנָּן עַל עֵנָן נֶעַר בֶּן עֶשֶׂר שָׁנִים אִם יָכוֹל אָבִיו לְחַנְּכוֹ בְּמִצְוֹת תְּפִלִּין. וּמִשִּׁיב פְּהֶלְכָה מִשׁ"ס סוֹפָה דָף מ"ב קָטָן הַיּוֹדֵעַ לְשִׁמּוֹר תְּפִלִּין.

אָבִיו חֲיִיב לְקַנּוֹת לוֹ תְּפִלִּין וְכו'. וְכֵן פָּסְקוּ עֲמוּדֵי הַהוֹרָאָה ז"ל וְכפ"י מְרֵן בִּש"ע ס"א ל"ז ס"ג וְאֵף שִׁמּוֹר"ם ז"ל פֶּתַח בְּשֵׁם בְּעַל הָעֵי' ז"ל דְּבַעֲיָנָן שְׂיִהְיֶה בֶן י"ג שָׁנָה וְכו' פֶּתְבוּ פֶל הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל דְּאֵין לָנוּ אֲלָא דְבָרֵי מְרֵן ז"ל.

וְכֵן נִהְיָו בְּעָרֵי הַמְעָרָב וּבִתְלִמְסָאן עַד פֶּאן תּוֹד"ק: הִנֵּה דְבָרֵי ק"ו אֵינָם צְרִיכִים חִיּוּק וְנִדְעַת שְׁפִתָיו בְּרוּר מְלָלוּ. חֵן חֵן לוֹ, אֵף שְׂגִיָּאָה אַחַת רְאִיתִי בַּדְּבַק"ו בִּמ"ש שְׁמִשְׁמַעוֹת הָרָא"ש בְּקִיצוֹר פְּסָקִיו שְׁחֲיִיב מְדַאֲוֹרֵיָתָא יַעו"ש.

אַחַר הַמַּחֲי"ר שְׂגָגָה הִיא יָצָאָה מִלִּפְנֵי"ק שְׁלֵא נִתְפַּנּוֹן הָרָא"ש לְזֶה קָלָל. לֹא בְּאַרְבָּעָה וְלֹא בְּקִצְרָה, פִּי מ"ש בְּלוּלָב חֲיִיב מְדַרְבְּנָן לְחַנְּכוֹ.

וּבְצִיצִית וּבִתְפִלִּין פֶּתַח סֵתָם חֲיִיב וְכו' כּוֹלְהוּ אַרְיִשָׁא קֵאִי שְׁחֲיִיב מְדַרְבְּנָן לְחַנְּכוֹ וְכו"כ הַב"ח דְּמָה שִׁפִּירֵש"י חֲיִיב בְּלוּלָב לְחַנְּכוֹ מְדַבְּרִיהֶם ה"ה בְּצִיצִית וּתְפִלִּין דְּאֵינּוּ חֲיִיב אֲלָא לְחַנְּכוֹ מְדַבְּרִיהֶם עֵי"ש.

וְכו"כ הַרְמַב"ם שֵׁם בְּהֶדְיָא קָטָן שְׂיּוֹדֵעַ וְכו' אָבִיו לוֹקַח לוֹ תְּפִלִּין כְּדֵי לְחַנְּכוֹ בְּמִצְוֹת ע"כ וְכו"כ הַמְרַדְכ"י בַּהֲלַק"ט. וּפְשׁוּט הוּא שְׂאֵינּוּ חֲיִיב מְדַאֲוֹרֵיָתָא עַד י"ג שָׁנָה יוֹם א' שְׂאָז נִקְרָא אִישׁ.

וְכֵן הוּא מְבוֹאֵר בַּהַג"א שָׁם: בְּרַם עֵיקַר שְׁוֹרֵשׁ הַדִּין יָפָה דְנָתָה. וְהַדִּין דִּין אֲמַת.

וְאַדְרָבָה לְגַבֵּי דִיּוֹת הַדְּיוּט כְּמוֹ שְׂאֲמַרְתִּי דְּחוּבָה רַמְיָא עַל הָאָב לְחַנְּנָה בְּנוֹ הַקָּטָן אִם הוּא בַר הַכִּי דְקִי"ל בְּגוּיָיָה שְׁלֵא יִישֵׁן בְּהֶם וְלֹא יִפִּיחַ בְּהֶם וְשְׁלֵא יִכְנֹס בְּרַם לְבֵית הַכֹּסָא. דְּכַד דְּיִיקַתְּ שִׁפִּיר תְּמַצָּא דְחֲיִיב מִן הַדִּין דְּבִש"ס עֲרַכִּין דָּף ב' קַתְנֵי הַפֶּל חֲיִיבִין בְּתְפִלִּין.

הַפֶּל לְאַתּוּי קָטָן וְכו' שְׂאָבִיו לוֹקַח לוֹ תְּפִלִּין. וְכו"ג הָרִי"ף בְּסוֹפָה אָבִיו חֲיִיב לִיקַח לוֹ תְּפִלִּין.

וְכו"ג הַתּוֹסֵ' בְּבִרְכוֹת ד"ה וְקָטָן וְכו'. וְכו"כ רַבִּיהֵט"ו וּמְרֵן בִּש"ע לִישְׁנָא דְחִיּוּבָא.

וְעֵינָן בְּבִרְכ"י אוֹת ד' מ"ש בְּנָה. וּמָה שְׁחִזּוֹר בּוֹ בִּשְׁוִי"ב עִפ"י גִּירְסַת הָרִי"ף וְכו': וְשִׁעְמָא מֵאֵי דְנָהוּג רַבָּא דְעֵלְמָא עַד בֶּן י"ג שָׁנָה יוֹם א'.

אֲפֹשֶׁר לוֹמַר פִּינּוֹן דְּאֵין מְנִיחִין תְּפִלִּין אֲלָא בְּזִמְנֵי תְּפִלַּת שְׁחֲרִית. טְרִיחָא לְהוּ מִיְלִתָּא לְהַקִּיצוֹ לְקָטָן מְשֻׁנָּתוֹ וּלְנִקּוֹת גּוּפּוֹ דְּוָמְיָא מ"ש רַש"י וְכו' וְכו"כ נְמִי הַחֲס"ל או"ג הַבִּי"ד הָרַב פֶּה הַחֲזִיִּים סִי' ל"ז אוֹת י"ב וְז"ל אֵין רְאוּי לְחַנְּנָה הַקְּטַנִּים אֲלָא אִם קִי"ל בְּגוּיָיָה שְׂהוּא בּוֹדֵק עֲצָמוֹ יָפָה קוֹדֵם תְּפִלָּה.

וְגַם שְׂהוּא נָקִי מְלַכְלוּף צוּאָה בְּפִי הַטְּבַעַת וְאֵינּוּ יִשֵּׁן בְּהֶם. וְאִם לְאוּהֶעָדָר טוֹב.

עכ"ל.

אַבְל אֵין ה"נ אִם נִיחָא לִיהַ לְאָב לְמַעַבְד לִיהַ כְּדוּחִי, מְקַיִים דְּבָרֵי חֲכָמִים נִקְרָא קְדוּשׁ. וְכֵן עֲשִׂינוּ מַעֲשֵׂה פֶה עֵי"ת "תְּמוּשְׁנָת" יַע"א בְּאַחַד שְׁהִיּוֹ לוֹ ב' יְלָדִים בִּפ"י.

אָחד הגיע לפרקו י"ג שנה ואחיו הקטן בן עשר שנים. וחנוכם במצות תפלין וציצית באחד.

ובכל יום בפקר השכם בא הקטן עם אביו לבית הכנסת זריז ונקי גם ברוך יהיה: אף חנה הנית להרב מהר"ח סתהון ז"ל בסה"ב ארץ החיים על הש"ע שפכת משם הש"ע דבירושלים תובב"א נהגו בזה פסברת מור"ם ז"ל.

וכן מנהגם בצפת"ו. ובודאי שהוא מנהג קדום להתפשטות קבלת הוראת מרן ז"ל עכ"ל.

ובאמת עינא דשפיר חזי ישפוט בצדק שהגם אמנם בירושת"ו נהגו בזה דלא כמרן ז"ל מ"מ בכל המקומות דאתפא דמרן ז"ל יתבי לא השחין לסברת מור"ם ז"ל בזה. ומי לנו גדול כהכנה"ג ז"ל שהוא תייר גדול בכל ספרי הפוסקים האחרונים ז"ל שכתב וז"ל אעפ"י שהרבנים בעלי המפה ובעל הלבושים פתבו שנהגו פסברת בעל העי' ואין לשנות.

אנו אין לנו אלא פדברי הרב ב"י ז"ל שסובר דקטן ממש בן תשע בן עשר שנים. הר"ש הלוי בתשובותיו הא"ח סי' א' ושם הרבה להקשות על סברת בעל העיטור ז"ל עכ"ל ואם איתא בשום דנקתא דלא נהיגי כמרן ז"ל לא הנה שתיק מניה.

ואפשר לומר דגם בירושת"ו לאו משום דלא סברי לה כמרן בזה. אלא משום האי טעמא שפכת החס"ל שפכתנו לעיל דאי לא קיי"ל בגוייה וכו' ההעדר טוב.

אבל אין הכי נמי דקיי"ל בגווייה דבודק עצמו יפה יפה מאן לימא לן דלא עבדי כמרן ז"ל. ועיין להרב ניאמר יצחק בליקו"ד א"ח ה' ס"ת אות ט"ו שכתב בדין קטן אם עולה למגן ג' וכו' דיש פלוגתא בזה.

ונ"מ דאם הקטן נתחנף למצות תפלין יכולים לסמוך על הסוברים דעולה אף למגן ג'. וכן נעשה הל"מ במחז"ק עכ"ל.

הרי דסל"מ דיכול הקטן להתחנף במצות תפלין ולא נסתפק אלא לענין ס"ת. ועיני לשמייא גטלית ינחני בדרך אמת אכ"ר.

ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כ"ג למעלת הרב המובהק. ונוגה לו כפרק.

שמן תורק מן השרידים אשר ה' קורא. רוח ממרום עליו יצרה.

בתשובות חן חן ידין ידין יורה כקש"ת כמוהר"ר אברהם משה הלוי פינגערהוט גרו יאיר ברוב עוז ושלום. בעי"ת "אלג'יר" יע"א.

רב טוב לבית ישראל. מכתבו הבהיר הגיעני לנכון במועדו רצוף עם פסק דין אשר כוננו ידי"ק.

ונשפעת עתי בתורתו התמימה. נחל נובע מקור חכמה וכו'.

והנה מעכ"ת האריף הרחיב בתשובתו הרמת"ה בענין מכירת ביהכ"נ בעי"ת "אלג'יר" יע"א שיש לה דין ביהכ"נ של כרפים וכו'. ומעתה כשאני לעצמי תו לא צריכנא למיהדר תלמודא, אף חובתי היא ואעשנה בס"ד לכתוב בענין זה ריש פרקין בדרך הנוגע להלכה וממילא אתיא מביני"א דבר הלמד מענינו מאי דחדישנא בעניותין.

והוא דאיתא בפ' בְּנֵי הָעִיר דף כ"ה לא שָׁנוּ דביהכ"נ נְמַכְרָת. אֵלָּא ביהכ"נ דְּכַפְרִים.
אָבֵל בהכ"נ שָׁל כְּרָפִים כִּינּוּן דְּמַעְלָמָא אָתוּ לָהּ. לָא מְצוּ מְזַבְּנֵי לָהּ דְּהוּ"ל דְּרַבִּים וכו'.
וְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵ' וְהָר"ן ו"ל שְׁנֵי טַעְמִים בְּדָבָר אַחַת מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּמַעְלָמָא קָא אָתוּ לָהּ רַבִּים
הוֹצִיאוּ בְּבִנְיָנָה וְחִלְקָם מְעַכְב. וְטַעַם ב' מְשׁוּם שְׁהִם בּוֹנִים אוֹתָהּ עַל דַּעַת כָּל הָעוֹלָם.
וְהָרִי הֵם כְּמַקְדִּישִׁים אוֹתָהּ לְכָל. וְהָרָא"ש ו"ל כְּטַעַם הַב' שְׁאַפְּלוּ הָרִי יְדוּעַ שְׁבָנֵי הַפְּרָךְ
כִּנּוּ אוֹתָהּ מְשַׁלְּהֵם וְלֹא סִינַע אָדָם מְחוּץ לְעִיר בְּהוֹצָאת בְּנִינָה.

אפ"ה כִּינּוּן דְּמַעְלָמָא קָא אָתוּ לָהּ. בְּנֵי הָעִיר הַקְדִּישׁוּהָ לְדַעַת כָּל הָעוֹלָם.

וְכַתְּבַר מְרַן ב"י באו"ח סי' קנ"ג שְׁכֵן דַּעַת הַרְמַב"ם ו"ל בַּפ"א מַה"ת וְכָךְ הֵם דְּבָרֵי רַבִּינוּ
וְהָרִי נְקֻטִינּוּ: וְכַתְּבַר רַבִּיהִט"ו אֶפְּלוּ בְּנוּ אוֹתָהּ מְשַׁלְּהֵם אֵינָה נְמַכְרָת אַא"כ תְּלוּ אוֹתָהּ
בְּדַעַת הַיְחִיד. אִזּוּ יַעֲשֶׂה בָּהּ הַיְחִיד מַה שְׁיִרְצֶה ע"כ.

וּפ"י הַרְב"י דר"ל אִם תְּלוּ בְּפִירוּשׁ בְּדַעַת יְחִיד אֶפְּלוּ קַל שְׁבַקְלִים מְהֵנִי. וְהוּא הַדִּין אִם
תְּלוּ בְּדַעַת עֲצָמָם שְׁפִירוּשׁ.

לְאַפּוּקֵי גְדוֹל הַדּוֹר מְסַתְּמָא דְלָא מְהֵנִי. אֵלָּא אִם הוּא כְּרַב אֲשֵׁי שְׁכֹנָם מְסַפִּימִים לְדַעַתוֹ.
וְהִיא מִיְלֻתָּא דְלָא שְׁכִיחָא עֵי"ש בַּב"י. וְכַתְּבַר הַמ"א ס"ק י"ב דְּאַרְף גַּם זֹאת אִם תְּלוּ אוֹתָהּ
בְּדַעַת הַיְחִיד בְּפִירוּשׁ זֶה קָאֵי כְּשֶׁבְּנָאוּהוּ מְשַׁלְּהֵם.

אָבֵל אִם נִדְּבּוּ אַחֲרֵים. לְזֶה אֵין מוֹעִיל מַה שְׁתְּלוּ הֵם בְּדַעַת הַיְחִיד דְּשָׂמָא יֵשׁ אֶחָד בְּסוּף
הָעוֹלָם שְׁאֵין דַּעַתוֹ נוֹחָה בְּזֶה וכו' עֵי"ש.

וְהִכָּא דְלָא תְּלוּ בְּפִירוּשׁ בְּדַעַת הַיְחִיד. נִרְאֶה דְלָא מְהֵנִי שְׁבַעָה טוֹבֵי הָעִיר שְׁכָל עוֹנֵינֵי
הַקְּהָל עַל פִּיָּהֶם הִנֵּה לִיחַשְׁבָּנְהוּ כְּתְלוּ בְּדַעַתָּם בְּפִירוּשׁ.

וְכַמ"ש הַרְב"י שָׁם. מְשַׁם מְרַדְכֵי יִשְׁן וְז"ל מַה שְׁאָנוּ סוּמְכִים בְּכַפְרִים עַל זַט"ה וְלֹא
בְּכַפְרִים ה"מ בְּסַתְּמָא, אָבֵל אִם בְּגוּ פְּרָךְ נְמִי בְּיָרְרוּ שְׁבַעָה טוֹבֵיָהֶן וְעוֹשִׁין דְּבָרֵיהֶן עַל
פִּיָּהֶן.

כְּעִנְיָן שְׁבוֹרְרִין בְּנֵי כְּרָפִים רֵאשֵׁי הַקְּהָל בּוֹזֵה"ז. סְמַכִּינּוּ עַלִּיָּהוּ אֵי בְּנָאוּהוּ בְּנֵי פְּרָךְ
מְשַׁלְּהֵם.

דְּהוּ"ל כְּהִתְנוּ וְעַל תְּנָאֵי הַקְדִּישׁוּ ע"כ וְכַתְּבַר עֲלֵיו הַרְב"י דַּמ"ש אִם בְּנָאוּהוּ בְּנֵי פְּרָךְ
מְשַׁלְּהֵם וכו'. לְטַעְמִיָּה אֲזִיל.

שְׁהוּא מְפָרֵשׁ טַעְמָא דְכַרְפִּים. דְּשָׂמָא אֶחָד מְסוּף הָעוֹלָם נָתַן בְּבִנְיָנָה.

וְכָךְ כְּתִבְתִּי שְׁהַרְמַב"ם וְהָרָא"ש אֵינָם תּוֹפְסִים פִּירוּשׁ זֶה עֵינְקָר עַכ"ל, דְּר"ל כִּינּוּן
דְּנֻקְטִינּוּ כְּטַעַם הַשְּׁנֵי כִּינּוּן דְּמַעְלָמָא קָא אָתוּ לָהּ הָרִי הֵם כְּמַקְדִּישִׁים אוֹתָהּ לְכָל. לָא אֲמַרִּינּוּ
מְסַתְּמָא דְהוּ"ל כְּהִתְנוּ וְעַל תְּנָאֵי הַקְדִּישׁוּ.

אַא"כ תְּלוּ אוֹתָהּ בְּדַעַת הַזַּט"ה בְּפִירוּשׁ, וְמ"ש הַמ"א בַּס"ק י"ב דְּמְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי דְאַרְף
הַרְמַב"ם וְהָרָא"ש מוֹדוּ לַמ"ש הַמְרַדְכֵי יִשְׁן דַּזַּט"ה הַמְבַּרְרִים הוּ"ל כְּאַלּוּ הַתְּנוּ וּפְלִיג
עַל הַרְב"י. צ"ל כַּמ"ש הַרְבַּח מַחְצָה דְחִילוּק שְׁבִין הַרְב"י וְהַמ"א הוּא זֶה.

דהרב"י הבין בדברי המרדכי שעכשו בשעת מכירה בירוירו להן זט"ה להתנהג על פיהם ולז"א יפה כתב דלקרמב"ם וקרא"ש לא מהניכה"ג אפילו בנאוהו משלחם, אבל המ"א פירש דברי המרדכי שבשעת בגנו מינו זט"ה ותלו בדעתם.

ועתה בשעת מכירה נתרצו הזט"ה למפור. מצו מזבנו.

והיינו הדין המבואר פה בש"ע אם תלו בדעת יחיד מהני אם בנאוהו משלחם ע"כ. נמצאת אפה אומר לענין דינא כו"ע מודו דלא מצו מזבני זט"ה המבוכרים אא"כ תלו בדעתם בפירוש בשעת בגנו אם בנאוהו משלחם וכ"כ עוד לקמן המ"א בהדיא בדעת רמ"א ז"ל בס"ק ל"ז וז"ל ומדלא כתב רמ"א הגם זו דשבועה טובי העיר דינם פתח עיר לעיל בס' זו לגבי ביה"כ של פרפים.

משמע דוקא פאן מהני זט"ה. אבל לעיל בפרפים שבאים שם אנשים מעלמא ומתנדבים לביהכ"נ.

ל"מ מה שקבלו אנשי העיר עליהן. ומ"ב כתב שהאידינא זט"ה יכולין למפור אפילו בפרפים.

וכ"כ הב"י בשם מרדכי ישן ע"כ. וזה דוקא פשבנאוהו משלחם כמ"ש שם בב"י עכ"ל המ"א.

ועיין במחצ"ה שכתב דהא שכתב המ"א ומתנדבים לביה"כ הלשון לאו דוקא וצ"ל וי"ו של ומתנדבים הוא וי"ו המחלקת ופירושו או מתנדבים עיי"ש: וכ"כ הרב שו"ת יכין ובועז בח"א סי' קל"ב בביהכ"נ של פרפים.

אף אם לא בנאוהו כ"א מחלקם. ולא סייעו בבנינו באי עולם.

לא מצו מזבני ליה אפילו זט"ה במצ"ה. לפי שכל מכירה שנוכרו במשנה אינה אלא בשל פרפים עיי"ש.

וכ"כ הרב בית יהודה ח"א סי' י"ט שפן היא הסכמת כל הפוסקים הרמב"ם וקרא"ש והטור והש"ע ז"ל. ובנדאי אין לנטות ימין ושמאל מפסק זה וסברת המרדכי ישן דחונה לגבייהו עיי"ש.

ומעתה נתנה ראש לנדון שלפנינו דשאילנא עליה. דביהכ"נ זו שבועיר "אלג'יר" יע"א ברור הוא דיש לה דין ביהכ"נ של פרפים.

ומי לנו גדול גברא רבה קמסהיד מאריה דאתרא הרב בית יהודה ז"ל. אשר נשא ונתן בהלכה זו והעלה דדין פרפים יש לה ובתי פנסיות של רבים שבה אינם נמפרים.

ומה שצדד ר"מ לומר דמה שחשבה הרב בית יהודה פכרו היינו עפ"י מ"ש בשטר התקנה אשר עליה הנה דן וז"ל שהרי העיר הזאת היא עיר גדולה של סופרים ורבנים והיו באים לה מקל מקום לתבוע הדינין.

מתוך כך הרי הם כביהכ"נ של פרפים ע"כ. ועל זה כתב ר"ר שבזמן הזה שאינם באים לתבוע הדינין שפולם הולכים לערפאותיהם ש"ג.

אֶפְשֶׁר לָדוֹן אֶת הָעִיר הַזֹּאת כִּכְפָּר וּבִיהֶכ"ל שֶׁלָּה פְּדִין בִּיהֶכ"ל שֶׁל פְּפָרִים ע"כ. וְעַמּוּד הַסְּלִיחָה.

אִין מְקוֹם לְצַד זֶה. דְּדַבְרֵי הָרַב בֵּית יְהוּדָה לְאוּ דִּנְקָא קְאָמַר.

אֵלָּא הָעֵינְקָר הוּא מֵה שְׁנִקְרָא כְּרָף הוּא אֲשֶׁר דְּרָף אוֹתָהּ הָעִיר לְבּוֹא לְתוֹכָהּ רַבִּים מְעַלְמָא הֵן לְדִין הֵן לְסַחֲרָה. וְכִיּוֹצֵא.

וְכָל מִי שֶׁיָּבּוֹא לָעִיר יָבּוֹא לְהַתְּפַלֵּל בְּבִיהֶכ"ל שֶׁבְּעִיר וְאִין מְעַכְּבַּ עַל יָדוֹ זוֹ הִיא הַנֶּקֶל כְּרָף וּבִיהֶכ"ל שֶׁבָּהּ אֵינָה נִמְכָּרֶת. וְכ"כ בְּמִרְדְּכֵי יִשְׁוֹן.

אֲבָל גַּבֵּי פְּרָכִים מְקוֹם סַחֲרָה וּרְגִילִים לְבּוֹא שָׁם רַבִּים וְכוּ'. וְכֵן מְפֹרֵשׁ בְּהַדְּיָא בְּשׁו"ת יְכִין וּבְנֻעַז שָׁם וְנ"ל וּבִיהֶכ"ל זוֹ שֶׁבְּתוֹנִיס הִיא דוֹמָה לְבִיהֶכ"ל שֶׁל פְּרָכִים דְּלֵא מְצוּ מְזַבְּנֵי לָהּ.

כְּדָא מְרִינֵן בְּגַמ' הוּאִיל וּמְעַלְמָא קְאָתוּ לָהּ. ל"מ מְזַבְּנֵי לִיהּ.

וּבִיהֶכ"ל זוֹ שֶׁבְּתוֹנִיס אֶפְיָלוּ תֵאמַר שֶׁלֹּא בְּנִאֲיָהּוּ בְּעַלֵּי הַכְּפוּ"ס כ"א מְשַׁלְּהֶם וְלֹא נִתְּנוּ בְּדָמֵי בָּאֵי עוֹלָם. מ"מ בְּלֵי סִפְק שְׁנִתְּקַדֵּשׁ לְכָל בָּאֵי עוֹלָם.

שֶׁפֶל בַּר יִשְׂרָאֵל מִיּוֹרְדֵי הַיָּם אוֹ מֵהַבָּאִים דְּרָף יְבֻשָׁה אֶל "תוֹנִיס" מִד' רוּחֹת הָעוֹלָם. יָבּוֹא אֶל הַבֵּית הַזֶּה וְיִתְּפַלֵּל בּוֹ וְאִין מְעַכְּבַּ עַל יָדוֹ מִיּוֹם הַנִּסְדוּ וְעַד עַתָּה.

א"כ ע"ד רַבִּים נַעֲשֶׂה וְנִתְּקַדֵּשׁ לְכָל יִשְׂרָאֵל וְהִנֵּה הִיא כְּבִיהֶכ"ל שֶׁל פְּרָכִים וְלֹא מְצוּ מְזַבְּנֵי לִיהּ אֶפְיָלוּ זַט"ה בְּמֵא"ה עכ"ל, הָרִי דְּלֵא תִּלְהֵה הַדְּבָר מִשּׁוּם הַבָּאִים לְתַבְּנֻעַ הַדִּינִין. רַק מִשּׁוּם כָּל הַבָּא אֶל "תוֹנִיס" סִתְּם בֵּין לְתוֹרָה בֵּין לְסַחֲרָה יָבּוֹא אֶל הַבֵּית הַכְּנֻסֶת לְהַתְּפַלֵּל שָׁם וְאִין מְעַכְּבַּ עַל יָדוֹ.

וּמַעַתָּה הַשְׁתָּא הֵכָּא בְּעִיר "אֶלְגִּיר" יַע"א רַבִּים מְעַלְמָא קְאָתוּ לָהּ לְסַחֲרָה וְכִיּוֹצֵא. פְּשׁוּט הוּא כְּבִיעַתָּא בְּכוּתְחָא שְׁיִישׁ לָהּ דִּין בֵּית הַכְּנֻסֶת שֶׁל פְּרָכִים שְׁאִינָה נִמְכָּרֶת.

וְאַף גַּם זֹאת אִין הֵימֶר לְמַכְרָה בְּשָׁבִיל תְּלִמוּד תּוֹרָה וְהַסְּפָקַת הַתְּלָמִידִים. אַעפ"י שֶׁת"ת גְּדוֹל מְבִיהֶכ"ל מ"מ לְאוּ מִדִּין קְדוּשַׁת עֵילוּי אֶתִּינֵן עָלָהּ.

לֹא מִשּׁוּם דָּאִין רְשׁוּת לְבְנֵי הַכְּרָף לְמַפְּוֹר דְּבָר שְׁאִין לָהֶם בּוֹ רְשׁוּת וְאִינוּ שְׁלָהֶם דְּוּוּקָא. רַק שֶׁל בְּנֵי הָעוֹלָם שְׁבַהֲכ"ל זוֹ הוֹקְדָשָׁה בְּשָׁבִיל כָּל בָּאֵי עוֹלָם.

וְכַמ"ש הָרַב בֵּית יֵאוּד"ה שָׁם וְנ"ל אֲבָל בְּבִיהֶכ"ל שֶׁל פְּרָכִים אֶפְיָלוּ מְכָרוּ אוֹתָהּ בְּהַעֲלָאָה בְּקַדְשׁ. לֹא מְצוּ לְזַבְּנֵי.

דְּלֹאוּ מְטַעַם הַפְּקָעָה אֶתִּינֵן עָלָהּ. אֵלָּא מְטַעַם שְׁאִינָה לָהֶם לְבָדָם.

אֶפְיָלוּ יַעֲבְרוּ וְיִמְכְּרוּ מְכָרָן בְּטַל. דָּאִין אֲדָם מוֹכֵר דְּבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ וְעַפ"י זֶה הַקְּשָׁה עַל דְּבָרֵי הַט"ז שָׁם ס"ק ו' שֶׁפֶתַב שְׁאֶפְיָלוּ שֶׁל פְּרָכִים.

אִין אִיסוּר אֵלָּא בְּמְכָרוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה עוֹד אַח"כ בְּהֶכ"ל. אֲבָל אִם יִהְיֶה בְּהֶכ"ל מוֹתֵר.

אֶפְיָלוּ מְשַׁל רַבִּים לִיְחִיד פְּרַבְּנָן דְּד"מ דְּבַפ' בְּנֵי הָעִיר דָּף כ"ז עכ"ל שֶׁהַקְּשָׁה דְּהָךְ מִתְּנִיתִין ע"כ מִיְיָרֵי בְּשַׁל פְּפָרִים דְּוּמְיָא דְּמִתְּנִיתִין דְּסַמִּיף לָהּ דְּבְנֵי הָעִיר שְׁמְכָרוּ רַחוּבָה וְכו'.

דבהכ"נ של פרכים לא נזכרה במשנה כלל ע"כ עיי"ש ומעתה לפי זה תו לא צריכנא להאריף במ"ש כת"ר לענין קדושת עילוי פנין דלא נפקא מינה מידי לגבי דינן בענין זה. ואין לנו לצדד בהיתר מכירתה זולת אם ידוע לנו שבנאוהו משלהם. ותלו אותו בפירוש בשעת הבנין פדעת היחיד מבני העיר.

או פדעת ועד הקונסיטואר העי"א. וכיון שלא נודע זה בבירור שלא נמצא פתיב פן בספר הזכרון של הנעד ישצ"ו.

מי הוא זה ערב אל לבו לגשת אל הקדש. להורות היתר במקירתה ולא יחוש על נפשו חס ושלום.

ואחרון הכבי"ד מ"ש כת"ר להקל בזה להינה שהבית הפנסת הזאת לא נבנית מתחלתה ע"ד ביהכ"נ רק מעיקרא הנה בית פרכי שנשתמשו בה בעלי "הבאנק" ואח"כ לקחוה הקלה לצורך ביהכ"נ ועשאוה ביהכ"נ וכתב ר"מ שפך מצאת בהנובי"ת וכו' ואעפ"י שהש"ע פתב קנו בית סתם והקדישוה אח"כ לביהכ"נ דינוכביהכ"נ ע"כ.

מ"מ נראה דזה נוקא לענין קדושה שאין משנין אותה לפחות ממנה. אבל ממ"ש לה דינ ביהכ"נ של פרכים.

שקרי א"א לומר דאדעתא דכו"ע בנו אותה. שקרי הנה רק בית סתם.

ופרכי הקהל יכולים למכור אותה. בפרכי לצורך ס"ת, ע"כ תוד"ק ותמהתי על המרא"ה מנין יצא לרו"מ חילוק זה.

וכי הורדת הקדושה לביהכ"נ תליא בבנין. עד שנאמר דהשתא שלא בנאוה לשם ביהכ"נ. אין עליה קדושת ביהכ"נ של פרכים. והלא העיקר תלוי בשעה שהתפללו בה והקדישוה. אם לשם כל העולם בביהכ"נ של פרכים או רק לשם בני העיר בביהכ"נ של פרכים. ותדע לה דלא איכפת לן בשעת הבנין.

שקרי פתבו הטור וב"י שם ללמוד מהירוש' שהביא הרא"ש לענין בנו בית סתם והקדישוהו וכו' דה"ה בנאוה לשם ביהכ"נ שאינה קדושה אלא משעת תשמיש. זולת אם גבו מעות לבנין ביהכ"נ שחלה קדושה במעות עיי"ש.

הרי לה דעיקר הקדושה חלה עליה בשעת תשמיש. וא"כ ביהכ"נ זו שבועיר "אלג'יר".

אעפ"י שהיתה מעיקרא בית סתם פנין שהקדישוה לביהכ"נ. הרי הוקדשה לכל העולם.

פדין ביהכ"נ של פרכים. ועיינתי בס' נוב"ת או"ח סי' י"ז וראיתי דאדרבה הוא ז"ל פתב להיפך ממ"ש כת"ר שנשאל ע"ע אהד מבני הפכר שיחיד חדר אהד בביתו לביהכ"נ להתפלל שם במנין עשרה וכו'.

והשיב דדינו פדין בנה בית סתם והקדישו לביהכ"נ המבואר בש"ע סי' קנ"ג ס"ח וכו'. ומעתה יש לנו לחקור אם יכול להוציאה מקדושתה ע"י מכירה.

והנה בנדאי אין ליה דין ביהכ"נ של פרכים כ"א של פפרים. כי לא נעשית כ"א לצורך בני אותו פפר ויכולין בני אותו פפר למנכרה וכו' ע"כ הרי פתב בהדיא טעם אומרן שאין ליה דין ביהכ"נ של פרכים.

הוא משום שלא נעשית כ"א לצורך בני אותו פפר. ולא משום דמעיקרא הנה בית סתם ואח"כ הקדישו לביהכ"נ.

שאין נראה לחלק בזה וכאמור זהו מה שנלע"ד כתבתי לפני מעכ"ת וישמע חכם ויוסיף לקח להוציא הדין לאמיתו, וה' יהיה בעזרתו. החותם בברכה הצעיר מסעוד הכהן ס"ט: סימן כ"ד למעלת הח' הש' וכו' כש"ת רבי מימון בן סעודון נר"ו בעי"ת תיארת יע"א: ידידי אשר צונת'ה מפי ראשי הועד ק'ונסיסטואר עי"ת תיארת יע"א.

לשאול את פי בענין מעשה שהיה שם. בזמן שהיה בין ראשי הועד פירוד הלבבות לתפ"צ.

ונחלקו לשתי פתות והלכה לה הפת השנית ושכרו בית דירה ותקנוה לשם ביהכ"נ והיו מתפללים בה עידן ועידני ולעת עתה עשו שלום ביניהם כבראשונה להיות לקהל אחד "פריזידאן" אחד.

וכיס אחד לכלנה ועל דעתם עלתה לבוא להתפלל כולם כאחד בביהכ"נ הראשונה ולבטל השנית. אך נמצאו ביניהם איזה אנשים אשר לבם נוקפם מחשש עון אשר חטא לבטל קדושת ביהכ"נ הזאת השנית.

וטילטולא דס"ת אשר שם עדיף ועל זה נפישם לשאו"ל הגיעה פדת מה לעשות: תשובה. הלכה זו אינה צריכה לפנים.

דכחא דהתיירא עדיף. לבטל השנית ולקיים דגל ביהכ"נ הראשונה.

מכמה טעמי תריצ"י אשר שמענו ונדעם מפי סופרים ומפי ספרים. זה יצא ראשונה.

מאחר שאין קדושתו קדושת עולם. פינון שלא נבנית מעיקרא לשם ביהכ"נ.

וכמ"ש מרן הש"ע סי' קנ"ד ס"ב השוכרים בית ומתפללים בו. אין בו דין ביהכ"נ.

ומפורש בב"י שם דכיון שהוא בשכירות דרך עראי. אין בו קדושה וכי שלם זמן שכירות.

פקע קדושה מינה ע"כ. וכתב הגאון חת"ס ז"ל באו"ח סי' ל"ב שאף אם הוא פלי קביעות זמן מיד שחוזרים בו.

אין פאן שכירות. וממילא אין פאן קדושה.

שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו עיין שם: ועוד שנית. פינון שיש להם ביהכ"נ אחרת המכילה את כל הקהל שבעיר.

אין נגרע דבר בהעדר ואף שפתב הריב"ש ז"ל סי' של"א הביאו הכנה"ג הגהט"ו סי' ק"ן דהמעכב לבנות ביהכ"נ. אפילו יש בית הפנסת אחר בעיר.

מונע את הרבים לעשות מצנה מיקרי ע"כ וא"כ כ"ש הקא שלא לבטל את אשר בנאנה
פבר. הרי סינים עלה הכנה"ג שם דלא אמר הריב"ש ו"ל אלא פשאין שם גרמא בנזקין.
שאם יהיו ב' קהלות יבואו לידי מחלוקת ופירווד לבבות. ולא תרבה ירושת"ו אלא מפני
שנאת חנם.

הן בעודנו קהל אחד איש את רעהו שלום ידברו ובקרבו ישים ארבו. וכ"ש פשיהיו ב'
קהלות.

וכ"כ משם הראם ו"ל ח"א סי' נ"ב שאם הבית מכילה אותם אסור ליפרד זה מזה. וראוי
לכונן לאותם שנפרדו שילכו להתפלל בביהכ"נ גם הרב משפטי שמואל סי' מ"א כתב
עיר שיש בו ביהכ"נ אחד אינו יכולים ליחלק ולעשות ביהכ"נ אחר מקדש עיי"ש.

ומינה אפה למד לנדון שלפנינו. פינון שקל עצמו של ביהכ"נ הזאת השנית.

לא נעשית אלא מפני המחלוקת הן בעת"ה שזכינו למדת השלום. די לנו לעמוד באחת
ועלתה לו.

ומה גם שאם יעמדו שניהם כאחד. קשה להם להשיג בימות החול שיעור מנין לומר דבר
שבקדושה פדי לזה וכדי לזה: ועוד בזה שלישיה פי כבד עול שכירות ביהכ"נ השנית
ללא צורך.

וכמ"ש הגאון חת"ס שם דאדרבה מצנה רבה איכא שלא להרבות עול ומסיים דלא
לדחוקא צבורא עיי"ש שהביא ראיה לדבר: אלא שצ"ע בזה במה שמוציאין כל כלי הקדש
מבית הפנסת. אם יש בזה חשש סתירה.

וכתב מור"ם ו"ל סי' קנ"ב בהגה ס"א דאסור לסתור דבר מביהכ"נ וכו'. ונראה דאין
פאן בית מיוחד עפ"י מ"ש המג"א סק"ו משם מהרמ"פ הו דאסור לנתן.

דוקא דבר מחובר וכתב המחצ"ה דילפינו לה מדכתיב את מזבחותהם תתנצו וכו' לא
תעשונו פן לה"א דבעינו דומיא דמזבחהו מחובר. וכ"כ הגאון חת"ס שם דהמענין
במהרמ"פ יראה דמירי התם ברוצה לסלק פלים המטלטלין מביהכ"נ דבזה אין חשש.

פינון שאינו מהרס ומשבר הפלי בעצמו והוא נשאר בשלימותו. שגם בכלים שבמקדש
אין איסור בהוצאה.

רק בשריפה או בשבירה. וראיה מדהמע"ה שהעלה ארה"ק ממקום למקום.

ומי התיר לו פן. אע"כ אין הסרת הפלים מהבית בכלל נתיצה פלל עיי"ש.

והוא הדין הקא נמי שמטלטלין הספסלים וכלי הקודש בשליי מותם לקובעם בביהכ"נ
הרא' אין פאן בית מיוחד פלל אלא שצריכים ליזהר כשמוליכים הס"ת: שילנוהו עשרה
בני אדם דרך כבוד כמ"ש ה' לד"א סי' ג' ועל כל ישראל יבוא שלום"ם אמן הצעיר ע"ה
מסעוד הפהן ס"ט: סימן כה למעלת רב חביבא.

יטיב בתוואני דליבא בעולם חטיבה כבוד הח' רבי חביב ביטון גר'ו בעית אוראן יע"א:
אשר שאל מעלתו אם המסדר ברכות ק"ש ברכים חוזר ואומר אמת ויציב. או אינו חוזר
רק בתחיל תקף אחר שאמר הש"צ ה' אלהיכם אמת.

יאמר אחריו ויצויב וכ"ו: תשובה דע ידידי שהסכמת כל הפוסקים שאינו חוזר ואומר אמת. אלא מתחיל מיד ויצויב וכ"ו.

וניצא להם דין זה מש"ס דמס' ברכות דף י"ד דאיתא במשנה אלו הם בין הפרקים וכ"ו ר"י אומר בין ניאמר לאמת ויצויב לא יפסיק. וקאמר בגמ' א"ר אבהו אר"י הלכה כר"י.

וא"ר אבהו אר"י מ"ט דר"י דכתיב וה' אלהים אמת. ופירש"י לכה אין מפסיקין בין אני ה' אלהיכם לאמת, ובעי תו בגמ' חוזר ואומר אמת או אינו חוזר ואומר אמת.

א"ר אבהו א"ר יוחנן חוזר ואומר אמת רבה אמר אינו חוזר ואומר אמת. ההוא דנחית קמיה דרבה וקאמר אמת אמת תרי זימני.

אמר רבה כל אמת אמת תפסיה להאי עכ"ל וכתב רבינו יונה ז"ל שהפירוש הנכון הוא כמו שפירשו רבני צרפת ז"ל שפוננת רבי יאודה שאינו מפסיק כלל. אלא שמיד שיאמר אני ה' אלהיכם יאמר אמת.

כדמפרש בגמ' טעמא דר"י דכתיב וה' אלהים אמת. וכפירש"י ז"ל, ועל זה קבעו הש"ס חוזר ואומר אמת או אינו חוזר וכו' פלומר כל היכא שפסק מפני היראה או מפני הכבוד אחר שאמר אמת.

או פגון שפייים ק"ש קודם הסוף. וסמוך ה' אלהיכם עם אמת וממתין שיתחיל הסוף ושיאמר עמו.

צריך לסוף פעם אחרת אמת או לא. והילכתא פריה שאין צריך לחזור ולומר פעם אחרת אמת.

אלא מתחיל מניציב ואילך עכ"ל וכ"כ הרא"ש ז"ל בפסקים וכ"כ רבינו הטור ומרן הש"ע ז"ל בסי' ס"ו סעיף רי"ו וז"ל אם פסק מפני היראה או הכבוד אחר שאמר אמת, או שפייים קודם הסוף וסמוך ה' אלקיכם עם אמת וממתין שיתחיל הסוף ושיאמר עמו אינו צריך לחזור ולומר פעם אחרת אמת.

עכ"ל הרי שמעינו בהדניא שצריך לסמוך ה' אלהיכם עם אמת ואינו חוזר ואומר אמת פעם אחרת אחר הש"ע. אף ראיתי להרב ארץ החיים ז"ל בסי' ס"א שכתב דבצפת"ו נוהגים שאין הקהל מסיימים תיבת אמת.

אלא עד שישלים הש"ע ק"ש קודם חזרתו לומר ה' אלהיכם אמת ואין בזה איסור הפסקה. דהפסקה בלא דבור בשעה מועטת לא הוי הפסקה כלל.

וכמ"ש המטה יאודה לקמן סי' ס"י סק"ב עכ"ל. ופ"י דבק"ו הוא כשהקהל מסיימים ק"ש קודם הש"ע עד ה' אלהיכם שזהו לומר אמת עד שייסיים הש"ע ה"א בקול רם ואז עונין אחריו אמת והוא אינו אומר אמת.

ואח"כ חוזר ואומר ה"א אמת בקו"ר. וכן מפונרש מנהג זה בהזכור"ל ח"ה אות קל"ג וקאמר מר שאין בזה איסור הפסקה.

פינון שאין כאן דבור. ובשעה מועטת לא הוי הפסקה כלל.

שְׁהַנְרָאָה מְדַבְּרִי שֶׁעַכְפֹּ סוּמְכִים הִ"א עִם אֲמַת. אֲלֵא שְׁמַמְתִּינִים עַד שְׁיִסִּים הַש"ץ ה' אֱלֹהֵיכֶם וְאוֹמְרִים אֲמַת דְּקֹאֵי אֶתְרַנְיָהּוּ אֲבָל אֵינוֹ עֲנִין לְמָה שְׁרֵאִיתִי נוֹהֲגִים בְּכִמְהָ מְקוֹמוֹת שְׁמִסִּימִים ה' אֱלֹהֵיכֶם וְשׁוֹהֵינן שָׁם וְכִשְׁחוֹזֵר ש"צ ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲמַת בְּקו"ר.

אִז הֵם מִתְחִילִין אֲמַת וְיִצִיב וְכו' שְׁנִמְצָא שְׁעוֹשִׁין שְׁלֵא פְדִין הַגְּמָרָא לְסִמּוּךְ ה' אֱלֹהֵיכֶם עִם אֲמַת ע"ש הַפְּתוּב וְה' אֱלֹהִים אֲמַת. שְׁאֲמַת שְׁאוֹמְרִים עִם וְיִצִיב הוּא נִסְחַ הַבְּרָכָה וְשֵׁרִיָּא אֲבַתְרָה וְלֹא אֶלְקָמִיָּה אֶף מִמ"ש הַמַּט"י ו"ל שָׁם מִשְׁמַע דְּגַם בְּכַה"ג אֵין קָפִידָא שְׁכַתְבֵּא אִם יִרְצָה שְׁלֵא לְאִמַר אֲמַת לֹא הַש"צ וְלֹא הַצִּיבּוֹר אֵינוֹ מְעַכְבֵּ.

וּבְמָה שְׁמִסִּימִין קִנְדָם הַש"צ וְשׁוֹהֵינן אֵין פֶּאן בֵּית מִיחּוּשׁ לְאִסּוֹר הַפְּסָקָה כָּלְל. דְּשִׁהֲנִיָּה הִיא מוֹעֲטָת.

וְהַפְּסָקָה בְּלֹא דִיבּוֹר לֹא מִיקָרִי הַפְּסָקָה כָּלְל אֶף סִינִים הוּא ו"ל אֲלֵא שְׁנִהְגוּ לֹאמַר כְּפֹךְ אֲמַת בְּסִמִּיכוֹת דְּאֲמַת מֵאֵר"ש תַּשְׁמ"ח ע"כ שְׁנִהְרָאָה פְּשׁוּט שְׁאֵין עֵינְפוֹב בְּדַבְּרָא אֶף הַנְּכוּן הוּא לְסִמּוּךְ ה"א עִם אֲמַת כְּשִׁטְחִיּוֹת שְׁיִגְרַת לְשׁוֹן הַש"ע ו"ל.

וּמָה גַם לְכַשְׁתְּדַקְדַּק בְּרִיהַטַּת לְשׁוֹן מְרִן ו"ל בְּסִי"א ס"א ס"ג מִשְׁמַע שְׁפִיר שְׁצָרִיָּה לֹאמַר כְּפֹךְ לְכַתְּחִלָּה שְׁכַתְבֵּא מִסִּינִים ש"צ ה' אֶלְקֵיכֶם אֲמַת וְחוֹזֵר וְאוֹמַר בְּקו"ר ה"א אֲמַת וְנִשְׁפּוּלִי גְלִימִיָּה נְקִטִּינָן.

וְכֵן הוּא מוֹכַח שְׁפִיר שָׁם בְּש"ס דְּאִמַר רַב יוֹסֵף בְּמַעְרְבָא אִמַר עַרְבִית דְּבַר אֵל בְּנֵי נְאֻמְרָתָא אֱלֵיהֶם אֲנִי ה"א אֲמַת וְעוֹד לְקַחְנָן אִמַר חֲזִיָּא ב"ר אִמַר אֲנִי ה"א צָרִיָּה לֹאמַר אֲמַת וּפִירֵש"י כְּדַכְתִּיב וְה"א אֲמַת.

ע"כ: וְתַבֵּט עֵינֵי בְּשׁוֹרֵי לְהֶרֶב פְּחַד יִצְחָק ו"ל בְּמ"ע אֶל"ף דְּל"ת. שְׁנִשְׁאֵל עַל זֶה וְהַשִּׁיב שְׁהַמְנִיָּה הַנְּכוּן הוּא שְׁלֵא לְהוֹסִיף עַל הַפְּתוּב בְּתוֹרָה וְלֹאמַר אֲנִי ה"א אֲמַת, וְאַח"כ לְכַפּוֹל ש"צ ה"א אֲמַת, דֹּא"כ הֵינִי רַמ"ט תִּיבּוֹת וְא"צ אֲנַחְנוּ לְהַשְׁלִים רַק רַמ"ח תִּיבּוֹת וְאִם מְפִנִי שְׁכַתְבֵּא הַב"י ו"ל בְּסִי"א ס"א שְׁצָרִיָּה לְכַפּוֹל אֲמַת ב' פְּעֻמִּים אוֹ הוּא טְעוֹת סוֹפֵר.

אוֹ אֲחַד מִתְּלִמְיָדֵיו הַכּוֹתֵב לֹא דַק בְּלִישְׁנֵיהּ וּלְפּוֹם חוֹרְפָא שְׁבַשְׁתָּא וְכו' עֵי"ש: וּפְלִיאָה דַעַת מְפִנִי אַחַר הַמְּחִילָה מַכְת"ר. מֵאֵין יִצְאָ לֹו לֹאמַר דְּטְעוֹת הוּא בְּדַבְּרֵי הַב"י.

וְהֵרִי הַדְּבָר מְפִנֵרֵשׁ הֵיטִיב בְּב"י וְנ"ל וְכֵן נִהְגוּ בְּנֵי סְפָרַד שְׁלֵא לֹאמַר אִמ"נ. וְלְהַשְׁלִים הַג' תִּיבּוֹת חוֹזֵר ש"צ הַא"א.

שְׁבַתְחִלָּה מִסִּינִים פֵּר' צִיִּצִית וְאוֹמַר אֲמַת. וְחוֹזֵר וְאוֹמַר בְּקו"ר הַא"א ע"כ.

וּפְסָקוּ בְש"ע בְּהַדְּנִיָּא וּמֵאֵין נִמְשָׁף טְעוֹת בְּזֶה. וְעוֹד הֵרִי מוֹכַח שְׁפִיר מִמ"ש בְּב"י שָׁם וְיִשׁ מְקַנְשִׁים עַל מְנִהְגַּ זֶה שֶׁהַש"צ חוֹזֵר הַא"א.

מֵהֵוּא דְנִחִית קַמִּיָּה דְרַבָּה שְׁמַעֲיָה דְקֹאֵמַר אֲמַת תְּרִי זִימְנִי. וְאִמַר כֹּל אֲמַת אֲמַת תְּפָסִיָּה לְהֵאִי.

מִשְׁמַע שְׁאֵין לֹאמַר תְּרִי זִימְנִי אֲמַת אֶפְּלִיָּו לַש"ץ וְתִיָּרֵץ דְּשִׁאֲנִי הֵתָם שְׁהִיָּה מִזְפִּיר אֲמַת תְּרִי זִימְנִי בְּלֹא הַפְּסָק. אֲבָל הֵבֵא שְׁחוֹזֵר וְאוֹמַר הַא"א שְׁפִיר דְּמִי ע"כ.

וְעֵי"ש.

דהשפא אם איתא דס"ל להרב"י ז"ל דלא מסיים אני ה' אלהיכם אמת. מאי מקושים על המנהג נהרי לא משפחת דקאמרי תרי זימני אמת.

אלא ודאי דדברי הרב"י שפתיב לעיל שבתחלה מסיים פרי ציצית ואומר אמת הם בדיוק. וכן הרגיש הרב ארץ החיים סי' ס"א בזה י"ש: עוד פתיב הרב פחד יצחק ז"ל שם דליפא למיפרי מההיא דרבי יאודה דקיי"ל פנותיה דבין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק וכו' וכמ"ש רבני צרפת כמ"ש בטא"ח סי' ס"ו.

שפתיב פתיב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' ק"ש דלא יפסיק פדין בין פריק לפריק אלא כמו באמצע הפריק ע"כ ותמיהני על זה שהרי הרא"ש ז"ל נסתפק אם יש לפריש בפירוש הרמב"ם. והכריע מדמפרש בגמ' טעמא משום דכתיב וה' אלהים אמת משמע דלא יפסיק כלל ודלא פהרמב"ם בזה וא"כ למה ליה להרב ז"ל למישבק הכרעת הפוסקים.

ולמינקט פדעת הרמב"ם. וכ"כ הפ"ח שהרב רבינו יונה וקרא"ש הסכימו לפירוש רבני צרפת.

והסמ"ק הביא דברי הרמב"ם. וכתב אח"כ והתוספות נסתפקו בזה וסיים הב"ח ז"ל מיהו נראה אפילו איפא ספיקא בדבר זה יש לתפוס לחומרא שלא להפסיק.

כ"ש דהני אשלי רבירי לא נסתפקו. ואסרי וקיי נקטינו כר"י בעל התוספות.

וכן פסק בש"ע עכ"ל הרי דעת גדולי הפוסקים תכריע דלא נקטינו פהרמב"ם בזה: עוד פתיב שם ואפילו לרבני צרפת מירי להפסיק בשאלת שלום או בדברים אחרים, אמנם להפסיק שם כמו שהוא פתיב בתורה.

פדי לכפול ג' תיבות ליפא. מאן דפליג דעדיף טפי להשלים רמ"ח תיבות ע"כ.

האמנם העומד על דברי רבינו יונה שהביא דברי רבני צרפת יראה שאין להפסיק כלל אפילו לכפול ג' תיבות הא"א שהרי פתיב שפנות רבי יאודה שאינו מפסיק כלל אלא שמיד שיאמר אני ה' אומר אמת.

ע"כ הרי שלל כל הפסקה של פלום ותייב שישמוך ה"א עם אמת. וכאשר פירש עוד להלן.

באופן שנהא לקוצ"ד שדברי הרב פחד יצחק ז"ל לא נחית מר להכי אלא לקיים מנהג איטאליא של מקום כבודו. כמ"ש ז"ל.

אבל אנו בדידן אין לנו לזוז מדברי מרן הש"ע ז"ל ולסמוך ה' אלהיכם עם אמת וכמדובר: ולפי דברי הש"ע ז"ל אין חילוק הש"ע לתיחיד. דגם הש"ע מסיים אני ה' אלהיכם אמת.

וחזור ואומר בקו"ר ה' אלהיכם אמת כמ"ש בסי' ס"א ס"ג אלא דהמג"א שם סק"א פתיב משם ספר עשרה מאמרות דש"ע אינו אומר בלחש אמת. ותיחיד אומר בלחש אמת ואינו חוזר ואומר אמת.

ונמצא דהני רמ"ח תיבות מכונן. אבל אם אומר בלחש אמת וחוזר ואומר אמת הני רמ"ח תיבות.

עכ"ל וְאֶפְשֶׁר דְּמָרְן הַמְחַבֵּר ו"ל סָבַר כַּמ"ש מֵהֶר"מ אֶלְשֶׁקֶר ו"ל שֶׁהֵבִיא הַמַּג"א שֵׁם שְׁפָתַי שִׁי"ל גַּם בְּפַעַם הָרֵאשׁוֹן אוֹמֵר אֲמַת וְשֵׁלָא לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם. וְאֲמַת הַב' אֵינָה מִן הַמְנַיִן אֲלָא נִוְסַח בְּרַפְת אֲמַת וְנִצְיַב הוּא עַכ"ל: וְאֶפְתִּי פֶּשׁ גָּבֹן לְעַמֻּד עַל דְּבַרֵי הַפֶּר"ח ו"ל בְּסִי' ס"א סק"ג שְׁפָתַי דְּרֵאוּי לְלַמֵּד לְכָל הַחֲזָנִים דְּכַשְׁיִגְיָעוּ לְסוּף ק"ש שִׁיאֲמָרוּ בְּלַחֲשׁ הַגִּי ג' תִּיבּוֹת שָׂאֵם לֹא יַעֲשׂוּ פֶּן הוּ"ל פֶּהֵיִא דְאֲמָרִינֵן הַקּוּרָא אֶת שְׁמַע וְכוּפְלָה הַרִי זֶה מְגוּנָה.

וכ"ש אֲמַת דְּהוּי חוֹתְמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה. דְּמִיחֲזִי פִּשְׁתֵּי רִשׁוּיּוֹת וְכָל מִי שִׁאֲיִנּוּ עוֹשֶׂה פֶּן מְזַלְזֵל בְּדַרְזו"ל בְּעַלִּי הַתְּלַמוּד וְרֵאוּי לְנִזְיָפָה וְשׁוּמַע לִי יִשְׁפָּן בְּטַח ע"כ.

וּלְפִי מ"ש הַב"י ו"ל שֵׁם לְתַרְזַן מֵה שְׁמַקְשִׁים עַל מְנַהֵג שְׁחוֹזֵר הַש"צ הַא"א וְכו' מוֹכַח שְׁפִיר דְאִין קְפִידָא אֲלָא אִם אוֹמֵר אֲמַת אֲמַת תְּרִי זִמְנֵי בְּלֹא הֶפְסֵק תִּיבָה אַחֲרָת. אֲבָל אִם חוֹזֵר וְאוֹמֵר ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲמַת שְׁפִיר דְּמִי עִי"ש.

וכ"כ הֶרֶב יֵד אֶהְרֵן בַּהֲגַב"י הַבִּי"ד הֶרֶב פֶּה הַחַיִּים הַנִּד"מ וְז"ל וְאִין לָנוּ אֲלָא דְבַרֵי מָרְן הַקְּדוֹשׁ שְׁפָתַי שְׁחוֹזֵר ה"א אֲמַת. וְכַמ"ש הַגָּאוֹן הַרַ"ם וְמַהְרַש"ם אֶלְשֶׁקֶר וְמַהְרַש"ך וְאִין זֶה נֶגֶד הַתְּלַמוּד.

שְׁפָכֶר יִישָׁב רַבֵּינוּ הַמְחַבֵּר ו"ל דְּבַרֵי הַתְּלַמוּד שֵׁלָא יִהְיָ מְנַגֵּד לַמ"ש בְּזוֹהַר וּבְתִיקוּנֵים עַכ"ל: וְעוֹד חֲזוֹן הַרְבֵּיתִי לְהֶרֶב פְּקוּדוֹת אֶלְעָזָר ו"ל סִי' ס"א שֶׁהֵבִיא מ"ש הַנַּח"ל בִּירו"ש דְּמַגְלִילָה פ"ד רִי"ז עַל דְּבַרֵי הַפֶּר"ח ו"ל הַלְלוּ.

דְּמָה שֶׁהֵבִיא רַאֲיָה מַמ"ש הַיְרוּש' דְּלוֹמֵר אָמֵן אָמֵן אִיסוּרָא אִיכָא. ה"ד בְּנִשְׁמָה אַחַת. דְּלֹא פָּסִיק טַעְמָא בְּגוּנֵיהוּ. בְּרַם בְּהַפְסֵק פּוֹרְתָא שְׁרִי.

א"כ הוּא הַדִּין וְהוּא הַטַּעַם בְּאַמִּירַת ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲמַת. שֶׁהֵרִי אִין הַחֲזוֹן אוֹמֵר ב' פְּעָמִים בְּנִשְׁמָה אַחַת.

אֲלָא בְּהַפְסֵק פּוֹרְתָא. וְשְׁרִי, וְכֵן פָּתַח מִשֵּׁם הֶרֶב כֶּסֶף אֲלֵיהוּ ו"ל שְׁתַּרְיָן פֶּן וְכַתֵּב בְּאֶפְסוֹן דְּמַנְהֵגָן שֶׁל יִשְׂרָא' תוֹרָה הִיא וְכו'.

וְהִכִּי נִקְטִינֵן. זוּלַת בְּמָקוֹם שִׁאִין מְנַהֵג מִי שְׁרוּצָה לְחוּשׁ לְדְבַרֵי הַפֶּר"ח אִין מוֹנְעִין אוֹתוֹ וְכו' ע"כ.

וְכַתֵּב עָלָיו הֶרֶב פְּקוּדוֹת לְדִידֵי אַחַהֲמ"ר אַף בְּמָקוֹם שִׁאִין מְנַהֵג. אִין רֵאוּי לְחוּשׁ לְדְבַרֵי הַפֶּר"ח.

כִּינֵן דְּהוּי תְּרַתֵּי דְסִתְרָן מַנְיָה וּבִיָּה. דְּכִינֵן דְאֲמָרְן בְּסוּף הַזְמִירוֹת אָמֵן וְאָמֵן.

מִטַּעַם דְּפָסִיק טַעְמָא בְּגוּנֵיהוּ וּבְהַפְסֵק פּוֹרְתָא שְׁפִיר דְּמִי. א"כ כְּשִׁאֲיִנּוּ אוֹמֵר הַש"צ ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲמַת בְּקו"ר.

כִּי אִם בְּלַחֲשׁ. מוֹרָה בְּזֶה דְקִי"ל דְאֶף בְּהַפְסֵק פּוֹרְתָא אִסוּר הַיְפָּה מ"ש בְּתַחֲלָה.

וְהוֹאִיל וְכֵן אַף לְמָקוֹם שִׁאִין מְנַהֵג אִין רֵאוּי לְחוּשׁ לְדְבַרֵי בְּכַגּוֹן דָּא עַכ"ל. וּלְפִי מֵה שְׁפָתַי לְעִיל דְדַעַת מָרְן ו"ל בְּב"י וּבַש"ע דְגַם הַש"צ מְסִיִּים אָנִי הַא"א וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר בְּקו"ר ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲמַת וְרוּב פְּכָל הָאֲחֲרוּנִים הִכִּי סְבָרִי לֶה רַבְּנָן.

מעשה הכי נקטינו ואין לחוש לסברת הפר"ח ז"ל. וצור ישראל ינחמו בדרך אמת לכונן
לאמתה של תורה אמן ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כ"ו.

למעלת פבוד רב חביבא. מה ינפיו מה טובו פמה מעלה טוב"ה.

כש"ת רבי יעקב שרביט נר"ו בעי"ת תלמסאן יע"א שאול שאל מעכ"ת פנים בפנים
לחיות דעתי בענין איסור השמעת קול בתפלת י"ח: ולהשיב מפני הכבוד. הנה רבינו
הטור סי' ק"א הביא ש"ס דברכות דף ל"א ודף כ"ו וז"ל אמ"ר המנונא פמה הלכתא
גברוואתא איפא למשמע מהנה קראי דחנה ונחנה היא מדברת על לבה רק שפתייה נעות.

מפאן למתפלל שצריך שיחתה בשפתיו. וקולה לא ישמע.

מפאן שלא ישמיע קולו בתפלתו ותניא המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה.
שפראה פאלו הק"ב אינו שומע תפלה בלחש.

המגביה קולו בתפלתו ה"ז מנביאי השקר דכתיב בהו קראו בקול גדול ע"כ. הרי לפניך
גמרא ערוכה אליבא דהלכתא דאסור להשמיע קולו בתפלתו ומה יש עלי עוד להאריך
בזה: אף בזאת יאות לי לברר עסקי בס"ד.

אם הוא מה שאסור להשמיע קולו בתפלתו. היינו שלא להשמיע קולו לאחרים.

אבל לאזניו מיהת יכול להשמיע או דילמא שאפילו לאזניו אסור. והנה רבינו הטור שם
הביא מחלוקת התוספתא עם גמרא דידן והירוש' דלדברי התוספתא בפ"ג דברכות פסקא
ט'.

צריכה שתהיה התפלה בלחש עד שלא תשמע אפילו לאזניו מדכתב בנחנה וקולה לא
ישמע. משמע שלא היתה משמעת כלל אפילו לאזנה מיהו לדברי גמרא דידן דקאמר
שלא ישמיע קולו וכ"ו משמע דוקא לאחרים לא ישמיע אבל לאזניו יכול להשמיע וכן
הוא בהדניא בירוש' וכמבואר עוד בירוש' שהביא מרן בב"י משם הרשב"א ז"ל.

והכריע הטור פגמרא דידן והירוש' ודחה דברי התוספתא שכתב וז"ל והדעת נוהגת
שיותר טוב להשמיע לאזניו. פי אז יוכל לכונן יותר וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה"ת וז"ל
לא תפלל בלבד אלא מחתה הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש.

וכ"פ מרן בש"ע פלשון הרמב"ם: האמנם ראיתי אחרי ראי מ"ש מרן ז"ל בבד"ה וז"ל
ומ"מ מזוהר שכתבתי סי' קמ"א מסכים לדברי התוספתא וראוי לחוש לו ע"כ. ובסי'
קמ"א בב"י העתיק לשון הזו' פ' ויקהל דף ר"ב וז"ל נאי שהיא צלוחתא אשתמע לאודניה
דבר נש לית מאן דציית לה לעילא וכ"ו עיי"ש דנראה מזה דדעת מרן ז"ל נוטה לפסוק
כדברי הזוהר והתוספתא.

דהשתא קשה עלינו דלמה פסק בש"ע שישמיע לאזניו היפה דברי הזוהר. והרי כתב
הכנה"ג בכללי הפוס' סי' נ"א דמרן ז"ל חיבר ספר ש"ע אחר בדרך הבית.

והו"ל למרן ז"ל לפסוק בש"ע כדברי הזוהר פדעתו בבד"ה. והברכ"י ז"ל כתב על יישוב
קושטיא זו דבספרו שם הגדולים פקפק על כלל זה דהכנה"ג דפעמים ימצא הש"ע מוקדם
לבד"ה ופעמים להיפך והשתא הקא אפשר דקדם הש"ע לבד"ה.

ואז חזר בו וכתב בבד"ה דראוי לחוש לדברי הזוהר אף לא נחה דעתי בזה שיהי נש
לפנינו דרך מרנוח ומה לנו להפגס בתי' דחוק בזה. שיהי הוא עצמו ו"ל כתב לתרץ מאי
דקשה מהכא בסי' ק"א דפסק הש"ע כגמ' דידן דמותר להשמיע לאזניו.

ולקמן בסי' קמ"א פסק פהזוהר דלא ישמיע לאזניו. ומהזוהר משמע דמשנה תפלה
לקריאת ס"ת.

ע"ש בב"י. ותי' הברכ"י דהתם דלא מוכח מש"ס היפך הזוהר פסק פהזוהר.

אבל הכא דמש"ס מוכח דישמיע לאזניו היפך הזוהר פסק פהש"ס. ומעתה הו"ל
להברכ"י ו"ל לעמוד בשלו גם בזה ולומר דמה שפסק הש"ע שישמיע לאזניו א"ש
בגמרא דידן.

ואף אמנם דאיתיה לכלל הכנה"ג דבד"ה מוקדם לש"ע מ"מ לא מצי הש"ע ו"ל לפסוק
פהזוהר פיון שהוא היפך הזוהר ומ"ש בבד"ה דראוי לחוש לדברי הזוהר לאו דנטתה
דעתו לפסוק פו היפך הש"ס.

אלא דר"ל למי שאפשר לו לכונן אף שלא ישמיע לאזניו. ראוי לחוש לדברי הזוהר.

דקהי משמעות לשון ראוי לחוש שהוא לכתחלה ולחומרא אבל לשאר המון עם ישראל
שאי אפשר להם לכונן אם לא שישמיעו לאזנם פסק בש"ע שישמיע לאזניו כדינא דגמרא
אליבא דהילכתא.

דפסקינן פש"ס נגד הזוהר וההכרח דחזק לומר פו שיהי מפורש בהדייא בב"י סי' קמ"א
דדבר הנזכר בהדייא בש"ס אין לדחותו מפני הזוהר שכתב שם וז"ל מאחר שלא נזכר
זה בתלמוד בהדייא לא שבקינן דברי הזוהר מפני דברי הפוסקים ע"כ דנראה פשוט
משמעות דב"ק דהיא דנזכר בתלמוד בהדייא שבקינן דברי הזוהר מפני התלמוד וכן
הוא בכנה"ג בכללי הפוס' אות א' עיי"ש.

ועיין לה' מט"י סי' קמ"א סק"ז שהקשה ג"כ דברי הש"ע מסי' ק"א לסי' קמ"א ותי' פיון
דבגמ' דידן מוכח דאין איסור אלא בהגבחה קול אין לתפוס אלא שיטת הגמ' דידן. ועוד
דכדי שיכונן יותר צריך להשמיע לאזניו.

ולא סגי בלא"ה אם לא ישמיע לאזניו. לכה פסק מרן הש"ע ו"ל בתפלה דצריך להשמיע
לאזניו דהלואי ואולי בזה יוכל האדם לכונן דעתו למה שמוצא בשפתיו ובפרט בזמנינו
זה ה' יכפר ונדחה דברי הפר"ח שכתב דנקטינן פדברי הזוהר וכמ"ש מרן בבד"ה.

עיי"ש.

ודברי קודשו מראים באצבע. למה שכתבנו דדברי הזוהר לא נאמרו לשאר ההמון שלא
יוכלו לכונן אם לא ישמיעו לאזנם וגם הגאון רבינו חיד"א ו"ל נראה דעתו פו.

שהרי הגם שבברכ"י פסק לענין הלכה כהפר"ח דנקטינן פדברי הזוהר. וכן במחב"ר
כתב על דברי המט"י דדברי הפר"ח עיקר וכבר הופיע בבית המדרש רוח הקודש מיסודו
של רבינו האר"י ו"ל שכ' דגם בתפלה צריך שלא ישמיע לאזניו ומי יבוא אחרי המלך

ומ"מ סינים שם וכתב אין זה דווקא אלא למישרים אןרחותם לכלכל דבריהם במשפט האורי"ם.

אמנם להמון העם תיסקי שלא ישמיעו לאחר וכו' ומה גם דברכ"י נמי דקדק לומר בלשונו הטהור למשמעות התוספתא והזוהר לכתחלה לא ישמיע לאזניו. דפשוט הוא דלא נאמרו פל השיעורין הללו אלא לכתחלה למאן דאפשר ליה לכונן היטיב: ולכאורה נראה דקדוק אחד בנושא זה.

והוא דמדברי הברכ"י ז"ל ודעמיה דקאמר מר לכתחלה לא ישמיע לאזניו פדברי הזוהר. משמע דהזוהר אזיל לחומרא ואילו להירוש' שהביא מרן ב"י בשם הרשב"א ז"ל דקאמר מצוה לכתחלה לא ישמיע לאזניו פדברי הזוהר משמע דהזוהר אזיל לחומרא.

ואילו להירוש' שהביא מרן ב"י בשם הרשב"א ז"ל דקאמר מצוה לכתחלה להשמיע לאזניו. אלא דבדיעבד יצא עי"ש משמע דלחומרא אדרבה צריך להשמיע לאזניו.

ונהי דפליגי לענן דינא אם ישמיע לאזניו או לא. מ"מ בהיפוך סברות עד עתא לא שמענו לומר דדברי הזוהר לחומרא.

דאדרבה לשיטת הירושלמי נראה שהוא לקולא אם לא ישמיע לאזניו ונראה לומר דלגבי פנונת הלב באמת הם דברי הזוהר לחומרא. דאילו לדברי הירוש' דקאמר מצוה לכתחלה להשמיע לאזניו.

הוי קולא. שהרי נקל לו לכונן יותר פי על ידי הקול מעורר הפנונה פנוצר מזה בכמה מקומות.

וכדמשמע קצת מעובדא דרבי יונה שהביא הטור משם הירוש' דכד הנה מצלי בבי כנישתא. הנה מצלי בלחישא.

וכד הנה מצלי בביתיה הנה מצלי בקלא וכו' שפירש מרן בב"י שלכך הגביה קולו פדי לעורר הפנונה עיי"ש ובפריש"ה. משא"כ להזוהר דקאמר שלא ישמיע לאזניו.

קשה עליו לכונן היטיב. ולהכי פתב הברכ"י לכתחלה לא ישמיע לאזניו.

אף שחובתו הוא ויעשנה לכונן בתפלתו. והוא דקדוק נכון: ברם חזנה הנית לה' בית עובד בדינים השייכים לתפלת י"ח אות ע"ח שכתב משם מהר"י סרוק ז"ל בסדורו שכתב דצריך שישמיע לאזניו ומפני זה פתב שאין לסמוך על שמועתו של הברכ"י ששמע בשם גור"י האר"י ז"ל דאפילו לאזניו אסור להשמיע וכו'.

דכיון דמהר"י סרוק ז"ל תלמיד מובהק להאר"י ז"ל פתב פן. זו היא הכרעה גדולה לכתחלה שישמיע תפלתו לאזניו ע"כ.

ולפי"ז נראה דמהר"י סרוק מפרש הזוהר דקאמר דלא אישתמע לאודניו וכו' כמש' הרמג"א בסי' ק"א סק"ג דכוננת הזוהר שאיש אחר לא ישמע קולו. וכמ"ש רמא' בדמ' סי' קמ"א.

ע"כ.

אף אֶפְשֶׁר לומר כִּן שְׁהָרִי גָיִד עָלָיו רִיעוּזוֹ מֵאִי דְאִיתָא עוּד בְּפ' נִיגַשׁ דְּרַף ר"י וְנ"ל וּבג"כ לֹא אֶצְטְרִיף לִיה לִב"נ לְמִשְׁמַע קְלִיָּה בְּצִלוֹתֶיהָ אֶלְא לְצִלְאָה בְּלַחֲשׁ בְּהֵוּא קָלָא דְלֹא אִשְׁתַּמַּע. וְדָא הִיא צִלוֹתָא דְאַתְקַבְּלַת תְּדִיר וְסִימְנִיָּה וְהַקֵּל נִשְׁמַע קַל בְּלֹא וְאוֹ נִשְׁמַע, דָּא הוּא צִלוֹתָא דְהִיא בְּחִשָּׁאֵי דְכְתִיב בְּחִנָּה וְקוֹלָה לֹא יִשְׁמַע וְכוּ' עִי"ש דְּמִדְקָאֻמְר לְמִשְׁמַע קְלִיָּה בְּצִלוֹתֶיהָ.

מִשְׁמַע אֶפִּילוּ הוּא עֲצָמוֹ לֹא אֶצְטְרִיף לְמִשְׁמַע. דָּאם כְּנֻנְתּוֹ שְׁלֹא יִשְׁמִיעַ קוֹלוֹ לְאַחֲרִים הוּל"ל דְלֹא אֶצְטְרִיף וְכוּ' לְאַשְׁתַּמְעָא קְלִיָּה דְמִשְׁמַע פּוֹעֵל יוֹצֵא, וְלֹא לְשׁוֹן לְמִשְׁמַע וְכוּ' שְׁהִיא פּוֹעֵל עוֹמֵד.

וְכוּ נָמִי דִּיִּיק הַשְּׁל"ה דְּרַף ר'וֹן דְקָלָא לֹא נֶאֱמַר אֶלְא קְלִיָּה שְׁלֹא יִשְׁמִיעַ אֶפִּילוּ לְאַזְנִיּוֹ כ"כ מִשְׁמֹו בְּנִיצוּצֵי אִוְרוֹת עַל הַזְּנוּהָר עִי"ש. וְנִרְאָה עוּד לְדַקְדָּק בְּלִשׁוֹנוֹ דְנִקְטַל לֹא אֶצְטְרִיף וְכוּ' לְאַפּוֹקֵי קַשׁ דְצָרִיף לְהַשְׁמִיעַ לְאַזְנִיּוֹ.

וְהֵכָא בְתַפְלָה לֹא אֶצְטְרִיף לְהַשְׁמִיעַ לְאַזְנִיּוֹ. וּמִדִּין ק"ש אַתָּה לְמַד לְעַנְנֵי תַפְלָה דְבַק"ש דְצָרִיף לְהַשְׁמִיעַ אִינוֹ אֶלְא לְאַזְנִיּוֹ וּבְתַפְלָה דָּאִין צָרִיף לְהַשְׁמִיעַ הֵינְנוֹ אֶפִּילוּ לְאַזְנִיּוֹ.

וּמַעֲתָה עַל כְּרַחֲמֵי צ"ל דְמֵאִי דְקָאֻמְר בְּפ' נִיִּקְהֵל דְלֹא אִשְׁתַּמַּע לְאוּדְנִין וְכוּ' הֵינְנוֹ אֶפִּילוּ אֶזְנִיּוֹ שֶׁל הַמִּתְפַּלֵּל. וְכ"כ מוֹהֲרַח"ו וְ"ל בַּס' עוֹלַת תְּמִיד שְׁסִיִּדָר מִהָרִי צָמַח וְ"ל וְנ"ל הַתַּפְלָה אִינְהָ נִכְנָסַת בְּשׁוּם רְקִיעַ כ"א אוֹתָהּ תַפְלָה דְלֹא אִשְׁתַּמַּעַת לְאוּדְנִין, וְלִכְּן בַּק"ש תַקְנֵנוּ לְהַשְׁמִיעַ לְאַזְנִיּוֹ אֶבֶל הֵכָא אִם הַתַּפְלָה נִשְׁמַעַת לְאַזְנִיּוֹ לֹא סָלְקָא כִּי אִזְ הַחִיצוֹנִים שׁוֹמְעִין לָהּ וְהֵם מִתְעַרְבִין בְּהִזְדָּה וְכוּ' עִי"ש וְהוּב"ד בַּס' כִּי הַחִיִּים הַחֲדָשׁ שֶׁם וְסִיִּים וְמִי לְנוּ גְדוֹל מִמֵּהֲרַח"ו וְ"ל אֶשֶׁר סָמַךְ הָאָרִי וְ"ל אֵת יָדָיו עָלָיו יוֹתֵר מִכָּל הַחֲבֵרִים כַּמ"ש בְּסוּף שַׁעַר הַגִּלְגּוּלִים דְּרַף ע"א.

וְעִיִּין שֶׁם הַגְּדוֹלִים מִשׁ עָלָיו רַבִּינוּ חֵיד"א וְ"ל וּבְנֻדָּאֵי עָלָיו יֵשׁ לְסוּמָךְ שְׁהוּא מְפָרֵשׁ דְבָרֵי הַזְּנוּהָר הַנִּזְ' שְׁלֹא לְהַשְׁמִיעַ לֹא לְאַזְנִיּוֹ וְלֹא לְאַחֲרִים: וּמַעֲתָה זְכִינוּ בְּדִין זֶה לְפִי מַה שְׁבִירָנוּ בְּדַעַת הַפּו"ס וְ"ל דְלִשְׁיטַת גַּמ' דִּינֵן וְהִירוּשׁ' רִשָּׁאֵי כָּל אֲדָם לְהַשְׁמִיעַ קוֹלוֹ בְתַפְלָתוֹ לְאַזְנִיּוֹ דְנִקָּא.

וְלֹא לְאַחֲרִים וְהוּא דְבַר הַשְּׁנוּהָ לְכָל אֲדָם שְׁאִז יוּכַל לְכוּנֵן יוֹתֵר בְתַפְלָתוֹ כַּמ"ש רַבִּינוּ הַטוֹר וְכַמוֹ שְׁפָסַק מֶרֶן הַש"ע וְ"ל זוֹלַת לְמִיִּשְׁרִים אֲרַחוּתֵם שְׁלַבְּם נִכּוֹן עִמָּם. רֵאוּי לְהֵם לְחוּשׁ לְדָבְרֵי הַזְּנוּהָר שְׁלֹא יִשְׁמִיעוּ אֶפִּילוּ לְאַזְנִיָּהֶם וּיְכוֹנְנוּ מִחֲשֻׁבוֹתֵם.

וְכָל זֶה אִם יוּכַל לְכוּנֵן בְּלַחֲשׁ לְמַר כַּדָּא"ל וְלְמַר כַּדָּא"ל. אִף אִם אֵין דַּעַתוֹ צִלוּלָה מְוֹתֵר לְהַגְבִּיָּה קֶצֶת קוֹלוֹ אִם הוּא בֵּינּוּ לְבֵין עֲצָמוֹ אֶבֶל בְּצַבוּר לֹא יִשְׁמַעוּ אַחֲרִים אֵת קוֹלוֹ דְאִתִּי לְמִיִּטְרָה צַבוּרָא.

כַּמ"ש הַש"ע שֶׁם וְאִף אִם יִהְיוּ בְּיָדָם סִידוּרִים מ"מ שְׁיִיף עֵירְבוּב הַדַּעַת. וְלֹא דְמִי לְרָה' וְיווה"כ שְׁכ' הַש"ע שֶׁם בְּשֵׁם י"א שְׁמוֹתָר לְהַשְׁמִיעַ וְכוּ' דְהֵתֵם שְׁאִנִּי מְפָמָה טְעָמִים שְׁכ' מֶרֶן בְּב"י שֶׁם עִיִּין עָלָיו.

ונאני תפלה אל ה' יאיר עינינו בתורתו הקדושה אמן הצעיר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כ"ו שוב אח"ז הנברר לי עסק השאלה הנ"ז דלהכי איתשיל להיות שאחד המנוהד בעם יחש"ל. חידש בטובו מילתא דתמיהא בעיני אינשי.

להשמיע קולו בתפלתו בברכות האמצעיות. עם שלא הנה הוא בכבודו של יח צבור וטעמו ונזמקו עמו לזכות את הרבים בקי ושאנו בקי פאשר יהיו נמשכים אחריו בתפלתו.

תהנה תפלת העלג כבד פה וכבד לשון. תהנה מורגלת בפיו כלשון הצחה.

ועל דא נזקק ידיד השואל לשאול. אף באמת אחר המחיי"ר מכת"ר שלפענ"ד לאו מילתא היא.

ושרי ליה מאניה דעביר דלא כמר. דלפי תקנת הרמב"ם ז"ל שתקן לומר התפלה כולה בקו"ר מראש ועד סוף כולם פאחד הקהל עם הש"צ פעם אחת בלא חזרה.

כמו שהעתיקה הרמב"ם ז"ל בישנות ח"א סי' צד עי"ש. לא נאמרה תקנה זו אלא בש"צ לא באדם יחיד עיין בלשון התקנה הנז' דנקט דוקא הש"צ.

וכמ"ש נמי מרן ב"י סי' קכ"ד משם רב שרירא גאון ז"ל שאין רשות למתפלל להשמיע קולו ולהוציא את שאינו בקי. עד שיבד לפני התיבה עכ"ל.

ואף גם זאת שפוננתו שימשכו העלגים אחר דבריו. אין נכון לעשות כן בצבור וכמ"ש רבינו הטור סי' ק"א וז"ל ואם משמיע קולו כשמתפלל בביתו כדי שילמדו ממנו בני ביתו מותר פדאיתא בירושלמי וכו'.

וכן פסק מור"ם ז"ל בהגה וכו' דמשמע דוקא בביתו יכול לעשות כן. אבל לא בצבור דאתו למיטרד.

וצור ישראל ינחנו בדרך אמת לאמיתה של תורה אכי"ר הצעיר מסעוד הפהן ס"ט: סימן ז' למעלת איש נעמי. גם איש שלומי.

מרגניתא דלית לה טימי. הדר הוא כש"ת הח' הש' רבי דוד אבן פליפא נר"ו שלומה יסגי, לעילא מן דרגיה.

ידיד עליון. יברכה ה' מציון.

גם ברכות יעטה מורה. ורוח מפרום עליה יערה.

רוח חכמה ובינה. בתורת עטרה ליושנה.

שקט ושאנן. כזית רענן.

על התורה ועל העבודה אכי"ר: מקבלה ואילה מכתבו הבהיר חדאי נפשי שנתבשרתי מטוב שלומי. ועלתה על ראש שמחתי, גם זאת לי נשתעשעתי בפטיפוטי אורייתא טובים.

אשר בדברו מערי"ב ערבי"ם, שאילת חכם פענן אליבא דהלכתא. פדת מה לעשות מחנורתא.

פענן מנהגי "אלג'יר" יע"א. שנהגו להתפלל מנחה בשעה חמישית אחר חצות היום.

ואחר סמוך מתפללין ערבית. ומזכירין מעין המאנרע.

ובשנה הזאת חל ערב חג השבועות להיות בשבת, והתפללו ערבית בעוד יום גדול בו בפרק הנז' והבדילו בתפלה. והיתה זאת להם מפני הדוסק שקשה להגיע לבתיהם הרחוקים מביהכ"נ אחר שששיקה.

או מפני "הטראמוויי" בימות החול שאינו מצוי בשעה תשיעית. ועל זה רצה מעכ"ת לדעת על מה אדני מנהג זה הוטבעו: ולהשיב מפני הכבוד' אומר עם קנ"י.

דזה תלניא בפלוגתא דרבנן ורבי יהודה במס' ברכות דף כ"ז תפלת המנחה עד הערב. רבי יהודה אומר עד פלה"מ ומינה נמי שמעינן לענין תפלת ערבית.

דלרבנן דסברי תפלת המנחה עד הערב אין להתפלל ערבית עד הלילה ממש בשעת צאת הפוכבים ולר"י דסבר עד פלה"מ כנז'. זמן המנחה מטא זמן ערבית ומתפלל ערבית מפלה"מ ואילף.

ואסקינן בגמ' השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר. ולא כמר.

דעביד כמר עביד. ודעביד כמר עביד.

וכתבו הפוסקים ז"ל וכ"כ רביהט"ו סי' רל"ג שיעשה לעולם פחד מנייהו. שאם עשה כרבנן ומתפלל מנחה עד הלילה.

שוב אינו יכול להתפלל ערבית מפלה"מ ולמעלה כר"י. וכן אם מתפלל ערבית מפלה"מ כר"י.

צריך לזהר שלא יתפלל מנחה באותה שעה. כרבנן.

וכתב מרן בב"י ועכשיו נהגו העולם להקל בכך אעפ"י שמתפללים תפלת מנחה אחר פלה"מ לא נמנעו מלהתפלל ערבית ג"כ באותה שעה. ואעג"ב דהו"ו תרי גוליי דסתרון אהדדי, ואפשר שסומכים על מ"ש הרא"ש לדעת ר"ת וז"ל ומיהו ק"ק דלענין המנחה עבדינן עבדינן כרבנן ומתפללין פעמים תפלת המנחה אחר פלג המנחה ולענין ק"ש חשבינן ליה לילה כר"י.

והו"ו תרי גוליי דסתרון אהדדי. וי"ל דלענין תפלה הקילו וכ"כ הרשב"א עיי"ש.

וכ"פ בש"ע שם ס"א דבשעה"ד יכול להתפלל תפלת ערבית מפלה"מ ולמעלה. ומבואר בטור סי' רל"ה משם הרא"ש ז"ל ענין מפני הדוסק שנהגו כן, לפי שהצבור מתקבצין לתפלת המנחה.

ואלו לא היו קורין שמע ומתפללין תפלת ערב עד צה"כ. הנה פל אהד הולף לביתו והנה טורח עליהם להתקבץ אח"כ.

ולא היו מתפללין בצבור. ולפיכך נהגו כן.

וסמכו על הני תנאי דברייטא. אעג"ב דלכתחלה אין לקרותה קודם צה"כ כסתמא דמתניתין ע"כ: ונמצאת אומר דעפ"י זה סמכו בני עי"ת "אלג'יר" יע"א להתפלל ערבית בעוד היום גדול מפני הדוסק שיש להם שלא יוכלו להתקבץ להתפלל ערבית משששיקה

מפני "הטראמוני" שאינו מצוי להם באותה שעה: שוב אחר זמן בא לידי ספר זה השלחן ח"ב מנהגי ק"ק "ארגיל" יע"א וראיתי בדיני תפלה סי' ג' שפתוב וז"ל נהגו שמתפללין תפלת ערבית קודם "למגרב" זמן שעה וחצי (שהוא זמן פלה"מ) אחר שמתפללין מנחה וסומכין מנחה לערבית ע"כ.

וכתב הרב המאסף ויגש אליהו למהר"א גיגז"ל ושמעתי מפי ת"ח דעיקר הטעם דנהגו כן הראשונים משום דבזמנם הנה גלות ממלכות הישמעאלים והנה להם פחד. ונכנסים לבתיהם בעוד היום גדול.

ולכו נהגו כן דור אחר דור. אף דעתה תחת מלכות צרפת וליכא פחד.

ובטל הטעם. לא בטלה התקנה.

עיי"ש: ברם עד עתה לא באנו לכלל יישוב. דהתינוח אם מתפללין ערבית בזמן פלה"מ שהוא שעה ורביע קודם הלילה.

אף הלא מתפללין בשעה חמישית אחר חצות. א"כ בזמן תקופת תמוז דקאמנא ביה.

שיש עדיין עד הלילה שיעור ב' שעות ומחצה אינו זמן פלג המנחה. והרי פתבו הפוס' דאם התפלל ערבית קודם פלה"מ אפילו בדיעבד לא יצא וכמ"ש מ"א סי' רל"ג סעיף ק"ו: וליישב המנהג תרתי בדברי הראשונים והאחרונים ז"ל לעמוד על זמן שיעור פלה"מ אימת הוא מתחיל.

וראיתי דלא שוו בשיעוריהן, דלדעת מרן ז"ל הוא מתחיל משנשא ג' מינוטין סמוך לשקיעת החמה שנקנסת תחת האופק שאין נראית עוד על הארץ כמ"ש סי' רס"א ס"ב שכתב לענין זמן תוספת שבת.

שהוא מתחלת השקיעה שאין השמש נראית עוד על הארץ עד זמן ביה"ש. הוא ג' מילין ורביע.

והוא יום גמור לכל דבר ושיעור ביה"ש עד צה"כ הוא ג' רבעי מיל נמצא הפל יחד ד' מילין. ושיעור מיל מבואר בסי' תנ"ט שהוא רביעית שעה וחלק מעשרים מהשעה שהוא י"ח מינוטין, נמצא שיעור ד' מילין הוא שעה וחנמש שיש מהשקיעה עד צה"כ.

הוסיף עליהם ג' מינוטין קודם השקיעה. עולה הפל שעה ורביע שיעור פלה"מ.

הראת לדעת לפי שיטת מרן ז"ל זמן פלה"מ מתחיל מקודם השקיעה ג' מינוטין. דהוא ז"ל אזיל בשטיטת תה"ד דחשיב י"ב שעות היום מעה"ש עד צה"כ: והלבוש ז"ל פליג על זה וסבר לה מר.

דחשבינו יב' שעות היום מהניח החמה עד שקיעתה ושיעור פלה"מ מתחיל קודם שתשקע החמה שעה ורביע וכמ"ש בהדייא בסי' רש"ז עיי"ש וכבר העתקתי דברי קודשו לעיל בתשובה סי' ז' בענין ביה"ש והוכחתי שם דדעת הלבוש ז"ל דדוקא לענין זמן תפלה חשבינו י"ב שעות היום מהנהח' עד שקיעתה.

אבל מודה הוא ז"ל שיום של תורה הוא נחשב מעה"ש עד צה"כ, לענין חשבון מהלך אדם בינוני יו"ד פרסאות ליום. דבהכי אתי שפיר לדידיה שיעור מיל הוא חי' מינוטין

עיי"ש: והנה כבר כתבתי בתשובה שם משם הרב גט מקנשר בבניאורו לתוספי הרא"ם סוף הלכות פפור דמדבר מרן בש"ע סי' רס"א ס"ב נראה שפוסק כר"ת.

אך לא נהגו העולם כנותיה בקא. ונראה שמנהג העולם נתיסד עפ"י סברת הגאונים ז"ל שאמרו שתפפ אחר השקיעה מתחיל זמן ביה"ש שהוא ג' רביע מיל שהוא ספק יום ספק לילה.

עיי"ש.

ובספרו נחפה בכסף כתב עוד דגם בעהק"ו ירושת"ו אתרקה דמרן בי' ז"ל לא נהגו כנותיה בהך דפסק כר"ת. וכתב דבנודאי שהוא מנהג קדום להתפשטות קבלת הוראות מרן ז"ל ולא קבלו עליהם הוראתו בפרט זה.

עיי"ש הביא דבריו הרב ארה"ח סי' רס"א. וכתב המחבר ז"ל שם בקונטרס אחרון משם ה' בתי פהונה שאחר הפאת י"ב שעות מוחש שהוא אחר השקיעה.

ורביע משעה א' העתידה. הוא ביה"ש ואחריו לילה עיי"ש: וכן נמי דעת הרב בית יהוד"ה ז"ל במנהגים.

כמו שהוכחתי שם בתשובה. מדאנתח ביה סימנא וכתב שהאלמגר"ב הוא חצי ביה"ש. וידוע דזמן אלמגר"ב הוא אחר עבור עשרה מינוטין מהשקיעה בתחלתה. דאיתי שפיר לפי שיטת הגאונים דביה"ש זמנו משקיעת החמה עד יג' מינוטין וחצי.

כאשר הרחבתי הענין לפרש דברי הרב ז"ל כיעו"ש: דהשתא לפי שיטה זו שיעור פלה"מ הוא מתחיל ס"א מינוטין וחצי קודם השקיעה עם וג' מינוטין וחצי שהוא שיעור ביה"ש לאחר השקיעה בין הפל הוי שעה ורביע.

וכ"ה' בן איש חי פ' ניקהל סעיף ח' ז"ל חשבון פלה"מ להתפלל בו ערבית כף הוא המנהג בעי"ת בגדאד יעא' לחשוב מעה"ש עד צה"כ שליש שעה אחר קריאת אלמגר"ב שהוא בסוף י"ב שעות ממש. ואם היום י"ב שעות דהיינו מעה"ש אז זמן תפילת ערבית הוא בשעה י"א וחמשה דקים פיצד מזמן פלה"מ שהוא שעה ורביע.

תסיר שליש שעה שיש מקריאת אלמגר"ב עד צה"כ. נשאר שיעור פלה"מ שעה אחת חסר חמשה דקים קודם השקיעה ע"כ והוא מכונן קרוב לדברינו: ודע דשעות התפלה משערינו בשעות זמניות.

לא בשעות ההשנאה וכמ"ש מור"ם ז"ל בהגה סימן רלג' ס"א משערינו שעות אלו לפי ענין היום ואף אם היום ארוך משערינו ליב' שעות והם נקראים שעות זמניות וכן כל מקום ששערו חכמים בשעות.

משערינו בשעות אלו עכ"ל אשר עפ"י זה בתקופת תמוז דקאימנא ביה השתא שהיום ארוך טז' שעות מעה"ש עד צה"כ, וצה"כ הוא בשבעה שעות וארבעים מינוטין אחר חצות דחשבינו ביה"ש מתחילת השקיעה עד ג' רבעי מיל שהוא קרוב לרביעית שעה ואחריו לילה.

נמצא פשתחלק טז' שעה ליב' שעות גדולות. תהיה כל שעה נחשבת לשעה ושליש ונחשבון שעה ורביע של פלה"מ יעלה לחשבון שעות זמניות.

הוא שעה ושני שלישים דוק ותשפח. נמצא זמן תפלת ערבית בזמן תקופת תמוז הוא אחר ששה שעות מחצות.

ובזה נתיישוב מנהג ארגיל יעא' שמתפללים ערבית בעוד היום גדול. רק שיהיה בזמן הזה דוקא.

וכעז"ה בשאר הימים יהיה החשבון על דרך זה אם היום קצר או ארוך וכ"כ הב"ח סי' רל"ג ו"ל ומה שקשה. דהכא משמע דקודם פלות יא' שעה ורביע.

לכ"ע לא יצא בתפלת ערבית ועכשיו נהגו להתפלל ערבית הרבה קודם. פירש הרמב"ם דחשבינו ליום ארוך ליי"ב שעות גדולות דלפי"ז יכול להתפלל ערבית אחר פלות כ"ב שעות וחצי רביע שעה ע"כ.

דר"ל שיהיה ארוך יח' שעות שנמצא מגיע לשעה מי"ב שעות חשבון שעה וחצי ויהיה מכונן החשבון הזה לשיעור פלה"מ ודו"ק החשבון היטב: והנה מדינא דגמרא שם מבואר שפיר. דיכול להתפלל ערבית בין בע"ש בין במוצ"ש מפלה"מ.

ולמעלה פדאיתא עם רב צלי של בע"ש רבי יאשיה מצלי של מוצ"ש בשבת. ועוד שם א"ר נחמן אמר שמואל מתפלל אדם של שבת בע"ש ומקדש על הכוס.

ומתפלל של מוצאי שבת בשבת. ומבדיל על הכוס וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מה' תפלה שכתב ויש לו להתפלל תפלת ערבית של ליל שבת בע"ש קודם שתשקע החמה.

וכן יתפלל ערבית של מוצ"ש בשבת. לפי שתפלת ערבית רשות.

אין מדקדקין בזמנה. ובלבד שיקרא ק"ש בזמנה אחר צאת הכוכבים עכ"ל.

וב"פ כ"ט מהלכות שבת פתב יש לו לאדם לקדש ע"ש מבע"י אעפ"י שלא נכנסה השבת. וכן מבדיל על הכוס מבע"י.

אעפ"י שעדיין היא שבת. שמצות זכירה לאומרה בין בשעת פניסתו ויציאתו בין קודם לשעה זו כמעט ע"כ.

והביאו ברפי יוסף סוף סימן רפ"ג: אלא דכתבו תר"י שם אהא דקאמר רבי יאשיה מצלי של מ"ש בשבת. ונ"ל פתב רב האי גאון ז"ל שזה לא היה עושה אלא למצוה.

שהיה לו להחשיף על התחום לדבר מצוה. כגון על עסקי המת או על עסקי חתן וכלה.

אבל שלא לדבר מצוה. פינן שנהגו כבר העולם להתפלל מנחה עד שקיעת החמה.

אין לו להתפלל ערבית, אלא משקיעת החמה ואילך אלא פשצריה להקדים בעבור דבר מצוה. שיש לו לעשות כמ"ש עכ"ל.

וכ"כ הטור סי' רצ"ג בשם רה"ג, וסיים עוד כי דבר פשוט הוא שלא היו ממחרין להתפלל של מצ"ש בשבת. אם לא בשביל אונס.

וכ"פ מָרְן בש"ע שם ס"ב: והנה נראה לדקדק מדברי רב האי גאון ז"ל דלא קאמר מר שאין להתפלל ערבית של מוצ"ש בשבת. כ"א לצורך דבר מצוה.

היינו למי שנוהג תמיד בחול פּרָבָּנוּ. וכן נראה ומדקדק מלשוננו הטָהוּר שפּתַב פּינּו שְׁנֵהֲגוּ לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה עַד שְׁקִיעַת הַחֲמָה.

דמייירי פשיטת רבנו ומשום מצוה התירו. כמו בע"ש ששהתירו וכו'.

כמ"ש בש"ע סי' רס"ז ס"ב ועיין מ"א ומחצ"ה. אָבֵל אִם הוּא נוֹהֵג תָּמִיד פְּרָבִי יְהוּדָה, יְכוּל הוּא לְהִתְפַּלֵּל גַּם שֶׁל מוֹצ"ש בְּשַׁבָּת.

דמאי שָׁנָא. אף מדברי התוספות שם נראה דגם למאן דסבר כר"י אפי"ה אין לו להתפלל של מוצ"ש בשבת.

שְׁהַרִי בּד"ה דְרַב צְלִי וכו' פתבו דהנהו דלקמן שהתפללו של מוצ"ש בשבת, היינו משום דסבירא להו כר"י לענין תפלת הערב שהיא שעה ורביע קודם הלילה וכו'. ובע"ב ד"ה צלי של מוצ"ש וכו' פתבו יש לומר דהקא מייירי שיש לו צורך מצוה לעשות במוצ"ש פגון ללקת למול תינוק ולא יהיה לו יין להבדלה.

אם לא יקדים. דנדאי צריך להוסיף מחול על הקדש דאורייתא אָבֵל בְּחַנּוּם לֹא, ופשיטא דלא היו ממקרים להבדיל ולהתפלל של מוצ"ש בשבת.

דגם במלאכה אסור עם חשיכה עכ"ל. הרי מבואר יוצא מדבריהם דהגם למאן דס"ל כר"י אעפ"י כן לא היו מתפללין של מוצ"ש בשבת אם לא לצורך מצוה.

והטעם הוא כמ"ש משום דצריך להוסיף מחול על הקדש. וכתב עוד הב"ח סוס"י רצ"ג משם מהרש"ל ז"ל ה"כ נהגו שלא להתפלל של מוצ"ש בשבת.

דדבר תמוה הוא לרבים. לעשות שבת חול.

ואיכא נמי למיחש שפא יבוא להקל אף במלאכה. אָבֵל לְהִתְפַּלֵּל שֶׁל שַׁבָּת בַּע"ש הֲכִי נְהוּג.

דְהָא מוֹסִיפִין מְחֻל עַל הַקֶּדֶשׁ עַכ"ל: וּמַעֲתָה לְפִי הָאָמוּר. הַגַּם שְׁנֵהֲגוּ בִּימֹת הַחֹל לְהִתְפַּלֵּל עֶרְבִית מִבַּע"י.

וכמ"ל דסבירי לה כר"י מפני הדחוק. מ"מ במוצ"ש אין להם על מה שייסמוכו להתפלל ערבית מבע"י, אם משום דצריך להוסיף מחול על הקדש כמ"ש התוס'.

ואם משום דאיכא למיחש שפא יבואו להקל במלאכה כמ"ש מהרש"ל ז"ל: ובהדי דעסקינן בהאי ענינא. חל עלינו חובת ביאור לברר פרט אחד דפש גבן להנזיחין להתפלל ערבית מפלה"מ.

כר"י.

צריך עיון. אם יצאו יד"ח ק"ש שקראו בביהכ"נ בשעת התפלה או לא.

מי אמרינן פינו דלענין תפלה הוי לילה. ה"ה לענין ק"ש.

או דילמא שאני ק"ש דתלה רחמנא בשעת שכיבה. ומפלג המנחה לאו זמן שכיבה הוא.

וְצָרִיף לְחִזּוֹר עוֹד לְקִרְוֹתָהּ בְּצֵה"כ פְּסַתְמָא דְּמַתְּנִיתִין. וְרֵאִיתִי אַחֲרֵי רוֹאֵי.
דְּדִין זֶה תְּלוּי בְּאִשְׁלֵי רַבְרָבִי. דְּרֵשׁ"י ז"ל בְּרִישׁ מַס' בְּרָכוֹת פָּתַב מַה שְּׂאֲנוּ קוֹרִין ק"ש
בְּבִיהַכ"נ.

אִין אָנוּ יוֹצְאִין בּוּ אֶלָּא בְּמַה שְּׂאֲנוּ קוֹרִין אוֹתָהּ לְפָנֵי מְטַתְּנוּ. וְאוֹתָהּ שְׁל בִּיהַכ"נ.
אִינָה אֶלָּא פְּדִי לְעַמּוּד בְּתַפְלָה מְתוּף ד"ת וְהַתּוֹס' פְּתַבּוּ בְּשֵׁם ר"ת. וְדַאי אוֹתָהּ שְׁל בִּיהַכ"נ
הִיא עֵיקָר שְׂקוֹרִין אוֹתָהּ בְּבִרְכוּתֶיהָ.

וּמַה שְּׂאֲנוּ קוֹרִין אוֹתָהּ קוֹדֵם צֵה"כ. מְשׁוּם דְּקִי"ל כַּר"י דְּאָמַר זְמַן תְּפִלַּת הַמְּנַחָה עַד
פְּלַה"מ.

וּמְשֵׁם וְאִילָף חֲשִׁיב לִלְיָה לְעַנְנֵי הַמְּנַחָה. ה"ה נְמִי לְעַנְנֵי ק"ש מְשֵׁם וְאִילָף הוּא זְמַנָּה
וְהֵרָא"ש ז"ל הַקְּשָׁה עַל דְּבָרֵי ר"ת.

דְּנָהֵי נְמִי שְׂאִין זְמַן תְּפִלַּת הַמְּנַחָה. וְכִי אִם עַד פְּלַה"מ.

הֵינּוּ מְשׁוּם שְׂהוּא פְּנֵגְד הַתְּמִיד. וְזְמַנּוּ לֹא הָיָה כ"א עַד פְּלַה"מ.

אֶבֶל לְעַנְנֵי ק"ש שְׂתְּלוּי בְּזְמַן שְׂכִיבָה. אִין רֵאִוִי לְקִרְוֹת אֲזִי שְׂעֻדִין אִינּוּ זְמַן שְׂכִיבָה.

וְכַתְּבֵי מְשֵׁם ר"י לְקַיִים הַמְּנַהֵג שְׂאֲנוּ סוֹבְרִים פְּשָׁאֵר הַתְּנָאִים דְּבְּרִייתָא שְׂמַקְדִּימִין זְמַן
ק"ש לְצֵה"כ. פְּמַבְּנָאֵר שְׂם.

אֵעֵג"ב דְּלַכְּתַחֲלָה אִין לְקִרְוֹתָהּ קוֹדֵם צֵה"כ. פְּסַתְמָא דְּמַתְּנִיתִין ע"כ תוֹד"ק דְּהֵרָא"ש ז"ל.
וְרַבֵּינוּ הַטּוֹר ז"ל הִבִּיא דְּבְּרִייתָהּ סִי' רַל"ה בְּאֶנְרָף. וְסִיִּים וּמ"מ גַּם לְפִי ר"י אִין לְמַהֵר
לְקִרְוֹתָהּ כ"כ מִבְּע"י קוֹדֵם צֵה"כ.

כִּי דְּבַר מוּעֵט הוּא בֵּין תְּנָאִי דְּמַתְּנִיתִין וּבֵין תְּנָאִי דְּבְּרִייתָא ע"כ. וּמְרַן ב"י פָּתַב שְׂם פְּמָה
דְּרָכִים בְּשֵׁם הַפּוֹס' בְּתִיקוֹן עַנְנֵי זֶה לְקִרְוֹת ק"ש בְּצֵה"כ.

וְסִיִּים וּלְעַנְנֵי הַלְכָה נְקֻטִין שְׂצָרִיף לְקִרְוֹתָהּ אַחֲרֵי צֵה"כ. וְיַעֲשֶׂה אַחַד מֵהַדְּרָכִים הַנּוֹכְרִים.
וְאֵעֵפ"י שְׂפַתְּב הַמְּרַדְּכִי בְּשֵׁם רַאבְּי"ה נ"ל עֵיקָר דְּבָרֵי ר"ת. וְהַמְּחַמִּיר לְקִרְוֹת ק"ש
וּלְהַתְּפַלֵּל בְּלִילָה.

מִיחֻזִּי פְּנוּהֵרָא שְׂפַל הָעוֹשָׂה דְּבַר שְׂאִין צָרִיף לְעַשׂוֹת נְקֻרָא הַדְּיוּט. אַא"כ הַנּוֹרְגַל בְּפִרְיִשׁוֹת
בְּשָׂאֵר דְּבָרִים ע"כ.

נְרָאָה דְּאֶפֶ"י בְּמַקּוֹם שְׂנֵהֵגוּ לְקִרְוֹת ק"ש מִבְּע"י. יֵשׁ לְכָל אָדָם לְעַשׂוֹת בְּעַנְנֵי שְׂיִקְרָא ק"ש
בְּעוֹנָתָהּ דְּכִינּוּן דְּלַעֲתַת פְּמָה גְּדוּלִים לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּקִרְיַאת בִּיהַכ"נ.

לֹא מִיחֻזִּי פְּנוּהֵרָא: עכ"ל. .

וּכַפ"י בַּש"ע ז"ל וְאִם הַצְּבוּר מְקַדִּימִין לְקִרְוֹת ק"ש מִבְּע"י. יִקְרָא עֲמָהֶם ק"ש וּבְרְכוּתֶיהָ
וְיִתְּפַלֵּל עֲמָהֶם וּכְשִׁיגִיעַ זְמַן קוֹרָא ק"ש בְּלֹא בְּרָכָה ע"כ.

וכן הוא בס' זה השלחן מנהגי "ארגיל" סי' ג' ס"ב ו"ל וחזרין לקרות ק"ש שנהיה בלי ברכות קודם סעודת הלילה ע"כ ועינין מ"ש הרב ויגש אליהו: ואשר שאלת עוד בכהן אחד שעלה לדוכן והתחיל הוא מעצמו מלת יברכה.

וראה מעכ"ת שנה היפה פסק מרן הש"ע. והש"צ אשר שם אמר שהמנהג הזה הוא עפ"י הריב"ש והרשב"ץ ו"ל, ורצית לעמוד על בורנין של דברים פדת מה לעשות תשובה הנה בש"ע סי' קכ"ח סעיף י"ג מייירי מדין של כהנים או יותר ופסק פהרמב"ם שכתב שהכהנים מתחילין מעצמם לומר מלת יברכה דלא פהר"ן ורביהט"ו שכתבו שש"צ מתחיל לקרותם יברכה.

כמבואר בבי' עי"ש אבל מדין פהן אחד לא הוזכר לא בטור ובבב"ל ולא בש"ע אלא שהמ"א בס"ק כ' פתב משם תשובת ר"מ סי' י"ב דבכהן אחד שאין קוראין לו. כו"ע מודים דמקרינו ליה יברכה ע"כ.

וככ' הכנה"ג הגהב"י דפליגי הרא"ם הרמ"מ בפירוש דברי הרמב"ם עיי"ש ובקושטא יש קהלות נוהגות שלא להקרות לכהן מילת יברכה. וכן הוא מנהג תירי"א ולא שאני להו בין פשהכהנים הם רבים לכשהוא יחיד ויש קהלות נוהגות להקרות מילת יברכה בין ליחיד בין לרבים עכ"ל: ומעתה פינו דמרן ו"ל לא גילה דעתו הקדושה בדין פהן אחד לא בביתו הנאמן ולא בש"ע.

ומצינו מנהג המקומות חלוקים מר פי אתריה ומר פי אתריה אין לנו לתמוה על מנהג בני ארגיל יע"א שהכהן מתחיל מעצמו מילת יברכה דבנדאי סבירא להו פמנהג בני קושטא הנזכר בכנה"ג כנ"ז שוב אחר זמן בא לידי ספר זה השלחן מנהגי ק"ק ארגיל וראיתי שכתב בדיני נ"כ סי' צג' ו"ל נהגו שהכהנים מתחילין יברכה כלפי העם ואפילו פהן אחד ע"כ וה' ויגש אליאו כתב ג"ז שלא פדין עשו דהא בכהן אחד לכ"ע מקרינו ליה גם מילת יברכה כמ"ש הב"מ סק' לא' ע"כ ועפ"י מ"ש הכנה"ג יש להם על מה שייסמוכו ונהרא נהרא ופשטיה.

ואני תפלה אל ה' יאיר עינינו בתורתו ה"ק לעד לעולם אנס"ו החותם הצעיר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כח תרתי אל לבי לתור ולדרוש בספרי דבי רבנן הפוסקים ו"ל לעמוד על בורנייה של הלכה זו פיצד מברכין על פרי אלבאנאן אם פרי העץ או פרי האדמה, להיות שאעפ"י שעצו מתקנים שנה אחר שנה.

מ"מ זאת לו שהענף שמוציא ממנו פירות בשנה זו ביבול קצירו הוא פלה ויבש לגמרי. ולשנה האחרת תחתיו יצמח ענף אחר טעון פירות ממקום אחר וכן דרכו שנה בשנה ועל דא נדאי נכנס לבית הספק אם הוא מין אילן.

או מין אדמה: תשובה ראיתי והנה הלכה זו במחלוקת שנוייה כמ"ש רביהט"ו א"ח סי' רג' ו"ל על פירות הארץ בפה"א וסימן לידע איזהו פרי עץ או פרי האדמה. פל אילן שעושה פירות משנה לשנה נקרא פרי העץ אבל פל דבר שאין שרשיו נשארין בארץ וצריכין לזרעו בכל שנה נקרא פה"א.

הילכה הנה אומר ה"ר יצחק תותין הגדילים בסנה וכיוצא בהן. מברכין עליהן בפה"ע.

שְׁמִין אֵילָן הֵם. וְהָרַר יוֹסֵף פָּתַח שֵׁשׁ לְבָרָה עֲלֵיהֶן בַּפֶּה"א.

לְפִי שְׁמֵצָא בְּתִשׁוּבַת הַגְּאוּנִים כָּל אֵילָן שֵׁיבֵשׁ בְּסִתְנוּא. וְכָלוּ גְנוּזִיה וְטִרְפִּיה לְגַמְרִי.

וְהִדֵּר פְּאָרִי מִשְׁרָשִׁי מְבָרְכִין עָלָיו בַּפֶּה"א וְאֵלֶּה הָרָא"שׁ ז"ל הִנֵּה נוֹהֵג כְּדָבָרֵי רִי' עַכ"ל וּמָרַן ב"י הוֹסִיף עוֹד לֹאמַר דְּהִכִּי מְסִיִּים בָּהּ בְּתִשׁוּבַת הַגְּאוּנִים בְּלִשׁוֹן זֶה. דְּהִכִּי אָמַר גְּאוּן תְּנִי בְּתוֹסְפֶתָא כָּל שְׁמוּצִיא עָלֶיךָ מְעִיקָרוּ.

עֹשֵׁב הוּא. וְכָל שְׁמוּצִיא עָלֶיךָ מְעַצֵּו עֵץ הוּא.

וְהִנֵּה מוּז"י כִּינּוּן דְּכָלוּ עֲצֵיו לְגַמְרִי וְהִדֵּר פְּאָרִי מִשְׁרָשִׁי. מְבָרְכִין עָלָיו בַּפֶּה"א עַכ"ל: וּמְקוֹר פְּלִגְתָּא זֶה נוֹבֵעַ מִשֶּׁס' בְּרַכּוֹ דָּף מ' וְז"ל הִיכָא מְבַר' בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ.

הִיכָא דְכִי שְׁקִלְתָּ לֵיהּ לְפָרִי אִיתִיהּ לְגוּנוֹא וְהִדֵּר מִפִּיק. אָבֵל הִיכָא דְכִי שְׁקִלְתָּ לֵיהּ לְפָרִי לִיתִיהּ לְגוּנוֹא דְהִדֵּר מִפִּיק, לֹא מְבָרְכִינוּ עָלֶיהּ בַּפֶּה"ע אֶלָּא בַּפֶּה"א עַכ"ל וְנִחְלְקוּ רִשֵׁי וְהִתּוּ"ס בְּפִירוּשׁ גְּנוּזָא דְרִשֵׁי ז"ל פִּירוּשׁ גְּנוּזָא.

הָעֵנָף שֶׁל עֵץ דְנִרְאָה כְּנוֹנְתוֹ שְׂאֵם הָעֵנָף מִתְקַיֵּים מִשְׁנָה לְשְׁנָה הוּא דְמְבָרְכִין בַּפֶּה"ע אָבֵל אִם אֵין הָעֵנָף מִתְקַיֵּים אַעפ"י שֶׁהַשְׁוֹרֵשׁ מִתְקַיֵּים בְּאַרְצֵי וּבְשְׁנָה הַבָּאָה מוּצִיא שׁוֹב פְּרִי וְעֵנָף מִשְׁוֹרֵשׁוֹ.

מ"מ מְבָרְכִין מְבָרְכִין בַּפֶּה"א. וְהִתּוּס' כְּתִבּוּ בַד"ה אִיתִיהּ לְגוּנוֹא וְהִדֵּר וְכו' מִהִכָּא נִרְאָה דְתוֹתִים וְכִינּוּצָא בְהוּן.

צָרִיכִין לְבָרָה עֲלֵיהֶן בַּפֶּה"ע. שְׁהָרִי דָרָה הָעֵץ לְהִתְקַיֵּים יָמִים רַבִּים.

וְכִי שְׁקִיל לְפָרִי בְשְׁנָה זֶה הִדֵּר אֶתִּי פְּרִי בְּאוֹתוֹ הָעֵץ עֲצָמוּ ע"כ. דְנִרְאָה דְמִפְרָשֵׁי גְנוּזָא.

הִינּוּ הַשְׁוֹרֵשׁ דְּאֵם מִתְקַיֵּים הַשְׁוֹרֵשׁ לְבַד. אִף אִם אֵין מִתְקַיֵּים הָעֵנָף מְבָרְכִין בַּפֶּה"ע.

אָבֵל אִם גַּם הַשְׁוֹרֵשׁ אֵינוֹ מִתְקַיֵּים וְצָרִיף לְזוֹרְעוֹ כָּל שְׁנָה. מְבָרְכִין בַּפֶּה"א: וְנִמְצָאתָ אוֹמֵר מַעֲתָה דֵה"ר יוֹסֵף שְׁהִבִּיא הַטּוֹר סֶבֶר כְּשִׁיטַת רִשֵׁי וּמִפְרָשׁ גְּנוּזָא הִינּוּ עֵנָף, וְכַמְפּוֹרֵשׁ בְּהִדְיָא בְּתִשׁוּבַת הַגְּאוּנִים שְׁהִבִּיא.

כָּל אֵילָן דְיִבֵּשׁ בְּסִתְנוּא וְכָלוּ גְנוּזִיה לְגַמְרִי וְהִדֵּר פְּאָרִי מִשְׁרָשִׁי וְכו' הִינּוּ שְׁכָלוּ עֲנָפֵיו לְגַמְרִי וְהִדֵּר מוּצִיא פִירוֹת מְעִיקָרוּ. מִיֵּן אֲדַמָּה הוּא.

וּמְבָרְכִין עָלָיו בַּפֶּה"א, וְכֵן הוּא פִירוּשׁ הַתּוֹסְפֶתָא שְׁהִבִּיא הַגְּאוּנִים כָּל שְׁמוּצִיא עָלֶיךָ וְכו' וְהָרַר יִצְחָק סֶבֶר כְּדַעַת הַתּוֹסְפֹת. וְכַמְשֵׁי הַב"ח שְׁהוּא הוּא ר"י שְׁבַתוֹסְפוֹת וְעָלָיו כְּתִבּ הַטּוֹר וְאֵלֶּה הָרָא"שׁ הִנֵּה נוֹהֵג כְּדָבָרֵי ר"י: וַעפ"י הָאִמּוֹר אֵל ה' וַיֵּאָר לָנוּ כְּדַעַת מָרַן הַש"ע שְׁפֹסֵק לְבָרָה עַל הַמַּאזוּי"שׁ בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדַמָּה.

כְּתִבּ הַב"ח ז"ל דְּכֹן נִכּוֹן וְהִגּוֹן לְאִפּוּקֵי נִפְשֵׁין מְסַפֵּק בְּרַכָּה בְּפִלְגּוֹתָא דְרַבְּנָאֲתָא. וְתוּ דַב"פ אֵין מְעַמִּידִין דָּף ל"ה רְאָיָה לְפִירִשֵׁי דְלִישְׁנָא דְגְנוּזָא.

אֵין פִירוּשׁוֹ הַשְׁוֹרֵשׁ. אֶלָּא הָעֵנָף בְּלֹא שְׁוֹרֵשׁ.

הוּא הַנְּקִרָא גְנוּזָא. וְזֶה כְּפִירִשֵׁי וְהָרַר יוֹסֵף וְתִשׁוּבַת הַגְּאוּנִים עַכ"ל.

דר"ל מְפַל הַגִּי טַעְמֵי תְרִיצֵי פֶסֶק מֶרֶן בִּשְׁ"ע לְבָרֶךְ עַל הַמַּאֲזוּי"ש בַּפּה"א. א' כַּמִּי"ש בִּס"י ר"ו ס'א בִּירָךְ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בַּפּה"א יֵצֵא.

וְהָא גַּמִּי בַּמַּאֲזוּי"ש דְּפִלִּיגֵי רַבְּנָאֲתָא אִם הוּא מִיֵּן אֵילָן אוֹ אֲדָמָה. נְכוּן לְבָרֶךְ בַּפּה"א דִּיֵּצֵא אֶלְיָבָא דְכוּ"ע.

וְתוּ דְמַצָּאֲנוּ לוֹ רְאָיָה לִפִּירָש"י וְכוּנְתִיָּה מְסַתְּבָרָא. וְתִשׁוּבַת הַגָּאוֹנִים עִפְ"י הַתּוֹסְפֹתָא אֲתִי פְנוּתִיָּה, וְעֵינֵין בְּנִשְׁמַת אָדָם כָּלֵל נ"א בְּהִלְכוֹת בְּרִכּוֹת שְׁפָתַב שְׁפֵן מִשְׁמַע שְׁהִיא שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם.

מְדֵלָא פְתַב בְּהִלְכוֹת בְּרִכּוֹת כְּפִי לְסִימָן מָה הוּא אֵילָן. רַק שְׁפָמָךְ עֲצָמוֹ עַל מִש' בְּהִלְכוֹת כְּלָאִים פ"ה הִלְכָה כ' וְז"ל זֶה הַכָּלֵל כָּל הַמּוֹצֵיא עֲלֵיִן מְעִיקְרוֹ ה"ז יָרַק וְכוּ' וּפְשָׁטָא דְלִישְׁנָא דְהֶרְמֵב"ם הוּא מִהַתּוֹסְפֹתָא וְדָאי מִשְׁמַע דְּאֲזִיל בְּשִׁיטַת הַגָּאוֹנִים וְרִש"י: וְרָאָה זֹאת מְצָאֲתִי בְּסִפְרֵי מִיָּלּוֹן עֲבָרֵי צְרָפְתִי אוֹת מ"ז שְׁפִירָשׁ מִילַת מוּז"י הוּא (Banane) בַּאֲנָא"ן.

אֲשֶׁר מַעֲתָה קָם דִּינָא עִפְ"י פֶסֶק דְּבִרְכַת פְּרִי אֶלְבָּאֲנָא"ן בְּרוּר לְבָרֶךְ עֲלֵיו בַּפּה"א: אֶלָּא דַּחְזוּ"ן הֶרְבִּיתִי לְהֶרְהֵג' כְּמוֹהֵרִי"ו מִשְׁאֵשׁ נִר"ו שְׁפָתַב בַּסֵּה"ב מִיָּם חֲזִיִּים סִי' נ"ו לְבָרֶךְ עַל פְּרִי אֶלְבָּאֲנָאן שְׁהַפֵּל. וְטַעְמוֹ דְּהָא דְּפֶסֶקוֹ מֶרֶן וְמוֹר"ם ז"ל לְבָרֶךְ עַל הַמַּאֲזוּי"ש בַּפּה"א.

שְׁהַכְרִיעוּ כְּשִׁיטַת הַגָּאוֹנִים הוּא מִשׁוּם סְפִיקָא דְּפִלְגֻתָּא וְכַמִּי"ש בִּסִי' ר"ו דָּאִם בִּירָךְ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בַּפּה"א יֵצֵא. אִךְ לְפִי הַנ"א שְׁבִהֶרְמֵב"ם דָּאִם בִּירָךְ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בַּפּה"א לָא יֵצֵא.

וְכַמִּי"ש רַב"י שָׁם. א"כ מַעֲתָה בְּבִרְכַת זֶה הַפְּרִי אֶלְבָּאֲנָאן דְּאִית בִּיָּה פְּלִגּוּתָא דְּרַבְּנָאֲתָא, אִךְ אִם יְבָרֶךְ עֲלֵיו בַּפּה"א לָא יֵצֵא.

וְלִכּוֹן כְּדִי לְצִאֲת יְדֵי סְפֵק אֶלְיָבָא דְכוּ"ע יְבָרֶךְ עֲלֵיו שְׁהַפֵּל. דְּבִדְעֵבַד עַל הַפֵּל אִם אָמַר שְׁהַפֵּל יֵצֵא.

וְהָא כְּדִי עֵבַד דְּמִי ע"כ תוּד"ק: וְכַשְׂאֲנִי לְעֲצָמֵי הַדְּיוּט כְּמוֹ שְׁאֲמַרְתִּי אַחַר הַמַּחֲזִיר מְכַבּוּד תּוֹרְתוֹ הַקְּדוּשָׁה לָא כֵּן אֲנִכִי עֲמָדִי. וְאִם לְדִין יֵשׁ תְּשׁוּ' שְׁאֵעִפְ"י שְׁפָתַבְתִּי לְעִיל מִשָּׁם הַב"ח דְּפֶסֶק מֶרֶן הִש"ע לְבָרֶךְ בַּפּה"א נְכוּן וְהַגּוֹן לְאִפּוּקֵי נְפִשִׁין מְסַפֵּק בְּרִכָּה וְכוּ' שְׁכַוְנָתוֹ לְמִש' בִּסִי' ר'ו אִם בִּירָךְ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בַּפּה"א יֵצֵא.

לָאוּ לְמִימָרָא דְּעִיקָר בְּנִין יְסוּדְתוֹ סָמָךְ עַל הָאֵי מִיָּלְתָּא. לָא הִיא.

אֶלָּא כָּל טַעְמוֹ דְּמֶרֶן ז"ל בְּפֶסֶק זֶה. דְּאֲזִיל בְּשִׁיטַת תְּשׁוּבַת הַגָּאוֹנִים וְגַם הַב"ח שְׁפָתַב כֵּן לָא אָמַר אֶלָּא לְסַנְיָף בְּעִלְמָא וְכַמוֹ שְׁהָאֲרִיף דְּבָרֵיו אַח"כ בְּדַעַת מֶרֶן ז"ל וְכוּ' תַּדַּע שְׁהוּא כֵּן שְׁהָרִי בִּי"ד סִי' רַצ"ו סְעִיף ט"ו בְּדִין כְּלָאֵי הַפְּרָם הִבִּיא לְשׁוֹן הַתּוֹסְפֹתָא שְׁהִבִּיא הַגָּאוֹנִים בְּתִשׁוּבָה וְכַמִּי"ש הַר' נִשְׁמַת אָדָם הַנּוֹ' בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם ז"ל.

ה"נ יֵשׁ לוֹמַר בְּדַעַת מֶרֶן ז"ל וְדָאי מִשְׁמַע דְּקִיָּים לִיָּה בְּשִׁיטַת הַגָּאוֹנִים וְרִשִׁי' ז"ל וּפְסִיקָא וּבִרְכַתֵּן בַּפּה"א. וְתוּ לִיכָּא לְסַפּוּקֵי: וְעוֹד יֵשׁ לְהַשִּׁיב דְּאִפִּילוּ יְהִבִּינן לִיָּה כָּל דִּילִיָּה וְחַש"ל דְּטַעְמִיָּה דְּמֶרֶן ז"ל וּפְסֵק לְבָרֶךְ בַּפּה"א מִשׁוּם פְּלִגּוּתָא דְּרַבְּנָאֲתָא.

ואזיל לְשִׁטְתִּיהָ דָאָם בְּיָרֵךְ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בַּפּה"א יָצָא. אֲדַרְבָּהּ הִיא הַנּוֹתֶנֶת שְׂאִין עוֹד מְקוֹם לַחֲוִישׁ לְהַנְסִיחָא אַחֲרֵת שְׂבֵהֲרַמְב"ם דְּגָרִיס לֹא יָצָא דְחֲזִי מְרֵן גְּבָרָא רַבָּה קַמְסִהִיד מְרֵן בַּכ"מ דְּקָאָמַר מֵר שְׂהַגִּירְסָא שְׂלִפְנֵינֵנוּ בְּיָרֵךְ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בַּפּה"א, הִיא הַנְּכֹנָה.

מִי יָבֹא אַחֲרֵי הַמְּלָךְ. שְׂאֵעַפ"י שְׂהַזְפִּירָה בַּב"י שֶׁשׁ שׁוֹב אַח"פ נִתְבָּרַר לוֹ הָאֲמַת וְהַזְפִּירָה לְשִׁבְחָא בַּכ"מ וַכּמ"ש הָרַב יָד מְלָאכִי בְּכָלְלִי הַב"י וְהַכ"מ אוֹת ו' שְׂסָפֵר הַב"י תְּבָרוּ מוֹהֲרִיק"א ז"ל בְּרַאשׁוֹנָה.

ואַח"פ חֲבֵר חֲבֹר הַפְּסָף מְשֻׁנָּה עַל הַרְמַב"ם וְכו' עֵי"ש. וּמַעֲתָה בְּשִׁפּוּלֵי גְלִימִיהָ גְּרָרִינֵן וְאֵל תַּתְּהַדֵּר לִפְנֵי מְלָךְ פְּתִיב: עוֹד זֶה מְדַבֵּר עַל מ"ש כְּמוֹהֲרִי"ו נִרְוֹ דְּכָדִי לְצִאָתָא דְּיָ סָפֵק לְפִי הַנָּא שְׂבֵהֲרַמְב"ם יְבָרֵךְ שְׂהַפֵּל וְכו' הַבֵּט יָמִין וְרָאָה מ"ש הַמְטִי סִי' ר"ו עַל מ"ש הַש"ע אִם הוּא מְסוּפֵק וְכו' וְז"ל מְשֻׁמַּע דְּלַכְתָּחֲלָה צָרִיךְ לְבָרֵךְ בַּפּה"א מִפְּנֵי שְׂהוּא עַכ"פ בְּרַכָּה פְּרָטִית לְגַבֵּי שְׂאָר דְּבָרִים וְלֹא מְהִי בְּמְסוּפֵק לְבָרֵךְ שְׂהַפֵּל.

וְדִלָּא כַּהֲר"ב עוֹלֵת תְּמִיד ז"ל שְׂפַתְב דְּעַדִּיף טְפִי לְבָרֵךְ שְׂהַפֵּל אֶפִּילוּ לַכְתָּחֲלָה פְּדִי לְצִאָתָא דְּיָ גְּנוּסְחַת הַרְמַב"ם דָּאָם בְּיָרֵךְ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בַּפּה"א לֹא יָצָא וְלִיתָא לְסַבְרָא זֹו. שְׂהֲרִי הַכ"מ פְּתַב שֶׁם וְז"ל מְצִאֲתִי נ"א שְׂפַתּוֹב בְּיָרֵךְ וְכו' יצ"א וְהִיא נְכוּנָה יַעו"ש דְּשְׂרִירָא וְקִיָּיֵמָא גְּיָרְסָא זֹו בְּהַרְמַב"ם ז"ל א"כ אֵין מְקוֹם לַמ"ש הַע"ת ז"ל וְנִרְאָה דְּנַעֲלָם מִמֶּנּוּ לְשׁוֹן הַכ"מ ז"ל עַכ"ל: גַּם הַרְלַב"ח בְּסִי' פ"ט פְּלַפֵּל בְּלְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְלַבְּסוּף הַעֲלָה שְׂהַנְסִיחָא הַנְּכֹנָה בְּדַבְּרֵי בְּיָרֵךְ וְכו' יָצָא.

וְכ"כ הַתִּי"ט שֶׁם וְהִבִּיא רְאִיָּה לְדַבְּרֵי הַכ"מ מְלְשׁוֹן רַבִּינוּ יוֹנָה ז"ל שְׂפִירְשׁ לְמִשְׁנַתְנוּ בְּזֶה הַלְשׁוֹן, בְּיָרֵךְ וְכו' יָצָא. שְׁגַם הָאֵילָן יוֹנֵק מִן הָאֲדָמָה.

וְנִמְצָא שְׂבַכְלָל פְּרִי הָאֲדָמָה הָוִי וְלִפְיָךְ יָצָא ע"כ. וְזֶה פְּדַבְּרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי דְּאִתָּא מ"ד דְּמַתְּנִיתִין ד"ה הִיא דְּפִירוֹת הָאֵילָן בְּכָלְלִי פִירוֹת הָאֲדָמָה וְאֵין פִּירוֹת הָאֲדָמָה בְּכָלְלִי פִירוֹת הָאֵילָן עַכ"ל הַתִּי"ט ז"ל.

וְכֵן הִבִּיא הָרַב הַכְּנֵה"ג הַגְּהַב"י: וְעֵינֵן לְהַבְרַכ"י סִי' ר"ו אוֹת א' שְׂהָאֲרִיךְ בְּעַנְיָן זֶה וְכַתְּבַּת הַגַּם דְּאִיָּא גְּנוּסְחָאוֹת בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם פ"ח דְּבִרְכוֹת דְּלֹא יָצָא. וְכֵן הִיָּתָה גְּנוּסְחַת הַרְשָׁב"א כַּמ"ש בְּחִידוּשָׁיו וְגַם מְרֵן בַּב"י פָּאן שְׁנָה רַבִּי גְּנוּסְחָא זֹו.

וְלִפִּי"ז סְלָקִי דְּבָרֵי הַרְמַב"ם פְּהוּגָן וְהִיוּ לְאַחַדִּים מֵה שְׂפָסֵק הָכָא וּבְכַפּוּרִים דְּלֹא כַּר"י. מ"מ הַנְּסִיחָא שְׂהִבִּיא מְרֵן בַּכ"מ גְּרָאִית נְכוּנָה.

דְּהָכִי מְשֻׁמַּע מִפִּירוֹשׁ הַמְשֻׁנָּה לְהַרְמַב"ם כַּמ"ש מֵהַרְלַב"ח. וְכֵן נִרְאָה מֵהַגְּמִי"י עֵי"ש. וּבְאוֹת ד' שֶׁם עַל מ"ש הַש"ע הַקְּלָפָךְ אִם הוּא מְסוּפֵק וְכו' יְבָרֵךְ פַּה"א וְכו' פְּתַב דְּהָרַב רַאשׁוֹן לְצִיּוֹן דָּף יָד' חֲלָק ט"ז דִּיבְרֵךְ קִיִּיל"ן כַּר"י אֶלָּא דִּיעֲבַד עֵי"ש. וְלִי הַקְּדִיּוּט נִרְאָה דְּאֵין לְזוּז מְדַבְּרֵי מְרֵן וְטְפִי עַדִּיף בַּפּה"א מְבַרְכַת שֶׁהַנ"ב דְּהִיא פְּרָטִית יוֹמֵר וְזֶה לֹא פְּתַב הָרַב אֶלָּא פְּפִי יִישׁוּבוּ בְּדַעַת הַרְמַב"ם עֵי"ש וְכַבֵּר יֵשׁ יִישׁוּבִים אַחֲרֵים בְּסַפְרֵי אַחֲרוֹנִים ז"ל.

וְנִמְצָא שְׂאָף דַּעַת הַרְמַב"ם אֵינוּ מְבוֹרֵר בְּזֶה. וְלָכֵן הַעֲיָקֵר כְּפָסֵק מְרֵן עַכ"ל.

והביא עוד מ"ש הרב שאגת ארזיה שפיהספמה מה עלה דאם בירך על פירות האילן בפה"א יצא, וכפ"ז אם מסופק יברך בפה"א כמו שפסק מרן ועיי"ש מה שפירש בדברי רבינו ירוחם שכתב ואם הוא מסופק יברך שנ"ב דהכי פירושו דאם מסופק דאינו לא פרי עץ ולא פרי אדמה אז יברך שהכל.

כמ"ש הש"ע בסי' ר"ד: וכ"כ הפר"ח בס' מים חיים על הרמב"ם ה' ברכות פ"ח סעיף יוד' וז"ל בירך על פירות האילן בפה"א לא יצא. פה יש גירסא כמ"ש הכ"מ.

ואינו מחוור וכן יש לדקדק משמעטא דצנון וזית בדרף מ"ב דאקא דקאמר עולא פשאין ברכותיהן שוות' דה' מברך על זה וחוזר ומברך על זה. ומותבינו עליה מדתניא הנה לפניו צנון וזית.

מברך על הצנון ופותר את הזית. אלמא משמע ליה למקשן בפשיטות שאם בירך על פירות האילן בפה"א יצא וכן עיקר.

ודו"ק עכ"ל: עין רואה רבים וכן שלימים מתנבאין בסגנון אחד. שהגירסא הישרה והנכונה בדברי הרמב"ם היא בירך וכו' יצא ומעתה מה לנו עוד ליאחזו בסבף סברא דחוייה שפגוסקא אחרת ולדון בדבר חדש נגד פסק מרן הש"ע ז"ל: ועד אחרון הכבי"ד הרבכמוהרי"ו נרו' במ"ש אפי' מאי דקיי"ל ספק ברכות להקל אפילו נגד סברת מר"ן ז"ל כמ"ש הוי' אמר יצחק וכו' א"כ נדו"ד הרי ישבו פלוגתא וכו' וא"כ מברכינן עליו שהכל דהא כו"ע מודים אם אמר שהכל יפה ע"כ.

ולא מן השם הוא זה. דהא לגבי פסק מרן ז"ל ליכא מאן דפליג.

דהא קייל"ן אם בירך על פירות האילן בפה"א יצא. ולמה לו להרב נר"ו להכנס בדוחק גירסא אחרת שבהרמב"ם.

העומדת לנגדו ועלה ונסתפ"ק בה. וכבר קמו בה רבנן ודחילה בשתי ידים.

ודברי מרן ז"ל ברור מללו לברך על הגי מוז"י שהם אלבאנאן בפה"א ואל ה' ויאר לנו במאור התורה שלא נכשל בדבר הלכה מעתה ועד עולם הצעיר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כט שאלה נדרשתי מאת ועד הקונסיסטוא"ר העי"א שבמח"ק עי"ת תמושנת יע"א.

על דבר אשר בקשו מהם בעלי חתונה אחת שרצו להביא אשה מנגנת להשמיע קולה בתוך בהכ"נ בצבור בשעת ברפת חתנים ושאלו את פי אם אין בה חשש איסור: תשובה. דע פי לא להזכיר דבר זה חס ושלום.

דכחא דאיסורא רביע עליה. והוא דאיתא בש"ס ברכות פ' כ"ד א"ר חסדא שוק באשה ערוה וכו' אמר שמואל קול באשה ערוה וכו' א"ר ששת שער באשה ערוה וכו' ופירש"י גבי שוק באשת איש ערוה להסתכל וכן באשתו ולק"ש ע"כ.

וכן הדין נמי בקול ושער. וכ"פ מרן בש"ע אה"ע סי' כ"א אסור לשמוע קול ערוה או לראות שערה וכו' וכתב הב"ש אבל קול פנויה מותר.

וכ"כ הפרישה. וכ"כ הבאה"ט, אף סיים אבל בס' באר שבע דפ קי"ט פתב בין בתולה בין אלמנה אסור.

וְלֹא שָׂרִי אֶלָּא קוֹל אֲשֶׁתּוֹ שְׁלֵא בְּשַׁעַת תְּפִלָּה ע"כ: וְנִרְאָה לֹזֶמֶר דְּדַעַת הָרַב בְּאֵר שְׁבַע דְּאוֹסֵר גַּם בְּפִנוּיָה עפ"י מ"ש הפמ"ג בא"ח סי' ע"ה בְּמִשְׁבָּצוֹת אוֹת ב' וְז"ל וְזִמְר בְּפִנוּיָה שְׁלֵא בְּשַׁעַת ק"ש שָׂרִי. כְּמִבְּנֵי בֵּית הַבְּרִית ע"י כ"א.

וְנִרְאָה. דְּפִנוּיָה נִדָּה מִכָּל עֲרֻנָּה הַיּוֹם וְכוּ' עיי"ש.

דְּנִמְצָאֵת אוֹמֵר דִּהְב"ש וְדַעַמְיָה דְּמִיָּרִי בְּכֻחַ דְּהִיתִירָא בְּפִנוּיָה הִינְנוּ אִם טְבִלָּה לְנִדְתָּה וְטְהוּרָה הִיא, וְהַבְּאֵר שְׁבַע שְׁאוֹסֵר מִיָּרִי בְּפִנוּיָה נִדָּה. וְנִמְצָא בְּזוֹה"ר שְׁאִין נְשִׁים פְּנוּיֹת טוֹבֵלוֹת לְנִדְתָּן כְּמ"ש הָרִיב"ש ז"ל סי' תכ"ב וְהִבְיָאוּ הַבֵּית הַבְּרִית בְּיּוֹ"ד סי' קפ"ג מִעֲתָה גַּם פְּנוּיָה הַיּוֹם עֲרֻנָּה.

וְיָפָה כְּתִב ה' בְּאֵר שְׁבַע בֵּין בְּתוּלָה בֵּין אֶלְמָנָה אֶסוּר. וְאַף גַּם זֹאת אִם טְהוּרָה הִיא נִרְאָה לְאַסוּר בְּכַה"ג שְׁוֹדָאֵי אֵין נִמְלֵט מִהֲרֵהוּרֵי עֲבִירָה דְּחִמִּיר אִיסוּרֵיהּ.

וְכַמ"ש מָרְן ב"י בֵּית הַבְּרִית ע"י שְׁמֵי מִשְׁמֵי או"ח בְּשֵׁם הַר"י אֶסוּר מִן הַתּוֹרָה לְהִרְהוּר בְּאִשָּׁה וְאֶפְיָלוּ פְּנוּיָה: וְחִמּוּר הֲרֵהוּר פְּנוּיָה מִמְּגֻעָה. שְׁעַל הֲרֵהוּר עוֹבֵר בְּלֹא מִן הַתּוֹרָה שְׁנֵא' וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע.

וּפְיָרְשׁוּ חו"ל בַּע"א דָּף כ' ע"ב שְׁלֵא יִהְרֵהוּר בְּיוֹם יְבִיא לִידֵי טוֹמְאָה בְּלִילָה עכ"ל: הֲרֵאֵת לְדַעַת מִכָּל הָאֶסוּר שְׁאוֹסֵר לְאִשָּׁה לְעִמּוּד בְּתוֹךְ קֹהֵל עִם לְהַשְׁמִיעַ קוֹלָה גִּילַת וְרָגוּ, עפ"י הַדִּין אֶפְיָלוּ הִיא פְּנוּיָה.

דְּסִתְמָא נִדָּה הִיא, וְהַיּוֹם בְּכָל עֲרֻנָּה עַל הַשְׁוֹמְעִים וְנוֹסֵף גַּם הוּא שְׁאִי אֶפְשָׁר לֹזֶמֶר וְנִקְחָה מִהֲרֵהוּרֵי עֲבִירָה. שְׁהֲרֵי עֵינֵי כָּל הַשְׁוֹמְעִים תְּלוּיֹת לְהַבִּיט בָּהּ וְיִצֵּר זוֹנָה אֲשׁוּ מִשׁוּם חֲצִיּוֹ בּוֹעֵר בָּהּ וּבְכֻחַ שְׁהִיא מְנַגֶּנֶת בְּדַבְרֵי חֲשֵׁק וּמְגִירָה בָּהֶם הִיצֵהוּ"ר כְּמ"ש בְּש"ע א"ח סי' ש"ז דְּדַבְרֵי חֲשֵׁק מְגִירָה יִצֵהוּ"ר וְעַל זֶה אָמְרוּ בְּגַמ' דְּסוֹטָה דָּף מ"ח אֶנְדָּא דְּשִׁמְעָא זְמָרָא תִיעֶקֶר: וְאִיסוּר מוֹסִיף אִם הִיָּה כְּזֹאת בְּבַח"נ שְׁהוּא מְקַדָּשׁ מְעַט בֵּית תְּפִלָּה לְאַלְהֵינּוּ, שְׁחֻבְתָּנוּ הִיא לְיִשָּׁב בָּהּ בְּמוֹרָא וְפָחַד.

וְכַמ"ש הַש"ע א"ח סי' קנ"א בְּתֵי פְּנִסְיֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת אֵין נוֹהֲגִין בָּהֶם קְלוֹת רֵאשׁ כְּפִיּוֹן שְׁחֻק וְהַתּוֹל וְשִׁיחָה בְּטִלָּה וְכוּ' וְאֵין לָהּ קְלוֹת רֵאשׁ וְכוּ' גְרַע מְזֵה שְׁאִשָּׁה מְנַגֶּנֶת בְּתוֹךְ קֹהֵל עִם בְּבַח"נ בְּדַבְרֵי חֲשֵׁק וְדַבְרֵי בְּטָלִים.

וְכַתֵּב הַבֵּית הַבְּרִית שְׁמֵי מִשְׁמֵי סֶמ"ק וְיַעֲזוֹן זֶה מִתְּהַפְּכִין הַבְּתֵי פְּנִסְיֹת לְבֵית ע"א רח"ל. וְאִיסוּר זֶה אֵף שְׁלֵא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה כְּמ"ש הַשֵּׁל"ה וְז"ל דְּרָךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוֹסֵר.

וְיִירָא וְיִאמֵר מִה נּוֹרָא הַמְּקוֹם הַזֶּה. רֵאוּי לְכָל אָדָם שְׁיַעֲמוּד בְּמִקְוֹמוֹת הַנְּכַבְּדִים בְּאִמָּה וּבִיָּאָה וּבְתוֹסְפֵת קְדוּשָׁה וְיִהִי מוֹרָא שְׁמַיִם עָלָיו בְּדַבּוּר וּבְמִחְשָׁבָה וּבְמַעֲשֵׂה, עַל כֵּן הַמְּסַפֵּר שְׁיִחַת חוֹלִין בְּבַח"נ אוֹ בְּבַח"ד אֵף שְׁלֵא בְּשַׁעַת הַלִּימוּד וְשְׁלֵא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה מְסַלֵּק מוֹרָא שְׁמַיִם מִעָלָיו, וְהוּא אִיסוּר מוֹסִיף עַל אִיסוּר שְׁלֵא שְׁיִחַת חוֹלִין עכ"ל: וְאֵל ה' וְיִאֵר לָנוּ בְּתוֹשִׁבַת הַגָּאוֹן חַת"ס ז"ל בַּח"מ סי' ק"צ וְתוֹרָה מְנַוּוּ יוֹצֵאָה לְהַבִּין לְהַשְׁפִּיל דְּבַר הַלְכָה זוֹ בַּס"ד.

והוא שְׁנֵשָׂאֵל בְּעֵינָיו הַיּוֹת הַיְהוּדִים עֲתִידִים לְיוֹם מוֹעֵד בְּיוֹם בּוֹא הַקִּיסָר יר"ה לְגִבּוֹלָם.
וְהַכִּינוּ הַכְּנֵה דַרְב"ה בְּבַה־כ"נ הַקְּדוּשָׁה שְׁלֵהֶם בְּשִׁירֵי הַלֵּל וְתוֹדוֹת לַה' לְחַיֵּי מַלְפָּא וּבְנוּהֵי
וּמִינְפֵי הַיְדוּר מְלֹאכֶת הַשִּׁיר.

שְׂיָבוֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים לְעֵנוֹת בְּמַחֲלוֹת וְשִׁירִים בְּקוֹל מִיטֵב נֶגֶן. וְנִפְשָׁם לִשְׂאוּ"ל
הַגִּיעָה אִם נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן עַפ"י דַּת תּוֹרַתְנוּ ה"ק לְשִׁמּוֹעַ קוֹל אִשָּׁה בְּבַה־כ"נ אֲשֶׁר שָׁם
מְקוֹבָצִים אֲנָשִׁים.

הַיִּתְכַּן לַעֲשׂוֹת כֵּן אוֹ לֹא: וְהַשִּׁיב הַגָּאוֹן ז"ל אִם אֲמַנְם מְחַנְיָיִבִים אֲנַחְנוּ עֲדַת יִשְׂרָאֵל לְאַחֲזוֹ
בְּהַמְצָנָה רַבָּה הַזֹּאת מְצַנֵּת כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ וְכ"ו אֲמַנְם לְעֵנוֹת זֶה אוֹמֵר אָנִי. כִּי זֶה הוּא כְּבוֹדוֹ
לְבַלְתִּי יִרְאֶה וְלֹא יִמָּצֵא בְּעַת הַהִיא שׁוֹם דְּבַר הַמְתַּנַּגֵּד לְדַתְנוּ וְכ"ו וְהַיּוֹת כֵּן יַעַן נִרְאֶה
בְּעַלִּי"ל כִּי הַשְׂמַעַת קוֹל הַנָּשִׁים בֵּין הָאֲנָשִׁים תּוֹעֵבָה הִיא.

וּכְעָרְוָה יִחְשַׁב אֲצֻלְנוּ. ע"כ לֹא יִתְכַּן לַעֲשׂוֹת כֵּן וְאִיסוּר דְּבַר זֶה מְבוֹאֵר בְּש"ס סוּטָה דָּף
מ"ח ע"א א"ר יוֹסֵף זְמָרִי גְבָרִי וְעַנֵּי נָשִׁי פְּרִיצוּתָא.

זְמָרִי נָשִׁי וְעַנֵּי גְבָרִי. פֶּאֶשׁ בְּנִעְוָרַת וּפִירִש"י לְפִי שְׁהַעוֹנָה מְטָה אֲזַנּוֹ לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַמְזוּמָר
לְעֵנוֹת אַחֲרָיו וְנִמְצָא הָאֲנָשִׁים נוֹתְנִים לְבָם לְקוֹל הַנָּשִׁים.

וְקוֹל בְּאִשָּׁה עָרְוָה וְכו'. וּמִבְּעִיר אֶת יְצָרוֹ פֶּאֶשׁ בְּנִעְוָרַת אֲבָל זְמָרִי גְבָרִי וְעַנֵּי נָשִׁי.

קִצַּת פְּרִיצוּתֶיהָ וְקוֹל בְּאִשָּׁה עָרְוָה אֲבָל אִינוּ מִבְּעִיר יְצָרוֹ כ"כ שְׂאִין הַמְזוּמָרִים מְטִים אֲזַנְם
לְקוֹל הַמְנַגְּנִים עַכ"ל רַש"י. וְקָאָמַר תּוֹ הַתָּם בְּגַמ' לְמֵאֵי נ"מ לְבַטּוּלֵי הָא מְקָמֵי הָא
וּפִירִש"י אִם אִין שׁוּמְעִים לְנוּ לְבַטּוּל אֶת שְׁנִיָּהֶם.

נִקְדִּים לְבַטּוּל אֶת זֶה וְשֶׁהוּא פֶּאֶשׁ בְּנִעְוָרַת. עַכ"ל מְבוֹאֵר מִזֶּה דְּאֶפִּילוּ לְשֵׁם דְּבַר מְצָנָה לֹא
הוֹסֵר לְעַרְבֵי הַקּוֹלוֹת דְּנָשִׁי וּגְבָרִי: דְּאִילוּ כֵּן.

ה"ר לְפָרֵשׁ. לְבַטּוּלֵי הָא בְּשִׁמְחַת מְצָנָה כְּגוֹן מְצָנָה כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ וְכַדּוּמָה.

אִי סְגִי בְּזְמָרִי גְבָרִי. נְבַטּוּל זְמָרִי נָשִׁי.

אֵע"כ פְּשִׁיטָא שְׁפָל הַמְצָוֹת נִדְחוֹת מִפְּנֵי חֲטָא הַרְהוּר עֲבִירָה. וְכַמ"ש הַב"ש בְּשֵׁם הַב"ט
ס' ס"ב בְּפִשְׁאֲנָשִׁים וְנָשִׁים בְּחֻדָר אַחַד.

אִין אוֹמְרִים שְׁהַשְׂמַחָה בְּמַעוֹנוּ. דְּאִין שְׂמַחָה כַּשְׁהִיצָה"ר שׁוֹלֵט ע"כ.

וְאִם זֶה בְּמַזְמוּטֵי חֲתָן וְכֵלָה. ק"ו בְּבַה־כ"נ הַקְּדוּשָׁה, שְׁעֵיקַר שְׂמַחְתְּנוּ שָׁם לַהּוֹדוֹת וּלְהַלֵּל
לַה' וְכ"ו וְהַגָּה אֲנַחְנוּ מְוַזְהָרִים לְשִׁמּוֹעַ קוֹל זְמָר אִשָּׁה אֶפִּילוּ שְׂאִינָה נִדָּה וְעָרְוָה בְּשַׁעָה
שְׂאֵנוּ קוֹרִין ק"ש וּתְפִלָּה.

כַּמ"ש בַּאו"ח ס' ע"ה וְהִינּוּ ע"כ בְּשִׁמְיַעַת קוֹל פְּנוּיָה טְהוּרָה. דְּאִי בַּא"א אוֹ פְּנוּיָה נִדָּה.

קִשָּׁה מֵאֵי אַרְיָא בְּשַׁעַת ק"ש וּתְפִלָּה. תִּפְּוֹק לִיָּה לְעוֹלָם אֲסוּר מִשׁוּם קוֹל בְּאִשָּׁה עָרְוָה.

וְכַמְבוֹאֵר בַּאֵה"ע ס' כ"א. וְהַטַּעַם לָזֶה כִּי אֲנוּ מֵאֲמִינִים שְׁפָל תְּפִלָּה אוֹ שְׂבַח וְהוֹדָאָה
שְׂנַתְעָרְבֵי בּוֹ מִחֻשְׁבַּת הַרְהוּר לֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת לְפָנָיו י"ת וְלֹא תִקְוֶבֶל לְפָנָיו וְיִצָּא לְנוּ זֶה
מִשְׂמַחַת בֵּית הַשְּׂוֹאבָה.

דאָמרינן במס' סנפּה שְׁהִיוּ מְתַקְנִין שְׂיֵהִיו נְשִׁים מְלַמְעֵלָה וְאֲנָשִׁים מְלַמְטָה. שְׁלֵא יָבוֹאוּ לִידֵי קְלוֹת רֵאשׁ.

עיי"ש.

וְכִינּוּן דְּבִירָנוּ דְּקוּל בְּאִשָּׁה עָרוּה. א"כ הַקּוּל מְעַזְרַת נְשִׁים לְעַזְרַת אֲנָשִׁים מְעוֹרֵר הֲרֵהוּר וּמְבַטֵּל הַפְּנוּנָה בַתְּפִלָּה וְהוֹדָאָה וְלֹא יִקְוֶבֶל לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

וְכִינּוּן שְׁפָן רֵאוּי וּמַחֲיוֹב עָלִינוּ לְשׁוּם עֵינָא פְּקִיחָא, לְבִלְתִּי הָיִית שָׁם עֵרוּ"ב בְּיוֹם תַּת שְׁבַח וְתַהֲלָה לְהִי"ת כִּי בִיאַת הַקִּירָה לְשִׁלּוּם ע"כ תִּתְרַךְ דְּבָרֵי הַגָּאוֹן ו"ל וְתַהֲלוֹת לְהִי"ת שְׁנֵתְפִנוּנָתִי לְדַעְתּוֹ ה"כ שְׁבַכְלָל דְּבָרֵי דְּבִירָנוּ: וְעַפ"י מ"ש הַגָּאוֹן ו"ל יִשְׁמַע חֲכָם וְיוֹסֵף לְקַח בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ שְׁעַם הָיִית שְׁמַצָּנָה גְדוּלָה הִיא לְשִׁמּוֹחַ חֲתָן וְכִלָּה פְּדֵאִיתָא בְּש"ס בְּרַכּוֹת דָּף ו' ע"ב וְכַתְּנוּבוֹת דָּף י"ז ע"א מ"מ לְהָיִית שְׂיֵשׁ שָׁם נְדָנוּד עֲבִירָה שְׁמַחָה מֵה זֶה עוֹשָׂה.

שְׁהִרֵי אֲפִילוּ כְּשִׂיֵהִיו אֲנָשִׁים וְנְשִׁים בְּחֶדֶר אֶחָד קְאָמַר מֵר הַב"ח שְׁאִין אֲוֹמְרִים שְׁהַשְׁמַחָה בְּמַעוֹנוּ. אָף שְׁאִין נִשְׁמַע קוֹלָם לֹא זְמָרֵי נְשִׁי וְלֹא עֲנֵי גְבָרֵי כ"ש בְּכֵהָאֵי גּוֹנוֹנָא בְּאִשָּׁה הַנִּצְבָּת בְּתוֹף קֹהֵל עִם לְהַנְעִים קוֹלָה בְּדָבְרֵי חֲשָׁק.

דְּבַר פְּשוּט דִּי צָרָא דְעֲבִירָה בּוֹעֵר בְּקַרְבָּם. וְעַרְבָה כָּל שְׁמַחָה.

וְאֲדַרְבֵּה הֵכָא גְרַע מְנִדּוֹן הַגָּאוֹן ו"ל דְּהֵתָם כָּל הַנְּשִׁים עוֹמְדוֹת בְּעַזְרַת נְשִׁים וּפְנִיָהֶם לֹא יָרְאוּ. וְקִי"ל דְּאִין יֵצֵה"ר שׁוֹלֵט בְּאֶדָם אֶלָּא בְּמָה שְׁעֵינִיו רֹאוֹת וְאִפִּי"ה קְאָמַר מֵר שְׁהַקּוּל הַהוּלָף מְעַזְרַת נְשִׁים לְעַזְרַת אֲנָשִׁים מְעוֹרֵר הֲרֵהוּר וְכ"ו כ"ש וְק"ו הֵכָא שְׁעֵינֵי כָּל הָעַם תְּלוּיּוֹת אֶל פְּנֵי הָאִשָּׁה הַמְּנַגֶּנֶת לְהַבִּיט בִּינוּפָה.

דְּאִית בָּהּ תְּרַתִּי לְרִיעוּתָא. עֵין רוּאָה.

וְאִזְנֵן שׁוֹמַעַת. וְעוֹד בָּהּ דְּהֵתָם כָּלָם כְּאֶחָד נוֹתְנוֹת תּוֹדוֹת וְהִלֵּל לֵה דְאִיכָא מִיְכָת אִימְתָא דְשְׁמִיָּא.

כַּמ"ש רַבִּינוּ חִידָא ו"ל בַּס' רֵאשׁ דָּוִד פ' בְּשִׁלַּח עַל עֲנִין שִׁירַת עָרִיס וְכ"ו דְּשְׁאֵנֵי הֵכָא דְאִיכָא אִימְתָא דְשְׁכִינָה עֵי"ש, וְזֹאת הָאִשָּׁה הַבָּאָה לְגֹן בְּבַהֲכ"נ הִיא מְדַבֵּרַת בְּדָבְרֵי חֲשָׁק. שְׁבִנְדָאֵי פְּשוּט לְדַחוֹת בְּאֶמֶת הַבְּנִין מַחְשָׁבַת פִּיגוּל כְּזֶה בַּל יִפְקֹד וְכָל יִזְכֹּר וְה' יִנְחֵנִי בְּמַעֲגָלֵי צָדֵק לְאִמְתָּה שֶׁל תּוֹרָה הַחֹתֶם ע"ה מְסַעוּד הַכֹּהֵן ס"ט: סִימָן ל גְּסַתְפִּקְתִּי בְּמִינֵי פִידָאוּ"ש מְעִסָּה שֶׁל חֲטִים שְׁמַבְשָׁלִים בְּקַדִּירָה.

וְנֶאֱכָלִין ע"י כַּף צָרִיכִין נִט"י תְּשׁוּבָה הַגָּה פְּתַב הַט"ז ס' קנ"ח ס"ק ט' עַל מ"ש מְרֹן הַש"ע סְעִיף ה' דְּתַבְשִׁיל מַחֲטִים וְהֵם נְגוּבִים דִּינוּ כְּפִירוֹת וְא"צ גְּטִילָה ע"כ. פְּתַב הַט"ז נ"ל דְּכְשָׁמְבָשָׁלִים מִינֵי עִיסָה בְּמִים.

אָף שְׂיֵשׁ רֹטְב שָׁם לֹא צָרִיף נִט"י לְהַעִיסָה. וְזֶה דוּמָה לַמ"ש ב"י בְּשֵׁם הַר"ן בְּלִשְׁתוֹת מִים לֹא בְּעֵי גְטִילָה.

מְשׁוּם דְּלֹא עֲבִיד דְּגַעַע בְּמִשְׁקִין שְׁבַתוֹף הַפִּיס ה"נ בְּזֶה לֹא עֲבָרֵי לִיגַע בְּעִיסָה הֵהִיא בְּיַד. אֶלָּא אוֹכֵל בְּכַף מֵתוֹף הַקְּעָרָה.

אָבֵל אַם הוּא מְטוּגֵן. נ"ל דַּיֵּשׁ לְחֵלֶק.

דָּאָם הוּא בְּחֻמְאָה צָרִיף נט"י דְחֻמְאָה בְּכָלֵל חֵלֶב. וְהוּא א' מ"ז מְשָׁקִין.

אָבֵל אַם הוּא מְטוּגֵן בְּשׁוּמֵן אֲוֹז אוֹ שֵׁל בְּשֵׁר. א"צ גְּטִילָה.

דְּלָאו מ"ז מְשָׁקִין הוּא. כ"ז נ"ל בְּרוּר עכ"ל נִמְצְיָנוּ לְמִדֵּין מִדב"ק לְעֵנָן הַכּוֹסְכוֹ"ס
שְׁמֵתְבִשֵׁל בְּהֶבֶל הַקְּדוּרָה, וְאַח"כּ שׁוֹפְכִין עָלָיו מָרָק לְרַפְּכוֹ.

דְּלָא בְּעֵי נט"י דְּלָא עֲבִיד לִיגַע בּוֹ יָד אֶלָּא אוֹכְלִים אוֹתוֹ בְּכַף וְאִם יִמְצָא שְׂיֵאֲכַל אוֹתוֹ
בְּיָדוֹ. בְּטָלָה דְּעֵתוֹ אֶצֶל כָּל אָדָם.

וְעֵינָן לְה' בֵּית מְנוּחָה שְׁפֵתָב דְּמִדְּבָרֵי הַרְדָּב"ז מוּכָח. דְּאַפִּי' אֲנָכֵל ע"י כַּף, דְּבָר שְׂאִין דְּרָכּוֹ
לְאַכְלוֹ אֶלָּא ע"י כַּף תְּמִיד.

צָרִיף נט"י. וְעֵינָן עוֹד שָׁם דְּעוֹת הַחֹלְקִים עַל הַט"ז בְּזָה.

וְלִעֲנָן סוּפְגָנִין הַנ"ק אִסְפְּנ"ז הַמְטוּגָנִין בְּשָׁמֵן. יֵשׁ לְחֵלֶק כַּמ"ש הַט"ז לְעֵנָן עֵיסָה.

אַם מְטוּגָנִין בְּשָׁמֵן זֵינְת שְׂהוּא א' מ"ז מְשָׁקִין. צָרִיכִין גְּטִילָה.

דְּעֲבִידֵי לִיגַע בְּהֵם בְּיָדִים וְהֵם מְלֻחָלְחִין בְּשָׁמֵן. וְאִם הֵם מְטוּגָנִין בְּשָׁמֵן שְׂמָנִים א"צ גְּטִילָה
דְּלָאו מ"ז מְשָׁקִין הֵם כַּמ"ש הָאָה"ט שָׁם סק"ח מְשָׁם הַגִּי"ר וּמִטָּה יוֹסֵף.

הַצָּעִיר ע"ה מְסַעוּד הַפֶּהָן ס"ט: סִימָן לֹא לְמַעַלְתֵּי אִישׁ נַעַמ"י. מְרַגְּנִיתָא דְּלִית לָהּ טִימִי.

מִר גִּיהוּ כַּש"ת רַבִּי יִחְזִיא אֲמָסְלָלֵם נר"ו בַּעֲי"ת אוֹרָאן יַע"א: מַה שְׁעָלָה וְנִסְתַּפ"ק כְּבוֹד
מַעַלְתוֹ בְּעֵנָן מְנַהֵג הָעוֹלָם שְׁנוֹתָנִים חֲתִיכוֹת פֶּת לְחֵם עַל הָאֵשׁ עַד שְׁמֵתְחַרֵּף פְּנִיו וְאוֹכְלִים
אוֹתוֹ בְּטִיבוֹל בְּתוֹף הַקַּאפ"י.

אַם פִּקַּע מְנִיָּה תוֹאֵר לְחֵם ע"י זֶה שְׁהָרֵי נִשְׁתַּנָּה קֶצֶת מְרָאָה הַלְחָם וְגַם כְּשִׁמְטָבְלִין אוֹתוֹ
בְּקַאפ"י נַעֲשֶׂה שְׂרוּי וְדָמִי לַמ"ש הַש"ע ס' קס"ח ס"ב בְּפֶת הַשְּׂרוּי בִּינּוֹ וְכ"ו וְנִפְקָא
מְנִיָּה לְעֵנָן בְּרָכָה אִם מְבָרְכִין עָלָיו בַּמ"מ וּבְרָכָה אַחַת מֵעֵין ג'.

אוֹ נִימָא דְּעֵדִינָן שָׁם לְחֵם עָלָיו וּמְבָרְכִין עָלָיו הַמוֹצֵיא וְג' בְּרָכוֹת: תְּשׁוּבָה הִנֵּה נִפְתַּח מְקוֹר
דִּין זֶה בַּפ' כִּיצַד מְבָרְכִין דָּף ל"ו ע"א תַּנְיָא הַפּוֹסֵס אֵת הַחֻטָּה מְבָרֵךְ בַּפּה"א טַחְנָה אֶפְאָה
וּבִשְׁלָה בְּזֵמַן שְׁהַפְּרוּסוֹת קִיּוּמוֹת, בְּתַחֲלָה מְבָרֵךְ עָלֶיהָ הַמוֹצֵיא לַמ"ה וְלַבְּסוּף ג' בְּרָכוֹת
אַם אֵין הַפְּרוּסוֹת קִיּוּמוֹת בְּתַחֲלָה מְבָרֵךְ בַּמ"מ וְלַבְּסוּף בְּרָכָה מֵעֵין ג' ע"כ וּבְעַמּוּד ב אָמַר
רַב יוֹסֵף הָאִי חֲבִיצָא דְּאִית בִּיָּה פִּירוּרִין כְּזֵית בְּתַחֲלָה מְבָרֵךְ עָלָיו הַמוֹצֵיא לַמ"ה וְלַבְּסוּף
מְבָרֵךְ ג' בְּרָכוֹת.

דְּלִית בִּיָּה פִּירוּרִין כְּזֵית בְּתַחֲלָה מְבָרֵךְ עָלָיו בַּמ"מ וְלַבְּסוּף בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין ג'. וְרַב שְׁשֵׁת
אָמַר אַעג"ב דְּלִית בִּיָּה פִּירוּרִין כְּזֵית.

מְבָרֵךְ עָלָיו הַלַּמ"ה אָמַר רַבָּא וְהוּא דְּאִיכָּא עָלֶיהָ תּוֹרִיתָא דְּנַהֲמָא וּפִירַש"י חֲבִיצָא הוּא
שְׁמֵבִשְׁלִין לְחֵם מְפוֹרֵר בְּתוֹף הָאִילְפָס תּוֹרִיתָא דְּנַהֲמָא. תּוֹאֵר שֵׁל לְחֵם.

כְּלוּמַר צָרִיף שְׂיֵהָא בּוֹ מְרָאָה לְחֵם. כְּלוּמַר שְׂלָא נִימוּחַ לְגַמְרֵי וְנִיכָר וְיָדוּעַ שְׂהוּא לְחֵם
ע"כ וְכַתְּב רַבִּינוּ יוֹנָה ז"ל דְּלִשְׁיטַת רַש"י דְּמַפְרֵשׁ סוּגְיָא דְּחֲבִיצָא דְּמִיָּרֵי בְּבִישׁוּל נִמְצָא

דַּרְב יוֹסֵף וְרַב שֵׁשֶׁת נִחְלְקוּ בְּפִירוּשׁ הַבְּרִיתָא דְהַפּוֹסֵס אֶת הַחֹטֵה הַנּוֹ"ז דַּרְב יוֹסֵף מְפָרֵשׁ
מֵאֵי דְאָמַר בְּזִמְנָן שְׁהַפְּרוּסוֹת קִיְמוֹת מְבָרַךְ עֲלֵיו הַמוֹצִיא רוּצָה לוֹמַר שְׁיֵשׁ בְּהֶם כְּפִי
אֵין הַפְּרוּסוֹת קִיְמוֹת ר"ל שְׁאִין בְּהֶם כְּפִי. וְכֵן פִּירֵשׁ בִּירו"ש דְּגָרְסִינָן הֵתָם עַד כְּפִי הֵן
פְּרוּסוֹת עַד כְּפִי.

וְרַב שֵׁשֶׁת מְפָרֵשׁ הַבְּרִיתָא בֵּין בְּזִמְנָן שְׁהַפְּרוּסוֹת קִיְמוֹת אֲפִילוּ אֵין בְּהֶם כְּפִי. מְבָרַךְ
עֲלֵיהֶם הַמוֹצִיא וְכ"ו אָבֵל אֵין הַפְּרוּסוֹת קִיְמוֹת מְבָרַךְ בַּמ"מ.
כִּינּוּן שְׁאִין בְּהֶם כְּפִי וְאֵינָם קִיְמוֹת. וְהַתּוֹסֵף הַקָּשׁוּ עַל פִּירֵשׁי' שֶׁא"א לְפָרֵשׁ מִחֲלֻקַּת רַב
יוֹסֵף וְרַב שֵׁשֶׁת דְּמִיָּירִי בְּבִישׁוּל.

עֵינָן שְׁם בַד"ה חֲבִיצָא וְכ"ו וּמְפָרֵשׁ לָהּ דְחֲבִיצָא הֵינּוּ פִירוּרִין שְׁנִדְבָקִין יַחַד ע"י מָרְק
אוּ ע"י חֶלֶב בְּלִי בִישׁוּל. וְכֵן פִּירֵשׁ רַבִּינוּ הָאֵי גָאוֹן וְרַב נֶתָן בְּעַל הָעָרוּף ז"ל וְגַם רַבִּינוּ
יוֹנָה ז"ל הֵבִיא רְאָיָה לְזֶה הַפִּירוּשׁ עֵי"ש: וְכַתֵּב רַבִּינוּ יוֹנָה ז"ל כִּי עַל כֵּן נִרְאָה שֶׁג'
חִילּוּקִים יֵשׁ בְּדִין זֶה.

הֵיכָא שְׁהוּא מְבֻשָׁל אִם יֵשׁ בְּפְרוּסוֹת כְּפִי מְבָרַךְ עֲלֵיהֶם הַמוֹצִיא וְג' בְּרִכּוֹת וְאִם אֵין
בְּפְרוּסוֹת כְּפִי אַע"ג דְּמִיְחֲזוּ דְאִיכָא עֲלֵיהּ תּוֹרִיתָא דְנִהְמָא. אֵינוּ מְבָרַךְ עֲלֵיו אֲלֵא בַּמ"מ.
דְּכִינּוּן שְׁהוּא מְבֻשָׁל לֹא תִנְאָר לְחֵם לוֹ (וְזֶה לְמַדְנֵנוּ מִהַבְּרִיתָא וּבְפִירוּשׁ הִירוּשְׁלָמִי) וְהֵיכָא
שְׁאִינוּ מְבֻשָׁל אֲלֵא שְׁהוּא מְחֻנְבָר ע"י דְּבִשׁ אוּ מָרְק בְּלֹא שׁוּם בִישׁוּל. אִם יֵשׁ בְּפְרוּסוֹת
כְּפִי מְבָרַךְ עֲלֵיהֶם הַמוֹצִיא וְאִם אֵין בְּפְרוּסוֹת כְּפִי וְאֵין בּוֹ תִנְאָר לְחֵם מְבָרַךְ עֲלֵיהֶם
בַּמ"מ.

אָבֵל אִם יֵשׁ בְּהֶם תִּנְאָר לְחֵם אַעפ"י שְׁאִין בְּהֶם כְּפִי מְבָרַךְ עֲלֵיהֶם הַמוֹצִיא. (וְזֶה כְּרַב
שֵׁשֶׁת וְכַרְבָּא דְהִילְכְתָא פְּנוּמִיָּהוּ).

וְהֵיכָא שְׁאִינוּ לֹא מְבֻשָׁל וְלֹא מְחֻנְבָר אֲלֵא שְׁהוּא פִירוּרִין לְבַדָּם. אַעפ"י שְׁאִין בְּהֶם כְּפִי
וְאֵין בְּהֶם תִּנְאָר לְחֵם שְׁהֵן דְּקִין בְּיוֹמֵר מְבָרַךְ עֲלֵיהֶם הַמוֹצִיא וְג' בְּרִכּוֹת שְׁפִינּוּן שְׁהוּא פֶת
בַּפ"ע אֵינוּ יוֹצֵא לְעוֹלָם מִתּוֹרַת פֶת (וְזֶה מִכַּח סְבָרָא בְּעֵלְמָא כַּמ"ש בַּב"י) ע"כ מְרַבִּינוּ
יוֹנָה.

וְכ"כ הָרֵא"ש ז"ל וְכ"פ מְרָן בַּש"ע ס"י קס"ח ס"י עֵי"ש: וּמַעֲתָה אֲתָאן לְמֵאֵי דְשְׁאִילְנָא
עֲלֵהּ. דְהִנֵּה לְמַדְנֵנוּ מִסְּוֵגִיָּא הַנּוֹ"ז וּמֵאֵי דְאִתְמַר עֲלֵהּ.

דְּלָחֵם מְפֻנְרָר עַד שְׁאִין בּוֹ כְּפִי וְנִתְבַּשָׁל עַד שְׁנִימוֹת. אוּ אֲפִילוּ לֹא נִתְבַּשָׁל אֲלֵא שְׁנִדְבָק
קֶצֶתוֹ עִם קֶצֶתוֹ ע"י דְּבִשׁ אוּ חֶלֶב וְאֵין בּוֹ תִנְאָר לְחֵם כֹּל זֶה מִיְקָרִי לִית עֲלֵיהּ תּוֹרִיתָא
דְּנִהְמָא וּמְבָרְכִין עֲלֵיהּ בַּמ"מ וּבְרַכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁלֵשׁ.

וְא"כ פֶת שְׁנִחְרְכוּ פְנֵיו קֶצֶת עַל הָאֵשׁ וְעִדְיִין רְאוּי הוּא לְאַכִילַת אָדָם. וְגַם יֵשׁ בְּפְרוּסוֹת
כְּפִי.

וְהוּא לְחֵם בְּפִנֵי עֲצָמוֹ שְׁלֵא נִתְבַּשָׁל וְלֹא נִתְדַבֵּק בְּשׁוּם מִשְׁקָה אֵין אֲוָר וְאֵין דְּבָרִים
דְּאִיכָא עֲלֵיהּ תּוֹרִיתָא דְנִהְמָא. וּבְכַחוֹ אַז פַּחוּ עֲתָה שְׁמְבָרְכִין עֲלֵיו הַמוֹצִיא וְג' בְּרִכּוֹת.

גם מה שמתבלין אותו בקאפ"י ואוכלין אותי שרוי. לא דמי לההיא דפסק מרן הש"ע שם סי' ב' דפת השרוי ביינן אדום אינו מברך עליו אלא במ"מ ובברכה מעין ג' דהתם מיירי שקהיה שרוי בתוכו זמן רב עד שנומק ויצא מתורת לחם.

דומיא למ"ש החו"ס שם דה' תורתא דנהמא וכו' שקהיה רגיל רבינו דוד ממיין ללבן פירורין במים כדי לאכלן בשחר בלא ברפת המוציא ובלא ברהמ"ז שלא לאחר. כדי שיתחזק ראשו ויוכל להגיד ההלכה.

שמנה למד המרדכי דין זה דהשורה פתו ביינן. אבל מה שמתבלין אותו בקאפ"י ואוכלין אותו לאלתר אינו ענין לזה.

שאינו בנמוק ועדיין תנאר לחם עליו. ודינו כמו פת הצנומה בקערה לקמן דף ט"ל ע"א שפירש"י פת יבישה שנתנה בקערה לשרותה.

שמברכין עליה המוציא וג' ברכות. וכתב המרדכי שבה"ג פירש.

דמיירי ששופכין עליהם רותחין בקערה והו"ל פלי שני ואינו מבשל. וכ"ש הקא שאין דרך לשפוך עליהם רותחין רק מטבלין בקאפ"י שהוא בכלי שני דלא שייך ביה בישול כלל, גם לא דמי למ"ש הבאה"ט שם ס"ק כ"ו משם השל"ה דחתיכות פת שמיבשין אותם על הגחלים ונותנים אותם בשכר נמי דינא הכי שמברכין עליהם במ"מ.

דמיירי נמי ששורין אותם בשכר עד שנומק דומיא דפת במים הנ"ז. באופן דמפל האמור נראה ברור דלא פקע מחתיכות הללו שם תנאר לחם ומברכין עליהם המוציא ושלש ברכות.

נצור ישראל יראנו מתורתו נפלאות. אמן הצעיר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן ל"ב פירוש לשון ב"י ז"ל באו"ח סי' רע"ז על מ"ש רבינו הטור בסוף הסי' נו"ל ואיתא בירושלמי שאם העכו"ם הדליק מדעתו בבית ישראל.

אין מטריחין אותו לצאת משם עכ"ל וכתב מרן ב"י שנה דעת הר"פ וכו' וכתב עוד דספר התרומ"ה והסמ"ג כתבו דדבר הנעשה בשביל ישראל ובשביל נכרי אסור עד מוצ"ש בכדי שיעשו וכו' והביא לשון הירו"ש וכו' וכתב למידק וכו' ויש לדקדק על דיקדוקו ז"ל דלשון הירושלמי שהעתיק משמעו דשמואל שהפך פניו מהנר.

היינו משום דסבור הנה דהעכו"ם הדליקו בשביל עצמו ובשביל שמואל. ודבר הנעשה בשביל עכו"ם ובשביל ישראל אסור וא"כ למה נקט בקושיות רבי אליעזר דהנה סבור שמואל כשהחזיר פניו מהנר.

שלצורך ישראל הדליקה וכו' דמשמע דלא קפיד שמואל אלא אם הדליקה בשבילו ונקא. אבל אם הדליקה בשביל עכו"ם ובשביל ישראל לא הנה מחזיר פניו.

ונה לא אתי שפיר אלא לפי גירסת ספר התרומ"ה והסמ"ג דגרסי מותר פאשר יבוא להלן בס"ד. ועוד דקאמר מר בשלמא לספר התרומ"ה והסמ"ג שהביאו הירו"ש זה לענין דבר הנעשה בשביל עכו"ם ובשביל ישראל.

איפא למימר אעג"ב דרבי אלעזר שרי וכו' אבל הר"פ דמייתי לה לענון אין מטריחין וכו' דילמא הלכה כר"א דאסר וכו' מה נפשך אי הר"פ גריס מותר. אתי שפיר כר"א נמי.

ואי גריס אסור היכי משכחת לה דלגבי דבר הנעשה לצורך עפ"ם ולצורך יש' ר"א שרי. ולגבי אין מטריחין וכו' ר"א אסר וכו': ונראה לומר בדעת מרן ב"י ז"ל דנקוט בידיה שני הגירסאות ובשניהם פאחד שקיל וטרי.

למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה. ותחלת פל צריה אני למודע"י פירוש סוגיית הירו"ש לכל גירסא פדאיתא.

והוא דלפי הגירסא הפתובה לפנינו שהעתיק מרן ב"י הר"א אמרה דבר הנעשה וכו' אסור, מפרש לה דשמואל דאפיך אפוי מהגר. הנה סבור דהנה מדליקה גם העפ"ם בשביל עצמו.

ולהכי שמעינן דדבר הנעשה בשביל עפ"ם ובשביל ישראל אסור. ואתא רבי יונה למימר דאין הכי נמי.

לגבי דבר בעלמא הנעשה בשביל עפ"ם ובשביל ישראל אסור אבל לגבי הגר שניא היא דאף אם נעשה בשביל שניהם מותר לפי שאין מטריחין את האדם לצאת מביתו. ורבי אליעזר פליג עליה ואמר דלא שאני לן בין גר לדבר אחר.

דבכולהו אם נעשה בשביל שניהם אסור דאם איתא שאין מטריחין וכו' למה הפך שמואל פניו דגם הפיכת פניו הוי טירחא. אלא ע"כ לומר דמטריחין וכו' ורבי יונה מתרץ לה להאי קושניא דר"א כמ"ש ב"י לקמן דאם איתא דמטריחין וכו' אם הדליק בשביל שניהם למה לא נפיק שמואל מההוא ביתא לגמרי ולא סגי ליה למיהדר אפיה.

א"ו דלא מטריחין וכו' והא דאפיך אפוי כדי שיפירו דלא בגיניה לחודיה אדליקה. ונמצא לפי גירסא זו דגרסינן אסור.

רבי אליעזר אסר לגמרי, בין בגר בין בדבר אחר. ורבי יונה שרי בגר ואסר בדבר אחר וכו': ולפי גירסת ספר התרומ"ה והסמ"ג דגרסי מותר.

מפרישנא דשמואל דאפיך אפוי הנה סבור דבגיניה לחודיה אדליקה. ואחר שהביא שטר וקא קרי איגלאי ליה מלתא למפרע דבשביל שניהם אדליקה ואהדרינהו לאפיה גבי שרגא.

ומהא שמעינן דדבר הנעשה בשביל עפ"ם וכו' מותר. ורבי יונה דחי לה דשנייא הא גבי הגר דאהדרינהו שמואל לאשיה גבי שרגא פשהודלק בשביל שניהם.

היינו משום שאין מטריחין וכו' אבל בעלמא אסור. ור"א פליג אדרבי יונה וקאמר דלא שניא דבר אחר מגר.

דבכולהו אם נעשו לצורך שניהם מותר דאם איתא דדוקא גבי גר מותר משום שאין מטריחין וכו'. למה הפיך שמואל פניו מעיקרא כשהנה סבור דלצורך לחודיה אדליקה.

דגם בְּנֵה נִמָּא אִין מְטָרִיחִין וכו' דְּמָה הוּ"ל לְמִיעֵבַד. אֶלָּא וְדַאי לִיתָא לְהָא שְׂאִין מְטָרִיחִין וכו' אֶלָּא כֹּל דְּבָר הַנֶּעֱשֶׂה לְצִנְרָה יִשְׂרָאֵל דְּנִקָּא אָסוּר אֶבְל הַנֶּעֱשֶׂה לְצִנְרָה יִשְׂרָאֵל וְעַפּוּ"ם מוֹתָר.

נִמְצָא לְפִי גִירְסָא זוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִתִּיר לְגַמְרֵי בֵּין בְּנֵה בֵּין בְּדָבָר אַחֵר. וְרַבִּי יוֹנָה מִתִּיר בְּנֵה וְאוּסָר בְּדָבָר אַחֵר: וְהִשְׁתָּא עַפּוּ"ז רַבִּינוּ ב"י הִרְפִּיב דְּקְדוּקוֹ אִתְרִי רִיכְלָשִׁי בְּהִנְהוּ תְרִי לְשַׁנִּי.

וְלֵהֲכִי כְּשָׂבָא לְפָרֵשׁ פְּלוּגְתָּא דר"א אֲשִׁמוּעֵינוּ דְּלָקְל הַגִּירְסָאוֹת קָא פְּלִיג ר"א וְנִקְט שְׂלְצִנְרָה יִשְׂרָאֵל הַדְּלִיקָה וכו' לֹא שְׁמוּעֵינוּ רְבוּתָא. דָּאם אִיתָא דְּאִמְרִינוּ אִין מְטָרִיחִין וכו' אִמְאִי אִפִּיקָה שְׁמוּאֵל אִפּוּי מִהֲנֵר.

אִפִּילוּ לְמֵאן דְּגָרִיס מוֹתָר. שְׁמִפְרֵשׁ דְּהָא דְּאִתְדְּרִינְהוּ שְׁמוּאֵל לְאִפִּיקָה מִהֲנֵר.

מִשּׁוּם שְׁהֵיָה סְבוּר דְּלְצִנְרָכוּ לְחוּד אֲדִלְיקָה. אִפִּי"ה אִמְרִינוּ בְּה נְמִי דָּאִין מְטָרִיחִין וכו', וכו"ש בְּהַדְּלִיקָה לְצִנְרָה שְׁנֵיהֶם כְּפִי גִירְסָא אָסוּר וכו': וְהִשְׁתָּא הִקָּא אִתִּי שְׁפִיר מְאִי דְּנִיחָא לִיהַ עַל סִפְר הַתְּרוּמָה וְהַסְמָ"ג דְּנִקְטֵי הִירוּשְׁלָמִי לְעַנְנֵן דְּבָר הַנֶּעֱשֶׂה וכו' דַּעֲג"ב דר"א שְׂרִי וכו' דְּרָצָה לִזְמַר דְּלְפִי גִירְסַת סִפְר הַתְּרוּמָה וְהַסְמָ"ג דְּגָרְסִי מוֹתָר.

וְאִתְּנִיא מִמִּילָא דר"א שְׂרִי בְּכוּלְהוּ בֵּין בְּנֵה בֵּין בְּדָבָר אַחֵר וכו' אִפִּי"ה פְּסָקוּ לְחוּמְרָא דְּחִשּׁוּ לְדַרְבֵּי יוֹנָה וכו'. וְכַוְנָתוֹ לִזְמַר דְּלֹא מִיבְעִינְיָא אִי הָווּ מִיִּיתוּ הִירוּ"ש לְעַנְנֵן הֲנֵר דָּאִין מְטָרִיחִין וכו' דָּאִין עֲלֵיהֶם קוֹשְׁיָא כֹּל עֵיקָר.

דְּלִדְדִּידְהוּ דְּגָרְסִי מוֹתָר. כּוּלְהוּ רַבְּנָן שְׁווּ בְּנֵה דְּמוֹתָר.

בְּנֶעֱשֶׂה לְצִנְרָה שְׁנֵיהֶם לְרַבִּי יוֹנָה מִשּׁוּם דָּאִין מְטָרִיחִין וכו' וְלר"א מִשּׁוּם דְּבָר הַנֶּעֱשֶׂה וכו' מוֹתָר. אֶלָּא הִשְׁתָּא דְּמִיִּיתוּ הִירוּ"ש לְעַנְנֵן דְּבָר הַנֶּעֱשֶׂה וכו' וּפְסָקוּ כְּרַבִּי.

יוֹנָה דְּאָסֵר יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עֲלֵיהוּ דִּילְמָא הִלְכָה כר"א דְּשְׂרִי. לְהֲכִי קְאָמַר מָרְן ב"י ו"ל דַּאִפִּי"ה לֹא קוֹשְׁיָא עֲלֵיהוּ מִשּׁוּם דְּחִשּׁוּ לְחוּמְרָא וּפְסָקוּ כְּרַבִּי יוֹנָה וכו' אֶבְל הר"פ דְּמִיִּיתִי הִירוּ"ש לְעַנְנֵן אִין מְטָרִיחִין וכו' וּפְסָק כְּרַבִּי יוֹנָה דְּשְׂרִי.

קוֹשְׁיָא. דִּילְמָא הִלְכָה כר"א.

דר"ל דִּהֲר"פ שְׁלֵא פִּירֵשׁ בְּהַדְּנִיא דְּגָרִיס מוֹתָר. ע"כ לִזְמַר דְּלֹא שְׁנֵינָה גִירְסַת הִירוּ"ש וְגָרִיס אָסוּר וכו' וְא"כ הָרִי ר"א פְּלִיג אֲדַרְבֵּי יוֹנָה וס"ל דְּלֹא אִמְרִינוּ אִין מְטָרִיחִין וכו' לֹא שְׂאִנִּי לָן בֵּין נֵר לְשִׂאָר דְּבָר דְּבְכוּלְהוּ אָסוּר, וּמִנִּינִין לוֹ לְפָסוּק כְּרַבִּי יוֹנָה דְּשְׂרִי.

דִּילְמָא הִלְכָה כר"א דְּאָסֵר וכו' וְאִי הָנָה הר"פ מִיִּיתִי הִירוּ"ש לְעַנְנֵן דְּבָר וכו' דְּאָסוּר אִין עֲלִיו קוֹשְׁיָא ג"כ דְּלְפִי גִירְסַתוֹ דְּגָרִיס אָסוּר וכו'. הָא כּוּלְהוּ רַבְּנָן שְׁווּ דְּאִסְרֵי דְּבָר הַנֶּעֱשֶׂה בְּשִׁבְלֵי עַפּוּ"ם וּבְשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל אֶלָּא הִשְׁתָּא דְּנִקְט לְהִירוּ"ש לְעַנְנֵן אִין מְטָרִיחִין וכו' וּפְסָק כְּרַבִּי יוֹנָה דְּשְׂרִי.

קוֹשְׁיָא וְתִי' דס"ל לְהֲר"פ דְּלֹא פְּלִיג ר"א אֲדַרְבֵּי יוֹנָה וכו' וְדוּק הֵיטֵב יְדִיד הַקּוּרָא נְעִים לְשׁוּם עֵינֵי שְׁכֻלָּה לְהַבִּין דְּבָרֵי מָרְן ב"י עִם אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי בְּעֵנְיוֹתִי בְּמַעֲמַד שְׁנֵיהֶם יַחַד וְיֵאִירוּ עֵינֵיהֶם וְאֵל ה' וְיֵאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרְתוֹ הַקְּדוּשָׁה אַנְס"ו הַצָּעִיר ע"ה מְסַעוּד הַפְּהֵן ס"ט:

סימן ל"ג שאלה נשאלתי מחכם אחד אשפנזי זה שמו רבי אלעזר הארטמאן שפא למח"ק עי"ת תמושנת יע"א.

ונתאכסן בבית הח' הש' רבי דוד בן פליפא נר"ו. ועיני"ק ראו מה שנהגו לעשות בע"ש. ששופתין שתי קדרות ע"ג שתי פירות של אש. אחת.

למים חמין לעשות ממנו קאפ"י וטי"י. ואחת של תבשיל דאפינ"א ולפועמים אם יצטמק תבשיל של דאפינ"א שלא ישאר בו רוטב.

נותנין בה מים חמין מהקדרה האחרת. ולא הוטב בעיניו המנהג.

ושאל את פי אם יש סמך של היתר למנהג הזה: תשובה. כתב מרן הש"ע ז"ל סי' רנ"ב ס"ד יש למחות בידי הנוהגים להטמין מבע"י קומקום של מים חמין.

ונותנים אותם לתוך הקדרה בשבת פשהתבשיל מצטמק ע"כ. ובב"י נתן טעם לדבר משלשה הכי נכבד א' משם הנ"י בפ' לא יחפור בשם ר"י דפעמים שהאחת אין היד סולדת בה והאחת היד סולדת בה.

ומתבשל זע"ז, ואפילו הן רותחין. אם פסק פח רתיחתן יש בהם משום בישול.

וכ"כ ר"י בח"ג. ב' משם הפלבו לפי שהם מערבות ומגיסות בקדרה כדי לערב יפה וקיי"ל דמגיס חייב משום מבשל ואפילו היא מבושלת כל זמן שהיא על האש ג'.

משם ה"ן בפ' פירה גבי מעשה שעשו אנשי טבריא כתב דלפי פירשי מה שנוהגין ליתן בשבת מים מבושלים לתוך החמין. נ"ל דאסור.

דכה"ג הטמנה קרי לה בשמעתין אבל בתוס' אמרו דבדבר המעורב לא שייכא הטמנה ונהגם שרבינו ירוחם משם הרשב"א כתב להתיר. וכן ה"ן בפ' במה טומנין הביא דברי ר"י שכתב הנ"י ותמה עליהם מטעם דקיי"ל כל שפא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין אעפ"י שהוא צונן גמור.

ואין הפרש למים מבושלים למבושל אחר ע"כ. מ"מ הגאון מהר"י אבוהב כתב לתרץ שהר"י סובר דמאי דאמרינן כל שפא בחמין וכו' הוא בדבר יבש.

אבל בדבר לח כמו מים או תבשיל אם פסק רתיחתן יש בהם משום בישול עכ"ל. וכתב רבינו ב"י שדעה זו שהזכיר הגאון ז"ל היא דעת רבינו הטור בסי' שי"ח ונכון למחות בידי הנוהגים היתר בדבר פינן דאיכא פמה רבנאמא דאסרי עכ"ל: והנה לכאורה נראה לומר דמרן ז"ל לא כתב לאסור.

אלא אם היתה אחת אין היד סולדת בה. ואחת היס"ב שאחת מבשלת חבירתה.

או שפסק רתיחתן. אבל אם הם שונים ברתיחתן אפשר לומר שאין לאסור איברא דלפי מ"ש בסי' שי"ח סעיף ד' נראה דהאמת הוא כן.

שהרי כתב שם תבשיל שנתבשל כ"צ. יש בו משום בישול אם נצטנן וכו' וה"מ שיש בו בישול אחר בישול בתבשיל שיש בו מרק וכו'.

ומשמעות דברי ק"ו דמיירי בנצטונן שאז יש לחלק בין יש בו מרק ליבש. אבל בעודו רותח ונתבשל כ"צ אפילו יש בו מרק אין בו בישול וכן מבואר בטור להדיא שם שממנו קתב דין זה.

ונ"ל תבשיל שנתבשל כ"צ יש בו משום בשול אם נצטונן פכר אבל בעודו רותח לא וכו' וה"מ בתבשיל שיש בו מרק וכו' הרי מפונש דבעודו רותח ונתבשל כ"צ אף דיש בו מרק. אין בו משום בשול אחר בשול.

וא"כ ה"א דאסר מרן ו"ל ליתן מים חמים לתוך הקדירה. מיירי בשאין אחת מהן רותחת. אבל כששניהן רותחין ליפא למיחש ושיעור רתיחא מבואר בב"י סי' שי"ח ונ"ל ומשמע לי שכל שהיס"ב מיקרי רותח וכ"כ שם משם רבינו ירוחם דמוכח מגמרא שאם לא נצטונן. אפילו שינה מרתיחתו קצת מותר להחזירו עכ"ל: וכ"כ מור"ם שם בס' ט"ו שסיים על דברי מרן שכתב דבר שנתבשל כ"צ והוא יבש שאין בו מרק מותר להניחו כנגד המדורה אפילו במקום שהיס"ב ובהג"ה אפילו אם נצטונן פכר.

אבל אם הוא רותח אפילו בדבר שיש בו מרק מותר ע"כ. וכן מצאתי להמ"א סי' רנ"ג ס"ק ל"ב שכתב על מ"ש מרן יש למחות וכו' וא"כ לפי מ"ש בסי' שי"ח סעיף ט"ו דאם לא נצטונן לגמרי אין בו משום בשול.

א"כ גם כן שרי. דהא מעשים בכל יום שנותנין לתוך הקערה תבשיל של קטניות ומערין עליהן רוטב של בשר.

וא"כ פיון שהקטניות בכלי שני ומערין עליהם מכ"ר הו"ל בשול וכו' אלא ע"כ ס"ל דלית ביה משום בשול אם הוא חם. וכמש"ל אף יש: ליזהר שלא להגיס בהן בכף דמגיס הו"ל מבשל, ולפי דברי רש"י דס"ל דהו"ל כמטמין בשפת כמ"ש בד"ן.

לא קיי"ל הכי כמ"ש בסי' שב"ו ס"ג ע"כ. הרי מבואר מדברי פולם דבעודנו חם אין בו משום בשול.

ואין לחלק בין דבר שיש בו מרק ליבש: אף אמנם עדיין יש לנו להתיישב בדבר. דאין עסקינו שהקדירה שנותנין בה מים חמים היא עדיין על האש ולא למדנו מסי' שי"ח ס"ד וס"ו דתבשיל שעודנו רותח אין בו משום בישול.

אף שיש בו מרק. אינו אלא להתיר לשרותו אצר בכ"ד כמ"ש בס"ד.

או להניחו כנגד המדורה אפילו במקום שהיס"ב. אבל להניחו על האש ממש זה לא שמענו וכמ"ש הרב המגיד פ"ק כ"ב ה"ד משם הרשב"א שלדברי הפל תבשיל שנתבשל מע"ש ונצטונן מותר לחממו כנגד המדורה אפילו במקום שהיס"ב והוא שלא תן ע"ג המדורה או ע"ג פירה ע"כ ונהביאו רב"י בסי' שי"ח וכ"כ הר"ן ו"ל: ונראה פשוט דמעיקרא אין מקום לפקפק בזה שהרי מפונש יוצא פדברי הרשב"א דלא קאמר מר אלא בנצטונן לגמרי.

אבל בעודה רותחת ליפא מאן דאמר וכ"כ מור"ם ו"ל בהגה סי' רנ"ג ס"ב דבתבשיל שנתבשל כ"צ ועודנה רותחת הקדירה. אם נטלה מע"ג פירה מותר להחזירה.

ואפילו להתזירה מפירה שהבלה מועט לכירה שהבלה מרובה כמ"ש המ"א שם ס"ק כ"ג והט"ז ס"ק יו"ד. ואעג"ב דמ"ב ב"י פתב דיעה זו משם הרמב"ם בפ"ג.

וכתב עוד משם רי"ו בח"ג דבירושלמי אוסר להתזיר מכירה זו לכירה אחרת מ"מ פ"ג דמ"ב ז"ל לא גילה דעתו פמאן סבירא ליה ומור"ם נקיט פהרמב"ם הכי נקטינו: ואחר פותבי כל זה בדעת מ"ב ז"ל לשוב חמות"י ראיתי אור מ"ס הרב כמוהר"ר אברהם בן טוואה ז"ל בחוט המשולש טור ג' סי' יו"ד שהביא דברי רבינו יונה ז"ל שכתב מ"ב ב"י משמו יש למחות וכו' שמפניו בדברי שאפילו אם שניהם היד סולדת בהם.

הא איפא מ"ד בירו"ש שכתב פ"ג ה"ה דעירווי לאו ככלי ראשון וכשמעריני המים. לאלתר שיצאו מן הכלי.

אע"פ שהם רותחין פסק כח רתיחתן מלבשל קדין כלי שני. ונהרי הו מתבשלים בתוך כלי ראשון.

ומים שמתבשלין שפסקה רתיחתן. יש בהם משום בישול עכ"ל ר"י ז"ל וסיים הרב ולדבריו אפילו עדיין המים חמין אסור לתת מהם לתוך התבשיל שהוא ב"ר וכ"ש כשהוא על האש.

ע"כ ונמצא מ"ב ז"ל דפסק בדעת רבינו יונה ז"ל. דעתו בכורה מילתא בדעת ר"י שאעפ"י ששניהן רותחין אסור לתת מהם לתוך התבשיל מטעם שכתב בירו"ש כנז': אלא שהרב כמוהר"א בן טוואה ז"ל כתב שם שנלע"ד שעל דברי הר"ן יש לסמוך ואין לחלק בין מים למרק.

הואיל ובג"ם אמר"ו סתם. כל שבא בחמין ולא סילקו בין שום דבר לדבר.

ולכן הרוצה לחלק ולומר שהמים אחר שנתבשלו אם פוסקים רתיחתן יש בהם משום בישול. עליו להביא ראיה מהיכן יצא לו חילוק זה.

אבל מסבירא בעלמא אין שומעין לו. ומאחר שהמנהג הזה הוא ממים קדמונים.

שכבר נהגו זה לפני כמה גדולים ולא מיחו בהם ראוי להניחם לנהוג מנהגם עיי"ש ע"כ. דמעתה נמצאת אומר לפי"ז דאעג"ב דמ"ב ז"ל אוסר לגמרי בדעת רבינו יונה ז"ל מ"מ לא קבלו הוראתו בזה.

אחר שהוא מנהג מימי קדם קודם לקבלת הוראת מ"ב ז"ל כמ"ש בקונטרס הפללים למהר"ח סתהון ז"ל ב"ס פרו ארארה"ח סי' ה' עיי"ש. ובסימן רנ"ג הביא מ"ש הגאון מהר"ם בין חביב ז"ל בתשובה פ"י הובא בתשובת זכור ליצחק סי' ע"ד וכו' בפלוגתא שהביא מ"ב ז"ל ש"ע סי' רנ"ג בענין פירה וכו' דאנחנו הספרדים נוהגין כסבירא אחרונה שכתב בש"ע וכו' עיי"ש וכתב על זה הרב זכור ליצחק הנז"ל דהגם דאנחנו הספרדים אזלינו בתר מ"ב ז"ל בכל הוראתו.

מ"מ אפ"ש כי בנדון זה היה המנהג מימי קדם כדעת ה"ש אומרים. משום כבוד ועונג שכתב מ"ב ז"ל ב"י משם הרא"ש עיי"ש, וכ"כ עוד בסי' רנ"ז ס"ח משם ה' הנז"ל: דמעתה זכינו בדין דין סמך למנהג דהיתיר ליתן מים חמין לתוך קדירת התבשיל של דאפינ"א שצצטמק.

פדעת הר"ן ז"ל. והמנהג הוא מוסכם בין לרבני המערב בין לרבני המזרח.

כאשר דבר בקודשו הרב כמוהר"ר אברהם בן טוואה ז"ל כמש"ל וה' ינחנו בדרך אמת לאמיתה של תורה אמן פן יהיה רצון הצעיר מסעוד הפהן ס"ט: סימן לד בענין מה שנוהגין העולם להעמיד קומקום של מים סמוך לחשיכה ע"ג כופח של ברזל שפיתת קדירה אחת.

והאש דולקת תחתיו בשתי פתילות. בנפט הנקרא פיטרו"ל.

והוא דולק כל הלילה וכל יום השבת בכדי לעשות ממנו קאפ"י או טי"י, וקרוב לשוליו קבועה בו ברזא הנ"ק רובינ"י שדרך הברזא מריקים מים חמין אל הפלי. וראיתי מ"ש השערי תשובה סי' רנ"ד ס"ק ב' משם הפמ"א ח"א ס"ס פ"ד להחמיר בכיוצא בזה עיי"ש.

ופניתי אני לראות בנדון זה אם יש צד להתיר או לא: תשובה הנה בנדון שלפנינו אית ביה חדא למעליתא שאינו זו ממקומו כל היום וכל הלילה אלא דרך הברזא מריקים המים אל הפלי פאמור, שלא בנדון הפמ"א הנז', גם מה שממרים במשקה והלהב עולה וחישינו לחיתוי כירה שאינה גרופה וקטומה וכו' הקא נמי ליכא.

שקרי הנפ"ט מכוסה ואין יד אדם נוגעת בו אף מצד אחר יש לחוש לחיתוי שקרי במקום קביעות הפתילות יש אנפן אהד שבאמצעותו מעלים את הפתילה והלהב עולה ויש לחוש שמא יש פח ויגלגל באנפן שהוא ויעלה הפתילה והלהב עולה.

כדי למהר בשולו. שנה הוא הטעם שאסר מרן הש"ע בסוס' רנ"ד למלא חבית של מים ויתן לתוך התנור ערב שבת עם חשכה וכו' לפי פירוש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' שבת וכמ"ש בש"ע בסעיף שלפני זה גבי עססיות ותורמוסין שדברים אלו אינם צריכים בישול רב ודעתו עליהם לא פלים לא לתר וחישינו לשמא יחתה שאסור להשהותם ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה.

והוא הדין נמי הקא. ולכן נראה שיעמדהו מבעוד יום בכדי שיהיו המים רותחים כל צרכן קודם חשיכה.

ותו ליכא למיחש לחיתוי. כדין תבשיל שנתבשל כ"צ והוא מצטמק ורע לו שמונתר להשהותו ע"ג כירה שאינה גרו"ק כמ"ש סי' רנ"ג ס"א וה"נ לא ניחא ליה שיצטמקו המים ויתמעטו: וכל זה הוא אם משהין עליו המים דהוי דינו כשאר תבשיל שנתבשל.

ולא נתבשל כ"צ. שאסור להשהותו ע"ג כירה שאינה גרו"ק אליכא דשתי הסברות שכתב מרן ז"ל לעיל סי' רנ"ג ס"א עיי"ש.

אשר לא כן אם משהין עליו תבשיל. אין בו שום פיקפוק ממ"נ.

שאם הוא חי לגמרי שלא נתבשל כלל. ליכא למיחש כלל לשמא יחתה דהא אסח דעתיה מניה כמ"ש שם ואם נתבשל כמאכל בן דרוסאי או שנתבשל כ"צ ומצטמק ויפה לו.

הרי פתב הגאון מהר"ם בן חביב ז"ל הובאו דבריו בס' ארה"ח סתהון ז"ל סי' רנ"ג
ש'אנחנו הספרדים נוהגים להשהות את התבשיל שנתבשל כ"צ ומצטמק ויפה לו ע"ג
כופח או פירה שאינה גדו"ק פדעת הי"א שהזכיר מרן ז"ל.

וכתב הזכור ליצחק סימן ע"ד על דבריו שהגם שהוא שלא פדעת מרן הש"ע דאזלינו
בית הוראותיו. מ"מ בנדון זה הנה המנהג בן מימי קדם פדעת הי"א משום כבוד ועונג
שבת עיי"ש.

ומבואר בש"ע דלסברת היש אומרים אפילו הנסק בגפת ועצים אפילו אינה גרופה
וקטומה כל שנתבשל כ"צ מותר להשהות עליה. ולא חיישינו שמה יחתה האש וצור
ישאל יצילינו משגיאות וימי"ן אמן בן ינה רצון ע"ה מסעוד הכהן ס"ט:סימן ל"ה
שאול שאל איש נעמי.

מרגניתא דלית לה טימי. מעלת הח' הש' רבי יצחק אלמאליח נר"ו בהיותו מצונה מפי
הרופאים שלא ישטה יין כלל מפני שהוא חולי באצטומקא, ה' ירפאהו: שאם ישטה יבוא
ח"ו לידי סכנה ויצטרף "לפיראסיון" רח"ל.

ובכן עגמה נפשו פדת מה לעשות במצות ארבעה פוסות של ליל פסח. אם ישטה ואם
יחדל: תשובה.

כתבהרשב"א ז"ל שאלת מי שאינו שותה יין כל השנה כולה. מפני שמזיקו או שונאו.

מהו שיעשה כל הסדר על הפת. תשובה.

מסתברא. שכל שיש לו יין צריך לדחוק עצמו ולעשות כר"י בר אלעאי בנדורים דף מ"ט
דלא הוי שתי חמרא.

ושתי ד' פוסות ואמר חוגרני צדעי מפסחא ועד עצרת. וכרבי יונה דגרסינו בירושלמי
רבי יונה שתי ד' פוסות בליליא דפסחא ומזיק ראשיה עד עצרתא עכ"ל הביאו מרן ב"י
סי' תע"ב ופסקו בש"ע שם סעיף י' עיי"ש: והגם דנראה פשוט דהרשב"א ז"ל מייירי
שלא במקום סכנה אלא שחושש בראשו וכינצא.

אבל במקום שיבוא לידי סכנה ב"מ לא חל עליו חיוב אפילו במקום פרת. אמנם שארז"ל
לעולם ינה אדם ערום ביראת חטא וכו' וכל המקיים דברי חז"ל נקרא קדוש.

לכך ראוי לנו לחפש איזה דרך גוף בענין זה שאין בו חשש סכנה ולקיים המצנה פתקנה:
והנה פתב המ"א סי' תע"ב ס"ק נ"ל שראוי למנוגו היטב כל זמן שראוי לקידוש כמ"ש
סי' ער"ב.

ע"כ.

ושם בסי' ער"ב סעיף ז' בהג"ה רמז לענין בסי' ר"ד. ושם פתב בסעיף ה' בהג"ה עמ"ש
מרן הש"ע על שמרי יין שנתן בהם מים וכו' הג"ה ובלבד שלא יהא יין אחד בששה
במים פי אז ודאי בטל ע"כ וכתב ב"י משם האגור שהשיב מהר"י מולי"ן על יין מזוג
לענין בפה"ג אע"ג דבעלמא פסק ר"ת דטעם פעיקר דאורייתא אפילו לקולא.

מ"מ לעננו ברכה הוכיח ר"ת ספ"ק דחולין דף כ"ה דחד בשיטתא בטל דלא חשיב טעמא לעננו ברכה וכו' עיי"ש. נמצאת אומר לפי זה דכל זמן שמברכין עליו בפה"ג פשר לעננו קידוש, וה"ה לעננו ד' פוסות של ליל פסח: אמנם פתב העולת תמיד אות ז שם על מ"ש מור"ם ז"ל ובלבד שלא יהא היין אחד מששה וכו' היינו משום דלא ס"ל הא דכתב המחבר שמשערין לפי מה שנוהגין למזוג.

אלא ס"ל דכל שעדיין נרגש טעם היין היטב מברכין עליו פה"ג. אעפ"י שנוהגין למזוג בפחות אבל לדעת המחבר פשיטא שאין מברכין פשהיין הוא רק חלק ששית.

שלא מצינו מזיגה פזאת גם בימים קדמונים. כ"א על חד תלת.

וגם לדעת האגור צ"ל דבמי ג"כ שנוהגין בכך לשותות עד"ז, אבל בלא"ה אין מברכין עליו בפה"ג יעו"ש. ולכן פתב הרב עולת תמיד הנז' נראה דעכשיו שאין נוהגין פלל למזוג היין במים פי היינו שולנו רפויים מאד.

אם נתערב מעט מים בו אפילו המים שנתערב בו הוא פחות מהיין. אפי"ה אין מברכין עליו בפ"ג.

ומיהו למעשה צ"ע. והפ"מ בא"א אות ט"ז מיפשיט פשיט לה וכתב דביינו שולנו שאינם חזקים כ"כ שיש רוב מים.

ראוי לברך שהפל עכ"ל. והביא דבריהם הרב פה החיים שם אות ל"א ול"ב וכתב הוא מדנפשיה ז"ל דמשמע הא אם המים כמו היין מדה פנגד מדה יש לברך פה"ג.

וכן יש לזיזתה שאין למזוג יותר אפילו בשעת הדחק עיי"ש: דנקטינו לפי האמור לדעת מרן הש"ע ז"ל דשיעור מזיגה הוא מדה במדה המים כמו היין וביותר משיעור זה בטל במים ואין לקדש עליו.

ואין יוצא בו חובת ד' פוסות. וה' ינחנו במעגלי צדק למען שמו יתברך ע"ה מסעוד הפה"ן ס"ט: סימן לו טו"ב למרחשון.

התרח"ץ.

למעלת מ"ר מאהבה. עינא ולבא.

הח' השלום, רב פעלים. כש"ת רבי פינחס טבול נר"ו של"ם לך מאדון השלום.

שלום רב לכבודו. ולכל הסוככים הודו: ידיד עליון.

ברכה ה' מציון. מכתבו הבהיר הגיעני לנכון.

ועלתה על ראש שמחתי שמעלתו שרוי בטובה הי"ת תמיד בריאותו על התורה ועל העבודה בע"ה. ידעתי בי"ני ידעתי מה שפתבת פי עלו לרצון לפניה הדברים שהרציתי בפסקים בנדאי הפשוט שעלץ לפי בה' שזכיתי לדבר על און שומעת חכמה בינה ודעת.

הלא"ה נמצאתי ח"ו גיע לריק ב"מ. ועיני לשמיא נטלית.

איר עינינו בתורתו כיר"א. לנו ולכם ולכל ישראל: ולהשיב מפני הכבוד על מה ששאל כבודו זאת הפעם על תיבת ז'ה ינחנו וכו' (בראשית ה').

קָרְבוּ שָׂאוּ אֶת וְכו' (וַיִּקְרָא י'). שֵׁשׁ בָּהֶם שְׁנֵי טַעֲמִים בְּתִיבָה אַחַת תִּלְשָׂא שְׁנֵי גְרִישֵׁי"ן.
אִם הֵם בְּכֻלָּם מ"ש הָרַב פָּרַם חָמֵר עַל פ' וַיְהִי בְּשִׁכּוֹן יִשְׂרָאֵל וְכו' שֵׁשׁ בּו' טַעֲמִים
שָׂבָאוּ לְהַשְׁלִים חֲשֻׁבּוֹן אוֹתִיּוֹת לְתוֹרָה וְכו' גַּם תִּיבּוֹת הִלְלוּ כֵּן אוֹ לֹא וְכו'? דַּע לָךְ יְדִידִי
יְדִיעָה נֶאֱמָנָה כִּי מ"ש לָךְ מִשֵּׁם ה' פָּרַם חָמֵר וְכו' אֵינּוּ עֵינֶיךָ אֶצְלֵי שְׁלִכּוֹנָה זוֹ נִתְּנוּ
שְׁנֵי טַעֲמִים בּו' וַיְהִי בְּשִׁכּוֹן יִשְׂרָאֵל וְכו', אֲלֵא הָעֵינֶיךָ כִּמוֹ שֶׁפִּתְּבִיתִי לָךְ בְּפִירוּשׁ הַרְאִשׁוֹן
עַפ"י הַגַּמ' וְכו' וּבְדַרְךָ זֶה דַּרְכּוֹ הַמְדַקְדָּקִים כִּי הוּא עַל דַּרְךְ דַּרְשׁ קָרוֹב לְפִשׁוּטוֹ שֶׁל
מִקְרָא.

אָבֵל דְּבָרֵי הָרַב פָּרַם חָמֵר ז"ל רַחוּק רַחוּק מִפִּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא. וּמָה לָנוּ לְחַקּוֹר אַחַר
הַרְמָזִים וְכו' אֲמַנְם עֲנִין תִּיבּוֹת אֵלּוּ ז'ה יִנְחַמְנוּ וְכו' קָרְבוּ וְכו' שֵׁשׁ בָּהֶם שְׁנֵי טַעֲמִים.
הוּבָאוּ בְּמִסְרָה וְכַתֵּב עֲלֵיהֶם שֵׁשׁ ה' מִיַּלִּין בְּתָרֵי טַעֲמֵי בְּתִלְיָשָׁא גְדוּלָה וְגָרִישׁ. א' ז'ה
יִנְחַמְנוּ.

(בְּרֵאשִׁית ה'). ב'.

קָרְבוּ שָׂאוּ אֶת אַחֲיֶכֶם (וַיִּקְרָא י'), ג. שׁוּבוּ מִדַּרְכְּכֶם הָרָעִים (מְלָכִים ב' י"ז) ד'.
וּלְאַלֶּה תִּהְיֶה תְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ (יְחֻזְקָאֵל מ"ח): ה'. זֹאת הָעִיר הָעֲלִיזָה.

(צַפְנִיָּה ג'). וְהַקּוֹרָא יִטְעִים הַגְּרִישׁ קוֹדֵם הַתִּלְיָשָׁא וְסִי' כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹר עַכ"ל.

כִּי עִם הַיּוֹת שֶׁהַתִּלְיָשָׁא גְדוּלָה נִקְוֵד לְפָנֵי הַגְּרִישֵׁי"ם. מ"מ הַגְּרִישֵׁי"ם יִגְנוּ תַּחֲלָה.

וּשְׁנֵיהֶם מִנּוּגָנִים בְּתוֹנְעָה אַחַת וְנִתְּן סִי' כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹר. לְפִי שְׁגַם בְּפָסוּק הַהוּא מִן קוֹדֵם
הַמְאֻחָר בְּנִיקּוּד הַטַּעֲמִים.

כִּי לְפִי פִּיטוּק הַטַּעֲמִים הָיָה רָאוּי לִיְנַקֵּד הַתִּלְיָשָׁא בְּמֵלֶת תִּכְלָה שֶׁהוּא מִפְּסִיק יוֹתֵר.
וְהַגְּרִישֵׁי"ם שֶׁהוּא פְּחוּת מִמֶּנּוּ בְּמֵלֶת לַעֲשׂוֹר.

וְנִקְרָא הַגְּרִישֵׁי"ם תַּחֲלָה לְכּוֹנְנָה בְּבִיאוֹר הַפָּסוּק כִּי אֲשֶׁר נִבְאָר לְהִלָּן בַּס"ד: וְהִנֵּה הָרַב אָדָם
הַפְּהֵן ז"ל בְּחֻקֵּי לְשׁוֹן אָדָם עַל תַּל"ע בְּמֵאָמֵר ו' שַׁפ"ז כָּתַב מָה שֶׁנִּמְצָא עוֹד ב' נְגִינּוֹת עַל
אוֹת א' וְהֵם חֲמֵשׁ מֵלוֹת בְּתִלְיָשָׁא גְדוּלָה וְגָרִישׁ, ז"ה יִנְחַמְנוּ וְחִבְּרִינוּ הוּא כְּעֵין מֵיִלוֹת
מִן רַבִּים שְׁמוּרָה עַל ב' פִּירוּשֵׁים כִּמוֹ וְנִפְסָר לָהֶם הַדָּם.

(דְּבָרִים כ') מִן רַבִּים מִן הַפְּעַל וְהַתְּפַעַל. כִּי בְּלִי סֶפֶק כָּל שְׁנֵי טַעֲמֵי טַעַם מוֹרָה עַל בִּיאוֹר מִיְנוּחַד
ע"כ.

הָרִי מוֹכַח מִדְּב"ק כִּי הַטַּעֲמִים שֶׁנִּתְּנוּ בְּתִיבּוֹת הִלְלוּ טוֹבִים הַשְּׁנֵי מוֹרִים עַל בִּיאוֹר
מִיְנוּחַד, וְהִנֵּה לֹא רָאִיתִי שׁוּם אֶחָד מִהַמְּפָרְשִׁים שֶׁרָמַז אֵיזָה עֲנִין עַל זֶה. רַק וְאָף זְכִיתִי
בַּס"ד לְהַבִּין דְּבָר מֵתוֹךְ דְּבָר.

מִמ"ש הָרַב מְהַר"ש זִלְמָן הָעֵנָ'א ז"ל בְּסִפְרֵי שְׁעָרֵי זְמָרָה. בְּשַׁעַר הַשְּׁמִינִי פֶתַח ט'.

ע"פ כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹר שְׁנֵת הַפְּכָה הַגְּרִישֵׁי"ם וְהַתִּלְיָשָׁא כַּמֶּש"ל. לְהִיּוֹת כִּי מֵלֶת תִּכְלָה סוּבְלָת
שְׁתֵּי הוֹרָאוֹת הָא'.
שְׁתֵּי הוֹרָאוֹת הָא'.

הוא ענין גמר וסוף כמו שפירש"י כשתגמור להפריש מעשר של שנה שלישית וכו' עכ"ל. וסובל ג"כ ענין ביעור, כענין אומרם ז"ל פלה לה לחיה מן השדה פלה לבהמתה מן הבית, והנה אם נאמר כענין הא' שהוא גמר המעשרות תהיה מלת מעשר אף למותר דהיל"ל כי תכלה את כל מעשר תבואתה.

דהיינו תכלה ותבער כל מעשר וכו'. לכה נהפכו הטעמים להורות דלצדדין פתיב לרמז על שניהם עכ"ל.

ועל דרך זו נוכל להבין: הקא נמי בתיבת ז"ה ינתמנו מצינו בה שני ענינים אחת מ"ש בבראשית רבה ויקרא את שמו נח לאמר וכו', רבי יוחנן אומר לא המדרש הוא השם ולא השם הוא המדרש.

לא היה צריך קרא למימר אלא נח זה יניחנו. או נחמן זה ינתמנו.

אלא בשעה שברא הקב"ה את אדה"ר והשליטו על הכל, הפרה היתה נשמעת לחורש וכו'. פיון שחטא אדם מרדו עליו וכו' פיון שפעמ נח.

נחו וכו' ע"כ. ופירש הרב מתנות פהונה וינתמנו פירוש יניח ממנו.

וכן פירש"י בהחנמש עיי"ש. ונמצא לפי פירוש זה שם נח קאי אינתמנו.

אמנם יש פירוש אחר בזה מדרש "אבפיר" הובא בילקוט רמז מ"ב מלמד שמתושלח חכם גדול היה והיה מזהיר ללמד אבי נח שלא יקראנו בשמו. שאנשי דור המבול מכשפים היו.

שמה ירגוהו בכשפים. וכיון שנולד, הוא קראו נח.

ולאביו אמר קרא אותו מנחם. שהוא ינחם את דורו.

אמרו זה ינתמנו ממעשינו, א"ל אם אתם חוזרים בתשובה. הוא מנחם אתכם עכ"ל.

ולפי זה המדרש לא קאי נח. אזה ינתמנו.

אלא הכי פירוש ויקרא את שמו נח. שמתושלח קראו נח, אבל אביו למד היה קוראו בשם ינחם.

וזהו לאמר לו זה ינתמנו על שם ינחם. וכן כתב הרב זית רענן בפירוש על הילקוט.

לכה תקנו בו שני הטעמים מפסיקים והם שלא פסדר שהיה ראוי לנגן תלשא קודם גרש ונתהפכו להורות על שני המדרשים הנז': וכן נמי מצינו כענין זה ע"פ קרבו שאו וכו'. והוא דאיתא ברייתא בתורת פהנים ז"ל ר"א אומר לא מתו בני אהרן אלא בחוץ מקום שהלויים מותרין להכנס שם שנאמר ויקרבו וישאום בכתנותם.

א"כ למה נאמר וימותו לפני ה'? נגפם המלאך והוציאם בחוץ. רבי עקיבא אומר לא מתו אלא בפנים שנאמר וימותו לפני ה'.

א"כ למה נאמר ויקרבו וישאום בכתנותם שהטילו בהם חפות של ברזל וגררום והוציאום לחוץ ע"כ. ונהביאו הברייתא זאת הרמב"ן והרא"ם ז"ל לתרץ הקושיא היאך נכנסו הלויים לאהל מועד.

שְׁלֵא הַתֵּר אֶפְיָלוּ לַפְּהִיגִים לְהַפְּנִס שְׁם אֶלָּא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה וְכוּ'. וּמִהַפְּרִיטָא מוּכַח דְּבִאֲמַת
לֹא נִכְנָסוּ.

וְעַל כֵּן תִּקְנוּ הַטְּעָמִים הַלְלוּ שְׁלֵא פְסֻדָּה לְהוֹרוֹת עַל מַה שְׁאָמַר קָרְבוּ וְכוּ' שְׁלֵא נִכְנָסוּ
לְפָנִים. לְמַר פְּדֵאִית לִיהַ וּלְמַר פְּדֵאִית לִיהַ.

וְכֵן עַל זֶה הַדְּרָף תִּמְצָא לְהַשְׁאֵר לְכַשְׁתְּדִקְדָּק בְּהֵם לְהוֹרוֹת לְנוּ שְׁבִיאוֹר הָעֵנָן הוּא מִתְּנַהֵג
עַפ"י הַטְּעָמִים שְׁיָבוֹא בְּכָל עֵנָן וְכוּ': וּמַה שְׁשָׂאֵלָת עוֹד מַה הֵם הַסְּדָרִים שְׁמוֹנָה בְּסוּף
הַסְּדָר וְכוּ' הִנֵּה דְבָר זֶה פְּתוּב בְּסִדְרָא עַפ"י הַמְּסָרָה.

א.

בְּרֵאשִׁית. ב'.

אֵלָּה תּוֹלְדוֹת הַשְּׁמַיִם. ג'.

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים הֵן. ד' זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם, ה'.

אֵלָּה תּוֹלְדוֹת נַח. וְכֵן עוֹ"ה הֵם מְנוּיָן פְּסֻדָּרָן.

וְלֹא נִכְתַּב סֵדֶר מְנוּיָן בְּחֻמְשֵׁים רַק עַפ"י הַמְּסָרָה וְדו"ק. כִּי הַכֹּלֵל הוּא כָּל עֵנָן בְּפָנֵי
עֲצָמוֹ קְרוֹי סֵדֶר.

וְהוּא יְאִיר עֵינֵינוּ בְּמֵאוֹר תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה אַכִּי"ר סִימָן לִזְ עֵנָן לִישַׁת הַמְּצוֹת לְמַעַלְתַּי אִישׁ
נַעַמ"י. גַּם אִישׁ שְׁלוֹמ"י.

מִרְגְּנִיתָא דְלִית לָהּ טִימִי. שְׁלָם הוּא וְשְׁלִימָה מְשֻׁנָּתוּ.

מ"ר מֵאֲהָבָה יִגְדִיל וַיֹּאדִיר תּוֹרָתוֹ. כַּש"ת רַבִּי יוֹסֵף מְלֶכָה נֵר"ו יְאִיר אֹר בְּעַד אֹר בְּרוּב
עוֹ הַחַיִּים וְהַשְּׁלֵמִים דִּיד עֲלִיוֹן.

בְּרַכָּה ה' מְצִיּוֹן. עֲלֵתָה עַל רֹאשׁ שְׁמַחְתִּי לְשִׁמְעַע אֲנִי שְׁמַעְתִּי.

שְׁנַתְקַבַּל בְּרִצּוֹן טוֹב לְשִׁרַת בְּקִדְשׁ בַּעִי"ת "לְכַחַל" יַע"א וְאֲנִי תְּפִלְתִּי שְׁיִשְׁגָּה אַחֲרֵיתוֹ
לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה בְּתַשׁוּאוֹת חֵן תְּפִלְתִּי עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה לְחִיטּוֹ"ל: הֵן הַיּוֹם אֹר
עֵינֵי בְּמִכְתָּבוֹ הַבְּהִיר שׁוֹאֵל כְּעֵנָן עַל עֵנָן לִישַׁת הַמְּצוֹת בְּמִכּוֹנָה הַמְּסוּבָּבַת תְּמִיד כָּל רַגַע
בְּכַח "הַאֲלֶקְטֵרִיק" וְכוּ'.

אִם אִירַע שְׁנַעֲשִׂית הָעֵיטָה רַבָּה יוֹתֵר מִן הָרְאוּי. אִם מוֹתֵר לְהוֹסִיף בּוֹ קִמַּח עַד שְׁתָּהָא
הָעֵיטָה פְּרֵאוּי.

וּמַעַלְתּוֹ עֲמַד עַל דְּבָרֵי מֶרֶן הַש"ע סִי תַנ"ט ס"ו וְכוּ' וְטַעְמוֹ בּוֹ. שְׁמָא יִשְׁאֵר קִמַּח בְּעֵיטָה
שְׁלֵא נִילוּשׁ וְנִגְבַּל יָפָה וַיֵּשׁ לְחַיִּשׁ שְׁמָא יִתְחַמֵּץ בְּמָרְק בְּקַעְרָה וְכוּ' וְכַבּוּדוֹ יֵצֵא לְחַלֵּק
בְּמִכּוֹנָה הַנּוֹ' שְׁכַחָה יָפָה וּמַעַכְבָּת הַקִּמַּח הַנּוֹסֵף עִם הָעֵיטָה בְּטוֹב.

וְעוֹד זֹאת לִי שְׁמַעְבִּירִים הָעֵיטָה אַחַר גְּמַר לִישַׁתָּה בְּמִכּוֹנָה אַחֲרַת הַנֶּקֶד סִיר"ק וּמְגַלְגֵּלִין
יוֹתֵר שְׁם דְּקָה מִן דְּקָה. וְכַנּוּדָאֵי לֹא יִשְׁאֵר שׁוּם חֲשִׁישׁ קִמַּח בְּעֵינֵי בְּעֵיטָה.

וְאִין חֲשִׁישׁ אִיסוּר בְּזֶה אֲלִיבָא דְכוּ"ע. עוֹד כָּתַב מַעַלְתּוֹ דְּחֲשִׁישַׁת מֶרֶן הַש"ע ז"ל נִרְאָה
לְזַמַּר דַּמ"ש שְׁלֵא יוֹסִיף קִמַּח בְּעֵיטָה מְשׁוּם שְׁלֵא יִהְיֶה בְּעֵיטָה יוֹתֵר מִהַשְׁיַעוֹר שְׁפַתְבוּ

חז"ל וכו' והקא שהמכונה סובבת תדיר בכת "האלקטריק" ואינה נחה כל זמן שהבצק נילוש בתוכה אין חשש אם תהיה גדולה העיסה וכו'.

או אמרינן דעכ"ז אין חילוק, ורציתי לעמוד על דעתי החלושה פדת מה לעשות: תשובה. להיות שאין הפנאי מספיק להשתעשע בדברי הפוסקים ו"ל אמרתי להשיב בקצרה' בדבר הנוגע לעיקרא דדינא.

הנה עיקר החשש שלא להוסיף קמח בעיסה הוא מבואר בב"י משם תה"ד סי' קכ"ד כמ"ש מעלתו מעיקרא ובראשונה. לפי שהקמח שמוסיפין אינו נילוש ונגבל יפה ונשאר מעט בעין בתוך העיסה וכו'.

והטעם הב' שפתב כבודו לא מן השם הוא. ומה שיצא כבודו לחלק במכונה הלזו וכו' אין חילוקו עולה יפה.

נדא הגם דמצית אמרת דכח המכונה יפה מפת אדם מ"מ לפום גימלא שיקנא. שהרי שיעור העיסה הנלווה בידי אדם הוא שיעור עשורון ולא יותר כמ"ש בסי' תנ"ו וקיי"ל לרבנן דגם בשיעור זה אם יוסיף קמח על העיסה אינו נילוש ונגבל יפה והוא הדין והוא הטעם נמי בעיסה הנלווה בהמכונה שיש בה לכל הפחות שלשים ק"ל קמח שהוא ל' עשורונים לא יצאנו מחשש זה שמא ישאר בעיסה קמח בעין שלא נילוש יפה.

ועוד זאת שנית. דהא קיי"ל שלא נתנו חכמים דברייהם לשיעורין.

דבידי אדם יהיה נשאר קמח בעיסה. ובמכונה לא יהיה כן.

וראיה קרובה ממאי שאמרו בש"ס פסחים דף ל"ז אין עושין סריקין מצוניירי' בפסח. אר"י דבר זה שאל בניתוס בן זונין לחכמים מפני מה אין עושין סריקין מצוניירין בפסח? אמ"ל מפני שהאשה שוהא עליהן ומחמצתן.

אמ"ל אפשר יעשנה דפוס ויקבענה כיוון. אמ"ל יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתים מותרין ע"כ.

וכן פסק מרן הש"ע סי' ת"ס ס"ד שאין חילוק בין נחתומין לבעלי בתים. הרי לה ראיה שכל מקום שאסרו חז"ל משום חשש חימוץ לא חולק בדבר בכל מקום ובכל זמן, וכ"כ הרב שמש צדקה ח"א סי' ט'.

שאחר שהביא מ"ש התה"ד וש"פ פתב וז"ל עלה בידינו מכל האמור דלכתחלה אין להוסיף קמח בעיסה מן הטעמים האמורים. ואם עבר והוסיף לפי סברת הגאונים שרמז הרב חק יעקב בסי' ה"ל לא נאסר באכילה.

ובלבד שלא ישים המצות בתוך דבר לח. ובדיעבד אף זה מותר.

וסיים עוד שאין סברא לחלק בין המצות ובין הרקיקין או מצות דקות. דאזלינן בטר טעמא שמא לא יתערב הקמח בעיסה וכו' ויתחמץ בתוך הפסח שאיסורו בכל שהוא ולמה נכניס עצמנו בספק חמור כזה.

הואיל ויש בדינו לתקן המעונות בדרך טוב וישר בעיני אלהים ואדם. דהיינו להזהר בתחלה בשיעור המים או לגבל עיסה אחרת מגיבול קשה עד שתהיה נוחה להעריף עכ"ל.

הרי לא יצא לחלק בשום אופן אף שיהיו המצות דקות שיש לומר שע"י שמגלגין אותם דקה מן הדקה נתערב הקמח יפה יפה. ואנו נמי בדין אין בדינו לחלק בדין זה.

ע"ה מסעוד הפהו ס"ט אכ"ר: סימן לח למעלת החכם השלם רבי דוד בן פליפא נר"ו יאיר אשר שאלת בענין חיטי דפסקא שנמצא בהם איזה חיטים נשוכים בראשיהם ולא נודע אם עכבר או צפר"ם או תולעים: הנה מקור דין זה נפתח בהגהות מימוניות פ"ה מה' חו"מ פתב משם הסמ"ק שאין להקל בבירור חיטי מאכילת עכבר וכו'.

אם מטעם שהרוק מחמיץ פדתנו לא ילעוס חיטין וכו' וה"ה לרוק עכבר. ואם מטעם דהוי מי פירות עם מים וכו': וכתב עליו רבינו הטור בסי' תג"ן שאין לחוש לזה כלל דחששא רחוקה היא זו לומר שתחמיץ חטה קשה במעט רוק שפפי העכבר וכו'.

ועוד אפילו יש בה נשוכין אינו אחד מאלף ומתבטלין הן פשיטון ואין פאן מבטל איסור לכתחלה וכו'. וכתב רב"י שכן דברי תשובת הרמב"ן והיא בתשובת הרשב"א פדעת רבינו הטור וכ"פ בש"ע ס"ב וכו'.

ומבואר בט"ז שהטעם שכתב רביהט"ו דמתבטלין הם פשיטון היינו משום דקיי"ל דקמח עם קמח הוי לבל"ח. דלא פהגהת סמ"ק דכתב דהוי יבש ביבש.

אלא פסמ"ג דקיי"ל דהוי לבל"ח. כ"כ בת"כ סי' קי"ד וכ"מ בתוס' ר' ע דף מ"ד ד"ה איתבה וכו': ומ"ש הט"ז האי טעמא היינו משום דס"ל דמ"ש הרמ"א בהג"ה מיהו צריך לראות שאין בו כ"כ שלא יהא בו ס' מן ההיתר פנגדו קאי גם אאכילת עכבר ולהכי הוצרך לה"ט שמתבטלין פשיטון.

מיהו פתב הרמג"א דדברי ההג"ה לא קאי אלא אדגן שצמח וכו' נאפי' אין ס' נגד הנשוכין אאכילת עכבר שרי בדיעבד. שהרי ה"ט הוא דמעט רוק אין מחמיץ חטה קשה וכ"כ הח"י וכו' אלא דצריכא לי עיון דהא רביהט"ו פתב הב' טעמים ולטעם ב' היינו מדין ביטול נגע בו שכתב דאפילו יש בו נשוכין אינו א' מאלף ומתבטלין וכו' דמשמע דאם אין בו פדי לבטלו לא שרי ולכאורה דלא כהמג"א.

ונראה לומר דהט"ז נמשך אחר דעת חמיו הרב"ח שכתב על רבינו הטור שכ' שרחוק הוא לומר שתחמיץ חטה קשה במעט רוק וכו' שאין השגתו השגה דהלא פתב ר"פ שאין להקל מלחלק בין רוק אדם לשאר רוקים.

וה"ה שאין להקל גם בזה ע"כ. נאפשר דמשו"ה שגם הט"ז לא ס"ל פטעם הא' אלא פטעם הב', אמנם המג"א סב"ל דטעם הא' שכתב רביהט"ו הוא העיקר ועליה קא סמיך דהכי מדויק מלשוננו הטהור דקאמר מר שאין לחוש לזה כלל דחששא רחוקה הוא וכו': והא דנקט טעם ב' משום ביטול לדברי הר"פ קאמר דאפילו לדידיה דסבר דמחמיץ אפי"ה הרי הוא מתבטל וכו'.

ומה שיהשיג הרב"ח על רבינו הטור דלא מחלק ר"פ בין רוק אדם לשאר רוקין. ס"ל להרב מג"א בדעת הביהט"ו דבאמת יש לחלק דשאני רוק אדם שהוא מרובה ונכנס הלחלוחית בחטה ומתפכה עד שתחמיץ משא"כ מעט רוק שפפי העכבר אין בו פח לרפף חטה קשה ולתמצה.

לכך ס"ל דהעיקר פטעם הא' ולהכי אפי' אין ס' פנגדון שרי אלא שלכתחלה יש לחוש לדעת הר"פ. וזהו הנפקותא שיש בין ב' הטעמים דלטעם הא' אפילו אין בכל החטים כדי לבטל הנשוכין אפי"ה שרי שאין כאן חשש חימוץ.

אמנם לטעם הב' אם אין בהם כדי לבטל הנשוכין אסור דהא מחזיקין להו שנתחמצה ברוק העכבר: ומעתה בנדון שלפנינו שפבר נטחן הקמח קודם שפא לישאל ליכא למיחש למידי דהגם דמצינו לומר שהחטים הנשוכים הם מאכילת עכבר הרי זכינו בדין דאליבא דכולהו טעמי שרי דאותן הנשוכין כבר נתבטלו בטחינה וכדקיי"ל דקמח בקמח הוי לח בלח ומתערב יפה.

ובפרט בטחינה ביחד שמתערב היטב היטב הדק כמ"ש הט"ז שם בתירוץ פסקי הש"ע וכו' עיי"ש ומה גם דהחטים הנשוכין הם מועטין מעוט אחר קרוב לאחד מאלף ואין צריך לומר דיש ס' פנגדון ומה גם למ"ש השד"ח בס' אסיפ"ד ה' חו"מ סי' ת"ד סעיף ח' שאין צריך לשער כ"א נגד מקום הנשיכה ולא בכל החטה ובנודאי דנודאי שהם בטליון בשיעורין: וגם אמנם אפילו אם פא לישאל קודם הטחינה היינו מורים להתיר דהא משמע מדברי הטור דאפילו לכתחלה א"צ לברור וכ"כ הלבוש והר"ז אות ה'.

והש"ע שכתב לשון דיעבד מיירי באין ס' פנגדון א"ע אות ה' פן מצאתי פתוב להרב פה החיים הנד"מ, דמשמע שאם יש ס' הנגדון אפילו לכתחלה והכא הרי יש למעלה מס' וכאמור: אלא דאפתי נשאר לפנינו ספק א' מה ששהיב בהגהות סמ"ק על המתירין אכילת עכבר משום דהוי מי פירות וכו'.

דהא לאח"כ פשמערבין בו מים מחמיץ כדין מי פירות עם מים שמתמיצין. כבסי' תס"ב ולהתיר הספק הזה הנה פתב הפר"ח בסי' תס"ב ס"ד ז"ל דע שאם נתבטלו המ"פ שוב אין לחוש אם ילושו אח"כ במים.

כדמוכח מתשובת הרשב"א סי' תפ"ח ומתשוב"ה להרמב"ן סי' ק"ן למאי דהנה ס"ל מתחלה דרוק העכבר אינו כרוק האדם נראה להרשב"א פשוט דמותר דאע"ג דבתר הכי לש עיסה במים ודלא כהגמ"י פ"ה בשם סמ"ק ע"כ.

וכן פתב הח"י בסי' תנ"ג ס"ק כ"ב בדעת סמ"ק לאסור אף לאחר שנתניבשו המ"פ ודעת המתירין להתיר פשנתניבשו והוא הניחה בצ"ע: אמנם בסי' תס"ב סק"ג פתב בפשיטות דאפילו בנתניבשו המ"פ תוף הקמח אם אח"כ פא למים מחמצת ע"כ, ואפשר דלא קאמר מר אלא בקמח הוא דפשיעא ליה דמחמיץ אף בנתניבש משא"כ בחטים שנתחבנו אח"כ וכן מצאתי להרב פה החיים אות טו"ב שכתב משם המאמר בסי' זה אות א' שהביא סמוכות להתיר בנתניבשו המ"פ אלא שפשיעם דיש לסמוך ע"ז ונקא בנפלו על חטין אכל לא קמח אעפ"י שנתניבשו המ"פ אין להקל.

וכ"פ הר"ז להתיר בנתייבשו המ"פ. וכ"כ השד"ח שהביא מ"ש הח"י פנ"ל וסיים וכיון
שבשעת לישה נזקרו פמנהגם אין ממנהר להחמיץ בשביל המעט מ"פ שפכר נתבטלו.

וכ"כ הרב פה החיים פדי לצאת ידי כל הדעות: והנה עד עתה דברנו אם היו נשוכין
מאכילת עכבר. האמנם חל עלינו חובת ביאור אם הם נשוכין מאכילת צפורים, אם
דינם שנה לאכילת עכבר או גריעי מנייהו.

והנה השד"ח ה' חו"מ סי' י' סעיף ז' הביא משם הרב שואל ומשיב מה"ת ח"ג סי' פ"ב
שגם שפא מנשיכת צפורים אין שום חשש ויישב התמיהא מאי דמשמע ממתינתין דפרה
פרק ט' מ"ג דצפורים גריעי מעכברי.

דקא גבי עופות תנו סתמא דפוסלין מי חטאת שהמים והרוק שבפיהו מתערבין במי
חטאת. ואילו בעכבר שנוי במחלוקת דלהא' פוסל דחגיג' לרוק שבפיו.

ולת"ק דקיי"ל פנותיה אינו פוסל משום דאינו פולט רוק שבפיו. ויצא לחלק דדוקא
בשתייה הוא דאיכא למיחש בעופות טפי מעכבר.

אבל באכילה יש לומר בהיפך דדוקא עכברים דסורן רע ונשיכתו בחונק ומחמת חונק
הנשיכה פולטין רוק בהחטים משא"כ צפורים שאין נושכין בחונק אין מטילין רוק
בהחטים כלל ולכן אין לחוש לנשיכתו.

כן ביאר פוננתו הגאון שד"ח ז"ל וכתב שהגאון המחבר הנז' הודה לדברי השואל המניישב
התמיהא הנז'. וכן כתב לענין אם יש לחוש שנשוכו מזבובים שאין בהם חשש חימוץ
דרוקם מועט ואין בו פדי לחמץ: ועוד בה אם אמרנו נבוא אל בית הספק במידי דמוכח
טפי דהאי נשוכין שפראשי החטין הם מאכילת תולעים שבתבואה.

עם כל זה יש להוכיח בס"ד שאין פאן חשש חימוץ. והוא ממ"ש הברכ"י סי' תנ"ג אות
ו' ובמחבר"ר אות ב' הדירה נהכנה שבתבואה אף לכתחלה א"צ לברר החטים המתולעים
כדמוכח מדברי הרמב"ן והביאו מרן בב"י סי' תנ"ד לענין פת הדראה שכתב רבינו הטור
עיי"ש.

וסיים הברכ"י דלא כדמשמע מדברי הרב שניירי כנה"ג בסי' זה דחטים המתולעים יש
בהם חשש חימוץ ודחטק לומר דהרב ז"ל מיירי במין תולעים דאתו מעלמא ורמז לענין
בשו"ת מקו"ש סי' א' ע"כ.

ובמחבר"ר כתב שפן דעת הזר"א סי' נ"ז דבאכילת תולעת ליכא שום חשש חימוץ. וכ"כ
הרב פה החיים אות ד"ן משם הרב חזון נחום דלא כהשכנה"ג והביאו הער"ה אות ו':
ולענין איסור תולעת הנה רבינו ב"י ביו"ד סי' פ"ד הביא משם תה"ד שכתב ששמע
שמקילין בדבר מ"ט שאין דרוך כלל שיטחנו התולעים.

כי מפני קול ונדנוד הריסנים בורחים דרוך האפרקסת. ואף את"ל שאין זה דבר ברור
מ"מ אין להתמיר שאף אם יטחנו התולעים, בטלים בס' בתוך הקמח.

ואין זה מבטל איסור לכתחלה פנין דס' אם יתערב שם איסור כלל. וגם אינו מכוון לבטל.

אָפּס גרָאָה שְׁצַרִיף לרְקֹד הַקָּמַח לְאוֹר הַיּוֹם כְּדֵי לְרְאוֹת יָפָה אִם נָפְלוּ בְקָמַח תּוֹלְעִים
שְׁמַתוֹ מִהֶבֶל וְנֶאֱבַק הַקָּמַח דֶּהֱחִיִּים עַכ"ל. וּפְסָקוֹ בַש"ע ס"ד.

וּמ"ש הַש"ף סקל"ט מְשֵׁם הַגְּהוֹת ש"ד שְׁאָמַר מְשׁוּם אָבִיו שְׁאָסַר בְּחַטִּים מְתוֹלְעִים וְכו'.
וְכַתֵּב הַש"ף דְּגִרָאָה לְחַלֵּק דָּאָם הֵם מְתוֹלְעִים בְּרוֹב דָּא"א לְבָרְרָן אֲסוּרִין וְכו' עיי"ש פְּתַב
עָלָיו הֶרֶב גִּילְיוֹן מְהַרְש"א מְשֵׁם חִינִיף ב"י דְּגִרְסָא מְוֹטְעַת גְּזַמְנָה לְהַש"ף וַצ"ל.

קָמַח חַטִּים. אָבֵל בְּחַטִּים גַּם לְבָרֵר א"צ קוֹדֵם הַטְּחִינָה ע"כ וְעֵינֵן פֶּר"ח אוֹת ט"ל וְעֵינֵן
פְּרִי תְּנָאֵר אוֹת כ"ה.

וְה' יִנְחֶנּוּ בְּדַרְךָ אֲמַת לְאַמִּיתָה שֶׁל תּוֹרָה אַכִּי"ר ע"ה מְסַעוֹד הַפֶּהֶן ס"ט: סִימֵן ט"ל דִּיד
נִפְשֵׁי מַעֲלַת הַחֶכֶם הַשְּׁלֵם רַבִּי דָּוִד בֶּן פְּלִיפָּא נֶר"ו מֵהַ שְׁשָׁאֵל כְּבוֹדוֹ אִם מְוֹתֵר לְבַעֲלֵי
בְּרִית לְטַעֲנוֹם הַפּוֹס בְּיוֹם תַּעֲנִית עֲשָׂרָה בְּטַבַּת.

זֶה דְּבָר פְּשוֹט בַש"ע יו"ד סי' רס"ה ס"ד ו'ל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים וּבְאַרְבָּעָה צוֹמוֹת לֹא יִבְרָךְ
עַל הַפּוֹס מִיְהוּ בַג' צוֹמוֹת מֵהֶם שֶׁהַיּוֹלָדֵת אֵינָה מְתַעַנָּה יְכוֹל לְבָרֵךְ עַל הַפּוֹס וְתַטְעוֹם מִמֶּנּוּ
הַיּוֹלָדֵת וְכו' ע"כ וְהֵינּוּ לְפִי מ"ש רמ"ע דְּעוֹבְרוֹת וּמְנִיקוֹת אֵין מְחַנְיָבוֹת לְהַתְעַנּוֹת בַּג'
צוֹמוֹת.

וְלִהְכִי יְכוֹלָה לְטַעֲנוֹם הַפּוֹס. וְאִם הוּא שָׁגַם שְׁאָר בְּעָלֵי בְּרִית יְכוֹלִים לְטַעֲנוֹם עַל הַמִּילָה.
לְמָה לִיָּה לְאוֹקְמָה דְּוָקָא בְּיוֹלָדֵת תִּיפּוֹק לִיָּה דְּגַם שְׁאָר בְּעָלֵי בְּרִית אָבִי הֵבֵן וְכו'. יְכוֹלִים
לְטַעֲנוֹם הַפּוֹס.

אֲלֵא וְדַאי פְּשִׁטָּא לִיָּה שְׁאֵינָם יְכוֹלִים לְטַעֲנוֹם וְלֹא מִיַּדִּי אִפִּי פּוֹס שֶׁל בְּרָכָה רַק הַיּוֹלָדֵת
שְׁאֵינָה מְתַעַנָּה. וּבַשּׁו"ת הַרְדָּב"ז נִשְׁאָל עַל זֶה אִם מְוֹתֵר לְטַעֲנוֹם פּוֹס שֶׁל בְּרָכָה וְהַשִּׁיב
שֶׁלְכַאוּרָה הִנֵּה גִרָאָה לְהַתִּיר לְפִי שֶׁהוּא יו"ט שְׁלוֹ וְהִבִּיא רְאָיָה מֵהַיָּא דְּתַנְיָא א"ר אֶלְעָזָר
בַּר צְדוּקָה וְכו' וְתַשְׁעָה בְּאָב בַּשָּׁבַת יְדַחֲוֵהוּ לְאַחַר הַשָּׁבַת וְהַתְעַנִּינוּ בּוֹ וְלֹא הַשְּׁלֵמְנוּהוּ מִפְּנֵי
שִׁי"ט שְׁלָנוּ הִנֵּה וְכו'.

וּמַעֲשֵׂה בְּרַבִּינוּ יַעֲב"ץ שֶׁהִנֵּה בְּעַל בְּרִית בְּתַשְׁעָה בְּאָב דְּחוּי וְלֹא הַשְּׁלִים תַּעֲנִיתוֹ וְכו',
אֲמַנָּם חֲזוֹר וְכַתֵּב דְּכַד מְעַיְינַת שְׁפִיר תַּשְׁפַּח דְּלֹא דְמִי דְּבַשְׁלָמָא הָתָם ט' בְּאָב דְּחוּי הִנֵּה
וּלְפִיכָף הַקְּיָלוּ בּוֹ אַחַר חֲצוֹת וְלֹא הַשְּׁלִימוּהוּ.

אָבֵל אֲחַד מֵד' צוֹמוֹת שֶׁחַל בְּזַמְנּוֹ אֵינּוּ מְוֹתֵר לְהַקְּל בּוֹ אַעֲפ"י שֶׁהוּא יו"ט שְׁלוֹ וְכֵן דְּקָדַק
מְלִשׁוֹן הַרִיא"ף ו'ל וְכו' עיי"ש. כְּאֲשֶׁר דְּקָדַקְתִּי מְלִשׁוֹן הַש"ע לְעֵיל שְׁמַמְנּוּ נּוֹבַע מְקוֹר
דְּבַרֵי הַש"ע כַּמ"ש בַּב"י.

וְהֶרֶב בֵּית דָּוִד סִי' שִׁמ"ז פְּתַב דְּתַעֲנִית שֶׁל חוֹבָה וְהוּא בְּזַמְנּוֹ כְּגוֹן ט"ב וּשְׁאָר תַּעֲנִיּוֹת אֵין
הַמִּילָה דוֹחָה אוֹתוֹ כְּלָל אֲלֵא מְתַעַנָּה וּמְשָׁלִים וְלַעֲנֵן תַּעֲנִית אֲסַתֵּר פְּלִיגֵי בּוֹ יֵשׁ מְקִילִין
וְיֵשׁ מְחַמְרִין.

וְמֵה שְׁרָאִית שֶׁא"ר הַקְּיָל. הֵינּוּ בְּצוּם גְּדֻלְיָה.

לפי שאינו יום שמת בו והאחרונים חלקו עליו כיון שמעיקרא הוקבע ביום זה אין להקל בו ודינו כשאר תעניות של חובה. והזכור "או"ח אות ת' הביא כמה פוסקים אחרונים דס"ל הכי דבעלי ברית מתענים ומשלימין בד' צומות.

וכ"כ הכנה"ג או"ח סי' תקנ"ט בהגב"י וכן דעת הרב בית יהודה יו"ד סי' ל"א: ע"ה מסעוד הכהן ס"ט: סימן מ' למעלת הח' הש' כהה"ר אליהו אזולאי נר"ו בעי"ת "לאמוריסיאן" יע"א: אשר שאלת על ענין שיזדמן לפעמים שיתחילו מקצת מן הקהל להתפלל בלא מגין ואח"כ יבואו להשלים מגין.

ונסתפקת אם מותר לומר סדר התפלה בקדיש וקדושה ולהוציא ס"ת וכו': תשובה נראה פשוט דיכולים להצטרף פולם כאחד להתפלל תפלת י"ח בצבור ולומר קדושה וקדיש ותקבל וכל סדר גמר התפלה שהרי פסק מרן הש"ע באו"ח סי' ס"ט אם יש בני אדם שהתפללו כל אחד בפ"ע ביחיד שיעמוד אחד מהם ויאמר קדיש ובכ"ה וזהו הנקרא פורס ע"ש ואומר אבות וגבורות וקדושה וזהו הנקרא עובר לפני התיבה הרי אף שהתפללו כבר מ"מ יכולין להשלים מה שחסר להם מה שלא שמעו קדיש וקדושה כ"ש אם עדיין לא התפללו שיכולין להצטרף ולקרוא בצבור קדושה וכל הסדר ומה שחסר להם שלא שמעו קדיש ובכ"ה לפי פסק מרן הש"ע יכולים להשלים בדין פורס על שמע ולמסקנת האחרונים אין המנהג לומר קדיש ובכ"ה בדין פורס ע"ש למי שלא התפלל בצבור רק סומכים על מ"ש קדיש בתרא ובכ"ה כמ"ש ס' קל"ג עיי"ש שתקנוהו על איזה יחידים שנתעכבו מלבוא ולא שמעו קדיש ובכ"ה קודם ברפת יוצר כמ"ש ההגה וכמבואר בב"י: ועל השאלה הב' שמציירין צורת המת על מצבת קבורתו דהיינו פוטוגראפי שאינה בולטת הנה כתב מרן הש"ע ביו"ד סי' קמ"א סעיף ד' צורות אדם לבדו אסור לעשות אפילו לנוי בד"א בבולטת פאותם שאורגים בקגד יש מציירין בכותל בסמנין מותר לעשותם ע"כ אלא דהרב יערוך דבש בח"א דרוש ב' דף י"ט ע"ב ונהביאו הפ"ת שם ס"ק ח' שמזהיר מאד שלא להיות בתוך הבית צורה מצוייר בכותל או על הלוח אף דעפ"י הדין אין אסור רק בצורה בולטת מ"מ יש לי זכר וכו' עיי"ש ואף שהרב יערוך דבש שכתב פן טעמו ונימוקו עמו כמבואר בספרו מ"מ אין מורין פן לרבים והמחמיר חמיר לעצמו ועיין להת"ס בחלק ששי שאלה ד' שנסאל בענין כזה שהעמידו צורת אדם בולטת על מצבת קבר איש יש"אל והשיב לאסור עיי"ש שנהרא מדב"ק דר"ך דייקא בצורה בולטת, אבל בשוקעת או בסמנין מותר כפסק מרן הש"ע: אשר שאלת עוד ע"ע מלנה ברבית דאורייתא לישראל אם מותר לאכול משחיטתו וכו' הנה כתב מרן ביו"ד סי' ב' סעיף ו' מותר לאחד משאר עבירות א"צ לבדוק לו ספין ולהרמב"ם צריף ודוקא במומר לעבירה אבל מי שהוא פסול לעדות בעבירות של תורה א"צ לבדוק לו ספין אפילו להרמב"ם ע"כ ופי' מרן בי' שם החילוק שבין מומר לפסול לעדות דמומר היינו שמועד לעבור על המצוה בכל עת שצריף ופרק עולה מעל צוארו ופסול לעדות הוי אעפ"י שאינו מועד לעבור אל אותה מצוה.

אלא שעבר עליו פעם אחת ע"כ וכ"כ הרשב"א בת"ה נו"ל ומסתברא דמומר לדבר אחד כיון שאינו לכל התורה וגם לא לשחיטה. אלא לאחד משאר עבירות פיש"אל גמור חשבינן ליה לכל התורה.

ומוסרין לו לכתחלה לשחוט בינו לבין עצמו. אפילו בלא בדיקת ספין.

אבל הרמב"ם כתב שבדקים ספין ונותנין לו ולא ידעתי טעם לדבריו עכ"ל. וכבר כתב מרן ב"י טעם לדברי הרמב"ם משם פסקי הרא"ש ז"ל דסבר הרמב"ם פינו דחזינון שילתאנתו עובר על אחת מן העבירות שבתורה.

חיישינו דפקר שלא לטרוח לקנים שום מצוה פהלכתה ע"כ וילענין הלכה פיון דסתם לו מרן בש"ע בדיעה א' שהביא בסתם שהיא דעת הרא"ש והרשב"א הכי נקטינו. ומותר לאכול משחיטתו אפי' בלא בדיקת ספין.

אם הוא מוחזק מומחה. ומעשה נבוא לגדון שלפנינו הנה יש לצדד בו צדי צדדין לזכות. א' דלהרמב"ם שהצריך לבדוק לו ספין היינו אם הוא מומר דהיינו שפרק עול המצוה הזאת מעל צוארו. אבל אם עבר עליה רק פעם אחת אינו רק פסול לעדות ומותר לאכול משחיטתו אפילו לדעת הרמב"ם.

ב' אינו נפסל לעדות אלא בעבירה על פי שני עדים פשרים שיעידו עליו כמ"ש בחמ"ש סי' ל"ד סעיף כ"ה. אבל עפ"י קול וחדש בעלמא פשר לעדות כמ"ש שם בהג"ה עיי"ש. ג' אפילו בעדים שהעידו על אדם שמוחזק בכשרות שהלנה ברבית לא נפסל שתולים לומר בדרך שאין בו איסור הלנה או שהיה טועה וסבור שאין איסור בדרך שהוא עיין בחומ"ש שם תוס' י"ב: והשתא בהאי ש הלנה לא פאו עדים ונסתרה עדותו בב"ד שפסל בקף לעדות.

גם לענין למנותו עם הצבור למנין עשרה. כתב מרן באו"ח סי' נ"ה סעיף י"א עבריינו וכו' או שעבר עבירה אם לא נידוהו נמנה למנין עשרה.

ופי' הב"י דכתיב בעין חטא ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא דבקדושתיה קאי. ולא יצא מפלל ישראל עיי"ש.

ואשר שאלת עוד הטעם דכתיב ברוב מקומות נער וקרינו נערה תשובה על זה הכי איתא במסכת פתובות דף מ"ד סוף ע"ב אמר ריש לקיש המוציא שם רע על הקטנה פטור שצאמר ונתנו לאבי הנערה (דברים כ"ב) נערה מלא דבר הפתוב.

פירש"י בכל מקום כתיב נער וכאן כתיב נערה מלא. להוציא את הקטנה.

מתקיף לה רב אחא בר אבא טעמא דכתיב בה הנערה הא לאו הכי הנה אמינא אפילו קטנה. והא כתיב ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנערה והוציאו את הנערה וכו' וסקלוה, וקטנה לאו בת עונשין היא.

אלא פאן נערה. הא כל מקום שצאמר נער אפילו קטנה במשמע ע"כ פירש"י אלא פאן נערה וכו' אלא האי דכתיב מלא.

אלא ללמד על עצמו בא ולהוציא את הקטנה דבלאו הך דרשא אמעיטא לה קטנה פדאמרינו דלאו בת עונשין היא. אלא ללמד בא על כל נערה שבתורה שכותבין חסר לומר שאף הקטנה במשמע והכי יליף פאן נערה.

כָּאן שְׂאֵי אֶפְשֶׁר בְּקִטְנָה פְּתִיב מְלֵא, הָא לְמִדְתָּ שְׂכָל מְקוֹם שְׂכָתוּב חֶסֶר אִף הִקְטַנָּה בְּמִשְׁמַע
כְּגוֹן בְּאוֹנָס וּמִפְתָּה ע"כ. הִרְאֵת לְדַעַת דְּבָכָל מְקוֹם שְׂכָתוּב נֶעֶר חֶסֶר שְׂאֵף הִקְטַנָּה בְּמִשְׁמַע
וְכָאן דְּכָתִיב וְנִתְּנוּ לְאָבִי הַנֶּעְרָה מְלֵא, לְלַמֵּד עַל דְּרִשָּׁה זֶה וְהַבֵּן.

ע"ה מְסֻעוּד הַפֶּהן ס"ט אכ"ר: סִימָן מ"ב שְׂאֵלָה? אִישׁ אֶחָד הִתְנַדֵּב ס"ת תְּדַשָּׁה.

וְרִצָּה לְחַנְכָּה בְּיוֹם הו"ר. וּמְנַהֵג בְּנֵי הַמְּקוֹם שְׂמִזְמִין קְרוֹבֵיו וּמְיַדְעֵיו לְזִכּוֹת בְּתַפִּירַת
הִרְיָעוֹת וּבְכֵן עֲמַד וְשֹׂאֵל אִם אֵין חֲשָׁשׁ מְלֵאכֶת תְּפִירָה בְּחוּל הַמוֹעֵד תְּשׁוּבָה.

לְכַאוּרָה נִרְאָה לְהַתִּיר מִמ"ש מְרֵן הַש"ע בְּאו"ח ס' תַּקמ"א ס"ב מִי שְׂצָרִיף לוֹ בְּגָד
בְּמוֹעֵד אִם הֵיךְ הַדְּיוֹט וְאִינוּ מְהִיר בְּמִלְאכְתּוֹ הֵרִי זֶה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ פְּדַרְכּוֹ וְכו'. וְהֵכָא נְמִי
כָּל שְׂבָא לְתַפְּוֹר הִרְיָעוֹת אִינוּ מְהִיר בְּמִלְאכְתּוֹ זֶה, וְהֵנִי מַעֲשֶׂה הַדְּיוֹט וְאִין בּוֹ חֲשָׁשׁ.

אֵלָא דצ"ע דְּהֵכָא מְיִירִי שְׂהוּא צָרִיף לְבָגַד בְּמוֹעֵד וְאִין לוֹ מַה לְלַבּוֹשׁ בְּמוֹעֵד זֹלַת זֶה
הַבְּגָד שְׂרוּצָה לְתַפְּוֹר. וְהֵכָא אֵיכָא סְפָרִים אַחֲרִים זֹלַת זֶה הַסְּפָר תּוֹרָה.

וּבְהִכִּי מִיִּתְרַצָּא לוֹ מ"ש ה' נִיאֶמֶר יִצְחָק ח"א בִּילְקוּ"ד ה' חוּל הַמוֹעֵד מְשִׁם לְקִט הַקָּמַח
וּשְׂכַנְהוּ"ג שְׂהַתִּירוּ לְתַפְּוֹר רִיָּעוֹת הַס"ת וְהַעֲמוּדִים ע"י מִי שְׂאִין לוֹ מַה יֵּאָכֵל, וְקָשִׁיא לִי
לְמָה לִיָּה ע"י מִי שְׂאִין לוֹ מַה יֵּאָכֵל.

וְהֵלֵא ע"י הַדְּיוֹט שְׂאִינוּ מְהִיר בְּמִלְאכְתּוֹ סָגִי. אֵלָא דְמִיִּירִי שְׂאִינָם צָרִיכִים לָהּ בְּמוֹעֵד
וּלְהִכִּי לֹא שְׂרִי אֵלָא ע"י מִי שְׂאִין לוֹ מַה יֵּאָכֵל.

וְכַמ"ש הַנוּבִי"ת סִימָן ק"ד הִבִּיאוּ הַפ"ת שֵׁם הַנוּתָן בְּגָד לְחִיָּיט לְתַפְּוֹר. אִם יֵשׁ לוֹ לְבַד
הַבְּגָד הַזֶּה בְּגָדִים אַחֲרִים פְּשִׁיטָא דְאַסוּר.

אֵלָא אִפִּי' הוּא בְּגָד הַצָּרִיף לְמוֹעֵד אִינוּ מוֹתֵר כִּי אִם מַעֲשֶׂה הַדְּיוֹט וְכו'. אֲבָל אִם אִינוּ
נִחוּץ לְמוֹעֵד אוֹ לְתַפְּוֹר פְּדַרְכּוֹ אֲסוּר אֶפְּיֵלוּ בְּחֻזְם וְק"ו בְּשִׁכָּר, אִם לֹא ע"י פּוֹעֵל עֲנִי שְׂאִין
לוֹ מַה יֵּאָכֵל עכ"ל וְהֵכָא נְמִי דְכֻנְתָּה.

וְאִי מְהֵא דְכָתַב הַש"ע לֹא אֶרְיָא לְהַתִּיר: וְנִרְאָה לְהַתִּיר מִמ"ש מוֹר"ם בַּהַג"ה ס' תַּקמ"ד
ס"א דְלִשְׂאָר צָרִכִי מְצָנָה אֲסוּר לְעֲשׂוֹת מְלֵאכֶת אֲנָמֵן בְּמוֹעֵד ע"כ. דְּנִרְאָה דְמְלֵאכֶת אֲנָמֵן
אֲסוּר לְעֲשׂוֹת אֲבָל אִם אִינוּ מַעֲשֶׂה אֲנָמֵן מוֹתֵר לְצוּרָף מְצָנָה.

וְכֵן דְקוֹדֵק הָרַב שַׁד"ח מַעֲרַכֶת חוּל הַמוֹעֵד ס' י"ב מְשִׁם הַשׁו"ת בֵּית יִצְחָק שְׁנִסְתַּפֵּק הָרַב
הַשׁוֹאֵל בַּס"ת שְׂגָמְרָה הַסּוֹפֵר קוֹדֵם יו"ט. וְתִיבּוֹת לְעִינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל רִשְׁמֵם סְבִיבוֹת
הָאוֹתִיּוֹת וְלֹא גְמָרָם וְרוֹצִים לְגַמְּרֵן הַסְּפָר וּלְיִתְּנוּ בְּיוֹם הוֹשַׁעֲנָא רַבָּה.

וְהַשִּׁיבּוֹ דְמוֹתֵר לְגַמְּרֵן בְּחוּל הַמוֹעֵד. דְּבִפְרִי מְגָדִים רִישׁ ס' תַּקמ"ה.

כָּתַב לְהַפְרִיד תִּיבּוֹת דְּבוּקוֹת אוֹ אוֹת שְׂרִישׁוּמָה נִיכָר שְׂרִי לְהַעֲבִיר הַקּוֹלְמוֹס וְעִינֵין בַּפ"ת
מְשִׁם גְּבַעַת שְׂאוּל בְּכ"ף פְּפוּפָה שַׁבַּס"ת שְׂנַחֲלָקָה לְשָׁנִים מוֹתֵר לְתַמְנֵן בְּחוּל הַמוֹעֵד וְכָל
שְׂכֵן בְּזֶה שְׂהוּא מְצָנָה לְגַמְּרֵן הַס"ת וְאִין הַמְצָנָה נִקְרָאת אֵלָא עַל שֵׁם הַגְּמָר, וּמִילוּי
הָאוֹתִיּוֹת אִינוּ מַעֲשֶׂה אֲנָמֵן.

ומבואר ריש סי' תקמ"ד דצרכי מצנה אסור לעשות מעשה אמן משמע דכשאינו מעשה אמן מותר לצורה מצנה לכן פשוט דמותר אלו תנרף דבריו ע"כ. והוא הדין הקא בתפירת היריעות הוא גמר המצנה.

דבלא תפירת היריעות אסור לקרות בו. ותפירות היריעות אינו מעשה אמן ופשוט דמותר: ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן מ"ב שאול שאל הרב ספרא רבה בישראל.

כמוהר"ר שלמה עמאר נר"ו. על אודות עורות שנתעבדו שלא לשמן.

אם יש תיקון לחזור ליתנם עוד הפעם בעפצים לשמן. ולכתוב עליהם קצת יריעות של מגילה להיותם נקנין בתליפין ממגילה ישנה: תשובה.

הנה רביהט"ו הלכות ס"ת סי' רע"א הביא תשובה לגאון בענין עיבוד לשמה בס"ת דאפליגי בה הגאונים ז"ל עיי"ש. וסיים אבל אם יש להן יכולת להחזיר יריעות הדק.

פירוש קלף. לידי מיתוח ולהעביר עליו סיד לשמה.

הרי יצאתם ידי עיבוד לשמה עיי"ש. הרי פשוט"ה לפנינו שאלת הרב נר"ו מתשובת הגאון ז"ל שיש תיקון להחזיר העורות עוד הפעם בעפצים לשמן ויוצא בזה ידי עיבוד לשמה: אף צ"ע בדעת מרן ז"ל דבהלכות תפלין סי' ל"ב סי"א פתב וז"ל עור שעובדו שלא לשמו.

אם יש תיקון לחזור לשמו יתבאר בטור יו"ד סי' רע"א ע"כ וכשפאנו לטור י"ד לא ראינו ראיה שלא קיים הבטחתו ז"ל ולא זכר שראה דין זה. שפא מפני שחזר בו ולכך השמיטו וחזו"ן הרביתי להרב דבר שמואל סי' קס"א הביא דבריו הרב קול יעקב סי' ל"ב סי"א שתמה גם הוא על הש"ע שציין על טור יו"ד סי' רע"א ובהגיעו לשם השמיטו.

וכתב ולא ידעתי הטעם אם הוא בשביל שהמציאות קשה ומילתא דלא שכיח לחזור ולתקנו יפה ע"י מיתוח ועיבוד אחר מחדש דמגמר בעתיקא קשה מחדתא. ולהוסיף על העיבוד שפבר נשלם לא יועיל ליחשב לשמה כדקיי"ל בגטין דלא מהני העברת קולמוס על האזכרה שנתבבה שלא לשמה להכשירה לשמה ע"כ הרי מדברי הדב"ש נראה לומר דמרן ז"ל חזר בו מהאי דינא שפתב הגאון ולכך השמיטו.

וכן פתב הרב פחד יצחק מערכת עיבוד להרב דב"ש לא יקרא תיקון לשמה במה שימתחם אחר שנעבדו שלא לשמן. וכ"כ הגליון מהרש"א משם תשובת חב"י סי' ס"ט שאם נעבד ונגמר ע"י עפ"ם אינו מועיל אם ימתחנו ישראל ויעביר עליו סיד לשמה ע"כ.

שנראה דטעם אחד לכולם ז"ל שהוא מפני דמר"ן ז"ל השמיטו מסי' רע"א מוכח דחזר בו: ולולא דבריהם ז"ל נראה לומר דמר"ן ז"ל לא אמר בזה דבר שחזר בו, אלא דמעיקרא לא ציין רק על רבינו הטור ששם מתבאר דין זה.

ולא היתה דעתו דעת עליון לומר שיתבאר בש"ע יו"ד סי' רע"א: וכל הרגיל לעיין בש"ע יוכל לעמוד על זה, דבדבר שרומז לעיין בש"ע יכתוב עיין בסתם כמ"ש בהלכות ס"ת סי' רע"ד ס"ו עיי"ש. ובדבר שרמז לטור יכתוב בטור בהדיא כמ"ש באה"ע סי' קמ"א ס"ל ורבות פהנה למעיין עליהם, דנמצא לפי זה מוכח שפיר דמרן ז"ל מודה לתיקון זה שהרי קבעו להלכה בסי' ל"ב וכמ"ש ה' גליון מהרש"א שם.

וכן פסקו להלכה כל נושאי פלי הש"ע שכ"כ הט"ז בס' ל"ב בהלכות תפלין סק"ז ובה' ס"ת סי' רע"א סק"ג והש"ך סי' רע"א סק"א עינין שם: ובר מן דין בנדון דשאילנא עליה. גם אמרנו דמר"ן ז"ל מפקפק בהיתר תיקון זה מדהשמיטו בסימן רע"א בש"ע כמ"ש הדב"ש ודעמיה.

מ"מ הרי מצינו דפסק מר"ן בש"ע ה' מגילה סי' תרצ"א ס"א שאין העור המגילה צריך לעבד לשמה. וי"א שצריך עיבוד לשמה וקיי"ל דהסב"א הרא' שפתב מרן הש"ע בסתם היא העיקר.

והכא הרי סתם דמגילה אין עור שלה צריך עיבוד לשמה. ואף דלכתחלה צריך לחוש לדעת הי"א.

הכא הוי ס"ס. ספק שפא מרן מודה לתיקון זה והוי עיבוד לשמה.

ואת"ל דמרן מפקפק בתיקון זה הרי ס"למ דלא צריך במגילה עיבוד לשמה. ואם באנו לחוש לדעת י"א דבעי עיבוד לשמה.

שפא מרן מודה בתיקון זה והוי ספק ספיקא המתהפך ודו"ק: ע"ה מסעוד הפהג ס"ט אכ"ר: פרחי פהונה על יורה דעה שאלה סימן א' נדרשתי לתור ולחפש על ענין איש אחד אשר בא ליטול רשות להיות שוחט עופות בפני עצמו.

במקום שאין נמצא שם שוחט בכשרות. כי זה דרכו מידי שנה בשנה ליסע לערי "פראנצא" על המרחצאות.

ואי אפשר לו לעמוד כמה ימים בלא בשר. ועם היות שנה האיש שלם במדות וכו'.

עכ"ז נמצא בו דבר אשר לא טוב. שהוא עומד ומשרת לפני הממשלה יר"ה.

לבקר בספרי "ריזינזטרמא". וכל היום היד פותבת דבר בעתו וא"א לומר ונקה להשטם ביום השבת מהיותו עומד על משמרתו: ומפורסם הוא לכל באי שער עירו.

שכותב וחותר מן הבא בידו. כמעשהו בחול כה מעשהו בשבת ואם אמרנו שנה נקרא מומר לחלל שבת בפרהסיא.

מעשה לא הועיל בתקנתו להתלמד להועיל לשחוט בכשרות באשר הלכה רונחת מש"ס חולין דף ד' ופסקה מרן הש"ע ביו"ד סי' ב' ס"ד דהמחלל שבת בפרהסיא הרי הוא פגוי לכל דבריו ששחיטתו נבילה ואפ"י אחרים רואין אותו כמ"ש בסעיף א': תשובה כאן היו נכאן נמצאו תלתא ספיקי המסתעפים בענין זה.

א'.

בהיות האיש הלזה יושב על משמרתו. בחזרי משפיתו.

ועוסק במלאכתו. ואין עין כל אדם שולטת בו.

מי אמרנו דכיון דכו"ע ידעי בגוניה דהאי גברא שהוא פותב בשבת. מיקרי פרהסיא או לא: ב'.

אם תמצא לומר דמיקרי פרהסיא. מ"מ יש להסתפק עוד דילמא לא מיקרי מומר אלא במחלל שבת במלאכה דאורייתא ולא במלאכה דרבנן או לא שנא: ג'.

את"ל דדוקא בדאורייתא. צריכין למודעי עוד הפעם אם כתב העפוי"ם אסור מדאורייתא. או מדרבנן: ובעזרת צור ישעי אפשי בגרות בספרי דבי ר"ב הפוסקים ראשונים ואחרונים ונדקדק בדברי קודשם פי' ה' הטובה עלי. ואבוא עד תכונת הספיקו הנז' להתירם אחת לאחת בס"ד: וזה יצא ראשונה.

מאי דמספקא לן בספיקא קמא. אם נקרא מומר בסתר כבגלוי.

נראה להוכיח דבר זה ממאי דאיתא ב"פ בן סו"מ דף ע"ד. וכמה פרהסיא אמר רבי יעקב אר"י אין פרהסיא פחותה מעשרה בני אדם מישראל וכו'.

ופריף וקא אסתר פרהסיא הווי ומשני אבני אסתר קרקע עולם היתה. ורבי אמר הנאת עצמן שאני וכו' ע"כ.

וקשה מאי פריף וקא אסתר פרהסיא הווי. וכי היתה נבעלת לאחשורוש בפני עשרה מישראל.

אלא ודאי מוכח שפיר. פיון דכו"ע ידעי שאסתר היתה נבעלת לאחשורוש מיקרי פרהסיא.

וכ"כ מוהריק"ו שורש ק"ס. וא"כ הוא הדין נמי בנדון שלפנינו.

וכ"כ השמ"ח סי' ב' סעיף ט"ז וז"ל וכן המחלל שבת בפרהסיא דהיינו לפני עשרה מישראל, או שהדבר מפורסם. וידוע שיתפרסם וכו' ואפילו לתאבון.

ואפילו ראינוהו מקנים שאר מצות ושחיטה. הרי הוא כגוי ע"כ הצריף לענינינו: ועל דבר הספק השני.

אם מיקרי מומר לחלל שבת דוקא בדאורייתא, או גם בדרבנן הנה הפר"ח בקו"א סי' ב' הביא מ"ש הרב בה"י דממ"ש הש"ע בא"ח סי' שפ"ה שישראל מומר לעפוי"ם או לחלל שבתות בפרהסיא. אפילו אינו מחללו אלא באיסור דרבנן.

הרי הוא כגוי וצריף להשפיר ממנו רשות. וכתב שלפי"ז נראה פשוט.

דגם כן גבי שחיטה הדין כן. דמי שהוא מחלל שבת בפרהסיא.

אפילו באחד מן האיסורין הוא פסול לשחיטה כעפוי"ם ושחיטתו נבילה, ואין לומר דדוקא לענין ביטול רשות פסקו כן. משום דאיסורו משום שבת, אבל לא לענין שחיטה.

זה אינו שהרי רב אסי תירץ בגמ'. שהאי תנא חמירא ליה שבת כעפוי"ם ע"כ.

דר"ל עפ"י מאי דאיתא פירק הדר דף ס"ט א"ר הווא. איזהו ישראל משומד.

זה המחלל שבתות בפרהסיא. ופרכינן.

כמאן.

אי כר"מ דאמר תשוד לדבר אחד תשוד לכל התורה פוליה. אפילו באחד מכל איסורין שבתורה נמי.

אי פרבון, האמרי תשוד לדבר א'. לא הוי תשוד לכל התורה פוליה.

עד דהוי משומד לעכו"ם. ומשני א"ר נחמן ב"י ליתן רשות ולבטל רשות רב אשי אמר האי שפא חמירא ליה שבת פעכו"ם וכו' ע"כ.

וכתב עליו השד"ח אין מפאן שום ראיה לדבריו דנהי דחמיר לן שבת פעכו"ם היינו פשמיחלל באיסורין דאורייתא. אבל באיסורין דרבנן.

אף שבת החמורה. פשיטא שאין לדונו פעכו"ם.

ונוקא לענן ביטול רשות הוא דמדרבנן עשאוהו כגוי. אבל לא לענן שחיטה ושאר איסורין.

שאם הוא תשוד לאיסורין דרבנן. אינו תשוד לאיסורין דאורייתא.

וכדלקמן בסי' קי"ט. ותדע דכי היכי לדבר נב"י תשוד לחלל שבת בפרהסיא.

אינו משומד לכל התורה פוליה. זולתי לענן ביטול רשות ה"ה נמי קסבר רב אשי לענן איסורין דרבנן דאינו כגוי אלא לענן ביטול רשות.

אבל לא לשאר איסורין. וזה פשוט עד כאן לשונו: ובחידושי הגאון רעק"א ז"ל על הש"ע יו"ד סי' ב'.

ייחס פלוגתא זו דהבה"י והפר"ח. לפלוגתא דהרמב"ם ונהר"ן ז"ל.

ונעתיק תוד"ק השייך לענינינו והוא דהנה בתוס' חולין דף י"ד ע"א. העלו דאף בשוחט בשבת במזיד ובפרהסיא שחיטתו פשרה, דמשום פעם אחת לא נעשה מומר.

ובחידושי ה"ן חולין כתב בשם התוס' הטעם דשחיטתו הראשונה ששוחט לעכו"ם או בשבת בפרהסיא לא נאסרה. שאינו נעשה מומר אלא עד גמר השחיטה.

וראיה לדבר מ"פ או"ב דאמרינן ראשון לשולחנו ושני לע"א חייב משום או"ב. ואם איתא דשחיטה הראשונה שחיטת מומר חשבינן לה.

אמאי מחייבי רבנן. והלא אינו שוחט כלל אלא נחירה בעלמא אלא ודאי משמע דלאו שם מומר עליו.

אלא מאותו שחיטה ואילך ויש דוחים דלא דמי שבת לע"א. דבשוחט לע"א שאינו עובד אותה אלא בגמר זביחה.

הדין הוא דנכשיר שחיטתו הראשונה. דנעשית בהכשר.

אבל שוחט בשבת. הרי בתחלת שחיטתו חילל שבת דחובל הוא.

הילכך אפילו בשחיטתו הראשונה הוי מומר ואין זה פלוגתא אצלי. דבשבת נמי לא מחייבי עד גמר שחיטה, דמקמי הכי הוי מקלקל בחבורה דפטור ע"כ דברי ה"ן.

וְכַתֵּב הַגָּאוֹן רַעֲק"א ו"ל הַנִּזְכָּר. אַעג"ב דְּדַחַה הָר"ן הַסִּבְרָא הָאֲחֵרוֹנָה בְּשִׁמְיֵי יָדַיִם, מ"מ
מְצִינֵנוּ פֶּה קְדוֹשׁ אוֹמֵר כֵּן.

הָרַמְבַּ"ם בְּפִי הַמְשֻׁנִּיּוֹת בְּמִשְׁנֵה זוּ דְּהַשׁוּחַט בְּשַׁבָּת. דְּכַתֵּב לְהַדְיָא דְּבִמְזִיד שְׁחִיטָתוֹ
אֲסוּרָה.

דְּבַתְחִלַּת שְׁחִיטָה נַעֲשֶׂה מוֹמֵר עֵי"ש: וְכַתֵּב הַגָּאוֹן הַנּוֹ' דְּהִנֵּה לְכַאוּרָה רְאֵיהּ בְּרוּרָה
לְהַפְר"ח הַנּוֹ'. דְּמִשׁוּם חִילּוּל שַׁבָּת בְּדַרְבָּנָן לֹא מִיקָרִי מוֹמֵר מִמָּה דְּהִעָלָה הָר"ן דְּבִשְׁחִיטָה
הִיא בְּשַׁבָּת בְּפִרְהֶסְיָא דְּמִנְתָּר.

דְּלֹא הָיָה מוֹמֵר עַד גָּמַר שְׁחִיטָה. דְּמִקְמִי הָכִי הָיָה מְקַלְקֵל.

וְהָא מ"מ מְקַלְקֵל הָיָה אִסוּר דְּרַבָּנָן. אֲשֶׁר עַל כֵּן בְּרוּר דַּס"ל לְהָר"ן דְּמִשׁוּם מְלֹאכָה דְּרַבָּנָן
לֹא הָיָה מוֹמֵר.

גַּם הוֹכִיחַ מְכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּדַעַתוֹ בְּזַה פְּהָר"ן בְּהַחֲלֵט. דְּבַתְחִלַּת שְׁחִיטָה
הָיָה מְקַלְקֵל וְלֹא מְחַיֵּיב מִיָּתֵה עַד גָּמַר שְׁחִיטָה וְא"כ יִקְשֶׁה אִיךָ כְּתֵב הָרַמְבַּ"ם בְּפִיָּה מ"מ
דְּהַשׁוּחַט בְּשַׁבָּת בְּפִרְהֶסְיָא דְּשְׁחִיטָתוֹ אֲסוּרָה.

דְּבַתְחִלַּת שְׁחִיטָה נַעֲשֶׂה מוֹמֵר. וְהָרִי הוֹכֵחַנוּ דְּהָיָה מְקַלְקֵל.

אַע"כ דְּטַעְמָא דְּהָרַמְבַּ"ם דַּמ"מ מְקַלְקֵל הָיָה מְלֹאכָה דְּרַבָּנָן. וְהָיָה מוֹמֵר דְּרַבָּנָן.

וְהִינֵנוּ בְּדַעַת הַבַּה"י הַנִּזְכָּר דְּמוֹמֵר לְחַלֵּל בְּדַרְבָּנָן. הָיָה מוֹמֵר מְדַרְבָּנָן וְשְׁחִיטָתוֹ אֲסוּרָה וְכו',
וְסִיִּים הַגָּאוֹן בַּסו"ד הִינְצֵא לָנוּ מְדַבְּרֵינוּ בַּעֲה"י דְּדַעַת הָר"ן דְּמִשׁוּם חִילּוּל שַׁבָּת דְּרַבָּנָן
לֹא הָיָה מוֹמֵר.

וְלְהָרַמְבַּ"ם הָיָה מוֹמֵר. עַד כָּאֵן תוּד"ק: וְהַשְׁתָּא אֲנִי בְּדִידִן וְשִׁנְכֵינוּ לְאוּרוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן ו"ל.

שְׁהוּרָה לָנוּ אֵת הַדְּרָךְ. דְּפְלוּגְתָא זוּ דְּהָרַמְבַּ"ם וְהָר"ן מְלִיָּא בְּזַה.

אִי מְחַלֵּל שַׁבָּת בְּדַרְבָּנָן הָיָה מוֹמֵר אוֹ לֹא. מַעֲתָה בְּדַרְבָּנָן זוּ גַלְיָה לְתוּר וְלַחֲפֵשׁ בְּדַעַת מְרֻן
הַש"ע ו"ל בְּעַנְיָן דְּהַשׁוּחַט בְּשַׁבָּת בַּפְּעַם הָרֵאשׁוֹנָה אֶל מִי מְקַדוֹשִׁים נְטֻתָה דַּעַתוֹ.

וּמִמִּילָא אֲתֵיָּא דְּהָכִי נְקֻטִינָן לְעַנְיָן מוֹמֵר וְהִנֵּה כְּתֵב רַבִּיָּה"ט בִּי"ד סִי' י"א הַשׁוּחַט בְּשַׁבָּת
אַעפ"י שְׁאִילוֹ הִנֵּה מְזִיד מְתַחֲיֵיב בְּנִפְשׁוֹ. שְׁחִיטָתוֹ כְּשָׂרָה.

עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ: וְכַתֵּב רַב"י דְּלְשׁוֹן רַבִּיָּה"ט יִנְצֵא מְלִשׁוֹן הַמְשֻׁנָּה בְּחֻלְיִן דְּרַף י"ד דְּמוֹקִי
לָהּ בַּג"מ בְּשׁוֹגֵג. וְה"ק אַעג"ב דְּבִמְזִיד מְתַחֲיֵיב בְּנִפְשׁוֹ הוּא.

הָכָא דְּבִשׁוֹגֵג שְׁחִיטָתוֹ כְּשָׂרָה. וּמִשְׁמַע דְּבִמְזִיד שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה.

וְכ"נ מְדַבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם בַּפ"א מַה' שְׁחִיטָה. אֲבָל הַתּוֹסְפוֹת כְּתִבּוּ עַל מַאי דְּבַעֲי לְאוּקְמָה
בַּג"מ אֲפִילוּ בְּמִזִּיד.

תִּימָא אִי בְּמִזִּיד הִיאָךְ שְׁחִיטָתוֹ כְּשָׂרָה. הָא מוֹמֵר לְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת אֲסוּר לְאַכּוֹל מְשֻׁחִיטָתוֹ
וְכו'.

וְתִרְצוּ וְכו'. וְעוֹד י"ל דְּמִשׁוּם פְּעַם אַחַת לֹא חָשִׁיב מוֹמֵר.

וכן משמע בפ"ב עכ"ל. ונראה דמ"ש הרב"י מעיקרא דמשמע דבמזיד שחיטתו פסולה. היינו לפי מאי דס"ד מעיקרא. דהגמ' איירי דוקא בשוגג.

אבל לפי מ"ש משם התוס' דמשום פעם אחת לא תשיב מומר נראה דחזר בו ממשמעו תיה קמייתא. ואפילו במזיד שחיטתו פשרה בפ"א: וכן נראה דעת הרב"ח שיהבין גם הוא במשמעות הגמ' פן יחזר בו ממ"ש התוס' פנ"ל: שמשמעיקרא הקשה על רבינו הטור דמשמעו לשובו דאפילו מזיד שחיטתו פשרה.

והוא הדין משמעו הסוגיא. ותירץ דרבינו נמשך אחר דברי התוספות שכתבו וכו' כמש"ל.

וסבר רבינו דאע"ב שהתוס' כתבו זה למאי דס"ד דבעי לאוקומי במזיד. מ"מ בע"כ דקושטא הכי הוא עיי"ש שהאריף.

וסיים לענין הלכה נראה לפסוק כמ"ש התוס' ורבינו והרשב"א דאפילו במזיד שחיטתו פשרה, והכי משמע מדכתב הש"ע כלשון רבינו ולא כתב כלשון הרמב"ם השוחט בשבת בשוגג עכ"ל.

הרי שיהבין בדעת הש"ע שאפילו במזיד שחיטתו פשרה. כדעת התוספות דבפעם ראשונה לא תשיב מומר ואף שהרבנים דרישה ופרישה והט"ז תפסו על הב"י שכתב מעיקרא על דברי הטור שמשמע דבמזיד שחיטתו פסולה.

הינו לומר דאף לפי הס"ד לא היה לו שום משמעו להבין פן בגמרא ובטור. אבל באמת ברור להם דעת הש"ע דבמזיד שחיטתו פשרה.

ועיין בדרישה שהוכיח פן ממה שתפס רבינו הטור אליבא דהלכתא כרבי יהודה במבשל בשבת כמ"ש רש"י שי"ח וכתב ב"י דהכי נקטינן עיי"ש: ומעתה שדעת מרן הש"ע לפסוק כדעת התוס' שהיא שיטת הר"ן.

על פרחין צ"ל דסבירא ליה, דבמחלל שבת באיסור דרבנן. לא תשיב מומר.

כמ"ש רעק"א בדעת הר"ן כמש"ל, ונהרי ראיה ברורה עוד להפריח מדברי מר"ן דלא כהבה"י ז"ל: ועיין עוד בפ"ת שם סק"ח שכתב משם הרב משנת חכמים שחולק ג"כ על הבה"י מטעם דהא דקיי"ל דהחשוד על איסור אינו חשוד לאיסור חמור.

וא"כ כ"ש שאינו נעשה מומר מדבר קל לחמור. וא"כ שם בשבת דאיירי לענין ביטול רשות דהוצאה.

ובלי ביטול אסור מדרבנן. שפיר אמרינן דאם הוא מוחזק לחלל שבת אף באיסור דרבנן. הוא כעפ"ם לענין שאינו מועיל ביטול רשות. אבל שיהיה מומר לכל התורה לא הוי עד שיחלל באיסור דאורייתא.

ע"כ: וכ"כ הרב תבואות שור סי' ב' ס"ק כ"ח שפי' השיג הפר"ח על הבה"י. שפן משמע בפרייתא דנקט לה דומיא דמנסה את היין דסתמיה דאורייתא.

ועיי"ש לעיל ס"ק כ"ו. וכן הוכיח מפלוגתא דסוף הוריות בשאר מומרים.

דת"ק ס"ל דנקא בדאורייתא הוי מומר וקיי"ל כת"ק. אלא דקשה מדידיה אדידיה דמהכא משמע דסבר לה בבירור פדעת הפר"ח, דלא תשיב מומר במחלל דרבנן.

ולקמן בסי' י"א ס"ג בשמ"ח פתב דהשוחט בשבת בפרהסיא נ"ל דאסירא וכו' ובתב"ש סקי"ג האריה בענין זה. והרבה להשיב על דעת הב"ח שכתב שדעת רביה"ט וקראש"פ"א והש"ע דשחיטה הרא' מותרת עיי"ש.

וא"ר פינן דס"ל דלא תשיב מומר במחלל דרבנן. למה אסר בשחיטה הראשונה בשבת. הלא הא ביהא תליא כמ"ש משם הגאון רעק"א ז"ל וי"ל דלדידיה לא קשיא. שהרי פתב שם בהדיא בתב"ש דס"ל פדעת הפוסקים דסברי היכא דחובל ויצא דם תיב בכל פורתא. משום נטילת נשמה דהוא פורתא וכו' עיי"ש, ונמצא לפי דעתו א"ש דמתחלת שחיטה שחיטתו ויצא דם. תיב בכל פורתא.

ונעשה מומר מדאורייתא, ולהכי דעתו לאסור בשחיטה הראשונה בשבת. ומ"ש שם שדעת הש"ע לאסור במזיד.

לא הספיקו ע"ז כל האחרונים. כמ"ש הב"ח כנז' וכ"ד הש"כ וכ"כ הרב זבח"ת סי' י"א שכל הפוסקים דעתם להתיר אפי' במזיד ובפרהסיא.

זולת השמ"ח שהוא יחיד בדבר זה ע"כ. וכ"כ הרב ערה"ש סי' ב' דמומר לחלל שבת בפרהסיא.

דנקא באיסור דאורייתא. אבל באיסור דרבנן לא הוי מומר ע"כ.

וכ"כ הרב לחה"פ סק"ט פדעת הפר"ח. וכ"כ הרב זבחים שלמים שם אות ח"י: ועפ"י כל האמור זכינו לדין להתיר הספק השני.

דעין רואה דכמעט כל הפוסקים האחרונים ז"ל סברי מרנן דבמחלל באיסורי שבת בדרבנן לא הוי מומר ומעתה נלכה נא להתיר הספק השלישי במאי דמספקא לן אם פתב העפ"ם אסור בשבת מדאורייתא או רק מדרבנן ודבר זה שנוי במחלוקת בין גדולי ראשונים והאחרונים, וכל אחד אזיל לשיטתו בפירוש המשנה דפרק הבונה דק"ג הכותב שתי אותיות בכל לשון חייב ופירש"י בכל לשון של כל כתב וגופן של כל אומה ואומה ע"כ.

וכן משמע בהרמב"ם ה"ש פי"א הי"ד שכתב בכל פתב ובכל לשון וכו' וכן פירש הר"ן בכל פתב של שבעים לשון וכן פירש הרע"ב ועיין הריב"ש סי' שפ"ז דמוכח להדיא בדבריו דכתיבת הגוי הוי מלאכה דאורייתא.

הרי לפנינו מערכה ראשונה, דסברי מרנן דכתב עפ"ם אסור מדאורייתא: ומערכה שנייה עומדת לנגדה לחלוק על דבריהם. והוא מ"ש הרב אור זרוע הלכות שבת סימן ע"ו הכותב שתי אותיות וכו' בכל לשון חייב.

פירש"י בכל פתב וכו' והרב רבינו יואל ב"ר יצחק הלוי מב"ן פירש. שכתב פומרים או שאר פתבים לבד מאשורית ויונית אם כתבו ישראל בשבת פטור מן התורה.

דאינה פתיבה. ואינה חשובה מלאכה.

דגריסין בירושלמי מהו בכל לשון. א"ל'ף.

אלפ'א.

ב'ית.

ב'ט'א, והוא לשון ינני'ת. ומשמע או בגופן שלנו או בגופן ינני'ת והיננו דאמרינו כותבין עליו אוננו ואפילו בשבת.

וכן אומר לעפ"ם ועושה. בגופן שלקו שאין בו אלא שבות דרבנן.

דגזרו על גופין שלקו אטו גופין שלנו שאסור אבל בגופין שלנו. זהו שבות שיש בו מעשה דאורייתא ע"כ, וכ"כ עוד לקמן סי' פ"ד אות כ"ה בענין אמירה לגוי שבות וכו' עיי"ש.

וכ"כ בהגהמי"י פ"ק א' מהלכות תפלין אות ע' וכו' ועיין עוד שם בפ"ז אות מ דכתיבה דקה שאנו כותבין שטרי הדיוטות אינו חשוב כתב וכו' עיין שם: הרי דעל מבוכ"ה זו ישבו מרנן ורבנן גדולי הפוסקים ז"ל.

הללו אמרים שכתב העפ"ם אסור מדאורי' והללו אמרים שהוא רק מדרבנן. ומר"ן ז"ל לא גילה דעתו הקדושה כמאן סבירא ליה.

הגם שבב"י סי' ש"ו הביא משם הג"א פ"ב דמועד קטן בשם א"ז מותר לקנות בתים מן הגוי בא"י בשבת. והעפ"ם חותם ומעלה בערפאות עכ"ל.

לא הביא עוד מה שפירש בה הא"ז עצמו כמש"ל. אי משום דלא סבירא ליה לענין כתיבה פדעת הא"ז.

או משום דפשיטא ליה בכנוליה מילתא. פדעת הא"ז.

האמנם. הד"מ שם ס"ג פ"ק מילתא להדינא פדעת הא"ז.

דלא שרי אלא כשכותבים בכתיבה של עפ"ם. שאינה אסורה אלא מדרבנן.

אבל בכתיבה שלנו. שהיא דאורייתא אסור.

עכ"ל, וכ"פ בש"ע בהגה. שלכאורה נראה דלא פליג על דברי מר"ן אלא מפרש דבריו.

אבל מדברי האחרונים ז"ל נראה שאין פן דעת מר"ן. והוא מ"ש מר"ן הש"ע סי' קכ"ו ס"א באה"ע כותבין הגט בכל כתב.

ובכל לשון. בין שהוא כתב העפ"ם וכ"ו.

וכתב הב"ש סק"א. אע"ב דכתיב בתורה וכתב לה.

ש"מ כתב עפ"ם נמי כתב הוא ונ"מ לענין שבת דהוי מלאכה גמורה ולא שבות. ואמירה לעפ"ם לכתוב אפילו בכתב שלקו.

לא הוי שבות דשבות. אלא שבות הוא וכ"ו ע"כ.

וכ"כ רבינו חיד"א ז"ל בשיו"ב שם משם מהר"י ואלי בהגהותיו כ"י דמרן בי' פשהביא דברי א"ז. לא זכר שם הא מילתא דכתב שלקו.

וכן נראה עיקר. דאין טעם הקיטר בזה משום דכתב שלקחם אינו אסור מה"ת.
והו"ל שבות דשבות. וכמ"ש העטרת צבי.

דליתא. דהא בהדיא תנן הכותב שתי אותיות וכו' בכל לשון חייב.
ופירש"י וכו'. ומעשה מ"ש מור"ם דאינו אסור מדרבנן.

הפוננה על האמירה ולא על אופן הפתיחה. וזה נ"ל פשוט, עכ"ל.

וכתב עליו השיו"ב דאישתי מטתיה דברי הגמ"י הנז"ל דכתבו דכתב גלחים אינו כתב
ואינו אסור מדאורייתא. וכ"כ המ"א דכן משמע קצת מדברי מור"ם פאן וכו'.

וחזו הניית להרב אליה רבא דבתחלה פירש דברי מור"ם פדתרגמין הרב מהר"י ואלו
הנ"ז ועד אחרון אף הוא ראה דברי הגמ"י ונשכו פתוב באגדה. פרק הדר ע"כ ועוד תמה
על דברי פנלם השיו"ב.

דכולם בל חזו דברי מור"ם בד"מ בדין זה שכתב משם א"ז. דכתב בהדיא דכתב עפ"ם
אינה אסורה אלא מדרבנן עכ"ל: גם לדדיי אני הפעוט תמיהא לי מה שהקשה הרב מהר"י
ואלו ממשנה דבכל לשון חייב.

דקא הא"ז גופיה דהוא מרה דשמועה זו כתב בהדיא דלא כפירש"י אלא כפירוש הר"י
בר יצחק מבו"ן עפ"י הירושלמי. דפירוש המשנה דבכ"ל חייב.

היינו בכתב אשורית או יוניית כנז' וכו'. ואפשר דלא שלטא עיני"ק בספר הא"ז הנמצא
קצת לפנינו.

גם בזה ניחא לי מה שתמה הנובי"ת א"ח סי' ל"ג על הא"ז והרמ"א מלשון המשנה דבכל
לשון חייב וכו'. ות"י דאפשר לומר לדעתם דבכל לשון לע"ז.

אבל הפתב צריך להיות אשורית וכו' עיי"ש דגם הוא ז"ל לא ראה אור זרוע אשר לפנינו
דאל"כ לא מתמיה עליו מן המשנה: ולכאורה לפי מ"ש הב"ש והרב מהר"י ואלו בדעת
מרון ז"ל דסבר לה דכתב עפ"ם הוי דאורייתא נראה להכריע פדעת הרמב"ם ודעמיה
מדמצינו נטתה דעת מרון ז"ל בשתים ועלתה לו פדעת הרמב"ם כנ"ז.

ועוד בה שלישיה מה שראיתי אור בב"י סי' רמ"ד מ"ש המרדכי משם ר"מ לענן מקס
וכ"ו והקשה הרב"י למ"ל לאהדורי אפרק מי שהחשיף וכו'. לימא דשאני הכא שאין
בקבלת המקס אסור דאורייתא.

ות"י דסתם מקבלי מקס צריכין לכתוב. והא איפא מלאכה דאורייתא וכו' יעו"ש.

הראת לדעת דסבר לה מרון ב"י דכתב העפ"ם אסור מדאורייתא. ועיין עוד להנוב"י שם
שהוכיח מן הגמרא פדעת הרמב"ם.

שכל כתב הוא מן התורה. מההיא דגטין דף ח' ובמרוכה דף פ' הקונה בית בא"י כותבים
עליו אונן בשבת.

ומתמה בגמ' בשבת ס"ד. אלא פדרבא אומר לגוי ועושה.

ומדקא מתמה בשבת ס"ד. אם איתא דיש אינה כתב שאינו אסור מן התורה.

א"כ אין פאן תמיהא כ"כ על הברייטא המתרת, א"ו שפּל פּתבּ הוא מן התורה. ועכ"פ הא"ז הוא יחיד בדעה זו.

ולא מצינו לו חבּר. ע"כ.

אמנם השד"ח בספר הפללים מע' כ'. פלל קי"א תמה על הוב"י במה שכתב שהא"ז הלא יחיד בדעה זו וכו' דהרי עינינו הרואות אמבוקא דרבנן קדישי דסברי הכי כנוז"ל.

וכתב עוד שמצא למרן החבי"פ בלב חיים ח"ב בסי' ק"ד ששייג על הוב"י מדברי האגודה דמ"ק ולא זכר דברי האגודה בפ' חדר. וסיים ומ"מ דעת רוב הפוסקים נראה דגם כתב שלהם הוא מן התורה.

ורמז למרן חיד"א בשיו"ב ולהגאון חת"ס בשו"ת ח"מ סי' קצ"ה ע"כ: איברא דעם פל זה לא פסיקא לן מילתא. דדעת מרן מספקת דגם כתב העפ"ם הוא מן התורה משום דמצינו סתירה לזה.

ממ"ש הרב ישמח לב בסי' ח' הבי"ד המופ"ד תועפות ראם ו"ל סי' קמ"ח. שיהביא דברי המ"א והב"ש דאה"ע שכתבו שלדעת מרן שיהכשיר בגט פתיבת העפ"ם.

מזה מוכח דמרן ס"ל דכתיבת העפ"ם אסורה מדאורייתא ותייב עליה. ותמה הרב הנז' וכתב וז"ל ולדידי לא שמה מתייא.

דמה ענין גט לשבת. דבגט הגם דקרא פתיב וכתב לה.

אין במשמעותו שיהיה הכתב פתוב על האופן שיקרא הכתב שהוא כתב שהרי מרן בב"י סי' קכ"ו כתב וז"ל ושמעתי שיש מגמגמים על גט שכתוב פרובינצא"ל ר"ל כתב רש"י משום דלא מיקרי פתב ולא דמי לכתב אשורית.

והוא עצמו אינו קרוי פתב. אלא שפדו אותו הדיוטות מלפם ולכ"ע אין פותבים בו הגט ואם כתבו פסול, וכתב עליהם ואינו מחנור בעיני.

דקא פיון שנהגו לכתוב בכתב פרובינצא"ל פתבים ושטרות וספרים. ודאי לא גרע מכתב העפ"ם וכו' ואייתי שם שמהר"י בן שושן נחלק על המגמגמים הנז' והורה לכתחלה דכותבים גט בכתב פרובינצא"ל ושעשה מעשה ע"כ.

ובתשובת מרן סי' קנ"ב פירש הדברים יותר דלא בעינן כתב אשורית בגט. אלא בכל פתב.

ואעג"ב דכתיב וכתב לה, לאו למימרא שיצטרף כתב אשורית. אלא כל פתב במשמע.

ולא בא אלא למעט שאינה מתגרשת בכסף כדאיתא פ"ק דקידושין ע"כ. מבואר דמה שיהכשיר בגט כתב העפ"ם.

לא מפני שהם סוברים דחשיב פתב. עד דנימא דדעתם הוא דחשיב פתב מדאורייתא.

וליתייבו משום שהיא מלאכה דאורייתא. לא היא.

וכף לענין גט כל שכתב בכתב שרגילים העמים לכתוב וניכר. מהכתב שהוא מגרשה.

שפיר דמי ומתגנשת עכ"ל הרי לפי זה נסתר ראית הרב"ש הנז': אכן חזיה הוית להרב
שערי רחמים למוהר"ר רחמים פראנקו ו"ל בשו"ת יו"ד סי' כ"ה. שעמד לזמן הרב"ש.
והרבה להשיב על הרב ישמח לב במה שסתר ראית הרב"ש, וז"ל ולקוע"ד לא ידעתי
מה מקום מצא בדבריהם שם לומר דס"ל דכתיבת העפוש"ם לא מיקרי פתב דאורייתא.
דאדרבה בפירושו פתב הרשב"א הבי"ד שם וז"ל ואעג"ב דכתיב וכתב לה.
לאו למימרא שיצטרף פתב אשורית, אלא כל פתב במשמע וכו'. הרי בהדיא דכתיב
האמורה בגט.

אף פתיבת העמים בכלל דכתיב מיקרי. גם מרן ב"י ז"ל פשהביא דעת המגמגמים
לפסול בכתב פרובינצא"ל וכו' סתר דבריהם דאף זה וכל פתיבת העמים פתיבה הוי.
דנכתב דכתיב ביה לאו אשורית דנקא קאמר. דכיון דנהגו לכתוב בהם פתבים הספמיים.
הוי בכלל וכתב דקרא הוא. והביא ראיה ממ"ש הג"פ שם ס"ב דלעגנו פתב לא קפדינו
שיהיה אשורית משום דקרא דכתיב וכתב לה ספר פרייתות.
כל פתב וכל לשון במשמע. ואף על גב דכתיב ספר.

הא קיי"ל דלספירת דברים הוא דאמא עד פאן לשונו: וכשאני לעצמי כמו שאמרתי.
מתאבק בעפר קברו דהרב שע"ר ז"ל במחז"ר מכת"ר.
שאין בדב"ק די השיב על דברי הרב ישמח לב ז"ל. מדברי הרשב"א ומפל מאי דאיתי
בידיה מדברי ב"י וג"פ וכו'.

דאדרבה משם ראיה ברורה להוכיח שפתב העמים לא מיקרי פתב מדאורייתא. שהרי
הרשב"א צונח בכרויקא ואמר מר.
דלאו למימרא דנכתב דקרא שיצטרף פתב אשורית אלא וכו', דמשמע דמשום דקרא לא
בא אלא למעט שאינה מתגנשת בכסף. אמטו"ל אמרינו כל פתב במשמע אבל אי הנה
ניחא לן דנכתב דקרא.

להכי הוא דאמא שיפתב אשורית. לא הנה מכשרינו בכתב העמים.
ואי פתב העמים מיקרי פתב. מהיכי תיתי למעוטיה דהא גם הוא בכלל וכתב דקרא.
א"ו לא מיקרי פתב: וכן נמי יש להוכיח בבירור מדברי הרשב"א המובא שם בב"י וקנתה
מקומה בחלק ה' משו"ת הרשב"א סי' צ"ג וז"ל ובכתיבת משיק"ה. דע שבכל פתב ובכל
לשון פשר הגט נאפילו לכתחלה, ובהדיא תנו גט שפתבו עברית ועדיו יונת.

יונת ועדיו עברית פשר, ויונת לאו דנקא. דה"ה לפרסי ושאר לשונות.
אלא דחדא מינייהו נקט. וכדאיתא בפרק המביא תניין די"ט ע"ב אמר אממר האי שטר
פרסאה וכו'.

אלמא אפילו פרסי ושאר לשונות פשר. ובהדיא תניא בתוספתא גט שפתבו בה' לשונות
וחתמו עליו עדים בה' לשונות פשר עיי"ש ע"כ.

הרי דמדמי כתב משיק"ה לכתב העמים ומצאנו ראינו להתשב"ץ בח"א סי' ח' שגשאל
אם מותר לכתוב מזוזה בכתב הנק' מאש"ק והוא הנק' אלמדבדב והשיב שכתב מאש"ק
אינו נקרא כתב קלל. ומהאי טעמא התיר הרמב"ן ו"ל לכתוב פסוקים בלא שיטוט
באגרת בכתב מאש"ק וכו' עיי"ש.

ולענין גט כתב שם בסי' ה' שפתיבת מאש"ק פשר לגטין. שהרי גט שכתבו עברית ועדיו
יננית וכו' וכן השיב הרשב"א ו"ל ע"כ.

הראת לדעת ששוו בשיעוריהם כתב העמים עם כתב מאש"ק. וכמו שכתב מאש"ק אינו
קרוי כתב.

הוא הדין נמי כתב העמים אינו קרוי כתב. ואפי"ה מותר לכתוב בגט והיינו משום דלא
בעינו בגט כתב דאורייתא: אלא דצריך עיון בדברי הרשב"א שהביא רבינו ב"י בא"ח
סי' ש"ו ו"ל שאין אומרים בשבותין זו דומה לזו.

ואין לנו בהם אלא מה שהתירו בהן בפירושו. שהרי לעתים מתירין אותם מחמת דבר
אחד שהוא קל שמעלה וכותב בשפת בערפאות של עכו"ם.

מפני קניית בית בא"י. ולעתים מעמידין אותם אפי' במקום פרת החמורה כהזאה ואזמל
עכ"ל.

וכ"כ ה"ה בפ"ו מה"ש דהשתא משמע דהא שפוחב בשפת בששג. אין בו אלא שבות
אחד.

דומיא דהזאה ואזמל, ואפי"ה התירו בזה ולא בזה. דאם הוא כדאמרינן דכתב הגוים
עצמו.

אין בו אלא איסור שבות דרבנן מאי רבותיה לומר שאין מדמין בשבותין וכו'. דשאני
הכא בקונה בית וכו' דיש בו שבות דשבות, משא"כ הזאה ואזמל.

שאין בהם אלא שבות אחד. אלא ודאי דגם הכא בקונה בית בא"י ואומר לעכו"ם וכותב
בשפת.

אין בו אלא שבות אחד. שהיא אמירה לגוי במלאכה דאורייתא: ואפי"ה התירו בה.

ומיכח שפיר לדעת הרשב"א דכתב העמים הני דאורייתא. ונמצאו דבריו סתרי אהדדי
משפת לגט.

וי"ל דדעת הרשב"א שהוא מפרש הא דאומר לגוי וכותב היינו בכל אופן כתב שידועים
אותם הערפאות. ואפילו הוא אסור מדאורייתא וכגון במלכות יננית שכתב שלהם אסור
מדאורייתא וכמ"ש הא"ז שפרש המשנה בכל לשון חייב.

דהיינו כתב יננית. ועכ"ז התירו בו אלא דבזה לא סבירא ליה כמ"ש הא"ז דלא התירו
אמירה לגוי בזה כ"א בכתב העמים שהוא מדרבנן.

אלא סבירא ליה דאפי' בכתב יננית שהוא דאורייתא התירו: גם בדברי הרב"י מונח להדיא
דסבר ליה מר דכתב העמים לא מיקרי כתב ואפי"ה פשר בגט. שהרי כתב באה"ע סי'
קכ"ו להשיב על דברי המגממים שלא לכתוב בכתב פרובינצאל.

דְּהָא כִּינּוּן שְׁנֵהֲגוּ לְכַתְּנָב בְּכַתְּב פְּרוּבִינְצָא ל כְּתָבִים וְשִׁטְרוֹת וְסִפְרִים. וְנִדְאֵי לָא גְרַע מְכַתְּב הָעֵפּוֹ"ם שְׁגָם הֵם כְּתָבִים הֶסְכְּמִיִּים.

וְע"כ לָא פְּסֹל ר"י הַלְוִי בְּכַתְּיבָה תְּלוּיָה מְאֹד. אֲלֵא מְשׁוּם דְּלָא לִישְׁתַּמַּע תְּרִי לִישְׁנֵי בְּגִיטָא. הֲלֵא"ה לָא הָוִי פְּסֹל לִיה מְשׁוּם שְׁאִינוּ כְּתָב. וְאֲפֹשֶׁר שְׁכַתְּב פְּרוּבִינְצָא"ל הוּא כְּתָב מִדְּבַד"ב שְׁהִנְהִיג לְכַתְּנָב בּוּ.

וְכֵן מְצֵאתִי בֵּא"ח שְׁפִירֵשׁ מִדְּבַד"ב מֵאֵשׁ"ק, וְצ"ל שְׁמִשְׁקִי"ט שְׁהִזְפִּיר הֲרִשְׁבָּ"א הוּא פְּרוּבִינְצָא"ל. אֲלֵא שְׁבִמְקוֹמוֹ קוֹרִין אוֹתוֹ מִשְׁקִי"ט.

זֶהוּ תוֹד"ק: וְאִם בִּינָה שְׁמַעָה זֹאת מִדְּב"ק כַּמָּה הִזְלַכְתָּא גְּבַרְוֹנְתָא אַחַת. דְּלָא בְּעֵינָן בְּגִט מַה שְׁהוּא קְרוּי כְּתָב.

מִמ"שׁ מְשִׁם ר"י הַלְוִי דְּלָא הָוִה פְּסֹל בְּכַתְּיבָה תְּלוּיָה מְשׁוּם שְׁאִינוּ כְּתָב. אֲלֵא מְשׁוּם דְּלָא לִישְׁתַּמַּע תְּרִי לִישְׁנֵי בְּגִיטָא דְּמִשְׁמַע שְׁאֵר שְׁאִינוּ קְרוּי כְּתָב.

סוּתֵר לְכַתְּנָב בּוּ הִגִּט וְעוֹד מְדַקְאֵמֵר מֵר. דְּכַתְּב פְּרוּבִינְצָא"ל הוּא כְּתָב מִדְּבַד"ב הוּא כְּתָב מֵאֵשׁ"ק שְׁהִזְפִּיר הֲרִשְׁבָּ"א.

שְׁמַעֵינָן שְׁפִיר דְּכַתְּב הָעֵמִים לָא מִיקְרִי כְּתָב. שְׁהִרִי הוֹכַחְנוּ לְעִיל.

שְׁכַתְּב מֵאֵשׁ"ק אִינוּ נִקְרָא כְּתָב כְּלָל לְדַעַת הֲרִשְׁבָּ"א. כַּמְבַּרְאָר בְּתִשְׁב"ץ כְּנֹז'.

וְהָא קְאָמֵר עַל כְּתָב פְּרוּבִינְצָא"ל דְּלָא גְרַע מְכַתְּב הָעֵמִים. הִרִי שְׁהִשְׁוִה כְּתָב פְּרוּבִינְצָא לְכַתְּב הָעֵמִים.

וְא"כ מְדַכְּתֵב פְּרוּבִינְצָא"ל שְׁהוּא מֵאֵשׁ"ק לָא מִיקְרִי כְּתָב. הוּא הִדִּין נְמִי כְּתָב הָעֵמִים לָא מִיקְרִי כְּתָב דֵּאל"כ מֵאֵי גְרִיעוּתִיה דְּכַתְּב הָעֵמִים.

וְעוֹד שְׁלֵא מְצָא פְּתַח הִתֵּר לְכַתְּב הָעֵמִים אֲלֵא מְשׁוּם שְׁגָם הֵם כְּתָבִים הֶסְכְּמִיִּים. וְאִם הוּא קְרוּי כְּתָב.

הוּל"ל דְּעַדִּי מִינָה דְּהוּא בְּכָלֵל וְכַתְּב דְּקָרָא. וְנוֹרְאוֹת נִפְלְאוֹתֵי עַל הָרַב שַׁע"ר ז"ל הִנְז' שְׁהִבִּיא לָנוּ לְשׁוֹן ב"י שְׁכַתְּב דְּכַתְּב הָעֵפּוֹ"ם כִּינּוּן דְּנִהְגוּ לְכַתְּנָב בְּהֵם כְּתָבִים הֶסְכְּמִיִּים הָוִי בְּכָלֵל וְכַתְּב דְּקָרָא.

וּבְאֵמַת חִפְשִׁתִּי חִיפּוּשׁ מְחִיפּוּשׁ וְלֹא מְצֵאתִי לְשׁוֹן זֶה בְּבֵית יוֹסֵף רַק כְּתָב בְּלִשׁוֹן זֶה דְּכַתְּב הָעֵמִים גַּם הֵם כְּתָבִים הֶסְכְּמִיִּים. וְתוּ ל"מ: גַּם מַה שְׁהִבִּיא רֵאזִיָּה מֵהַג"פ.

אֲדַרְבֵּה מְשִׁם רֵאזִיָּה לְהִפְדֵּי. דְּהִכִּי קְאָמֵר כִּינּוּן דְּסִפְר דְּקָרָא לְסִפִּירַת דְּבָרִים הוּא דְאַתָּא.

מְשׁו"ה אֲמַרִּינָן כָּל כְּתָב בְּמִשְׁמַע. וְלֹא מְצָרְכִינָן כְּתָב אֲשׁוּרִית.

אָבֵל אִי הָוִה אֲמַרִּינָן דְּסִפְר דְּקָרָא לְהִכִּי הוּא דְאַתָּא. דְּגַט אִיקְרִי סִפְר לְכָל מִילֵי לָא הָוִה מְכַשְׂרִינָן כָּל כְּתָב בְּגִט כְּמוֹ בִּס"ת.

וְהִינּוּ טַעְמָא דְּלָא מִיקְרִי כְּתָב אֲלֵא אֲשׁוּרִית כְּדִמּוּכַח בִּפ"ק דְּמַג"י בְּהֵיא דְּאִין בֵּין סִפְרִים לְתוֹ"מ וְכ"ו עֵי"ש: וְנִמְצָא דְּדְבָרֵי הַשַּׁע"ר ז"ל בְּמַחִיכ"ת מְמַקּוֹם שְׁבָא הוּא מְוַכְרַע. דְּנִרְאָה בְּעִלִּיל מְדַבְּרֵי הֲרִשְׁבָּ"א וְרַב"י וְהַג"פ.

דְּסִבְרֵי מְרֻנָּן דְּכְתָב הָעַמִּים אֵינּוּ קְרוּי כְּתָב. מַה שְׁהַכְשִׁירוּ בּוֹ בְּגִט.
מִשּׁוּם דְּלֹא בְּעֵינָן בְּגִט פְּתִיבָה הַנְּקֵרָא תְּכָב. אֲלֵא כָּל שְׁנֵיפֹר בּוֹ מִתּוֹךְ הַכְּתָב שְׁהִיא
מְגֻרְשָׁת מִמְּנֹו כְּשֵׁר.

וּכְמ"ש הִישְׁמ"ח לֵב הַנ"ז. וּמַעֲתָה אֲזִידָא לָהּ רְאִיָּת הַרְב"ש שְׁהִבִּיא מֵאָה"ע לְעַנְיָן גִּט
דְּסִבְר לָהּ מִפְּנֵי הַש"ע דְּכְתָב הָעַמִּים מִיְקָרֵי כְּתָב דְּאוֹרְיִיתָא לְעַנְיָן שְׁפָת.

וּכְמ"ש בְּעֵינֵינֵינוּ: גַּם הָרַב חֲכָמַת שְׁלֵמָה עַל ש"ע אָה"ע ס' קכ"ו תָּמָה עַל הַרְב"ש. מְהָא
דְּכְתָב הַח"מ וְהִבִּיאֵנוּ גְר' הַרְב"ש בְּס' קכ"ג שְׁאָם כְּתָב הַגִּט בְּשִׁמְאָל דְּכְשֵׁר.

אֲף שְׁבִשְׁפָת לֹא הוּי כְּתָב וּפְטוּר. מִשּׁוּם שְׁבִשְׁפָת בְּעֵינָן מְלֵאכָת מְחֻשְׁבָת מִשְׁא"כ לְעַנְיָן
גִּט וּא"כ י"ל לְגַבֵּי כְּתָב נְמִי פִּינָן שְׁאִינוּ כְּתָב יִשְׂרָאֵל.

לֹא הוּי מְלֵאכָת מְחֻשְׁבָת. וְגַם לֹא דְמִי לְמִשְׁפָּן שְׁשָׁם הוּי כְּתָב יִשְׂרָאֵל.

וּבְגִט נְמִי. דְּלֹא בְּעֵינָן מְלֵאכָת מְחֻשְׁבָת.

ע"כ כְּשֵׁר בְּכְתָב נְכָרֵי כְּמוֹ שְׁפָתָב בְּשִׁמְאָל. ע"כ: אֵיבְרָא לְפִי מַה שְׁפָתָבְנוּ בְּדַעַת מְרֻנָּן הַב"י
בְּאָה"ע דַּס"ל דְּכְתָב הָעַמִּים לֹא מִיְקָרֵי כְּתָב.

וְנִמְצָא שְׁאִין בּוֹ אִיסוּר רַק מְדַרְבָּנָן. דְּהַשְׁתָּא עוֹמֵד לְנִגְדָנוּ מ"ש בְּב"י א"ח ס' רמ"ד לְעַנְיָן
מְכָס כְּמ"ש לְעִיל.

דְּמוּכָח לְהַדְיָא מְשָׁם דְּהוּי דְּאוֹרְיִיתָא. וְהִנֵּה הִישְׁמ"ח לֵב תִּיְרָץ לָהּ וְהִבִּי"ד הַשְׁע"ר ו"ל
דְּמ"ש בְּב"י דְּסֵתָם מְקַבְּלֵי מְכָס צְרִיכִין לְכַתְּוֵב הַפְּנוּנָה דְּר"ל דַּא"כ גַּם הִיְהוּדִים הַקּוֹנִיִּים
הַמְכָס עַל הַסֵּתָם הֵם כּוֹתְבִים.

וּא"כ יֵשׁ בְּמְכָסִים מְלֵאכָה דְּאוֹרְיִיתָא פִּינָן שְׁהִיא פְּתִיבָה שְׁלָנוּ. וּמַעוֹלָם לֹא דְבַר הַרְב"י
ו"ל שְׁשָׁם עַל כְּתָב שְׁלָהֶם ע"כ.

וְכַף הַבֵּין הָרַב וַיֵּאמֶר יְצַחְק ו"ל בְּשׁו"ת א"ח ס' כ"ז דָּף י"ח ע"א עֵי"ש. הַאֲמָנָם בְּאַמַּת
דְּבָרֵי רַבֵּינוּ ב"י.

אִין מְקוּם לְהוֹלָמָם עַפ"י פְּרוּשׁ זָה. דְּבְאַמַּת לָאו לְעַנְיָן הִיְהוּדִים מִיְתְּשִׁיל.

אֲלֵא הָכִי קְאָמַר רַב"י. דְּמַעֲיָקְרָא מִיְקָשֵׁי שְׁהָרֵי אִין בְּקַבְּלַת הַמְכָס שׁוּם אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא
וְאִף אִם קוֹבַע מְלֵאכְתּוֹ לְגוּי בְּשְׁפָת שְׁרֵי בְּקוֹבְנֵלָת.

וְע"ז מְתָרֵץ דְּסֵתָם מְקַבְּלֵי מְכָס צְרִיכִים לְכַתְּוֵב, וְאִם פֶּן כְּשִׁקוּבַע לְגוּי לְקַבֵּל הַמְכָס בְּשְׁפָתָ
אֲף בְּקוֹבְנֵלָת הוּ"ל כְּקוּבַעוּ ג"כ לְכַתְּוֵב וְהָא אֵיכָא מְלֵאכָה דְּאוֹרְיִיתָא. וּבְנוּדָאי מַה שְׁפּוֹתָב
הַגּוּי הֵינּוּ בְּכַתִּיבָה שְׁלָהֶם.

וּאִפִּי"ה קְרִי לִיָּה דְּאוֹרְיִיתָא. אֲשֶׁר לֹא כֵּן אִם הוּא כְּפִירוּשׁ הִישְׁמ"ח לֵב מַה מְתָרֵץ הַרְב"י
עַל קוֹשְׁיָתּוֹ וְכֵן ע"י הַשְׁע"ר וְכ"ן דַּעַת הַנוּבִי"ת א"ח ס' ט: אֲלֵא דְעַם כָּל זָה אִין
סְתִירָה לְמ"ש בְּדַעַת מְרֻנָּן ב"י בְּאָה"ע.

אֲחַר שְׁנִדְקָדַק קִצָּת בְּדָבָרֵי ב"י אֵלוֹ דְּס' רמ"ד הַנ"ז. וְהוּא דְּתִירָץ שְׁשָׁם שְׁנֵי תִירוּצָם עַל
מַה שְׁהִקְשָׁה דְּבְקַבְּלַת הַמְכָס לִיכָא מְלֵאכָה דְּאוֹרְיִיתָא.

ת"י ה"א דסתם מקבלי מקס צריכין לכתוב. והא איפא מלאכה דאורייתא ות"י ה"ב.
ועוד י"ל דלא שאני לן באמירה לעפ"ם שלא במקום מצנה. בין מלאכה דאורייתא
למלאכה דרבנן.
ע"כ.

דיש לדקדק דמאי דנחקקה בת"י ה"א עד שהוצרך לת"י ה"ב. שאדרבה ת"י ה"ב לגבי
ה"א פיהודה ועוד לקרא (קידושין פ"ק) הוא, דכינון שיש פאן איסור דאורי' מה לנו עוד
לאיסור אמירה דרבנן.

אמנם האמת הוא משום דרבינו ב"י כל יקר ראתה עינו מחלוקת הפוסקים בענין פתב
העפ"ם אי להוי דאורייתא או דרבנן. ולא פסיקא ליה מילתא להכריע לצד אחד.
לזאת מעיקרא סלקא אדעתיה לומר דשמא העיקר פדעת האומרים דהוי דאורייתא.
אמטו"ל שתריץ יתיב דיש פאן מלאכה דאורייתא.
בכתיבה של הגוי המקבל המקס. ולא הותר להשפיר הגוי אף בקיבולת ולקבוע לו מלאכה
בשבת.

אלא משום פסידא כמו שתי' הר"מ עיי"ש. אחר זה נדחק דדילמא באמת העיקר הוא
פדעת האומרים שכתב העפ"ם הוא מדרבנן והדרא קושניא לדנפחה שאין פאן בקבלת
המקס איסור דאורייתא.

דגם בכתיבה לדעת האומרים שיהא מדרבנן אין פאן איסור דאורייתא. ולמה לו להר"מ
למיהדר אפרק מי שהחשיף ולתריץ משום פסידא.

לכה קור עוד לומר דמ"מ לא שאני לן באמירה לעפ"ם וכ"ו בין מלאכה דאורייתא
לדרבנן. ואפילו אין פאן כ"א מלאכת איסור דרבנן.

הנה אסור לקבוע לו מלאכה בשבת. אי לאו משום פסידא.

פהיא דפ' מי שהחשיף וכ"ו דהשתא הכא לפי האמור דלא הכריע הרב"י בזה. ולאגילה
לנו דעתו הקדושה כמאן אגלה.

אין לנו להכריע בדברי קודשו ולומר דסבירא ליה דכתב העפ"ם הוי דאורייתא ממה
שת"י בת"י ה"א. דהא עד פאן מצדד בה איצדודי, עד שהגיע לענין גט.

ופשיט לה מדברי הרשב"א ודעמיה דהוי דרבנן וכמזנובר: ואחרי הודיע אלקים' אותנו
את כל זאת. בדעת מרן ב"י ז"ל.

נקל לנבון דעת מ"ש בש"ע בס"י ש"ו שפסק פדברי הא"ז דמותר לקנות בית בא"י
בשבת וכ"ו ולא זכר שר ענין הכתיבה. והנה פתבנו לעיל משם מהרי"ל ואל"י ז"ל שהוכיח
מזה דלא ס"ל למרן ז"ל הא דכתב הא"ז דכתב עפ"ם הוי דרבנן עוד ראיתי אחרי ראי
היפך מזה מ"ש הרב תועפ"ר להרה"ג המלאך רפאל אנקאנוא ז"ל בס"י קמ"ח.

דממה שפיים מורם דבריו על דברי מרן. הכי ס"ל דכתב העפ"ם אינו פתב ואינו אסור
מדאורייתא.

עי"ש.

האמנם האיר ה' את עיני במ"ש הש"ך ביו"ד סי' ע' וסי' פ"א סק"ד. והבי"ד ה' יד מלאכי
ז"ל בכללי הש"ע אות י"ט ובשם הפר"ח ומ"א וש"פ דדרפו של רמ"א בהג"ה בכמה
מקומות.

שכותב איזה דין או איזה פרט על דברי הש"ע בסתם פאילו הרב מוהריק"א מודה לדבריו
ואינו פו. והא דלא פתב וי"א.

הוא משום שדברי הש"ע אין הברע כ"כ עכ"ל. א"כ נמצינו למידין לפי"ז הא דכתב
רמ"א פאן בסי' ש"ו על דברי מרן ופרט דהא דאמרינו חותם ומעלה בערפאות שלהם
הינו בכתב שלהם.

דאינו אסור רק מדרבנן וכ"ו. לאו למימרא דמרן הש"ע מודה לדבריו כמ"ש ה' תועפות
ראם ז"ל שאין זה דעת כל הפוסקים כמ"ש"ל.

וגם ליכא למימר דפסיקא לן מילתא דמרן חולק על מה שכתב מורם כמ"ש מהר"י ואלו
ז"ל. אלא האמת הוא דלא ברירא לן דעת מרן פמאן אןלא.

וכמו שפירשנו בדברי הר"י דס"י רמ"ד ולהכי לא פתב רמ"א וי"א שפראה פחולק עליו.
להיות שלא נראה לו הברע בדברי מרן וכמ"ש הפוסקים הנ"ל שהביא הרב יד מלאכי.

ז"ל: ויש עוד מקום אתי להוכיח בדברי מרן ז"ל. דס"ל דכתב העפ"ם הוא אסור רק
מדרבנן.

והוא שפסק בסי' ש"ז ס"ה וז"ל דבר תאינו מלאכה. ואינו אסור לעשות בשבת אלא
משום נבות.

מותר לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת. והוא שיהיה שם מקצת חולי וכ"ו או מפני
מצוה וכ"ו ויש אסרין הג"ה ולקמן סי' תקפ"ו פסק להתיר.

וע"ל סי' רע"ו ס"ב דיש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא. ע"כ.

וכן נמי פסק בסי' של"א ס"ו לעננן מילה וכ"ו עיי"ש. הרי דפסק דלא התירו אמירה
לעפ"ם במקום מצוה רק דווקא דבר שאסור משום נבות.

אבל לא דבר שהוא אסור מן התורה ויהיש מקילין שהביא רמ"א היא דעת הרב בעל
העיטור. שהביא ה"ן בסו"פ ר"א דמילה.

והביאו ב"י בסי' ש"ז נכתב עליו שהרי"ף והרמב"ם חולקים ע"ז. דאפילו לצורך מילה
לא התירו אמירה לעפ"ם בדבר שאסור מה"ת.

ע"כ.

ובש"ע נמי לא פסק פנותיה בפני המקומות דסי' ש"ז וסי' של"א. וגם רמ"א עצמו
שהביאו פתב עליו לעיל ס"י רע"ו דיש להחמיר.

פי רוב הפוסקים חולקים על סברא זו. וכ"כ הרט"ז סי' ש"י סק"ח שפן הוא עיקר פי הוא
יחיד נגד רבים.

וכ"כ הרב"ש ע"כ. והשתא לפי פסק זה איכא למימר דמרו סבירא ליה דכתב העפוי"ם
הוי דרבנן, ומשו"ה הקונה בית בא"י דהתירו לומר לעפוי"ם נכותב אונו בשבת.

היינו בכתב שלהם שהוא מדרבנן דלא התירו אמירה לעפוי"ם במקום מצנה רק שבות
דרבנן. אבל אם אמרנו דס"ל דהוי דאורייתא.

היאך ינצדק לומר שהתירו אמירה לעפוי"ם בדבר שאסור מה"ת. ואין לומר דאפתי אין
ראיה מפסק זה דשאני ההיא דמשום יישוב א"י התירו אפילו בדבר שאסור מה"ת וכמ"ש
התו"ס בגטין דף י"ז ובפ' מרובה דף פ' וכדתרצינו לעיל בדעת הרשב"א.

וגם מרו נמי בשיטת הרמב"ם אמרה להאי. פסקא.

שהוא בעל שמועה זו דלא התירו אמירה לעפוי"ם במקום מצנה רק באיסור דרבנן. כמ"ש
בפ"ו ה"ש ה"ט.

ושמענו ליה להרמב"ם שכתב דבכל כתב ובכל לשון חייב דאורייתא ואפי"ה כתב שם
הקונה בית בא"י שאומר לעפוי"ם נכותב בשבת. וגם בהדייא פתחה הרב המגיד שם הי"א
דלגבי הקונה בית בא"י התירו שבות גמור.

ע"כ.

ומעתה לפי האמור אין ראיה למור דמרו ס"ל דהוי דרבנן. שתי תשובות בדבר חדא
שמצאנו ראינו לו בב"י סי' ש"ז שהביא משם הגהות פ"ו בשם סה"ג בשם ר"י דדוקא
משום מילה שהיא גופה דחייא שבת התירו אמירה לעפוי"ם או משום יישוב א"י בדבר
שאין בו אלא משום אסור שבות.

ע"כ.

הרי דגם משום יישוב א"י לא התירו אמירה לעפוי"ם. רק בדבר שאין בו אלא משום
איסור שבות.

ולא מצינו לו לרבינו ב"י דפליג על סברא זו. ואם איתא דסבירא ליה כשיטת הרמב"ם
ידעמיה.

דמשום יישוב א"י התירו אמירה לגוי בשבות גמור. לא הנה נמנע מלגלות דעתו בזה:
וזאת שנית דיש לדקדק קצת שהרי דרו המלך מרו הש"ע להעלות על שולחנו.

מאי דפסיק לה בדעת הרמב"ם. בלשון הרמב"ם ממש.

והכא בלוקח בית בא"י למה הפריז על המדה ושבקיה ללשון הרמב"ם וכתבה בלשון
הא"ז מותר לקנות בית וכו', ומה גם שלשון הרמב"ם. הוא עצמו הלשון המנוכר
בברייתא הקונה בית וכו' ואם הוא שפא להשמיענו חידוש שמותר לקנות לכתחלה
בשבת מה שלא שמענו בלשון הברייתא והרמב"ם שפתבו הקונה וכו' דדוקא מי שקנה
בע"ש הוא שמותר לכתוב בשבת ע"י נכרי.

אבל אסור לקנות לכתחלה בשבת. וכמ"ש הכנה"ג.

בהגב"י שם. וכ"כ המ"א ומטו בה משם הרב משפטי צדק שכתב הריב"ש והרא"ש ז"ל.

אי משום הא לא איריניא. דגם אי הנה נקיט כלשון הרמב"ם הקונה וכו' הנה שמעינן דגם לכתחלה מותר לקנות בשבת.

אי הנה פשיטא לן דסבר לה פהרמב"ם. שהרי הרמב"ם התיר לומר לגוי לכתוב שטר על זה בשבת.

ולדידיה הוי פתיבת הגויאסורה מדאורייתא. א"כ פשוט הוא שפישם שהתירו שבות גמור באמירה לגוי משום יישוב א"י, פן התירו להישאל לקנות לכתחלה שאין בו אלא שבות דמה לי שבות דאמירה לגוי.

מה לי שבות דקנייה (עיין שיו"ב מ"ש משם מהר"י ואל"י) וא"כ למה נקט לשון הא"ז. אם לא שתאמר.

דמין ז"ל גילה לנו טפח בדעתו הקדושה שנוטה לדעת הא"ז בכונה מילתא. דלא התירו אמירה לגוי משום יישוב א"י.

אלא בדבר שאין בו כ"א שבות דרבנן ובקנייה נמי לא עביד ולא מידי אלא שמראה לו פיסים של דינרים וכו' כמ"ש בב"י משם הא"ז. ושמעינן שפיר דדעתו לומר שכתב הגוי אינו אסור אלא מדרבנן.

ולהיות שהדבר נוגע לאיסור שבת החמורה. פסה טפחיים ולא גילה לנו דעתו הקדושה שהוא מדרבנן.

עד שהגיע לפרק המגרש לענין גט. וגילה דעתו בב"י דכתב עפ"י"ם לא מיקרי פתב וכדאמרו: כלל דמילתא בהא סלקינן בהא נחתינן.

דב"ז שנוי במחלוקת הראשונים ז"ל. ומין ז"ל אין הכרע בדבריו.

ואין בידינו רק מה שהכריע מור"ם ז"ל שפסק כהא"ז שכתב העפ"י"ם אסור מדרבנן. וכדאי הוא מור"ם ז"ל לסמוך עליו בזה דלא שבקינן ונדאו של מור"ם מפני ספיקו של מין ז"ל.

וכן כתב הניא"ץ בא"ח סי' א' עפ"י דרכו בקודש ז"ל ואף את"ל דיש להסתפק בדעת מין מ"מ אחר שמור"ם פסקו. הכי נקטינן עכ"ל.

וכן דעת הנוב"י ז"ל שבסי' ל"ג הנה מתפנין להוכיח מהגמרא פדעת הרמב"ם כמש"ל. וגם בסי' כ"ט הביא שכתב ב"י בסי' רמ"ד לענין מקס שכתב העפ"י"ם אסור מדאורייתא. ובמסקנתו כתב ז"ל ואנן על הרמ"א סמכינן דסובר שגוף הפתיכה של פתב גלחות אינו אלא שבות. ואף שהב"ש חילק.

ועיין במג"א וכו' אעפ"כ פדאי רמ"א לסמוך עליו עכ"ל. דהשתא יקשה לן למה תלה המחלוקת בהב"ש.

הרי סמוך ונראה הביא דברי מין ב"י עצמו דס"ל דכתיבה דגלחות הוי דאורי' אלא דמצד איצודי. עפ"י הסברות החולקים בכתב העפ"י"ם וכנז"ל.

אמטו"ל קאָמער פּינן דערן מספּקא ליה מילתא כּמאן אַזלאַ ורמ"א פּשיטא ליה. אַנן על רמ"א סמכין.

ולחכי תּלה המּחלוקת בהב"ש שְהוא מפרש בדעת מרן פּו. אַבּל לָא מצי למימר דערן ב"י חולק בפּשיטות ועיין שם בהשע"ר מ"ש בּוזה: ואח"ז בּא לידי ספר הגאון חת"ס ז"ל.

וּראיתי מ"ש בחח"מ סי' קצ"ה דכתב גלחות פּתב גמור הוא וְלָא דמי לכתב משיט"א שְהתיר הרב תולדות א"ו שְהביא רב"י בסי' תקמ"ה לכתוב בו בחוה"מ.

דשאני פּתב משיט"א פּינן דבעינן פּתיבה תּמה. אַבּל פּתב גלחות פּתב גמור הוא.

ועל מ"ש הנובי"ת סי' כ"ט. פּתב הרב ז"ל דיפה פּתב הגאון.

דאיהו עסיק באיסור דרבנן ע"י גוי דלרמ"א הנה שבות דשבות. ולשאַר פּוסקים הוי שבות אַחד.

ולנה פּתב דכפהמ"ר כּמו עובדא דהתם יש לסמוך בדרבנן ארמ"א. דבין פּו ובין פּו דרבנן הוא אַבּל לכתוב ישראל בעצמו.

חלילה חלילה. דודאי הלכה פּסוקה דלא כהג"ה הנז"ל ותייב חטאת עכ"ל: והנה עם היות שדברי קודשו אין בהם די הַכרע אליבא דערן.

עכ"ז יש עוד מה לפקפק בדב"ק בהורמנוּתא דכבוד הדרת גאון תּורתו. תּדא מ"ש דכתב משיט"א אינו פּתב גמור וכתב גלחות הוי פּתב גמור.

הרי הוכחנו לעיל מדברי הרשפ"א והרשפ"ץ ז"ל שכתב משקי"ט והוא עצמו פּתב משיט"א דינו שנה לכתב העמים. ושניהם פּאחד לָא מיקרו פּתב.

וכמ"ש הגמ"י פ"א ופ"ז מהלכות תּפלין דכתב גלחות וכתובה דקה שלנו. שוו בשיעוריהן וְלָא מיקרו פּתב: ומ"ש על דברי הנוב"י וכו' משטחיות דבריו נראה פּשוט דלאו להכי נחית.

אַלא דעתו לסמוך על דעת רמ"א פּינן שְלָא מצא הַכרע בדעת מרן וכנז"ל. ותדע שְהוא פּו שְהרי יצא לדון במ"ש הש"ע סי' רנ"ב ס"ב שאפילו קיבולת אסור בבית ישראל.

אם הוא רק במה שְהנכרי עושה מלאכה גמורה. דבזה חיישינן למראית העין שְיאמרו שישראל צנהו לעשות בשבת.

אַבּל אם עושה דבר שאינו אַלא משום שבות. אולי פּולי האי לא חששו לחשדא.

ונדחק ממ"ש רב"י בסי' רמ"ד שְהקשה על הר"מ שְהרי דבר זה דקבלת המכס ע"י גוי פּרהסיא הוא ובכה"ג ליכא מאן דשרי אפי' בקיבולת הרי דאף בשבות דשבות חיישינן לחשדא דקבלת המכס היא עצמה שבות.

וע"י גוי הוי שבות דשבות. ותירץ שאולי הב"י לא הקשה זה אַלא לתירוץ הראשון שגם במכס יש איסור תּורה שְהיא הפּתיבה.

אַבּל לתירוץ השני אולי יש חילוק בין שבות למלאכה ע"כ. הרי דתפס עיקר פּתירוץ השני דב"י שאין בכתיבה איסור דאורי' ואם יקשה לו תירוץ ראשון.

הלא פֶּבֶר פֶּתְבֵנו דְכִינּוֹן שְׁלֵא מְצָא הֶכְרַע בְּדַעַת מְרֵן ב"י סְמָךְ עַל דַּעַת רַמ"א דְפִשְׁיטָא לִיה: וְאִין מְקוּם לֹמַר דְלֵא פֶתֶב הַנוּב"י כֵּן אֶלָּא אַאִיסוֹר מְקַח וּמְמַכֵּר. דְפִשְׁיטָא לִיה מְעִיקְרָא שְׁאִין בּוּ אֶלָּא מְשׁוּם שְׁבוּת.

דְלֵא הִיא. דְגַם אַאִיסוֹר פֶּתִיבָה קָאִי.

דְאָסִיק לְמִילְתֵיהָ פְּדַעַת הֶרַמ"א כִיעו"ש: וּמ"ש שְׁהוּא חֵיב חֲטָאת. כֹּל הַרְוָאָה יִתְמָה. כִינּוֹן שְׁהוּא מְחַלְקַת הַפּוֹסְקִים הֶרַא' ו"ל. הִכִי מִיִּתִי חֲטָאת לַעֲזָרָה מְסַפֵּק וְהֵלֵא לְדַעַת הָאוּמְרִים.

דְאִיסוֹר פֶּתִיבַת הַעֲמִים הוּא מְדַרְבְּנָן. לְדִידְהוּ הו"ל כְּמַקְרִיב חוֹלִין בְּעֲזָרָה.

וּכְעִין קִנְשִׁיא זֹו הַקְּשָׁה עֲלִיו ה' כְּמַהֲרִי"א אַבּוּלְעַפְיָא ו"ל הוּב"ד בְּסַה"ב יִשְׂא אִישׁ ו"ל בַּחֲהָ"ע סִי' א'. שְׁהַגָּאוֹן חַת"ס ו"ל הַנ"ז פֶּתֶב בַּחֲהָ"ע סִי' י"ט בְּעִנְיָן פְּרוּת שְׁפָכָה וְנ"ל דְטוּב לֹמַר לְהֵם שְׁהוּא פְּלוּגְתָא דְרַבְּנֹותָא.

וְלוֹקָה עַל כֹּל בִּיאָה וּבִיאָה ע"כ. וְכַתֵּב עֲלִיו דְכִינּוֹן שְׁהוּא סְפֵק סְרִיס מְפַח מְחַלְקַת רֹבַח הַפּוֹסְקִים עִם הֶרַא"ש וְדַעַמִּיהָ.

הִכִי לְקִי. דַּהוּ"ל הַתְּרַאת סְפֵק וְדוּחַק לֹמַר דְלְקִי לְדַעַת הֶרַא"ש, דְגַם הֶרַא"ש מוֹדָה דְלֵא לְקִי.

כִינּוֹן דְהֶרַמְב"ם ס"ל דְכָשֵׁר לְבוּא בְקָהֶל. וְגַם לְהֶרַא"ש לִיכָא אֶלָּא אִיסוֹר תוֹרָה.

ע"כ.

וְהָא גַמִי אִיכָא לְמִימַר בְּנִדּוֹן זֶה. וְהַנְרָאָה לֹמַר דְהַגָּאוֹן חַת"ס לֵא פֶתֶב כֵּן אֶלָּא לְמִיגְדַר מִילְתָא וּלְמִרְמִי אִימְתָא.

כְּעוֹבְדָא דְהֵתָם שְׁהַקִּילוּ בְּאִיסוֹר שְׁבַת לְפַתּוּחַ חֲבוּתִים וְכִינְצָא: וְעוֹד אֲנִי אוֹמַר דְגַם לְדַעַת הָאוּמְרִים דְמְרֵן ב"י דַּעַתוֹ נוֹטָה לֹמַר דְהַנִי דְאוּרִייתָא, מ"מ אִינוּ אֶלָּא סְפֵק שֶׁל תוֹרָה בְּהִיּוֹת הַדָּבָר שְׁקוּל וְתִלוּי בְּמַחְלְקַת הֶרַאשׁוּנִים ו"ל, וְתִלְיָא הָאִי מִילְתָא בְּמֵאִי דְקִי"ל סְפִיקָא דְאוּרִייתָא לְחוּמְרָא.

אִי הִנֵּי דְאוּרִייתָא אוּ דְרַבְּנָן. וְהַנֵּה הֶרַמְב"ם ו"ל פֶּתֶב בְּפ"ט מ"ה טְנוּמָאת מַת הִי"ב.

כֹּל הַסְפִיקוֹת בֵּין בְּטוּמָאוֹת בֵּין בְּמַאֲכָלוֹת אִיסוּרוֹת, בֵּין בְּעֲרִיּוֹת וְשִׁבְתוֹת. אִין לְהֵם אֶלָּא מְדַבְּרִי סוּפְרִים.

וְאִין טְמֵא מַה"ת אֶלָּא טְנוּמָאת וְנֹדָאִי כְּמוֹ שְׁפִיאָרְנוּ בַּה' א"ב וּבְכַמָּה מְקוּמוֹת. עַכ"ל.

וְנִחְלְקוּ עֲלִיו הַרְשָׁב"א וְהַר"ן בְּסוּף פֶּרֶק בְּתֵרָא דְקִינְדוּשִׁין וְסְבָרִי לֵה דְסְפִיקָא דְאוּרִייתָא לְחוּמְרָא. הִנֵּי אִיסוֹר דְאוּרִייתָא וְעִינֵן בְּב"י יו"ד ס"י רַכ"ח דָּף קמ"ט בְּתִשְׁבַּת הַר"ן מ"ש עַל זֶה.

אֶלָּא שְׁהַרְבַּ מַהֲרִימ"ט בַּח"ב תְּשׁוּבָה א' מוִי"ד וְהַפְר"ח בְּכָלְלִי ס"ס הָאָרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם. וְהַעֲלוּ בְּמַסְקְנָתָם לְהַכְרִיעַ פְּהֶרַמְב"ם וְעִינֵן לְהַרְבַּ אַרְעָא דְרַבְּנָן אוֹת סְמָךְ בְּמ"ק וּבְתֵרָא.

וילהגאון רבינו חיד"א בעין זוכר אות סמך' שכתב שכל מה שהשיגו מהר"ם בן חביב ז"ל להפר"ח בזה. אין טענה על הפר"ח ולק"מ שהעיקר פהרמב"ם.

שכל ספק רחמנא שרייה. אלא שאסרוהו מדברי סופרים: והשתא ה"א פ"ן שדבר זה במחלוקת שנוי.

אפילו תימא שדעת מ"ן נוטה לדעת האומרים שהוא דאורייתא אינו אלא ספיקא דאורייתא ולחומרא דהוי מדרבנן פדעת הרמב"ם. ונמצא דלכ"ע לא הוי איסורו אלא מדרבנן.

וא"כ מעתה בנדון שלפנינו שזה האיש שפוטב פתב העכו"ם בשבת. אין אתה יכול לעשותו מומר מדאורייתא נדאי.

להיות דלא פסיקא לן. מילתא דאיסור פתב העכו"ם הוא מדאורייתא ואינו אלא ספק מומר.

ונמניא לההיא דקידושין דע"ג ע"א ממזר נדאי הוא דלא יבוא, הא ספק ממזר יבוא דאורייתא פדעת הרמב"ם. ונמצא פ"ן שהוא ספק מומר.

ואתה פא לאנסרו מדרבנן. הו"ל מומר דרבנן ואין שחיטתו נבילה וכמ"ש לעיל: קנצי למילין לכל דברות ולכל אמירות.

עם היות שהראיתי פנים בכחא דהיתירא פ"ד ה' הטובה עלי. עכ"ז לא מלאני לבי חלילה להכריע הלכה למעשה נגד כמה דעות הפוסקים ראשונים ואחרונים שחולקים בזה ומה גם לחומר הנושא איסור שבת התמורה.

אף בזאת יאות לי להצילו מאיסור נבילה. סמכתי עמ"ש רז"ל בפ"ק דקידושין דף כ"א מוטב שיאכלו יש' בשר תמותות שחוטות.

ואל יאכלו בשר תמותות נבילות. ולכן נתתי לו רשות לשחוט עופות דוקא לצורך עצמו ולא לצורך אחרים ואף גם זאת דוקא במקום שאין שם שוחט בכשרות.

הא לא"ה לא. ואני תפלה יאיר עינינו במאור תורתו.

לכונן דין אמת לאמתו. אכ"ר החו"פ בס"ן ע"ת תמושנת יע"א התרצ"ז ע"ה מסעוד הפה"ס"ט: סימן ב עוד זה מדבר על ענין הראשון למעלת הרב המופלא.

וכבוד ה' מלא. מןכתר בנימוסי.

נזר אלקי"ו על ראשו. קדוש צניע ומעלי, יושב בשבת תחפמוני.

שלומי אמוני פל חקך שטועמו אומר לי לי. מר ניהו רבה'.

כקש"ת כמוהר"ר שלמה הפה"ן נרו' יאיר ברוב עז ומעצומות. ושלום עד בלי גרס: רב' טוב' לבית ישראל.

מקבלה ואילך מקתבו הבהיר ותשובת"ו הרמת"ה חדאי נפשי. ויאורו עיני בתורה התמימה.

בנוי"ת ברמה. משנה שלימה ועיני לשמא נטלית נתמיד בריאותו ויאריו ימים על ממלכתו ביקר ת"ת גונלתו על התורה ועל העבודה אמן: מידי עוברי על דברי קודשו פעמים שלש ובינותי בהם והנה פולם טהורים וברורים מאירים פספירים הגם הלום שהם נגדיים לתשובתי אשר פתבתי בעניותי הנה סהדי במרומים.

פי עלתה על ראש שמחתי שפה חובתנו וכה יפה לנו לשקוד על דלתותי התורה הקדושה מפי סופרים ומפי ספרים לכיון לאמיתה של תורה עד יצא כנגה צדקה הלכה ברורה. כמשה מפי הגבורה.

האמנם גם אנכי לא אחשה פי עוד הפעם לתרץ דברי קודשו אחת לאחת בשובה ונחת. עם היות שדברי קודשו אעגדם עטרה לראשי.

ואנני עשויה כאפרקסת לשותות בצמא את דבריו. עכ"ז כאשר אוסיר להביט בעומקה של הלכה ולשאוב מבאר הרבים הנהו רבנותא שמהם נובעים דברי מרן ב"י.

ועיני הדיוט פמוני חנה הנית בקצה האר"ש פי דבק"ו לא באו לכלל ישוב. ובריש כל מראי"ן סלח נא אנכי מבקש מהדרג"ת שידוניני לכף זכות ואל יאשימיני ח"ו אם באתי באיזה פר"ט הבצי"ר להשתעשע בדברות קודשו ולדקדק בהם פי תורה היא וללמוד אני צריף.

וה' ינחני בדרך אמת: הנה נא הואלתי לדבר אל אדוני כסדרן של כתובים אחרון שהוא ראשון. והוא במה שהשיב על מה שהעליתי במצודתי להוכיח דמומר דרבנן לא מיקרי מומר ממה שפסק מרן ז"ל בסי' י"א השוחט בשבת שחיתתו פשרה וכו'.

דאי משום הא לא איריניא. ואין בידינו לומר דמרן ז"ל הכי ס"ל שהרי סברת התוס' שפתבו בחולין דמשום פ"א אינו נעשה מומר.

לא אתיא פדעת הר"ן. דהר"ן סבר שחיתה ראשונה הוא דכשרה ומשם ואילף פסולה. והתוס' לא כן דעתם אלא גם בשחיתה שאחר הראשונה כשרה. עד שיהא רגיל בכף.

וכמו שפתבו בפרק הדר דף ס"ט ד"ה והוציא וכו' כפי מה שפירש ר"י וכו' וכמ"ש רעק"א בחידושו בשיט' התוספות הללו וכו' ואף מרן שפסק פדעת התוס' דעתו נמי הכי דאינו מומר עד שיהא רגיל וא"כ אף אם נאמר דחילול דרבנן נקרא מומר.

עכ"ז שחית' כשרה. דאינו נקרא מומר אף במלאכה גמורה בפעם ראשונה עד שיהא רגיל ע"כ תוד"ק: האמנם כד דייקת שפיר אין מקום לסברא זו להולמה בדברי התוס' הנו'.

שהרי יגיד עליו ריעו מה שפתבו בסנהדרין דף ס"א ד"ה ר"ל אומר מותרת וכו' אי נמי אפילו באכילה מותרת כיון שלא היה מומר מעיקרא ובשחיתה זו הוא דנעשה מומר עכ"ל דמלשון זה מוכח שפיר דמשחי' רא' ואילף שחי' פסולה שהרי בשחי' רא' נעשה מומר ואוסר מכאן ולהבא.

ואם הוא שאינו נעשה מומר עד ג' או ד' פעמים. א"כ מאי קאמרי הקא דבשחיתה זו נעשה מומר.

הרי עד עתה לא נעשה מומר אפי' בפעם שנייה. אלא ודאי כדאמרן.
וא"כ פיון שפירושו דבריהם בשמועה זו דר"ל וכו' בסנהדרין. משם אנו למידים לכל
המקומות אשר כתבו ענין זה.

דמשום פ"א לא נעשה מומר. שפירוש דבריהם הוא לומר דמשום פ"א לא נעשה מומר
לאסור שחי' זו הרא' אלא משם ואילך.

שהרי בחולין מיימי ראיה מההיא דר"ל וכו' וא"כ ע"כ לומר דמשמעו שנה. גם לשון
התוס' דעירובין שמפרש ר"י דמומר לא שינה אלא ברגיל לחלל שבתות וכו' הכי נמי
משמע דפעם ב' מיקרי רגיל.

ולא בא לאפוקי רק דוקא פ"א אבל בפ"ב הוי רגיל ומיקרי מומר לכל מידי. וכן משמע
מלשון המרדכי פ' הדר שם וז"ל גם פסק ר"י דבחד זמנא לא הוי מומר וראיה מפ"ק
דחולין השוחט בשבת שחי' כשרה ע"כ הרי דשמעין ליה דקאמר מר.

דמאי דקאמר ר"י דמומר לא שינה אלא ברגיל וכו'. פירושו דוקא בחד זמנא וכן בהג"א
פ"ק דחולין הגהה המתחלת פעמים ג' כמ"ש הגהות הב"ח דכצ"ל השוחט לע"ז פעמים
ושלש אסור לאכול משחיטתו.

דהו"ל כמו עכו"ם מיהו אותה שחי' שנעשה זה עברין אינה אסורה. ומה שישחוט אחר
כן אין ראיה להיתירא.

אעג"ב שלא עבד עכו"ם אלא פ"א. פ"י ומהרי"ח עכ"ל.

דר"ל דבשחי' ב' וכ"ש ג' מיקרי רגיל ונעשה כעכו"ם ושחיטתו אסורה. אפילו שחט
סתם.

אף אם לא עבד עכו"ם רק פ"א ושחט סתם. עכ"ז אין ראיה ברורה להכשיר לפי שראיה
שדעת התוס' הוא רק דוקא אם שחט פ"ב לעכו"ם.

שאז הוי רגיל ודינו כעכו"ם ממש. אבל אם שחט סתם בפ"ב.

אף שבפעם א' שחט לעכו"ם אין לאסור שחיטתו. אף הג"א מסתפק בדבר.

שמעין מיהת שדעת ר"י שכתב משמו. דבפעם ב' אם שחט לעכו"ם הוי רגיל ושחיטתו
אסורה.

ולא בא לאפוקי רק שחי' א' וכ"כ ה"ר בפסקים בפ"ק דחולין בשם התוספות וז"ל אבל
בתוס' כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחי' הרא' כשרה. שאינו נעשה מומר אלא
משחיטה ראשונה ואילך והביאו ראיה לזה וכתבתיה בחידושיי, ואכמ"ל עכ"ל הרי לך
דמ"ש ה"ר ב"ש התוס' בחידושיו שהביא הגאון רעק"א וז"ל קאי אתוס' דחולין דמשום
פ"א לא מיקרי מומר.

ונמצא דדעת התוס' שפסק מרן וז"ל כנותיהו ודעת ה"ר אהד הם. וכמ"ש הש"ך ביו"ד
סי' י"א סק"ג שמפרש דעת הש"ע דאפי' במזיד ובפרהסיא שחי' כשרה דלא נעשה מומר
באותה שחי' אלא משחיטה רא' ואילך ע"כ.

וכ"כ בסי' ב' ס"ק י"ו וכ"כ הפר"ח סי' ב' וסי' י"א עיי"ש. וכ"כ הב"ח סי' י"א וכן בסי' ד' שפירש לשון התוס' הנז' כמ"ש עיי"ש.

וא"כ כיון שדעת מרן ז"ל ששחיטה הרא' דוקא היא דכשי' פדעת התוס'. מינה שמעינן דדעתו ז"ל דמשום תחי' שחיטה שיש בה איסור דרבנן לא מקרי מומר.

כמ"ש הגאון רעק"א בדעת הר"ן וכמ"ל: ועוד אני אומר לפי קוצ"ד דמילתא פדנא אינה צריכה לפנים דכל מעיין ישר יחזו בדעת התוספות דהא דקאמרי דמשום פ"א לא נעשה מומר. פננתם היא להכשיר שחי' רא' דוקא.

אבל לא שחי' שאחריה אם שחט לעפ"ם או חלל שבת, שהרי מעיקרא פי קא מקשו אמתניתין דהשוחט בשבת וכ"ו דנהגוי שחי' מומר סברי מרנן דאפי' בשחי' רא' הוי מומר. דבהכי איירי מתניתין.

וכן משמע מהברייתא דלעיל דף ד' דהמנסה והמחלל וכ"ו דסתמא קתני. ונמצא שפתינרצו בתי' א' התם בפרהסייא והכא בצנעא.

שמעינן שפיר שאין חילוק בין צנעא לפרהסייא אלא בפ"א וכמ"ש המרדכי שם וז"ל אף אם עבד ע"ז או חילל שבת במזיד פ"א ואינו מקביל עצמו לכפור ולעשות בפרהסייא, נראה דהוא לא מקרי מומר לאסור שחי' בדיעבד.

מדאמר ר"ל וכ"ו ע"כ. הרי שכתב שני תנאים פעם א' ולא בפרהסייא וכתב מוהריק"ו בשורש ק"ח דדעת המרדכי פשינויא קמא דהתו"ס עיי"ש.

וכ"כ הד"מ סי' ב'. והדרישה שם ולפי שנדחקו התוספות ממאי דבעי הש"ס לאוקומי מתני' כר"מ.

לזה כתבו ועוד י"ל דגם את"ל דבהכא בפרהסייא. משום פ"א לא מקרי מומר.

נמצא דמיקיל תי' ב' לגבי תי' א' בחד דרגא. דלת' א' בפרהסייא אף בפ"א חשיב מומר לאסור שחיטתו הראשונה נמי ואם הוא דאמרינן דדעת התוס' להכשיר אף בשחי' שאחר הרא' בפרהסייא.

נמצא תי' ב' לגבי תי' א' רחוק טפי. וזה חוץ מדרבם.

ועוד בה דבת' ב' זהו החילוק שבין צנעא לפרהסייא. דאלו בפרהסייא דוקא בפ"א הוא דלא חשיב מומר לאסור שחיטתו.

אבל בצנעא עד כמה פעמים. ועיין בדרישה שם במ"ש ורבנו גלע"ד וכ"ו ולא הנכיר שבפי' בלא פרהסייא נמי.

מיקרי מומר בשעבד כמה פעמים ע"כ. דזה הוי כתי' ב' ומזה הוכיח שדעת רבינו כתי' א'.

עיי"ש.

וא"כ אם דעת התו"ס להכשיר אף בשחי' ב' בפרהסייא מעתה אין חילוק בין צנעא לפרהסייא. אבל לפי האמור ניקא: ומה שקשה לדעת המרדכי דנקט פשינויא קמא

דבמחלל שבת בצנינעא אחר פ"א הוי מומר, דזה היקף דעת רשי' ז"ל ב'פ' הדר שם גבי צדוקי שמחלל שבתות בצנינעא דלא הוי כגוי ומבטל רשות ע"כ.

כבר תי' הרב בכור שור בחידושי' לחולין שם. די"ל דבית דאסיקנא בג"מ שם דשבת חמירא כע"ז.

כו"ע מודו דדינו ממשכע"ז. ובע"ז מוכח בכמה דוכתי בג"מ כמבואר שם בדבריו.

דאין חילוק בין צנינעא לפרהסיניא אלא פ"א עיי"ש: ומה שדקדק הגאון רעק"א ז"ל ומצא מקום לומר בדברי התוס' שאף בשח"י שאחר הרא' היא כשי'. ממה שכתבו ראיה מב' אוחזין וכ"ו הגם דאיהו מדנפשיה חזר בו תוך כדי דבור וכתב שם סמוך ונראה כל זה לשיטת התוס' דחולין.

אבל לפי מאי דנקט הראשונים דרק אותה שחי' מותרת וכו' דנראה דכתב פן רק דרף שקו"ט אבל לא לענין דינא. עכ"ז פד תידוק שפיר תמצא שראיתם ברורה.

דדוקא שחי' הרא' היא דכשרה וכשישחונט פ"ב לע"ז מיקרי רגיל ואסורה דהכי מוכחי לה התוס' מההיא דב' אוחזין וכו' דקא משני הש"ס דעסקינן בישאל מומר דר"ל שפבר שחט לע"ז ונעשה מומר.

והוקשה להו השתא פנין שהוא מומר אפי' שחט סתמא בלא שום אהד מפל אלו שחי' פסולה. אבל אי בחדא זמנא לא מיתסר שחי' עד שישחונט פ"ב לע"ז דאז מיקרי רגיל.

ניחא דקתני ששחט לשם אהד מפל אלו. דבלא"ה אם שחט סתם לא מיקרי רגיל לאסור שחיטתו אבל עתה ששחט לשם אהד מפל אלו הרי עבד עפ"ם שנית ומיקרי רגיל ושחי' אסורה.

אלא שאינה אסורה בהנאה. כמ"ש התוס' שם בדרף מ' בד"ה הא דאמר להו וכו' דמיירי שעבדו.

ואעג"ב דלא תשיב אלוה לאסור תקרובתו. כמ"ש רש"י דהר אינו נעשה עפ"ם.

מ"מ עובדו בסייף וכו' עיי"ש, ועיין הרא"ש מ"ש שם בשם ר"י וכו' כיעו"ש: ושבת' אני ואראה מ"ש המל"מ ז"ל בפ"ג מהלכות שגגות וז"ל ודע שזה שכתבנו דמאי דאמרין דמומר לע"ז או לחלל שבת דהוי מומר לכל התורה כולה שהוא דוקא מי שרגיל בכף.

הוא מחלוקת קדום בין אבות העולם, והנה התוס' בפ"ק דחולין כתבו דמשום פ"א לא תשיב מומר ע"כ. הרי דס"ל דבפ"א לא הוי משונמד אף שחילל בפרהסיניא.

וכן בע"ז וכו' מההיא דהשוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז וכו' ר"ל אומר מותרת וכו'. ואין לומר דשאני התם דבאותה שחיטה שהוא נעשה מומר.

הוא דאמרין דשחיטתו כשרה. משום דשחיטתו ופסלותו באים כאחד.

אבל לעולם אם שחט עוד שחיטה סתם שלא חילל שבת ולא עבד ע"ז כ"א פ"א תהנה אסורה. הא ליתא.

שְׁהָרֵי הַתּוֹסְפוֹת הַכְרִיחוּ עוֹד סְבָרָתָם מֵהֵיכָּא דְסו"פ שְׁנֵי דְחֻלְיִן בְּשָׁנִים אוֹחֲזִין וְכו' דְּאוֹקְמִינּוּ בְּיִשְׂרָאֵל מוֹמְרָ וְכו' וְתִפּוֹק לִיָּה דְבִלְא"ה פְּסוּל. אַבְל אִי בְּחַד זְמַנָּא לָא אִיְתָסְר נִיחָא ע"כ.

הָרֵי מְבֹאָר דְס"ל דְּבַחְדָּא זְמַנָּא לָא חָשִׁיב מוֹמְרָ לְכָל הַתּוֹרָה כְּוָלָה. וּבַחְוֹס' פ' הָדָר פְּתָבו דְּמֵאֵי דְאַמְרִינּוּ דְמוֹמְרָ לַח"ש אִינוּ אֶלָּא בְּאָדָם רְגִיל וְכו' וְדַבְרֵי הַתּוֹס' הִלְלוּ הֵם כּוֹלִלִים יוֹתֵר מִמ"ש בְּחֻלְיִן.

וְאַפְשָׁר דְאַפִּילוּ פ"א אוֹ שְׁתִּים לָא הָנִי מוֹמְרָ לַכַּהֲת"ו כְּוָלָה. וּמִתְשׁוּבַת הַרְשָׁבָ"א שְׁהִבִּיא מָרְן בְּב"י ס' קי"ט נִרְאָה דְס"ל דְּבַעֲיָנּוּ שְׁיִחְזֹק ג"פ בְּחִילָל שְׁבַת וְאָז עוֹשָׂה יי"נ מְשׁוּם דְּהָנִי כְּמִשְׁוֹמֵד לַכַּהֲת"ו, אַבְל בְּפ"א אוֹ שְׁתִּים אִינוּ עוֹשָׂה יי"נ וְרֵאִיתִי בַּהֲג"א בְּרִישׁ חֻלְיִן וְנ"ל פְּעָמִים שְׁלֹשׁ אָסוּר לְאַכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ וְכו'.

וְנִרְאָה דְזֶה שְׁפָתַב פְּעָמִים שְׁלֹשׁ וְכו' הִינּוּ כְּדַבְרֵי הַתּוֹס' דְפ' הָדָר דְלָא הָנִי מְשׁוֹמֵד אֶלָּא בְּרִגִיל בְּכָף. וְס"ל דְּבַתְלָתָא הָנִי חֲזָקָה.

וְכֹן נָמִי אוֹתָהּ שַׁחֲיָ שְׁנַעְשָׂה בּוֹ מְשׁוֹמֵד. לְכו"ע כְּשָׂרָה וְכו'.

אִף מֵאֵי דְמִסְפֵּק"ל בְּמָה שְׁיִשְׁחֹט אַח"כ אִין רֵאִיָּה בְּרוּרָה לְהַתִּיר דְאַפְשָׁר דְהִלְכְתָּא כְּרִישׁ"י בְּפ' הָדָר. דְּנִרְאָה דְס"ל דְּבַפ"א חָשִׁיב כְּמִשְׁוֹמֵד לְכָל הַתּוֹרָה.

אוֹ דִּילְמָא בְּתוֹס' דְּעִירוּבִין דְּבַעֲיָנּוּ שְׁיָהָא רְגִיל בְּכָף. עַכ"ל בְּקִצּוֹר לְפִי הַשְּׁיִיף לְעִנְיָנֵינוּ: וְהַגַּם שְׁיִדְעֵתִי מְכַרְעַת כִּי מָף עָרְפִי עָלֵי וּמָה מְנִי יִהְלֹךְ לְבוֹא אַחֲרֵי הַמְּלָךְ אֶת אֲשֶׁר כָּבַר הַסְּפִימָה דְעַתּוֹ דְעַתּוֹ עֲלִיוֹן דְּדַעַת הַתּוֹס' דְלָא מִיקְרֵי רְגִיל עַד ג"פ דְּאָז הִנְחֹזַק לְכָף.

מ"מ בְּהוֹרְמְנוּתִיהָ דְמַר. מְקוּם הַנִּיחַ לִי לְהַתְגַּדֵּר בְּדַב"ק.

וְאַחַר נְשִׁיקַת רְצַפַת עֲפֻרוֹת זָהָב לוֹ כָּל רֵאִיוֹתֵינוּ יֵשׁ לְפַקְפֵּק בָּהֶם. א' מָה שְׁהַכְרִיחַ מִן הַתּוֹס' דְפ"ב דְּחֻלְיִן וְדַפְרָק הָדָר דְשְׁמַעֲיָנּוּ מֵהֶם דְפ"ב אוֹ שְׁתִּים לָא הָנִי מְשׁוֹמֵד לַכַּהֲת"ו.

מֵעַתָּה מָה יַעֲנֶה מֵר נִיהוּ רַבָּה בְּתוֹס' דְּסִנְהֶדְרִין דְס"א ד"ה ר"ל וְכו' שְׁפָתָבוּ שְׁאַפִּילוּ בְּאַכִּילָה מְוֹתֵרַת פִּינּוּ שְׁלֹא הָיָה מוֹמְרָ מְעִיקְרָא. וּבְשַׁחֲיָ זֶה הוּא דְנַעְשָׂה מוֹמְרָ, וְהָרֵי גַם בְּשָׁנֵיהָ עֲדִינּוּ לָא נַעְשָׂה מוֹמְרָ אֶלָּא ע"כ צ"ל דְּרַצָּה לֹמְרָ אִם יִשְׁחֹט פְּעַם ב' לַע"ז אִיגְלֵאֵי מִילְתָּא לְמַפְרַע.

דְּבַשְׁחֲיָ זֶה הוּא דְנַעְשָׂה מוֹמְרָ לְאַפּוֹקֵי אִם שְׁחַט סְתָם לָא הִנְחֹזַק לְמוֹמְרָ. וּמִיָּנָה שְׁמַעֲיָנּוּ.

דְּמ"ש מְפ"ק דְּחֻלְיִן מְשׁוּם פ"א לָא נַעְשָׂה מוֹמְרָ דְר"ל בְּהֵוָה שְׁחִיטָה לָא נַעְשָׂה מוֹמְרָ עַד שְׁיִשְׁחֹט פ"ב לַע"ז אוֹ בְּשַׁבַּת. שְׁאָז הִנְחֹלַט לְמוֹמְרָ.

וּשְׁחִי' אֲסוּרָה כְּשַׁחֲיָ גוֹי. וְא"כ הַשְׁתָּא א"ש מ"ש בְּפ' הָדָר.

דְּלָא הָנִי מוֹמְרָ אֶלָּא בְּרִגִיל. דְּבַשְׁנֵי פְּעָמִים הָנִי רְגִיל.

וְעַל כְּרַחֲמֵי צְרִיף לְהַשְׁוֹת דְּבִרְיָהֶם בְּהַכִּי. אִף שְׁיֵשׁ קִצָּת דְּחֻסָּק כְּדִי שְׁלֹא יִהְיוּ דְבִרְיָהֶם סוֹתָרִים מְמָקוּם לְמָקוּם.

גם ההיא דשנים אוחזין וכו' לשיטתיהו אולי התוס' שכתבו בדרך מ' ד"ה הא דאמר להר וכו' דמייירי שעבדו להר וכו' וכמ"ש הרא"ש בשם ר"י דהשתא הרי שחט פ"ב לע"ז והוחזק מומר. ובלא"ה אין שחי' פסולה.

שְהרי לא שחט רק פעם אחת: ומה שנסתייע מתשובת הרשב"א דבעינן שניחזק ג"פ בחילול שבת וכו' אין הכרח מזה. שְהרי כתב הרב גט מקושך סי' קכ"ג סק"ו דמדברי הרשב"א בח"י לחולין שְהביא משם התוס' ו"ל דאין שם מומר עליו אלא מאותה שחי' ואילך.

דנראה בהדיא דבפ"א מיקרי מומר וכ"כ התב"ש סי' י"א ס"ק י"ב שְהרשב"א בתה"א אף עג"ב שְהביא בשם התוס' לקולא לא הביא כ"א באותה שחיטה. אבל מפאן ואילך הנה מומר.

וא"כ יסתרו דבריו אלו עם מ"ש בתשובה. אלא לענין סתם יינם הקיל ולא לענין שחיטה ע"כ עיי"ש: גם מ"ש בשם הג"א דעד ג"פ הוא דמקרי רגיל וכו' תמיהא טובא קא חזינא הקא על הנח"ה זו דא"כבכתיבה אשורית והוא הפתב המרובעות שכותבין בה ס"ת.

לפי שאין נקרא פתב אלא אשורית. וכ"כ הרמב"ם (אולי צ"ל הרמב"ן) שמוותר לכתוב פסוקים בלי שרטוט בכתיבה שאינה קרויה פתב.

וכ"כ הרב רבינו יונה ו"ל וה"ה שמוותר לכתוב מגילה לתינוק פן ע"כ. וכ"כ עוד לקמן סי' י"ח שכתב מאש"ק אינו קרוי פתב כלל עיי"ש ודברי התשב"ץ הללו מסכימים עם מ"ש מרן ב"י ביו"ד סי' רפ"ג משם תשובת הרמב"ם שכתב אין לכתוב מן התורה פסוקים פסוקים, ואם נדחקנו להביא פסוק לראיה.

נשנה הפתיכה ונעשה סימנים וכו' ע"כ ומ"ש נשנה הפתיכה. הוא מבואר עוד שם ונ"ל מן הראוי שתדע כי פתב אשורי.

כיון שנתנה בו תורה. ונכתבו בו לוחות הברית.

הוא מגונה מאד להשתמש בו רק בספרי קדש. ע"כ שנינו הספרדים פתיבתם ושמו אותותם אותות אחרות עד שנעשה הפתב ככתב אחר להחיר להשתמש בו בדברי חול עכ"ל הרי מבואר דשנינו הפתיכה אינו קרוי פתב.

ועיין בב"י א"ח סי' תקמ"ה שכתב משם רבינו ירוחם בשם ר"ת שמתיר לכתוב בחול המועד בכתיבת משיט"א שְהיא פתיכה דקה בלא שנינו שְהרי לא ניתנה בסיני רק פתיכה גסה, כדאמרינן בשבת דף ק"ג בתיקון סופרים וכתבתם פתיכה תמה בעינן דהיינו גסה עכ"ל.

הרי ממוצא דבר אמה למד דכל מקום שצאמר פתיכה בקרא אינו אלא בכתיבה אשורית א"כ הא"ז דמפסיל פתיכה דקה בגט משום דכתיב בגט וכתב לה. דעתו ו"ל לפסול בגט כל פתיכה.

זולת פתב אשורי. שְהוא דוקא הנקרא פתב.

וְכָל שְׂאֵר כְּתָב לֹא מְקַרֵּי כְּתָב וְכוּן מְפֹרָשׁ עוֹד בְּפִיָּה מ' לְהַרְמֵב"ם בְּמִסְכַּת יְדִים פ"ד וְנ"ל
הַמְשָׁנָה דְאִיתָא הֵתָם מְקַרְא שְׂפָתְבוּ תַרְגוּם וְכוּ' אֵינוֹ מְטַמָּא אֶת הַיְדִים עַד שְׂיִכְתְּבוּ
אֲשׁוּרִית ע"כ וְכָתַב עָלָיו הַרְמֵב"ם וְנ"ל וְהַכְּתָב הַזֶּה אֲשֶׁר אָנוּ כּוֹתְבִים בּוֹ הַתּוֹרָה הוּא
כְּתָב אֲשׁוּרִי.

שֶׁהוּא מְאֻשֶׁר בְּכְתָבוֹ לְפִי שְׂאֵינוֹ מְשִׁתְּנָה שְׂיִפְּוֹל בּוֹ דְמִיּוֹן לְעוֹלָם. לְפִי שְׂאוֹתִיוֹתָיו בְּלִתֵּי
מִתְדַמּוֹת.

לְפִי שְׂאֵינוֹ נִדְבֵק אֹת בְּאוֹת בְּשִׁיטַת כְּתִיבָתוֹ. וְאֵין בְּזֶה כְּשֶׁאֵר כְּתִיבוֹת עכ"ל.

וְכוּן פִּירֵשׁ הָרֵא"ש וְנ"ל שֶׁשֶׁם. וְכוּן פִּי רַבִּינוֹ הָא"ג וְנ"ל.

וּמַעֲתָה דַעַת הָא"ז וְהַפְּלִבוֹ וְהָרֵא"ש בְּתַשׁוּבָה דְקִיּוּמֵי בְּחַד שִׁיטָה וּבְעוֹ כְּתִיבָה אֲשׁוּרִית
בְּגִט כְּמוֹ שְׂפָתְבַב"י טַעֲמִיָּהוּ מְשׁוּם דְקַרְא וְכָתַב לָהּ לְהַכִּי הוּא דְאִתָּא: אָכוּ הַרְשֵׁב"א
וְנ"ל שְׂפָתְבַב"י לְהַכְשִׁיר בְּכָל כְּתָב כַּמ"ש בְּתַשׁוּבָה שְׂהִבִּיא מְרָן ב"י.

דַעַתוֹ מְפֹרָשׁ בְּתַשׁוּבוֹת הַמִּיּוֹחֶסוֹת סִי' קַכ"ב וְנ"ל וְאֵעֲג"ב דְכְּתִיב וְכָתַב לָהּ. לָאוּ לְמִימְרָא
שְׂיִצְטָרֵף כְּתָב אֲשׁוּרִית.

אֵלָא כָּל כְּתָב בְּמִשְׁמַע וְלֹא בָּא לְמַעַט אֵלָא שְׂאֵינָהּ מִתְגַּרְשֵׁת בְּכֶסֶף. כְּדִאִיתָא פ"ק דְקִידוּשֵׁין
וְכוּ' וְעִי"ש שְׂהֶאֱרִיף בְּרֵאיוֹת לְהַכְשִׁיר בְּכָתַב הָעַמִּים אֲעַגְב' דְלֹא מְקַרֵּי כְּתָב ע"כ וְהַבִּיז'
הָרַב יִשְׁמַח לֵב וְנ"ל וְכ"כ מוֹהַרֵיק"ו בְּשׁוֹרֵשׁ ע"א עֲנָף ב' מְשִׁם תַּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א דְלֹא
בְּעֵינֵי בְּגִט כְּתָב אֲשׁוּרִית אֵלָא בְּכָל כְּתָב כְּשֶׁר עכ"ל הָרֵי שְׂמַעֲנוּ וְנִדַע דְמָה שְׂהַכְשִׁיר
הַרְשֵׁב"א בְּשֶׁאֵר כְּתִיבוֹת אַעפ"י שְׂאֵין נְקֻרָאִים כְּתָב.

אֵלָא מְשׁוּם דְקַרְא וְכָתַב לָהּ לָאוּ לְהַכִּי אִתָּא. הִלָּאָה' הָיָה פְסִיל גַּם הוּא כָּל כְּתָב זוֹלַת כְּתָב
אֲשׁוּרִית.

וְכוּן נְמִי מ"ש דְכְּתַב הָעַמִּים לֹא מְקַרֵּי כְּתָב. כְּוֹנָתוֹ רְצוּיָה מֵהֵיא דְאִיתָא בְּמַגִּילָה דְרַף ט'
דְמַתְרַץ מִתְנִי' דְמַס' יְדִים מְקַרְא שְׂפָתְבוּ תַרְגוּם וְכוּ' דְמִיּוּרֵי שְׂפָתְבוּ בְּגוֹפֵן שְׂלֵהֵן דְהִיּוּנֵי
כְּתָב הָעַמִּים.

אֲעַגְב' דְלֹא מִיתוּקְמָא הָכִי. מ"מ שְׂמַעֲיָנֵן מֵיְהֵת שְׂפִיר שְׂיֵשׁ חִילוּק בֵּין כְּתִיבָה שְׂלָנוּ
לְכְתִיבָה שְׂלֵהֵן דְאֵינוֹ קְרוּי כְּתָב וְלֹא מְקַרֵּי סֶפֶר לְטַמָּא אֶת הַיְדִים.

וּמָה גַם דְלָאוּ מְשׁוּם הָכִי נִדְחָה תִי' זֶה אֵלָא כְּדְפָרִיף שֶׁם הַש"ס אֵי בְּגוֹפֵן שְׂלֵהֵן מֵאֵי אִירְגִיָּא
מְקַרְא שְׂפָתְבוּ תַרְגוּם וְכוּ' עִי"ש אָבֵל מ"מ שְׂמַעֲיָנֵן שְׂפִיר דְלֹא מְקַרֵּי כְּתָב וּפְשׁוּט (עֵינֵין
פִּי הַרְעֵב' עַל מְשַׁנַּת תַּרְגוּם וְכוּ') וְכוּן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ עוֹד מֵהֵיא תַשׁוּבָה שְׂהִבִּיא מְרָן ב"י
מְשִׁם הַרְשֵׁב"א דִּילִיף לְהַכְשִׁיר בְּגִט כְּתָב מֵאִש"ק מְדַקָּא מְכַשְׂרִינֵן כְּתָב הָעַמִּים וְכוּ' וְהוּא
שְׂהֵרֵי אוּקְמִינֵן לְעֵיל דְדַעַת כְּמָה רַבְּנוֹאִתָּא שְׂכַתְבַב"י מְשִׁקִי"ט אֵינוֹ חָשׁוּב כְּתָב.

וְלֹא מְצִינֵנוּ דְפְּלִיג הַרְשֵׁב"א בְּזֶה. וְעוֹד בָּהּ שְׂהֵרֵי הַתְּשַׁבֵּץ בְּסִי' ה' שְׂהַכְשִׁיר בְּכָתַב מֵאִש"ק
בְּגִט.

הִבִּיא רֵאָיָה ג"כ מִתַּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א הַנּוֹז' בְּב"י. וְשְׂמַעֲיָנֵן לִיָּה לְהַתְּשַׁבֵּץ שְׂפָתְבַב"י שְׂכַתְבַב"י
שְׂכַתְבַב"י מֵאִש"ק אֵינוֹ נְקֻרָא כְּתָב כָּלָל.

ואי לאו דשמיעא ליה דדעת הרשב"א פן לא היה מביא ראיה ממנו לדבריו. וא"כ השתא
שמביא הרשב"א ראיה מכתב העמים להכשיר כתב מאש"ק.

פל זה בהני"ח אם כתב העמים ג"כ אינו קרוי כתב. אתי שפיר דילפינן מניה לכתב
מאש"ק.

אבל אם כתב העמים קרוי כתב גמור. מאי מיתי מניה ראיה לכתב מאש"ק, דאכיא
למימר שאני כתב העמים דכשר בגט.

היינו משום שהוא כתב גמור. אבל כתב מאש"ק שאינו נקרא כתב בנודאי פשוט דפסול
לכתוב בו גט.

אלא נדאי דגם כתב העמים שנה בשיעורו עם כתב מאש"ק דשניהם לא מקרוי כתב
ואפי"ה פשירים בגט. משום דלא בעינן בגט פתיכה גמורה.

וכמ"ש בתשובות המיוחסות הנ"ל. ומעתה פולהו רבנאותא דקימי בשיטת הרשב"א
דלא בעו פתיכה אשורית בגט כמ"ש רבינו ירוחם משם תשובת הרמב"ם ומהר"י הלוי
ז"ל שנהגו לכתוב בכתב מדבדב כמ"ש בב"י.

טעמיהו נמי סברי מרנן. דקרא דוכתב לה לא להכי אתא וילמד סתום מן המפורש:
ומעתה בין תבין את אשר לפניך דעת המגמגמים דרצו לפסול כתב פרובינצאל בגט.

דהכי קאמר, לא מיבעיא לדעת הא"ז ודעמיה דבעו כתב אשורית משום קרא דכתיב
וכתב לה וזה לא מקרי כתב אלא אף לדעת הרשב"א ודעמיה דלא בעו כתב אשורית.
דקרא לאו להכי אתא.

מ"מ לא התירו אלא בכתב משקי"ט. שאעפי' שאינו כתב גמור שנאמר עליו פתיכה
דאורייתא.

מ"מ פנין שהוא נגזר מכתב אשורי. ודמי לו עכ"פ יש עליו שם כתב בעלמא אבל כתב
פרובינצאל דלא דמי לכתב אשורי.

והוא עצמו אינו קרוי כתב גמור שאין לנו כתב גמור אלא כתב אשורית. ועוד זאת לו
שכדו אותו הדיוטות מלבם.

שאף בעלמא אינו קרוי כתבלכ"ע אף להרשב"א שהכשיר בכל כתב. מודה בזה שאם
כתב בו שהוא פסול.

ונראה דטעמיהו פלפי מ"ש הרמב"ם בפ"ד מה' גירושין. צריך שיהא הגט מבואר היטב
באותו כתב שיכתבנו עד שידעו לקרותו הקטנים שיודעים אותו הכתב וכו' ולא יהיה
הכתב מעוקם ולא מבולבל.

שמא תדמה אות לאות. ונמצא מענין משמנה ע"כ נהביאו הטור סי' קכה' וכתב עוד
שאלה מהרא"ש ז"ל גט הכא מארץ מרחק ויש בו אותיות משתנות ממדינה למדינה.

שיש מקומות שכותבין נו"ן זקופה כמו זי"ן. ורי"ש גג שלה קצר עד שנראה כעין יו"ד.

תשובה צריכה שיהא נקרא כתב הגט במקום פתיכתו (נתינתו) לניוקא דלא חכים ולא טפש. וא"ל אין פאן גט פלל ע"כ.

ועפ"י זה הם אמרו הגמגמים הללו דבכתב משקי"ט שהוא דומה לאשורי. ניקא.

דכיון שיודעים כתב אשורי בטוב. גם כתב משקי"ט יוכלו להפירו בטוב אבל כתב פרובינצא"ל שאינו דומה לכתב אשורי.

אלא שפדו אותו הדיוטות מלבם. ואין הפל בקיאים בו.

אם נכתב בו הגט. אין ניוקא דלא חכים ולא טפש יוכל לקרותו.

ואינו גט פלל כמ"ש הרא"ש בתשובה. והשיב על דבריהם רבינו ב"י.

שאינו מחונן בעיניו. דהא כיון שנהגו לכתוב בכתב פרובינצא"ל פתבים ושטרות וספרים.

יש עליו שם פתיכה בעלמא, והפל בקיאים בו. ותינוק דלא חכם ול"ט יכול לקרותו.

דנודאי דלא גרע מכתב העמים. אעפ"י שפדו אותו מלבם.

מ"מ כיון שהם פתבים הספמיים שמנספם בכל המדינה הריא לכתוב בו פתבים וספרים הפל בקיאים בו. ותדע שכל דעתו ז"ל להוכיח דגם כתב פרובינצאל הוא ניקר לכל ויודעין לקרותו מדמייתי ראיה מכתב העמים וכו' דהאם נוכל לומר שכתב העמים פשר לכתוב בו הגט בכל מקום אפילו במקום שאין מפירין אותו זה לא תיסק אדעתין שהרי בעינו שיהיה נקרא לתינוק דל"ח ול"ט.

וזה אינם בקיאים בו. אלא ודאי מה שהכשירו בכתב העמים היינו נוקא במקום שפירין אותו.

אעפ"י שאין בקיאים בו במדינות אחרות ושם אין עליו שם כתי' פלל. הלא נמי בכתב פרובינצאל הגם שפדו אותו הדיוטות.

ואין עליו שם פתיכה פלל. באשר שלא היה כפר לעולמים.

עתה שנהגו לכתוב בו פתבים ושטרות וספרים. הרי עליו שם פתיכה בעלמא.

להיות שהפל בקיאים בו והגט שנקתב בו ניקר לתינוק דל"ח ול"ט. ושמענו מינה נמי כמו שכתב העמים אף שלא נקרא כתב גמור.

להיות שלא ניתן בסיני כמו כתב אשורית. אפי"ה פשר בגט הלא נמי כתב פרובינצאל אף דלא מקרי כתב גמור.

מ"מ פשר בגט פדעת הרשב"א. וכן נראה מדברי הרמב"ם שכתב רבינו ירוחם.

דע"כ לא פסיל ר"י הלוי בכתובה תלויה. משום דלא לישתמע תרי לישני בגיטא.

הלא"ה לא הנה פסיל ליה משום שאינו כתב גמור, שהרי לא בעינו בגט כתב גמור. כמ"ש הרשב"א ודלא כמ"ש הא"ז ודעמיה.

וא"כ כתב פרובינצאל שאינו פתיכה תלויה. פשיטא שפותבין בו לדברי ר"י הלוי.

מתרי טעמי. אם משום דלא בעינו פתב אשורי בגט שְהרי הכשיר בכתב מדבד"ב שהוא משקי"ט.

כמו שהוכחנו לעיל מפמה דעות הפוס' ז"ל שאינו קרוי פתב. ואם משום שאינו פתיכה תלויה.

שְהרי פתב בגט בו מבואר היטב. הרי שו"ר לפניה שדברי המגמגמים ותשובת מְרן ב"י על דבריהם.

בענין פתב פרובינצאל הוא משום שיש עליו שם פתיכה בעלמא. ויהיה הגט מבואר בכתבתו היטב.

ומה שקרא להם מגמגמים. משום שראה שדעתם נוטה לדעת הרשב"א כמו שהסכימו רוב הפוס' והם מחלקים בין פתב משקי"ט לכתב פרובינצאל אבל ליכא למימר דדעתם הוא דפליגי דלא מקרי פתב גמור והוכיח מְרן ב"י מדכותבין בו ספרים וכו' דהני פתב גמור שְהרי שפיל לסוף מסקנתו שכתב דכתב פרובינצאל הוא פתב מדבד"ב ששהזכיר הר"י הלוי ז"ל הוא משקי"ט ששהזכיר הרשב"א.

ומהכי פיתי לומר דדעת מְרן ז"ל להוכיח בכתב פרובינצאל שהוא פתב גמור. שְהרי הוא עצמו בב"י יו"ד סי' שפ"ד הביא כל הפוסקים שכתבו שכתב משקי"ט אינו קרוי פתב.

ופסק פשיטתם בש"ע אלא נדאי כדאמרינו: גם מ"ש כת"ר דכתב העמים מיפשט פשיטא ליה לרבינו ב"י דמקרי פתב. מדמיתו ראיה מניה.

אחר הסליחה רבה אין ראיה מזה. שְהרי המקור אשר שאב ממנו מְרן ב"י דכתב העמים פשר לגטין.

הוא כפי מה שמפורש בתשובת הרשב"א שהביא דבריו שם. ונהרי הרשב"א גילה דעתו הקדושה בתש"ו המינוח' דלאו משום דמקרי פתב הכשירו הרשב"א.

אלא משום דלא בעינו בגט פתב גמור. דקרא דנכתב לה לאו להכי אתא ולהכי פתב הטעם אף שאינו קרוי פתב פשר בגט.

ומאין יצא לו לרבינו ב"י לומר שהוא פתב גמור. אלא נדאי כדכתבין דלא בא להוכיח אלא שיש עליו שם פתיכה בעלמא.

פיון שהוא מוסכם במדינה. וכותבין בו הפל בקי אין לקרותו, ומייתי ראיה מזה כמו דפשיט לה הרשב"א וכנז': ומה שחזר עוד מְרן ב"י וכתב ועוד אני אומר וכו' בא להשיב עוד תשובה על דברי המגמגמים לכתוב בכתב פרובינצאל אף לדעת הא"ז ודעמיה לכאורה.

ונכתב שאם באנו לחלק וכו' דר"ל לפי דבריהם שרצו לחלק ולומר דכתב משקי"ט נקרא פתב בעלמא ונקר פתיכתו בטוב. פיון שהוא דומה לאשורית.

אבל פתב פרובינצאל אינו כן. אדרבה איפכא היא דאיכא לפלוגי.

משום דכתב משקי"ט שהוא דומה לאשורי ולא נכתב פתקנו. חיישינן שיתדמו האותיות זו לזו וישתנה הענין.

וכמ"ש התשב"ץ ח"א סי' ה' שהטעם שלא נהגו לכתוב הגט בכתב מאש"ק. לפי שהתינוקות אינם יודעין לקרותו עד שיגדלו.

ונה סיוע למנהגן של ישראל שכותבין הגט בכתב אשורי בלבד עכ"ל. והיינו משום שהתינוקות יבואו לטעות בדמיון האותיות.

וא"כ בכתב פרובינצאל שהוא כתב בפ"ע אין בו חשש זה שיתדמו אותיות זו לזו. דלא גרע מכתב העמים.

דלא חיישינן נמי להכיוא"כ אפ"ש דגם הא"ז ודעמיה מודו בהכי. ויצא לו חילוק זה לכאורה ממ"ש הא"ז שם שהביא מ"ש הרמב"ם בפ"ד ה"ג צריך שיהיה הכתב מבואר היטב וכו' ולא יהיה מעוקם וכו' שמתדמות אות לאות ונמצא הענין משתנה וכו'.

וסיים על דבריו הרי הקפיד אפילו על כתב מעוקם. וכ"ש על פתיכה דקה מה שקורין משטי"ט שאינה פתיכה כלל עכ"ל הא"ז ז"ל.

ומשו"ה סלקא אדעתיה דמרן ב"י ז"ל מעיקרא לומר דהעיקר דב"ע הא"ז כתב אשורי. ופוסל כתב משטי"ט.

הוא מטעם זה שיהיה הכתב מבואר היטב, וא"כ בכתב פרובינצאל שהוא כתב בפ"ע. הוא ניכר היטב.

מודה דכשר לכתוב בו הגט. אף חזר בו מזה.

וכתב דבאמת פשט דברי הרא"ש דב"ע פתיכה אשורית. פדעת הא"ז ודעמיה.

אין מורין בן. אלא שכל שלא נכתב בכתב אשורית היו פוסלין.

והיינו טעמא כמו שפנרש בדברי הא"ז משום דכתיב בגט וכתב לה ועל זה בנה הא"ז עיקר יסודו שצריך פתיכה אשורית שהוא דוקא הנקרא כתב. ולא כן שאר פתיכות.

לא שנא משקי"ט. לא שנא פרובינצאל וה"ה כתב העמים דכולהו לא מקרו כתב.

וסיים דמ"מ חומרא בעלמא הוא. משום דקיי"ל דקרא לאו להכי אתא להצריכו פתיכה אשורית.

אלא כל עיקרו לא בא אלא למעוטי שאינה מתגרשת בכסף. כדאיתא בפ"ק דקידושין וכו' בכתובה מתגרשת ולא בכסף.

וממ"ש הרשב"א ז"ל: ואחרי הודיע אלהים אותנו את כל זאת. מעתה יש בזה די השיב על מ"ש הרמג"א בא"ח סי' ש"מ ס"ה שהקיש על הגהמ"י שכתבו דכתב גלחות אינו אלא שבות וכו' וכתובה דקה שלנו אינו חשוב כתב לענין שבת החמורה וכו' וכתב דהא דב"ע זיוני.

היינו בכתב אשורית. דכל זמן דלא זיינו לא נגמרה מלאכתו.

ואפֿשֿר דְּבַכְתִּיבָה דְּקָה נְמִי פֿטוֹר. פֿינן שֶׁהוּא נִלְקַח מִפְּתִיבָה אֲשׁוּרִית אֲבָל בְּכַתֵּב פּוֹתִים
פֿינן שֶׁהוּא פְּתֵב שְׁלֵהוּ.

לְמָה לֹא יִתְחַיֵּב וּכ"כ הֵרַב"י בֵּאֵה"ע ס"י קכ"ו לְעַנְיָן גָּט וְכו' וְכוֹנְנָתוֹ רְצוּיָה שְׁנִתְפַּוּן
למ"ש הֵרַב"י שְׁיִצְאָ לְחִלְקָ וְלוֹמֵר דְּכַתֵּב פּרוֹבִינְצָא"ל פֿינן שֶׁהוּא פְּתֵב בִּפ"ע לֹא גָרַע מִפְּתֵב
הָעַמִּים וְכו'. וּבְאַמַּת אַחֲרֵי נְשִׁיקַת רְצַפַּת כְּבוֹד מְנוּחָתוֹ.

אִין רְאִיָּה מְדַבְּרֵי ב"י אֵלּוּ פְּלוּם. דְּאִיְהוּ לֹא קְאָמַר מַר.

אֵלּא לְפִי דְּבַרְיָהּ שֶׁל הַמְּגַמְּמִים. אֲבָל לְגַבֵּי דִידֵיהּ הָרִי פְּכָר פְּתֵב בְּהַחֲלֵט לְעִיל דְּכַתֵּב
פּרוֹבִינְצָא"ל הוּא פְּתֵב מִשְׁקִי"ט הוּא פְּתֵב מְדַבְּד"ב.

וְהַצַּד הַשְּׂוִיָּה שְׁבָהוּ שְׁכּוֹלָם לֹא מִיקָרוּ פְּתֵב, וְהִ"ה פְּתֵב הָעַמִּים כְּדַמוּכַח כֹּל זֶה לְפִי שִׁיטַּת
הַרְשָׁפ"א פְּאָמּוֹר לְעִיל וְעוֹד בְּהַ דְּגַם לְדַבְּרֵי הַמְּגַמְּמִים לֹא קְאָמַרִי דְּכַתֵּב פּרוֹבִינְצָא"ל
פְּתֵב בִּפ"ע וְלֹא גָרַע מִפְּתֵב הָעַמִּים.

אֵלּא לְעַנְיָן שְׁפַתְיָתוֹ פְּתֵב מְבִנְאָר הֵיטֵב. וְלֹא יְבוֹאוּ לְהַדְמוֹת אוֹת בְּאוֹת.

אֲבָל לֹא לְמִימְרָא דְּהוּי פְּתֵב גְּמּוֹר מְשׁוּם פֶּן וְאַף גַּם זֹאת אֵינּוּ אֵלּא לְפִי הַס"ד דְּמָרְן בִּי
סָבַר דְּדַעַת הַא"ז פֿסֵל פְּתִיבָה דְּקָה מְשׁו"ה. אֲבָל לְפִי הַמְּסַקְנָא שְׁפַתֵּב ב"י וְהוֹכִיחַ דְּדַעַת
הַרְא"ש וְהַאָז' וְהַפֿל בּוֹ דְּכָל שְׁלֵא נְכַתֵּב הַגָּט בְּכַתֵּב אֲשׁוּרִית פֿסוּל.

לֹא שְׁנָא פְּתֵב מִשְׁקִי"ט ל"ש פְּתֵב פּרוֹבִינְצָא"ל ל"ש פְּתֵב הָעַמִּים. וְא"כ מֵאִין הֵרַגְלִים
לוֹמֵר דְּדַעַת מָרְן ב"י לוֹמֵר דְּכַתֵּב פּוֹתִים פֿינן שֶׁהוּא פְּתֵב שְׁלֵהוּ, יְהִיָּה נִקְרָא פְּתֵב.

עַד שְׁנֵאמַר שְׁיִתְחַיֵּיב עָלָיו בְּשַׁפְּתָא. וְכִמּוֹ שְׁפַתְכֵנּוּ בְּעַנְיֵיתִין לְעִיל בְּתַשׁוּבָה הַקּוֹדֶמֶת.

לְהַשִּׁיב עַל דְּבַרְיָהּ הֵרַב"ש כִּמ"ש הֵרַב יִשְׁמַח לֵב. וְעַיִינ מ"ש הֵרַע"ב מַס' יָדִים פ"ד מ"ה:
וּמַעַתָּה חֲזוֹרְתִי עַל הַמְּקָרָא מ"ש כַּת"ר דֵּהַתְּשַׁב"ץ שְׁפַסֵּל פְּתֵב מֵאֵש"ק לְמִזּוּזָה.

מְנוֹכְרָחִים אָנוּ לוֹמֵר שֶׁהוּא סוֹבֵר כַּתִּי הַא' שְׁפַתֵּב ב"י שְׁפַתֵּב מֵאֵש"ק שֶׁהוּא אֶלְמַדְבַּד"ב
שֶׁהוּא פּרוֹבִינְצָא"ל שְׁוִיָּה הֵם דְּכוּלְהוּ מִיקָרוּ פְּתֵב. וְשֵׁאֲנִי מִזּוּזָה דְּכַתִּיב בְּהַ וְהִי בְּהַנְיִיטוֹ
יְהִי ע"כ תְּמַתִּי עַל הַמְּרָאָה אִיךָ פֶּה קְדוֹשׁ יֵאמֵר כְּזֶה.

וְהֵלֵא עֵינֵי"ק תְּחַזִּינָה מִיִּשְׂרָיִם בְּתַשׁוּבַת הַתְּשַׁב"ץ הַנ"ז וְעַד מְהֵרָה יִרוּץ דְּכָרוּ מְפִוּרָשׁ
יִצְאָ דְּכַתֵּב מֵאֵש"ק אֵינּוּ נִקְרָא פְּתֵב כְּלָל. וּמֵהַאִי טַעֲמָא הַתִּיר הַרְמְב"ן לְכַתְּוֵב פֿסוּקִים
בְּלִי שְׂרִטוּט בְּאַגְרַת בְּכַתֵּב מֵאֵש"ק לְפִי שְׁאִין זֶה נִקְרָא פְּתֵב.

וּבְמִזּוּזָה בְּעֵינָא פְּתִיבָה וְכו' ע"כ. הָרִי לְהַ דְּקַרִי בְּחִייל דְּכַתֵּב מֵאֵש"ק אֵינּוּ נִקְרָא פְּתֵב כְּלָל.
שְׂאֵם הוּא כְּדַבְּרֵי קוֹדֶשׁוֹ. דְּדוֹקָא לְעַנְיָן מִזּוּזָה הוּא דְּלֹא מִיקָרֵי פְּתֵב אֲבָל בְּעַלְמָא מִיקָרֵי
פְּתֵב.

לְמָה חִידֵשׁ לָנוּ בְּטוּבוֹ הַיִּתִּיר פְּתִיבָה בְּלֹא שְׂרִטוּט בְּכַתֵּב מֵאֵש"ק לְפִי שְׁאִין פְּתֵב כִּמ"ש
הַרְמְב"ן. וְהֵלֵא לֹא שְׁמִיעָא לָן לְפֿסוּל רַק בְּמִזּוּזָה וְתוֹ לֹא.

וּמֵה עַנְיָן פְּתִיבָה בְּלִי שְׂרִטוּט לְכָאן. אֵלּא וְדֵאִי דְּדַעַתוֹ ו"ל דְּלֹא מִיקָרֵי פְּתֵב כְּלָל לְכָל
מִיָּדִי.

דקלים ליה בשיטת הגאונים שהביא הגהמי"י כמש"ל. ובלא"ה הרי פתב פן בהדיא לעיל
בתשובה סי' ב' לענין פתיבת מגילה להתלמד.

שאין נקרא פתב רק פתב אשורית כמש"ל: עוד זאת פתב כת"ר להשיב על מה שפתבתי
בעניותין שדעת הרב"י בא"ח סי' רמ"ד בתי' ב' ועיי"ל וכו' דכוננתו ו"ל שנדחק לתי' ב'.
משום דאולי העיקר פדעת האומרים דכתב העפ"ם הוא מדרבנן וכו' ע"כ ורו"מ פתב
על זה דפירוש זה לא יצדק.

דא"כ העיקר חסר מן הספר. דעיקר תי' זה הוא דחוזר לומר דכתי' העפ"ם היא מדרבנן.
וא"כ הנה ראוי לכתוב פן בהדיא ועל מה סמך לפרש בדבריו שאיסור פתיבה הוא
מדרבנן עכ"ל: ולפי קוצ"ד אין טענה זו מספקת לדחות סברא זו שכתבתי. שלכל
הפירושים שאתה מפרש בדברי ב"י הללו.

סברא זו אתיא ממילא. מפח שיצא לו לטעון טעון אחר בתי' ב', ועל זה דקדקתי בדברי
קודשו דמאי נחזקיה בתי' א' עד שהוצרך לתי' ב'.

אלא נדאי על פרחין לומר דסלקא ע"ד קודשו דחזק בתי' א'. דהניחא אי פתיבת הגוים
היא דאורייתא.

אבל אם היא מדרבנן. הדק"ל.

לכך חידש לנו בטובו תי' ב' דגם במלאכה דרבנן לא שאני לן וכו'. ואלו בא לאשמעין
באמת ענין זה דכתיבת העפ"ם היא דרבנן.

אין ה"נ שצריך לכתוב פן בהדיא. אבל הוא ו"ל לא נחיתהכי אלא מילתא אגב אורחיה
שמעין לה מדהנזק לתי' ב'.

ופשוט הוא. ואציע לפני"ק פי' המל"מ בפ"ג מה' שבת מה שפי' בדברי ב"י ואעמיס בו
סברא זו ויש בו מקום להולמה.

והוא שכתב דנדון מהר"מ שהביא המרדכי שהישאל השפיר הגוי בקיבולת דנדאי הגוי
אדעתא דנפשיה קעביד. ואין פאן איסור.

דדמי לההיא דנותנין פלים לכובס נכרי ועורות לעבדן. ואפי"ה רצה הר"מ לחלק
בקבלנות בין כשהישאל קובע לו מלאכתו בשבת לשאינו קובע לו מלאכתו בשבת.

ולזה הקשה מרן ב"י דארף דנימא שיש חילוק. מ"מ פיון שהיא מלאכה דרבנן ובקיבלנות.

ארף שקובע לו מלאכתו בשבת מותר לזה תירץ בתי' הרא' דהא הקא איפא מלאכה
דאורייתא דכתיבה. ואף שהיא בקיבולת פיון שקובע מלאכתו בשבת אסור, ועמד לנגדו
סברת האומרים דכתב העפ"ם היא דרבנן.

וא"כ לפי"ז הדק"ל שאין פאן איסור דאורייתא. לזה חידש לנו בטובו תי' ב' לומר שאף
שאין פאן איסור דאורייתא.

מ"מ אין הפּרש בין מלאכה דאורייתא לדרבנן אף בקבלנות. וזה חידוש גמור וכן נוכל להעמיס גם בפ"א מהר"א ששון ז"ל שהביא שם המל"מ כיעו"ש: ואם באנו לומר דדעת מרן ב"י בתירוץ ב' הוא במקום שאין כותבין.

ודל פתיכה ואין פאן רק מלאכה דרבנן בקבלת המכס. וכמ"ש כת"ר דמעיקרא סלקא אדעתיה שאין מקבלי מכס צריכין לכתוב.

ותור בתי' א' לומר שמן הסתם צריכין לכתוב. ועוד תור בו בתי' ב' שא"צ לכתוב.

ותור עוד חלילה בתי' האחרון לקנים תי' הא' שצריכין לכתוב וכו' ובאמת כל פי האי אפוכי מטרפתא למה לי. ועוד דמרן ב"י קאמר בהחלט דמן הסתם צריכין לכתוב.

ואי קאי דווקא במקום שפותבין הול"ל בתי' א' דהקא מייגרי במקום שפותבין. דמינה שפעין דמעיקרא ס"ד דמייגרי במקום שאין כותבין, ועוד שהרי כתב בתי' האחרון שפן דרף מקבלי מכס לכתוב, דמשמע דלעולם דרכם לכתוב.

ועיין בהמל"מ שם שכתב דלעולם איפא חשש פתיכה. אלא דלתי' א' הוי נדאי כותבין.

ולתי' ב' הוי ספק. עיי"ש.

ומאי דלא אסיק אדעתיה ז"ל לומר דנדאי כותבין אלא שהיא מלאכה דרבנן דאז א"ש תי' ב'. היינו משום דאזיל בשיטת הרמב"ם ז"ל שכתב בכל כתב ובכל לשון חייב אבל אנו בדידן דיש לפנינו דרף זו גלף בדעת מרן ב"י לומר דאולי משום האי סברא דכתיבת העכו"ם דרבנן והיא דחקתו לבוא לתי' ב'.

מציינו לאוקמה שפיר לעולם בנדאי כותבין. והוא דמעיקרא ס"ד דמצד הפתיכה שפותב הגוי בשבת בענין המכס.

רק אין דבר נוגע להישאל. משום דכל עצמו שהשפיר הגוי הוא רק בשביל המכס.

אבל בכתיבה מאי איכפת ליה יכתוב או לא יכתוב. וא"כ הגוי אדעתא דנפשיה קא עביד בכתיבה שנתנו המכס לידו, וכמ"ש סברא זו בנו של הגאון נוב"י ז"ל במה"ק א"ח סי' מ"ו וקילסה מר אביו ז"ל.

וא"כ אין חשש פלל בקבלת המכס רק מה שאומר לגוי לקבל והיא גופא דרבנן. ולזה הקשה מרן ז"ל למ"ל להר"מ לאהדורי אפרק מי שהחשיף וכו' ותירץ דסתם מקבלי מכס צריכין לכתוב.

ונמצא דאדעתא דהכי נחית ליה והוא לצורך ישראל המשפירו וכתבת הגוי הוי דאורייתא ולא התירו לו אלא משום פסידא וכו'. ועוד אף אם הוא פדעת האומרים דכתב העכו"ם דרבנן.

הגם דאדעתא דהכי נחית לכתוב לצורך ישראל. מ"מ בין בקבלת המכס בין בכתיבה אינם אלא מדרבנן והדק"ל.

לזה תי' די"ל דלא שאני לן בין מלאכה דאורייתא לדרבנן באמירה לגוי וכו': ואם פל זה אינו שנה לרו"מ נגד מ"ש דסברא זו עיקרה חסר מן הספר פלף לדרף אחרת בדברי מרן

ב"י ז"ל כפי מה שנתחדש לי עתה, והוא דמעולם לא זכר שר' ב"י דכתיבה שלקו הוי דאורייתא.

והקא קמייירי במ"ש ששמן הסתם צריכין לכתוב. ר"ל דדרכס לכתוב קשר מוכסין להראות שפרע המכס ואיתא בפ' המוציא דף ע"ח תנא כמה קשר מוכסין שתי אותיות ע"כ ופירש"י במשנה וקר"ן שם קשר מוכסין יש לה אדם שנותן מכס.

וכו' והוא מוסר לו חותם להראותו למוכסין שמשל לו המוכס או שפרע. ודרכו לכתוב לו לסימן שתי אותיות גדולות.

והו גדולות משתי אותיות שלבו עכ"ל. והנה לא ביארו ענין שתי אותיות אלו.

ובערוף ערוף שתי גרס תנא כמה קשר מוכסין שתי אותיות בכתב יוני שהו גדולות מאותיות שלבו. פ"א אותו קשר שהיו מכירין אותו באותו פקק עכ"ל.

וכ"כ רבינו חננאל ז"ל עיי"ש. ומדברי פנלם נלמוד שהיו פותבין שתי אותיות לסימן שפרע המכס.

וכן משמע מפיה"מ להרמב"ם ז"ל שכתב וז"ל קשר מוכסין לוקחי המעשר ובעלי המכס להודיע כי זה פרע מה שנתחייב. ושיעורן שתי אותיות.

וקורא אותן קשר כמו שקוראין אנשי דורנו הרשומים והצורות שמשבין בהן הפנקסין וכו' עכ"ל. הרי דפירש לשון קשר מוכסין הוא סימן.

וא"כ מה שכתב רש"י וקר"ן ז"ל שפותבין שתי אותיות לסימן הוא מה שעושין שתי סימניות. להורות על פירעון המכס.

ואינם אותיות ידועות רק סימנים בעלמא. והנה הרמב"ם גריס בפ' הבונה במשנה הכותב שתי אותיות וכו' משתי סימניות חייב.

כדמוכח בפיה"מ וכפ"י בחבורו היד החזקה בפ"א מה"ש. וכתב הה"מ משם רב הא"ג ז"ל וז"ל שני סימניות שאינן אותיות ידועות בכתב שהו נקראים סימנים בעלמא פגון בונין הפוכין דכתיב גבי ויהי בנסוע הארון כדמפרש בפ' כל כתבי דקט"ו.

אבל רש"י ז"ל פירש דרא' בדיו והב' בסיקרא ודחה הרשב"א פ"א זה עכ"ל. וא"כ לפי גרסת הרמב"ם ודברי רה"ג הכותב סימנים הללו דקשר מוכסין חייב מדאורייתא.

ואף רש"י ז"ל מודה בזה. דלא פליג אלא בגירסת סמניות אבל לענין דינא מודה הוא ז"ל שאם כתב שני סימנים בעלמא.

אעג"ב שאינם אותיות ידועות חייב. וכמו שפ"א בדעת רבי יוסי דקתני שם לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם וכו' ע"כ וז"ל משום רושם סימן שהיו עושין בקרשי המשכן וכו' ואתא ר"י למימר דאפ"י לא כתב אלא רשם שתי רשימות בעלמא לסימן חייב עכ"ל וכן פ"א הרמב"ם שם הל' י"ז שהרושם וכו' חייב משום כותב.

ולטעמיה אגיל שכתב בפיה"מ שהחילוק שבין ת"ק לר"י הוא פה. דלת"ק רושם הוי תולדה דכותב.

ולר"י הוי אב מלאכה בפ"ע ולא קיימ"ל כר"י. ולהכי פתב שחיבב משום כותב וכ"כ
הה"מ שם.

ואף שהרמב"ם ז"ל בפיה"מ על סימניות פתב וז"ל פמו שכותבין בני אדם א' שיורה על
אחד וב' שיורה על שנים. וכ"כ הרע"ב.

מ"מ עיין בהתוי"ט שם שפתב מ"ש הרע"ב וכו' וכן לשון הרמב"ם לא נתפוננו לאחד
ושנים משם. אלא בדוגמא נקטיננה ומשנתנו בשאר רשומין וסימניות קאמרה וכמו
רשומין שרגילין לעשות בהן המספר.

ומאנשי הודו העתיקום וכמ"ש הה"מ בשם רהא"ג וכו' עכ"ל: הראת לדעת שהסימן
שכותבין מקבלי המכס הנז' יש בה משום כותב וחיבב עליו מדאורייתא. ונמצאת אהה
אומר דמ"ש מרן ב"י דכתובה דמקבלי מכס היא דאורייתא.

בהכי מייירי ומעולם לא שמענו מדברי מרן ז"ל דכתובה העמים היא דאורייתא. ותדע
דבהכי מייירי דיש להוכיח פן מדקא מתרין בטר הכי אמאי דמקשה פנין דאין בקבלת
המכס אלא איסורא דרבנן.

אמאי נשרי אמירה לגוי. ומתרין דהא ה"א נמי איכא למיחש לאיסורא דאורייתא.
דהיינו שמה יכתוב שפן דרוך מקבלי מכסים ע"כ. שעכ"ז קשה דמ"מ ליכא איסורא
דאורייתא.

שקרי אם יכתוב הישראל הלא יכתוב בכתבי דקה כשאר שטרי הדיוטות. כמ"ש בב"י
יו"ד סי' רפ"ג משם תשובת הרמב"ם דגנאי הוא להשתמש בכתב אשור' לדברי חול,
ולכן שינו פתיבתם ושמו אותותם אותות להשתמש בהם בדברי חול ע"כ וכמש"ל.

ובכתובה דקה כו"ע מודו דל"מ פתב. ואף הרמג"א שהקשה על הגמ"י בכתב העמים,
מודה הוא דכתובה דקה לא מקרי פתב כמ"ש סי' שכ"ד.

וא"כ הדק"ל דאין בקבלת המכס רק איסורא דרבנן ולמה התירו בו אמירה לגוי. במקום
פסידא.

אלא ודאי דמייירי שיש לחוש שמה יבוא לכתוב קשר מוכסין לסימן שקבל המכס. ובהא
איכא איסורא דאורייתא.

וכאמור, את זה מה שהעליתי במצודתי. פתבתי לפי עניות דעתי.

ועליה דמר מצנה רמ"א ברוח מבינתו. יעלה ויביא בכור המבזון את הדברים האלה אם
יעלו לרצון לפני"ק מה טוב.

ואם לאו אתי תלין משוגתי. ותהי זאת נחמתי.

שעל כל פנים בפיוטוי אורייתא טבין שעשעתי. ועיני לשמ"א נטלית ינחני במעגלי
צדק.

היטב היטב הדק. לכונן לאמיתה של תורה.

בעיון וסברא. אמן כי"ר הצב"י ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן ג' מעשה בא לפני בריאה הסרוכה לדופן רחב.

ובדקתי בדופן אם יש איזה מכה. ומצאתי מצד חוץ לצד העור סימן שבר בצלע שפנגד הסירכה.

ומבפנים לצד הריאה לא נראה שום שבר בצלע. ונסתפקתי אי מיקרי שפיר מכה או לא: תשובה.

הנה נמצא פתוב משם מנהגי המערב והביאו הרב זכחים שלמים בכסף אחר פקד ז' הל' ה' וז"ל אם ימצא מכה מצד חוץ אפילו אינו נזכר מבפנים פשרה. והגם דזוכח תודה והרב בית יהודה ח"ב חלק על זה.

מנהגינו להכשיר כמ"ש במנהגים בשם הא' זיע"א עכ"ל, וכ"כ בס' זכחי רצון כת"י. אף אמנם חזו"ן הרביתי להרב שמלה חדשה סי' ט"ל סעיף ס"ו שכתב שאם יש מכה בחוץ ובהרות מבפנים.

שפיר קרינו לה מכה. אבל אם יש מכה בחוץ ואין רואין שום ריעותא בפנים אין דינו כמכה ע"כ.

ופירש בתב"ש שפן משמע מסתימת לשון הג"מ דלא אמרו אי חזינו מכה בדופן נגד הסירכה. וכ"מ נמי לשון הרא"ש בתשובה פלל כ' סעיף ז' שכתב ומעולם לא היתה בפנים מכה.

דמאגב אורחיה תדייק דבפנים בעינו. ואפילו אי ספיקא הוה אין להקל בדאורייתא עכ"ל: ופניתי אני לשחר פני הלכה זו על בוריה בס"ד ולראות אי פליגי המנהגים על מ"ש השמ"ח או דילמא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, וראיתי מ"ש מרן ב"י בסוס"י ט"ל לענין מאי דמיקרי שפיר מכה.

וכתב משם הרא"ש בתשובה פלל כ' סעיף י"ז. דמכה היינו פועין נגע בדופן ומחמת המכה וגלד שעליה נדבקה הריאה וכו' עיי"ש.

וכתב עוד ששמנהג אנשי קנדיאה שבסוף המרדכי דחולין משמע דלא מיקרי מכה אלא בנשבר הצלע. ולא משמע פן מדברי הרא"ש עכ"ל והנה כתב הרב מוצב"י ח"ב סי' פ"ח וז"ל נהגו דלא מיקרי מכה בדופן אלא אם היה העצם שבור דוקא מההיא דתשובת הרא"ש פלל כ' והביאה הטור ומרן סוס"י ט"ל, ואינם מפרשים תשובת הרא"ש הנז' כמו שפירשה מרן שם.

אלא דוקא בשבירת עצם. ואפילו אין בו אלא סדק דק אדום.

דנין אותו כשבר. אבל אם אין בעצם שבר פלל אין דנין בו דין מכה ע"כ.

דהשתא לפי זה. נוכל לומר דמא"ח ומא' ולפ'.

דהשמ"ח שכתב דבש"ש מכה בחוץ ואין שום ריעותא בפנים אין דינו כמכה. מייירי במכה דהוי פועין נגע בדופן.

דְּבַחֲכִי נָמִי מִיָּרִי הָרָא"ש לְפִירוּשׁ הַטּוֹר וּמָרְן בַּב"י שֶׁשׁ דְּבַחֲהַי גִּוּוֹנָא לָא סְגִי אֱלָא שְׁנִיפֵר הָרִיעוּתָא מִבְּפָנִים, אֲבָל בְּנִשְׁבֵּר הַצְּלַע דְּהוּי נָמִי שְׁפִיר מְכָה כַּמ"ש הַטּוֹר מִשְׁם הָרִשְׁבָּ"א שָׁם.

אֲף שְׁאִינוּ נִיפֵר שׁוּם רִיעוּתָא מִבְּפָנִים כ"א בַּחוּץ קָרִינוּ בִּיָּה שְׁפִיר מְכָה. אֲלִיבָא דְכוּ"ע. וּבַכַּה"ג קָמִירִי מְנַהֲגִי הַמְעַרְב דְּנִשְׁבֵּר הַצְּלַע אֲף שְׁאִינוּ נִיפֵר מִבְּפָנִים אֱלָא מִבַּחוּץ בְּשִׁירָה. וְאֲף דְסִתָּם כְּתָבוּ סִתְמוּ כְּפִירוּשׁ.

דְּלִדְיָדְהוּ לָא מִיקָרִי שְׁפִיר מְכָה אֱלָא בְּנִשְׁבֵּר הַצְּלַע כַּמ"ש הָרַב מוּצַב"י ו"ל כַּנ"ז. דְּבַכְעִין נִגַע בְּדוֹפֵן לְמְנַהֲגִי הַמְעַרְב לָא הוּי מְכָה.

וְנִמְצָא כָּלֵל הַדְּבָרִים לְפִי מ"ש הַטּוֹר וּמָרְן בַּב"י ו"ל בְּדַעַת הָרָא"ש ו"ל וְכֵן דַּעַת הַשֵּׁמ"ח ו"ל דְּתַרִי גִוּוֹנִי מְכָה אִיבָא. דָּאִם יֵשׁ נִגַע בְּדוֹפֵן אֱלָא אִם הוּא מִבְּפָנִים.

וְאִם נִשְׁבֵּר הַצְּלַע סְגִי לָן אֲף אִם אִינוּ אֱלָא מִבַּחוּץ. וְלִדַּעַת מְנַהֲגִי הַמְעַרְב אִם יֵשׁ כְּעִין נִגַע לָא מִיקָרִי מְכָה אִפִּי אִם הוּא מִבְּפָנִים וְאִם נִשְׁבֵּר הַצְּלַע הוּי שְׁפִיר מְכָה אֲף אִינוּ אֱלָא מִבַּחוּץ.

דְּנִמְצָאֵת אוּמַר לַעֲנִין נִשְׁבֵּר הַצְּלַע כְּפִי עֲלָמָא לָא פְּלִיגִי דָּאֲף אִם אִינוּ נִיפֵר רַק מִבַּחוּץ כְּשִׁירָה: וְהַשְׁתָּא חָל עָלֵי חוּבְתָא בִיאו"ר מְנָא תִימְרָא דְהִיכָא דְנִשְׁבֵּר הַצְּלַע מִבַּחוּץ הוּי שְׁפִיר מְכָה? וְנִרְאָה דְנִפְקָא לָן מִמ"ש בְּמְנַהֲגִי "פָּאס" יַע"א אֵהָא שְׁכַתְּבָא בַּעַל הַעֵי וְכֵן רִיבָא הַסְּרוּכָה לְחִזָּה וְלִדוֹפֵן אֲזִלִּינוּ בְּתַר רַבָּא וְכֵן נָמִי אִם יֵשׁ מְכָה בְּדוֹפֵן וְהַסְּרוּכָה בְּמְכָה וְחִזָּה לָהּ אֲזִלִּינוּ בְּתַר רַבָּא.

ע"כ.

שְׁכַתְּבָא וְנ"ל וּמְנַהֲגִינוּ בְּזָה בְּכוּלָּהּ אֲזִלִּינוּ בְּתַר רַבָּא. חוּץ מִמְכָּה בְּדוֹפֵן דְּבַכְל עֲנִין שְׁתַּמְצָא הָאוּמָא סְרוּכָה לְדוֹפֵן שְׁיֵשׁ בּוּ מְכָה בְּמָקוֹם הַסְּרוּכָה כְּשִׁירָה.

בֵּין אִם הִיא הָרֹב בְּמְכָה אוּ לָא בְּכָל עֲנִין כְּשִׁירָה. דְּהַטְעָם לְפִי דְלָא הוּיָא מְכָה אֱלָא בְּשִׁבְרֵת הָעֵצָם.

וְאִי אֲפִשֵׁר שְׁיִשְׁבֵּר הָעֵצָם וְלָא יִכְאָבוּ כָּל סְבִיבֵי וְכִשְׁהַמְכָּה קוּלְטָת הָרִיבָא וְנִסְרָכָה. תִּסְרָךְ ג"כ כָּל סְבִיבוֹתֶיהָ הַנְּכָאֲבִים מִהַמְכָּה.

וְא"כ שְׁפִיר אֲמַרִּינוּ שְׁכָל הַסְּרוּכָה הִיא מְחַמַּת הַמְכָּה וְכְשִׁירָה עַכ"ל. הָרִי לָהּ לְשׁוֹן חֲכָמִים מִרְפָּא דְקָאֲמַרִי רַבָּנָן שְׁאִי אֲפִשֵׁר שְׁיִשְׁבֵּר הָעֵצָם וְלָא יִכְאָבוּ כָּל סְבִיבֵי וְדוּק מִיָּנָה וְאִזְקִי בְּאֲתָרִין שְׁנִמְצָא הַשְּׁבֵר לְצַד חוּץ וְהַסְּרוּכָה כְּנִגְדָּה מִבְּפָנִים שְׁפִיר אֲמַרִּינוּ דְנִכְאָבוּ כָּל סְבִיבֵי וְקִלְטָהּ הָרִיבָא וְנִסְרָכָה סְבִיב הַפָּאָב דְלְפִי זָה כְּפִי לִי סְבִיב הַמְכָּה בְּעִיגוּל מְצַד זָה לְצַד שְׁכַנְגָדוּ.

אוּ בְּאִנְרָךְ. כְּוָלָן שׁוּיָן לְקִלְוֹט הָרִיבָא בְּסִרְכָּה: וּמ"ש בְּמְנַהֲגִי "אוּרָאן" וְיִתְלַמְסָאן" בְּכַתְּבִי סִי' שֵׁמ"ט וְנ"ל אוּמָא שְׁנִסְרָכָה לְדוֹפֵן וְאִין הַמְכָּה נִרְאִית מִבְּפָנִים אֱלָא מְצַד הָעוֹר מֵהוּ תְּשׁוּבָה.

טְרִיפָה. (עַה"ש אוֹת ל"ה וְהִבִּיאוּ זַב"ת ע"ק נ"ד) עַכ"ל.

צ"ל דמיירי במפה דהיא פֿעין נגע דבְּהִי מִיִּירי הַעֲרָף הַשְּׁלֶחַן עֵי"ש וְהַנְּמֹשֶׁף: אֵלָּא דצ"ע ממ"ש מהרימ"ט ז"ל בְּתִשׁוּבָה ס' ט' ח"ב על דְּבָרֵי מִקְצַת הַשּׁוֹחֲטִים הָאוֹמְרִים שְׂיֵשׁ לְהַכְשִׁיר פְּשֵׁה־סִינְרָה ע"ג הַצֵּלַע וְהַצֵּלַע יֵשׁ בּוֹ שְׁבָר.

אעפ"י שְׁהִסִי יוֹצֵאָה רְנָבָה אוֹ פְּנֵלָה חוּץ לְשֶׁבֶר. שְׁאוֹמְרִים פְּשֵׁנְשֶׁבֶר הַצֵּלַע פְּלוּוֹ נִשְׁבֵּר וְחֹזֵר וְנִקְשֵׁר יָפָה וְאֵינוֹ נִיפָר.

וְכַתֵּב עֲלֵיהֶם הֵסֵס כִּי לֹא לְהַזְכִּיר וּמִלְתָּא פְּדִיבָא וְשִׁחִיתָא הִיא אֲשֶׁר בְּדוֹ מִלְבָּם וְכוּ' וְהֵפֵם בְּשֶׁבֶט פִּיּוֹ לְבַטֵּל דְּבִרְיָהֶם אֵלּוֹ וּמְסִיק דְּמַדְבָּרֵי הָרָא"ש וְהָרִיב"ש ז"ל נִרְאֶה דְּבָעֵינּוּ שְׁתִּירָאָה בְּהַדְּיָא שְׁהִיָּתָה בָּהּ הַמְּפָה.

ואעפ"י שְׁנִחְלָמָה תּוֹלִין בָּהּ בְּתַחֲלֵלָה. שְׁהִסְיָרְכָא הִיא רִיעוּתָא וְאֵין מוֹצִיא אוֹתָהּ אֵלָּא רִיעוּתָא אַחֲרַת פְּיוּצָא בָּהּ, וְכֹל זְמַן דְּלֹא אֲשַׁכְּחֵן רִיעוּתָא בְּמָקוֹם הַסְיָרְכָא, חִיָּיִשִּׁינּוּ דְּרִיעוּתָא דְּרִיזָאָה הַנְּרִיאִית לַעֲיִן.

כ"ש הִיכָא דְּאָנוּ רוֹאִין שְׁבִמְקוֹם הַשְּׁבָר אֵין שֵׁם ס'י. הִיאָף נִתְלָה בְּסִי' בְּמָקוֹם הַבְּרִיאָ שְׁהִגִּיעַ הַמְּפָה עַד לְשֵׁם וְנִפְרַק מִן הַעֲיָקָר וְנִשְׁאַרְהָ עַל הַתּוֹסֶפֶת ע"כ, הָרִי מוֹכַח מִזֶּה דְּמַהֲרִימ"ט ז"ל לֹא סָבַר לָהּ מַר כְּמִנְהִגֵי הַמַּעֲרָב שְׁפָתָבוּ דְּמַכְאָב הַמְּפָה נִסְרָף כֹּל סְבִיבוֹתֶיהָ וְא"כ לְגַבֵּי דִידֵן נְמִי לִיכָא לְמִימַר דְּמַכְאָב הַמְּפָה שְׁמַבְחוּץ נִסְרָף וְנִקְלָטָה הָרִיזָאָה כְּנִגְדָה מִבְּפָנִים.

אָף אַחַר הַהִתְבּוֹנְנוֹת נִרְאֶה לֹמַר דְּשִׂאנֵי הֵיִיא דְּמַהֲרִימ"ט ז"ל שְׁהִסְיָרְכָא פְּנֵלָה חוּץ לְמַפָּה מְמֵשׁ וְאֵינָהּ נוֹגַעַת כֹּלֵל בְּמַפָּה אֵלָּא שְׁמַקְצַת הַשּׁוֹחֲטִים מְכַשִּׁירִים מִטַּעַם דְּסָבְרֵי לָהּ דְּכַשְׁנִשְׁבֵּר הַצֵּלַע וְשֶׁבֶר עַל פְּנֵי פְּלוּוֹ.

אֵלָּא דְּנִקְשֵׁר יָפָה וְאֵינוֹ נִיפָר. וְעַל זֶה קָרָא תַגָּר עֲלֵיהֶם וּבִקְטַל טַעֲמָם כְּאִמּוֹר.

מִשָּׂא"כ הֵכָא שְׁהִסִי שְׁמַבְפָּנִים הִיא כְּנִגְדַּת הַמְּפָה שְׁמַצַּד חוּץ מְמֵשׁ וּבִאוּתוֹ עֵיגוּל נִקְלָטָה הָרִיזָאָה. נִרְאֶה פְּשׁוּט דְּמוּדָה הַרְבּוּז"ל דְּמַכְאָב הַמְּפָה שְׁחוּצָה לָהּ נִקְלָטָה הָרִיזָאָה.

כְּדָאֲמַרִינּוּ גַבֵּי סִינְרָא שְׁבִמְפָה וְחוּצָה לָהּ. שְׁמַחֲמַת כְּאֵב הַמְּפָה נִתְפַּשְׁטָה הַסְיָרְכָא.

ואעג"ב דְּהֵכָא הַמְּפָה מִבְּחוּץ וְהִסִי מִבְּפָנִים. אֵיכָא לְמִימַר דְּכִינּוֹן שְׁהָעוֹר סָגַר בְּעֵדָה אֵין מְקוֹם מְרִוּחַ לְהַתְפַּשְׁטוֹת הַלִּיחָה שְׁבִמְפָה וְנִתְפַּשְׁטָה מִבְּפָנִים עַד מְקוֹם דְּכֵאִיב לָהּ, וְתַדַּע לָהּ דְּמוּדָה הַרְבּ בְּזֶה שְׁהָרִי כְּשִׁפְתָבוּ לוֹ רִאָיָה מְמִנְהִיגֵי פֶּאָס יע"א דְּמַכְשִׁירִין בְּכֹל עֲנָיִן שְׁתִּהִיָּה הָאוּמָא סְרוּכָה לְדוֹפְן וְיֵשׁ שֵׁם מְפָה, בֵּין שְׁהָרֹב בְּמַפָּה אוֹ חוּצָה לָהּ.

מִטַּעַם שְׁשִׁבִירַת הָעֲצָם מְכֵאִיב כֹּל סְבִיבוֹתֶיהָ. כַּמִּש"ל.

כְּתִב עַל דְּבִרְיָהֶם. שְׁאֵעַפ"י שְׁמַצַּד אֶחָד הַקֵּילוֹ שְׁאֵפְלֵי רְנָבָה חוּץ לְמַפָּה כְּשֶׁרָה.

מ"מ מְשַׁמְעוֹת דְּבִרְיָהֶם כְּשִׁעֲיָקָר הִסִי הִיא בְּמָקוֹם הַשְּׁבָר. אֵלָּא שְׁהוּא אוֹמַר שְׁנִתְפַּשְׁטָה הַלִּיחָה וְיִצְאָה רְנָבָה לְחוּץ ע"כ.

הָרִי לָהּ דְּשִׂאנֵי לִיָּה לְהַרְבּ ז"ל כְּשִׁעֲיָקָר הִסִי הוּא בְּמָקוֹם הַשְּׁבָר. אֵיכָא לְמִימַר דְּמַכְאָב הַמְּפָה מִתְפַּשְׁטָה הִסִי סְבִיב סְבִיב לָהּ.

ונצור ישׂראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות ויעשה עמנו לטובה אות. כיר"א
הצעיר מסעוד הפהן ס"ט סימן ד שאלה מעשה בא לפני בעוף אחד שבשעת אכילתו.

נמצא שבור בעצם הקולית רחוק מן הגוף באופן דלא חזישינו לאיעפול ניביה. וחקק
ונקשר שבר אל שבר אף לא יחדיו ידבקו.

רק זה נמשך למעלה וזה למטה ומוח לא עבר ביניהם. ועדיין חצי העוף קיים לא נתבשל
ונדרשתי להשיב מה דינו וכן לענין הכלים אם צריכין הכשר: תשובה כתב מרן הש"ע
סי' נה' סי"ב נשבר העצם במקום שעושה אותה טריפה וחסר ונקשר אין ידוע אם יצא
רובו אם לא פשרה והוא שחסר למקומו הראשון ונתחבר שאשי"י.

אבל אם לא חסר למקומו הרא' אלא שני שברי העצם שוכבים זה על זה. זה נמשך
למעלה וזה נמשך למטה טריפה.

ע"כ.

וכתב בב"י שמ"ת חילוק זה והוא שחסר למקומו וכו' הוא מדברי מוהריק"ו ז"ל שורש
ל"ח ענף ג' שכתב דוקא פשחור ונתקשר וחסר למקומו הראשון ונתחבר שאשי"י. הוא
דאיכא למימר אם יצא לחוץ לא היה חסור ונתקשר.

אבל אם לא חסר השבר למקומו הרא'. אלא שני שברי עצם שוכבים זע"ז.

זה נמשך למעלה וזה נמשך למטה אעפ"י שנתחברו שני העצמות הנשברים וקרם
עליהם עור ובשר. מ"מ אסור.

דשמע יצא לחוץ. דבכה"ג לא שינה למימר איתא דיצא לחוץ וכו'.

דאדרבה סברא להיפך לומר שיצא לחוץ. וכן משמע לישנא דקאמרי הפוס' וחסר ונקשר
וכו' משמע שחסר למקומו הראשון וכן משמע מלשון הסמ"ק דקאמר ונתרפא וכו' עכ"ל
מוהריק"ו ז"ל ועיי"ש: והנה הב"ח ז"ל בתשובה סי' קל"ט כתב דכל דלא ידעינו שיצא
לחוץ אין לאסור כלל אפי' השברים מונחים זע"ז ומ"ש מוהריק"ו ראיה מדנקטו
הפוסקים וחסר ונקשר.

דמשמע שחסר השבר למקומו הראשון. איכא למימר דלא נקיט לישנא דחסר.

אלא לומר שנקשר יפה בטוב, דכאשר היה חזק בראשונה כף חסר ונקשר בחוזק אבל
לעולם אף במונחים זע"ז. נופל עליו לשון חסר ונקשר.

כיון שנקשר יפה עיי"ש. אף מ"מ אין לנו עסק בזה.

מאחר שפסק מרן הש"ע ז"ל כדעת מהרי"ק ז"ל דלא מהני במונחים השברים זע"ז אלא
בעינו שיתחברו שבר אל שבר יחדיו ידבקו במקומם הראשון הכי נקטינו ברם אנגרינהו
לעינינו במ"ש במסקנתיה וז"ל ועוד נראה דכל משא ומתן בזה.

אינו אלא היכא דאיכא נקב בבשר אבל היכא דליכא שום ריעותא בבשר. אף מהרי"ק
מודה שמותר.

ואעפ"י שאין השברים מדובקים יחדיו פבראשונה ושרי ע"כ: וכ"כ הרדב"ז בחדשות ס' שצ"ג ו"ל ולענין מ"ש מהרי"ק ו"ל שאם לא חזר השבר למקומו ממש שהיא טריפה. מסתברא לי שאין הדברים אמורים אלא בזמן שהבשר משונה קצת מבחוץ או מבפנים.

דרגלים לדבר שלא נתרפא יפה יפה. אבל אם הבשר לא נשתנה ממראיתו כלל.

לא מבחוץ ולא מבפנים. אעפ"י שהעצם מורכב קצתו על קצתו כשרה.

דנדאי נתרפא יפה. דאי לא תימא הכי.

הני הוא מכחיש את המוחש. שהרי אנו רואין דבר זה לעין.

כמה בהמות ועופות ובני אדם יארע להם כזה ויחיו שנים ארוכים. ואנו קיי"ל דטריפה אינה חיה י"ב חדש אלא נדאי לא אמרה הרב אלא היכא שעדיין יש שינוי מראית הבשר.

ואם תאמר לגמרי אמרה לא צייתין ליה לאבד ממונם של ישראל בכדי ע"כ. וכ"כ מהרי"ק ש"ו"ל בתשובות אהלי יעקב סי' ס"ו בדעת מהרי"ק עיי"ש: וכ"כ הש"ך בס"ק ד' דגם מוהרי"ק"ו גופיה דאסר עד שיתקשר שבר אל שבר יחדו ידובקו.

היינו דוקא פשיש ריעותא בבשר. כדמשמע מלשונו שכתב וקדם עליו בשר וכו' כמ"ש בב"י וכו' אבל לא כשהבשר והעור יפה ואין ניכר ריעותא בבשר.

ודלא כמשאת בנימין דמחמיר לעצמו ולא לאחרים ע"כ: וכ"כ הפר"ח ס"ק לב' שהרבה להשיב על טבחי מתא שמשתבשים להטריף בנשבר עצם הקולית ונקשר ולא חזר השבר למקומו הר"א. אף כשהעור והבשר שלם ויפה.

לפי שיש הוכחה שיצא לחוץ. וזה יצא להם מתשובת מהרי"ק פנ"ל.

וכתב שאם באנו לחוש כשלא נקשר יפה דילמא עלה קרום ובשר מבחוץ ע"כ באבר הנשבר לא הנה לנו להתיר כשעו"ב חופין את רובו. זולת כשנשבר קמו.

הלא"ה הנה לנו לחוש דילמא זה ימים שנשבר והעלה קרום מבחוץ. והרי ריעותא לפנינו שהיא שבורה.

ופשיטא שהי"ל להטריף מספק. ובש"ס לא קאמר אלא שכל שעו"ב הוא"ר פשרה ולא קמפליג בהכי.

ואף לרשי"ו"ל שמחמיר טפי ומטריף בינצא דרף נקב אינו אלא כשידוע שיצא. אבל מספיקא אחזוקי ריעותא לא מחזיקינו.

אף שהדבר קרוב שיצא. והיינו טעמא דמכשר לדידיה כשעו"ב הוא"ר.

וא"כ כ"ש לדין דאית לן להכשיר אם העור שלם ויפה מבחוץ כשאר העורות. אף כשהעצם שבור מבפנים ועדיין לא נקשר וכ"ש כשחזר ונקשר אעפ"י שלא נקשר יפה.

ומהרי"ק מייירי בתרנגולת דנהו מספקא לן בה. אם יצא העצם לחוץ או לא דבהיהא חידש ר"ת שאם נקשר הניא הוכחה שלא יצא לחוץ.

ובהא פתב מוהרי"ק"ו דכל שלא נקשר יפה אפתי הספק במקומו עומד. ואעפ"י שאח"כ עלה קרום ובשר אין דבר זה מוציאנו מידי ספק אבל כשבא לפנינו בעור שלם מבחוץ.

בְּכָל גְּנוּנָא יֵשׁ לְהַכְשִׁיר. וּפְשׁוּט הַדְּבָר כִּף הַלְכָה מִפְּאֵן וּלְהַבָּא.
וְכִף אַגִּי מוֹרָה וּבָא בְּפִשְׁטוּת. בֵּין בְּעֵצָם שְׁנִחְרַף בְּשִׁבְרָה בֵּין בְּאִיסוּר אֲבָר הַמְדוּלְדָּל.
כִּינּוּן שְׁהָעוֹר שְׁלָם מִבְּחוּץ יָפָה. לֹא שְׂאֵנִי לֹן בֵּין אִם חִזֵּר וְנִקְשָׁר.
אֵעִפִּי שְׁלֵא נִקְשָׁר יָפָה בְּכָל גְּנוּנָא אַגִּי מִכְשִׁיר. וּדְבָרִים בְּרוּרִים הֵם עַכ"ל: גַּם בְּשׁו"ת
הֶרֶב חֲכָם צָבִי ז"ל סִי' נ"ח נִשְׂאֵל ע"ע זֶה וְהַשִּׁיב דָּאָף דְּפִשְׁטוּת דְּבָרֵי מַהֲרִיק"ו נִרְאִין
אָף בְּאִין רִיעוּתָא בְּפִשָׁר וּבְעוֹר וְכו' מ"מ יֵשׁ לְהַעֲמִיס בְּדְבָרָיו.
דְּבִאִיפָא רִיעוּתָא הוּא. מְדַכְתָּב וְקָרַם עֲלֵיהֶם עו"ב וְכו"ו פְּדַכְתָּב הַשְּׁ"ף.

וּבְנֵדָאֵי גַם מַהֲרִיק"א מִתִּיר בְּזֶה בְּפָה מְלֵא בְּסִפְרוֹ הָאֲרוֹן וְהַקְצָר בְּעוֹר וּבִשְׁרָ שְׁלָם וְאִין
בְּהֶם רִיעוּתָא, שְׁהָרִי הוּא מִתִּיר בְּפִירוּשׁ בִּס' ה' אִפִּי' בְּנֵדָאֵי יֵצֵא לְחוּץ אִם עו"ב הוּא"ר.
וּכְדְבָרֵי הַתו"ס וְהָרָא"שׁ שְׁפָסַק כְּמוֹתָם בְּב"י וְהָא דְּמִיָּתִי הֵיחָא מְדַבְּרֵי מַהֲרִיק"ק דְּבַעֲיָנּוּ
שִׂאשִׁי"י.

הֵינּוּ הֵיכָא דְּאִין עו"ב חוּא"ר. דְּהֶתָּם נָמִי כְּשֵׁר א"ל יֵצֵא לְחוּץ וְזֶה בְּרוּר גַּם מוֹרַמ"א
דְּעָתוֹ כֵּן כַּמ"ש הַשְּׁ"ף.

וְסִיָּים דְּרַף פְּלָל גַּלְע"ד דִּישׁ מְקוּם טוֹב וְשִׁיטָה מְרַנְנַחַת לְהַקְל בְּמְקוּם שְׂאִין רִיעוּתָא בְּעו"ב
פְּלָל וְהֵם שְׁלִמִים וּבְרִיאִים מְפָל צַד. וּכְדְבָרֵי הָאֲחֻרָנִים ז"ל הַמְקִילִים עַכ"ל.

וְהַמְחַב"ר ז"ל אוֹת כ"ה כְּתַב שְׁמֵהָר"י זִינּוּן בְּשׁו"ת מְטָה יוֹסֵף ח"ב יוֹד' סִי' טו"ב הַשִּׁיג
עַל הַפְּר"ח. וְהֶרֶב מֵר חֲמִיו שָׁם סִי' י"ח חִינּוּק דְּבָרֵי הַפְּר"ח וְחִזֵּר מְהָר"י זִינּוּן סִי' יט' וְהַסְפִּים
לְהַלְכָה וְכו' עִי"ש: הָא קָמֵן אֲמַבּוּהָא דְּסִפְרֵי דְּסִבְרֵי מְרַנּוּ.

דְּהֵיכָא שְׂאִין רִיעוּתָא בְּעוֹר וּבְכִשָׁר וְהוּא שְׁלָם וְיָפָה מִבְּחוּץ. דְּעַת מַהֲרִיק"ו וּמַהֲרִיק"א
ז"ל לְהַתִּיר בְּפִשְׁטוּת אֵעִפִּי שְׁלֵא נִתְחַבְּרוּ הַשְּׁבָרִים שְׁבָר אֶל שְׁבָר יְחַדּוּ יְנַבְּקוּ: הַאֲמָנָם
כֵּל זֶה בַּהֲנִי"ח אִם בָּא הָעֵצָם עוֹדְנּוּ חֵי בְּלִמֵי מְבֹשֶׁל אוֹ אֲפִילוּ מְבֹשֶׁל וְהוּא מְכֻנְסָה עֲדִינּוּ
בְּכִשָׁר.

שְׂאֵז נִיפְרָ שְׂאִין הַבִּשָׁר מְמֻסָּמָס וְהוּא שְׁלָם וְיָפָה אוּלָם אִם לֹא בָּא לְפָנֵי הַמּוֹרָה. עַד
שְׁנֵאֲכַל כְּבָר הַבִּשָׁר וְהִנֵּה הָעֵצָם עָרוּם מְבִלֵי לְבוּשׁ עוֹר וּבִשָׁר בְּזֶה צְרִיף עֵיוֹן מִי אֲמַרִינּוּ
אִם אֵיתָא דְּהוּי בִּיָּה רִיעוּתָא בְּעו"ב.

הֵיָה נִיפְרָ לְעִין כֵּל בְּשַׁעַת מְרִיטָת נּוֹצָה וְהַדְחָה וּמְלִיחָה. וּמְדָלָא נִיפְרָ אַחְזוּקֵי רִיעוּתָא לֹא
מְחֻזְקִינּוּ.

אוֹ דִּילְמָא הו"ל מִיְלִתָּא דְּלֹא רְמִיא עֲלֵיהָ דְּאִינִישׁ וְלֹא אֲדַעְתִּיהָ. וְהִנֵּה הַמְחַב"ר ז"ל שָׁם
אוֹת כ"ו כְּתַב דְּהֶרֶב מְהָר"י הַלּוּי בְּשׁו"ת מְטָה יוֹסֵף שָׁם דִּישׁ לְהַכְשִׁיר דְּלֹא מְחֻזְקִינּוּ
רִיעוּתָא וְהֶרֶב מְהָר"י זִינּוּן שָׁם אָסֵר.

וְהֶרֶב מְהָר"י מוֹלְכוֹ ז"ל בִּס' אֶהֱל יוֹסֵף סִי' כ"ח כְּתַב דְּלֹא שְׁבָקִינּוּ פְּשִׁיטוּתָהָ דְּהֶרֶב מִט"י
מְשׁוּם אֲפִשָׁר דְּחַתְּנוּ מַהֲרִיק"ו. הִילְכָף לְעֵנִין מְעַשָּׂה כִּף נִרְאָה לְהַתִּיר ע"כ הֵבִיא דְּבָרֵיהֶם
הַר' וַיֹּאמֶר יֵצֵק י"ד סִי' ע"ט עִי"ש.

אָלאַ שְׁכֶתֶב דֶּה־מִשְׁדָּר ח"א י"ד סי' נ"ה פֿתֵב דָּאִין לִסְמֹךְ עַל הַנְּשִׁים הַרוֹחֲצוֹת דְּמִילְתָא דְּלֵא רַמְיָא עֲלֵיהּ דְּאִינִישׁ וְכוּ' עיי"ש. אַף מ"מ בְּמִנְהֵגִי "אוֹרְאָן וְתַלְמִסָּאן" כַּת"י פֿסֶק בְּסִי תַקֵּנָא וְנ"ל בָּא לְפָנֵינוּ עֲצָם שְׁבוּר בְּמִקּוּם הַמְטְרִיף וְנִקְשָׁר וְהָיָה עָרוּם מִן הַבְּשָׂר אוֹ אַחַר אֲכִילְתּוֹ.

פְּשָׂרָה. אֲפִילוּ לֹא נִתְחַבֵּר שְׁבָר אֶל שְׁבָר.

(מַחֲב"ר מִשֵּׁם מַט"י) ע"כ, דְּנִמְצָא לְפִי הַמְנַהֵג פְּשוֹט הוּא לְהַתִּיר בְּנִדּוֹן הַבָּא לְפָנֵינוּ אֲפִילוּ בַּחֲצֵי הָעוֹף הַנְּשָׂאָר עוֹדֵנוּ חַי לְאֲכָלוֹ לְכַתְחֵלָה: אָכֵן לְפִי דַעַת הַכֵּנָה"ג וְנ"ל יֵשׁ לְהַחֲמִיר. שְׁכֶתֶב עַל דְּבָרֵי הַרְדָּב"ז הַנּוֹ' שְׂאִין אֲנִי נוֹהֲגִין פֿן אֲלֵא כָּל שְׂלֵא חִזּוֹר וְנִקְשָׁר יָפָה.

דְּהֵינּוּ שְׂאִינוֹ עוֹבֵר הַמַּחֲט. אַף עַפ"י שְׂאִין שׁוּם שְׁיִנוּי בַּבְּשָׂר טְרִיפָה.

פֿן פֿתְבוּ אַחֲרוֹנֵי אַחֲרוֹנֵים וְנ"ל מִשְׁמוֹ עֵינֵן תּוֹרַת זְבַח אוֹת ע' סְעִיף ל' וְהָרַב וַיֹּאמֶר יִצְחָק יו"ד סי' ע"ט וְהַזְבַּח"ת שָׁם. גַּם הַמַּחֲב"ר וְנ"ל שָׁם אוֹת כ"ד הַזְּפִיר בְּדִיקָה זוֹ וְנ"ל מְנַהֵג קַדְמוֹנִים בְּאַרְיֵץ הַצַּב"י.

לְחַתּוּךְ רֵאשֵׁי עֲצָם הַקּוֹלִית, וּמַכְנִיס קִיסָם דְּרָף מוֹחַ הָעֲצָם. אִם עוֹבֵר מֵעֵבֶר אֶל עֵבֶר.

אִז הוּא שְׁבָר אֶל שְׁבָר יַחֲדָיו יִדְוִבְקוּ. אֲבָל אִם יוֹצֵא הַקִּיסָם לְצַד שְׁבָר הָעֲצָם.

לֹא קָרִינוּ בֵּיהּ שְׂאִישִׁי. וּמוֹרָה שְׂיִצָּא לְחוּץ וַיֵּשׁ לְהַטְרִיף עַכ"ל: וְעֵינֵן בְּמִנְהֵגִי הַמַּעֲרַב כַּת"י מִשֵּׁם ה' מְבִי"ן וְנ"ל שֶׁהַזְּפִיר מְנַהֵג בְּדִיקָה זוֹ.

וְשָׁפֵן מ"כ בְּשֵׁם הַרְש"ץ וְנ"ל וְתַמָּה הַרְבֵּה עַל מְנַהֵג זֶה. וְהַעֲלָה דַנ"ל שֶׁהַעֲיָקָר יֵשׁ לְנִהוּג פְּדָבְרֵי הָאֲחֲרוֹנִים וְנ"ל שְׂאִים אִין רִיעוּתָא בַּבְּשָׂר יֵשׁ לְהַתִּיר בְּכָל עֲנָן, וְאִם יֵשׁ רִיעוּתָא בַּבְּשָׂר אוֹ שְׁנֵאֲכַל.

אִז יֵשׁ לְרֵאוֹת אִם נִקְשָׁר הָעֲצָם קְשִׁירָה מְעַלְיָא, אַעפ"י שְׂלֵא נִתְפָּוֵנוּ הַשְּׁבָרִים מִשֵּׁם יֵשׁ לְהַתִּיר כַּמ"ש מְהַר"ם סִירִירוֹ וְאַפ"י לֹא עֵבֶר הַמוֹחַ יֵשׁ לְהַתִּיר בְּשַׁע"ד. אֲבָל בְּלֹא דַחֲק יֵשׁ לְבָדוּק בְּמוֹחַ ע"כ.

אֲשֶׁר עֵין בְּעֵין נִרְאָה דָּאָף לְהַנְוֵהֲגִים לְבָדוּק בְּקִיסָם וְכוּ' אִין לְהַחֲמִיר בְּמִקּוּם הַפַּמ"ר וְשַׁע"ד. שְׁהָרִי כָּל הַחֲשָׁשׁ בְּזֶה מִשׁוּם שְׂמָא יִצָּא לְחוּץ.

וְכַמ"ש מוֹר"ם וְנ"ל שָׁם ס"ה שֶׁהַמְנַהֵג לְהַטְרִיף כָּל שְׁבִירָה בְּעֲצָם וְכוּ' וְעַכ"ז פֿתֵב שְׁבִיבְמִקּוּם הַפַּמ"ר יֵשׁ לְהַקֵּל לְהוֹרוֹת פְּהֵלְכָה. וְאִף לְמִי שְׁלִבּוֹ נוֹקְפוֹ שְׂלֵא לְהַקֵּל בְּכָל עֲנָן אִם לֹא עֵבֶר הַמַּחֲט וְכוּ' מ"מ אִין לְאַסֹּר רַק דְּוִקָא בְּאוֹתוֹ עוֹף עֲצָמוֹ.

אֲבָל מֵה שְׁנִמְלַח אוֹ נִתְבַּשֵּׁל עִמּוֹ אַף דְּלִיכָא ס' מוֹתֵר. וְכ"כ הַש"ף ס"ק י"ג דְּהִיכָא דְּאִיכָא סְפִיקָא אִם יִצָּא לְחוּץ.

אִפִּי"ה אִם נִמְלַח אוֹ נִתְבַּשֵּׁל עִם אוֹתוֹ אֲבָר אִין לְאַסֹּר אַף בְּדְלִיכָא סְפִיקָא. וְכ"ש הִיכָא דְּאִין רִיעוּתָא בְּעו"ב וְכוּ' עיי"ש וְה"ה לְנִשְׁבֵּר בְּמִקּוּם שְׁמִטְרִיף נְמִי דַחַד טַעֲמָא לְכוּלְהוּ, וְכ"כ הָרַב שְׁמֵשׁ צְדָקָה יו"ד סי' נ' וְכ"כ הָרַב וַיֹּאמֶר"ץ סי' ע"ט עיי"ש.

וְה' יִנְחֵנִי בְּדַרְךְ אֶמֶת לְאַמִּיתָה ש"ת הַצַּב"י מִסְעוּד הַפֶּהן ס"ט: שְׂאֵלָה סִימָן הַ אִם נִסְרָכָה הַרְיָאָה בְּגַג שְׁכַנְגָד חִתּוּף הָאוֹנוֹת לְשַׁדְרָה אִי דְּיִינְיִנוּ לִיָּה פְּמִיצָר הַחֲזָה וְכַשְׂרָה בְּלֵא

בדיקה. או לא: תשובה בס"ד הנה פתב רבינו הטור בסי' ט"ל ופסקו מרן הש"ע שם סעיף ח' ריאה שניקבה במקום חיתוף האונות בגב האונה כנגד הדופן פשרה.

וכן הדין בכל השלם שפנגד האונות למעלה עד הערוגה פשירה מפני שהמקום צר ונדחקת לדופן והוא סותמו ע"כ. ועיי"ש בב"י שהביא שיש חולקין בזה ולענן הלכה פתב דנקטינו כדברי המתירין.

וכתב הרב תב"ש סי' ט"ל ס"ק ע"ט שישלשון הטור והש"ע סתומים וקשה להולמם קצת שפתבו וכן הדין בכל השלם וכו' עד הערוגה. דאין כל מקום מהחיתוף עד השדרה נק' ערוגה.

א"כ מאי עד הערוגה. הא הפל בערוגה קיימינו ואם יש מקום מהחיתוכים ולפנים קרוי ערוגה.

היל"ל עד אותו מקום ולא עד בכלל. וגם זה אינו עולה פהונן לפי משמעות הפוסקים.

אבל לשון שאר הפוסקים מבואר וז"ל הבדיקות דאנשי קנדיא"ה המובא במרדכי גב האוני וגב האוני פולם פאוני להכשיר בנסרקה לדופן: אבל גב וגב האומי פאוני להטריף עכ"ל.

וזה"ל תה"ב להרשב"א גב האונין שהוא סרוף אל השדרה פשירה שכל מה שהוא למעלה מחיתוף האונין יש לו דין חיתוף האונינים וכו' עכ"ל: וכ"כ האגור בשם בה"ג דבין בגובהה ובין בגובה וכו' וז"ל האגודה ואפילו השלם שסמוף לשדרה נגד חיתוף האונות קרוי מיצר החזה.

וכן השלם שפנגד האומא קרוי רוחב עכ"ל, וסיים מפל הלין נשמע שאין גבול לדבר. רק כל מה שפנים מהחיתוכים בכלל חיתוף וכן מורה להדיא לשון הרא"ש והגמ"י פ"ז מה"ש וא"כ ילמד לשונות הפוסקים הסתומים מן המפורשים עכ"ל.

ועפ"י זה פתב בשמ"ח שם סעיף נ"ה וז"ל גב האונות (שנסרף לדופן) לאו דוקא. דה"ה פל מקום שפריאה מסוף החיתוכים ולפנים.

ורואין מהחיתוף שבין אונות לאומה. פאלו חוט מתוח משם לצד פנים עד מקום דבוקה בשדרה.

מהחוט ולמעלה לצד הצנאר הפל נידון כגב האונות שפולו מקום צר. ומהחוט ולמטה דינו פאומה.

דשם מתחיל להתרחב עכ"ל. נמצאת אומר מעתה דגב הריאה שפנגד חיתוף האונות הדבוק בשדרה נידון כמיצר החזה וכשרה בלא בדיקה אם נסרף שם.

וכן כתוב במנהגי המערב סי' ט"ל סוף סל"ג: אף אמנם עמדת משתומם על המראה אשר ראיתי כתוב במנהגי אוראן ותלמסאן סי' ש"י שפתבו אמנסרקה הריאה לשדרה. דוקא אם האונות והאנמות דבוקות לשדרה בלי פילוש פשרה.

אבל האונות לבד או האנמות לבד טריפה עד דאיכא מכה ע"כ. ואם פנים הדברים בלתי טעות סופר קשה להולמם במה שפתבו שאם האונות לבד סרוכות לשדרה שיהא טריפה

והרי מְפֹרָשׁ יוֹצֵא דְסִבְרַת רֹב הַפּוֹסְקִים מְכַשְׁרִין בְּזֶה וְכֵן הוּא דַעַת מְרֹן הַש"ע וְכַמ"ש
הַתּב"ש כְּנֻז' וְהִיא נִרְאֶה לֹמֵר דְּלֹא מִיִּירֵי בְּדִין סְרְכָא.

אֵלֶּא בְּדִין דְּבַק וְקָאֵי אַמ"ש מוֹר"ם ז"ל בְּהִגָּה סְעִיף ז' וְכֵן מְקַלְטִין אִם הִיָּתָה כָּל הַרְיָאָה
דְּבוּקָה לְשִׁדְרָה. פִּי אוֹמְרִים שְׁדִרְהוּ רְבִיתִיהוּ בְּכַף וְאִין זֶה סְרְכָא ע"כ.

וְסִבְרֵי לֶה שְׁאִין לְהַקְל רַק אִם הִיָּתָה דְּבוּקָה כְּוֹלָה הָאוֹנוֹת וְהָאֲנוֹת. אֲבָל אוֹנוֹת לְבַד אוֹ
אֲנוֹת לְבַד לֹא.

וְזוֹ קִשְׁיָה מִן הָרֵאשׁוֹנָה. וְכִי חָלִילָה לָנוּ לֹמֵר דְּקִטְלֵי קִנֵּי בְּאַגְמָא נִינְהוּ.

הֲלֹא כָּל יָקָר רְאֵתָה עֵינֵי קוֹדֶשֶׁם ז"ל שְׁוֹרֵשׁ הַדִּין הִנֵּה בְּטוֹר וּב"י. וְהִנֵּי מְפֹרָשׁ יוֹצֵא שְׁם
בְּטוֹר כְּתַב הַרְשָׁב"א בְּשֵׁם הַגְּאוּנֵי' שְׁאִם כָּל הַגֵּב שֶׁל הָאֲנוּמָה מִהַשְׁלֵמַת הָאוּנֵין וְלִמְעָלָה
דְּבוּק בְּשִׁדְרָה כְּשִׁרָה.

שְׁפָרָה מְרָאִים הַדְּבָרִים שְׁזוֹ הִיא בְּרִיָּיתָה בַּד"א כְּשֶׁכָּל הַגֵּב דְּבוּק אֶל הַשִּׁדְרָה. אֲבָל אִם יֵשׁ
פְּיֻצוּל שְׁאִין כָּל הַגֵּב דְּבוּק אֶל הַשִּׁדְרָה טְרִיפָה ע"כ.

וְכַתֵּב ב"י דְּגָרְסִינָן גַּג בְּמָקוֹם גַּב. וְכֵן הוּא בַּת"ה פִּי יֵשׁ חִילוּק בֵּין גַּב לַגֵּג.

כִּי גַג אֵינּוּ אֵלֶּא אַחֲוֵרֵי הָאֲנוּמָה הַיּוֹשֵׁב עַל הַשִּׁדְרָה. לְאַפּוֹקֵי גַב הוּא שְׁטַח כָּל הַרְיָאָה וְאִם
נִסְרָף כָּל הַגֵּב כְּתַב רַבֵּינוּ בְּסִמּוּף דְּאָסוּר כ"כ הַפְּרִיָּשָׁה וְהַב"ח וּבב"י כְּתַב שְׁהַפְּלִבוּ כְּתַב
סְבֵרַת הַרְשָׁב"א הַנּוּז'.

וְאִח"פ כְּתַב שִׁי"א שְׁצָרִיף שְׁיִהִיו הָאוּנֵין וְהָאֲנוֹת דְּבוּקוֹת בְּשִׁדְרָה בְּלֹא שׁוּם פְּיֻצוּשׁ. וְאִם
אִין הָאוֹנוֹת דְּבוּקוֹת ג"כ.

אוֹסְרִים אוֹתָהּ וְכֵן מְנַהֵג נִרְבוּנ"א עכ"ל. וְלַעֲנִין הַלְכָה נְקֻטִינָן כְּדְבָרֵי הַרְשָׁב"א עכ"ל.

וְאֵתָה דַע וְרָאָה מ"ש מוֹר"ם ז"ל אִם הִיָּתָה כָּל הַרְיָאָה דְּבוּקָה וְכו' נִמְשָׁף אַחַר י"א שְׁכַתֵּב
הַפְּלִבוּ. הָאֲמָנָם מְרֹן ז"ל בַּב"י הַרִי פֶּסֶק כְּהַרְשָׁב"א דְּאָרְף בְּשִׁגְגָה הָאוּמָא לְבַד דְּבוּק בְּשִׁדְרָה
סְגִי בְּהִכֵּי וְכ"כ לְעִיל שְׁהַרִיב"ש כְּתַב כֵּן מִשֵּׁם הַרְשָׁב"א וְכֵן דַעַת מְהַר"י בֶּן חֲבִיב.

וְכ"כ הַפּוֹר"ח דְּהַעֲיָקָר כְּדַעַת הַגְּאוּנֵים וְכו' וְהִכֵּי נְקֻטִינָן. וּמוֹר"ם ז"ל שְׁנִמְשָׁף אַחַר סְבֵרַת
הַפְּלִבוּ לֹא עֵינֵין יָפָה.

וּמַעֲתָה לְפִי הָאֲמוּר לֹא יִרְדְּתִי לְסוּף דַעַת הַרְבָּנִים ז"ל שְׁיִסְדּוּ הַמְּנַהֵג הַזֶּה. שְׁאָרְף אֲמָנָם אִם
אֲמָרְנוּ שְׁפָסְקוּ כְּדַעַת מוֹר"ם וְכַסְבֵּרַת הַפְּלִבוּ.

עכ"פ לֹא בָּאנוּ לְכָלֵל יָשׁוּב. שְׁהַרִי לְדַעַת הַפְּלִבוּ דְּכַעֲי שְׁיִהִיו דְּבוּקוֹת אוּנֵי וְאוּמֵי.

הִיָּינוּ לְאַפּוֹקֵי אוּמֵי לְבַד בְּלֹא אוּנֵי, אֲבָל בְּאוּנֵי לְבַד בְּלֹא אוּמֵי כו"ע מוֹדוֹ דְּכָשָׁר. וְהִיאָרְף
כְּתַבוּ דְּאוֹנוֹת לְבַד אוֹ אֲנוֹת לְבַד טְרִיפָה אֲשֶׁר עַפ"י הָאֲמוּר נ"ל שְׁבּוּדָאֵי טְעוֹת סוּפֵר יֵשׁ
כָּאֵן וְצ"ל כֵּן אֲבָל אֲנוֹת לְבַד טְרִיפָה.

וְתִבּוֹת אוֹנוֹת לְבַד לִיתָא. וְהִיָּינוּ כְּדַעַת הִיא שְׁהַבִּיא הַפְּלִבוּ וְכַמְשָׁמְעוֹת לְשׁוֹן מוֹר"ם ז"ל
דְּכַעֲינָן אוּמֵי וְאוּנֵי וְבְּאוּמֵי לְבַד טְרִיפָה כְּמִנְהֵג נִרְבוּנ"א, אֵלֶּא דַמ"מ עֵינֵין הַדְּבָר תְּמוּהָ
שְׁמַנְהָגָה זֶה לֹא אוֹלִיבָא דְּהַלְכָתָא כְּפִסְק מְרֹן ב"י.

ואפֿשר לומר דְּמָה שְׁפִסְקוּ לְחוּמְרָא בְּזֵה פְדַעַת מוּר"ם. מִשׁוּם שְׁשִׁלְטָה עֵינֵי"ק בַּמ"ש
הֶרֶב תַּב"ש בַּסִּי"ט ל"ס"ק ט"ל שְׁהַקְשָׁה עַל הֶרֶב"י שְׁפִסְק פְּדַבְרֵי הֶרֶשֶׁב"א וְז"ל וְטַעַם
בְּרִיבֵי אֵינִי יוֹדֵעַ לָמָּה הִקְיֵל בְּשָׁל תּוֹרָה וְדָבָר חֲדָשׁ שְׁאֵם הֶרֶשֶׁב"א יָקָר בְּעֵינָיו לְפִי מִהֲלָלוֹ.
הָרִי לֹא נִתְפָּשְׁטוּ שְׁמוֹתָן שָׁל י"א זְקָנִים הֲלָלוּ. וְמִי יוֹדֵעַ עֲרָפָם.

וְאִם מִפְּנֵי שְׁהַרִיב"ש וּש"פ הִבִּיאוּ דְבָרֵי הֶרֶשֶׁב"א וְהִסְפִּימוּ בּוֹ. הִיָּנּוּ י"ל שְׁלֹא יָדְעוּ
מִדְבָרֵי י"א אֱלוֹ.

וְאִי מַמ"ש הַפֶּר"ח שְׁהַעֲיָקָר פְּדַבְרֵי הַגְּאוּנִים שְׁפִתְב הֶרֶשֶׁב"א מִשְׁמֹן. אִטּוּ י"א אֱלוֹ לְחֻלּוֹן
עַל הַגְּאוּנִים בָּאוּ דָאִין זֶה דְרַף הַפּוֹס' הָאֲחֻרוֹנִים רַק שְׁהֵם קִבְּלוּ דְהִכִּי ס"ל לְהַגְּאוּנִים.

וְלַעֲנֵד בְּכִוּוֹן פְּתַב רַמ"א ו'ל בְּהֶגֶה אִם הִיָּתָה עַל הַרִיָּאָה דְבוּקָה כְּשֶׁרָה וְכו' וְהִיָּנּוּ
לְהַחְמִיר בְּשָׁל תּוֹרָה. וְלֹא כְּמוֹ שְׁפִתְב בַּל"ח שְׁהַגִּיָּה בְּדַבְרֵי רַמ"א ו'ל חֲנָם.

וְכַתַּב שַׁכ"ה בַּד"מ וְלִיתָא. וְגַם לֹא פְּדַבְרֵי הַפֶּר"ח שְׁהַשִּׁיג עַל רַמ"א בְּהָא וּמ"מ בְּמִקּוּמוֹת
שְׁנֵהֲגוּ לְהַקְלֵ יְקִילוּ.

וְיִסְמְכוּ אֶהֱרֶשֶׁב"א ו'ל עַכ"ל: וְעַם כָּל זֶה אָנוּ אֵין לָנוּ אֱלָא פִּסְק מְרֹן ב"י ו'ל. דְּהַעֲיָקָר
פְּהַרֶשֶׁב"א.

וְכ"כ הֶרֶב בֵּית יְהוּדָה בְּמִנְהַגִּים וְז"ל וְכֵן אִם הַשְּׁלֵם שְׁכַנְגָד הָאוּמָא אוֹ הָאוּנוֹת גְּדַבְק כְּלוֹ
לְשַׁדְרָה בְּלִי פִּילּוּשׁ אֶצְבַּע מִצַּד פְּנִים. דְּהִיָּנּוּ פְּנֵי הַשְּׁלֵם שְׁמַכְנוּן כְּנָגַד הַשַּׁדְרָה כְּשֶׁרָה.

אֲבָל אִם לֹא גְדַבְק אֱלָא צַד הַחִיצוֹן שָׁל הַשְּׁלֵם טְרִיפָה וְאִם גְּדַבְק מִשְׁנֵי צְדָדִין כ"ש דְּכְשֶׁרָה.
דְּחָשִׁיב טְפֵי רַבִּיתָא ע"כ.

הָרֵאֶת לְדַעַת שְׁהֶרֶב בֵּית יְהוּדָה שְׁעָרֵי "אַלְג'ירִי" גְּמַשְׁכִּין אַחֲרֵי דַב"ק הִכִּי סָבַר לָהּ מֵר
כְּפִסְק הֶרֶשֶׁב"א שְׁפִתְב בְּהַדְיָא הָאוּמָא אוֹ הָאוּנוֹת, אוֹ זֶה אוֹ זֶה. וְנִרְאָה דַּמ"ש לְחַלֵּק אִם
נִסְרָכָה מִצַּד חוּץ לַבַּד.

לֹא מִיָּרִי אֱלָא בָּאוּמָא אֲבָל בָּאוּנֵי אֵין חִילוּק דְּבַכָּל צַד כְּשֶׁרָה. וְכַמ"ש מְרֹן ב"י שְׁאֵין
לְהַתִּיר בְּגְדַבְק גַּג הָאוּמָא, אַא"כ כָּל הָאֲבָר דְּבוּק לְאַרְכּוּ אַעֲפ"י שְׁאֵין כְּלוֹ דְּבוּק לְרַחְבּוֹ.

כְּגוֹן שְׁקַצַּת רַחְבּוֹ שָׁל צַד פְּנִים דְּבוּק וּקַצַּת רַחְבּוֹ שָׁל צַד חוּץ אֵינוּ דְּבוּק, שְׁאֶפְשָׁר
דְּהַרֶשֶׁב"א מוֹדָה בְּזֵה דְתוֹ לֹא מִיָּפְרָק. אֲבָל אִם קַצַּת רַחְבּוֹ שָׁל צַד חוּץ דְּבוּק וְשָׁל צַד
פְּנִים גְּפָרַד טְרִיפָה דְלָאוּ הִיָּנּוּ רַבִּיתִּיהוּ עַכ"ל: עֲלָה בְּיַדֵּינוּ בַּס"ד דְּגַג הָאוּנוֹת הַסְּרוּף
לְשַׁדְרָה גִּידוֹן כְּגַב אוּנֵי הַסְּרוּף לְדוֹפֵן וְכָשֶׁר אֶפִּילוּ יֵשׁ בּוֹ פִּיצוּל.

כְּמוֹ שְׁפִסְק מְרֹן הַש"ע. וְכַמְבֹּאֵר מְלִשׁוֹן הַפּוֹס' כַּמ"ש הֶרֶב תַּב"ש.

וְזֵה פְּשוֹט כְּמַעַט לְכָל הַפּוֹסְקִים כְּמַבְנָאָר בַּב"י וְגַג הָאֲנוּמוֹת הַדְּבוּק לְשַׁדְרָה. אִם הוּא דְּבוּק
כְּלוֹ בְּלִי פִּילּוּשׁ כְּשֶׁר.

אֲבָל אִם יֵשׁ בּוֹ פִּילּוּשׁ כְּדִי לְהַכְנִיס אֶצְבַּע קִטְנָה טְרִיפָה. פְּדַעַת מְרֹן ב"י בְּשֵׁם הֶרֶשֶׁב"א
מִשֵּׁם הַגְּאוּנִים.

וכמ"ש הפר"ח ס"ק י"ט. וכ"כ מהר"ש"ל הב"ח על דברי הרשב"א הנז' ליישב מ"ש הטור
דין זה דאומא לגבי דין דאוני פדי להשמיענו שאם נסרף כל גג של האונות אפילו יש
פיצול פשרה.

דלא מחלקינן בהאי דינא דפיצול אלא באומא ולא באונא עכ"ל: סימן ו מעשה הנה
בבהמה שנמצא בה בועא בכוליא והיתה מליאה מים שמראיהם כמראה פרנמי. אבל לא
היו עבים ועורים והסרתי השלפוחית והנה תחתיה שלם שלא היתה אוכלת בבשר
הכוליא.

ולא הגיעה למקום הלובן. והכשרתי עפ"י מ"ש מ"ש מ"ש מ"ד ס"ב וז"ל ואם נמצאת
מים שמראיהם רע.

אבל לא היו עבים ועורים. אלא מראיהם פרנמי כמראה הדבש פשרה.
ויש מי שאוסר. הנה, והכי נהוג עכ"ל והנה לפי מאי דקיי"ל בכלל הש"ע דסתם ואח"כ
מחלקת.

הלכה כסתם. וא"כ יש לפסוק דין זה כפסק מ"ש מ"ש מ"ש מ"ד ס"ב וז"ל להכשיר.
האמנם כל האחרונים ז"ל פסקו כהיש מי שאוסר שהוא דעת הרשב"א וכפסק מור"ם
ז"ל וכמ"ש בד"מ על מ"ש מ"ש מ"ש מ"ד ס"ב וז"ל להכשיר כמראה פרנמי מדמכשרינן
בהיה בה דם עיי"ש. וכתב עליו הד"מ דלא נהירא דטעמא דדם הוא כמ"ש באו"ה שאין
זו לקותא הואיל וכולה דם.

אבל בלא"ה לא. ולכן יש להחמיר בדברי הרשב"א בתשובה עכ"ל.
וכ"כ בביתאור הג"ר א דהעיקר כסברא אחרונה שהוא הרשב"א ע"כ. ובזבחי תרועה כתב
משם המחבר ראות כ"א דבמים שהם כמראה הדבש.

הרבה מהאחרונים חלקו על מ"ש מ"ש מ"ש מ"ד ס"ב וז"ל להכשיר כמראה פרנמי
מדמכשרינן בהיה בה דם עיי"ש. וכתב עליו הד"מ דלא נהירא דטעמא דדם הוא כמ"ש באו"ה שאין
זו לקותא הואיל וכולה דם.

אבל אם לא הגיעו עד הלובן כו"ע מודו דכשר דלא גרע מאם נמצאת כוליא מליאה
מוגלא. דפסק מ"ש מ"ש מ"ש מ"ד ס"ב וז"ל בב"י ובש"ע שם פדעת הרשב"א והטור שאין שום דבר פוסל
בכוליא אלא א"כ הגיע למקום חריץ.

וכ"ש הוא לנדון זה במים שמראיהם פרנמי וכ"כ הפ"ת ס"ק ה' משם הרב תולדות
יצחק סי' י"ב שכתב דבזה שהיה כמראה הדבש דוקא אם בודאי הגיע למקום חריץ יש
לאסור. אבל אם היה ספק אם הגיע למקום חריץ יש להתיר עכ"ל.

וכ"כ הרב יד אפרים משם פמ"א בענין בועא בכוליא שמראיה פרנמי. אף שיש לומר
דלדעת הרי"ף והרמב"ם כל שאינם עבים ועורים בכלל מים זפים הוא.

מ"מ אין לסמוך להתיר כי אם שלא הגיע למקום חריץ ע"כ. ומעתה כל לגבי דין בנדון
זה שענינו הרואות שלא הגיע למקום הלובן.

כו"ע מודו להכשיר: אלא דאפתי פש גבן לברר מנא ידעינן שלא הגיע למקום הלון: והוא בחד שאנחנו רואין שהקרום מפסיק בין הבועא ובין הלון, זו הוכחה ברורה שלא נגע ולא פגע בלון.

וכמ"ש במנהגי המערב כתי' וז"ל לכן אם התחילה הבועה בפשר הפוליא ונכנסה קצת בלון בעונן שלא נגעה הבועה בלון כלל, ואנו יודעין זה ע"י הקרום המפסיק בין הבועא ובין הלון.

שזה מוכיח שלא נאכל פלום מן הלון. אבל אם נראה בחוש שנאכל מהלון. פשיטא דטריפה. ע"כ: וכל זה כתבתי להרוחה דמילתא.

אלא דבלא"ה הרי פסקו במנהגי אוראן ותלמסאן כפסק מרן הש"ע ז"ל דמים בכוליא ומראיהם פרפומי כמראה דבש פשרה וכ"כ הרב זבחים שלמים שפך נוהגין. ודלא פיש מי שאוסר ואני תפלה לאל עליון יורינו מדרכיו ונלכה בארחתיו.

אנרח חיים למעלה למשכיל, אפ"ר: החו"פ בעי"ת תמושנת יעא' יושב בס' מקל הבהמה הטורה ב' ימים למרחשון ש' ברצ"ת ה' דרכי איש לפ"ק ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן ז מעשה הנה כשפדקתי הריאה בפנים.

מצאתי האונה דבוקה לדופן צר. ובדרך העברת היד נפלש הסירכא.

אחר כן ראיתי שהדופן במקום דיבוק הריאה בס' הנזכרת הנה נקוב הפשר שבין הצלעות, והכנסתי אצבעי דרך שם והנה הוא נקוב ויוצא עד בשר הפתח שניכר הדבר שנעשה זה ע"י נגיחה בקרן.

אח"כ עיינתי בריאה עצמה והנה היא בקועה שתי וערב. שגרא בחוש שגם בה שלט בה קרן הנגיחה.

ונסתפקתי אם הדופן שהוא מגין על הנקב מאחר שהיתה דבוקה מיהת או אינו מגין כיון שהוא נקוב והפשר שעליו נאכל כל סביביו: תשובה, נראה פשוט להטריף מדינא דג"מ פ' א"ט דף מ"ח דאיתא שם אר"נ ריאה שניקבה ודופן סיתמתה כשירה.

ומוקמינו לה בניקבה במקום רביתא שהוא חיתוכא דאוני וקאמר התם אילו אינקיב דופן להדיא טריפה ומפרש רש"י ז"ל דאזלת לה סתימת דופן ע"כ וכ"כ המרדכי אות תרי"ט וז"ל וכשהאונות נסרכו אפילו במקום רביתא נהגו לפורקה מן הדופן ולבודקה.

ונ"ל משום דיש לחוש שמה ניקב גם הדופן ואינו סותם. כדאמרינו לקמן אילו אינקיב דופן בהדי נקב טריפה ע"כ.

וכ"כ התשב"ץ בס' יבין שמועה דף כ' עב' וז"ל בכ"מ שאנו מתירין בין באונה בין באומה אם ניקב הדופן טריפה כיון שניקב הדופן אינו מגין ע"כ וגדולה מזו פתב הכנה"ג הגב"י אות רס"א דהא דאמרינו אינקיב דופן להדיא היינו אפילו בניקב דופן לבד (ר"ל העצם) בלא ניקב הפשר ג"כ שעל הדופן ואפילו נכנסה הריאה בתוף הנקב שבעצם ונסרכה עמו ועם הפשר שאחורי הנקב טריפה.

וכ"כ הרב משתחא דרבנותא בהשמתות דף רי"ד דדוקא במקום רביתא שיהו סמוכין תמיד
אבל הקא דאישתני הו"ל שלא במקום רביתא ותיישנו לה דמיפרקא ע"כ הבי"ד השב"א
סי' ט"ל אות מ"ט אלא שרפני המערב ו"ל מכשירים בזה וכמ"ש בס' זבחי רצון כתי'
משם מוהרמ"ב ומוהרש"ץ ו"ל אם נמצא נקב בצלע מפורש ונסרקה בו סירקא תוך
הנקב עצמו ונכנסה האונה ונדבק שם דיבוק חזק.

אם נשאר בחוץ מעט בשר עם העור להגן פשרה. אבל אם לא נשאר כ"א העור.
נדאי דאינו מגין. והבי"ד ה' זבחים שלמים אות ע' וכ"כ מנהגי אוראן ותלמסאן סי' של"ד
סירקא מגב האונות לדופן והדופן נקוב ונסרקה לעור.

טרופה, אם לא נדבקה בנקב הצלע אלא לעור. ואם נדבקה בנקב הצלע פשרה ע"כ.
ועם כל זה אין נפקותא מינה לנדון שלפנינו שלא היתה סמוכה אלא לבשר שהוא נקוב
ונאכל ונרקב כל סביביו ואין בו די להגין, וכן מצאתי פתוב לה' בית יהודא ח"ב סי' ק"ד
שנשאל באונה שנסרקה לבשר ואותו הבשר נתאכל מחמת מפה ולא נשאר קנים אלא
העור לבדו.

והשיב דכיון שאין דרך העור להיות סמוך לריאה לאו רביתיה ע"כ עיי"ש וה' יאיר
עינינו במאור התורה אכ"ר הצעיר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן יב הנה מעשה בבהמה
שנמצאו בגי מעיה נוטין למראה אדמימות.

וחששתי לאסור מטעם מ"ש מרן ב"י ו"ל בשו"ת אבקת רוכל סי' רי"ג לאסור בבהמות
שנמצאו בבני מעים בהרות אדומות. מצד שאוכלות עשב שקורין בערבי פל'ה וכו'.

והרב המבי"ט ו"ל חלק עליו והורה להתיר ונמשכו הקצבים אחריו הוראתו והאכילו
מהבהמות הים ומתו כמה אנשים מהאוכלים מהחולי שהוא בעצמו שהיה לבהמות כי
היה להם שלשול דם רח"ל וקראות הרב המבי"ט ו"ל כי כן היה חזר והודה לדברי הב"י
והספיקו לאסור כל בהמה שנמצא לקותא בבני מעים וכו' עיי"ש שלפי זה הקא נמי איכא
למיחש שהאדמימות שבבני מעים הללו מצד שאכלה הבהמה העשב שהוא ושדי תיכלא
בכולה וראוי לאסור, האמנם שוב חזרתי על המקרא ועיניתי בתשובת מרן ו"ל הנז'
והעתיקה הרב יד אפרים סי' נ"א וראיתי אור בדברי ק"ו דכל עיקר טריפות זה.

הוא מחמת שהבני מעים לקוים ונוטים לשחרות. וזה הני פנתמסמס ובשר שהרופא
גוררו.

ולכן לקותא זו הוי פניקב. וכתב הוא ו"ל שהעיד לפני קודשו אחד מהשוחטי שלקותא
זו כשמשמשין בו הוי מתמסמס ונמצא המעי נקוב עיי"ש.

דנמצאת אתה אומר דכל היכא שנמצאו הבני מעים בריאים בעורם ובשרם שלם ויפה.
כי הקא שנמצאו הב"מ שלמים ובריאים אין לחוש לאסור משום מראה אדמימות לחוד.

וכ"כ הרב פרי תואר סוס"י נ"א ו"ל וכגון דא צריך לאודועי דלאו כל שינוי מראה
שיורה פעין לקות. אבל בהרות אדומות או לבנות.

דע"י אכילה שטבעה ומזגה הם יעלה בזה ויתהווי בקרות בפשר לפי שעה לאלקות לזה
כל שהעור חזק ובריא אלא דהגנון קצת אדום מסתברא דלא מטריפינו בקחי עיי"ש.
וכ"כ הרב תורת זבח אות ד' סי' מ"ה סי"ז נמצאו הבני מעים לקוין נאדנמים.

רמז לעיין במרן ז"ל סי' נ"א באכלה חלתית וכו' דהדבר שנוי במחלוקת וכו' והעולה
לענון דינא דהכל תלוי בעין הבודק והמורה שאם רואה שהאדמימות עשה רנשם בפשר
הדקין שהם לקוים ונרקב ונימזק בשרו ראוי להטריף דמוכחא מילתא דהאדמימות זה
בא לה מסיבת אכילתה איזה דבר סם המות של בהמה ועוף.

והתחיל לאכול את בשר הדקין ועתידין לינקב או חולי הממית יש לה, ואם הם שלימים
יפים וטובים אין לחוש להם דאדמימות שכיחא בהן באקראי. כמ"ש ה' פר"ת ז"ל שם
דברים המצודקים בזה עכ"ל.

ועפ"י האמור חזרתי מסברתי והוריתי להכשיר. וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו
מתורתו נפלאות.

הצעיר מסעוד הפהו ס"ט: סימן יג מעשה הנה בעגל אחד שלאחר שהפשיטו את עורו
ראיתי בצדו אחד סמוך לצלעות קטנות מכה בפשר יותר משיעור שני טפחים שהנה לקוי
וממסמס כל עובי הפשר עד החלל שפנגד הפרס.

ונדתי להטריף משום בשר החופה את הפרס שנקרע שעד סמוך לצלעות קטנות הוא
בכלל זה. כדאיתא בפרק אלו טריפות דף נ' משנה הפרס הפנימית שניקבה.

או שנקרע רוב החיצונה. ובגמרא אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי ב"ר חנינא כל הפרס
כולו זו היא הפרס הפנימית ואיזהו פרס החיצונה.

בשר החופה את רוב הפרס. ופירש"י בשר החופה זהו קרום עב העובר על כל החלל
וישנו מן החנה עד היריכים.

והפרס מיעוטו נחבא בצלעות החנה ורובו פחת אותו קרום וכו'. ורבה בר רב הונא אמר
מפרעתה.

מאי מפרעתה אמר רב אניא היכא דפרעי טבחי. ופירש"י מפרעתה.

צד הפרס הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין בהמה להוציא את המעים. והיינו
דמפרש הכא דפרעי טבחי ע"כ וכן פסקו כל גדולי הפוסקים ז"ל כר"י ב"ר חנינא וכ"פ
מרן הש"ע סי' מ"ח.

כתב פלשון הרמב"ם ז"ל בשר החופה את רוב הפרס. והוא המקום מן הבטן.

שאם יקרע יצא הפרס וכו'. הרי ידענו נאמנה דכל הקרום העובר על כל החלל ומכסה
את הקרב נקרא בשר החופה את רוב הפרס.

ומעתה בנדון זה שהוא לקוי וממסמס הני כאלו נקרע וכמ"ש מרן שם ס"ה אם נתמסמס
בשר זה עד שהרופא גוררו חשיב כניטל ולדעת מור"ם ז"ל כל מקום שנשתנה מראית
הפשר דינו כניטל.

וכן הסכימו כל האחרונים ז"ל: אלא ששוב ראיתי מ"ש הב"ח ז"ל שם דהיכא דנמצא נקב בפשר החופה רוב הפרס. והעור קנים לגמרי וידוע הוא שזה הגיע מנגוחות הבהמות בקרניהם דאין להחמיר דדוקא פשפא הקרע מבחוז שנקרע העור ורוב עובי הפשר.

דנדאי הוא שסוף הפשר ליקרע פולו והפרס לינקב. התם היא דמטריפינו לה.

אבל לא פשהעור קנים אלא שהפשר נקרע תחת העור ע"י נגיחה דהדר פריא וכשרה ע"כ. דנראה מדברי ק"ו דאתיא אף לדעת הרמב"ם ז"ל דמטריף בנקרע רוב עובי הפשר אעפ"י שלא הגיע הקרע לפרס עד שפראית.

וכמו שפסק מרן הש"ע שם. מ"מ אם העור קנים פשרה.

והסכימו כל האחרונים לסברא זו. וכמ"ש השו"ג דהכי מסתברא.

וכן דעת הפר"ח ז"ל שהעתיק דברי הב"ח בלי שום חולק. וכן הסכים הדמש"א הביא דבריו הכנה"ג אות ט' כ"כ הרב תורת זבח סי' ס"ד בדיני פרס החיצון, וכ"כ הרב בית יהודה במנהגים בדיני הטריפות סוס"ד עיי"ש.

ומעתה הנדון שלפנינו שהעור קנים ושלם לא מטריפינו לפי סברת הב"ח הנז': ואחר העיון נראה סלקא אדעתין מעיקרא להטריף אף לדעת הב"ח. והוא דצ"ע מ"ש הבאה"ט שם סק"ג משם הרב בי"ע בהמה שנגחתה חכרתה בקרן במקום פרס החיצונה וניפר שפעשה מקום גבוה במקום הנגיחה.

עד שנראה שניקב הפשר שעל פרס החיצונה והעור שלם. אם ידוע שניקב בשר החופה פשיעור שנטרפה בו.

הוי טריפה מחיים וכו' ע"כ דמשמע שאף שהעור קנים מטריף בזה. ולכאורה נראה דלא כמ"ש הב"ח שכל האחרונים קמו עליה בהסכמ"ה.

אף נראה דהרב בי"ע מייירי פשלא נשאר שום קרום של בשר כלל רק העור לבדו בנדאי אינו מגין. והב"ח מייירי בנשאר קצת בשר עם העור דבכי האי גוונא העור מגין והדר פריא.

וכ"כ הדמש"א הביאו הכנה"ג שם אות י"ט דדוקא פשנשאר קצת בשר לצד העור אעפ"י שהוא מפולש אבל פשלא נשאר שום בשר אעפ"י שהעור קנים אני נוהג להטריף אפילו במשהו אעפ"י דמנגיחות הבהמות אתיא יעו"ש.

וכ"כ הרב בי"ע סי' י"ג כ"כ ה' תורת זבח שם. הרי לה דהרב בי"ע מייירי פשלא נשאר שום בשר קנים ולהכי אף שהעור שלם לא מהני וטריפה: והשתא הכא בנדון שלפנינו פינון שהפשר לקוי וממוסמסחשוב פניטל ואף שהעור קנים טריפה.

וכ"כ המנהגי המערב כ"י ז"ל מעשה שנמצאת נגיחה בעור הנקרא אסאכל"א. וכשהפשיטו העור נגלה נקב גדול.

ונמצא בשר דבוק בעור נגד הנקב. באופן שהיה נראה לעין שאם היה הטבח מפשיט בנחת ובחכמה העור.

הִיָּה מוֹצִיא הַבֶּשֶׁר בְּלִי פִּילּוּשׁ, וְאָסֵר א"א ו"ל שְׂאֵפְשֶׁר שְׁלֵא הִיָּה הַבֶּשֶׁר סוּתָם כֹּל הַנֶּקֶב.
יְעוֹד שְׁהִיָּה הַבֶּשֶׁר הֵהוּא מְוַגְלָד כְּעֵין בֶּשֶׁר מֵת.

ע"כ מבי"ן. הָרִי כִּינּוּן שְׁהִיָּה הַבֶּשֶׁר מְוַגְלָד אֵינּוּ מִצִּיל אִף שְׁהָעוֹר קִיָּים.

וְהִכָּא נִמְי שְׁהַבֶּשֶׁר לְקוּי וּמְמֻסְמָס אֵינּוּ מִצִּיל אִף שְׁהָעוֹר קִיָּים וּטְרִיפָה. וְאֵל ה' יֵאִיר
עֵינָיו בְּתוֹרְתוֹ הַקְּדוּשָׁה אֲנִס"ו נָאָם הַצָּעִיר ע"ה מְסַעוֹד הַפֶּהָן ס"ט סִימָן יד לְמַעַלְת חָכָם
לְבַב.

מִבְּנֵי חוֹבָב, יְדִידֵי וְתַלְמִידֵי ה"ח ה"ש כה"ר פִּינְחָס טָבוּל נְרוֹ' בְּעֵינֵי גִירִיוּוִיל יַעֲא': הָאִיר
אֵל עֶבֶר פְּנֵי נֹעַם זִיו מְקַתְבָּהּ הַבְּהִיר וּבְתוֹכוֹ רְצוּף שְׁאֵלָה כְּעֵנָן. עַל אוֹדוֹת הַבְּהִמוֹת
הַנִּמְצָא בַּבֶּשֶׁרִם נִקְוֹדוֹת לְבָנוֹת וּבְתוֹכָם תּוֹלְעִים.

שְׁהָרוֹפֵא מְחַפֵּשׁ אַחֲרֵיהֶם. וְאָם יִהְיוּ בַּבְּהִמָּה שׁוֹרְף כֹּל הַבְּהִמָּה.

וְעֵינֵי"ק רָאוּ אֹר אוֹר בְּשׁו"ת יִשִּׁיב מִשֶּׁה שְׁהַשִּׁיב הָרַב עַל זֶה שְׁהִיא אֲסוּרָה. וְכוּ' וּמַעַלְתוֹ
רוֹצֵה לְעַמּוּד עַל שׁוֹרֵשׁ דִּין זֶה מֵאִינָה סִיבָה יִתְהַנּוּה חוֹלֵי זֶה בַּבְּהִמָּה.

וּמִבְקָשׁ מִמֶּנִּי לְהוֹדִיעוֹ דְּבַר בְּזֵה: תְּשׁוּבָה. יָפָה שְׁאֵלָתָּ וְאוֹדְעֶיךָ יְדִידֵי מַה שְׁהִגִּיד לִי רוֹפֵא
הַבְּהִמוֹת אֲשֶׁר בַּמַּח"ק תְּמוֹשְׁנָת יַעֲא' כִּי סִיבַת הַחוֹלֵי הַזֶּה.

יִתְהַנּוּה בַּבְּהִמָּה מִפְּנֵי כְּשִׂאוֹכְלוֹת עֲשׂוּבֵי הַשְּׂדֵה נִמְצָאִים שֵׁם זוֹחֲלֵי עֶפֶר מִיֵּן נִחְשִׁים דְּקִים
וְאַרְנָכִים כְּמוֹ חוּט וְאוֹכְלִים אוֹתָם הַבְּהִמוֹת עִם הָעֲשׂוּב וּמִזֵּה יִתְהַנּוּה בַּבֶּשֶׁרִם נִקְוֹדוֹת כְּמִין
תּוֹלְעַת שְׁיֵשׁ לָהּ רֹאשׁ וְזָנָב.

כְּאֲשֶׁר הִרְאָה אוֹתִי בְּמִרְאֵה הַמַּגְדִּיל הִרְאוֹת הָעֲשׂוּי לְזֶה אֲכַל אוֹתָהּ הַתּוֹלְעַת אֵין בּוֹ שׁוּם
חַיּוֹת וְלֹא יִתְנוּעְעוּ הִילָךְ וְלִכְשִׁיִּתְאַרְךָ בָּהֶם זֶה הַחוֹלֵי יָמִים מְסַפֵּר יַעֲשֶׂה מֵאוֹתָם הַנִּקְוֹדוֹת
נִגַּע שְׁיֵשׁ בּוֹ מְוַגְלָא.

וְכֵן רָאִיתִי אֵינָה שְׁנוֹרִים גְּדוֹלִים שְׁהִיָּה בָּהֶם זֶה הַחוֹלֵי. וְהִיָּה סְבִיבוֹת הַטְּרַפֵּשׁ מְלֵא נִגַּע
כְּמִין סוּבִין וְהָרוֹפֵא הֵהוּא אָמַר שְׁאָם יֵאָכַל הָאָדָם מִבֶּשֶׁר הַבְּהִמָּה הֵהוּא.

יְוֹלָד בַּבֶּשֶׁרוֹ ג"כ נִגַּע זֶה. וְכֵאֲשֶׁר הִגִּיד לִי כֵן הִרְאָה אוֹתִי בְּסִפֵּר כְּתוּב מְסַפְּרֵי הִרְפּוּאוֹת
כְּכַתְּבָם וְכַלְשׁוֹנָם.

וְכִשְׁהָרוֹפֵא מְחַפֵּשׁ בַּבְּהִמָּה אַחֵר זֶה. הוּא בּוֹדֵק מִתְחַלְלָה בְּלַחֲזֵים סְמוּךְ לְלִשׁוֹן.

וְאָם יִהְיֶה בָּהּ חוֹלֵי זֶה. אִזּוֹ יִמְצָא שֵׁם כְּעֵין תּוֹלְעַת וְזֶה מוֹרָה עַל הַבְּהִמָּה שְׁכּוֹלָה מְלִיאָה
כְּמִין זֶה עַד כָּאֵן שְׁמַעְתִּי מִפֶּה הָרוֹפֵא הֵהוּא.

אֲבָל לֹא רָאִיתִי מִזֵּה בְּאֵינָה סִפֵּר: וְהִנֵּה לְעֵנָן דִּינָא. הִגַּם שְׁאֵין נִרְאָה בְּזֵה שׁוּם טְרִיפּוֹת
וְאֵין לָנוּ לְהוֹסִיף עַל הַטְּרִיפּוֹת כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם בְּפִי' מַה"ש.

מ"מ יֵשׁ חֲשֵׁשׁ לְאַסּוֹר מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ סִפְנָה שְׁיִדְבַק הֵהוּא בְּאָדָם. וְחִמְרָא סַפְנָתָא מֵאִסּוּרָא
כַּמ"ש הָרַב יִשִּׁיב מִשֶּׁה.

אֲלֵא דֵאֵין רְאִיָּה כַּכ"מ מ"ש הוּא ו"ל מִבְּהִמָּה שְׁנִמְצָא בְּמַעֲיָה בְּהִירוֹת אֲדֻנְמוֹת מִחַמַּת
שְׂאוֹכְלוֹת הַכַּל"ךְ וְכוּ' דְּשִׁאֲנֵי הֵתָם דַּהַכַּל"ךְ הוּא עֲצָמוֹ הַחֲלֵתִית שְׁפָסַק מְרֵן בַּש"ע ס'י

נ"א בסופו. וכמבואר בתשובות מרן בספר אבקת רוכל במחלוקת שבינו לבין המבי"ט ז"ל וכמו שהעתיק ה' יד אפרים עיי"ש.

אמטו"ל אוסרין הבהמה משום טריפות שעקב בני מעיה וגם משום סניף חשש ספנה. אף היכא שאין בו חשש טריפות אלא חשש ספנה לחוד, עד עתה לא שמענו.

אכן ממ"ש הט"ז ביו"ד סי' קט"ז סק"ו משם רש"ל ז"ל בפסק הגוזל בתרא סי' לז' שנהגו לאסור הפכשים שגדל בהם מין שחין של נגע שרגילין למות בהן. ובימי חורפי ראיתי שעשו הקהל חרם ואסרו כל הפכשים עד שפסקה המפה ע"כ הרי לה דבמקום שאין בו איסור טריפות פגון האי מין שחין הגדל בפכשים ועכ"ז אסרו בהם משום ספנה ובר מן דין הרי הלקה פסוקה בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מה"ש הלקה ח' וז"ל אכלה סם שהורג את האדם.

או ששפכה נחש. וכן פיוצא בו: מותרת משום טריפה.

ואסורה מפני ספנת נפשות ע"כ: ואין בכלל זה מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"י מה"ש הלקה י"ב שאין להוסיף על הטריפות שפנו כלל. ואפילו נודע לנו מדרף הרפואה שאין סופה להיות.

ע"כ שראה מזה שאין לנו לחוש לדברי הרופא ולאסור הבהמה מפני שום חולי אחר זולת השבעים טריפות. וכמ"ש נמי הפר"ת סי' ס' סקיב' וז"ל אה"ל אם יאמרו הרופאים שבהמה זו חולה בחולי שאין מציאות בעולם שתחיה פשיטא דשרי ולא אסרינו אלא טריפות האמורים בדבריהם ז"ל כמ"ש הרמב"ם ז"ל.

דאין הכי נמי משום טריפות אין לנו להוסיף אף משום חשש ספנה סברי מרנן לחוש ולאסור וכמ"ל משם הרמב"ם באכלה סם וכו' דמותרת משום טריפות ואסורה מפני ספנת נפשות: ועיין להרב זבחים שלמים סוף סי' ס' שכתב להודיע מ"ש לו שוחט מןמחה בליורנו יעא' שהנה רואה בקיבת הבהמות בועה אחת סרוחה לפנים.

ולא הנה חושש לה שלא היתה במקום המטריף. ובאותו זמן הנה חולי הקוליר"א ומתו כפה נפשות רח"ל.

וחשב בדעתו שפא מחמת אכילת הבשר שיש בהם. אותה בועות נמשך החולי לבני אדם וקבל על עצמו להטריף כל הבהמות הנמצא בהם אותה בועה.

ומהיום שהוא והלאה המגפה נעצרה ע"כ תוד"ק. וכ"כ הרב תורת זבה אות ד' ס"י מ"ה סעיף יח' שפן הדין בריעותות אדרות שנמצאו בבהמות ומתות מסוכבת אותו חולי ראוי לחוש ולאסור מחשש ספק ספנה ע"כ: אח"ז ראיתי לה ארה"ח ז"ל ביו"ד סי' פד' סט"ז שכתב משם ה' פרי הארץ ח"ב יוד' סי' י"ב דבעיהק"ו צפת"ו שכיח להמ"א בבשר הבהמות הגסות.

כמין תולעים ארנפים ודקים הרבה לאין מספר והם מובלעים בעוכבי הבשר. אכן התולעים ההם אינם זזים ממקומם ואין בהם חיות כלל רק מראיהן כעין תולעים, ונוהגין בעיהק"ו הנז' לאסור הבשר.

כי לסיבת ריבויים א"א למיקם עלִייהו ולנקרם מהבִּשָּׁר. ונהגם דהתולעים אלו אין בהם שום חיות.

ולא נכנסו בסוג פֶּסֶק מֶרֶן הש"ע ז"ל שם. מ"מ מאן לימא לן דלא נשָׂארו חיים שְׁעָה א' לאחר השחיטה ואח"כ מתו.

וספק תורה להחמיר ע"כ ונהרי לנו תורה חדשה מפי הרב הנז' שראוי לאסור הבהמה משום איסור תולעים ג"כ ע"ה מסעוד הפהן ס"ט סימן ט"ו מעשה שָׂבָא לידי עוף שצנארו עקום שנתעקמו החוליות שבשדרה ונכנסו זה בזה קצתם על קצתם.

ולאחר שחיטה בדקתי בו ונהפיקתי החוליות זה מזה ומצאתי אותם שלימים בלי שָׂבָר וגם חוט השדרה קיים עובר בתוכם. והכשרתי העוף.

שנראה שנעשה זה בקטנותו על ידי שנכנס צנארו במקום צר ונתעקמו החוליות ולא נתפשטו אח"כ. זאת הבדיקה עשיתי לפני הרב כמוהר"ר סעיד הפהן נר"ו שד"ר חבת"ו והוטב בעיני קודשיו: שוב מצאתי הדָּבָר מְפֹרָשׁ בְּסֵפֶר מחב"ר ז"ל סי' ל"ב אות ה' והרב תורת זבח אות ח' סי' נ"ד אות ז ומטו בזה משם הרב מטה יוסף ז"ל ח"ב יו"ד סי' ו' שכתב בעוף שנמצאת שדרתו עקומה וכפולה הנקרא קורקובאד"ו, דיש להכשיר.

דנמצא כן דלפעמים לא תוכל הביצה להכיל את האפרוח בתוכה מפני קטנותה ומתעקם בתוכו ונשארת כן. ע"כ.

וכתבו עוד שמעשה בא לפני הרב מט"י ז"ל כזה באנון אחד. והורה הרב לפרק החוליות אחת לאחת לראות אם חוט השדרה קיים.

ונמצא שלם והכשירו וכן בא מעשה לידו בצנאר עוף עקום ובדק כל השדרה ונמצא כל החוט שלם וקיים והכשירו כ"כ הרב תורת זבח שם והוא מכונן להוראתנו. ותהלות לאל שנתכוננו לדעת קדושים ז"ל.

ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן טז כבד של עוף שהוא מלא בועות וצמחים פתב המחב"ר ז"ל סי' מ"א אות כ"א משם הרב המופלא קדוש יאמר לו מהר"ם זכות ז"ל בתשובותיו סי' ג' וז"ל אם יש בועות בכבד או טינרי במקום מרה או במקום חיותא יש להכשיר.

ומה גם שהוא הפסד מרובה. דרבו פמו רבו הכבדים מלאי הבועות.

וכמה פעמים ג"כ עת צנרף הוא לעניים. שְׂבָדוֹחַק קוֹנִים עוֹף אַחַת לְשַׁבַּת.

ונמצא הכבד מלא בועות. ויש להכשיר.

הגם דנהגו להטריף. היינו בחושבם שהוא איסור.

ואין זה מנהג: וכתב שפן הספימו הרב מהר"ש אבוהב וכל רבני הישיבה וכתבו שפן הורו הגאונים שהיו בויניציאה, וכן הורה הרב יצחק דילואלי וכתב אבן מוהר"ר גור ארניה הלוי מסתפק בטינרי במקום מרה וחיותא ע"כ.

והרב עיקרי הד"ט סי' ה' מפשט פשיטא ליה שלא להחמיר ולהטריף בועות בכבד, ודלא פתשובת הרב גור ארניה שהיה מסופק להחמיר עיי"ש וכתב עוד על מה שהרב זרע אמת שכתב דלבו מהסס הרבה להתיר בבועות בכבד ודחה ראיות הרמ"ז.

אָנִי אֹמֵר דָּלָא שְׁבָקִינֵן פְּשִׁיטוּתֵיהוּ דְאַשְׁלֵי רַבְרָבֵי רַבִּים בְּחֻכְמָהּ וּמַגְנֵן. הָרַב הֶחְסִיד
הַדְּב"ש וּמְהַר"י הַלְוִי דְכָתְבוּ לְהַקְל בְּשֵׁם כָּל רַבְנֵי הַיְשִׁיבָה.

וּגְאוּנֵי וַיִּנְצִיא"ה וּמִי לָנוּ גְדוֹל כְּמִשְׁהָ הַרְמ"ז הַנְּזַכֵּר הַמַּעֲיֵד עֲדוּתוֹ אֲמַת שְׂכ"כ הַרְבָּנִים
הַנְּז' וְכו'. וְסִיגִים וְאִיף שְׁיִהְיֶה נִרְאָה וְדַאי דְלְצַנְרָף שְׁעָה אוֹ הַפּמ"ר אֵין הוֹרְאָה לְהַחְמִיר.

דְרֵאוּיָם הָאֲשְׁלֵי רַבְרָבֵי הַנְּז' לְסַמְנָף עֲלֵיהֶם אֲפִילוּ שְׁלֵא בְּשַׁעַת הַדְּחָק. וְכ"ש בְּשַׁעַת הַדְּחָק
ע"כ, וְכֵן הֵבִיא הָרַב תּוֹרַת זְבַח אוֹת כ' ס' ס"ה אוֹת ז' וְסִיגִים וְהֵכִי נִקְטִינֵן וְכ"כ הָרַב
שְׁאַלְת יַעֲבִיץ ח"ב ס' נ"ט.

וְאַחַר רֵאִיתִי לְהָרַב זְבָחִים שְׁלָמִים שְׁפָתַב מִשֵּׁם זְבָחֵי רְצוֹן שְׁהַסְפִים לְהַתִּיר דְּנִקְא בְּנִשְׁאָר
כְּזִית בְּמָקוֹם מְרָה וּמָקוֹם חֵיוֹתָא כַּמ"ש הַזֶּה ר"א עֵי"ש. אִף בְּמַנְהֵגִי אוֹהֶרְאָן פְּסָקוּ
כְּתוּבוֹת הַרְמ"ז הַנְּז'.

וְעַפ"י זֶה עֲשִׂיתִי מַעֲשֵׂה לְהַכְשִׁיר. לְצַנְרָף כְּבוֹד שְׁבַת הַגַּם שְׁלֵא נִשְׂאָר כְּזִית בְּמָקוֹם מְרָה
וּבְמָקוֹם חֵיוֹתָא.

ע"ה מְסַעוּד הַפְּהֵן סִימָן יז מַעֲשֵׂה בָּא לִידֵי בְּתַרְנַגְלוֹת שְׁנִשְׁבֵּר עֲצָם הָאֲמָצְעִי בְּמָקוֹם צוּה"ג
בְּרוּחַב אֲצַבַּע אֲגוּדֵל מִתְחַלֵּת הַפְּרָק וְחִזֵּר וְנִקְשָׁר יָפָה. רַק שְׁבָמִי שְׁמוּשׁ הִיָּד לְצַד סוּף
הַשְּׁבִירָה נִרְגָּשׁ בּוּ עוֹקֵץ דַּק גַּם לֹא עֵבֵר הַמַּחֲט.

מַעַא"ע שְׁנִרְאָה שְׁלֵא נִתְכַּוְּנוּ הַשְּׁבָרִים יָפָה. אֲלֵא שְׁהַעוֹר וְהַבְּשָׂר שְׁלֵם וְלֹא נִיכָר בְּהֶם
שׁוּם רִיעוּתָא: תְּשׁוּבָה.

כָּתַב הַרְב"י בְּסִי' נ"ו מִשֵּׁם הַרְשָׁב"א ז"ל שְׁיַעוֹר צוּה"ג בְּעוּף. מְסַתְבָּרָא שְׁהַסִּימָן בְּהֶם
כְּאוֹתָן הַסִּימָנִים הָאֲמוּרִים בְּדָקָה.

לְפִי שְׁבַדְקָה לֹא נָתַן קְצָרָה לְשִׁיעוּרָן אֲלֵא נָתַן סִימָן בְּגוּפָן בְּעוֹבְבֵינֵן וּבְמִרְאֵיתָן וְהֵן הֵן
הַסִּימָנִים בְּכָל עוּף ג"כ עכ"ל וְכָתַב הַד"מ שְׁפָן הוּא דַּעַת הַטּוֹר. וְכ"כ מֵהַרְא"י בְּכַתְבּוֹ
ס' קמ"א שְׁהוּא הִנֵּה מִשְׁעַר צוּה"ג לְפִי מִרְאֵית הָעֵינַן כָּל עוּף לְפִי גּוֹדְלוֹ וּלְפִי קָטְנוֹ.

שְׁכָל זְמַן שְׁהֶם קָשִׁים הֵם צוּה"ג כְּמוֹ בְּבִהְמָה. וּמְהַרִּי"ל ז"ל שְׁיַעַר בְּרוּחַב אֲצַבַּע לְעוּף
בְּמָקוֹם שְׁמַתְחִילִין עכ"ל מֵהַרְא"י.

וּבְרוּקָה כָּתַב ס' ת"ר שֵׁם צוּה"ג מְחַצֵּיו וּלְמַטָּה כִּינֵן שְׁנִשְׁבֵּר הָעֲצָם אֲפִילוּ לֹא יֵצֵא לְחוּץ
צָרִיף לְבַדּוֹק בְּצוּה"ג. מְחַצֵּיו וּלְמַעְלָה אֵין כָּאֵן שֵׁם תּוֹרַת צוּה"ג עכ"ל וְנִרְאָה דְעַל זֶה
יֻכַּל כָּל אָדָם לְסַמְנָף וְאַף מִי שְׁאִינוּ בְּקִי עכ"ל הַד"מ.

וְכֵן פָּסַק מְרֵן הַש"ע כְּדַבְרֵי הַרְשָׁב"א וּמוֹר"ם פָּסַק כְּדַבְרֵי הַגְּאוּנִים הַנְּז' ל, אֲלֵא דְבַהֲג"ה
הַש"ע כָּתַב מִי שְׁאִינוּ בְּקִי לְשַׁעַר. יִשְׁעַר בְּרוּחַב אֲצַבַּע.

שְׁפָסַק לְקוֹלָא כְּדַעַת מְהַרִּי"ל ז"ל וּבַד"מ פָּסַק לְחוּמְרָא כְּדַעַת הַרוּקָה ז"ל לְשַׁעַר בְּחֻצֵי
הָעֲצָם לְמִי שְׁאִינוּ בְּקִי. וְכֵן הִקְשָׁה הַש"ף שֵׁם סַק"ט בְּדַרְךָ אַחֲרַת עֵי"ש.

וְתִ' בְּנִקְוֹדוֹת הַפְּסָף דְּדַאי הַצוּה"ג הֵם פְּחוּתִים יוֹתֵר מִחֻצֵי עֲצָם. וְאִי הִנֵּה מִשְׁעַרֵּינֵן בְּחֻצֵי
עֲצָם הֵנִי חוּמְרָא גְדוֹלָה.

משו"ה נִתְּנוּ שְׂעוֹר רֹחֵב אֲצִבַּע שֶׁהוּא יוֹתֵר (נִרְאָה שֶׁצ"ל פְּחוֹת) קֶצֶת מִחֲצֵי עֶצֶם עכ"ל.
וְבָהּ לְשִׁרֵי לֶן מֵר דָּאִין אֱלָא בְּתוֹרִים וּבְגֵי יוֹנָה הַקְּטָנִים.

אֲבָל בְּתַרְנֻגּוּלִים וְאֲנֻזִים רֹחֵב אֲצִבַּע אֵינּוּ מְגִיעַ אֶפְּלוּ לְשִׁלִּישׁ וְלִרְבִיעַ הָעֶצֶם. וְהִנֵּה כִּי
מ"ש הָרַב פְּרִי תוֹאֵר ז"ל סק"ט דְּמָה שֶׁפֶּסֶק רמ"א בַּהֲג"ה לְבַעַר בְּרוֹחֵב אֲצִבַּע שֶׁהִיא
דַּעַת מְהֵרִי"ל אֲתֵיָא כַּמ"ד בְּטָדָא אֲצִבַּע.

וְהָבָא לְפִסּוּק כַּמ"ד בְּטָדָא אֲרַבַּע אֲצִבָּעוֹת. לַעֲלוֹם אֵין צוּה"ג לְמַעְלָה מִחֲצֵי הָעֶצֶם.

דְּלָא הָוֵי טְפֵי מְהֵכִי ע"כ, וּא"כ לְפִי מָה שֶׁפֶּסֶק בַּד"מ פְּדַעַת הָרוֹקַח לְשַׁעַר בְּחֲצֵי עֶצֶם הוּא
לְפִי דַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּמִפְּרָשׁ בְּטָדָא ד' אֲצִבָּעוֹת. וְנִמְצָא לְפִי מֵאֵי דְקִי"ל פְּדַעַת דְּסֵתֵם לֶן
מָרְן ז"ל בְּסַעֲיָה ה' יֵשׁ לָנוּ לְשַׁעַר דְּוָקָא בְּחֲצֵי עֶצֶם.

וְכֵן דַּעַת הַש"ף שֶׁשׁ שֶׁפֶתַב מִשֵּׁם סִימְנִית"ח כָּלֵל פ"ז דִּין יו"ד דְּשִׁעוֹר אֲרַכּוּ שֶׁל צוּה"ג
הוּא בְּעֶצֶם הָאֲמָצְעֵי מִחֲצִיּוֹ וְלִמְטָה הָוֵי צוּה"ג, וּמִחֲצִיּוֹ וְלִמְעָלָה לֹא הָוֵי צוּה"ג עכ"ל. גַּם
הַט"ז סק"ז פֶּתַב מִשֵּׁם רש"ל דְּרוֹחֵב אֲצִבַּע שֶׁפֶתַב רמ"א מִשֵּׁם מְהֵרִי"ל הוּא צוֹדֵק לְפִי
פִירש"י שֶׁפִּירֵשׁ בְּשׂוֹר הַגְּדוּל ד' אֲצִבָּעוֹת.

אֲבָל לְפִי מֵאֵי דְקִי"ל י"ו אֲצִבָּעוֹת פְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּסֵתֵם לֶן מָרְן בַּס"ה פְּנוּתִיָה, לֹא יִסְפִּיק
אֲצִבַּע וְלִכְלַל הַפְּחוֹת בְּעוֹף ב' אֲצִבָּעוֹת עכ"ל רש"ל. וְסִיָּים הַט"ז דַּמ"ש רמ"א וְלַעֲלוֹם אֵין
צוּה"ג וְכו' פִּי הֵן בְּעוֹף קָטָן הֵן בְּבִהְמָה גְּדוּלָה.

דְּשֵׁם אֵין שִׁינָה שְׂעוֹר עכ"ל. דַּר"ל דְּרוֹחֵב אֲצִבַּע אֲגוּדָל בְּעוֹף קָטָן הוּא יוֹתֵר מִחֲצֵי עֶצֶם
א"צ לְשַׁעַר בּוּ אֱלָא עַד חֲצֵי עֶצֶם אֵף אִם הִנֵּה פְּחוֹת מְאֲצִבַּע.

וְכֵן בְּבִהְמָה גְּדוּלָה דְּשִׁעוֹר י"ו אֲצִבָּעוֹת הוּא יוֹתֵר מִחֲצֵי עֶצֶם אֵין לְשַׁעַר רַק עַד חֲצֵי עֶצֶם
וְתוֹ לֹא: נִמְצְיָנוּ לְמִדֵּין מִפְּלֵ הָאֲמוֹר דְּבְעוֹף סֵתֵם שֶׁאֵינּוּ קָטָן לֹא סְגִי בְּרוֹחֵב אֲצִבַּע אֲגוּדָל
שֶׁפֶתַב רמ"א בַּהֲג"ה אֱלָא בְּעֵינֵן חֲצֵי עֶצֶם לְפִי מ"ש בַּד"מ שֶׁהִיא דַּעַת הָרַמְבַּ"ם דְּסֵתֵם לֶן
מָרְן פְּנוּתִיָה בַּס"ה.

וְשִׁכֵּן דַּעַת הַש"ף אוֹ לְפָחוֹת ב' אֲצִבָּעוֹת כַּמ"ש הַט"ז מִשֵּׁם רש"ל. וְכֵן הִסְפִּימוּ כָּל
הָאֲחֵרוֹנִים כַּמ"ש הַפְּר"ח בַּסֵּק"ז דְּמִקְצַת הָאֲחֵרוֹנִים חֲלוּקִים עַמ"ש רמ"א שֶׁשַׁעַר בְּרוֹחֵב
אֲצִבַּע.

וּס"ל דְּלְפָחוֹת בְּעֵינֵן ב' אֲצִבָּעוֹת. וְלִכֵּן יוֹתֵר נִכּוֹן לְשַׁעַר מִחֲצֵי עֶצֶם הָאֲמָצְעֵי וְלִמְעָלָה
שִׁשֵּׁם לֹא יֵשׁ צוּה"ג.

וְיֵשׁ לְסַמּוֹךְ ע"ז בֵּין בְּעוֹף בֵּין בְּבִהְמָה ע"כ. וְכ"כ הַמַּחְב"ר שֶׁשֵּׁם אוֹת י"ב שֶׁהָאֲחֵרוֹנִים
חֲלָקוּ עַל זֵה.

וְהַנִּכּוֹן יוֹתֵר לְשַׁעַר מִחֲצֵי עֶצֶם הָאֲמָצְעֵי וְכו' ע"כ: וְחִזוּ"ת קַש"ה רְאִיתִי בְּמִנְהַגִּים כַּת"י
מִנְהַג "אוֹהֵרָאן" וְתַלְמִסָּאן שֶׁפֶתַבּוּ דְּלִכְתָּחֵלָה בְּעֵינֵן ב"א וּבְדִיעֵבַד לְאַחַר שֶׁחִיטָה סְגִי
בְּרוֹחֵב אֲצִבַּע עכ"ל. וְתִמְהֵנִי מֵאֵין יֵצֵא לָהֶם זֵה.

כִּינּוֹן דְקִי"ל כַּמ"ד בְּבִהְמָה י"ו אֲצַבְעוֹת א"כ גַּם בְּעוֹף לִיבְעֵי ב' אֲצַבְעוֹת אֵף דִּיעֲבַד וְאֶפְשָׁר
דִּיצָא לְהֵם דִּין זֶה מִמ"ש רש"ל כַּמֶּש"כ וְלְכָל הַפְּחוֹת בְּעוֹף ב"א. דְנִרְאָה מְשִׁיגְרֵת לִישְׁנֵיהּ
דְלֵא בְרִירָא לִיהּ דְלַעוֹלָם בְּעֵינָן ב"א בְּעוֹף לְפִי שְׁיַעוֹר יו"א בְּבִהְמָה.

וְכֹן דְקָדַם הַפ"מ בַּשַּׁפ"ד אוֹת ז' מְלִשׁוֹן רש"ל עֲצָמוֹ בִיש"ש שְׁפֹתָב וְלְכָל הַיּוֹתֵר ב"א. לֵא
בְרִירָא לִיהּ וְכו' עֵי"ש וְסִיָּים וּבְעָרְב שְׁבֹת יֵשׁ לְהַקֵּל בְּשִׁיעוֹר אֲצַבַּע ע"כ וְלִכְּוֹן גַּם
בְּמִנְהֵגִים חִילְקוֹ בֵּין דִּיעֲבַד לְכַתְחֵלָה: וְלִדְאָתָן עֲלֵהּ בְּגִדוֹן שְׁלִפְנֵינוּ שְׁנִשְׁבֵּר לְמִטָּה מ"ב
אֲצַבְעוֹת זולת מה שְׁהַקִּילוֹ הַמְנַהֲגִים בְּדִיעֲבַד אַח"ש לְשַׁעַר בְּאַצְבָּע.

עוֹד יֵשׁ אֲתָנוּ חֲדָא לְמַעֲלִיּוֹתָא לְצֹאת בָּהּ יְדֵי סְבֵרַת הָאֲחֵרוֹנִים דְסִבְרֵי מְרַנְוֹן לְשַׁעַר דְּוָקָא
בְּחֲצֵי הָעֲצָם וְהוּא מַה שְׁחִזוֹר וְנִקְשָׁר יָפָה. שְׁפֹתָב מְרַוֹן לְקַמְוֹ סְעִיף יו"ד בְּזֶה שְׁתֵּי סְבֵרֹת
וְנ"ל אִם נִשְׁבֵּר הָעֲצָם בְּמָקוֹם צוּה"ג וְנִקְשָׁר וְנִתְרַפָּא יָפָה.

יֵשׁ מִתִּירִין אִם לֹא נִשְׁתַּנָּה מְרֵאִית בְּשַׁר שְׁעַל הַשְּׁבֵר וְיֵשׁ אוֹסְרִין עַד שְׁיִבְדֹק צוּה"ג. וְכַתֵּב
מור"ם בְּהֵגָה דְכֹן עֵיקָר כִּיֵּשׁ אוֹסְרִין מְשׁוּם דְאִין אָנוּ בְּקִיאִין בְּבִדִיקַת הָעוֹף ע"כ וְהַשְּׁתָא
הָכָא יֵשׁ לְצַרְף דַּעַת הַיֵּשׁ מִתִּירִין לְהַכְשִׁיר אֵף שְׁהוּא לְמִטָּה מ"ב אֲצַבְעוֹת כִּינּוֹן דְּבִלֵּא"ה
אֵף שְׁלֵא נִקְשָׁר הַרְבֵּה פּוֹסְקִים מְכַשִּׁירִין בְּרוּחָב אֲצַבָּע.

וְהַשְּׁתָא שְׁנִקְשָׁר וְאִין רִיעוּתָא בְּבִשָׁר וְהוּא לְמַעְלָה מְרוּחָב אֲצַבָּע. פְּשוּט הוּא לְהַכְשִׁיר
מִפְּחַ ס"ס סַפְק כַּמ"ד דְּסִגִּי בְּרוּחָב אֲצַבָּע: וְאִת"ל עַמ"ד ב"א דִּילְמָא הִלְכָה כִּיֵּשׁ מִתִּירִין
בְּנִקְשָׁר.

וְכ"כ הַזְבָּחִים שְׁלָמִים מְשָׁם מְזִמּוֹר לְדוֹד. וְכ"כ בְּשָׁמוֹ הַשֵּׁב"א אוֹת ח'.

וְאֵף שְׁנִשְׁאָר עוֹקֵץ דִּק בְּשִׁבְרָה וְלֹא עֵבֵר הַמַּחֲט כְּדָרְכוֹ מ"מ מִקְרֵי שְׁפִיר נִקְשָׁר יָפָה.
כַּמ"ש הַט"ז בְּסִי' נַה' סְקִי"א וְנ"ל וּמ"מ נ"ל שְׁאֵם נִשְׁבֵּר הָעֲצָם בְּמָקוֹם שְׁאִין עוֹשֶׂה אוֹתוֹ
טְרִיפָה כְּדִלְעִיל ס"ה בְּזֶה מְהַנִּי אִם חִזוֹר וְנִקְשָׁר יָפָה אַעפ"י שְׁלֵא חִזוֹר לְמָקוֹמוֹ ע"כ.

וְעֵינָן הַזְכוּר ל' יו"ד ח"ב סִי' נ"ה מְשָׁם שו"ג סְקִל"ו שְׁכ' אִם עו"ב שְׁלָם כְּשֵׁר אֵף שְׁאִין
הַקִּיסָם עוֹבֵר ע"כ וְעֵינָן בְּנוֹבִי"ק סִי' כ' שְׁהַשִּׁיב אוֹרְחָא דְהִתִּירָא עֲדִיף לְהַכְשִׁיר בְּנִשְׁבֵּר
לְמַעְלָה מְאַצְבָּע וְאִינוּ נִקְשָׁר יָפָה וְגַם נִמְצָא אַחַר אֲכִילָה וְכו' מִמ"ש הַט"ז כַּנ"ז עֵי"ש
ע"ה מְסַעוֹד הַכַּהֵן ס"ט: סִימָן יח מְעַשֶׂה בָּא לְפָנֵי בְרִיאָה שְׁנִכְפְּלָה רֵאשׁ הַבוּעָה לְפָנִים
בְּרוּחָב אֲגוּדָל וְהוֹתֵר וְנִסְרָכָה שְׁם בְּחוּט עַל גְּבִי בּוּעָא בְּאִוְנָא עֲצָמָה וְתַחַת הַכְּפָל יֵשׁ פִּילּוּשׁ
שְׁיֹכֵל לְהַכְנִיס רֵאשׁ אֲצַבָּע.

וְהַסִּירְכָא קְצָרָה שְׁאִין בָּהּ שְׁיַעוֹר לְהַתְפַּשֵּׁט עַפְי' רוּחָב הַכְּפָל אִם יִמְתַּח רַק כְּמוֹ רֵאשׁ כְּנָף
בְּגַד שְׁכְּפָלוֹ לְפָנִים וְתַפְרוֹ בְּתַפְרִיהּ אַחַת. וְנִסְתַּפְקֵתִי אִי דִּיִּינִינָן לָהּ כַּסִּי' מְנִיָּה וּבִיָּה:
תְּשׁוּבָה נִרְאָה פְּשוּט דְּדִיִּינִינָן לָהּ כְּדִין סִי' מְנִיָּה וּבִיָּה מִמָּה שְׁנָתָן טַעַם בְּב"י סִי' מְנִיָּה וּבִיָּה
לְהַכְשִׁיר כְּדִין סִי' תְּלוּיָהּ וְהוּא מ"ש בְּסִי' ח"ל דְּאֶפְילוֹ לְדַבְרֵי הָאוּמְרִים אִין סִי' בְּלֵא נִקְב.

הָכָא בְּסִי' מְנִיָּה וּבִיָּה כְּשֶׁרָה דְכִינּוֹן שְׁנִדְבָקָה בְּאוּנָה עֲצָמָה. הָא וְדֵאִי אִינָה סִי'.

אֵלֵא הַפְּשַׁחַת לִיחוֹת הַרְיָאָה וְלֹא בָּא מְחַמַּת נִקְב. וְגַם לִיכָּא לְמִיחַשׁ שְׁמָא תַתְּפָרַק כְּדַבְרֵי
הָאוּמְרִים יֵשׁ סִי' בְּלֵא נִקְב דְּבָהּא לִיכָּא לְמִיחַשׁ כִּינּוֹן שְׁשִׁנִּי רֵאשִׁיָּה בְּמָקוֹם אַחְדָאִינָה
עֲשׂוּיָה לְהַתְפָּרַק ע"כ.

וא"כ הָכָא נָמִי שְׁנַכְפְּלָה וְנַדְבָקָה בְּאוּנָה עֲצָמָה. אִינָה סִי אֵלָא הַפְּשִׁיחָת לִיחֻת וְדִינָה בְּדִין סִי מְנִיָּה וּבִיָּה.

וְאִינָה עֲשׂוּיָה לְהַתְּפָרֵק: אֵלָא דְהָכָא אִיכָא תְּדָא לְגִרְעוּתָא. בִּינּוּן שְׁהַסְיָרְכָא קֶצְרָה וְהַבְּשָׁר מְקַמִּיט וּכְמ"ש הֶרְמ"א שָׁם ס"ח מְשֵׁם מַהֲר"א מְפָרָאג דְּוּנְקָא שְׁאִין הִסִּי קֶצְרָה מְבִשָׁר הֶרְיָאָה כְּשִׁנּוּפְחִין הֶרְיָאָה. אַבְּל אִם קֶצְרָה עַד שְׁמִכְח הִסִּי הַבְּשָׁר שְׁתַּחֲתִיָּה מְקַמִּיט וְאִינוּ עוֹלָה בְּנִפְיָה הִיטִיב כְּשֶׁאֵר הֶרְיָאָה טְרִיפָה עכ"ל.

וּמְבֹנָר בְּד"מ מְשֵׁם מַהֲרָא"מ הַנ"ז. דְּהַטְעַם הוּא שְׁסוּפָה לְהַתְּפָרֵק.

וְאִף שֶׁהַד"מ תָּמָה עַל טַעַם זֶה וְנִתְּנָן טַעַם אַחַר מְשׁוּם דְּכִינּוּן שְׁאִינוּ עוֹלָה בְּנִפְיָה הו"ל אָטוּם בְּרִיָּאָה וְטְרִיפָה מ"מ הַש"ף ס"ק כ"ח פְּתַב עַל טַעַם הַד"מ שְׁדַחּוּק הוּא. וְהַעֲיָקָר כְּמ"ש מַהֲרָא"מ שְׁהַטְעַם הוּא מְפָנִי שְׁסוּפָה לְהַתְּפָרֵק וְאֵע"ג דְּסִי זֹו לֹא מְחַמַּת נֶקֶב בָּא כְּמוֹ שְׁהַקְּשָׁה הַד"מ.

מ"מ כְּשֶׁתַּנְתֵּק יְהִיָּה נֶקֶב. ע"כ, וְא"כ הָכָא נָמִי שְׁהַסִּי קֶצְרָה יְהִיָּה הַבְּשָׁר מְקַמִּיט וְחִיָּשִׁינּוּ שְׁמָא תַּתְּפָרֵק וְתִינְקֵב הֶרְיָאָה: אִכּוּן מְצִאתִי כְּתוּב בְּמִנְהֶגִי כְּתִי בְּדִין סִיָּרְכָא מְנִיָּה וּבִיָּה וְנִקְמַט בְּשָׁר תַּחֲתִיָּה.

דְּלַפְעָמִים יִמְצָא הַכְּפֹל מְשִׁיפּוּלִי לְרַחֲוֵב וְהִסִּי בְּחֻנְדָּה מְמָש. כְּפֹל כְּמוֹ זֶה כְּשֶׁר.

וְלֹא מְטָרִיפִינוּ אֵלָא אִם יִשְׁאָר בְּשָׁר מְעַט אַחַר הִסִּי דְּאִמְרִינוּ כַּח הַבְּשָׁר הַהוּא מוֹשֵׁף הִסִּי וְעֵתִידָה לְהַתְּפָרֵק. אַבְּל אִם לֹא נִשְׁאָר בְּשָׁר לְמַעְלָה דְּהִינּוּ עַל הַחֹד מְמָש.

הִיא הַסְיָרְכָא שְׁאִין לָהּ מְנִיעַ וְלֹא כַּח בְּגוּף. אִינָה עֵתִידָה לְהַתְּפָרֵק.

וְאִין לָהּ דִּין קַמַּט כְּפֹל. וּכְבָר נִהְיָו הַבּוֹדְקִים בְּזֶה עַפ"י הָרַב הַפְּנוּמָחָה כְּמוֹהַר"ר מְשֵׁה אַדְהָאָן ז"ל הוּא נֶכּוֹן עכ"ל.

הָכִי זְכִינוּ בְּדִין דְּבַכְּפֹל אִף אִם יְהִיָּה הַבְּשָׁר מְקַמִּיט כְּשֶׁר. בִּינּוּן שְׁהוּא עַל הַחֹל מְמָש אִינָה עֵתִידָה לְהַתְּפָרֵק.

מֵאַחַר שְׁאִין לָהּ עוֹד מְנִיעַ חוּצָה לָהּ: אִיבְרָא דַּה"ן נִסְת"ר הַנְּחָה זֹו מְמ"ש הָרַב שְׁבַת אַחִים סִי ט"ל מְשֵׁם הַכְּנָה"ג הַגַּב"י אוֹת ס"ב בְּשֵׁם בְּדִיקוֹת הַרִי"פ וְהַרִי"ס וְז"ל רִיָּאָה שְׁנַכְפְּלָה בְּשִׁיפּוּלִי בְּאִיזָה מְקוּם שְׁתַּהֲיָה וְנַדְבָקַת הַטִּיב, הו"ל בְּדִין סִי מְנִיָּה וּבִיָּה.

וְא"כ לְדִין דְּמַכְשִׁירִין סִי מְנִיָּה וּבִיָּה. ה"נ יֵשׁ לְהַכְשִׁיר.

וְאֵע"ג בְּדִתָּם אִם הָיָה הַבְּשָׁר מְקַמִּיט טְרִיפָה. הִינּוּ דְּוּנְקָא אִם יֵשׁ חֲלוּק.

אַבְּל אִם נַדְבָקָה כְּפֹלָה בְּלִי פִּילּוּשׁ כְּשֶׁרָה. וְכ"כ בְּמִנְהֶגִי הַמְעַרְב סִי ט"ל סכ"א אִם הַקְּמַט בְּלִי פִּילּוּשׁ הַמְנַהֵג פְּשוּט לְהַתִּיר ע"כ מְשִׁמַּע דְּהָא דְּהַתִּירוּ בְּכְפֹל אִף אִם הָיָה מְקַמִּיט.

ה"ד בְּאִין פִּילּוּשׁ. אַבְּל אִם יֵשׁ בּוֹ פִּילּוּשׁ כְּפֹלָה לְפָנֵינוּ טְרָפָה.

דְּכּוּדָאֵי מְתַנְתֵּקַת בִּינּוּן שְׁאִין כָּל הַכְּפֹל דְּבוּק וְהַחוּשׁ יַעֲיֵד עַל זֶה וְהַנָּה כָּל זֶה אִיכָא לְמִשְׁמַע אֲפִילוּ הִיכָא דְּלֹא נִדְבַק הַכְּפֹל עַל הַבּוּעָה. וְכ"ש הוּא אִם דְּבוּק עַל הַבּוּעָה כְּדִאֲמַרִּינוּ בְּסִירְכָה תְּלוּיָה הַיּוֹצֵאת מִן הַבּוּעָה טְרִיפָה שְׁפָסְקָה מוֹר"ם בְּהֶגֶה מְשֵׁם ב"י עֵי"ש.

וּכְבָר פְּתִיבוּ מִשָּׁם ב"י דְּדִין סִי מַנִּיה וּבִיָּה פְּדִין סִי תְלוּיָהּ. וּכ"כ בְּמִנְהָגִים שִׁסִי תְלוּיָהּ הַיּוֹצֵאת מִן הַבוּעָה טְרִיפָהּ.

אָמְנָם פֶּתַח הָרַב צְרוּר הַחַיִּים שָׁאֵם יֵשׁ בוּעָה וְיוֹצֵאת מִמֶּנָּה סִי מַנִּיה וּבִיָּה. דְּכַשְׁיָה בְּלֹא בְּדִיקָה לְמִנְהָגֵי הַמַּעֲרָב דְּסִי אֵין פֶּאן בוּעָה אֵין פֶּאן.

וְכֵן מִשְׁמַע מֵהַש"ע שֶׁכ' סִי מִמְּקוֹם לְמִקוֹם דִּינָה פְּדִין סִי תְלוּיָהּ. וּכְבָר בִּיאָרְנוּ דְּכָסִי וּבוּעָה פֶּתַח בְּלֹא בְּדִיקָה לְמִנְהָגֵינוּ עַכ"ל.

א"כ לְמִנְהָגֵי אוֹרְאָן וְתַלְמִסָּאן דְּסִי תְלוּיָהּ הַיּוֹצֵאת מִן הַבוּעָה טְרִיפָהּ. ה"ה סִי מַנִּיה וּבִיָּה הַיּוֹצֵאת מִן הַבוּעָה טְרִיפָהּ וְעַפִּי זֶה הַטְּרַפְתִּי בְּגִדוֹן זֶה.

תְּמַתִּי עַל הַמְרָאָה מֵה שְׂרָאִיתִי בְּהַשְׁמָטוֹת לְמִנְהָגִים שְׂכַתְב וְז"ל נִכְפְּלָה הַרְיָאָה בְּשִׁפּוּלֵי וְנִסְרְכָה עַל מְקוֹם הַכְּפָל טְרִיפָהּ כְּמִנְהָג שְׂאֵלוֹנִיקֵי דְהַגֵּי סִי מַנִּיה וּבִיָּה עַכ"ל. דְּזֶה אֵינוֹ אֶלָּא לְמִנְהָג שְׂאֵלוֹנִי דְּמְטְרִיפִין בְּסִי מַנִּיה וּבִיָּה.

כַּמ"ש בְּכַנֵּה ג. אָבֵל לְדִין דְּקִי"ל פֶּפֶסֶק מְר"ן דְּכַשְׁרָה.

וּכ"כ הַמְנַהֲגִים בְּסִי שֶׁכ"ד דְּכַשְׁרָה אִם אֵין הַבְּשָׂר מְקַמֵּיט, הוּא הַדִּין בְּכַפָּל פְּזָה דְּכַשְׁרָה וּכַמ"ש הָרַב שֶׁב"א הַנּוֹז"ל. וּכ"כ הַזִּב"ת סִקֻּט"ו דְּבַא"י דְּמַכְשִׁירִין סִי מַנִּיה וּבִיָּה פֶּפֶסֶק מְרָן גַּם זֶה הַכְּפָל פֶּתַח הַיְיָ מַמ"ש.

וּבְנֵדָאֵי אֵינָה תְּלַמֵּיד טוּעָה פֶּתִיבוּ וְאֵין לְסַמְּוֹךְ עַל זֶה. וְצוּר יִשְׂרָאֵל יִצְיָלְנוּ מִשְׂגִּיאוֹת.

וְיִרְאָנוּ מִתּוֹרָתוֹ נִפְלְאוֹת, אִכִּי"ר הַחוֹ"פ בְּסִינּוֹן הַמְב"ת הַתְּרַצ"ז ע"ה מְסַעוּד הַפֶּהָן ס"ט: סִימָן יֵט מַעֲשֵׂה שְׂבָא לְפָנֵי בְּשׂוֹר שְׂדַחְכּוֹ הַלוֹטוֹמּוֹבִי"ל פֶּתְאוּם דְּרַף הַלִּיכְתּוֹ. וְנִדְרָשְׁתִּי לְהַשִּׁיב מֵה דִּינוֹ: תְּשׁוּבָה.

פֶּתַח מְרָן הַש"ע בִּיּוֹ"ד סִי נ"ח ס"א נְפוּלָה אֶסוּרָה פִּיצַד. בְּהַמָּה שְׂנַפְלָה אִם הֵיָתָה עוֹמְדָת עַל רַגְלֶיהָ כְּשִׂנְפְּלָה.

אִם יֵשׁ מְפָרִיסָה עַד הַמְּקוֹם שְׂנַפְלָה שָׁם יו"ד טְפָחִים. חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא נִתְרַסְקוּ אִיבְרִיָּה וְכו'. וְהָא דְּבַעֲיָנוּ גּוֹבָה י"ט דְּוִקָא כְּשִׂנְפְּלָה מַעֲצָמָה. אוֹ הַפִּילוּיָה אַחֲרֵים וְיַדְעָה שְׂרוּצִים לְהַפִּילוּ. אָבֵל אִם הַפִּילוּיָה אַחֲרֵים שְׂלֵא מַדְעָתָהּ. אוֹ אֶפִּילוּ יַדְעָה בְּכָף אֶלָּא שְׂהַפִּילוּיָה בְּבֵת אַחַת אֶפִּילוּ בְּפָחוֹת מִי"ט חוֹשְׁשִׁין לָה עַכ"ל.

הַרִי דְּבַנְפְּלָה שְׂלֵא מַדְעָתָהּ. אוֹ נְפִלָה בְּבֵת אַחַת אֶפִּילוּ מַדְעָתָהּ לֹא בְּעֵינָן גּוֹבָה יו"ד טְפָחִים אֶלָּא אֶפִּילוּ בְּפָחוֹת מַעֲשֵׂרָה טְפָחִים חוֹשְׁשִׁין לָהּ.

אֶלָּא דַּה"ט"ז וְהַש"ף ז"ל הַקָּשׁוּ עַל דְּבָרֵי מְרָן הַמַּחְב"ר פֶּאן אַמ"ש לְקַמֵּן בְּב"י דְּבַבִּית הַמְטָבְחִים אֵין בּוֹ מִשׁוּם רִיסוּק אִיבְרִים אַעפ"י שְׂגָבוּהָ י"ט וְאַפְּלִי שְׂמִפִּילִים אוֹתוֹ בְּכַח, וְכַמ"ש בְּסַעֲיָף ו'. וְתִי הַש"ף דְּדַעַת מְרָן הַמַּחְב"ר ז"ל דְּהָא דְּשָׂרֵי בְּבֵית הַמְטָבְחִים.

הֵינּוּ פְּדִיָּהּ טַעְמָא הַרְשָׁב"א וְהַר"ן ז"ל מִשׁוּם דְּאַמוּדֵי אָמִיד נִפְשִׂיָה וְנוֹעֵץ צְפָרְנֵי בְּקַרְקַע עַד שְׂתַגִּיעַ לְאַרְץ. וְהֵינּוּ בְּדָאִית לִיָּה מִיָּדֵי לְמַסְרָף בְּמִקוֹם שְׂמִפִּילִין אוֹתוֹ.

אָבֵל פֶּאן בִּיזעט שְׂרוּצִים לֵהפִילָה. מִיִּירִי בְדִלִית לִיה מִיִּדִי לְמִסְרָף וְלֹא שִׁינָה לֹא מֵר שְׂנוֹעֵץ צְפָרְנִיו בְּקֶרֶקֶע, וּמ"מ הִיא מְתֵאמָצֵת בְּכָל פֶּחָה.

וְלֹא הָיָה נְפִילָה בְּבֵת אַחַת. הִלְכָה בְּפִחוֹת מִי"ט שָׁרִי.

אָבֵל בְּבֵת אַחַת מִמֶּש. כְּגוֹן שְׁמִפִּילִין אוֹתוֹ פֶּתְאוּם.

הָרִי אֵין לֹ שֶׁהוּא לְנֶעוּץ צְפָרְנִיו בְּקֶרֶקֶע וְלִפְנֵי בְנַחַת. וְלֵהכִי אִפִּי בְּפִחוֹת מִי"ד חוֹשְׁשִׁין לִוְכוֹן מְבֹאָר לְקֶמֶן בְּב"י בְּדִין שְׁנוֹרִים הַמִּפִּילִין אוֹתָם לְשַׁחִי.

וְנ"ל וּא"ת מֵה בֵּין זֶה לְזָכְרִים הַמְּנַגְּחִים זֹא"ז וְנוֹפֵל לְאַרְץ וְחוֹשְׁשִׁין לָהֶם. י"ל שֶׁהַזְּכָרִים אֵינֶם חוֹשְׁבִין שְׁחִבְרֵיהֶם נְפִילוֹם אֲדָרְבָּה כָּל אֶחָד מֵהֶם מְתַחַזֵּק לֵהפִיל אֶת חֲבִירוֹ.

וְלִפְיָךְ כְּשֶׁחֲבִירוֹ מִפִּילוֹ פֶּתְאוּם הוּא מִפִּילוֹ וְאֵין לֹ שֶׁהוּא לְנֶעוּץ צְפָרְנִיו. אָבֵל שְׁנוֹרִים שְׁמִפִּילִים בְּבֵית הַמְּטַבְּחִים.

כְּשֶׁמְרַגִּישִׁים שְׁבָנֵי אָדָם רוּצִים לֵהפִילָם כְּכֹר יוֹדְעִים שְׂסוּפָם לֵהפִילָם. וְלָכוֹן מְשַׁעָה רֵאשׁוֹנָה אָמִיד נְפִשָׁה וְנוֹעֵץ צְפָרְנִיו עַד שְׁמַגִּיעַ לְקֶרֶקֶע ע"כ: וְהַשְׁתָּא הֵכָא בְּנִדוֹן זֶה שְׁדַחָף הַלוֹטוּמובִּי"ל לְשׁוֹר וְנָפֵל מִגְּבוּהָ קוּמְתוֹ פְּשוּט הוּא דְחוֹשְׁשִׁין לֹ.

דְּהָא הֵכָא אִיכָא תְרַתִּי לְגַרְיֵעוּתָא. חֲדָא, שְׁדַחָפוֹ שְׁלֹא מִדְעָתוֹ.

שְׁלֹא הָיָה יוֹדֵעַ הַשׁוֹר שְׁבָא עָלָיו לֹטוּמובִּי"ל לֵהפִילוֹ כְּדִי שְׁיִתְחַזֵּק בְּכָל פֶּחוֹ לִפְנֵי לְאֵט לְאֵט. וְעוֹד שְׁנִית שְׁדַחָפוֹ בְּכָל פֶּחוֹ וְנָפֵל בְּבֵת אַחַת שְׁלֹא הָיָה לֹ שֶׁהוּא לְנֶעוּץ צְפָרְנִיו בְּקֶרֶקֶע, כְּדִאֲמַרִּין בְּשׁוֹר שְׁמִפִּילִין אוֹתוֹ לְשַׁחִטָה לֵהכְשִׁיר רַק דִּינִינִין לִיה כְּדִין זְכָרִים וְכִדְאֲמַרִּי מִשֶּׁם ב"י דְחוֹשְׁשִׁין לָהֶם.

וְאִפִּילוֹ לֹא נָפֵלוּ מִמְּקוֹם גְּבוּהָ רַק מִקוּמְתָם לְאַרְץ חוֹשְׁשִׁין לָהֶם. וְכִדְכָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרֶק אֱלוֹ טְרִיפוֹת דָּף נ"א ד"ה נָפֵל לְאַרְעָא חוֹשְׁשִׁין אַעג"ב דְּבִנְפִלָה בְּעֵינֵין עַד שְׁיִפְנֵי מִי"ט כְּדִיאִתָּא בְּפָרֶק שׁוֹר שְׁנַגְּחָ ב"ק דָּף נ' וּמְפָרִיסָא דְתוֹרָא עַד אַרְעָא לִיכָא אֱלֵא ד"א.

מ"מ חִיָּשִׁינֵין הֵכָא מִשׁוּם דְּנָפֵל מִחַמַּת הַהֶפְאָה שְׁמַנְגָחִין זֹא"ז עכ"ל וּכ"כ הָרֵא"ש ז"ל, וּא"כ הֵכָא נְמִי אַעג"ב דְּלֵא נָפֵל מִמְּקוֹם גְּבוּהָ י"ט רַק מִגְּבוּהָ קוּמְתוֹ לְאַרְץ חוֹשְׁשִׁין לֹ מִחַמַּת שְׁנַדְחָף בְּכַח הַלוֹטוּמובִּי"ל וְנָפֵל בְּבֵת אַחַת וְכַפְסָק הַש"ע וְחִזוֹ"ן הַרְבִּיתִי לְהַרְבֵּ פְרִי תְנָאָר בַּסֵּק"ד.

עַמ"ש הַש"ע אָבֵל אִם הַפִּילוֹהָ אַחֲרִים וְכו' אִפִּילוֹ בְּפִחוֹת מִי"ט חוֹשְׁשִׁין לָהֶם. וְנ"ל וּמִסְתַּבְּרָא דְבְּעֵינֵין מִיָּהָא ד"ט שְׁיַעוֹר מְפָרִיסָה לְאַרְץ.

וְכָל פִּחוֹת מְזָה מִסְתַּבְּרָא דְלֵא מִיָּתְבָּרָא עכ"ל. וְלִכְאוּרָה לֹא יִרְדְּתִי לְסוּף דְעַת קְדוּשָׁה.

דְּמֵאֵי אֲתָא לְאַפּוּקִי. דָּאָם ר"ל אִם נָפֵלָה מִקוּמְתָהּ לְאַרְץ בְּקֶרֶקֶע שְׁוֵה אֵין חוֹשְׁשִׁין לֹ עַד שְׁתַּפּוּל מִמְּקוֹם גְּבוּהָ לְפִחוֹת ד"ט.

יְקֻשָּׁה עַל זֶה מִמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בְּזָכְרִים הַמְּנַגְּחִים זֹא"א דְרַק עִם נְפִילָתָם מִקוּמְתָם לְאַרְץ חוֹשְׁשִׁין לָהֶם. כַּמֶּש"ל וְכָךְ הוּא עֲצָמוֹ ז"ל בַּסֵּק"ט.

והנה הרב משבצות זהב כתב עליו דהכרח לזה לא ידענא. וגם הרב עיני הפהו הביא דברי המש"ז הקלו.

ונלענ"ד לומר דכוננת הרב פר"ת היא לאפוקי אם הייתה הבהמה עומדת אצל שיפוע הקר או תל גבוה. דהשתא כשנפלה לא נפלה גובה קומתה לארץ.

ואין פאן ד"ט שיעור מקריסה לארץ. שהרי שיפוע הקר או תל גבוה הוא מן הארץ עד קרוב לקריסה ובהכי מסתברא דלא מיתברא אבל אם נפלה מקומתה לארץ.

מודה הפר"ת דחוששין לה אעג"ב דליכא י"ט פדאמרינו גבי זכרים המנחחים זה את זה וכו' ואני אמרתי בחופש"י בספרי הפוסקים לידע מאין יצא לו להפר"ת דין זה. פדי לקברר אם נתפוננתי אל האמת במה שפירשתי בדב"ק, וראיתי להגאון חת"ס ז"ל בחיו"ד סי' ס"ו בס"ד שהביא דברי הפר"ת ומ"ש עליו המש"ז, וכתב הוא ז"ל וז"ל ולפענ"ד הוציא פן מאו"ה שהובא בד"מ שכתב דמשום חשש נפילה נוהגים להשליך הבהמה על השראגין שהיא גבוה קצת מן הארץ ולשחוט עליו עיי"ש.

וכן ראיתי בפד"מ. והדבר תמוה מה יועיל זה שהוא גבוה דבר מועט מן הארץ.

ועכ"פ הבהמה מושלכת בכח על השראגין אע"כ כל שגבוה קצת מן הארץ. תו לא הנה ד"ט מרגליה להשראגין וכפרי תואר עכ"ל, הרי בהדיא דכוננת הפר"ת לאפוקי מה שפילין הבהמה על דבר גבוה.

דנמצאת הבהמה לא נפלה גובה קומתה לארץ. ושמח לפי שנתפוננתי לאמיתה של הלכה דדבר האמור מפי רבנו קדישי ז"ל לצור ישראל יהיה בעזרנו.

ויאיר עינינו בתורתו אכ"ר החו"פ בתמוז יה"ל התרצ"ז ע"ה מסעוד הפהו ס"ט. שאלה סימן כ אבן יקרה מאירה הם יושב אהלים אהלה של תורה בר אוריין.

כמוהר"ר שמעון דיין. נר"ו בעי"ת דרעא יע"א: חכם עדיף.

בצל"ח העודף. מכתבו הבהיר הגיעני לנכון רצוף עם פסק דין אשר נכפדות מדובר בו. על ענין איש אחד שהיה לו מלנה אצל חבירו סף ת"ק צ'ורוס ממטבע פראנצא יר"ה. ויהי היום תבע המלנה ללנה לפרוע לו חובו באשר רצה לקנות בהם מטבעות צ'ורוס לחאסאני שנתיקרו פעת.

וא"ל הלנה הרי הם אצלי ממטבע צ'ורוס לחאסאני כשער של עכשיו דהיינו ק' צ'ורוס פראנצאין שנה פ' צ'ורוס חאסאני וקבל המלנה וזקפו עליו במלנה ממטבע אלחאסאני. דהיינו ת"ק צ'ורוס פראנצאין שהיה נושה בו.

בת' צ'ורוס חאסאני. ולעת עתה בשעת הפירעון נתייקר עוד לחאסאני והיה שנה ק' פראנצאין שבעים חאסאני.

וטען הלנה שיש בזה חשש רבית, ופשיט לה מעכ"ת ממה שפסק מרן הש"ע ביו"ד סי' קס"ג מי שהיה נושה בחבירו מעות וא"ל תן לי מעותי שאני רוצה לקנות בהם חטים כשער של עכשיו. וא"ל צא ועשם עלי כשער של עכשיו והרי הם לה אצלי בהלנאה.

אם יש לו חטים פשיעור מעותיו מותר, וא"ל אסור עכ"ל. ודן מעלתו מזה דכיון דקרוב לנדאי שלא היו לו להלנה מעות לחאסאני בשעה שזקפן עליו.

לכה אין למלנה ליטול רק ת"ק צ'ורוס פראנציין שהלנהו מקודם ותו לא ע"כ תוד"ק: תשובה פשאני לעצמי הגם הלום שלפי האמת דמיונו פאריה עולה יפה. מ"מ לא הראה פנים לדבר מה דמות יערנה לדין פוסקין על המטבע עם דין פוסקין על הפירות שפסק מרן ז"ל.

שלקאורה נראה דלא דמו אהדדי דשאני מעמיד הלנאתו על הפירות דשרי משום מקנה אותם המלנה בחובו וזכה בהו מהשתא, וכי אייקור ברשותיה אייקור ואין פאן צד רבית. משא"כ הקונה מטבעות לחאסאני שהעמיד הלנאתו עליהם. במאי קא קני אותם בחובו שהוא מטבע פראנציין.

קיי"ל בפ' הנהב דאין מטבע קונה מטבע לא בתורת דמים ולא בתורת חליפין. וא"כ פיון שלא קנה אותם המלנה כי אייקור ברשות הלנה אייקור.

ואי שקיל להו המלנה. רבית קא שקיל: וחובתי היא ואעשנה בס"ד לפרש את שיקתי מאין יצא לי חילוק זה והוא דאיתא בפ' איזהו נשך דף ס"ג.

תני רבי אושעיא הרי שהיה נושה בחבירו מנה והלך ועמד על גורנו וא"ל תן לי מעותי שאני רוצה לקנות בהם חטין, א"ל חטין יש לי צא ועשאן עלי כשער של עכשו וכו'. פולם אם יש לו מותר אין לו אסור ע"כ והוא מקור שממנו נובע פסק מרן ז"ל ופירשי' ז"ל יש לו מותר ולא אמרינו דלאו פאיסרו הבא לידו היכא דיש לו דוכי בהו מהשתא.

ואע"ג דלא משוה פי מוקרי ברשותיה מוקרי ולא הני רבית. הואיל ואם בא לחזור קאי עליהו במי שפרע ע"כ דמשמע דחשביון פאלו המלנה נתן מעות בעין בעד החטין ונקנו לו החטין וכי אייקור ברשותיה אייקור.

והוא מוסכם עם פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' מכירה ה"ד וז"ל מי שהי"ל חוב על חבירו וא"ל מכור לי חבית של יין בחוב שיש לי אצלך ורצה המוכר ה"ז כמי שנתן הדמים עתה וכל החזור בו מקבל מש"פ ע"כ והגם שהראב"ד השיגו מהא דאמרינו בקידושין מלנה להוצאה ניתנה.

ובמכר במאי קנה מ"מ מודה הראב"ד לענין איסור רבית וכמ"ש שם וז"ל אולי הטעהו להרמב"ם הא דאמרינו מעמידין מלנה על הפירות והוא שיש לו. וההיא לאו לענין קנייה מיירי אלא לאיסור רבית עכ"ל.

דר"ל שאעפ"י שלא קנה מדין קנייה. פיון שאין פאן אלא איסור רבית דרבנו.

יש פח ביז חכמים להקל בדבר מדבריהם. ושניינהו פאלו זכה בהם וקנאם פדאמרינו בעלמא עשו את שאינו זוכה כזוכה כ"כ התוי"ט פ' א"נ משנה א' ז' עיי"ש.

נמצאת אתה אומר דטעם היתר העמדת מלנה על הפירות הוא משום דקנאם מהשתא וברשותו נתניקרו וא"כ לפי מאי דקיי"ל בפ' הנהב דף מו' בקניית המטבע ופסק רבינו

וְכִסֵּף אֵינּוּ קוֹנֶה אוֹתָם. וּמִפְּרֹשׁ שְׂאֵלוֹ פִּירוֹת לְגַבֵּי פֶסֶף וּבְפִירוֹת עוֹשִׂין מְשִׁיכָה ע"כ הָרִי דְשׁוֹיֵן דִּין קְנִיית הַמְטָבֵעַ לְדִין קְנִיית הַפִּירוֹת וְכֵן פִּירוֹשׁ הַסַּמ"ע בַּח"מ סי' ר"ג ס"ד אָמַר שֶׁכִּי הַש"ע אָבֵל אִם נָתַן לוֹ כ"ה דִּינָרֵי פֶסֶף בְּדִינָר זָהָב לֹא קָנָה עַד שְׂיִקַּח הַדִּינָר שֶׁל זָהָב ע"כ וּפִירוֹשׁ דְשִׁנְיָהֶם לֹא קָנָאוּ פְּדִין הַנּוֹתֵן מְטָבֵעַ עַל הַמְטָלְטְלִין וְנִרְאֶה שְׁגָם בְּזֶה עוֹמֵד בְּמִי שְׂפָרַע הַחוּזָר בּוֹ עכ"ל וְהִבִּיאוּ הַבֵּאָה"ט שֶׁם וְכֵן פָּתַח הַגָּאוֹן עֲטָרַת צְבִי שֵׁם: אֵלֶּא דְהַשְׁתָּא קָא קִשְׂיָא לִי בִּינָן דְקִי"ל פְּרַבֵּי יוֹחֲנָן דְמְשִׁיכָה בְּמְטָלְטְלִין תַּקְנִיתָא דְרַבְּנָן שְׂמָא יֹאמֵר נְשָׂרְפוּ חֲטִיף בְּעֲלִיָּה.

א"כ בְּמַעוֹת פְּסָפִים דְלֹא שְׂיִיף הָאֵי תַּקְנִיתָא יְהִיּוּ נְקֻמִים בְּמַעוֹת לְגַמְרֵי מִדִּין תּוֹרָה. לְפִי מ"ש הַתּוֹס' בְּעִירוּבֵין דָּף פ"א ד"ה שְׂמָא וְכו' וְז"ל וַא"ת א"כ כְּשִׁיתֵּן הַלּוֹקֵחַ מַעוֹת וְלֹא מְשִׂיף יֹאמֵר לוֹ הַמּוֹכֵר נְשָׂרְפוּ מַעוֹתֶיךָ בְּעֲלִיָּה בִּינָן שְׂאִין הַמַּעוֹת קוֹנוֹת לוֹ וְתִי' וי"ל דְמַעוֹת נּוֹחַ לְשׁוֹמְרֵן וְאִין טֹנְרַח בְּהַצְלָתָן כְּמוֹ פִּירוֹת דְאִין יְכוֹל לְהַצִּיל אֵלֶּא בְּטֹנְרַח גְּדוֹל, וְעוֹד אוֹמֵר ר"י דְגַבֵּי מַעוֹת אִין שְׂיִיף לּוֹמֵר נְשָׂרְפוּ מַעוֹתֶיךָ בְּעֲלִיָּה דְאִין לְהֵם שְׂמִירָה אֵלֶּא בְּקִרְקַע.

וְאִי לֹא מוֹתִיב לְהוֹבְקִרְקַע הָוִי פְּשִׁיעוֹתָא לְגַבֵּי נוֹרָא ע"כ. הָרִי דְלֹא שְׂיִיף הָאֵי מִקְלָתָא בְּמַעוֹת שְׂאִינוּ יְכוֹל לְטַעוֹן הַמּוֹכֵר נְשָׂרְפוּ מַעוֹתֶיךָ בְּעֲלִיָּה.

וַא"כ יְהִיּוּ נְקֻמִים בְּמְטָבֵעַ שְׂכַנְגָדוֹ. דְבִשְׂלָמָא לר"ש בֶּן לִקְיֵשׁ דְאָמַר מְשִׁיכָה מִן הַתּוֹרָה וּמַעוֹת אִינָן קוֹנוֹת עַד שְׂיִמְשִׁיחָךְ.

אֲתִי שְׂפִיר דְאִין חִילּוּק בֵּין פִּירוֹת לְכֶסֶפִים. דְבִכּוּלְהוּ דְנוֹקָא מְשִׁיכָה קוֹנֶה דִּין תּוֹרָה אֵלֶּא לְרַבֵּי יוֹחֲנָן קִשְׂיָא.

וְהִנֵּה נִרְאֶה לּוֹמֵר דְלֹא פְּלוּג רַבְּנָן בְּהֵאֵי מִקְלָתָא בֵּין הֵיכָא דְמַצִּי אָמַר נְשָׂרְפוּ וְכו' לְהֵיכָא דְלֹא מַצִּי אָמַר. דְלֹא נִתְּנוּ דְבָרֵיהֶם לְשִׁיעוּרִין: אָמַנְם רְאִיתִי אַחֲרֵי רוּאִי.

דְהֵאֵי דְאָמְרִינָן לֹא פְּלוּג רַבְּנָן בְּהֵאֵי בְּמַחְלֻקָת הַפּוֹסְקִים שְׁנוּיָה. שְׂפָתַב בְּהַגְהַת מְרַדְכֵי אוֹת תַּמ"ט מְשִׁם הָעֵיטוֹר הָא דְאָמְרִינָן שְׂמָא יֹאמְרוּ נְשָׂרְפוּ וְכו' דְנוֹקָא עֲלִיָּה דְשְׂכִיחַ בֵּיהַ דְלִיקָה אָבֵל מְכַר לוֹ חֲטִינִן שְׂבִבִית דְלֹא שְׂכִיחַ בֵּיהַ דְלִיקָה מַעוֹת קוֹנוֹת.

וְהֵכִי גְרַסִינָן בִּירוּשְׁלַמֵי בַר אֵינִישׁ יְהִיב לְחַבְרִיָּה יו"ד דִּינָרִים. א"ל אֵית לִי גַבְּךָ מֵאֲתָאן גִּירִיּוֹי מִן גּוֹ בֵּיתָא שְׂרִי.

מַגּוֹ כְּרָמָא אֶסוּר. מַה בֵּין בֵּית לְכָרְם.

בֵּית אִין מְצוּי בּוֹ נִפּוּל. כְּרָם מְצוּי לְיִשְׂרָף עכ"ל.

וְכֵן פְּסַק מוֹר"ם בְּהַגְהַת ח"מ סי' קצ"ח ס"ה עיי"ש הָרִי מְחַלֵּק בְּדָבָר בֵּין הֵיכָא דְמַצִּי אָמַר לְהֵיכָא דְלֹא מַצִּי אָמַר. אָבֵל הַרְבִּי הִבִּיא הַגְּמ"ר זו בְּרִישׁ סי' קצ"ח וְכַתֵּב עֲלָיו וְאִין נִרְאֶה כֵּן מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים וְכֵן בְּדִין שְׂלֵא נִתְּנוּ חֲכָמִים ז"ל דְבָרֵיהֶם לְשִׁיעוּרִין עיי"ש בַּב"ה, וְכֵן פִּירוֹשׁ הַרְבִּי פְּנִי מְשִׂיחָה עַל הַיְרוּשׁ' לְעַנְיָן רַבִּית.

וּבְמִרְאֶה הַפְּנִים הִבִּיא הַגְּמ"ר זו וּמ"ש עֲלָיו ב"י. וְסִינִים וְכֵן לֹא מְסַתְבֵּר טַעְמוֹ וּפִירוּשׁוֹ שֶׁל הָעֵיטוֹר בְּהֵאֵי דְהֵכָא עיי"ש.

הרי סב"ל דלא פלוג רבנן: איברא. דבאמת אין אנחנו צריכין לכל זה ולק"מ משום דלאו דוקא קאמר הש"ס שפא יאמר לו נשרפו וכו'.

דה"ה שאר אונסין, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מכירה ה"ה וז"ל ולמה תקנו חכמים משיכה במטלטלין. גזירה שפא יתן הלוקח דמי החפץ, וקודם שיקחנו יאבד באונס.

וכגון שנפלה דליקה ונשרפו או באו לסטים ונטלוה. לפיכך העמידוהו חכמים ברשות המוכר כדי שישתדל ויציל החפץ ע"כ.

וכן העתיק מרן הש"ע בסי' קצ"ח ס"ה ואף דבפרק המפקיד דף מ"ב קאמר פספס אין להם שמירה אלא בקרקע גם לגבי גנבים. הרי כבר כתב שם המרדכי.

דהיכא שנתנו במקום המשפטר מאש ומגנבים כגון בכיפה שתחת הקרקע. ונאנסו פטור. דחזינו לקמן דלא חייש רב יוסף אלא לאש ולגנבים ע"כ עיי"ש בג"מ. וא"כ אף דלגבי שריפה וגניבה גבי מעות לא מצי אמר נשרפו וכו' לענין אונסים אחרים מצי אמר נאנסו מעותיה.

להכי גם במטבע תקנו דלא קני עד שימשנה: ומעתה שזכינו לדין דשוו בשיעוריהו דין קניית המטבע פדין קניית הפירות. שפיר יליף מעלתו דין מעמיד הלואתו על המטבע מדין מעמידה על הפירות שפסק הש"ע בסי' קס"ג ס"א.

והכא נמי במטבעות לחאסאני. אם היו ביז הלנה קנה אותם המלנה בחובו שהעמיד עליהם.

ונכי בהו מהשתא, וכי מוקרי ברשות מלנה מוקרי ואעפ"י שלא משנה ואין כאן איסור רבית הואיל ואם בא לחזור בו הלנה קאי עלליהו במי שפרע כמ"ש רש"י ז"ל בדין הפירות. וכן נמי אמרינן גבי הלואת דינרים בפ' הנהב דף מ"ד רב אוזיף דינר מברתיה דרבי חייא.

אייקור דינרי. אתא לקמיה דר"ח א"ל זיל הב לה דינרין טבין ותקילין.

והיינו טעמיה דרב הנה חושש משום רבית פדין סאה בסאה בסימן קס"ב. וא"ל ר"ח דאין כאן איסור רבית כדמסיק בגמ"ר דרב דינרי הוה ליה.

ונעשה כאומר עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח. וכתב הנימוק"י ז"ל הטעם דכל שיש בידו שרי משום דמעכשו אלו שפידו הם נקנין למלנה.

וכשהותרו הוי פאלו ברשותו הוקרו ע"כ. וכענין זה פתב הט"ז סי' קע"ג סק"ט וז"ל עוד ראיתי להזכיר מה שיש נוהגין לעשות היתר שהלנה כותב לו שמוכר לו איזה סף פסף וידוע שאין לו אותו סף רק שהמלנה סומך על מה שהוא מודה לו שיש לו אותו סף זה נ"ל איסור דאורייתא.

דמה מהני הודאתו לשקר להפקיע איסור דאורייתא וכו' עיי"ש. וכ"כ הלחה"פ בקונטרס אחרון אות א' עיי"ש.

שמשמע מזה בפשיטות דהעמדת מלנה על סף פסף שנה להעמדת מלנה על הפירות, דבכולן דינן שנה, אם יש לו מותר ואם אין לו אסור. והט"ז והלחה"פ שקראו תגר מיידי

בְּמִי שָׂאִין לוֹ וְהוּא מוֹדֵה לְשֹׁקֵר שֵׁשׁ לוֹ לְהַפְקִיעַ אִסּוּר דְּאוֹרֵייתָא אֲבָל בְּיַשׁ לוֹ שְׁפִיר דְּמִי: וּמַעֲתָה יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם בְּשַׁעָה שְׁהוּקְרוּ הַמְטַבְּעוֹת לְחֵאסְאֵי כְּבָר הוֹצִיאֵם הַלְוָה וְאִינֵם בְּעֵינֵי.

אִם עַכ"ז חֲזִיב לְשַׁלֵּם אַחֲרֵים בְּמִקּוּמָם פִּינּוֹן שְׁהִיּוּ לוֹ כְּבָר וּקְנָאֵם הַמְלָנָה. אוּ לָא.

וְנִרְאָה לְהַתִּיר סְפֵק זֶה מִמְשַׁמְעוֹת הַבְּרִייתָא דְתַנִּי רַבִּי אוֹשְׁעִינְיָא וְכו' א"ל חֲטִין יֵשׁ לִי שְׂאִינִי נוֹתֵן לָהּ צָא וְעָשֵׂם עָלַי כְּשַׁעֲרָא שְׁלַ עֲכָשׁוּ וְכו' דר"ל הָרִי הֵם הַלְוָאָה אֲצִלִּי. וְכִמּוֹ שְׁמַפְרֹשׁ לְהַדְיָא בְּדַבְרֵי הַרְמְב"ם פ"י מַה' מְלו"ל ה"ו שְׁפָתַב א"ל צָא וְעָשֵׂה אוֹתָן עָלַי וְכו' וְיִהְיֶה לָהּ אֲצִלִּי חֲטִים בְּהַלְוָאָה וְכו' וְכַמ"ש הַש"ע כְּלִשׁוֹנוֹ עֵי"ש, וּמֵאַחַר שְׁהֵם הַלְוָאָה אֲצִלוּ.

הָרִי קִי"ל הַלְוָאָה לְהוֹצֵאָה נִיחָנָה וְאֶפִּילוּ בְּפִירוֹת. וְכַמ"ש הָרַבִּי בְּסִי' קס"ב עַמ"ש מְשֵׁם תַּלְמִידֵי הַרְשֵׁב"א עֵי"ש.

וְאִפִּי"ה קְתַנִּי בְּבְרִיתָא הַגִּיעַ זְמַן חֲטִין לְמַפְרֹשׁ נוֹטֵל כְּשַׁעֲרָא הַיּוֹקֵר וְכו'. וְכִן נְמִי שְׁמַעִינּוּ מִהַתּוֹס' פ' א"נ דָּף ס"ג ד"ה כְּשִׁמְשֻׁף שְׁפָתַב וְאֶפִּילוּ אֲכָלָן הַמּוֹכֵר מְוֹתֵר לְשַׁלֵּם חֲטִין אַחֲרֵים אִם יוֹקִירוּ.

וְלֹא דְמִי לְסָאָה בְּסָאָה דְאִסּוּר מְשׁוּם דְּהִתָּם הַלְוָאָה וְהִכָּא זְבִינֵי ע"כ. וְאַף דְּהִכָּא מִיִּירֵי בְּשִׁמְשֻׁף וְקָנָה אוֹתָם קָנָנוּ גְמוּר הִינּוּ לְפִי שֵׁיטַת רַב דְּפִלִּיג אֲדַרְבֵּי יִנְאִי וְאָמַר מַה לִּי הֵן אֲמַרִּינוּ.

מַה לִּי דְמִיִּהֵן לוֹ אֲמַרִּינוּ לְכֹף הַנוֹכַח לְאוּקוּמֵי מִתְנִיתָא דְרַבִּי אוֹשְׁעִינְיָא דְמִיִּירֵי בְּשִׁמְשֻׁף. אֲבָל לְרַבִּי יִנְאִי דְקָאֵמַר מַה לִּי דְמִיִּהֵן נְמִי אֲמַרִּינוּ וְקִי"ל הִכִּי בְּש"ס וְכ"פ הַש"ע סִי' קע"ה תּוֹ לֹא צָרִיף לְאוּקוּמָה בְּשִׁמְשֻׁף וְלֹא אֶפִּילוּ בְּיִחַד לוֹ קָרוֹן זְוִינִית.

אֲלֵא פִינּוֹן דְּזַכִּי בְּהוּ מִהַשְׁתָּא וְאִם בָּא לְחַזּוֹר הַמּוֹכֵר קָאִי בְּמַש"כַּמ"ש רַש"י. א"כ כָּל שְׁלֹא חֲזוֹר אִם אֲכָלָן מְשַׁלֵּם אַחֲרֵים תַּחֲתִיָּהֵן וְכַמ"ש הַתּוֹס' וְהִכָּא נְמִי פִינּוֹן שְׁהִיּוּ מַעֲוֹת לְחֵאסְאֵי בְּיַד הַלְוָה בְּשַׁעֲת הַעֲמַדַת הַמְלָנָה עָלֵיהֶם וּקְנָאֵם הַמְלָנָה.

וְהָרִי הֵם בְּרִשׁוֹתוֹ. אִם הוֹצִיאֵם אַח"כ הַלְוָה מְשַׁלֵּם אַחֲרֵים.

וְאִין פָּאן אִסּוּר סָאָה בְּסָאָה. דְּהִכָּא חֲשַׁבִּינוּ לִיהַּ מְכָר וְכַמ"ש הַתּוֹס': וְהָא דְאֲמַרִּינוּ אִם יֵשׁ לוֹ מְוֹתֵר.

פְּסַק הַרְמְב"ם שְׁם צָרִיף שְׁיִהְיֶה לוֹ כְּשִׁיעֵוֹר מְעוֹתָיו וְכו'. וְכ"כ הַרְמְב"ן ז"ל וְהוּא דִּישׁ לוֹ כָּל מַה שְׁפָסַק עַל עֲצָמוֹ.

וְלֹא אֲמַרִּינוּ בְּכִי הָא יֵשׁ לוֹ טִיפָּה אַחַת לְוָה עָלֵיהָ כְּמָה טִיפִין. וְהַרְשֵׁב"א ז"ל יִהְיֶה טַעְמָא לְמִילְתֵּיהָ.

מְשׁוּם דְּבַלְוָה כָּל שֵׁשׁ לוֹ טַפָּה וְלְוָה עָלֵיהָ כְּמָה טִיפִין. רוֹאִין כְּאֵלוּ לְוָה טַפָּה כְּנֶגֶד טַפָּה שֵׁשׁ לוֹ.

וְכִשְׁהֵם שְׁתִּים לְוָה שְׁתִּים וְכִן לְעוֹלָם. מִשָּׂא"כ לּוֹמֵר בְּמוֹכֵר וְטַעַם נִכּוֹן הוּא.

כ"כ בְּשֵׁמֶם הַנִּימוֹק"י וּכ"כ הַה"מ שֵׁם וּכ"כ הַטּוֹר וְהַש"ע וְכַן פִּיֶּרְשׁוּ הַט"ו וְהַש"ף וְכַה"ג
בְּגִדוֹן דְּשִׂאֵלְנָא עֲלֵיהּ צָרִיף שְׂיָהִי לֹו אַרְבַּע מְאוֹת צ'וֹרוֹס חֲאָסְאֵנִי מְעוֹת בְּעֵינֵן. כְּמוֹ
שְׂהַעֲמִיד הַלְנָאָתוֹ עֲלֵיהֶם.

וְלֹא מְהֵנִי אִם יֵשׁ לֹו מְעוֹת פְּרֹאֲנִצִּיץ שְׂיַעוֹר שְׂיִכּוֹל לִקְנוֹת בְּהֶם מְטַבַּע לְחֲאָסְאֵנִי כְּפִי מ"ש
הַרְב"י בְּסִי' קס"ג עפ"י מ"ש רש"י וְז"ל וּמִיָּהוּ הֵיכָא דְאֵין לֹו לְאוּ פְּאִיֶּסְרוּ הֵבֵא לִידֵי הוּא.
דְּהֵיכָא דִּיְהִיב לִיה זִוּי פּוֹסֶק אַעפ"י שְׂאֵין לֹו דִּיכּוֹל זֶה לִקְנוֹת בְּמְעוֹת שְׂקִיבֵל.

אָבֵל זֶה אֵין בְּיָדוֹ בְּמָה יִקְנֶה וְדָמִי לְרַבִּית עכ"ל מְשַׁמַּע דְּדוֹקָא בְּיֵשׁ לֹו חֲטִין שְׂרִי. אָבֵל אִם
אֵין לֹו חֲטִין אַעפ"י שְׂיֵשׁ לֹו מְעוֹת כִּיּוֹן שְׂזָה לֹא נִתְּנָם לֹו עֲכָשׁוֹ אָסוֹר וּכ"כ הַרְמַב"ם אֵין
לֹו אוֹתוֹ הַמִּין אָסוֹר.

וּכ"נ מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ יְרוֹחֶם וּמְדַבְּרֵי רַבִּינוּ הַטּוֹר. וְהָרֵא"ש שְׂכַתְּבֵי אֵין לֹו חֲטִים וְלֹא מְעוֹת
אָסוֹר הָרִי שְׂהַתִּיר בְּיֵשׁ לֹו מְעוֹת דְּחָשִׁיב כְּיֵשׁ לֹו פִּירוֹת אִם יֵצֵא הַשַּׁעַר.

אוּלַי הִגָּהָה הִיא וְאֵינוֹ לְשׁוֹן הָרֵא"ש. וְרֵאָה לְזֶה שְׂבִרְמִזִּים לֹא הוֹנְכְרוּ אֲלֵא חֲטִין ע"כ
עֵי"ש.

וְעֵינֵן נוֹשְׂאֵי כְּלֵי הָרֵא"ש מ"ש בְּזֶה דְּהַעֲקִיר כְּדַבְּרֵי הַב"י ז"ל. וּמ"ש הַט"ו שֵׁם סק"ד
לְהַתִּיר בְּיֵשׁ לֹו מְעוֹת ג"כ.

הָרִי סִיִּים דְּבָרָיו וְכַתְּבֵי דְלֶהֱלֶכֶה כְּתֵב כֵּן וְלֹא לְמַעֲשֵׂה כִּיּוֹן שְׂהַרְב"י ז"ל מְחַמֵּיר עֵי"ש.
וּכ"כ הַש"כ מְשַׁם ב"י וּד"מ וּב"ח.

וְעֵינֵן מ"ש הָרַב עֲצִי לְבוֹנָה עַל הַש"ף סק"א דֹּאֲעַג"ב דְּסָאָה בְּסָאָה מוֹתֵר כְּשִׂיָּצֵא הַשַּׁעַר
אֲף כְּשִׂיָּצֵא לֹו מְעוֹת כָּלֵל הֵינּוּ כַּמ"ש הָרֵא"ש דְּשִׂאֵנִי סָאָה בְּסָאָה אִם יֵצֵא הַשַּׁעַר דְּשָׂרִי
כְּדִשְׂרוּ עַד שְׂיָבֵא בְּנִי אוּ עַד שְׂאֲמַצָּא מִפְתָּח.

מְשׁוּם דְּלֹא מִיתְּחַזִּי כְּרַבִּית. מִשָּׂא"כ בְּהַלְוָהוּ מְעוֹת לֹא מְהֵנִי יֵצֵא הַשַּׁעַר אֲף בְּיֵשׁ לֹו מְעוֹת
וְיִכּוֹל לִקְנוֹת בְּשׁוֹק.

רַק צָרִיף שְׂיֵשׁ לֹו חֲטִים דְּנוֹקָא. מְשׁוּם דְּבְּהַלְוָהוּ לֹא קָנִי הַמְלִנָּה הַחֲטִין אֲף שְׂיָצֵא הַשַּׁעַר
כִּיּוֹן דְּלִיתָא בְּרִשׁוֹת הַלְוָה וּמָה מוֹעִיל דְּהָנָה יְכוֹל לִקְנוֹת בְּמְעוֹת כִּיּוֹן דְּעֵדִינֵן לֹא קָנוּ.

וּבְמֵאֵי קָנָה הַמְלִנָּה רַק אִם יֵשׁ לֹו חֲטִין אֲזִי קָנָה לְעַנְיָן מִי שְׂפָרַע כְּמוֹ שְׂפִירַש"י ע"כ עֵי"ש.
וּא"כ הוּא הַדִּין נְמִי בְּגִדוֹן זֶה צָרִיף שְׂיָהִי בְּיָדוֹ דְּנוֹקָא מְעוֹת לְחֲאָסְאֵנִי בְּשַׁעָה שְׂהַעֲמִיד
הַלְנָאָתוֹ עֲלֵיהֶם.

וְאֲזִי קָנָה הַמְלִנָּה לְעַנְיָן מִי שְׂפָרַע מִיָּהֵת. וּבְרִשׁוֹתוֹ מוֹקְרוּ וּבְלֵא"ה לֹא.

וּכַמ"ש מְעַלְתוֹ וּפְשׁוּט: אֲף אוֹסִיף לְהַבִּיט אִם נֶאֱמָן הַלְוָה לֹוּמֵר שְׂהִי לֹו מְעוֹת לְחֲאָסְאֵנִי
בְּשַׁעָה שְׂהַעֲמִיד הַמְלִנָּה הַלְנָאָתוֹ עֲלֵיהֶם. וְהִנֵּה כְּתוּב בְּהַגָּהַת מְרַדְכִי פֹא"נ וְז"ל וְכוּלָּן יֵשׁ
לֹו מוֹתֵר פִּירַשׁ רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל דָּאִם אוֹמֵר הַמוֹכֵר יֵשׁ לִי פִּירוֹת נֶאֱמָן וְא"צ לְהַבִּיא רֵאָה
ע"כ.

וְהִבִּיאֻהוּ הָרֵב"י בְּסִי' קס"ג וְכֵן פָּסַק מוֹר"ם בְּהֶגְהָה ס"א וְאֵינן רְאִיָּה לְסִתּוֹר מִמִּי"ש הַט"ז סִי' קע"ג סק"ט שֶׁפִּתְבְּנוּ לְעֵיל. וְנ"ל עוֹד רְאִיתִי לְהַזְכִּיר מֵה שֵׁינֵשׁ נוֹהֲגִין לְעֲשׂוֹת הַיִּתְרָה שֶׁהִלְנָה כּוֹתֵב לֹא שֶׁמוֹכֵר לֹא אֵיזָה סָךְ פְּסָף וְיָדוּעַ שֶׁאֵינן לֹא אוֹתוֹ סָךְ.

רַק שֶׁהִמְלִיחָה סוּמָף עַל מֵה שֶׁהוּא מוֹדָה שֵׁינֵשׁ לֹא אוֹתוֹ סָךְ. זֶה נ"ל אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא.

דְּמֵה מְהַנִּי הוֹדָאָה לְשִׁקְרָה לְהַפְקִיעַ אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא. דְּנֵהִי דִּישׁ בְּהוֹדָאָה פֶּחַ לְחַיִּיב עֲצָמוֹ מִמּוֹן מֵה שֶׁאֵינֶנּוּ חַיִּיב אֲבָל חֵלֶק גְּבוּהָ מִי יִמְחֹל ע"כ.

וְכ"כ הִלְחֵחַ פ"ב בְּק"א שֶׁהָרֵב"ח מ' קוֹרָא תִּגְרָר עַל זֶה וְכו' עֵי"ש. וְכ"כ בֵּאָה"ט בְּשִׁמּוֹם, דְּאֵינָהוּ מִיִּגְרִי בְּיִדּוּעַ בְּבִירוֹר שֶׁאֵינן לֹא וְהוּא מוֹדָה שֵׁינֵשׁ לֹא דְּנִדְאֵי מְשַׁקֵּר וְכִמוֹ שֶׁהִבִּיא רְאִיָּה מְשִׁם רַמ"א בְּהֶגְהָה סִי' קס"ט סִי"ח וְנ"ל נֶאֱמָן הִלְנָה לֹא מְשַׁפּוֹן מְעַפּוֹ"ם וְא"צ לְהִבִּיא רְאִיָּה לְדַבְּרֵי אִם לֹא שֶׁאֵינֶנּוּ מְנַחֲזֵק בְּכָף דְּאֵז וְדֵאֵז וְדֵאֵי מְשַׁקֵּר ע"כ.

מְשַׁמֵּעַ דְּבִגְבֻרָא דְּאִמִּיד בְּנִדְאֵי וְאִפְי' מְסַתְמָא נֶאֱמָן לֹא מְרַשֵׁי לֹא וְאֵינן צְרִיף לְהִבִּיא רְאִיָּה: וְהִיכָא דְּנֶאֱמָן לֹא מְרַשֵׁי לֹא. מְהַנִּי אִפְיָלוֹ לֹא אָמַר בְּהִדְאָה לְמַלְנָה.

כִּמ"ש הַנִּימוֹק"י בְּרִישׁ הַזֵּהָב גְּבִי עֲוֹבְדָא דְּרַב אוֹזִיף דִּינְרֵי וְכו' וְנ"ל שֶׁמְעִינֵן מְהִכָּא דְּכָל כֹּה"ג שֵׁינֵשׁ לֹא דִּינְרֵים, אִפְיָלוֹ לֹא אָמַר בְּהִדְאָה שְׂרִי. וְטַעְמָא דְּכָל שֵׁינֵשׁ בְּיָדוֹ שְׂרִי.

מְשׁוּם דְּמַעֲכָשׁוֹ אֵלּוֹ שֶׁבְּיָדוֹ הֵם נִקְנִין לְמַלְנָה. וְכִשְׁהוֹקְרוּ הָיָי פְּאֵלּוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ הוֹקְרוּ וְכו' וְהִבִּיאֻהוּ הָרֵב"י בְּסִי' קס"ב וְכֹתֵב עָלָיו וְלֹא יִדְעָנָא מֵאֵי קָאֵמַר פְּשִׁיטָא.

וְתִי' דְּנ"ל דְּלֹא לְמִימְרָא דְּאֵי לֹא עֲבַד אֲדַעְתָּא דְּלִישְׁלָם לִיה מִמֵּה שֵׁינֵשׁ לֹא עֲכָשׁוֹ אִיסוּר. דְּהָא כְּשֵׁינֵשׁ לֹא טִיפַת יֵין דְּלִנָּה עָלֶיהָ כְּמֵה טִיפִין, לִיכָּא לְמִימַר שֶׁדַּעְתּוֹ לְפָרוּעַ מֵאוֹתָהּ טִיפָּה.

דֵּא"כ בְּעַם הָאָרֶץ דְּלֹא יָדַע לִיְתַסֵּר אֲלָא עִיקַר טַעְמָא מְשׁוּם דְּכִינֵן דְּמִדְּרַבְּנֵן הוּא בְּטַעְמָא כָּל דְּהוּא אִקְיָלוֹ בְּיָה ע"כ. וְכֵן הוּא דַּעְתּוֹ בְּש"ע שֶׁם ס"ב שֶׁפִּתְבְּנוּ אִם יֵשׁ לֹא וְכו' לְנָה עָלֶיהָ כְּמֵה סֵאִין לְפָרוּעַ סָאָה בְּסָאָה וְכו'.

וְכִמ"ש הַט"ז וְהַשֵּׁ"ף בְּדַעַת הַש"ע דְּלֹא בְּעִינֵן שֶׁיִּדְעוּ שֵׁינֵשׁ לֹא. אֲלָא שֶׁהִב"ח חוֹלֵק עַל הַב"י וְכֹתֵב דְּבְעִינֵן יִדְעַת שְׁנִיָּהֶם גַּם בְּיֵשׁ לֹא אֲכֵן הַט"ז הַכְרִיעַ כֹּהֲב"י וְהַשֵּׁ"ף ג"כ פֶּתַב דְּאָף לְדַבְּרֵי הַב"ח הֵינֵנוּ לְכַתְחֻלָּה.

אֲבָל לְנָה הָיָה לֹא מְעַט מֵאוֹתוֹ הַמִּין אַעפ"י שֶׁלֹּא הָיָה דַּעְתּוֹ לְכָף שְׂרִי וְחַיִּיב לְשַׁלֵּם וְכֵן מְשַׁמֵּעַ לְכְּאוֹרָה דְּדַבְּרֵי הָרֵב"שׁ שֶׁיִּוָּבֵא לְקַמֵּן בְּסַעֲיָף ה' ע"כ. וְא"כ הוּא הַדִּין וְהוּא הַטַּעַם נְמִי בְּמַעְמִיד הַלְוָאָתוֹ וְכו' אִם יֵשׁ לֹא מְוָתֵר.

אַעפ"י שֶׁלֹּא אָמַר לֹא בְּהִדְאָה שֵׁינֵשׁ לֹא וְכ"כ הַפ"ת בְּסִי' קע"ג סק"ז מְשִׁם שׁו"ת יִרְיעוֹת הָאֵהָל בְּעַנְיֵן לְהַלּוֹת עַל זְקוּקִים וְכו' וּמִיָּהוּ הִיכָּא דִּישׁ לֹא מְוָתֵר. אִף שֶׁהִלְנָה אֵינֶנּוּ יוֹדְעַ.

מְשׁוּם דְּמִקּוּלֵי הַדְּבָרִים אָמְרוּ כָּאֵן וְכו' עֵי"ש. וְאִף דְּבַבְרֵי יִתָּא דְּרַבִּי אוֹשְׁעֲיָא קְתַנִּי בְּהִדְאָה אָמַר לֹא חֲטִינ יֵשׁ לִי צֵא וְעֲשֵׂרְעֵלִי וְכו' לֹא דְּוָקָא הוּא.

שְׁהָרִי הַרְמַב"ם וְהַטּוֹר וְהַש"ע הַשְּׁמִיטוּ תִּיבּוֹת אֵלּוּ חֲטִיִן יֵשׁ לִי וכו'. וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּבָרֵי רָא
לְהוּ דְלָאוּ דּוֹקָא קַתְנִי: וְאִם יָבוּא לְטַעוֹן הַלְוָה שְׁלֵא הָיוּ לוֹ מְעוֹת לְחַאסְאֲנִי הַעֲמַדַת מְלֻנְה
כְּדִי לְפַטּוֹר אֶת עֲצָמוֹ.

וְהַמְלֻנְה אֵינּוּ מֵאֲמִינוּ. הִנֵּה נִתְבָּאָר בְּתַשׁוּבַת הָרָא"שׁ כָּלֵל ק"ח ס"י ט"ו וְכָתְבוּ רַבֵּינוּ הַטּוֹר
בְּסִי' קס"ב וְז"ל הַלְוָה לְחַבְרֵי חֲטִיִן וְעֲשֵׂה עֲלֵיו שְׁטֵר בְּכַף וְכַף סְאִין.

וְטַעַן הַלְוָה שְׁאִין לוֹ לְפָרוּעַ לוֹ אֶלָּא דְּמִי חֲטִיִן כְּשַׁעַת הַלְוָאָה אִם יָבָרַר הַמְלֻנְה שְׁיִצָּא
הַשַּׁעַר בְּשַׁעַת הַלְוָאָה אוֹ שְׁהָיָה לוֹ לְלוֹנָה אֶפְיָלוּ סָאָה אַחַת. צָרִיף שְׁיִתֵּן לוֹ חֲטִיִן אַף אִם
הוֹקְרוּ וְא"ל יָכוֹל לְבָרַר.

יִשְׁבַּע הַלְוָה שְׁלֵא הָיָה שַׁעַר בְּעִיר וְגַם לֹא הִי"ל חֲטִיִן וַיִּשְׁלַם דְּמִיָּהֶן כְּפִי הַהַלְוָאָה עכ"ל.
וכ"פ הַש"ע.

וְכַתֵּב בְּב"י אֵין לְהַקְשׁוֹת דְּכִינּוֹן דְּחֹב בְּשְׁטֵר הוּא. הוּל"ל יִשְׁבַּע הַמְלֻנְה.

דִּי"ל כִּינּוֹן דְּטַעַנַת הַלְוָה לֹא הָוִיָא בְּאוֹמֵר פְּרַעַתִּיף. אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ לֹא נִתְחַיֵּיבְתִי לְךָ מְעוֹלָם
תּוֹסַפֶּת מַה שְׁנִתְיַקְרוּ חֲטִיִם וְלִשׁוֹן הַשְּׁטֵר אֵין מוֹכִיחַ אִם הָיוּ לְלוֹנָה חֲטִיִם בְּשַׁעַת הַלְוָאָה
אוֹ אִם יִצָּא הַשַּׁעַר וְאִם לֹא: הִילְכִיף לַעֲנִין תּוֹסַפֶּת מַה שְׁנִתְיַקְרוּ חֲטִיִם הָוִיָא מְלֻנְה עַל
פֶּה וַיִּשְׁבַּע שְׁלֻנְה וַיִּפְטֵר עכ"ל.

וכ"כ לְקַמֵּן בְּסִי' קס"ט עמ"ש הַמְרַדְכִי בְּפָרְק הַשׁוֹלַח בְּאַחַד שְׁתּוּבַע מִחַבְרֵי ר' דִּינָרִים.
וְהַלְוָה מְשִׁיב שְׁאִינוּ חֵיִב אֶלָּא ק' כִּי הַלְוָהוּ ק' בְּמֵאֲתִים בְּרַבִּית קְצוּצָה.

וְהַמְלֻנְה מְשִׁיב שְׁעֲשֵׂה עַפ"י הַהִיתָר (עֵינִין ד"מ אוֹת יג' שָׁם) שְׁנֵאֲמֵן הַמְלֻנְה בְּלֹא שְׁבוּעָה
ע"כ וְכַתֵּב ב"י וְצ"ל דְּשְׁטֵר אוֹ מְשַׁפּוֹן הָיָה בִּידוֹ, וְלִפְיִכֵּף נֵאֲמֵן הַמְלֻנְה. אֲבָל אִם הָיָה מְלֻנְה
עַל פֶּה.

פְּשִׁיטָא דְּאֵינוּ נֵאֲמֵן לְהוֹצִיא וְאֶפְיָלוּ בְּשַׁבּוּרָה עכ"ל וְכ"פ מוֹר"ם בְּהִגָּה סִי' קס"ט סכ"ה
מִשֵּׁם סְבָרַת ב"י כְּשֶׁהַמְלֻנְה בָּא לְהוֹצִיא מִן הַלְוָה, בְּמְלֻנְה ע"פ הַלְוָה נִשְׁבַּע וּפְטוֹר. וּבְמְלֻנְה
בְּשְׁטֵר הַמְלֻנְה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל ע"כ וְעֵינִין בַּט"ז ס"ק ל'ז' וּבִנְקָה"כ וּבִשְׁ"ף ס"ק פ"א נִמְצְאָתָּ
אִתָּה אוֹמֵר גַּם בְּנִדוּ"ד אֶפְיָלוּ יֵשׁ בְּיַד הַמְלֻנְה שְׁטֵר שְׁיֵשׁ לוֹ עַל הַלְוָה ת' צוּרוֹס חֵאסֵאֲנִי.

אִם לֹא בִּירַר הַמְלֻנְה שְׁהָיוּ לוֹ לְלוֹנָה מְעוֹת לְחַאסְאֲנִי כְּנִגְדַּת מַה שְׁפָסַק עֲמוֹ כִּינּוֹן שְׁאִין לְשׁוֹן
הַשְּׁטֵר מוֹכִיחַ שְׁהָיוּ לוֹ. הִנֵּה כְּאוֹמֵר מְעוֹלָם לֹא נִתְחַיֵּיבְתִי לְךָ יוֹקֵר הַתּוֹסַפֶּת מַה שְׁהוֹקְרוּ
הַמְטַבְּעוֹת.

וְהוּ"ל מְלֻנְה עַל פֶּה וְהַלְוָה נִשְׁבַּע וְנִפְטֵר כְּפָסַק תַּשׁוּבַת הָרָא"שׁ ז"ל: וְנִמְבַּט עֵינֵי בְּשׁוּרֵי
מַה שְׁהַקְשׁוּ הַט"ז בְּסִי' קס"ב סק"ז וְהַש"ף בְּסִי' קס"ט סק"פ. מַה שְׁפָסַק מֶרֶן בְּסִי' קס"ב
דְּהַלְוָה נִשְׁבַּע וּפְטוֹר.

אִתָּה שְׁפָסַק רַמ"א בְּסִי' קס"ט סכ"ה מִשֵּׁם ב"י דְּהַמְלֻנְה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. וְכָל אַחַד מִתְרַץ
לְטַעַמִּיהָ דַּהַט"ז כְּתֵב שְׁאֵינִי הִתֵּם דְּסִי' קס"ט בְּהַלְוָאָת מְעוֹת יֵשׁ הַרְבֵּה הִתְיַרִים הַמְצוּיִים.

סְבָרָא הוּא דְּלֹא שְׁבִיק הִתִּירָא וְאֶכְיֵל אִסּוּרָא. מִשָּׂא"כ בְּסִי' קס"ב בְּהַלְוָאָת פִּירוֹת שְׁאִין
הִיתָר אֶלָּא בְּיֵשׁ לוֹ אוֹ שַׁעַר שְׁבִשׁוּק.

ומצוי הרבה שישניהם אינם. על פן יברר דוקא אמנם הש"ך בנקה"כ השיג עליו וכתב שתי' זה דחוק והעיקר כמבואר בתשובת הרא"ש שממנו מקור דין זה נכתבו בש"ך סי' קס"ט סק"פ.

דקא דסי' קס"ט איפא ודאי איסורא. וסליק אדעתיה למיעבד בהיתר משום דלא שביק היתירא וכו'.

אבל בסי' קס"ב לא סליק אדעתיה שיוקרו החטים כדי שידקדק שיהיו לו חטים בשעת הלואה ע"כ. ובעיני יפלא מה מקום לקושיותא זו אחר המחיר מהדר"ג ו"ל הרי מפונש בהדיא בב"י כמש"ל דהקא בסי' קס"ב הויא ליה ההיא תוספת מה שנתניקרו החטים.

מלנה ע"פ וישבע הלנה ונפטר והתם בסי' קס"ט כל המאמים שתובע המלנה כתוב בפטר להדיא, ומלנה בפטר המלנה נשבע ונוטל. ותו לא קשה ולא מידי.

וצ"ע.

ונראה לומר דקושיותם ו"ל קאי אמה שפסק בש"ע סי' קס"ב דהמלנה צריף לברר דהיו ללנה חטים וכו' ואלו בסי' קס"ט סכ"ה פסק שהמלנה נאמן בלא שבועה דבהיתר הלנהו וא"צ לברר וע"ז תירצו מר כדא"ל ומר כדא"ל.

אבל מדברי הרב"י לא שמענו אלא החילוק לענין שבועה אמאן רמיא אם על המלנה או על הלנה כאמור: איף שיהיה נראה דאף לדבריהם ו"ל גם בנדו"ד מישהו שייכי חילוקים הללו. דלפי חילוק הש"ך הקא נמי לא סליק אדעתיה שיוקרו המטבעות לחאסאני כדי שידקדק שיהיו לו מעות בעין פשיעור הלואתו.

ואף שכתב מעכ"ת שבאותה שעה התחילו להתניקר מעות לחאסאני. מ"מ לאו כ"ע דינא גמירי שידע המלנה שהיתר פיסוק זה תלוי בי"ש לו.

ואף לפי חילוק הט"ז הקא נמי במעמד הלואתו אין לו היתר אא"כ יש לו כל מה שפסק עמו. וזה אינו מצוי כל כך שיהיו מעות לחאסאני מזומנים בידו.

וקרוב לומר שלא היו לו ועיין בחנות דעת בבקאורים סי' קס"ב שהקשה על חילוקי הט"ז והש"ך הללו וחילק עוד חילוק אחר ואין מקום להאריך ודי בזה: עוד זאת למודע"י אני צריף. אם כל המעשה הזה נעשה עפ"י ההיתר, שדינא הוא שחייב לשלם מעות לחאסאני אף אם נתניקרו.

אם בשבא לפרוע לא נמצאו בידו לחאסאני בעין. באנו למחלוקת רשב"ם ור"ת דאיתא בפ' הרבית דף סג' שמעת מינה מדברי אור שעיניא איתא לדברי ינאי דאמר רבי ינאי מה לי דמיהן ופליג עליה רב ואמר מה הן אמרינו.

מה לי דמיהן לא אמרינו. ופסק הש"ס כרבי ינאי.

וכתבו התו"ס ד"ה דאמר. דרשב"ם פירש דבפוסק על הפירות והגיע זמן למכור ובא ותובע ואין לו.

מקבל דוקא פירות. אבל מעות אסור לקבל.

והקשה עליו ר"ת מהא דהגוזל קמא דף קנ"ו גבי רב פהנא זבין פיתנא נאיסקר זבנוה
מרונתא קמאי. א"ל לרב אישקול זוזי.

א"ל אי פד מזבני אמרי פיתנא דכהנא הוא שרי. וא"ל אסור.

רב לטעמיה דאמר אין עושין אמנה בדמים, משמע לדברי ינאי שרי למישקל זוזי ע"כ,
וכתב הרא"ש דהעיקר כפירושב"ם עיי"ש. וכן דעת מרן הש"ע לפסק הלכה שכתב בס'י
קע"ה ס"ו הפוסק על הפירות ונתנייקרובשעת הפירעון, יכול לשום הפירות שפוסק
עליהם במעות וליתן לו פירות אחרים.

אבל מעות אינו יכול ליתן. ויש מי שאומר שיכול ליתן מעות עכ"ל, הרי שסתם
כפירושב"ם והלכה פסתם.

ודכונתה נמי דנדו"ד לפי פירושב"ם אינו יכול ליטול מהלנה מעות פראנסיס כפי חשבון
מה ששנה לחאסאני בשעת פירעון בשער היקר פיון שמעות פראנסיס הלנה ומעות
פראנסיס מקבל יותר על מה שהלנהו מיקוזי פרבית.

כדאמרינו זוזי זיהב וזוזי מקבל מיקוזי פרבית, אלא יכול לשום מעות לחאסאני כמה שנה
ונותן לו סחורה או כל מידי דמיקרי פירא: זהו מה שהעליתי במצודתי. בעזרת אלקי
ישועתי לברר הלכה זו בכל פרטיה.

הואיל ואתא לידן. ועיני צדיק תחזינה מישרים לחזור על המקרא פעמים שלש להבין
דעתי הקלושה.

ואם יראה בעיניו אינה פיקפוק הודיעני אולי אצפה לברר דברי בס"ד. והנה עמך מעלת
רב רחומאי רבי יעקב בן חמו, ומינה ומניה תסתייע מילתא ויתקלס עילאה.

גאם החו"פ בעי"ת תמושנת יע"א בעא' לאדר א' שנת וראיתם וש"ש לבכ"ם לפ"ק ועיני
לשמייא נטלית ינחני במעגלי צדק לכונן לאמיתה של תורה. עד יצא כנגדה צדקה הלכה
ברורה.

וליהודים היתה אורה. אכי"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כא שאלה נדרשתי מפי החכם
המפואר וכו' כבוד רבי דוד פליפא נרו'.

במכתב לאמר. לעמוד על הלכה זו בענין בני ישראל הנלקחים לצבא לפני הממשלה
ירה'.

בשעת מלחמה או בשעת שלום. מה דינם לענין אכילה: תשובה הנה כתב הר"ן ז"ל בפ'
לולב הגזול בענין הידור מצנה וכו' דבמצות לא תעשה.

את כל הון ביתו יתן קודם שלא יעבור עליה ע"כ. ופסקה מור"ם ז"ל בהגה ביו"ד סי'
זק"ן ס"א שאם יוכל להציל עצמו מיד האנס בכל אשר לו צריך ליתן הפל ולא יעבור
לא תעשה ע"כ פי עפ"י הדברים האלה נמצאת אתה אומר בפשיטות בבני ישראל
הנלקחים לצבא.

אם הם במקום שנמצא דבר כשר ויש בידם מעות ליקח. חובה עליהם רמייא כל אשר
לאיש יתן ולא יעבור.

על לא תעשה באיסור אכילה: אף מדאגה מדבר אם הם במקום שלא ימצא שם מאכל פשר. עד כמה הם חייבים להעמיד עצמם בלא מאכל דבר זה נשאל עליו הרדב"ז ו"ל הנה היא פתובה בח"א סי' קמ"ה במי שהיא בין הנכרים ואינו מוצא לאכול אלא דברים אסורים וכו' והשיב.

אעפי' שאמרו הר"א ו"ל שאין לאדם להוציא ממונו על מצוה עוברת כגון סופה ולולב וכו' פדי שלא יבוא לידי עוני ונפיל עצמו על הצבור. ה"מ במצנות עשה.

אבל במל"ת אפילו כל ממונו, וכ"כ הרא"ש ו"ל. היקלף אם אין שם אלא דברים האסורים בלאו לא תיבעי לך.

כי על האכילה הראשונה לקיום גופו נותן כל ממונו ולא יאכל איסור ולאחר מכאן אנוס הוא מחמת נפשות. ויאכל מה שימצא הקל הקל תחילה.

כגון אם אפשר בפחות פחות מפשיעור עושה כן שהרי פחות מפשיעור. אעג"ב דקיי"ל כר"י דחצי שיעור אסור מה"ת.

מ"מ אין בו לאו ולא מלקות וכן אם מוצא בשר נבילה לא יאכל חלב או דם מפני שיש בהם פרת. ואף אם אין שם אלא איסורא דרבנן חייב לתת כל ממונו עד שימצא דבר היתר.

שהרי הוא עובר משום לא תסור וכו' דכל גזירות דרבנן אהאי קרא אסמכיהו. וכתב עוד, מ"מ נ"ל שאינו מחוייב לקחת בהמתנה עד שיהיו לו מעות לפרוע.

דדילמא לא יהיו לו מעות והנכרים חובטין אותו. ואז מייסרין אותו על הלואתו ויבא לידי סכנה.

וחי בהם אמר רחמנא ולא שימות בהם ודבר ברור הוא שפינון שבאותה שעה אנוס הוא אינו מחוייב למשפן גופו לקיים את התורה. אם לא בתורה חסידות שייבטח בה' שיהיה לו לפרוע הקפתו שהקירף לקנות מאכל מותר עכ"ל: אשר שמענו ונדע מפי כבוד תורתו ו"ל.

שמעשה שכלו לו מעותיו ושוב אין בידו להשיג דבר מאכל של היתר. הו"ל אנוס מחמת נפשות ואוכל מה שימצא הקל הקל תחילה.

ויקמתלמד מדב"ק דלאו שהוציא כל אשר בידו. אלא אף גם זאת.

אם משער בעצמו שיוציא כל אשר בידו. ועכ"ז לא ישיג מאכל פשר כגון שהמקום רחוק וכינצא.

מעשה דיינינו ליה בדין אנוס מחמת נפשות. ואוכל מה שימצא.

דמה לו לפזר ממונו ולא יועיל וכן מסתבר: ובכן אשור"ה נא ואראה מ"ש הרמב"ם ו"ל בה' מלכים פ"ח הא' חלוצי צבא. משפינסו בגבול העפ"ם וכו' מותר להם לאכול נבילות וטרופות ובשר חזיר וכינצא אם ירעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורות וכו' מפי השמועה למדו ובתים מליאים כל טוב ערפי חזירים וכינצא בהן עכ"ל.

ועיין בכ"מ שם אלא דבעיני יפלא את אשר דבר בקודשו. דלא הותר לאלו חלוצי צבא לאכול ערפי דחזירי וכו' אלא אם ירעבו ולא ימצאו דבר פשר אלא אלו, שעפי' מ"ש הרדב"ז כנ"ז מאי רבותייהו דחלוצי צבא.

הלא דין זה שנה בכל אדם פשהוא במקום שאין מצוי אלא דברים האסורים הו"ל אנוס מחמת נפשות ואוכל מה שימצא כנז"ל. ואילו בש"ס דחולין דף יז' משמע דהותרו להם קדלי דחזירי משום ואכלת את שלל אויביה עיי"ש.

וכ"כ הרמב"ן ז"ל בפ' החומ"ש שהביא דברי הרמב"ם הללו וכתב עליו דאין זה נכון שלא בשביל פקוח נפש או רעבון. בלבד הותר בשעת מלחמה.

אלא לאחר שכבשו הערים הגדולות והטובות וישבו בהן. התיר להן שלל אויביהם עיי"ש.

ועיין פרשת דרכים דרף הק"ו דרוש ח' מה שהקשה עוד על הרמב"ם בזה מסוגיית הש"ס וכו'. ועיין חידושי מהרי"ץ חיות ז"ל שתיירץ דעת הרמב"ם מדכתב בהלכה השנית וכן בועל אשה בגיורתה וכו' דמשמע דהותר אכילת דבר איסור במלחמה שנהלדין יפ"ת.

דלא דברה תורה רק כנגד יצה"ר שאם לא תתיר לו התורה יעבור באיסור עיי"ש תוכן דב"ק. ואין לי עסק בענין זה.

פי כל עצמי אשר באתי עד הלום לעמוד על דברי הרמב"ם ז"ל. הלא הוא מפני אשר ראיתי פתוב להרה"ג כמוהר"ר דוד הפהן יחש"ל בקנוטר' דוד שכתב שמדברי הרמב"ם בהלכה זו יש סמך הותר לחלוצי צבא אשר נלקחים לפני הממשלה וכו' ותקפה עלי משנתו.

וישכתי ונדתי לפני"ק שאין ללמוד מכאן שום סמך להיתירא. דלא התירה תורה לחלוצי צבא בישראל לאכול דברים האסורים במלחמה.

אלא משום דכתיב ואכלת את שלל אויביה. דלדעת הרמב"ם ז"ל לא התירה תורה רק דוקא אם ירעבו ולא ימצאו רק דברים האסורים.

ולדעת הרמב"ן ז"ל אף אם לא ירעבו אף בשאר מלחמות שאינם בארץ ישראל לא התירה תורה וכמ"ש הרמב"ן ז"ל שם וז"ל ולא בכל חלוצי צבא הותר להם שלל אויביהם. אלא בארץ אשר נשבע לאבותינו לתת לנו.

כמו שמפורש בענין עכ"ל, וכ"כ עוד בפרשת מטות דמה שהנהיר אותם עתה בהגעלתי פלי מדין מאיסורי הגוים, ולא אמר להם זה מתחלה בכלי סיחון ועוג שלקחו גם שללם. והטעם פי סיחון ועוג מלכי האמורי הם וארצם מנחלת ישראל הוא.

והותר להם כל שללם אפילו האסורים. דכתיב ובתים מליאים כל טוב.

ואמרו רז"ל קדלי דחזירי אישתרי להו. אבל מדין לא הנה משלהם.

ולא לקחו את ארצם. רק לנקום נקמתם הרגו אותם ולקחו שללם.

ולכך נהג האיסור בכליהם ע"כ, וגם הרמב"ם ז"ל אינו חולק בזה דאיהו נמי ז"ל מייירי בכיבוש ארץ ישראל כמבואר בה. מלכים שם.

הרי שאין לפגינו שום רמז בדברי הרמב"ם שנלמוד ממנו סמך להקיל לחלוצי צבא הגלוקחים לפני הממשלה יר"ה. ושאני ההיא דכתב הרמב"ם כמדובר.

ואין לנו אלא מ"ש הרדב"ז ו"ל פאמור: וכן לענן שבת נמי. שמכריחין אותם לעשות מלאכה בשבת, פשוט הוא שאם יכול להציל את עצמו בממון בנדאי כל אשר בידו יתן ולא יעבור על לא תעשה: כמ"ש הר"ן ו"ל.

אלא שאם אין בידו ממון או לא ישאו פני כל פנפר. הרי דינו מבואר בהרמב"ם ה' יסודי התורה פרק ה' ובש"ע יו"ד סי' זק"ן דחויז מג' עבירות התמורות אם הגוי מכונן להנאת עצמו.

כגון שאנסו לבנות לו ביתו בשבת, או לבשל לו תבשילו. יעבור ואל יהרג ע"כ. ונראה דגם בפרהסיא הדין כן וכמ"ש הש"ע שם ו"ל ואם הוא בפרהסיא וכו' חייב ליהרג ואל יעבור אם הגוי מכונן להעבירו על דת. אבל אם אינו מכונן אלא להנאתו.

יעבור ואל יהרג ע"כ. הרי דפרהסיא נמי אם הגוי מכונן להנאתו יעבור ואל יהרג. אמור מעתה דהחלוצים שמכריחין אותם הממשלה יר"ה לעשות מלאכה בשבת וכל פונותם דוקא להנאת עצמם. הוי דינם כדיו יעבור ואל יהרג.

ופטורים הם אחר שיעשו כל טעדיקי להציל עצמם ולא יועילו. ועיין בשו"ת חות יאיר סי' קפ"ג דגם בטלטול והולכת אבנים.

דהו"ל מלאכה שא"צ לגופה הדין כן דהו"ל לאו דלא תסור וכו' עיי"ש. ואני תפלה להי"ת ישפור עול הגלות מהרה מעל צנארנו.

וימהר לגאלנו גאולה ושלמה בובק"א הצעיר ע"ה מסעוד הפהו ס"ט סימן כב מעשה שעשו דלתות להיכל הקודש פה עי"ת תמושנת יע"א. והאמן צייר בהם מבחויז צורת חמה בעת זריחתה בבקר.

באופן זה. שעשו עיגול מוזהב כמראה דמדומי חמה.

וסביב סביב לעיגיל לצד מעלה יוצאים קוים מהם ארופים מהם קצרים פניצוצי חמה. וסביב העיגול כלפי מטה צייר דמות עננים המכסים את החמה בעת זריחתה.

ומראיהם גוון לבן כמראה ענן בוקר באופן שראית ממש דמות חמה בעת זריחתה ומאשר ראו עיני תמהתי על המראה דחוששני מחטאת איסור שבה. ובכן פניתי לראות שורש הלכה זו.

ומה יעשה בה: תשובה. שורש הלכה זו.

מקורה נפתח בש"ס דר"ה דף כ"ד ובכ"ל כל הצלמים דף מ"ג ו"ל תנן התם דמות צורות לבנות היו לו לרבן גמליאל בטבלא בפותל בעליותו. שבהן מראה את ההדיוטות.

ואומר להם הנה ראייתם או כנה ראייתם. ומי שרי.

והא פתיב לא תעשון אתי לא תעשון פדמות שמשי המשמשין לפני במרום. כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות, שאני ר"ג שאחרים עשו לו.

וְהָא רַב יְהוּדָה דְאַחֲרִים עָשׂוּ לוֹ וְא"ל שְׂמוּאֵל לר"י שִׁינְנָא סְמִי עֵינְיָה דְדִין. הָתָם בְּחוֹתְמָה בּוֹלֵט וּמְשׁוּם חֲשָׁדָא וכו'.

וּמִי חִינְשִׁינּוּ לְחֲשָׁדָא וְהָא בִּי כְּנִישְׁתָּא דְשָׁף וַיְתִיב בְּנֵהֲרֵדְעָא דְאוּקְמִי בֵּיהּ אַנְדְרֵטִי. וְהוּ עֵינְיִלִי בֵּיהּ אָבוּהּ דְשְׂמוּאֵל וְלוֹי וּמְצִלוּ בְּגוּיָהּ וְלֹא חִינְשִׁי לְחֲשָׁדָא רַבִּים שְׂאנִי.

וְהָא ר"ג דִּיחִיד הוּא. בְּיָנּוּ דְנִשְׂיָא הוּא שְׂכִיחִי רַבִּים גְּבִיָהּ.

וְאִיבַע"א דְפָרְקִים הוּא, וְאִיבַע"א לְהַתְלַמֵּד שְׂאנִי. דְתַנִּיא לֹא תִלְמַד לְעֲשׂוֹת אֲבָל אַתָּה לְמַד לְהִבִּין וְלְהוֹרוֹת עַכ"ל, וְכָתְבוּ הַתּוֹס' ד"ה לֹא אֶסְרָה תּוֹרָה וְכו' דְאוּרְנִי דְכָל אֱלוֹ הַתִּירוּצִים שֶׁל אַבְיִי אֵמֶת הֵם.

מְדָלָא קְאָמַר בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד אֵלָא אָמַר אַבְיִי. ש"מ שְׂלֵא הִנֵּה חוּזַר בּוּ וְכו' עֵינְי"ש.

וְכ"כ הֵר"ן מְשֵׁם הַר"מ מְרוֹנְטְבוּרְג עֵינְי"ש הַדְּבָרִים בְּרוּחַב: וְלִלְבֹן הַדְּבָרִים לְכַאוּרָה קִשְׂה שְׂלִפִי סְבָרָא זֹו דְבַעֲשָׂאוּהָ אַחֲרִים מְנוֹתָר לְהַשְׁהוֹת. יִקְשָׁה לְאַבְיִי מִדִּידָהּ אִדִּידָהּ.

שְׁהָרִי לְעֵיל דְמַנְקִיט רַב שְׁשֵׁת חֲנוּמְרִי מְתַנִּיתָא וְתַנִּי כָּל הַמְזֻלוֹת מְנוֹתָרִין חוּץ מִמְזֹל חֲמָה וְלִבְנָה. וּמוּקִי לָהּ בְּמוּצָא כְּדִתְנֹן הַמוּצָא כְּלִים וְעַלֵּיהֶם צוּרַת חֲמָה וְלִבְנָה צוּרַת דְרָקוֹן יוֹלִיכֶם לְיָם הַמֶּלַח.

וְאַבְיִי הוּא דְמוּקִי לָהּ הָרִי דְקָאָמַר אֵין רִישָׁא וְסִיפָא בְּמוּצָא וְכו' עֵינְי"ש. וְאִם הוּא דְבַעֲשָׂאוּהָ אַחֲרִים הִילְכְתָא הִיא וּמְנוֹתָר לְהַשְׁהוֹתָהּ אִמְאִי קְתַנִּי דְמִזֹּל חֲמָה וְלִבְנָה אִסּוּרִין הָרִי בְּשְׂלֵא עֲשָׂאָן עֶסְקִינּוּ.

אִף אַחַר הָעֵינּוּן נִרְאָה דְאֵין כָּאֵן קוֹנְשִׂיא כְּלָל. דְהֵאֵי כְּדִאִיתָהּ וְהֵאֵי כְּדִאִיתָהּ.

דְהֵאֵי דְתַנִּי רַב שְׁשֵׁת כָּל הַמְזֻלוֹת מְנוֹתָרִין חוּץ מִמְזֹל חֲמָה וְלִבְנָה. וְכֵן מְתַנִּיתִין דְהַמוּצָא כְּלִים וְעַלֵּיהֶם צוּרַת חֲמָה וכו'.

מִיִּירִי בְּצוּרַת חֲמָה וְלִבְנָה. וְכִמּוֹ שְׁפִירֵש"י שֶׁם צוּרַת חֲמָה.

מִזֹּל חֲמָה וְכֵן לִבְנָה ע"כ. וְכִמּוֹ שְׁפִירֵשׁ הֶרְמֵב"ם בְּפִיָּה"מ שֶׁם וְז"ל צוּרַת חֲמָה וְלִבְנָה.

אֵין עֵנְיָנוּ בְּמוּצָא עֵיגוּל וְיֵאמַר זֶה הוּא שְׂמֵשׁ. אוֹ קִשְׁתָּ עֵגוּל וְיֵאמַר זֶה לִבְנָה.

אֵלָא שְׂבַעֲלִי הַצְּלָמִים הַנִּק' טִלְאִס"ם מִיִּיחֲסִים לְכוּכְבִּים צוּרוֹת. עַד שְׂאוּמְרִים צוּרַת שְׂבַתָּאֵי צוּרַת זְקוֹן שְׁחוּר.

וְצוּרַת נוֹגַהּ צוּרַת נַעֲרָה יָפָה בְּחִלִּי זָהָב. וְצוּרַת הַשְּׂמֵשׁ כְּמִלְךָ מְעוֹנָטָר יוֹשֵׁב עַל עֲגָלָה.

וְכֵן מִיִּיחֲסִים לְכָל הַמְזֻלוֹת וְכוּכְבִּים צוּרוֹת הֶרְבֵּה וכו'. וְצוּרוֹת חֲמָה וְלִבְנָה ר"ל הַצּוּרָה הַמְּנוּחֶסֶת אֵל הַשְּׂמֵשׁ.

וְצוּרָה הַמְּנוּחֶסֶת אֵל הַלִּבְנָה עַל אֵיזָה דְרָף שְׂיִהָהּ ע"כ. וְכ"כ מוֹר"ם ז"ל בְּד"מ וּבְהַגְהָת הַש"ע ס' קמ"א ס"ג עֵינְי"ש.

וּמְשׁו"ה קְתַנִּי דְיוֹלִיכֶם לְיָם הַמֶּלַח דְסִתְמָם לְעַפּו"ם וְאַסּוּרִין בְּהַנְּאָה. וְהֵהִיא דַר"ג מִיִּירִי בְּעֵיגוּל דְמוֹת לִבְנָה בַּעַל קְרַעַתָּ פִּיתְרָא וְכַמ"ש הֶרְמֵב"ם בְּפִיָּה"מ פְּרָק אִם אֵינּוּ מִפִּירִין וְכו' דַר"ג הִנֵּה מְצִיִּיר בְּלוּחַ שְׂיַעוּר הַלִּבְנָה שְׂיִהָהּ בּוּ נְטִיָּת קַרְנֵיהָ מְצִד הָאוּפָקוּ.

וחכמי הכוכבים מציינים זה הרבה ע"כ. וזאת הצורה אסורה בעשייה משום לא תעשון אתי וכו' כנז' בגמרא.

ואם עשאה נכרי. מותר לישראל להשהותה בדליכא חשדא.

פגון שהם שוקעות. וכמו שכתב הר"ן ו"ל לפי שיטת הר"מ מרונטבורג הנ"ל.

דכל הצורות שאסרה תורה אסור לעשותן בין בולטות בין שוקעות. ולקיימן.

שבמדור העליון אסורות בין בולטות בין שוקעות. ושבמדור התחתון בולטות אסור לקיימן משום חשדא.

שוקעות מותרות דליכא חשדא ע"כ ועיי"ש. ונמצאת אתה אומר לשיטה זו.

דצורת חמה זו שפכר נעשית מותר להשהותה אם היא שוקעת דלית בה משום חשדא.

או אפי' היא בולטת דאיכא משום חשדא פנין דרבים ניהו ליכא חשדא.

ומסתמא לנוי נעשית. וכל זה לשיטת התוס' והרמ"מ שכ' הר"ן וכן דעת הרא"ש ו"ל

וכמו שכתב הטור משמו: אבל דעת הר"ף והרמב"ם ו"ל אינו פן.

וכמ"ש ב"י ו"ל שם על דברי רבינו הטור ו"ל מ"ש לחלק בין יחיד לרבים ובין של

פרקים לשאינה של פרקים. ובין להתלמד לאינה להתלמד, משמע דכל הנה תירוצי דקא

אמר אביי הילקתא ניהו.

וכל מהנה גונגי שרי. וכן נראה מדברי הרא"ש ו"ל שכתבם.

אבל הר"ף ו"ל פתב ומי שרי. והקתיב לא תעשון אתי וכו' להתלמד שאני וכו' ולא חילק

בין יחיד לרבים ובין של פרקים וכו' וגם לא הזכיר היתיר דאחרים עשו לו פלל.

וגם הרמב"ם ו"ל בפ"ג מהלכות ע"ז לא חילק להתיר בדברים אלו. וכתב הר"ן שנראה

שהם סוכרים דכיון דקושטא דמילתא היא דלהבין ולהורות שרי מעתה ליכא למימר

בדר"ג דאחרים עשו לו.

ומידחייא הנהו אוקמתי דאחרים עשו לו ודפרקים ע"כ. ותמה מר"ן ב"י על הרמב"ם

ו"ל דמ"מ הי"ל לכתוב דלהתלמד מותר לעשותן עכ"ל.

וכן פסק בש"ע פדעת הר"ף והרמב"ם ו"ל דלא חילק בין יחיד לרבים ולא הזכיר שום

היתר רק דוקא להתלמד ולהורות. דנמצאת אומר אליכא דהילכתא נקטינן דצורה חמה

ולבנה וכוכבים ומזלות אסור בין לעשותן בין להשהותן אפי' בעשאה נכרי רק דוקא

להבין ולהורות: וצורה זו שנעשית בדלתות ההיכל איסורא רביע עלה וחובה רמיא עלינו

לעקור את שורשה ואין חילוק בין שוקעת לבולטת וכמו שכתבו התוס' שם דבחמה

ולבנה ומזלות אין חילוק בין שוקעין לבולטין וכ"כ הרמב"ן ו"ל דכל הנה דאיסורא

דידהו משום לא תעשון אתי אין חילוק בין שוקעין לבולטין, ופליג על מ"ש הר"ן בשם

מהר"מ מרוטנבורג ו"ל דמפליג בצורת חמה וכו' שבמדור התחתון בין בולט לשוקע

כמש"ל וכן דעת הרא"ש שלא לחלק.

וכן פסק הרמב"ם שם וכן פסק מר"ן בש"ע שם: ונראה עוד לומר דגם לשיטת התוס'

ודעמיהו. דבעשאה אחרים מותר להשהותה.

היינו דוקא פההיא דר"ג. דנכרים עשו אותה כמ"ש הרא"ש ו"ל שקנאן מן העפוי"ם עשוי.

או אפילו לפירוש התוס' שצנה ר"ג לעפוי"ם לעשות שיש בה משום אמירה לגוי שבות. משום מצנה שאני עיי"ש.

אבל היכא שנעשית באיסור דהישראל עשאה ועבר על לאו דלא תעשון וכו' כו"ע מודו דאסור להשהותה וכמ"ש מרן ב"י בסוסי' קמ"א להשיב על דעת רבינו אלקים ו"ל שצנה להסיר צורות אריות ונחשים שציירו בביה"כ בקולוני"א שהקשה עליו דמה הועיל בתקנתו.

דקא לד"ה שאר פרצופין שרו במוצא. ומשמע דלקיימן נמי שרי כיון דלית ביה חשש איל.

ומשמע דה"ה בעשאו ישראל. נהי דהעושה עבד איסורא.

מ"מ לקיימו מותר. ועושה איסורא דעבד.

בשעת עשייה עבד. ושוב אין לו תקנה אעפ"י שישירם.

ומירץ דאפשר לומר דאעפ"כ לא רצה שיהיה זכר וקיום לדבר שנעשה באיסור לפי דעתו ו"ל. וכבר כתבתי שכל שפוסקים חלוקים עליו ומתירים לעשות כן אפילו לכתחלה עכ"ל.

וע"כ לא פליג עליו אלא בשאר צורות דלא נפקא לן איסור בעשייתן לפי שיטתו ו"ל כמבואר שם. אבל בצורות חמה ולבנה דנפקא לן איסור דידהו מלא תעשון אתי אליבא דכו"ע מודו אם נעשו באיסור ע"י ישראל שאסור לקיימן שלא יהיה זכר וקיום לדבר שנעשה באיסור.

וכדאמרינן בפירק ד' מיתות דף נ"ד משום תקלה וקלון השחית שרוף וכלה עיי"ש. ומה גם שהיא צורה נעבדת ואיכא חשדא שיאמרו לעובדה הוא מניחה.

וכמ"ש הרדב"ז ו"ל בח"א סימן ק"ז משם הרמב"ן ו"ל גבי טבעת שחותמה בולט וכו' כיון שחותמה בולט איכא למיחש לחשדא שמה צורה נעבדת היא כיון שהוא מניחה, ואעג"ב שאחרים עשו לו אסור להניחה ע"כ: ואף גם זאת לחד תירוץ דברבים ליכא חשדא.

מ"מ הרי כתב מרן ב"י בשם רבינו ירוחם. ונ"ל וכתבעוד בשם הפסקנים דאעג"ב דברבים ליכא חשדא.

מכונער הוא להם ע"כ. ופשוט הוא דאפילו במקומות של הדיוט והם של רבים.

קאמר רי"ו דמכונער הוא להם. וא"כ במקום קדוש כגון בבית הפנסת ובית המדרש סלקינן דרגא דאף איסורא איכא ונלאו מכונער לחוד.

כיון שהם מקומות הקבועים לבית תפלה. שייך בהו משום חשדא טפי ממקומות של הדיוט, ואפשר דמשום הכי ר"ג קבע לו צורות לבנות בעלייתו.

דמהראוי לו לקובעם בבית מדרשו. מקום אשר לשם יבואו העדים.

ושם יקבלו עדותו ושם יקדשו החדש. אלא ודאי היינו טעמא משום דבית המדרש קבוע לבית תפלה לרבנו ותלמידיהו פדאמריןו בברכות דף ח' לא הנה מצלינא אלא היכא דגרסינא.

וכ"כ הרב דברי יוסף סי' ח' במעשה שציירו בכותלי ההיכל ובדלתות מפנים של בית הכנסת צורות פוכבים בסמנים ועפרות זקב. וכתב דאפילו להפוסקים המתירים בשל רבים היינו דוקא במקום שאין בו קדושה כהיא דרבן גמליאל שהיו לו בעלייתו.

אבל בבית הכנסת שהוא מקום קדוש ומיוחד להתפלל לאלהינו שבשמים. פשיטא ופשיטא דידו דחשיבון לחשדא טפי מבניחיד בביתו והוא אנדרטי דהנה בי בנישטא דשף ויתב בי נהרדעא וכו' שאני התם שהיה באונס, אבל בדעת וברצון במקום מיוחד להתפלל שם.

אין לה חשדא גדולה מזו וכ"ע ידו דאסור. תדע שהרי הרא"ש ז"ל הוא מתיר בשל רבים כמ"ש הטור.

ואפי"ה כתב בתשובה כלל ה' סי' נו' וז"ל מה ששאלת בענין מחצלת קטנה הנ"ק סיגאד"א שדרף ישמעאלים להתפלל עליה. ויש בה כמו צורת משקל שחור אם מותר לתלותה בביהכ"נ מצד ההיכל וכו' פינו שכן נ"ל שאסור לתלותה בביהכ"נ כלל.

כ"ש בצד ההיכל עכ"ל. הרי דלא התיר בביהכ"נ מטעם רבים.

אלמא דבביהכ"נ איכא חשדא טפי מבשאר מקומות וכ"ש דאיכא למיחש לחשדא בנדון שהוכבים הם מצויינים בדלתות ההיכל. וכל העם משתחוים מול ההיכל ונראה ממש כמשתחוים להם ח"ו.

לפיכך צריך למחוק אותם ולהסיר המכשול עכ"ל וכ"כ הגאון חת"ס ז"ל ביו"ד ס"י קכ"ט בשאלה על ענין ביהכ"נ שעשו בחלון זכוכית עגול בצורת חמה וניצוצות בולטות סביבות העיגול פניצוצי חמה בזריחה.

ובתוכו כתוב שם קוי"ק ובצדו ממזרח שמש עד מבואו מהנלל שם. דשתיים רעות עשו בשגגה דמבואר בש"ס סי' קמ"א סק"ח דעיגול השמש נהי דהמוצאו מותר בהנאה מפני שאינו נעבד, אבל עכ"פ העושהו עובר על לאו דאורייתא.

והמשנה עובר על איסור דרבנן משום חשדא. וברבים נמי איכא למ"ד לחד לישנא בש"ס דליכא חשדא.

מ"מ מכושר הדבר וכו' והכא מגרע גרע שהרי כתב להדיא בצדו ממזרח שמש וכו'. הרי אומר שמתכוון לצורת שמש ממש וכו' ובפרט במקום קדוש ובמזרחו.

שהכל משתחוים למולו בפניסה לפתח ביהכ"נ בודאי מכושר הדבר. ע"כ נ"ל מי שיכול לבטל זה יזכה לשמש מרפא בכנפיה ב"ב עכ"ל.

הרי שני נביאים נתנבאו בסגנון אחד לאסור בביהכ"נ אף דאיכא רבים משום שהוא במקום קדוש והכל משתחוים למולו: ושורש איסור זה שנראה כמשתחוים לצורה נובע

ממ"ש בהג"א משם א"ז במעשה בקולוניי"א שצייירו בדלתות של ביהכ"נ צורות אריות ונחשים.

ושאלו להרב אליקים ז"ל. והשיב שאסור לעשות שום צורה שלא להתלמד.

וגם פיון דבעינו שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר. והרופה להעשיר וצפון.

יהא נראה כמשתחנה לאותן צורות וכשהיה אבא מרי נער היו מצייירין בביהכ"נ צורות אילנות ועופות ודן לאיסור ע"כ הרי מפורש יוצא דמשום שיהא נראה כמשתחנה לצורה קמי עלה באיסור בביהכ"נ מקום מיוחד לתפלה.

ועיין לקמן סי' כ"ד מ"ש בעניויתין באורף מזה בפלוגתא דרבינו אליקים ורבינו אפרים ז"ל ומה שנאמר עליהם משם הפוסקים ז"ל: ואפתי פש גפן לברר צד אחד בדין זה לפי מ"ש הרא"ש ז"ל וז"ל והא דאסרינו צורת אדם ודרקון ודוקא בגולם שלם.

אבל צורת הראש בלא גוף שלם מותר ולא תעשון אותי דרשינו, וגם ליפא תשדא אם אין כל הדמות שלם עכ"ל. והביאו הרב"י שם וכ"פ הטור והש"ע שם ס"ז.

ואעפ"י שכתבה הש"ע בשם יש מי שאומר לאו משום דאיכא מאן דפליג על הרא"ש בזה. אלא כף דרכו של מרן הש"ע ז"ל.

לכתוב על סברא יחידית יש מי שאומר או י"א כפונדף בכללי הפוסקים. וה"נ לא כתב סברא זו אלא הרא"ש לחוד.

דהשתא יש להסתפק בנדון זה שאין העיגול שעשו לצורת חמה שלם שהרי לצד מטה צורת עננים מכסין קצת העיגול. ואינו צורה שלמה ואין בה איסור לפי דעת הרא"ש הנז'.

ונראה דאין זה ענין למ"ש הרא"ש ז"ל שהרי צורות לבנות שהיו לר"ג לא היה עיגול שלם לא כיתרא ולא כפנפא. ומאי קפריף הש"ס ומי שרי וכו' הא לא הווי עיגול שלם.

אלא ודאי פיון שנתראית כף בשמים בצורה ההיא אעפ"י שאינה שלימה כף הוא דרכה. והוא הדין נמי בעיגול של צורת חמה פיון שנתראית כף בעת זריחתה.

לא חשבינו לה לאינה שלימה. וקיימי עלה באיסור לא תעשון אתי כאמור: הרי ברור הדבר להלכה לאיסור ומעתה כל המקנא קנאת ה' לעקור ולמחוק צורה זו מדלתי היכל ה' ולבקר בהיכלו.

לאורף ימים ושנים. וברוף ה' שנקנסו דברינו אלה באנני נשיא ראש הקהלה.

לשם ולתהלה. פריזידאן קונסיסטואר הר' יצחק שוראקי הי"ו.

וגזר אומר לעקור ולהסיר הצורה ההיא. ברוף גזר ומקנים ינכה ויחיה לחיים הנצחיים. אמן.

ואני תפלה לה' אלקים אמת ינחנו בדרך אמתה של תורה, כמשה מפי הגבורה החותם פה בעי"ת תמושת יע"א ש' התרצ"א, ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כג למעלת החכם

השלים וכו' פבוד רבי שמעון דין נר"ו בעי"ת דרעא יע"א: הנה מעכ"ת במכתבו הפהיר רצוף אהבה.

אר"ש טובה ורחבה על ענין בשר פשר המשתלח מעי"ת מראכים יע"א למח"ק. על יד איש ישראל מחלל שבתות בפרהסיא ואין בו שום חותם.

ועל דעת קודשו עלתה לאסור שליחות פזה. ודן את הדין ממ"ש מרן הש"ע יו"ד סי' ב' דמומר לע"א או לחלל שבת בפרהסיא וכו' דינו כעפ"ם וכו' וכינן שדינו כעפ"ם דבר פשוט הוא שאסור לשלוח בידו בשר בלא חותם פדין עפ"ם כמ"ש בסי' קי"ח וכו': תשובה על דברי קודשו אחר המחי"ר לקבי לא כן ידמה פאשר מצאתי ראיתי להגאון חת"ס ו"ל בחלק ששי ליקוטי שו"ת סי' פ"ג שפכתב ו"ל כי אין המומר לע"ז ושבת חשוד לקל התורה.

רק הוא מומר לקל התורה שאינו בן ברית אבל אינו חשוד לעבור על כל התורה. כל שאינו מאותו מין.

ואחאב הנה מומר לע"ז ונהי ששחיטתו פסולה. שאינו בר זביחה.

אבל אינו חשוד לאכול נבילות. אבל אינו נאמן להעיד.

כי אינו בר עדות והפוסקים מייירי ממומרים שבזמננו שמתטמעים בין הגוים. והם נדאי עוברים על כל התורה.

אבל מי שהוא בין ישראל ונוהג כמנהגייהם. רק מומר לע"ז או לח"ש נהי שהוא מומר לקל התורה מ"מ אינו חשוד לקל התורה וכן החשוד אינו מומר וק"ל עכ"ל.

וכיוצא בזה פתב עוד לעיל סי' נ"ו ונ"ל ועוד נ"ל דהמרדכי ז"ל שפכתב למאן דאמר דמומר אינו זוקק אשתו ליבום משום דאינו בהקמת שם בישראל וכו' לא אמר במומר לע"ז או לחלל שבת ומקיים כל התורה כמו אחאב כמ"ש רש"י ריש חולין דנהי דגרע משאר מומר לדבר אחד.

דזה דינו כמומר לקל התורה פולה. מ"מ אשתו זקוקה ליבום ולא אמר המרדכי ז"ל אלא במי שהמיר ונדבק לאנפה אחרת משאר האומות.

ויצא מפלל יחדות לגמרי. על זה אמרו שאינו בהקמת שם ואין מקושש עצים ואחאב בכלל זה עכ"ל.

וכ"כ עוד באה"ע ח"א תשובה כ"ב עיי"ש: ועם היות שדברי הגאון ז"ל חזקים פדאי מוצק. וכדאי לסמוך עליהם כי הוא עמוד חזק להוראה.

עכ"ז להיות שדברי זה לא נזכר כל צורך בדברי הפוסקים ז"ל לזאת חובתי היא נאעשנה בס"ד להתבונן בדב"ק. פאשר נעמד על מקורם מקור חיים אשר ממנו שאב ואז יצא לאור דאין זה, והוא שנהא שדב"ק נובעים ויוצאים ממ"ש רש"י ז"ל בריש חולין דף ד' ע"ב כמ"ש הגאון בעצמו סי' נ"ו.

ונ"ל רש"י אחאב וסיעתו חזינו בהו דעובדי ע"ז הוו. ובנבילה לא אנשפחן בהו דפקרי.

ואיכא למימר דיצרא דע"ז תקיף עליהו עכ"ל. דמשמע שאף שהוא חשוד לע"ז אינו חשוד על הגבילה.

ולגבי דידי צריף עיון דדברי רש"י הללו אמורים לפי שיטת רב ענן. דקאמר התם דמומר לע"א אינו מומר לכל התורה כולה ומותר לאכול משחיטתו.

אכן לפי המסקנא דאיתותב רב ענן וקיי"ל דמומר לע"א הוי מומר לכל התורה כולה ואסור לאכול משחיטתו. תו ליכא למימר דילפינן מאחאב.

אלא דחשוד לע"א חשוד גם אנבילה: ונראה לנישב דב"ק עפ"י מ"ש הגאון רעק"א ו"ל בחידושי יו"ד סי' ב' שכתב דהא דאמרינן מומר לע"א הוי מומר לכל התורה ושחיטתו אסורה. אינו רק מדרבנן שהוכיח פן ממ"ש הרשב"א ו"ל וקביאו בב"י שם דאיכא מאן דמכשר בשחיטת מומר להכעיס אם אחרים רואין אותו עיי"ש בב"י.

והיינו על פרחין דאיהו מיקרי בר זביחה פיון שמצנוה על פה. וא"כ גם במומר לכל התורה ומומר לע"א ולחלל שבת, אינו אסור בשחיטתו מן התורה דהא מיקרי בר זביחה פיון שמצנוה על פה ומה בכך דהוי כעפ"ם עפ"ם עצמו אם הנה בר זביחה הנה שחיטתו פשיטה ומעשה מה הפירוש בין מומר לכל התורה ובין מומר אוכל גבילות להכעיס דתרוניהו מיקרו בר זביחה.

אלא ודאי דהוא רק דרבנן. ומפרש סוגיית הש"ס דמותיב לרב ענן מברייתא מכם ולא כולכם להוציא את המומר היינו פיון שאין מקבלין מן התורה קרבן ממומר לכל התורה. וכן במומר לע"א ולחלל שבת. א"כ מוכח דמן התורה מומר לע"א ולח"ש כמומר לכל התורה.

וכיון דרב ענן לא אמר רק מומר לע"א מותר לאכול משחיטתו דמשמע דבמומר לכהת"ו אסור עכ"פ מדרבנן. ממילא גם מומר לע"א ליתסר פיון דהוי כמומר לכל התורה לענן קרבן בדאורייתא.

הכא נמי לענן שחיטה בדרבנן עכ"ל: ואחריו בא הרב חשק שלמה בחידושי לחולין הנדפס בתלמוד שבידנו שיש בו יותר ממאה הוספות דפוס רא"ם. והרב ו"ל מילא את דברי הגאון וחיזק את דבריו.

דמסוגיית הש"ס יש הברח לדבריו. דלכאורה קשה מאי קאמר הג"מ לימא מסייע ליה לרב ענן.

נהדר דחי ליה הא הוויא כיאוד"א ועוד לקרא. דהא רב ענן מביא ראיה ברויה לדבריו מן התורה.

דמומר לע"א מותר לאכול משחיטתו. ולמאי הוצרך לסייעתא.

ועוד דהיכי מסיקין לרב ענן בתיובתא. הא מיהושפט הוא ראיה ברויה לדבריו.

ולכו נראה דלא הוצרך להביא ראיה דלא הוי מומר לכהת"ו. דמהיכי תיתי לומר פן.

פל פמה דליכא קרא על זה. רק הוצרך להביא ראיה דלא נימא דשמא שחט לע"ז ושחיטתו זבחי מתים.

קמל"ן דלא תישיבין וראייה מיהושפט ואף דאחאב הנה אדוק בע"א. ובאדוק גם רב ענן מודה, וכמ"ש התו"ס שם ד"ה מומר.

מ"מ י"ל דגם זה אינו אלא מדרבנן. ובימי יהושפט עדיין לא גזרו גזירה זו עכ"ל: ונראה שפן מוכח נמי מדברי חת"ס ו"ל עצמו ביו"ד סי' א' שכתב להוכיח פדעת הב"ח שכתב דמומר אוכל נבילות להכעיס אסור לאכול משחיתתו מדרבנן דלא פהש"ה שכתב דהוי מדאורייתא.

והוכיח פן מרש"י דף ג' ד"ה חוץ וכו' ומהרש"ב"א וכו' וב"י סי' ב' ד"ה מומר אוכל וכו', ושפן דעת הרמב"ם שהרי לא גרע מגוי שאינו עו"ז דלא פהש"ה שם. ועל פרחין לומר דהיינו טעמא כמ"ש הגאון רעק"א ו"ל דמשום דאיהו מיקרי ברנביתה.

וא"כ גם במומר לע"א ולח"ש פנין דהוי בר נביתה אינו אסור מן התורה בשחיתה אלא מדרבנן שעשאוהו פמומר לכל התורה פולה. ושוב ראיתי שכתב פן בהדיא בשו"ת יו"ד סי' ק"ך במחלל שפת משום קנסא עשואהו פגוי עובד עבודה זרה.

ואין להחמיר בו כל פה עיי"ש: והשתא אתי שפיר מה שהביא ראיה מרש"י ריש חולין שם. דקאי אף לפי המסקנא.

דכינן דלפי האוקמתא אינו מומר לכל התורה אלא מדרבנן. נהי דחזינן בהו באחאב וסיעתו דעו"ז והוי מומר לכהת"ו פולה שאינו בר עדות ואינו נאמן באיסורין.

מ"מ אינו חשוד לנבילה כל זמן דלא חזינן בהו דפקרי בה. דאיכא למימר שאני יצרא דע"ז דתקיר עליהו ונראה להוכיח מדב"ק ו"ל.

דמדרבנן לא אמרינן חשוד לזה חשוד לזה. ויש להביא קצת ראיה לדבריו ו"ל מהתוספות דריש בבא מציעא דף ג' ד"ה ובבבליה וכו' ופרק הנזקין דף נ"א ד"ה בבבליה וכו' דמשמע מרש"י שם דאמרינן מגו דחשיד אממונא חשוד אשבועתא והקשו התוס' דהא לקמן בב"מ דף ו' מסקינן דחשוד אממונא לא חשוד אשבועתא.

ולכא למימר דהתם מדרבנן הוא דלא חשוד משום שראו דשבועתא חמירא להו. אבל מדאורייתא חשוד לזה חשוד לזה ע"כ.

הרי מוכח דמדרבנן לא אמרינן חשוד לזה חשוד לזה כל שראינו שזוהרים באחרים. וכן נמי בהנזקין שם בא"ד כתב וא"ת דגזלן אמאי פסול לשבועה פנין דלא אמרינן מגו דחשוד אממונא חשוד אשבועתא.

ותירץ דמדרבנן פסול דפסלתו תורה לעדות דכתיב להיות עד חמס. ולא גזרו רבנן אלא היכא דנודע פיסולו דגנאי הוא להשביעו ע"כ.

ופי' מהר"ם ו"ל דדקדקו התוס' בלשון זה משום דקשה להו לפי"ז א"כ אמאי לא אמרינן נמי מדרבנן מגו דחשיד נמי אממונא חשוד נמי אשבועתא ליפסול נמי לשבועה מדרבנן פמו גזלן.

לכך פתבו ולא גזור אלא היכא דנודע פיסולו וק"ל ע"כ. הרי לה דלא אמרי רבנן שיהנה חשוד אלא היכא דנודע פיסולו.

הלא"ה לא. וכן פסק מֶרֶן הש"ע בחמ"ש סי' צ"ב סעיף ג' וז"ל כל מי שחשוד ליקח ממון חבירו חשוד על השבועה.

וְדוֹקָא שְׂיֵישׁ עֵדִים שְׁלֵקַח מִמּוֹן חֲבִירוֹ. אֲבָל בְּלֹא עֵדִים אֵינוֹ חֲשׂוֹד ע"כ.

וְהוּא מִמ"ש הָרֵא"ש ז"ל בְּפִסְקִים בְּבֹא מְצִיעָא דָּף ו' עיי"ש. ומהאי טעמא כתב הגאון ז"ל דְמוֹמֵר לַע"א או לח"ש וּמְקַיָּים שְׁאָר כָּל הַתּוֹרָה.

דְּהוּי מוֹמֵר לַכַּהֲת"ו וְאֵינוֹ חֲשׂוֹד עַל כָּל הַתּוֹרָה לַעֲבֹר עַל כָּל הָאִסּוּרִין, דְּכִינּוֹן שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן לֹא גִזְרוּ בּוּ שְׁהוּא חֲשׂוֹד לְכָל הַתּוֹרָה כֹּל הֵיכָא שְׁלֹא נִוְדַע פִּיִּסּוּלוֹ בְּמִילֵי אַחֲרִינֵי לְהִיּוֹת נֶחֱשָׁד עֲלֵיהֶם כֹּל שְׁאֵינוֹ מְאוּתוֹ הַמִּין וְדו"ק: אֵיבְרָא דְלַכְאוּרָה יֵשׁ לְפַקְפֵּק בְּדַבְרֵי הַגָּאוֹן ז"ל מִמְּאֵי דְאֵיתָא בְּתוֹסְפֹתָא דְבְּכּוּרוֹת בַּפ"ג הַלְכָה ד' דְּקַתְנֵי בְּהַדְיָא חֲשׂוֹד לַע"א חֲשׂוֹד לְכָל הַתּוֹרָה כְּנֻלָּה וְכו', וְהֵבִיאוּ הַרַב"י בְּסוֹס"י קי"ט בְּבד"ה מְשֵׁם א"ח וכו'.

וְצ"ל דְּהַתּוֹסְפֹתָא מִיְיָרֵי בְּיָצָא מִן הַפְּלֵל לְגַמְרֵי דְנִטְמַע בֵּין אֲנֻמָּה אַחֲרֵת. שְׁהוּא חֲשׂוֹד לַעֲבֹר עַל כָּל הַמְצֻוֹת, וְכִמ"ש הַגָּאוֹן ז"ל שָׁם.

אִף זֶה דְּנֻחַק דְּבָלְאוֹ חֲשׂוֹד לַע"א הָרֵי הוּא חֲשׂוֹד עַל כָּל הַמְצֻוֹת בְּהַדְיָא וִי"ל עוֹד דְּהַתּוֹסְפֹתָא מִיְיָרֵי בְּמֵאֵי דְּקַתְנֵי חֲשׂוֹד עַל כָּל הַתּוֹרָה. הֵינּוּ כֹּל שְׁהוּא מְאוּתוֹ מִין.

כְּגוֹן בְּשִׁחִטָּה דְּאֲמַרִּינָן סֵתָם מִחֲשֻׁבְתּוֹ לַע"א. כִּמ"ש הַרַב"י בְּסוֹס"י קי"ט דְּבַעֲיָן אֲחַד חֲשׂוֹד עַל הַחֲמוּר חֲשׂוֹד גַּם עַל הַקָּל.

וְכִמ"ש הַגָּאוֹן ז"ל עֲצָמוֹ שָׁם בְּסוּף הַתְּשׁוּבָה דְּחֲשׂוֹד לַעֲשׂוֹת מְלֻאכָה בְּשִׁבְתָּ חֲשׂוֹד לְמְלֻאכַת יו"ט. אֲבָל לְאַכְלוֹ אֲפִילוֹ אִסּוּרִים קָלִים אֵינוֹ חֲשׂוֹד עֵי"ש.

וְכֹן כָּתַב נִמְי הֵכָא שְׁחֲשׂוֹד לַע"א וְכו' שְׁאֵינוֹ חֲשׂוֹד לַעֲבֹר ע"כ הַתּוֹרָה כֹּל שְׁאֵינוֹ מְאוּתוֹ הַמִּין וְכו': אִף עַד עֵתָה לֹא אֵיפֵר"ק מְחֻלְשָׁא לְפִי מ"ש הַשַּׁמ"ח סי' ב' סט"ז בְּמוֹמֵר לַע"א וְכֹן בְּמַחֲלֵל שִׁבְתָּ בְּפִרְהֶסְיָא אֲפִילוֹ לְתִיאָבוֹן.

וְאֲפִילוֹ רְאִינוּהוּ מְקַיָּים שְׁאָר מְצֻוֹת וְשִׁחִטָּה הָרֵי הוּא כְּגוּי וְכו'. וּבְתַבּוּאוֹת שׁוֹר שָׁם סק"ל כָּתַב וְז"ל דַּע דְּמָה שְׁכַתְּבָנוּ בְּפָנִים בְּסִי' זֶה כְּמָה פְּעָמִים הָרֵי הוּא כְּגוּי לְשִׁחִטָּה.

אֵין הַפְּנוּנָה לְאִפּוּקֵי לְשְׁאָר כָּל מִילֵי. אֲלֹא לְאִפּוּקֵי לְעַנְיָן קִידוּשֵׁין כִּמ"ש בַּאֵה"ע.

וְהָא דְנִקְטַט שְׁחִיטָה מְשׁוּם דְּבָהָא מִיְיָרֵי עכ"ל. דְּמִזָּה מְשֻׁמַּע שְׁאָף שְׁלֹא יֵצֵא מִן הַפְּלֵל חֲשֻׁבִינָן לִיהַ כְּגוּי לְכָל דְּבָר.

וְנִרְאָה דְּמִיְיָרֵי שְׁאֵינוֹ נֶאֱמָן בְּאִסּוּרִין כִּינּוֹן שְׁהוּא מוֹמֵר לַכַּהֲת"ו הָרֵי אֵינוֹ בַּר עֲדוּת כְּעַפּו"ם. אֲבָל לֹא שְׁנֵאֲמַר שְׁהוּא חֲשׂוֹד לְכָל הַתּוֹרָה: וְהִנֵּה סְבָרָא זֹו שְׁכַתְּבָנוּ דְּמוֹמֵר לַע"א או לח"ש דְּהוּי מוֹמֵר לַכַּהֲת"ו אֵינוֹ רַק מְדַרְבְּנָן.

כְּתִבָּה ג"כ רַבִּינוֹ חֵיד"א ז"ל בְּסִפְרָ פְּנֵי דְּוֹד פְּרִישַׁת תּוֹלְדוֹת עַל פְּסוּק שְׁאָ נָא פְּלִיָּה וְכו' דְּמִיְיָרֵי הַבְּרִיָּתָא דְּמִסִּיק מְנָה בַּפ"ק דְּחֻלִּין שָׁם דְּמוֹמֵר לַע"א אֲסוּר לְשַׁחוּט. וְז"ל מְכָם לְהוֹצִיא אֶת הַמוֹמֵר.

מְכָם וְכו'. מִן הַבְּהֵמָה לְהֵבִיא בְּנֵי אָדָם שְׁדוּמִין לְבַהֲמָה.

מפאן אַמרו מקבלין קרפן מפושעי ישראל פדי שיחזרו בתשובה. חויז מן המומר ומנסף ומחלל שפחות בפרהסיא.

ומוקי לה חויז מן המומר לנסף יין ולח"ש בפרהסיא. דהוי פמומר לכל התורה פולה. ויש לדקדק אמאי ברישא לא קתני מכם להוציא את המומר לנסף ולח"ש בפרהסיא. דהוי פמומר לכל התורה פולה ונראה דמדאורייתא לא אסור אלא מומר לכהת"ו דוקא. ומשו"ה ברישא דקאי אקרא מכם וכו' קאמר להוציא את המומר, והיינו לכל התורה. אלא דמדברבנו מומר לנסף יין ולח"ש שוינהו פמומר לכהת"ו פולה ודייק אומר מפאן אַמרו מקבלין וכו'.

חויז מן המומר וכו' והפל הוא מדברבנו עכ"ל. וכ"כ בספר עין זוכר מע' מ"ם.

וכ"כ הרב אברהם אַזכור משמו: אלא שראיתי להרב ערף השלקון יו"ד סי' ב' שחולק על רבינו חיד"א ז"ל בזה. וכתב דמומר לע"א ולח"ש מדאורייתא הוי פמומר לכל התורה ושחיטתו נבילה פגוי.

פמבואר בכל הפוסקים. ומה שדקדק מדלא קתני רישא להוציא את המומר לנסף וכו' היינו לאשמועין דמומר לכל התורה חויז משתים אלו הוי פנכרי וכמ"שרבינו ירוחם ופסקו מרן הש"ע סי' ב'.

ועוד הוכיח פן ממ"ש רש"י בפרק הדר וז"ל חויז מן המומר לנסף או לח"ש בפרהסיא פמומר לכל התורה דמי. דאימעיט ליה מכם ולא פולכם ע"כ: והגם דלאו דידי הוא להכריע לצד אחד.

מפל מקום לא אחשון פי במה שנראה לקוצ"ד להעיר בדברי רבינו חיד"א ז"ל. ומתוך פה יצא לאור בורנין של דברים הללו בע"ה.

והוא דקשה לי על דב"ק ממ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' מעה"ק ה"ד וז"ל ישראל שהוא מומר לע"ז או מחלל שפחות בפרהסיא. אין מקבלין ממנו קרפן פלל.

שנאמר אדם פי יקריב מכם. מפי השמועה למדו מכם ולא פולכם להוציא את המומר ע"כ הרי דקאמר מר דמפי השמועה למדו דמומר לע"א או לח"ש אימעיט מקרא מכם.

דמשמע ליה דסיפא דברייתא מפללא דרישא איתמר. דכולהו אימעיט מקרא, ועוד קשה ממ"ש עוד שם הנה מומר לעבירה, והוא מפורסם וידוע לעשותה בין להכעיס בין לתיאבון.

אין מקבלין ממנו קרפן לאותה עבירה ע"כ. דמשמע דעל שאר עבירות מקבלין וכמ"ש בפ"ג מה' שגגות הלכה ז' דמומר לחלב מקבלין ממנו קרפן על הדם.

הרי דמומר להכעיס אין מקבלין ממנו קרפן דוקא לאותה עבירה שהוא רגיל בה אבל על השאר מקבלין, ומבואר מפל הפוסקים דמומר להכעיס הוי מומר לכהת"ו פולה. וכמ"ש בש"ע סי' ב' ס"ה דמומר להכעיס אפילו לדבר אחד הוי פכפכו"ם ושחיטתו נבילה וכתב הפ"ח שם דמומר להכעיס דהוי מומר לכהת"ו.

אינו אלא מדברבנו. וכן הספמת פל הפוסקים דלא פהש"ף שפכת דהוי מדאורייתא.

וְכַתֵּב הַגָּאוֹן חַת"ס ו"ל בִּיּו"ד ס' א' שְׁפָן נִרְאֶה לוֹ בְּדַעַת הַרְמַב"ם ו"ל דְּהָרִי לֹא גָרַע מִגּוֹי עוֹע"ז שְׁאִינוֹ אֱלָא מְדַרְבָּנּוּ. דְּלֹא פִּהֲשִׁיף דְּגָרִיס בְּגִנוּסְחַת הַרְמַב"ם פּוֹתֵי וכו'.

וְכֵן מִשְׁמַע לְהַדְיָא מְרִש"י ו"ל דָּף ג' ע"ב ד"ה חוּץ וכו' עיי"ש. וּא"כ לְפִי דַעַת הָרַב פְּנִי דוֹד ו"ל דַּסְל"מ דְּמוּמָר לַע"א אוֹ לַח"ש דְּהָרִי מוּמָר לַכַּהֲת"ו אִינוֹ אֱלָא מְדַרְבָּנּוּ.

נִמְצָא דִּינָם שְׁנֵה לְדִין מוּמָר לְהַכְעִיס דְּכֹלְהוּ מוּמָרִים לַכַּהֲת"ו מְדַרְבָּנּוּ. וּמַעֲתָה יִקְשֶׁה עָלֵינוּ פֶּסֶק הַרְמַב"ם ו"ל לְמָה יִהְיוּ חֲלוּקִים בְּדִינָם לְעַנְיָן קָרְבָן דְּמוּמָר לְהַכְעִיס מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ קָרְבָן עַל שְׂאָר עֲבִירוֹת.

וּמוּמָר לַע"א אוֹ לַח"ש אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶם שׁוּם קָרְבָן כֹּל עֵיקָר אֱלָא וְדַאי עַל פְּרָחִין לוֹמַר דְּמוּמָר לַע"א וכו' הָרִי מְדַאֲוֵרִיָּתָא מוּמָר לַכַּהֲת"ו. וּכ"כ הָרַב הֶחֱסִיד אַרְעָא דְּרַבָּנּוּ ו"ל מִשְׁם הָרַב עֵץ הַחַיִּים ו"ל שְׁהִבִּיא רְאִיָּה לְדַבְּרֵי הַב"ח דְּלֹא פְּדַבְּרֵי הַשֵּׁ"ף מֵהָא דְּמְקַבְּלִין קָרְבָן מִמוּמָר לְהַכְעִיס עַל שְׂאָר עֲבִירוֹת.

מִשָּׂא"כ מוּמָר לַע"ז אוֹ לַח"ש. דְּמוּכַח מִזֶּה שֶׁהוּא מְדַרְבָּנּוּ.

וְהָרִי אַחֲרֵינִי מְדַאֲוֵרִיָּתָא. וְעוֹד קִשְׁיָה לִי דְּכָל פַּחוֹ דְּהָרַב פְּנִי דוֹד ו"ל דְּקֶאָמַר מַר דְּהָרִי מְדַרְבָּנּוּ.

הוּא דְּקָא דִּינִיק מְדַקְתְּנִי בְּבִרְיִיתָא מְפָאן אָמְרוּ וכו' וְהַפֵּל הוּא מְדַרְבָּנּוּ. דְּמִשְׁמַע דַּסְל"מ דְּכָל מְקוֹם דְּקֶאָמַר מְפָאן אָמְרוּ הוּא מְדַרְבָּנּוּ וְזֶה הִיכְפָּד מִמ"ש הוּא עֲצָמוֹ ו"ל בְּסִפְרָא עֵין זוֹכֵר מַע' דְּלִית אוֹת כ' וּמַע' מ"ם אוֹת נ"ט בְּשֵׁם הָרַב קָרְבָן אַהֲרֹן ו"ל בְּפִרְשֵׁת בְּהַר וְנ"ל מְפָאן סְמִכּוֹ חֲכָמִים מִן הַתּוֹרָה.

לְשׁוֹן זֶה מוֹרָה דְּאִינוֹ מִן הַתּוֹרָה אֱלָא מְדַרְבָּנּוּ, מְדַלָּא אָמְרוּ מְפָאן אָמְרוּ אוֹ מְפָאן לְמַדּוֹ ע"כ. דְּמִמִּילָא מִשְׁמַע דְּכָל מְקוֹם דְּקֶאָמַר מְפָאן אָמְרוּ הוּא מְדַאֲוֵרִיָּתָא.

וּא"כ הָרִי פָּאן בְּבִרְיִיתָא זוֹ דְּמִמְעֻטִּין מוּמָר וכו' קְתַנִּי מְפָאן אָמְרוּ וכו' וּמוּכַח שְׁפִיר דְּהָרִי מְדַאֲוֵרִיָּתָא. וְדִלָּא כִּמ"ש הָרַב פְּנִי דוֹד ו"ל: וְאַחֲשֻׁבָה לְדַעַת פֶּשֶׁר דְּבָר זֶה בְּאַשְׁרֵי יִצְאֵתִי לְחִלְקֵי בְּדָבָר דְּבִאֲמַת לְעַנְיָן קָרְבָן הָרִי מוּמָר לַע"א אוֹ לַח"ש מוּמָר לַכַּהֲת"ו כְּנֹלָה מְדַאֲוֵרִיָּתָא וְאֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ שׁוּם קָרְבָן, מִשׁוּם דְּהָרִי זָבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה.

כְּדַאֲיָתָא בִּפ' חֵלֶק דָּף קי"ב לְעַנְיָן עִיר הַנְּדַחַת. וְעַיִין בַּמִּל"מ פ"ג מֵהֶלְכוֹת שְׁגָאוֹת ה"ז מֵה שְׁהָאֲרִיף בְּעַנְיָן זֶה.

וּכְדִקְיִי"לֵן דְּכָל הַמוֹדָה בַּע"א כְּכּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה. וּמְחַלְלֵי שְׂפָתוֹת בְּפִרְהֶסְיָא ג"כ כְּתִב רִש"י ו"ל בִּפ"ק דְּחֹלִין שֵׁם הָאִי תַנָּא חֲמִירָא לִיהַ שְׂפָת כַּע"א וכו' וְכֵן אֵיתָא בְּפִרְקֵי הָדָר דָּף ס"ט עיי"ש.

וּאִמְטוּ"ל מְמַעֻטִּין לְהוּ מְקַרָּא דְּכַתִּיב מִכֶּם וְלֹא כְּנֹלְכֶם לְהוֹצִיא אֶת הַמוּמָר. אֲבָל לְשְׂאָר מִיְלֵי דְּקֶאָמְרֵי רַבָּנּוּ פֶּעֶפּו"ם אִינוֹ אֱלָא מְדַרְבָּנּוּ.

וְכַאֲשֶׁר כָּבַר כְּתַבְתִּי מִשְׁם הַגָּאוֹן רַעֲק"א ו"ל שְׂפָתָב כֵּן בְּהַדְיָא. שְׁמַפְרֵשׁ הַשֵּׁ"ס דְּמוֹתֵיב לְרַב עֲנָן.

דְּהַכִּי קְאָמַר פִּינּוֹן דְּאַשְׁכְּחוֹן דְּמוּמָר לַע"ז הָגַי מוּמָר לַכַּהֲתָ"ו לַעֲנִין קְרַבָּן בְּדְאוּרֵיִתָּא הָכָא
נְמִי לִיתְסַר לַעֲנִין שְׁחִיטָה בְּדְרַבָּנּוֹן ע"כ וְכִמוֹ שְׁהוֹכִיחַ עוֹד שָׁם דְּמוּמָר לַע"ז אוֹ לַח"ש.
מְדְאוּרֵי הָגַי בְּרַב־בֵּיתָה.

שְׁהָרִי הוּא מְצֻנָּה עַל פְּהֵי. וּמַה שְׁפָסְלוּהוּ לַעֲנִין שְׁחִיטָה.

אִינוּ אֵלָא מְדְרַבָּנּוֹן. וְכֵן לַעֲנִין גַּט שְׁפַתְבָּ הָרַמְבַּ"ם בַּפ"ג מֵהַל"ג יִשְׂרָאֵל שְׁהַמִּיר לַע"ז אוֹ
שְׁמַחֲלָל שְׁפַת פְּסוּל לְכַתּוּב הַגַּט.

וְהָרִי הוּא כְּעַכְפּוֹ"ם לְכָל דְּבָרָיו ע"כ וְכַתְּבַתְּ הַתְּשֵׁב"ץ ז"ל בַּח"ג ס' מ"ג פִּינּוֹן דְּקִי"ל לִן דְּמוּמָר
שְׁקִינְדֵּשׁ קִידוּשֵׁיו קִידוּשֵׁיו כְּדֵאוּתָא בְּפָרְק הַחֹלְצִין וְהוּא הִדִּין שְׁגִיטָו גַּט. הִיָּה נִרְאָה לֹמַר
שְׁהוּא כְּשֵׁר לְכַתּוּב הַגַּט.

דְּהָא לֹא דְמִי לְנִכְרִי וְעָבַד דְּלִיתְנָהוּ בְּתוֹרַת גִּטִּין וְקִידוּשֵׁין. אֲבָל מְשֻׁמָּד אִיתֵיהּ בְּתוֹרַת
גִּטִּין וְקִידוּשֵׁין שְׁאֵעַפ"י שְׁחִטָּא יִשְׂרָאֵל הוּא.

וּמ"ש הָרַמְבַּ"ם שְׁהוּא כְּעַכְפּוֹ"ם וְפְסוּל לְכַתּוּב גַּט. הוּא מְשׁוּם דְּבַעֲיָנּוּן פְּתִיבָה לְשִׁמָּה.

וְנִכְרִי אֲדַעְתָּא דְּנִפְשֵׁיהּ קְעָבִיד וְדִינוֹ כְּעַכְפּוֹ"ם. וְכ"כ הָרַבְּנִים יָכִין וּבְנֵעוֹז ז"ל נִכְדֵי הָרַב ז"ל
מְשׁוּם אֲבִיבָהּ הַרְשֵׁב"ש ז"ל שְׁהַרְחִיב לְבָאָר עֲנִין זֶה יוֹתֵר.

דְּהָרַמְבַּ"ם שְׁפַתְבָּ טַעַם בְּנִכְרִי שְׁלֹדַעַת עֲצָמוֹ הוּא כּוֹתֵב. הִיָּה צָרִיף לֹמַר הַטַּעַם מְפָנִי
שְׁאִינוּ בְּתוֹרַת גִּטִּין וְקִידוּשֵׁין כְּמוֹ שְׁנִתְּנָן הַטַּעַם בְּעָבַד.

אֲבָל מְפָנִי שְׁאָמַר שְׁהַמוּמָר לַע"ז אִינוּ כְּעַכְפּוֹ"ם. נִתְּנָן טַעַם כְּעַכְפּוֹ"ם.

מְפָנִי שְׁהוּא כּוֹתֵב עַל דַּעַת עֲצָמוֹ. ע"כ.

וְכ"כ הָרַב"ש ס' קכ"ג סק"ה וּמְמוּצָא דְּבַר אֲתָה לְמַד דְּמ"ש הָרַמְבַּ"ם שְׁהוּא כְּעַכְפּוֹ"ם
לְכָל דְּבָרָיו הִיָּנּוּן פְּתִיבָה לְשִׁמָּה וְלֹא לְשִׁמָּה מִלִּי. זוּלַת לְדְבָרִים הַמְּנִיחִין בְּתַלְמוּד
כְּמ"ש הָרַבְּנִים יָכִין וּבְנֵעוֹז שָׁם.

הָרִי מְבֹאָר דְּמְדְאוּרֵיִתָּא מוּמָר כְּשֵׁר לְכַתּוּב הַגַּט פִּינּוֹן דְּאִיתֵיהּ בְּתוֹרַת גִּטִּין וְקִידוּשֵׁין.
אֵלָא דְּמְדְרַבָּנּוֹן פְּסוּלִשְׁמָא אִינוּ כּוֹתֵב לְשִׁמָּה.

וְעִי"ש בַּתְּשֵׁב"ץ ז"ל וְכֵן נְמִי לַעֲנִין עִירוּב מ"ש הָרַמְבַּ"ם בַּפ"ב מֵה' עִירוּבִין דְּיִשְׂרָאֵל
מְחַלְלֵי שְׁפַת בְּפִרְהֶסְיָא הָרִי הוּא כְּעַכְפּוֹ"ם לְכָל דְּבָרָיו וְאִין מְעַרְבִין עֲמוֹ וְכו' פְּשׁוּט הוּא
דְּאִינוּ נִחְשָׁב כְּעַכְפּוֹ"ם לַעֲנִין עִירוּב אֵלָא מְדְרַבָּנּוֹן.

דְּעִירוּב עֲצָמוֹ אִינוּ אֵלָא מְדְרַבָּנּוֹן וְכִינּוֹן שְׁאִינוּ מוֹדָה בְּעִירוּב וְהוּא מְחַלְלֵי שְׁפַת בְּפִרְהֶסְיָא
בְּדִין הוּא דְּהָגַי כְּעַכְפּוֹ"ם. וְכְּמ"ש שָׁם הָרַב הַמַּגִּיד ז"ל וְכַמְבֹּאָר בְּפָרְק בְּכָל מְעַרְבִין דְּרָף
ל"א וּבְפָרְק הַדָּר דְּרָף ס"א וְדו"ק: אֲמֹר מַעֲתָה דְּדְבָרֵי רַבִּינוּ חִיד"א ז"ל צְדָקוֹ בְּטַעֲמָם
דְּמוּמָר לַע"ז אוֹ לַח"ש שְׁהוּא מוּמָר לַכַּהֲתָ"ו כְּנֻלָּה אִינוּ אֵלָא מְדְרַבָּנּוֹן.

וּמַאי דְּנִפְקָא לָן מְקָרָא מְכָם לְהוֹצִיא אֶת הַמוּמָר. דְּהָגַי מְדְאוּרֵיִתָּא.

אִינוּ אֵלָא לַעֲנִין קְרַבָּן כְּמַש"ל. וּמ"ש רַש"י בְּפָרְק הַדָּר וְכו' פְּנוּנְתוֹ לֹמַר דְּמְבָרֵיִתָּא
דַּפ"ק דְּחֻלְיִין שָׁם דְּדְרִישׁ מְכָם לְהוֹצִיא אֶת הַמוּמָר לַעֲנִין קְרַבָּן.

למדנו נמי דמומר לע"ז ולח"ש דהוי מומר לכהת"ו מדרבנן לשחיטה ולשאך מילי.
וכמ"ש הגאון רעק"א ז"ל.

אלא שותיה דמר לא מיתבא דמשמע מדב"ק דגם לעגנו קרבן אמרינו כן ולא משמע כן
מדברי הרמב"ם ז"ל כמש"ל. גם במ"ש מפאן אמרו וכו' דמשמע מדרבנן.

ולא כן דעתו ממה שכתב בספר עין זוכר וכו': ומעתה נהדר אפין למאי דאתאן עלה
בנדון דשאילנא עליה, בישראל שהוא מחלל שבת ועודנו מחזיק בתנאיתו ואומר יאודי
אני.

אף שעשאוהו רבנן כמומר לכל התורה ואינו נאמן באיסורין. מ"מ אינו חשוד על
האיסורין ומפקידין בידו בלא חותם תדע שהתוספות בפ' אין מעמידין דף ל"א ד"ה דה'
דאמר רב וכו' שהזכירו ישראל חשוד לא אמרו ישראל מומר דהנה משמע אף בכה"ג
דמיקרי מומר.

צריך להפקיד בידו בחותם. אלא דקדקו בלשונם וכתבו ישראל חשוד דמשמע עד שיהיה
חשוד וידוע פסולותו לעין כל בעדים אז צריך להפקיד או לשלוח בידו בחותם: ועגנו
חשוד שכתבו התוס' שם באנו למחלוקת הרמב"ם ז"ל.

דלפי דעת הרמב"ם אף שהוא חשוד על אכילת בשר איסור. עכ"ז מפקידין אצלו כל זמן
שאינו חשוד על הגזל.

שאז הוא חשוד להחליף. שכתב בפ"ח מהמ"א הלכה יו"ד הלוקח בשר ושלחו בידי אהד
מעמי הארץ.

הרי זה נאמן עליו. ואעפ"י שאינו מוחזק בכשרות אין חוששין לו שמא יחליף, אבל לא
לעפ"ם שמא יחליף ע"כ.

וכתב הרה"מ שפן הוא מסקנא דגמרא בפ"ק דחולין דף ו' דמפקידין תבואה מתוקנת
אצל עם הארץ ואין חוששין שמא יחליף. והוא שלא הוחזק על הגזל וכן מתבאר בדברי
רבינו ע"כ.

וכתב הלח"מ דמ"ש הרה"מ שאם היה מוחזק על הגזל שמתבאר בדברי רבינו וכו' פשוט
הוא. שפן פתב אינו מוחזק בכשרות משמע לא בכשרות ולא בפסלות.

אבל אם מוחזק בפסול שהוא גזלן, לא. אבל אעפ"י שיהיה מוחזק לאכול הדברים
האסורים לא מפני זה יקרא מוחזק בפסול.

אלא מ"מ יקרא מוחזק בכשרות ע"כ עיי"ש הרי לדעת הרמב"ם ז"ל אף שיהיה מוחזק
באכילת איסור אינו מיקרי חשוד עד שיהיה חשוד על הגזל. ואז דינו כעפ"ם שאין
מפקידין אצלו בלא חותם שמא יחליף.

וכ"כ הרב פרי תואר בסי' קי"ח דדעת הרמב"ם דע"ה אף שמוחזקים באכילת איסור
שכ"כ לעיל מזה בהלכה ז אין לוקחין בשר אלא מאדם פשר ומוחזק בכשרות וכו'. מ"מ
כל שלא נחשדו על הגזל מפקידין בשר אצלם אבל אם הוא חשוד על הגזל חשוד להחליף

ואסור לשלוח בשר בידו ע"כ ועיי"ש, ומ"ש בסו"פ י"א מהמ"א וכ"פ מרן בש"ת ריש סי' קי"ט הקשוד לאכול דברים האסורים אין לסמוך עליו בהם וכו'.

היינו ליקח ממנו ולהעיד לו עליהם שאוכל על פיו, אבל לא שקשוד לגזול ולהחליף בידים כמ"ש הש"ך והבאה"ט סק"א וסק"ד: והרשב"א בתה"א חולק על זה והבי"ד הרב המגיד ז"ל שם שכתב שמי שהוא חשוד לאכול דברים שאין הרבים רגילין להקל בהם. שאף הוא חשוד להחליף ולא אמרו בפ"ק דחולין אין חוששין להחליף אלא במי שקשוד לאכול אחד מן הדברים האסורין שהרבים רגילין להקל בהם. פדמאי לעם הארץ וכגבינה של עפ"ם.

אבל אם הוא חשוד לאסורין שאין הרבים רגילין להקל בהם. הרי הוא כעפ"ם ואין מפקידין אצלו דבר האסור מהת"ו אלא בשני חותמות.

וכתב עליו הרה"מ שאין נראה פן דעת רבינו. אלא כעפ"ם דנקא וזהו שאמר פאן אבל לט לעפ"ם שמה יחליף ע"כ והרא"ה בבד"ה השיג על הרשב"א בזה.

והבי"ד הש"ך בסוסי' קי"ט ז"ל מאי קאמר אם הוא חשוד לדבר זה פשיטא, ואם אינו חשוד לדבר זה כי חשוד לשאר דברים שאין הרבים רגילין להקל בהם מאי הוי: והלא מומר לדבר אחד אינו מומר לשאר דברים ע"כ.

וחזר הרשב"א ז"ל ותיגרן דבריו במשמרת הבית וכתב בחשוד ודברים שאין הרבים רגילין להקל בהם. פגון לנבילות וכיוצא בו.

אין מפקידין בידו אותו דבר אם הוא של תורה עד שיהא בו שני חותמות ע"כ. הרי לדעת הרשב"א ז"ל בחשוד לאכול נבילות אעפ"י שאינו חשוד על הגזול הוי חשוד להחליף אין מפקידין בידו בשר.

אלא בשני חותמות ואנן בדין גיטי ספר הש"ע ונחמי כמאן נטתה דעת מרן להלכה. והנה בסי' קי"ח ס"ח כתב סברת הרמב"ם ברישא בסתם.

וסברת הרשב"א בשם י"א. שגראה דדעתו דעת עליון עיקר להלכה פהרמב"ם.

ואף שבסוסי' קי"ט חזר ושנאה לסברת הרשב"א בסתם. פתב הבאה"ג דט"ס נפל בדפוס.

והאי וי"א שכתוב שם צריך להיות בתחלת הסעף. כמ"ש לעיל בסי' קי"ח וכ"כ הלבוש ז"ל בגנוסחא דידיה, אלא שראיתי להפר"ח ז"ל שם ס"ק לה' שכתב אעפ"י שאין נראה פן מדברי הרמב"ם אלא דלעולם לא תיישינו לאיחלופי אלא כעפ"ם מ"מ פיון שהרשב"א הבנא ראיה לדבריו מההיא דפ' א"מ דמפרשי לה רבאואת בישראל חשוד. הו"ל רביהיפך דעת הרמב"ם ולחומר. ולפיכך סתם המחבר פאן פדברי הרשב"א בפרט זה שהוא חשוד להחליף.

ויקצת תימה על המחבר דלעיל סי' קי"ח כתב סברא זו בשם י"א ובכאן סתם פמותה ע"כ: אף שוב ראיתי להרב ערף השלחן ז"ל שפקפק על דברי הפר"ח הללו. וכתב שאינו מוכרח.

שָׁפֵן פֶּתַח בְּסֵפֶר הַתְּרוּמוֹת סִי קפ"ג דְּהֵיא דְּף א"מ בְּחֻשׁוֹד לְהַחֲלִיף נְמִי מִיָּרִי ע"כ. וְעוֹד
אֲנִי אוֹמֵר לְפִי קוֹצ' ד' ש"א א' לומר פְּדֻבְרֵי הַפְּר"ח ז"ל בְּמַחֲוִ"ר מֵהַדְּר"ג תּוֹרְתוֹ.

שְׁהָרִי זולת מה שְׁפִתְמָם לָן מְרֵן ז"ל בְּסִי קי"ח ס"ח פְּדַעַת הַרְמַב"ם חֲזַר עוֹד וּשְׁנֵאָה בְּסֵתָם
בְּסִי קי"ט ס"ג שְׁפִתְבַּ מְוֹתָר לִיתְנָן מְשִׁלוֹ לְחֻשׁוֹד לְאַכְוֹל דְּבָרִים הָאֲסוּרִים כְּדִי שְׁיִתְקַן אוֹ
יְבָשֶׁל. וְלֹא חִיָּשִׁינָן שְׁמָא יַחֲלִיפִינוּ כִּינָן שְׁאִינֵנו חֻשׁוֹד עַל הַגְּזֵל ע"כ וְכ"כ רבֵיהֵט"ו וּמְבֹאָר
בְּב"י שְׁלֵמַד כֵּן מִמְּסַקְנָא דְּגַמְרָא דְּפ"ק דְּחֻלִּין דְּף ו' דְּלֹא חִיָּשִׁינָן לְאַיְחֲלוּפֵי דְּבָרִים
הַמְתַּקְנִים בְּשְׁאִינָן מְתַקְנִים כִּינָן שְׁאִין חֻשׁוֹדִים עַל הַגְּזֵל ע"כ.

וְזֶה הַדִּין עֲצָמוֹ שְׁפִתְבַּ הַרְמַב"ם בְּפ"ח מֵהַמ"א שְׁהַזְכְּרָנוּ לְעֵיל הַלּוֹקַח בְּשָׂר וּשְׁלַחוּ בְּיַד
אֶחָד מֵעַמֵי הָאָרֶץ וְכו' שְׁלֵמַד כֵּן מִמְּסַקְנָא דְּג"מ דְּפ"ק דְּחֻלִּין שְׁם כְּמ"ש הַרְה"מ ז"ל. הָרִי
דְּסֵתָם לָן עוֹד שְׁנִית פְּדַעַת הַרְמַב"ם שְׁאֵעַפ"י שְׁחֻשׁוֹד לְאַכְוֹל דְּבָרִים הָאֲסוּרִין מִפְּקִידִין
אֲצִלוּ בְּלֹא חוֹתָם כֹּל שְׁאִינֵנו חֻשׁוֹד עַל הַגְּזֵל לֹא חִיָּשִׁינָן לְאַיְחֲלוּפֵי וְכ"כ הַשְּׁ"ף סק"ז
שְׁהַקְשָׁה עַל זֶה מִמ"ש הַטּוֹר בְּסִי קי"ח וּמְדַבְּרֵי הַרְבַּ בְּהֶגְהָה שְׁם ס"א דְּבִישְׁרָאֵל אִין
מִפְּקִידִין אֲצִלוּ דְּבַר הָאֲסוּר מֵהַת"ו אֲלֵא בְּשִׁנֵי חוֹתְמוֹת וְדָבַר הָאֲסוּר מְדַבְּרָנָן בְּחוֹתְמָם אֶחָד.

וְתִי דְּהֵתָם מִיָּרִי בְּיִשְׂרָאֵל חֻשׁוֹד לְהַחֲלִיף. וְקִיָּצְרוּ שְׁם בְּדָבַר לְפִי דְּלֹא נִחְתִי לְפָרוּשֵׁי הֵתָם
אִיזְהוּ נִקְרָא חֻשׁוֹד עכ"ל, וְהִבִּיא דְּבָרֵי הַב"ח שְׁפִירֵשׁ דְּהֵתָם מִיָּרִי בְּחֻשׁוֹד לְאַכְוֹל דְּבָרִים
שְׁאִין הַרְבִּים רְגִילִין לְהַקְל בְּהֵם דָּאזְ הוּא חֻשׁוֹד לְהַחֲלִיף.

(פְּדַעַת הַרְשֵׁב"א) וְהִכָּא מִיָּרִי לְחֻשׁוֹד לְאַכְוֹל דְּבָרִים שְׁהַרְבִּים רְגִילִין לְהַקְל בְּהֵם כְּדַמֵּי
וּגְבִינָה שְׁמִפְקִידוֹן אֲצִלוּ אֲפִילוּ בְּלֹא חוֹתָם אֶחָד ע"כ. וְתַמָּה עָלִיו שְׁהָרִי הַטּוֹר פֶּתַח שְׁם
לְהַדְּיָא.

דְּגַם בְּחַמְפ"ג בְּעִינָן חוֹתְמָם אֶחָד בְּחֻשׁוֹד. וְהִכִּי מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי ר"ת וְסִיעֵתוֹ שְׁהִבִּיאֵו הַתּוֹס'
פָּרַק אִין מְעַמִּידִין דְּף ל"א ד"ה דְּאָמַר רב וְכו' וּמְוֹזְכָר בְּפּוֹסְקִים ז"ל וּמְבִיאָם ב"י בְּסִי
קי"ח דְּמְפָרְשֵׁי הָא דְּאָמַר רב חבִּי"ת צָרִיף חוֹב"ח, וְחַמְפ"ג צָרִיף חוֹתְמָם אֶחָד מִיָּרִי
בְּיִשְׂרָאֵל חֻשׁוֹד.

אֲלֵמָא דְּבִישְׁרָאֵל חֻשׁוֹד צָרִיף חוֹתְמָם אֶחָד גַּם בְּחַמְפ"ג. וְגַם מְדַבְּרֵי הַרְבַּ בְּהֶגְהָה לְשֵׁם מְשַׁמַּע
הִכִּי עכ"ל.

וְרַמְזוּ לְעִי"ע בְּמ"ש בְּסִי קי"ח ס"ק ט"ז, יֵצֵא לָנוּ מְדַבְּרֵי הַשְּׁ"ף ז"ל דְּמְרֵן הַש"ע ז"ל
מִיָּרִי הִכָּא בְּיִשְׂרָאֵל חֻשׁוֹד לְאַכְוֹל דְּבָרִים שְׁאִין הַרְבִּים רְגִילִין לְהַקְל בְּהֵם. וְאִפִּי"ה
מִפְּקִידִין אֲצִלוּ בְּלֹא חוֹתְמָם וְלֹא חִיָּשִׁינָן שְׁמָא יַחֲלִיפִינוּ כִּינָן שְׁאִינֵנו חֻשׁוֹד עַל הַגְּזֵל דְּאֵתְיָא
פְּדַעַת הַרְמַב"ם וְדִלֹא כְּהַרְשֵׁב"א.

וְא"כ כִּינָן דְּסֵתָם לָן כְּהַרְמַב"ם בְּשִׁנֵי מְקוֹמוֹת הַלְלוּ. דְּבּוֹדָאֵי נִרְאָה לוֹ עֵינָר פְּדִיעָה זו.
אִיף יַחְזוֹר וְיִסְתַּוֵּר דְּבָרֵי קוֹדְשׁוֹ פְּשַׁעָה סוּס"י קי"ט וְלִסְתַּוֵּם פְּדַעַת הַרְשֵׁב"א. אֲלֵא וְדָא
מְוֹכְרָח לומר כְּמ"ש בְּבֵא"ג דְּט"ס נָפַל בְּדַפּוּס.

וְצָרִיף לומר וי"א בְּתַחֲלַת הַסְּעִיף וְדו"ק: וּמַעֲתָה אִם זֶה הַמְּחַלְל שְׁבַת בְּפָרְהֶסְיָא אִינֵנו
חֻשׁוֹד לְאַכְוֹל גְּבִילוֹת שְׁלֹא נוֹדַע פִּיסוּלוֹ בְּעֵדִים כו"ע מוֹדוֹ דְּמוֹתָר לְשַׁלְוֵם דְּבַר הָאֲסוּר מִן
הַתּוֹרָה בְּיָדוֹ בְּלֹא חוֹתְמָם.

דמה ושהוא מומר לכל התורה. אינו חשוד לכל התורה.
עד שיפסל בעדים. לדעת הרמב"ם הוי פסול בחשוד על הגזל.
ולדעת הרשב"א גם על הגבילה. ובלא"ה אין חשש.
ואף שהרמב"ם והש"ע ז"ל נקטו בלשונם הטורח לשון דיעבד ושלחו בידו וכו'. דמשמע
לכתחלה לא.

הרי חזר ושינאה רבינו הטור והש"ע בלשון לכתחלה שכתבו בסי' קי"ט מותר ליתן משלו
לחשוד וכו' ולא חיישינו שמה יחליפנו וכו' לאשמוענו דאף לכתחלה נמי שרי: ומצאתי
עוד סניף לכח דהיתירא פנין שהוא בעל העגלה ומנהיג האלוטומובי"ל.
ואימת מלכות עליו אם יצא עליו שם גניבה. דענשי ליה.

מעבירים אותו מאנפנותו. אף אם דינינו ליה פדין עכו"ם גמור גם לענין חשוד.
מ"מ בכגון האי לא חיישינו לאיחלופי דחזקה לא מרע נפשיה וכנדון זה כתב הרב פחד
יצחק במ"ע בשר. על ענין ישראל אחד ששלח לחבירו מעיר לעיר ע"י גוי חלקת צוארי
אונזות מליאים בשר מונחים בתיבה במסמרות גטועים בלי שום חותם.

וכתב בתשובה אם זה הגוי שאנו דנין עליו הוא ספן או קרוני קבוע אין ספק אצלי שזה
נאמן בהבאת התיבה קבועה במסמרי דאומן לא מרע נפשיה וירא דילמא תפיש פגנב.
נאפי' הניח התיבה בבית המכס.

גם שם סתמא לא מרעו נפשיהו. כי יריאים דילמא תפשו עליהם פגנבי.

ומרא מלכות עליהם. אבל בגוי דעלמא לא ע"כ.

וכ"כ הרב שד"ח ז"ל במע' חמו"מ סי' י"א אות ו' משם הרב לב חיים שנסאל בקמח
שמור משעת קצירה שנסלח מעיר לעיר ע"י נכרי בלא חותם. ונסתפק השואל אי
חיישינו שמה יחליפנו הנכרי.

והשיב שאין לחוש שמה יחליף כי הספן והעגלון יש להם נאמנות. דאומן לא מרע
נפשיה.

כמ"ש הרב פחד יצחק הנז'. ועיני לשמייא גטלית יאיר עינינו במאור תורתו להוציא
לאור משפט אמת לאמתו.

אכ"ר.

ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כד שאלה. מה שראיתי ונתון אל לבי.

אשר על ראש הרמנים דס"ת דמות יונה בגוף שלם ראש וזנב וכןפיה חופפות. מעופפות
מלמעלה.

וצויתי שלא יתנום עוד על הספר תורה. עד אשר נעמוד על תוכן הלכה זו.

ואל ה' ויאר עינינו: תשובה. הנה המרדכי בפרק כל הצלמים סי' תת"מ פתב מה שהשיב רבינו אפרים לרבינו יואל על צורות עופות וסוסין שציירו בבית הכנסת שאינו דומה לטבעת שיש עליה חותם.

שהוא דמות צלם ופרצוף אדם. או דמות חמה ולבנה ודקרון שעובדין להם, אבל צורות עופות וסוסין אין העפוי"ם עובדין אפילו פשהו תבנית בפני עצמן.

וכ"ש פשהו מצויירין על הבגדים. ותנו הפרצופין מותרים חוץ מפרצוף אדם.

ומוקי לה במוצא דוקא לר"י, אבל לרבנו אפילו פרצוף אדם מתירין במוצא. והילכך אין כאן בית מיוחד ע"כ דבריו.

ורבינו אליקים פירש אפילו תימא הא דתנו כל הפרצופין מותרין חוץ מפרצוף אדם. היינו בעושה כמדותרין אביי האי כל.

לאו דוקא. דהא צורת חמה ולבנה ודקרון הם בכלל האיסור הואיל ונחשיבי ציירי ופלחי. ועוד יש לומר דוקא אביי הוא דמוקי לה הכי בעושה. אבל אנו קיי"ל כרבא דאמר פולה במוצא ומציעתא רבי יהודה היא.

אלמא במוצא מותרין ובעושה איסורין. ובמכילתא אוסר לעשות אפילו פרצוף בחמה וצפור וחקבים ודגים.

שנאמר תבנית כל בהמה אשר בארץ. ועפ"י הראיות הללו.

צוה להסיר צורות אריות ונחשים שציירו בביהכ"נ בקולוני"א ע"כ. דנמצאת אתה אומר דלדעת רבי אפרים אין איסור בפרצוף בהמות ועופות.

ולדעת רבי אליקים גם בצורת בהמות ועופות יש איסור: ועיין בב"י יו"ד סי' קמ"א שהביא מחלוקת זו והכריע פרינו אפרים. דרבים סברי פנותיה.

שכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' ע"ז וז"ל צורות הבהמות ושאר נפש חיה חוץ מן האדם, מותר לצור אותם ואפ"י היתה הצורה בולטת ע"כ וכ"כ הר"ן ללשון אחרון כל הצורות מותרות ואפילו בולטות.

חוץ מאותן שאסרה תורה משום לא תעשון אתי. ואפילו ללשון ראשון שכתב הר"ן והכריע כמותו.

וכתבו רבינו הטור בשם הרמב"ן ז"ל שאסר בשאר צורות פשהו בולטות פניו שאין הגוים עובדין לאותן הצורות אפילו אם היו בולטות מותרות וכמ"ש הר"ן שם. והילכך נקטינו פרינו אפרים דכולהו סברי פנותיה, ולימא לרבינו אליקים משמיה דהו"ל יחיד לגבי רבים.

עיי"ש שהרבה להשיב על דברי רבי אליקים. ועפ"י זה פסק בש"ע שם ס"ו צורות בהמות חיות ועופות ודגים.

וצורות אילנים ודשאים וכיוצא בהם. מותר לצור אותם ואפ"י היתה הצורה בולטת ע"כ: האמנם ראיתי אחר רואי שאין הכרעת רבינו ב"י מוסכמת.

שכ"כ מוהרימ"ט ז"ל בח"ב יו"ד סי' ל"ה דף כ"ה ע"ב שְׁהִיָּא דְּבָרֵי ר' אֱלִיקִים ז"ל
ומ"ש עָלָיו מֶרֶן ב"י וכו'. וְכַתּוּב הוּא ז"ל שְׁנֵי לְשֹׁנֵי שְׁדָּבְרֵי רַבֵּי אֱלִיקִים הוֹלְכִים עַל לְשׁוֹן א'
שְׁהִיָּא הָרַן ז"ל וְהִכְרִיעַ כֵּן דְּבִשְׁאָר צוּרוֹת יֵשׁ לְאַסּוּר בְּבוֹלְטוֹת.

וּבְרִייתָא דְּמְכִילְתָּא בְּהִכֵּי מִיתְּנַיָּא אֲפִילוּ חֵיוֹת וְעוֹפוֹת וְדָגִים. וְגַם לְקִיָּמָן אֲסוּר מִשּׁוּם
חֲשָׂדָא כְּדָתְבָא הָרַן.

וּבְהִכֵּי נִיחָא כָּל מַה שְׁהִקְשָׁה עָלָיו. וְכֵן הִבִּיאוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּיוֹמָא וְכו' וְסִיָּים וּבֵין כֶּף וּבֵין
כֶּף אֵין רַבֵּינוּ אֱלִיקִים יָחִיד בְּדָבָר.

וּמִצָּאנוּ חֲבָרִים מְקַשְׁבִּים לְקוּלוֹ לְאַסּוּר ע"כ: וְהִרְדָּב"ז ז"ל בח"א סי' ק"ז הִבִּיא לְשׁוֹן
הֶרְמֵב"ן ז"ל וְז"ל וְהָא דְּתַנַּיָּא טַבְעַת שְׁחוֹתְמָה בּוֹלֵט. לָאוּ בְּדַמּוּת שְׁמַשִּׁי מְרוּם הוּא.

אֵלָא בִּשְׁאָר כָּל הַצּוּרוֹת הֵיא דְּכִינּוּן דְּבוֹלְטוֹת נִיגְהוּ. אִיכָא לְמִיחַשׁ לְחֲשָׂדָא.
שְׁמָא צוּרָה נֶעְבְּדַת הֵיא כִּינּוּן שְׁהוּא מְנִיחָה, וְאֵעִפ"י שְׁאֲחָרִים עָשׂוּ לוֹ. אֲסוּר לְהִנְיָחָה.

וְכֵן הוּא אֲסוּר לַעֲשׂוֹת כָּל צוּרָה בּוֹלְטָת שְׁמָא יֹאמְרוּ לְעוֹבְדָה הוּא עוֹשָׂה. וְהָא דְּשָׂרִינּוּ
לְעִיל בְּעוֹשָׂה צוּרוֹת וּפְרָצוּפוֹת כְּנֶלְן בְּשׁוֹקְעוֹת מִיָּרִי.

אֲבָל בְּבוֹלֵט חִיָּישִׁינּוּ לְחֲשָׂדָא. אֵא"כ הוּא עוֹשָׂה אוֹתָהּ לְרַבִּים שְׁלֵא בְּמָקוֹם חֲשָׂדָא.
עכ"ל הֶרְמֵב"ן ז"ל וְכַתּוּב עוֹד מִשֵּׁם הֶרִיטְב"א ז"ל שְׁאֲחָר שְׁהִיָּא דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ן. כְּתוּב

וְז"ל וְנִרְאִין דְּבָרֵינוּ שְׁהָרִי צוּרַת אָדָם אֵינָה נֶעְבְּדַת בְּנֹדָא.
וְכַדָּא מְרִינּוּ לְעִיל אֵי בְּמוֹצָא, פְּרָצוּף אָדָם מִי אֲסוּר וְהִתְנַן וְכו' וְאִפִּי"ה אֲמָרִינּוּ בְּהֵוּא

אֲנִדְרָטָא דְּאִוּקִימוּ בְּבִי כְּנִישְׁתָּא דְּנִהְרֵדְעָא, דְּאֵי לָאו חִיָּישִׁינּוּ לְחֲשָׂדָא הֵוּהוּ אֲסוּר לְצִלוּי
הֶתָם. וְהוּא הִדִּין לְשְׁאָר צוּרוֹת שְׁאִינּוּ נֶעְבְּדוֹת בְּנֹדָא ע"כ.

וְכַתּוּב עוֹד הֶרְדָּב"ז ז"ל דְּסִכְרָא זֹו שֶׁל הֶרְמֵב"ן ז"ל הוּא הַלְשׁוֹן הָרֵאשׁוֹן שְׁכַתְּבָא הָרַן ז"ל
בְּפִירוּשׁ הַהֲלָכוֹת וְהִכְרִיעַ אוֹתוֹ וְז"ל וְשְׁאָר כָּל הַצּוּרוֹת כְּנֶלְן בּוֹלְטוֹת אֲסוּר לְקִיָּמָן וְאֲסוּר

לַעֲשׂוֹתָן.
שׁוֹקְעוֹת מְוֹתָר לַעֲשׂוֹתָן ע"כ. וְכֵן כְּתוּב ה"ר דּוֹד הַפָּהָן ז"ל בְּחִידוּשָׁיו לַע"ז אֵלָא שְׁיֵשׁ
הַפְּרֵשׁ בִּינֵיהֶם.

כִּי לְדַעְתָּם לֹא אֲמָרוּהוּ אֵלָא בְּצוּרוֹת הַנֶּעְבְּדוֹת בְּנֹדָא. אֲבָל מִן הַסֶּפֶק לֹא חִיָּישִׁינּוּ לְחֲשָׂדָא
כְּאֲשֶׁר כְּתוּב הָרַן בְּהִדְנָיָא וְאִילוּ לְדַעַת הֶרְמֵב"ן אֲפִילוּ מִן הַסֶּפֶק חִיָּישִׁינּוּ לְחֲשָׂדָא וְאִילוּ

ז"ל רָאוּי לְשִׁמּוֹעַ.
דְּכִינּוּן דְּהוּי סֶפְקָא בְּחֻשׁ ע"ז רָאוּי לְהַחְמִיר וְהִבִּיא עוֹד מַה שְׁאֲסָר רַבֵּינוּ אֱלִיקִים ז"ל
כְּדָלְעִיל. וְכַתּוּב עַל דְּבָרֵינוּ וְדִינוּ שֶׁל הָרַב ז"ל אֲמַת הוּא וְעִי"ש הָרֵאָת לְדַעַת דְּסִכְרֵי מֶרֶן
הֶרְדָּב"ז וּמִהֶרִימ"ט ז"ל הִקְפֵּד דַּעַת מֶרֶן ב"י ז"ל וְהִכְרִיעוּ כְּדַעַת רַבֵּינוּ אֱלִיקִים ז"ל.

וְעַל מְבוּכ"ה זֹו אֲנִכֵּי יוֹשֵׁב. אֵל מִי מְקוֹדוּשִׁים אֲפָנָה בְּפֶסֶק הַלְכָה זֹו כִּי אִם אֲמַרְתִּי בּוֹאוּ
וְנִסְמָךְ עַל פֶּסֶק מֶרֶן ז"ל דְּאֲתַפָּא דִּידְנָה סְמִכְיָנּוּ.

הלא דעת הרמב"ן ו"ל ודעמיה להחמיר. ואליו ראוי לשמוע בחשש ע"ז כמ"ש הרדב"ז
בנ"ז.

אכן סעיפי ישיבוני דבגדון שלפנינו כולי עלמא מודו דראוי לשמוע לחומרא ולאסור.
דמה שפסק מרן בש"ע דמותר לצור צורות בהמות וכו' אפילו בצורה בולטת פדעת
הרמב"ם ו"ל.

איכא למימר דלא שרי אלא בבתיים מקום שאין בו קנושה. אבל בבהכ"נ מודה הרב
לאסור.

כמ"ש בהג"א משם א"ז ונהביאו בב"י שם דנתן טעם לדברי ר' אליקים משום דאיתא
בפרכות דף ה'קבעינן שלא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הקיר וגם אמרו בב"ב דף כ"ה
הרוצה להעשיר יצפין. יהיה נראה כמשתחנה לאותן הצורות.
עיי"ש.

וכן פסק מרן לקמן בש"ע סי' ק"נ ישוב לו קוץ ברגלו בפני ע"ז או מעות לפניה. לא ישות
להסיר הקוץ ולקטול המעות מפני שצורה כמשתחנה לה וכו' וכן בפרכופות המקלחות
מים.

לא גניח פיו על פיהם וישתה. מפני שצורה כמשמשק לעבודת אלילים ועיי"ש.

הרי דחישינו למראית העין ואתי לידי חשדא. וכ"כ הט"ז שם, וכ"כ הרב ח"א פלל פ"ה
ס"ז שפסק כש"ע דמותר לצור צורות בהמות ותיבות וכו'.

ומ"מ בבה"נ ראוי להחמיר שלא לצייר שום צורה שלא יהיה נראה כמשתחנה להם
עכ"ל ואע"כ דרבינו אליקים דאסר מייירי לענין בהכ"נ: עכ"ז מרן ב"י דחה דבריו וכתב
עליו דנקטינן כרבינו אפרים.

וליתא לדברינו אליקים. מ"מ נראה דהתם לא היו אותן צורות, אלא בפסמנים בכנותל
כמבואר שם בב"י משא"כ אם היתה הצורה של שאר נפש חיה בולטת והיא בבהכ"נ
היה מודה לדברי רבינו אליקים לאסור בבהכ"נ: וכן פסק מרן בהדיא בתשובה בס'
אבקת רובל.

סי' ס"ג דבצורה בולטת על ההיכל כנגד המשתחיים העיקר כר' אליקים דאסר. שנסאל
שם אם מותר לשום על ההיכל צורת אריה מצוינת על אבן שיש.

והשיב שם היות שלדעת הרמב"ם שאר צורות חוץ מצורות אדם מותרים ואפילו
בולטים. כפר הכריע הר"ן בפ' כל הצלמים.

דשאר צורות בולטות אסורים משום חשדא ורבינו אליקים אסר לצור צורות בעלי חיים
וכו'. ונראה לומר דבכי האי גוונא דבנדו"ד לא יתיר ר' אפרים.

דקא אפשר דלא איירי בבולט. ועוד יש לחלק דהתם היו אותם הצורות לצדדי בהכ"נ
אבל אם היו מצויירין בכנותל שהקהל היו מתפללין כנגדו.

היה מצוה להסירם משום חשדא. דאעפ"י שאין הגוים עובדין לאותן הצורות.

בינון שרואין תמיד הקהל משתתפים פנגדום, הנה חנייש לחשדא ואפילו להרמב"ם נראה לאסור. דע"כ לא שרי אלא בצורות שבביתם.

אבל בבהכ"נ אפשר דמודה דאסור משום חשדא. ואעג"ב דרבים נינהו.

נראה דלא חש לההוא תירוץ. מדלא חילק בין רבים ליחיד.

וגם הרי"ף והרא"ש לא חילקו בכך ואפילו מי שרצה לומר דרבים שאני. מודו דמכונע דדבר כמ"ש רבינו ירוחם ז"ל.

והספיק עם הרב כמהר"א קאפסלי ז"ל האוסר לשום צורה שהיא והעתיק שם תשובת מהר"מ פאדוזה לאסור. וכתב שם נמי שהרמב"ם ז"ל אינו מדבר בבהכ"נ שהעם משתתפים שם דנראה כמשתתפים לצורה וכו' ועיי"ש: הגה רואה קורא נעים שפכל החזיון שצדדנו בפסק מרן בב"י ובש"ע להחמיר בבהכ"נ.

כתבו בהדיא בתשובה הנ"ז. אלא דצ"ע מה שכתב עוד בתשובה אחרת שם סי' סו' ששאל על בגד משי שאורגים בו דמות עופות אם מותר לעשות ממנו פרקת לפני ארון הקודש.

והשיב נראה דנדאי שרי ואין בו בית מיוחד, דכל היכא דאיכא רבים שכיחי. ליכא למיחש לחשדא.

מההיא דאמרין בב"י פנישטא דשף ויחייב בנהרדעא וכו' ובשאר צורות בלאו טעמא דרבים נינהו. שרי לכ"ע פיון דלית בהו חשדא.

והרבה להשיב על דברי ר' אליקים וכו'. ואף שהיו על ההיכל שמשתתפים פנגדו לא חש לה ולא מידי שכתב שם שאין לדחות ולומר דלא שרי ר' אפרים ז"ל אלא שהיו אותן צורות בבהכ"נ אבל לא שהיו לפני הכותל שמשתתפים נגדו.

דמאחר דליכא חשדא בצורות הללו. כף למשתתפה נגדום.

כמשתתפה נגד בגד או כותל שאין בו צורה. עיי"ש.

באופן שתשובה זו האחרונה סותרת כל מה שכתב בראשונה. ולכאורה הנה נראה לחלק.

דבתשובה א' שהיו רוצים לעשות לכתחלה אסור ובתשובה ב' מיירי שהיו עשויים כבר. לכדמתרץ רבה דמציעתא רבי יאודה הוא.

דכל הפרצופים מותרין במוצא. ואסור לעשות.

וכמ"ש שם בתשובה שנית דבמוצא גם לרבינו אליקים שרי. אבל כד מעיינת שפיר אין חילוק זה עולה יפה.

ממ"נ אי סל"מ פלשון א' שכתב הר"ן. איכא חשדא בין לעשותו בין לקיימו שהרי כתב שם ושאר כל הצורות כולן בולטות אסור לקיימן ואסור לעשותן.

וכמ"ש הרמב"ן דבין לעשותו ובין לקיימן אסור משום חשדא. ואף שאין הגוים עובדין לאותן הצורות איכא חשדא כמ"ש מרן עצמו בתשובה ה"א.

שפינון שרואין תמיד הקהל משתתנים כנגדם איפא חשדא. ואי סל"מ כתי' ב' שפתיב הר"ן ז"ל אין איסור לא בעשייתן ולא בקיומן.

שהרי פתיב וז"ל אבל מותר לצור צורות כל שלא נודע ולא נשמע שיהיו נעבדות כלל. וכן המנהג לקיים צורות בולטות מאותן שלא אסרה תורה וכו' ועיין ערך השלחן מה שהקשה עוד על תשובת מרן הנ"ז: ועל פרחין צ"ל דהחילוק הוא בין צורה בולטת לשאינה בולטת.

דבאמת לענן דינא פסק פהרמב"ם דבשאר צורות שלא אסרה תורה אין בהם איסור ואפילו הצורה בולטת ואפילו לכתחלה אלא לגבי בהכ"נ יש להחמיר אי משום חשדא שמשתתנה כנגד הצורה.

אי משום מכוון הדבר. והיינו דוקא בצורה בולטת.

דהרמב"ן ודעמיה אסרי בעלמא משום חשדא. אף דס"ל שאין הדין פן מ"מ בבהכ"נ מיהת מחמירין לאסור אבל בצורה שאינה בולטת דגם הרמב"ן ודעמיה לא אסרי בעלמא דלית בהו חשדא.

סל"מ דגם בבהכ"נ נמי אין להחמיר. משום חשדא שהרי בעלמא לית בהו חשדא אמטו להכי בתשובה שנית דסי' סו' דהמעשה הנה כנגד משי שאורגים עליו דמות עופות.

דזה לא מקרי בולט וכמ"ש שם בש"ע ס"ד דאותן שאורגים כנגד או שמציירים בפותל מיקרי שוקעים, ולפיכך פתיב בתשובה שהיא דאין פאן בית מיוחד כלל. וכמו שביאר בהדיא שם וז"ל דמאחר דליפא חשדא הללו.

כך המשתתנה נגדם כמשתתנה נגד כגד או פותל שאין בו צורה. ע"כ.

דר"ל דכל עצמו דצורות הללו. למאן דאחר בהו.

היינו משום חשדא שגראה כמשתתנה להם. והיינו בצורה בולטת אבל באלו שאין הצורה בולטת דלית בהו חשדא.

גם בבהכ"נ אין להחמיר בהם. ומה שהכריע פעם כר' אליקים ופעם כר' אפרים.

לאו לכל מילתיהו קאמר אלא פנונתו היא ז"ל דבצורה בולטת והיא בבהכ"נ העיקר כר' אליקים שאוסר בשאר צורות. וכשאין הצורה בולטת.

העיקר כר' אפרים. שבין איסור בשער צורות ודו"ק: וכ"כ הברכ"י הובא בגיליון הש"ע דאשלי רברבי.

והזכור מייחסו לשיו"ב. וז"ל צורות הבהמות וחסיות ועופות וכו' בבית הפנסת.

בבית מקום שמתפללין בקביעות פשיטא לי דאסור פריינו אליקים שהביא הב"י, וכל הראיות שהביא בב"י כנגדו יש לגמגם בהם והמורים היתר להתפלל שם בקביעות במקומות שיש צורות אלו עתידין ליתן את הדין הרד"ק בתשובותיו כ"י.

ועתה נדפסו תשובות מרן הקדוש ספר אבקת רוכל. ובסי' ס"ג פתיב שדברי ר' אליקים עיקר, ואסר לשום על ההיכל אבן מצויירת בצורת אריה וכיוצא.

וכן הספיק וכו' עכ"ל. הרי דפשיטא ליה להגאון רבינו חיד"א ז"ל דמה שהתיר מרן ז"ל בב"י ובש"ע לצור שפאר צורות היינו דוקא בבתים ולא בביהכ"נ.

וכמו שכתב בהד"א בתשובה. ואף שלא זכר ש"ר מ"ש בתשובה השנית שהיא הגוף מ"ש בתשובה הא', אפ"ש דפשיטא ליה דהחילוק מבואר כמ"ש.

וכ"כ הזכיר בח"ג אות ע' משם השיו"ב שכתבתי התשובות הללו משם מר"ן הקדוש. ולא כתב שיש סתירה מזו לזו: איך שיהיה זכינו בדין מפומייהו דרבנן קדישי רבים וכן שלימים.

ועל כולם דעת מרן ז"ל. דצורה בולטת שעומדת בביהכ"נ.

יש לאסור אליבא דכו"ע. וכמדובר לעיל מהנהו טעמי תריצי.

ומעתה בנדון דאמאן עליה ברמונים אשר על ראש העמודים דס"ת שיש על גביהם דמות יונה בגוף שלם, פשוט הוא לאסור דמישף שייכי נמי הכא הנהו טעמי, שהיא צורה שלימה בגוף שלם.

וכל הקהל משתחוים לפני הס"ת בצאתו ובבואו ונראה כמשתחוים לאותה צורה. והכא איבא חשדא טפי.

שהיא צורה נעבדת כדאיתא בפ"ק דחולין דף ו' דמות יונה מצאו להם לפותיים בראש הר גריזים שהיו עובדין אותה וכו'. ועוד דהכא גרע טפי שהיא עומדת למעלה ראש מספר תורה שאין למעלה מקדושתו ומכוער הדבר ביותר.

דאתו לדמויי צורה ליוצרה ח"ו משום דאימתילא פנסת ישראל ליונה שצאמר כנפי יונה וכו'. ואף במקום דרבים ניהו בכהאי גוונא שעומד במקום קדושה.

חיישינן לחשדא טפי. וראיה מההיא דר"ג שהיו לו בעלייתו וכו'.

ולמה לא קבעם לצורות לבנות בבית מדרשו. שהוא מקום בית דינו ולשם מתפנסים עדי החודש להעיד.

אלא ודאי שבבית מדרשו הוא מקום קדושה. ובנדאי שם מתפללין כדאמרינן בברכות דף ח' רבי אמי ורבי אסי לא הוו מצלו אלא ביני עמודי היכא דהיו גרסי וכו'.

לכך קבעם בעלייתו מקום שאין בו קדושה. וכן ראיתי אחר פן להרב דברי יוסף סי' ח' וז"ל דאפילו פוסקים המתירים בשל רבים היינו דוקא במקום שאין בו קדושה פההיא דר"ג שהיו לו בעלייתו.

אבל בביהכ"נ שהוא מקום קדושה ומיוחד להתפלל לאלהינו שבשמים פשיטא ופשיטא דידו דחיישינן לחשדא טפי מבניחיד בביתו. והוא אנדרטי וכו' התם שאני דהוה שם באונס וכו'.

והביא ראיה ממ"ש הרא"ש בתשובה פלל ה' סי' ב' על מחצלת קטנה הנק' סיגאדא בלשון ערבי. שדרך שמעאלים להתפלל עליה, ויש בה כמו צורת משקל שחור.

דאָסר לתלומה בביהכ"נ פלל כ"ש בצד ההיכל עיי"ש ועיין לעיל סי' כ' מ"ש בעניויתין
פינצא בזה: ועיין להחת"ס חלק ו' תשובה ד' אודות שהעמידו צורת אדם בולטת על
מצבת קבר בר ישראל. שהשיב ו"ל שמצבת קבורת מתים דומה לביהכ"נ.

הואיל ורגילים להתפלל שם בעד החיים כנהוג. ולכן אסור להתפלל על קבר זה דנראה
פמשתנה לו וכמ"ש ר' אלקים וכו' ואעג"ב דברבים ליכא חשדא.

מ"מ מןעזר הדבר וכמ"ש ר' ירוחם עיי"ש. ועיין בתשובת ויאמר יצחק ו"ל א"ח סי'
יו"ד שציירו ע"ג ההיכל צורת עופות וכו'.

וכתב שראוי להחמיר ולאסור. בפרט פשהם ע"ג ההיכל שהוא כנגד המשתנים עיי"ש:
והשתא הקא שהאיר ה' עינינו בבורניה של הלכה זו נלכה נא לחקור אולי יש תקנה
להוציא מידי חשדא בפחת דמות הצורה.

פהיא טבעת דרב יהודה דאמר ליה שמואל. שיננא סמי עיניה דדין וכו' ופירש"י פחת
צורתו.

דמיירי נמי לאסור משום חשדא. אלא דצ"ע דמשמע מפירש"י דלא סגי ליה בסמיות
עין.

אלא עד שיפחות צורתו. ולכאורה קשה דהא מתניתין לקמן קתני בפ' רבי ישמעאל כיצד
מבטלה.

קטע ראש אונה ראש חוטמה. ראש אצבעה.

פחסה אעפ"י שלא חסרה. ומפרש בגמרא שפחסה בפניה דהיינו שקלקל צורתה.

דמשמע דבאחת מפל אלה היא מתבטלת וא"כ פינו דסוגייה דשמעתא משמע דהיא צורת
אדם מי דחקו לרש"י ו"ל לפרש דלא סגי עד שיפחות צורתה הרי בסמיית עין הוא
מבטלה, דומיא דקטע ראש אונה וכו'.

ואפשר דרש"י ו"ל מפרש דאותה טבעת לאו צורת אדם היתה. אלא צורת אחד ממשמשי
מרום פגון חמה ולבנה וכו': וכמ"ש הר"ן ו"ל בפירוש ההלכה.

וסמי עיניה לאו דוקא. אלא פחוס צורתו קאמר.

וכ"כ הגאון חת"ס ו"ל בחלק ו' סי' ו' דנקטינן מהכא דסגי להוציא מידי חשדא. באחת
מפל אלה, או בקוטע אחד מראשי איבריה.

בצורת אדם וכינצא. או בפחת צורתה.

בצורת חמה ולבנה וכינצא. והבל"י הובא סביב הש"ע כתב דבעינן שיפחות באופן שיהא
ניכר ולא דמי לטבעת דר"י דאמר סמי עיניה שהוא קטן.

אבל בדבר גדול צריך לפחות החוטם פלוו שיהיה ניכר. וכתב עליו הרב חת"ס שם
דממתניתין הנ"ל דתנן ראש אוננו וכו'.

לא הוה תיובתא די"ל אין ה"נ לבטולי ע"ז סגי בכל שהוא ומ"מ להוציא מידי חשדא.
בעינן שיהיה ניכר לעין כל דאל"ה יחשדוהו.

אָבֵל מַה שְׁחִילֵק בֵּין צוּרָה גְדוּלָה לְקִטְנָה זֶה לֹא שְׁמַעֲנוּ. שְׁלֵא נִזְכַּר סְבָרָא זוּ בְּשׁוּם פּוֹסֵק רֵאשׁוֹן אוֹ אַחֲרוֹן.

רַק הוּא הַמוֹצֵיא סְבָרָא זוּ בְּלִי שׁוּם רְאִיָּה כָּלֵל עֵי"שׁ. וּמִסְקִנְתּוֹ הִיא דְּסִגֵּי בְּקוּטֵעַ רֵאשׁ קוּטְמוֹ.

וְהָבוּ דְלֵא לְהוֹסִיף לְהַחְמִיר לְפָחוֹת כָּל הַחֻטְּמִים וּלְפּוֹחֲסוֹ. דְּחוֹשֵׁשׁ לוֹ עוֹד מִחֻטְּאֵת נוֹתֵץ אָבֵן מִבִּיהַכּ"נ דְּאָסוּר.

כְּמוֹ נוֹתֵץ אָבֵן מִמְּזַבֵּחַ. כַּמ"שׁ בַּא"ח סִימָן קנ"ב עֵינֵן שָׁם: וּמִמּוֹצֵא דְּבָר אָנוּ לְמִידוּן לְגִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ.

דְּסִגֵּי לְפָחוֹת הַצּוּרָה הַזֹּאת בְּקִטְיַעַת רֵאשׁ אוֹ זָנָב אוֹ רֵאשׁ כְּנָף. אַף גְּרָאָה לְפִי קוּצ"ד דְּלֵא נֶאמְרוּ הַשְּׂעִיפוֹרִין הִלְלוּ דְרֵאשׁ אָזְנוֹ וְכו' אֲלֵא בְּמָקוֹם דְּלֵא אֶפְשָׁר לְהַסִּירָה לְגַמְרֵי דְּבִהְכִי מִתְקַלְקֵל אוֹתוֹ כְּלִי אַף הִכָּא דְּבָקֵל יְכוֹל הָאָנוּמֵן לְהַסִּירָה לְאוֹתָהּ צוּרָה וְלִקְבּוּעַ בְּמָקוֹמָהּ דְּבָר נְאוֹת לְמִלְאֵת חֲסָרוֹן הַנִּזְכָּר.

כְּנֻדָּאֵי הֵכִי עֲדִיף טְפֵי אִשְׁע"כ עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב בְּגִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ. לְהַסִּיר אוֹתָהּ צוּרָה וְאִין דְּבָר מְזִיק לְרִמּוּנִים.

וְלִקְבּוּעַ שָׁם כְּפִתּוֹר נְכַרַח וְכִינְצָא. וְאִם יִקְשָׁה לְנוּ מִחֻשְׁשׁ נוֹתֵץ אָבֵן וְכו'.

כִּינּוּן שְׁמִסִּירוֹ עַל מְנַת לְקְבּוּעַ בְּמָקוֹמוֹ דְּבָר נְאוֹת יוֹתֵר טוֹב מִן הֵרֵאשׁוֹן. אִין כָּאֵן בֵּית מִיחּוּשׁ כָּלֵל.

וְכַמ"שׁ שָׁם בְּהִגָּה דְּמִוֹתֵר לְסִתּוֹר עַל מְנַת לְבָנוֹת עֵי"שׁ. בְּרַם זְכוּר אוֹתוֹ הָאִישׁ לְטוֹב.

זְכָד טוֹב. בֶּן פּוֹרֵת יוֹס"ף מֵאִי"ר בֵּת עֵינֵן ס"ט.

דְּבִדְיָדָה הֵנָּה עוֹבְדָא. וְסָבֵר וְקָבֵל לְחַמְנוּת אֶפְשָׁר לֹא יִדְבַק בְּיָדֵינוּ שְׁמֵץ ע"ז ח"ו.

ה' יִשְׁמְרֵהוּ וְיַחְיֵהוּ יְאֻנְשֵׁר בְּאֶרֶץ. לְעַד לְעוֹלָם אָמֵן.

נְאֻם הַחוּ"פ בְּעִי"ת תְּמוּשְׁנַת יַע"א בְּשָׁנַת תְּר"נ"ו לְשׁוּנֵי צְדָקָתָהּ לְפ"ק וְאָנִי תְּפִלָּה יִגְחָנִי בְּמַעֲגָלֵי צְדָק לְאַמִּיתָהּ שֶׁל תּוֹרָה ע"ה מִסְעוּד הַפֶּהֶן ס"ט: סִימָן כֹּה קוּשְׁטָא קְאִי דְּדָבַשׁ שֶׁל עֲנָבִים שְׁעוֹשֵׂינֵן הַנּוֹצְרִים כְּאֶשֶׁר נִתְחַדַּשׁ בְּשָׁנָה הַזֹּאת.

לְדַעֲתֵי פְּשׁוּט כִּי הוּא אָסוּר בְּאַכִּילָה. בְּאֶשֶׁר שְׁתַּחֲלַת מַעֲשָׂהוּ הוּא כְּף שְׁדוּרְכִין הָעֲנָבִים וּמְמַשִּׁיכִין הֵינֵן צְלוּל מִן הַחֲרָצִים וְהַזָּיִם.

וְאַח"כּ נּוֹתֵנִין בּוֹ אֵיזָה תְּעַרְוֶבֶת סַם (Produit Chimique) שְׁיַעֲמִיד טַעַם מְתִיקוֹתוֹ בּוֹ וְלֹא יִהְיֶה תּוֹסֵס. וּמְבַשְׁלִין אוֹתוֹ עַד שְׁיִתְעַבֶּה וְיִהְיֶה נְמֻשָׁף כְּדָבַשׁ.

דְּנִמְצָא מִתַּחֲלָתוֹ הֵיזָה יֵינ גַּמּוּר וְנֶאֱסָר בְּמַגַּע נְכָרֵי כַּמ"שׁ מֶרֶן הַש"ע בְּסִי' קכ"ג סִי"ז דְּנִקְרָא יֵינ לְיֶאֱסָר בְּמַגַּע נְכָרֵי. מְשַׁעָה שְׁפִינָה הַחֲרָצִים וְהַזָּיִם וְהֵינֵן לְבִדּוֹ נְמֻשָׁף וְכו' וּמָה שְׁמְבַשְׁלִין אוֹתוֹ אַח"כּ אֵינּוּ מְפָקִיעַ מִמֶּנּוּ הָאִיסוּר שְׁבוּ: וְכֵן הוּא בְּתִשּׁוּבוֹת הָר"ן ז"ל סִי' ד' וְהִבִּיאוּ מֶרֶן ב"י ז"ל בִּי"ד סוֹס"י קכ"ג אַף לֹא הֶעֱתִיק תַּחֲלַת הַתְּשׁוּבָה הַזֵּה.

והרב ארץ החיים למהר"ח סתהון ז"ל העתיק רוב התשובה השנייה לעניינינו. וז"ל דהגם שאין שום צד היתר כלל לדבש שנעשה ע"י הנכרים שאוסר מגען בהנאה משום דנסוד. אבל על הדבש של ישמעלים יכולני ללמד עליו זכות. פיון שהישמעאלים אין יינם אוסר אלא בשתייה ולא בהנאה.

לפי שאינם עו"ז. ואין ביינם משום חשש אוסור נוסוד.

נמצא שאינו נאסר אלא משום חתנות. וכל שאוכל אותו בדרך שאין בו משום חתנות. אפשר שהוא מותר. והדבש אין בו משום חתנות דלא גרע מיין מבןשל דלית ביה משום חתנות כדאימא בפ' אין מעמידין וא"ת הרי פשהיה יין מתחלתו נאסר והיכי פקע אוסוריה משום דבשליה.

אף אני אומר שאפשר לדון להלכה. שהדבש מותר שאין עליו תורת יין.

ומתחלת דריכתו לקח נתפוננו. אבל למעשה אני אוסר וכו'.

ולפיכך ראוי לנהוג בו אוסור בדבש ופנרץ גדר ישכנו נחש עכ"ל. וכן פסק מרן ז"ל בש"ע שם סעיף כ"ו דבש של ישמעאלים אוסר ע"כ: הרי יצא הדבר מפונרש בתורתו של הר"ן ז"ל לאסור דבש של עממין באכילה.

נאפילו אינו אלא של ישמעאלים. וכפסק מרן ז"ל.

אלא דיש להסתפק אם יש צד להקל להסתחר בו. לפי מ"ש הטור ריש סימן קכ"ג משם רשב"ם שכתב בשם רש"י על שם הגאונים דבזמן הזה אין אוסור הנאה במגע של נכרי.

דנכרים בזמן הזה אין רגילים לנסוד לעפ"ם וכו'. ופסקה מורם ז"ל בהג"ה עיי"ש.

דמעשה לפי"ז אף בדבש שעושין הנוצרים בזה"ז שנה דינו לדבש של ישמעאלים שאינו אוסר אלא באכילה ולא בהנאה. אף אחר העיון נראה שאין מקום להקל בו בסחורה, ועיין להרב בית יהודה במנהגים דף קט"ו ס"ז ד"ה נאגב וכו'.

דמתחלה על דעת קודשו עלתה. להביא סמוך לאלו המטילים מלאי לפיס האדומים ומלבישים המעות ביין וחולקים בריוח עפ"י סברת הרשב"א ז"ל שהביא הרב בהג"ה שם מטעם דעפ"ם הללו אינם עובדין עפ"ם אלא מנהג אבותיהם בידיהם ומגען אינו אוסר בהנאה וכו'.

אמנם רבו ז"ל הנה אוסר בנדון זה דשנתפוט. ואומר דגם מורנו הרב כמוהר"ר בנימין דוראן ז"ל הנה מקפיד הרבה על אנשים הללו שמתעסקים ברנוחים הללו.

והנה שונא לכל מי שמטפל להן וכיוצא בהן עכ"ל. דנראה מזה דלא קיי"ל פההיא סברא שכתב מור"ם ז"ל ואין חילוק בין נכרים שבזה"ז לאותן שהיו בזמן הש"ס.

וכדעת מרן ז"ל בריש סי' קכ"ג. דסתם יינם של נכרים אוסר בהנאה.

וה"ה למגען ביינן שלנו ואין חילוק להתיר בהנאה אלא ביינן של ישמעאלים וכמ"ש בסי' קכ"ד ס"ו פל עובד פוכבים שאינו עובד עפ"ם יינו אוסר בשתייה ומותר בהנאה וכו' דמירי בישמעאלי במבואר בהרמב"ם פי"א מהמ"א הלכה ז.

וכ"כ הרב ויאמי"ץ ז"ל סימן נ"ב ח"א אנו אין לנו אלא דברי מֶרֶן שֶקְבִּלְנו הוֹרְאוֹתָיו
וְאֵין לָנו לְזוֹז מִדְּבָרָיו. דְּדוֹקָא יִשְׁמַעְאֵלִים אֵינָם אוֹסְרִים בְּמַגָּע כ"א בְּשִׁתְיָהּ.

אָבֵל הַנוֹצְרִים אַף בּוֹמָה"ז אוֹסְרִים בְּהִנָּאָה לְדַעַת מֶרֶן. וְכֵן מְבֹאָר בַּתְּשׁב"ץ ח"א ס' י"ד
דְּאַף בּוֹמָה"ז מְגַעֵן אוֹסֵר בְּהִנָּאָה.

וְכֵן הוּא בְּשׁו"ת הַרְמ"ז ז"ל ס' מ"ט עיי"ש. וְעֵינֵינוּ מ"ע הָרַב וִיאַמִּי"ץ לְקַמֵּן ס' צ"ג
מְעַנְנוּ זֶה: גַּם אֵין מְקוֹם לְסַמְּוֹךְ עַל מ"ש הָרַב בֵּית יְהוּדָה שֶׁשְׁמַע מְפִי רַבּוֹ ז"ל.

דְּרַף הָרַמְ"א ז"ל בַּהֲג"ה לְהַקְלֵל הָרַבָּה בְּדִינֵי יי"נ וּבְדִינֵי רַבִּית. לְפִי שֶׁבְּמִקּוֹמָן הֵם גְּדִילִים
עִם הָעַפּוֹ"ם ע"כ.

וְלוֹמַר דְּגַם אָנוּ בְּדִין בְּעָרֵי אֶלְג'רִי דְּדָרִים עִם הַנוֹצְרִים. כֶּף יָפָה לָנו לִילָף בְּעַקְבוֹת
מור"ם ז"ל לְהַקְלֵל בְּהִנָּאָה בְּסִתְמֵם יינָם.

דְּלֹא הִיא. דְּכֵינָן דְּבַתֵּר הוֹרְאוֹתָיו דְּמֶרֶן ז"ל אֲזַלִּינוּ בֵּין לְהַקְלֵל בֵּין לְהַחְמִיר.

מַה יוֹשִׁיעֵנוּ זֶה מֵהַ שְׁדָרִים עִם הַנְּכָרִים שֶׁנִּבְּאוּ לְהַקְלֵל כְּדָרַף מור"ם ז"ל. וְאֵינָהוּ בְּדִידָהּ
וְאָנוּ בְּדִין וְכ"כ הָרַבְּאָרְץ הַחַיִּים ז"ל שֶׁם דְּבִשְׁאָר דִּינֵי יי"נ וְסִתְמֵם יינָם שֶׁל עַפּוֹ"ם שֶׁהַקְלֵל
מור"ם ז"ל בְּכַמָּה פְּרָטִים.

אֵין לָנו אֶלָּא דְּבָרֵי מֶרֶן ז"ל ע"כ. וְעֵינֵינוּ עֵיקְרֵי הַד"ט יו"ד כָּלֵל ט"ו אוֹת ב' מ"ש מִשֵּׁם
הָרַב חֲקָרֵי לֵב וְכו' עיי"ש.

נָאֵם הַחו"פ עי"ת תְּמֻנָּת יַע"א בְּשִׁנַּת הַתַּש"א לִיצִירָה וְצוֹר יִשְׂרָאֵל יִצְיָלְנוּ מִשְׁגִּיאוֹת
וְיִרְאָנוּ מִתּוֹרָתוֹ נִפְלְאוֹת. ע"ה מְסַעוֹד הַפֶּהן ס"ט: סִימָן כו שְׁאֵלָה, רָאָה זֶה חֲדָשׁ אָבֵק חֵלֵב
הַנְּקָרָא (Poudre de lait) הַבָּא מִעָרֵי אַמְרִיקָא שֶׁנִּרְאָה בְּחוּשׁ הַשֶּׁכֶּל שֶׁמִּתְחִילָה הַקִּפְיָאוּ
הַחֵלֵב וְהוֹצִיָּאוּ מִמֶּנּוּ נְסִיבֵי דְחֵלְבָא עַד שֶׁלֹּא נִשְׂאָר בּוֹ שׁוּם לְחֵלוּחִית שֶׁל מֵיִם, וְאַחַר כֵּן
נִטְחָן עַד אֲשֶׁר דַּק וְהִנֵּה לְאַבְקָא, וְנוֹתְנִין אוֹ בְּמֵיִם חֲמִין אוֹ עִם ק'אפ"י, וְרַבִּים שְׁתוּ גְמוּלֵי
מִחֵלֵב עֵתִיקֵי מִשְׁדָּיִם גַּם עוֹלָלִים בְּרִיאִים וְחוֹלִים.

וְטַעְמוֹ כְּטַעַם חֵלֵב דְּעֵלְמָא חֵלֵב הַפְּרוֹת בְּטַעְמוֹ וּמִשְׁוֹ. וְכֵן רֵאִיתִי וְנִתְּוֵן אֵל לְבִי לְעַמּוֹד
עַל דִּין זֶה לְדָרוֹשׁ וְלְתוֹר בְּסִפְרוֹ שֶׁל צְדִיקִים.

בְּדָרִים הַמְצֻנְדָּקִים. אֵי אֵיכָא לְמִיחָשׁ מִשׁוּם תְּעַרְוֹבַת חֵלֵב טָמֵא אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה בַּס"ד
כְּדִי לְעַמּוֹד עַל תְּכוּנַת דִּין זֶה.

נְעַמּוֹד תְּחִילָה עַל עֵנִין חֵלֵב שֶׁחֵלְבוֹ גוֹי וְאֵין יִשְׂרָאֵל רֹאֵהוּ שְׁאָסְרוּ רַז"ל בְּפָרֶק אֵין
מְעַמִּידִין דָּף ל"ה. אֵי מְדִינָא אוֹ מִשׁוּם גְּזִירָה.

וְנִפְקָא מִינָהּ דְּאֵי אַמְרֵינוּ מְדִינָא. אֵין לְאַסּוֹר אֶלָּא בְּמִקּוֹם שֶׁיֵּשׁ לְחוּשׁ לְתַעְרוֹבַת ח"ט.

וְהֵיכָא שְׂאִין מְקוֹם לְחוּשׁ לְתַעְרוֹבַת ח"ט אֵין לְאַסּוֹר. אָבֵל אֵי אַמְרֵינוּ מִשׁוּם גְּזִירָה.

אֶפְיָלוּ הֵיכָא שְׂאִין לְחוּשׁ לְתַעְרוֹבַת ח"ט אֶסּוֹר אֶטוּ הֵיכָא שֶׁיֵּשׁ לְחוּשׁ לְתַעְרוֹבַת כְּמוֹ
שֶׁגְּזָרוּ בְּגִבְיָהּ אֶפְיָלוּ הַעֲמִידוּהָ בְּעֵשְׂבִים כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם בַּפ"ג מַה' מ"א: וְהִנֵּה גִיחְזִי אָנוּ
מְדַקְמָהֲדָר הֵתָם בְּגִמְרָא לְמִיקָם עֲלֵה דְמִילְתָא לְנִסּוֹת אִם יֵשׁ בּוֹ תְּעַרְוֹבַת ח"ט.

משמע דמדינא נאָסר, דאיתא נשם עלה דמתגיתין דקתני ואלו דברים של עכו"ם אסורין וכו' חלב שח"ג ואין ישראל רואהו. וקאמר בגמ' למאי ניהוש ליה. אי משום איחלופי טהור חניך טמא ירוק. ואי משום איערובי. ניקום.

(פירש"י ניקום, יעמידנו ע"י קנבה לגבינה) דאמר מר חלב טהור עומד. ח"ט אינו עומד. ומשני אי דקא בעי ליה לגבינה ה"נ. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינוּ דְקָא בְּעֵי לִיה לְכַמְכָּא (פי' מאכל) וְהֵדֵר פְּרִיָּה וְנִישְׁקוּל מְנִיָּה קְלִי (פי' מעט) וְנִיקוּם.

ומשני פנין דבטהור נמי איכא נסיובי דלא קנימי. ליכא למיקם עלה דמילתא ע"כ. הרי דמיהדר לעשות נסיון לידע אם יש בו תערובת ח"ט ואי משום גזירה אסרוהו. למה ליה לש"ס למיהדר למיקם עלה דמילתא הא אפילו היכא דאפשר לבחון בנסיון שאין בו תערובת ח"ט אסור.

גזירה אטו היכא שיש בו תערובת. אלא ודאי מדינא נאָסר: אלא דלכאורה הן נסתר הוכחה זו ממ"ש המרדכי ז"ל אהא דאיתא נשם בדרף ט"ל ע"ב תנינא להא דת"ר יושב ישראל בצד עדרו של עכו"ם.

ועכו"ם חולב לו ומביא לו ואינו חושש, ופריה הש"ס היכי דמי. אי דליכא דבר טמא בעדרו פשיטא.

ואי דאיכא דבר טמא בעדרו. אמאי.

ומשני. לעולם דאיכא דבר טמא וכי קאי חזי ליה.

וכי יתיב לא חזי ליה מהו דתימא. פנין דיתבי לא חזי ליה ניהוש דילמא מייתי ומערב ביה קמ"ל פנין דאי קאי חזי ליה.

אירתומי מירתת ולא מיערב ע"כ. וכתב המרדכי ממאי דקאמר הש"ס אי דבר טמא פשיטא.

יש מוכיחין מפאן דאם ברור לנו דאין בהמה טמאה בעדרו. דמותר ליקח חלב מאותו עכו"ם.

אפילו אין ישראל רואהו. וטעות הוא בינדם.

דא"כ הי"ל להקשות אי דליכא דבר טמא בעדרו. למה לי ישראל יושב בצד עדרו ורואהו.

אלא הכי פירושו אי דליכא דבר טמא בעדרו. פשיטא דביושב בצד עדרו סגי משם רבינו בגימין מקנטבוריא וכ"כ הר"פ ז"ל בפסקיו דאפילו אין דבר טמא בעדרו.

יש להחמיר להיות הישראל נשם בתחילת החליבה פן יערב או ישם העכו"ם חלב טמא בכלי קודם שיבוא הישראל כדי להרפין המדה עכ"ל. הרי מוכח ממסקנת המרדכי ז"ל דאף במקום דליכא דבר טמא בעדרו צריה הישראל יושב בצד עדרו וכ"ש לדעת הר"פ

ז"ל שצריף הישראלי לראות החליבה וכ"כ הט"ז בס"ק ב' סי' קט"ו בדעת המרדכי דמשמע שצריף ראיה אפילו באין דב"ט ולא סגי ביושב לחוד.

מדובר המרדכי לשון ראיה עיי"ש. וכ"כ לקמן עוד סק"ד בסופו לענין הלכה נראה דיש להחמיר ולאסור אפילו דיעבד כל שאין רואה הישראלי תחילת החליבה.

אפילו באין שם דבר טמא ע"כ. וכ"כ הרב מטה הונתן ז"ל (בעהמ"ח או"ת כרו"פ) שבהבין בדעת המרדכי דאפילו ליכא דב"ט מ"מ אם אין הישראלי רואה אסור משום דלא פלוג רבנן עיי"ש.

והוא סביבות הש"ע אשילי רב רב: מיהו חזו"ן הרביתי להרדב"ז ז"ל בח"א סי' ע"ה שבהביא המרדכי הנז'. וכתב על קושיותו לדעת יש מוכיחין וכו'.

אי מהא לא איירי כלל דלא מצי לאקשוני הכי. דבעינן עומד בצד עדרו משום גילוי כמובן מדברי התוס' אבל אין ה"נ משום חשש חלב טמא לא חיישינן פיון שאין בעדרו דב"ט.

וכן העלה בכלל דמילתא דאם אין לחוש כלל לחלב טמא. אפילו שאינו יושב בצד העדר מותר משום שלא היתה גזירה כללית עיי"ש, שנהרא מדברי הרדב"ז ז"ל שגם הוא הבין בדעת המרדכי שדין חש"ג אסור משום גזירה כללית דל"פ רבנן.

אלא שהוא חלוק עליו בזה: האמנם הפר"ח ז"ל שם הביא תשובת הרדב"ז הנז' ומה שהקשה על המרדכי, וכתב עליו דלא נתפנון בכוננת המרדכי. שהוא ז"ל הבין שהמרדכי סבור דארץ במקום דליכא למיחש לתערובת כלל.

ארץ עפי"כ צריף ראית ישראל בכל גוונא משום לא פלוג. וליתא שזה היפך הגמרא דבליכא דב"ט בעדרו.

סגי ביושב ישראל בצד העדר אעפ"י שאינו רואה החליבה כלל, פי על פן כתב שלדעתו ז"ל המרדכי והרדב"ז ז"ל שוין בעיקר הדיון. וה"פ המרדכי יש מוכיחין מפאן וכו' דמותר ליקח חלב ממנו וכו' ולא חיישינן שמה הביא חלב טמא ממקום אחר ועירב עם זה.

והיינו דקא פריף בגמרא אי דליכא דבר טמא בעדרו. פשיטא.

ויושב בצד העדר דקתני לאו דווקא. דאנה"נ אף שפצא שחלב הגוי כבר מותר ליקח ממנו.

והכי דייק סיפא דקתני ואינו חושש. פלומר שאינו חושש שמה הביא מבחוץ ועירב ואי מיירי שיושב בצד העדר ומשמר שלא יביא הגוי חלב טמא מבחוץ.

תו מאי חששא איכא דקתני ואינו חושש. ועכ"ז כתב המרדכי שטעו.

דא"כ לא הו"ל לאקשוני פשיטא. שנהרא שלא יש קושיותא אלא שהדין פשוט.

ואדרבה הו"ל לאקשוני אמאי צריף שיהיה הישראלי יושב בצד העדר ומשמר אף שאינו עומד שם כלל, מותר לקנות מהגוי אע"כ דעכ"פ צריף שיהא הישראלי עומד בצד העדר לשמור שלא יביא ח"ט מבחוץ ועירב.

וְזֶה דְּוֹקָא בְּעִיר דְּשְׂכִיחַ בְּהַ דְּבַר טְמָא. אַף שְׂלֵא יֵשׁ דַּב"ט בְּאוֹתוֹ עֲדָר שְׁלֹקַח מְמַנּוּ חֵלֶב.
אַבְל בְּעִיר אַחַת דְּלֵא שְׂכִיחַ כָּלֵל דְּבַר טְמָא. שְׁזֵהוּ מַה שְׁנִשְׂאֵל עָלָיו הֶרְדֵּב"ז אַף לְדַעַת
הַמְרָדְכִי מְוֹתֵר לְקִנּוּת מִן הַגּוֹי.

שְׁהָרִי אֵין לְחוּשׁ לְדְבַר טְמָא. וְדִלֵּא כְּמוֹ שְׁהִבִּין הוּא ז"ל דְּפִלִּיג הַמְרָדְכִי בְּהָא דְּלִיתָא.
גַּם תְּשׁוּבַת רִשׁ"י שְׁהִבִּיא הַש"ד וְז"ל חֵלֶב שְׁחֵלְבוּ גּוֹי וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֵהוּ. אֲפִילוּ אֵין
בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּדִיר, אָסוּר.

דְּלֵא לִיפּוּק מִנְיָה חֲנוּכָּא וּפְנִירָא גְדֵר יִשְׁכְּנוּ נְחֹשׁ. כ"פ רִשׁ"י עַכ"ל.
הָכִי מִתְפָּרְשָׁא דְּשְׂכִיחַ דְּבַר טְמָא בְּאוֹתוֹ הָעִיר אַף דְּאֵין בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּדִיר אָסוּר. וְזֵהוּ
שְׁפַתְבּ דְּלֵא לִיפּוּק מִנְיָה חֲנוּכָּא.

כְּלוּמַר שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁיִבִיא חֵלֶב טְמָא מְעַדָּר אַחַר שְׁבַעֵיר וַיַּעֲרֵב הָא לֵא"ה פְּשִׁטָּא דְּשָׂרִי.
גַּם עַל הַט"ז כְּתִב שְׂלֵא הִבִּין כְּוֹנֵת הַמְרָדְכִי עַל בְּוִרְיָה עֵי"ש דְּבַק"ו בְּאַרְיִכוֹת: וְסִינִים
בְּכָלֵל הָעוֹלָה דְּבַעֵיר שְׂלֵא נִמְצָה שֶׁם חֵלֶב טְמָא מְוֹתֵר לְקִנּוּת מְהַעֲפוּ"ם חֵלֶב שְׁחֵלְבוּ בְּלֵא
רֵאִיתָ יִשְׂרָאֵל כָּלֵל.

וְכֵן הַמְנַהֵג פְּשׁוּט בִּאֲמִשְׁטֵרד"ם. אַבְל בְּעִיר שְׁנִמְצָה שֶׁם חֵלֶב טְמָא.
אַף שְׂאֵין לְאוֹתוֹ עַפּו"ם שְׁקוּנָה מְמַנּוּ דַּב"ט בְּעֲדָרוֹ מ"מ צָרִיף לְרֵאוֹת קוֹנָדִם הַחֲלִיבָה בְּפִנְיָ
אוּלַי הַנִּיחַ שֶׁם ח"ט. וְגַם צָרִיף לְרֵאוֹת כָּל הַחֲלִיבָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף.
אוּ בְּעוֹמֵד שֶׁם בְּצַד הָעֲדָר בְּאִנְפּוֹן שְׂלֵא יוּכַל לִילֵף לְמָקוֹם אַחַר לְהִבִּיא ח"ט לְעָרְבוּ עִם זֶה
הָא לֵאוּ הָכִי אֲפִילוּ בְּדִיעֵבַד אָסוּר ע"כ: וְכֵן הוֹכִיחַ הַפְּרִי תִנְיָאֵר מִש"ס הַנ"ל וּמִדְּבַרֵי
הַרְמְב"ם וְהַרְשָׁב"א ז"ל דְּאֵין אִיסוּר חֵלֶב אֲלֵא לְחַשְׁשַׁת תַּעֲרוּבָת וּבִלֵּא"ה לֵא.
עֵי"ש.

אַלֵּא שְׁהוּא ז"ל מְסַתְּמִיּוֹת דְּבָרָיו נִרְאָה דְּחִלּוּק עַל הַפֶּר"ח הַנּוֹז"ל דְּסִל"מ דְּאֵף אִם אֵין
בְּעִיר אַחַת בְּהֵמָה טְמֵאָה. חִיּוּשֵׁינּוּ שְׂמָא בָּא לוֹ חֵלֶב טְמָא מְמָקוֹם אַחַר.
וּמַה גַּם לְמֵאֵי דְּאָמוּר רַבָּנָן חֵלֶב טְמָא אֵינוֹ נִקְפָּא. וּמְצִי לְשִׁהוּי כְּמָה יָמִים וַיִּשְׂאֵר חֵלֶב
כְּמוֹת שְׁהוּא.

וְאֵין מְוֹתֵר לְחֵלֶב שְׁחֵלְבוּ גּוֹי. אֲלֵא א"כ יִשְׂרָאֵל רוֹאֵה הַחֲלִיבָה.
אוּ אֵין דַּב"ט בְּעֲדָרוֹ וַיּוֹשֵׁב יִשְׂרָאֵל בְּצַד הָעֲדָר לְשִׁמּוֹר שְׂלֵא יִבִּיא מִבְּחוּץ. וְכָתִב לְעַנְיָן
דִּינָא בְּמָקוֹמוֹת שְׁחֵלֶב טְמָא נִמְכָּר בְּדָמִים יְקָרִים לְשָׂרִיָּהֶם וְגִדּוּלֵיהֶם מְוֹתֵר לְקִנּוּת מְהַגּוֹי
חֵלֶב הַגַּם שְׂלֵא רָאָה יִשְׂרָאֵל.

וְהַגַּם שְׁיֵשׁ לוֹ דַּב"ט בְּעֲדָרוֹ דְּבִנְדָאֵי לֵא מִיַּעֲרָבוּ לִיהּ אַבְל בְּמָקוֹם דְּלֵא הָוִי חֵלֶב טְמָא
בְּיֻקָּר אָסוּר. דְּהָא לֵא אֲשַׁפְּחוּ דְּאָסוּר מִטְעַם זִיוָף לְהַרְוִיחַ.

אַלֵּא מִטְעַם דְּלֵא קִפְדִי לְעַרוּבִיָּה עֵי"ש: וְהִנֵּה הִרְבַּ ז"ל הַפְּרִיז עַל מְדוּתָיו לְהַחְמִיר אַף
בְּעִיר דְּלֵא שְׂכִיחַ בְּהֵמָה טְמֵאָה. בְּחַשְׁשָׁה רַחוּקָה שְׁיִבּוּא לוֹ חֵלֶב טְמָא מִמְקוּ"א.

וכמו שנגזש הוא בעצמו ו"ל שכתב ו"ל ועל פיוצא בזה גזרו בחלב הגם שהוא חששא
רחוקה אסור ע"כ. דהאמת יורה דרכו דליכא למיחש ממ"נ אי משום זיוף להרנחה לאו
שוטה הוא גוי זה למיטרח בכדי לילף למקום אחר רחוק פמה מילין פדי להביא ח"ט
לערב בחלב טהור.

ויצא שפרו בהפסדו. ואי מו"יף להכשיל את ישראל.

הא פסק מרן הש"ע סי' קי"ח סעיף יו"ד דלא חיישינן שמא החליף הגוי להכשיל את
ישראל. בדבר שאין לו בו הנאה עיי"ש ואעפ"י שכתב הרב ו"ל בדבריו דלא אשפחן
דאסור מטעם זיופי להרויח אלא מטעם דלא קפדי לערובי.

אין זה אלא במקום דשכיח חלב טמא ומצוי להם בכל עת. אבל במציאות זה להטריח
עצמו להביא לו ממקום אחר.

זה לא אשפחן. פי עפ"י דעתי הקצרה אין דברי הרב ו"ל אמורים כ"א בפפרים הסמוכים
זה לזה מהלף שעה אחת.

שאף אם אין בהמה טמאה בפפר זה קרוב הדבר שייביאו לו מפפר אחר הסמוך לו או
רחוק מעט משא"כ במציאות שאין בהמה טמאה במדינה אחת עם כל סביבותיה. ליכא
למיחש שייביא ממדינה אחרת רחוקה פמה פפרסאות ויערב וכמ"ש הפר"ח ו"ל כנז"ל:
וכ"כ הרב חוט המשולש בטור הרא' סי' ל"ב שבארץ אלג'איר יע"א חלב שחלבו גוי
מותר אף אף אם אין ישראל רואה החליבה.

משום שבארץ אלג'איר גמלים מניקות נעדרים משם שטבע הארץ הזאת אינו מגדל
גמלים לתולדה כמו שהוא ידוע אצלם. ואולם כל זה בחלב הפא מהעיר עצמה או
מהדירים הקרובים אליה שאין מצוי בהם גמלים לחלב.

אבל לא מהפא מריחוק העיר המקום הנקרא "מתיגא". שיש לחוש שמא ימצא שמה
חלב גמלים ע"כ.

הרי לה שאם גבול המדינה נעדר ממנה בהמה טמאה תו לא חיישינן למערובת חלב לכל
חלב שנחלב בארץ ההיא. וגם הרב חוה"מ הנז' קאי בשטיטת הפר"ח ו"ל שהוכיח גם הוא
מש"ס הנז' דחלב שח"ג ואין ישראל רואהו.

אם אין חשש למערובת ח"ט. מותר.

דלא אסרוהו משום גזירה כמו הגבינה. אלא איסורו הוא משום מערובת ח"ט ואי בטיל
טעמא בטיל איסורא עיי"ש.

וכ"כ הרב בית יהודה במנהגים בדיני מ"א אסורות ס"ט עיי"ש: הא קא חזינן אמבוהא
דספרי רבני ספרד ו"ל דספרי מרנן דאיסור חלב שח"ג ואין ישראל רואהו. אינו אסור
משום גזירה.

אלא מדינא. והיכא דליכא למיחש למערובת מותר.

ומעתה נהדר אפיו למיסבר דעת מרןהש"ע ז"ל בקא מילתא מאי קסבר מר, ונראה להוכיח מדברי ק"ו ז"ל דהוא נמי סל"מ. דאינו אסור אלא היכא דאיכא למיחש לתערובת.

מדקאמר מר הנה חולב בביתו וישאל ישראל יושב מבחוץ אם ידוע שאין לו דבר טמא בעדרו מותר. אפילו אין הישראל רואהו בפעם שהוא חולב ע"כ.

ואם הוא דסבירא ליה דאסור משום גזירה לא הו"ל להתיר היכא שאין ישראל רואהו. וכמו שהצריך מור"ם ז"ל בהג"ה להיות הישראל בתחילת החליבה וכמ"ש הפר"ת בדעת מור"ם ז"ל דאיסור חלב הוא משום גזירה.

אלא ודאי דסל"מ במקום שאין חשש תערובת גם בלא ראית ישראל מותר וכמו שהוכיח הפר"ח מסוגיניא דהש"ס מדקתני יושב בצד עדרו של גוי מכלל שאינו רואהו חולב. דמשמעין מהכא דלא אסרו חלב גוי אלא כשיש חשש תערובת חלב טמא.

דקא בדליכא דב"ט בעדרו התירו. אף שאינו רואהו חולב כלל לא יושב ולא עומד עיי"ש, והכא נמי שמעינן שפיר מדברי מרן ז"ל כמדובר.

ומה שכתב וישאל ישראל יושב מבחוץ שבראה מדברי קודשו דלא סגי בלא"ה סבר לה כמ"ש המרדכי וכמו שפירש הפר"ח פונת המרדכי דמייירי שיש באותה העיר בהמה טמאה אין בעדרו דב"ט.

משו"ה צריך שיהיה הישראל יושב מבחוץ ומשמר שלא יביא ח"ט ממקום אחר ויערב. אין ה"נ דבעיר דלא נשכיח דב"ט.

גם הוא מרן ז"ל מודה דשרי מכל מקום: מיהו יקשה עלינו ממ"ש מרן בכ"מ פ"ג מהמ"א הטו' בד"ה פתב הה"מ וכו' דחלב של גוי גזרו עליו ואסרוהו סתם וכו', דמשמע דאסרוהו משום גזירה. היכא מה שהוכחנו בדעתו ז"ל בש"ע.

ונראה דלא היא ואעתיק לשונו הטהור השייך לעניינינו וז"ל נ"ל דכשם שגזרו גזירה על הגבינה של עכו"ם. ומשו"ה אין לה שום תקנה.

דלמ"ד משום צחצוחי חלב. פשוטייטשנה הו"ל למישרי שפכר פלו צחצוחי חלב ובגמרא משמע דיטשנה נמי אסורה.

וטעמא משום דכיון דגזרו בה רבנן לא פליג במילתייהו וכן נמי אם בשלה עד שהלכו צחצוחי חלב שבה עדיין באיסורה עומדת. ה"נ חלב של גוים גזרו עליו ואסרוהו סתם משום חשש תערובת ח"ט, בכל גוונא אסרוהו ללוקחו מהם ולאכלו בשום ענין.

אפילו לעשות ממנו גבינה או חמאה ולבשלם עד שיכלו צחצוחי חלב שבהם. דלא פלוג רבנן בגזירתם ע"כ.

דכוונתו ז"ל לאפוקי דלא תימא מה שאסרו חז"ל חלב של עכו"ם במקום שיש חשש תערובת. אינו אלא אם רוצה לאכלו בעיניה פמות שהוא.

דאז יש בו חשש תערובת ח"ט. אבל אם עשה ממנו גבינה או חמאה ובשלם עד שכלו מהם צחצוחי חלב.

דליפא למיחש תו לתערוכת לא אסרו בזה. לזה קאמר מר שחלב של גוי נמי גזרו עליו
ואסרוהו סתם בין בעיניה בין ע"י שינוי דלא פלוג וכו'.

דומיניא דגבינה למ"ד דאסורה משום צחצוחי חלב וכו'. דלפי זה אתי שפיר תשובה על
דברי הה"מ.

דאיהו ו"ל סבר בדעת הרמב"ם שמונתר ליקח חלב מהעפוי"ם ולעשות ממנו גבינה או
חמאה ולבשלם עד שיכלו מהם צחצוחי חלב. ומרו ו"ל פתב עליו דסתם גזרו שלא ליקח
מהם חלב ולעשותו גבינה או חמאה פנ"ל.

אבל ליפא למימר דמ"ש וגזרו עליו סתם. היינו בין דאיפא חשש תערוכת ח"ט.

בין דליפא חשש תערוכת. שאין זו תשובה מעין דברי הה"מ דלא מיירי בהכי: תדע דנקט
טעם גזירת גבינה משום צחצוחי חלב ולא נקט טעם מפני שמעמידין אותה בקיבת גבילה.
שהוא שפתב הרמב"ם שם. אלא היינו טעמא דסל"מ דלהאי טעמא לא דמו גזירת חלב
לגזירת בגבינה.

דבגבינה אפילו העמידוה בעשבים אסורה כמ"ש הרמב"ם שם. וחלב ש"ג אינו אסור
אלא היפא שיש חשש תערוכת חלב טמא.

משו"ה נקט טעמא דמשום צחצוחי חלב שאפילו לאחר בישול אסור. וה"ה בחלב.

אף אוסר להביט במ"ש הגאון חת"ס ו"ל סי' ק"ז דהכ"מ פתב להדיא דחלב הוא דבר
הנאסר במינו. ואחר לחיכת עפר רגלי ק"ו לפי מה שכתבנו בעניויתין בכוננת מרן בכ"מ
אין מקום להלום בדבוק"ו דחלב נאסר במינו: ברם אפתי תקשי סוף סוף אם איתא דדעת
מרן ו"ל פן דלא נאסר חש"ג אלא במקום שיש חשש תערוכת א"כ הו"ל למישרי בכי
האי גוונא שפתב הה"מ בלוקח חלב מהעפוי"ם ועשה ממנו גבינה או חמאה ובשלם עד
שהלכו מהם צ"ח דתו ליפא למיחש לתערוכת חלב טמא י"ל דכיון שנאסר החלב במקום
שיש חשש תערוכת.

שוב אין לו תקנה ע"י קפיאה ובישול וכמ"ש הרשב"א ו"ל בת"ה הקצר שאעתיק דבריו
לקמן בסמוך, דמרן ו"ל בכ"מ אזיל בשיטתיה וכמ"ש נמי בב"י שם: איברא דאעיקרא
דדינא פירקא. דלפי דברי הרשב"א הנז' ומרן ו"ל ש"ג אין לו תקנה הם נגד סוגיית
הש"ס שהבאנו לעיל דקאמר אי בעי ליה לגבינה הקא נמי.

דנראה שאם רוצה לעשותו גבינה הנה מותר ולפי דעת הרשב"א ומרן ו"ל הרי אין לו
תקנה לא לגבינה ולא לחמאה ואף לפי המסקנא דקאמר השתא דאיתת להכי בגבינה נמי
איפא דקאי ביני אטפי.

דמשמע דליפא איסורא בגבינה אלא משום צחצוחי חלב דקאי ביני אטפי. הא ליפא צ"ח
מותר בגבינה.

ואי משום הא הרי מצינו תקנה לזה כמ"ש הרמב"ם שם הט"ז בחמאה הנלקחת מן
העפוי"ם שיכול לבשלה עד שיכלו צ"ח ומותרת. וה"ה והוא הטעם נמי בגבינה שיכול
לבשלה עד שיכלו צ"ח ומותר.

וילפי דברי הרשב"ם ומרן ז"ל דבכהאי גוונא ל"מ לה ביטול. ונראה ליישב עפ"י מ"מ
הה"מ נשם.

דלדעת הרמב"ם וישאר גאונים ז"ל בדין איסורי מאכלי עכו"ם לא תקמירו בהם יותר
מדם וקלב. ובכולם הולכין בהם אחר נתינת טעם.

חויז מן הגבינה שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה ודבר המעמיד לא בטיל. וכמבואר
בדברי הרמב"ם נשם הי"ג וט"ו וט"ז.

אבל לדעת הרמב"ם והרשב"א ז"ל אין הולכין באיסורין אלו של עכו"ם אחר נתינת טעם
דחכמים ז"ל רצו להרחיק מאכליהם ולא אמרו שיהיה חשש בנ"ט בדוקא עיי"ש. ומעתה
בין תבין את אשר לפניה דעת הרשב"א ז"ל.

דהכי מפרש הסוגיא דלמסקנא דקאמר השתא דאתית להכי וכו' משמע דלא קאי תי' א'
ואף לגבינה נמי אסור: משום צ"ח דקאי בין הגומות ונמצא שחלב שלקחו מהעכו"ם
לעולם אין לו תקנה.

מאי איכא למימר דבגבינה אית לה תקנתא בביטול. זה לא מהני.

שהרי טעם הביטול הוא משום ביטול. וכמ"ש הרמב"ם בדין ביטול התמאה.

שא"ת נתערבו עמה צחצוחי חלב ונתבטלו. פולן בטלו במיעוטן ע"כ וזה אינו לדעת
הרשב"א דסל"מ שאין הולכין באיסורי מאכלי עכו"ם אחר נתינת טעם.

ונהו שכתב בת"ה הקצר בית ג' שער ו' שטעם הגבינה ש"ג שאסורה. א' מן הטעמים
שמערבין בה ח"ט ואעפ"י שח"ט אינו עומד.

אפילו כן יש לחוש שמא נשאר מן החלב הטמא בתוך נקבי הגבינה. והתמאה שלקחו
אסורה ג"כ מטעם זה.

ואפילו בשללו אותה אסורה. ואין אומרים ביצוע שהלכו צחצוחי חלב טמא שבה.

שאם אתה אומר כן. אף חלב שחלבו גוי שאסרו מפני תערובת ח"ט.

הא מותר לגבן ממנו גבינה או לעשות ממנו תמאה ויבשל עד כדי שילכו צחצוחי ח"ט
באומד. אלא מפאן אתה למד שאין להם תקנה לעולם.

לפי שכל הדברים האלו הלכו בהן לחומרא להתרחק מאיסורי גוים. ומי שהתיר התמאה
לאחר ביטול לא נראו דבריו עכ"ל.

הנה רואה בדעת הרשב"א ז"ל דטעם מה שכתב דל"מ ביטול לתמאה וגבינה שנעשית
מחש"ג. הוא משום שהקמירו באיסורי גוים דלא בטלי בנ"ט פשאר איסורין והוא עצמו
ז"ל שהקשה על הרמב"ם בדין ביטול תמאה שכתב הה"מ נשם הלכה ט"ז: והה"מ ז"ל
סבר בדעת הרמב"ם דהכי מפרש הסוגיא דלתירוץ א' דאי בעי לגבינה הכי נמי מוכח
שפיר שיש תקנה לחלב שח"ג לעשותו גבינה.

ואף לפי המסקנא דלגבינה נמי אסור משום דקאי ביני אטפי היינו משום דלא שינה ביה ביטול כמ"ש הה"מ בדעת הגאונים לפי שאינה מתערכת עם הקום. אבל אם בשלה עד שהלכו צחצוחי חלב שבה מותר.

וכמ"ש פל זה בהדיא שם עיי"ש: ומרן ז"ל בכ"מ שהקשה על הה"מ בדין חש"ג דלית ליה תקנתא. סבר לה פהרש"פ"א בהדיא ופליג עליה בהדיא דלענין חלב שח"ג סבר פהרש"פ"א שאין לו תקנה בקפיאה ובישול.

אבל פנותיה ולא מטעמיה. דלהרשב"א משום דלא בטיל בבישול כנו'.

ולמרן ז"ל אף דס"ל דבטיל בבישול כמ"ש בענין חמאה שלקחה מהגוי. שפירש דעת הרמב"ם שכתב שם בחמאה שאם תאמר נתערבו עמו ונתבטלו פולן בטלו במיעוטן.

דה"ק אם בשלה עד שהלכו צ"ח פלומר שניתכו ע"י בישול מותרת וא"ת מי מודיענו שהלכו שמה עדיין ישנם שם ומה שאינם נראים.

מפני שנתבטלו ונתערבו עם החמאה. תשובתך דאפילו את"ל פן מותרת היא, שהרי פיון שפעורבין בה ואינם ניכרים בטלו במיעוטן ע"כ.

וכ"פ בש"ע שם דיכול לבשלה עד שילכו ממנה צ"ח ומותר. מ"מ לענין חש"ג כתב שגזרו עליו סתם בכל גוונא אף בבישול.

ופליג עליה בהדיא לענין חמאה שלקחה מהגוי דלהרשב"א לית ליה תקנה בבישול. ולמרן אית ליה תקנה בבישול.

וכמ"ש שם ז"ל מיהו היינו בלוקח החלב עצמו שבו נגזרה גזירה. אבל חמאת עכו"ם שלא מצינו שגזרו עליה למה תיאסר אם אין בה צ"ח עיי"ש: אלא דאפתי צריכין אנו למודע"י היכי קא מפרש מרן ז"ל הסוגיא לדעת הרמב"ם.

ונראה דהכי קא מפרש לה. דכינון דחזינו דקא מהדר תלמודא למיקם עלה דמילתא אם יש בו תערובת חלב.

ולא קאי עלה אכל צד. דאף לגירסת הש"ס שלפנינו דגריס איבע"א וכו' דלוישנא קמא אי בעי ליה לגבינה שפיר דמי.

מ"מ מרן ז"ל נקט פלישנא בתרא. דהכי דרכו בקודש דהרמב"ם ז"ל דפסיק פלישנא בתרא.

וא"כ מעתה שוב אין לו תקנה לחש"ג. דלגבינה אסור משום צ"ח דקאי ביני אטפי.

ולבישול גבינה נמי להתיר צ"ח שבה אסור דהו"ל מבטל איסור לכתחלה. דשאני חמאה הנלקחת מהנכרים וכמ"ש שם בכ"מ.

דליכא בחמאה משום אין מבטלין איסור לכתחלה. דאיכא התם ספיקי טובא חדא דילמא לא היתה בה תערובת ח"ט קלל.

ואת"ל שנתערב. שמה לא נשאר ממנו בחמאה זו פלום.

ואת"ל ששאר. שמה פשנתבשל ניתך ע"י אש.

הילקף אין לאסור משום מבטל איסור ע"כ, משא"כ בחלב ש"ג שעשאו גבינה או חמאה וביא להכשירו ע"י בישול. הו"ל מבטל איסור לכתחלה.

דקא ליפא ספיקא, אלא ודאי איפא חלב של גוים שנאסר בגזרת חז"ל הגם דאיפא ספיקא לגבי תערובת ח"ט. וכשאתה מבטל הגבינה או החמאה להתיך צ"ח שפה.

הרי אתה מבטל איסור לכתחלה. דהשתא לפי"ז א"ש מ"ש מ"ן ו"ל דחלב ש"ג גזרו עליו ואסרוהו בכל גוונא וכו'.

דקשה שהרי לא מציינו בשום דוכתא בש"ס שגזרו עליו דאדרבה הש"ס מהדר אתקונינה. אלא ר"ל כינון דמסוגיניא זו מפני ש יוצא דלית לה תקנתא לא לגבינה ולא אף בבישול.

הוי כמו שגזרו עליו בהדיא ואסרוהו סתם. ודו"ק: הדרן לקמייא אתא שחזרנו על כל הצדדים אדעת מ"ן הש"ע ז"ל, ועלה בידינו שדעת קודשו ז"ל מספקת עם רבני ספרד ז"ל הנז' לעיל.

שחלב שח"ג אין ישראל רואהו. אינו נאסר בגזירה.

אלא מדינא. במקום שיש חשש תערובת ח"ט דוקא כמש"ל, ועיין להזכור"ל ח"א אות ח' וח"ג אות ח' שרמז לעיין להרב שיו"ר ברכה יו"ד סי' קט"ו אות א' דהביא דברי הפר"ח הנז' ושיש סיוע מדברי הרדב"ז ז"ל סי' ע"ה לדבריו וצ"ע להכנה"ג בתשובה סי' קט"ן.

ועוד מס' הזכרונות שהחמיר הרבה. ושהרב"ד סי' ג"ן השיג עליו.

תו הביא שראה בספר קטן שמו תשובת הגאונים ומעשה רב שבדי"ו הטיח דברים נגד התייר הגדול הפר"ח. וש"י ליה מאריה וכו'.

וכתב בענין דינא הגם שנכון להחמיר מ"מ יש לסברת הפר"ח מקום ופנים מסבירות וכן המנהג באר"ל עפ"י תשובת הרשב"ש סי' תקנ"ד דוכמ"ש הרב בית יהודה במנהגים. ושכ"כ מהר"ש דוראן בחוה"מ ש טור הד"א.

ואסיפא דמילתא מסיק השיו"ב ז"ל ולענין הלכה במקום שלא יש מנהג בעיר פשוט לכל להקל. יש להחמיר ודאי.

וכן פשוטה הוראה בכל גלילות טורקיא"ה וארץ הצבי עכ"ל. דשמעין שפיר ממה שיצא נגד המעורר על הפר"ט וגם הוראה פנים לדבריו בסמוכי"ן דרבנ"ן.

שנראה שגם הוא ז"ל דעתו מספקת שח"ג ואין ישראל רואהו ולא נאסר אלא מדינא במקום שיש חשש תערובת ח"ט. זולת במקום שלא נהגו להקל.

ואנן בדין המסתופפים בערי אלג'רי כפר העיד בגודלו הרב מוהר"ש דוראן ז"ל שם בחוה"מ דבערי אלג'יר ותלמסאן נוהגים היתר בחלב שח"ג ואיש"ר עיי"ש: ומעתה שהחייב ה' לנו בהלכה רוחת שדעת רבני ספרד ז"ל מספקת שח"ג ואיש"ר לא נאסר במקום שאין חשש תערובת ח"ט.

דהיינו במקום דלא שכיח בהמה טמאה כלל בעיר הדרן לדאתאן עלה לענין אבק חלב הבא מאמיריק"א שלפי מה שחקרתי ודרשתי ושאלתי את פי תושבי אמיריק"א והעידו שאין טבע הארץ ההיא לגדל גמלים מניקות.

מעֵתָּה אֵין פֶּאן בֵּית מִיחֻשׁ לְתַעֲרוֹכֵת ח"ט. שְׁפֹל עֵיקָר חֲשׁשׁ תַּעֲרוֹכֵת ח"ט אֵינוֹ אֶלָּא בְּחֵלֶב גְּמִלִים מְנִיקוֹת.

אָבֵל בְּחֵלֶב סוּסָיָא וְחִמּוּרְתָא אֵין לְחֻשׁ לְחֵלְבָם כִּי אֵין דְּרָךְ לְחֵלְבָם אוֹתָם. וְכַמ"ש הֶרֶב מוהר"ש דוֹרָאן ז"ל שֵׁם מִשָּׁם מ"ז הֶרֶשֶׁבֶץ ז"ל וְנ"ל שְׁלֹפֵי מַה שְׂאוּמְרִין שְׂאֵין חוֹלְבִין חִמּוּרְתוֹת וְסוּסִיּוֹת.

לְפִי שְׂיֵשׁ לָהֶם לְבַהֲמוֹת אֵלוֹ הַנְּחָלְבִים הַיִּזְק גְּדוֹל וְהֵם חֲסִים עַל בְּהֻמָּתָם. א"כ אֵין חוֹשֵׁשׁוֹן לָזֶה.

כְּדָאֻמְרִין בַּע"ז דַּכ"ב ע"ב גְּבִי הֶרְבַּעַת דְּעַפּו"ם חֲס על בְּהֻמָּתוֹ שְׁלֵא תִיעָקֵר וְכו'. אֶלְמָא כָּל שְׁהַעֲפּו"ם חֲס על בְּהֻמָּתוֹ לִיפָא לְמִיחֻשׁ לְאִיסוּרָא עַכ"ל.

וְהוֹסִיף עוֹד הֶרֶב הַמְּחַבֵּר ז"ל מְדִילֵיה טַעַם אַחַר שְׁלֵחֲלֹב חִמּוּרְתוֹת וְסוּסִיּוֹת הוּא לָהֶם דְּבַר נִמְאָס וְגַנּוֹת וְחֶרְפָּה. וְגַם יֵשׁ לָהֶם בְּזֵה נִיחּוּשׁ רַע לְעוֹשֵׂה זֶה.

א"כ אֵין לְחֻשׁ לְדְבַר הַזֶּה. עִי"ש וְנִמְצָא לְפִי זֶה בְּמִדִּינוֹת אִמְרִיק"א אֶף שְׁנִמְצָאִים שֵׁם חִמּוּרְתִית וְסוּסִיּוֹת אֵין לְחֻשׁ לְחֵלְבָם מְטַעְמִים שְׁפִתְבוֹ הֶרְבָּנִים הַנּו"ז וְנ"ל וְאֵין לְחֻשׁ אֶלָּא לְחֵלֶב גְּמִלִים.

וְהָרִי אֵין אֶרְצָם מְגַדֵּלֵת גְּמִלִים, וְאֵין לְתַמּוּהָ עַל זֶה שְׁהָרִי פֶתַב הֶרֶב הַנּו"ז שֵׁם שְׁבַגְבוֹל אֶרֶץ אֶלְגִּירִי אֵין טַבַּע הָאֶרֶץ הַהִיא לְגַדֵּל גְּמִלִים לְתוֹלְדָה כְּמוֹ שֶׁהוּא יָדוּעַ וְאָמְרוּ לוֹ הַיְשָׁמְעָאִים עִי"ש.

וְגַם הַגָּאוֹן חַת"ס ז"ל ס' ק"ז פֶתַב דְּבְמִדִּינוֹת אֶשְׁפְּנוֹ לָא שְׁכִיחֵי גְמִלִים עִי"ש. שְׁנִרְאָה מְפֹל זֶה שֶׁשְׁכָּל יִשְׁפּוֹט בְּצִדְקָא שְׁגְמִלִים מְנִיקוֹת לְתוֹלְדָתָם רְחוּק מְצִיאוֹתָם בְּכָל מִדִּינוֹת הָיִם.

רַק דְּוִקָא בְּאֶרֶץ עַרְבָה וְשִׁיחָה בֵּין יִשְׁמַעְאֵלִים שׁוֹכְנֵי אֶהְלֵי קַדְרָא שֵׁם הָיוּ וְשֵׁם נִמְצָאוּ, כְּמַרְעִיתָם וְיִשְׁבְּעוּ בְּמִדְּבָרוֹת וַיַּעֲרוֹת אֲשֶׁר לֹא כֵן בְּמִדִּינוֹת הַלְלוּ: וְאֶף אֲמַנָּם אִם יֵשׁ לְחֻשׁ שְׂיִמְצָאוּ שֵׁם גְּמִלִים.

מ"מ בְּכַחַא דְּהִיתִירָא קָאֵי. דְּלִיפָא לְמִיחֻשׁ לְתַעֲרוֹכֵת ח"ט פִּינּוֹן שְׁקַדָּם לְנוּ בְּמוֹנָח שְׂמַקְפִּיאֵין אֶת הַחֵלֶב תַּחֲלָה וְאַחֲרֵי כֵן נִטְחָן עַד אֲשֶׁר דַּק.

וְכַבֵּר פֶּתְבוֹ הַתּוֹס' בְּפֶרֶק א"מ שֵׁם דְּעַפּו"ם שְׁעוֹשֵׂה לְצוֹנְרָךְ גְּבִינָה. לִיפָא לְמִיחֻשׁ דִּילְמָא עֵרֶב בּוּ דְבַר טָמֵא פִּינּוֹן שְׂיִדְעַע שְׂאֵינוֹ עוֹמֵד עִי"ש וְכ"כ בַּהֲג"א יִשְׂרָאֵל שְׁהֵלְךָ לְכַפֵּר לְקַנּוֹת גְּבִינּוֹת וְאֵנוּ יוֹדְעִין שְׂדַעַת הַעַפּו"ם לְהַקְפִּיא כָּל הַחֵלֶב.

אֶפִּילוּ לֹא רָאָה יִשְׂרָאֵל הַחֲלִיבָה שְׂרִי עִי"ש, וְהִבִּיאוּ ב"י וּפְסָקוֹ מוֹר"ם בַּהֲגָה שֵׁם ס"ב. וְכַתֵּב הַפּר"ח ס"ק י"ט דְּאִיתָא בְּתַשׁוּבַת מְהַר"ם ז"ל דְּאֶפִּילוּ הָיָה לוֹ דְבַר טָמֵא בְּעֶדְרוֹ מוֹתֵר בְּדִיעֵבַד מֵהָאֵי טַעְמָא שְׂדַעַת הַעַפּו"ם לְהַקְפִּיא ע"כ.

וְא"כ ה"ה נְמִי הָכָא דְּאֻמְרִין פִּינּוֹן שְׂדַעַתָּם לְהַקְפִּיא הַחֵלֶב עַד שְׂיִתְיַבֵּשׁ. לִיפָא לְמִיחֻשׁ דִּילְמָא עֵרֶבּוּ בּוּ דְבַר טָמֵא דְּלָאוּ שׁוֹטִים נִינְהוּ בְּעֵלֵי מְלָאכָה זֹו לְעַרְב בּוּ חֵלֶב טָמֵא פִּינּוֹן שְׂיִדְעֵים שְׂאֵינוֹ עוֹמֵד כַּמ"ש הַתּוֹס'.

וְכַתַּב הַפֶּר"ת שֵׁם דְקִי"ל לְרַבֵּנּוּ דח"ט לְעוֹלָם אֵינוֹ נִקְפָּא וּמְצִי לְשִׁהוּי כַּמָּה יָמִים וַיִּשְׁאַר חֶלֶב כְּמוֹת שְׁהוּא: מִיְהוּ עכ"ז לֹא אֵינְפָרֵק מִחֻלְשָׁא. שְׁהָרִי גַם אִם אֲמַרְנוּ לְסִמּוּךְ עִפ"י סְבָרָא זֹו שְׂדַעַת הָעֶפּו"ם לְהִקְפִּיא.

לֹא הִתִּירוּ רַק בְּדִיעְבַד וְלֹא לְכַתְחֻלָּה. הָאֲמַנְם מְצִאתִי אֶת שְׁאֲהָבָה נִפְשֵׁי מ"ש הַפֶּר"ח שֵׁם ס"ק פְּתַב בְּעֵנֵי הַגְּבִינָה שְׁמַבִּיאִים לִירוּשָׁת"ו מִצַּפְת"ו.

וְהִיְהוּדִים אֲשֶׁר הוֹלְכִים לְשֵׁם לַעֲשׂוֹת הַגְּבִינָה. אֵינָם יְכוּלִים לְרֹאוֹת הַחֲלִיבָה.

וְעָלָה וְנִסְתַּפ"ק בְּזֶה אִם לֹוֹמֵר שְׁסוּמְכִים עַל דַּעַת ר"ת שְׁמַתִּיר כְּשְׂדַעַת הָעֶפּו"ם לְהִקְפִּיא וְכו' אֵין זֶה מְסַפִּיק לְהִתִּיר כ"א בְּדִיעְבַד אֲבָל לֹא לְכַתְחֻלָּה. וּמִסְקִנְתוֹ לְעֵנֵי דִינָא הוּא זֶה.

שְׁאֵם הָעֶפּו"ם בְּעֵלֵי הָעֶדָר הֵם עֲצָמָם עוֹשִׂים גְּבִינּוֹת לְצוֹרְכָם לְמַכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל אֲף שְׁהָעֶדָר גְּדוּל יִישׁ דְּבָר טָמֵא בְּעֶדָר פִּינּוֹן שְׁהִיְהוּדִים מְשִׁימִים הַקִּיבָה תוֹף הַחֶלֶב, יִישׁ לְהִתִּיר בְּפִשְׁטוֹת עִפ"י סְבָרַת הַתּוֹס' שְׁכַתְּבוּ שְׁאֵין הָעֶפּו"ם שׁוֹטִים לְעָרַב ח"ט שְׁאֵינוֹ נִקְפָּא בְּגִבְינּוֹת שְׁעוֹשִׂים לְצוֹרְכָם.

וְהָכִי קִי"ל. שְׁהָרִי עִפ"י סְבָרָא זֹו אָנוּ נוֹהֲגִין הִתִּיר בְּחֻמְאָה שְׁלֵהָם, אֲבָל אִם הִיְהוּדִים הַהוֹלְכִים לְשֵׁם עוֹשִׂים גְּבִינָה לְעֲצָמָם.

אִם יִישׁ דְּבָר טָמֵא בְּעֶדָר יִישׁ לְאַסּוֹר לְכַתְחֻלָּה. וּבְדִיעְבַד שְׁרִי בְּכָל גְּוֹנָא עִפ"י סְבָרַת ר"ת שְׁמַתִּיר כְּשִׁוִּדַע הָעֶפּו"ם שְׁהַקּוּנָה רוּצָה לְהִקְפִּיא.

שְׁאֵינוֹ מְעָרַב ח"ט עִי"ש. דְּהַשְׁתָּא עִפ"י חֲלִיּוֹק זֶה זְכִינוּ בְּדִין לֹוֹמֵר בְּגִדּוֹן שְׁלַפְנֵינוּ פִּינּוֹן שְׁבַעֲלֵי מְלֵאכָה עוֹשִׂים לְצוֹרְךָ עֲצָמָם לְמַכּוֹר עַל יָדָם לְכָל בְּאֵי שְׁעַר עִירָם.

יִישׁ לְהִתִּיר אֲף לְכַתְחֻלָּה. עִפ"י סְבָרַת הַתּוֹס' שְׁאֵינָם שׁוֹטִים לְעָרַב ח"ט שְׁאֵינוֹ נִקְפָּא.

דְּהָא לֹא אֶהְנוּ וְלֹא מִיְדֵי בְּמֵלְאכְתָּם: וְעִי"ש עוֹד בְּס"ק כ"א שְׁכַתְּבֵי לְהִתִּיר ג"כ עִפ"י הָאֲמוֹר בְּמִין מְקַפָּא שְׁעוֹשִׂין הַגּוֹיִם, דְּהֵינּוּ שְׁמַרְתִּיחִין הַחֶלֶב עַל הָאוֹר וְלוֹקְחִין הַקְּפִיאָה שְׁעַל פְּנֵי הַחֶלֶב וּמְשִׁימִים אוֹתוֹ בְּקַעֲרָה, וְכֵן חוֹזְרִים וּמְרַתִּיחִין עַד"ז.

וּמוֹכְרִין קַעֲרוֹת מְזָה. וְהוּא יָבֵשׁ שְׁאֵין בּוֹ אֲפִילוּ טִיפַת חֶלֶב.

וְנִקְרָא בְּלִשׁוֹן לַעֲזוֹ קִימ"א ש"ט"א. וְאֲף שְׁהֵרָא"ם ח"ב ס' כ"ז וְהֵרִיק"ש פְּתַבוּ לְאִיסוֹר.

אֲנִי אֵינִי מְסַפִּים עִמָּהֶם לְאִיסוֹר, מְפִנֵי שְׁאֵנִי מְקַוְבֵּל מְרַבּוּתִי הַפּוֹסְקִים שְׁלַפְנֵי לְהִתִּיר מְטַעֲמָא דְכַתְּיבְנָא פִּינּוֹן שְׁהַגּוֹי רוּצָה לְהִקְפִּיא הַחֶלֶב לַעֲשׂוֹת מְמַנּוֹ גְּבִינָה אוֹ לַעֲשׂוֹת זֶה הַקִּימָא"ק לְמָה יְעָרַב בּוֹ חֶלֶב טָמֵא בְּכַדִּי.

פִּינּוֹן שְׁאֵינוֹ עוֹמֵד וְנִקְפָּא. וְא"כ לְמָה נְאַסּוֹר אֶת הַמְּוֹתֵר מִן הַדִּין.

וְאֵיתָא בִּירוּש' שְׁאָסוֹר לְאַסּוֹר אֶת הַמְּוֹתֵר עִי"ש. כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הִרְחִיב ה' לָנוּ בְּהִלְכָה רוּנְחָת.

שְׁאֵין פֶּאֵן בֵּית מִיְחֻשׁ בְּאַבְק חֶלֶב הַנּוֹ אֲפִילוּ הִיכָא דְאֵיכָא לְמִיחֻשׁ דְּשְׁכִיחָא בְּהֵמָה שְׁאֵינָה טְהוֹרָה: שׁוֹב רְאִיתִי מ"ש הַגָּאוֹן רַבִּינוּ חִיד"א ז"ל בְּשׁו"ת חִיִּים שְׁאֵל ח"א סוּסִי מ"ג

בְּעֵינַי הַקַּיִמָּא "ק הַנּוֹז"ל. שֶׁהַכְּנֵה"ג כָּתַב שְׁמִנְהֶגֶם שְׁלֵא לְאָכְלוּ וְכֵן בְּעֵי"ק יְרוּשָׁת"ו אוֹסְרִים אוֹתוֹ.

וְכֵן הוֹרִי לְאֶסְרֵי הַרְבָּנִים הַקְּדֻמוֹנִים כַּמ"ש הֶרֶב מֵהַר"מ חָאגִ'יג' בְּתַחֲלַת שְׁו"ת הַלֵּק"ט וְכֵן מֵהַרִּיק"ש אֶסְרֵי מִשְׁם רַבּוֹתָיו וְכֵן רָאוּי לְנִהוּג וּדְלָא כַּהֲפַר"ח בְּזֵה ע"כ. מִיְהוּ כְּפָר כָּתַב הַפַּר"ח ז"ל שְׁאִילוֹ מִסְפִּים עִמָּהֶם לְאִסּוֹר וְכו' וְהִיא דְנִהוּג אִיקּוֹר נִהוּג.

וּמ"מ אֲנִי בְּדִידוֹן נִקְטִינֵי מִיְהִת וְהַקֵּל בְּנִדוֹן אֲבָק חֵלֶב הַנּוֹז עַפ"י סְבָרָא זֶה פִּינֵן שְׁהַגּוֹי רוּצָה לְהַקְפִּיא הַחֵלֶב לְמָה יַעֲרַב בּוֹ חֵלֶב טָמֵא בְּכַדִּי. פִּינֵן שְׁאִינוֹ עוֹמֵד וְנִקְפָּא וְכֵן נִמִּי צָדַד לְהַתִּיר הֶרֶב הַמְנִי"ח שָׁם בַּקַּיִמָּא"ק עַפ"י סְבָרָא זֶה.

כַּמ"ש הַפַּר"ח. אֲלֵא שְׁכַתְבֵּי יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א מִחְמִירִין.

וְהַמְבִּינֵי יְבִינֵי טַעַם הַמְּחִמִּירִין וְטַעַם הַמְּקַלִּין עֵי"ש. נִרְאֶה נִמּוֹ דְטַעַם הַמְּחִמִּירִין בַּקַּיִמָּא"ק הוּא.

כַּמ"ש הַמְנִי"ח שָׁם בְּשֵׁם מֵהַרִּיק"ש ז"ל וְז"ל וּמִרְבּוֹתֵי ז"ל קַבְּלֵתִי לְאִסּוֹר הַקַּיִמָּא"ק לְפִי שְׁאִי אֶפְשֶׁר לִיזְהַר שְׁתַּהֲיֶה יְבִישָׁה ע"כ וְרַמְזוֹ לְעֵינַי ג"כ בַּהֲרָא"ם ז"ל ח"ב ס' כו' שְׁכַתְבֵּי שֶׁהַר"פ ז"ל לֹא הִתִּיר אֲלֵא בְּחֻמָּאָה שְׁהִיא נִקְפִּית כְּמוֹ הַגְּבִינָה.

אֲבָל בְּמִקְפָּא זֶה שְׁאִינָה קַפִּיאָה גְּמוּרָה מֵאֵן לִימָא לֹן שְׁהַתִּירָה עֵי"ש דְמְכָל זֶה נִרְאֶה טַעַם הַמְּחִמִּירִין. מִשּׁוֹם לְחִלּוּחֵי חֵלֶב שְׁנִשְׁאָר בּוֹ.

וְחִיזִישֵׁינֵן שְׁמָא הוּא מִתְעַרְבֵת ח"ט. מִשָּׂא"כ בְּאֲבָק חֵלֶב דְעֶסְקִינֵן בִּיהַ דְכָל אָדָם חֲזוֹ בּוֹ. שְׁהוּא יְבִישׁ לְגַמְרֵי מְכָל וְכָל כְּקַמְחָא טְחִינָא בְּמִשּׁוֹשׁוֹ כו"ע מוֹדוֹ שְׁאִין לְהַחְמִיר. וְצוֹר יִשְׂרָאֵל יִצְיָלֵינוּ מִשְׁגִּיאוֹת.

וְיִרְאֲנוּ מִתּוֹרָתוֹ נִפְלְאוֹת. אֲמֵן נְאֻם הַצִּבְיָ' ע"ה מִסְעוֹד הַכֹּהֵן ס"ט: סִימָן זֶה נִדְרָשְׁתִּי לְאֶשֶׁר שְׁאָלוּ עַל דְבַר הַטְּמֵנֵת חֲמִין לְשִׁבֵת בְּתַנּוּר עֲבוּר שְׁיֵשׁ אִיזָה אֲנָשִׁים שְׁנַחֲשָׁדִים עַל מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, נְבִילָה וְטְרִיפָה וְכו' רַח"ל וְחוֹשְׁשָׁנוּ לָהֶם פֶּן יִטְמִינוּ גַם הֵם בְּקַדְוֵיָתָם מִבְּשַׁר הַמִּתְנוּעֵב הַהוּא.

וְיִאֶסְרֵי הַקְּדוּרוֹת הָאֲחֵרוֹת מִשּׁוֹם רִיחָא דְפִיטוּם: תְּשׁוּבָה. פְּשׁוּט הוּא שְׁאִין כָּאֵן בֵּית מִיחֻשׁ לְזֵה.

דְּעַד כָּאֵן לֹא נִחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים ז"ל קַמְאִי וּבְתַרְאִי בְּעֵינַי רִיחָא מִקְלָתָא אֲלֵא לְעֵינַי צָלִי. אֲבָל בְּבִישׁוֹל שְׁהֵאִסּוֹר וְהֵהִיתָר כָּל אֶחָד בְּקַדְוֵיָה בַפ"ע.

כו"ע מוֹדוֹ שְׁאִין כָּאֵן רִיחָא מִקְלָתָא וְלֹא כּוֹלָם. כְּמִבְּנֵי בְּטוֹר יו"ד ס' ק"ח וְכ"פ מֶרֶן ז"ל בַּש"ע שָׁם ס"ב בַּד"א לְצָלִי.

אֲבָל אִם בָּא לְבִשְׁלֵם בְּקַדְוֵיָה זֶה לְעַצְמוֹ וְזֶה לְעַצְמוֹ. אֶפְיָלוּ בְּתַנּוּר קָטָן וּפְיֵו סְתוּם מְוֹתָר. וְאֵעַפ"י שְׁפִי הַקְּדוּרוֹת מְגוֹלָה עַכ"ל וְיֵמָה גַם דְּהָכָא בְּדִין זֶה דְשְׁאִילָנָא. עֲלֵיהַ דְכּוֹלָהוּ לְמַעֲלִיּוֹתָא הָא אִיכָא דְהַתַּנּוּר גְּדוֹל וְגַם פִּי הַקְּדוּרוֹת מְכּוּסָה.

דָּאָתִי שְׁפִיר נָמִי גַם לַמ"ש מוֹר"ם ו"ל דְּבַעֲיָנוּ שְׁיָהָא הַתְּנוּר פְּתוּחַ קֶצֶת. אָבֵל אִם הוּא סְתוּם מְכַל הַצְּדָדִים כְּדָרְךָ שְׁמַטְמִינִים הַסְּמִין לְצַנְרָךְ שֶׁבֶת אוֹסְרִין אֶפְיָלוּ בְּדִיעֶבֶד אִם הָאִסוּר וְהִתְיַתֵּר מְגוּלִין ע"כ הֵכָא שְׁפִי הַקְּדִירוֹת מְכַנְסִין.

אִין אֲנָמֵר וְאִין דְּבָרִים דְּהִלְכָה רוֹנְסַת הִיא לְהִתְיַרְא וְאֶפְיָלוּ לְכַתְּחִילָה מוֹתֵר כְּדַמְשָׁמַע מְדַבְרֵי מְרָן ו"ל דְּקָאֵמֵר מֵר אִם בָּא לְבַשְׁלָם וְכו'. מוֹתֵר וְכו': אֵלָא דַּצ"ע לְפִי מ"ש הַמַּג"א ו"ל בַּאו"ח סִי תַמ"ח סַק"ד דֵּהֲאו"ה וּמַהֲרִי"ו ו"ל בְּחַמֵּין הַטְּמוּנִין לְשֶׁבֶת.

דְּדוּנְקָא אִם מְבַשְׁלִין בְּחוּל וְסוֹתְמִין הַתְּנוּר לְשַׁעָה אוֹ לְשִׁתִּים הוּא דְּהִתְיַרוּ בְּבִישׁוּל. מַשְׁא"כ בְּהַטְמָנָה לְשֶׁבֶת שְׁעוּמָד הַתְּנוּר סְתוּם זְמַן מְרַנְבָּה וְיֵשׁ עִי' זֶה רוּחַ חֲזָק דְּיֵשׁ לְהַחְמִיר.

וְאֶפְשָׁר דְּגַם לְזֶה נִתְפַּנּוּן מוֹר"ם ו"ל בַּמ"ש יו"ד סִי ק"א אָבֵל אִם הַתְּנוּר סְתוּם וְכו' כְּדָרְךָ שְׁמַטְמִינִים לְשֶׁבֶת וְכו' עֵינִין שָׁם וּבַמַּחְצ"ה שָׁם. וְנִרְאָה לּוֹמֵר דְּהֵכָא שְׁהַקְּדִירוֹת מְכַנְסוֹת בְּצַמִּיד פְּתִיל וְאִין מְקוּם פְּתוּחַ בְּהֵם אֶפְיָלוּ כָּל שְׁהוּא לְצֵאת הָרִיחַ גַּם הַאו"ה וּמַהֲרִי"ו ו"ל הַנָּז' מוֹדוּ שְׁאִין לְהַחְמִיר.

וְכַמ"ש הַמַּג"א בְּשֵׁם יֵשׁ"ש פַּג"ה שְׁאֵם הַתְּנוּר סְתוּם וְהַקְּדִירוֹת אִינוּ מְכַנְסֵה יָפָה שְׁיֵשׁ בּוֹ נִקְבַּ שְׁיִכּוּל לְפִטְם מְמַנּוּ לְחוּץ אִסוּר וְכו' דְּנִרְאָה פְּשׁוּט שְׁאֵם אִין בּוֹ אֶפְיָלוּ נִקְבַּ כָּל דְּהוּא שְׁרִי. וְעֵינִין לֵה מְגוּן הָאֵלֶף שָׁם סוּף או"ג שְׁפַתְבַּ עַל דְּבָרֵי הַמַּג"א הִלְלוּ וְז"ל בְּאַמַּת כְּבָר דְּיִיק הַב"י בִּיּו"ד סִי ק"ח דְּכָל שְׁהוּא בַּקְּדִירָה לֹא שְׁיִיךְ בִּיהַ רִיחָא מִיְלַתָּא.

דְּהַקְּדִירָה מְפַסְקַת כְּדָאִיתָא בְּש"ס שְׁצָלָאוּ בְּשִׁתֵּי קְדִירוֹת. הָרִי אֶפְיָלוּ צְלִי קְדֵר אִינוּ אִסוּר. בְּשִׁבִיל שְׁהַקְּדִירָה מְפַסְקַת, וְא"כ בְּחַמֵּין הַטְּמוּנִים שְׁהֵם בַּקְּדִירָה. אִין לְהַחְמִיר כְּלָל.

ע"כ וְכו' ה' אֵשׁל אֲבָרְהֵם שָׁם. וְכו' הַפַּר"ח דְּלִדְיָדוּן שְׁרִי אֶפְיָלוּ לְכַתְּחִילָה וְאֶפְיָלוּ בְּתְנוּר סְתוּם מְכַל הַצְּדָדִים.

כִּינּוּן שְׁהוּא בַּקְּדִירָה ע"כ וְה' יִרְאָנוּ גְּפִלְאוֹת מִתּוֹרָתוֹ. וְיִטַע בְּלַבְנוּ אֶהְבָּתוֹ וְיִרְאָתוֹ אַכִּי"ר גַּאֵם הַצַּב"י מְסַעוּד הַפְּהֵן ס"ט: סִימָן כַּח לְמַעַלַת הַחֲכָם הַמְּפָאָר הַא"ח נְפִשְׁנוּ.

עַץ פְּרִי עוֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ. תּוֹרָה יֵשׁ פָּאן יִרְאָה יֵשׁ פָּאן הֵן כָּל הַיְמָנוּ הֵדֵר הוּא כַּש"ת רַבִּי יֶצְחָק אֶלְמָאֵלִית נַר"ו יֵאִיר שְׁבַעֲתִים בְּרוּב עַז וְשָׁלוּם.

בַּעִי"ת תַּלְמִסָּאן יַע"א: חֲכָם נַהד"ר בַּקְּדֵשׁ. הַגִּיעֵנִי לְנִכּוֹן מְכַתְּבוֹ הַבְּהִיר וּבְתוֹכוֹ רְצוּף פֶּסֶק דִּין עַל מַה שְׁנִשְׁאָל מַעַכ"ת.

בְּחִבִּית שָׁל יֵין שְׁנִסְדָּקָה וְנַעֲשֶׂה בָּהּ נִקְבַּ. וְיִצְאָ הֵינּוּ דְרָךְ שָׁם.

וְלֹא הִיָּה שָׁם יִשְׂרָאֵל גְּדוּל לְהַצִּיל. וּבָא גוֹי אֶחָד מִן הַפּוֹעֲלִים וְהַנִּיחַ יָדוֹ עַל הַנִּקְבַּ וְעֵינֵיכֶם אֵת הֵינּוּ מְלַצָּאֵת עַד בָּא יִשְׂרָאֵל בְּעַל הַחֲבִית.

וּמַעַלְתוֹ הַשִּׁיב תְּשׁוּבָה עַל עַנְיָן זֶה לְדַמּוּתוֹ לְמַה שְׁפַסֵּק מְרָן הַש"ע סִי קכ"ד סכ"ג. חֲבִית שְׁהִיָּה נִקְבַּ בְּצַדָּה וְנִשְׁמַט הַפֶּקֶק וְהַנִּיחַ הַגּוֹי יָדוֹ בְּמְקוּם הַנִּקְבַּ כְּדִי שְׁלֹא יִצָּא הֵינּוּ.

כָּל הֵינּוּ שְׁמֵרָאשׁ הַחֲבִית עַד הַנִּקְבַּ אִסוּר בַּהֲנָאָה. וְשָׁמֵן הַנִּקְבַּ וּלְמַטָּה מוֹתֵר בַּהֲנָאָה וְאִסוּר בְּשִׁתְיָה ע"כ.

ומעלתו דן את הדין להתיר פולו בשתיקה פינו שהגוי בא להציל. מיקרי מגע גוי שלא בכונה דשרי בשתיקה.

וכמ"ש שם סעיף ז' שאם הנה איסורו בגלל נכרי שאינו עובד ע"ז שנגע בינו שלנו שלא בכונה וכו' הרי זה מותר בשתיקה ע"כ. וגם הביא פבודו סייעתא לדבריו מ"ש אשל אברהם שם.

והפ"ת סק"ו שהתירו בעובדא דכהאי גוונא עיי"ש ע"כ תוד"ק: וכשאני לעצמי מ"ה אני. אחר המח"ר.

תיוהא קא חזינא בדב"ק. שגראה שלא עיין כל צרכו בעומק הדין של בירור הלכה זו. שרי שבאת ממילא אתה מוכרע. דכיון שעל דעת ק"ו עלתה לדמות נדון שלפניו למאי דפסיק מרן ז"ל בחבית שנשמט הפקק והניח הגוי ידו וכו' הנה לה להתבונן במסקנא דמילתא שפסק.

שכל היין שמראש החבית עד הנקב אסור בהנאה וכו'. והיינו טעמא דכיון שהניח הגוי ידו וסתם הנקב.

מגע היין מלצאת, והו"ל פנוגע בכולו ואסור. כמ"ש הש"ך בשם הפוסקים.

ואעג"ב שהגוי הנה בא להציל והוי מגעו שלא בכונה עכ"ז אסור בהנאה. פינו שהוא עובד ע"ז פסתם נכרי דמייירי ביה הש"ע.

וקיי"ל שאם הנה נכרי שאינו עובד ע"ז פנדון שנשא עליו פבודו: דמסתמא הנה ישמעאלי. נחתינו דרגא ובמקום שהנה: אסור בהנאה ינהה מותר בהנאה ואסור בשתיקה מיתה: ואיך פבודו דן את הדין שיהנה פולו מותר בשתיקה.

אתמהא. דהניחא אם היתה החבית יושבת על שוליה דאז שייך שפיר לחלק פדין הש"ע דמייירי בהכי.

ומה: שמן הנקב ולמעלה שאסור בהנאה לדין הש"ע דמייירי בגוי עכו"ם. לפי שאילולי שהניח ידו על הנקב.

הנה יוצא כל היין שמראש החבית עד הנקב. השתא שהוא ישמעאלי נחתינו דרגא.

ויהנה מותר בהנאה ואסור בשתיקה. ומה שמן הנקב ולמטה שלא הנה יוצא אף שלא הניח הגוי ידו על הנקב.

ולכך אינו אסור כ"א בשתיקה משום ניצוק חבור. השתא יהנה מותר אף לדין הש"ע.

אבל השתא דמסתמא מייירי שהיתה מוטלת לארצה פדרף שמגלגלין את החביות. וכשאניקה באמצעיתה.

הנה יוצא כל היין שבחבית אילו לא הניח הגוי ידו על הנקב. אין לה דמיון ודין הש"ע בחבית שנשמט הפקק וכו'.

דהכא פולה פאחד אסור בהנאה אם הוא עו"ז. או אם הוא ישמעאלי אסורה בשתיקה ודין זה דמאי למ"ש רביהט"ו בשם הרא"ש ז"ל בתשובה וז"ל יין שיוצא דרך הנקב.

אם הניח הנקרי ידו על פי הנקב ועפב הינו מלצאת כל הינו שפנוד אסור ע"כ. ופי' הרב"י
בתי' אחרון דמ"ש ה"רא"ש ז"ל אסור היינו דאסור בהנאה דסתם נקב הנאד הוי פאלו
הוא בשוליו: נאפילו נקב באמצע.

עשוי לצאת כל הינו שבו דרף שם ע"כ. דר"ל שאילולי לא הניח הגוי ידו על הנקב הנה:
כל הינו יוצא.

והו"ל פנוגע בכולו. וכ"פ מרן הש"ע שם בסוף סכ"ג בדין מיניקת וכו' והכא נמי דכונתה:
מש.

אלא פינון שהוא גוי ישמעאלי אסור בשתייה מיהת ברם זאת קא קשיא לי מה שפתב מרן
הש"ע ז"ל בדין חבית שנושמת הפקק והניח הגוי ידו וכו'. שהינו שמן הנקב ולמעלה
אסור בהנאה.

לגבי דידי צריכה תלמוד דמאחר שהגוי בא להציל הינו יש הוכחה שלא פנון לנסף.
וכמ"ש רביהט"ו גבי מדד הינו או התיז צרעה וכן חבית שנסדקה לארפה וכו' שלא
נתפונן אלא למלאכתו וא"כ ה"נ שפא להציל לא נתפונן אלא למלאכתו ולמה יאסר
בהנאה אמנם מצאתי להרא"ש ז"ל בפ' ר"י דף ס' שהקשה פן וכתב שהראב"ד תירץ
דמיירי שהיו שם יהודים עומדים.

ואי לא דכונן לנסף אמאי קדים איהו. וכתב עליו דלא נהירא, דאימור למצוא חן או
להשתפר נתפונן ולא אסרינו ליה מספק.

ותירץ הוא ז"ל מדנפשיה. דמעיקרא לאו פירכא היא.

דאין לנו לדמות הטירדות זו לזו. אלא מה שמצינו בתלמוד שנה נקרא טירדא.

והצלת יין דהכא. לאו טירדא פולי האי ולא דמי למדידה ע"כ.

ועיין פלפלא חריפתא שם. והנה מצאנו ראינו למרן ז"ל דסל"מ כתי' הראב"ד ז"ל
דהצלת יין מיקרי טירדא שלא נתפונן לנסף.

וכמ"ש בסעף כ"ב חבית שנסדקה לארפה וקדם הגוי ונחבקה וכו' הרי זה מותר בהנאה.
ומבואר בב"י דהיינו טעמא משום דהו"ל מגע נכרי שלא בכוננת נוסף שהרי להציל הינו
נתפונן ע"כ.

וכ"כ הט"ז בדעת הש"ע, ומעתה הקושיא פדקאי קאי. מאי דעתייה דמרן ז"ל לאסרו גם
בהנאה פינון דטריד להציל.

ולכאורה הנה נראה לומר דמרן ז"ל סל"מ כתי' הראב"ד דמיירי שהיו שם יהודים
עומדים וכו'. וכמ"ש מור"ם שם ודוקא שהיה שם ישראל וכו' דמשמע שלא בא לחלוק
עליו אלא לפרש דבריו.

מדלא: פתבה בשם וי"א אף כד מעיינת שפיר אינו פן דאשכחן דמרן אינו מודה לחלוק
זה שפתב מור"ם שהרי כתב בב"י בענין מדדו בידו דאיפליגו ביה רבנאותא דהרא"ש
פסק כת"ק דרבי נתן דמדדו ביד מותר בהנאה.

וכ"פ הרשפ"א וכ"נ שהיא דעת הרמב"ד. ולדעת רש"י והרי"ף והרמב"ם אם מדדו ביד אסור בהנאה.

וסיים פיו דהרי"ף והרמב"ם ורש"י מסכימים לדעה אחת. הכי נקטינן עיי"ש בד"ה ומ"ש בין מדדו בידו וכו' וכ"פ שם בש"ע סעי"ט אם מדדו בקנה דמשמע דדוקא בקנה הוא דמותר בהנאה אבל אם מדדו ביד אסור בהנאה ומור"ם שם בהגה כתב וי"א שאפילו מדדו בידו אינו: אסור בהנאה ויש להקל במקום הפסד ע"כ.

ומעתה דעת לנבון נקל לעמוד על דעת מרן ז"ל בחילוק זה שכתב מור"ם ז"ל ודוקא שהיה שם ישראל וכו' דאתי שפיר דוקא לדעת מור"ם ז"ל דסבר פדעת האומרים אם מדדו ביד מותר בהנאה.

אמטו להכי יצא לו לחלק ולומר. שאם אין שם ישראל להציל מותר בהנאה דלא גרע ממדדו בידו.

אכן לדעת מרן ב"י דפסק דמדדו בידו אסור בהנאה. לדידיה ז"ל אין לחלק.

דאפילו אין שם ישראל להציל אסור פיו דנגע בידו. וכמ"ש הר"ן ז"ל בדעת הרי"ף שכן נגיעתגופו שהיא בכוננת נוגע אעפ"י שאינה בכוננת ניסוף אוסרת בהנאה עיי"ש.

וכן הוא בב"י בהדיא בענין חבית שנשמט הפקק וכו' שכתב על דברי הרשפ"א שמחלק דהא דעד ברזא אסור בהנאה היינו דוקא כשהיה שם ישראל וכו' וסיים ונראה דלהרי"ף והרמב"ם דאסרו בהנאה במדדו בידו.

אפשר דהכא נמי אפילו שאין שם ישראל שיקול להציל נמי אסרי בהנאה. פיו דנוגע בפיו בידו ממש.

הרי מבואר יוצא לנו דמרן ז"ל דפסק פשיטת הרי"ף והרמב"ם אינו מודה לחילוק זה שכתב מור"ם. ואין לנו לומר בדעת מרן ז"ל שאסור בהנאה היינו שמן הנקב ולמעלה.

אעג"ב שהגוי טריד בטירדא דהצלה. היינו טעמא משום דנגע בפיו בידו ממש פאמור והוא ברור: ופליא"ה דעת ממני מ"ש הש"ף ז"ל שם ס"ק ס"ה וז"ל כתב ב"י ואפשר דאפילו להאוסרים מדדו בידו בהנאה.

מודו הכא פיו דלא נגע בפיו עצמו עכ"ל והביאו הד"מ ע"כ. וחפשיתי ולא מצאתי בב"י שכתב פלשון הזה, ואדרבה הרי כתב בהדיא דלהרי"ף והרמב"ם דאסרי מדדו בידו, הכא נמי אעפ"י שפא להציל וכו' אף אחר העיון נראה לומר דנתפנון הש"ף למ"ש הב"י בלישנא בתרא לדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל ואפשר לחלק ביניהם כמ"ש לדעת הרמב"ם בקמה שהתיר מה שמן הנקב ולמטה בשתייה ע"כ דר"ל דלעיל כתב להקשות על דעת הרמב"ם שהתיר בשתייה מה שמן הנקב ולמטה והו"ל לאוסרו בשתייה משום חבור כמ"ש שם בפ"ב בסמוך דניצוק חבור.

וקשיא דידיה אדידיה. ות"י לדעת הרמב"ם דלא דמי.

דע"כ לא אמרינו ניצוק חבור. אלא בניצוק ליין הנאסר מחמת מגע ממש.

אָבֿל הָכָא דְלֵא נָאָסֿר יִינן זֶה שְׁלִמְעֵלָה מִן הַנְּקֵב מִחֻמַּת מַגֵּעַ מִמֵּשׁ אֵלָא מִפְּנֵי שְׁאִילוּלֵי שְׁהֵנִיחַ אֶצְבָּעוּ הָיָה יוֹצֵא פְּלוּ וְנִמְצָא פְּלוּ כְּבָא מִפְּחוּ. וְעוֹד דְּבַעֲבִידְתֵּיהּ טְרִיד לְהַצִּיל אֵת הַיִּינן.

אעג"ב דאָסרִינן ליה מִשׁוּם חוּמְרָא דִּינ"ג. מ"מ לֹא הִתְמִירוּ בְּנִיצוּק דִּידְנָה וְכוּ' עֵינ"ש.

על זֶה קָאָמֿר הָכָא אֶפְשָׁר לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם. דְּלֵא דְמִי לְמַדְדוּ בְּיָדוּ.

דְּשִׂאנֵי הֵתֵם דְּנָגַע בְּיָדוּ מִמֵּשׁ. מִשֵּׂא"כ הָכָא שְׁלֵא נָגַע בְּיִינן עֶצְמוּ.

אֵלָא שְׁהֵנִיחַ אֶצְבָּע וְעַכְבַּ הַיִּינן מְלַצָּאֵת. וְאִין פָּאן אֵלָא פָּחוּ, עַל זֶה נִתְפַּנּוֹן הַשְּׁ"ף וְכַתְּבֵי שֵׁב"י פֶּתַח פּוּ: אִף נִרְאָה דְּנִקְטִינן עֵיקָר פְּלִישְׁנָא קִמָּא.

מְדַכְּתַב בַּשְּׁ"ע סֵתֵם וְלֹא חִזְקָא פְּדַעַת הָרָאָב"ד, וְכֹן תְּפָסוּ כָּל הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל בְּפִשְׁטוּת פְּדַעַת מְרוּן ב"י לְשִׁיטַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם ז"ל עֵינן בַּט"ז ס"ק ל' וּל"א, וְכ"כ מֵהַרְלַב"ח ז"ל בְּתִשְׁבֻּה סִי' מ"א מַעֲשֵׂה בִיהוּדֵי אֶחָד שְׁרָצָה לְעִשׂוֹת יִינן מְצִימוּקִים וְשֵׁם אוֹתָם בְּתוֹךְ חֻבִּית מְלִיאָה מִיָּם.

וּבְלִיל שִׁבְתֵּי הַיִּינן שְׁפָחַבִּית הָיָה נִשְׁפָּף ע"י הָרִתִּיחָה. וְקָרְאוּ לְגוּיָה א' שְׁתַּנְעֵר הַחֻבִּית בְּמַקְל פְּדֵי שְׁלֵא יִשְׁפָּף.

וְכַתְּבֵי הֵרַב ז"ל לְהַשִּׁיב עַל זֶה. וְהוּא כְּבָר נוֹדַע מ"ש הַתּוֹסֵף בְּשֵׁם רִשְׁב"ם פֶּרֶק רִי' דָּף נ"ח דְּגוּיָם בְּזוֹה"ז לֹא עוֹע"ז הֵם וְכוּ'.

וּנְחַבֵּר לְזֶה מ"ש הָרִשְׁב"ם ז"ל בְּפִי"ג מֵהַמ"א דְּגוּי שְׂאִינּוּ עוֹע"ז כְּגוֹן יִשְׁמַעְאֵלִי שְׁנַגַּע בְּיִינן שְׁלָנוּ שְׁלֵא בְּכּוֹנְנָה. ה"ז מוֹתֵר בְּשִׁתְּיָה הָרִי כְּשֶׁנִּקְחָה הַשְּׁתִּי סְבָרוֹת הִלְלוּ.

אֶפְשָׁר לְהַתִּיר הַיִּינן בְּשִׁתְּיָה בְּגִדוֹן שְׁלִפְנֵינוּ. אִם נִגִּיעַת הַגּוּיָה בְּיִינן דֵּא הָיְתָה כ"א ע"י מַקְל.

דְּאִזְ אֶפְיִלוּ אִם הָיְתָה יוֹדַעַת בְּטִיב ע"א. פִּינּוֹן שְׁמַגְעָה שְׁלֵא בְּכּוֹנְנַת נִיסוּף.

אִינָה אוֹסְרַת כ"א בְּשִׁתְּיָה. וְהַשְּׁתָּא שְׂאֵנוּ מִחֻזִּיקִין אוֹתָהּ שְׂאִינָה יוֹדַעַת כְּסִבְרַת הָרִשְׁב"ם נְחַתִּינן דְּרָגָא וְנִתִּיר הַיִּינן אִף בְּשִׁתְּיָה.

אָבֿל אִם נִגְעָה הַגּוּיָה בְּיִינן בְּיָדָהּ. אִין לְהַתִּיר בְּשׁוּם פְּנִים בְּשִׁתְּיָה.

דְּאִם הַיִּינּוּ מִחֻזִּיקִין אוֹתָהּ בְּיוֹדַעַת בְּטִיב ע"ז. הַיִּינן הָיָה אָסוּר אֶפְיִלוּ בְּהִנְאָה.

וְהַשְּׁתָּא נְחַתִּינן דְּרָגָא וְנִתִּיר אוֹתוֹ בְּהִנְאָה וְלֹא בְּשִׁתְּיָה ע"כ וְכַתְּבֵי הַב"ח ז"ל שֵׁם ד"ה פֶּתַח הַמְּרָדְכִי וְכוּ' מ"ש הַמְּרַלְב"ח דְּדוֹנְקָא בְּמַגְעוּ ע"י ד"א שְׁרִי בְּשִׁתְּיָה. אָבֿל לֹא בְּנָגַע בְּיָדוּ.

לֹא פֶּתַח כֹּן אֵלָא לְשִׁיטַת הָרַמְב"ם דְּלֹא הִתִּיר בְּהִנְאָה אֵלָא בְּמַדְדוּ בְּקִנְיָה. אָבֿל בְּמַדְדוּ בְּיָדוּ אָסוּר אֶפְיִלוּ בְּהִנְאָה.

וְכֹן בְּחֻבִּיתָא דְּאִישְׁתְּמוּל בְּרִזָּא דְּאִידְרִי נְכָרִי וְאַנְחַ יָדִים עֵילוּנָהּ. דְּלִרְב אֶלְפֵס וּר"ח דְּפִסֵּק הַשְּׁ"ע כְּנוֹתְמִיָּהוּ דְּמָה שְׁלִמְעֵלָה מִן הַנְּקֵב אָסוּר בְּהִנְאָה.

א"כ בְּנְכָרִי בְּזוֹה"ז מוֹתֵר בְּהִנְאָה וְאָסוּר בְּשִׁתְּיָה. אָבֿל לְרוּב הַפּוֹסֵף דְּמַדְדוּ בְּיָד נְמִי מוֹתֵר בְּהִנְאָה אֶפְיִל בְּיוֹדַעַת בְּטִיב ע"ז.

וכן באנח ידיה על הנקב וכו' דבעבידתיה הוא דטריר להציל את היין. השפא נכרי בזה"ז
במודד ביד או אנח ידיה עילונה שרי אפילו בשתיה עיי"ש.

אשר עפ"י זה פסק מור"ם ז"ל בהגה סי"ט דיש להקל במקום הפסד במדדו בידו.
דבמלאכתו הוא עוסק.

לשיטת הראב"ד והרשב"א ז"ל דסברי מרנו דמדדו בידו נמי מותר בהנאה. והוא הדין
נמי בבא להציל את היין דבעבידתיה טריר ולא פנון ליגע מותר בהנאה.

ואם אינו יודע בטיב ע"ז פגון בזה"ז מותר אף בשתיה: אשר עפ"י האמור זכינו לאורה
זו תורה בבירור הלכה זו בדין גוי דטריר בטירדת הצלת יין ונגע בידו דבמחלוקת שנויה,
דלדעת מרן ז"ל לא הוי מגעו שלא בכוננה להתירו בהנאה אם הוא עוע"ז.

אלא דוקא אם לא נגע בידו. ולדעת מור"ם ז"ל אף אם נגע בידו שרי.

ונמצאת אומר דכל הנהו עובדי שפתבו רבני אשפנו ז"ל הלא המה הט"ז סי' קכ"ד ס"ק
כ"ד. והיז אפרים בשם הפמ"א.

והאשל אברהם. כוליהו בשיטת מור"ם ז"ל אזלי.

אף אנו בדין דבשפולי גלימיה דמרן ז"ל נקטינו. לא נפקא לן מהנהו עובדי לענון דינא
ולא מידי.

וכמ"ש פל האחרונים ז"ל דבדיני יי"נ וסתם יינם שהקיל מורם ז"ל בכמה פרטים. אין
לנו אלא דברי מרן ז"ל.

עיינן ארץ החיים למהר"ח סתהון ז"ל סי' קכ"ד ס"ג בסופו. וכ"כ הרב ויאמי"ץ ביו"ד
בדיני סת"י בכמה מקומות: הרי שו"ר לפניה מ"ש הרב ויאמי"ץ הנז' סי' נ"ה שם עובדא
הנה ביהודי שהיה מריק חבית של יין ע"י מיניקת הנק' קאניא"ה, וביני ביני קם מאצל
היין כדי לקבל חבית אחרת מיד הכתפים.

וכשהפך פניו נתמלא הפלי שהיה מקבל בו היין. והיתה שם משרתת גויה וסגרה
הקאניא"ה לבל ילך היין לאיבוד.

ובתשובתו ז"ל שקו"ט בענון זה אי מיקרי נגיעת עפ"ם שלא בכוננה ע"י ד"א. ומסקנתו
ז"ל לאוסרו בשתיה.

ממ"ש מרן הש"ע סעיף כ"ג לאסור בהניח הגוי ידו על המניקת. ומונע היין מלצאת.

שהכל היה יוצא ונגרר לילא ידו. דה"נ לולא סתימת הקאניא"ה היה יוצא כל היין.

והו"ל בבא מפחה ואסור בשתיה עיי"ש. הרי לה דמייירי הרב ז"ל בנדון זה שהגויה
שפתמה את הקאניא"ה באה להציל את היין שלא ילך לאיבוד.

והוי מגעה שלא בכוננה שלפי דעת מורם ז"ל מותר אף בשתיה. ואף עפ"י שכתב הש"ך
בדין מיניקת הנז' לדין מותר בהנאה דמשמע דבשתיה מיהת אסור, היינו בענון דמייירי
ביה הש"ע שנגע הגוי בכוננה.

אָבֵל בְּכֹה־ג שָׂבָא לְהַצִּיל דְּהוּי מִגְּעוֹ שְׁלֵא בְּכַוְנָה לְדִידְהוּ מוֹתֵר אָף בְּשִׁתְיָהּ. וּמִדָּאָסֵר לִיהַ קֵרֵב ז"ל בְּשִׁתְיָהּ.

נִרְאֶה דִּס"ל פְּדַעַת מָרְן ז"ל דְּבָבָא לְהַצִּיל וְנִגַּע בְּיָדוֹ בְּיַיִן אִם הוּא יִשְׁמַעְעָא לִי אָסוּר מִיְהַת בְּשִׁתְיָהּ. וְכִינּוֹן שְׁסֻתְמָה הַקְּנִיא"ה וְנִגְעָצֵר הַיַּיִן מִלְּצִאת הָהּ כְּבָא מִפְּתָהּ.

וְהוּי פְּאֵלוֹ נִגְעָה בְּכָל הַיַּיִן שְׁבִתְבִית: קוֹנֵצִי לְמַלְלִין דְּלִפִּי קוּצ"ד בְּנִדּוֹן זֶה דְּנִשְׂאֵל עָלָיו מִעַכ"ל לִפִּי דַעַת מָרְן ז"ל הוּא אָסוּר בְּשִׁתְיָהּ מִיְהַת. וְאֵהִימְנוּתָא דְּמָר סְמִיכְנָא לְעַיִן הַיֵּטֵב בְּשׁוּם שְׂכָל לְהַבִּין דְּבָר לְאֲשׁוּרוֹ וְלַעֲמוּד עַל מְקוּרוֹ.

וּבְצַפְיָתִי צַפִּיתִי לְהוֹדִיעַיְנִי אֵת אֲשֶׁר בְּלִבְבָךְ. אִם יֵשׁ מַה לְהַשִּׁיב הָרִי אֲזַנִּי עֲשׂוּיָהּ כְּאַפְרָקְסֵת.

וְתוֹרָה הִיא וְלִלְמוּד אֲנִי צָרִיךְ. וַיִּקְוֶבֶל הָאֲמַת מִמִּי שְׁאַמְרוּ.

וְעַיִנִי לְשִׁמְיָא נְטִלִית יְנַחֲנִי בְּמַעְגְלֵי צְדָק לְכוּיִן לְאַמְיָתָה שְׁל תוֹרָה אַכִּי"ר ע"ה מְסַעוּד הַפְּהֵן ס"ט: סִימָן כֹּט לְמַעַלֵּת חָכְם בְּחֻכְמָתוֹ וְכו' כַּקְּש"ת רַבִּי יִצְחָק אֶלְמָאֵלִיחַ נר"ו. בְּתַלְמוּסָאן יַע"א: יְדִיד עָלִיוֹן.

אֵת אֲשֶׁר נִדְרַתִּי אֲשַׁלְמָה לְהַצִּיעַ לְפָנֶיךָ מַה שְׁפַתְבִּיתִי בְּעַנְוִיתִי לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֶיךָ הַנְּעִימִים. הַתְּבוּנָתִי בְּהֵם.

מְרַאשֵׁן עַד סוּפּוֹן. וְהִנֵּה מִעַכ"ל עוֹד יָדוֹ נְטוּיָה לְהַעֲמִיד סְבָרְתוֹ בְּכַחַא דְּהַתִּירָא בְּעַנְיָן הַהוּא עוֹבְדָא דַּיָּין הַנְּזַפֵּר.

אֶלְיָבָא דְּמָרְן הַש"ע ז"ל אֶכֶן רְאִיתִי אַחְרֵי רוּאֵי שְׁעִירְבוּב דְּבָרִים שְׁנוֹ פְּאֵן בְּדְבָרִים שְׁלֵא נִיחְנוּ לְהַפְתֵּב. וְהַנְּנִי מְטָרִיחַ עַל עַצְמִי לְהַשִּׁיב עֲלֵיהֶם אַחַת אַחַת לִפִּי קֹט שְׁפָלִי בַּס"ד: זֶה יְצָא רַאשׁוֹנָה.

מ"ש מַעַלְתוֹ פִּי כְּשֶׁהוֹרִידוֹ הַחֲבִית הַיְתָה יוֹשְׁבֵת עַל שׁוּלְיָהּ וּבְזָה פְּרָחָה הַשְּׂגָתִי מַעַלְיָךְ וְכו'. זֹאת אֲשִׁיב פִּי גַם עִתָּה עַדִּינּוֹן הַשְּׂגָתִי בְּמַקּוּמָה עוֹמְדָת.

שְׁהַרִי גַם כְּשִׁיּוֹשְׁבֵת עַל שׁוּלְיָהּ פֶּסֶק מָרְן הַש"ע שְׁהַיַּיִן שְׁמַרְאֵשׁ הַחֲבִית עַד הַנְּקָב אָסוּר בְּהַנְּאָה אִם הוּא עַפּו"ם. וְהַשְּׂתָא שְׁהוּא יִשְׁמַעְעָא לִי נַחְתִּינּוֹן דְּרַגָּא וּמוֹתֵר בְּהַנְּאָה וְאָסוּר בְּשִׁתְיָהּ מִיְהַת.

וּמַעַלְתוֹ הַתִּיר כָּל הַחֲבִית בְּשִׁתְיָהּ, אֲתַמְהָא: עוֹד זֹאת פְּתַבְתָּ דְּלַעוֹלָם אֲמַרִינּוֹן כְּסָבְרַת הָרֵא"ש שְׁאִין לְדַמּוֹת הַטְּרָדוֹת זל"ז. וְלַחֲלַק יְצָאת בְּדְבָרֵי מָרְן ז"ל דְּהַסִּיק דִּס' כָּב' דְּנִסְדָּקָה לְאַרְכָּה הוּי טִירְדָא גְמוּרָה.

דְּחַס הַעַפּו"ם שְׁמָא יְצָא הַיַּיִן כְּלוֹ. מִשָּׂא"כ הַהִיא דִּס' כ"ג שְׁנַשְׂמַט הַפְּקָק לֹא הוּי טִירְדָא גְמוּרָה.

דְּאָף שְׁלֵא הַנִּיחַ הַעַפּו"ם יָדוֹ עַל הַנְּקָב. לֹא הָיָה יוֹצֵא כְּלוֹ לְחוּץ וְיִסְפֵּת לָךְ עוֹד לוֹמַר דְּהָרֵא"ש כְּהָרָאב"ד קֵאִי.

בַּמ"ש שְׁאִין הַטִּירְדוֹת שׁוֹוֹת. עַפ"י חִילּוּק זֶה שְׁאִם יֵשׁ יִשְׂרָאֵל לְהַצִּיל לֹא הוּי טִירְדָא.

ואם אין שם ישראל להציל הוי טירדא. ע"כ תנרף דבריה: ועמך הסליחה.

פי שגית ברואה. דמ"ש הרא"ש ז"ל שאין הטירדות שוות.

ביאר דבריו בהדיא, דלא מיקרי טירדא אלא מה שנמצא מפורש בהדיא בתלמוד פיעוין שם. אבל לא איתשיל לענון החילוקים הללו שכתב בבודו.

ובר מן דין הנה מעכ"ת תלי תניא בדלא תניא. במאי תלי דעת מרן הש"ע בדעת הרא"ש ודעת הרא"ש בדעת הראב"ד ואין זה אלא עירבוב דברים אשר לא פדת.

ומר פדאיתיה ומר פדאיתיה ויש לה לדעת דברים על בורין. דמאי דקשיא לן דמ"ש גבי חבית שנסדקה לארפה שחבקה העפום שמוטר בהנאה ומאי שניא בנשמת הפקק והניח העפום ידו על הנקב דאסור בהנאה.

וכל אחד משלשה זקנים הללו מתרץ לטעמיה דהראב"ד ז"ל מתרץ עפ"י חילוק זה. דבחבית דאישתקול ברנא.

מייירי בדאפשר להציל על ידי ישראל. וגבי חבית שנסדקה לארפה מייירי בדלא אפשר להציל ע"י ישראל.

וכ"כ הרשב"א כמ"ש ב"י שם, והרא"ש ז"ל אף דלא מחלק בזה וסבר אף בדאיפא ישראל לא אסרינו ליה מספק. מ"מ כתב דבנשמת הפקק לא הוי טירדא פולי האי.

ומרן ז"ל יתרץ בענון אחר דלא פשיטת הראב"ד והרא"ש ז"ל דבשלמא אינהו ז"ל דסברי מרנו בדין מדדו בידי מותר בהנאה אמטו"ל נחתי לחלק בהכי מר פדאיתיה ומר פדאיתיה. אשר לא כן דעת מרן ז"ל דפסק בהרי"ף והרמב"ם ז"ל בדין מדדו בידי דאסור בהנאה.

לא נחית לחילוק הראב"ד ז"ל דהא אפילו בדלא אפשר להציל ע"י ישראל אוסר בהנאה בנשמת הפקק. מטעם דנגע העפום בידו ביין ממש ודעת לנבון נקל דלדעת מרן ז"ל הרי זה מבואר החילוק בדין חבית שנסדקה לארפה וחבקה עפום.

דהו"ל מגע נכרי ע"י ד"א שלא בכוננת גיסוף, שהרי להצלת היין נתפנון כמ"ש שם בב"י. הראת לדעת דלא צדקו יחדיו דעת ז"ל עם דעת הרא"ש והראב"ד ז"ל, והאי פדאיתא והאי פדאיתא.

: ודעדיפא מכלהו מה שכתבת בפירוש מ"ש הרא"ש שאין הטירדות שוות. הוא שאם יש שם ישראל להציל לא הוי טירדא.

ואם אין שם ישראל להציל הוי טירדא גמורה. אין זה אלא סברת הפרס.

שהרי הרא"ש ז"ל צונח פכרוכיא דלא מחלק כלל חילוק זה. ועל מה שהרהבת עז בנפשך לומר על גאון ישראל הרא"ש ז"ל שלא דקדק בדברי הראב"ד.

הס פי לאלהזכיר חס ושלום. ומאריה דאברהם לישרי לה על זה: עוד דקדקת להוכיח דמ"ש מרן בס' ז' אם הנה איסורו בגלל נכרי שאינו עפום שנגע ביין שלנו וכו' היא נגיעה בידיים ממ"ש.

ממה שפכתב בס' י"ט או שהיה מטפח עפ"י חבית הרומחת וכו' ונדקדקת לומר דהיינו נגיעה בידים ממש. דאת"ל דוקא ע"י ד"א הו"ל לפירוש ולא לסתום ע"כ.

תשובה על דבריך. ולמה זה העלמת עין שכלה ממ"ש מרן ב"י שם בדין מדד היין וכו' שפסק פרש"י והרי"ף והרמב"ם ז"ל.

דמספיקים לדניעה אחת שאם מדדו ביד אסור בהנאה. והקשה וז"ל וא"ת לפי דבריהם אמאי שרינו במטפח עפ"י חבית מרומחת.

ותירץ כבר נזהר רש"י ופירש היה מטפח וכו' שהיה מתמצה ומעלה רתיחות וטיפח בידו על הרתיחות. אין דרך גיסוף בקוף ומותר בהנאה.

עכ"ל.

והרמב"ם פתב עפ"י חבית מרומחת כדי שתנוח הרתיחה ע"כ. נראה שהם מפרשים פיון שאינו נוגע אלא דרך טיפוח אעפ"י שהוא מותר בהנאה ואין דרך גיסוף בקוף.

ונראה עוד שלא אסרו אלא במטפח על הרתיחה. אבל היה מטפח על היין ממש אסור בהנאה עכ"ל, הרי מפורש יוצא בב"י דמ"ש בש"ע היה מטפח עפ"י חבית וכו' היינו או בפירוש הראשון שאינו נוגע ממש.

אלא נוגע ואינו נוגע המטפח יד על יד. או לפי שני שלא היה מטפח אלא על הרתיחה שעולה על גבי היין דהו"ל פנוגע על ידי ד"א.

אבל במטפח על היין אסור בדין מדדו ביד: וכן נמי הענין מפורש בהדיא שם סמוך ונראה ממ"ש אהא דתנון במתניתין התיו את הצרעה בקנה ימכר דלדעת האומרים דמדדו ביד שנה למדדו בקנה ומותר בהנאה.

ה"ה להתיו את הצרעה בידו. וכ"כ הרשב"א ז"ל וכו' אבל לדעת האוסרים מדדו ביד ה"ה להתיו את הצרעה ביד שהוא אסור, שזהו דעת רש"י והרי"ף והרמב"ם ז"ל.

הרי נראה בעלי"ל דבכ"מ דאיכא טירדא ונגע הנכרי ולא נתפונן לנסף. ל"מ כ"א בתנאי שלא נגע בפיו בידו ממש.

פגון האי דאמרינו מדדו בקנה או מטפח עפ"י רתיחת החבית. או התיו את הצרעה.

ומעתה בין תבין את אשר לפניך בדעת מרן הש"ע ז"ל דפסק פנומיהו. דדוקא במדדו בקנה הוא דשרי בהנאה אבל במדדו ביד אסור.

ה"ה נמי בהא דנשטמט הפקק וכו'. פיון שנגע הנכרי בידו אסור בהנאה: עוד פתבת להוכיח דמ"ש מרן בס' ז' היינו נגיעה ממש בידים.

דאם היא נגיעה ע"י ד"א הרי היא מפורשת בס' כ"ד וז"ל מגע נכרי שלא בכונה ע"י ד"א וכו' ולמה חזר ושנאה ב' פעמים. אלא ודאי חובה עלינו לומר דמ"ש בס' ז' היינו נגיעה בידים ע"כ.

ומאנה הנזקם נפשי לקבל דבריך בשתיקה. שאין זה אלא כמצייז מן התרפים.

ואינו נכנס למעמקים. דמי מעכב על ידך מלעמוד על מקור הדין בש"ס וב"י.

ואז תבין הדין לאשורו ולזות שפתיים הסר ממך. כי הלא דע לה כי שני ענינים הם בדין מגע נכרי שלא בכוננה אהד הוא מגע נכרי שלא בכוננת נוסף.

והשני. הוא מגע נכרי שלא בכוננת מגע.

ופירושם הוא פה הו דמגע נכרי שלא בכוננת נוסף. היינו פגון שפא להציל את הינו שלא ילה לאיבוד.

או שמדדו. או התיו את הצרעה.

או מטפח עפ"י חבית מרותחת. וכיוצא.

דלדעת הרמב"ד והרשב"א והרא"ש ז"ל אין חילוק בין אם נגע בידו ממש. או ע"י ד"א. דבפלהו שרי בהנאה דהא במלאכתו קא עסיק ולא נתפנון לנסף. ולדעת רש"י והרי"ף והרמב"ם ז"ל.

דוקא ע"י ד"א הוא דשרי בהנאה. אבל נגע בידו ממש אסור בהנאה.

ואם הוא מגע ישמעאלי נחתינו דרגא שאם נגע בידו ממש שרי בהנאה ואסור בשתיקה. ואם נגע ע"י ד"א שרי אף בשתיקה ובדין זה מייירי מרן הש"ע בס' ז' כמו שיתבאר לקמן לפירוש הש"ף.

ובדין מגע נכרי שלא בכוננת מגע פגון הו דאמרינו בפ' ר"י דף נ"ז בההוא עובדא דהנה נחית נכרי מריש דיקלא ונגע ברישא דלולבא בחמרא שלא בכוננה. ושרייה רב לזבונה לנכרי עיי"ש.

דלפי גירסת הרי"ף דל"ג ברישא דלולבא. אלא נגע בחמרא וכן הסכים הרא"ש וש"פ.

וכן משמעות פסק מרן בש"ע סכ"ד. דנמצא הדין בזה הוא פה.

דאם נגע הנכרי בינו בגופו בלא כוננת מגע. אסור בשתיקה ומותר בהנאה ואם נגע ע"י ד"א מותר אפילו בשתיקה.

דאיכא תרתי למעלייתא. שלא נגע בכוננת מגע וע"י ד"א וזה אפילו בנכרי עכו"ם.

ובדין ישמעאלי דנחתינו ביה דרגא. אפילו נגע בגופו ממש.

אלא שנגע בלא כוננת מגע מותר אפי' בשתיקה. וכמ"ש מור"ם בד"מ אות י"ז עיי"ש: מעתה בין תבין את אשר לפניך דמ"ש מרן בס' ז' בדין ישמעאלי שנגע בינו שלנו שלא בכוננה וכו' מייירי שנגע ע"י ד"א בכוננת מגע.

וכמו שפירש הש"ף בס"ק י"א וס"ק מ"ז דבנכרי דנגע ע"י ד"א בכוננת מגע, אבל לא נתפנון לנסף, פגון שמדדו בקנה וכו'. בכה"ג מותר בהנאה ואסור בשתיקה.

ובישמעאלי בכה"ג נחתינו דרגא ומותר אף בשתיקה ומ"ש בס' כ"ד שנגע הנכרי ע"י ד"א מייירי בלא כוננת מגע פלל ושרי אף בשתיקה: וגם לפי הט"ז בס"ק ל"א דמפרש מ"ש הרמב"ם ז"ל להתיר בישמעאל שנגע שלא בכוננה וכו' היינו בלא כוננת מגע פלל.

א"ש נמי משום דבבבכרי אפילו נגע בגופו ממש בלא פנונת מגע אסור בשתייה ומותר בהנאה ובשמימא נחתינן דרגא בכה"ג ומותר אף בשתייה. כמש"ל.

אבל מ"מ לדידה דמפ' דמפרשת שהיא נגיעה בידיים ממש. ומיירי בכנונת מגע בלא פנונת ניסוף, וכנדון שלפנינו שפא להציל.

הס פי לא להזכיר זה לדעת מרן ז"ל, דכשוט הוא דגם בישמימא אסור בשתייה וכנוזכר. : ונדע לה שהיא פן הביטה והבן בבבכרי מרן בס"ז דמה שהתיר בגגיעת ישמימאלי שלא בכנונה אף בשתייה היינו דוקא במה שפנגדו בבכרי עכו"ם.

שנגע בכה"ג שלא בכנונה שהוא מותר בהנאה ואסור בשתייה. וזה לא משפכת אלא אם נגע ע"י ד"א בכנונת מגע בלאפנונת ניסוף כגון אם מדדו בקנה וכו' אבל אם נגע בידיים אפילו בכה"ג הרי הוא אסור אף בהנאה.

אם הוא נכרי עכו"ם. ואם נחתינן דרגא בישמימאלי.

לא יתנה מותר אלא בהנאה ולא בשתייה וכמשמעו מרן בס"י ט. וכמ"ש מהרלב"ח ז"ל בתשובה פאשר כתבתי בפסק הא קחנו משם.

עוד אחר"ן הכביד כמשא כבד נלאתי נשוא מ"ש ללמוד מדין נכרי עכו"ם שנגע ע"י ד"א דשרי בשתייה לדיו ישמימאלי שנגע בידיים, מדין נחתינן דרגא ע"כ. ולהשיב על זה.

קדא.

ועוד קאמרינו. קדא.

דלא דמו אהדדי. דהא דאמרינו בס"כ דבבכרי שנגע ע"י ד"א שרי בשתייה מיירי שנגע בלא פנונת מגע.

דאיפא תרתי למעליותא. שנגע בלא פנונת מגע כלל.

וגם נגע ע"י ד"א. משא"כ בישמימאלי שנגע בכנונת מגע וגם נגע בידיים ממש דבנדא גרע טפי.

ועוד שאין זה בסוג נחתינן דרגא המוזכר בפוסקים. דלא אמרינו הכי אלא מחמור לקל כגון אם הנכרי בידיים שהוא גרוע ואסור גם בהנאה.

אם נגע הישמימאלי בכה"ג שהוא קל נחתינן דרגא ואינו אסור כ"א בשתייה. או אם נגע הנכרי ע"י ד"א בלא פנונת ניסוף שהוא אסור בשתייה אם נגע הישמימאלי בכה"ג נחתינן דרגא ומותר אף בשתייה.

אבל בכגון האי שפכתת אינו אלא דין סלקינו דרגא מקל לחמור. והוא כלפי לייא: באופן שחזרתי על כל הדין ולא מצאתי שום צד להקל בנדון זה לפי דעת מרן ז"ל אף ראה זה מצאתי לפי מ"ש בב"י בלשון אחרון לחלק לדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל.

דהכא לא הוי מגעו ממש אלא שאילולי לא הניח ידו על הנקב הנה יוצא כל היין. ונמצא הפל פבא מפחו ולא דמי למדדו בידו דהכניס ידו בהדיא תוף היין.

ואפֿשר לומר שאם לא הָיָה שָׁם יִשְׂרָאֵל לְהַצִּיל אֵין לְאַסֹּר דְּבַעֲבִידְתֵיהָ טְרִיד וְלֹא נִתְּפוֹן לְנֶסֶד. וכמ"ש כָּל זֶה בְּפֶסֶק הָא' עיי"ש.

וא"כ השָׁתָא דְּעֶסְקִינָן בִּישְׁמַעְיָאל שְׂרִי גַם בְּשִׁתְיָה דְּנִחְתִּינָן דְּרָגָא. וכ"כ הט"ז סוס"ק ל"א שְׁנָתָן טַעַם לְדַעַת הַב"ח שְׁהִתִּיר בְּשִׁתִּים בְּכַה"ג עיי"ש: אָכֵן אַחַר הָעֵינָן שְׁבִתִּי וְנִיחַמְתִּי שְׂאִין רו"ח נֹחָה בְּזֶה שְׁהָרִי מָרוּ ו"ל קְבָעָה כִּינּוּן לְהִלְכָה כְּלִשׁוֹן רֵאשׁוֹן שְׁפָתַי שָׁם דְּבִגְנַע בְּיָדוֹ אָסוּר.

וכמ"ש סוס"י קכ"ד סכ"ז חֲבִית שֶׁל עֵץ שְׁהָיָה הֵינָן מְטַפְטֵף אוֹ שׁוֹתֵת הַרְבֵּה צָרִיף לִיזְהָרָה בְּיוֹתֵר שְׁלֹא יִגַע הָעַפּוֹ"ם בֵּינָן בְּיָדוֹ. אָבֵל בְּסַפִּין בְּדִיעֵבַד שְׂרִי וְכו' וּמְפֹרָשׁ בְּב"י שְׁאֵם נִגַע הַנְּכָרִי הו"ל כְּמִנִּיחַ יָדוֹ עַל הַנְּקָב שֶׁנֶּשְׁמַט הַפֶּקֶק וְכו' עיי"ש.

וְהָא הֵכָא נָמִי אָף אִם נִגַע הַנְּכָרִי וְנָתַן הַנְּעוֹנָתָה בְּיָדוֹ אֵינּוּ אֵלָא פָּחוּ שְׁמַנְעָה הֵינָן מְלַצָּאָתָא. גַּם בְּעַבְיִדְתֵיהָ טְרִיד וְלָמָּה יֵאָסֵר הֵינָן שְׁבִחְבִיתָא.

אֵלָא וְדָאֵי דְמָרוּ ו"ל תְּפִס עֵינָר לְהִלְכָה כְּלִשׁוֹן רֵא'. שְׁאֵם נִגַע הַנְּכָרִי לֹא מְהִי טִירְדָא וְאָסוּר אָף שְׂאִין שָׁם יִשְׂרָאֵל לְהַצִּיל.

וְאֵין לומר שְׂאִין זֶה רַק לְכַתְּחִלָּה צָרִיף לִיזְהָרָה. אָבֵל אֵין לְאַסֹּר בְּדִיעֵבַד.

שְׁהָרִי מְדַקְאָמֵר אָבֵל בְּסַפִּין בְּדִיעֵבַד שְׂרִי. מִשְׁמַע שְׁאֵם נִגַע בְּיָד מִמֶּשׁ אָף בְּדִיעֵבַד אָסוּר. דְּדוֹקָא בְּסַפִּין דְּהו"ל נֹגַע ע"י ד"א שְׁלֹא בְּכִנּוּנָה וְכו"ש הַש"ף שָׁם. שְׁאֵם נִגַע בְּיָד לְדַעַת מָרוּ ו"ל דְּפֶסֶק בְּמִדְדוֹ בְּיָד אָסוּר.

ה"ה נָמִי אִם נִגַע בְּיָד אָסוּר. וְכו"ש הַש"ף שָׁם וְלִדְיָן אָף בְּיָד שְׂרִי דְּהַכּוֹנָה לְדַעַת רַבְנֵי אֲשֶׁרְנָו ו"ל דְּפֶסֶק מוֹר"ם ו"ל כְּדַעַת הָרֵא"ש וְדַעַמְיָה בְּמִדְדוֹ בְּיָד מוֹתֵר ה"ה אִם נִגַע בְּיָד מוֹתֵר.

אָבֵל לֹא לְדַעַת מָרוּ הַמְּחַבֵּר ו"ל דְּפֶסֶק בְּמִדְדוֹ בְּיָד אָסוּר וְכָאָמוּר. וְאֵנִי תְּפִלְתִּי לֵאלֹהֵי חַי יִנְחֵנִי בְּדַרְדְּרָה אֲמַת לְכִנּוּן לְאֲמִיתָה שֶׁל תּוֹרָה אַכִּי"ר.

הַצַּב"י ע"ה מְסַעוּד הַפֶּהֶן ס"ט: סִימָן ל' לְמַעַלְתָּ חָכָם בְּחֻקְמָתוֹ. אֲשֶׁרִי יוֹלְדָתוֹ.

יֹשֵׁב בְּשִׁבְתָּ תַחְכְּמוֹנֵי שְׁלוֹמ"י אֲמוֹנ"י כְּקַש"ת כַּה"ר יִצְחָק אֶלְמָאֵלִיחַ נֵרוֹ יֵאִיר בְּרוּב עַז וְשְׁלוֹם. בַּעֲי"ת "תְּלַמְסָאן" יַע"א חָכָם מְפֹאָר בִּישְׂרָאֵל יִתְפָּאֵר.

מְכַתְּבוֹ הַבְּהִיר הַגִּיעֵנִי לְנִכּוֹן בְּמוֹעֵדוֹ. וּבְתוֹכוֹ רְצוּף פֶּסֶק דִּין אֲשֶׁר שְׂרִטְט וְכַתֵּב רו"מ.

בְּעֵנִין בַּת יִשְׂרָאֵל שְׁנֹשְׂאָתָה לְעָרֵל. וְיִלְדָה לוֹ בֶּן בְּכוֹר וְנִימּוּל כְּדָתָה, וְעָלָה וְנִסְתַּפ"ק בְּדִין הַפְּדִיּוֹן כְּדָתָה מֵהַלְעָשׂוֹת.

וּבְרוּחַ מְבִינָתוֹ הָעָלָה לְהִלְכָה דְּדַעַת מָרוּ וְכו"ש ו"ל שְׂאִין לְפָדוּתוֹ עַד שְׁיִגְדִיל וְיִפְדָּה אֶת עַצְמוֹ. וְכֵן דַּעַת מְהָרִ"ל ו"ל.

וְנִמְשְׁכוּ אַחֲרֵיהֶם הָאֲחֵרוֹנִים ו"ל הַט"ז וְשָׂאֵר פּוֹסְקִים שְׁהִבִּיא הַפ"ת סִי' ש"ה סְקִי"א. זוּלַת הַש"ף שְׁפֶסֶק שְׂיִכּוּלִים הַב"ד לְפָדוּתוֹ בְּקִטְנוּתוֹ.

ובכן עלה על דעת קודשו לומר פיון דרבים חשו לדעת הט"ז והמציאו תקנות מר
פדאיתיה ומר פדאיתיה. לכך אין לזוז מדברי הגאון מליסא ז"ל שיהביא הפ"ת שם דהב"ד
זכור לו מעות לקטן ע"מ לפדותו בכהן.

על תנאי שאם יפדה עצמו בגדלותו. יהיו המעות מתנה לפהן מעכשיו ואם לא יפדה עצמו
בגדלותו.

הרי הוא פדוי בכהן מעכשיו. ויתלו לו טס של כסף כמ"ש מורם ז"ל.

אלו תוד"ק. ודעת שפתיו ברור מללו.

תשואות חן חן לו. יישר חיליה לאורייתא.

לעילא מן כל ברפתא. לטב לחיים ולשלם אמן: אף אמנם דע ידידי כי הרבה דיו נשתפף
מקולמוסי הפוסקים האחרונים ז"ל על ענין זה.

ועיני"ק לא שלטו בספריהם. רק ואף ל"ו אח"ז דרף סלילה מה שפסקו הרבנים שיהביא
הפ"ת.

ואף גם זאת לא כל דבריהם רק המורם מהם לפי המסקנא. וכן לא יאתה לפסוק הדין
על דרף זו עד אשר ישקיף וירא במקורו ושרשן של דברים מאין מוצאם בהשתלשלות
הפוסקים עד הספמת האחרונים.

ובכן חובתי היא ואעשנה בס"ד להציע לפני"ק מקור הדין ואת אשר נגזר עליו להלכה
ולמעשה. פאשר חנני ה': תחלת כל מאי דפשיטא ליה לרו"מ.

דהבן הנה חייב בפדיון. ממאי דכתב הש"ע יו"ד סי' ש"ה סי"ח בדין הפהנת שנתעברה
מנכרי וכו' פן הדברים בהדיא בטור וז"ל וכן בת ישראל מעוברת מנכרי חייב הבולפדות
את עצמו ע"כ.

ומרן בש"ע לא חש לכפול דין זה. פיון דשמעינו ליה מדין פהנת שנתעברה מנכרי וכו'
ופשוט הוא.

אף באמת מה שיש להסתפק בזה הוא מ"ש רבינו הטור חייב הבן לפדות את עצמו. אם
הפנונה דוקא עד שיגדל ויפדה את עצמו אבל בקטנותו אינו כלל כלל לא.

או דילמא דאין החיוב מוטל על שום אחד ולא על ב"ד לפדותו כמו גבי מילה. אף אם
נתטפלו בו ופדאוהו שפיר דמי והנה מור"ם ז"ל בהגה סוס"י כתב משם תשובת הריב"ש
ז"ל דאין האב יכול לפדות ע"י שליח.

וגם אין ב"ד פודין אותו בלא האב ע"כ, דנראה מדברי מור"ם ז"ל דכן זה שאינו מתניחם
אחר אביו. אין ב"ד ולא שום אדם יכול לפדותו.

עד שיגדיל ויפדה את עצמו. האמנם העומד על תשובת הריב"ש ז"ל בספרו.

נראה שלא פסק פן הריב"ש אלא השואל הוא שנסתפק למה מברכין בנוסח זה על פדיון
הבן דעל ידי שליח וע"י ב"ד לית לן. וכל האחרונים תפסו על מור"ם בזה.

דקא מצינו בכל התורה פולה שלוחו של אדם כמותו. חוץ לדבר עבירה.

וּבְרִישׁ פ' מַצֹּת חֲלִיצָה פְּתָבוּ הַתּוֹ"ס הַמְּקוֹמוֹת דְּאִימְעוּט הַשְּׁלִיחוֹת מְקַרְא בְּהַדְיָא. וְלֹא זְכָרוּ וְלֹא פְקָדוּ שׁוּם מִיְעוּט גַּבֵּי פְדִיּוֹן הַבֵּן.

וְהָרִ"ן שֶׁהוּא רַבּוֹ שֶׁל הָרִיב"ש פֶּתַב בְּהַדְיָא בַּפ"ק דְּפִסְחִים בְּסוּגְיָא דְּבִרְכוֹת בְּעַל אֹרְבֵי לְמַ"ד וְזו"ל וְיֵשׁ מַצָּנָה אַחֲרַת שְׁאֵעַפ"י שְׁמוֹטְלַת עָלָיו. אֲפָשָׁר לְהִפְטֹר מִמֶּנָּה ע"י אַחַר כְּבִיעוֹר חֲמִץ וּמִיֵּלָה וּפְדִיּוֹן הַבֵּן וְדוּמִיָּהּ וּמַצּוֹת הַלְלוּ כְּשֶׁהֵן נַעֲשׂוֹת ע"י אַחַר.

הַפֶּל מוֹדִים שְׁאוֹתוֹ אַחַר מְבָרָךְ עֲלֵיהֶם בְּעַל וְכו' ע"כ. עֵינֵינוּ לְהַמְע"מ בְּדַבְרֵי חֲמוּדוֹת פ"ח דְּבִכּוּרוֹת סְעִיף י"ז.

וּבַט"ז וּבַשִּׁשִּׁי שְׁעַפ"י פְּסָקוּ בְּנֵלָם כְּאֶחָד ז"ל דִּיכּוֹל לְפָדוֹת אֶת בְּנוֹ ע"י שְׁלִיחַ עֵינֵינוּ בַּדב"ק אִישׁ עַל מְקוֹמוֹ: אִךְ בְּזֹאת יֵצְאוּ לְחֶלֶק הַמְעַ"מ וְהַט"ז בְּמְקוֹם שְׁאִין לוֹ אֶב כְּגוֹן אִם מֵת קוֹנֵם שְׁפָדָא שְׁאִין רְשׁוּת לַב"ד וְלֹא לְשׁוּם אָדָם לְפָדוֹתוֹ בְּקִטְנוּתוֹ עַד שִׁיגְדִיל וְיִפְדֶּה אֶת עַצְמוֹ וְהָרַב צָדָה לְדַרְךָ עַל רַש"י פ' בָּא אֶל פְּרַעְזָה הוֹבָאוּ דְּבָרָיו בְּסִפְרֵי הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל פֶּסֶק הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה בְּבִכּוּר שְׁמַת אָבִיו קוֹנֵם ל' יוֹם.

דֵּינֵשׁ פֶּח בְּיַד אָבִי אָבִיו אוֹ בְּיַד ב"ד לְעֵדוּתוֹ. וְכֵן פֶּסֶק מְהָר"ל מְפָרָאג ז"ל.

וְכֵן הַשִּׁשִּׁי בְּנֵה"כ הִרְבָּה לְהַשְׁיִב עַל הַט"ז. וּפְסָק בַּשִּׁשִּׁי דְּטוֹב יוֹתֵר לְפָדוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא קָטָן ע"י הַב"ד וְא"כ לְטַס שֶׁל כְּסָף שְׁפָתַב מוֹר"ם בַּסֵּט"ו עֵי"ש: וְעַם הַיּוֹת כִּי מִדְּעַרְפֵי עָלֵי וְאִין יְדִיעַתִּי מְכַרְעַת לְצַד אֶחָד עַל כֵּן אֲמַרְתִּי בְּדַרְךָ זוֹ אֵלָּה.

אֲעֲמֹד עַל דְּבָרֵי קוֹנְדָשׁ וְאֲחַקּוֹר בְּהֶם לְפִי קַט שְׁפָלֵי עַל אֵיזָה יְסוּד יָרוּ אָבֵן פְּנִתָם. וְלְצַד עֵילָאָה הַמְּוִסְפָם אֲלִיבָה דְּהִילְכְתָא כְּפִי דַעַת פֶּסֶק מֶרֶן הַקְדוּשׁ אַחֲרָיו יֵאִיר נְתִיב וּשְׁלִיחוּתִיהָ עֲבָדִינוּ וְהִנֵּה הַמְעַ"מ ז"ל שֶׁם פֶּתַב דְּבָבֵן שְׁמַת אָבִיו תוֹף ל'.

ג"ל לְחֶלֶק דְּהָכָא בְּפְדִיּוֹן הַבֵּן מְצִינּוּ דְלֹא נִפְדָּה עַד ל' יוֹם. וְאִם פָּדָא תוֹף ל' יוֹם אֵינּוּ פְדוּי א"כ יֵשׁ לְדַמוֹת בְּאִין לוֹ אֶב.

דְּכָל תוֹף הַשָּׁנִים עַד שִׁיגְדִיל. דְּהוּי דִּינוֹ כְּתוֹף ל' לְאֶב.

דְּהָא לָאוּ טַעְמָא דְּאֵינּוּ פְדוּי תוֹף ל' מְשׁוּם שֶׁהוּא עֲדִינֵן אֵינּוּ וְדָאֵי בֵּן קִימָא. אֵלָּא גְזִינְתָּ הַכְּתוּב הוּא מִבְּנֵי חֲדָשׁ.

וְא"כ כָּל עוֹד שֶׁהוּא קָטָן, אֵינּוּ בֵּר חַיּוּבָא דְּלִיָּהּ כְּתוֹף ל' וְאֵינּוּ פְדוּי. וְכֵן לְפִי"ז גַּם כֵּן אִם נִפְדָּה בְּקִטְנוּתוֹ ע"י אַחַר אוֹ ע"י ב"ד.

וְנִתְאַפְּלוּ הַמְעוֹת קוֹנֵם שִׁיגְדִיל. בְּאֵנוּ לְמַחְלוּקַת רַב וְשְׁמוּאֵל כְּדָאִיתָא שֶׁם דָּף רַע"ט דְּרַב אֲמַר בְּנוֹ פְדוּי.

וְשְׁמוּאֵל אֲמַר אֵין בְּנוֹ פְדוּי. וְכִבְרַת פְּתִיבָתִי שֶׁיֵּשׁ לְהַחְמִיר וְצָרִיךְ פְדִיּוֹן אַחַר.

לְכֵן אֵין לְשׁוּם ב"ד וְכ"ש גְּבַר בְּעֵלְמָא שִׁיפְדֶּה קָטָן שְׁאִין לוֹ אֶב, וּמְהָרִי"ל ה' פְדִיּוֹן פֶּתַב מַעֲשֵׂה שְׁנֵהֲרַג הָאֵב קוֹנֵם שִׁיפְדֶּה אֶת בְּנוֹ. וְצָנָה מוֹהַר"ר נֶתָן ע"ה לְתַלּוֹת עָלָיו טַס שֶׁל פֶּסֶק.

וְלְכַתּוּב עָלָיו בֵּן פֶּהֵן. לְכַשְׁיִתְגַּדֵּל יַדַע שִׁיפְדֶּה אֶת עַצְמוֹ.

ומהאי עובדא מוכח שאין לפדות ע"י ב"ד. מדלא נזקק התכם להטפל בזה עיי"ש ע"כ:
ובהורמנותיה דמר לא אחשוף פי.

פי באמת תקפה עלי משנתו ו"ל. דמה דמות יערוך לקטן שלא פדאו אביו, עם פחות מן
ל'.

דאפי' תימא שהוא גזה"כ כמ"ש הרב עצמו ו"ל אין לה בו אלא חידושו. ונהבו דלא
להוסיף עליו.

וראיתי להגאון חת"ס ו"ל בי"וד סי' רצ"ה טען בעד המע"מ דטעמו דתרי מצנת עשה
נינהו פדאמרינו בפ"ק דקידושין דף כ"ט תפדה קאי אאב. וזמנו מיום ל' ואילף.

ותפדה קאי אהבן וזמנו לכשיגדיל, ואין זה בא להשלים את חסרונו של פדיון האב.
אלא מ"ע באפי נפשיה הוא.

וכשם שאם פדאו האב קודם זמנו אינו פדוי. הכא נמי אם נפדה הבן קודם זמן גדלותו.

אינו פדוי ע"כ. האמנם דב"ו ו"ל אינם מוכרחים ממ"ש הר"ן ו"ל שם אהאי סוגיא
דתפדה תפדה ו"ל תפדה תפדה.

לאו מקרא ומסורת דריש, דהא אמרינו בסנהדרין דף ד' דכל היכי דכי הדדי נינהו מימרא
עיקר. דמקרא גופיה מסורת הוא.

אלא ה"ק דלשון תפדה משמע תפדה את עצמה או תפדה אחרים עכ"ל דמזה נראה דלא
תרי מצנת עשה הם. אלא חדא מ"ע נינהו, וכאשר כתב הגאון בעצמו ו"ל שם.

ואף דלמסקנא בסנהדרין שם נסתר ראית הר"ן ו"ל כפר יישוב הברכ"י ו"ל ב"ו ד שם
אות כ"ד. דדעת הר"ן כרבנן דפליגי אר"י בן תימא בריש חגיגה עיי"ש באופן דדברי
הר"ן חזקים כראי מוצק.

דחדא מ"ע נינהו ולא שתיים. ומעתה אנדא לה דימוי המע"מ הנז' ואפשר דלזה כתב עליו
הש"ף ו"ל שאין דבריו מוכרחים עיין שם: ועוד מ"ש המע"מ לחזק דמינו כארניה.

דלאו טעמא דאינו פדוי תוך ל'. משום שהוא עדיין אינו ודאי בן קיימא וכו'.

בזה באנו למחלוקת רש"י והתוספות בפרק יש בכור דף מ"ט במשנת מת הבן בתוך ל'.
אף עפ"י שנתן לכהן יחזיר וכו' פירש"י יחזיר.

דנפל הוא וכן פירש לעיל גבי משנת שתי נשים שלא בפרו וכו' הואיל ומת בתוך ל'.
איגלאי מילתא דנפל הוא ושא לא פדין שקל ע"כ, והתוס' כתבו על פירש"י ו"ל ובהנחם
פירש בן.

דאפילו קיי"ל ביה שפלו לו חדשיו בבן חדשתלה רחמנא ע"כ. הרי לדעת רש"י ו"ל
טעמא דקרא דאמר רחמנא ופדיון מב"ח תפדה.

משום דכל תוך ל' יום אינו עדיין בר קיימא. ולדעת התוס' העיקר הוא משום גזירת
הפתוב ומצינו סמך לדעת רש"י מש"ס דר"א דמילה דף קל"ה.

רש"ב"ג אומר כל שששה ל' יום באדם אינו נפל שנאמר ופדונו מב"ח תפדה ופירש"י ופדונו. בבכור אדם פתיב.

מבן חדש. מדתלי רחמנא בהכי.

ש"מ עכשיו נתברר שהוא בן קנימא ולא קודם לכן ע"כ וכן פירש הר"ן ז"ל. ובגמרא פסקו הלכתא פ"ג פדאיתא התם.

וכ"פ בש"ע אה"ע סי' קנ"ו עיי"ש, הרי דנקטינן עיקר כפירש"י דטעמא דקרא דעד בן ל' יום. לאו בר קנימא הוא.

ולאו משום גזירת הפתוב כמ"ש התוספות: רבב"ק דף י"א גבי בכור שנטרף וכו'. פירש"י בכור אדם שנהרג בתוך ל' יום א"צ לפדותו.

ואם מת מעצמו לא איצטריף לן למימר. דהא כתיב מבן חדש תפדה.

אבל השתא איצטריף לאשמועינן. דלא אמרינן אי לא איקטול.

הנה חי ולא נפל הנה וליפרקיה ע"כ. וכתבו עליו התוס' משמע קצת דאם קנים לן בגווייה דכלו לו חדשיו וחי הוא חייב לפדותו.

וקש"ה דבפרק יש בכור שם אמרינן גבי פודה את בנו תוך ל' יום ונתאפלו המעות לאחר זמן אין בנו פדוי. ואמאי והא איגלאי מילתא למפרע דלאו נפל הוא.

א"ו גזה"כ דאפילו קיי"ל שכלו לו חדשיו צריף ל' יום ע"כ. דנראה מדברי התו"ס הללו דפלוגתא דרב ושמואל.

תלינא בפלוגתא דרש"י ותו"ס. דרב סבר כשיטת רש"י דכיון דחי עד לאחר ל' יום איגלאי מילתא למפרע דלאו נפל הוא ואף אם נתאפלו המעות בנו פדוי שיהי פדין שקל בתוך ל' יום ושמואל סבר כשיטת תו"ס דמשום גזירת הפתוב הוא עד חדש ימים.

ולא משום שאינו עדיין בן קנימא ודאי. ואם נתאפלו המעות תוך ל' יום אין בנו פדוי.

דשלא פדין שקל ומה שהקשו התו"ס מדשמואל. אזלי בתר גירסת הש"ס דגריס ואע"ג דכל היכא דפליגי רב ושמואל וכו', הכא הלכתא פנותיה כשמואל מיהו הר"מ במז"ל בפ"א מה' בכורים הח"י פסק פ"ב וכ"פ הרא"ש ז"ל וכתב מרן ז"ל בכ"מ ובבב"ה סי' ש"ה שאין ספק שלא היה בגנוסחת.

הגמ' שלהם פסק הלכה בהדינא כשמואל כמו שהוא בגנוסחת שלפנינו ע"כ, וכ"פ בש"ע פ"ב עיי"ש וכ"כ הגאון המפורסם רבינו יו"ט אלגאזי ז"ל שייחס פלוגתא דרב ושמואל לפלוגתת רש"י ותוס' עיין בבבאורו על הרמב"ן ז"ל למס' בכורות בסוגיית הפודה את בנו בתוך ל' יום וכו' סע"ף ע"ו בד"ה עוד יש ליישב וכו' והנמשך עיי"ש היטב ותמצא נחת בדברי ק"ו דברים ניאיתים למי שאמרם: נמצאת אומר.

מעשה עפ"י הדברים האלה שהמע"מ שיצא לחלק בדין מי שאין לו אב וכו' סודתו בהרר"י קודש עפ"י פירוש התו"ס דגזירת הפתוב הוא מבן חדש דוקא. דהיינו נמי טעמא דשמואל דפסקו פנותיה כמש"ל.

אָבֵל אָנֹן בְּדִינֵן דְּנִקְטִינֵן כּפִירֵשׁ"י דְּטַעֲמָא דְקִרְא דְעֵד ל' יוֹם לֹא יֵצֵא מִכְּלָל נֶפֶל וְהִינֵנוּ נִמְי טַעֲמָא דְרַב. דְּפִסְקוּ הֶרֶמְב"ם וְהֵרָא"ש וּמְרָן הַש"ע ז"ל פְּנוּתִיהָ מֵעֵתָה אִין מְקוּם לְחֻלְק בְּמִי שְׂאִין לוֹ אָב כָּלֵל אֵלָא כָּל שְׂשֻקָה ל' יוֹם יֵצֵא מִכְּלָל נֶפֶל וְרֵאוּי לְפִדְיוֹן וּכ"כ הַחַת"ס בְּשׁו"ת מ"ש הַש"ף עַל הַמַּע"מ שְׂאִין דְּבִרְיוּ מְוַכְרְחִים דַּר"ל.

כִּינֵן דְּמָבֵן חֲדָשׁ תְּפִדָה פְּתִיב וְקִרְיֵנוּ תִפְדָּה. אִין לְבוּ לֹמַר וּלְחֻלְק בֵּין הַזְמָנִים.

אֵלָא בְּנוּדָאי בְּיוֹם ל' וּמַעֲלָה זְמַנֹּו הוּא. אֵלָא יָדָא הוּא דְכְאֵיב לִיה.

וְאִין יָכוֹל לְפָדוֹת אֶת עַצְמוֹ מִשׁוּם דְּלִית לִיה יָד אָבֵל אִם יִרְצָה אֶחָד אוֹ ב"ד לְזַכּוֹתוֹ לְמַהֵר הַמְצָנָה מֵאֵן לִימָא לָן. דְּלֹא מְהַנִּי.

אֵלָא דְסִיגִים הַחַת"ס לֹמַר מ"מ מְחֻנְיָיבִים אֲנַחְנוּ לְמִשְׁכּוֹנֵי נִפְשֵׁין בְּתַר מְהַרִּי"ל אֲשֶׁר מִפּוֹ אָנוּ חַיִּים ע"כ. וְלוּלִי דְבַק"ו ז"ל אֲפֹשֶׁר לֹמַר דְּמְהַרִּי"ל ז"ל לֹא הִחְלִיט לְלַמֵּד דְּאֶסוּר לְפָדוֹת בְּכוֹר שְׂאִין לוֹ אָב בְּקַטְנוּתוֹ.

שְׁהַרִי פְתַב בְּזוּה"ל אֲמַר מְהַרִּי"ל סָג"ל בְּכוֹר שְׂאִין אָבִיו קָיָים א"צ פְּדִיוֹן עַד שְׁיִגְדִיל וְאִזּוּ יְפָדָה אֶת עַצְמוֹ מִכֶּהֵן אַחַר. וְאִין הָאִשָּׁה חֲיִיבַת לְפָדוֹת אֶת בְּנָהּ.

וּמַעֲשֵׂה וְכו' ע"כ דְּכּוֹנְנָתוֹ ז"ל לֹמַר דְּאִין חַיִּיב עַל ב"ד לְפָדוֹתוֹ כְּמוֹ גְּבִי מִיָּלָה. אֵלָא הַחַיִּיב עַל אָבִיו.

וְאִי לֹא פִרְקִיָה אַבְנוֹהַ כְּשִׁיגְדִיל יְפָדָה אֶת עַצְמוֹ וְאִין הָכִי נִמְי אִם בָּא אֶחָד אוֹ ב"ד לְפָדוֹתוֹ בְּקַטְנוּתוֹ לֹא שְׁמַעְנוּ מִדְּבַרִי מְהַרִּי"ל ז"ל אִסוּר בְּזוּה"ל. וְהֵהוּא עֹנֵבָדָא שְׁפַתְב מְהַרִּי"ל.

אֲפֹשֶׁר לֹא הָיָה שֵׁם אֶחָד קְרוֹב מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ לְהַטְפֵּל בּוֹ. וְגַם הַב"ד כִּינֵן שְׂאִין חֲיִיבִין מִן הַתּוֹרָה לֹא רְצוּ לְהַטְפֵּל בּוֹ.

וּכ"כ ה' עֶפְרַיִם יַעֲקֹב בְּתַשׁוּבָה, וּכ"כ ה' עֶמֶק הַמְּלֶךְ פֶּאֶשֶׁר יוֹבָא לְקַמֵּן: וְאִשׁוּר"ה נָא וְאֶרְאָה מ"ש הַטְז' שֵׁם סְקִי"א שְׁהִבִיא מ"ש הֶרֶב צָדָה לְדַרְדְּרָה הַנְז' וְרֵאֲיִיתוּ מְסוּנְגִיָּא דְנִדְרִים דְּרַף ל"ו. דְּאִיבְעִיָּא לְהוֹ הַתּוֹרָם מְשָׁלוּ עַל שֵׁל חֲבִירוֹ צָרִיף דְעַתּוֹ אוֹ לֹא מִי אֲמַרִּינֵן כִּינֵן דְּזַכּוֹת הוּא לוֹ זְכִין לְאֶדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו.

וְא"צ דְעַתּוֹ. אוֹ דִילְמָא מַצְנָה דִילִיָהּ הִיא וְנִיחָא לִיָהּ לְמִיעֲבָדָה.

הִילְכֶּה צָרִיף לְהוֹדִיעֵנוּ. וְלֹא אִיפְשָׁטָא וּפְסִקוּ הֶרֶמְב"ם בַּפ"ד מַה' תְּרוּמוֹת.

וְהַש"ע סִי' שֵׁל"א סְעִיף ל' דְתְרוּמָתוֹ תְרוּמָה וְאִין צָרִיף לְהוֹדִיעֵנוּ וְה"ה הָכָא נִמְי גְּבִי פְדִיוֹן הַבֵּן בְּכוֹר דִּיכּוֹל אַחַר לְזַכּוֹת מִמְמוֹנֵו דְזַכּוֹת הוּא לְקַטֵּן ע"כ מֵהַצַּל"ד. וְעֵינֵן בַּכ"מ שֵׁם וּבב"י שֵׁם דְתַמָּה כִּינֵן דְהִיא בְעִיָּא דְלֹא אִיפְשָׁטָא הִיאָף כְּתַב הֶרֶמְב"ם בְּפִשְׁיטוֹת דְתְרוּמָתוֹ תְרוּמָה.

וְתִי מִשׁוּם דְבְתַר הָכִי בְעֵי רַבִּי יִרְמְיָהּ הַתּוֹרָם מְשָׁלוּ עַל שֵׁל חֲבִירוֹ טוֹבַת הַנָּאָה לְמִי. וְאַסִּיקָנָא דְטוֹבַת הַנָּאָה שֵׁל תּוֹרָם וּמִשְׁמַע דְרַבִּי יִרְמְיָהּ פְּשִׁיט"ל דְהַתּוֹרָם מְשָׁלוּ עַל שֵׁל חֲבִירוֹ א"צ דְעַתּוֹ.

דאי הנה צריה דעתו. פשיטא דטובת הנאה של בעל הפרי פינון דתורם שליחותיה קעביד אינו בדין שיהא טובת הנאה של תורם ע"כ ועיין להמל"מ שם שתי' בענגן אחר איף שיהיה דלימוד הצל"ד וראייתו עולה יפה.

אלא שהט"ז השיגו בזה וכתב עליו דאינו נראה כלל, דאדרבה מוכח להיפך ממ"ש התו"ס אפ"ק דכתובות די"א ד"ה מטבילין גר קטן וכו' דאין שליחות לקטן פשיש קצת חובו. ודקדק הט"ז ו"ל מדנקטו קצתחובו ולא נקטו סתם חובה, משמע דדווקא ביה מטבילין גר קטן דאין שום חוב בעולם לגביה הוא דיד שליחות לקטן.

אבל אם יש אפילו קצת חוב דלגבי גדול לא חשבינן ליה פינון דיגש יותר צד לזכות מ"מ גבי קטן לא אמרינן דיכול לעשות שליח. עד שיהיה זכות גמור בלי שום חוב כלל.

ומזה מבואר דמ"ש בנדרים דתורם משלו על של חבירו דמהני. אינו אלא בגדול.

דאז לא איכפת ליה בהאי מילתא שלוקח ממנו זכות המצנה. שאינו אלא חוב קצת.

אבל בקטן שאפילו חוב קצת פוסל כמ"ש התו"ס. לא הוי שלוחו מפת זכין לאדם שלא בקפיו.

דקטן אפילו בקפיו מיקרי של"ב. משום שיש קצת חוב זה לקטן.

שקרי לקח ממנו המצנה, דאלו הנה ממתין עד שיגדיל. הנה מקיים המצנה בגופו ובממונו.

וא"כ הוא הדין ממש גבי פדיון בכור. יש לומר כן.

פינון שבה יש קצת חובה. לא הנה האחר הפודה אותו בקטנותו.

כמו שלוחו ולזה סינים במסקנתו שאם מת האב לא יפדה עד שיגדיל. ע"כ: והש"ך בנקודות הפסוק הרבה להשיב על דברי הט"ז בזה.

ולהיות שהפ"ת סקט"ז כתב שהרב יריעות האהל סתר כל דברי הנה"כ והעמיד דברי הט"ז וכו' והספר הזה אמצי"א לעיין בדבק"ו. אף זאת אעשה לי בס"ד לצרף וללבן דברי הנה"כ.

עד שיהיו מוספמים אליבא דהילכתא. עפ"י פסק מרן הקדוש ז"ל.

ושוב אין אנחנו אחראין למשכונני נפשין בטר כל דברי הפוסקים. המתנגדים לזה.

והנה הנה"כ כתב בתשובתו על הט"ז דליכא למימר דהכא הוי קצת חובה שרוצה לעשות המצנה בעצמו. דהא פינון שפסקו הרמב"ם והסמ"ג והטור דתרומתו תרומה והיננו מפת דנפשטא הבעיניא דכינן דזכות הוא לו א"צ דעתו דזכין לאדם של"ב.

מוכח שפיר דהצד השני של הבעיניא דמצנה דיליה היא. לאו סברא היא כלל.

והכי מוכח נמי ממ"ש שנתוס' בכתובות שם דחובה קצת היא שפא רוצה לפטור בחטה אחת או להעדיף. ואם איתא הא.

אפילו לא רצה לפטור בחטה אחת או להעדיף. חובה קצת היא לו.

רוצה לעשות המצנה בעצמו. אלא דזה לא מיקרי אפילו קצת חובה.

ועיי"ש שְהַאֲרִיךְ לְבַרר פְּרֵט זֶה. וּבְאֵמֶת דְּבַרֵי קוֹדְשׁוֹ נֶאֱמָנוּ מְאֹד עַפ"י הַהֲלָכָה מִדְּפָסְקוֹ הַרְמַב"ם וְהַטּוֹר וּמְרֵן הַש"ע בְּהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת דֵּהַתּוֹרָם מְשִׁלוֹ עַל שֶׁל חֲבִירוֹ דִּתְרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

וְלֹא חִילְקוֹ בֵּין קָטָן לְגָדוֹל. נִרְאֶה פְּשׁוּט דְּלֹא כַּמ"ש הַט"ז לְחֵלֶק בְּקָטָן דָּאֵם אֵיתָא לֹא הִ"ל לְסִתּוּם אֱלָא לְפָרֵשׁ.

וְחִדְע דְּמַעוֹלָם לֹא עָלְתָה עַל דַּעַת הַפּוֹסְקִים וְ"ל סְבָרָא זֹו שְׁפָתַב הַט"ז וְ"ל שְׁהַרֵי בְּדִין הָאֶפְסוֹרְפוֹסִין דִּתּוֹרְמִין נְכֹסֵי יְתוּמִים כְּתַב הַכ"מ שֶׁם דְּוִנְקָא לְהַאֲכִילָם אֲבָל לֹא לְהַנִּיחַ. וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בְּסוּף ה' נְחִלוֹת.

וְהַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו כְּתַב הַטַּעַם. כְּדִי שְׁלֹא יִרְאֶה כְּמִזְלִיל בְּנְכֹסֵי יְתוּמִים שְׁמָא לֹא יִדְקָדְקוּ יָפָה בְּדָבָר.

וְגַם הָרַב הַמְּגִיד וְ"ל. הִבִּיא וּפִירֵשׁ"י בְּפָרְק הַנִּיזְקִין שְׁפִירֵשׁ עַד שְׁיִגְדְּלוּ וַיַּעֲשׂוּם הֵם כְּתַב הַטַּעַם הוּא כְּדִי שְׁתֵּהֵא טוֹבַת הַנְּאָה שְׁלֵהֶם, וְאֵם אֵיתָא לְסְבָרַת הַט"ז הו"ל לְפָרֵשׁ טַעַם פְּשׁוּט כְּדִי שְׁיַעֲשׂוּ הַמְּצוֹנָה בְּעַצְמָם.

אֱלָא וְדַאי לִיתָא לְסְבָרָא זֹו כְּלָל: אָף שׁוּב רְאִיתִי לְהַגְאֹן חַת"ס וְ"ל סִי רַצ"ה שְׁהִבִּיא תְּשׁוּבַת מְהַר"י מִינְץ וְ"ל שְׁהִבִּיא הַד"מ סִי רַמ"ח וּבְהַגָּה ס"ג דְּטַעַם שְׁאִין הָאֶפְסוֹרְפוֹסִין תּוֹרָם לְהַנִּיחַ. דֵּהוּאִיל וַיְכּוֹל לְהַמְתִּין עַד שְׁיִגְדְּלוּ וְהֵם עַצְמָם יִפְרְשׁוּ ע"כ.

וְכַתַּב הַגְּאֹן וְ"ל דַּר"ל מְשׁוּם שְׁלֹקַח מֵהֵם הַמְּצוֹנָה וְלִשְׁיִגְדְּלוּ יִהְיוּ מְצוּנִים וְעוֹשִׂים. וּמִזֶּה הַקְּשָׁה עַל הַש"ף בְּנַה"כ שְׁהִבִּיא דְּבַשׁ הַרְשָׁב"א הַנּוֹז' וְנִעְלָמוּ מִמֶּנּוּ תְּשׁוּבַת מְהַר"י מִינְץ זֹו עֵי"ש.

וּכְשֶׁאֲנִי מְתַאֲבֵק בַּעַפ"ר ק"ו לְקוּצ"ד נִרְאֶה אִין מִזֶּה תְּפִיסָה עַל הַש"ף. דְּדַבְרֵי מַהֲרִי"מ קְרוּבִים בְּלִשׁוֹנָם לְהִיּוֹת כְּדַבְרֵי רַש"י וְ"ל שְׁהִבִּיא הַה"מ הַנּוֹז'.

וְ"ל בְּפָרְק הַנִּיזְקִין דָּף נ"ב אֲבָל לֹא לְהַנִּיחַ תְּבוּאָה לְאוֹצָר עַד שְׁיִגְדְּלוּ. לְמָה לִי לַעֲשׂוֹרֵי. עַד שְׁיִגְדְּלוּ וַיַּעֲשׂוּם הֵם עַכ"ל. וְהַה"מ כְּתַב הַטַּעַם לְדַבְרֵי רַש"י לְפִי שְׁכָּשְׁיִגְדְּלוּ הֵיְתוּמִים תְּהִיָּה טוֹבַת הַנְּאָה שְׁלֵהֶם ע"כ.

וְלֹא עָלְתָה עַל דַּעַת ק"ו לְפָרֵשׁ הַטַּעַם שְׁכָּשְׁיִגְדְּלוּ יַעֲשׂוּ הַמְּצוֹנָה בְּעַצְמָם שְׁהִיא קְרוּבָה לְדַעַת. אֱלָא וְדַאי לִיתָא לְהַרְשָׁב"א סְבָרָא וְא"כ גַּם לְדַעַת מְהַר"י מִינְץ וְ"ל הַכִּי אֶמְרִינָן כַּמ"ש הַה"מ בְּדַעַת רַש"י וְדו"ק: אֱלָא דְּאֶפְתִּי לֹא אֵיפְרַק מְחֻלְשָׁא.

מִמַּאי דְּאֵיתָא בְּפָרְק הַחֹבֵל דָּף צ"א שׁוּרֵי הַרְגָּת גְּטִיעוֹתֵי קְצֻצָּת וְכו' דְּאוּקְמִינָן בְּגַמְרָא בְּשׁוּר הַמְּזִיק הָעוֹמֵד לְהַרְיָגָה. וּבְאִילָן אֲשֶׁרָה הָעוֹמֵד לְקַצֵּצָה וְכו' וְקָטְעִין לִיהָ אֲנָא בְּעִינָא לְמִיעֵבַד בְּאוּ מְצוֹנָה.

דְּתַנְיָא וְשִׁפְףָּ יְכֹסֶה מִי שְׁשִׁפְףָּ הוּא יְכֹסֶה וְכו' וְכֵן פָּסְקוּ הַפּוֹס' וְ"ל וּבַטּוֹר וּמְרֵן בַּש"ע חַמ"ש סִי שַׁפ"ב דֵּהֲדִין כֵּן בְּכָל מ"ע שְׁהוּא עָלְיוֹ לַעֲשׂוֹת וְקָדָם אַחַר וַעֲשָׂאָה וּמִנְעָא אֵת זֶה מְלַעֲשׂוֹת חֲזִיב לִיתָן לוֹ יו"ד זְהוּבִים עֵי"ש.

הרי דאָמרינו בַּעֲלָמָא מַצְנָה דִּילְיָהּ הִיא וְנִיחָה לִּיהּ לְמִיעֲבָדָה פְּסָבְרַת הַט"ז. וְעֵינָן לְהַגְאֹן חַת"ס ס' רצ"ה דִּי יֵשֵׁב לְזָה שְׁפַתְבּ שְׂאֲנִי הִיא דְּפָרְק הַחֹבֵל.

דְּהַתָּם אִין הַמַּצְנָה מְוֹטְלַת עַל הַבְּעָלִים דְּוָקָא שְׂהֵם יִהְרְגוּ הַשּׁוֹר. אֲלָא פֶּל הַקּוֹדֵם לְהַוְרָגוּ זְכָה וּמ"מ פִּינוֹן דְּשׁוֹר דִּילְיָהּ הוּא.

אִין לְשׁוֹם אָדָם לִיקַח הַמַּצְנָה מִמֶּנּוּ. וְאִם עֵבֶר וְחֹטְפוֹ לְשׁוֹר מִיָּדוֹ וְהַרְגוּ.

לֹא נוֹכַל לֹדְמֵר דְּשְׁלִיחוֹתָא דְּבְעָלִים קְעֵבִיד. וְיָדוֹ פִּיֵּד הַבְּעָלִים וְחִזְרָה הַמַּצְנָה לְבְעָלִים מִמֶּשׁ.

זָה אִינוּ. דְּאִין הַחַיּוֹב מוֹטֵל עַל הַבְּעָלִים טְפִי מְאִינִישׁ אַחֲרֵינָא וְכָל מָאן דְּעֵבִיד בְּדִנְפִישְׁיָה קְטָרַח.

וּמ"מ הַפְּסִיד לְבְעָלִים אֶת שְׁלָהֶם. וְכֵן בְּכִסּוּי הַדָּם.

וּבְבֵרָה מ"ז.

וּבְמִילָהּ. נְמִי מַצְנָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל נְמִי.

וּמָאן דְּמָל שְׁלֹא בְּשְׁלִיחוֹת הָאָב. עֵבִיד מַצְנָה לְנִפְשִׁיהּ וְהַפְּסִיד לְהָאָב.

מִשְׁא"כ הַתּוֹרָם שֶׁל חֲבִירוֹ וְכֵן הַפּוֹדָה בְּכוֹר שֶׁהַמַּצְנָה עַל הָאָב אוֹ עַל הַבֵּן רַמְיָא. וְכָל הַפּוֹדָה אִינוּ פּוֹדָה אֲלָא בְּשְׁלִיחוֹתָם.

וְחִזְרָה הַמַּצְנָה לְהֵם נִמְצָא לֹא הַפְּסִידָם דְּבָר. וְהִינּוּ אִם תָּרַם מִכְרִיו שֶׁל בַּעַה"ב.

אוֹ פּוֹדָה מִשְׁל אָב. דְּמִצִּי לְמִיעֲבַד שְׁלִיחַ.

הַרִי לֹא הַפְּסִידוֹ כְּלוּם. אִף כְּשֶׁתּוֹרָם אוֹ פּוֹדָה מִשְׁל עֲצָמוֹ.

בְּהָא מְסַפְקָא לְהַש"ס בְּנִדְרִים לְנִפְשָׁטָא הַבְּעִינְיָא כַּמ"ש מֶרֶן בְּב"י ס' ש"ל א. וְכַמ"ש הַמַּל"מ פ"ה מֵהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת לְמָר כְּדַת"ל וּלְמָר כְּדַת"ל.

דְּגַם בְּהָא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ ע"כ תּוֹד"ק. הִרְאֵת לְדַעַת דְּבִתְרוּמָה וּבְפִדְיוֹן בְּכוֹר אִין סְבָרָא לֹדְמֵר מַצְנָה דִּילְיָהּ הִיא וְנִיחָ"ל לְמִיעֲבָדָה שְׁהַרִי פִּינוֹן שְׁהוּא נַעֲשֶׂה שְׁלוּחָם מִכַּח זְכִין לוֹ לְאָדָם ש"ל ב' נִמְצָא שְׁחִזְרָה הַמַּצְנָה לְהֵם וְכַמוֹ שְׁעֲשׂוּ הַמַּצְנָה בְּעֲצָמָם: מִיהוּ הַגְּאֹן חַת"ס ז"ל סִיּוּם שְׁם דְּחֹכֵף עֲדִיין בְּקָטָן אִי שְׁיִיף לֹדְמֵר חִזְרָה הַמַּצְנָה לוֹ.

דַּע"כ פ' הוּא אִינוּ מַצְנָה וְעוֹשֶׂה. וְלִכְשִׁיגְדִיל יִהְיֶה מַצְנָה וְעוֹשֶׂה.

וְהִבִּיא רְאִיָּה מִתְּשׁוּבַת מְהַר"י מִינ"ץ ז"ל הַנּוֹ' לְעֵיל שְׁאִין הָאֲפוּטָר' תּוֹרָם לְהַנִּיחַ עַד שְׁיִגְדְלוּ וְיִפְרְשׂוּ הֵם בְּעֲצָמָם וְכו' וְכִבְר פְּתִיבּוּ בְּעִנְיֹתֵינוּ דְּאֲפָשֶׁר דְּלָאוּ לְהַכִּי גְחִית מְהַר"י מִינ"ץ ז"ל דִּישׁ לְפָרֵשׁ בְּדְבָרֵינוּ כַּמ"ש הַה"מ בְּדַעַת ר' ש"י.

אוֹ מִטְעָם שְׁלֹא יִרְאֶה כְּמוֹזֵל בְּנִכְסֵי יְתוּמִים כַּמ"ש הַרְשֵׁב"א ז"ל. אִיבְרָא.

דְּגַם הָרַב זְכָרוֹן יוֹסֵף בִּי"ד סוּס"י כ"ו פְּתַב לְסְבָרָא זֹו שְׁפַתְבּ הַגְּאֹן חַת"ס ז"ל. מ"מ נִרְאֶה דְּהַגְּאֹן ז"ל לְשִׁטְתִּיהּ אֲזִיל שְׁפַתְבּ דְּתַרִי מַצְנוֹת עֲשֶׂה נִיגְהוּ תְּפִדָּה קָאִי עַל הָאָב וְזִמְנוֹ מִיּוֹם ל' וְאִילָף.

ותיפדה קאי על הבן וזמנו לכשיגדיל. דמנה מבןאר דציווי הבן אינו חל עליו עד שייגדיל.
אבל פבר הוכחנו דנקטינו פדעת הר"ן ו"ל. דתדא מ"ע ניהו.

ואינו מצונה הבן בפ"ע אלא בא להשלים חסרון האב. וכמ"ש בכוננת הש"ך דאין חילוק
בין זמן האב לבן.

אלא מיום ל' זמנו הוא אלא ידא הוא דכאיב ליה ואין יכול לפדות עצמו משום דלית ליה
יד. ואם ירצה אחר לזכותו למהר המצנה.

מאן לימא לן דלא מהני ע"כ. דמנה מוכח שפיר דלא אמרינו אינו מצונה עד שייגדיל.

אלא מיום ל' פקיה הוא, ואם פדאו אחר משל עצמו. נעשה שלוחו מטעם זכיה.

וחזרה אצלו המצנה פמבןאר לעיל: עוד שם בנקודות הפסוק הביא ראיה להוכיח. דב"ד
יכול לזכות לקטן אפילו במקום דהוי חובה קצת פדמוכח להדיא בריש פ' האיש מקדש
דף מ"ב.

אמר רבא בר רב הונא אמר רב גידל א"ר מנין שזכין לאדם שלא בפניו. שפאמר ונשיא
אחד נשיא אחד ממטה וכו' ותסברא זכות היא.

הא חובה נמי איכא. דאיכא דניחא ליה בהר ולא ניחא ליה בבקעה.

ואיכא דניח"ל בבקעה ולא ניח"ל בהר. אלא פדרבא בר רב הונא.

דאמר רבא בר רב הונא אמר רב גידל א"ר מנין ליתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם
שבית דין מעמידין להם אפוד טרופוס לחוב ולזכות. לחוב אמאי.

אלא לחוב ע"מ לזכות. ת"ל ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו וכו' ופירש"י פדרבא.

פלומר לא זכות של"ב גרידא איכא למישמע מניה לגדולים. אלא לאורויי נמי דלקטנים
אפילו חובה הבאה מחמת זכות.

רשאין ב"ד לעשות להן. פי הכא דלזכותם בנחלה באו, ואעפ"י שפעמים שחלוקה זו
חובתם.

דאיכא דלא ניח"ל בחלק שגפול לו אפי"ה לא הקרי בהו עכ"ל הרי להדיא דב"ד יכול
לזכות לקטן אפילו במקום דהוי נמי חובה עכ"ל הנה"כ ולכאורה נראה דאין ראיה מזה.
לפי מ"ש הר"ן ו"ל שם וז"ל אלא פדרבא וכו' פלומר דהכא לאו מדין זכיה הוא.

דהא הכא לאו זכיה גמורה היא דאיכא דלא ניח"ל בחלק שגפול לו. אלא מדין אפוטרופוס
הוא.

שיש לבי"ד לפקח על נכסי יתומים קטנים. ונחלקתן גילוי מילתא בעלמא היא.

וב"ד מעמידין אפוטרופוס לכך עכ"ל. וכ"כ בשיטה מקובצת למציעא דף ע"א בשם
הרמב"ן ו"ל.

דמשמע מזה. דדוקא בכה"ג דחלוקת קרקע שאינו אלא גילוי מילתא בעלמא דשלחם
מקודם היתה הוא דיכולים ב"ד לזכות לקטן אף שיש בו קצת חובה.

אָבֿל בְּעֵינֵי אַחַר לֹא וְעֵינֵי עוֹד בְּתוֹס' דְּקִיּוּשֵׁינָן שְׁמ ד"ה אֵלָא וכו' שְׁפָתְבוּ בְּסַגְנוֹן זֶה עֵי"ש. אַף אַחַר הָעֵינֵי נִרְאָה דְרֵאָתוֹ בְּרוּרָה מִמַּאי דְאִיתָא בְּתוֹסְפָתָא פ"א דְתַרומוֹת דְאִין אַפּוֹטְרוֹפּוֹסִין רְשָׁאִין לְדוֹן לְחֹב וְלִזְכוֹת וכו' אֵלָא אא"כ נָטְלוּ רְשׁוֹת מִב"ד ע"כ.

מְבַנְאָר מְזַה שְׂאָם נָטְלוּ רְשׁוֹת מִב"ד. אִין חִילּוּק בֵּין תְּבִיעַת מָמוֹן לְחִלּוּקת קַרְקָעוֹת.

וכ"כ הָר"ן ז"ל בִּפ' הַגְּזֵינָקִין דָּף נ"ב ז"ל שְׁמַעִינָן מְסִיפָא דְבְרִינְיָתָא דְאָף בְּאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שְׁמִינּוּהוּ בֵּית דִּין אִין רְשָׁאִים לְעֲשׂוֹת כָּל הַדְּבָרִים הַנּו' לְמַעְלָה שְׁלֹא לְעֲשׂוֹתָן דְּהָא בְּסִיפָא קַתְנִי וְאִם מִינְן אָבִי יְתוּמִים.

מְפָלֵל דְּעַד הַשְׁתָּא בְּמִינּוּהוּ ב"ד אִינְרִינָן. וּמ"מ כְּשֶׁנָּטְלוּ רְשׁוֹת מִב"ד הַפֵּל מְוָתָר.

וה"ג בְּתוֹסְפָתָא שְׁמ וְכוּלָן אִם נָטְלוּ רְשׁוֹת מִב"ד מְוָתָר עכ"ל. וכו"כ הַטּוֹר בַּחמ"ש סי' ר"ץ מִשְׁמ הַרמ"ה דְּכָל זֶה שְׁאִין רְשָׁאִי הָאֲפּוֹטְרוֹפּוֹס לְעֲשׂוֹת וכו' בְּלֹא רְשׁוֹת ב"ד, אָבֿל ב"ד רְשָׁאִין לְעֲשׂוֹת כָּל מַה שְׁיִרְאָה לְהֵם שְׁהִיא תוֹעֵלַת לִיתוּמִים וכו"פ מוֹר"ם בַּהג"ה, וְכַתּוּב מְרָן ב"י שֶׁכ"כ הַה"מ בְּסוּף ה' גַּחְלוֹת בְּשֵׁם הַרמב"ן וְהַרשָׁב"א ז"ל, הָרֵאָתָּ לְדַעַת שְׁדַבְרֵי הַש"ף בְּגִקְוֹדוֹת הַכֶּסֶף מְוָסְפָמִים אֵלִיבָא דְהַלְכָתָא דְב"ד רְשָׁאִין לִזְכוֹת לְקַטְוֹן אָף בְּמָקוֹם שְׁיֵישׁ חוֹבָה, וְרֵאָתוֹ בְּרוּרָה כְּשֶׁמֶשׁ.

אַשְׁרַ עֵפ"י הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה פֶּסֶק הַש"ף בְּס"ק כ' דא"צ לְטַס שְׁל כֶּסֶף שְׁפָתְבוּ מוֹר"ם ז"ל, וְגַם פְּעָמִים הַטַּס שְׁל כֶּסֶף בָּא לִידֵי חִיבוּר עַל כֵּן טוֹב יוֹתֵר לְפָדוּתוֹ הַב"ד כְּשֶׁהוּא קָטָן עכ"ל. כִּי עֵפ"י חֲשָׁשָׁא זוּ שְׁיֵאבֵד הַטַּס, גַּם אֲנִי בְּדִינָן כֶּף הִיא חוֹבָתְנוּ וְכֶף יָפָה לְבוּ לְפָדוּתוֹ בְּקַטְנוּתוֹ.

טְפִי עֲדִיף מִלְתְּלוֹת לוּ טַס שְׁל כֶּסֶף לְזַכְרוֹן שְׁלֹא נִפְדָּה. וְלִכְשִׁיגְדֵל יִפְדָּה אֶת עֲצָמוֹ בְּפֶרֶט בְּגִדוֹן כְּזֶה אֲשֶׁר לְפָנֵינוּ שְׂאָם יֵאבֵד הַטַּס אִין לוּ מִי שְׁיִנְפִירָהוּ בְּגִדְלוֹתוֹ.

שְׁהָרִי אִמּוֹ שְׁכַחָה בְּרִית אֱלֹהֵיהָ וְהִיא גַּתוּנָה לְעַם אַחַר בְּחִיקוֹ שְׁל עָרֵל. שְׁקָרוּב לְנֹדָאֵי שְׁאִינָה חוֹשֶׁשֶׁת עַל זֶה, וְגַם אִין ב"ד קָבוּעַ שְׁיַעֲלָה עַל זְכוּרָנָם עֵינֵי זֶה.

אִמְטוּ"ל נִקְטִינָן כְּפִשִׁיטוֹת הָרַב צְדָה לְדָרָף. וְהַסְפַּמַת מְהָר"ל מְפָרָאג ז"ל וְכַפְסֵק הַש"ף ז"ל: וְאִפְתִּי פֶּשׁ גַּבְוֹן לְמִיִּסְבֵּר דַּעַת מְרָן הַקְדוּשׁ ז"ל.

מ"ש בַּש"ע שְׁמ סט"ו עָבַר הָאָב וְלֹא פְדָאוּ. כְּשִׁיגְדִיל חֲתִיב לְפָדוּת אֶת עֲצָמוֹ וכו' מַה דַּעַתוֹ הַקְדוּשָׁה בְּזֶה.

אִם נוֹטָה לְדַעַת פֶּסֶק מוֹר"ם ז"ל דְּדוֹנְקָא עַד שְׁיִגְדֵל. לְאַפּוֹקִי שְׁלֹא יִפְדוּהוּ ב"ד וְלֹא שׁוּם אָדָם בְּעָלְמָא.

וְנִרְאָה דְלֹא הִיא אֵלָא מַאי דְנִקְטַט עַד שְׁיִגְדֵל. הִיא גּוֹפָא אֶתָּא לְאַשְׁמוּעִינָן.

דְּלֹא פְקַעָה מְצָנָה מְנִיה אִם לֹא פְדָאוּ אָבִיו בְּקַטְנוּתוֹ, וְגַם לֹא לְטַפְלוֹ בּוּ לֹא ב"ד וְלֹא אַחַד מְקַרְבוֹי לְפָדוּתוֹ. כְּשִׁיגְדִיל מְחַוֵּיב אִיהוּ לְפָדוּת אֶת עֲצָמוֹ.

מְדַרְשָׁא דְתַפְדָּה. תִּפְדָּה.

כְּדֵאִיתָא בְּקִיּוּשֵׁינָן כַּמֶּשׁ"ל. וכו"כ ה' חֲכַמַת אָדָם כְּלָל ק"ן סט"ו שְׁהַעֲתִיק דְבְרֵי מְרָן הַש"ע וְסִינִים עָלְיוֹ אִם לֹא פְדָאוּהוּ ב"ד.

כְּדָלְעִיל סְעִיף ז' (שְׁפֶסֶק שָׁם שְׂיִכּוּל לְפָדוֹת ע"י שְׁלִיחַ וְכֵן הַב"ד יִכּוּל לְפָדוֹתוֹ וְכ"ש אָבִי אָבִיו כַּמ"ש הַש"ף) וּמ"מ אִם אֵין נְכֹסִים לְאָב וְלֹא פְדָאוֹהוּ ב"ד. כּוֹתֵבִין לוֹ טַס שְׁל כְּסָף אוֹ ד"א שְׁאִינוּ נִפְדָּה וְתוֹלִין בְּצַנְאוֹרוֹ.

כְּדִי שְׂיַדַע שְׁלֹא נִפְדָּה עַכ"ל. הָרִי דְפָשִׁיטָא לִיה בְּדַעַת מְרֵן ז"ל שְׁפָתַב עַד שְׂיִגְדִיל.

אִינוּ אֶלָּא אִם לֹא פְדָאוֹהוּ בֵּית דִּין אוֹ אָדָם אַחֵר: וְעֵינֵן בַּפ"ת ס"ק ט"ז שְׁהֵבִיא מ"ש הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל בְּזָה וְהַעוֹמֵד עַל דְּבָרֵי ק"ו. עֵינֵינוּ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָיִם שְׂדַעְתָּם דַּעַת עֲלִיוֹן נוֹטָה לְדַעַת הַש"ף.

אֶלָּא שְׁחֻשָׁיו בְּדַעַת הַט"ז. וְהַמְצִיאוֹ תַּנְאִים מֵר כְּדָאִיתָהּ.

וּמֵר כְּדָאִיתָהּ. וְלִהְיוֹת שְׁכָבֵר כְּתַבְנוּ שְׁאִין לָנוּ עַל מִי לְבָטָח שְׂיִזְכְּרוּהוּ בְּגִדְלוֹתוֹ שְׁלֹא נִפְדָּה.

וְגַם שְׂיִאֲבֵד הַטַס כַּמ"ש הַש"ף. לְכֵן נִקְטִינֵן בְּפָשִׁיטוֹת כַּמ"ש הָרַב צָדָה לְדָרְךָ וְכַאֲמוֹר לְעִיל: וְעֵינֵן בְּפַחַד יִצְחָק אוֹת מַע' תְּשׁוּבָה מִהָרַב עֶפְרַיִם יַעֲקֹב מַעֲשֵׂה בְבוּ בְּכוֹר שְׁנֵהֲרַג אָבִיו קוֹדֵם ל' יוֹם לְלִידְתוֹ וְנִסְתַּפְּקוּ אִם רָאוּי לְפָדוֹתוֹ כְּדַעַת הַצ"ד ע"י אָבִי אָבִיו אוֹ ע"י ב"ד. וְכַמוֹ שְׁהַסְפִּימוּ עַמּוֹ הָרַבָּה גְּאוֹנִים הִלְכָה לְמַעֲשֵׂהָ. אוֹ אִין רָאוּי לְפָדוֹתוֹ כְּדַעַת הַמַּע"מ וְהַט"ז.

וְהַשִּׁיב הָרַב הִנֵּה דְבָרֵי הַצ"ד בְּרוּר מְלָלוּ וְנִטְעָמוּ וְנִימּוּקָם עִמָּם. וּמָה שְׁהַקְשָׁה עֲלֵיו הַט"ז כִּינּוּ דְסוּגְיֵין רְהִטָא דְתוֹרַם מְשָׁלוּ עַל שְׁל חֲבִירוֹ מִהֲנִי.

אֵעִג"ב דְּאִיכָא לְמִימֵר דְּנִיחָא לִיה לְמִיַּעֲבֵד מְצָנָה. לֹא חֻשְׁבוּ לִיה הַתּוֹסְפוֹת לְחוּבָה דַּא"כ הו"ל לְהַתּוֹסְפוֹת לְאִשְׁמִיעֵינוּ רַבּוּתָא וְלְמִינְקֻט הַאי מִיְלִתָּא דְשָׁמָּא הִנֵּה רוּצָה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מְשָׁלוּ וְלַעֲשׂוֹתָהּ בְּעַצְמוֹ.

דְּהוּי טְפִי רַבּוּתָא מְמַאי דְנִקְטוּ בְּתוֹרַם מְשָׁל קֶטֶן עַל פִּירוֹת הַקֶּטֶן. דְּבִזָּה יֵשׁ צַד חוּבָה בְּבִירוֹר.

דְּשָׁמָּא הִנֵּה רוּצָה לְפִנוּטְרָה בְּחֻטָּה אַחַת. אֶלָּא וְדַאי מְדַנְקֻטוֹ הַאי וְשָׁבִקוּ לְהִנָּךְ.

סְבִירָא לְהוּ דְהַתּוֹרַם מְשָׁלוּ עַל פִּירוֹת הַקֶּטֶן לֹא אִית בִּיה צַד חוּבָה כָּלֵל. וְעוֹד דְּלֹא הו"ל לְהַרְמֵב"ם וְסָמ"ג וְטוֹר.

לְמַסְתָּם הָא מִיְלִתָּא. אֲדַרְבָּה הו"ל לְפָרוּשֵׁי דְהַתּוֹרַם מְשָׁלוּ עַל שְׁל חֲבִירוֹ.

לֹא מִיְרִי אֶלָּא בְּגִדּוֹל א"כ זְכִינוּ בְּדִין כִּינּוּ שְׂיִכּוּל אָדָם לְתָרוּם מְשָׁלוּ עַל שְׁל חֲבִירוֹ בֵּין בְּקֶטֶן בֵּין בְּגִדּוֹל. מִטַּעַם שְׂזַכְּנֵן לְאָדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו.

גַּם בְּפָדְיוֹן הַבֵּן יִכּוּל לַעֲשׂוֹתוֹ שְׁאִנִּי לֵן אִם קִנְיִם הָאָב אוֹ לֹא. וְהַהוּא עֲנוּבָדָא דְמִהָרִי"ל אֲפָשֵׁר שְׁלֹא הִנֵּה שָׁם אָבִי אָבִיו.

וְגַם הַב"ד לֹא נִזְדַּקְקוּ לוֹ. כִּינּוּ שְׁאִין חֲזִיבִין מַה"ת כַּמ"ש הַצ"ד.

וְאִין לְדַחּוֹת מְקַמִּי הַהוּא עֲנוּבָדָא דְמִהָרִי"ל דְכָתִיב בְּסַתְּם וְלֹא פִירֵשׁ. כָּל הַנְּהוּ עוֹבְדֵי דְכָתַב הַצ"ד מְהַנְּהוּ גּוֹבְרֵי רַבְרָבֵי דְאַסְהִידוּ עֲלֵיהוּ.

ובפֿרט מהמאור הגדול מוהר"ר ליב מפראג ז"ל. אִשֶׁר נודע שְׁמוּ בְּשַׁעֲרֵים הַמְצֻנְיָנִים
בְּהִלְכָה.

וְכַתֵּב עוֹד לְדַקְדַּק מִדְּבָרֵי הַט"ז דְּאָבִי אָבִיו יְכוּל לְפָדוּתוֹ אִם מֵת הָאֵב. לֹא נִחְלַק אֶלָּא אִם
הַב"ד יְכוּלִין לְפָדוּתוֹ עֵי"ש.

וּבְכֵן הָעֵלָה דְּכִיּוֹן דְּשִׁלְשָׁה הֵמָּה דַּעוֹת הַפּוֹסְקִים בְּעֵינֵי זֶה. הַמַּע"מ מִפֶּתַח סִבְרָא בְּעֵלְמָא
סִבְרָא שְׂאֵם פְּדָאוֹ אָבִי אָבִיו הָוִי סִפְק נִפְדָּה וְהַט"ז מוֹדָה בְּאָבִי אָבִיו וְלֹא בַב"ד.

וְהָרַב צָדָה לְדַרְדָּר בְּהַסְפָּמַת שְׁנֵי גְדוּלֵי עוֹלָם הוֹרָה הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה דַב"ד יְכוּלִים לְפָדוּתוֹ
וְכ"ש אָבִי אָבִיו. וְכ"פ הַש"ף.

וְאַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת. וְאַיִךְ נִגִּיס וְנִדָּן שָׁל אֱלוֹ הַגְּדוּלִים.

מִפְּנֵי סְפִיקוֹ שָׁל הָרַב מַע"מ מִפֶּתַח סִבְרָא בְּעֵלְמָא עֵי"ש. וְחֲתוּם הָרַה"ג נִתְנַאֵל סְגָרֵי בְּשֵׁם
הַגָּאוֹן אָבִיו כְּמַהר"א סְגָרֵי ז"ל: וְכ"כ ה' עֶמֶק הַמְּלֶכֶת שׁו"ת ל"ה מְנַחֵם עֲזַרְיָה בַּעַל מְסַגֵּרַת
הַשְּׁלֶחָן.

שְׁהַשִּׁיב בְּסִי' ל"א עַל נִדּוֹן פְּנֵה מִמֶּשׁ וְכַתֵּב דְּנִקִּיטְנָא בְּשִׁפּוּלֵי גְלִימִיָּהוּ דְּחַפְימִיָּא דְּשָׁרוּ
לַב"ד לְפָדוּתוֹ אִם יִרְצוּ. הֵגַם שְׂאִינָם מְחֻנְיָבִים בְּדַבָּר.

וְדַבְעֵי מְהָרִי"ל שְׁהִבִּיא הַמַּע"מ ז"ל לֹא רְאִינוּ לוֹ דְּכַתֵּב דְּלֹא שָׁרִי לַב"ד לְפָדוּתוֹ. אֶלָּא
דְּכַתֵּב דָּאִין צָרִיךְ פְּדִיּוֹן עַד שְׁיִגְדִיל.

גַּם עַל חִילּוּק הַרַט"ז פְּתַב מִשֵּׁם ה' מַח"א ה' זְכִיָּה וּמִתְנָה סִי' ז' דְּהַשִּׁיג עָלָיו וְנַדְעָתוֹ לְהַתִּיר
לַב"ד אוֹ לְאִישׁ אַחֵר לְפָדוּת יְתוּם קָטָן. פִּינּוֹן דְּקָא מְזַכּוֹ לִיָּה מְמֻנָּה.

זְכוּת הוּא לוֹ ע"כ תוֹד"ק: וְכֵן דַּעַת הַבְּרַכ"י ז"ל שֵׁם אוֹת י"ב וְז"ל פְּשָׁאָהָד פּוֹדָה בְּכוֹר
יְתוּם נִחְלָקוּ בְּמִטְבַּע הַבְּרַכּוֹת. וְרַמְזוֹ לְעֵינֵי לֵה' בֵּית דָּוִד יו"ד סִי' קַנ"ב וּבָאוֹת יג' פְּתַב שֵׁה'
בְּאֵר שְׁבַע בַּס' צָדָה לְדַרְדָּר הַסְפִים שְׁיִכּוּל לְפָדוּת ע"י שְׁלִיחַ.

וְחִיזְק דְּבָרָיו הַש"ף בְּרֵאיוֹת בְּנַה"כ. וְכ"כ מוהר"ר יִשְׂרָאֵל מְבַרּוּנָא בְּתַשׁוּבוֹתָיו כ"י וְכו'
עֵי"ש.

הָרִי שְׁתִּים זוֹ שְׁמַעְנוּ לְהָרַב ז"ל שְׁקַבְלָם בְּשִׁתִּיקָה. א' שְׁיִכּוּל לְפָדוּת ע"י שְׁלִיחַ.

וְזֹאת שְׁנִית גַּם בְּיְתוּם יְכוּל לְפָדוּתוֹ גָּבַר בְּעֵלְמָא שְׁהָרִי פְּתַב שְׁנַחְלָקוּ בְּמִטְבַּע הַבְּרַכָּה
שְׁמַעְיָנָן מִיָּהֵת דַּפְשֵׁט"ל דִּיכּוּלִין לְפָדוּתוֹ. וּבְשׁו"ב סִי' שְׁה' אוֹת ג' פְּתַב עַמ"ש מוֹר"ם
שְׂאִין הָאֵב יְכוּל לְפָדוּתוֹ ע"י שְׁלִיחַ וְכו' וְז"ל עַבְר"י אֲנָכִי פְּתַבְתִּי דְּכַמָּה חוֹלְקִים יֵשׁ ע"ז
רַבּוֹ פְּמוֹ וְכו' הִבִּיא הַזֵּל"א יו"ד ח"ג.

וְכ"כ ה' חֲכַמַת אָדָם פְּלָל ק"נ אוֹת ז פְּהַש"ף שְׁיִכּוּל לְפָדוּת ע"י שְׁלִיחַ וְכֵן הַב"ד יְכוּלִים
לְפָדוּתוֹ וְכ"ש אָבִי אָבִיו עֵי"ש וְכ"כ ה' בֵּית עוֹבֵד בְּדִינֵי פְּדִיּוֹן הַבֵּן אוֹת י"ד וְשָׁפֵן הָעֵלוּ
עֵינָר לְדִינָא אַחֲרוֹנֵי הָאֲחֻרּוֹנִים ז"ל ה' דְּבַר שְׁמוּאֵל סִי' קט"ו וְה' זַרַע אָמַת יו"ד סִי' רל"ו
ע"כ: הָרַאֲתָ לְזַעַת דְּרַבִּים הֵם אֲשֶׁר אַתְּנוּ דְּסִבְרֵי מְרַנְּוֹ שְׁיִכּוּלִים ב"ד אוֹ גָּבַר בְּעֵלְמָא
לְפָדוּת לְבָכוֹר שְׂאִין לוֹ אֵב.

ואנו בדין בעקבותיהם גלה ושלחתייהו עבדינו ומתיות טוב אם יש אבי אמו של הבכור הוא ראוי לפדותו דבהכי עדיף טפי בדיל דלא לאפוישי בפלוגתא כמש"ל בתשובה שהביא העפר יעקב: דהט"ז מודה באבי אביו שיכול לפדותו וכו' והוא הדין והוא הטעם באבי אמו שיכול לפדותו דטעמא חד לכולהו.

דבני בנים הרי הם פבנים. והוא הדין בני בנות הרי הם פבנים פדיליף בפ' הבע"י דף ס"ב יעוי"ש ולעיל דף כ"ג אר"י ארשב"י אמר קרא פי יסיר את בנה מאחרי.

בנה הבא מישראליתקרוי בנה וכו' אמר רבינא ש"מ בן בתה הבא מן העפוי"ם קרוי בנה ע"כ: ואחרי כותבי שוב ראיתי להרה"ג מופה"ד המלאך רפאל אנקאנא ז"ל בשו"ת תועפ"ר סי' ל"ח שנשאל בענין זה והשיב פינן דמור"ם ז"ל דקיי"ל פנותיה פסיק ותני שאין הב"ד יכולים לפדותו.

ונוסף ע"ז ארזין תלימאי מהרי"ל ומע"מ והט"ז דעתם דעת עליון מסכמת. דבמת האב אין יכולים הב"ד לפדותו.

הגם שהצ"ל פסיקא ליה דיכולין הב"ד לפדותו אפילו אחר מיתת האב והש"ף מסכים לדבריו: בכ"ז פשוט הוא דאין מניחין דברי מור"ם דקיי"ל פנותיה ותלת סבי הג'ז וניקום אנו ולפדותו פדעת הצ"ל והש"ף.

ולא יתנה אלא שהדבר במחלוקת שנוי. ודאי טוב הדבר להורות עד שיגדיל ויפדה א"ע דדילמא הלכה פדעת האומרים שאין הב"ד יכולין לפדותו.

והיא גי' ע"מ פסק פדוי. מכ"ש עתה שמור"ם דקיי"ל פנותיה פסיק ותני שאין ב"ד פודין אותו בלא האב.

נדאי אליו תשמעון ע"כ תוד"ק. ועם היות מי יבא אחרי המלה.

מ"מ אחוי קידה לפני הדר"ג תורתו. ולא אחשון פי.

באשר דברי קודשו מורים באצבע. שלא עמד הרב ז"ל בעיקר הדין על דעת המע"מ והט"ז על איזו סברא בנו יסוד פינתם.

באשר להיות שדין זה תלוי בדין אחר. כמ"ש המע"מ שדין פדיון בכור שאין לו אב.

דמי לדין מי שפדה בנו בתוך ל' יום ונתאכלו המעות. שהוא ז"ל פסק כשמואל.

אנו קיי"ל פרב דבנו פדוי. וכן הט"ז כתב דהא דאמרינו התורם משלו על של חבירו דתרומתו תרומה היינו דוקא בגדול.

אבל בשל קטן לא דהוי חוב קצת אצלו דניחא ליה למיעבד מצוה בעצמו. וכן הדין בפדיון ואנו קיי"ל כפסק הרמב"ם והש"ע בה' תרומה דאין חילוק בין קטן לגדול.

ופשוט הוא שאילו עמד הרב על דעתם ז"ל עינא דשפיר חזי. דלא קנימי אליבא דהילכתא.

וּכְעֵנָן זֶה פָּתְבוּ הַפּוֹ"ס ז"ל לְגַבֵּי פֶּסֶק מָרְן ז"ל וְכַמּוֹ"ש ה' שְׁמַחַת יו"ט ס' ג' דִּהְגָּם דְּאָנָן בְּגֵי יְרוּשָׁתוֹ נוֹהֲגִים לְפֶסֶק פְּהוּרָא מָרְן ז"ל. הֵינּוּ בְּדָבָר שְׁנוּדָע לָנוּ בְּבִירוֹר שְׁעָמַד בְּעֵינֵי הַדִּין.

וְדַעְתוּ הַכְרִיעַ לְפֶסֶק פֶּן. אֲבָל בְּדָבָר שְׁלֵא הִנְבְּרָר לָנוּ אִם עָמַד בְּעֵינֵי הַדִּין כְּגוֹן שְׁהַכְרִיעַ בְּדִין אֶחָד כְּדַעַת פּוֹסֵק אֶחָד.

וְדִין זֶה תְּלוּי בְּעֵינֵי דִין אַחַר שְׁפֶסֶק אוֹתוֹ פּוֹסֵק ז"ל. וְלִשְׁטִיטְהָ אֲזִיל.

וְהֵתָם לֹא קִיָּים לָן כְּאוֹתוֹ פּוֹסֵק. כָּל כֹּהֵי גְוֹנָא.

אִין מִן הָרְאוּי לְפֶסֶק בְּפִשְׁטוֹת כְּהַכְרַעַת מָרְן ז"ל. מֵאַחַר שְׁלֵא נִוְדָע לָנוּ שְׁעָמַד בְּעֵינֵי סְבָרָא זֹאת ע"כ הֵבִיא דְבָרָיו ה' אַרְה"ח כָּלָל ד' וְעֵי"ש.

וּמִזֶּה אֵתָה דִין ק"ו בְּעֵצְמָה נְאִי מְשׁוּם דְקִי"ל כְּמִוֹר"ם ז"ל וְכו' פּוֹק חֲזִי מֵאֵן גְּבָרָא רַבָּה קְמִסְהֵיךְ הַגָּאוֹן רַבִּינוּ חֵיד"א בְּשִׁוּ"ב שָׁם שֵׁכ' עַל פֶּסֶק מִוֹר"ם בְּזֶה דְכֻמָּה חוֹלְקִים יֵשׁ עַל זֶה רַבּוֹ כְּמוֹ וְכו'. דְשָׁמְעִינוּ שְׁפִיר דְפֶסֶק מִוֹר"ם ז"ל בְּזֶה אִינוֹ מְוַסְפֵּם בְּדָבָרֵי הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל לְבַתֵּר בְּתַרְצֵי אֲזִילִינוּ כְּדוּעַ וְעֵינֵי לְשִׁמְיָא נְטִלִית יְנַחְנִי בְּמַעְגְלֵי צְדָק לְאַמִּיתָה שְׁל תוֹרָה בְּהִלְכָה בְּרוּרָה.

אֲכִי"ר ע"ה מְסַעוּד הַכֹּהֵן ס"ט: סִימָן לֹא עַל דְבַר עוֹף הַנֶּקֶץ פִּינְטָא"ד (Pentad) בְּלִשׁוֹן צְרַפְתָּ. שְׁמַעְנוּ וְנִדְעַע מִפִּי הַשׁוֹחֲטִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֵינוּ בְּעָרֵי דִיפְאָרְטָאמֵן וְהָרָאן וְאַלְגִּיר יַע"א שְׁהוּא עוֹף טְהוֹר.

וְאִין פּוֹצָה פֶּה וּמְפַקֶּק בּוֹ. וְגַם בּוֹ הָיוּ וְנִמְצְאוּ ג' סִימְנֵי טְהוֹרָה.

אֲצַבַּע יְתִירָה כְּפִי פִירִש"י וְכְפִי פִירוּשׁ אַחֲרִים אוֹמְרִים שְׁפַתְבַּ הָר"ן עֵינֵן כְּב"י וְזָפֶק וְקוֹרְקָבּוֹן נִקְלָף בְּיַד גַּם אִינוֹ חוֹלֵק אֶת רַגְלָיו כְּשִׁמְעֵמִידִין אוֹתוֹ עַל הַחוּט וְאִינוֹ קוֹלֵט מִן הָאוֹר. שְׁזֶה סִימָן שְׁאִינוֹ דוֹרְס, כְּמ"ש מָרְן הַש"ע בִּי"ד ס' פ"ב אֶף מְקָרֹב בָּא לִידֵינוּ כְּתָב יָד שׁוֹחֵט אֶחָד זֶה שְׁמוֹ ה"ר אֲבָרְהָם חֲזָן ז"ל.

שְׁהַעִיד בְּגוֹדְלוֹ שְׁשָׂאֵל אֶת פִּי הָרַב כְּמַהֲרִי"ע צ'רְמוֹן ז"ל שְׁהֵיָה דוּמ"ץ בְּעוֹב"י וְהָרָאן יַע"א בְּמֵאָה הַשְּׁבִיעִית בְּתַחֲלֻתָהּ עַל עֵנָן עוֹף הַנֶּזֶף. וְהַשִּׁיב לוֹ בְּאֲזִיזָה שְׁמִכָּאן וְלִהְבָּא לֹא תוֹסִיף עוֹד לְשַׁחֲט עוֹף זֶה.

שְׁאִין לָנוּ בּוֹ מְסוֹנְרַת מְאֻבּוֹתֵינוּ שְׁהוּא טְהוֹר. לְפִי שְׁפָנִים חֲדָשׁוֹת בָּאוּ לְכָאן וְכַמּוֹ"ש בִּי"ד שָׁם וְאֲשִׁתוּמָם כְּשִׁעָה עַל הַמְרָאָה וְהֵלֵא בְּדוֹר שְׁהֵיָה לְפָנֵינוּ שְׁחִי בּוֹ כְּמוֹהֲרִי"ע הַנֶּזֶף לֹא הָיָה בְּיָדָם מְסוֹנְרַת.

וְהִנֵּה בַעַת"ה יֵשׁ בְּיָדָם מְסוֹנְרַת. אֲפִשׁוֹר דְרֵי בְּתִמְיָהָ וְאֶף גַּם זֹאת חֲקֵרְתִּי וְדַרְשִׁתִּי וְשָׂאֵלְתִּי אֶת פִּי הַשׁוֹחֲטִים הַזְּקֵנִים שְׁבְדוֹר.

וְאִין דּוֹבֵר אֲלֵי דְבַר שְׁקָבְלוּ מְסוֹנְרַת עַל זֶה. רַק וְאֶף כֶּף עָמַד דְבַר אֲשַׁע"כ יְצָאֵתִי לְשַׁחַר אֶת פְּנֵי הַלְכָה זֹו לְעִמּוּד עַל אֲמִיתָתָהּ, וְיֵמָה יַעֲשֶׂה בָּהּ וְאֵל ה' נִיָּאָר לָנוּ בְּמֵאוֹר הַתוֹרָה בְּס"ד וְאַחֲזָה אֲנִכִּי בְּזֶה שְׁיֵאֵתָה לָנוּ לְחַקְוֹר וְלְדָרוֹשׁ בְּדָבָרֵי רַש"י ז"ל שְׁמִמְנוּ שְׂאֵב רַבִּינוּ

הטור סי' פ"ב וכתב שאין לסמוך ולאכול כל עוף אלא במסורת שמסרו לנו אבותינו
שהוא טהור שיש לחוש שמא ידרוס עכ"ל.

וְכַתֵּב מֶרֶן ב"י שְׁנֵרָאָה מִדְּבָרֵי הָרֵא"ש שֶׁפָּקַד יֵשׁ לְהוֹרוֹת. וְכ"כ בְּתוֹשׁוּבָה פָּלַל כ' ס' לִב'.
וְגַם רַבֵּינוּ יְרוֹחֵם פָּתַב שֶׁפֶן עֵינָר ע"כ וְכ"פ בִּשְׁ"ע וְז"ל וְאֵפ"י שֶׁיֵּשׁ לוֹ ג' סִימָנִים אֵלּוּ
אֵין לְאָכְלוֹ וְכו' אֵא"כ יֵשׁ לָהֶם מְסוּרָת וְכו' שֶׁהוּא טְהוֹר עכ"ל. וְלִכְאוּרָה אֵיפָא לְמִיִּדָק
בְּדְבָרֵי מֶרֶן הַש"ע שֶׁכ' אֵעפ"י שֶׁיֵּשׁ לוֹ ג' סִימָנִים וְכו' מֵאֵין יֵצֵא לוֹ לומר כֵּן דִּילְמָא לֹא
קִפִּיד רִש"י עַל הַמְסוּרָת דְחִיּוּשֵׁינוּ שֶׁמָּא יְדָרוּס.

אֵלּא בְּשֵׁאֵין לוֹ רַק ס' אֶחָד אוֹ אֶפְיֵלוּ שְׁנַיִם. אֶבֶל בְּשִׁלְשָׁה תוֹ לֵיפָא לְמִיחֹשׁ שֶׁמָּא יְדָרוּס.
וְכמ"ש בְּב"י שֶׁם סְמוּךְ וְנִרְאָה מִשֵּׁם הַרְשָׁבָ"א בַת"ה כֵּל עוֹף שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶצְבַּע יְתִירָה. וְנִזְקָק
וְקָרְקֵנוּ נִקְלָף בִּיד בִּידוּעַ שֶׁאֵינוֹ דוֹרֵס.

שֶׁאֵר עוֹפוֹת הַבָּאִים בְּמִקְצַת סִימָנִים אֵלּוּ. יֵשׁ מֵהֶם מוֹתָרִים.

וְיֵשׁ מֵהֶן אֲסוּרִים וְלִפְיָכָף אֵין נֶאֱכָלִין אֵלּא בְּמְסוּרָת. הָרֵי דִלָּא קִפִּיד אֶמְסוּרָת אֵלּא בְּבָאִים
בְּמִקְצַת סִימָנִים, אֶבֶל בְּשֵׁיֵשׁ לוֹ כֵּל הֵג' סִימָנִים.

בִּידוּעַ שֶׁאֵינוֹ דוֹרֵס וְתוֹ לֹא צָרִיךְ לְמְסוּרָת: וְנִרְאָה דְמֶרֶן ז"ל פָּתַב כֵּן לְפִי שֵׁיטַת רִש"י
הַמְפָּרֵשׁ שֶׁבְּעֵשְׂרִים עוֹפוֹת מֵהַכ"ד טְמָאִים אֵית בְּהוּ ג' סִימָנִים וּבְעוֹרֵב תָּרִי. וּבִפְרָס וְעִזְנִיָּה
חַד חַד כַּמ"ש בְּדָף ע"א בַּפֵּא"ט וְכַמ"ש מִשֵּׁם הָר"ן בְּכִלְיֵי הַשְּׁמוּעָה לְפִי שֵׁיטַת רִש"י
שֶׁכֵּל עוֹף הַדוֹרֵס טְמֵא.

וְעוֹף הַבָּא בִּג' סִימָנִים בְּגוּפוֹ וְאֵין יְדוּעַ אִם דוֹרֵס אִם לֹא אֲסוּר. לְפִי שֶׁיֵּשׁ לְחוּשׁ שֶׁמָּא
מ"כ עוֹפוֹת טְמָאִים הוּא ע"כ הָרֵי דְלִשִׁיטַת רִש"י אִף אִם יֵשׁ לוֹ ג' סִימָנִים בְּעֵי מְסוּרָת
שֶׁמָּא דוֹרֵס הוּא דְחִיּוּשֵׁינוּ שֶׁמָּא אֶחָד מֵעֵשְׂרִים עוֹפוֹת טְמָאִים הוּא שֶׁיֵּשׁ לָהֶם ג' סִימָנִים
וְהֵם דוֹרְסִים.

וְהַרְשָׁבָ"א שֶׁכַּתֵּב כֵּל עוֹף שֶׁיֵּשׁ לוֹ ג' סִימָנִים בִּידוּעַ שֶׁאֵינוֹ דוֹרֵס וְתוֹ לֹא צָרִיךְ לְמְסוּרָת.
אֲזִיל לְשֵׁיטַת הַר"מ בַּר יוֹסֵף ז"ל שֶׁכַּתֵּב הָר"ן מִשְׁמוֹ.

שֶׁאֵין לְאֶחָד מִן הָעוֹפוֹת הַטְּמָאִים ג' סִימָנֵי טְהוֹרָה בְּגוּפוֹ, וְלִכֵּן פָּתַב בְּכִלְיֵי הַשְּׁמוּעָה לְפִי
שֵׁיטַת הַר"מ בַּר יוֹסֵף דְּכֵל עוֹף הַדוֹרֵס טְמֵא וְעוֹף בִּג' סִימָנִים בְּגוּפוֹ בִּידוּעַ שֶׁאֵינוֹ דוֹרֵס
וְטְהוֹר. וְכַתֵּב ב"י מִשֵּׁם הַגַּמִּי"י שַׁר"ת סוֹבֵר ג"כ כְּשֵׁיטָה זוֹ שֶׁכֵּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ הֵג' סִימָנִים
נִדְאֵי אֵינוֹ דוֹרֵס.

וְכ"פ הַרְשָׁבָ"א בַת"ה ע"כ. הָרֵי דְהַרְשָׁבָ"א פָּסַק כְּשֵׁיטַת הַרמב"י.

וְלִכְךָ כַּתֵּב דְּכֵל עוֹף דֵּיֵשׁ לוֹ ג' סִימָנִים בְּגוּפוֹ תוֹ לֵיפָא לְמִיחֹשׁ לְשֶׁמָּא יְדָרוּס וְעֵינֵין בַּד"מ
שֶׁם שְׁמַתְחֵלָה סְלִקָא אֲדַעַת קוֹדְשׁוֹ לומר דְּמָה שֶׁהַסְּכִימוֹ הַפּוֹסְקִים לְדַעַת רִש"י שֶׁאֵין
לְאָכְלוֹ שׁוּם עוֹף אֵלּא בְּמְסוּרָת.

דְּמִשְׁמַע אִף בְּשֵׁיֵשׁ לוֹ כֵּל סִימָנֵי טְהוֹרָה. וְכַמ"ש רַבֵּינוּ יְרוֹחֵם שֶׁהֵבִיא ב"י עֵי"ש.

וְכ"כ הָרַב הַפְּלִתִי שֶׁם סַק"א דְּהָרַב הַמְּחַבֵּר שֶׁכַּתֵּב אֵעפ"י שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֵּל ג' סִימָנִים. סַל"מ
כְּשֵׁיטַת רִש"י דֵּג' סִימָנִים בְּגוּפוֹ הָדָרִי בְּכוּלְהוּ י"ט עוֹפוֹת טְמָאִים.

וא"כ יש לחוש דדורס, דשמא הוא אָחזד מי"ט עופות הטמאים. דלשיטת רמב"י דפירש
י"ט עופות לית לָל אָחזד רק סימן טְהָרָה אָחזד.

רק דהָרִי הסימנים בָּזָה סימן זָה ובָּזָה סימן זָה א"כ אינו במציאות פָּלֵל שְׂיִהְיֶה לעוף
טמא ג' סימנים טְהָרָה בָּגוּפוֹ. על פְּרָחִיָּה טְהוֹרָה הוא וּבְרוּר דְּאִינוּ דוֹרְס ע"כ עיי"ש, הָרִי
לְפָנֵינוּ הִלְכָה בְּרוּרָה בְּלִי סָפֵק לְפִי פָּסֵק מֶרֶן הַש"ע.

דאף אם יש לו פל ג' סימני טְהָרָה לָא מְהֵנִי עַד שְׂיִהְיֶה לָנוּ בּוּ מְסוֹרֶת: וְאֶפְתִּי אִיפָּא לְמִידָק
כִּינּוּן דְּכָל טַעְמָא דְרַש"י ז"ל דְּבַעֵי מְסוֹרֶת הוּא מְשׁוּם שְׂמָא דוֹרְס. א"כ הִיכָא דְבִדְקִינּוּ לִיה
וְהַעֲמִדְנוּ אוֹתוֹ עַל הַחוּט.

וְנִמְצָא שְׂאִינוּ חוֹלֵק אֶת רַגְלָיו. וְגַם אִינוּ קוֹלֵט מִן הָאֹוִיר.

שְׂזָה סִימָן שְׂאִינוּ דוֹרְס כַּמ"ש בַּגְמ' דָּף נ"ה. וּס"ה שָׁם.

וכ"פ רבֵינוּ הַטוֹר וְהַש"ע שָׁם. מִי אֲמָרִינּוּ הָרִי אִיִּתְחַזֵּק לָן שְׂאִינוּ דוֹרְס.

וְתוּ לָא בְּעֵינָן מְסוֹרֶת. אוּ דִילְמָא כָּל זָה אִינְנוּ שׁוּהָ אֶלָּא עִם הַמְסוֹרֶת.

וְנִרְאָה לְבָרֵר סָפֵק זָה עַפ"י מ"ש הָר"ן שָׁם וְז"ל אִם חוֹלֵק אֶת רַגְלָיו אֲצַבְעוֹתָיו שְׂתִימ
לְכָאן וְשְׂתִימ לְכָאן טַמָא. שְׁלִשָּׁה לְכָאן וְאַחַת לְכָאן טְהוֹר.

פְּרִוּשׁ פְּלָלָא קַמָּא דְנָקָא. דְּכָל שְׁחוֹלֵק אֶת רַגְלָיו ב' לְכָאן וּב' לְכָאן טַמָא אֶבְל פְּלָלָא בְּתָרָא
דְשְׁלִשָּׁה לְכָאן וְאַחַת לְכָאן.

יֵשׁ מֵהֶם טַמָאִין וְיֵשׁ מֵהֶם טְהוֹרִין. וְאָמְרוּ שְׂפָךְ נִרְאָה לְעֵין עַכ"ל.

וכ"כ מֶרֶן ב"י מְשֻׁמוּ. וְכַתֵּב דְּהִכִּי דְיִיקִי דְבָרִי רַבֵינוּ הַטוֹר שְׂפָתָב אִם אִינוּ יוֹדַע אִם דוֹרְס
אִם לָאוּ.

אִם כְּשִׁמְעֵמִידִין חוֹלֵק וְכו' בְּיָדוּעַ שְׁהוּא דוֹרְס. וְלֹא כָּתֵב וְאִם אִינוּ חוֹלֵק טְהוֹר.

מְשֻׁמַּע דְּלֹא פְּסִיקָא לִיה בְּאִם אִינוּ חוֹלֵק שְׂיִהְיֶה טְהוֹר. וְדִלָּא כְּדִמְשֻׁמַּע מְדַבְּרִי רַבֵינוּ יְרוּחָם
שְׂפָתָב אִם חוֹלֵק וְכו' טַמָא ג' מְכָאן וְא' מְכָאן טְהוֹר עַכ"ל הַרְב"י.

וכ"כ ב"ח. הִרְאָתָ לְדַעַת דְּכָלֵל זָה שְׂאִינוּ חוֹלֵק אֶת רַגְלָיו.

אִינוּ מוֹצִיאֵוּ אֶלָּא מְחַזְקֵת שְׂאִינוּ דוֹרְס בְּנִדְאִי. אֶבְל מ"מ עֲדִינּוּ הוּא בְּסָפֵק טְהָרָה.

וְכֵן נָמִי בְּשְׂאִינוּ קוֹלֵט מִן הָאֹוִיר. דִּינוּ כְּמוֹ שְׂאִינוּ חוֹלֵק וְכו' דְּהִכִּי מְשֻׁמַּע מְדַבְּרִי רַבֵינוּ
הַטוֹר דְּנִקְטִינְהוּ בְּבֵת אַחַת.

מְשֻׁמַּע דְּדִינָם שְׁנָה. וְכ"כ הָרַב דְּבָרִי חֲמוּדוֹת סִי שִׁי"ט דְּמְדַבְּרִי הָרָא"ש לְקַמְּן סִי ס"ה
דְּהַקוֹלֵט מִן הָאֹוִיר וְכו' דִּינוּ כְּמוֹ הַחוֹלֵק וְכו': וְאִף גַּם זֹאת אִם בְּדַקְנוּ בְּסִימְנֵי עוֹף הַדוֹרְס
כְּפִי מ"ש רַש"י בְּמִשְׁנֵה דָּף נ"ט.

הַדוֹרְס. הָאוֹחֵז בְּצַפְרָנָיו וּמַגְבִּיָּה מִן הַקְּרָקַע מַה שְׂאוּכָל.

וְכֵן לְקַמְּן בַּגְמ' דַּס"ב כְּתֵב עוֹד סִימָן אַחַר. וְז"ל וְנ"ל שְׂפָל עוֹף הַנּוֹחֵן רַגְלוֹ עַל הָאוּכָל
כְּשִׁהוּא אוּכָלוֹ וּמְחַזְקוֹ בְּרַגְלוֹ שְׁלֹא יָנוּד וְלֹא יִנְטֵל כְּנֹלוֹ אֲצֵל פִּיו.

הוא דריסה עכ"ל. ואחר הבדיקה לא ראינו בו אחת מאלה.
עכ"ז לא סגי בלא מסורת. שאין לא ראינו ראיה שאינו דורס.
דשמה הסימן הוא רק דוקא אם דורס ברגליו על מאכלו. הוא בודאי טמא וכמ"ש הגאון
חת"ס בתשובה יו"ד סי' ע"ד.

דמה שפירש"י דורס ואוכל שדורס ברגליו על מאכלו פוננתו היא לומר שזהו סימן שהוא
מן הטורפים, כמ"ש הרמב"ם בפיה"מ. וכל עיקר טעם איסור משום שהוא אכזר וטורף
כמ"ש הרמב"ן פ' שמני ע"כ.

אבל אם לא ראינו בו שדורס ברגליו על מאכלו. יש מהם דורסין ויש מהם שאינם דורסין
נהרי הוא עדיין בספק כמ"ש הר"ן ו"ל בענין חולק את רגליו כנו"ל.

ואפילו מעולם לא ראינו בו שדורס. שמה לאחר מכאן ידרוס דעוף הדורס לאו כל שעה
הוא דורס, וכמ"ש המרדכי סו"פ א"ט וכ"כ סי' תרל"ח לדעת רש"י ו"ל ופסק רש"י
בגמ' דשום עוף אין נאכל על ידי סימנים.

אעג"ב שיש בו ג' סימנים. וגם ראינוהו שלא היה דורס.

מ"מ יש לחוש שמה ידרוס. דהא הוה תרגולתא דאגמא הוה מחזיקין אותה בטהור.
ולאחר זמן ראוהו שיהיה דורס הילכף אין עוף נאכל ע"י סימניו. אלא כל עוף שמסרו
לנו אבותינו בטהור, אוכלים אותו.

ועל המסורת יש לסמוך פדאמריןו בגמרא עוף נאכל במסורת עכ"ל: וגם לזאת אשר
ראינו שעוף זה מטיל ביצים שראשם אָחַד חד. וראשם אָחַד כד.

וחלבון מבחוץ וחלבון מבפנים שזהו סימני ביצי עוף טהור. לא סמכינן על זה לומר
שבודאי עוף טהור הוא.

לפי שסימני ביצים אינם סימנים מובהקים להוציאנו מידי ספק עוף טמא פדאיִתא בפא"ט
דף ס"ד ע"א א"ר זירא סימניו לאו דאורייתא. (פירש"י סימני ביצים לאו הלקה מסיני
גינהו.)

ולא סמכינן עליהו) דאי לא תימא הכי. הא אמר רב אסי שמנה ספיקות הן.

(בעופות פדאמרן לעיל בשמעתא) ליבדוק בביצים דידהו, (ומהם הוא נִיכָר אם עוף
טהור הוא) אלא ש"מ סימנים לאו דאורייתא והיינו טעמא פדמסיק הָתָם דאיפא דעורבא
דדמיא לדיונה עיי"ש.

וכ"כ רביהט"ו סי' פ"ו דסימני ביצים לאו סימנים מובהקים לסמוך עליהם. וכן פירש
מְרַן בש"ע וכו' אם ראשו אָחַד פד ועגול.

וראשו השני חד ועגול. וחלבון מבחוץ וחלבון מבפנים.

אפשר שהוא ביצת עוף טמא, ואפשר שהוא ביצת עוף טהור וכו' עיין שם: ומעתה
שהוברר לנו שלפי פסק מְרַן הש"ע דלדעת רש"י ו"ל לא סגי בלא מסורת, הבה נא
ונחקרנה אם נוכל לסמוך על מקומות אחרים שיש להם מסורת והנה מְרַן הש"ע פסק

שם בסעיף ה' ונ"ל אם שאר מקומות שאין להם מסורת יכולים לסמוך לאכול על סמך מקום שי"ל מסורת יש מי שאוסר ויש מי שמתיר יש לחוש לדברי האוסר, עכ"ל.

והנה כל האחרונים תפסו על דברי מרן ז"ל שכתב דברי הרא"ש בשם יש מי שמתיר. ודברי הרשב"א בשם יש מי שאוסר שנראה שהם חלוקים.

ואין פאן ביניהם מחלוקת. עיין בט"ז ונ"ף ופר"ח ופר"ת ז"ל.

והרב לחם תמידות על הרא"ש סעיף שכ"ג שהאריכו למעניתם הלא בספרתם. והעולה מדברייהם הוא שיש בענין זה ג' חילוקים, א' מקום שאין אוכלין עוף אחד מפני שאין להם בו קבלה לא לאיסור ולא להיתר מפני שאין מפירין אותו לשעבר בהכי קמייירי הרא"ש בפסקיו להתיירא.

שכתב ואלו שאמרו שקבלו מאבותיהם בו היתר. ראוי לסמוך על קבלתם ולאכול בכל המקומות.

כל זמן שאין יכולין לברר בו איסור. דמייירי שאין להם בו לא איסור ולא היתר.

וכמ"ש לעיל מזה שאם אדם וכו' שיצא משם אין מסורת וכו'. שהרי מה שאין אוכלין אותו במדינתו אינו בשביל שהם אומרים שאסור.

אלא בשביל חסרון קבלה שלא קבלו בו היתר מאבותיהם. וגם איסור לא הורו להם בו ע"כ.

וגם הרשב"א מודה לחילוק זה שכתב בת"ה ונ"ל ה"ו נאכלין במקצת מקומות ובמקצת מקומות אין נאכלין. יראה לי שאומרים על אותם שפשט בהם היתר.

שאלמלא שקבלו כן מאבותיהם הראשונים בהם. לא היו נוהגין ובהם היתר.

ואעפ"י שמקצת מקומות לא קבלו כן. אין אומרים למי שלא ראה את החדש שיבוא ויעיד.

אלא למי שראה ע"כ. הרי דסבר לה מר דבמקומות שברור להם היתר.

יכולין לסמוך עליהם אלו שאין ברור להם. דמייירי נמי שאין להם קבלה לא לאסור ולא להיתר.

דהכי דייק לישנא שכתב אין אומרים למי שלא ראה וכו' שיבוא ויעיד וכו' דמשמע מזה שאין אוכלין אותו. לא מפני שברור להם האיסור דאם כן מאי קאמר אין אומרים למי שלא ראה וכו' הרי ראה האיסור ברור.

אלא ודאי מייירי שלא ראה האיסור וגם לא קבלו בו היתר. ובזה יכולים לסמוך על אלו שברור להם היתר.

ובבואר בתה"א. וזהו מ"ש מרן שם ס"ד מי שהוא במקום שנוהגין איסור בעוף אחד מפני שאין להם מסורת.

והלך למקום שיש להם בו מסורת. יכול לאכול במקום שהלך שם.

ונאפילו דעתו לחזור ע"כ דמייירי דמה שאין אוכלין אותו שם אינו מצד האיסור. אלא בשביל חסרון קבלה, שלא קבלו בו היתר מאבותיהם וגם איסור לא הורו להם.

וכמ"ש הט"ז והש"ף בשם הרא"ש: חילוק ב' במקומות שנהגין איסור במין עוף אֶחָד מִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ עוֹפוֹת טְמֵאִים הַדּוֹמִים לוֹ. אֵין יְכוּלִים לְסַמְּךָ עַל מְקוֹם אַחַר שְׁנֵהֲגוּ בּוֹ הַיֵּתֵר וְזֶהוּ שֶׁפֶתַב הַרְשֵׁב"א שֶׁם וַיִּלְל וְאֶפְשֶׁר שֶׁלְּאוֹתָן שְׁנֵהֲגוּ בָהֶם אִיסוּר אוֹסְרִין שְׁאֵנוּ אוֹמְרִין מְוַתְרִין הֵן.

אֵלָּא שְׁנֵהֲגוּ בָהֶם אִיסוּר. מִפְּנֵי עוֹפוֹת טְמֵאִים הַדּוֹמִים לָאֵלּוּ, הַנִּמְצָאִים בְּאוֹתָן מְקוֹמוֹת עַכ"ל וְגַם הָרָא"ש מוֹדֵה בְּזֶה דְדוֹקָא הֵיכָא שְׂאִין לָהֶם קַבְלָה לֹא לְאִיסוּר וְלֹא לְהֵיִתֵר אֵלָּא שְׂלֹא הָיוּ אוֹכְלִים אוֹתוֹ מִפְּנֵי שְׂאִין מִפִּירִין אוֹתוֹ לְשַׁעֲבֵר בְּזֶה הוּא דְאֶמְרִינָן אֵין אוֹמְרִין לְמִי שְׂלֹא רָאָה יָבוֹא וַיַּעֲיֵד.

אֲבָל הֵיכָא שְׁנֵהֲגוּ בּוֹ אִיסוּר לְצַד שְׂיֵשׁ לָהֶם עָלְיוֹ קַבְלָה שְׂלֹא לְאֶכְלוּ. מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ עוֹפוֹת טְמֵאִים הַדּוֹמִים לוֹ.

יּוֹדֵה הָרָא"ש לְטַעַם הַרְשֵׁב"א. וּבְכֻלָּל חִילוּק זֶה אִם מֵה שְׂאִין אוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּמְקוֹם אַחַר. הוּא מִפְּנֵי שְׂקַבְלוּ בּוֹ שֶׁהוּא טְמֵא אֵין לְסַמְּךָ עַל עֵיר אַחֲרֵת שְׂקַבְלוּ עָלְיוֹ שֶׁהוּא טְהוֹר. כִּי שְׂמָא פְּחוּתִים הֵם מֵאֵלּוּ שְׂקַבְלוּ עָלְיוֹ שֶׁהוּא טְמֵא.

וְזֶהוּ שֶׁפֶתַב הָרָא"ש בְּתַשׁוּבָה שֶׁהֵבִיא ב"י עַל הַסִּיגוּנִיא"ה הַמְקַנְנֵת בְּבֵתִים שְׂאוֹכְלִין אוֹתָהּ בְּמִקְצֵת מְקוֹמוֹת. וְאֵנוּ אוֹמְרִים שֶׁהִיא חֲסִידָה הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה וְכו' וְדַע כִּי אֲנִי לֹא הֵיִיתִי אוֹכֵל עַפ"י מְסוֹנֶרֶת שְׂלֵהֶם.

כִּי אֲנִי מַחְזִיק הַמְסוֹנֶרֶת שְׁלֵנוּ וְקַבְלַת אֲבוֹתֵינוּ חֲכָמֵי אֲשַׁכְּנֹז, שֶׁהֵיִתָּה הַתּוֹרָה בְּרוּשָׁה לָהֶם מֵאֲבוֹתֵיהֶם מִיְמוֹת הַחֲרָבָן. וְכֵן קַבְלַת אֲבוֹתֵינוּ הַצָּרְפְּתִים.

יּוֹתֵר מִקַּבְלַת בְּנֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת וְכו' ע"כ. וְגַם הַרְשֵׁב"א מוֹדֵה בְּזֶה.

וְזֶהוּ שֶׁפֶתַב מְרִן ז"ל בְּסוּף ס"ד וְאִם יֵצֵא מִמְּקוֹם שִׁי"ל מְסוֹנֶרֶת מְוַתְרֵי לְאֶכְלוּ. שֶׁהוּא מִדְּבַרֵי הַרְשֵׁב"א וְהַטּוֹר וְהָרָא"ש בְּתַשׁוּבָה.

וְכַתֵּב הַט"ז מִשֵּׁם רַש"ל דְּנִרְאָה מִדְּבַרֵי הָרָא"ש הִלְלוּ שֶׁהוּא דוֹקָא יְכוּל לְאֶכְלוּ מִפְּנֵי הַמְסוֹנֶרֶת שְׁלוֹ אֲבָל לֹא הֵם. וְאִם שְׂמִדְּבַרֵי הָרָא"ש וְהַטּוֹר מְבוֹנָר שְׂפָל הַמְקוֹמוֹת יוֹכְלוּ לְסַמְּךָ מֵהַיּוֹם עַל הַמְסוֹנֶרֶת שֶׁל אֵלּוּ.

שְׂקַבְלוּ שֶׁהוּא מְוַתְרֵי. הֵיִינוּ בְּמְקוֹמוֹת שְׂלֹא נִהְגוּ בּוֹ אִיסוּר אֵלָּא שְׁנִסְתַּפְּקוּ בּוֹ מִבְּלֵי מְסוֹנֶרֶת. אֲבָל בְּמְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ אִיסוּר אֵין רְאוּי לְסַמְּךָ עַל קַבְלָתָם שֶׁל אֵלּוּ. וְכ"כ הַרְשֵׁב"א ע"כ הָרִי בְּרוּר לְנוּ מִדְּבַרֵי הַרְשֵׁב"א וְהָרָא"ש ז"ל דְּבְּמְקוֹמוֹת שְׁנֵהֲגוּ אִיסוּר בְּמִין עוֹף אֶחָד מִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ עוֹפוֹת טְמֵאִים הַדּוֹמִים לוֹ אוֹ שִׁי"ל קַבְלָה עָלְיוֹ שֶׁהוּא טְמֵא.

אֵין יְכוּלִים לְסַמְּךָ עַל קַבְלַת מְסוֹנֶרֶת עֵיר אַחֲרֵת שֶׁהוּא טְהוֹר: חִילוּק ג' הוּא אִם סָפַק אֲצֵלֶם מִפְּנֵי מָה אֵין אוֹכְלִין עוֹף זֶה. אִם מִפְּנֵי חֲסָרוֹן קַבְלָה עָלְיוֹ, אוֹ מִפְּנֵי סִיגֵי וְגַדְרֵי מַחְמַת עוֹפוֹת טְמֵאִים הַדּוֹמִים לוֹ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם.

בְּהַא צִיָּדֵד הַרְשֵׁב"א נְמִי לְאֶסוּר. דְּשְׂמָא גְזִירָה גְזָרוּ בּוֹ.

וְכַתַּב הַפֶּר"ח דַּעפ"י חִילּוּק זֶה צָרִיף לְדַחֵק וְלוֹמַר דַּמ"ש מֶרֶן הַש"ע בַּס"ה מִחֲלֻקַּת
הָרֵא"ש וְהַרְשֵׁב"א מִיַּיְרֵי בְּסֻתָּם. ר"ל שְׁאִין יָדוּעַ אִם מֵה שְׁאִין אוֹכְלִין עוֹף זֶה הָיָה מִחֲמַת
חֶסְרוֹן קַבְּלָה.

אוּ מִנְהַג מִחֲמַת סִיג דְּבִזָּה פְּלִיגִי. דַּלְהֵרֵא"ש יְכוּלִים לְסַמְּךָ עַל אַחֲרֵים לְהַתִּיר.

דְּשִׁמָּא מֵה שְׁאִין אוֹכְלִין הוּא מִחֲמַת חֶסְרוֹן קַבְּלָה. וְלְהַרְשֵׁב"א יֵשׁ לְאַסּוֹר.

דְּשִׁמָּא הוּא מִחֲמַת סִיג וְרֵאוּי לְחוּשׁ לְדַבְּרֵיו: וּמַעֲתָה נִסְבִּיר פְּנִים לְדַאֲתֵאן עֲלָה. דְּעוֹף זֶה
הַנְּקָרָא פִּינְטֵא"ד הַבָּא לְפָנֵינוּ הוּא בְּסוּג חִילּוּק הָרֵאֲשׁוֹן שְׁאִין לָנוּ עָלְיוּ קַבְּלַת מְסוֹנֶרֶת לֹא
לְאִיסוּר וְלֹא לְהִיתָר פְּאַשְׁרָא בָּא בְּשִׂאֲלָה מִשֵּׁם הָרַב כְּמוֹהַר"ר יַעֲקֹב צ'רְמוֹן ז"ל שֶׁלֹּא הָיָה
מִפְּרִין אוֹתוֹ לְשַׁעֲבֵר.

וּבְכַגוֹן דָּא לִית דִּינָא וְלִית דִּינָא. דְּאַלִּיבָא דַּכ"ע אִם יֵשׁ מְקוּם שִׁי"ל מְסוֹנֶרֶת עָלְיוּ
מֵאַבוֹתֵיהֶם שְׁאוֹכְלִין אוֹתוֹ.

פְּשוּט הוּא שְׁיְכוּלִים לְסַמְּךָ עַל קַבְּלָתָם. וְלְהַתִּירוֹ בְּפִנְיָם בְּאִין פְּקֻפּוּק עֵינֵין בְּלֻחָם חֲמוּדוֹת
שָׁם: וְרֵאָה זֶה מְצִאתִי אֶת שְׂאֵהָבָה נִפְשֵׁי לְרוֹנְחָא דְּמִילְתָא מ"ש ה' פְּלִתִי שָׁם סוּף הַסִּימָן
וְנ"ל וְנִרְאָה בְּשִׂישׁ לְעוֹף ג' סִימָנִים וְאִין צָרִיף לְמְסוֹנֶרֶת רַק דִּילְמָא דְּרִיס.

בְּהָא סְמִכִינֵן אֲמִסְוֶרֶת דְּדוֹנְכָתָא אַחֲרִיתִי. דְּלָרֹב פּוֹסְקִים בְּלֵא"ה פְּשֵׁר בַּג' סִימָנִים וְאִין
צָרִיף מְסוֹנֶרֶת פְּלָל, וּבִזָּה נִדְּאִי סְמִכִינֵן לְהַקְלֵל, וּפְשוּט עַכ"ל.

וְהַשְׂתָּא שְׂפָבֵר פְּתַבְנוּ שְׁעוֹף זֶה הַנֶּקֶד פִּינְטֵא"ד. יֵשׁ בּוֹ ג' סִימָנֵי טְהָרָה בְּגוּפּוֹ אֲצַבַּע יְתִירָה
אַלִּיבָא דְּכָל הַפְּרִוּשִׁים וְזָפֵק וְקוֹרְקָבּוּ נִקְלָף בִּיד.

בְּהָא סְמִכִינֵן אֲמִסְוֶרֶת דְּדוֹנְכָתָא אַחֲרִיתִי. אֲפִילוּ אַלִּיבָא דְּפִשְׁט דְּבָרֵי מֶרֶן הַש"ע ז"ל: וְהִנֵּה
אִינָה ה' לִידֵי סֶפֶר חֲדָשׁ שׁו"ת יִשִּׁיב מִשָּׁה ח"ב לְהָרַב כְּמוֹהַר"ר מִשָּׁה שְׁתְּרוֹג ז"ל וְשָׁם
בַּסִּי"ב פְּתַב שְׁנִשְׂאֵל ע"ע תְּרַגְוִלִים הַנֶּקֶד בְּאַלְעֵרְבֵי דַּג'אֵג' בְּרַר אַלְעֵבִיד אִם מְוִתְרִים,
וְהַשִּׁיב שְׁהַעֲדוּ לְפָנָיו שׁוֹחֲטִים זְקָנִים שְׂרָאוּ הַשׁוֹחֲטִים הַקְּדוּמוֹנִים וְהֵם ר' אֲלִיָּהוּ טְרַטוֹר
ז"ל וְרַבֵּי נָסִים נָטָף וּר' שְׁלֵמָה בְּנוֹ ז"ל שְׂשִׁחְטוּ אוֹתָם שְׁהֵם מְקוֹנְבָלִים שְׁהֵן פְּשָׁרִים.

וּקַבְּלָנוּ עֲדוּתָם וְהַכְּשָׁרְנוּ אוֹתָם. עַכ"ל.

וּבְכֵן אֲנִין בְּדִידוֹן שְׂאֲלָנוּ אֶת פִּי הַמְּפִירִין בְּטִיב עוֹפוֹת הַלָּלוּ בְּהֵן וּבְשִׁמוֹתֵיהֶן. וְאַמְרוּ שְׁעוֹף
זֶה הַנֶּקֶד פִּינְטֵא"ד כְּדֵי נִקְרָא בְּאַלְעֵרְבֵי דַּג'אֵג' בְּרַר אַלְעֵבִיד דְּלִפִּי זֶה הִנֵּה נִרְאָה לָנוּ לְסַמְּךָ
עַל תְּשׁוּבַת ה' כְּמוֹהַר"ר מִשָּׁה שְׁתְּרוֹג ז"ל הַנֵּזֶה וְלְהַכְשִׁירוֹ.

אִף מ"מ כָּל הֵיכָא שְׂאֲפָשֵׁר לָנוּ לְבָרֵר הַלְכָה זֹו. כְּדֵי חוֹבְתָנוּ וְכָדֵי יָפָה לָנוּ וְכָדֵי הִיא דְּרַפָּה
שְׁל תוֹרָה, וּבְכֵן פְּתַבְתִּי לְרַבְנֵי תוֹנִיס הַעִי"א עַל פְּתַגְמָא דְּנָא וְלְהוֹדִיעֵנוּ קִשְׁט אַמְרֵי אֲמַת:
סִימָן לֵב זֹאת הִימָה תְּשׁוּבָה עַל עֲנִין הַנְּזָפֵר לְמַעַלְת וְתַהֲלַת הָרַב הַמְּוִבְהָק.

וְאַחַ לְבָרֵק. כַּקֶּשׁ"ת כְּמוֹהַר"ר מְסַעוּד הַפְּהֵן הִי"ו וְנַר"ו יֵאִיר וְיִנְהִיר וְיִפְרַח.

כְּצִאת הַשְּׁמֶשׁ מִמְזַרְח, אַכִּי"ר: רַב מְאֹד נִכְבָּד. בְּשׁוּבֵי מְמַעוֹן קִיץ.

מְצִאתִי אֶת שְׁנֵי מְכַתְּבֵי הַיְקָרִים זְמַנָּם ח"י סִינּוֹן וַח"י אֱלוּל הַתְּרַח"ץ וּבְהַתְּבוּנָה בְּהֵם
רֵאִיתִי שְׁרוּ"מ נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּעֵינֵין עוֹף הַנְּקָרָא פִּינְטֵא"ד. בְּלִשׁוֹן צָרְפַת.

שהוא בעצמו נקרא דג'אג' ברר לעבד. אבל שוחטי הזמן נהגו בה היתר.

ורו"מ נר"ו נסתפק בדבר. והביא דברי הרה"ג ישיב משה ח"ב סי' י"ב ששאל על עוף זה והתיר על פי עדות שוחטים זקנים ורו"מ נר"ו מבקש לעמוד על אמיתות ההלכה הנה בא לידי הפתב יד בעצמו של מהר"מ שתרוג זצ"ל אשר כתוב בה שעמדו לפניו ר' צמח הפהן ושלום בסיס.

והעידו עדות גמורה. פי קבלה אצלם מפי החה"ש כמוהר"ר יצחק צרפתי ז"ל והחה"ש ר' אברהם צרפתי בנו.

וגם מפי ר' אליהו אטניל דידיע טרטור. שקבלו מהם שהעוף הנק' בערבי דג'אג' ברר אלעביד הוא מין טהור.

ונתיימי עליה ר' צמח הפהן ושלום בסיס הנ"ל. ואח"כ מהר"מ שתרוג זצ"ל שרטט וכתב גם אנכי מסכים עמם ומותר לשוחטו.

ונתם על זה: וכשדרשתי וחקרתי ושאלתי את פי החה"ש הזקן ספרא רבה וניקרא כמוהר"ר יעקב אבוקארא הי"ו. העיד שהוא מפיר היטיב דג'אג' ברר אלעביד מהיותו בן נ' שנים ויודע שאין בו קבלה שהוא פשר וזוכר שבימי כמוהר"ר ישראל זיתון ז"ל.

היתה אסיפת על שאלת העוף הזה במשרד ועד בית דין. והיו נוכחים ר' ישראל זיתון, ר' דוד בג'אוי.

ר' אברהם בלעיש. והוא עמם.

ונסתפקו על עוף זה אם יש בו מסורת והספימו למנוע השוחטים מלשוחטו עד שימצאו מקום שיש להם בו קבלה שיוכלו לסמוך עליו: ושוב ראיתי בספר אהב משפט להרב החה"ש הדו"מ ר' פרג'י עללוש ז"ל.

בסי' נ"ד וימצא כתוב תשובה מאת כמוהר"ר ישראל זיתון זצ"ל להחכם הנז' וז"ל אשר שאל רו"מ נ"י במכתבו האחרון על אשר ראה במכתבי העתים אודות העופות של ארץ כוש (הם בעצמם דג'אג' ברר לעבד) להודיעו טעם האיסור.

דידי זה מין חדש ושאלנו את פי השוחטים הזקנים. האם יש להם מסורת בו ומהם אמרו שמעולם לא ידעו אותו העוף, ומהם שהעידו פי השוחטים הזקנים הר"א צרפתי ואחיו ז"ל לא רצו לשוחטו ואמרו שהוא טמא ולכן החלטנו למנוע מלאכלו ע"כ: אם פן בהיות שהעדות מהר"מ שתרוג זצ"ל נמצאת רעועה.

א' יען שלפניו העידו משם מהר"א צרפתי והר"י צרפתי שהיו שוחטים אותו. ולפני מהר"י זיתון העידו בשם הר"א צרפתי ואחיו שלא רצו לשוחטו א"כ לא יש קבלה ומסורת ברורה לסמוך עליה.

ב'.

שהעדות אשר קבלתי מפי הח' הש' הישיש כמוהר"י אבוקארא הי"ו שהוא פצת בן צ"ח שנים. השי"ת יאריף ימיו בטוב אמן.

שְׁהַעֲיֵד שֶׁהוּא מְפִיר בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת אֶת הָעוֹף הַזֶּה שֶׁבְּתוֹנִיס אֵין לָנוּ בּוֹ שׁוּם קִבְלָה:
וְעוֹד רְאִיתִי בְּעֵינַי הַדִּין דֵּהפֶר"ח מְקוּל. יֵשׁ מִי שֶׁמְחַמְרִים.

וְהוּא הַמַּחב"ר בְּדִין ד' אוֹת ט' עַל מ"ש מְרַן מִי וְכו' וְסִיּוּם דְּמִקוּמוֹת גּוֹפְיָהוּ הֵגַם דְּלֹא
נִהְגוּ לֹא אִיסוּר וְלֹא הִתֵּר. אִיסוּר לְאָכּוֹל עַל פִּי קִבְלַת עֵי"ש בְּשֵׁם הָאֲחֵרוּנִים: וְגַם אֲנַחְנוּ
פֹּה מְנַעְנוּ הַשׁוֹחֲטִים.

וּמֵאַחַר שֶׁכֵּן נִדְּאִי שִׁמְעַכ"ת אֵין לְסַמְּנָה עֲלֵינוּ וְאֵין לְהֶאֱרִיךָ כ"א בְּדוּשׁוֹ"ט וְכו' מְמַלֵּא מְקוֹם
הֶרֶב הֶרְאִשִׁי בְּתוֹנִיסִי"א ע"ה דְּוֹד פֶּאֶטוּרְזָה ס"ט: מְקוֹם הַחֹתֶם אֲשֶׁר מַעֲתָה עַפ"י דְּבָרֵי
הֶרֶב הַנָּ"ל הָעוֹף הַזֶּה מְעוֹלֵם לֹא הִזָּה לוֹ חֲזַקַת פְּשׁוּרוֹת.

שֶׁהָרִי לֹא נִמְצָא עָלָיו מְסוּנָת כָּלֵל. דֵּהשִׁתָּא אֲנִי נָמִי בְּדִין נִמְנַעְנוּ וּמְנַעְנוּ אֶת אֲחֵרִים
מְלִשׁוּחְטוֹ.

עַד אֲשֶׁר יִתְבָּרַר לָנוּ עָלָיו מְסוּנָת מִפִּי רַב דֵּהוּא בֵּר סְמִכָּא דְּמִןמְחָה וּפְקִיעַ שְׁמִיָּה בְּהִלְכָּה:
אִךְ מ"ש הֶרֶב מְשֵׁם הַמַּחב"ר ז"ל דֵּהמִקוּמוֹת גּוֹפְיָהוּ וְכו' אִיסוּר לְאָכּוֹל עַפ"י קִבְלַת
אֲחֵרִים. נִרְאֶה דְּזֶה הִיפּוֹף מִמ"ש הֶרְאִ"ש וְהַטוּר דְּבְּמִקוּמוֹת שֶׁלֹּא נִהְגוּ בּוֹ לֹא אִיסוּר וְלֹא
הִתֵּר.

אֵלֶּא שֶׁנִּסְתַּפְּקוּ בּוֹ מִבְּלֵי מְסוּנָת יְכוּלִין לְסַמְּנָה עַל הַמְּסוּנָת שֶׁל מְקוֹם אַחַר שֶׁקִּבְּלוּ שֶׁהוּא
מִתֵּר. וְזֶה נָמִי דַעַת הֶרְשֶׁב"א כִּמ"ש בְּעֵנְיוֹתֵינוּ לְעֵיל בְּחִילוּק א' עֵי"ש.

וְסִפֵּר בֵּית לְחֵם יְהוּדָה שֶׁכָּתַב מְשֻׁמוֹ הַמַּחב"ר ז"ל אֵינוֹ מְצוּי אֲצֵלֵי לְעַמּוּד עַל דְּבָרֵי ק"ו.
וּמ"מ הָרִי פְתַבְנוּ לְעֵיל מְשֵׁם ה' פְּלַתִּי דְּבִישׁ לְעוֹף ג' סִימָנִים וְאֵין צָרִיךְ לְמְסוּנָת רַק
דִּיקְלָמָא דְרִיס.

בְּהָא סְמִכֵינוּ אִמְסִירַת דְּדוּכְתָּא אַחֲרִיתִי וְכו' עֵי"ש וּבְכַגּוֹן דָּא דְּנִמְצָאוּ בּוֹ ג' סִימָנֵי טְהָרָה.
נִרְאֶה שֶׁפִּיר דְּסְמִכֵינוּ אִמְסוּרַת דְּדוּכְתָּא אַחֲרִיתִי אֲלִיבָא דְכו"ע.

וְאֵל ה' נִיָּאָר לָנוּ. נִהְלָנוּ וְיִנְחָנוּ בְּמַעֲגָלֵי צָדֵק לְכוּנֵן לְאַמִּיתָהּ שֶׁל תוֹרָה אַכִּי"ר הַצְּבִי ע"ה
מִסְעוּד הַפְּהֵן ס"ט: סִימָן לֵג נִשְׂאֵלֶתִי מֵאֵת רַב רְחוּמָאֵי רַבִּי מִיְמוֹן בֶּן סַעְדוֹן נר"ו: בְּעֵנֵינוּ
מְקוֹה טְהָרָה שֶׁרָפוּ לְעֲשׂוֹת בַּעִ"ת "מִישׁוּר" יַע"א.

וְלִמְשׁוֹנָה לּוֹ מִיּוֹם מִן הַבָּאָר ע"י פּוּמִפ"א שֶׁיֵּשׁ לָהּ בֵּית יָד, וְהָאֲדָם מְגַלְגֵּל אוֹ מְנַעֲנַע וְהַמִּים
עוֹלִים מֵאֲלֵיהֶם וְשׁוֹפְכִים לְחוּץ לְתוֹךְ צִינּוֹר הַבְּנוּי בְּקֶרֶקַע בְּסִיד וּבְאֲבָנִים. וְנִמְשָׁכִים עַד
הַמְקוֹה.

וּמַעֲשֵׂה אֲנָפֵן הַפּוּמִפ"א כֶּף הוּא. שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עַמּוּד שֶׁל בְּרִנָּל חֲלוּל בְּתוֹכוֹ נְעוּץ בְּתוֹךְ הַבָּאָר
בְּקֶרֶקַעִיתוֹ.

וְהַמִּים עוֹלִין בּוֹ מֵאֲלֵיהֶן עַד חֲצִי בְּאֲנוּרָה. הֵן חֲסַר הֵן יִתֵּר.

לְפִי גוֹבָה הַמִּים שֶׁיֵּשׁ בְּבָאָר. וְרֵאשׁוֹ שֶׁל עַמּוּד יוֹצֵא לְחוּץ עַל פְּנֵי הַקֶּרֶקַע וּמְכוּסָה בְּבִנְיָן
בְּאֲדָמָה עַד פִּי הַשׁוֹפֵף לְחוּץ.

וּבְתוֹךְ הָעַמּוּד לְצַד רֵאשׁוֹ. יֵשׁ בּוֹ כְּמוֹ פְסוּי נְכָנֵס בּוֹ פְּזוּרוֹת בְּנִקְבוֹת, וְסוֹתֶם הַפָּה
בְּצִמְצוּם.

שלא יכנס בו הרוח. וכשרוצים להוציא המים מגלגל בו האדם.
וע"י פן הכפוי עולה למעלה. והוא ברוחו שואף המים ועולים עד פנגד הפה ויוצאים לחוץ.

וכן בכל פעם. וזה נעשה מהר, באופן ששפעה שהמים יוצאים לחוץ הם מחוברים גוף אחד ממש.

מן המקור אשר ממנו יוצאים. עד ששפכים למקנה.

ורחב חלל העמוד הוא קרוב לארבעים סנטימטרים. ועפ"י זה נטפלתי לדעת.

אם יד אדם פוסלת בזה או לא. והגם שיש להם מקנה טבילה פשר פדינו במקום אחר.

מ"מ להיות שהוא מחוץ לעיר ובלילה אינם יכולות הנשים לטבול בו ומקרחים לטבול דוקא ביום. ולכן רצו לעשות מקנה זה לקיים טבילה בלילה פדינה: תשובה הנה ענין זה צריך תלמוד גדול.

ובפרט להיות בקי בטיב מקואות מפי סופרים ומפי ספרים ומה גם גדון שלפנינו אית ביה ספיקי טובא, פידוע ליוצא ונכנס בדינים אלו. ואמרתי אל לבי למשוך את ידי שלא אכנס במקום דחוק פנה.

אכן סעיפי ישיבוני כי לא זו הדרך ישכון אור. כי אדם לעמלה של תורה ינלד.

ויגעתי ומצאת האמן. ועל פן ערבתי אל לבי לתור ולדרוש פאשר תשיג ידי יד פנה.

ולמעמד ולחזק דעתי החלושה בסמוכין דרבנן. פאשר תחזינה עיני הקורא מישרים ואחר סמוך יוצ"ע לרבים רבני הדור היושבים ראשונה על פסא ההוראה, והם יעמידוני על האמת להלכה ולמעשה בס"ד ואני תפלה לפני"ת.

החונן לאדם דעת יגחני במעגלי צדק למען שמו ולמען תורתו להוציא הדין לאמיתו אכי"ר: ותחלת כל חובה רמיה עלי לדעת איה וכיצד. יש בענין זה תפיסת יד אדם.

פאשר שהמים אינם יוצאים מתחת יד אדם ממש. רק מכח.

ואם אמרינו בזה דכוחו פגופו. ונראה להוכיח זה.

ממאי דאיתא בחולין דף ט"ז. אמר מר השוחט פמוכני שחי פשירה, והא תניא שחיטתו פסולה.

הא פסרנא דפחרא הא פסרנא דמניא. ואי פעית אימא הא והא פסרנא דמניא.

ולא קשיא הא פכח ראשון. והא פכח שני.

פכה דאמר ר"פ האי מאן דכפתיה לחבריה ואשקיל עליה ברקא דמניא ומית חייב. מ"ט גירי דידיה הוא דאהני ביה וה"מ פכח ראשון.

אבל פכח שני גרמא בעלמא הוא ע"כ, ופירש"י, סרנא דפחרא. שחיטתו פשירה שאדם מגלגלו.

דְּמִיָּא שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. שְׁהֵמִים מְגֻלְגָּלִין אוֹתוֹ וְכוּ' בְּכַח רֵאשׁוֹן מִיַּד כְּשֶׁנֶּטְל הַדָּף הַמַּעֲבִיר אֶת הַמִּים וְהִתְחִיל לְגַלְגֵּל.

וּבִתְחִלַּת גְּלוּלוֹ שְׁהֵיָה מִפְּחַ אָדָם שֶׁנֶּטְל אֶת הַדָּף עַכ"ל. הָא קָמֵן דְּלַעֲנִין שְׁחִיטָה דְּבַעֲיָנָן פֹּחַ גְּבָרָא.

אִם שְׁחִט בְּמוֹכְנֵי דְּפִתְרָא שְׁמַגְלָגֵל בְּיָדוֹ. וּמִפְּחוֹ שׁוֹחֵט שְׁחִיטָתוֹ כְּשִׁירָה כְּאֵלוֹ שְׁחִט בְּיָדוֹ מִמֶּשׁ.

וְגַם לְלִישְׁנָא בְּתֵרָא בְּסֵרְנָא דְּמִיָּא. אִם שְׁחִט בְּכַח רֵאשׁוֹן.

שְׂבָא מִפְּחַ אָדָם. שְׁחִיטָתוֹ כְּשִׁירָה דְּהוּי פְּגוּפוֹ.

וְלַעֲנִין קִטְלָא. חֲשָׁבִין פֹּחַ רֵאשׁוֹן דְּמִים שְׂבָאוֹ.

מִפְּחַ אָדָם פְּגוּפוֹ וְחֵיב. וּמַעֲתָה בְּנִדּוֹן דִּידָן שְׁמַגְלָגֵל הָאָדָם בְּפּוּמַפ"א וְעוֹלִין הַמִּים מִפְּחוֹ חֲשָׁבִין לְהוּי פְּגוּפוֹ מִמֶּשׁ.

וְהָרִי בָּאוּ הַמִּים לְמִקְנָה עַל יְדֵי אָדָם וּפְסָלֵי לֵיהּ: וְלִכְאוּרָה נִרְאָה לְחִלְקַ וְלוֹמַר. דְּעַד כְּאֵן לֹא אֶמְרִין דְּכַחוּ פְּגוּפוֹ.

אֵלָא לְגַבֵּי שְׁחִיטָה דְּבַעֲיָנָן פֹּחַ גְּבָרָא וְהָא אֵיכָא. אֲבָל לְגַבֵּי מִקְנָה דְּפְסָלִין ע"י אָדָם וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּבַעֲיָנָן הִנְיָיתוֹ ע"י טְהָרָה.

לְפִי"ז אֵיכָא לְמִימַר דְּדוֹקָא אִם בָּא מִיַּד אָדָם מִמֶּשׁ, דְּהֵינּוּ מִגּוּפוֹ דְּמִקְבֵּל טוֹמְאָה. אֲבָל אִם בָּא מִפְּחוֹ.

וְלֹא נִגַּע בְּגוּפוֹ מִמֶּשׁ. אֶפְשָׁר דְּלֹא פְּסִיל.

וּלְפִי חִילּוּק זֶה אֲתֵי שְׁפִירַמ"ש מְרֵן הַש"ע ס' ר"א סְעִיף ט"ל זֶה שְׂאֲמַרְנוּ וְכוּ' אֲבָל אִם נִתְּנָם אָדָם לְמִקְנָה. הָרִי זֶה פְּסוּל.

שְׁפָל ע"י אָדָם אֶפְּלוּ זִילָף בְּיָדוֹ וּבְרַגְלָיו וְכוּ' בַד"א שְׁנַזְדַּלְפוּ בְּרַגְלָיו. אֲבָל אִם הוּא רוֹכֵב ע"ג בְּהֵמָה וְנִזְדַּלְפוּ מִיָּם בְּרַגְלֵי הַבְּהֵמָה לֹא פְּסוּלוֹהוּ.

אֵעִפ"י שֶׁע"י אָדָם שְׁהוּא רוֹכֵב עָלֶיהָ נִזְדַּלְפוּ. אִין זֶה כְּמִזְלָף בְּרַגְלָיו ע"כ.

הָרִי לָהּ דְּבַנְזַדְלָפוּ מִתַּחַת רַגְלָיו שְׁנַגְעוּ בְּגוּפוֹ. הוּא דְּפְסָלֵי אֶת הַמִּקְנָה.

אֲבָל בְּנִזְדַּלְפוּ מִתַּחַת רַגְלֵי הַבְּהֵמָה שְׂבָאוֹ מִפְּחוֹ. לֹא פְּסָלֵי.

אֵיבָרָא.

דְּאַחַר הָעֵינָן לֹא מְצִינוּ לְמִימַר הָכִי. שְׁהָרִי לְגַבֵּי טוֹמְאָת מַגָּע וּמִשְׂא, אֶמְרִין דְּכַחוּ פְּגוּפוֹ. וְהֵינּוּ לַעֲנִין טוֹמְאָת הִיסָט. עֵינָן בְּפָרְק רַבֵּי עֲקִיבָא דָף פ"ג.

וּבְרַמְב"ם ז"ל פ"ח מְמַשְׁכָּב וּמוֹשָׁב וְהָא דְּחִילְקַ הַש"ע. בֵּין אִם נִזְדַּלְפוּ מִתַּחַת יָדָיו וְרַגְלָיו שְׁל אָדָם.

לְתַחַת רַגְלֵי בְּהֵמָה. הֵינּוּ מְשׁוּם דְּאָדָם מְקַבֵּל טוֹמְאָה.

ובהמה אינה מקבלת טומאה. וכן פירש הרב מעדני יו"ט על ההיא ברייתא דזילף וכו' שכ' הרא"ש ז"ל.

ואינו צריך לפנים כי פשוט הוא: ומעתה דיצא לנו דאמרינן פחו כגופו לפסול את המקנה הרי בפשיטות פתב הש"ע שם. זה שאמרנו כל שאינו עשוי לקבל את המים.

אינו פוסל את המקנה לא אמרו אלא כשנפלו מתוכו למקנה מעצמן. אבל אם נתנם אדם למקנה.

ה"ז פוסל. שפ"ל ע"י אדם וכו'.

ובב"י שם הביא דברי הרבא"ד שם שממנו נובע מקור דין זה. ונעתיק לשונו להיותו שייך לענינינו.

ונו"ל וראיתי להראב"ד ז"ל שכתב שכל מה שצא מיד אדם למקנה שלא בהמשכה. בין בכלי מגוב.

בין אינו מגוב בין בתופניו בין ברגליו, פוסל המקנה כשאובים, וכדתנא. היו בשערו שלשה לוגים מים.

וירד וטבל במקנה שיש בו מ' סאה. כשר.

סחטו לתוכו. פסול.

ור"ש מכשיר. עד שיתפנו ויתלוש.

וקא נדאי שערו אינו עושה שאיבה. וכי סחטו לתוכו לאחר שחסרו וטבל פסול.

ועוד תנא. רבי יוסי אומר זילף בידי וברגליו ג' לוגין למקנה.

כיון שהמים יורדין למקנה מתוך ידו פוסלים המקנה. וכיון שפ"ן אף הפלי הנקוב כל שנפ"ל מתוך ידו של אדם.

הדולה למקנה. פסל את המקנה.

ולא אמרו שאינו פוסל. אלא כשנפלים ממילא מפלי נקוב למקנה.

דכיון שיצא מנקיבתו מתורת כלי ונופלין ממנו ממילא למקנה. כשר עד כאן לשון הראב"ד ז"ל: וכן איתא בפ' שביעי דמקנאות מ"ו הטביל בו את הסגוס והעלהו.

ומקצתו נוגע במים טהור. ופ"י המפרשים ר"מ ור"ש ז"ל.

דהטבילו במקנה שיש בו מ' סאה מצומצמות. וכיון שהוא עב.

נתלו בו המים ונחסר המקנה ולהכי אם נשאר קצתו במקנה בתוך המים, נחשבו המים אשר בו. כמחוקרות למקנה.

והמקנה טהור. אבל אם העלהו כולו.

נחשבו המים שבתוכו שאובים. והמקנה נחסר, והמים שמתמצין מתוכו למקנה.

פוסליו המקנה וכן פירש הרב"י ו"ל: הראת לדעת מכל האמור. שכל שיבואו המים למקנה מתחת ידי אדם יהיה מה שיהיה. פוסלים את המקנה. והכא נמי בנדו"ד.

שיוצאים מתחת ידי אדם מפחו דהוי כגופו. דבר פשוט הוא. דהמקנה הנעשה מזה פסול: אמנם. אחר העיון וחיפוש מחיפוש. נראה לצדודי בכחא דהיתירא. בס"ד.

והוא עפ"י מ"ש הש"ע שם סעיף מ' ונ"ל כלי שניקב בשוליו אפילו כל שהוא אינו חשוב כלי לפסול המקנה. ומ"מ אין להקל לעשות מקנה לכתחלה ולהביא מים בכלי מנוקב כזה, ואם הנקב בצדדים.

אינו בטל מתורת כלי עד שיהיה ברוב הנקב כשפופרת הנאד. שהוא כשתי אצבעות ראשונים שבפס היד מתהפכות בתוך הנקב בריוח בין שהוא מרובע. בין שהוא עגול וכו' ע"כ. והוא דברי הטור מתשובת הרא"ש ו"ל, וכתב הט"ז בס"ק מ"ז. משמע דאם הנקב בכלי. כל שהוא.

בזה אין לעשות מקנה לכתחלה. אבל אם הוא נקוב כשפופרת הנאד עושין מקנה מהו אפילו לכתחלה.

והקשה ע"ז דהא אמרינו לעיל בסעיף שקודם זה. דכל שהוא ע"י אדם פוסל, אפילו אינו כלי.

ותירץ דע"כ צ"ל דכאן מיירי שלא נשפף מכלי זה ע"י אדם האוחזו, אלא מניחו סמוך למקנה והמים באים מן הכלי למקנה. וממשיך המים דרו עליו למקנה. דמותר מן הדין. אפי' בנקוב כ"ש בשוליו.

מ"מ לכתחלה. לא יעשה כן אא"כ ניקב בשוליו כשפ"ה דאז מותר אפילו לכתחלה. והקשה עוד לפי"ז ממ"ש בסוף הסעיף דהרוצה לנקות את המקנה ושואב ממנו מים וירא שפא יחזרו מהכלי שמוציאין בו מים. ג' לגין למקנה.

אחר שחסרו מ' סאה ויפסלוהו יקוב הכלי בשוליו כל שהוא וכו'. ומה מהני הנקב. הא מ"מ בא ע"י אדם למקנה ופסול בזה אפילו בלא כלי וכדלעיל ומכח קושיא זו. רצה לומר.

דכל שהכלי נקוב אין חשש מחמת שבא מן ידי אדם. כיון שהמים שבכלי נשפכים תמיד ממנו לתוך הבאר.

הנה פאלו לא נפקו ונהנה חיבור. והאריף לבאר ענין זה.

אי אמרינו גוד אחית וכו' וגם בענין ניצוק חיבור וכו' וענין מזה בדברינו לקמן בס"ד. וכתב בסוף דבריו.

וּלְפִי זֶה מְוֹתֵר אַף אִם אָדָם שׁוֹאֵב בְּכָלִי מִגִּוְקֹב כַּנֹּאד וְשׁוֹפֵף הַמַּיִם לְמִקְנָה. אֲלֵא שְׁנֹדַחַח מִפְּנֵי מְדַרְשׁ חֲכָמִים מֵה מַעֲיָן בִּיד"ש וְכו'.

וְהִיאָף יַעֲשֶׂה כָּל הַמִּקְנָה לְכַתְּחֻלָּה עַל יְדֵי כְּלֵי זֶה. דְּהָא מ"מ לֹא נַעֲשֶׂה ע"י שְׁמַיִם. וְאַנּוּ בְּעֵינֵי דְוָמְיָא דְמַעֲיָן. וְע"כ צְרִיכִין אָנּוּ לֹוֹמֵר גַּם כָּאֵן שְׁהִבְיָאָם ע"י הַמְּשַׁכָּה לְמִקְנָה. וְאֵעִג"ב דְּבַהֲמְשַׁכָּה פּוֹסֵל בְּרוּב, וְכֵאֵן עוֹשֶׂה כָּל הַמִּקְנָה כֵּן. הֵתָם שְׁאֵנִי שְׁמַמְשִׁיף מְשִׁאוּב אֲבָל כָּאֵן אֵין שְׁאִיבָה, כֵּינּוּ שְׁלֵא נְפֹסֵק מִן הַמְּחֻבֵּר. אֲלֵא שְׁצָרִיף תִּיקוּן שְׁלֵא יְהֵא פּוֹסֵל כֵּינּוּ שְׁלֵא נַעֲשֶׂה ע"י שְׁמַיִם. וּבְזֶה מְהַנִּי אֲפִילוּ הַמְּשַׁכָּה כְּוֹלָה בְּדָרָף זֹו.

ע"כ הַשְּׁיִיף לְעַנְיָנֵינוּ בְּקִיצוֹר: וְלִהְיוֹת שְׁהֵרַב ט"ז ז"ל עֲשֶׂה סְמוּכִין לְדְבָרֵינוּ מְדַבְּרֵי הַרְאָב"ד ז"ל. לְכֵן מְצִנָּה עָלֵינוּ לְהִבְיָא דְבְּרִיהֶרָאָב"ד ז"ל הַשְּׁיִיף לְעַנְיָנֵינוּ לְהִיוֹת לְעֵינַיִם וְהוּבָא דְבָרֵינוּ בְּב"י שְׁם לְעַנְיָן שְׁנָפְלוּ ג' לְגִינּוּ לְמִקְנָה וְכו'.

וְז"ל כָּל אוֹתָם הַכְּלִים שְׁאֵינָם פּוֹסְלִים אֵת הַמִּקְנָה אַעפ"י שְׁאֵינָם כְּלִים לְפֹסוּל אֵת הַמִּקְנָה. אֵינָם מְכַשִּׁירִים אֵת הַשְּׁאוּבִים לְחֻשׁוֹב אוֹתָם נְמַשְׁכִּים לְמִקְנָה וְאֵין הַשְּׁאוּבָה מְטַהֵרַת בְּהַמְּשַׁכָּה.

אֲלֵא אוּ דָרָף הַקְּרַעַע. אוּ דָרָף צִינּוֹר שְׁקָבְעוּ וּלְבִסוּף חֲקָקוּ.

הוּאֵיל וְלֹא הִזָּה עָלָיו שְׁם כְּלֵי בְּתֻלוּשׁ. וְכָף נ"ל.

אֲלֵא דְקָשָׁה לִי. דְּהָא בְּטִיל לִיה מְדַרְשׁ חֲכָמִים.

מֵה מַעֲיָן בִּידֵי שְׁמַיִם. דְּהָא כְּלֵי לֹא כְּתִיב בְּאוֹרִיָּתָא.

וּמִשׁו"ה מְסַתְּבָרָא. דְּהָף מְתַנִּיתָא דְלִגְיוֹן הַעֲוָבָר דְקַתְּנִי וְלֹא עוֹד.

אֲלֵא אֲפִילוּ מִקְנָה בְּתַחֲלָה כְּשֵׁר. אַרְיִשָּׁא קֵאֵי.

דְּקַתְּנִי הוֹלְכִים עִם הַקְּרַעַע כְּשֵׁר וְהֵא אֵתָא לֹא שְׁמוּעֵינוּ. דֹּאֵעִג"ב דְּשְׁאוּבָה שְׁהַמְּשִׁיכּוּהָ כְּוֹלָה אֵין טוֹבְלִין בָּהּ.

הֵכָא כֵּינּוּ שְׁלֵא הָיוּ שְׁאוּבִין מְעִיקְרָא שְׁהָרֵי בִידֵיהֶם וּבְרַגְלֵיהֶם הִבְיָאוּם מִן הַנְּהַר דְרָף עֲבָרְתוֹן עוֹשִׂין מְהוּ מִקְנָה לְכַתְּחֻלָּה. פְּסָקוּ שְׁל דְבָר.

כָּל שְׁלֵא נְתַקְבֵּל בְּכָלִי. אַעפ"י שְׁבָאוּ מִתּוֹף יְדוּ לְמִקְנָה.

מְטַבִּילִין בּוּ עַד מְחַצָּה. מִמְתַּנִּיתִין דְּסִילּוֹן (ר"ל מִמַּאי דְתַנּוּ פְּרָק ו' דְּמִקְנָאוֹת).

מְטַהֵרִין מִקְנָאוֹת הַתַּחֲתוֹן מִן הַעֲלִיוֹן. ע"י סִילּוֹן שְׁמַנִּיִּת יְדוּ תַחֲתֵינוּ וּמוֹשְׁכוּ וּמְשִׁיקוּ וְכו' וּמִפְּנֵי שְׁאֵין הַסִּילּוֹן הִזָּה כְּלֵי לְפֹסוּל אֵת הַמִּקְנָה.

אֵין חוֹשְׁשִׁין לִירִידַת הַמַּיִם לְמִקְנָה הַבָּאִים מִסִּילּוֹן שְׁעַל גְּבֵי יְדֵינוּ) וּמִמְחַצָּה וְאֵילָף אֵין מְטַבִּילִין בּוּ. אֲלֵא א"כ הוֹלְכִים עִם הַקְּרַעַע.

דֹּאֵהֲנָא בְּהוּ אֲפִילוּ רֹבָא, כְּדֹאֲמָרֵן מִמְתַּנִּיתִין דְלִגְיוֹן. עכ"ל וּמַעֲתָה מֵאַחַר שְׁעִיקָר יְסוּד רִאֲיִיתֵינוּ בְּנוּיָה עַפ"י אֲדַנִּי הַט"ז הַנְּזַפְרִים.

חל עלי חובה לדקדק בדברי קודשו אליבא דהילכתא בס"ד ותחילה נשית לב במ"ש הנקודות הפסוק ו"ל על דברי הט"ז בס"ק מ' ונ"ל האריף לתרץ אמאי לא נפסל פיון שפא ע"י אדם. ועיין בש"ף ס"ק מ"ו ע"כ.

ובש"ף כתב שהקשה לו ג"כ האי קושיא שהקשה הט"ז דהשואב מים מן המקנה לנקותו ונרא וכו' יקוב הכלי בשוליו כ"ש וכו' ומה בכך סוף סוף ע"י אדם אפילו ממילא פסול. ותירץ די"ל דשאני התם פיון דשואב המים משם.

א"כ נדאי לא ניחא ליה שיפלו המים לשם. דהא אדרבה שואב אותם משם.

והוי ממילא. ודו"ק עכ"ל הש"ף ועמו הסליחה רבה.

דבחנם טרח להגיה על הט"ז בזה. דהרי הט"ז עצמו ס"ק כ"ז כתב.

דלמד מדברי הראב"ד שאין מחלק אלא בין נופל ממילא. לנופל ע"י אדם.

אבל בנופל ע"י אדם גופיה. לא מחלק בין נפל במתפונן לאין מתפונן.

וכתב עוד דהיא תשובה להרב"ן קאי שם אמ"ש לעיל מזה. שמי שרוצה לנקות המקנה וכו' יקוב וכו'.

ועל זה דחי לה התם בהיא תשובה ואמר דלא נקב פיון שפא ע"י אדם הדולהו. ר"ל מי שדולה ומנקה המקנה.

לא הרויח פלום במה שמנקה הדלי. וא"כ הרי לפנינו דאעפ"י שהמים היוצאין מדלי בשפעה שדולה לנקותו, לא ניחא ליה להדולה בכך שיחזרו המים שמה.

אפי"ה פסיל ליה פיון שע"י אדם נעשה. א"כ מוכח להדיא דלאו ברצון האדם תליא מילתא.

עכ"ל הט"ז הא קמן דהט"ז לא ניחא ליה במה שתיירץ הש"ף והדרא קושיא לזנפתה. ועל זה האריף הרחיב בדברי ק"ו לומר דכיון שהמים מחזורים תמיד לתוף הבאר דרך הנקב.

אין חשש מחמת שפא על ידי אדם: אלא דלכאורה נראין דברי הט"ז דסתראי נינהו. דבס"ק כ"ח כתב דלהרא"ש והטור דסבירא להו דכל שמתחת יד"א.

יש פסול אפילו בלא שאיבה בכלי א"כ אף אם הוליקם בקרקע לא מהני. אלא אם רוב המקנה בהכשר בלאו הכי.

דזה הוי כמו שאר שאובים שנמשכו. שדין שלהם דלא מהני המשכה.

אא"כ יש שם רוב המקור בהכשר. וזה היפך ממ"ש פאן, ונ"ל דלפי"ז אם הנקב בכלי כשפופרת הנאד מותר.

אף אם אדם שואב בכלי שהוא ושופך למקנה. ושפיר כתב הטור דאין להביא מים בכלי פנה.

דמשמע אבל נקב פנאד מותר. אף אם אדם עושה פן ע"י שאיבה ע"כ: והיה נראה לכאורה לומר.

שְׁחֹזַר בּוֹ הַט"ז עֲצָמוּ בְּסוּף הַס"ק כ"ח הַנּוֹ'. לְפִי מָה שֶׁנִּדְחַק בְּדִבְרֵי הָרַב מוֹר"ם ז"ל.
שֶׁפֶתַח בְּסֻעֵיף ל"ו בַּהֲג"ה. דְּדִין רַגְלֵי בְּהֵמָה פְּרָגְלֵי אָדָם.
וּבְשִׁנְיָהֶם אֵינוֹ פֶּשֶׁר. אֲלָא בְּהֶעֱבִיר ע"ג קַרְקַע דְּהוּי פְּהַמְשָׁכָה.
וְזֶה דַעַת הָרָא"ש. וְכַתֵּב הַט"ז דְּאֵין זֶה שׁוּם דִּיעָה שֶׁיִּצְרִיף הַמְשָׁכָה מֵהַ שְׁזִילְפָה הַבְּהֵמָה
וּפִי הוּא דַמ"ש וּבְשִׁנְיָהֶם וְכו' מִיִּירֵי אִם כָּל הַמְקַנָּה נֶעֱשֶׂה כֶּף ע"כ.
הָרִי לִפִּי"ז גַּם דַּעַת הָרָא"ש שֶׁהוּא הֵישׁ אוֹמְרִים שֶׁפֶתַח בַּהֲג"ה. סב"ל דְּגַם בְּזִילְפָה רַגְלֵי
אָדָם.

אִם נֶעֱשֶׂה כָּל הַמְקַנָּה כֶּן. פֶּשֶׁר ע"י הַמְשָׁכָה.
וְלִיפָא לְמִימַר דַּעַג"ב שֶׁפֶתַח מוֹר"ם ז"ל וּבְשִׁנְיָהֶם וְכו'. לָאוּ לְמִימַרָא דְּדִינָם שֶׁנָּה אִם כָּל
הַמְקַנָּה נֶעֱשֶׂה כֶּף.
אֲלָא הָאֵי פְּדַאִיתָא וְהָאֵי פְּדַאִיתָא לְגַבֵּי מָה שֶׁזִּילְפָה הַבְּהֵמָה מְכַשִּׁיר אֲפִילוּ עוֹשֶׂה כָּל
הַמְקַנָּה ע"י הַמְשָׁכָה. וְלְגַבֵּי אָדָם לֹא מְכַשְׁרִינָן אֲא"כ רֹב הַמְקַנָּה בְּהַכְּשֵׁר בְּלָאוּ הָכִי.
וְכַמ"ש לְדַעַת הָרָא"ש וְכו' דְּלֹא הֵיא דְּמִנְקֻטִּינָהוּ בְּבַת אַחַת. מִשְׁמַע בְּחֻדָּא מְחַתִּינָהוּ.
וְדִין שְׁנֵינֵיהֶם שֶׁנָּה אֵיבְרָא דְּאֵין הָאֲמַת כֶּן. אֲלָא לְעוֹלָם לְהָרָא"ש וְדַעַמְיָה סְבָרֵי מְרַנָּן כַּמ"ש
הַט"ז.

דְּבִזְזִילְפָה ע"י אָדָם לֹא מְהַנִּי אֲלָא אִם רֹב הַמְקַנָּה בְּהַכְּשֵׁר בְּלֹא"ה. שֶׁכֵּן פֶּתַח גַּם הַב"ח
בְּעֲנֵן הֶעֱבִיר ג' לְגִינָן וְכו' בַּד"ה וְכַתֵּב עוֹד אוֹ שֶׁנִּתְּזוּ וְכו' שֶׁם בַּא"ד פֶּתַח דְּלֵהֲרָא"ש
וְהַטּוֹר ס"ל כֶּן וְלִחְוִמָרָא נְקֻטִּינָהוּ כְּנוֹתִינָהוּ לְהַלְכָה עֵי"ש: אֲלָא דַעַכ"פ הָדָרָא קוּשְׁיָא
לְזוֹכְמָה דְּדִבְרֵי הַט"ז סְתְרָאֵי נִינְהוּ.
וְכַמ"ש"ל.

וְנִרְאָה לְתַרְזֵן עַפ"י מ"ש הַש"ע שֶׁם סֻעֵיף מ"ח הַבָּא לְהַמְשִׁיף מִיָּם לְמַקְנָה. צָרִיף שְׁלֵא
הִנֵּה בְּדָבָר הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה וְכו' וּבְסֻעֵיף מ"ט פֶּתַח בַּד"א בְּמַמְשִׁיף מִי גְשָׁמִים בְּעֻלְמָא.
אֲבָל אִם מְמַשִּׁיף מִמַּעַן אוֹ מְמַקְנָה. אֲפִילוּ ע"י דְּבָר הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה.
פֶּשֶׁר.

דְּחֻשְׁבִּינָן לְזֶה הַמְקוֹם שֶׁמְמַשִּׁיף הַמִּים לְתוֹכוֹ. כְּאֵלוּ הוּא מְחַוְּבָר לְמַעַן וְכו'.
וּמַעַתָּה לִפִּי"ז מְתוֹרְצִים דְּבָרֵי הַט"ז דְּהַכָּא בַּס"ק מ"ז מִיִּירֵי בְּשׁוֹאֵב מִמַּעַן אוֹמְמַקְנָה בְּכָלִי
נְקוּב כְּשֶׁפ"ה. שֶׁתְּמִיד הַמִּים מְחַוְּבָרִים אֶל הַמַּעַן אוֹ אֶל הַמְקַנָּה, וְלִהְיֵי אֵין חֲנֻשָׁשׁ אַף אִם
כָּא מְתוּף יַד אָדָם לְמַקְנָה.
שֶׁהָרִי יֵשׁ לְהֵם הַשְׁקָה עִם הַמַּעַן אֲשֶׁר לֹא כֵן בְּמִים שֶׁנִּזְדַּלְפוּ בְּיַדֵי אָדָם. שֶׁאֵעַפ"י שֶׁעֵיִקְרָם
מִן הַנְּהָר.

כִּינּוּן שֶׁנִּתְלָשׁוּ מְמַקְנָה חִיבּוּרָן. פִּקַּע מִנִּינָהוּ דִין מַעַן.
וְהו"ל מִי גְשָׁמִים בְּעֻלְמָא. כַּמ"ש בְּסֻעֵיף יו"ד מַעַן שֶׁהַמְשִׁיכוֹ וְכו' יֵשׁ לוֹ דִין מַעַן.

ואם הפסיק ראש הקולות. חזר להיות דין מקנה וכו'.

וכיון דנחשבו מי גשמים בעלמא. הא אמרן דצריף שלא יהיה בדבר המקבל טומאה. והכא נמי הרי נתהווי ע"י אדם המקבל טומאה כמ"ש הש"ך ס"ק נ' עמ"ש בהג"ה אם העביר וכו' ע"ג קרקע. ושהמשיכם ע"ג קרקע ממקום זה למקום זה עד המקנה.

ולהכי פתב הט"ז בס"ק כ"ח דלדעת הרא"ש והטור אף אם הולכים ע"ג קרקע לא מהני אלא אם רוב המקנה בהכשר בלא"ה. דזה הוי כמו שאר שאובים שנמשכו.

והיינו משום שנתלשו ממקום חיבורם. ונזדלפו ע"י אדם דפסלי.

כמ"ש בסע"ף מ"ח הנז' ואף שהש"ע פתב בסע"ף מ"ח הנז' דאף מי גשמים לא פסלינו. אלא אם נפלו להדיא מדבר המקבל טומאה למקנה.

אבל אם נופלין על שפתו בחוץ ונמשכים לתוכו פשר. הכא בזילף בינדי וברגליו של אדם.

לא נמשכו כלל מעצמם אלא הולכים בינדי וברגליו עם הקרקע עד שנופלין לתוך המקנה. ולכך פסלי הרא"ש והטור דאזלי לשיטתיהו דבסע"ף מ"ח.

אבל הראב"ד סבירא ליה פיון שלא נתלשו לגמרי מעל גבי קרקע. לא מיפסלי בהכי בהולכת ידיו ורגליו של אדם, וכמ"ש הראב"ד בספר בעלי הנפש והעמקתי דבריו לעיל.

וזה"ל פסקו של דבר. כל שלא נתקבל בכלי אעפ"י שבאו מתוך ידיו למקנה.

מטבילין בו עד מחצה ממתניתין דסילון. ומחצה ואילף אין מטבילין בו.

אא"כ הולכין עם הקרקע דאנהיא בהו אפילו רובא. כדאמרן ממתניתין דלגיון ע"כ.

הרי דלהראב"ד אע"ג ב דהולכין בינדי וברגליו האדם פיון שהולכין עם הקרקע. מהני לעשות בהו אפילו רובו של מקנה.

וכן פירש נמי הראב"ד דעת הרא"ש וכו' דאיכא מ"ד דכל דשקיל ורמי להו למקנה ל"ש במנא. ל"ש בחפניו.

ואפילו ברגליו כולהו גזרי בהו רבנן משום שאובין וכו'. ובעלי סברא זו הם הרא"ש ודעמיה.

כמו שפתב הט"ז בס"ק כ"ח. הרי מפורש בדברי הרא"ש דלא עביד להו המשכה חוץ למקנה.

אלא דרמי להו למקנה בחפניו או ברגליו ולהכי חשבי להו כשאובין דלא מתפשרי אלא ברבייה בלאו הכי ומעתה שנתברר לנו דכל היכא שהמים מחוברים אל מקורם. הגם שבאו ע"י אדם לא פסלי לפי"ז בנדון שלפנינו.

שבשעה שעולים המים בפומפ"א עד שנשפכים לתוך המקנה הם מחוברים ממש עם המעין הגם שבאים ע"י אדם המגלגל בפומפ"א לא פסלי. ולפי מה שהודיעונו שהעמוד שבו עולים המים מן הבאר עד שנשפכים לתוך הצינור שחוץ למקנה.

יש בתלמוד רוחב ארבעים סאנטי"ם. שְהוּא יוֹתֵר וְיוֹתֵר מְרוֹחֵב שְׁפ"ה בְּנֻדְאֵי אֵין פֶּאן סְפִיקָא בְּדָבָר שְׁמוֹתָר לַעֲשׂוֹת מְקִנָה ע"י זֶה אֶפְיֻלוּ לְכַתְחֻלָּה.

כמ"ש הט"ז על דברי הטור: וה"ן עוד נבי"א רְאִיָּה אַתְרַת לַעֲנֵנָּן זֶה בַּס"ד. וְהוּא מֵאֵי דְאִיתָא בְּפֶרֶק כָּל הַבְּשָׁר דָּף ק"ז.

א"ר פֶּפֶא הָאֵי אַרִיתָא דְדִלְאֵי. אֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לְיָדִים וְכו'.
וְאֵי בְזִיעַ דְּוּוּלָא בְּכוּנָס מְשָׁקָה. מִילָף לִיָּפִי וּמְטָבִיל בּוֹ אֶת הַיָּדִים.
וּפִירֵשׁ"י.

מִילָף לִיָּפִי עִם הַיָּאוֹר ע"י דְּלִי. וּמְטָבִילִין בְּצִינּוֹר אֶת הַיָּדִים דְּלֹאוּ טְבִילָה גְּמוּרָה הִיא וְדִיָּה בְּחִיבּוֹר זֶה וְלֹא בְּעֵינָן פְּשׁוּפּוֹרַת הַנָּאֵד ע"כ: וְהַתּוֹסְפוֹת פְּתָבוּ ד"ה דְּאֵי בְזִיעַ וְכו' וְאֵעִי"ב דְּלַעֲנֵן טְבִילַת כָּל גּוּפוֹ.

לֹא מְהֵי מְתָרֵי טַעְמֵי. דְּנִיצוּק אֵינּוּ חִיבּוֹר.
וְגַם בְּעֵינָן כְּשֶׁפ"ה לַעֲנֵן עֵירוֹב מְקַנְאוֹת. גְּבִי רְבִיעֵית לְיָדִים לֹא הֶחְמִירוּ.
עכ"ל.

שְׁמַעֲיָנָן מִדְּבַרְיָהֶם ז"ל. דָּאֵם הָיָה נָקוּב כְּשֶׁפ"ה.
שְׁהוּא עֵירוֹב מְקַנְאוֹת. הָיָה מְהֵי גַם לְטְבִילַת הַגּוּף.
וְאֵעִי"ב שְׁהָאָדָם הוּא הַדּוּלָה וְהַשּׁוֹפָף, כִּינּוּן שְׁהַדְּלֵי נָקוּב כְּשֶׁפ"ה וְתַמִּיד מְחַוְּבָר אֶל הַנְּהָר.
לִית בֵּינָה מְשׁוּם תְּפִיסַת יד"א: וְהָרַב בֵּי"ת יוֹסֵף בַּסּוּס"י ר"א הֵבִיא מ"ש הַמְּרָדְכִי בַּסּוּף
שְׁבוּעוֹת מְשִׁם הָרוֹקַח.

בְּתַשׁוּבַת הַר' אֱלִיעֶזֶר מוֹוֵרְדִנְא. עַל גִּלְגַּל הַמְּגַלְגַּל בְּמֵי נְהָר.
וּבְגִלְגַּל קְבוּעִים פְּלִים קְטַנִּים נָקוּבִים בְּכוּנָס מְשָׁקָה. וּמְתַמְלָאִים הַפְּלִים הַנּוֹז'.
וְשׁוֹפְכִים לְמוֹרַד. וְהוֹלְכִים עַד מְקוֹם אַחַר.
וּמְקַבְּצִים שָׁם שְׁיַעוֹר מְקַנָּה. וְהַתִּיר לְטְבִיל בְּהֶם.

וְזֹאת רְאִיָּתוֹ מְדַאֲמֵרִין בְּפֶרֶק כ"ה הָאֵי אַרִיתָא דְדִלְאֵי וְכו' כְּמוֹעָתָה לַעֲיִל. עַד וְאֵי בְזִיעַ
דְּוּוּלָא מִילָף לִיָּפִי וְכו' דְּמְשַׁמַּע דְּוּקָא הַיָּדִים אֶבֶל לֹא פְּלִים וְה"ק מְתוֹסְפָתָא בְּפ"א
דְּמְקַנְאוֹת כָּל.

מְקוֹם שְׁאָדָם טוֹבֵל וְכו'. אֵין אָדָם טוֹבֵל בְּהֶן.
אֵין יָדִים וְכֻלִּים טוֹבֵלִין בְּהֶן. וְעַל כֵּן נִרְאָה לוֹ.

הָא דְאֲמֵרִין אֵי בְזִיעַ דְּוּוּלָא בְּכוּנ"מ מְטָבִילִין בּוֹ אֶת הַיָּדִים הוּא הַדִּין לְכָל הַטְּבִילָה, וְהָא
דְּקָא אָמַר מִילָף לִיָּפִי י"ל אֶפְיֻלוּ אֵין בְּאַרִיתָא שְׁיַעוֹר מְקַנָּה וּמֵי נְהָר מְשַׁלְיָמִים לְפִי
שְׁמַחְוּבָרִים לְמֵי הַנְּהָר.

וְאֵעִי"ב דְּאֵין נִיצוּק חִיבּוֹר. הֵכָא שְׁתַּמִּיד עוֹלִים הַמֵּיִם הֵנִי חִיבּוֹר וְכִינּוּן דְּבְזִיעַ דְּוּוּלָא
בְּכוּנ"מ.

בטל ליה מתורת פלי לגמרי ואינו פוסל את המקנה ואין צריך פאן נקב גדול פשיעור
עירוב מקנאות. שמהים צפין על פי הפלי מפאן ומפאן והיגו חיבור עכ"ל בקיצור:
ומור"ם בהג"ה סעיף ל"ו פסק דמותר לטבול במקנה בזה.

המתמלא ע"י גלגל. והפלים נקובים בדרך דלא מיקרי פלי.

אם יש שיעור מס' במקנה עיי"ש אמנם רבינו ב"י עצמו שם פתב ודע שגדולי המפרשים
והפוסקים חולקים על היתר זה וכו' עיי"ש. ומבואר מדב"ק דעיקר הקפידא היא משום
שאינו נקוב פשפ"ה ואין פאן עירוב מקנאות.

אבל אלו הנה נקוב פשפ"ה אין פאן בית מיוחד. וכ"כ בפ"ה ס"ק פ' שמבואר שם בב"י
דאם הפלים נקובים פשפ"ה.

פשיטא דהוי חיבור אלא דהתם לא הוו נקובים רק בכונ"מ. ופשוט הוא ושם תמה על
מור"ם ז"ל.

דבעי שיהיו מ' סאה במקנה דהא פתב לעיל בסעיף ז' דבעינו נקב פשפ"ה לטהר הפלי.
א"כ פיון דנקובים פאן בדרך דלא מיקרי פלי שהוא פשפ"ה הוי חיבור.

וצ"ע עכ"ל הש"ה. נקטינו מהכא לדברי הפל אם הדלי נקוב פשפ"ה באריתא דדלאי
מהני אף לטבילת הגוף והגם שהוא בא מתחת ידי אדם.

פיון שמחובר תמיד אל הנהר ע"י ניצוק לא פסיל נעמה אורו עינינו בדעת התו"ס לחד
טעמא דאמרי דניצוק אינו חיבור. היינו דנקא אם הנה נקוב בכונ"מ אבל אם הוא נקוב
פשפ"ה בהא נודאי אמרינו ניצוק חיבור אפילו אין במקנה מ' סאה.

דחשביון ליה פאלו מחובר אל הנהר ע"י הניצוק כמ"ש הש"ה. ומכל שפן אם יש במקנה
מ' סאה.

אלא נבא ע"י אדם פהא דאריתא דדלאי וכו' אין בו חשש. פיון שבשעה שהוא דולה
הנה מחובר אל הנהר ע"י ניצוק הינא מנקב הדלי.

והו"ל דין השקה: אמנם עומד לנגדנו דברי הנוב"י תנינא ז"ל ביו"ד סי' קל"ו שהשיב
ע"ד מקנה העשוי ע"י צינורו הנמשכי מן המעין ואין במקנה מ' סאה. והשיב אמנם אם
יוכל למלא מקנה זה מים שאובין עד שיהיו מ' סאה.

ואז יש חילוק אם הקנים המושכין מים מהמעין. באים למי המקנה תוך המים.

נדאי שמחברין אותם למעין ונטהרו השאובין אבל אם הקנים גבוהין מהמים. ושופכים
מלמעלה למטה.

המקנה פסולה. ואין זה חיבור שאין הזחלין מערבין.

פמבואר בסעיף ס'. ותמה על הש"ה שכתב בס"ק פ' וכו' שכתב הנוב"י לדעתי אחר
מחילת פבודו שגה בזה.

שְׁהַחֲלִיט שְׁפִינוֹן שְׁנִקְוִבִים כְּשֶׁפ"ה הָיוּ חִיבוֹר וְכַתְּבִתִּי עָלָיו בְּגִילְיוֹן הַשֵּׁ"ף שְׁלוֹ (הוּא דְגוּל מְרַבְּבָה) דְּלֹא קָשָׁה מִיָּד דְּלִקְמֹן סְעִיף ס' מְבוֹאֵר שְׁאִין הַנְּזַחְלִין מְעַרְבִין וְק"ו בְּזֶה עַכְד"ק הָרִי לְדַעַת הַנוּב"י אִם הַמִּים נִשְׁפָּכִין לְמַעַלָּה לְמַטָּה הוּוּ זֹחֲלִין וְאִין לָהֶם דִּין הַשְּׁקָה.

וּלפ"ז נָפַל פִּיתָא בְּבִירָא. דְּנִדוֹן שְׁלִפְנִינוּ אִין הַמִּים בָּאִים בְּתַנּוּךְ אֱלֹא מְלֻמְטָה לְמַעַלָּה. אוּ לְהִפְּךָ בְּעַנְיָן אַחַר. אָכֵן רְאִיתִי לְהַפ"ת ס"ק כ"ה שֶׁהֵבִיא דְּבָרֵי הַחַת"ס בְּסִי' ר"ח שְׁהַשִּׁיג עַל הַנוּב"י בְּזֶה שְׁהָרִי הַשֵּׁ"ף שֶׁס"ק כ"ט פָּתַח דְּהָא דְּאִין הַנְּזַחְלִין מְעַרְבִין הֵינּוּ מִי גְּשָׁמִים. וְכו'.

וּבְסִי' ר"ט שֶׁס"ק כ"ט פָּתַח שְׁגַם הַגָּאוֹן מוֹהַר"ר זְלַמֵּן מְרַגְלִיּוֹת ז"ל הַשִּׁיג עַל הַדְּגַמ"ר בְּזֶה עַי"ש. וְכַעַת אִין בְּיָדֵי סֶפֶר חַת"ס לְעִיָּין בַּדְּב"ק, אִיף שִׁיְהִיָּה.

מִן הַמּוּבָן. מִדְּבָרֵי הַחַת"ס נִחָה דַּעַתִּי דְּבָמִי מַעְיָין מְעַרְבִין בְּזֹחֲלִין, וּמַעַתָּה אֲנִידָא לִיה חִילוּק הַנוּב"י ז"ל, אֱלֹא שְׁאֵר אִם הַמִּים נִשְׁפָּכִים שְׁלֹא בְּהַשְׁקָט וְנִחַת מְעַרְבִין, וְיֵשׁ לָהֶם דִּין הַשְּׁקָה: וְהַשְּׁתָּא דְאַתִּית לְהִכִּי לְחַלַּק בְּזֹחֲלִין הַמְעַרְבִין. בִּין מִי מַעְיָין. לְמִי גְּשָׁמִים.

לְפִי קַט שְׁפָלִי. נוֹכַל לְעַמּוֹד עַל דַּעַת קְדוּשׁ הָרִיב"ש ז"ל בְּתַשׁוּבָה סִי' רצ"ב וְז"ל וּמַעֲזוּלָם לֹא שְׁמַעְנוּ מִי שְׁיֵאמַר שֶׁהַנְּזַחְלִין יִהְיֶה חִיבוֹר עַל הַמְּקַנָּה, וְתַמָּה עַל עֲצָמָהּ בְּשָׁנֵי מְקַנְאוֹת זֶה בְּצַד זֶה.

בְּעִיָּין כְּשֶׁפ"ה וְלְמַעַלָּה כְּקַלִּיפַת הַשּׁוּם וְכו'. וּבְרַחֲוִיקִים זֶה מְזָה וּבְדַרְךָ קִילוּם יִהְיֶה נִיְצוּק חִיבוֹר.

אִפִּי מְצַרְצוֹר קָטָן. דְּהָא בְּנִיְצוּק לֹא מְפַלְיָגִין בִּין קִילוּם קָטָן לְגְדוּל ע"כ וְדְבָרֵי קוֹדֶשׁוֹ שְׁגָבוּ מִנֵּי דְקָאֵמַר מִר דְּלֹא מְפַלְיָגִין בִּין קִילוּם קָטָן לְגְדוּל דְּמִשְׁמַע אֲפִילוּ שְׁיִהְיֶה הַקִּילוּם גְּדוּל כְּשֶׁפ"ה אִינוּ מַחְבֵּר הַמְּקַנָּה.

וְזֶה אֱלֹא כְּדַעַת הַשֵּׁ"ף שֶׁכְּתַבְנוּ לְעִיל. דָּאִם יֵשׁ נֶקֶב כְּשֶׁפ"ה אֲמַרִּינוּ נִיְצוּק חִיבוֹר אֲפִילוּ לְהַשְׁלִים מְקַנָּה חֶסֶר.

וְדוֹחֵק לֹאמַר דְּהָא קִילוּם גְּדוּל הֵינּוּ שְׁאִין בּוֹ כְּשֶׁפ"ה. דְּהָא גְּדוּל סְתָם קָאֵמַר אֲמָנָם לְפִי מ"ש הַחַת"ס ז"ל אֲתִי שְׁפִיר.

דְּהָרִיב"ש ז"ל מִיָּרִי בְּמִי גְּשָׁמִים דְּאִין מְעַרְבִין בְּזֹחֲלִין. וְלִהְיֶה לֹא מְפַלְיָג בִּין קִילוּם קָטָן לְגְדוּל וְתַדַּע לָהּ שֶׁהוּא כֵּן.

שְׁהָרִי פָּתַח לְעִיל מְזָה בְּרֵאשׁ הַתְּשׁוּבָה. וְז"ל וְגַם בְּעִירוֹב מְקַנְאוֹת.

צָרִיף שְׁהַמִּים הַמְעַרְבִים שְׁנֵי הַמְּקַנְאוֹת. הֵם מְעַרְבִין אוֹתָם בְּהַשְׁקָט בְּעוֹנְמָדָם בְּמְקוּמָם הַטְּבָעִי.

שְׁזָהוּ אֲשַׁבְּרוּן. וְלֹא בְּהִיּוֹתָם זֹחֲלִין.

שְׁזָהוּ נִקְרָא קְטִפְרָס. דְּהִכִּי תַנּוּ בַּפ"ח דְּטְהָרוֹת.

הנציזוק והקטפרס ומשקה טופח. אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה. והאשבורן חיבור לטומאה ולטהרה. וזהו מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ח מהלכות מקנאות. שלש גומות שבנחל (פי' בקעה) העליונה והתחתונה של עשרים סאה. והאמצעית של ארבעים סאה.

ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל. אעפ"י שהוא נכנס לתוך ויוצא מתוך אין זה מהני. ואין מטבילין אלא באמצעית. ואין המים הזוחלין מתערבין אא"כ עמדו ע"כ עכ"ל הריב"ש ז"ל.

הא קמן דמזירי ב"מ גשמים. מדמזירי ראייה מדברי הרמב"ם ז"ל. דמזירי בשטף של גשמים ולהכי קאמר הריב"ש שאין מערבין שני המקנאות בהיותן זוחלין. ואין סברא לומר דלא מפליג בזוחלין בין מי מעין למי גשמים.

דא"כ תיקשי ליה הא דתנו בפ"ה דמקנאות מ"א. מעין שהעבירו ע"ג ברזקה והפסיקה. הרי הוא כמקנה. חזר והמשיכו פסול לזבים ולמצורעים ולקדש מהן מי חטאת. עד שידע שיצאו הראשונים ע"כ והביאה רבינו ב"י שם והביא מה שפירשו עליה הר"ש והרא"ש ז"ל וכתב ומשמע לי עפ"י דבריהם. דברזקה זו מליאה גשמים שאין מטהרין אלא באשבורן ובארבעים סאה, וכשהעבירו עליה מי מעין חזרו מי הברזקה כאלו הם מי מעין.

לטהר אף בזוחלין ובכל שהוא. דע"י חיבורן למעין הו"ל כמעין. וכשהפסיק מי המעין. מלקלח בברזקה, פינן שאינה מחוברת עכשו למעין. חזרה למשפטה הראשון. שאינה כמקנה שאינה מטהר אלא באשבורן ובמ"ס. ואם חזר והמשיך מי המעין לתוכה אעפ"י שיש לה דין מעין לטהר אף בזוחלין ובכ"ש. מ"מ עדיין הם פסולים לזבים וכו'.

דבעו מים חיים. עד שידע שיצאו המים הראשונים שאינם מים חיים. וכך הם דברי רבינו הטור. וכן דעת הרמב"ם שדינו כמעין לענין טבילה. דכיון שמי המעין נכנסים לה ויוצאים ממנה. מעלים הם את המים שבברזקה להיות כמעין ע"כ מהרב"י, הרי מפורש בהדיא עפ"י המשנה זו.

דמעין מערב בזוחלין לטהר אף אם המקנה חסר. ושפן דעת הרמב"ם שהביא הריב"ש ראייה ממנו.

ואיך יתלוך על משנה זו. אלא ונדאי דלא מזירי אלא ב"מ גשמים ובהכי קאמר דאין נציזוק חיבור.

משום שאין מי גשמים מטהרין בזוחלין. אבל ב"מ מעין שמערבין בזוחלין. יש לומר דסברא ליה דאם הנקב כשפ"ה אמרינו נציזוק חיבור דדין נציזוק כדין זוחלין. והיכא דאמרינו דזוחלין מערבין הוא הדין נציזוק כשפ"ה מערב.

שְׁהָרֵי הָרֵב נוב"י דס"ל דזוחלין אין מערבין. להכי קאמר שאם הקנים שופכים המים מלמעלה למטה.

אין זה חיבור. א"כ שמעינן מהא.

דהשתא דאיתותב הנוב"י כמ"ש החת"ס פנ"ל, דיש לחלק בין מי מעינן למי גשמים ובמי מעינן אמרינן דמערבין בזוחלין. ה"ה בניצוק כשפ"ה דמערב.

ופשוט הוא: אכן יש להקשות עוד על זה. דהא רבינו ב"י.

בענין גלגל המגלגל במי נהר. דסתם מי נהר דעלמא הם מי מעינן כסתם נהר דעלמא, הביא ראיה ע"ז מהריב"ש פנ"ל שניצוק אינו חיבור למקנה.

משמע דאף במי מעינן לא אמרינן ניצוק חיבור. וי"ל דרבינו ב"י לא הביא ראיה מהריב"ש דניצוק אינו חיבור.

אלא דווקא אם הוא בענינן שאינו נקוב כ"א בכונס משקה כדמיירי התם דבזה אין חילוק בין מי גשמים למי מעינן. דנקב בכונ"מ אין מערב שני מקנאות.

אמנם אם הוא נקוב כשפ"ה הוא אמרינן דס"ל לרבינו ב"י דניצוק הוי חיבור וכמ"ש הש"ף. וכן כתב מהרימ"ט בשו"ת חב"ס י"ז: והשתא הדרן לדאיתן עלה בגדון שלפנינו.

שהמים הנשפכים אל המקנה מחוברים בשעת עלייתן עם הבאר. והם ממש גוף אחד.

שעולים בתוך העמוד מן הבאר עד שנשפכים לתוך המקנה. והעמוד חלול ברוחב יותר יותר משפופרת הנאד.

שְׁהָרֵי יש ברוחבו ארבעים סאנטי"ם, באופן שהוא ממש עירוב מקנאות הגם שהם עולין מן הבאר ע"י כ"ח תנועת אדם. אפי"ה לא מיפסלי בהכי.

דומייתא דארייתא דדלאי דאמרן לעיל דאם הוא נקוב כשפ"ה מהני אף לטבילת הגוף ודו"ק: ויש עוד אתי ראיה על ענינן זה בס"ד. והוא ממ"ש רבינו הטור שם ופסקו הש"ע סעיף מ"ח וז"ל הש"ע הבא להמשיך מים למקנה צריך שלא יהיה בדבר המקבל טומאה, כגון מי גשמים שרוצה להמשיכם למקום אחר לעשות מקנה לא יאחזו בידו דף ויעבירם עליו.

אלא יניח הדף בקרקע ויסיר ידו משם בטרם יעברו המים עליו וכו' והוא שיהיו המים נופלין להדיא מדבר המקבל טומאה לתוך המקנה. אבל אם נופלין על שפתו בחוץ ונמשכין לתוכו וכו' כשר.

וכתב עוד בסעיף מ"ט וז"ל בד"א בממשיך מי גשמים בעלמא. אבל אם ממשיך ממעינן או ממקנה.

אפילו ע"י דבר המקבל טומאה כשר דחשבינן ליה המקום שממשיך המים לתוכו כאילו הוא מחובר למעינן או למקנה שממשיך המים משם. ויש מי שאינו מחלק בזה.

ע"כ: וכתב בבית יוסף דפסק זה עפ"י משפ"י הרא"ש בפ"ה דמקנאות משנה ה' נוטפין
שעשאן זוחליו וכו' רבי יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מזחילין בו. ופ"י
הרא"ש ו"ל שרוצה לעשות מקנה ממי גשמים שנקוו במקום אחד ומזחילין למקנה.

וקאמר רבי יוסי שאין מזחילין בדבר המקבל טומאה. והלכה כר"י עיין בב"י באור
ע"ז.

והא דמחלק בין מי גשמים בעלמא למי מעיין. גם זה דברי הרא"ש והוא מדין השקה
דתנן בפ"ו דמקנאות מטהרין את המקנאות העליון מן התחתון והרחוק וכו' כיצד מביא
סילון של אבר וכו' ומניח ידו תחתיו.

עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו אפילו כשערה דיו עכ"ל. והא דכתב הש"ע ויש
מי שאינו מחלק בכך.

הוא דעת הרשב"א ו"ל. והביא דבריו בב"י ומ"מ גם לדעת הרשב"א.

אי עביד להו המשכה כמו שכתב הש"ע פאן בסעיף מ"ח פשונופלין על שפתו ונמשכין
לתוכו פשר. ומה שהוצרכתי לתרץ פן לדעת הרשב"א.

הגם דקי"ל דבשפוחת הש"ע סברא אחת בסתם והסברא האחרת בלשון י"א דעתו לפסוק
פסותם. כ"כ שכנה"ג בא"ח סי' שי"ח בהגהת הטור.

ועיין יד מלאכי פלגי הש"ע סי' יז' שהביא להקת כל גדולי הפוסקים דסבירא להו פן.
ולפי"ז גם פאן דעת הש"ע פסותם שהוא דעת הטור והרא"ש ודלא פהרשב"א.

מכל מקום להיות שראיתי להב"ח שכתב וז"ל ובש"ע כתב תחילה דדברי רבינו. ואח"כ
כתב ויש מי שאינו מחלק בכך עכ"ל נראה שדעתו ג"כ דיש להחמיר עכ"ל הרב"ח לכך
הוצרכתי לתרץ פן לדעת הרשב"א ו"ל אמנם יש לדקדק במ"ש הרב י"מ שם דהוכיח
דגם הב"ח ס"ל פדעת הכנה"ג דסתם ואח"כ י"א דעתו פסותם.

ולא מצא סתירה לזה בדברי הב"ח ו"ל אלא ממ"ש בא"ח סי' רס"ח סעיף ג' שכתב
ובש"ע כתב תחי' פלשון רבינו ואח"כ וי"א דבמוסף פוסק אפילו באמצע ברכה ונראה
דדעתו דנקטינן פדעת י"א שכתב לבסוף וכו' ותי' ע"ז עיי"ש פיד מלאכי ו"ל
ואשתימטהיה הא דקמן דגם בזה כתב דדעתו פדעת יש מי שאינו מחלק ונראה דזה סותר
פלל זה.

ואפשר דלא תברא היא דבאמת לענין דינא דעתו פדעת הראשונה שכתב בסתם אלא
דלענין מקנה שצריכין לצאת ידי כל הדעות דעתו להחמיר ג"ך פסברת הרשב"א, והכי
משמע מלשון שכתב ונראה שדעתו ג"ך מיש להחמיר.

ולא כתב שדעתו פיש מי וכו' אכן עכ"ז לא משמע פן מתחילת דבריו דנחית לדייק דברי
מי בראש וכו' ומצוה ליישב בסיעתא דשמיא: הדרן לדאתו עלה דמבואר יוצא מדברי
הטור והש"ע.

דתפיסת ידי אדם ודבר המקבל טומאה דין אחד להם. כמו שכתבו הט"ז והש"ך שם
דאדם הוי דבר המקבל טומאה.

ועכ"ז הרי מבואר דאם ממשיך מים מן המעיין וכו' אפילו ע"י אדם פשר. ומינה נלמוד
לנדון שלפנינו שהמים עולין מן הבאר ונמשכין עד שנופלין למקנה והם מחוברין עם
הבאר הגם שעל ידי אדם המנענע בגלגל הם נמשכין אינו פוסל.

ואפילו לדעת הרשב"א שאינו מחלק בין מי גשמים בעלמא למי מעיין הכא פיון שאינם
נופלין להדיא לתוך המקנה אלא נופלין לתוך הצינור. ומשם נמשכין למקנה פשר
וכנז"ל: ולהיות שישוד דין זה הוא נלמד מדין השקה.

כנזכר בדברי הרא"ש לעיל לכן צריך ליזהר בנדון שלפנינו שיוכל לשער שלא נפסק
העמוד היצא מן הבאר. כל זמן שהמים תחת ידו עד שנופלים אל תוך הצינור וזה יכול
להיות כשמניע הגלגל פעם אחת ולא ישנה לו שאז יצאו המים עד פי המקלח ולא יצאו
עוד מים אחריהם ונפסק העמוד המחבר אל הבאר.

ואין כאן דין השקה לכן צריך ליזהר לגלגל פעמים רבות תכופות זו אחר זו עד שיעור
שיצאו המים מתחת ידו ואז אין קפידא ודבר זה דומה למאי דאיתא בסוף פ"ז דמקנאות
מחט שהיא נתונה על מעלות המערה.

היה מוליך ומביא במים. פיון שעבר עליו הגל טהורה.

ע"כ וכתב הרא"ש ז"ל ובלבד שלא יתלש הגל. דאז לא הנה מטהר אם אין בו מ' סאה.

אלא מצד אחד יהיה מחובר למקנה ע"כ וכן פסק רבינו הטור והקשה התוי"ט על דברי
הרא"ש דנראה מדברי הרא"ש שאילו היה בו מ' סאה שהיה מטהר אפילו אינו מחובר
כלל. וקשייא לי דהא מהנה ע"י דבר המקבל טומאה, ולכן נראה בעיני דלעולם בעינן
הכא שיהיה הגל מחובר למקנה ואפילו יהיה בגל מ' סאה.

וכן הטור לא חילק, ע"כ וגם הפרישה הקשה כן דאפילו היה בו מ' סאה לא נטהר. דכיון
שבא ע"י אדם.

הו"ל הניתו ע"י טומאה. כמו לא יאחוז בידו דף ויעבירם וכו'.

ואעג"ב דבמשיך ממקנה וממעין שרי אפילו ע"י דבר המקבל טומאה. שאני התם
כדכתב טעמא דהו"ל כמחבר למקנה עכ"ל.

הרי לדעת התוי"ט והפרישה. פיון דבשעה שנתלש הגל בא ע"י אדם.

אפילו יש בו מ' סאה לא מטהר. אלא א"כ מחובר בצדו אחד למקנה והוא הדין הכא נמי
בנדון דידן אם בשעה שעולים המים מן הבאר.

נפסקו ממקום חיבורן קודם שיפלו לתוך הצינור והרי הם באים על ידי אדם. אפילו יש
בהם מ' סאה לא מהני ודו"ק: והט"ז בס"ק ע"ג הקשה על הרמ"א בהג"ה.

שהביא פסק זה דכלי המונח בצד המקנה, מנענע בידו המקנה. כדי שיעשה גל במים וכו'.

דהא אמרינן בס' מ"ח לא יאחוז בידו דף וכו'. ולהרא"ש דמחלק בין מי גשמים בעלמא.

למי מעיין ומקנה ניהא. אלא להרשב"א דלא מחלק קשיה, ותיגרז דלא אמר הרשב"א
אלא כשנוגע הוא במים עצמו.

ועוברים ובאים למקנה על ידו. מה שא"כ הקא שהוא מנענע המים שבמקנה וממילא נתלש הגל מעצמו לא הויא ע"י דבר המקבל טומאה.

ובנה מותרצא קושיות התוי"ט והפרישה. ונה דעת הרא"ש ומ"מ כל לגבי דידן שהמים עולין מן הבאר בכחו ממש שהוא כגופו דהוי ע"י דבר המקבל טומאה.

לא מתפשר הקא אלא להיותו ממשיה מן המעין שתמיד מחובר אל המעין ולא סגי בלאו הכי. עד שיפלו אל תוף הצנור המושך למקנה.

דאז תו לא חיישינו: ואכתי פש גבן לברורי בנדון שלפנינו. שהמים עולין מן הבאר ממטה למעלה.

שלא פטבעו. ואנו מכשירין אפילו באו ע"י אדם, משום השקה ואמרינו ניצוק חיבור.

וע"ז קשה דלא מיבעיא לרבנן דב"פ אין דורשין דסבירא להו דאין חיבור כלל בשום ענין. לא מדין השקה ולא מדין עירוב מקנאות, בין ע"י גוד אסיק בין ע"י גוד אחית.

אלא אפילו לרבי מאיר ורבי יהודה דפליגי עליהו דרבנן. היינו בגוד אחית, אבל בגוד אסיק כו"ע מודו דלא הוי חיבור.

ענין בהריב"ש ז"ל סי' רצ"ב דכן פירש פלוגמיהו. וא"כ לפי"ז הא בנדון שלפנינו אמרינו דמים שבמעין כאלו הם למעלה ומחוברין בשפיכתן למקנה.

ונה נקרא גוד אסיק. וענין בט"ז ס"ק מ"ו דהרבה להשיב בענין זה.

ולבסוף העלה וז"ל ותו נראה דאפילו רבנן דפליגי וכו' היינו לענין שאמה צריף לומר שהמים העליונים אין למטה מ' סאה ויש פאן איסור ברור ואתה בא לתקנו. והא לא אמרינו משא"כ אם יש.

למטה שיעור מקנה. רק שיש פיסול משום שאיבה הבאים למעלה ע"י אדם הדולה.

לזה אמרינו שאין שם שאובין עליהם כיון שלא הופסקו מעולם לא באו לכלל פיסול. ונמצא שלא היה מעולם פוסיל ע"כ.

והגם דהט"ז קרי ליה ה"תם למעלה המים בכלי נקוב גוד אחית. מ"מ לפי מה שהעלה לבסוף פדכתיבנא הקא.

אין חילוק יהיה מה שיהיה. כיון שהמקנה יש בו מ' סאה.

רק שיש עליו פיסול מחמת שבא ע"י אדם. בנה אמרינו שאין פאן פיסול כיון שמעולם לא הופסקו.

בין ע"י גוד אחית בין ע"י גוד אסיק: וענין להרב ויאמר יצחקז"ל בשו"ת י"ד סי' ס"ב שנסאל בענין מקנה וכו' וז"ל שפתב בתוף השאלה. ומצד אחד לבור יש סיסטירנ"א

תחת הקרקע וכשהמים עוזפים מהבריכה הגדולה.

יורדים לתוכה. ולעת הצורך שפוסקים מי המעין מעלים המים מהסיסטירנא ע"י פומפ"א של מתכת ע"י אדם.

ושופכים לתוף ארון של מתכת. ומשם יורדין לבריכה הגדולה.

ע"כ השאלה. והשיב הוא ז"ל ונראה לומר דעליית המים מהסיסטיקא ע"י פומפ"א.
אין עליהם דין שאובים פיון שהסיסטיקא בעצמה המים שבה פשירים לטבול בהם פיון
שכאו מהמים הנוטפים מהבריכה שהיו מהמעין ובנדאי שיש בהם מ' סאה. וכשמושכים
אותם לבריכה ע"י הפומפא כפי הנשמע.
המים שבפומפ"א עם הסיסטיקא ואינם נפסקים כלל בעודם שופכים לבריכה. והו"ל
ממשיך המים מהמקור להבריכה אמת דהו"ל ממשיך ע"י דבר המקבל טומאה.
ולדיעה קמייטא דסתם לן מרן בסעיף מ"ט דממשיך ממקנה או ממעין. אף ע"י דבר
המקבל טומאה שפיר דמי.
אם כן בנדו"ד פשיטה הבריכה ואין עליה דין שאובים עכ"ל. והוא ממש כדברינו: ועיין
להרב זכרון יוסף שו"ת יו"ד סי' י"ג שגשאל ע"ע מקנה שמתמלא ע"י אדם שמגלגל
בגלגל כעין גדון שלפנינו.
והשיב דנראה לו לאסור מתרי ומתלת טעמי אגמם חזר בו וצידד צדדי דהיתירא שלש
פגגד שלש. א' ממאי דתנן פ"ה דמקנאות מעין שהעבירו ע"ג השוקת פסול וכו' והאי
שוקת היינו פלי והו"ל המים העוברים בה שאובין.
ותו לא מיטתרי אפילו בהשקה ולפי"ז ה"ה בגדון דידיה אם המים עוברים דרך פלי
נפסלו וצידד להתיר מטעם זה אם המים שפכלי הם מחוברים ע"י גיצוק וכיצא להבאר
בעת עלייתו למעלה.
ויצאו מפי הצנור לתוך הסילון שלפניו. שמתוכו ימשכו לבור מקנה מים.
ויהיה הפל חיבור אחד. דאז מתפשר בהשקה.
עוד שנית. רצה לאסור מטעם דהנייתו ע"י אדם דמקבל טומאה וכו'.
והעלה להתיר ממאי דכתב הש"ע. דדוקא אם נפלו המים מידי אדם למקנה פסול משא"כ
כשנפלו חוצה לו.
ונמשכים לתוכו. וא"כ בגדון דידיה דכ"ש הוא דנשפכין בריחוק מקום ונמשכין דלא
מיקרי הנוייתו ע"י טומאה.
ומן השלישי הכי סבר לאסור. מהא דתנן פ"ב המעלה קנקנים לגג לנגבן ונתמלאו מים
וכו'.
הרי דלא מכשרינן אלא במעלן לנגבן. משום דלא הוי תפיסת יד"א.
הא אם נתפונן שיתמלאו מים. ודאי מיקרי תפיסת יד"א.
ומה"ט איפא למפסל מקנה דגדון דידיה וגם על זה צידד להקל מהא דכתב הש"ע פלי
שניקב בשוליו וכו': דמשמע שאם נקוב כשפופרת הנאד מביאין מים מתוכו לכתחלה
ושמעין מינה דלא מיקרי תי"א.
ולא דמי למעלה קנקנים. דשאני התם דנעשו שאובין בפלי ע"י אדם משא"כ הקא דבאין
למקנה ע"י המשכה בעודם מחוברים ע"י גיצוק למי מעין.

דלא מיקרי תפיסת ידי אדם. ונדמא לעושה תריץ שימשכו בו מים למקנה.

דלכו"ע כשירה ולא מיקרי תי"א. והכא נמי בנדו"ד דכנותה.

ועוד הוכיח דלא דמי למקנה שהמשיכו לה מים בסילונות ששפכו מן המעין בכלי מגוקב בשוליו כשפ"ה ושפכו ואסרו מקצת הגאונים פמובא בספר פלגי מים. די"ל דהתם היינו טעמא משום דמילאו בידיהם ממש המים מן המעין בכלי מגוקב.

משא"כ הכא בנדו"ד דלא הוי אלא גרמא בעלמא. וכח פחו דאדם דלאו פכחו דמי.

ועוד דגם הגאונים הנ"ל מודו דבשעת הדחק כשרה מקנה דהתם בכהאי גוונא עכ"ל: הבט ימין וראה בראיות הרב הנ"ל שהם מתאימות למה שפכתבנו בעניויתין. ונדאי נפשאי שנתכוננתי לדעת קדושים ז"ל: אלא מעתה יקשה עלינו מההוא עובדא שהביאו הפוסקים ז"ל.

שנעשה בעיר רוויג"ו. במקנה שהמשיכו לו מים מן המעין.

ע"י אדם השואב בכלי מגוקב בשוליו. ושופף אל הצנור שעפ"י הבאר ונמשכין המים עד שנופלין למקנה.

שעמדו עליו בפני איטאלי"א מערקה מול מערקה. הללו אוסרין.

והללו מתירין. דהשתא לפי מה שפכתבנו אין טעם לפסול בכהאי גוונא שהרי המשכה זו מן המעין היתה.

והפלי הוא נקוב באופן שהמים העולים בידי אדם הם תמיד מחונברים עם מקורן. שאין תפיסת יד"א פוסלת בזה וגם לדעת הרשב"א שאינו מחלק בין מי מעין למי גשמים, דבכולהו אוסר להמשיך בדבר המק"ט הרי עשו המשכה בצנור וגם בזה יצאו דעת הרשב"א כמ"ש לעיל.

וא"כ מאי טעמיה דמאן דאסר. ואף שהרב זכרון יוסף ז"ל פכתבנו משמו לעיל בסמוך דטעם מקצת הגאונים שאסרו בההוא עובדא.

משום דמילאו בידיהם ממש המים מן המעין עכ"ז לא הורע פחו בזה וכמש"ל: והנה הספרים שכתבו הגאונים שעמדו על מבוכ"ה זו שהם מקנה ישראל, משבית מלחמות. פלגי מים.

שלשה הנה נפלאו ממני. אין גם אחד מהם מצוי אצלי.

לעמוד על דעת מהפסקה במקנה הלז. ועל פן זחלתי ואירא שמא יהיה איזה דבר המנגד לדברינו: אכן האיר ה' את עיני במ"ש הרב פחד יצחק אות מ שהביא תמצית ההוא עובדא וממנו נקח לעמוד על דעת האוסרים ומה טעמם בדבר, וז"ל בענין מקנה (של רוויג"ו) שהמים היו נמשכים לתוכו ע"י צנור של עץ מגוקב.

וסמוך לאותו מקנה. באר מים נובעים אשר משם שואבים מים בכלי מגוקב בשוליו.

בכמה וכמה נקבים. ובצד הפלי נקב ג"כ כשפ"ה.

ומהכלי נשפכים לצנור הנזקר. ובדרך שפוע יורדים המים מן הצנור לעוקה אחת תחת הרצפה.

ונמשכים תחתיה כמו אמה ניותר ויורדין לתוך המקנה. זהו תמצית ועיקר המעשה בשאלה.

עכ"ל: ומעתה עפ"י דעת לנבון נקל לעמוד על דעת האוסרים בזה. והוא מתרי טעמי אחד.

מה שלא היה הכלי מנוקב בשוליו במקום אחד כשפ"ה. טעם שני מה שהמשיכו המים בצנור של עץ שאין המים נבלעים בו.

ובס"ד נבאר טעמם בזה לאסור: והוא דלטעם ה"א מה שלא היה הכלי נקוב כשפ"ה. הנה כתב רבינו הטור כלי שניקב בשוליו אפילו כ"ש אינו חשוב עוד כלי לפסול את המקנה.

וכתב משם הרא"ש בתשובה מ"מ אין להקל לעשות מקנה לכתחלה ולהביא מים בכלי מנוקב בזה ע"כ. ופסקה הש"ע בסעיף מ' וכתב הט"ז משמע אבל מים הוא כשפ"ה מביא אפילו לכתחלה ע"כ ועל ענין זה כתב שם בב"י יש הרבה נקבים דקין אם הם מצטרפין לכשפ"ה.

ותבאר ממה שאכתוב לקמן בשם המרדכי ע"כ. ולקמן כתב משם המרדכי בשבועות שכתב משם ראב"ה.

דנראה לו. שאם יש נקבים רבים דקים מצטרפים לכשפ"ה וכו' עיי"ש ראיתו, וכ"פ בש"ע.

אמנם הרב שו"ת חכם צבי סי' מ' הביא דברי הרב"י משם המרדכי אלו. ונחלק עליהם. והוכיח דבעינן שיהיה כשפ"ה במקום אחד. ואע"ג"ב שיש נקבים הרבה אין מספר לא מצטרפין עיי"ש ועיין בפ"ת ס"ק ל"ח שכ"כ משם לבושי שרד עיי"ש.

והשתא ה"א בעובדא דמקנה הלז שהיו שואבים בכלי מנוקב בשוליו בכמה נקבים רק הלא בהם נקב כשפ"ה במקום אחד. נוכל לומר דבזה הוה פליגי.

דדעת האוסרים הוא פדעת הח"צ ז"ל דלא מצטרפין הרבה נקבים לכשפ"ה. ואנן בעינן שיהיה הכלי שמביאין בו מים למקנה שיהיה נקוב בשוליו במקום אחד כשפ"ה ואין פאן.

ומה שהיה נקוב בצדו כשפ"ה לא מיהני לענין זה. דנקב בצדו כשפ"ה חשוב כנקב כל שהוא בשוליו, כמ"ש שם בש"ע: ועל דבר מה שהמשיכו המים בצנור של עץ.

הנה בב"י כתב עוד בשם המרדכי בפ"ב דשבועות משם הרא"ם בס"י ז"ל שמעתי הל"מ הוא לא שייך המשכה אלא ע"ג קרקע או על ראיות להבליע בקרקע, ואז המים נתבטלו אגב קרקע. וכשזוחלת לגומא.

נעשית כאלו באו מתמצית הקרקע כי נתבטל מהם שם שאובין אבל המשיכם ע"ג רצפת
אבנים או נסרים שאינם ראויים להבליע הוי כמו שמונחת בכלי. ולא מיבטל שם שאובין
מנייהו.

שקרי אינו יכול לדונם כאלו באו מתמצית קונדם שהמשיכו עליו. שקרי אינם ראויים
לבלוע לתמצית.

וכ"מ בתשובת הר' אליעזר מנרדון ספר רוקח עכ"ל. ואח"כ כתב בשם המרדכי עוד ונ"ל
ומה שפסק הר"מ דאם המשיכה על רצפת אבנים או נסרים דלא הויא המשיכה.

בהא פליגי עליה השאלות ע"כ. ופסקו דאם ע"ג צנור שקבע ולבסוף חקקו דכשרים
עכ"ל.

וכתב ב"י וכבר נתבאר בדברי הרמב"ם שדעתו כדעת השאלות ע"כ. וכ"פ בש"ע כדעת
השאלות.

ומור"ם ז"ל הביא דעת המרדכי שכתב משם הרא"ם ורוקח. ומעתה בין תבין את אשר
לפניך במאי פליגי הגאונים הנז' בענין המקנה.

דדעת המתירין סברי לה כדעת השאלות והרמב"ם וכפסק הש"ע. וסברת האוסרים
אזלא פשיטת הרא"ם והרוקח שפינון שעשו המשיכה בצנור של עץ.

אינו ראוי להבליע ולא מיבטל שם שאובין מנייהו, וא"כ לדעת הרשב"א דלא מחלק בין
מי מעין למי גשמים דבכלהו אוסר להמשיך בדבר המק"ט. ולא מיכתפשי אלא אם
המשיכם.

לפי"ז הרי בהוא עובדא שהמשיכו ע"ג צנור של עץ. לדעת הרא"ם לא מיקרניא
המשיכה וכיון שנשאבו ע"י אדם, דהוי כדבר המק"ט.

בעו המשיכה לדעת הרשב"א ואין כאן. ואף שלאחר שירדו מן הצנור לתוך העוקה.

נמשכו תחת הרצפה כמו אמה ויותר ויורדין למקנה. שמה גם תחתית הרצפה כעליונה
שאינו ראוי להבליע: זהו מה שהעליתי במצודתי בנדון זה בכחא דהיתירא ואל אלהים
אשים דברתי.

הוא יחונן דעתי בתורתו הקדושה. לטהר לבבו לאהבה וליראה אותו תמיד כל הימים
אכ"ר.

נצור ישראל יצילנו משגיאות. ויראנו מתורתו נפלאות.

הצעיר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן לד להיות כי כן נרבונו בפעם בפעם להשגיח על
טהרת המקנאות שבעיר. לאחר שהוריקו הפנים מהמקנה שלא ישאר שום מים בגממיות
שנפלו מהפלי.

שמהם פוסלים המקנה. כמ"ש בס"י ר"א סע"ף מ' לענין הרוצה לשאוב מים מהמקנה
לנקותו וכו'.

ואירע פ"א שלא נמצה שם משגיח. ופתח הנכרי המים למקנה ונתמלא ונסתפקתי בהכשר המקנה ההוא שמא נשאר בו רביעית מים שאובין ונפסלה המקנה.

מי אמרינו פינן שדרפן תמיד לנקות המקנה בספוג ע"ג הקרקע שלא ישאר אפילו פל דהוא מסתמא גם עתה. או דילמא לא סמכינן עלהיהו במילתא דאיסורא: תשובה.

כתב רבינו ב"י ז"ל בסי' ר"א משם תשובת הרשב"א ז"ל בד"ה ובתשובה אחרת פתב, ושאלת גממיות שבבית כביברין הללו ויש בהם מ"ס יש לחוש שמא קודם שנתמלאו היו בהם מים שאובין ואין טובלין בהם.

או חזקתם פשרים וטובלין בהם. תשובה.

ראיתי רבים מגדולי המפרשים וכולם מסכימים דכנלה שאובה מדרבנן. וכדאמרינו בפרק המוכר את הבית וכן בפסחים.

ותניא בתוספתא. מקנה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא פשר.

מפני שפק מים שאובים פשרים ומדקתני ריקן משמע שלא היה בו מים פשהניחו ואפי"ה כשאבא ומצאו מלא פשר. לפי שהשאובה אפילו כולה.

אינה אלא מדרבנן. וספיקא דרבנן לקולא.

אלא שאני רואה לרבינו שמשון ז"ל שכתב שפולה שאובה דאורייתא עד שיהיה שם רוב שאינו שאוב, ויש לו קצת ראיות ואין פח ביננו להשיב את הארי. ומיהו אם אין דרפן למלאת בפתף ולעשות ביברין.

אלא במקבין מי גשמים או מי אגמים ועוד שהנכרי מסל"ת אפש"ל שפומכים עליו שפדאי הם המתירים לסמוך עליהם בכינצא בזה, והמחמיר תע"ב עכ"ל: הגה מ"ש הרשב"א ז"ל מיהו וכו' פנונתו ז"ל לדעת הר"ש דשאובה כולה דאורייתא.

מ"מ אם אין דרפן למלאת בפתף וכו' פשר ונצא לו מתוספות דפ"ב דמקנאות. דקתני מקנה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא פשר וכו'.

צינור המקלח למקנה. והמכתשת נתונה בצדו, ספק מן הצנור למקנה ספק מן המכתשת למקנה.

פסול מפני שהפסול מוכיח וכו' ובעלי סברא זו דהר"ש דסברי דשאובה כולה דאורייתא. מפרשי לתוספתא זו דמכשרי בהניחו ריקן ובא ומצאו מלא.

היינו טעמא משום דחזקת עושה מקנאות עושהו בכלשרות כדקתני התם וזקת המקנאות פשרות. והיינו בדליכא ריעותא.

אבל בפסול המוכיח פגון שהמכתשת נתונה בצדו וכו' דאיכא למתלי שמא באו מים מהמכתשת למקנה פסול. ולהכי פתב הרשב"א מיהו אם אין דרפן למלאת בפתף וכו' פשר.

דכינן דליכא ריעותא ופיסול המוכיח למלאת בפתר. חזקתו נעשה בכשרות: אלא דקשה לענ"ד מ"ש בנכרי מסל"ת לסמוך עליו דאי הוי מדאורייתא אין הגוי נאמן אפי' במסל"ת כדמוכח בפ' הגזל בתרא דף קי"ד.

וכמ"ש מוהריק"ו ז"ל בשורש קט"ו דאין גוי מסל"ת נאמן אלא לעדות אשה בלבד. ולא לענין הכשר מקנה עיי"ש, וכ"כ הרא"ש בתשובה פל"י ח סעיף ט' ומה גם דמשמע מתשובת הרא"ש ז"ל הנז' דאף באיסורין דרבנן אמרינן אין הגוי מסל"ת נאמן כיעו"ש. ולכאורה נראה לומר דדוקא בדאימתחוק איסורא הוא דלא מהימן. אבל היכא דלא אימתחוק איסורא כי ה"א שאין דרכם למלאת בפתר נאמן.

אלא דהש"ך בסי' צ"ח סק"ב דחה סברא זו מדפרכינן ה"מ בהגזל מהא דהתירו שבוייה עפ"י קטומסל"ת. ומשני בשבוייה הקילו.

והש"ת מאי פריה? ה"א בשבוייה לא אימתחוק איסורא עיי"ש. וגדולה מזו כתב הפר"ח סי' ס"ט ס"ק מ' וז"ל ודע דדעת הרשב"א בתשובה סי' ק"ח וקצ"ד דגמל"ת אינו נאמן בכל התורה כולה בין לאסור בין להתיר אף בדלא אימתחוק איסורא ומפשט דבריו משמע דלא שאני לו בין איסורין דאורייתא לאיסורין דרבנן.

וסוגיית דהגזל מתוקמא. דוקא בפסולי עדות.

ומשו"ה מהימני באיסורין דרבנן. אבל גוי לא מהימן כלל משום דמשקר.

עיי"ש.

וכן הוכיח בדעת הב"י ובפסק הש"ע בכמה מקומות עיין על דבריו וא"כ היכי קאמר מר הרשב"א ז"ל פאן גבי מקנה בנכרי מסל"ת שפומכין עליו. נהי דאינו אלא מדרבנן אפי"ה לא מהימן ליה.

ונראה לומר דלאו אנכרי לחוד קא סמכינן. אלא אהא דאין דרכם למלאת בפתר וכו' דליכא פיסול מוכיח.

ונכרי גילוי מלתא בעלמא הוא דקאמר פהא דאמרינן גבי בכור שפסק מרן סי' שי"ו ס"ג דבהמה שהיא חולבת פטורה מהבכורה. שרוב הבהמות אינם חולבות אא"כ ילדו.

ומור"ם בהג"ה הביא דעת י"א דאין סומכין על מה שהיא חולבת. מיהו אם יש עוד צד היתר לזה שהעכו"ם מסל"ת שלא להשביח מקחו ואומר שילדה סומכין להתיר. ע"כ.

הרי דלאו על גוי מסל"ת לחוד סמכינן. אלא על מה שהיא חולבת.

ורוב חולבות פבר ילדו. וגוי גילוי מלתא בעלמא קאמר.

ואינו אלא סניף בעלמא: ומעתה עפ"י דברי הרשב"א ז"ל. בנדון שלפנינו דאין חששא שימלאו בפתר וישפכו למקנה.

אלא עם פתיחת הסילון המים באים למקנה, ואין פאן פיסול מוכיח. והנכרי מסל"ת שנתמלא פדרכו.

בכהאי גוונא סומכין עליו להכשיר בדיעבד: אלא דאכתי פש גבן בית מיחוש. דנהי דפלטין ממשש מים שאובין בכולו או אפילו רובו, מ"מ חיישינן שמה נפלו למקנה ג' לוגין בשעה שהיו מריקין המים לחוץ אחר שנתסר מארבעים סאה ונפסלו כל המים שבמקנה וצריף להוציאם לחוץ כמ"ש סי' ר"א סעיף מ' ושמה לא הוציאם הגוי.

ונראה שיש צד להקל בדיעבד גם בזה. עפ"י מ"ש מ"ש מ"ש מ"ש סעיף ט"ו דהא שנפלו ג' לוגין מב' או מג' פלים מצטרפין.

היינו שהתחיל מפלי השני. עד שלא פסק מהפלי הראשון.

אבל אם פסק הרא' קודם שהתחיל השני אין מצטרפין. והכא פה דרכם לשפוך המים לחוץ בכלי זה אחר זה.

ובנדאי פסק הראשון עד שלא התחיל השני. ואין מצטרפין לפסול המקנה.

וכ"כ עוד מור"ם סעיף מ' דאפילו במקנה שאין בה מעין. אם אין הפלי גדול כ"כ שבנדאי פלו שם ג' לוגין שאובין.

אלא שיש לחוש שמה נפלו בזה אחר זה. וכיוצא בזה.

אזלינן לקולא דספיקא דג' לוגין שאובין הוי ספיקא דרבנן ואין לחוש בדיעבד ע"כ: ובר מן דין יש לפנינו מקום מרנוח בהיתר ספק זה. כמ"ש הש"ע שם סעיף י"א מקנה מים שאובים שהמשיכו עליו מי מעין.

אפילו מי המעין מועטים. המועטים של מעין.

מטהרים את השאובים המרובים בין קדמו מי מעין לשאובים. בין קדמו שאובין למעין ע"כ.

והכא אפילו בנדאי נפלו ג' לוגין מים שאובין. כיון שהמשיכו מי המעין למקנה.

נטהרו השאובים. ואעפ"י שאין מי המעין נמשכין להדיא למקנה רק אל הבריכה הגדולה המחלקת מים לכל בתי העיר.

ומשם אל המקנה. הרי תמיד יומם ולילה זב מי המעין אל הבריכה.

ונמצא ניצוץ המעין מחובר אל המקנה ונטהרו מי המקנה. כמ"ש שם סעיף יו"ד.

וה' יטהר לבבנו לעבודו באמת ככל דיני התורה הקדושה אנס"ו. החותם ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן לה למעלת יקר רוח איש תבונה.

ראש אמנה. החכם הש' רבי פינחס אביטבול נר"ו שו"ב בעי"ת ג'רניל יע"א.

אשר שאלת ידידי כי נדרשת מפי רבים על ענין מה שנוהגים שאין האשה טובלת עד לאחר מ' יום לזכר ופ' לנקה. כמ"ש ביו"ד סי' קצ"ד.

אם אפשר לבטל זה המנהג באיזה אופן. כי רבים בזה הזמן בעוה"ר אינם נוהרים ובאים לידי מכשול רח"ל.

על הפל יאיר עינינו וכו': תשובה בס"ד. דבר זה נפתח בגדולים ראשונים ואחרונים.

הַאֲרִיכוּ לְמַעַנְיָתֶם הֲלֹא בְּסִפְרֹתֶם זֶה יֵצֵא רֵאשׁוֹנָה מְרֻנָּא וּרְבִנָּא. הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִי"א
מֵהֵא"ב קָרָא תִּגְרַל עַל הַמְּנִהֵג הִזָּה וּקְרָאוּ מְנַהֵג טְעוֹת וְדָרְךָ מִיְּנִוֹת וְשִׁלְמָדוּ מִן הַצְּדוּקִים
דְּבָר זֶה.

וְכַתֵּב שְׁמִצְוֹה לְכוּפֵן וּלְהַחְזִיר לְדַבְרֵי חֻכְמִים כְּמוֹ שְׁבִינְאָרְנוּ ע"כ. וְהִבִּי"ד רְבִינוּ ב"י בִּי"ד
סִי' קצ"ד וּפְרִיֵשׁ דְּבָרָיו בְּמ"ש שֶׁהוּא דְרָךְ מִיְּנִוֹת וְכו'.

יִרְאֶה דְּהֵינּוּ מִפְּנֵי שְׁנֵרָאִים שְׁסָבוּרִים שְׁמָה שְׁאֲמָרָה תּוֹרָה תִּשָּׁב בְּדָמֵי טְהָרָה. שֵׁר"ל
שְׁאֲפִילוּ לֹא תִרְאֶה דָם שֶׁתִּהְיֶה יוֹשֶׁבֶת וְלֹא תִטְבֹּל.

כְּמוֹ אִם רְאֵתָה דָם. וְהַדְּבָר מְבֻנָּא.

שְׁחַו"ל מְפָרְשִׁים בְּהִיפּוּ. דְּקָרָא דְתִשָּׁב בְּדָמֵי טְהָרָה.

שֵׁר"ל שְׁפָל דָּמִים שְׁרוּאָה טְהוֹרָה מְכִינֵן שְׁטַבְלָה אַחַר ז' לְזָכָר וִי"ד לְנִקְבָּה: וְהָרַב
מוֹהֲרִיק"ו בְּשׁוֹרֵשׁ קמ"ד נִשְׁאָל ע"ע זֶה וְהַשֵּׁיב אָמַת כִּי הַמְּנַהֵג רְחוּק בְּעֵינֵי כְּמוֹ שֶׁהִרְחִיקוּ
רְבִינוּ מִשָּׁה ז"ל. דְּמֵאִיזָה טַעַם נִחְמִיר בְּיוֹלָדוֹת תּוֹף מ' לְזָכָר וּפ' לְנִקְבָּה.

יֹתֵר מְבֻשָּׂאָר נְשִׁים. דְּאִטּוּ מִשׁוּם דְּדָמֵי טְהוֹרִים מְגַרְע גְּרַע.

וְאֵע"ג דְּאִיכָּא לְמִימַר דְּאֲדַרְבֵּה הִיא הַנּוֹתָנָת דְּכִינֵן דְּדָמֵי טְהוֹרִים מְדִינָא דְתַלְמוּדָא. אִם
נִתְיַרְיָנָה לְבַעֲלָה כְּשִׁסְפָּרָה ז"נ.

יְבֵא לְהַתִּיר גַּם כְּשֶׁתִּרְאֶה. כִּינֵן דְּאָמַת הוּא דְּדָמֵי טְהוֹרִים.

וְאִם יִתִּירוּ יוֹלָדוֹת גַּם כִּי תִרְאֶה יְבֹאוּ לְהַתִּיר גַּם בְּשָׂאָר נְשִׁים דְּלֹאוּ יוֹלָדוֹת. אוּ יְבֵא לְהַתִּיר
גַּם אַחַר מְלֵאָתָא.

מ"מ לַעֲנ"ד נִרְאֶה דְּהִרְחַקָּה יִתְיַרְהֵא. דְּהוּי גְּזֵרָה לְגִזְרָה אֲשֶׁר לֹא נִזְכְּרָה בְּתַלְמוּד.

וְאֲדַרְבֵּה בִּימֵי הַתַּלְמוּד הָיוּ בּוֹעֲלִים עַל דָּם טוֹהַר. כְּמ"ש רְבִינוּ מִשָּׁה וּמ"מ מֵאַחַר שְׁפִסְקוּ
אַחַד אֲשֶׁר נִקְרָא.

תְּנִיָּא.

כְּתִב שְׁאֲפִשֶׁר שְׁהֵרֵאשׁוֹנִים שֶׁחֻמְרוּ עַל כָּף. בְּקַעָה מְצִאוּ וְגָדְרוּ בָּהּ גְּדָר.

וְעַל כִּיֵּצֵא בְּזֶה שְׁמַע בְּנֵי וְכו' וְאֵל תִּטְוֶשׁ וְכו' עכ"ל: וְהִבִּי"ד רב"י וְכַתֵּב וְז"ל וְנִרְאֶה
דְּהֵינּוּ דְּנִקְא לְאוֹתָם שְׁהָיוּ נוֹהֲגִים בְּשָׂאָר דְּבָרִים עַפ"י אוֹתוֹ פּוֹסֵק אַבְל בְּשָׂאָר מְקוֹמוֹת.
שְׁלֹא נִהְגוּ בְּשָׂאָר דְּבָרִים עַפ"י אוֹתוֹ פּוֹסֵק, מִשְׁמַע וְדֵאִי דְּמוֹדָה מוֹהֲרִיק"ו דְּמוֹצִיאִין מִלְּבָן
כְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם.

וּמִיָּהוּ מ"ש דְּלְהַרְמַב"ם אֲפִילוּ לְהִרְחַקָּה וְסִיגֵי אִין לְנַהֲוֵג מְנַהֵג זֶה. דְּחַוְמָרָא דְּאִתִּי לִידֵי
קוֹלָא הוּא.

מֵאַחַר שֶׁהוּא מְנַהֵג הַצְּדוּקִים כְּמ"ש הוּא. אִינוּ נִרְאֶה בְּעֵינֵי.

שְׁאֵם בְּנֵי הַמְּקוֹם מְזוֹלְזָלִין בְּאִסּוּר נִדְּהָ. וְנִצְטָרְךָ לְגִדּוֹר וְלֹאֲסוֹר לְהֵם מ' לְזָכָר וּפ' לְנִקְבָּה.

ואינם פרוצים לנהוג פמנהגי הצדוקים. למה לא נגדור להם גדר במה שהם פרוצים בו יותר.

אלא טעמו של הרמב"ם. משום דאעפ"י שאפשר לגזור פן.

כל שלא נודע לנו שגזרו פן. אנו תולין הדבר בטעות.

כיון שהוא דבר רחוק שיהיו כ"כ פרוצות עד שיצטרכו לגזור גזירה רחוקה כ"כ. ונ"ל הריב"ש במה שנהגו להחמיר בימי טוהר של יולדת.

אף אם אינה רואה בהם גם נהגו זה לגדר ופרישה. אעפ"י שהוא מותר.

או מפני נקיות ושבאותן הימים דמים מצויים בהם. ראוי להניחם על מנהגם.

ואין מתירין אותם בפניהם, אבל אם נהגו פן בטעות מפני שסבורים שאסור מן הדין. ראוי להודיעם שטועים הם.

שהוא מנהג שיצא להם מן הצדוקים פדרך שכתב הרמב"ם עכ"ל. ועפ"י דעת הרמב"ם כנז' פסק מרן הש"ע שם ס"א יולדת וכו' פמה ימי טומאתה.

עכשיו בזמן הזה כל היולדות חשובות יולדות בזוב. וצריכות לספור ז"נ.

נמצאת אומר שיוולדת זכר יושבת ז' ללידה וז' לנקיים לזיבה. והיולדת נקבה יושבת שבועיים ללידה וז' נקיים לזיבה וכו' הג"ה ולאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה מותרת לבעלה מיד מאחר שספרה ז' נקיים ולא חזרה וראתה.

ע"כ: ומעשה נחזי אנו במדינות הללו שאנו מסתופפים בצל קורתם. שלא ראינו מנהג מיוסד עפ"י ותיקין.

רק ואף מנהג נשים בעלמא שנהגו שלא לטבול תוך מ' לזכר ופ' לנקבה. אם הוא באמת מיוסד עפ"י רבני המחוז משום גדר וסייג ופרישות.

ראוי להניחם על מנהגם ולא להורות להם היתר כמ"ש הריב"ש. וכיון שלא נודע לנו שנתסד עפ"י ז.

אלא מפי נשים אחת לחברתה מצנה לעקור וסודתו כמ"ש הרמב"ם ולהעמידו על פסק מרן הש"ע כנז'. אף בזאת יאות לי לתור ולחפש בדעות המחמירים אשר נזכרו בפוסקים מאיזה טעם יצא להם חומרא לאסור איסר בענין זה.

שמראוי גם אנו בדין גוף בעקבות חומרא זו. אם היא כהלכה ואם היא אינה מוסכמת.

אין אנחנו חייבין למשכונני נפשין בטר חומרא זו. : זה יצא ראשונה מה שמצאנו ראינו להרב חידוש בסי' קצ"ד שעשה עמוד ויסוד לחזק המנהג והטיל עונש לפורץ גדר.

ויסודתו היא על מ"ש רבינו הטור שצריכה לפרוש מבעלה ליל מ"א לזכר ופ"א לנקבה, אפילו אינה רואה בהם. וכתב הב"י הטעם עפ"י מ"ש הרא"ש בסו"פ המפלת דבמקומות שבועלים על דם טוהר צריכים לפרוש ליל מ"א לזכר ופ"א לנקבה.

אפילו לא ראתה דמתוך שהורגלה לשמש כל ימי טוהר ואפילו תראה תישינון שמה גם עתה תראה ולא אדעתה. לכן יודיענה בעלה שהוא פורש ממנה לילה זו בשביל שכל ימי טוהר שלה נהכי אמרינו בפ' ע"פ דקי"ג היושבת על דם טוהר אסורה לשמש.

וכמה אמר רב עונה. ופירש"י לילה אחת וכו' עכ"ל והם דברי הראב"ד בס' בעלי הגפוש ודחה דברי בה"ג שפירש שהטעם משום דכיון דנפקא מימי טהרה למי טומאה.

הו"ל לשעת וסתה וכ"כ סמ"ג וסה"ת פדברי הרא"ש ממ"ש ע"כ בב"י. ועל זה פתב הב"ח דלפי טעם הראשון שכתב הרא"ש דמתוך שהורגלה וכו'.

לדין דמצריכין ז"נ אפילו לדם טוהר. אם האשה טבלה לאחר ז"נ א"צ לפרוש מבעלה ליל מ"א ופ"א וכו' ורבינו הטור שכתב שצריכה לפרוש וכו' הוא לפי מנהג אנשכנו וצרפת הנוהגים היתר לבעול על דם טוהר וכו': אבל למ"ש הראב"ד ע"ש בה"ג שהטעם הוא כיון דנפקא וכו' הו"ל כשעת וסתה.

לפי"ז אין חילוק דאף לדין צריכה לפרוש מבעלה ליל מ"א וליל פ"א. שאעפ"י דטבלה וטהורה היא.

מ"מ לילה זו הו"ל שעת וסתה ואסורה לשמש. ולפי"ז נתיישב המנהג של רוב ישראל שאין הנשים טובלות עד לאחר מ"א לזכר ופ"א לנקבה דבאין ספק מנהג ונתיקין הוא ונתקן עפ"י דעת בה"ג כי יריאים פן ישפחו העונה דליל מ"א לזכר ופ"א לנקבה דאסורה לבעלה כנדה מדינא דתלמודא.

כשעת וסתה ולכך תקנו שלא תטבול עד עבור מ"א לזכר ופ"א לנקבה כדי שלא יפשל בלילות אלו. וכ"כ משם האגודה בפ' ע"פ וכו'.

ובדרשות מהרי"ף. והאחרונים פתבו שכן פסק בא"ז.

ועיי"ש בב"ח שהאריך בענין זה: והנה מבואר בב"י שם ששאר פוסקים לא ס"ל כדעת בה"ג אלא כדעת הרא"ש. וכ"כ הט"ז דמשו"ה לא הביאו בש"ע.

ולית מאן, דחש ליה. ובסק"ג כתב עוד ומי שאומר שצריך עונה הרי היא לדין.

הוא דעת יחיד ולא קנימא לן פנותיה פלל. ע"כ וכ"כ הרב מחצית השקל משם תשובות הרמ"א סי' צ"ד שכתב שכל הפוסקים דחו לפירוש בה"ג.

ולכן בזה"ז שאין בועלין על דם טוהר ליפא למיחש לזה פלל. ע"כ: ונמצאת אומר מעתה דלא קייל"ן כדעת בה"ג ואפילו אם לא פירש ליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקבה אין כאן אסור.

א"כ אין ראוי להחמיר שלא תטבול עד עבור מ"א ופ"א לנקבה. שמה יפשל בלילות אלו.

דאין כאן אסור. ועיקר האסור הוא דבעינן פרישה בלילות אלו.

הוא מטעם שכתב הרא"ש דמתוך שהורגלה וכו' ולדין דמצריכין ז"נ אפילו על דם טוהר אין נפקותא מזה. וכמ"ש הב"ח עצמו ז"ל.

עוד כתב הב"ח שם דנראה לו עיקר טעם מנהג זה. עפ"י דברי ר"ת שפסק כאב"י.
דימי לידה אינם עולין לספירת ז"נ כמו שיתבאר בסמוך ולפי דברי ר"ת הנה נראה
להצריך לכל יולדת שתי טבילות, ואח"כ תהיה מותרת לבעלה, אחת אחר ז' לזכר וי"ד
לנקבה ואח"כ תספור ז"נ ותטבול טבילה שנייה.

ולפי"ז ניחא דקשה להו לטבול ב' טבילות לכה מניחים מלטבול עד עבור מ' לזכר ופ'
לנקבה. אלא דלפי"ז ראוי לנהוג שלא תתחיל לספור ז"נ אלא אחר מ' לזכר ופ' לנקבה
לצאת ידי חובתה לכולהו רבנן אמא ע"כ: וביאור דבריו הוא עפ"י מאי דאיתא בפ' בנות
כותים דף ל"ז תני רבי מרינוס אומר.

אין לידה סותרת בזיבה. איבעיא להו.

מהו שמתעלה. פירוש אם ילדה בזוב דבימי לידתה לא ראתה מהו שיעלו לה לנקיים ולא
תצטרף לספור אחרים.

אב"י. אמר אינה סותרת ואינה עולה.

פ"א אם היתה זבה ופסקה. והתחילה לספור וילדה.

אינה סותרת. וימי לידתה אפילו אינה רואה בהם.

אין משלימין לספירתה. אלא משלמת אחריהם.

ורבא אמר אינה סותרת ועולה. וכתב הרא"ש ז"ל פסק בעל הלכות כרבא.

דקיי"ל בכ"מ הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם. וכ"כ רב סעדיא וכן בשאלות דרב אחאי.

וכ"פ ר"ח ורב אלפס ז"ל ורש"י כתב בתשובה דאב"י ורבא אליבא דרבי מרינוס פליגי
דבריו אינהו מצו סברו כמסקנא בסו"פ פא סימן דעולין. וכן פירש"י בכ"מ דלמ"ד דיע"ל
קג"ם הוא לחי העומד מאיליו דבעירו בין.

אבל ר"ת פ"א דהלכה כאב"י וימי לידה היינו למ"ד דיע"ל קג"ם. והתו"ס דחו פל ראיותיו.
נדברי הגאונים עיקר. הילך נשי דידן שהחמירו לישב ז"נ על פל ראיותיהם כולן יולדות
בזוב הן וצריכים ז"נ.

וימי לידה אם לא ראתה בהן עולין לה לז"נ ע"כ דברי הרא"ש ונהביאו רב"י שם: ועל
זה קאמר הרב"ח. דמנהג זה נתיסד עפ"י דברי ר"ת דפסק כאב"י וכו'.

האמנם הרי מפורש דכל הגאונים פסקו כרבא דימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת
ז"נ. ופסק הרא"ש דדברי הגאונים עיקר כ"פ רבינו הטור דאם אינה רואה בתוך ימי.

הלידה עולין לספירת ז"נ. וכתב רב"י שהרשב"א בת"ה הסכים ג"ך לפסוק כרבא.

וכדברי הגאונים ז"ל וכן דעת הר"ן בפירק שני דשבועות. וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מהא"ב,
וכ"פ בש"ע: ומעתה דלא קיי"ל כדעת ר"ת.

למה לן למשכונני נפשין לאסור מלטבול עד אחר מ' לזכר ופ' לנקבה. הרי יכולה לספור
שבועה נקיים תוך ימי לידה כשלא תראה בהן ותטבול.

דלית מאן דחש לדברי ר"ת זולת מ"ש הגמ"י ב"ש הסמ"ג שנהגו בצרפת להחמיר
הואיל ונפיק מפומיה דר"ת. ובהיאו רב"י גם הד"מ וכתב דלכן אין למחות כלל ביד
הנוהגים להחמיר פדעת ר"ת, וסיים.

ומ"מ פשוט הוא דאין להחמיר במקום שמקילין. הואיל וכל הפוסקים חולקים על ר"ת
ע"כ והט"ז שם כתב על דברי הד"מ והב"ח אלו.

ונו"ל והנה רואה שאין טעם זה לשבח כל עיקר, חדא דלא קייל"ן כר"ת שפסק פאביי.
כמו שהביא המרדכי שכל הגאונים בכו"פ פסקו פרבא.

דס"ל דימי לידה עולין למספר ז"נ, וכמ"ש הטור והש"ע סעיף זה. וא"כ לית דמשגח
בר"ת בדבר זה.

ותו דא"כ לא מיתקנה פלום. דכיון דלאביי דר"ת פוסק פנותיה דבטבילה תלייא מילתא
א"כ אעפ"י שפלו מ' לזכר ופ' לנקבה.

אפתי ימי לידה קרינו, כמבואר במרדכי דכתב כל זמן שלא טבלה. ומה לי תוה שמונים.
או אחר שמונים ע"כ פנתו היא משום דאביי סבר ביומי וטבילה תלה רחמנא עיין בש"ס:
אמנם יש לתמוה קצת במ"ש הט"ז בסו"ד דלאביי בטבילה תלייא מילתא וכו' דגם הד"מ
נרש בזה וכתב דמ"מ אפ"ש דאותן שנהגו מנהג זה.

ס"ל דאין להחמיר פדעת ר"ת רק תוה עיקר ימי לידה. דהיינו תוה מ' לזכר ופ' לנקבה.
אבל לא אח"כ ע"כ וא"כ פינון שהביא קצת ממ"ש הד"מ הרי מוכח דעיני קודשו שלטו
בכל דבריו. ואי לא סבר לה כתי' זה שתי' הד"מ הי"ל לפחות להזכירו ולהשיב על דבריו.

ואפ"ש דלא חש לה דממילא מיתותב מדברי המדרכי כמ"ש ולהיות שאין נפקותא מינה
לדינא לא חש להאריה. ועיין בסדרי טהרה שם אות ה' שכתב משם התפל"מ יישוב על
זה: עוד מציינו חומרא אחרת שעליה קיימו ויסדו המנהג הזה לאסור מלטבול עד אחר מ'
לזכר ופ' לנקבה והוא מה שכ' הריב"ש ז"ל שהעמתנו דבריו לעיל.

שהוא מעני שבאותן הימים דמים מצוים בהם ואינם נקיים ולהכי ממתנינים עד עבור זמן
זה שאין חשש עוד. וכן הביאו הט"ז טעם למקיימי המנהג.

גם הש"ך סק"א כתב טעם זה. ונו"ל יש מקומות שממתניין וכו' מפני שהוא קרוב ללידה
הדמים מצוים בהם.

וחוששים שמא יראו ולא ירגישו. ונחששא רחוקה היא.

דאפילו יראו ולא ירגישו מה בקף דם טהור הוא מן התורה עכ"ל גם הט"ז שהביא טעם
זה פנ"ל. מוכח מסוף דבריו דלא חש להשיב עליו.

ואדרבה כתב שראה בקהלות קדושות מעשים בכל יום, בנשים הרבה כמעט רופן
שמקילין בדבר ואינם ממתניין עד שמונים וכן העיד בגודלו שראה לגדול אחד שצוה
לאשתו שתטבול תוה שמונים לנקבה.

ואמר לו הטעם. כיון שהחומר הוא בשביל פרישות ליל מ"א וכו' והוא יודע בעצמו שיוכל להזהר לפרוש אותה עונה.

וכבר נתבאר שאין אנו צריכין להזהר כלל בעונות אלו. וסינים דהמקיל בדבר חלילה לתת עליו שום עונש דלא פדברי הב"ח ואין בזה בדורותינו משום פורץ גדר.

דאנו רואין שאין מנהג זה קבוע לגמרי ומנסים בין הכל במקומותינו ובנדאי רמ"א שכתב בהג"ה שאין להתיר במקום שנהגו להחמיר לא נתפנון אלא במקום שהוא מוסכם בין כולם להחמיר בדבר כ"כ.

הרי שאעפ"י שהשיב על הטעמים אחרים שכתבו הד"מ והב"ח. מ"מ על האי טעמא לא חש להשיב עליו.

משום דסבירא ליה דחששא רחוקה היא: וכ"כ הרב הפלתי הביאו הרב מתצית השקל שם וז"ל ובפרט בדורות הללו שיש לחוש לכמה עבירות פריצות והרהור עבירה וקשוי לדעת או קרי ר"ל בעוה"ר דאדרבה הכי עדיף להיות טובלת אחר שבועה לזכר וי"ד לנזקה פשפשה ז"נ.

פי כעת לרוב חולשת הלידה רוב נשים אחר הטבילה הראשונה שאחר לידה מוצאים דם. ומה לו אז לבעל להכניס עצמו בספק איסור אם הוא דם הצדדין או מן המקור.

הלא יותר טוב לבעול עתה בימי טוהר שאז אפילו הוא מן המקור. טהורה מדאורייתא.

ויוצא מידי ספק. וסינים ולכן עמד בפרץ הח"צ בהמבורג ואחריו בפראג.

ואני פה בק"ק מיין. ובטלנו את המנהג שאין לו עיקר ושורש.

והתרנו לנשים לטבול תכף בעומדן בהליכתן לביהכ"נ שהוא ד' שבועות אחד הלידה ע"כ: והרב תפארת שמואל בהגהותיו על הרא"ש בסו"פ המפלת כתב דהאידיןא דנשים שלנו נוהגים בלי טעם וריח.

וממתינים לזכר ששה או שבועה שבתות ולנזקה ט' שבתות: והעובר על המנהג חשבו אותו ללעג וקלס אבל מצוה הוא לבטלן עכ"ל. והבי"ד הרב סדרי טהרה וכתב עליודי"ל ששיעור עפ"י אומד דעת שעד ט' שבועות הדמים מצויים בהם ולא יותר.

וכהאי גוונא בזכר חמשה או ששה שבועות. מ"מ מאחר שהמנהג הזה אינו פתוב בשום ספר מספרי הפוס"ס והרמ"א ז"ל לא הביאו אין לחוש לו ע"כ: הראת לדעת דגם טעם זה האחרון דמשום שדמים מצויים וכו'.

לית דחש ליה ואדרבה כתבו עליו דמצוה לבטלו. ולדעת הרב הפלתי אדרבה ראוי לבעול אז בימי טוהר כדי לצאת מידי ספק מלבעול אח"כ ויבוא לידי ספק: ומעתה שזכינו לעמוד על דעת מקיימי המנהג וברנו שאין החוב מוטל עלינו לקיים מנהג זה בפרט במקומות שלא היה לעולמים מנהג מיוחד עפ"י נותיקין אלא מעתה בואו ונסמך על דעת הרמב"ם ועל פסק מרן הש"ע ז"ל.

שהוא שריר ובריר וקיים. וגם אין נראה לאשר ולקיים המנהג משום גדר ופרישות.

בְּאֲשֶׁר לֹא נִגְלָה לָנוּ מִנְהֶג קָדוּם שְׁנִתְיַסַּד עַפ"י זֶה. שְׂאֵז חוֹבְתָנוּ הוּא לְקַיֵּם מִנְהֶג אֲשֶׁר גָּבְלוּ רֵאשׁוּנִים.

אֲמָנָם לְחֻדֵּשׁ מַעֲתָה אֲדַרְבֵּה חוֹשְׁשָׁנוּ מִחֻטָּאוֹת הַמְּסַתְעָפִים מִזֶּה. הִרְהוּרֵי עֲבִירָה וְטוֹמְאוֹת קָרִי רַח"ל.

וְעוֹד מֵה עֲנִיָּן שִׁיכּוֹת גָּדֵר וּפְרִישׁוֹת בְּזֵה. שְׂאֵם הִיא רוֹאָה אֲפִילוּ טִיפַת דָּם כְּחֻרְדָּל.

הָרִי מִפְרֻשֶׁת עֲצֻמָּה קָדִין נִדָּה גְמוּרָה וְאֵם מְשׁוּם שְׁדָמִים מְצוּיִם בָּהּ תִּרְאָה וְלֹא תִרְגִּישׁ מֵה בְּכֹף, הָרִי אֵין בּוֹ לֹא אִיסוּר תּוֹרָה. וְלֹא אִיסוּר דְּרַבָּנָן שֶׁהָרִי בִימֵי חֻכְמֵי הַגְּמָרָא הָיוּ בּוֹעֲלִים עַל דָּם טוֹהֵר.

וְכֹן כְּתֹב רַבֵּינוּ הַטּוֹר שְׁזֵה מִנְהֶג אֲשֶׁכְּנוּ וְצָרְפַת. וְכַמ"ש הַש"ף וְכו': הָאֲמָנָם רְאִיתִי אַחֲרֵי רוֹאֵי לְהֵרֵב בֵּית יְהוּדָה בְּמִנְהֶגִים בְּדִינֵי יוֹלָדָת ס"א וְז"ל שְׁמַעְתִּי מִפִּי הוֹרֵי הֵרֵב וְז"ל דְּהִיּוֹלָדָת כְּפִי הַמְּנַהֵג צָרִיכָה לִישָׁב מ' לְזָכֵר וּפ' לְנִקְבָה לֹא פְחוֹת.

וְאֲפִילוּ כְּבָר טְבֵלָה בְּדִיעֵבֵד מִפְרִישֵׁין אוֹתָהּ. וְהִרְבֵּה הִחְמִיר כְּפִי הַמְּנַהֵג.

אֲמָנָם הַמְּפַלֵּת בֵּין תּוֹף מ' בֵּין לְאַחַר אַרְבָּעִים. נוֹהֲגִין שְׂאִינָה מוֹנָה אֵלָא כְּשֶׁאֵר רְאִיּוֹת דְּעֵלְמָא אֵם לֹא נוֹדַע שְׁהַפִּילָה נִקְבָה וְנִדְאִית דְּאֵז מוֹנָה י"ד נְקִיִּים כְּמוֹ שֶׁה"ה בְּיוֹלָדָת דְּעֵלְמָא וְאֲפִילוּ הַפִּילָה בַת ח' חֻדָּשִׁים.

דְּלֹא נִהְגוּ חוֹמְרָא דַּמ' וּפ' הַנּוֹ' אֵלָא דוֹקָא בְּיוֹלָדָת וְלָד שֶׁל קִיּוּמָא חֵי. וְאֲפִילוּ כְּאוּ לְשֶׁאוֹל אֵת פִּי הַמּוֹרָה יוֹרָה לְהֵם לְהַקֵּל.

כְּפִי מִנְהֶגֶם וּמֵה שְׁהָיוּ נוֹהֲגִין ס"ו יוֹם אֵינוֹ עֵינְקָר. דְּהָא הַטַּעַם שְׁמוֹסִיפִין עַל שְׁעוֹר הַקְּצוּב לְפִי הַדִּין.

הוּא מְשׁוּם שְׁהוֹחֲזָקָה לְהִיּוֹת רוֹאָה בְּאוֹתָן הַיָּמִים. וְא"כ צָרִיף שְׁמוֹנִים עַכ"ל: וְעֵינְן בְּשׁו"ת לִיצְחָק רִיחַ לְהֵרֵב כְּמוֹהֵרִי"ץ דְּאֲנָאן וְז"ל שְׁכַתְב בְּלִיקוּ"ד לִיו"ד אוֹת נ' ס"ד וְז"ל אֲמַר הַמְּעַתִּיק מִכ' בַּכַּת"י הֵרֵב כְּמוֹהֵר"ר יַעֲבֵב"ץ וְז"ל, וְז"ל הַמְּנַהֵג בְּפֹאֵס יַע"א כֶּף הוּא שְׂאִין הַנְּשִׁים טוֹבְלוֹת תּוֹף מ' לְזָכֵר וּפ' לְנִקְבָה וְכֹן מ"כ בַּכַּת"י שֶׁל ה' כְּמוֹהֵר"ר מְנַחֵם סִירִירוֹ וְז"ל וְהֵרֵב כְּמוֹהֵר"ר וִידְאָל הַצָּרְפָתִי וְז"ל שְׁכַף הָיוּ נוֹהֲגִים בִּימֵיהֶם.

וְכֹן הָיוּ נוֹהֲגִים בִּימֵי מו"ר הַרְבַּכְמוֹהֵרִיב"ע וְז"ל. וְאֵעַפ"י שְׁכַתְב הֶרֶם"א וְז"ל וְהִבִּיאֹ רַבִּין שֶׁבְבֵאָה"ג סִי' קַצ"ד וְז"ל נִהְגוּ לְהַקֵּל וְכו' וּבְפֶרֶט שְׁכַתְבוּ כְּמֵה גְדוֹלִים ע"ז שְׁקָרוּב הַדְּבָר דְּמִנְהֶג זֶה מִנְהֶג צְדוּקִים וְכו' מ"מ זֶהוּ דוֹקָא בְּמֵי שְׁנוֹהֵג כֶּף מְשׁוּם טְעוֹת שְׁטָעָה שְׁהָדִין הוּא כֶּף.

אֲמָנָם אֵם נוֹהֲגִים כֶּף מְשׁוּם פְּרִישׁוֹת, שְׁפִיר דְּמֵי. עֵינְן בַּב"י בְּסִי' הַנּוֹ' וְכֵאֵן בְּפֹאֵס נִהְגוּ כֹן מְשׁוּם פְּרִישׁוֹת וְלָכֵן אֵין לְהַקֵּל עַכ"ל וְז"ל מְסַפֵּר מְלֶאכֶת הַקּוֹדֵשׁ פֶּר' תִּזְרִיעַ דַּק"ז ע"ג: וְהִנֵּה בְעֵתָהּ בָּא לִידֵי סֶפֶר הַשְּׂמִים הַחֻדָּשִׁים חֻדוּשֵׁי דִינִים לְהֵרֵב כְּמוֹהֵר"ר מְטוֹלוֹדְאָנוּ וְז"ל הַמְּחַבֵּר סֶפֶר מִלֵּה"ק הַנּוֹ'.

והעתיק שם ביו"ד סי' ל' כנז' והוסיף עליהם מ"ש הרב פרי האדמה בהלכות איסורי
ביאה דק"ו ע"א וז"ל הנה פה עיה"ק ירושת"ו נהגו להחמיר שאין טובלין תוך מ' לזכר
ופ' לנקבה ואין להקל בזה ח"ו עכ"ל.

וכ"כ עוד משם ס' יעקב לזקק להרב יעקב שמשון ז"ל בענין הנשים היולדות שקבעו
עצמם להתרחק מבעליהם מ' לזכר ופ' לנקבה. וסופרים עוד ז' נקיים שהם שבועה
שבועות לזכר ואז טובלות.

אעפ"י שד"ם טוהר הוא. מ"מ החמירו ע"ע פדי שלא לפגוע באיסור דאורייתא.

פדי שלא לבעול ליל פ"א פשיולדת נקבה. או ליל מ"א לזכר כ"א היו רואות אז לא הוי
דם טוהר אלא דם נדות, ולכך פיון שהם נוהגות כף פדי לעשות משמרת למשמרתם אין
לנו למחות בידם ולפרוץ את גדרם וכו'.

ואין מי יאמר להם מה אתם עושים ויפה שתיקה ע"כ עיי"ש: ולכאורה פאשר עיני ראו
אור בספרן של צדיקים מ"ש הרבנים הנז' ז"ל. אפר כל בית ישראל נשענים על תורתם
בערי המערב ובערי המזרח.

חשבתי למשפט. שהמנהג הזה יסודתו בהדר"י קודש ואין מקום להקל בו אפילו ז"ז כל
שהוא.

אף אמנם אוסיף להביט מ"ש הרב המלאך רפאל ברדוגו ז"ל בסב"ב תורות אמת חיו"ד
דף כ"ו סי' קצ"ד. דמחא ליה להאי מנהגא במאה עוקלי.

שכתב דהדבר תמויה מאד להחזיק במנהג שהוא אחר שהוא סיוע לכת המינים. ואדרבה
מן הראוי היה להעיר שמצנה לטבול בתוך פ' לנקבה ומ' לזכר.

ומצינו שכמה שקדו רז"ל להוציא מלבן של צדוקים שהיו או' במעונרבי שמש היתה
נעשית וכינצא. וזהו ודאי טעמו של הרמב"ם ז"ל שכתב מצנה לבטל המנהג שהוא אף
במקום שנהגו בו.

וכמדומה שפבר נשתקע מנהג זה. ואדרבה טבילת אותם הימים חשובה מכל טבילות פי
הוא היתר שאין בו ספק גדוד.

וכל מה שיוכל האדם ליהנות מן העולם הנאת היתר מוספמת לכל העולם הוא הטוב.
ולא ראיתי מן האחרונים מחזיק במנהג זה זולת הב"ח ז"ל ודבריו תמוהים וכו' וסינים
ואחר שלא נמצא שום טעם למנהג זה.

מה לנו להחזיק מנהג זה ולעשות סמוכות למנהג הצדוקים. גם הטעם שהוא משום גדר
וסייג.

איני רואה שום סייג לאסור הפותר חנם. תינח זה שאמרו שלא לבעול על דם טוהר קצת
טעם יש שלא לפרוץ בגדה.

אבל זה שהיא נקייה. למה נאסור חנם.

ומה מזיק אם עשינו ימים אלו כשאר הימים. וסינים דבריו ז"ל ואומר אני שכל הנוהג
בו.

שְׁתִּים רְעוּת עֲשֵׂה. או שְׁמַבְטֵל פו"ר.

או לְפָחוֹת אֵינוֹ נִיצוּל מֵהֶרְהוּר חָטָא ב"מ. וּלְעֵילָא מְכַל זָה.

שְׁמַמְצִיא תוֹרָה חֲדָשָׁה וּמְחַקֵּה אֶת הַצְּדוּקִים ב"מ. וְכָל הַפּוֹרֵץ גָּדֵר זֶה וּמִנְהַג זֶה, עָלִיו
נֶאֱמַר וְהִסְתַּמְּתָה תַחְתֶּיהָ בְּעֵלְיָהָ ע"כ תוּד"ק: עֵינֵי רוּאָה דְּבָרִים נִיאוּתִין לְמִי שְׁאַמְרוּ.

דמדבֿק"ו מוֹכַח שְׁפִיר דְּהַגַּם דְּנִימָא דְּבְדוֹרוֹת הֶרְאִישׁוֹנִים הִיָּה מְנַהֵג זֶה מִיְנוֹסֵד עפ"י וְתִיקוּן
בְּכָל עָרֵי הַמְּעָרָב. מ"מ בְּדוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם.

כְּבָר נִשְׁתַּמְקַע הַמְּנַהֵג. אַמְטו"ל כְּתַב הַר"ב ו"ל שְׁמַמְצִינָה לְפָרוּץ גָּדֵר זֶה וְלֹא לְחֲדָשׁוּ עוֹד.

או זֵיל לֹאִידָךְ גִּיסָא דְּהַגַּם שְׁקִימּוֹ וְקַבְלוּ מְנַהֵג זֶה בְּפֹאֵס יע"א, מ"מ לֹא נִתְפַּשֵׁט בְּכָל עָרֵי
הַמְּעָרָב. וְחֲזִי מֵאֵן אֲבָרָא רַבָּא דְּאֵתִי מִמְּעָרְבָא הַר"ב הַנּוֹז' ו"ל שְׁפַקְפַק בְּמְנַהֵג זֶה.

גַּם אֲנִן בְּעֵנְיוֹתִין רְאִיתִי אֹר כְּתַב יַדִּי"ק מֵהֶרֶב גְּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ אַבִּיר יַעֲקֹב אַבִּיחֲצִירָא ו"ל
שְׁהַשִּׁיב לְשׂוֹאֲלוֹ דְּבָר בְּעֵנֵן זֶה. בְּלִשׁוֹן עַרְבִי שְׁהִיֹּלְדָת זְכָר תִּשָּׁב מ' יוֹם.

וְיֹלְדָת נְקֵבָה תִּשָּׁב שְׁשָׁה וְשִׁשִּׁים יוֹם. וְהַמְּפֹלֶת בֵּין זְכָר בֵּין נְקֵבָה תִּשָּׁב אַחַד וְעֶשְׂרִים יוֹם
ע"כ.

וְטַעְמוֹ מְפֹרָשׁ ו"ל כַּמ"ש הֶרֶב סְדְרֵי טְהָרָה עַל מ"ש הֶרֶב ת"ת שְׁמוּאֵל כַּמֶּש"ל שְׁעַד
תִּשְׁעָה שְׁבֻעוֹת הַדְּמִים מְצוּיִים בָּהֶם בְּיֹלְדָת וְלֹא יוֹתֵר. וְכַהֲאִי גִוְוָא בְּזָכָר שְׁשָׁה שְׁבֻעוֹת.

וּבַמְּפֹלֶת לֹא הִחְמִירוּ כָּלֵל כְּאֲשֶׁר נִכְתָּב לְקַמֵּן מִשֵּׁם הֶרֶב חֲכָם צְבִי ו"ל. הֵרִי דְלֹא נִתְפַּשֵׁט
מְנַהֵג זֶה בְּכָל עָרֵי הַמְּעָרָב: גַּם שְׁאֵלְתִי אֶת פִּי קְדוֹשׁ חֲסִיד שְׁבַפְהֵנוּנָה כְּמוֹהַר"ר דְּוֹד הַכֹּהֵן
יַחֲשׁ"ל יוֹשֵׁב עַל פֶּסַע הַהוֹרָאָה בַּעֲבוּב"י אֹרְאָן יע"א אִם רָאָה אוֹ שְׁמַע מְחַכְמֵי הַדּוֹר שְׁהִיוּ
לְפָנָיו.

עַל מְנַהֵג זֶה אִם נִהְגוּ כַּמ"ש הֶרֶב בֵּית יְהוּדָה ו"ל. וְאָמַר שְׁלֵא שְׁמַע מֵאֵן דְּמַחְמִיר בְּזָה
וּמֵר נִיגְהוּ בְּדִידָה נְקִיט וְאֲזִיל לְקוֹלָא לְכָל שׂוֹאֲלוֹ דְּבַר הַלְכָה מַעֲנִין זֶה.

דְּמַכָּל זֶה נִרְאָה נְמִי דְּגַם בְּעָרֵי הַמְּזֻרְחָ לֹא נִתְפַּשֵׁט מְנַהֵג זֶה כַּמ"ש הֶרֶב בֵּית יְהוּדָה. וְנִהְרָא
נִהְרָא וּפְשִׁטִיָּה קַנְצִי לְמַלִּין אַחַת הִיא עַל כֵּן אֲמַרְתִּי.

דְּבַמְקוֹם שְׁאִין יָדוּעַ וּמְפֹרָסִם מְנַהֵג זֶה עפ"י וְתִיקוּן. אֵין כָּאֵן רִישׁ מְצֻנָה לְהַחְמִיר וְלִנְהַג
כְּמְנַהֵג מ' לְזָכָר וּפ' לְנְקֵבָה.

אֲפִילוּ לְגָדֵר וּפְרִישׁוֹת שְׁיֹצֵא שְׁכָרוֹ בְּהַפְסְדוֹ שְׁלֵא יִנְקָה מֵהֶרְהוּרֵי עֲבִירָה ה' יִצְיִלְנוּ.
וְכַמ"ש הַגָּאוֹן הֶרֶב נוֹבִי"ק יו"ד סי' נ"ד שְׁאֲפִילוּ אִם הִיָּה הַמְּנַהֵג מִיְנוֹסֵד עפ"י ר"ת אוֹ
עפ"י בַּה"ג כַּמֶּש"ל שְׁהַמְּנַהֲגִים הִלְלוּ נִגְעוּ בָּהֶן מִשׁוּם גָּדֵר וּפְרִישׁוֹת.

וְנִהְרִי זֶה כְּמוֹ דְּבָרִים הַמְּוֹתָרִים וְאַחֲרֵים נִהְגוּ בָּהֶן אִיסוּר. אִי אַתָּה רִשָּׁאִי לְהַתִּירֵן בְּפָנֵיהֶם.
מ"מ כְּתַב כִּי לְדַעְתּוֹ ו"ל אִם הִיָּה בְּיָדוֹ לְכַתְּוֵב לְכָל הַמְּקוֹמוֹת הַנוֹהֲגִים כֵּן. שְׁיִתְאַסְפוּ
לְהַתִּיר לָהֶם, הִיָּה נִחְשָׁב בְּעֵינָיו לְמַצְנָה.

כִּי לְפִי שְׁשִׁמְעֵתִי בַּעוֹה"ר. ע"י מְנַהֵג זֶה בָּאִים בְּאַשְׁפַּנְזוֹ לְכַמָּה מְכֹשׁוּלִים.

ובמקום שיש לחוש למכשול עבירה. לא שייך לומר אי אתה רשאי להתיר בפניהם וכו' ע"כ ואף שלדעת הגאון ז"ל אפילו אם היה המנהג מיוסד עפ"י ותיקין.

היה נחשב למצוה אם יתירו להם מ"מ יד עניי אנו. להשיג גבול אשר גבלו ראשונים, רק ואף מיהת במקום שאין ידוע מנהג זה עפ"י ותיקין, אין לחפש מעתה מנהג זה לחומרא.

אלא ימתינו עכ"פ עד ארבעה שבועות אחר הלידה. שתהיה נקייה מדמים ויהיו ימי טהרה מרובים.

שתוכל לספור שבועה נקיים ותטבול בין לזכר בין לנקבה. וכשתראה אח"כ אפילו טיפת דם פחדל.

תפלוש עצמה כשאר ימי נדה עד שתטבול והמפלת אין להחמיר בה כלל. רק אם היא נקבה ודאית תשב י"ד יום ימי לידה, ואחריהם ז"נ כמבואר בש"ע סי' קצ"ד ס"א.

וכן בזכר ודאי תשב ז' ימי לידה וז"נ אחריהם. ואם אם אינו נזכר היטב אם זכר אם נקבה.

תשב מספיק כ"א יום ואפשר שזהו דעת פה קדוש גדול אדונינו כמוהרי"ע אבייחצירא ז"ל כנז': וטעם שלא החמירו במפלת לישוב מ' לזכר ופ' לנקבה הוא כמ"ש הרב חכם צבי ז"ל בתשובה סי' ח'.

שני טעמים ושניהם פאחד טובים. טעם א' הוא מ"ש הריב"ש ז"ל דטעם מ' ופ'.

מפני שבאותם הימים דמים מצויים. וראו הנשים שאין דמי המפלת מרובים ונמשכים כדמי היולדת.

לכך החמירו ביולדת ולא במפלת. וטעם השני הוא.

פי אחרי שאין זה אלא חומרא רחוקה לכל הדעות. ראו הנשים להחמיר ביולדת ולא במפלת, כי רוב יולדות מיניקות את בניהן, ואין באיחור הטבילה שום ביטול פרייה ורבייה.

ולא הו"ל חומרא דאתיא לידי גולא. אבל במפלת שיש באיחור הטבילה ביטול פו"ר.

לא רצו להרחיק הטבילה משום חומרא זו. דהו"ל חומרא דאתיא לידי גולא שמבטלות בעליהן מפו"ר.

נמצא דכל האומר שהמפלת גם כן תמתין מ' ופ' אחרי רואו דברי זה. אין רוח חכמים נוחה הימנו.

וחוששני לו מעונשו של מבטל ישראל מפו"ר רח"ל עכ"ל. והבי"ד הרב סדרי טהרה שם.

וכתב שהרב בה"י חידש מדעתו שהמפלת גם היא צריכה להמתין מ' לזכר ופ' לנקבה. וכתב עליושיטול מה שחידש.

וכ"כ בשמו הרב עיקרי הד"ט סי' כ"א אות י"ד שכתב שלא ראה שום מחבר שהחמיר במפלת זולת הרב בה"י. ורמז לעיני בתשובת רמ"א סי' צ"ד ועיי"ש.

וכ"כ הרב ט"ז שם דאף במקומות שנהגו להחמיר ביולדת. מ"מ במפלת אין שום מנהג בשום מקום להחמיר.

וכ"כ הש"ך בסק"ד דבמפלת ליפא מאן דמחמיר וסגיא לה ז' נקיים אחר י"ד יום. וכן נראה מדברי האחרונים עכ"ל.

וכן פתבנו לעיל משם הרב בית יהודה. וזה ברור הוא: ומעתה אנכי הרועה מבין ריסי קן קולמוסך אתה ידידי השואל.

שאין ברור ומנסכם מנהג זה במקומכם. רק לפי מה שראית מ"ש הש"ע בהג"ה וכו' ומתנהג בתומרא זו.

ועל"ת ונסתפקת"ה אם תוכל מנהג חומרא זו מפני כמה מכשולות וכו' ובאמת שאין חובתך היא לחדש הלכה זו ולקבוע מנהג זה מפי הש"ע כי הנה רואה בעיניך כל הפתוב לפניך דכמה וכמה צוחו על המנהג הזה לבטלו.

וכ"ש שלא לחדשו. ולכן עליך מצוה רמ"א להשיב לכל שואל את פיה בענין זה.

להקל ולא להחמיר. פאשר עיניך תחזינה מישרים בד"ה קנצ"י למלין וכו'.

ועיני לשמייא נטלית להאיר עינינו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו. וינחנו במעגלי צדק להוציא הדין לאמיתו אכ"ר.

החז"פ בעי"ת "תמושת" יע"א באדר ה' שנת ה'ת"רצ"ה' הצב"י ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן לו שאלה. גיורת שנתגיירה כשהיא מעוברת מבר ישראל שהיתה אדוקה בו בגיורתה.

והנה בעת"ה שנתגיירה רוצה להכניסה לחופה פדת מוי"ש בכתובה וקידושין. וכבר הוכחנו בעניותין בס"ד שא"צ להמתין ג"ח מי הבחנה.

אלא דאפתי פש גבן לברר אם צריכה לישב שבועה נקיים קודם שתפנס לחופה. או אינה צריכה תשובה.

קודם שנבוא להתיר ספק זה צריך אני למודע"י. אם גזירה זו שהצריכו רז"ל לישב ז"נ לכלה שתבעוה להנשא ונתפייסה.

שפא ראתה דם מחמת חמוד. וכתב מרן הש"ע ביו"ד סי' קצ"ב ס"א שאין חילוק בין גדולה לקטנה.

מי אמרינו דקטנה לאו בת חמוד היא אלא דגזרינו בה אטו גדולה או דילמא קטנה נמי בת חמוד היא. ויש נפקותא מינה לדינא פאשר אפרש לקמן בס"ד: והנה בפ' תינוקות דף ס"ו ע"א איתא אמר רבא תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה לישב ז"נ, רבינא איעסק ליה לבריה בי רב חנינא וכו' איעכב שבועה יומי בתר ההוא יומא.

א"ל מאי האי. א"ל לא ס"ל מר להא דרבא דאמר רבא תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה לישב ז"נ א"ל אימור דאמר רבא בגדולה דקחזינא דמא, אבל בקטנה דלא חזיא דמא. מי אמר מר. א"ל בפירושו אמר רבא ל"ש גדולה ול"ש קטנה.

גדולה טעמא מאי משום דמתמא קטנה נמי מתמא. ופירש"י צריכה לישב ז"נ.

שמא מחמת חימוד ראתה דם. איכא ב"י יומי ב"ת יומא שנתפייסה להנשא.

ע"כ דשמעינן שפיר מהכא דקאמר ל"ש גדולה ול"ש קטנה דקטנה נמי מתמא, דקטנה עצמה גזרו בה שמא ראתה מחמת חימוד, ולא משום אטו גדולה ועיין בפ"ת שם סק"ב שכתב משם גבעת שאול סי' ס"ה דאף אם היא זקנה ומסולקת דמים צריכה לישב ז"נ.

וכתב עוד משם מקום שמואל סי' ל"ג ששאל באשה אחת שנתעברה מנזאף זה שבועה קדשים, ורוצה לקחתה לו לאשה אם צריכה לישב ז"נ או דילמא פיון דמעוברת היא ומסולקת דמים.

לא חיישינן שמא מחמת חימוד ראתה והשיב דזה פשוט דצריכה ז"נ. וק"ו הוא מקטנה, וכ"כ להדיא בס' מנחת יעקב סוס"י זה עכ"ל וכ"כ הרב תורת השלמים סוס"י זה.

ונו"ל ונראה דה"ה אם גירש אשתו כשהיא מעוברת והחזירה ג"כ צריכה לישב ז"נ. דאף דמעוברת מסולקת דמים.

מ"מ חיישינן שמא מחמת חימוד ראתה כמו בקטנה וכו' ע"כ: הרי על פי האמור ידענו ידיעה נאמנה. דקטנה וכל הנך דמסולקי דמים מעוברת וזקנה.

לאו אטו גדולה גזרו בהו אלא מדינא דבבבליהו שייך למימר שמא מחמת חימוד ראו דם: והשתא עפ"י זה יצאנו לדון בדין הגירות המעוברת דשאילנא עלה. דאפשר לומר שאינה צריכה לספור ז"נ בכניסתה לחופה דהניחא אי הוה אמרינן דגזרו הוה אטו הוה.

הכא נמי לא שניא. אבל השתא דלא גזרו אלא מדינא דבבבליהו גונוי שייך בהו חימוד.

מעשה במעוברת זו שהיא נשואה עם הבעל הזה בהאלמיר"י ובחיקו תשכב זה כפה ימים ושנים, מסתברא שאין לה בו שום חימוש בכניסתה לחופה עמו דניחוש שמא תראה טיפת דם מחמת חימוד דידיה.

ושאני משאר מעוברות דעלמא, שנתעברה מנזאף. ומעוברת שנתגרשה ורוצה לחזור לבעלה.

שצריכות לישב ז"נ כנז'. דבנתעברה מנזאף ורוצה לקונסה.

שייך אצלה חימוד מחדש. וכמ"ש הרב חוות דעת בבבאוריים סי' קצ"ב סק"א במה שתיגרץ מה שהקשה הט"ז.

מתמר ורות שלא ספרו ז"נ וכו' משום שלא חשו חז"ל רק בחימוד של נישואין. שחימוד גדול יש במה שיקרא לה שם נשואה.

שיותר ממה שהאיש רוצה לישא. אשה רוצה להנשא.

דטב למיטב טן דו. אבל לביאה של זנות אין לה חימוד וכו' עיי"ש.

דממוצא דְּבַר אַתָּה לְמַד. שְׂאָף עַל גַּב שְׁהִיְתָה רְגִילָה אֲצִלוֹ קוֹדֵם לְכֹן בְּזוּנוֹת מ"מ הַשְׁתָּא
שְׁיִקְרָא לָהּ שֵׁם נְשׂוּאָה יֵשׁ לָהּ חִימוּד מְחֻדָּשׁ וּבְגֵרוּשָׁה מְעוֹבְרַת נְמִי שְׁחוּזְרַת לְבַעֲלָהּ פִּינּוֹן
שְׁנִתְגַּרְשָׁה מִבַּעֲלָהּ נְתִיאָשָׁה מְמַנּוּ וְהַשְׁתָּא שְׁחוּזְרַת לוֹ יֵשׁ לָהּ חִימוּד וּכְמ"ש מֵהַרִּיק"ש
ז"ל בְּשׁו"ת אֶהְלִי יַעֲקֹב ס' קכ"ה מְשֵׁם הַרְדָּב"ז ס' שכ"ד וְז"ל וּמִסְתַּבְּרָא לִי שְׂאֵם הָאִשָּׁה
יֹדַעַת וּמִמְתַּנָּת שְׁיַחֲזִירָנָה תְּבוּעָה וְעוֹמְדַת הִיא, וְדַעְתָּה עֵילְגוּנָה וְאִין פֶּאן תְּבִיעָה חֻדְשָׁה.
וְאִינָה מְהַרְהֶרֶת בּוֹ. שְׁתַּבֵּא לִידֵי חִימוּד.

וְדוּמָה לְמִי שְׂיֵשׁ לוֹ פֶת בְּסִלוֹ. אֲבָל אִם נְתִיאָשָׁה מְמַנּוּ וְשׁוֹב תְּבַעָה לִינְשׂא צְרִיכָה לְהַמְתִּין
ז"נ ע"כ וְהִבִּיאֻ ג"כ עֵיקְרֵי הַד"ט ס' כ"א אוֹת ל"ז עֵי"ש.

דְּנִמְצַאת אַתָּה אוֹמֵר בְּגִיּוּרַת מְעוֹבְרַת זוֹ דְּעִסְקִינוּ שְׁנִקְרָא עֲלֶיהָ שֵׁם נִשְׂוֹאִין אַף קוֹדֵם
שְׁבָאָה לְמִדָּה זוֹ. אַעפ"י שְׂאִינָם כְּדַת מְשָׁה וְיִשְׂרָאֵל.

מ"מ לְפִי דַעְתָּה הֵם אֲצִלָּה נִשְׂוֹאִין גְּמוּרִים. וְגַם בְּאַהֲבָתוֹ תִּשְׁגָּה תְּמִיד בְּאִין מְפָרִיד בִּינֵיהֶם
בְּשׁוּם זְמַן.

אִין אֲנִמֵּר וְאִין דְּבָרִים שְׂאִין פֶּאן אֲצִלָּה שׁוּם חֲשֵׁשׁ חִימוּד חֻדְשׁ. שְׁנִיחּוּשׁ שְׂמָא תִּרְאָה דָּם
מְחַמְתּוֹ.

וְעֵינֵן מ"ש מְזַה בְּתִשׁוּ' ס': וְרָאָה זֶה כָּתַב הַדְּגַמ"ר בִּיּו"ד ס' רס"ט עַל מ"ש הַש"ע ס"ט
בְּגַר שְׁנִתְגַּיֵּר וְאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ צְרִיכִין לְפָרֹשׁ זֶה מְזַה ג"ח וְכו' כָּתַב הוּא ז"ל וְנִלְע"ד שְׂאִתְר
כְּלוֹת ג"ח כְּשִׁמְחֻזְרָה. א"צ שְׁבַעָה נְקִיִּים אִם לֹא פִּירְסָה נְדָה בִּינְתֵימָם.
וְאִף שְׁנִתְבָּאָר לְעֵיל ס' קצ"ב. מְחֻזֵּר גְּרוּשְׁתּוֹ צְרִיכָה ז"נ.

שְׂאִנֵי הֵתָם שְׁגִירְשָׁה לְחִלוּטִין וְנְתִיאָשָׁה מְמַנּוּ. לְכַף אִיכָא חִימוּד חֻדְשׁ.

מִשְׂא"כ זוֹ שְׁלִכְתְּחֻלָּה הַפְּרִישָׁה עַל דַּעַת לְהַחֲזִירָה, אִין פֶּאן חִימוּד חֻדְשׁ עכ"ל וְהוּא תִּנְא
דְּמִסְיֵיעַ לֹן וְצוּי"מ וּמ"ן ע"ה מְסַעוּד הַפְּהֵן ס"ט סִימֵן לֹז שְׂאֵלָה נְדַרְשְׁתִּי לְהַשִּׁיב בְּעַנְיָן
שְׁנִשְׂא נְכָרִית רַח"ל וְיִלְדָה לוֹ בֶּן זָכָר.

אִם מְלִין אוֹתוֹ אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה דְּבַר פְּשׁוּט הוּא דְּמִלִּין אוֹתוֹ, כְּמ"ש מְרֵן הַש"ע ז"ל יו"ד
ס' רס"ו ס' ג' וְז"ל יִשְׂרָאֵל שְׁנוּלַד בֶּן מַעֲפוּ"ם. אִין מְלִין אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת.
עכ"ל.

דְּמִשְׁמַע דְּזוֹנְקָא בְּשַׁבָּת אָסוּר לְמוּלוֹ דְּבַחוּל מְלִין אוֹתוֹ. וְטַעַם דְּבְשַׁבָּת לֹא.

כְּדִאִיתָא בִירו"ש פ"ב דִּיבְמוֹת הֶלְכָה ו' יַעֲקֹב אִישׁ כָּפָר נְבוּרִיא אֲזִיל לְצוּר. אַתּוֹן שְׂאִילוֹ
לִיה מַהוּ לְמִיגְזוּר בְּרָה דְּאַרְמִית בְּשַׁבָּתָא.

(פִּי אִם מְוֹתָר לְמוּל בְּשַׁבָּת בֶּן גּוֹיָה שְׁנוּלַד מִיִּשְׂרָאֵל) סְבַר מִיִּשְׂר לֹן. מִן הֵדָא וְיִתְלָדוּ עַל
מִשְׁפָּחוֹתָם לְבֵית אֲבוֹתָם.

שְׁמַע רַבִּי חֲגִי אֲמַר יִתִּי אִיְתִינִיָּה דִּילְקִי א"ל מַהִיכֵן מְלַקְנִי. א"ל מִן הֵדָא דְּאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן
בְּשֵׁם רַשְׁבַּ"י כְּתִיב לֹא תִתְחַתֵּן בָּם.

וּכְתִיב כִּי יָסִיר אֶת בְּנֵהוּ מֵאֶרֶץ. בְּנֵהוּ מִיִּשְׂרָאֵלִית קְרוּי בְּנֵהוּ וְאִין בְּנֵהוּ מִגְּוִיָּה קְרוּי בְּנֵהוּ
אֲלֵא בְּנֵהוּ.

א"ל חֲבוּט חֲבוּטָה דְהוּא טָבָא בְּקַלְטָא. (פ"א הַלְקָה מְלַקוּת שְׁלֵף דְהוּא טוֹב לְקַלְטֵי שְׁאֵהֵי
נִזְהָר פַּעַם אַחֲרַת) עכ"ל וְכֵן הוּא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה פ' ז' עיי"ש.

הָרֵאָתָה לְדַעַת דְּבִין נְכָרִית הַנּוֹלֵד מִיִּשְׂרָאֵל אֵינּוּ מִתְיַחֵס עַל שֵׁם אָבִיו יִשְׂרָאֵל שְׁיֵהֵי דֵינּוּ
כְּדִין שְׁנִימּוּל לְשִׁמְנָה בְּשַׁבָּת, אֲלֵא דֵינּוּ לְהַתְיַחֵס אַחֲרֵי אָמּוֹ הַנְּכָרִית שְׁוֹלְדָה כְּמוֹהָ. וְאֵינּוּ
נִימּוּל לְשִׁמְנָה בְּשַׁבָּת אֲלֵא כְּדִין נְכָרִי שְׁבָא לְהַתְגַּיֵּיר שְׁאֵינּוּ נִימּוּל אֲלֵא בְּחוּל.

וּכְמוֹ שְׁמִפְנֵי שֵׁם ב"ר: וְאִם עֲדִינּוּ לֹא נִתְגַּיֵּירָה אָמּוֹ אֵינּוּ מְעַכְבִּי. דְּהִכִּי אֵימָא
בְּכַתְּנֻבוֹת דָּף י"א א"ר הוּנָא גֵר קָטָן מְטַבִּילִין אוֹתוֹ עַל דַּעַת ב"ד מְשׁוּם דְּזָכוּת הִיא לּוֹ.

וְנִפְיִן לְאֲדָם שְׁלֵא בְּפָנָיו ע"כ. וּפִירֵשׁ"י אִם אֵין לּוֹ אָב וְאָמּוֹ הֵבִיאָתוּ לְהַתְגַּיֵּיר מְטַבִּילִין
אוֹתוֹ.

דְּאִין לָהּ גֵר בְּלֹא מִילָה וְטַבִּילָה ע"ד ב"ד שְׁלֵשָׁה יְהִיּוּ בְּטַבִּילָתוֹ, כְּדִין כָּל טַבִּילַת גֵר
שְׁצָרִיקָה ג'. וְהֵן נַעֲשִׂים לּוֹ אָב וְהָרִי הוּא גֵר עַל יְדֵיהֶם וּמַגְעוּ בֵּינֵן כְּשֵׁר עכ"ל.

וְכַתֵּב בְּשִׁטָּה מְקַוְבָּצָת מְשֵׁם הַרְשָׁב"א וְהָרִיטְב"א ז"ל דְּאֵינְרִי שְׁהֵבִיאָוּהוּ אָבִיו וְאָמּוֹ וְלֹא
נִתְגַּיֵּירוּ עִמּוֹ. אִפִּי"ה מְלִין וּמְטַבִּילִין אוֹתוֹ ע"ד בֵּית דִּין.

וּמֵאִי דְנִקְטָת בְּגַמ' מְטַבִּילִין וְלֹא נִקְטָת מְלִין כְּתֵב הַרְשָׁב"א מְשׁוּם דְּטַבִּילָה הוּא גֵמֵר הַגְּיָרוֹת.
וְכַדְקִי"ל מְלִין וְלֹא טַבִּילָה לֹא מְלִין.

מְשׁוּ"ה נִקְטָת מְטַבִּילִין. וְכֵן מְשִׁמַּע מְרִשׁ"י שְׁכַתֵּב מְטַבִּילִין דְּאִין לָהּ גֵר בְּלֹא מִילָה וְטַבִּילָה
וְדו"ק ע"כ וְכ"כ הַרְמַב"ם בַּפ"ח מַה' מְלָכִים ה"ח לְעַנְיִן יפ"ת נִתְעַבְּרָה מְבִיאָה רֵאשׁוּנָה
הָרִי הַנּוֹלֵד גֵר.

וְאֵינּוּ בְּנוֹ לְדָבָר מִן הַדְּבָרִים מְפָנִי שְׁהוּא מִן הַנְּכָרִית אֲלֵא ב"ד מְטַבִּילִין אוֹתוֹ עַל דַּעַתָּם
ע"כ. וְכַתֵּב מֶרֶן בַּכ"מ דַּמ"ש ב"ד מְטַבִּילִין אוֹתוֹ.

כְּדֵאִתָּא בְּכַתְּנֻבוֹת גֵר קָטָן מְטַבִּילִין אוֹתוֹ ע"ד ב"ד. וּפִירֵשׁ"י אִם אֵין לּוֹ אָב וְאָמּוֹ מְבִיאָתוּ
לְהַתְגַּיֵּיר.

וְהָא נְמִי הֵכָא הוּא דְאִין הַנּוֹלֵד זֶה בֶּן הַיִּשְׂרָאֵל כָּלָל. דְּבִנְהוּ הֵבִיא מִן הָעַפּוֹ"ם אֵינּוּ קְרוּי בְּנֵהוּ
עכ"ל וּמִינְרִי אֲפִילוּ לֹא רְצָתָה לְהַתְגַּיֵּיר.

כַּמ"ש לְעֵיל מְזָה לֹא רְצָתָה לְהַתְגַּיֵּיר. וְאִפִּי"ה קָאָמֵר.

ב"ד מְטַבִּילִין אוֹתוֹ: וְאִין לְהַקְשׁוֹת כִּינּוּן דְּדִין גֵר יֵשׁ לּוֹ. הָרִי בְּגֵר בְּעֵלְמָא בְּעַנְיִן שְׁיִוְדִיעוּהוּ
מְקַצָּת קְלוֹת וְחִמּוּרוֹת וַיִּקְבֵּל עָלָיו וְקָטָן זֶה אֵינּוּ בֵר הוֹדְעָה.

דְּאִין זֶה אֲלֵא לְמַצְנָה לְכַתְּחֻלָּה הִיכָא דְאֲפָשֵׁר וְהִכָא בְּקָטָן דְלֹא אֲפָשֵׁר דְלֹא בֵר הוֹדְעָה
הוּא אֵינּוּ מְעַכְבִּי כ"כ הַש"מ מְשֵׁם הָרִיטְב"א בְּשִׁטָּה שְׁנִיָּה וְכ"פ רַבִּיהֵט"ו ס' רַס"ח
וְהַש"ע סְעִיף ז' וְז"ל עַפּוֹ"ם קָטָן אִם יֵשׁ לּוֹ אָב יְכוּל לְגַיֵּיר אוֹתוֹ.

ואם אין לו אב אמו מביאתו להתגיייר. בית דין מגיירין אותו שזכות הוא לו וכו' הרי דפסק סתם שאין דבר מעכב בו: אף בזאת יגרע פח גר קטן משאר גרים דעלמא.

שיכול למחות משהגדיל ולומר אי אפשר בגירות זו כדאיתא וא"ר יוסף הגדילו יכולין למחות. ופירש"י הגדילו קטנים שנתגייירו אפילו עם אביהם יכולים למחות ולומר אי אפשר להיות גרים ונזוירין לסורן.

ואם קידש אשה משמיחה אינה צריכה גט להיות כישראל מומר ע"כ ופסקה הרמב"ם ב"ה מלכים פ"ק יו"ד ה"ג ונ"ל בן נח שהיה קטן פשהטבילוהו ב"ד יכול למחות בפשה שיגדיל ויהיה גר תושב בלבד.

וכיון שלא מיתה בפשעתו פשהגדיל שוב אינו מוחה. אלא הרי הוא גר צדק וכו' ע"כ.

וכ"פ רביהט"ו והש"ע שם ונ"ל בין קטן שגייירו אביו בין שגייירוהו ב"ד יכול למחות משהגדיל וכו': ודע דמ"ש רביהט"ו והש"ע ונ"ל דאם יש לו אב יכול לגיייר אותו בלא דעת ב"ד. לא מגיירי כישראל שנולד לו בן מן הנכרית.

אלא מגיירי בנכרי שנולד לו בן מן הנכרית דבנו מתניחס אחריו. כדאיתא בפ"ה הבע"י דף ס"ב בנכרי שהיו לו בנים ונתגיייר.

ר"י אומר קיים פו"ר ור"ל אומר לא קיים פו"ר דגר שנתגיייר פקטן שנולד דמי. ואותביה ר"י לר"ל מקרא דכתיב בעתההיא שלח בראדך בלאדן בן בלאדן ופירש"י אלמא בנ"ו מיקרו ומשני א"ל בהיותן עובדי כוכבים אית להו חייס נתגייירו לית להו חייס ע"כ.

הרי בנכרי מתניחסים בנ"ו אחריו בהיותו נכרי, אליבא דכ"ע. וא"כ יכול לגיייר בנו.

דניחא ליה במאי דעביד ליה אבוהי. אבל כישראל שנולד לו בן מן הנכרית ונולדה פמוה.

ואין לו התניחסות עם אביו ישראל מעולם. והו"ל האב לגבי הבן כאיש זר ומשו"ה פתב הרמב"ם ב"ב יפ"ת שנתעברה מביאה ראשונה הרי הולד גר ואינו בנו לדבר מן הדברים וכו' אלא ב"ד מטבילין אותו על דעתם.

וכמ"ש מ"ן בכ"מ דהכא נמי הכי הוא כמו שאין לו אב וכו', וכיון דדין גר יש לו צריף לברך על מילתו כדין ברפת גר. כמבואר בס"ח סעיף ה' עיי"ש ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן לח נשאלתי מאת הגביר הנכבד ה"ר שלום בן סוסאן הי"ו.

על מה שמרפיבין עובדי אדמתו יחור גפן באילן גפן מינו אם חייב בערלה או לא: תשובה בס"ד מראשית כל צריף אני לעמוד על בורנין של דברים מש"ס ופוסקים ואח"כ גברר ההלכה עפ"י מ"ן הש"ע שלפי קוצ"ד שגבו ממני דברי הש"ע בס"י רצ"ד סעיף ט"ז שפסק שהמרפיב חייב בערלה.

ואחר סמוך בסעיף י"ז פתב. שאין מרפיב ומברייף חייב בערלה אלא בארץ ולא בחו"ל וכו' והוא דאיתא בפ"ק דר"ה דף ט' ע"ב ת"ר אהד הנוטע ואהד המברייף ואהד המרפיב ערב שביעית שלשים יום לפני ר"ה עלתה לו שנה וכו' ופירש"י מברייף כופף את הזמורות בארץ מרפיב.

אילן בחבירו. עלתה לו שנה.

כַּיְנוֹן שֶׁהִגִּיעַ יוֹם א' בְּתַשְׁרֵי עֲלֵתָהּ לֹו שָׁנָה לְמַגֵּן שְׁנֵי עָרְלָה ע"כ. וְהִקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּמִשְׁמַע דְּמַבְרִיף וּמַרְפִּיב חֲזִיב בְּעָרְלָה וְקִשְׁיָא דבפ"ק דְּעָרְלָה מִשְׁנָה ה' מִשְׁמַע דְּהַרְפָּכָה פְּטוֹר מִן הָעָרְלָה.

וּתְנִי"ה בַּת"כ וּנְטַעְתֶּם פָּרֵט לְמַבְרִיף וּמַרְפִּיב וְכו' וְתִנְרָצוּ דְהֵתֶם כְּשִׁלָּא נִפְסְקָה מְאָבִיָּה וּבְאִילָן זָמַן וְהָכָא כְּשִׁנְפְּסְקָה מְאָבִיָּה כְּדַמּוּכַח בַּפ"ק דְּעָרְלָה ע"כ וְכֵן הִקְשׁוּ כָּל הַפּוֹסְקִים הָרַמְבַּ"ם וְהַר"ש וְהַר"ן וְהָרָא"ש ו"ל וְתִי' לְעַנְּנוּ מַבְרִיף שְׁיֵשׁ חִילּוּק בֵּין אִם נִפְסְקָה מְאָבִיָּה לֵלֵא נִפְסְקָה כְּתִי' הַתּו"ס.

אֲמַנָּם לְעַנְּנוּ מַרְפִּיב אִין דַּעַת כּוֹלָם שָׁנָה דְלִהְרַמְבַּ"ם וְהָרָא"ש דִּינָה נְמִי כְּדִין מַבְרִיף שְׁיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין נִפְסְקָה לֵלֵא נִפְסְקָה. אֲבָל הַר"ש כְּתִיב דְלֵא מִשְׁפַּחַת עָרְלָה בְּהַרְפָּכָה אֲלֵא יִלְדָה בְּיִלְדָה.

כְּאֲשֶׁר מְפֹרָשׁ בַּפ' מִשׁוּחַ מְלַחְמָה דָּף מ"ג. וְכֵן הָר"ן ו"ל כְּתִיב בַּפ"ק דַּר"ה לְעַנְּנוּ מַרְפִּיב נְמִי לֵא קִשְׁיָא, דֵּהֵיִא בְּמַרְפִּיב בְּאִילָן הַנְּטוּעַ, לְמַאֲכָל.

וּמִשׁוּ"ה לֵא נִהְיָא עָרְלָה בְּהַרְפָּכָה דְקו"ל יִלְדָה שְׁסִיפְכָה בְּזַקְיָנָה בְּטֵלָה כְּדִאִתָּא בַּפ' מִשׁוּחַ מְלַחְמָה. וְאִפְּלוּ יִלְדָה בְּיִלְדָה נְמִי לְכִי מְטוּ שְׁלֵשׁ לִילְדָה רֵאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה נְמִי שְׁרִיָּא וְהָכִי מוּכַח הֵתֶם.

וְהָא דֵּהָכָא בְּשִׁנְטָעָה לְרֵאשׁוֹנָה לְסִיָּג. וְלִקְוֹרוֹת לְפִי שְׁאִין בְּרֵאשׁוֹנָה מִשׁוּחַ עָרְלָה כָּלֵל וּמִשׁוּ"ה אִין זֹו בְּטֵלָה לְגַבְהָ.

וּמִשְׁפַּחַת לָהּ נְמִי בְּשִׁהַרְפִּיב בְּתוֹף אִילָן סָרְק וְאֵעִפ"י שְׁאִינוּ רֵשָׁאִי מִשׁוּחַ כְּלֵאִים וְהָכִי אִתָּא בִירוּשַׁלַּיִם וְכו' ע"כ: וּמִצִּינוּ לְמִידִין דְּלִדְבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם אִם נִפְסְקָה הַהַרְפָּכָה מְאָבִיָּה שְׁהִיא חֲזִיבָת בְּעָרְלָה, וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דַּעֲפ"י שְׁיֵטַת הָרַמְבַּ"ם כְּתִיב רַבִּינוּ הַטּוֹר אֶחָד הַנּוֹטֵעַ גִּרְעִין וְכו' אֶחָד הַמַּרְפִּיב חָזוּר בְּאִילָן וְאֶחָד הַמַּבְרִיף וְכו' וְדוֹקָא שְׁחַתְכוּ מִצַּד זֶה מְעִיקָר הָאִילָן וְכו' דְקֵאִי אַפּוּלְהוּ אַמְרַפִּיב וְאַמְבְּרִיף.

וְכֵן נִרְאָה דַּעַת ב"י שְׁכַתְבַּת עַמ"ש הַטּוֹר וְדוֹקָא שְׁחַתְכוּ וְכו' ב"ה וְכַתְבַּת הָרַמְבַּ"ם שְׁם וּבְחִיבּוּרוֹ דַּה"ה לְמַרְפִּיב דְּמַפְלִיג בִּיָּה בֵּין נִפְסְקָה לֵלֵא נִפְסְקָה ע"כ וְכֵן בַּש"ע כְּתִיב כְּלִשׁוֹן הַטּוֹר וְכו'. אֲלֵא דְבִבְיָאוֹר הַגָּר"א ו"ל כְּתִיב עַמ"ש וְדוֹקָא שְׁחַתְכוּ וְכו' דְזֶה בְּמַבְרִיף אֲבָל בְּמַרְפִּיב כְּתִיב הָר"ן שְׁהוּא בְּמַרְפִּיב בְּאִילָן סָרְק וְכו' עִי"ש.

וְגַם תִּמָּה מְאוֹד עַל דְּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם שֶׁכ' שֶׁה"ה לְמַרְפִּיב. דָּאִם הַרְפִּיב יִלְדָה בְּזַקְיָנָה בְּטֵלָה וְאִפְּלוּ נִקְצִין וְאִם זַקְיָנָה בְּיִלְדָה כ"ש שְׁבִטְלָה הַזַּקְיָנָה אִפְּלוּ לֵא נִקְצִין.

וְאִפְּלוּ יִלְדָה בְּיִלְדָה לְכִי מְטִי שְׁלֵשׁ לִילְדָה רֵאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה נְמִי שְׁרִיָּא. אֲלֵא הֵיִא דַּת"כ בְּמַרְפִּיב יִלְדָה בְּזַקְיָנָה.

וְהֵיִא דַּר"ה בְּיִלְדָה בְּיִלְדָה עִי"ש. וְכ"כ הַט"ז דְּדְבְּרֵי הַטּוֹר וְהַש"ע מְתַפְּרָשִׁים עַפ"י דְּבְרֵי רֵש"י בְּסוּטָה וְהָר"ן וְכו' אִיף שְׁיִהְיֶה מְצִינוּ חֲזִיב בְּהַרְפָּכָה לְמַר כַּדָּא"ל וְצָמַר כַּדָּא"ל לִיָּה וְעַפ"י פְּסָקוּ הַטּוֹר וְהַש"ע דְּהַמַּרְפִּיב חֲזִיב.

אֲמַנָּם.

פֶּתַח הַרְ"ן וְשֵׁם בֵּר"ה וְאֵינִי לֹא נִהְיִינוּ הַשְׁתָּא עֲרֵלָה בְּהַבְרָכָה וּבְהַרְפָּכָה. וְכַתֵּב הַרְמַב"ן
ז"ל דְּטַעַמָּא דְּמִילְתָּא מְדַאֲמְרִינוּן בִּפְ' מְשִׁיחַ מְלַחְמָה גְּבִי הָא דְּאֲמַרִּינוּן הֵתֵם וְלֹא חִלְלוּ פֶּרֶט
לְמַבְרִיךְ וּמְרַפֵּיב.

וְאֲמַרִּינוּן הֵתֵם לָאוּ מִי אָמַר רַאב"י. פֶּרֶם פֶּמְשָׁמְעוּ ה"נ גִּטְע פֶּמְשָׁמְעוּ גִטְע אִין מַבְרִיךְ
וּמְרַפֵּיב לֹא הִילְכְּדָּה גְּמִי וְנִטְעָתֵם פֶּמְשָׁמְעוּ.

אָבֵל לֹא מַבְרִיךְ וּמְרַפֵּיב וְהָכִי וְדָאִי מְסַתְּבָרָא דָּאִי הֵנָּה ס"ל לַרַאב"י וְנִטְעָתֵם לָאוּ דְּוִקָּא
דְּאֲפִילוּ מַבְרִיךְ וּמְרַפֵּיב גְּמִי. אֲמַאי לִימָא גְּבִי עוֹרְכֵי מְלַחְמָה גִּטְע דְּוִקָּא.

א"ו פְּדַפְרִישְׁנָא וְכִינּוּן דְּקִי"ל כֹּל הַמִּיקַל בְּאַרְצֵי הַלְכָה כְּמוֹתוֹ בַּחוּ"ל. לֹא נִהְגָּא עֲרֵלָה בַּחוּ"ל
בְּהַבְרָכָה וּבְהַרְפָּכָה כֹּל זֶהוּ דְּעַת הַרְמַב"ן ז"ל עַכ"ל הַרְ"ן ז"ל וְכ"כ הַמְרַדְכֵי בֵּר"ה שֵׁם
בְּתִירוּץ קְוִשְׁנֵי הַבְּרִיתוֹת דֵּר"ה אֵהִיא דֵּת"כ וְכַתֵּב דְּהִיא דֵּת"כ מִיָּרִי כִרַאב"י וְכו'
וְסִינִים וְקִי"ל כִרַאב"י דְּמִשְׁנֵתוֹ קַב וְנָקִי ע"כ: וְכ"כ הָרַא"ש בְּהַלְכוֹת עֲרֵלָה מְשֵׁם רַבִּי
יֶצְחָק הַזֵּקֵן שֶׁהִתִּיר לְשִׁתוֹת יֵין מִגְּפִי הַעֲפוּ"ם מְשִׁוּם דְּחִמְר דְּקִידוּשֵׁין דְּסַפֵּק עֲרֵלָה מְוִתֵּר
בַּחוּ"ל.

אָבֵל בְּכַרְמִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּזוֹ הָאָרֶץ שִׁישְׂרָאֵל עוֹבְדִין אוֹתוֹן וּמַבְרִיכִין בְּכֹל שְׁלָה וְהוּא
יְדוּע בְּכֹל שְׁנָה לֹא מְצַאֲתִי הִיתֵר וְכַתֵּב עָלָיו הָרַא"ש וְאֵינִי רוֹאֵה שְׁפִשְׁט הַסּוֹתֵר בְּכֹל אֵלוֹ
הָאָרְצוֹת וְאִין מְשַׁגִּיחַ בְּדָבָר.

וְתַרְתִּי אֵינִי בְּלִבִּי אִם אוֹכַל לְמַצּוֹא שׁוּם הִיתֵר לְהַצִּיל רַבִּים מִמְּכַשׁוֹל. וּמְצַאֲתִי אוֹן לִי בִּג"מ
דְּסוּטָה פ' מְשִׁיחַ מְלַחְמָה וְכו' כְּאֲשֶׁר הִעֲתִיקֵי דְּבַרִּי הַרְמַב"ן ז"ל וְכו' וְכַתֵּב ב"י ז"ל שְׁאִין
סַפֵּק שְׁאִילוֹ רְאֵה הָרַא"ש דְּבַרִּי הַרְמַב"ן שֶׁהִיָּה כּוֹתֵב בְּשִׁמוֹ.

אָבֵל לִפִּי שְׁלֹא רְאֵה אוֹתֵם הִיָּה מְצַטְעֵר עַל הַדְּבָר. עַד שֶׁהִאִיר ה' עֵינָיו וּמְצָא סַמָּךְ זֶה
וְכִיוּן לִמ"ש הַרְמַב"ן.

כִּי ע"ז נֶאֱמַר חֲזַק עֲדִיף מִנְּבִיא וְסוּד ה' לִירֵאָיו עַכ"ל עֵינֵי כְּנֵה"ג יו"ד שֵׁם מ"ש בְּדַבְרֵי
הָרַא"ש וְלִקְוֹצ"ד שׁוֹתֵיָה דְּמֵר לֹא יִדְעָנָא כִּי כֹל מ"ש הוּא הִיָּפָךְ מִמ"ש הָרַא"ש בְּהַלְכוֹת
עֲרֵלָה כִּיעוּ"ש וְעֵינֵי ק"נ קִידוּשֵׁין מ"ש בְּדַעַת הָרַא"ש דְּפַסֵּק דְּלֹא כִרַאב"י וְדו"ק.

וְכֵן כְּתִיב הַטּוֹר בְּשֵׁם הָרַא"ש וְסִינִים וְהַפְּלֵל הִיָּנְצָא מְדַבְרֵי שְׁאִין מְרַפֵּיב וּמַבְרִיךְ חֲזִיב
בְּעֲרֵלָה אֵלָא בִּא"י וְלֹא בַּחוּ"ל. ע"כ: וּמַעֲתָה א"ש פֶּסְקֵי מְר"ן הַש"ע שְׁמַתְחֵלָה כְּתִיב
בְּסַעֲרֵי ט"ז שֶׁהַמְרַפֵּיב חֲזִיב בְּעֲרֵלָה שֶׁהוּא כְּפִי הַדִּין הַמְּוִסְפֵם מְש"ס וּפּוֹסְקִים לְמֵר כְּדֵא"ל
וּלְמֵר כְּדֵא"ל נֶאֱח"פ הִבִּיא סַמָּךְ לְמָה שְׁפִשְׁט הַהִיתֵר שְׁאִין מְשַׁגִּיחַ בְּדַבֵּר הַהַרְפָּכָה כִּמ"ש
הָרַא"ש.

וְהַרְ"ן בְּשֵׁם הַרְמַב"ן ז"ל וְאִין לּוֹמֵר דְּדוֹקָא בְּדִיעֵבַד מְוִתֵּר לְשִׁתוֹת יֵין מְפָרְמִים שְׁעוֹבְדִים
יִשְׂרָאֵל וּמְרַפֵּיבִין וְכו' עַפ"י סַמָּךְ זֶה אָבֵל לְכַתְחֵלָה צָרִיךְ לִיָּזְהַר בְּהֵם. דְּלֹא הִיא שְׁהָרִי
כְּתִיב הַרְמַב"ן דְּכִינּוּן דְּקִיל"ן דְּכֹל הַמִּיקַל בְּאַרְצֵי הַלְכָה כְּמוֹתוֹ בַּחוּ"ל לֹא נִהְגָּא עֲרֵלָה בַּחוּ"ל
בְּהַבְרָכָה וּבְהַרְפָּכָה כֹּל.

ע"כ משמע דהכי הלכתא אפילו לכתחלה: אלא דהשתא עכ"פ תיקושי לן פיון דמצינו היתר לכל העניינים שאין נוהגת ערלה בהרפכה ובהברכה כלל ואפ"י לכתחלה למאי ענגן פתבו הטור והש"ע מעיקרא דין דמרפיב ומבריה דחייב בערלה.

לא הי"ל לכתוב אלא דין ההיתר ותו לא. פיון דהכי הלכתא הניחא לרביהט"ו שלא מצא היתר לבני א"י איכא למימר שפתב דין החיוב לבני א"י.

אלא למרו הש"ע דמצא היתר גם לבני א"י כמ"ש בב"י משם תה"ד ופסקו בש"ע הרי לדידיה פל המקומות שנים לפטור במרפיב ומבריה מדין ערלה. וא"כ למה ענגן פתבה לחיובא.

והנה אם אמרנו דדברי הש"ע דמחייב בהרפכה מתפרשים עפ"י שיטת רש"י שכ' בפ' משוח מלחמה. דהא דתנו המרפיב חייב בערלה, היינו במרפיב זקניה בינדה שאף אותו עגף חייב בערלה.

ואעג"ב שקצצו מזקניה נעשה עכשו ילדה שזו היא נטיעתו ע"כ וכמ"ש הט"ז דמפרש דברי הטור והש"ע עפ"י שיטה זו. להשתא א"ש הא דכתב הש"ע דין חיוב במרפיב לאשמועינן דין זה.

וגם א"ש אם יתפרש עפ"י שיטת הר"ן דחייב המרפיב היינו בנוטע לסייג ולקורות או במרפיב באילני סרק. וכמ"ש הגר"א.

דהשתא נמי איכא למימר אעפ"י דלבני חו"ל גם באופן זה פטור מערלה כמ"ש הר"ן משם הרמב"ן דקי"ל כראב"י בחו"ל. מ"מ פתב דין זה לבני א"י דלא קי"ל כראב"י דפטר המרפיב בא"י אלא פרבנו דמחייבי אלא אם נפרש דברי הש"ע דמחייב במרפיב עפ"י שיטת הרמב"ם דבמרפיב נמי מפליג בין נפסקה ללא נפסקה דבנפסקה מחייב ואין חילוק באופן אחר בין חו"ל לארץ א"כ השתא דמצא היתר לכולם לבני א"י כדאיתיה ולבני חו"ל כדאיתיה.

דבכולהו מרפיב ומבריה פטור אפילו נפסקה קשה למאי הלכתא פתב חיוב מעיקרא ושמא י"ל דמשום שזה ההיתר שמצא לבני א"י לאו מילתא פסיקתא היא. שהוא תלוי בשני דברים כמ"ש בב"י הא' דמסתמא בנטיעה אחת של ערלה יש מאתים של היתר.

ועוד שנית דקודם שיעברו עליהם שני ערלה אינם עושים פירות. ואם עושים הם דקים ואין עושין מהם יין, ע"כ.

והנה לפעמים לא ימצא מאתים של היתר כנגד נטיעת הערלה ואינה בטלה. וגם לטעם השני לפעמים הגם שעושין פירות דקים וקלושים מערבין אותם עם אחרות טובים והסערובת אינה עולה במאתים של היתר.

ונמצא שעדיין באיסור ערלה הם עומדין. ולהכי אשמועינן מעיקרא דין המרפיב בא"י לחיובא.

ואח"כ פתב צדדין לפטור אם יוכל להיות מותר ואם לאו הרי הם באיסורן עומדים. אשר לא כן בחו"ל פיון דקי"ל כראב"י בחו"ל לעולם אין דין מרפיב בחו"ל לחיוב בערלה.

ודו"ק: ומעתה הדרן לדעתן עלה דלכל הדברות ולכל אמירות אין איסור ערלה במרפיב
יחור גפן באילן זמן אם מש"ס ערוף בפ' משוח מלחמה דבטלה ילדה בזקניה ואם למאי
שפתבו הרמב"ן וקרא"ש ז"ל דקי"ל כראב"י דמיקל בארץ פמותו בחו"ל דונטעתם דוקא
אבל מבריה ומרפיב לא.

וכדפסק רבינו הטור ומרן הש"ע ז"ל וכ"כ הרב עיקרי הד"ט יו"ד סי' ל"ב אות ז השיב
לשואליו דבר דאין בהרפבת אילן באילן דין ערלה אם פשהרפיב הענף נשלמו כבר שני
ערלה לאילן שהרפיב בו הענף, כמ"ש רבי אבנה בפ' משוח מלחמה ילדה שסיבכה
בזקניה בטלה ילדה בזקניה ואין בה דין ערלה.

ועיי"ש ברש"י. וכו' ורמ"ז ג"כ להר"ן וכו' ומרדכי וכו' וסמ"ג בלאוין סי' קמ"ו וקרא"ש
וכו' סוף דבר המרפיב יחור של אילן מאכל וקוצצו מאילן שהוא מינו.

הפל פדין האילן שאינו מונה משעת הרכיבה. רק מזמן נטיעת האילן שהרפיב בו הענף,
שהענף בטל גבי אילן.

כן פתב משם שו"ת כ"י מהרב עזריאל דאיינה סי' צ"א. וכתב עוד מדיליה לעינין להרב
בשאילת יעב"ץ ז"ל ח"ב סי' י"ט כ' כ"א דהשיב לאחד חכם דכתב דדין מבריה ומרפיב
לענין ערלה נוהג גם בחו"ל דליתא דמידי ספק לא יצאנו וכינן שהוא ספק אינו נוהג
בחו"ל.

ועינין ג"כ להרב ב"ד של שלמה סי' ט"ו דפסק דגם בסוריא אינו חייב בערלה המבריה
פושם שאינו חייב בחו"ל. וכמ"ש הטור ומרן בסי' רצ"ד סי"ז וכ"כ בתשובות להרמב"ן
סי' קנ"ו ע"כ וענינו תלויות לאבינו שבשמים יאיר עינינו בתורתו.

שלא נכשל בדבר הלכה מעתה ועד עולם אכ"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן טל
נשאלתי מאת פני מע' הח' הש' שוקד על לימודו כש"ת רבי יצחק אלמאליח נרו' משב"ק
בעי"ת עין לכיחל יע"א על מין אילן הנק' בלערב"י לכי"ן.

ניש בומין שטעם פריו מר. אם מותר להרפיבו במין אילן לכי"ן פמוהו שטעם פריו
מתוק.

מי אמרינו פינון שהם חלוקין בטעמן הו"ל שני מינין והם פלאים זה עם זה. או דילמא
דלא אזלינו בתר טעמא אלא בתר שמא וקרי שם אחד להם: תשובה.

איתא בירושלמי וז"ל שדך לא תזרע פלאים הייתי אומר אפילו שני מיני חטים או שני
מיני שעורים. בהמתה לא תרביע פלאים.

הייתי אומר אף הקא אפילו שור שחור עם שור לבן או לבן בשחור. ת"ל ויגד פלאים
שעטנו צמר ופשתים.

מה פאן שני מינים לא זה ממין זה. ולא זה ממין זה אף פלאים שאסר לא זה ממין זה
ולא זה ממין זה ע"כ.

נהביאו הר"ש בפ"ק דכלאים. ונראה שעפ"י הירושלמי הנ"ז פתב רב"י סי' רצ"ה בבד"ה
פושם הא"ח ז"ל מותר להרפיב אילנות מין במינו אפילו שחורות בלבנות.

נדקות בגסות אעפ"י שיש להם שם לנוי עכ"ל. ופסקו מור"ם בהג"ה ס"ו משם פל בו ומשם הנ"ז.

וכן צ"ן עליו בביאור הגר"א ו"ל דדין זה הוא מהירושלמי הנ"ז והעתיק עוד מאי דאיתא שם במתניתין ז ו"ל מעתה אסור להרביב תאנה שחורה ע"ג תאנה לבנה. א"ר אבין ולא מפלאי בגדים למדת.

מה פלאי בגדים שאמרתי לה לא זה ממין זה ולא זה ממין זה, אף פלאים שאמרתי לה בכ"מ לא זה ממין זה ולא זה ממין זה עכ"ל. וכ"כ הלבוש ו"ל ו"ל אכל האגסים עם הקרוסטמלין.

פירוש שהם אגסים קטנים והפרישין והעוזרדין אינם פלאים זה בזה. ואפילו שני פירות שאחד מהם שחור וא' מהם לבן.

או בטבעו לגדל דק. והשני גם והם ידועין למין אחד בשם אחד וכן ענבים לבנות ושחורות כולן הם מין אחד.

מותר להרביבן זב"ז אעפ"י שיש לאחד שם לנוי עכ"ל וכן הביא הד"ח על הרא"ש בהלכות קטנות ה' פלאים מ"ש רש"י בפ' משוח מלחמה דף מ"ד דישאל מותר להרביב משני אילנות שזה פירותיו גסין וזה פירותיו דקין דהו ממין א' זה בזה ע"כ: נמצאנו למידין מכל האמור דכל שני מיני פירות שהם אחד וממין אחד.

אעפ"י שהם משוננין בטבען כגון שחור ולבן גם נדק מותר להרביב זה בזה ואף אנו נאמר בנדון שלפנינו שהם משם אחד שפולקם נקראים בשם לאכילן. אעפ"י שהם חלוקין בטעמן זה מר וזה מתוק.

מותר להרביבן זה בזה. וכיוצא בזה תנו במתניתין בפ"ק דכלאים משנה ב' דלעת המצרית והרמוצה אינן פלאים זה בזה ע"כ ופירשו הרמב"ם והר"ש משם הירו"ש דהרמוצה כמין דלעת מרה היא והן ממתקין אותה ברמץ ע"כ.

הרי לה שהם שני מינים משוננין בטעמן זה מר וזה מתוק. ומ"מ פיון שהם ממין אחד אינם פלאים זב"ז.

וכ"פ הרמב"ם ו"ל בה' פלאים פ"ג. וכ"פ מרן הש"ע סי' רצ"ז סי"ד ועיין מס' נדרים דף נ"א ע"א ובמפרשי הש"ס ובתויו"ט פ"א דכלאים אף צ"ע ממ"ש הרמב"ם בפ"ג דכלאים הו' הצנן עם הנפוס.

אעפ"י שהעלין והפרי דומין ו"ל הרי אלו פלאים הואיל וטעם פרי זה רחוק מן טעם פרי זה ביותר. וכן פל פיוצא באלו עכ"ל.

הרי דטעם הפרי מחלק ביניהם לאוסרם בכלאים וי"ל דשאני התם דמיירי בשני מינין בטבען ממש, אלא שהם דומין זה לזה בפרי או בעלין וכמו שמבואר שם הלכה ה' ו"ל וכן אם יש שם זרעים ואילנות אחרות.

אעפ"י שהן שני מינין בטבען הואיל ועלין של זה דומין נעלין של זה או פרי של זה דומה לפרי של זה דמיון גדול עד שיראו כשני גוונין ממין אחד לא חששו להן לכלאים זע"ז

שָׁאִין הוֹלְכִין בְּפִלְאִים אֶלָּא אַחַר מִרְאִית הָעֵינַי עַכ"ל וּמְקוֹר דִּין זֶה יוֹצֵא מֵהִירוֹ"ש בַּפ"ק דְּכִלְאִים הֵבִיאוּ מֶרֶן בַּכ"מ שֵׁם וַי"ל א"ר יוֹנָתָן יֵשׁ מִהֵן שֶׁהֲלָכוּ אַחַר הַפְּרִי.

וַיֵּשׁ מִהֵם שֶׁהֲלָכוּ אַחַר הָעֵלִין. הַלְפֶת וְהַצָּנוֹן הֲלָכוּ בָּהֶן אַחַר הַפְּרִי הַלְפֶת וְהַנְּפוּץ הֲלָכוּ בָּהֶן אַחַר הָעֵלִין הַתִּיבּוֹן.

הַרִי צָנוֹן וְנָפוּס הָרִי פְּרִי דוֹמָה וְעֵלִין דוֹמִין וְתִימַר פְּלָאִים. א"ר יוֹנָתָן בְּזֶה הֲלָכוּ בָּהֶן אַחַר טַעַם הַפְּרִי עַכ"ל וּפ"י מֶרֶן וַי"ל בַּכ"מ לְפִי דַעַת הַרְמַב"ם שֶׁהֲלָכוּ אַחַר הַפְּרִי וְכֵן אַחַר הָעֵלִין לְהַקֵּל דַּר"ל פִּינּוֹן שֶׁהֵם דוֹמִין בַּפְּרִי לְחוּד אוֹ בְּעֵלִין לְחוּד הַקְּיָלוֹ בָּהֶם מִשּׁוּם פְּלָאִים. וְלִהְיֵי מִקְשָׁה. פִּינּוֹן דַּאֲמַרְתָּ דְהַקְּיָלוֹ מִשּׁוּם עֵלִין לְחוּד אוֹ מִשּׁוּם פְּרִי לְחוּד כַּגּוֹן בְּלִפְתָּ וְצָנוֹן.

וְלִפְתָּ וְנָפוּץ כ"ש שֶׁיֵּשׁ לְהַקֵּל בְּצָנוֹן וְנָפוּס דְאִיפָּא תַרְתִּי שְׁדוֹמִין בַּפְּרִי וּבְעֵלִין. וּמִשְׁנֵי פִינּוֹן דְצָנוֹן וְנָפוּס רְחוּק טַעְמוֹ שֶׁל זֶה מִזֶּה בְּיוֹתֵר.

לֹא הַקְּיָלוֹ מִשּׁוּם דְמִיּוֹן עֵלִין וּפְרִי. מִשָּׂא"כ בְּלִפְתָּ וְצָנוֹן וְלִפְתָּ וְנָפוּס שָׁאִין רִיחֻקָּן וְרִיחֻקָּן גְּדוּל וְלִקְוֹ הַקְּיָלוֹ בָּהֶן מִשּׁוּם דְבָר אֶחָד שֶׁהוּא דוֹמִין ע"כ דְנִמְצְאָתָּ אוֹמֵר מַעֲתָה דְהָא דְבָעֵינּוּ שְׂיִהִיָּה טַעְמָם שְׁנָה.

הֵינּוּ דוֹקָא. אִם הֵם שְׁנֵי מִינֵין בְּטַבְּעֵן מִמֶּשׁ מִשָּׂא"כ בְּמִין אֶחָד שֶׁנֶּחֱלַק בְּטַעְמוֹ זֶה מֶר וְזֶה מִתּוֹק אִין קַפִּידָא.

לכ"כ הֶרֶב מִשְׁכָּנוֹת יַעֲקֹב הִבִּי"ד הַר"ת ס' רצ"ה ס"ק ב' ע"ל מ"ש הִלְכוּ"ש פִּינּוֹן דְמִשְׁוֹנֵין הֶרֶבָה בְּטַעְמָן הֲלָכוּ בָּהֶן אַחַר טַעַם הַפְּרִי. דו"א דְהַרִי הַרְמַב"ם בַּפ"ג מֵה' פְּלָאִים לֹא כָתַב טַעַם זֶה רַק עַל אוֹתוֹן שֶׁהֵם ב' מִינֵין חֲלוּקִין בְּשֵׁמֶן וּבְטַבְּעֵן, רַק מִפְּנֵי שְׂוִיּוּי וְדְמִיּוֹן הָעֵלִין וְצוּרְתוֹ הִיָּה עוֹלָה עַל הַדַּעַת לְהִתַּר עַל זֶה כָּתַב שֶׁהֲלָכוּ בְּזֶה אַחַר טַעַם הַפְּרִי.

הוֹאִיל וְרִיחֻקֵּין זֶה מִזֶּה בְּיוֹתֵר הוּוּ פְּלָאִים. אֲבָל אִין זֶה עֲנִין לְאוֹתוֹן שֶׁהוּא מִין אֶחָד לְגַמְרֵי בּוֹדָאֵי לֹא גָרִיעֵי מִזוּגֵין שָׁאִין רְאוּיָן לְמַאֲכֵל אֲדָם כָּלָל.

וְאִינּוֹן פְּלָאִים עִם חֲטִיין וְכֵן תְּאֲנִים וּבְנוֹת שׁוּחַ שֶׁהֵן תְּאֲנִים מְדַבְּרִיּוֹת. וְהֵן רְעוּת מְאֹד.

הֵם מִין אֶחָד. וְכֵן שְׁקָדִים מְרִים וּמִתּוֹקִים.

וְכֵן עֲנָבִים וּבְאוּשִׁים וְדַלְעַת עִם הַרְמוּצָה וְכו' ע"כ. שֶׁדְּבַר קוֹדֶשׁוֹ וַי"ל סוּכָּבִים הוֹלְכִים עַל מ"ש הַרְמַב"ם וַי"ל בְּדִין צָנוֹן וְנָפוּס כַּמֶּש"ל: דְמַעֲתָה דְגִדּוֹן דְשֶׁאֵילָנָא עֲלִיָּה בְּאֵילָן, הִלְאִכִין.

שֶׁיֵּשׁ אֵילָן שְׁטַעַם פְּרִיו מִתּוֹק וַיֵּשׁ שְׁטַעַם פְּרִיו מֶר וְהֵם מִין אֶחָד מִמֶּשׁ. וְמֵה שֶׁנֶּחֱפֶה מִמֶּר לְמִתּוֹק שְׁמַעְנוּ מַעוּבְדֵי אֲדָמָה שֶׁסִּיבָה לָזֶה מִמֵּה שֶׁנֶּטְעוּ הָעֵץ הַפּוֹף שֶׁלֹּא כְּדָרָה גְּדִילְתּוֹ פְּשׁוּט הוּא דְמִתּוֹק לְהַרְפִּיב מֶר בְּמִתּוֹק לְהַמְתִּיקוּ.

וְכַמ"ש ה' מִשְׁכָּנוֹת יַעֲקֹב הִנּוּ בְּדִין שְׁקָדִים מְרִים בְּמִתּוֹקִים. וּבְרוּר.

וּמ"ש מוֹר"ם וַי"ל בַּהַג"ה ס' רצ"ה ס"ו וַי"ל וּמ"מ הוֹאִיל וְאִין רֹב הָעוֹלָם מִפְּרִיין רֹב הַמִּינֵין. טוֹב לִיזְהַר מִפְּוֹלָן ע"כ.

וְכָתְבוּ מִן ב"י בְּשֵׁם סֵמ"ק. קָאֵי אַהֲנָה דְּמִתְנִיתִין וְהִזְכִּירוּ מִן הַש"ע שְׂהֵם שְׁנֵי מִינֵין בְּטַבְעֵן וְהוֹאִיל וְדוּמִין בְּעֵלִין וּבְפִירוֹת וּבְטַעֲמִים.

לֹא חָשְׁשׁוּ לָהֶם מִשּׁוּם פְּלָאִים, עַל זֶה קָאָמַר הַסֵּמ"ק ו"ל הוֹאִיל וְאִין רוֹב הָעוֹלָם מְפִירִין וְכו' טוֹב לִיזְהַר וְכו'. אֲבָל בְּמִין אֶחָד מִמֶּשׁ אִין חָשְׁשׁ.

וְכַמ"ש שְׁם בְּשֵׁם הַפֶּל בּוּ וְכָתְבוּ מִן בְּבַד"ה מִשְׁם הַא"ח מְוֹתֵר לְהִרְפִּיב אֵילָנוֹת מִן בְּמִינוֹ אֲפִילוּ שְׁחֹרוֹת בְּלִבְנוֹת וְדַקּוֹת בְּגִסּוֹת. אַעפ"י שְׂיִישׁ לָהֶם שְׁם לִיוּי ע"כ.

וְכֵן מְדַוְקֵדָק מִמָּה שְׂצִיִּין הַד"מ הָאֵי מִלְתָּא דְּהַפֶּל בּוּ עַל מ"ש הַב"י בְּשֵׁם סֵמ"ק וּמ"מ וְכו'. שְׁנִרְאָה שְׂאִין זֶה בְּכָלֵל הַחָשְׁשׁ.

וְאַל ה' יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּמֵאוֹר. הַתּוֹרָה, בְּהִלְכָה בְּרוּרָה כְּמִשְׁה מְפִי הַגְּבוּרָה.

אֲכִי"ר הַחֹתֶם הַצַּב"י ע"ה מְסַעוּד הַפֶּהֶן ס"ט: סִימָן מִשְׂאָלָה. אֲשֶׁר שְׂאָל אִישׁ נְעָמִי.

גַּם אִישׁ שְׂלוּמִי. מְעַלֵּת הַח' הַש' כְּבוֹד רַבִּי מִיְמוֹן בֶּן סַעְדוֹן נַר"ו בַּעֲיַת תִּיאָרִית יַע"א.

עַל עֲנָן טַבַּח אֶחָד שְׁהִיָּה מוֹכֵר בְּשָׂר טְרִיפָה בְּחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת. וְנִגְלִיתָ רְעִתוֹ בְּקִהָל.

וְשְׂאָלוֹ נַעַד הַקּוֹנְסִיסְטוֹאֵר אֲשֶׁר שְׁם יִשְׁצ"ו כְּדַת מַה לַּעֲשׂוֹת בְּמִשְׁפֵּט הָאִישׁ הַלְזָה: תְּשׁוּבָה. לְכַשְׁתַּעֲמֹד עַל סוּף דַּעֲתוֹ דְּהָאֵי גְבָרָא בִּישׁ גְּדָא מַעֲשִׂיו מוֹכִיחִין עָלָיו שְׂמִפְנֵי חֻמְדַּת מְמוֹן שְׂמִרוּיָם בֵּין טְרִיפָה לְכַשִּׁירָה.

סִתְמוּ כְּפִירוּשׁוֹ שְׂבִשְׂאֵט נֶפֶשׁ וּבְמִזִּיד גְּמוּר, הוּא מְאָכִיל טְרִיפּוֹת לִישְׂרָאֵל וְאִין לוֹ הַתְּנַצְלוֹת לוֹמַר שׁוֹגֵג הִיִּיתִי. וְכִהִיָּהוּ עוֹבְדָא דְּפָרְק זֶה בּוֹרֵר דָּף כ"ה הֵהוּא טַבְחָא דְּאִישְׁתַּכַּח דְּנִפְקָא טְרִיפְתָּא מִתּוֹמֵי יְדִיָּה.

שְׂמִתִּיָּה רַב נַחְמָן וְעַבְרִיָּה. אֲזַל רַבִּי מַזְיָיָה וְטוֹפְרִיָּה.

סֵבֵר ר"נ לְאַכְשׁוּרִיָּה. א"ל רְבָא לַר"נ דִּילְמָא אִיעֲרוּמִי קָא מַעֲרִים.

אַלָּא מֵאֵי תַקְנִיתָהּ. כְּדַרְב אִידִי בַר אָבִין.

דְּאָמַר רַב אִידִי בַר אָבִין הֶחְשׂוּד עַל הַטְּרִיפּוֹת אִין לוֹ תַקְנָה עַד שְׂיִלְף לְמָקוֹם שְׂאִין מְפִירִין אוֹתוֹ וְיַחְזִיר אֲבִיָּה בְּדָבָר חָשׁוּב. אוֹ שְׂיִצְאָ טְרַפָּה מִתַּחַת יָדוֹ בְּדָבָר חָשׁוּב מְשָׁלוֹ ע"כ.

וּפִירִש"י כִּינּוֹן דְּמַחְזִיר אֲבִיָּה. הָא וְדָאֵי הַדַּר בִּיָּה מְחַמְדַּת מְמוֹן ע"כ.

וְכ"פ הַרְמַב"ם ו"ל בַּפ"ח מִהַמ"א וּבְסו"פ יו"ד מִהַש"ש וּבְסו"פ י"ב מִהַלְכוֹת עֲדוּת. וְנ"ל בַּה' מ"א ה"ט טַבַּח הַנְּאָמָן לְמַכּוֹר בְּשָׂר וְנִמְצָא בְּשָׂר נְבִילָה אוֹ בְּשָׂר טְרַפָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ.

מַחְזִיר אֶת הַדָּמִים לְבָעָלִים. וּמְשַׁמְתִּינּוּ לִיָּה וּמַעֲבִירִין אוֹתוֹ.

וְאִין תַקְנָה לְעוֹלָם לִיקַח מִמֶּנּוּ בְּשָׂר עַד שְׂיִלְף לְמָקוֹם שְׂאִין מְפִירִין אוֹתוֹ וְיַחְזִיר אֲבִיָּה בְּדָבָר חָשׁוּב אוֹ יִשְׁחַט לְעַצְמוֹ וְיוֹצֵא טְרַפָּה לְעַצְמוֹ בְּמִמוֹן חָשׁוּב. שְׂנַדָּאֵי עֲשֵׂה תְשׁוּבָה בְּלֹא הַעֲרָמָה עַכ"ל.

נכתב מֶרֶן בכ"מ בהלכות עדות שם. דסובר הרמב"ם דהאי עובדא דפרק ז"ב בשוחט ובודק לעצמו ומוכר לאחרים מיירי ומשו"ה לא הכשירוהו עד שילבש שחורים וכו'.

דכיון דהוי מילתא דממין מצריכין ביה הגי מילי לאכשוריה. לכשיברר לנו שחזר בו מחמת ממון ע"כ נכתב הר"ן ז"ל בפ' ג"ה גבי טבח שנמצא אחריו חלב וכו' דטעם החשודים על הטריפות שחזרתם קשה.

כדאימא בסנהדרין כנו' מפני שהן מזידין וכו': וכ"כ הרב זכין ובנועז ח"ב סי' ג' דשמעינן מהאי עובדא דפרק ז"ב הנז' דלא פסלינן טבחה דנפקא טריפתא מתח"י. אלא דינש לחושדו שהאכיל טריפות במזיד.

ואם תקשה ותאמר במה יודע כי עשה במזיד. פי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב, ומי יגלה לנו לבו שעשה אם בשוגג או במזיד.

י"ל שההוכחה שעשה במזיד הוא אם יש לו הנאת ממון. כגון אם הבהמה היא שלו והוא שוחטה ובודקה ומוכרה לאחרים.

שכן הוא ענין טבחה בלשון רז"ל וכו'. וכיון שהדבר פן טבח זה שנופר בעובדא דר"נ ה"ה כה"ג.

ומחמת פן פיון שיצאה טרפה מתח"י פסליה ועבריה. לפי שדנו שעשה במזיד.

כיון שהבהמה היא שלו ויש לו הנאת ממון בטריפה שיצאה מתח"י. וא"כ כל כה"ג מעבירין ליה לטבחה.

ולא מקבלינן ליה. אלא אם עשה תשובה שלימה.

וכדבר אידי בר אבין דאמר עד שילף וכו' שזה יורה שמתאנח ומתאוונ ומתנחם על עונו אשר הזיד לעשות. ועד ז"ו אינה תשובה בהערכה.

כיון שהלף למקום שאין מפירין אותו. ועשה כזה.

ומה שהצריכו אותו עוד להחזיר אבידה בדבר חשוב או שיוציא טריפה מתח"י בדבר חשוב משלו. פירש"י דנראה נדאי דחזר בו מחמת ממון וכו' הרי לה פשוט שאין לדון הטבח שעשה במזיד.

אא"כ יש לו הנאת ממון באותה טריפה שיצאה מתחת ידו. כגון שהבהמה היא שלו.

שבזה הוא שיש לו הנאת ממון ושכן כתב בתשב"ץ ז"ל ח"ג סי' עק"ב והראב"ד בס' איסור משהו שלא החמירו חז"ל בטבח שבפ' ז"ב אלא מפני שעשה במזיד ע"כ תוד"ק מה' זכין ובנועז עיי"ש: נכתב הרשב"א ז"ל בתשובה דטבח שיצאה טרי' מידו אין לו התנצלות לומר שוגג הייתי.

שא"כ לעולם יאמר פן עכ"ל. ופירש הרב זכין ובנועז שם.

דמיירי הרשב"א ז"ל בדין טבח הנז' בפ' ז"ב שיש לחושדו שעשה במזיד. כיון שיש לו הנאת ממון באותה טרי' ומשו"ה אין התנצלות לומר שוגג הייתי עיי"ש: ועל פי האמור

סוֹבב הוֹלָה מ"ש מָרְן הַש"ע ס' קי"ט סט"ו המוֹכֵר דְבָרִים הָאֲסוּרִים מֵעֲבִירִים אוֹתוֹ וְכו' דְמִיָּרִי בְדַאיפָא דְרָרָא דְמִמוֹנָא שְׁמֵרוּיַח בְּמָה שְׁמוֹכֵר דְבָרִים הָאֲסוּרִים בְּחֻזְקַת פְּשָׁרוֹת. שְׁמוּכַח שְׁעוּשָׁה בְּמִזִּיד גָּמוּר. וּמְשׁו"ה אֵין לוֹ תִקְנָה אֶלָּא בְּתִשׁוּבָה דְפ' ז"ב וְכַמ"ש בַּש"ע, וְאֶפְיֵלוּ בְּפַעַם הָרֵאשׁוֹנָה שְׁיִצְאָה טְרִיפָה מִתַּח"י וְלֹא הִתְרוּ בּוֹ קוֹדֵם לְזֶה.

בְּכַה"ג מֵעֲבִירִין אוֹתוֹ וְכו' וְכַמ"ש הַפְּר"ח שְׁם ס"ק כ"ח מְשֵׁם הַרְא"ם בְּחִילוֹק הָרֵאשׁוֹן בְּמִין טַבַּח שְׁיֵישׁ בּוֹ חֲשַׁד חִזְמוּד מְמוֹן. וְהֵם הַטְּבַחִים שְׁשׁוֹחֲטִים וּבּוֹדְקִים לְעֲצָמָם וּמוֹכְרִים הַבְּשָׂר.

מִיָּד שְׁתַּצָּא הַטְּרִיפָה מִתַּח"י. אֶפְיֵלוּ בְּפַעַם הָא' מְשַׁמְתִּין וּמֵעֲבִירִין אוֹתָם וְכו'.

וְכַן דְקָדַק הַב"ח בַּח"מ ס' ל"ה מְלִישְׁנָא דְש"ס פ' ז"ב דְקָאֵמַר הֵהוּא טַבְּחָא דְאִשְׁתַּכַּח דְנִפְקָא טְרִיפָתָא מִתַּחוֹת יָדֶיהָ. דְאֶפְיֵלוּ בַּפ"א מְשַׁמַּע מְדָלָא קָאֵמַר בְּלִשׁוֹן רַבִּים דְנִפְקִי טְרִיפּוֹתָא וְכו' עֵי"ש.

כ"כ הַש"ף ס"ק ל' שְׁפָן מְשַׁמַּע מִדְבָרֵי מָרְן ס' ז"ז טַבַּח שְׁיִצְאָתָהּ וְכו': וּמַעֲתָה אִתָּה תַּחֲזֶה. בְּהַאִישׁ הַלְזָה.

חֲדַל אִישִׁים וְנִבְזָה. עַכְבָּרָא דְשָׂכִיב אֲזוּזִי.

דְכוּלְהוּ אִיתְגַּהוּ בֵּיהּ לְגַרְיַעוּתָא. שְׁמַפְנֵי חֲמִדַת מְמוֹן נוֹחַר בְּהַמּוֹת וּמוֹכְרִין בְּחֻזְקַת פְּשָׁרוֹת. וְהוּא עוֹנֵשָׁה כֵּן בְּמִזִּיד גָּמוּר. פְּשׁוּט הוּא שְׁדִינּוּ שְׁנָה לְהַהוּא טַבְּחָא דְשַׁמְתִּיהָ רַב נַחְמָן וְכו' וְאִדְרַבָּה גָּרַע מִנִּיהּ טוֹבָא.

דְסַתָּם טַבַּח דְאִיָּרִי בֵּיהּ ש"ס וּפּוֹס' דְנִפְקָא טְרִיפּוֹתָא מִתַּחוֹת יָדֶיהָ לֹא דִיִּדְעִינוּ בֵּיהּ בְּבִירוֹר שְׁעֵשָׂה כֵּן בְּמֶרְד וּבַמַּעַל. אֶלָּא דְמַסְתַּמָּא דִּינִינּוּ לִיהּ כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה כֵּן בְּמִזִּיד.

וְכַמוֹ שְׁפַתְבָּ הָרַב יָכִין וּבּוֹעֵז כְּנֹז'. מִשָּׂא"כ בְּזֶה הַמְתוֹנָעַב שְׁהוּא עוֹשָׂה כֵּן בְּמֶרְד וּבַמַּעַל.

וְהוּא גָּרַע טְפִי וְזֶהוּ דְנִקְט מָרְן ז"ל בַּש"ע הַמוֹכֵר דְבָרִים הָאֲסוּרִים מֵעֲבִירִים אוֹתוֹ וְכו' שְׁמַשְׁפָּטוֹ חֲרוּץ לְהַעֲבִירוֹ מֵאֲנֻמְנוֹתוֹ שְׁלֹא לְשַׁחֲט לּוֹ עוֹד בְּהַמּוֹת בְּכַשְׁרוֹת. וְלִיקַח מִמֶּנּוּ בְּשָׂר.

דְאִיתְרַע חֻזְקַת נְאֻמְנוֹתוֹ עַל בְּשָׂר פְּשָׁר. וְאֵין לוֹ תִקְנָה עַד שְׁיִלְבַּשׁ שַׁחוּרִים וַיִּתְעַטֵּף שַׁחוּרִים בְּמִקּוֹם שְׁאֵין מִפִּירִין אוֹתוֹ וַיִּחְזִיר אֲבָדָה בְּדָבָר חָשׁוּב.

שְׁנוֹדָאֵי עֲשָׂה תְּשׁוּבָה בְּלֹא הַעֲרָמָה. כִּינּוּן שְׁלֹא חָס עַל מְמוֹנּוֹ.

כַּמ"ש בַּש"ע שְׁם: וְעֵינּוּ לְהַט"ז ס"ק ט"ז שְׁפַתְבָּ בְּשֵׁם מְהַרְש"ל בַּפ' ג"ה ס' ט"ז בְּסוֹפּוֹ שְׁעַכְשָׁיו שְׁהַדוֹר פְּרוּץ. אֵין נִכּוֹן לְהַעֲמִיד עַל דִּין הַתְּלִמוּד.

אִם יִרְאֶה לְחַכְמִים שָׂא"א לוֹ לְנוֹד מְמִקּוֹמוֹ דְטַפְּלֵי תְּלוּ בֵּיהּ. וְצָרַת הַבַּיִת עָלָיו אוֹ כְּדוּמָה לְזֶה נוֹתְנִין לוֹ תְּשׁוּבָה בְּמִקּוֹמוֹ.

כְּדִי שְׁיִהְיֶה עוֹמֵד בְּמִשְׁקַל זֶה עַכ"ל. וְכַתְּבַ עָלָיו הָרַב עִיקָרֵי הַד"ט מְשֵׁם רַב פּוֹסֵק ז"ל שְׁלֹא רָאָה מִי שְׁמִיקַל בְּזֶה רַק רַש"ל כְּנֹז' וְהִיא סְבָרָה יְחִידִית עֵי"ש.

אִשְׁע"כ לְגַבֵּי נְדוֹן דִּינּוֹן אִם. יְכוּלַת בִּי"ד הַקָּמ"י לְהַעֲבִירוֹ מֵאֲנֻמְנוֹתוֹ.

שְׁלֵא לִיקַח מִמֶּנּוּ שׁוּב בְּשֵׁר כְּשֵׁר. כִּף הִיא חוֹבְתֵינוּ וְכִף יָפָה לָנוּ.
וְאִין מְרַחֵם בְּדִין. אֲלֵא שְׁאֵם אִין סִיפֵק בְּיָדָם לְזָה מ"מ זֹאת עָשׂוּ וְחָיו.
יִקְרָאוּ לוֹ עֵינֵי הָעֵדָה וְעַד הַקּוֹנְסִי-סְטוֹאֵר הַעִי"א. וְיַעֲשׂוּ בּוֹ הַתְּרָאָה מִפָּאן וְלֵהֲבֵא.
שְׁאֵם יָשׁוּב עוֹד לְכִסְלָה כְּדָבָר הָרַע הַזֶּה. תְּהִיָּה יָדָם תִּקְיָפָה עָלָיו לַעֲשׂוֹת בּוֹ מִשְׁפָּט פְּתוּב
בש"ע כנז'.

וְדָבָר זֶה יִפְתַּח וְיִחַתֵּם בְּפִנְקֵס הַקְּהֵלָה. וְעַל יָדָם יִחַתֵּם הוּא בְּעֶצְמוֹ.
לִהְיוֹת לוֹ לְעַד וּלְאֹת. וּמ"מ חוֹבְתוֹ הִיא לְעוֹנָשׁוֹ מִמּוֹן כְּפִי רְאוּת עֵינֵי הָעֵדָה לְפִי עוֹנָשׁוֹ
וְהַשְׁגַּת יָדוֹ.

וְעוֹד זֹאת לוֹ לְהַחְמִיר עָלָיו שְׁלֵא לְנַתַּח בְּשֵׁר לְנַתַּחִים קְטָנִים אֲלֵא כָּל אֲבָר יִהְיֶה נִקְרָא
עָלָיו חוֹתֵם כְּשֵׁר. כְּדִי שְׁלֵא יִחְרֹף רְמִיָּה צִידוֹ לְעַרְב דְּבָר הָאֶסוּר בְּכָשֵׁר.
וְכֹלֵי הָאֵי וְאוֹלֵי לְצֵאת יְדֵי חוֹבְתוֹ. עַד יִשְׁקִיף ה' וַיִּרְא לְהִסִּיר לֵב הָאָבִן מִבְּשֵׁר בְּנֵי עַמּוֹ.
וְהֵרַב יִכְבְּסוּ מְעוֹנָבוֹ. וְיִטְהַר מִחַטָּאתֵינוּ.

וַיֵּאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ וַיִּשִׁים בְּלִבְנוֹ אֶהְבְּתוֹ וַיִּרְאָתוֹ. לְעוֹבְדוֹ בְּלִבְבֵּי שְׁלָם אֲכִי"ר הַחוֹתֵם
הַצֵּעִיר ע"ה מְסַעוֹד הַפֶּהן ס"ט: סִימֵן מֵא נִשְׁאֲלָתִי מֵאֵת אַחִיטו"ב כה"ר שְׁלֹם הַפֶּהן יִשְׁצ"ו
בְּעֵנֵן בְּשֵׁר שְׁשֵׁהָ ג' יָמִים בְּלֵא מְלִיחָה וּבִשְׁגָגָה מְלִחוּהוּ וְהַדִּיחוּהוּ וְהַשְׁלִיחוּהוּ וְהַרְגִּישׁוּ בּוֹ
בְּשַׁעַת אֲכִילָה וְאֶסֶר הַתְּבַשִּׁיל וְעַלָּה וְנִסְתַּפֵּק בְּכָלִים מֵה דִּינָם וּמֵה גַם שְׁנַתְּעַרְבוּ עִם כָּלִים
אַחֵרִים.

תְּשׁוּבָה בִּס"ד הִנֵּה מֵמָה שְׁאֶסְרֵת הַתְּבַשִּׁיל מִסְתַּמָּא שְׁלֵא הִיָּה בּוֹ ס' כְּנֶגֶד הַבְּשֵׁר שְׁשֵׁהָ
ג"י בל"מ וְלִכְאוּרָה גַם הַכָּלִים הַבְּלוּעִים מִתְּבַשִּׁיל בְּשֵׁר זֶה אֶסוּרִים כְּמִבְּאָר בִּינ"ד ס'י
ס"ט ס'י"א בְּשֵׁר שְׁנַתְּבַשִּׁיל בל"מ צָרִיף שְׁיִהְיֶה ס' בְּתַבְשִׁיל כְּנֶגֶד אוֹתוֹ בְּשֵׁר וְכו' וְאֵם אִין
בּוֹ שְׁשִׁים פְּשׁוּט דְּהַפֵּל אֶסוּר אֶפִּילוֹ בְּקוֹדֶרָה כֵּן הוּא בְּכִנְה"ג וְכַתֵּב רַבֵּינוּ ב"י שֵׁם בְּשֵׁם
הָאָגוּר שְׁכַתֵּב מִשְׁם אָבִי דְּבְשֵׁר שְׁשֵׁהָ ג"י בל"מ אֵם מְלַחוּ וּבִשְׁלוּ כִּינּוֹן דְּמְלִיחָה לֹא
מִיִּהְיֵינֵי בִּיה הָוֵי דִּינוֹ כְּדִין בְּשֵׁר שְׁנַתְּבַשִּׁיל בְּלֵא מְלִיחָה וְכ"כ רמ"א בְּהִגָּה שְׁם: אֲלֵא
שְׁיִצְאָתִי לְתוֹר וּלְחַפְּשׁ אַחַר צְדָדֵי הַהֵיטֵר שְׁל הַכָּלִים כִּי הַפִּס"מ קָא חֲזִינוּ הֵכָא וּבְפִרְט
לְמֵאֵי דְקָאֵמֵר שְׁנַתְּעַרְבוּ בְּאַחֵרִים.

וְרָאָה זֶה מְצֵאתִי לְהֵרַב מְהֵר"ש עֶמְאָר ז"ל הַבֵּי"ד הֵרַב וַיֵּאֱמֵר יִצְחָק בְּלִיקוֹ"ד יו"ד בְּשֵׁם
כַּת"י מוהריב"ם ז"ל שְׁכַתֵּב דְּהָא דְכַתֵּב מִרְן הַש"ע בִּס"י"א דְּבְשֵׁר שְׁנַתְּבַשִּׁיל בל"מ דְּצָרִיף
ס' הֵינֵנוּ שְׁנַתְּנוּהוּ בְּמֵים צוֹנְגִים.

אֲבָל אֵם נְתוּנָהוּ בְּמֵים רוֹתְחִין הָוֵי חֲלִיטָה וְשׁוּב אֵינוּ פּוֹלֵט דָּם בְּתַבְשִׁיל. וְאִין צָרִיף שְׁשִׁים
כַּמ"ש גְּבִי כְּבֵד בִּס"י שֵׁנ"ג ס"ב אֵם הַחֲלִיטוֹ בְּרוֹתְחִין מְוֹתֵר לְבִשְׁלוֹ אֲלֵא שְׁהַגְּאוּנִים אֶסְרוּ
לַעֲשׂוֹת כֵּן וּבְדִיעְבַד מְוֹתֵר.

וּמְקוֹר דִּין זֶה נּוֹבַע מִמ"ש רַבֵּינוּ ב"י שֵׁם מִשְׁם הַא"ח עַל בְּשֵׁר שְׁנַתְּנוּהוּ בְּקוֹדֶרָה בְּלֵא
מְלִיחָה וְע"ש הִיָּה וְהַתִּירוּהָ מִתְּרֵי טְעָמֵי. חֲדָא שְׁהִיוּ הַמֵּים רוֹתְחִים וְהו"ל כְּחֲלִיטָה.

ועוד שפכת הרצב"ד דבשר שלא נמלח במאי דנפיק מניה משערין אפילו אין המים רותחים דדבר מועט הוא ובטל ב"ס עכ"ל. ואעפ"י שלא התירו אלא משום דוחק דע"ש קיה, ועוד דגזרו הגאונים על החליטה כמ"ש גבי פבד מ"מ פיון דמדינא שרי לכתחלה פשגזרו בו הגאונים לא גזרו בו אלא לכתחלה ולא בדיעבד דבדיעבד מותר אפילו בלא דוחק ע"כ: והרב מחזיק ברכה בי"ד סי' ע"ג הביא מ"ש הרב"ד וזוגא דרבנן הוב"ד ב"ס אורח לצדיק דחליטת בשר ברותחין אסורה אפילו בדיעבד ועיקר סמיכתו של הא"ח הוא על טעמא דדעת הרצב"ד וכו' אמנם המחבר עמד לנגדם והוכיח דעיקר סמוכות של הא"ח הוא על טעם החליטה ברותחין והביא מ"ש הרב תורת חסד דסבר לה כן דגם בבשר איכא חליטה ברותחין אלא דגמרו הגאונים ובדיעבד מותר.

וכתב עוד שכן מצא להריטב"א בחידושו לוחלין וכו' יעו"ש: ועיין להרב עה"ש שם אות כ"א שרצה לומר שמדברי מרן בב"י סי' ע"ג נראה דלא מהני חליטת רותחין לבשר אלא לכבד וכו'. וכ"נ קצת ממה שהק' התוס' דף צ"ו בד"ה אבל וכו' עיי"ש, אבל חזר בו ממה שראה להריטב"א שם שדחה לקושיותו וכו'.

ונ"ל מהריק"ש בסי' ס"ז והאידנא לא בקי אין בחליטה אפי' בבשר וכ"ש בפבד. ובדיעבד מותר.

וכ"כ הרשב"א בחידושו דף צ"ג ובת"ה דף מ' דשייך בבשר חליטת רותחין וכו' וא"כ בדיעבד מותר פדיו פבד: וכן פתב במנהגי המערב כת"י דבשר ששהה ג"י ב"מ דיש לו תקנה שישפשוהו היטב וימלחהו וידיחהו ושוב יחלוטוהו ברותחין אם הוא ע"ש או בשר שאין ראוי לצלותו ופסק כן להלכה ולמעשה.

ושכן פתב הרדב"ז סי' קל"ח ואף שהרדב"ז ז"ל מיירי בנצלה שע"כ נשאל מ"מ למד מדבריו להקל אף באם שפשוהו וכו' וחתום עלה ריב"ז ז"ל: אמנם הרואה שם בספר ויאמר יצחק יראה שכתב המהריב"ם על דברי מהר"ש עמאר ז"ל דנדאי מרן הש"ע לא כן יספור פדעת זה מדסתם לה סתומי בסי' י"א ולא חילק בין אם נתנם בצוננים לאם נתנם ברותחין.

ולומר דדוקא בצוננים הוא דצריף ס' אבל ברותחים לא צריף ס'. והאריף בסתירת דברים אלו וסיים דלא סמכין על סברת הא"ח שהתיר משום חליטה וכו', רק לגבי הפלים לבד פיון שיש מתירין גם בתבשיל ועיין שם: ואפשר דזה דעת מוהריב"ע ז"ל בס' מוצב"י ח"א סי' קנ"ו שנשאל על זה שנתנו בשגגה הבשר ששהה ג"י בל"מ במים רותחין בקדירה.

והשיב שהפלים מותרים בדיעבד ע"כ. והיינו משום דסבר לה דלא סמכין על דעת הא"ח להתיר בחליטה רק דוקא הפלים אבל לא התבשיל וה"ט משום דסתם לה מרן ולא יצא לחלק וכו'.

וכנ"ל משם מוהריב"ם ז"ל. וכן הורה הרב ויאסוף שלמה נר"ו הנד"מ פיו"ד סי' ה' לאסור התבשיל ולהתיר הפלים: והשתא הכא אנו בדין דקיימינו בפרק השואל על הפלים אין לנו עסק בענין התבשיל להתיר או לאסור במידי דאית ביה פלוגתא דרבנן ואתא.

מ"מ לענין הכלים נקטינו מינה להתיר אליבא דכולהו אם נתנו הפשר בקדירה פשהיא רותחת ופשוט: איברא להיות שאין השואל עומד לפני לחקור בענין הקדירה אם היתה רותחת או לא דשמה היתה צוננת בשעה שנתנו לתוכה הפשר.

וא"כ אין בזה להעלות ארוכה להתיר הכלים. לכן יצאתי לחפש אחר צדדי ההיתר ממקום אחר בס"ד: והנה נראה לומר לפי מאי דקייל"ן דדם שמלחו או שבשלו מדרבנן.

כדאימא בפרק הקומץ רבה. וכ"פ התוס' בפרק כל הפשר דף ק"ט במתניתין הלב קורעו ומוציא את דמו וכו'.

וכ"כ רבינו הטור משם הרשב"א בסוס"י ע"ז. וכ"כ הש"ך בסי' ע' סק"ד וכ"כ הפר"ח בריש סי' ס"ט שכתב וכן עיקר.

וענין בערו השלחן ריש סי' ס"ט שהביא להקת הפוסקים ראשונים ואחרונים דסברי לה דהוי מדרבנן. וענין מ"ש שם.

ובסי' א' אות ו' ובסי' ס"ו אות ד. ומעתה בנדון זה שלפנינו דאמרינן שמה פלט דמו ע"י בישול והוי מדרבנן וגם נטל"פ לא הוי אלא מדרבנן דגזרו קדירה שאב"י אטו בת יומא כדכתב הש"ע בסי' קכ"ב ס"ב לפי"ז יש לומר דהכלים מותרים אחר שגששהו מעל"ע דנותנים טעם לפגם.

דאי אמרינן דאסורים הו"ל גזירה לגזירה דאפילו אי אתי לבשולי בבת יומא אינו אלא מדרבנן אמנם ראיתי אחרי רואי דסברא זו במחלוקת שנויה יש מתירין ויש אוסרין. וזה יצא ראשונה.

הרב מהרלב"ח בסי' קכ"א כתב דממאי דאימא בפרק כ"ה דף קי"א דההיא פינפא דהנה כי רב אמר דמלח בה בשרא ותברה ע"כ. נלמוד ממנה דאפילו בכלי הפלוע מאיסורא דרבנן אית לן למימר דנותן טעם לפגם מותר דוקא בדיעבד ולא לכתחלה.

דההיא פינפא לא בלעה איסור תורה דדם שמלחו או בשלו אינו עובר עליו. כדאימא במנחות פרק הקומ"ר ואפי"ה תברה, ולקמן כתב דדין זה אמיתי ומוכרח עיי"ע: והגוב"י ביו"ד סי' נ"א מה"ת מעיקרא כתב דהא דפסק הש"ע בקדירה שאב"י אסרו חכמים אטו בת יומא וכו': כל זה בנתבשל בו איסור תורה וכו'.

אבל אם בתחלה לא נבלע בקדירה רק איסור דרבנן. יהיה מותר להשתמש בה אחר מעל"ע אפילו לכתחלה בלא הגעלה.

דהא ציינו לגזור אטו ב"י וכו' והדבר מסתבר מצד הסברא וכו'. אמנם כתב להיות שלא מצא בדברי הפוסקים שום חילוק בזה וכן עמא דבר פשאנסר איזה כלי יהיה באיזה איסור שיהיה.

הן של תורה הן של דבריהם לאסור הכלי בלי הגעלה לעולם והנח לישראל אם אין נביאים וכו'. ואולי כל זה חדא גזירה היא שגזרו שיהיו כל הכלים פאלו הן בני יומן לענין לכתחלה ולא רצו לחלק בין כלי לכלי ע"כ: וענין בפרי מגדים יו"ד סי' ק"ג בשפתי דעת שכתב שקדירה שאב"י אסור ואין חילוק בין מתכות לכלי חרס ועיי"ש שהביא ס'

מי שמתיר בכ"ח וכו' ומסיק דנראה דאף בהפ"מ לאסור דהוא מצוי וקרוב לטעות והילכך אף באיסור דרבנן או ספק איסור תורה.

לא אמרינן לאחר מעל"ע ספק להקל. כיון דע"י גילגול בא שהוא דרבנן ע"כ.

וכ"כ באו"ח בסדר הנהגת איסור והיתר סדר ג' אות כ"ה עיי"ש: הראת לדעת דסברי מרנן ורבנן אליו דאף באיסורא דרבנן גזרינן קדירה שאב"י אטו בת יומא או משום דתדא גזירה היא כמ"ש הנוב"י ז"ל.

או משום דמצוי וקרוב לטעות כמ"ש הפמ"ג ז"ל: אמנם מצינו ראינו לכמה רבאונתא דסברי לה היכף מזה דבאיסורא דרבנן שרו קדירה שאב"י. וז"ל הט"ז ביו"ד סי' קל"ז סק"ז על מ"ש הש"ע דכלים האסורי' מחמת זין של עפוי"ם מותר ליתן לתוכם בין מים בין שוכרין שאר משקים וכו' וכן מותר למלוח בהם.

וכתב הט"ז בא"ד וגם אין אנו צריכים לומר דביי"נ הקילו אלא כיון דהטעם לפגם. ומדרבנן אסור לכתחלה בשאר איסורים משום גזירה כדאיתא סוף עבודה זרה וסתם יינם אין אסור אלא מדרבנן הנה גזירה לגזירה טעם לפגם משום שבחו ושבח גופיה הוא מדרבנן ע"כ.

וכתב העה"ש שם אות ז דמדברי רבינו הרא"ש ז"ל בפרק כל שעה משמע פדברי הט"ז: והרב פרתי ופילתי בסי' א' כתב על מ"ש רמ"א בי"ד סי' א' ס"א דמי שלא נטל קבלה מעולם וכו' גם כל הפלים צריכין הכשר.

ותמה עליו הרי נותנין טל"פ והוא רק חומרא דרבנן ומהיכי תיתי לאסור וכו' וסיים אף פי רבים אוסרים להקל שומעין באיסור דרבנן ע"כ ועיין להרב שמלה חדשה סי' אות ח"י דנראה דהכי סבירא ליה: ומעתה שמצאנו ראינו דסברא זו דכלים שאב"י הבלועים מאיסורא דרבנן במחלוקת שנויה אין בי פח להכניס ראשי במחלוקת זו להכריע בין שני צדדין ומה גם למ"ש העה"ש בסי' א' אות ו' עמ"ש הרב כנה"ג דאף ל"ד דם שמלחו אינו עובר עליו איסור דאורייתא איכא וכתב עליו דליתא.

דרוב הפוסקים ס"ל דדם שמלחו דרבנן וכו'. מיהו יש לדחות דדם שאני כיון שמתחלה היה אסור מדאורייתא.

וכ"כ הרשב"א במש"ה דף ע"ה דהחמירו בספיקו כשל תורה ע"כ. א"כ אין מקום להתיר הפלים הבלועים מאיסור דם שנתבשל אליבא דכ"ע דאפילו ל"ד דבאיסור דרבנן לא גזרינן שאב"י אטו ב"י מ"מ לא אמרינן ה"כ גבי דם שבשלו כיון דהיה אסור מעיקרא מדאורייתא.

אלא דמ"מ יש לנו פתח אחר למצוא צד היתר לכלים בנדו"ז שלפנינו והוא לפי מ"ש רבינו ב"י משם הריב"ש על בשר ששהה ג"י בל"מ דאף לקדירה יש להתיר ע"י מליחה דלא גרע מאומצא דאסמיק וכן בשובר מפרקתה של בהמה.

אלא שראוי לחוש לדברי הגאונים במקום שנהגו עכ"ל, מכאן אתה למד דלא קיי"ל בודאי שאינו יוצא הדם ע"י מליחה דא"כ איך קאמר מר הריב"ש ז"ל דאף לקדירה יש

להתיר ע"י מליחה הרי אינו פולט דם כלל ע"י מליחה אלא ודאי יש לומר דיפלוט ע"י מליחה אלא דיש לחוש לחומרת הגאונים.

והשתא הגם דק"ל פתומרת הגאונים מ"מ אין איסורו אלא משום ספק דשמא לא יצא דמו ע"י מליחה ויצא ע"י בישול. ועיין בט"ז ס"ק ל"ב בפניאור דברי מהרש"ל ובנקה"כ שם דכולהו סברי דחומרת הגאונים הוא משום ספק יעו"ש.

ומעתה שזכינו בדין זה לומר דאיסורו הוא משום ספק ורוב הפוס' סבירא להו דדם שבשלו מדרבנן. הו"ל ספיקא באיסור דרבנן ולקולא ואף שכתבנו משם העה"ש דדם שאני כיון שמתחלה היה אסור מדאורייתא והחמירו בספיקו כש"ל תורה כמ"ש הרשב"א היינו היכא דאיתחזק איסור דם לפנינו כגון שנתבשל בלא מליחה כלל דהרי יש דם בודאי אלא שהוא מבושל יש לומר דהחמירו בו כש"ל תורה.

אשר לא כן בבשר ששקה ג"י ונמלח כדינו דשמא פלט כל דמו במליחה ואין כאן איסור כלל. בזה אין להחמיר שוב ראיתי מ"ש הרב הנז' בסי' ס"ט אות י"ז שהביא מ"ש הרשב"א במש"ה דף ע"ה דעליו סמך הרב הנז' לומר דהחמירו בדם וכו' ונהרי הוא מפני ש יוצא וכו' חוששין לספיקו כש"ל תורה לפי וכו' ועוד דשמא הדם חם וכו' לא הגיע לבישול ונבלע במוח קודם שנתבשל שהוא אסור ד"ת וכו' עיי"ש, הרי לה דלאו לכל מילי קאמר הרשב"א דדם שבשלו וכו' חוששין לספיקו כש"ל תורה, אלא בכגון הא דחוששין דשמא נבלע במוח קודם שנתבשל כו' אבל אם אירע בו ספק אחר לא מחמירין בו כש"ל תורה, והכא בנדון שלפנינו דלא איתחזק איסורא אין מקום לדברי הרשב"א ו"ל דהוא מיירי בענין דאיתחזק איסורא אבל הכא הוי ס"ס שמא יצא דמו ע"י מליחה ואת"ל לא יצא שמא לא נבלע בתבשיל עד שנתבשל ואין כאן איסור דאורייתא כלל והוי ס"ס המתהפף: איברא דאין אנחנו צריכין לכל זה דהא פתב רב"י שם דברי הסמ"ק דקאמר מר דנכרי משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדירה ולא ידעינן אם הדיחה או"ל דנאמן במסל"ת והקשה הב"י דהא אמרינן בפרק הגזול דאין נכרי נאמן במסל"ת אלא בעדות אשה בלבד וכו', ותיגר דהיינו דנקא באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן נאמן במסל"ת.

וכמ"ש בעל תה"ד בסי' ע"ט והכי נמי איסורא דרבנן דכיון דמליח פרוסת הוי דם שבשלו ואינו עובר עליו. וכתב עליו רמ"א בד"מ דלא צריכין לטעמא דמליח הרי ה"כ ואינו אסור אלא מדרבנן ונהרי הוא מבושל לפנינו וכו' ע"כ הרי דפשיטא ליה למרו ה"ב"י דאתכא דידיה סמכינן דדם שמלחו או בשלו ספיקו לקולא ונאמן גוי מסל"ת.

(ועיין בפר"ח שם מה שתמה על הרב"י ואינו ענין לנדו"ד) והט"ז ג"כ בס"ק כ"ד נמשך אחר דעת הרב"י והתיר במעשה באשה שבשלה בשר ושכחה אם מלחה אותו תחילה אם לאו והתיר מכח זה דלא הוי אלא ספיקא דרבנן ולקולא וכו'.

וכתב דאעג"ב שכתב רב"י בסי' פ"ו דכתבו רש"י והרמב"ם דס"ל אפילו בבישול יש איסור מן התורה מ"מ הא קמן דכל האחרונים לא חשו לזה כיון שהוא תלמוד ערוך ע"כ, ומה שהשיגו הנקה"כ דלא אמרינן בכהאי גוונא ספק דרבנן לקולא.

היינו פדמפרש דשאני הקא פיון דאיתחזק איסור דם. א"כ בנדו"ד דלא איתחזק איסור דם פדאמרינו דיש במה לתלות דיצא דם ע"י מליחה.

בנדאי כו"ע מודו דאמרי ספק דרבנן להקל: אלא דקשה לי דלמה השמיט מרן הש"ע דין דמסיח לפ"ת פיון דהכי ס"ל בבית יוסף ומדברי רמ"א מהא דקאמר ובחד מינייהו סגי או במסל"ת וכו' נראה דקאי אדברי המחבר ונשטחיות דברי קודשו אין נראה מזה ועיין בהש"ך ס"ק מ"ב מה שישב בזה: איך שיהיה אף לפי מה שכתב הש"ך בתירוץ ב' בדעת מרן דמשום דבסי' קל"ז הביא מחלוקת הפוסקים אי מהני מסל"ת גבי הכשר פלים, לכך לא הביא פאודין גוי מסל"ת לסמוך עליו.

מ"מ לענין דם שבשלו דהוי דרבנן וספיקו להקל מפשט פשיטא ליה ועל משמרתו עומד. וכו' משמע גמי מדברי הש"ך עיי"ש.

וכן משמע מדברי הרב פרתי ס"ק כ"ט ונ"ל ונהחמבר השמיט דין גוי מסל"ת הואיל דס"ל אף באיסור דרבנן לא מהני ע"כ. דר"ל דאף דס"ל שדם שמלחו או בשלו דרבנן וספיקו להקל כמ"ש בב"י.

מ"מ השמיטו לדין גוי מסל"ת הואיל דס"ל אף באיסור דרבנן לא מהני גמסל"ת אלא בעדות אשה. וכמו שהקשה מעיקרא בב"י על דברי הסמ"ק.

ועיין בב"ח שם: ומעתה הרי איתבריר לן בס"ד דדם שבשלו דרבנן וספיקו להקל. וא"כ לגבי בשר ששהה ג"י בלא מליחה דאסרינו משום חנומרת הגאונים.

ואם נמלח פדינו שיש לתלות שמה פלט כל דמו ואפי"ה אסרינו שמה לא יצא ע"י מליחה ויצא ע"י בישול. מ"מ הוי ספיקא דרבנן דשמה לא פלט דמו עד שנתבשל ואותה שעה הוי דרבנן וספיקו להקל.

ואין להקשות שהרי כתב מרן הש"ע בלשונו הטור בשר שנשתהה וכו'. ולא יצא עוד ע"י מליחה וכו' דמשמע דבנדאי לא יצא עוד ע"י מליחה ולא בספק.

די"ל דאין הדין גמי דהכי קבלנו עלינו חנומרת הגאונים דלכתחלה אין לו תקנה עוד ע"י מליחה להכשירו בפשיטות. אמנם אם אירע שנמלח פדינו נוכל לעשותו סניף עם ספיקות אחרוני ופשוט: והשתא הדין ספיקא דרבנן ולקולא, דגם דיש לנו לחוש לסכרת רש"י והרמב"ם ודעמייהו דסבירא להו דהוי דאורייתא די לנו בחששא זו לאסור התבשיל.

אבל לאסור הפלים בספק זה ובפרט בהפ"מ שנתערבו בכלים אחרים ראוי לנו לסמוך על רוב הפוס' דסבירי לה דהוי דרבנן וספיקו להקל: ומצינו לכמה פוסקים דעלו בהספקה דבספק איסור דרבנן הפלים מותרים.

עיין בסי' ק"ז ס"א בהגה בענין ביצים הרבה שנתבשלו בקליפתן ונמצאת אחת מהם טריפה יש אסורין שמה כשעירו מהם לקערה אחרת לא נשאר ס' במחבת לבטל הטריפה ויש מתירין וכו' ואפילו לדעת האוסרי אין לאסור הפלים שנתבשלו בו דהעמד פלי על חזקתו ע"כ.

ענין בט"ז סי' ס"ו סק"א ובש"ף ובסי' פ"ו ס"ח לענין ביצה שיש בה אפרוח אי הוי איסור דאורייתא או דרבנן. ואפילו את"ל דהוי דאורייתא מ"מ הוי ספק איסור בדרבנן. דשמא הוי שם ששים לאחר שעירו מהם. ואפילו תמצא לומר דלא היו ששים.

מ"מ חד בתרי בטל מדאורייתא, והוי ספיקא בדרבנן והכלים מותרים, וכן מצאתי פתוב למהר"ש אבן צור נדפסה בפרם חמר ח"ב סי' כ"א: וענין להפר"ח ס' מ"א ס"ק י"א במעשה בליל שבת מצאו בחתיכת כבד לאחר שצלאוהו מחט תחובה והמחט היא מאותן מחטין שהנשים משתמשין בהם.

והצ"צ הורה להתיר מכח ס"ס ספק קודם שחייטה או לאחר שחייטה. ואת"ל קודם שחייטה שמא דרף קנה נכנסה ולא ניקבה שום אבר שנקיבתו במשהו.

והפר"ח פקפק על זה והורה להתמיר בנדון זה. וסינים והכלים שנתבשל בהם הפכד יש לסמוך בזה להקל להשתמש בהם כשאין בני יומן דהוי נטל"פ ע"כ.

וכתב על זה הרב מהר"ש אבן צור הנ"ל דלכאורה נראה דאיסור זה הוא ספק דאורייתא. ואיך התיר את הכלים אחר מעל"ע היפך ממ"ש בכללי ס"ס.

אלא נדאי נראה דטעמו ז"ל דמאחר דאיסור זה הוא שנוי במחלוקת ויש מי שמתיר לגמרי אלא שהוא ז"ל לא סבירא ליה הוי כמו איסור של דבריהם להתיר את הכלים. ונדינו להתמיר ולאסור את הבשר ע"כ: הרי ברור לנו דבאיסור שעיקרו מדבריהם פגון הדין דנמצאת ביצה טריפה דצריכה ששים מדרבנן.

וכגון הדין דהפר"ח דלדידיה עכ"פ הוי מדבריהם. אזלינן בספיקא דילהון לקולא להתיר הכלים מיהת.

ודון מינה ואוקי באתרין בנדון שלפנינו בכשר ששקה ג"י בל"מ ונתבשל. דעיקר איסורו הוי דרבנן וכמש"ל.

והשתא שיש בידינו במה לתלות ולומר שפלט דמו ע"י מליחה שנמלח פדינו והוי ספק במידי דרבנן ואזלינן לקולא להתיר הכלים מיהת אחר ששהו מעל"ע: אלא שראיתי להרב מהר"ש אבן צור הנ"ל שם שהוכיח מפמה ראיות שאין להתיר הכלים שנתבשל בהם ספק טריפה אלא אם נודע האיסור אחר שעבר עליהם מעל"ע אבל אם נודע האיסור קודם מעל"ע לא סגי להשרותן מעל"ע וחיילה ממ"ש הרב"י בסי' נ"ז משם הסמ"ג דאם נשא הזאב שה מן העדר בפיו והצילו הרועה וכבר ביארנו שאין דרוסה בשן ומותר ואם ספק לו אם דרסה ביד אם לא ואח"כ נתערבה עם הרבה בהמות שמא יש להתיר כל א' מטעם ס"ס וכו' אפס ר"י פי' דבריה או דבר שבמנין שיש בו ספיקא דאורייתא אין להתיר בתערובות ע"י ס"ס ע"כ.

והקשה בב"י משם מצאתי פתוב וכי פליג ר"י על התלמוד בכל מקום דאמר ס"ס בדאורייתא וכו' ומירץ הנ"ל דלא איגרי ר"י אלא דנוקא היכא שנודע שדרס הזאב קודם שנתערב באחרים וא"כ כיון שנודע מיד שהוא ספק דרוסה והוא ספק דאורייתא ובאותו פעם לא היה עדיין רק ספק אחד שהרי לא נתערב עדיין ונעשה הספק כנודאי וכשנתערב בעדר הוי כמנודאי דאורייתא שנתערב בעדר.

אָבֵל אִם לֹא נוֹדַע לָנוּ שְׁדָרְס הַזָּאב עַד אַחַר שְׁנֹתֶעָרֵב בְּעֶדֶר מוֹדָה שְׁמוֹתָר מְטַעַם ס"ס הוֹאִיל וּשְׁתֵּי הַסְּפִיקוֹת בָּאִים בְּיַחַד מִיָּד כְּשֶׁנּוֹלַד הַסְּפֵק וְכֵן בְּכָל הַתְּלִמוּד ע"כ וּמִזֶּה לְמַד מִהָר"ש אָבֵן צוּר הַנ"ל דְּהֵכָא נָמִי ב"ס טְרִיפָה כְּשֶׁנּוֹדַע הָאִסוּר חוּץ מֵעַל"ע נַעֲשֶׂה כְּנֹדַאי אִסוּר דָּאִין כָּאִן כִּי אִם סְפֵק א' וְכְשֶׁנִּשְׁקָה הַכְּלִים עַד שְׁיַעֲבֹר עֲלֵיהֶם מֵעַל"ע שֶׁהוּא הַס' הַשְּׁנִי כְּבָר נוֹדַע הָאִסוּר וְנַעֲשֶׂה כְּנֹדַאי וְחֹזֵר הַס' הַב' כְּאֵלּוּ הוּא ס' אֶחָד וְאִסוּר.

וְלָכֵן נִרְאֶה דָּאִין לְהַתִּיר הַכְּלִים אֲלֵא א"כ נוֹדַע הַסְּפֵק אַחַר שְׁעֵבֵר עַל הַכְּלִים מֵעַל"ע דָּאִין הוּי ס' טְרִיפָה סְפֵק אֵינָה טְרִיפָה וְאֵת"ל טְרִיפָה כָּל שְׁדִינּוּ ב"י אֵינּוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְסְפֵק דְּרַבְּנָן לְקוּלָּא ע"כ וְעֵינֵן ג"כ בְּעֶרְףֵהּ הַשְּׁלֶחֶן ס' מ"א אוֹתוֹ' עַל הַהוּא מַעֲשֶׂה דְּכַתְּבֵהּ הַפֶּר"ח שְׁכַתְּבֵהּ מִשָּׁם הָרַב שִׁי"ב מִשָּׁם מִהָר"ש עֶמָר ז"ל וּמִשָּׁם הַרְשָׁד"ם כִּמ"ש מִשָּׁם מִהָר"ש אָבֵן צוּר ז"ל: אֵיבְרָא דָּאִינוּ עֲנִיָּין לְגַדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ דָּאֵינָהוּ בְּדִידָהּוּ מִיָּרִי בַס' טְרִיפּוֹת כְּגוֹן שְׁנַמְצָא הַגָּף שְׁבוּר וְאֵינוּ רְחוּק מִהַגּוּף גְּדוּל דְּחִיָּישֵׁינּוּ שְׁמָא נִיקְבָהּ הַרִיָּאָה וְהַקּוּלִית וְכו' וְהַשּׁוֹק וְכו' וּבָהּא שְׁיָיָף לְחַלְקָא אִם נוֹדַע הָאִסוּר תוֹף מֵעַל"ע א"ל דְּבַנּוֹדַע הָאִסוּר תוֹף מֵעַל"ע הוּי סְפֵק אֶחָד שְׁמָא נִיקְבָהּ הַרִיָּאָה שְׁמָא לֹא נִיקְבָהּ וְאִם נִיקְבָהּ הוּי דְּאוֹרֵיִתָּא וְלֹא מְהַי תוּ לְהַשְׁהוּתָהּ עַד אַחַר מֵעַל"ע לְהִיּוֹת ס' שְׁנֵי מִשּׁוּם דְּהוּי כְּנֹדַאי אִסוּר וְחֹזֵר הַסְּפֵק הַשְּׁנִי כְּאֵלּוּ ס' אֶחָד וְאִסוּר דְּבַעֲיָנּוּ ס"ס בְּדְאוֹרֵיִתָּא וְהַרִי אֵינּוּ כָּאִן אֲלֵא ס' אֶחָד.

מִשָּׂא"כ אֲנִי בְּדִידָן דְּאֶפִּילוּ תוֹף מֵעַל"ע אֵינּוּ כָּאִן סְפֵק דְּאוֹרֵיִתָּא אֲלֵא סְפֵק דְּרַבְּנָן דְּשְׁמָא פְּלַט כָּל דְּמוֹ ע"י מְלִיחָה וְאֵת"ל לֹא פְּלַט ע"י מְלִיחָה וּפְלַט ע"י בִּשּׁוּל מ"מ לֹא הוּי אֲלֵא מְדַרְבְּנָן דְּדָם שְׁבִשְׁלוֹ דְּרַבְּנָן וּבָהּא לֹא שְׁיָיָף לְחַלְקָא בֵּין נוֹדַע הָאִסוּר תוֹף מֵעַל"ע א"ל דְּאֵרָף דָּאִין כָּאִן תוֹף מֵעַל"ע סְפֵק אֶחָד דֵּי לָנוּ בְּדַרְבְּנָן: וְעֵינֵן בְּדִינֵי ס"ס שְׁכַתְּבֵהּ הַשְּׁי"ף ז"ל סְעִיף ט"ו וְז"ל אִם יֵשׁ כָּאִן ס"ס בְּעֵינֵן שֶׁהוּא מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא שֶׁהוּא אִסוּר מְדַרְבְּנָן וְיֵשׁ סְפֵק בְּדַרְבְּנָן הַרִי זֶה מוֹתֵר.

כְּגוֹן סְפֵק אִם נִמְלָחוּ דְּגִים טְמֵאִים עִם טְהוּרִים מוֹתֵר מִשּׁוּם ס"ס סְפֵק לֹא נִמְלָחוּ וְאֵת"ל נִמְלָחוּ סְפֵק אֵינּוּ כָּאִן שׁוֹמֵן. וְאֵעִפ"י שְׁגַם צִיר דְּגִים שְׂאִין בְּהֶם שׁוֹמֵן אִסוּר מְדַרְבְּנָן.

מ"מ הַרִי יֵשׁ סְפֵק אִם נִמְלָחוּ עִמָּהֶם אוֹ לֹא וְסְפֵק דְּרַבְּנָן לְקוּלָּא עַכ"ל וְהוּא דוֹמָה מִשָּׁם לְעֵנֵן שְׁלִפְנֵינוּ דְּמְדְאוֹרֵיִתָּא מוֹתֵר מִכּוּחַ ס"ס סְפֵק פְּלַט כָּל דְּמוֹ ע"י מְלִיחָה וְאֵת"ל לֹא פְּלַט וּפְלַט ע"י בִּישּׁוּל הַרִי מְדְאוֹרֵיִתָּא דָּם שְׁבִשְׁלוֹ מוֹתֵר.

וְאֵרָף עִפ"י שְׁאִסוּר מְדַרְבְּנָן מ"מ הַרִי יֵשׁ סְפֵק שְׁמָא פְּלַט כָּל דְּמוֹ ע"י מְלִיחָה וְסְפֵק דְּרַבְּנָן לְקוּלָּא. אֲלֵא מִשּׁוּם חוּמְרָא הַגְּאוּנִים חֲשָׁבִינּוּ לִיהָ כְּאֵלּוּ לֹא יֵצֵא כְּנֹדַאי וְאִסְרִינּוּ הַתְּבָשִׁיל מ"מ לְגַבֵּי הַכְּלִים אֵינּוּ לְהַחְמִיר וְאֶפִּילוּ נוֹדַע הָאִסוּר תוֹף מֵעַל"ע נוֹכַח לְהַשְׁהוּתָן שְׁיָהּוּ נִטל"פ וּמוֹתֵר לְכַתְּחֵלָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֶם: וְעֵינֵן בְּעִיקְרֵי או"ח ס' י"ט אוֹת ט' בְּמַעֲשֶׂה שְׁבִשְׁלוֹ בְּקֻדִי בְּהָ בִּיצָה וְנִמְצָא דָּם בְּבִיצָה וְלֹא נוֹדַע אִם יֵשׁ שְׁנֵים בְּתַבְשִׁיל שְׁכַבְּרָא נֶאֱכַל הַתְּבָשִׁיל וְהוֹרָה הָרַב בֵּית יְהוּדָה דְּנֶאֱסְרָה הַקְּדוּרָה וְכַתְּבֵהּ עָלָיו הַד"ט וְלִנְע"ד דְּסָגִי בְּשֶׁהֵיָהּ מֵעַל"ע דְּדוֹנוּקָא כְּנֹדַאי אִסוּר גְּזָרִי שְׁאֵינּוּ ב"י אִטוּ בְּן יוֹמוֹ וְלֹא בְּסְפֵק אִסוּר וְה"נ לֹא אִסְרֵהּ הַקְּדוּרָה רַק מְסָפֵק וְכ"כ הַרְשָׁד"ם בִּי"ד ס' ל"ח דָּאִם הַכְּלִי בְּלוֹעַ מְסָפֵק מוֹתֵר לְהַשְׁהוּתָהּ לְכַתְּחֵלָה מֵעַל"ע לְבִשְׁלָהּ בְּהָ אַח"כ וְכ"פ הַר"ם פְּרוּבִינְצָאֵלִי וְהַשְּׁי"ף דָּאִם גְּזָרוּ שְׁאֵינּוּ ב"י אִטוּ ב"י הֵינּוּ דוֹנוּקָא כְּנֹדַאי אִסוּר אֵרָף בְּסְפֵק אִסוּר לֹא גְזָרוּ וְכ"כ הָרַב לַחַה"פ ס' נ"ה מִשָּׁם בְּאֵר עֲשֻׁק וּבְסִי"צ ג"כ וְלְהַרְבֵּי דְּבַר שְׁמוּאֵל ס' שִׁי"א וְלְהַרְבֵּי

שְׁמֵשׁ צְדָקָה יִיד סִי' ג' וּלְהִרְבּוֹת בְּנוֹ וְכוּ' וְסִיִּים, וּמִן הַמְּקוּבֵּיין יִצְאֵנוּ לְיִשְׁעֵי הַקְּדוּשָׁה הַנּוֹרָאָה וְנִדְרָאָה וְנִדְרָאָה מֵעַל"ע מְוֹתֵר אֶפְיִלוֹ לְכַתְּחֻלָּה וְאֶפְשָׁר דְּגַם הֶרֶב הַמְּחַבֵּר יִהְיֶה מְשַׁלְּנוּ וְלֹא פֶתַח דְּתַאסְרָה רַק בְּתוֹף מֵעַל"ע לְכַלּוֹל בְּהוֹרָאָתוֹ גַּם בְּשֵׁל מִתְּכוּת דְּאִיפָא תִּקְנָה בְּהַגְעָלָה וְכוּ' וְכַתְּבָה עוֹד שֶׁכ"כ בִּס' זָרַע אֲמַת דְּמַסִּיק לְהַקְל בַּהֲפ"מ א"נ בְּבַלְיַעַת דְּבַר שְׂאִינוּ אֲסוּר מְדִינָא רַק מְשׁוּם חוּמְרָא בְּכַגּוּן אָנוּ יֵשׁ לְסַמּוֹף לְהַתִּיר לְאַחַר שְׁהִינָה מֵעַל"ע עַכ"ל: הָרִי זְכִינוּ לְדִין דְּבַנְדוּן שְׁלִפְנֵינוּ דְּאִינוּ אֶלָּא סְפַק אִיסוּר מְחֻמְרַת הַגְּאוּנִים דְּמְוֹתֵר לְהַשְׁהוּת הַכְּלִים וְלְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם אַחַר מַעַת לַעַת לְכַתְּחֻלָּה עוֹד יֵשׁ בְּיַדְנוּ צַד אַחַר לְהַקְל בְּעַנְיָנוּ נְדוּן שְׁלִפְנֵינוּ וְהוּא מ"ש הַעֵה"ש סִי' ס"ט אוֹת כ"ו שְׁכַתְּבָה מִשָּׁם מַהֲר"א שְׁשׁוֹן סִי' קַע"ט פִּינּוֹן שְׁהֲרָאָב"ד ס"ל אֶפְיִלוֹ בְּבִשּׁוֹר בְּלֹא מְלִיחָה דְּבַמְאִי דְּנַפְיָק מְנִיָּה מְשַׁעְרִינוּ אִפִּי אִין הַמִּים רוֹתְחִים וְכוּ' פְּדִאי הוּא לְסַמּוֹף עָלְיוֹ בְּבִשּׁוֹר שְׁשֻׁהָ ג"י וְכוּ' שְׂאִינוּ אֶלָּא חֻמְרַת הַגְּאוּנִים וּמ"מ לֹא עָשִׂינוּ מַעֲשֵׂה וְכַתְּבָה עָלְיוֹ הַעֵה"ש שְׁכַתְּבָה פֶתַח לְעִיל שְׁפָן הַסְּפִים הַגּוֹ"ר אַף בְּבִשּׁוֹר בְּלֹא מְלִיחָה מִטַּעַם דְּהוּי אִיסוּר דְּרַבְּנָן.

וְכוּן נִרְאָה לוֹ לְהַקְל בְּשַׁאֲרֵי אִיסוּרֵין דְּרַבְּנָן בְּכָלִי שְׁחוּזָר לְהַכְשִׁירוֹ דְּאִין לְשַׁעַר אֶלָּא בְּמֵאִי דְּנַפְיָק מְנִיָּה כַּמ"ש סִי' צ"ח ע"ש וְכ"ש בְּבִשּׁוֹר שְׁשֻׁהָ ג"י בַּל"מ וְעַתָּה נְמַלַּח וְהוּדַח פְּדִינוּ וְעִינָן בְּמַהֲר"ש הַלּוּי וְכוּ' עַכ"ל וְכוּן פֶתַח הֶרֶב שְׁבַת אַחִים הַנִּדְּמ"מ לְרַבְּנֵי תוּנֵס ז"ל וְסִיִּים דְּלֹא פְּהִיגָה דְּבַסְעִיף הַקּוֹדֵם דַּר"ל דְּלֹא אֶמְרִינוּ בְּבִשּׁוֹר שְׁשֻׁהָ ג"י וְנִמְלַח שְׂדִינוּ פְּאֵלוֹ לֹא נְמַלַּח וְצָרִיף ס' פְּנִגְדוֹ דְּלֹא הִיא אֶלָּא בְּמֵאִי דְּנַפְיָק מְנִיָּה מְשַׁעְרִינוּ.

וְאַף שְׁמָרוֹן בְּבֵית יוֹסֵף פֶתַח מִשָּׁם הָאֲגוּר בְּשֻׁשֻׁהָ ג"י וְמַלְחוֹ וּבְשֻׁלוֹ פִּינּוֹן דְּמְלִיחָה לֹא מִיַּהֲנִיָּא בִּיָּה הָיוּ דִּינוּ פְּדִין בְּשׁוֹר שְׁנִתְבַּשְׁל בְּלֹא מְלִיחָה. וּבְבִשּׁוֹר בְּלֹא מְלִיחָה גִּיָּלָה דְּעַתּוֹ בְּסַעֲרֵיף י"ב דְּבַכּוּלִיָּה מְשַׁמְרִינוּ.

מ"מ יֵשׁ לוֹמַר דְּקִי"ל לְאִינְף רַבְּנָן הַעֵה"ש וְדַעַמְיָה. דְּכִינוּן שְׁלֹא פֶתַח בִּש"ע לֹא סְבִירָא לִיָּה לְהַחְמִיר בְּבִשּׁוֹר שְׁשֻׁהָ ג"י וְכוּ': וּמַעַתָּה שְׁנִוְסָף עַל אוֹהֲבֵינוּ הִיא קוֹלָא שְׁכַתְּבָה הַעֵה"ש ז"ל נוֹכַח לְסַמּוֹף עָלְיוֹ לְהַתִּיר מִיָּהֵת בְּכָלִים מוֹכַח סְפַק סְפִיקָא סְפַק שְׁיִצְאָה פֶל דְּמוֹ ע"י מְלִיחָה פְּדַעַת הַרִיב"ש וְאֵת"ל לֹא יִצְאָה ע"י מְלִיחָה וְיִצְאָה ע"י בִּישׁוּל שְׁמָא פְּדַעַת הַרְּאָב"ד דַּס"ל אִפִּי בְּבִשּׁוֹר בְּלֹא מְלִיחָה בְּמֵאִי דְּנַפְיָק מְנִיָּה מְשַׁעְרִינוּ.

וּמַהֲנֵי ס"ס זֶה לְהַתִּיר מִיָּהֵת בְּכָלִים אַחַר שְׁהִינָה מֵעַל"ע לְצִאָת יְדֵי פֶל הַדְּעוֹת וְעִינָן בְּהֶרֶב שְׁבַת אַחִים בְּדִינֵי פְלִים שְׁנִתְבַּשְׁל בְּהֵם אִיסוּר שְׁכַתְּבָה מִשָּׁם הֶרֶב בֶּן אַבְרָהָם סִי' מ"ט דְּאֶפְיִלוֹ בְּשֵׁל בְּשׁוֹר שְׁלֹא נְמַלַּח אִם יֵשׁ אוֹמֵר יָפָה שְׁיֵשׁ ס' נְגִד הַדָּם דְּנַפְיָק מְנִיָּה אַע"ג דְּאָנּוּן קִייל"ן דְּבַכּוּלִיָּה מְשַׁמְרִינוּ מ"מ מִיָּדִי פְּלוּגְתָּא לֹא נַפְקָא א"כ לְעַנְיָן הַכְּשִׁיר יֵשׁ לְהַכְשִׁיר דְּהוּי ס"ס וְכוּ' וְיוֹתֵר טוֹב לְהַשְׁהוּתָם עַד שְׁיַעֲבֹר מֵעַל"ע וְכוּ' עֵי"ש עַכ"ל: וְעִינָן שָׁם בְּדִינֵי מְלִיחָה אוֹת כ"ו שְׁכַתְּבָה מִשָּׁם גו"ר סִי' כ"ט פֶּלַל אֶחָד וְז"ל לְכָל הַמְּרַבָּה דָּם שְׁנוּזֵל מִהַתְּרַנְגוּלָת יִהְיֶה פְּשִׁיעוֹר בִּיצָה עֵי"ש ע"כ וּמַעַתָּה נוֹכַח לוֹמַר בְּנִדּוּן דִּין שְׁהַבְּשׁוֹר שְׁשֻׁהָ הָיָה כְּמוֹ חֲצִי פְּטוֹל לְכָל הַמְּרַבָּה דָּם הַנּוּזֵל מִמֶּנּוּ יִהְיֶה כְּשַׁעוֹר שְׁלִישׁ בִּיצָה לְפִי שְׁיַעוֹר תְּרַנְגוּלָתְּ בִּינּוּנִית דְּעִלְמָא וְלְכָל הַפְּחוּת יִהְיֶה הַבְּשׁוֹר שְׁנִתְבַּשְׁל שְׁיַעוֹר שְׁלִישִׁים מִהַדָּם וְהִירְקוֹת וְהַמִּים רַבּוֹ לְמַעַלָּה מְשַׁנֵּי פְּעֻמִּים מִהַבְּשׁוֹר וּבּוֹנוֹדָי נִתְבַּטַּל הַדָּם בִּס' וְאִין פְּאֵן אִיסוּר עוֹד בְּקַדְרָה עַכ"פ: וּמַעַתָּה לְפִי דְּבַרֵי הַעֵה"ש וְדַעַמְיָה נִזְהָה דְּעַתִּי שְׁקֻטָה מִמָּה שְׁהִיָּה עוֹמֵד לְנִגְדֵי דְּבַרֵי הַנוֹב"י מ"ק סִי' כ"ד שְׁכַתְּבָה ע"ד הַאֲנוּזוֹת פְּטוּמוֹת שְׁשֻׁהוּ יוֹתֵר

מג"י בלא הִדְחָה וְכַתֵּב שְׁאֵם נִתְבַּשְׁלוּ הַפְּלִים אֲסוּרִים וְכָל הַתַּעֲרוּבוֹת עִי"ע דִּיכֻנְלֵי לֹמֵר
דְּהוּא אֲזִיל לְשִׁיטַת רַמ"א דס"ל דְּאָף בְּבִשְׁרָה שְׁשֻׁקָה ג"י וכו' בְּכוּלֵיהּ מְשַׁעְרִינָן.

וְאֵם כֵּן בְּנוֹדָאֵי שְׁאִין כְּאֵן שְׁשִׁים וְנֶאֱסְרוּ הַפְּלִים וְכָל הַתַּעֲרוּבוֹת וְכו' אֲבָל אֲנִן בְּדִינָן נוֹכַל
לְסַמְּוֵה עַל רַבְּנֵי סְפָרַד ו"ל הֵעֵה"ש וְדַעֲמִיָּה דְקִי"ל דְּלֵא פְּסִיקָא לִיָּה לְמַרְן הִכִּי וְנוֹכַל
לְסַמְּוֵה עַל סְבָרְתָם לְהַתִּיר הַפְּלִים מִיָּהַת וְעִינָן בַּפ"ת שְׁם בְּסוּף ס"ק כ"ה מ"ש בְּשֵׁם הַרֵב
תַּפְּאֲרַת צְבִי ו"ל בְּבִשְׁרָה שְׁשֻׁקָה ג"י וְנִמְלַח וְנִתְבַּשְׁלָה וכו' שְׁפַתְבּ דְּהַמּוֹרָה לְהַתִּיר בְּכָלִי חֶרֶס
שְׁאִין תַּקְנָה בְּהַגְעָלָה אִין מְזַנִּיחִים אוֹתוֹ וכו' וְעִינָן בְּיַד אֲפָרִים שְׁם מְשֵׁם שׁו"ת אוֹר גְּעֻלָּם
בְּשׁוֹמֵן שְׁשֻׁקָה וְפִי שְׁפַתְבּ שְׁהַמְקִיל לְהַתִּיר הַפְּלִים אַחַר מַעַל"ע לֹא הַפְּסִיד עִי"ש.

וְעַפ"י מ"ש דְּרַבְּנֵי אֲשַׁכְּנֵז אֲזִילִי לְשִׁיטַת רַמ"א שְׁפַתְבּ דְּבְכוּלֵיהּ מְשַׁעְרִינָן לְהִכִּי לֹא פְתַבּוּ
לְהַתִּיר בְּפְשִׁיטוֹת: זֶהוּ מַה שְׁהַגְעֵלִיתִי בְּמַצּוֹדְתִי בַס"ד בְּהַתִּיר הַפְּלִים הַנִּזְכָּרִים אֲמַנָּם עַכ"ז
לְהִיּוֹת שְׁאִינִי כְּדָאֵי לְסַמְּוֵה עַל דְּעַתִּי הַקְּלוּשָׁה עָלֵי לְהַצִּיעַ הַדְּבָרִים לְפָנֵי רַבְּנֵי הַדּוֹר יִשְׁצ"ו
אִם יִסְפְּימוּ עַל זֶה וּמִנִּי וּמִנְהוֹן יִתְקַלֵּס עֵינְלָאָה.

וְאִנִּי תַפְלָה יִנְחֵנִי בְּמַעְגְלֵי צְדָק לְכוּנֵן לְאַמְיָתָה שְׁל תוֹרָה. אֵלֵיכָא דְהִלְכְתָא פְּשַׁמְלָה
מְחוּרָא.

אִכִּי"ר הַחוֹתֵם פֶּה בַעִי"ת תְּמוּשְׁנָת יַע"א בִּי"א לַח"ו שַׁב"ט הַתְּרַצ"ה ע"ה מְסַעוּד הַפְּהֵן
ס"ט: סִימָן טַל הַמְּאוֹר הַגְּדוֹל לְמַשְׁלָת. תַּל שְׁהַפֵּל פּוֹנִים אֵלָיו לְעֶזֶר וּלְתוֹעֲלָת.

רֹאשׁ עַל אֲרִיץ רַבָּה עוֹב"י קְזַבְלָנְקָה עִיר הַמְּהוֹלָלָת. דּוֹרֵשׁ טוֹב לְעַמּוֹ.
בְּשֵׁמוֹ וּבְמַעֲשָׂיו וּבְמַקוֹמוֹ יִנּוֹן שְׁמוֹ. רַאב"ד מְקוֹדֵשׁ כְּמוֹהַר"ר הַמְּשַׁמ"ח אֵלֵיכִים וַחֲש"ל:
רַב נְאוֹר.

הֵן הַיּוֹם הַאִיר אֵל עֶבֶר פְּנֵי שַׁר וְחָשׁוֹב סִי יִצְחָק סִיקְסוֹ הִי"ו וכו'. וּמִדֵּי דְבָרֵי בּוֹ עַל עֶסֶק
הֵינִן פְּשֵׁר הַנְּשַׁלַּח מִהֶבֶא עִי"ת תְּמוּשְׁנָת לְעָרֵי הַמַּעֲרָב הַעִי"א.

עָמַד וְשָׂאֵל שְׁאֵלָה כְּעִנְיָן עַל עִנְיָן הַכָּשֵׁר הַחֲבִיּוֹת הַנְּשַׁלַּח בָּהֶם הֵינִן. וְהִנְתָּה תְּשׁוּבָתִי אֵלָיו
כַּהֲלָכָה כִּי כְּאֲשֶׁר בִּיקְרָתִי אֵת מְכוֹנַת לְשַׁפְּת הַמְּדִיחִין אֲשֶׁר שְׁם מְדִיחִין בְּעָלֵי מְסַחֵר הֵינִן
אֵת הַחֲבִיּוֹת שְׁל יִין.

הֵן שְׁהֵם ב"ב הֵן שַׁאב"ב. מְצַאֲתִי רְאִיתִי שְׁאוֹתָה הַהִדְחָה עוֹלָה לָהֶם בְּמַקוֹם הַגְּעָלָה מְשֵׁשׁ
כְּדִינָה.

לְהִיּוֹת שְׁהֵם מְדִיחִין אוֹתָם בְּרוֹתְחִין וּבְכָלִי רֹאשׁוֹן אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ. הַדְּחָה בְּחַמִּין וּשְׁטִיפָה
בְּצוּנָן.

מַה שְׁאִין יַד הָאֲדָם יְכוּלָה לְשַׁלֵּןט בָּהֶם בְּאֲשֶׁר הֵם פְּלִים גְּדוֹלִים הַבָּאִים בְּמַדָּה. וְדַרְשִׁיתִי
וְחִקְרָתִי מִפִּי בְּנֵי עַמּוֹ בְּקִיָּאִים בְּטִיב מְסַחֵר הֵינִן.

שְׁאִי אֲפֹשֶׁר לֹמֵר וְנִקְהָה בְּהַעֲלַמַת עֵין מְהִדְחָה זו, שַׁא"כ יִגִּיעַ לָהֶם פְּסִידָא שְׁיִחְמִיץ הֵינִן.
וּבְפֶרֶט בְּכַגּוֹן זֶה שְׁשׁוֹכְרִים הַחֲבִיּוֹת מִהַזּוֹלַת לְשַׁלֵּןט בָּהֶם יִין לְמַקוֹ"א.

וְרוּבָם כְּכּוֹלָם הֵם פְּלִים רִיקִים עוֹמְדִים זְמַן מַה בְּלֹא תְּשֻׁמִּישׁ שְׁבּוּדָאֵי צְרִיכִים הַדְּחָה
בְּמִדֵּי דְמַנְקֵי עַפְרוּרִית וְלְכְלוּכִית הֵינִן וְכִינְצָא וּבְכֵן עַפ"י זֶה לֹא הִנְצָרְכָתִי לְהַעֲמִיד עָלֵיהֶם

שומר ישראל שם על המכונה שאצל הנכרים להשגיח על הגעלת החביות שנשתמשו בהם בסתם יינם: וכמ"ש הש"ך יו"ד סי' קל"ז ס"ק י"ט על מ"ש מרן הש"ע סעיף ו' אין עפ"ם מסל"ת נאמן בהכשר בליים.

האסורים. דקשה דבפרק הגזול בתרא דף קי"ד איתא דעפ"ם מסל"ת נאמן באיסור דרבנן.

ותי' דהתם מיירי בדבר דלא איתחזק איסורא. משא"כ ה"א דודאי נשתמש בכלים אלו של יין של איסור.

והקשה עוד דלעיל סי' מ"ט סעיף י' כתב דאם נתן עפ"ם בשר בקדירה ואין ידוע אם הדיחו נאמן במסל"ת אע"ב דאיתחזק איסורא. ותי' דהתם פ"ן דאיכא נמי טעמא דעפ"ם קפדי אנקיותא להדיח הבשר, וכמ"ש הפוסקים שם סמכ"ן עליה ע"כ.

וכ"כ לעיל סי' ס"ט ס"ק מ"ב עיי"ש: דהשתא נמי פ"ן דגם עפ"ם קפדי אנקיותא להדיח החביות שלא נפסיד היין. סמכ"ן עליהם שהדיחום פ"ן ברותחין שבכלי ראשון פאורקא דמילתא בפעולת המכונה ההיא: אף אוסיף להביט לפי מ"ש הש"ך בסי' ס"ט ס"ק מ"ב דהרב בהג"ה נפתח ובחד מנייהו סגי וכו'.

משמע ליה דגם מרן המחבר ס"ל דסמכ"ן על דבריו של עפ"ם נמי במסל"ת. מטעמא דעפ"ם אנקיותא קפדי, אף סיים הש"ך שם ומ"מ ממה שפסק בסי' קל"ז דאינו נאמן במסל"ת.

וה"א בדין ההדחה השמיטו לדין מסל"ת נראה דס"ל דגם בטעמא דעפ"ם אנקיותא קפדי. לא סמכ"ן עליה.

וכ"כ הפר"ח סי' ס"ט ס"ק מ'. דמעשה נפל פ"תא בבריא.

שאין לנו לסמוך על הגוי בהכשר החביות. ונראה דלאו תברא היא.

דהא אנו לאו אעדותן של עפ"ם קא סמכ"ן. דהא לא קמסהדי ולא פלוג.

אלא פ"ן דידעינן בבירור פי זה דרפם להדיח החביות וכל אדם חזו בו בבית חרושת המכונה ההיא שנעשית לשם כך. והפועלים אשר עומדים שם על מנת פן נשפריים.

ובעלי החביות דוחקים מחשש פן יגיע להם נזק שיפסיד יינם ויחמיץ אם נעשה בהם בלא הדחה פתקנה ברותחין בכלי ראשון. על דא ודאי קא סמכ"ן שהודחו פראוי ועלתה להם במקום הגעלה: וכיוצא בזה כתב מרן ב"י בסי' ר"א משם תשובת הרשב"א ו"ל שנשאל על ביכרין שבבית שיש בהם מ' סאה.

אם יש לחוש שמא קודם שנתמלאו הנה בהם מים שאובין שאין טובלין בהם. או חזקתם שהם פשרים והשיב שרבים מגדולי המפרשים פולקם מספימים דכולה שאובה מדרבנן אלא שראה לרבינו שמשון שכתב שהיא מדאורייתא.

וסיים מיהו אם אין דרפם למלאות בכסף ולעשות ביכרין אלא במקבץ שם מי גשמים. או מי אגמים, ועוד שהנכרי מסל"ת.

אָפּשָׁר לומר שְׁסוּמְכִים עָלָיו ע"כ תוד"ק. ובתשובה אחרת כתבתי בענייני שְׁתַּקְפָּה עָלַי מִשְׁנֵתוֹ ז"ל בְּמֵאֵי דְקָאָמַר מִר שְׁסוּמְכִין עַל עֵפּוֹ"ם מִסְל"ת וכו' וְהָרִי כָּתַב הַפּר"ח ז"ל שֵׁם וְז"ל וְדַע שְׁדַעַת הַרְשָׁב"א בְּתִשְׁבָּה ס' ק"ה וקצ"ה דגמל"ת אִינוֹ נֶאֱמָן בְּכָל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה בֵּין לְאַסּוֹר בֵּין לְהַתִּיר אִם בְּדָלָא אִיתְחַזַּק אִיסוּרָא.

וּמִפְּשֵׁט דְּבָרָיו מִשְׁמַע, דְּלֵא שְׁאֵנִי לָן בֵּין אִיסוּרִין דְּאוֹרִינְתָא לְאִיסוּרִין דְּרַבָּנָן עֵי"ש הָרִי אָפּוּלוֹ תִימָא דְשְׁאוּבָה כְּנֹלָה מְדַרְבָּנָן. אִינוֹ נֶאֱמָן בְּמִסְל"ת וכו"כ מוהריק"ו בְּשׁוֹרֵשׁ קט"ו דַּעֲפּוֹ"ם מִסְל"ת אִינוֹ נֶאֱמָן בְּהַכָּשֵׁר מְקוּהָ.

וַיִּשְׁבַּתִּי שֵׁם דַּעַת הַרְשָׁב"א ז"ל דְּלֵאוֹ אֲנָכְרִי קָא סְמִיךְ. אֵלָּא אֵהָא דְאִין דְּרַכָּם לְמִלְאָת בְּכַתְּפָה וכו'.

דְּכִינּוֹן שְׁיַדְעֵנוּ בְּבִירוֹר כּוּ, הָרִי הַוָּבֵרֵר לָנוּ שְׁנֵתְמַלְאוּ הַבִּיבְרִין בְּכַשְׁרוֹת. וְתוֹ לֹא צְרִיכְנָא לְעַדוּת נְכָרִי וְהָא נְמִי דְכְּנֹתָהּ כִּינּוֹן שְׁיַדְעֵנוּ בְּבִירוֹר שְׁזָה דְרַכָּם לְהַדִּיחַ הַחֲבִיּוֹת.

הָרִי הַוָּבֵרֵר לָנוּ שְׁהוֹדְחוּ פְּרָאוּי פְּדִין הַגְּעֵלָה וְאִין לָנוּ עֶסֶק בְּעַדוּת גַּמְל"ת. וְעוֹד שְׁכָּבֵל דִּינֵי אִיסוּר וְהֵיטֵר סְמִיכֵינוּ בְּכָל מִיזְדִי דְאוֹרִחְזִיָּהוּ בְּהַכִּי.

בֵּין לְאִיסוּר בֵּין לְהֵיטֵר. כְּדֵאִיתָא בַּפ' א"מ דָּף ל"ד ע"ב בְּעֵנָן מוֹרִסִּים אֲנָמֵן מוֹתֵר.

עֵינֵן פִּירֵש"י. וְכַמ"ש מָרָן בַּש"ע ס' קי"ד ס"א הַמְּוֹרִיִּס בְּמִקּוֹם שְׁדַרְכָּן לְתַת לְתוֹכוֹ יֵין אִיסוּר וּבְמִקּוֹם שְׁאִין דְרַכָּם לְתַת לְתוֹכוֹ יֵין מוֹתֵר לְקַנּוּתוֹ מֵהֶם וְכֵן לְהַפְּקִידוֹ אֲצֵלָם.

וְלִשְׁלַחוֹ עַל יָדָם ע"כ. וְעֵי"ש עוֹד דְּבָרִים פִּינְצָא בְּזָה: עוֹד זֹאת לוֹ שְׁאֵל בְּעֵנָן הַטִּירֵטָא"ר שְׁנֹתְנִין בֵּינָן פֶּשֶׁר וְהוּא נַעֲשֶׂה מִשְׁמָרֵי י"ג שְׁנֵי דְבָרִים בְּדוֹפְנֵי הַכּוֹב"א.

וְהַשְׁבַּתִּי לוֹ כִּי רַבִּים מְגֻדְּלֵי הַפּוֹס' הַתִּירוּהוּ. וְכַמ"ש רַבִּינוּ הַטוֹר ז"ל ס' קכ"ב בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א תַּמְצִית הַיֵּין הַנְּקָרֵשׁ עַל דוֹפְנֵי הַחֲבִיּוֹת וְהַקְּנָנִים.

נִהְיָ בְּהוֹן הֵיטֵר שְׁפִינּוֹן שְׁנֵתְיַבֵּשׁ כ"כ כְּבָר כְּלָה כָּל לַחְלוּחִית יֵין שְׁבוֹ וְכַעֲפָר בְּעֵלְמָא הוּא. וְפִסְקוֹ מָרָן בַּש"ע שֵׁם סְעִיף ט"ז.

וְכ"כ הַתְּשַׁב"ץ ח"ג ס' רצ"א שְׁלֵמֵד מְדִין חֲרַצְנִים וְזָגִים כְּשֵׁהֶם יְבִישִׁים כְּלָה לַחְלוּחִית יֵין שְׁבָהֶם לֹא נִשְׂאָר בְּהֶם אִיסוּר: יֵצָא לָנוּ הֵיטֵר הַגְּרַתְקוֹ"ן הַנֶּקֶל אֶל טֵרֵט"ר, שְׁהוּא שְׁמָרֵי יֵין נֶסֶף לְהַדִּינָא. כְּמוֹ שְׁפִשְׁט הַמְּנַהֵג.

וְלוֹלָא שְׁפִשְׁט הָיָה רָאוּי לְפַקְפֵּק בְּהֵיטֵרוֹ. שְׁפִינּוֹן שְׁהֵיָה תַּחֲזִילְתוֹ יֵין וְנִתְעַבָּה וְנַעֲשֶׂה שְׁמָרִים.

לֹא פָקַע אִיסוּרִיָּה מִנִּיהָ. אֲבָל אִין פֶּח בְּיַדְנֵינוּ לְאַסּוֹר מֵה שְׁפִשְׁט הַמְּנַהֵג בְּזָה לְהַתִּירוֹ.

וְכ"כ הַרְשָׁב"א ז"ל עֵי"ש. וְכ"כ הַזֵּל"א יו"ד שֵׁם עַל מ"ש הַש"ע יֵין הַנְּקָרֵשׁ וְכו' מְזָה נִתְפָּשֵׁט הֵיטֵר הַסֵּם קִרִּימ'וֹ דִּיטְאַרְטָאָרְן דַּב"ש ס' ס"א.

וְכ"כ עֵיקָרֵי הַד"ט, וְהַגְּלִיּוֹן מְהַרְשֵׁ"א בְּשֵׁמוֹ. זֶה מֵה שְׁנַלְע"ד לְכַתּוּב לְפָנֵי כַּת"ר בְּעֵנֵינֵינוּ אֵלוֹ וְעֵלְיָה דְמַר מְצוּהָ רְמִיָּא לְהַשִּׁיבֵנִי דְבָר.

ואם שגיתי אתי תלין משוגתי וכת"ר וכסאו נקי נאם החותם ברגשי הכבוד בעתרת החיים והשלום הצעיר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן מ ראיתי ונתון אל לבי את כל הנעשה בענין דריכת הגיתות של יין פשר אצל בני עמנו ישצ"ו.

ואנכי הרואה דרך הפבושה לרבים בכחא דהתירא. אחת שהיא שמים.

מה שמביאים ענבים בעת הפציר בקרון ומכונד המשא נדחקים ונכבשים הענבים זה עם זה והיין זב מהם בקרקעות הקרון פנוס שם ואינו יוצא לחוץ לפי שמציעים לע הקרון בקרקעיתו גם דפנותיו יריעה קשה המעפב על יד המשקה לבלתי היות זב.

וכשמריקים הענבים מן הקרון אל הבור שלפני הגת הם מריקים ע"י נכרים. והיין המזלף מן הענבים נשפך בשופע אל אל הבור שלפני הגת מפתם.

עוד בה שנית פשמריקים הענבים מן הקרון עומד הנכרי בתוך הקרון לדחוף הענבים במזלג אשר בידו. והוא עומד על רגליו על הענבים ממש והיין זב מבין רגליו וכן נמי פשמריקים הענבים אל הבור שלפני הגת.

עומדים נכרים וישראלים בתוך הבור הנז' לעשות מלאכתם וזה מעשה המלאכה דהיינו שהבור הזה אין דורכין בו הענבים. רק בו מריקים הענבים הבאים בקרון והוא עשוי מדרון ובצדו התחתון יש בו פתח קטן מכונן לשפוף הענבים אל פי המכונה שבה נדרכין הענבים, ומשם דוחפין הענבים אל המכונה וישראל עומד בצד הפתח קטן המכונן אל המכונה ודוחף הענבים אל המכונה.

והנכרי עומד רחוק ממנו לקרב הענבים במזלג אשר בידו לפני הישראל והישראל דוחפם אל המכונה. והנה פשהנכרי עומד בתוך הבור תמיד יוצא מבין רגליו יין שזב מהענבים מה שנשפך מתוך הקרון בשופע ומה שיוצא עוד ע"י דחיפת הענבים.

ועפ"י זה עמדתי משתומם על המראה ויצאתי לתור ולחפש אחר מקור דין זה בדברי רבותינו ז"ל. אם אין בו חשש איסור מגע נכרי בענין זה.

הנח להם לישראל עפ"י מנהגם. ואם יש בו חשש איסור חובה רמזיא עלי להרים מכשול מתוך בני עמנו.

ואל שדי' הינה בעזרתנו ובתורתו יאיר עינינו. אכ"ר: תשובה.

בס"ד איתא בפ' רבי ישמעאל דף נ"ט ע"א בעו מנייה מרב הונא עכו"ם מהו שיליף ענבים לגת א"ל אסור. משום לך לך אמרינו לניירא סחור סחור לכרמא לא תקרב.

איתביה רב ימר לרב פהנא עכו"ם שהביא ענבים לגת בסלים ובדרדורין. אעפ"י שהיין מזלף עליהן מותר.

א"ל הביא קאמרת. אנא לכתחלה קאמינא עכ"ל.

וכתבו התוס' ד"ה מהו שיליף ענבים לגת, פי' רשב"ם וז"ל פשפוצרים הענבים ונותנים אותם בסלים להוליכן לגת, מתמעכין ונכבשים הענבים זע"ז והיין מזלף ומטילין אותו לגת מהו שיליכם גוי לגת.

מי חשוב שהוא שמזלף לעשות יי"ב במגעו או לא וכו'. והקשו עפי' רשב"ם זה.

חָדָא דְלֵא הִ"ל לְשֵׁאוֹל בְּהוֹלְכָה. אֵלֵא מְהוּ שְׂיֵאֶסֶר עֲכוּ"ם יַיִן הַזּוֹלָף בְּמַגָּע.

וְעוֹד דְּפִשְׁטָא דִּינָן הַמְזוֹלָף מִן הָעֲנָבִים אֵינוֹ נִחְשָׁב לְהִיּוֹת ווּי"נ אֵלֵא כְּמִים בְּעֵלְמָא הוּא.
וְאִף לְפִי מִשְׁנֵה אַחְרוּנְהוּ לְוִקְחִין גַּת בְּעוֹטָה כָּל זְמַן שְׁלֵא הִתְחִיל לִיְמֵשָׁף וְכוּ' לְכָה נִרְאֵה
לְר"י לְפָרֵשׁ דְּמִיָּרִי שְׁהִתְחִיל לִיְמֵשָׁף.

דְּאִי לֹא הִתְחִיל לִיְמֵשָׁף פִּשְׁטָא דְּמִנְתָּר וְהוֹלְכָה בְּלֹא זְרִיקָה נְמִי פִּשְׁטָא שְׁמִנְתָּר. אֵלֵא
מִיָּרִי בְּזִרְקָה לְגַת, וְדָמִיא קֶצֶת לְמַזְגוּ עֲכוּ"ם.

דְּאִמְרִינוּ לְעֵיל שְׁמָא יַגַּע וּלְכָה יֵשׁ לְאַסְוֹר לְכַתְחֵלָה שְׂיִוְלִיף עֲנָבִים עֲכוּ"ם לְגַת. פִּינוּ
שְׁהִתְחִיל לִיְמֵשָׁף אֲפִילוּ בְּזִרְקָה וְכוּ' עִי"ש: וְהָר"ן וְ"ל שֶׁם פְּתַב פִּירוּשׁ הָרֵאָב"ד וְ"ל
דְּטַעֲמָא דְּמִלְתָּא מְפַנֵּי שְׁבִאוֹתָן דְּרְדוּרִין דְּהִיָּנוּ גִיגִיּוֹת קַטְנוֹת שְׁמוּלִיף בְּהֵן יֵשׁ בְּהֵן יַיִן
שְׁזָב מִן הָעֲנָבִים.

וְכִשְׁהָעֲכוּ"ם שׁוֹפֵף מִן הָעֲנָבִים נִשְׁפָּף ג"כ מִן הַיַּיִן עַל יָדוֹ. וְאֵעֲפ"י שְׂאִינוּ יַיִן גְּמוּר מְפַנֵּי
שְׁעִדִין לֹא נִמְשָׁף בְּגַת.

אֲסִרִּינוּ לְכַתְחֵלָה מִשׁוּם לָף לָף אֲמְרִינוּ וְכוּ' אֵטוּ שְׁפִיכַת יַיִן גְּמוּר אֲבָל דִּיעֲבַד שְׂרִי וּלְפִי
פִּירוּשׁ זֶה דְּסִלִּין דְּאִמְר בְּמַזְנוּפִין דְּוּמִיא דְּרְדוּרִין שְׂאִין מִתְעַכֵּב בְּהֵן. שְׂאִילוּ בְּסִלִּין
מְנוּקְבִין אֵין לְחוּשׁ לְדָבָר.

שְׁהָרִי אֵין הַיַּיִן מִתְעַכֵּב בְּהֵן. וְהִבִּיא פִּירוּשׁ ר"י שְׁבַתוֹס' בְּשֵׁם אַחֲרִים פִּירוּשׁ וְכוּ'.

וְכַתֵּב שְׁכֹן מִשְׁמַע בְּתוֹסְפָתָא וְכוּ' וְלִזְה מִטִּין דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א וְכוּ'. וְסִיָּים לְפִי שִׁטָּה זֹ
בְּגִיּוֹת שְׁלָנוּ שְׁלַעוֹלָם אֵין הַיַּיִן צָר בְּהֵן עַל גְּבֵי עֲנָבִים.

אֵין לְחוּשׁ לְעֲכוּ"ם שְׁמוּלִיף עֲנָבִים לְגַת. אֲבָל לְשִׁיטַת הָרֵאָב"ד וְ"ל צָרִיף לִיְזַהַר בְּדָבָר
עַכ"ל וְהָר"שׁ וְהַמְרָדְכִי וְ"ל פְּתָבוּ כְּסָבְרַת ר"י שְׁבַתוֹס כו' וְבַהֲג"א שֶׁם פְּתַב כְּפִי
רְשָׁב"ם.

וְהַרְשָׁב"א פְּתַב כְּסָבְרַת הָרֵאָב"ד כ"כ בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים עַל הָרִי"ף. בְּאִנְפוֹן שְׁנַמְשָׁכָה
מִחְלוּקַת זֹ בֵּין גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים וְכָל אֶחָד אֲזוּל לְשִׁיטָתוֹ בְּפִירוּשׁ סוּגִיא זֹ.

וְלַעֲנִין הַלְכָה כְּמֵאן נְקֻטִינוּ. הִנֵּה רַבִּינוּ הַטּוֹר הִבִּיא סְבָרַת ר"י שְׁהִיא דַעַת אַחֲרִים שְׁפַתֵּב
הָר"ן.

בְּסֵתָם בְּרִישָׁא. וְסָבְרַת הָרֵאָב"ד כְּתָבָה מִשְׁם הַרְשָׁב"א בְּשֵׁם יֵשׁ מִי שְׁהוֹרָה וְכוּ'.

וְכַתֵּב מְר"ן ב"י שְׁהַרְשָׁב"א בַת"ה הָאָרוֹן הִבִּיא שְׁתֵּי הַסְּבָרוֹת הַלְלוּ. וְסָבְרַת אַחֲרִים
שְׁפַתֵּב הָר"ן כְּתָבָה בְּשֵׁם הַרְמָב"ן וְנִרְאֵה שֶׁהוּא סוֹבֵר כֵּן וּלְפִיכָה בַת"ה הַקָּצֵר פְּתַב פְּלִשׁוֹן
שְׁפַתֵּב רַבִּינוּ הַטּוֹר כִּי מִשְׁם הָעֵתִיקוּ וְכוּ'.

וְלִהְיוֹת דְּלֵא מִיְכַרְעָא מִקְלָתָא כְּמֵאן. לְהִכִּי פָּסַק בַּש"ע ס' קכ"ה ס"ו כְּשִׁתֵּי הַסְּבָרוֹת לִיְזַהַר
לְכַתְחֵלָה.

וְזִיכָה שְׁטָרָא לְבִי תָרִי שְׁפַתֵּב וְ"ל עֲכוּ"ם שְׁהִבִּיא עֲנָבִים בְּסִלִּים וּבְדְרְדוּרִין וְזִרְקוֹן לְגַת
שְׂיֵשׁ בַּה יַיִן דְּרוּף מִנְתָּר בְּדִיעֲבַד. וְזֶה כְּדַעַת ר"י וְכוּ' וְסִיָּים עוֹד כְּדַעַת הָרֵאָב"ד שְׂאֵעֲפ"י
שְׂיֵשׁ בְּדְרְדוּרִין יַיִן שְׁזָב מִהָעֲנָבִים שְׁבָהֵן.

שהוא מותר בדיעבד. דמשמע שיש לזוהר לכתחלה כשתי הסברות הללו: דהשתא אתאן לדאתו עלה בנדון שלפנינו שמביאין הענבים בקרון ונכבשים זע"ז והיין זב ומתאסף בשולי הקרון ואינו יוצא לחוץ לפי שהקרון יוצע בכבד עב בקרקעיתו המעכב שלא לצאת היו דומיא דסליו המזופפין שכתב הראב"ד.

ושופכין אותו הנכרים אל הבור אשר לפני המכונה שהענבים נדרכין בה. דלפי שיטת ר"י שבתוס' ליפא למיחש למידי.

שהבור ששופכין לתוכו אין בו יין שנמשך. אף לשיטת הראב"ד דגור אטו שפיכת יין גמור הוא הדין והוא הטעם נמי בזה דלכתחילה לא ישפוך הנכרים שאעפ"י שהיין הנשפך מן הקרון מעורב עם הסרצנים והזגים ועוד בה שעדין לא נדרכו הענבים והיין הזב מהם נחשב כמוהל בעלמא ולא מיקרי יין גמור.

מ"מ גזרינן לכתחילה אטו שפיכת יין גמור: ונראה דלפי מ"ש הר"ן שם וז"ל ולפי שיטה זו הורה הרב ז"ל (הראב"ד) שאם סייע ישראל את העכו"ם בשפיכת הדרדורין מותר. באפילו לכתחילה.

דכינן דביין גמור הנשפך ע"י ישראל ועכו"ם שרינן בדיעבד בכ' השוכר דף ע"ב. אעג"ב דלכתחילה אסרינן התם משום דילמא משתלי ישראל ושדי עילוויה דעכו"ם.

והו"ל פח עכו"ם גרידא הכא לא גזרינן. דהו"ל גזירה לגזירה דאפילו כי שדי עכו"ם לחודיה לא מיתסר אלא משום גזירה דיין גמור עכ"ל.

דהכא נמי כשיפתחו דלת שבצד הקרון להריק היין המזולף מהענבים יסייע ישראל את העכו"ם בפתיחתו. דהשתא איפא פח ישראל וכח נכרי בהדי הדדי פמדנכר, גם לענין שפיכת הענבים מן הקרון אשר הנכרי עומד על רגליו לדחות הענבים והיין יוצא מבין רגליו נראה שאין חשש בזה, שהרי נתאמת אצלנו עפ"י מה שהקשו התו"ס על פ"י רשב"ם כמש"ל דפשיטא דיין המזולף מן הענבים אינו נחשב להיות יי"ג.

אלא פמים בעלמא הוא. וכן כתב הב"ח שמה שהענבים נסחטים מעצמן אין שם יין עליו כינן שעדיין לא נדרכו הענבים ולא נמשך יינו על שולי הגת ע"י דריכה אין זה יין אלא מזהל ומשקה ע"כ.

דלפי זה די לנו לאסור לכתחילה כפי דעת הראב"ד הנז' ביין צלול ונאסף בשולי הדרדור והקרון מיתה. אף במה שצף מבין רגליו.

אין בו חשש אף לכתחילה וכן מבואר בהרמב"ם ז"ל פי"א מהמ"א הי"ג וז"ל עכו"ם שהיה דורס ענבים בחבית אעפ"י שהיין צף ע"ג ידיו אין חוששין משום יין נסוף ע"כ וכ"כ מורם בהגה סי' קכ"ג סי"ד.

והנלע"ד פתבתי בענין זה וה' יאיר עינינו בתורתו ויראתו ית' הצעיר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן מד בעת ענה פי חובי. ויד אלוה נגעה פי.

שנלקחה מאתי. בתי אחותי יונתי תמתי.

פלילת יופי המעלות. רבתי בדעות.

הבתולה עינשא עם מחיצת נשים צדקניות שהיה מנוחתה. שהיתה כבת שבע עשרה שנה
ונסתפקתי אחר דבריו של מעלת ה"ח ה"ש רבי דוד בן פליפא נר"ו.

אחר דבר בקונדושו אם צריך לעשות לה לימוד לעילוי נשמתה בפקידת השבוע והקדוש
וכו' פנהוג. ויהי כמשיב.

כי זה מנהג פשוט בכל המקומות אשר ראו עיני שאין מתפללים בבית האבל ולא עושים
שום פקידה ככל מי שמת פחות מן עשרים שנה. וטעמם ונימוקם עמם.

שאין ב"ד של מעלה מענישים פחות מן עשרים. כדאיתא בפ' ר"ע דף פ"ט שאמר יצחק
אבינו ע"ה ליום הדין לע"ל דל עשרין דלא עשרין שנה דלא ענשת עליהו וכו' וכיון
שאין עליו דין של מעלה אין צריך לסייעתא דלתתא: ופניתי אני לתור ולחפש בספרי
דרבנן הפוסקים ו"ל ולראות אם יש לסמוך על אגדה זו שאין ב"ד של מעלה מענישין
פחות מן עשרים.

בכל עון ובכל חטאת וראיתי מ"ש הרמב"ם ו"ל בפירושו המשניות בפ' ארבע מיתות
במשנת הבא על הזכור וכו' שביאר שם כמה ענינים מדיני ערית וכתב שם ו"ל אבל
מפי השמועה למדנו שהקב"ה לא יעניש חייב פרת.

אלא אחר עשרים שנה ואין הפרש בזה בין זכרים לנקבות עכ"ל, וכן כתב הרב"י ו"ל
ביו"ד סי' רס"ה על מ"ש רבינו הטור שם אם היו אחרים עומדים בשעת מילה אצל אבי
הבן אומרים כשם שהכנסתו לברית בן תכניסהו לתורה ולחנופה ולמע"ט.

וכ"כ משם הרד"א ו"ל וכתב על זה מה שסדרם על זה הסדר שהזכיר מע"ט אחר החנופה
אעפ"י שהוא חייב במצות משהוא בן י"ג. מ"מ אינו בן עונשים עד עשרים.

ויקבר הנה בן י"ח לחנופה ע"כ. וכן בתו"ס שלהי מ"ק דף מ"ח ד"ה מת בחמשים וכו'
שהביאו הירוש"ש דפ"ב דביכורים דקאמר בהדייא דל עשרים דלא איענש עליהם וכו'
עיי"ש.

הרי הורו המורי"ם דכל בית ישראל נשען עליהם להוראה פאגדה זו דפ' ר"ע שאין
מענישין בב"ד ש"מ פחות מן עשרים אף לענין פרת. ועיין בהרא"ם ו"ל פ' חיי שרה
שכתב בת מאה פבת עשרים וכו' שהרי אינה בת עונשין שאין ב"ד ש"מ מענישין אלא
מ"כ שנה ולמעלה והביא ראיה ממאי דאיתא במדרש במדב"ר אמ"ר ברכיה כמה קשה
המתלוקת שב"ד ש"מ אין עונשין אלא מן כ' שנה ולמעלה, וב"ד של מטה מן י"ג
ולמעלה וכו' והא דכתב רש"י ו"ל גבי וערל זכר אשר לא ימול ונקרטה משנהגוע לכלל
עונשין דהיינו מן י"ג שנה ויום אחד ולמעלה וכתב הרמב"ם ו"ל בפ"א מ"ה ביאה כל
אשה אסורה מן העריות אם היתה מבת ג' שנים ויום א' ולמעלה.

גדול הבא עליה חייב מיתה או פרת או מלקות. וסתם גדול הוא משגיגע לכלל עונשין
כדכתב בפ"ב מ"ה אישות.

י"ל שחייב פרת דקאמר היינו לחייבו בב"ד של מטה מלקות. דכל חייבי פריות לוקין
ונפטרין מידי פריתתן.

אם הִיָּה בְּעֵדִים וְהִתְרַאָּה וְהָיָה מְחַיֵּיבֵי פְּרִיתוֹת ע"כ ועיי"ש: וְחִזּוֹן הַרְבִּיתִּי לְהֵרֵב ח"צ ז"ל בְּתוֹשֻׁבָּה ס' מ"ט שֶׁהֲרֵפָה לְהִשְׁיב עַל דְּבָרֵי הָרָא"ם ז"ל מ"מ שֶׁהֲרֵמַב"ם ז"ל רִישׁ הַלְכוֹת מִלָּה וְכָל יוֹם וְיוֹם שִׁיעָבוֹר עָלָיו מִשְׁיִגְדֵּל הָרִי הוּא מְבַטֵּל מ"ע אָבֵל אֵינוֹ חַיִּיב פֶּרֶת עַד שְׂיָמוּת וְהוּא עָרַל בְּמִזִּיד וְכֵן הָרָאב"ד שֶׁהִשְׁיֵג עָלָיו וְכַתֵּב דְּכָל יוֹם עוֹמֵד בְּאִסּוּר פֶּרֶת, תְּרַנְיָהוּ ס"ל דְּמִשְׁהַגְדִּיל הָרִי הוּא בֵּן וְהַסְמָךְ שֶׁסִּמְכוּ עָלָיו מִפְּרָק ר"ע דֵּל עֲשָׂרִין שָׁנִין דְּלֹא עֲנִשְׁתָּ עֲלֵיָּהוּ דְּבָרֵי אַגְדָּה הֵם.

וְאֵין מְשִׁיבִין מִן הָאֲגָדָה עֵי"ש עוֹד. וְאִף שְׂאִינִי פְּדָאֵי לְהִשְׁיב עַל דְּבָרֵי קְדוּשׁוֹ מ"מ הָאָמַת גִּיתָן לִיאָמַר דְּאִישְׁתַּמְטָתִיָּה לְהֵרֵב ז"ל דְּבָרֵי הֲרֵמַב"ם ז"ל בְּפִיָּה"מ שֶׁפְּתַבְתִּי לְעֵיל.

בְּכָלֵלָא רְבָא שֶׁהִנִּיחַ לָנוּ שֶׁהִקְב"ה לֹא יַעֲנִישׁ הַחַיִּיב פֶּרֶת אֲלָא אַחַר עֲשָׂרִים שָׁנָה וְכו'. וְאִם כֵּן פְּנוּת הֲרֵמַב"ם שֶׁפְּתַב בֵּה' מִלָּה מִשְׁיִגְדֵּל וְכו' קָאֵי בְּגַדְלוֹת שֶׁמְעַשְׂרִים שָׁנָה וְלִמְעֵלָה וְכֵן הִקְשָׁה הָרַב מֵהַר"ץ חַיִּוֹת ז"ל בְּחִידוּשָׁיו לְמַס' שְׁבַת שָׁם אֵהָא דְּכַתֵּב הַח"צ ז"ל שֶׁהֵם דְּבָרֵי אַגְדָּה וְאֵין לְמִדִּין הִמְיָנָה הָרִי הֲרֵמַב"ם בְּפִיָּה"מ הִנּוּ תַקְעָה לִיְתֵד גְּאָמֵן בְּהוֹרָאָה ע"כ: אֲלָא שֶׁמ"מ חִזַּר הָרַב ח"צ ז"ל בְּסוּף דְּבָרָיו וְכַתֵּב שֶׁאֲפָשֶׁר לְפָרֵשׁ הָאֲגָדָה דָּף ר"ע שְׂאֵין הַפְּנוּתָה לֹא מְעַנְשֵׁת עֲלֵיָּהוּ כִּלְלֵי אֲלָא לֹא מְעַנְשֵׁת אֲשַׁכְּחֵן דְּלֹא מְעַנְשֵׁת עֲלֵיָּהוּ בְּב"ד ש"מ פְּדָאֲשַׁכְּחֵן בְּדוֹר הַמְדָּבָר וְכִינּוּן שְׁכֹן אִף יִצְחָק בִּיקָשׁ בְּתַפְלָתוֹ לַעֲת"ל שִׁיעֲשֶׂה כֵּן.

וְאִף אַת"ל דְּתַלְמוּד מְדוֹר הַמְדָּבָר לְגַמְרֵי. הִיָּינוּ לַעֲנִין עוֹנֵשׁ הַעוּה"ז אָבֵל לַעוּה"ב יֵשׁ עָלָיו עוֹנֵשׁ פֶּרֶת כְּמוֹ זָקֵן בֵּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה שֶׁאֲכַל אֶת הַחֵלֶב שְׂאֵי אֲפָשֶׁר לְקַיֵּים בּוֹ פֶּרֶת אֲלָא לַעוּה"ב בְּעוֹנֵשׁ גִּיְהֵנָם.

אוֹ עַכ"פ אִם יִתְחַיֵּיב פֶּרֶת מִכֵּן י"ג מְמַתִּין לוֹ הַקְּב"ה עַד אַחַר עֲשָׂרִים אִם יָשׁוּב וְאִם לֹא יָשׁוּב אִזְ יִכְרִיתָנוּ עַל הָעוֹן אֲשֶׁר חָטָא בּוֹ בְּהִיוֹתָיו פְּחוֹת מִכֵּן כ' ע"כ: וְהָרַב נוֹב"י בְּמַה"ת בִּי"ד ס' קס"ד כְּתִיב עַל זֶה כְּדָרָךְ הַשְּׁנִית שֶׁפְּתַב הַח"צ ז"ל וְז"ל וְלִדְעָתִי הַפְּנוּתָה שֶׁבַע עוּה"ז אֵין הַקְּב"ה עוֹנֵשׁוֹ בְּחַיָּיו קוֹדֵם עֲשָׂרִים שָׁנָה אָבֵל אַחַר מִיתָה כֹּל מְעַשֶׂה אָדָם כֹּל יְמֵי חַיָּיו מִשְׁהַגִּיעַ לְכָלֵל דַּעַת.

בְּשֶׁכֶּר יוֹדֵעַ שֶׁהִיא עֲבִירָה. צָרִיךְ לְסַבּוֹל כְּפִי מְעַשְׂוֹ.

וְהִיא דְּפָרָק ר"ע שִׁיִּצְחָק קָאָמַר דֵּל עֲשָׂרִים וְכו' לֹא קוֹשְׁיָא. כִּי לֹא עִם הַמַּתִּים יִתְנוּפַח אִזְ הַקְּב"ה רַק עִם הַחַיִּים יִתְנוּפַח.

וְכֵן מוֹכַח מִתְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל א"א יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמָךְ. וּפִירַשׁ"י שִׁיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמָךְ בְּעוֹלָם קְשִׁתְּמַעֲשֶׂה דִּין בְּעוֹבְרִים עַל דְּבָרֵי עַכ"ל רש"י.

וְאִטּוּ כְּשֶׁנִּעְשֶׂה דִּין בְּמַתִּים לְאַחַר מִיתָה מִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ בְּעוֹלָם הֲלֵא אֵין דְּבָר זֶה גְלוּי בַּעוּה"ז. וְכִינּוּן שֶׁעִם הַחַיִּים יִתְנוּפַח שְׁפִיר קָאָמַר יִצְחָק דֵּל עֲשָׂרִים דְּלֹא עֲנִשְׁתָּ עֲלֵיָּהוּ ע"כ וְכִשְׂאֵנִי לְעַצְמִי הַדְּיוּט כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתִּי תְּמִינֵי עַל דְּבָרֵי ק"ו, דְּקָאָמַר מַר כִּי לֹא עִם הַמַּתִּים יִתְנוּפַח רַק עִם הַחַיִּים.

וְהֵלֵא אֵימַת קָאָמַר יִצְחָק אֲבִינוּ ע"ה טַעֲנָה זֹו הֲלֵא הוּא בְּיוֹם הַדִּין. וְאֵימַת הָוִי הֲלֵא לְיוֹם הַתְּחִיָּה וְנִמְצָא שֶׁהַקְּב"ה מִתְנוּפַח עִם כֹּל הָעוֹמְדִים לְיוֹם הַדִּין הַחַיִּים וְהַמַּתִּים כִּי גַם עִם

המתים יתנופח אם יזכו לחיי העוה"ב כמ"ש הרמב"ן בשער הגמול עיי"ש, ועל פולם טוען יצחק דל עשרין דלא ענשת עליהו ודוסק לומר שיהיה דין החיים חלוק מדין המתים.

ואי משום קדוש השם. אין לה מקום בעולם שיתקדש שמו יתברך גדול מאותה שעה שיהיה קבוצ קהל רב.

באופן דשומיה דמר לא ידענא ואין מקום לדברי קדשו אלא אם יפרש שלעת"ל שייאמר יצחק פן אינו ביום הדין הגדול וזה לא אפשרון: גם הגאון חת"ס ביו"ד סי' קנ"ה תפס לו דרך קרוב לדרך הראשונה שכתב הח"צ ז"ל וז"ל ולפענ"ד פי לאנאמרו שיעורים הללו במקדשות שבני כ' נעשו בני עונשים למעלה אלא בעונשים על חטאים המתחדשים לשעה כגון עונשי דור המדבר וכו'.

אבל עונשי התורה אין שום חלוקה פי שיעורים הלכה למ"מ בין למלקות בין לקרבן. וכן י"ג שהביא שתי שערות שנה לכל עונשים שבתורה ואין צורך לפנים עכ"ל.

וכ"כ הרב עין זוכר מ"ע הבי"ת אות ל"ד משם הרב החסיד תו"ס דרבנן אות ע"ו שכ' משם הרב חיות יאיר, דהא דאין מענישין בשמים פחות מכן כ' שנה היינו דוקא בדבר שאינו מפורש בתורה אזתרה כלל.

ואתי מסבא דאסיר בזה אמרו אין ב"ד ש"מ מענישין עד כ' אבל מידי דמפורש בתורה קלות ונחמדות וכו' ב"ד ש"מ וב"ד של מטה שוין ומענישין מכן י"ג דאלת"ה היכי חייה בתורה חטאת למי שאינו בן כ' וכו' ע"כ והוא קרוב למ"ש החת"ס הנז'.

והרב עין זוכר ז"ל כתב על זה שאין דבריו מחנורין דנדאי מ"ש אין ב"ד של מעלה מענישין עד בן כ' הוא כולל לכל העונשים. ואשתמטתיה ירו"ש פ"ב דביפורים מי שנותניו ע' שנה צא מהם כ' שאין ב"ד ש"מ עונשין וכורתין נמצאת אומר המת בחמשים מת בהפרת נהרי בהדיא דאין עונשין וכורתין עד בן כ' והכי נמי מסתבא.

וכן מוכח מדברי הראשונים והמפרשים. ומה שהכריח דבן י"ג איך חייב חטאת.

זו קושית מהר"ל מפראג ז"ל ופריק לה מוהר"ר חכם צב"י ז"ל סי' מ"ט וכו' ע"כ. הרי לפנינו ראיה ברורה מהירו"ש הנז' שאין שום חלוקה בדבר דלעולם ב"ד של מעלה אין מענישין פחות מכן כ' בין שיהיה חטא מחודש או דאתי מסבא או מפורש בהדיא בתורה באזהרה ונכרת ונמצאת אתה אומר דילפינן לה מדור המדבר לגמרי כפירוש רש"י בפ' ר"ע שם: וזולת מ"ש הרב עין זוכר בשם הרב חיות יאיר ז"ל עוד זאת לו בהשמות דף קל"ו עמוד ג' בתשובת הרב דוד אופנהיים ז"ל שכתב משם הרב מוהר"ר גרשון ז"ל בענין שני מתים שקברום ושכחו בכל אחד להלביש מלבוש א' מתכריכין של מת, והא' היה קטן בן שנים ושלוש שנים והמת הב' היה גדול יותר מכן כ' שנה.

וצונו לפתוח קבר הקטן ולהלבישו ממה שחסר אבל לא לפתוח קבר הגדול רק לבקש מחילה על קברו ואמר מילתא בטעמא דאיסור פתיחת הקבר הוא משום חרדת הדין כמ"ש בב"י סי' שס"ד.

והנה בגדול יש עליו. אימת הדין ויחרד.

משא"כ בקטן פחות מכן כ' שאינו בר עונשין. ומור"א לא יעלה על ראשו מאימת הדין. והקשה עליו מג"מ ערוכה דב"ב דף קנ"ה ע"א איתמר מאימתי קטן מוכר בנכסי אביו רבא אר"נ בן י"ח שנה. ור"ח בר חיננא אר"נ בן כ' עשרים שנה.

מתיב ר"ז מעשה בבני ברק באחד שמכר בנכסי אביו ומת. ובאו בני משפחתו. וערערו לאמר קטן היה בשעת מיתה' ובאו ושאלו את ר"ע מהו לבדוקו. אמ"ל אי אתם רשאים לנולו.

ועוד סימנים עשויים להשתנות לאחר מיתה בשלמא למ"ד בן י"ח שנה היינו דקאיתו וא"ל וא"ל מהו לבדוקי. אא"א מכן עשרים פי בדקי ליה מאי הנה.

וקא תנו בן עשרים שלא הביא ב' שערות יביא ראיה שהוא בן כ' וכו' עכ"ל ויש להקשות אמאי לא מקשי הש"ס הכי בשלמא למ"ד מכן י"ח היינו דקאמר ר"ע אין אתם רשאים לנולו ולא קאמר הש"ס שאסור משום חרדת הדין.

שקרי אינו בר עונשים למעלה שהוא פחות מכן כ'. משא"כ אי הוי בר עשרים א"כ למה אמר ר"ע שאסור לפתוח הקבר ולבדוקו משום שאין רשאים לנולו.

תיפוק ליה שאסור משום חרדת המת מאימת הדין. אלא ע"כ שאין לחלק מפחות מכן כ' ליותר מכן כ' ושניהם במחטא חדא מחתינהו עכ"ל: ולי אני ההדיוט אחר נשיקת עפרות זהב לו אין שום הכרח מזה.

משום דרבי עקיבא רבוטא טפי נקט דחרדת הדין אין מרגיש בה אלא המת בלבד ולא החיים משא"כ הגיוול הוא ביזיון גם לחיים. ולהכי נקט אין רשאים.

ולא שאסור משום חרדת הדין. וכדאיתא בפרק נגמר הדין דף מ"ו.

איבעיא להו קבורה משום ביזיונא הוא או משום פפרה הוא. למאי נפקא מינה דקאמר לא בעינא דליקברוה ליהוא גברא.

אי אמרת משום ביזיונא. לאו כל כמיניה.

ואי אמרת משום פפרה הוא הא אמר לא בעינא פפרה מאי וכו' ופירש"י משום ביזיונא הוא שלא יתבזה לעין כל שיראוהו מת ונרקב ונבקע. לאו כל כמיניה.

דביזיון הוא לקרוביו ע"כ והיא בעינא דלא איפשטא וכתב הרמב"ן ז"ל בתה"א דף ל"ח ע"א הלכה קוברין אותו דספק איסורא הוא אפילו בעו יורשין נמי דלא ליקברוה מוציאין מהם בעל פרחו וכו' דביזיונא דכולהו חיי קאמרינן.

ולא משום בני משפחה בלחוד ע"כ. וכ"כ רבינו הטור סי' שמ"ח עיי"ש.

הרי מוכח בהדינא שהגיוול הוא ביזיון למתים ולחיים. אבל באמת בחרדת הדין יש חילוק בין פחות מכן כ' ליותר מכן כ' וכמ"ש משם מוהר"ג ז"ל.

וכ"כ הנובי"ת סי' קס"ד ביו"ד שהגיוול נוגע גם לחיים שרואין סוף האדם להתנוול כזה וכו' עיי"ש. ואתי שפיר דברי עקיבא דאמר להו אין רשאים לנולו רבוטא נקט: נמצאנו למדין מתורתן של ראשונים תלמודא דידן ותלמוד ירושלמי ומדרש רבה והרמב"ם

והרא"ם והרב"י ז"ל דפחות מִבְּנֵי כ' אין עליו דין של מעלה ואם מת בו בפרק אין מענישין אותו על מעשים אשר לא יעשו.

וא"כ אינו צריך לא אמירת קדיש כל י"ב חודש וכ"ש שאין צריך לימוד לעילוי נשמתו למתק הדין מעליו דבלא"ה אין עליו דין. ונרחא בכדי לא מטריחין.

לאקהויי אקהתא קהל עם. דמהאי טעמא איתא בפוסקים ז"ל שלא נהגו לומר קדיש בשבתות וימים טובים על המתים כיון שאין עליהם דין של גיהנם בו ביום.

ואף שרבינו האר"י ז"ל בשער הפונות שער וי"ו ענין פונות הקדיש. דחה דבריהם וכתב לומר קדיש גם בשבת ויו"ט.

היינו משום דביאר הטעם וז"ל מוהרח"ו ז"ל שם. שמעתי ממוז"ל שטוב לומר הקדיש על מיתת או"א כל השנה כולה אפילו בשבתות וי"ט לפי שאין הטעם כפי מה שחושבים המון מעם.

שמועיל הקדיש להציל נפש המת מדינה ש"ג לבד. כי הנה עוד יש בו תועלת אחר. והוא להכניסו לג"ע ולהעלותו ממדרגה למדרגה. וכפי זה גם בשבתות וי"ט יש לאמרו עכ"ל.

הרי שו"ר לפניה שאילו היה טעם הקדיש רק להציל מדש"ג לחוד לא היה ראוי לאמרו בשבת וי"ט כיון שאין בהם שליטת דין ש"ג. ומינה נלמוד למי שמת פחות מִבְּנֵי כ' שאין עליו דין של מעלה שאינו צריך לא לקדיש ולא ללימוד בפקידת השבוע והחודש וכו': והגם שרבינו אשכנזי החכם צבי.

והנוב"י והחת"ס ז"ל כתבו שאין למידן מאותה אגדה דפ' ר"ע ויצאו לחלק מר כדאית ליה. ומר כדאית ליה.

כמש"ל מ"מ שערי תשובה"ה לא ננעלו בפניהם. פאשר כתבנו בעניויתין ומה גם דאינהו בדידהו ז"ל לא פסיקא להו מילתא דהוי בר עונשין מ"מ.

אלא משום שנדחקו לומר דאיך תסבא שלא יהיה שום עונש על האדם קודם עשירים שנה. ונמצא עולם הפקר וירצח את רעהו כשלא יהיו שם עדים.

וינאף ויעשה כל תועבות השם. כמ"ש הנוב"י ז"ל.

וכ"כ מזה הגאון ח"ץ ז"ל. ואי משום זה הדחק יש תשובה ממ"ש הח"צ ז"ל בדרך הג' שחילק בזה: וכתב וז"ל או דאף שיתחייב פרת פחות מִבְּנֵי כ' הקב"ה ממתין לו עד אחר עשירים ואם אז ישוב לא יכרתו ואם לא ישוב אז יכרתו על העון אשר חטא בו בהיותו פחות מִבְּנֵי כ' ע"כ.

דנמצא כל האדם מור"א יעלה על ראשו מיראת העונש גם בפחות מִבְּנֵי כ' דאי אפשר לומר ונשה. על החטאים אשר עשה קודם עשירים אם לא ישוב.

וילדעתי הקלושה אפשר לומר דזה פוננת החכם ע"ה שמת בחור בילדותו וכו' ואמרו במס' שבת דף ס"ג עד פאן דברי יצה"ר מכאן ואילך דברי יצה"ר ונהפוננה שאומר היצה"ר אל האדם שמת בחור בזמן ילדותו שהוא פחות מִבְּנֵי כ' עשירים.

ואל תדאג מן הפורענות. שְׁהָרִי ויִטְבֶּה לְבָהּ בְּאַחֲרִיתָהּ.

שר"ל אין צריף לומר שאין עליה עונש של כולם קודם עשרים. אלא אפילו אחר העשרים אי אפה נענש עליהם.

מפני שאותה שעה שחטאת אינה בר עונשים. אבל היצה"ט משיב על זה ודע כי על כל אלה יביאה האלקים במשפט וכו' ר"ל על כל אלה שחטאת אף בזמן היותה פחות מכן כ' יביאה האלקים דייקא בב"ד ש"מ במשפט, אם לא תשוב עליהם ודו"ק: ונמצאת אפה אומר שאם מת קודם עשרים אין מענישין אותו בב"ד של מעלה.

רק אם נשאר בחיים והוא עוננו עומד ברשעתו, אז יענש על הכל ויפקד עליו ראשון ראשון. ומעתה אין מכריחניו בשום צד לומר עליו קדיש והשכבה למתק הדין מעליו כי אין עליו דין של כלום.

ונפקא מינה לענין דינא במקום שאומרים קדיש אחד אחד מצו למדחי לזה שאין לו חלק בקדישים עינין בא"ח סי' קל"ב סק"ה אף חוששני ממ"ש הנובי"ת שם וז"ל ועוד גם אם יקבינו להו שגם אחר מיתה אין עונש.

אבל קבלת שְׁכָר על המצות ודאי יש ועבירות שבידו מונעין הטוב ממנו ומנכין משכרו עכ"ל. והיא מילתא עמיקתא יורדת אל סדרי בטן.

ומשום הכי יש לו תועלת גדולה בקדיש לסייעו לעלות אל מדרגתו הראויה לו. ולסלק המונע מעליו וכמ"ש האר"י ז"ל בשער הפונות שפתבנו לעיל שהקדיש יש בו תועלת להכניסו לג"ע ולהעלותו ממדרגה למדרגה: אחר זאת האיר ה' את עיני במה שהיה בזכרוני מה שראיתי בזוה"ק פ' וירא דף קי"ח ע"ב וז"ל באשר הנה שם הא אוקמוה דלאו בר עונשא הוא לגבי בי דינא דלעילא.

דהא בי דינה דלתתא ענשין מתליסר שנין ולעילא ובי דינא דלעילא מעשרין שנין ולהלאה ואע"ב דחייבא הנה לאו בר עונשא איהו והא אוקמוה וכו' א"ר אלעזר אי הכי מאן דאסתלק מעלמא עד לא מטון יומי לעשרין שנין מאן אתר אתענש.

בגין דהא מתליסר שנין ולתתא לאו בר עונשא איהו אלא בתטאוי דאבוי. אבל מתליסר שנין ולעילא מהו.

א"ל קב"ה חס עליה דלקימות זכאי ולא לימות חייב דיתענש בההוא עלמא ואוקמוה. א"ל אי חייבא הוא ולא מטון יומי לעשרין שנין מהו.

כינן דאסתלק מעלמא במאי הוא עונשיה. א"ל בְּדָא אַתְקִיָּים וְיֵשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט דְּכַד עֲוֹנָשָׁא נְחִית לְעֵלְמָא אִיהוּ אֶעְרַע בְּלֹא כְּוֹנָה לְעֵילָא וְתַתָּא בְּהֵוּא מְחַבְּלָא וְיִתְעַנֵּשׁ כַּד לֹא אֲשַׁגְחָהּ עֲלֶיהָ לְעֵילָא וְעֲלֶיהָ כְּתִיב עֲוֹנוֹתָיו יִלְכְּדֵנוּ אֶת הָרָשָׁע אֶת לְאַסְגָּאָה מֵאֵן דְּלֹא מְטוֹן יוֹמוֹי לְאַתְעַנְשָׁא, עֲוֹנוֹתָיו יִלְכְּדֵנוּ אֶת הָרָשָׁע.

ולא בי דינא דלעילא ובחבלי חטאתו יתמה ולא בי דינא דלתתא. בגין כף כתיב כי שמע אלקים את קול הנער באשר הוא שם עכ"ל.

וכן הוא בתיקונים סוף תיקון ארבעים עיי"ש. ונמצאו דברי הזוה"ק מסכימים לדברי אנדה דכ"ר ע"ה הנ"ז וגודר פרוצות הוא פרוצותינו ויש תקנה לאחרינו אמן ע"ה מסעוד הפהן ס"ט סימן מה טבחי מתא המוכרים בשר דאיתרע בהו מילתא ומת להם מת.

ועדיין לא נקבר אם מותר להם למפור חנותם לאחרים בקננו על זמן משך שבעת ימי אבילות פדי להנצל מאיסור מלאכה בימי אבילות: תשובה כתב הטור ביו"ד סי' שמ"א פלוגתא דרבנאמתא אם האונן אסור במלאכות שהאבל אסור בהם שהרמב"ם כתב בפ"א מ"ה אבל שכל זמן שלא נקבר המת אינו אסור בכל הדברים שאבל אסור בהם וכ"כ הרי"ץ גיאת ו"ל.

ומדברי בעל התוספות יראה שאינו אסור אלא בבשר ויין ותה"מ. אבל בשאר כל דיני אבילות מותר.

והרב רבינו פרץ והרמב"ן ז"ל פתבו שאסור בכל מה שנוהג באבל חוץ מנעילת הסנדל והנה מרן ז"ל בש"ע סי' שמ"א ס"ה פתב ונ"ל כל זמן שלא נקבר המת אינו חולץ מנעל וסנדל. ואינו חייב בעטיפת הראש וכפיית המטה.

אבל אסור לישוב או לישן ע"ג מטה אפילו כפוייה ע"כ וכתבו האחרוני' ז"ל דדעת מרן הש"ע לפסוק פהרמב"ן ודעמיה. שכ"כ הרב בית יהודה ח"א ביו"ד סי' מ"ח מדפרט הש"ע דברים אלו משמע דוקא אלו דאינו חייב לנהוג בהם איסור, הא שאר מילי אסור לאונן כאבל.

ומ"ש רמ"א שם בהגה וי"א דאסור ברחיצה וסיכה ושאלת שלום ותפירת ומלאכה וכו' אינו ר"ל דאינו כן דעת הש"ע, אלא אדרבה דאמת לבאר דעת הש"ע. וכ"ש בלשון וי"א לאפוקי ממי שחולק על זה שהוכא בטור.

וכן נראה דעת הלבוש שלא כתב וי"א אלא כתב סתם כמ"ש ע"כ, וכ"כ הגאון חת"ס ז"ל סי' שד"ך עיי"ש. וכ"כ הדב"מ ביו"ד סי' ע"ב הבי"ד הזל"א ח"א יו"ד אות א' והוסיף עוד דאין לומר הלכה כדברי המקיל באבל.

דדוקא באבל אמרו ולא באנינות שהיא דאורייתא עיי"ש, ומעתה דמרן הש"ע פסק לאסור באונן כל מילי דאבילות, א"כ הרי כבר חל עליו האיסור ואינו יכול שוב להקנות לאחר חנותו. וכן התרעם הגאון חת"ס ז"ל שם על המקילים למפור בעודו אונן.

וכתב דאין דעתו נוחה בזה וצריכים לעשות פן בעודו גוסס וכמו שהיו עושים רבנן קשישאי שהיו בדורו עיי"ש. אלא שחזר שוב ולימד קצת זכות על המתירים דעל הרוב לא יוכלו להתבטל מסחורתם כל ז' ימי האבל ומוציאים להם היתר אחר ג"י ואומרים שהוא דבר אבד ושיירה עוברת ואין לו במה להתפרנס וכדומה, ע"כ בחרו להם הרע במיעוטו לבטל קצת בשעת אנינות דבלא"ה איכא פלוגתא ולסמוך אהמקיל באבל שיעמוד אחר במקומו בחנותו ע"י הערמת מכירה לאחר, ועי"ז ינהי פנוי להתאבל ימי אבלו פדינו עכ"ל: האמנם דברי קודשו שכתב דבלא"ה איכא פלוגתא ולסמוך אהמקיל וכו' יש לפקפק בהם ממ"ש הדב"מ דדוקא באבל אמרו הכדמה"ב ולא באונן שהוא דאורייתא, ומעתה אין מועיל בזה לסמוך אדברי המקיל ועיין להגאון שד"ח מערכת

אבילות אות ו': ועיין להרב פְּעָלִים חיו"ד ח"א סי' מ"ו שפתיב משם תשובה מאהבה סי' שמ"א שנוהגין פה "פראג" יע"א מעולם מי שיש לו מסחר בשנותפות. ואירע אב"ל לאחד. מבטל ומוחל לתבירו השנותפות בק"ס בעודו אוגן.

למען אשר יוכל האחד לעסוק במו"מ עיי"ש, וכן פתיב עוד בסי' ש"פ שהאב"ל מסלק עצמו בשעת אגונות מהשנותפות עפ"י ק"ס משליח בי"ד שלא להיות לו חלק בשנותפות. והשני עוסק בתנות לבדו עיי"ש.

והביא עוד מ"ש הגאון חת"ס ו"ל בי"ד סי' שד"ך ששאל מרב אחד על מנהג עירו דאוגן מוכר חנותו וכו'. והשיב שמעתי מגאונים ורבנים קשישאי עושים פן בעודו גוסס וכו' משא"כ בעודו אוגן וכו' עיי"ש: וסיים על דבריו הרב רב פְּעָלִים ו"ל גראה פיון דקי"ל הלכה פדברי המקיל באב"ל.

אם אחד הורה למפור בהיותו אוגן אין מזניחין אותו. דהא עכ"פ מצינו דגאונני עיר פראג נהגו היתר בזה.

וכמ"ש תשובה מאהבה. עוד ראיתי להרב יקהל שלמה קמחי שציין עליו הרה"ג מוהרח"פ ו"ל בס' סיים בי"ד סי' קכ"ה אות ב' שפתיב וז"ל ודבר לימודי ראיתי בספר זכר דבר הנד"מ דף ט' שהעיד ע"ד השותף מהאב"ל שיוכל לעשות התקון הנהוג בעוב"י קושטא יע"א.

על אודות השותפין בעודו אוגן שנתפו. וכן עשו מעשה שני המאורות הגדולים מעלת הרב המופלא תגא דאורייתא.

כמוהר"א די טולידאנו ו"ל. והרב המופלא כמוהר"י בכר דוד בעל ספר דברי אמת ע"כ וכו' וסיים נמצא כמה גדולי עולם התירו בשותפים למפור חלקו בהיותו אוגן.

ולכן המורה בכה"ג יש לו על מי לסמוך. מאחר דקי"ל הלכה פדברי המקיל עכ"ל: דהשתא אגן בדידן נמי בעקבותיהם של הגאונים נלך להקל בענין זה.

וכבר יצא הגאון חת"ס ללמד זכות בדבר. וה' יאיר ענינו בתורתו הקדושה אכ"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן מו שאלה.

היה מעשה באדם אחד שחזר לביתו ממקום רחוק. מהלך קרוב לג' ימים דרך מסילת הברזל ודרך אגנית הקיטור בלב ים, וכשבא לביתו הגידו לו שמתה בתו זה שבועה ימים. שבתותו יום יצאו מהאבילות אף עדיין יש נשות ביום. ונשאלתי אימתי יתחיל למנות שבועה.

ושלשמים: תשובה פתיב רבינו הטור סי' שע"ה וז"ל אחד מהאבלי' שלא היה עם האחרים בשעת מימת המת ואח"כ בא אצלם. אם היה קרוב להם תוף י' פרסאות והיה גדול הבית בבית.

אפילו בא ביום הז' מונה עמהם והוא שפא ומצאן שעדיין נוהגין אבילות בחליצת מנעל ועטיפת ראש. ורבים מתעסקים עמהם לנחמם.

אָבֵל אִם הָיָה רְחוּק מִיּוֹד פְּרָסְאוֹת אוֹ שְׁלֵא הָיָה גְדוֹל הַבַּיִת בְּבֵית. אוֹ שְׁזָה הַבָּא הוּא גְדוֹל הַבַּיִת.

אֶפְיָלוּ בָּא בְיוֹם הַב' מוֹנֶה לְעַצְמוֹ עַכ"ל. הָרִי דְבָעֵינָן ג' תְּנָאִים לְשִׁיהֵיָה מוֹנֶה עִם הַנְּמַצָּאִים בְּבֵית.

א' שְׂבָא מִמְקוֹם קְרוֹב מִהֶלֶךְ י' פְּרָסְאוֹת, וְכִמוֹ שְׁפִירֵשׁ הָרֵא"ש ז"ל בַּפ' וַא"מ דְּמִקּוֹם קְרוֹב דְּאֶמְרָן פִּירְשׁוּ הַגְּאוּנִים דְּהֵינּוּ י' פְּרָסִי סוּגְיָא דְּחַד יוֹמָא. פִּינָן דְּאִי שְׁמַע הָנָה מְטִי הָכָא בְּחַד יוֹמָא כְּמָאן דְּאִיתִיהּ בְּהַדְיָהּ דְּמִי ע"כ.

וְעִי"ש מ"ש בְּשֵׁם הָרֵאָב"ד וְכו'. וְזֹאת שְׁנִית שְׁיִהֵיָה גְדוֹל הַבַּיִת בְּבֵית.

שְׁזָה הַבָּא יִהְיֶה נִגְרָר אַחֲרָיו. וְאֵת הַשְּׁלִישִׁית.

שְׂבָא וּמְצָא מְנַחְמִים עַדִּין אֶצְלָם. וְכַמ"ש בַּב"י שְׁם בַבְד"ה בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרֵשֶׁבֶת א"א ס' תַּע"ח עֶכְשָׁו נִהְגּוּ רַבִּים לְלַכֵּת עִם הָאֲבָלִים מִבֵּיהֶ"נ עַד בֵּיתוֹ.

וְשׁוֹהֵין שְׁם בְּעַמִּידָה מְעַט. וְאַח"כּ כָּל אֶחָד פּוֹנֶה לְדַרְכּוֹ וְכָל אוֹתָם שְׁמַלּוּיִם אוֹתוֹ עוֹמְדִים שְׁם.

הָנִי כְּמִנְחָמִים אֶצְלוֹ. וְכָל שְׁהֶלְכוּ אַעפ"י שְׁקֵרוּבֵיו וּמִינְדַעֵיו עוֹמְדִים שְׁם.

קְרוּי אֵין מְנַחְמִים אֶצְלוֹ עַכ"ל וְסִיִּים מְרָן ב"י וְהָכִי נִקְטִינָן: וּמַעֲתָה בְּהַאִישׁ הַלְזָה שְׂבָא מִמְקוֹם רְחוּק מִהֶלֶךְ ג' בְּדֶרֶךְ אֲנִית הַקִּיטוֹר וְכ"ש שְׁיֵשׁ כְּמָה פְּרָסְאוֹת מִהֶתֶם לְהָכָא וְעוֹד שְׁהוּא גְדוֹל הַבַּיִת בְּעַצְמוֹ וְאִינוּ נִגְרָר אַחֲרֵי בְנֵי בֵיתוֹ.

וְלֹא בָּא עַד לַעֲת עָרַב שְׁיִצְאוּ מִהָאֲבָלִיּוֹת לְגַמְרִי. פְּשׁוּט הוּא שְׁמוֹנֶה שְׁבָעָה.

וְשְׁלִישִׁים לְעַצְמוֹ: וְהֵגַם שְׁמַצִּינוּ רְאִינוּ מִי שְׁמִיְקֵל בְּחִלְוִקָה הַשְּׁנִית, כַּמ"ש הָרֵשֶׁבֶת א"א ז"ל בְּתִשְׁבָּה ס' תַּקל"ב הַבִּיאָה מְרָן ב"י בַבְד"ה דְּגְדוֹל הַבַּיִת הַבָּא מִמְקוֹם קְרוֹב מוֹנֶה עִם הַקְּטָנִים הַנְּמַצָּאִים בְּבֵית עִי"ש.

וְכַתֵּב הַזֶּל"א יו"ד ה"א אוֹת ג' דְּהֶרַב מְגֹן שְׂאוּל ס' כ"ג כְּתִב בְּזָה דְּהֶלְכָה כְּדַבְרֵי הַמִּיְקֵל בְּאֲבָל וְהַדִּין כְּהָרֵשֶׁבֶת יַע"ש. וְכ"כ הַשַּׁד"ח ס' ע"א שְׁהֶרַב בֵּית אֶהָרֹן כ"כ מִשְׁם הָרַב כְּבוֹד יו"ט וְשִׁפְן עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה הָרַב אָבִיו עַפ"י עֲדוֹת עֲדִים שְׁהֵיָה מְקוֹם קְרוֹב וְכ"כ הָרַב זְכָרְנוּ לְחַיִּים, דְּכֵן פְּשָׁטָה הַהוֹרָאָה בְּקוּשְׁטָא וְעִי"ש.

אֵין ה"נ אִם הָיָה מַעֲשֶׂה שְׂבָא מִמְקוֹם קְרוֹב הַדְּעַת נוֹטָה לְהַקְלֵ. אָבֵל עֲתָה הָרִי הוּא מִמְקוֹם רְחוּק כְּמָה פְּרָסְאוֹת שְׁהוּא תַלְמוּד עָרוּף וְאֵין חוֹלֵק בְּדַבְרֵ.

וְעִינָן לְהַשַּׁד"ח ס' ע"ג מ"ש ע"ע מְסִילַת הַבְּרַזֵּל שְׁמַהֲלֵכַת מִהֶלֶךְ כְּמָה יָמִים בְּיוֹם אֶחָד. אִי חֲשָׁבִינוּ לִיָּה מְקוֹם קְרוֹב עִי"ש, ע"ה מְסַעוֹד הַפֶּהן ס"ט: סִימָן מִזְ שְׂאֵלָה.

מַעֲשֶׂה שְׁהֵיָה מֵת אֶחָד בְּבֵית שְׂבָחָצֵר וְכִהְנִים בְּבֵתִים אַחֲרֵים שְׂבָחָצֵר שְׂאֵין טוֹמְאָה מַגַּעַת לָהֶם ע"י אֶהֶל. שְׁהָאוּר מִפְּסִיק.

רַק שְׁלֵצֵד שְׁעַר הַחֲצֵר מְקוֹם הַפְּתַח הוּא מְקוֹנְרָה. אִם מוֹתֵר לְכַהְנִים לְצִאָת וְלִבָּא דְּרֵךְ שְׁעַר הַחֲצֵר אוֹ יֵשׁ לְאַסוֹר מִשׁוּם סוּף טוֹמְאָה לְצִאָת: תְּשׁוּבָה.

עגנון זה נפתח מקורו בכתבי מהרא"י ז"ל. ונהביאו רבינו ב"י בי"ד סי' שע"א, שדבר זה נתחדש מפי זקנים.

שאסרו לכהן לצאת דרך שער העיר שסוף המת לצאת שם עד לאחר שעבר המת חוצה. וכתב שיש מי שלא חשש לאיסור זה וכן נראה נמי שלא נהגו ליזהר בגבולם בזה.

וכתב הטעם דנראה לו פיון דפירש רש"י פרק הדר דמה שמטמא הפתח שסוף הטומאה לצאת משם אעפ"י שאינו תחת אהל המת. הלכה למ"מ הוא.

ואין טעם בדבר נוכל לומר פיון דמילתא בלא טעמא הוא הבו דלא להוסיף. ונימא דכך הוא הלכה דוקא באותו פתח שמוציאין אותו תחלה מתוך האהל אל תוך האויר.

הואיל ובאותה יציאה נטהר האהל. יאמר הלכה שאותו פתח טמא ולא מפאן ואילף.

ומ"מ הואיל ורבו קשישי חששו לאיסור זה. חלילה להפליג דברייהם והמחמירים כמותם לשנות מנהג המקיל נמי לא שפיר דמי.

עכ"ל מהרא"י ז"ל: ונהביא עוד הרב"י מ"ש הפלפו שמעשה הנה בא לפני הר"ש על ב' בתים שהיו זו לפני זו. ונהיה חצר אחד ביניהם.

והנה המת בפנימי. ושאלו אם הנה מותר לכהן להיות בחיצונה.

והנה רוצה הרב לאסור. משום סוטמ"ל בעד החיצונה.

הכא נמי אמרינו גבי זיו שלפני הפתח שטמא בשביל זה. ורי" מאויר"א הראה להרב דמנאל שאין פה מונהר על סוף טומאה לצאת ואפילו תחת הזיזין.

ועל אסקנפת הפתח יכול לעמוד ובלבד שלא יהא שם חור בפותח טפח להביא את הטומאה ע"כ: והנה מרן ב"י ז"ל לא הכריע בזה ומור"ם ז"ל בהגה פתחה בשם יש מחמירין ויש מתירין. וסיים והמיקל לא הפסיד במקום שלא נהגו להחמיר ע"כ, והאחרונים ז"ל הכריעו פהיש מתירין וכתבו שאין מקום לחומרא זו, כמ"ש הגאון חכם צביז"ל בתשובה סי' ק"ג שהפליא על הגאון מהרא"י ועל הגאונים דעמיה שנגעלמה מהם משנתנו במס' אהלות פי"א מ"א הבית שנסדק וכו' טומאה בפנים, כלים שפחוץ.

בש"א עד שיה בסדק ד' טפחים. ובה"א כל שהוא כחוט העשקולת.

הרי כל שיש רינח בין אהל לאהל לב"ש ד"ט כדי הוצאת המת שוב אין אהל הב' טמא. ולב"ה סגי בחוט המשקולת להפריד ביניהם שלא יקרא אהל א'.

אף שבנדאי יוציאו המת דרך פתחי הבית. הבית טהור.

ושמע מינה דאין אומרים סוף טומאה לצאת, אלא בשתכל תחת אהל אחד. אלא שהוא נעול בדלת או בחלון שסופו להפתח מחמת הטומאה שסופה לצאת דרך שם.

אבל בשערי חצרות והעיר אין בהם בית מיחוש. נמצא דהפנהים הנוהגים להזהר בזה טועים בדבר משנה.

ומחנין בהו אם לא נהגו כן לזריזות כדי שלא יבואו עליהם מוליכי המת עודם תוך חלל הפתח כמ"ש מהרי"ט ז"ל בתשובה בח"א בשם הרב אביו ז"ל עכ"ל: והרב דגול מרכבה

שם פתב על דברי הגאון ח"צ הנז' דלדידיה לא אישתימטתייהו למהרא"י ודעמיה משנה
באהלות הנז' רק היו מפרשי לה פהרא"ש שפירש וכלים בחוץ.
בסדק. משמע דלא מטקרי ב"ה.

אלא פלים שפנגד הסדק ממש. משמע פהיש מתמירין' או מפרשי לה פהראב"ד בפ' ט"ז
מהט"מ ה"ו שפפרש לה לענין להביא את הטומאה.

לא לענין לטהר את הטומאה אלא דגם הוא ז"ל פתב דנראה לו להכריע להקל ממשה
זו. ועד פאן לא פתב הרא"ש לפרש בחוץ, בסדק.

אלא לב"ה דמטהרי בכל שהוא. דשם אין לומר שיעלה המת דרך מעלה באויר.
וא"כ סוף טומ"ל. לכן פלים שתחת האהל אפילו בצד החיצון שאין הטומאה שם טמאין.
משום סוף טומ"ל. אבל בסדק שיש בו ד"ט מציל גם על צד החיצון.

שקרי יכול להוציא המת דרך מעלה. אף שאין הסדר להוציא דרך מעלה.
ופוק קזי מ"ש הרמב"ם בפיה"מ פ"ז דמס' אהלות מ"ג ונ"ל או שהיה בכל הפתחים פתח
בנוי שיכול להוציא בו המת לאיברים אעפ"י שהוא אסור. הנה הציל על כל הפתחים
עיי"ש הרי שאפילו יכול להוציא באיסור מציל.

ק"ו אם יכול להוציא דרך מעלה. וק"ו בשער העיר שיש למעלה אויר גדול.
דלא שיקף לטמא משום סוף טומאה לצאת עד פאן: אף אמנם יש מקום אתי לדקדק בדב"ק
במחיר מכת"ר דע"כ לא קאמר הרמב"ם דפתח בנוי שהוא יכול להוציא בו המת
לאיברים. שמציל ע"כ הפתחים היינו בדחשב עליו פה.

אבל מסתמא לא. דבהכי מיירי כיעו"ש בפירוש המשנה.
וכן נמי פירש הר"ש בתוספתא גבי היו בו חלונות וכו' דהיינו סתומות פולן
טהורות.

דאין דרך להוציא דרך חלונות נפתחו החלונות לא הצילו על הפתחים וכו' טמאות.
דהיינו בסתם.

דאם חישב מצילין. פדקתני מתניתין או בחלון שיש בו ד' ע"כ.
וכ"כ מרן בכ"מ על הרמב"ם בפ"ז מה' ט"מ הב' משם הר"י קורקוס ז"ל עיי"ש. הרי
דבפתח שאין דרך להוציא בו המת לא סגי בו להציל על שאר פתחים רק דוקא במחשבה
וא"כ היכי קאמר מר בדעת הרא"ש דבסדק שיש בו ד"ט מציל על צד החיצון משום
שיכול להעלות המת דרך מעלה בסדק.

אף שאין הסדר פן דזה לא אמרינן רק אם חישב פה אבל בסתם לא. ודחק לומר דמיירי
בדחישב פה.

דהא סתמא קאמר. ואף את"ל דמיירי בדחישב.

מ"מ לגבי דבר הלמד משם לשערי חצירות וכו' לאו מילתא פסיקתא היא לטהר בסתם. משום דיכול להוציא דרוך מעלה.

דקא צריכה מחשבה. ומחשבה בעלמא שאינה יוצאה לפועל מיקרי הערמה.

ובהדיא תנא בתוספתא גבי פתח א' לצפון ופתח א' לדרום וכו' ובלבד שלא יערים. ואם הערים פולן טמאים עיי"ש בתוספתא פ"ח דאהלות: ונראה לומר בישוב דב"ק בדעת הרא"ש דמפרש המשנה כמ"ש הרמב"ם בפיה"מ שם דמייירי שנסדק הגג פולו והפותלים הנושאים הגג עד לארץ וכו' וכן מפירש להדיא בס' היד החזקה פי"ח מה' ט"מ הו' הבית שנסדק גגו וכותליו ונעשה שני חלקים וכו' וכתב מרן הכ"מ שפן דעת הרא"ש והר"ש ז"ל ונתפנון ללשון אחרון שפירש הר"ש עיי"ש.

דקשקתא לפי"ז פיון שהסדק רחב ד"ט ומגיע עד לארץ. נמצא שהוא עצמו נעשה פתח להוציא את הטומאה כדרכו.

ואין צריך מחשבה. וכן מבואר בתוספתא שם המת בבית וכו' נפתח אחד מהן אעפ"י שלא חישוב עליו טיהר את פולן.

היינו פיון שהוא פתח גמור אין צריך מחשבה. והוא הדין והוא הטעם נמי הקא.

אמנם יישוב זה א"ש לפי שיטתו בדעת הרא"ש. אף לגבי גזון הלמד משם לשערי חצירות וכו' אין להוכיח מזה כלל ועדיין צ"ע: עוד יש לי לדקדק בדב"ק דקאמר מר דע"כ לא כתב הרא"ש בסדק אלא לב"ה דמטהרי בכל שהוא וכו' וא"כ ודאי סוף טומאה לצאת.

לכן פלים שפצד החיצון טמאין משום סוט"ל. דמשמע מדבריו דדעת הרא"ש ז"ל סבר ל"מ דאף שיש הפסק אויר ע"י בסדק.

אמרינן סוף טומאה לצאת בחלק החיצון. וזה היפך ממ"ש הרא"ש ז"ל עצמו בהדיא וז"ל וב"ה סברי פיון שעובר הסדק מעבר אל עבר אין מקום לטומאה לעבור ע"כ הרי בהדיא קאמר הרא"ש פיון שעובר הסדק ויש הפסק אויר אפילו כל שהוא לב"ה, שוב לא אמרינן סוט"ל באופן שדב"ק צריכין אצלי תלמוד: והנראה לקוצ"ד לומר דמוכח שפיר ממתניתין דבית שנסדק וכו' דהיכא שיש הפסק אויר.

תו לא אמרינן סוף טומ"ל. כמו שהוכיח הדגמ"ר ז"ל.

ומה שנדחק בפירוש הרא"ש ז"ל שכתב פלים בסדק וכו' וכתב הוא ז"ל דלא מטהרי ב"ה אא"כ היו בסדק. לדידי לא היא.

אלא אפילו היו בצד החיצון מטהרי ב"ה לגמרי. משום דכיון שעובר הסדק מעל"ע.

אין טומאה עוברת לצד החיצון עוד כמבואר בדברי הרא"ש ז"ל דלא אמרינן סוף טומאה לצאת בכהאי גוונא. ומ"ש פלים בסדק.

מילתא אגב אורחיה קמ"לן. דאף אם היו הפלים הפונחים בסדק עוברין משני צדדים.

אינם מביאין את הטומאה אל צד החיצון משום דסתם פלים אינם גבוהים מן הארץ פותח טפח. כמפירש בהדיא במשנה שאחר זו.

גבי אכסדרה שנסדקה וכו'. ולרבותא נקט פלים בסדק.

והוא הדין בצד החיצון נמי לא מטמאי. משום פינו שיש הפסק אור בין שני החלקים.

תו לא אמרינו סוף טומאה לצאת: וכן נמי שמעינו שפיר ממ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' ט"מ הו' נו"ל בית שנסדק גגו וכותליו ונעשה ב' חלקים היתה הטומאה בצד הפנימי. אם היתה רחב הסדק פחות המשקולת.

פלים שפחצר החיצון טהורים ע"כ. והיינו דכיון שהסדק עובר משני צדדין אעפ"י שאינו אלא פרוחב חוט המשקולת הפסק אור.

אמרינו שאין עוברת הטומאה לצד החיצון. ומעתה הוא הדין נמי בשערי העיר והחצירות.

שיש הפסק אור בין אהל שהמת בתוכו לשער החצר וכו' תו לא אמרינו סוף טומאה לצאת דמוכח שפיר בסברת המתירין: גם הגאון מוהר"ר אליהו מוילנא ז"ל בספרו אליהו רבה על המשניות הוכיח בסברת המתירין.

מהתוספתא פ"ת נו"ל בתים הפתוחים לאכסדרה והמת באחת מהם. אם היתה דרכו של מת לצאת בחצר.

בית שער הבתים טהורים. ואם לאו.

בית שער טמא והבתים טהורים. פירוש הבתים פתוחים לאכסדרה.

והאכסדרה הולכת לפני כל הבתים. ובית שער בסוף אכסדרה.

והאכסדרה היא מכוסה בתקרה ונשענת ע"ג עמודים פדרך שעושין לפני הבתים. ופתוחה לחצר והמת באחת מן הבתים.

אם היתה דרכו של מת לצאת בחצר תחלה מן הבית לחצר. ומן החצר לבית שער.

בית שער והבתים טהורים. ולא מטמאינו לב"ש משום סוף טומאה לצאת.

פי היכי דמטמאינו במת בבית ולו פתחים הרבה. משום דלא מטמאינו.

אלא באין אור מפסיק בין אהל שהמת בתוכו לפתח וכולו סתום למעלה הוא דמטמאינו משום סוף טומאה לצאת דרך הפתח. אבל היכא שדרך המת לצאת תחלה בחצר.

מקום שאין אהל שם. לא מטמינו תו לב"ש מקמי דאתא המת לגנויה משום סוף טומאה לצאת.

ואם לאו שדרכו של מת לצאת מאכסדרה לבית שער להדיא. וליכא אור מפסיק בין המת לב"ש.

וכולו סתום למעלה. ויוצא המת לבית שער דרך אהל בלי אור מפסיק.

בית שער טמא וכו' ומהאי תוספתא שמעינו מינה. דלא מטמאינו לפתח משום סוף טומאה לצאת דרך שם, אלא היכא דתצא לה הטומאה דרך אהל סתום וליכא אור מפסיק אבל היכא דתצא מאהל שילה דרך אור תחלה שאין שם אהל: ואח"כ תצא דרך הפתח.

טְהוֹר.

וּלְאִפּוֹקֵי מִהֲגֵי מַחְמִירִין דְּמִיִּיתֵי הֶרְמָ"א בִּש"ע וְכו' אֶלְא פְּהֵגֵי דְּמַתִּירִין דְּהָא הֶכָּא נְמִי יוֹצֵא הַמֵּת דְּרַךְ שׁוֹקֵי הָעִיר תְּחִלָּה שְׂאִין שָׁם אֲהֵל. וְהוּא מְפָסִיק בֵּין הַמֵּת לְשַׁעְרִים.

וּטְהוֹרִים הַשַּׁעְרִים עַכ"ל. וְכֵן פִּירֵשׁ הָרַב זָר זָהָב וּמִנְחַת בְּפוּרִים עַל הַתּוֹסֵפֶתָא שָׁם.

וְכֵן נִרְאֶה דְּעַת הָרֶאָב"ד ו"ל בְּהַשְׁגוֹת בִּפ"ז מֵהַט"מ עֵי"ש. וְאַף שְׁהֶרְמָב"ם ו"ל יֵשׁ לוֹ גִּירְסָא אַחֲרַת כַּמ"ש הַכ"מ שָׁם שְׁמִפְרֵשׁ לָהּ בְּעֵנִין אַחֵר.

וְכֵן רַבֵּינוּ שְׁמִשׁוֹן ו"ל בִּפ"ז דְּאֵהָלוֹת. מ"מ נִרְאֶה דְּעַת כְּוָלָם ו"ל שְׁנֵה דְּלָא אָמְרִינָן סוּף טְוִמְאָה לְצֵאת בְּכַה"ג שְׂיֵשׁ אֲוִיר מְפָסִי בֵּין אֲהֵל שְׁהַמֵּת בְּתוֹכּוֹ לְפִתַּח שְׁעַר הַחֲצָר וְדו"ק וְעֵינֵין לְהַרְדֵּב"ז ו"ל בְּחֻדְשׁוֹת סִי תַע"ו שְׁנִשְׁאֵל עַל עֵנִין זֶה: וְהַשֵּׁיב שְׁבִסְפָר הַפְּלִבּוֹ כְּתַב שְׁמַעְשָׂה בָּא לְפָנֵי רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל ו"ל עַל שְׁנֵי בְּתִים זֶה לְפָנִים מִזֶּה.

וְהִיָּה חֲצָר אַחַת בֵּינֵיהֶן וְהִיָּה הַמֵּת בְּפָנֵיהֶי. וְהִיָּה רוֹצֶה הָרַב ו"ל לְאַסּוֹר לְכַהֵן לְהִיּוֹת בְּחִיצוֹנָה.

מִשׁוּם סוּף טְוִמְאָה לְצֵאת בְּחִיצוֹנָה. וְרַבֵּינוּ מְאֹוִירָא הֶרְאָה לֵר' נְתַנְאֵל שְׂאִין כְּהֵן מְוִזְקָר עַל סוּף הַטְוִמְאָה לְצֵאת וְאִפִּי תַחַת הַזִּיזִין וְעַל אֲסַקְנֶפֶת פִּתַּח יְכוּל לְעַמּוּד.

וּבְלִבְד שְׁלֵא יִהְיֶה שָׁם חוּר פּוֹתַח טְפַח לְהִבִּיא הַטְוִמְאָה ע"כ. וְהָרַב ו"ל כְּתַב דִּינִיָּה דְּלָא קְחוּמְרִיָּה דְּרַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל, וְלֹא מְקוּלִיָּה דְּרַבֵּינוּ מְאֹוִיר"א.

אֶלְא הַפִּתַּח הֶרְאִישׁוֹן אֲשֶׁר הַמֵּת עֲתִיד לְצֵאת מִמֶּנָּה. אֲסוּר לְכַהֵן לְעַמּוּד שָׁם.

לְפִי שְׁדוּמָה קִצַּת לְאֵהֵל הַמֵּת. אֲבָל שְׂאֵר פְּתֻחִים לֹא גְזָרוּ עֵי"ש.

וּפְשׁוּט הוּא שְׁהַפִּתַּח הֶרְאִישׁוֹן שְׁכַתְבּוֹ הָרַב ו"ל. מִיִּירֵי שְׂאִין שָׁם אֲוִיר מְפָסִיק בֵּינוּ וּבֵין אֲהֵל שְׁהַמֵּת בְּתוֹכּוֹ.

אֶלְא שְׁהוּא מוּגָף וְאִין הַטְוִמְאָה בָּאָה לוֹ. דְּבָזָה רַבֵּינוּ מְאֹוִיר"א מִיִּקַּל בּוֹ וְהָרַב ו"ל מַחְמִיר בּוֹ מִשׁוּם סוּף הַטְוִמְאָה לְצֵאת דְּרַךְ שָׁם.

אֲבָל לִיכָּא לְמִימַר שְׂיֵשׁ אֲוִיר מְפָסִיק בֵּין אֲהֵל שְׁהַמֵּת בְּתוֹכּוֹ לְהַפִּתַּח הֶרְאִישׁוֹן אֲשֶׁר הַמֵּת עֲתִיד לְצֵאת בּוֹ, דָּאִם כֵּן הֵיִינוּ חוֹמְרָא דְּרַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל. וּמְמוּצָא דְּבָר אַתָּה לְמַד דְּעַת הַרְדֵּב"ז ו"ל כְּדַעַת הַיֵּשׁ מַתִּירִין שְׁכַתְבּוֹ מוֹר"ם ו"ל הָרִי לְפָנֵינוּ אֲמִבּוּהָא דְּסִפְרֵי דְּסִבְרֵי מְרַנָּן כְּדַעַת הַיֵּשׁ מַתִּירִין וּבְתַרְבִּיָּהוּ גְרַרְרִינָן: וְהָרַב פ"ת שָׁם ס"ק ח' כְּתַב מִשְׁם תְּשׁוּבַת מַהֲרִי"ט ח"א סִי צ"ו בְּעֵנִין זֶה.

וְאַחֵר זְמַן בָּא לִידֵי תְּשׁוּבוֹת הָרַב ו"ל מִבֵּית מְדַרְשׁוֹ שֶׁל הָרַב מֵרַח"ק ו"ל מֵעוֹב"י וְהֶרְאָן יַע"א. וְרִאִיתִי דְּב"ק בְּצִבְיוֹנָן וּבְקוֹמְתָן וְהוּא מ"ש ו"ל בְּמַעְשָׂה שְׁהִיָּה בֵּימֵי הָרַב הַמְבִּי"ט אֲבִיו ו"ל שְׁהַתִּיר לְכַהֵן אֶחָד שְׁנִמְצָא בְּיוֹם הַשְּׁבִת מַחוּץ לְחֲצָר וְלֹא הִיָּה נִכְנָס לְבֵיתוֹ מִפְּנֵי טְוִמְאַת מֵת.

וְהוֹרָה לוֹ שְׁיִפְנֹס. מִפְּנֵי שְׁהַמֵּת הִיָּה בְּבִתִּים שְׁבָאֲמַצְעַ הַשְּׁכוּנָה בְּאֹוִיר הַחֲצָר.

ומופלגין מפתח התצור ומן הפתים שסביבות התצור. ולפי שאין לאותה השכונה אלא פתח אחד.

נהגו הפהנים חנוך בעצמן שלא לעבור בפתח שעתידי המת לצאת. ומנהג זה של פתח קודמין הוא ואומרים העולם סוף טומאה לצאת וכבר נתרעמו על הדבר חכמי הדורות כי אין למנהג זה על מה שישמך.

כי לא אמרו סו"ל. אלא פשיש שם אהל.

אלא שסתימת הפתח חוצצת. פה היא דפ"ז דאהלות המת בבית ובו פתחים הרבה פולם טמאים.

פירוש אם האהיל המשקוף על האדם ואעפ"י שהם מוגפין בדלתות גזרו חכמים שלא יהא הדלת חוצצת בפני הטומאה כיון שעומדת ליפתח כדי להוציא המת פפתוחה דמיא והו"ל אהל הטומאה.

אבל במקום שאין שם אהל. מה מקום יש לטמא פתח שער העיר או שער השכונה.

מפני שעתידה טומאה לצאת משם, ואלו ידענו שהמנהג יצא להם מהלכה זו. היינו מבטלים המנהג שמהנהג בטעות הוא, אלא אמרו שמה רצו הפהנים לנהוג סלסול בעצמן.

שלא לעמוד פתח השער השכונה שעתידי המת לצאת משם. שמה יביאוו בפתח בלא ראות ויאהיל עליהם ואם מטעם זה נהגו.

אין לבטל מנהגם. אף עפ"י שלא מצינו שחשו חכמים בדבר.

מכל מקום נכון הוא ליזהר במצות וכו', ובזה הורה המבי"ט אביו ז"ל לכהן זה שיפנס בשבת ולא לחוש לחומרא של מנהג, שמאחר שלא נהגו אלא מפני החשש שמה יבוא עליהם המת. בטוחים הם בשבת שלא יבוא עיי"ש: ונראה לומר דגם לפי זה אנו בדין אין מקום לחוש לחומרא זו שיבואו עליהם נושאי המת בפתח פתאום.

שקרי מודיעים לכל. זמן יציאת המת בשעה פלונית.

ובטוחים הם הפהנים בשאר שעות שלא יבואו עליהם פתאום. אפילו בחול.

ואף אם יש לחוש שמה איזה פהן לא נודע לו העת והזמן. מ"מ אין חשש זה נוהג בזמן הזה שמוציאים המת בקולי קולות ותשאות המולות וקלא אית לה להוצאת המת אפילו מאן דהוא וכל פהן יהיה נזהר שלא יאהילו עליו נושאי המת ועוד יש לומר דהרב מהרי"ט ז"ל שעשה סמוכות למנהג מטעם הנז' היינו משום דהיה מנהג זה של פתח קודמין כמ"ש הוא ז"ל.

אבל במקומות שלא נהגו להחמיר פלל אין לחדש מנהג זה. לא משום סוף טומאה לצאת ולא משום שמה יביאו עליהם המת פתאום.

וכמ"ש מהרא"י ז"ל שהחמירים פמותם לשנות מנהג המקיל לאו שפיר דמי: ועיין להשד"ח ז"ל באסיפ"ד מע' אבילות אות קמ"ט הביא פל הפוסקים שהבאתי לעיל. ועוד משם התפארת ישראל על המשניות שכתב להקל כדעת ה"ש מתירין.

ומשם הרב משנת רבי אליעזר ח"ב יו"ד סי' ל"ו שנשאל בזה והעלה להתיר בשבת וכן בלילה במקום שאין קוברים בלילה. דמותרין לצאת דרך שער החצר וכו' ומשם המסה"ש דף קפ"ג שכתב מסתברא כדעת היש מתירין.

שהביא הרמ"א והכי נהוג ע"כ. ועיין להזכור"ל יו"ד ח"א אות כ' שכתב משם מהר"א אמרנו ו"ל להתמיר גם בלילה שהעיר סגורה שאין להתיר לכהן לצאת במקום שסוף טומאה לצאת עיי"ש ומפל מקום רבים ושלימים מקילים בדבר ועליהם יש לסמוך להלכה ולמעשה להתיר לכהן לצאת דרך פתח שער החצר שיש אור מפסיק בין פתח השער לאהל המת ועל מקומו יבוא בשלום.

נצור יש' יצילינו משגיאות. ויראנו מתורתו נפלאות.

אכ"ר החו"פ בעי"ת תמושנת יע"א בע"א לטבת יה"ל ש' פי ע'ת'ה ה'ר'ח'יב ה' לנו לפ"ג ע"ה מסעוד הפהן ס"ט. סימן חם שאול שאל איש נעומ"י.

גם איש שלומי. הח' הש' והנתיק כהה"ר דוד בן פליפא נרו'.

על ענין שומרת יבם אם מתאבלת על יבם שלה: תשובה. הנה הרב ב"י ו"ל ביו"ד סי' שע"ג הביא מ"ש הרשב"א בתשובה שומרת יבם פהן שמתה פיון שאמרו שהוא יורש כל פתובתה וכו' הרי עשינו אותו לגמרי כבעל לירושתה, ואם פן נעשה אותו כבעל לקבור משום מת מצנה דאי קרי ולא עני ליה הוא.

וכמו שאמרו באשתו קטנה (ביבמות פט) וכו' עיי"ש כל התשובה. וכי"פ שם בש"ע סוס"ד.

דנראה מזה פיון שהוא מיטמא לה. הוא הדין נמי שמתאבל עליו וכמ"ש בס"י שע"ד ס"ד כל הקרובים שהפנה מיטמא להם שהם אביו ואמו וכו' מתאבלים עליהם וכו': אלא דמ"מ עדיין הדבר תלוי בספק פיון שלא כתב מרן הש"ע בהד"א דמתאבל על שומרת יבם שלו מי אמרינו דדוקא לענין טומאה וקבורה הוא דעשינו אותו כבעל פיון שהוא יורש כל נכסיה.

ואם אין הוא מיטמל בה. אין אחר מיטמל בה דעשאוה פמת מצנה אבל לענין אבילות אינו מתאבל עליה דלא עדיף מארוסתו.

או דילמא כלל הוא דכל שהפנה מיטמא לה מתאבל עליה, והרב פרי צדיק סי' ג' כתב תשובה ארוכה בענין שומרת יבם שמתה, ובפרט אבילות הביא תשו' הרשב"א הנז' וסיים עליה וכתב וממילא גילף לדין אבילות דהא כל שמיטמא לו מתאבל עליו.

וכו' ובנדאי אין חילוק בענין טומאה ואבילות בין יבם אחד ליבמים רבים דיד כל האחים שונים בירושתה וכו' עיי"ש בדרך ט"ז ע"ב וכ"כ הרב פמה"ר"י עיי"אש ו"ל בשבט יהודה שם דמ"ש מרן הש"ע דמיטמא לשומרת יבם.

והוא הדין נמי שמתאבל עליה. דטעם הטומאה אינה אלא לחזק האבילות.

כמ"ש הרמב"ם בס' המצות סי' לז' וכן בחבורו פ"ב מהלכות אבי' יע"ש וכ"כ משם רבו ה' פרי צדיק הנז' ודלא כהרב פמ"א ו"ל ע"כ. ועוד לו בליקוטים ליו"ד כתב עמ"ש ה'

נחפה בכסף ז"ל לענין שומרת יבם שמתה שהעלה הרב שאין מתאבלין עיי"ש אחר המחילה ליתא דאנן קיי"ל כס' הרשב"א ז"ל שהעתיק מרן ב"י ז"ל בסי' שע"ג דמיטמא לה ופסקה בש"ע.

והה"נ דמתאבלין וכבר האריך מורי נרו' בתשו' בס' פרי צדיק והעמיד דברי הרשב"א וישוב הסוגיא דקשיא עליה יעוש"ב ואף את"ל דאין בדינו מה ליישב. מ"מ על פרחנו לקבל פסק מרן הש"ע.

שמימיו אנו שותים ואנו עשינו מעשה בין לענין טומאה בין לענין אבילות. וכמ"ש בחידושיין בשבט יהודה עכ"ל הרי דפשיטא להו להרב פרי צדיק וכמהר"י עינאש ז"ל דדעת מרן הש"ע ז"ל דחייב להתאבל על שומרת יבם כשם שמיטמא לה ובודאי אנו בדין במחנ"ז אלג'ירי לן יאות למינקט פנותיהו דמר בי אתריה הוא: אלא דאנוסים היינו עפ"י דבורו של הגאון רבינו חיד"א ז"ל שכתב בשו"ת פרי צדיק דכן עיקר פהרב נחפה בכסף דהיבם והיבמה אינם מתאבלין זע"ז וכן נתפשט המנהג בגלילותינו ודלא פהרב מהרי"ע בגילקוטיו שפסוף ס' שבט יהודה שהשיג על ה' נחפה בכסף.

ממה שפסק מרן הש"ע סי' שע"ד דכהן מיטמא ליבמתו דאין השגתו השגה. דמרן לענין טומאה אמרה ולא לענין אבילות עכ"ל ונהיאו ה' בי"ע בדין על אינה מת מתאבלין אות ג' עיי"ש: דהשתא לפי"ז נקטינן להלכה ולמעשה פהכרעת הגאון רבינו חיד"א ז"ל.

אם מטעם דהלכה פכתראי ואם מטעם דהלכה פדברי המקיל באבל כמ"ש מרן ב"י פסוסי' שצ"ו עיי"ש. ועיין בברכ"י סי' שצ"ז אות ג' פיוצא בענין זה וכתב לענין דינא יש לסמוך על המקילין מטעם הנז' ועיין להשד"ח בפללים מע' הא' אות קי"ח.

ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: מט מעשה שהיה מת נכרי בשכונת ביהכ"נ. וטומאה מאהלת דרף פניסה לביהכ"נ.

ונשאלתי אם מותר לפהנים להכנס לביהכ"נ להתפלל. משום שאין עפוי"ם מטמאין באהל.

או לא: תשובה. פתב הרמב"ם ז"ל פ"א מהלכות ט"מ הי"ג אין העכו"ם מטמא באהל. ודבר זה קבלה הוא. ונהרי הוא אומר במלחמת מדין.

וכל נוגע בחלל ולא הזכיר שם אהל ע"כ. וכתב מרן בכ"מ ובב"י יו"ד סי' שע"ב.

דהרמב"ם פסק פושב"י ע"ה דאמר בפירק הבע"י דף ס"א. דקברי העכו"ם לא מטמאין באהל.

משום דלא מיקרו אדם. וגבי טומאת אהל פתיב אדם פי ימות באהל.

ואעג"ב דרבנן פליגי עליה פסק פמותו משום דרבינא סבר פנותיה. ועוד דכסו"פ המקבל דף קי"ד אמרינן א"ל רבה בר אבוה לאליהו.

לאו פהן הוא מר. מ"ט קאי בביה"ק.

א"ל לא מתני מר טהרות. דתניא רשב"י אומר קברי עפוי"ם אינם מטמאין.

אָבֵל הַתּוֹסֵף פָּתְבוּ שָׁם דְּאֵלֵיהוּ מִיְדַחֵי דְחֵי לִיה לְרַבָּה בַּר אַבְנֵה דְלֵא קִיִּי לְפָרְשֵׁי"י. אֵלֵא
פָּרְשֵׁי"ג דְּסוּף אֵהְלוֹת פִּי"ח מְשַׁנָּה ט' דְּאָסַר מְדוּרוֹת הַנְּכָרִים מִשׁוּם אֵהֵל וְכָל מְקוֹם שֶׁשְּׁנֵי
רְשָׁב"ג בְּמִשְׁנַתְנוּ הִלְכָה כְּמוֹתוֹ.

וְטַעְמָא דְּאֵלֵיהוּ מִשׁוּם דְּכָרוּב אַרְוֹנוֹת יֵשׁ בְּהוּן פּוֹתַח טַפַּח עֵיִי"ש וְכַתְּבַת הַטּוֹר מִשָּׁם הָרֵא"ש
ז"ל בְּתִשׁוּבָה כָּלֵל ל' בְּהֵאֱאִיפֵא פְּלוּגְתָא דְּרַבְּנָאֲתָא, וְהָרַב מְרוּיְנְטְבוֹרְג ז"ל מִיְחָה בְּפִתְחֵי
מְלִילָה עַל קַבְרֵי עַכּו"ם וְהַמְחִמִּיר תַּע"ב ע"כ.

וּמָרְן הַש"ע פָּסַק שָׁם דְּקַבְרֵי עַכּו"ם נִכּוֹן לִיְזַהַר הַפְּהוּ מְלִילָה עֲלֵיהֶם אַעפ"י שְׂיֵשׁ מְקוּלִין
נִכּוֹן לְהַחְמִיר ע"כ: וְלְכַאוּרָה הָיָה נִרְאָה לֹמַר מְדַנְקֵט מָרְן הַש"ע ז"ל בְּלִשׁוֹנוֹ הַטְּהוֹר נִכּוֹן
וְכו' דְּלְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לִיְזַהַר וְכו'.

אָבֵל בְּדִיעֵבַד אוֹ בְּמְקוֹם מְצָנָה כִּי הִשְׁתָּא לְהַתְּפַלֵּל עִם הַצְּבוּר בְּבִיהַכ"נ אֵין לְהַחְמִיר. דְּלֵא
הִיא דַּאֲף בְּדִיעֵבַד נִכּוֹן לְהַחְמִיר.

וְכַמ"ש מוהר"י קוֹלוֹן שְׁנַרְשׁ ט"ל וְהֵבִיא אוֹ הַכְּנֵה"ג בְּכָלֵלִי הַפּוֹסְקִים אוֹת פ"ג. וְז"ל אֵין
לְדַקְדֵּק מְלִשׁוֹן נִכּוֹן שְׁכּוֹתְבִין הַפּוֹסְקִים דְּדוֹקָא לְכַתְּחִלָּה אָבֵל לֹא דִיעֵבַד.

עֵיִי"ש בְּמוהר"יק": הַאֲמַנְם יִצְאֵנוּ לְדוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ לְהַקְּל בְּמְקוֹם מְצָנָה. לְפִי מ"ש הַשְּׂ"ף
סִי' שַׁע"ב סק"ב עַל מ"ש מוֹר"ם בַּהַג"ה פֶּהֵן הַשׁוֹכֵב עָרוּם וְהוּא בְּאֵהֵל עִם הַמֵּת.

אֵין לְהַגִּיד לוֹ כ"ו. דְּדוֹקָא נִקְט בְּאֵהֵל הַמֵּת.

אָבֵל אִם בְּבִתִּים הַסְּמוּכִים לְבֵית שְׁהַמַּת בְּתוֹכוֹ. אַעפ"י שְׁהֵן ג"כ טְמֵאִים כְּדִלְעִיל סִי' שַׁע"א
ס"ד.

מ"מ י"ל דְּאֵינוּ אֵלֵא טוֹמְאָה דְּרַבְּנָן. כְּדֵאִיתָא בְּטוֹר סִי' זֶה וְכַב"י דְּדָבָר תּוֹרָה אֵהֵל שְׂיֵשׁ
בוֹ חֲלָל פּוֹתַח טַפַּח טְהוֹר עֵיִי"ש וְדו"ק ע"כ.

נִכּוֹן פִּיגְרֵשׁ הָרַב חוֹת יְאִיר סִי' קט"ו בְּסוּף הַתְּשׁוּבָה וּבְסִימָן קצ"א עֵיִי"ש. וְרַבֵּינוּ חֵיד"א
בְּבִרְכַּי שָׁם אוֹת דְּכָתַב כֵּן מִשָּׁם מְהֵר"י זִינֵן בְּתִשׁוּבוֹת שְׁעָרֵי יִשׁוּעָה יו"ד שְׁעָר יו"ד סִי'
א' ב' ג'.

דֵּהִשְׁתָּא שְׂאִין כָּאֵן אֵלֵא טוֹמְאָת אֵהֵל הַסְּמוּךְ לְבֵית שְׁהַמַּת בְּתוֹכוֹ. דְּאֵינוּ אֵלֵא טוֹמְאָה
דְּרַבְּנָן לֹא גְזָרוּ בְּמְקוֹם מְצָנָה.

כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הַש"ע שְׁמִיטְמָא בְּטוֹמְאָה שְׁל דְּבִרְיָהֶם בְּמְקוֹם מְצָנָה אוֹ לְכַבוֹד הַבְּרִיּוֹת.
וְכַמ"ש בְּב"י מִשָּׁם הַשְּׂאֵלְתוֹת עֵיִי"ש.

אֵלֵא דְּהָרַב מ"א בא"ח סִימָן סִי"א סְעִיף ק' י"ד וְשַׁמ"ג סק"ב דְּחָה דְּבָרֵי הַשְּׂ"ף הִלְלוּ
וְכַתְּבַת דְּהוּי טוֹמְאָה דְּאוֹרֵיִיתָא עֵיִי"ש וְעֵינֵן לְהַשְׁבוּ"י ח"א סִי' כ"ה שְׁפִירֵשׁ כְּוֹנֵת הַשְּׂ"ף
הַנּוֹ' דְּמִיְרִי כְּגוֹן אִם הַבֵּית שְׁהַמַּת בְּתוֹכוֹ פְּתוּחַ לְחוּץ.

וְכִינּוֹן שְׂיֵשׁ בוֹ פּוֹתַח טַפַּח, לְדַעַת הַטּוֹר וּב"י בְּסִי' שַׁע"ב מְדֵאוֹרֵיִיתָא הַבֵּית עֲצָמוֹ שְׁהַמַּת
בְּתוֹכוֹ טְהוֹר. וְאֵין בוֹ מִשׁוּם אֵהֵל.

כִּינּוֹן שְׁהוּא פְּתוּחַ אֵינוּ טְמֵא אֵלֵא כְּנֶגֶד מְקוֹם הַפְּתוּחַ לְבַד. מְכַל שְׁכַן שְׂאֵינוּ מְטַמֵּא שְׂאָר
אוֹהֵלִים שְׁכַל סְבִיבּוֹ וְכו' אָבֵל וְדֵאֵי אִם יֵשׁ שָׁם חוֹר מְהַחְדָּר שְׁהַמַּת בְּתוֹכוֹ לְבֵית אַחֵר.

וכן אפילו עד ק'. ודאי דהוי טומאה דאורייתא.

דמ"א אהל אחד מאהל שני. אפילו עד ק' אנהלים.

דאהל טפח ודאי הוי טומאה דאורייתא להביא טומאה ע"כ ועיי"ש. דהשתא לפי זה אין בדינו להקל מההיא דהש"ך ז"ל: מיהו אפשר לומר דאעיקרא דדינא גם להתוס' דדחו דרשב"י מקמי דרשב"ג דאסר מדורות הנכרים משום אהל, לאו מדאורייתא אלא מדרבנן היא.

דגזרו על טומאת אהל בנכרים משום טומאת מגע ומשא כדאיתא בפרק הבע"י דקאמר רבינא נהי דמעטינהו קרא מטומאת אהל. מטומאת מגע ומשא מי מעטינהו.

הרי מבואר דטומאת מגע ומשא הוי דאורייתא. ולא מסתבר לומר דטומאת אהל בנכרים הוי דאורייתא.

דא"כ נמצא פליגי רשב"י ורשב"ג בסברות רחוקות מן הקצה עד הקצה דלרשב"ג נכרים מטמאין באהל מדאורייתא ולרשב"י אינם מטמאין אפילו מדרבנן וכהאי גוונא אשכחן בשבת דף קל"ח דפריה הש"ס מי איכא מידי דרבנן מחייבי חטאת ורבי אליעזר שרי לכתחלה עיי"ש.

אלא ודאי לרשב"ג אינה אלא טומאה דרבנן והשתא דהוי טומאה דרבנן יש לומר דדחינו לה משום מצוה להתפלל עם הצבור בבית הכנסת. ומצאתי סעד ממ"ש הגה"א פ' התקבל שם דמספקא ליה אם יש קברי עכו"ם לדרף ביהכ"נ או לביה"מ, אי מותר לכהן לעבור אי ליכא דרפא אחריתי ע"כ משם מהרי"ח.

דנראה מזה דסבר ל"מ דטומאת קברי עכו"ם אפילו לדעת התוס' דקיי"ל פירוש"ג. אינו אלא מדרבנן.

ולכהי מספ"ל. אי הליכה לביהכ"נ או לביהמ"ד מצוה דדחינא טומאה דרבנן.

או לא דאפשר ליה להתפלל או ללמוד במקומו דאי סבירא ליה דהוי דאורייתא אין מקום להסתפק דבנדאי אסור: ונראה דמהרי"ח ז"ל דמסתפק בזה אגיל בשיטת מהרי"ל שפתיב בהלכות עירובין דלהתפלל בעשרה אינה כ"כ מצוה.

דיכול לכוון תפלתו בביתו. דלא אשכחן אשר הצריכו חכמים להתפלל בעשרה עיי"ש. מיהו תיקשי ליה אמאי לא פשיטא ליה מהאי דאיתא בפרק שלשה שאכלו דף מ"ז וש"נ דרבי אליעזר שחרר עבדו להשלימו לעשרה. ואעג"ב דעובר בעשה דלעולם בהם תעבדו.

מצוה דרבים שאני וכתב הרא"ש ז"ל מצוה דרבים שאני, דאלים עשה דרבים דכתיב ונקדשתי בתוך בניי. דהיינו עשה דמקדשין את השם בעשרה ברים, ואפילו הוי מילתא דרבנן כגון לשמוע קדושה וברכו שלא מצינו לו עיקר מן התורה.

אפי"ה דחי עשה דחיד דלא מסתבר לי דמייירי בעשרה דאורייתא. כגון לקרות פרשת זכור שהיא מן התורה דמשמע דבכל עגון ע"כ.

וי"ל דְּסִבְרָא לְהַמְהִירָא ח' ז"ל כמ"ש התוספות בגטין דף ח' ד"ה אעג"ב וכו' בא"ד דאין היתר לומר לעפ"ם להביא ספר בשבת דרף פרמלית. וכתב הרשב"א ז"ל דהיגו ס"ת לקרוא לה בצבור, ומנה הוכיח הגאון חות יאיר בתשובה סי' קט"ו דלא תעשה דגזירת חכמים ונחמור מעשה דלעולם בהם תעבדו עיי"ש תשובה מענין זה: לדאתאן עלה פיון דרבים וגדולים פסקו פרשב"י הלא המה הרמב"ם והרא"ם הביאו דבריו הגהמי"י שם בפ"ג מהלכות אבל.

והר"ן בפ"ק המקבל והתשב"ץ בח"ג סי' שכ"ג שכתב שאין לדחות דעת רשב"י משום שהיא דמדורות הנכרים וכו' שכתבו התוספות וכו' דלאו לענין טומאת אהל נשנית. אלא לענין טומאה ארץ העמים שגזרו עליה טומאה.

או משום טומאת מגע. שאין דרף לקבור הנפלים בעומק ושמה יתגלו העצמות ויגע בהם, וכפסק הר"מ במז"ל שאין קברי עכו"ם מטמאין באהל עיי"ש.

וכ"כ התויו"ט פי"ח דאהלות מ"ז פדעת התשב"ץ ז"ל. ורבינו חיד"א ז"ל לכתב בברכ"י יו"ד שם דהרב חינוך סי' ש"ן והתשב"ץ ומרן בכ"מ ובב"י קיימי בחד שיטה דקיי"ל פרבי שמעון וכו' והרב פנים מאירות ח"ב סי' י"ד וסי' קכ"ב הביא ראיות לדעת הרמב"ם וסיעתו דהלכה פרי"ש.

עיי"ש אף שהתוס' פסקו פרשב"ג לאסור וכתב מרן בש"ע דנכון להחמיר. מ"מ במקום מצוה להתפלל עם הצבור במקום שאין שם ביהכ"נ אחרת וכ"ש להוציא את הרבים בקדיש וקדושה וקריאת ס"ת.

אין להחמיר בזה ויש לסמוך אמקילין. כדאשכחן בדין פת שאפאה עכו"ם בשבת.

שכתב מרן בש"ע א"ח סי' שכ"ה ס"ד דיש אוסרין ויש מתירין. ולצורך מצוה פגון סעודת ברית מילה או לצורך ברכת המוציא יש לסמוך על המתירין עיי"ש בב"י, וצווי"מ וימ"ן אכ"ר כ"ד הצב"י ע"ה מסעוד הפה"ס"ט: סימן נ שאלה מעשה באחד שמת בערי פראנצא ונתנוהו בארון על דעת להביאו אותו פה עי"ת תמונת להקבר בקברות אבותיו.

ונתעכב ימים מספר עד י"ח יום שנקבר בקבר בקרקע. ונשאלתי מאימתי מונין שבעה ושלשים: תשובה.

הנה רבינו הטור סי' שע"ה הביא פלוגתא דרשב"י ור"ת ז"ל על האי דתנן בפ' אלו מגלחין דף כ"ז דת"ר אימתי כופין המטות וכו' רבי יהושע אומר משיתם הגולל. וידוע דהלכה כר"י.

ופירש"י בפ"ק דכתובות דף ד' ובכמה דוכתי גולל היינו פיסוי ארון של מת וכתב הרמב"ן ולדבריו כשנותנין אותו בבית בארון וסותמין הפיסוי במסמרים על דעת ליתן הארון בכוח או בקבר.

מונה משעת סתימה וכו' ור"ת פירש גולל הוא האבן שנותנין על הקבר מלמעלה. וכן פירשו הגאונים וכ"כ הרא"ש ז"ל.

וְכַתֵּב מֶרֶן בִּי ז' וְכֵן נִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"א שֶׁהוּא סוֹבֵר כִּפִּיר"ת וּר"ח וְהָכִי נִקְיִטִינּוּ. וְכ"פ בַּש"ע שָׁם ס"א מְאִימַת חָל הָאֲבִילוֹת מִשְׁנֻקְבָּר וְנִגְמַר סְתִימַת הַקָּבֵר בְּעֶפֶר וְכו': דְּמַעֲתָה בְּנִדּוֹן זֶה שְׁלֹפְנֵינוּ שְׁנִתְּנוּהוּ בְּאֶרֶן וְסִתְּמוּ כִּסּוּי הָאֶרֶן בְּמִסְמָרִים שְׁלֵא יִפְתַּח עוֹד.

אֵעִפ"י כֵּן לִפִּי פֶסֶק מֶרֶן הַש"ע דְּנִקְטִינּוּ כַר"ת לֹא חָל עֲלֵיהֶם אֲבִילוֹת עַד עֲתָה שְׁנֻקְבָּר בְּקָבֵר. וְאִז מוֹנִין לוֹ שִׁבְעָה וְשָׁלְשִׁים.

ע"ה מִסְעוּד הַפֶּהן ס"ט: סִימָן נֹא נוֹהֲגִין כַּמ"ש מוֹר"ם ז"ל סִי' ת' סְעִיף ב' בְּהִגָּה נו"ל אִם פָּגַע יוֹם ל' שָׁל אֲבִילוֹת בְּשַׁבַּת וַיּוֹם כ"ט בְּעֶרְב שַׁבַּת. מִן־תֵּר לוֹ לְרַחֲוֹץ בַּע"ש אִף בְּמִקְוֹמוֹת שְׁנוֹהֲגִין שְׁלֵא לְרַחֲוֹץ כָּל שְׁלְשִׁים.

דְּהוֹאִיל וּמִדִּינָא שְׁרִי לְאַחַר שִׁבְעָה אֲלֵא שְׁנֻהֲגוּ לְהַחֲמִיר כָּל ל'. בְּכֹהָא גִּוּוֹנָא שְׁרִי מִשּׁוּם כְּבוֹד שַׁבַּת.

וה"ה כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה כְּגוֹן לְחִזּוֹר אֶל מְקוֹמוֹ בְּלִיל שַׁבַּת וְלִלְפֹנֶשׁ בְּגִדֵי שַׁבַּת דְּהָא נְמִי אִינוּ אֲלֵא מְנַהֵג בְּעֵלְמָא ע"כ וְכ"כ מֶרֶן בִּי ז' וְל' סוֹף סִי' זֶה. בְּשֵׁם הַגְּהֵמִי"י בְּשֵׁם הַר"מ וּמָה שְׁלֵא פִּסְקָה בַּש"ע הַטַּעַם כְּמוֹ שְׁכַתֵּב שָׁם נו"ל דְּבָרִים אֵלוֹ לֹא נִיִּתְּנוּ לִיִּפְתַּח, אֲלֵא לִפִּי מְנַהֵגִם שְׁהִיוּ נוֹהֲגִין שְׁלֵא לְרַחֲוֹץ כָּל שְׁלְשִׁים יוֹם כְּמִבְּנָאָר בְּדְבָרֵיו שָׁם אֲבָל לְדִידּוֹן לֹא מִיִּתְּסֵר לְרַחֲוֹץ אֲלֵא תוֹף שִׁבְעָה כְּמוֹ שֶׁהוּא הִדִּין עַכ"ל.

וְהִנֵּה בְּמִדִּינּוֹת אֲלֵגִ'רִי נוֹהֲגִין שְׁלֵא לִיִּכְנֹס לְמֶרְחֵץ עַד אַחַר שְׁלְשִׁים יוֹם וּבְכֹהָא גִּוּוֹנָא שְׁחָל יוֹם כ"ט בְּעֶרְב שַׁבַּת מִן־תֵּרִין לְרַחֲוֹץ בַּע"ש מִשּׁוּם כְּבוֹד שַׁבַּת וְחִזּוֹרִין לְמִקְוָם בְּלִיל שַׁבַּת וְלוֹבְשִׁין בְּגִדֵי שַׁבַּת ע"ה מִסְעוּד הַפֶּהן ס"ט סִימָן נב שְׁאֵלָה.

מִי שְׁמַתּוֹ הוֹרְיוּ בְּחֻדְשׁ נִיסָן בְּשָׁנָה פְּשׁוּטָה. וְשָׁנָה שְׁאַחֲרֶיהָ הִיָּה שְׁנַת הָעֵיִפוּר.

אִם יַעֲשֶׂה הִיא צ' בְּנִיסָן שְׁמַתּוֹ בּוֹ אוֹ בְּאֶדָר שְׁנִי שֶׁהוּא תְּשֻׁלוּם י"ב חֻדְשׁ: תְּשׁוּבָה. כְּתֵב הַרְבִּי בִּיּוֹד סִי' ת"ג מִשֵּׁם הַתְּשׁוּב"ץ נו"ל יֵשׁ לְהַתְּעַנּוֹת וְלוֹמַר קִדִּישׁ בְּכָל שָׁנָה בְּיוֹם שְׁמַת אֲבִיו וּבְשָׁנָה מְעוֹפְרַת בְּשָׁנָה הַרְא' יִתְעַנֶּה וַיֹּאמֶר קִדִּישׁ בְּאֶדָר רֵאשׁוֹן וּבְשָׁאָר שְׁנִים בְּאֶדָר ב' ע"כ וְכַתֵּב עָלָיו בִּי וְנִרְאָה דְּטַעְמוֹ מִשּׁוּם דְּסוֹף שָׁנָה רֵא' הָיוּ לְסוֹף י"ב חֻדְשׁ כְּדֹאֲמַרִּינּוּ דְּמִשְׁפֵּט רַשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגִיְהֵם יב"ח וְלֹא אָמְרוּ שָׁנָה.

הִילְכֵּף יב"ח בְּעֵינֵינוּ וּבְשָׁאָר שְׁנִים תְּלוֹי בְּפִלּוּגְתָא דַּר"מ וּר"י בַּפ' קוֹנָם יִין וּס"ל דְּהִלְכָה כַּר"מ דְּאָמַר דְּכוֹתְבִין בְּשִׁטְרוֹת אֶדָר הַרְאשׁוֹן וְהַשְּׁנִי אֶדָר סְתָם כּוֹתְבִין דְּאִיהוּ אֶדָר סְתָם מִיִּקְרִי ע"כ הָרִי מְבֹנָאָר לְהַדְּיָא מִדְּבָרֵי הַתְּשׁוּב"ץ וּמָמָה שְׁכַתֵּב עָלָיו הַרְבִּי שְׁיַעֲשֶׂה הִיא צ' בְּתְשֻׁלוּם יב' חֻדְשׁ וַא"כ הֵכָא נְמִי שְׁמַתּוֹ בְּנִיסָן בְּפִשּׁוּטָה בְּשָׁנָה מְעוֹפְרַת שְׁאַחֲרֶיהָ שֶׁהִיא שָׁנָה רֵא' לְמִיתָה יַעֲשֶׂה הִיא צ' בְּאֶדָר ב' שֶׁהוּא תְּשֻׁלוּם יב"ח.

אֲמָנָם הַלְּבוּשׁ סִי' תב' כְּתֵב נו"ל אִם מַתּוֹ בְּנִיסָן אוֹ אַחֲרָיו בְּאִיָּר אוֹ בְּסִינּוֹ בְּשָׁנָה שְׁקוֹדָם הָעֵיִפוּר אִינוּ מְתַעַנֶּה בְּשָׁנָה הַבָּאָה אֲלֵא בְּאוֹתוֹ חֻדְשׁ. אַע"ג דְּהָיוּ י"ג חֻדְשׁ מִיּוֹם הַמִּיתָה עַד יוֹם הַתְּעַנִּית הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּהַסְפָּנָה הִיא דוֹקָא בְּאוֹתוֹ חֻדְשׁ שֶׁהִדִּין מִתּוּם כְּנֶגֶד אֲבִיו אוֹ אִמּוֹ עַכ"ל וְעִי"ש הָרִי דְּפִלִּיג אַתְּשׁוּב"ץ וּס"ל מ' דְּמִשּׁוּם דְּרִיעַ מְזִלְקָה בְּאוֹתוֹ חֻדְשׁ שְׁמַתּוֹ בּוֹ הוֹרְיוּ לְכֵן תְּקַנְתּוּ לְהַתְּעַנּוֹת בְּאוֹתוֹ חֻדְשׁ דְּנִקָּא אִף דְּהָיוּ י"ג חֻדְשׁ: וְנִיחָזִי אֲנִן אֶל מִי

מקדושים נפגה אם לדעת התשב"ץ או לדעת הלבוש ו"ל להיות שכל אחד טעמו ונגימוקו עמו.

דלדעת התשב"ץ דתלי טעמא משום גיהנם מסתבר טעמיה דינעשה בסוף י"ב חדש וכן דעת הלבוש דתלי טעמא משום דריע מזליה מסתבר טעמיה דינעשה באותו חדש דנקא: והנה הגאון חת"ס בא"ח סי' יד' נשאל על ענין זה ודעת השואל לומר דמי שמתו אבותיו בכ"ט אדר רא' ינהג יא"צ בכ"ט שבט דכיון דכלו להמת יב"ח נגמר דינו וממילא היא"צ ביום שכלו יב"ח.

והשיב עלזה ממ"ש מהר"י מינץ סי' ט' בסוף התשובה דלענין יא"צ דעת מהרי"ו להתענות בשני והוא ו"ל כתב שלא ידע מתחלה דעת מהרי"ו והיה מורה ובא להתענות בראשון דכיון ששלמו למת יב"ח.

וכי מפני שנת עיבור השנה יקנה זה נתון בדין חדש יותר לענות אדם בריבו ה' לא ראה אלא יא"צ שלו ברא' וכן לעולם ואי משום אקדומי פרענוותא לא מקדימינן הכא משום כיון דמשום פפירה ותשובה הוא לא שייך אקדומי פרענוותא.

ומ"מ עכשיו שראה דברי מהרי"ו הוא אומר לשואלים יש פלוגתא בזה והם יבררו פרצונם ע"כ. ופירש החת"ס דבריו ו"ל דכוננתו היא דאין זה אלא מאדר לאדר אם מת באדר פשוטה יקנה היא"צ לעולם באדר הראשון דאיכא עכ"פ שם אדר עליו וע"ז שייך לא יענת אדם בריבו שלא לדחות עד אדר השני אבל להמיר אדר בשבט בשנינוי שמה לא עלתה על דעתו ולכן זה ברור דאותו שמתו אבותיו כ"ט אדר בשנה מעוברת היא"צ שלו בכ"ט אדר בשנה פשוטה בלי פיקפוק כלל ע"כ: לא זכר ש"ר מ"ש התשב"ץ ופירש דבריו הרב"י דיתענה לסוף יב"ח דנקא אף להמיר אדר בשבט.

ונראה דס"ל להגאון חת"ס ו"ל דגם התשב"ץ בשיטת מהר"י מינץ ו"ל אמרה דדוקא מאדר לאדר דאיכא עכ"פ שם אדר עליו אבל לא מאדר לשבט וכן נראה מתשובת הרב נחלת יעקב הבי"ד השד"ח מע' אבילות אות צ"ב שכתב ג"כ כהחת"ס דאם מת בט"ו אלול שנה פשוטה ואחריה מעוברת יתענה בט"ו אלול שהוא יום המיתה.

ושאני נדון התשב"ץ דיקנה בחדש אדר ע"כ הרי דמוקי ההיא דהתשב"ץ כמ"ש החת"ס: אף מ"מ לא נמלטנו מהקושניא לפי מה שמפרש הרב"י דברי התשב"ץ דטעמו משום דאמרינן משפט רשעי יש' בגיהנם יב"ח ולא אמרו שנה דשמעינן שפיר בהדיא ודעת התשב"ץ אף להמיר אדר בשבט קאמר מר.

מתניתין אתיין לסיועיה בפרק השואל משנה ח' דקתני המשפיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה נתעברה לשוכר השפיר לו לחדשים נתעברה למשפיר ע"כ והכא נמי דכונתה לחדשים אמרו ולא אמרו שנה עיין בהגמ"ר לענין הנקת תינוק כ"ד חדש.

וא"כ הגם דאיכא למימר דהחת"ס ו"ל מתרץ דעת התשב"ץ דלא מיירי אלא מאדר לאדר מ"מ פירוש הרב"י עומד לנגדו. ועוד קשה לי על מה שטען החת"ס ו"ל על מ"ש הגאון מהר"י מינץ ו"ל דקאמר וכן לעולם וז"ל שפי' לעולם כשיארע יא"צ של זה בעיבור יתענה בראשון מטעם דנ"ל שלא לענות בריבו וצריך להסביר עפ"י המקובל פשם שמשפט רשעים בגיהנם יב"ח כן כל הצדיקים הזוכים לחזות בנעם ה' מ"מ משתנה

ומתעלה ממדרגה למדרגה, למעלה מהרא' ויושב גם שם יב"ח ושוב ביא"צ מעיינין
בדינו ומתעלה וכן לעולם ע"כ פתב הגאון וכן לעולם לא יענתו בריבו שלא להעלותו
למקום משפן פבודו מפני עיבור החדש פן צריף לומר.

ועתה אני שואל וקא משפטי רשעים בגיהנם יב"ח לבנה שהם שנ"ד יום בשנה פסדרן.
א"כ אם מת בשנת העיבור באדר יהיה לשנה האחרון היא"צ שלו בשבט בכלות שנ"ד
מי השנה וכן בשתי שנים שאחר העיבור ובעיבור שאחר זה יהיה יא"צ שלו בכסלו
שפלו לו שנ"ד יום מן שבט שעבר.

וכן על זה הדרך לעולם חוזר לאחוריו ומי ראה פזאת ומי שמע פאלה ע"כ. ובהורמנתיה
דמר לדעתי קלה פמות שהיא אין פאן קושניא.

ותברה בצדה. דשאני שנה רא' שהוא נתון בדין שפיר קאמר הגאון מהרי"מ פיון ששלומו
לו יב"ח למה יהיה נתון בדין חדש העיבור יותר לענות אדם בריבו ה' לא ראה.

משא"כ בשאר שנים שניצול מן הדין ינפה לחזות בנעם ה' אעג"ב שהוא מתעלה
למדרגה אחרת ומעייני בדיניה ביא"צ לאור באור החיים ולולי פירושו ו"ל היתי אומר
דדעת הגאון מהרי"מ ו"ל דסל"מ כהתשב"ץ פתדא דלענין שנה רא' סבר כהתשב"ץ
דמלייא בי"ב חדש פמשפט רשעים בגיהנם.

ואפילו ישפנה שם החדש מחדש לחדש. ופליג עליה בשאר שנים דפסק כר"י דהעיקר
הוא אדר רא' וכמ"ש התה"ד שהביא ב"י שם וזהו דקאמר וכן לעולם דר"ל דלעולם
יעשה היא"צ באדר רא' ודעת מהרי"ו שהביא מייירי בשאר שנים ודו"ק ענין ב"י סי'
תקס"ח: והפ"ת בסי' תקס"ח א"ח סק"ז פתב משם הרב גבעת שאול סי' ע"ג פמת אביו
בשנת העיבור בער"ח אדר שני שהוא כ"ט לאדר רא'.

תענה בשנה פשוטה בכ"ט באדר ולא בכ"ט שבט ע"כ וכ"כ פיו"ד סי' ת"ב סק"ו.
ולכאורה נראה דמייירי ג"כ בשנה רא' אבל פד מעיינת שפיר נראה דלא מייירי אלא
בשאר שנים והעד על זה ממה שהביא ראיה מדברי הב"ח יו"ד סי' ק"ב שכ' על מ"ש
בספר חסידים סי' תש"ב וז"ל לאחד הנה מת אביו באדר ה ונהיה מתענה באותו יום שמת
אביו ובשנה פשוטה הנה מתענה בשבט ואדר מספק עכ"ל.

וכתב הב"ח דאישתימטה לאותו חסיד הא דאיתא בפ"ק דר"ה דף טו' דקמיבעיניא ליה
היתה שנה מעונבת מהו. פירש"י אימתי כ"ה שבט הסמוך לטבת או אדר הרא' שהוא
במקום שבט.

ופשטינו הלך אחר רוב שנים מי ששמו שבט. אלקא דאין ספק באדר הרא' דפשיטא
שאינו שבט.

והכי נקטינו דא"צ להתענות אלא באדר עכ"ל. דנראה מזה דדעת הגב"ש ו"ל דאיתא
לאפוקי דלא נימא דאדר רא' הוא במקום שבט פמו שנסתפק בספר חסידים והדין נוטן
שיתענה בשבט בשנה פשוטה לזה קאמר דלא היא דלפי ש"ס דר"ה אין להסתפק בזה
ויתענה באדר ולא בשבט אבל לענין שנה רא' לא מייירי בה כל"ל: ונחמותי ראיתי אור
להרב ויאמר יצחק ו"ל בילקו"ד ליו"ד הלכות אבילות שכ' מי שמת אביו או אמו בשנה

מעןפֿרֿת באַדֿר הרא' גראַה דְצָרִיף לִהְתְּעַנּוֹת בְּשָׁנָה פְּשׁוּטָה בְּאֶדֶר וְלֹא בְּשִׁבְט אַעפ"י
שְׁהוּא תְּשׁלוּם י"ב חֲדָשׁ, וְרֵאזָה מִמ"ש מָרְן באו"ח סי' נה' סי' דְמִי שְׁנוֹלֵד בכ"ט לֶאֶדֶר
רא' מְשָׁנָה מְעוֹבְרֶת וּשְׁנַת י"ג הִיא שְׁנָה פְּשׁוּטָה דְאִינוּ נַעֲשֶׂה בַר מְצוּנָה עַד כ"ט לֶאֶדֶר וְלֹא
בכ"ט בְּשִׁבְט ע"כ.

וְנִרְאֶה דְאִשְׁתִּימְטָתִיהָ מ"ש ב"י ב"י דְעַל דְבָרֵי הַתְּשׁב"ץ הַנִּזְכָּר דְאִילּוּ עֵינֵי"ק שְׁלֹטוּ שָׁם
לֹא הָיָה כּוֹתֵב כּוֹן. דְבִאֲמַת אַחַר נְשִׁיקַת עֲפָרוֹת זָהָב לֹו לֹא דְמִינֵן אֶהְדָּדִי דְשִׁאֲנִי הִהִיא
דב"מ כְּמִבְנֵי אַר ב"י א"ח סי' נ"ה שְׁפָתֵב עַל דְבָרֵי הָאָגוּר שְׁמִמְנוּ מְקוֹר דִּין זֶה.

דְנִרְאֶה לְלִמּוּד כּוֹן מְש"ס דְעֶרְכִין דָּף ל"א דָּאָם מְכַר בֵּית חוֹמֶר בַּט"ו לֶאֶדֶר הִרְא' דְלֹא
עָלְתָה לֹו שְׁנָה עַד ט"ו בְּאֶדֶר שְׁל שְׁנָה הַבָּאָה. דְכְּתִיב עַד מְלֹאת לֹו שְׁנָה תְּמִימָה וְכּוֹן לְעַנְנוּ
בְּכוֹר שְׁמֹנְזֶהָר לְהַקְרִיבוּ תוֹף שְׁנָתוֹ.

דְכְּתִיב תֵּאֲכַלְנוּ שְׁנָה בְּשָׁנָה עֵי"ש בְּש"ס וּמְזָה יְלִיף לְהַשְׁלֵמַת י"ג שְׁנָה לְכַר מְצוּנָה. וְכִמ"ש
בַּהֲגַה"ר סוֹף פֶּרֶק הַחֹלֶץ אוֹת קט"ז דְאִין קָטָן מְצַטְרֵף לְדָבָר שְׁבִקְדוּשָׁה עַד שְׁיָהָא כּוֹן
י"ג וְחֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר בְּכָלֵל.

וְכִדְאָמְרִינוּ בִּירוּש' דְחֻזְרַת בְּתוֹלִים תוֹף ג"ש לְבָתוּלִים. וְאִיסוּר סִימְנִין תְּלִיא בְּעֵיבּוֹר
שְׁנָה.

דְכְּתִיב לֶאֱל גּוֹמֵר עָלֵי. וְא"כ כִּי הִיכִי דְלִיכָא לְמִימַר בְּבִתֵי עָרֵי חוֹמֶר וּבְכוֹר.

דְאוֹתוֹ שְׁל ט"ו בְּאֶדֶר רֵאשׁוֹן מְשָׁלִים שְׁנָה לט"ו בְּשִׁבְט. ה"נ לְעַנְנוּ הַשְׁלֵמַת י"ג שְׁנָה אוֹתוֹ
שְׁנוֹלֵד בכ"ט לֶאֶדֶר לֹא אָמְרִינוּ דְמְשָׁלִים שְׁנָה בכ"ט לְשִׁבְט.

אַלֵּא צָרִיף לְהַמְתִּין עַד כ"ט בְּאֶדֶר עכ"ל דר"ל כְּמוֹ דְבִבְתֵי עָרֵי חוֹמֶר וּבְכוֹר דְכְּתִיב בְּהוּ
שְׁנָה אָמְרִינוּ חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר בְּכָלֵל, כּוֹן לְעַנְנוּ הַשְׁלֵמַת י"ג שְׁנָה כִּינּוּן דְדִרְשִׁינוּ לֶאֱל גּוֹמֵר עָלֵי
דְאִיחוּר סִימְנִין תְּלִיא בְּעֵיבּוֹר שְׁנָה.

הוּי כְּאִלוּ נְאָמַר כּוֹ שְׁנָה בְּהֶדְיָא. וְלִהְיִי אָמְרִינוּ בִּיהָ ג"כ חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר בְּכָלֵל.

אַשְׁרֵי לֹא כּוֹן בְּמִשְׁפֵּט רְשָׁעִים בְּגִיחָם דְלֹא אָמְרוּ רַק י"ב חֲדָשׁ, וְא"כ אִין חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר
בְּכָלֵל. וְכִמ"ש ב"י יו"ד סי' ת"ג שְׁפִירֵשׁ דְבָרֵי הַתְּשׁב"ץ עפ"י שִׁיטָה זוּ דְעֶרְכִין: וְזוּלַת
מ"ש לְעִיל לְחֻזֵק דְבָרֵי ב"י מְש"ס דְפֶרֶק הַשְׁאוּאֵל הַמְשַׁפֵּיר בֵּית וְכו' לְחֻדְשִׁים נִתְעַבְּרָה
לְמִשְׁפֵּיר וְכו' עוֹד רֵאזָה לְדְבָרֵי קוֹדְשׁוֹ מִמ"ש בְּהַגְהוֹת מְרָדְכֵי שָׁם הַגְהָה מְרָבִי יִצְחָק כּוֹן
הַקְדוּשׁ חַיִּים זצ"ל שְׁנִשְׁאֵל עַל אוֹדוֹת מְנִיקָה אִם צָרִיכָה לְהַמְתִּין חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר מְלֵבֵד כ"ד
חֻדְשִׁים אוֹ לֹא.

וְהַשִּׁיב שְׁצָרִיכָה לְהַמְתִּין גַּם חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר כּוֹן פֶּסֶק רַבִּינוּ מְאִיר אַחַר שְׁמִצְיָנוּ בְּפֶרֶק מִי
שְׁאָחָזוּ כְּמָה הִיא מְנִיקָתוֹ שְׁתֵּי שָׁנִים וְלֹא הַזְכִּיר כ"ד חֻדְשִׁים צָרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁתֵּי שָׁנִים
שְׁלִימוֹת ע"כ וְעֵי"ש.

וּבְהַגְהוֹת מִיְיִמוֹנֵי פִי"א מֵה"ג כְּתִיב מְדַתְלוּ רַבָּנָן בְּחֻדְשִׁים וְלֹא אָמְרוּ שְׁתֵּי שָׁנִים (הוּא
בְּבִרְיָתָא בַּפ' אַעפ"י דָּף ס' ת"ר מְיִנִיקַת וְכו' לֹא תִינְשָׂא וְלֹא תִתְאַרֵס עַד כ"ד חֲדָשׁ וְכו')
ש"מ חֲדָשׁ הָעֵיבּוֹר סְלִיק לְמִנְיָן כד"ח ע"כ.

ועיין בב"י אה"ע סי' י"ג ובש"ע שפסק כהגה"מ ועיין בט"ז משם התה"ד שישב דעת מור"ם ז"ל שהביא הגהמ"ר בפירושו שתי הלשונות דבגישין קתני שתי שנים. ובכתובות פתיב כ"ד חדש וכו' כיעו"ש.

אף שיהיה ממוצא דבר אתה למד למר כדאת"ל ולמר כדאת"ל, דהיכא דתלו חכמים ז"ל בלשון שנה חדש העיבור בכלל והיכא דתלו בלשון חדש אין חדש העיבור בכלל ועיין עוד פענן זה בטור יו"ד סי' שצ"א שכתב וז"ל תניא על כל המתים נכנס לבית המשטה לאחר ל'.

על אביו ועל אמו לאחר יב"ח ואף אם השנה מעוברת מותר לאחר יב"ח ע"כ. וכתב הבר"י שכ"כ הרא"ש בפרק אלו מגלחין בשם הראב"ה וש"פ ודייק לה מדקתני י"ב חדש ולא קתני שנה ע"כ: ומעתה עפ"י הדברים האלה מסתבר טעמיה דהתשב"ץ ז"ל דיתענה בתשלום י"ב חדש העיבור בכלל אף באשר כמה פוסקים ז"ל פשיטא להו דיתענה באותו חדש שמתו בו אף אם הוא י"ג חדש.

על כן נחלתי ואירא לחיות דעי היף דעתם הקדושה ח"ו. ועל כן אמרתי אם אפשר להתענות בתשלום י"ב חדש כדעת התשב"ץ.

וגם בחדש שמתו בו כשאר פוסקים בודאי טובים השנים אשר יש שחר טוב בעמלם. ואם יקשה עליו להתענות בשניהם.

מצוה בפשר דבר. והוא דהנה מצינו ראינו שני טעמים למנהג היא"צ.

אחד עפ"י אותה אגדה דמס' רבתי פ"ב בעובדא דרבי עקיבא דפגע בהוא גברא מיתא וכו'. שע"י הקדיש או ברכו שאומר הבן בבית הפנסת בצעבור מציל את אביו מן הדין של גיהנם.

ואף ששלמו לו י"ב חדש שהוא משפט רשעים בגיהנם מ"מ ע"י הקדיש וברכו שאומר הבן להעלותו ולהכניסו בג"ע אחר שקבל דינו. וזה צריך להיות ביום תשלום י"ב חדש.

וכן כתב רבינו מוהר"ח ז"ל בשער הפונות בשער הקדיש וז"ל שמעתי ממורי ז"ל שטוב לומר קדיש יתום על מיתת או"א כל השנה כולה אפילו בשבתות וי"ט לפי שאין הטעם כפי מה שחושבים המון העם שמועיל להציל נפש המת מדינה של גיהנם לבד.

כי הנה עוד יש בו תועלת אחת והוא להכניסו לגן עדן ולהעלותו ממדרגה למדרגה. וכפי זה גם בשבתות וי"ט יש לאומר.

ואני ראיתי למורי ז"ל שהיה אומר קדיש בתרא בכל שנה ושנה ביום שמת בו אביו בשלש תפלות ע"כ. ומ"ש שהיה אומר קדיש בכל שנה שמת בו אביו היינו כפי מ"ש לעיל משם החת"ס ז"ל שבכל יא"צ כל הצדיקים הזוכים לחזות בנעם ה'.

מתעלים ממדרגה למדרגה למעלה מהראשונה ואז מעינין בדיניה וצריך עזר וסיוע מלמטה. ולכן הבן אומר קדיש להועיל לו להעלותו למדרגה אחרת, ויש עוד טעם אחר כמ"ש הלבוש סי' ק"ב שהוא משום הסכנה שהדין מתוח פנגד אביו או אמו באותו חדש וריע מזלו לכך צריך להתענות ולעשות תשובה ויתכפר לו.

וכן כתב בספר חסידים סי' רל"א ורל"ב עיי"ש. והנפקא מינה בין שני טעמים הללו הוא אם יהיה השנה מעונבת ששולמו י"ב חודש קודם אותו חודש שמתו בו.

דלפי טעם הראשון שהוא לתועלת המת צריך להיות בתשלום יב"ח דוקא. ולפי טעם השני שהוא לכפר על החיים צריך להיות דוקא באותו חודש שמתו בו דאז ריע מזליה לכן עתה מהיות טוב בשנה רא' בתשלום י"ב חודש יאמר קדיש וברכו והלימוד והדלקת נר לעילוי נשמה שאז יועיל לנשמת אבותיו.

ובחודש שמתו בו יתענה לכפר עליו ונסלח לו ובנה יצאנו כל הדעות. וכן נראה ממ"ש מרן החבי"פ בס' כל נשמת כ"ח ח"א סי' ע"ב שהבי"ד השד"ח שסוה' ינחנו בדרך אמת לאמיתה של תורה אכ"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן נג נשאלתי באלמון אחד ששייך בתולה אחת, ותבע זמן הנישואין ויהי כי קרבו הימים ממש בתוך עשרה ימים לזמן הנישואין.

מת אבי החתן. ופגע רגל חג הפסח בתוך ל' למיתת אביו.

ואם ימתין עד ל"ג לעומר. חיישינו שמה יתבטלו הנישואין ח"ו.

וגם הוא תלו ביה טפלי בנים קטנים בני עשר וכו'. ואין לו מי שישמשו אלא אמו וקנה. ונפשו לשאו"ל הגיעה, אם יוכל לכנוס תוך ל' יום למיתת אביו. או לא: תשובה לדבר בס"ד כתב הש"ע יו"ד סי' שצ"ב ס"ב מטה אשתו אסור לישא אחרת עד שיעברו עליה ג' רגלים וכו'.

ואם לא קיים פריה ורביה. או שיש לו בנים קטנים.

או שאין לו מי שישמשו מותר לקדש מיד ולכנוס אחר שבועה ולא יבא עליה עד עד לאחר שלשים יום. אא"כ לא קיים מצנת פו"ר.

שאז מותר לבוא עליה אחר שבועה. הג"ה.

וה"ה בשאר אבילות. ואפילו באבילות דאביו ואמו מותר לישא ולבוא עליה אחר שבועה. אם לא קיים פריה ורביה ע"כ הא קמן פשוט דאפילו באבילות דאביו ואמו הדין כן. דמי שיש לו בנים קטנים.

או מי שאין לו מי שישמשו. מותר לכנוס אחר שבועה וכו'.

אלא שיש לדקדק בדברי מור"ם בהג"ה. דנקט תנאי זה דאם לא קיים פו"ר דמשמע דוקא במי שלא קיים פו"ר הוא דאמרינו הכי ולא בשנים אחרים.

מי שיש לו בנים וכו' דאי לאו הכי הו"ל למימר וה"ה בשאר וכו' ואפי' וכו' דאו"א הדין כן. והנה משמע דקאי אפוליהו תנאי דכתב מרן המסבר וי"ל דהא דנקט תנאי זה.

הוא דאתא לאשמועין דעכ"פ באבילות דאביו ואמו ליפא למימר דלא יבא עליה לאחר שבועה. רק לאחר שלשים.

כדי למעוטי בשמחה כל מאי דאפשר משום כבוד אבילות או"א. קמ"ל.

דאפי"ה משום קיום פריה ורביה. לא אמרינו כן.

ולא אתא למעוטי האחרים. אלא לאשמועינן רבותא דביאה ופשוט הוא.

וכן מצאתי פתוב בהזכור"ל יו"ד הלכות אות עי"ן: ומעתה בנדון שלפנינו שיש לו בנים קטנים. ואין לו מי שישמשנו.

מותר לכנוס אחר שבועה ולא יבא עליה עד לאחר שלשים. כפסק הש"ע וכדכתב מורם ז"ל: ואריכין עוד לקבר עגנו זה והוא פינון שפגע בו הרגל דקיי"ל דהרגל מבטל גזירת שלשים.

אם גם בעגנו זה דאסור לבוא עליה עד לאחר ל'. מי אמרינן דהרגל מבטל גזירת ל' גם בזה ומותר לבא עליה ברגל ומצאתי להרב ברפי יוסף ז"ל יו"ד סי' שצ"ב א' שכתב עמ"ש הש"ע אסור לישא פל שלשים יום וכו' ואם הרגל ביטל ממנו גזירת שלשים.

ה"ה דבטל אסור זה ויכול לישא אשה תוך שלשים. דהרגל בטולי בטלה לכל גזירת ל' ופשוט.

עכ"ל והרב בי"ל שם הביא דברי הברכ"י אלו והביא עוד דברי הרב בארות המים סי' כ'. שכתב שמי שמתה אשתו קודם ר"ה כמו י"ב יום.

שפבר הפסיק אבלותו מגזירת ל'. אי שרי לינשא ערב הסוכות.

וכבר קיים פו"ר אף יש לו בנים קטנים ואין לו מי שישמשנו ומסיק דאעג"ב דמותר לו לכנוס. אסור לו לבא עליה עד אחר ל' יום.

דהרגל אינו מבטל הל' גם לעגנו זה יע"ש. ובתחלה עלה על דעתי לומר דחולק על הברכ"י אמנם אחר שראה דברי הברכ"י בספרו אורו עיניו וקור בו.

ומירץ יתיב וקאמר דאין שום הקרח לומר דחולק דהרב בארות המים ז"ל לא הקמיר אלא דוקא בנדונו שהאבילות היא שמתה אשתו. ומשום הכי אסור לבעול פל ל' יום.

ולא מהני הרגל לעגנו זה. דכל פחות מל"י אינו שוכח אשתו הרא'.
אבל באבל על שאר מתים בזה גם הוא יודה. דהרגל מבטל גזירת ל'.

וכדברי הברכ"י ז"ל והרב ברכ"י ז"ל לא מייירי אלא בסתם אבל שאינו אלא על אשתו דאסורו אינו אלא משום שמחה אמנם באבילות על אשתו גם הוא אין הכי נמי דמודה לנדון הרב בארות המים ז"ל.

עכ"ל הזכור"ל: הרי למדנו מדברי קודשם ז"ל דכולהו מודו. דגם לעגנו זה דנישואין אמרינן דהרגל מבטל גזירת שלשים והוא הדין והוא הטעם בנדו"ד דיכול לבא עליה ברגל וכו' אלא דיש לחקור בנדו"ד.

דהוא אבל על אביו וקיי"ל דהא דהרגל מבטל גזירת שלשים. היינו דוקא בשאר מתים.
אבל באביו ואמו. אפילו פגע בו הרגל לאחר ל' אינו מבטל עד שיגער בו בחבירו.

כמ"ש הש"ע או"ח סי' תקמ"ח סי' ט' ובי"ד סי' שפ"ט סי' ה' לעגנו גיהוץ וסי' ש"צ סי' ד' בהג"ה לעגנו גילוח. ובסי' שצ"ט סי' ד.

וא"כ הקא שהוא אבל על אביו. אפילו פגע בו הרגל אינו יכול לבוא עליה ברגל.

וְנִרְאָה לומר דְהָכָא בְעֵינֵי נִישׁוּאֵינֵי. הֲרֵגֵל מְבַטֵּל גְזֵירַת שְׁלֵשִׁים.
אֶפְיָלוּ בְּאֲבִיו וְאִמּוֹ. דְּהָא מְרֵן הַש"ע שָׁם בְּסִי' שַׁצ"ב ס"א פְּתַב וּלְאַחַר ל' מְוֹתֵר אֶפְיָלוּ עַל
אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ.
וְאֶפְיָלוּ לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה ע"כ. וְשָׁם בְּב"י פְּתַב מִשָּׁם הָרֵא"ש וְז"ל מִתּוֹךְ כְּפֵה הָיָה אוֹמֵר ר"ת.
אֵעִג"ב דְּאֶסְרִינֵן בְּאֲבִיו וּבְאִמּוֹ עַד י"ב חֹדֶשׁ. לִכְפֹּס לְבֵית הַשְּׁמֵחָה.
שָׂרִי לִישָׂא אִשָּׁה אַחַר ל' יוֹם. וְאֶפְיָלוּ יֵשׁ לוֹ בְּנִים גְּדוּלִים דְּלֹא אֶסְרִי אֱלָא בֵּית הַשְּׁמֵחָה
דְּלִיכָא מְצוּהָ.
אֲבָל נִישׁוּאֵינֵי אֶפְיָלוּ יֵשׁ לוֹ כַּמָּה בְּנִים אִיכָּא מְצוּהָ, דְּאֶמְרִינֵן בְּפֶרֶק הַבַּע"י דְּף ס"ב. הֲלָכָה
כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר יִשָּׂא אִשָּׁה בְּזֻקְנוֹתוֹ.
וְהָר' יוֹסֵף ז"ל הֵבִיא רְאִיָּה לְדַבְּרֵי וְכו'. וּבְמַסְכַּת שְׁמֵחָת.
עַל כָּל הַמֵּתִים אֲסוּר לִילְךָ לְבֵית הַמְּשֻׁתָּה עַד ל"י. וְעַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ י"ב חֹדֶשׁ.
אֱלָא א"כ הָיְתָה סְעוּדָה שֶׁל מְצוּהָ עַכ"ל. הָרִי דְבִנְיָשׁוּאֵינֵי לֹא מִחְמִירִינֵן יוֹתֵר מִשְׁלֵשִׁים
אֶפְיָלוּ בְּאֲבִיו וְאִמּוֹ.
מִשׁוּם שֶׁהִיא מְצוּהָ. כְּאִמּוֹר וּלְפִי"ז הוּא הַדִּין הֵכָּא דְּאֶמְרִינֵן דְּהֲרֵגֵל מְבַטֵּל גְזֵירַת ל' לְעֵנֵן
נִישׁוּאֵינֵי אֶפְיָלוּ בְּאֲבִיו וְאִמּוֹ וְלֹא דְּמִי לְעֵנֵן גִּיהוּץ וְתַסְפֹּנְרַת.
דְּאִין הֲרֵגֵל מְבַטֵּל גְזֵי' שְׁלֵשִׁים דִּידְהוּ. מִשׁוּם דְּהֵתֵם לִיכָּא מְצוּהָ.
מֵה שֶׁא"כ כְּבִנְיָשׁוּאֵינֵי דְּאִיכָּא מְצוּהָ אֶפְיָלוּ יֵשׁ לוֹ בְּנִים. וְלֹא הִתְחַמְּרוּ בָהֶם אֱלָא עַד שְׁלֵשִׁים
וְכִינֵן דְּפָגַע בּוֹ הֲרֵגֵל בְּטַל גְזֵירַת ל'.
כְּמוֹ בְּשָׂאָר מֵתִים. וְאֶפְשָׁר לומר דְּהֵכִי דַעַת הַבְּרַכ"י דְּלֹא חִזְקֵל בֵּין או"א לְשָׂאָר מֵתִים
דְּקָאָמַר סְתָם.
דְּאִם פָּגַע בּוֹ הֲרֵגֵל בְּטוֹלֵי בְּטָלְיָה לְגְזֵירַת ל' גַּם לְעֵנֵן נִישׁוּאֵינֵי וּמֵה גַם שְׁדַבְּרֵי קוֹדֶשׁוֹ כְּאוֹ
עַמ"ש הַש"ע בְּס"א אֲסוּר לִישָׂא כָּל ל' יוֹם וְכו' וְאֶפְיָלוּ עַל או"א וְכו'. וְעַל כְּוָלֵן קָאָמַר
דְּהֲרֵגֵל מְבַטֵּל גְזֵירַת שְׁלֵשִׁים.
לְעֵנֵן נִישׁוּאֵינֵי וְדו"ק: וְלְעֵנֵן גִּילּוּחַ וְרַחֲצִיָּה וְכו'. הִנֵּה הַפ"ת שָׁם בְּסִק"ב פְּתַב מִשָּׁם
הַחַת"ס ס' ש"ח שְׁהַעֲלָה שְׁמִי שְׁהַתִּירוּ לוֹ לִישָׂא בְּתוֹךְ ל'.
עַפ"י הַמְּבֹרָךְ בַּש"ע פְּשוּט דְּמִוֹתֵר לְכַבֵּס וְלִלְבֹּשׁ. דְּלְרֹב הַפּוֹסְקִים, אֵינּוּ מִן הַדִּין לְאַסֹּר
נְהִי דְנִהְגִּינֵן לְהַתְּמִיר וְכו' הֵכָּא אֵין לְהַתְּמִיר דְּנִפְק מִנְּהָ קוֹלָא בִּימֵי תַתְּוֹנָתוֹ.
וּמכ"ש בְּאִסוּר רַחֲצִיָּה. דְּלכ"ע אֵינּוּ אֱלָא חוּמְרָא.
וְלְעֵנֵן תַּסְפֹּנְרַת, פְּשוּט ג"כ דְּבִיּוֹם תַתְּוֹנָתוֹ מִשָּׁם מְוֹתֵר לְהַסְתַּפֵּר וְלִשְׁטוֹל ע"כ. וְכֵן פְּתַב
הָרַב שְׁד"ח ה' אֲבִילוֹת אוֹת כ' מִשָּׁם מְרֵן הַחֲבִי"פ בְּסִפְרַת חֲיִים בִּיּו"ד ס' צ"ה בְּאֲבָל עַל
או"א.

שְׁחַל יוֹם שְׁלֵשִׁים שְׁלוֹ בְּיוֹם חֲנוּכָתוֹ דְּמוֹתָר לְגַלְחָת וּלְכַבֵּס. אַף בְּמָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֵא לְהַסְתַּפֵּר בְּיוֹם ל' ע"י גְּעֵרָה מְשׁוּם דְּבְּיוֹם הַחֲנוּכָה יו"ט שְׁלוֹ וְגַם אִם נוֹתֵן קִידוּשֵׁי קוֹדֶם הַחֲנוּכָה לְמִי שְׁנוֹהֵג כּוֹ, שְׂרִי לְגַלְחָת דְּלֵא מְסַמְנָא מִקְלֵתָא לְקַדְשׁ כְּשֶׁהוּא מְגַוּוֹל וְכַתְּבַת הַשַּׁד"ח דְּלֵא רְאָה הֶרֶב ז"ל.

דְּהֶרֶב אֲלִיהוּ רַבָּה. בְּסִי קב"ל אוֹת ד' מִתִּיר לְגַלְחָת לְנוּשָׂא אִשָּׁה אַף בְּתוֹךְ שְׁלֵשִׁים לְאו"א וְכ"ש בְּיוֹם ל'.

ע"כ: וּמַעֲתָה עַפ"י הָאָמֹר. מוֹתֵר לוֹ לְהַחֲתוּן הַנּוֹ' לְכַנּוֹס כְּלָתוֹ לְחֲנוּכָה לְאַחַר שְׁבַעָה. וּלְגַלְחָת וְלְרַחֲוֵן בְּיוֹם חֲתוּנָתוֹ וְלֵא יָבֹא עֲלֵיהָ עַד סְמוּךְ לְחֻשְׁיָהָ. עֶרֶב הַרְגֵל שֶׁל חַג הַפֶּסַח. וְאֵעִפ"י דְּחֲנוּכָה קוֹנָה בְּבִתּוּלָה וּמוֹתֵר לְבַעוּל בְּשַׁבַּת וְיו"ט שְׁפָכֵר קְנָאָה. מְכַל מְקוֹם מֵהֵיּוֹת טוֹב יִתְיַחַד עִמָּה מִבְּעו"י סְמוּךְ לְחֻשְׁיָהָ.

לְפִי מ"ש הַמַּג"א בְּאו"ח ס'י שֶׁל"ט ס"ק י"א מְשֵׁם מ"ב דְּאֶפִּילוּ בְּתוּלָה יֵשׁ לְיִיחָד קוֹדֶם שַׁבַּת. כִּינּוֹן דִּי"א דְּחֲנוּכָה שְׁלָנוּ לֵא מִקְרִי חֲנוּכָה. וְעֵינֵן מִחֲצִית הַשְּׁקָל שָׁם. וְכ"כ בְּאו"ח ט"ש מְשֵׁמוּ.

לְכֵן עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב יַעֲשׂוּ כֵן. וּמֵיּוֹם שְׁנֵכְנֹסָה לְחֲנוּכָה עַד עֶרֶב הַרְגֵל שְׁיִתְבַּעַל. הוּא יֵשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים, וְהֵיא יֵשֵׁנָה בֵּין הַנְּשִׁים. וְכ"כ הַזְכוּ"ל שָׁם מְשֵׁם בְּאֵרוֹת הַמַּיִם. וְכַתְּבַת שְׁעַל כֵּן הַסְּפִימוּ שְׁלֵא תִטְבְּוּל הָאִשָּׁה בְּעַת נִישׁוּאָיהָ ע"כ וְעֵינֵן ש"ע ס'י שֶׁפ"ג. וְכֵן יַעֲשׂוּ בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ.

וְאִם מְשׁוּם חֲנוּכָה נִדָּה אֵין קְפִידָא שְׁלֵהֲקַת הַפּוֹסְקִים סְבָרֵי מְרַנְּו דְּעוֹשֵׁי חֲנוּכָה נִדָּה עֵינֵן ש"ע אה"ע ס'י ס'א ס'ב, וּבְבִאוּ"ט וְעֵינֵן בֵּית יְהוּדָה לְמַהֲר"י עֵינֵינֵי אה"ע ס'י ג' וְס'י ל'ג' וְעֵינֵן עֵינֵינֵי הַד"ט יו"ד ס'י כ"א אוֹת ד'.

וְעֵינֵן זְכוּ"ל אה"ע אוֹת כ' וְאֵנִי תְּפִלָּה לְאֵל עֲלִיוֹן יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּמֵאוֹר תּוֹרָתוֹ. לְהוֹצִיא דִין לְאַמִּית לְאַמִּיתוֹ.

וְיִטַע בְּלִבְנוּ אֶהְבָּתוֹ וְיִרְאָתוֹ. לְלַמּוֹד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל מִצְוֹתוֹ אֲכִי"ר הַחוֹתֵם פָּה עֵי"ת תְּמוּשָׁנָת יע"א בְּנִיסָן דְּהֵאֵי שְׁתָּא הַתְּרַצ"ד לְיַצִּירָה ע"ה מְסַעוּד הַכֶּהֵן ס"ט: סִימָן נַד נְשָׂאָלָה בְּאִישׁ יֵשׁ' שְׁבַחֵי חֵיּוֹתוֹ פִּירֵשׁ מְדַרְכֵי חֵיִים לְדַרְכֵי מִיתָה.

רַח"ל וּפְרַק מְמַנּוּ עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם וְעוֹל מִצְוָה. וְהֵלֶךְ בְּדַרְכֵי לְבוֹ בְּכֹל אֲשֶׁר יִפְנֶה יִרְשִׁיעַ בְּמֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וְחִילּוּל שַׁבַּת.

וּמֵאֲכָל חֶמֶץ בְּפֶסַח. וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֵה בְּיוֹה"כ.

וְעַד אֲחֲרוֹן הַכְּבִיד נִשָּׂא נְכָרִית בְּנִימוּסִיָּהֶם. וְעַתָּה פְּגַעָה בּוֹ מִדַּת הַדִּין וְנִאָבֵד מִן הָעוֹלָם.

וּבְנֵי חֲבֵרָה קִדְשָׁא חֲבֵרַת ג"ח נְסַתְּפָקוּ אִם רִשְׁאִין לְקוּבְרוֹ בְּקִבְרֵי יִשְׂרָאֵל אוֹ לֵא: תְּשׁוּבָה כְּתַב רַבֵּינוּ הַטּוֹר ס'י שֶׁמ"ה כָּל הַפּוֹרְשִׁים מִן הַצְּבוּר וְהֵם שְׁפוֹרְקִין עוֹל מִצְוֹת מַעַל צוּאֲרִיָּהֶן וְאֵינָם בְּכֹלל יֵשׁ' בְּעַשְׂיֵית הַמִּצְוֹת וּבְכַבּוּד הַמוֹעֲדוֹת וְיִשְׁיבַת בְּתֵי כְּנִיסוֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת וְהַמוֹמְרִים לְעַכּו"ם אֵין מִתְּעַסְקִין עִמָּהֶם בְּכֹל דְּבָר.

אֵלָא אַחִיָּהֶם וּקְרוּבֵיהֶם וְלוֹבָשִׁים לְבָנִים וְכוּ' וְאוֹכְלִים וְשׂוֹמְחִים וְכוּ' ע"כ וְכַתּוּב מֶרֶן ב"י גַּבֵּי מַעַצ"ל בְּבַד"ה מִשֵּׁם הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה דְּבַכָּל מְקוֹם שֶׁאָמְרוּ אֵין מִתְעַסְקִין עִמָּהֶם לְכָל דְּבָר לֹא לְעַנְּנֵן קְבוּרָה וְתַכְרִיכִין אָמְרוּ אֵלָא שֶׁאֵין קוֹרְעִין וְלֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְסַפִּידִין וְכוּ' כְּדַאִיתָא בְּאַבְל רַבְתִּי: אָמְנָם בְּדַרְיִשָּׁה סִי' שִׁס"א פְּתַב מִשֵּׁם אִז' שֶׁאָסוּר לְהִתְעַסֵּק בְּקְבוּרַת אָדָם שֶׁיְדוּעַ שֶׁהוּא רְשָׁע.

וּבִס' א"ז עֲצָמוּ סִי' תַכ"ב ח"ב פְּתַב אָדָם יְדוּעַ שֶׁהוּא בְּעַל עֲבִירוֹת אָסוּר לְהִתְעַסֵּק בְּקְבוּרָתוֹ. וְהֵבִיא רָאִיָּה מִירוּשְׁלַמִי דְתַרוּמוֹת פ' הָאִשָּׁה שֶׁהִלְכָה.

בְּטַבַּח שֶׁהָיָה מֵאֲכִיל לִיש' גְּבִילוֹת וְטַרְיָפוֹת וְכוּ' וְהָיוּ הַפְּלָבִים מְלַקְקִין אֶת דָּמוֹ וְכוּ' וְא"ל רַבִּי חֲנִינְיָא אֲרַפִּינּוּן דְחָנוֹן דִּידְהוֹן קָא אֲכָלִין וְתַנְיָא בְּאַבְל רַבְתִּי כָּל הַפּוֹרְשִׁין מִדְרַכֵּי צַבּוּר אֵין מִתְעַסְקִין עִמָּהֶן לְכָל דְּבָר מִשְׁמַע אֲפִילוֹ לְקְבוּרָה.

וּבג"מ דִּילֵן נָמִי אֲסַקִּינָן וְסַפְדוּ לוֹ וְכוּ' וְקָבְרוּ אוֹתוֹ וְכוּ' זֶה לְבַדּוֹ יָבוֹא אֶל קָבֵר וְכוּ' וּמְסַקִּינָן הָאִי דְצַדִּיק לִיהֲוֵי לִיה פְּפָרָה. הֲנֵךְ לֹא לְהֲוֵי לְהוּ פְּפָרָה.

הִילְכֵךְ אֹמֵר רַבִּי יִצְחָק (הַמְחַבֵּר) שֶׁאָסוּר לְהִתְעַסֵּק בְּקְבוּרַת אָדָם דִּידוּעַ שֶׁהוּא רְשָׁע וְלֹא עֲשָׂה תַשׁוּבָה ע"כ. הָרִי לְסַבְרַת הָרַב א"ז הָא דְתַנְיָא אֵין מִתְעַסְקִין עִמָּהֶם לְכָל דְּבָר.

דְּמִשְׁמַע אֲפִילוֹ לְקְבוּרָה פְּלִיג אֶהְרָשָׁב"א דְּמַפְרֵשׁ הָא דְאֵין מִתְעַסְקִין עִמָּהֶם לְכָל דְּבָר. הֵינּוּ לְשֶׁאֵר מִיָּלִי דְאֵין וְכוּ' אָבְל לֹא לְעַנְּנֵן קְבוּרָה: וּמַעַתָּה נַחְזִי אֲנִן דְּעַת רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל אֵי אֵיפָא מֵאֵן דְּחַשׁ לְסַבְרַת הָא"ז.

וְהִנֵּה רָאִיתִי לְהַפ"ת סִי' שִׁמ"ה וְסִי' שַׁע"ד שֶׁכַּתּוּב מִשֵּׁם הַגָּאוֹן חַת"ס ז"ל דְּסַבְרָא לִיה דְּלַעֲנָן קְבוּרָה מְחַוִּיבִים לְקַוְּבָרוּ. וְכ"כ הַשַּׁד"ח בִּס' אִסִּיפ"ד מַע' אֲבָלוֹת סִי' קכ"ז בְּמַעֲשֵׂה שֶׁהָיָה לְפָנָיו בְּמוֹמָר וְכוּ' שֶׁהוּרָה דְרַשָּׁאֵין לְקַוְּבָרוּ.

וְהֵבִיא סַבְרַת הַחַת"ס הַגָּו"ל. וְהִרְבֵּה לְהַשִּׁיב עַל כָּל רָאִיוֹתָיו עֵי"ש וְסִיִּים עַל כֵּן נִרְאָה כְּדַעַת הַרְשָׁב"א וְכַדְפֵּסֵק הַחַת"ס וְהֵבִיא עוֹד מ"ש ה' חֲיִים בִּי"ד לְמֶרֶן הַחֲבִי"ף מִשֵּׁם שׁו"ת מְהַר"י הַלּוֹי ז"ל סִי' מ"ט בְּאֲרוּרָה אַחַת שֶׁכּוֹפֶרֶת בְּעִיקְרֵי הָאֱמוּנָה וְאוֹכְלַת בִּיּוֹה"כ וְחַמֵּץ בְּפֶסַח וּמְלֹאכָה בִּיּו"ט.

וְהַחֲרִימוּהָ וְהִתְרוּ בָּהּ. שֶׁאֵם לֹא תַחֲזוֹר בָּהּ לֹא יִקְבוּרָה בְּקַבְרֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁבָה וּמָתָה וְכַתּוּב שֶׁיֵּשׁ לְקַוְּבָרָה לְאֲרוּרָה הַזֹּאת מִתְשׁוּבַת הַרְשָׁב"א הַגָּו"ל דְּאֲפִילוֹ בְּמִינִים וְאֲפִיקוּרוֹסִים מִתְעַסֵּק יִשְׂרָאֵל בְּקְבוּרָתָם וְכוּ' ע"כ: וְהַב"ח סִי' שִׁס"ב בְּסוּפּוֹ פְּתַב הֵךְ סַבְרָא דֵא"ז וְכַתּוּב עָלָיו תִּימָא דְהָא מַהֲךְ דְאֵין קוֹבְרִין רְשָׁע אֲצַל צַדִּיק מוֹכַח לְהַדְיָא דְמִתְעַסְקִין בְּקְבוּרָתוֹ שֶׁל רְשָׁע.

וּמַהֲךְ נָמִי דְאֵין קוֹבְרִין רְשָׁע חֲמוּר אֲצַל רְשָׁע קַל שֶׁמְעִינָן אֲפִילוֹ בְּרַשָּׁע חֲמוּר וְכַתּוּב דְּאֲפִשֵּׁר לְחַלֵּק בֵּין קְבוּרָה גְּרִידָא לְהִתְעַסְקוֹת קְבוּרָה דְּנוֹדָאֵי קוֹבְרִין אוֹתוֹ. אָבְל אֵין לְהִתְעַסֵּק בְּקְבוּרָתוֹ לְהַמְצִיא לוֹ תַכְרִיכִין וְצָרְכֵי קְבוּרָה שֶׁל שֶׁאֵר מֵתִים אֵלָא מִנִּיחִין אוֹתוֹ בְּקָבֵר כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא בְּלֹא תַכְרִיכִין וְהָכִי נִקְטִינָן ע"כ.

נִרְאָה דִּס"ל כְּהַרְשָׁב"א לְעַנְּנֵן קְבוּרָה. אוּלָּם מַה שֶׁהַעֲמִיס כֵּן בְּכַוְנַת הָא"ז, פְּתַב הַשַּׁד"ח דְּקָשָׁה דְּמִפּוֹרְשׁ יִצְאָא בֵא"ז מְהַרְאִיוֹת שֶׁהֵבִיא נִרְאָה דְּכַוְנַתוֹ עַל הַקְּבוּרָה מְשִׁשׁ.

גם תמה על מ"ש לתכריכין וכו' לפי שלא ראה בתשובה הרשב"א הנ"ל דגם תכריכין הוא כמו קבורה: וסיים שם השד"ח ולפי האמור נראה דאחר דהרשב"א פשיטא ליה דקוברין את המומריין וכו' דאין קוברין בכלל כל דבר.

וגם מרן הב"י הביא דבריו בשתיקה וכן דעת הב"ח. וכן נראה שהוא דעת מהר"י הלוי וכן דעת הגאון חת"ס.

ומרן החבי"פ חיים בי"ד. וכן מוכח ממה שפיתבו בסי' שמ"ה הרבנים מרן והרמ"א והש"ך לענין מעצ"ל והכי נקטינו.

דסברת הא"ז יחידאה היא ע"כ: וכ"כ ה' שבט יהודה יו"ד סי' של"ד לענין מנוחה וכו' סי' שמ"ה וענין מאבד עצמו לדעת משם תשובת הרשב"א שהביא ב"י דהא דאין מתעסקין עמהן לכל דבר. לא לענין קבורה ותכריכי המת אפרו.

וישנו בנותן טעם דקבורה בזיונא דכולהו חיי היא וכל שהוא כבוד לחיים עושין עיי"ש. ומפורש יוצא בש"ע סי' שמ"ה ס"ג דמנוחה דינו כמעצ"ל.

והיינו מנוחה משום אפקירותא שעבר על ד"ת שהוא פורש מדרכי ציבור. כמ"ש הרשב"א שהביא ב"י סי' של"ד: וכ"כ ה' ויאמר יצחק ז"ל יו"ד סי' ק"ב משם הרבנים הנז' עיי"ש.

וכ"כ הרב חכמת אדם פלל קנ"ו לענין מעצ"ל שקוברין אותו ולובשין אותו תכריכין ומטהרין אותו וכו' ומבואר מדבריו שזה המעצ"ל חמור משאר רשעים הפורשים מדרכי צבור וכו' שפיתב וז"ל המעצ"ל הוא רשע שאין למעלה ממנו שגאמר ואף את דמכם לנפשותיכם אדרוש וחרמור מפל חייבי מיתות שבתורה שיצרו גבר עליו לתאנה או פעס וכיוצא וכו' ולפי"ז כ"ש בנדו"ד דבעל עבירות לשאט נפש בנודאי קוברין אותו וצור ישראל יטהרנו.

ויסיר את לב האבן מבשרינו. לעובדו באמת ובלב שלם אכ"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן גה מעשה בס"ת שביום שמח"ת כשהוציאוהו לחתן בראשית נמצא בו בתחלתו ריעה בת שתי דפין א' חלק נגלל על העמוד וא' פתוב.

ונסתפקתי אם יש לפוסלו משום זה או לא: תשובה. לכאורה נראה לפוסלו לפי מאי דאיתא בהקומ"ר דף ל' ת"ר עושה אדם ריעה מבת ג' דפין ועוד בת שמנה דפין פחות מכן ויתר על כן לא יעשה וכו' ע"כ ופסקוהו כל הפוסקים להלכה הרמב"ם וכו' וש"ע יו"ד סי' ער"ב סעיף ג' ומעתה שהספר הזה לו נעשה פתיקון חכמים יש לפוסלו האמנם אחר האמת אין לפוסלו אחר שפבר נעשה בדיעבד וכמו שפיתב הסמ"ג הס"ת משם ר"ת פתיקון שלו דכל זה למצנה אבל לא לעכב וכ"כ המרדכי בהלכות קטנות פ' הקומ"ר סי' תתקנ"ח וכ"כ מוהריק"ו שורש ק"ל משם הסמ"ג וכ"כ התשב"ץ בשו"ת ח"ב סי' צג' שאפילו בתוך הספר אם אי אפשר לעשות ריעות אלא בנות ב' דפין או אחד היינו מתירי' בשעה"ד שאין זה מהדברי' הפוסלי' ס"ת ולא נאמר אלא למצנה היכא דאפשר.

והרמב"ם ז"ל לא מנה זה בכלל דברים הפוסלים ס"ת בפ"י מהס"ת. וכ"כ בפירוש שלא נאמרו דברים אלו אלא למצנה ולא לפסול ע"כ וכ"כ הט"ז סק"ד משם הסמ"ג והמרדכי

וְסִיּוּם וְאִם לֹא נִכְתָּב רַק שְׁנֵי דָפִין בִּירִיעָה פֶּשֶׁר בְּדִיעְבַד וּכ"מ בְּרַמְבַּ"ם דְּלֹא תֵּשֵׁב זֶה בֵּין הַפְּסוּלִים.

דְּמָה שֶׁכָּתַב הַש"ע בְּסִי רַג"ע סְעִיף ה' כֹּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים אֵינָם אֶלָּא לְמַצְוָה מִן הַמְּוַבְּחָר וְאִם שִׁינָה פֶּשֶׁר עַכ"ל קָאֵי גַם עַל סִי זֶה. עַכ"ל הַט"ז: וְעֵינֵינוּ בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה סָק"ח שֶׁכָּתַב מִשֵּׁם הַתַּפְּאָר"ת לְמַשָּׁה שֶׁאֶפִּילּוּ דָּף אֶחָד פֶּשֶׁר וְכֵן הוֹרָה לְמַעֲשֵׂה, וּכ"כ הַפּמ"א חֲב' סִי קַע"ט וּכ"כ בְּתִשְׁבֻּת הַרְשָׁב"ש סוּס"י קכ"ו וּבְתִשְׁבֻּת שְׁבוּ"י ח"ב סִי פ"א וּבְתִשְׁבֻּת מְהַר"י מֵינֶזֶץ סִי י"ב דְּאֶפִּילּוּ דָּף אֶחָד פֶּשֶׁר בְּדִיעְבַד וּכ"ה בְּתִשְׁבֻּת שָׁב יַעֲקֹב סִי כ"ז.

וּכ"כ בְּבֵרַכ"י שֵׁם אוֹת ו' מִשֵּׁם הַשְׁבוּ"י וּמְהַר"י מֵינֶזֶץ וְהַרְשָׁב"ץ, וּכ"כ הַגִּילּוֹן מְהַרְשֵׁב"א מִשֵּׁם דְּבִשׁ שְׁמוּאֵל אֲבוּה"ב סִי שִׁמ"ה. וּכ"כ הָרַב פְּנִים חֲדָשׁוֹת וְהָרַב אֲמָרִי בְּרוּךְ ז"ל: אֶלָּא דַּמ"מ לֹא יִצְאָנוּ מִיַּדִּי סֶפֶק דְּדִילְמָא עַד פֶּאן לֹא שְׁמַעְנוּ דְּכָשֶׁר בְּדִיעְבַד.

אֶלָּא הֵיכָא דְּלֹא אֵינְפֶּשֶׁר בְּחִלְפִין. לְמִימַר דְּצָרִיכִים לְסַלֵּק יְרִיעָה זֹאת וּלְעֲשׂוֹת אַחֲרָת פְּתִיקָה.

דְּזֶה לֹא מִיקָרִי דִיעְבַד. וְהִנֵּה בְּבִיאוֹר עַל הַמְּרָדְכִי מִהַגָּאוֹן ה"ר מְרָדְכִי בְּנַעַט ז"ל כָּתַב דְּמִשְׁמַע דְּכָשֶׁר בְּדִיעְבַד הֵינְנוּ בָּאִם אֵי אֶפְשָׁר לְתַקּוּנֵי.

אָבֵל מַכ"מ הַמ"ל אִם אֶפְשָׁר לְסַלֵּק הַיְרִיעָה וּלְכַתּוֹב אַחֲרָת. צָרִיף לְעֲשׂוֹת כֵּן.

אָבֵל מְפַלְלָא דְּמַהֲרִיּוֹק"ו שְׁמַעְנוּ דְּכָשֶׁר בְּדִיעְבַד לְגַמְרֵי עַכ"ל: וְנִרְאֶה לְהוֹכִיחַ פְּדַעַת מוֹהֲרִיק"ו דְּכָשֶׁר בְּדִיעְבַד לְגַמְרֵי מְהָא דְּקָאֲמַר בְּבִרְיָתָא שֵׁם דְּפָחוֹת מ"ג דָּפִין לֹא יַעֲשֵׂה. בַּד"א בְּתַחֲלַת הַסֶּפֶר, אָבֵל בְּסוֹף הַסֶּפֶר אֶפִּילּוּ פְּסוּקֵי א' בְּדָף א' וּפְסוּקָה הַש"ע שֵׁם.

וְהֵינְנוּ טַעֲמָא כַּמ"ש הַש"ף סָק"ו מִשׁוּם שְׂאֵי אֶפְשָׁר בְּעֵנֵינוּ אַחֲרָת שְׁלֹא נִשְׂאָר מֵהַ לְכַתּוֹב עוֹד. וְאִם הוּא דָּאִם אֶפְשָׁר לְהַחֲלִיף לֹא מִיקָרִי דִיעְבַד.

וְצָרִיף לְכַתּוֹב אַחֲרָת פְּתִיקָה לְמַה הַתִּירוּ דָּף א' בְּסוֹף הַסֶּפֶר. הָרִי אֶפְשָׁר לְחַלֵּק הַיְרִיעָה שְׁלִפְנֵי זֹאת וּלְכַתּוֹב אַחֲרָת גְּדוּלָה הֵימְיָנָה כְּדֵי שְׁתּוּכַל לְהַכִּיל כֹּל מֵהַ שְׁנִשְׂאָר לְכַתּוֹב.

כְּגוֹן שֶׁהַיְרִיעָה שְׁלִפְנֵי זֹאת הָאֲחֵרוֹנָה הִיא בַת אַרְבַּע אוֹ בַת חֲמֵשׁ יַעֲשֵׂה אַחֲרָת בַּת חֲמֵשׁ אוֹ בַת שֵׁשׁ. וְלָמָּה יַעֲשֵׂה בַת דָּף אֶחָד אֶלָּא וְדָאֵי צ"ל דְּהֵיכָא שְׁנִכְתְּבוּ בְּדִיעְבַד כֹּל שְׁלִפְנֵי זֹאת אֵין צָרִיף לְחַלֵּקם וּלְתַקּוּן אַחֲרָת תַּחֲתִיָּה וְהוּא הַדִּין נָמִי הֵכָא בְּתַחֲלַת הַסֶּפֶר וְאַחֲרָת שֶׁהַתְּבוּנָתִי בִירִיעָה הַנִּז' מְצָאֵתִי שֶׁהִיא בַת שְׁלֹשׁ דָּפִין אֶלָּא שְׂאֵין כְּתוּב בָּהּ רַק דָּף אֶחָד.

וְנִחָה דַעֲתִי עַל פִּי מ"ש הַבְּרַכ"י ז"ל שֵׁם אוֹת ד מִשֵּׁם מְהַר"י הַפֶּהֶן בַּעַל פְּתִי פְּהוֹנָה בַּכַּת"י וְז"ל עַמ"ש הַש"ע ס"ג אֵין עוֹשִׂין יְרִיעָה פָּחוֹת מִג' דָּפִין וְכו' לְפִי דְּבָרֵי רַש"י בַּש"ס וְהָרַב הַנִּמְק"י וּמִן הָאֲחֵרוֹנִים מִשְׁמַע שֶׁהַיְרִיעָה יִהְיֶה בָּהּ שְׁיַעוֹר זֶה.

אָבֵל שְׁיִהְיוּ כְּתוּבִים בָּהּ ג' דָּפִין אֵין קַפִּידָא וְהֵינְנוּ בְּתַחֲלַת הַסֶּפֶר שְׂאֵם אוֹתָהּ יְרִיעָה תְּכִיל ג' דָּפִין כֹּל דָּף ג' לְמִשְׁפָּחוֹתְכֶם אֵף שְׂאֵין כְּתוּב אֶלָּא דָּף אֶחָד פֶּשֶׁר וְאוּלָּם בְּדָבְרֵי הַרְמַב"ם פ"ט כְּתוּב אֵין עוֹשִׂין בִּירִיעָה פָּחוֹת מִג' דָּפִין.

וְאוּלֵי ט"ס הוּא וְצ"ל הַיְרִיעָה אוֹ יְרִיעָה וְכֵן הוּא בְּלִשׁוֹן הַש"ע וּבְכָל אוֹתָן הַהֲלָכוֹת בְּרוּבֵן תַּפְּשׁ כְּלִשׁוֹן הַרְמַב"ם. וְדִיִּיק מְאֲמַר עוֹשִׂין דַּל"ה הוּל"ל אֵין כּוֹתְבִין.

ומ"מ דעתו ברור לפי מ"ש ריש פרק עשירי שאין זה מעפב וכ"כ בפס"ג וכפ"נ בט"ז.
אמור מעתה כל שיש ביריעה שיעור לכתוב ג' דפין.

אף אם לא נכתב אלא דף אחד נראה להכשיר בפשיטות בדיעבד וכ"ש במגילה. עכ"ל
והביא ג"כ הזל"א ביו"ד הלכות ס"ת סימן נו ס"ת שמקום התפירות שבין היריעות נרקב
ונקרע וכשפא הסופר לתקנו קצץ על כל אורה היריעה נגד מקום הקרע ולא נשאר בו
בגיליון שיעור לתופרה עם החוברת השנית ולזאת עשה לו רצועה ארוכה פמדת היריעה
מקלף פשר רחבה קרוב לג' אצבעות.

והדביק חצי רחבה אחורי היריעה מבחוץ. וחצי רחבה עודף על שפת היריעה ואותו
עודף תפרו עם היריעה החוברת השנית באופן שהיריעה הקצוצה אינה תפורה עם
חברתה רק מזדבקה עם הרצועה בדבק והרצועה העודפת היא שתפורה עם היריעה
השנית.

מה דינה: תשובה איתא בד"מ סי' רע"ח בשם מהרי"ו בפסקיו סי' סב"ב נשאלתי אם
מותר לדבק בדבק היריעות סביב העמודים ואסרתי דצריך לתפור בגידין כמו שפסקו
כל הפוסקים. ועוד סברא הוא.

פי פשיטה ימים רבים הדבק מתניבש ויתרפה מעל העמודים משא"כ בגידים עכ"ל ונהרי
אתה דן ק"ו אם העמודים שרבו המקילין בהם אם לא היו תפורין ביריעות כמ"ש בדגול
מרבבה שם דאפילו לא נתפרו כלל בהיריעה ואין שם במה לתפור פשר ועיין בפ"ת
סק"ג משם כמה פוסקים לענין קולא בתפירת העמודים שעם כ"ז חיישינו לאסור בדבק
שפא יתניבש ויתרפה מעל העמודים.

כ"ש וק"ו בחבור היריעות להדדי שמדינא צריכין תפירה דאפילו אם תפרו שלא בגידין
פסולה בנדאי פשוט הוא דאסור לדבק יריעות להדדי מחשש שפא פשהם גוללין ומדדקין
הספר יתפרק והו"ל פיריעה שאינה תפורה עמו אפילו היא מונחת עמו אין קורין
בו כמ"ש הש"ע בסוס"י רע"ח.

וכן כתב להדיא הברכ"י בסי' ער"ב אות זי"ן משם הרשב"א וז"ל ס"ת שחיבר הסופר
דף אחד עם שני דפין בדבק טוב שאינו נפר אלא בעיניו רק נפסקו היריעות שנתחברו
בדבק ויתפרו בגידים וכשר עכ"ל (והיינו לפי מ"ש לעיל דבדיעבד אף יריעה בת דף
אחת פשרה) הרי דחיבור היריעות בדבק אסור ועיין בבבאור הגאון מוהר"ר מרדכי
בנעט ז"ל על הלכות קטנות דמרדכי הס"ת סי' תתקס"ו דכתב על ההיא ברייתא דמס'
אין דובקין בדבק וכו' דמירי בס"ת דאינו ר"ל היריעות להדדי.

דפשיטא דלא מהני דבק דהרי נקרע בגלילה. אע"כ דקאי אקרע ביריעה עצמה שירצה
לדבק ע"י מטלית וכו' וכ"כ בפירוש הירושלמי הלמ"מ שיהיו פותבין בדיו וכו' וטולין
במטלית ודובקין בדבק.

דקאי גם אס"ת אם נקרע בשני שיטין היכא דמהני תפירה עיי"ש שפי' פן משם הריב"ש
סי' ל"א. וכן כתב הב"ח בתשובה סי' קל"א בסוף התשובה שמדייק בדברי מוהריק"ו
ז"ל: וכן מצאתי לגאון בדורנו ראב"ד בתונס הרב כמוהר"ר משה שתרוג ז"ל בשו"ת

ישיב משה ח"ב סי' קפ"ט שהשיב לשואלו ע"ע מגילה שלא נתפרו יריעותיה בגידין
אלא היא דבוקה בדבק ודאי דפסולה דבעינן תפירה בגידין כס"ת.

והביא ראיה מהא שדבוקו היריעות בעמודים בס"ת וכו' ונאפילו מור"ם שהכשיר בשעה"ד
אלא בנדבוקו לעמודים שאינם אלא למצוה מן המוכרח אבל במקום שצריכים תפירה מן
הדין לא מהני וצריך לתופרם בגידין וזה פשוט עכ"ל: אמר מעתה לפי האמור דמה
שדבק היריעה ברצועה הארוכה ע"פ פולה ותפר הרצועה בשפת העורך בחוברת השנית
לא מהני ולא מידי דכיון שהיריעה הנקצצת אינה מחוברת בתפירה עם חבירתה רק היא
דבוקה בדבק עם הרצועה אסורה משום שסופה להתפרק ופשוט נאם הצעיר ע"ה מסעוד
הפהן ס"ט: סימן נז למעלת הרב הגדול.

מר בריה דרבניא יושב בשבת תחממוני אכן פוחן אכן פנה. מר דיניא הוא ונחית לעומקא
דדינא, כקש"ת כמוהר"ר יוסף משאש נר"ו רב בעי"ת תלמסאן יע"א: רב נאור אורו
עיני בכתבי הקודש בתשובתו הרמת"ה על ענין הס"ת לעומת המחברת.

אשר בקצה היריעה נתפרת. שלפי דברי קודשו היא מותרת.

הנה עם כל מה שפכתב כת"ר. לא ערבתי אל לפי להחיר.

פי לפי קוצ"ד לא מצאתי שום צד להקל ממ"נ. שאם באת לדון בזאת הרצועה כדין טלאי
בעלמא לא מצאנו דינו ורגלנו בכחא דהחירא.

שהרי לכל מכשירי הטלאי בס"ת אין גם אחד מהם שהכשיר בטלאי כזה. שכל הטלאים
דמיירי בהו אינם אלא במובלעים בתוף היריעה לאחות הקרעים.

אבל בכגון דא שהוא על כל פני אורה היריעה יצא מגבול הטלאי. ואינו אלא תוספת
העורך על היריעה להרחיב הגיליון כמ"ש כת"ר.

ואף גם זאת הוא פסול דבעינן שיהיה הגיליון מגוף היריעה עצמה ולא ממה שמצטרף
אליה מעלמא. שכן הוא מדויק מלשון הרמב"ם פ"ט מהס"ת ה"ב והעתיקו מרן הש"ע
סי' רע"ג שיעור הגיליון וכו'.

וכן כל בין דף לדף שני אצבעות לפיכך צריך להניח בתחלת כל יריעה וסופה פרוחב
אצבע וכדי תפירה וכו'. וכן הוא ה"ל במסכת פ"ב מניחין בין דף לדף וכו' דמשמע
שצריך להניח מגוף היריעה עצמה וכן דעת רבו של הרב בית יהודה ז"ל שכתב במנהגים
השניכים לס"ת אות י"ב מעשה שלא הניח גיליון כדי לגלול בעמוד שבסוף הספר.

ודעת הרב בית יהודה היתה להקל לתפור דף חלק עם היריעה. דלא גרע מיריעה אחרונה
שפותרת לעשות מדף א'.

ועוד דשיעור גלילת כל העמוד אינו אלא למצוה אבל בדיעבד סגי בגיליון קצת. אמנם
רבו ז"ל עכב על ידו ואמר שיש לגנוז אותה יריעה ועושין אחרת כהלכתה דבעינן השויר
של החלק מגוף היריעה עצמה, אבל מה שתפור חשוב כנפרד ואינו פמחןפר לס"ת.

והוכיח כן קצת מלשון רש"י ז"ל בפ"ק דב"ב עכ"ל. ונראה דלשון רש"י הוא מ"ש בסוף
דף י"ג על מאי דאיתא בגמ' עושה בראשו כדי לגלול עמוד ובסופו כדי לגלול הקוף וכו'

ופירש"י מניח קלף חלק לגיל ע"ג העמוד וכו' ומדנקט רש"י לשון מניח וכו' ולא כמ"ש בגמ' עושה וכו' מוכיח מזה דהשיוור של החלק יהיה מגוף היריעה עצמה ולא מן המחנך אליה כמשמעות לשון מניח וכו' ואפשר דלזה לא דקדק מל' מס' הנ"ל או מהרמב"ם דנקטו גם הם לשון זה.

דאיכא למימר דלא דקו בלישנייהו. אבל מלשון רש"י דדקדק בלשונו ונקט לשון מניח ולא לשון עושה כמ"ש בגמרא מזה יש הוכחה: אמנם התשב"ץ בח"ב סי' צ"ג פתב בפשיטות להתיר לכתחלה לתפור דף א' עם היריעה לגלול העמוד וטעמו משום דאף במקום הפתב התירו לעשות יריעה מדף א' כ"ש שלא במקום הפתב עיי"ש.

והוא כדס"ק דהרביא"ו כמ"ל. ודוחק לומר דאינשתקטטויהו להרביא"ו ורבו ז"ל דברי התשב"ץ הללו.

דכל יומא שפעתייה בפורמיהו. ונוכל לומר דבכונה העלימו עין מדברי התשב"ץ הללו.

משום דנדחקו מלשון מניח דנקט רש"י וכו'. אמנם לדין אין נפקותא מינה ומידי.

דגם התשב"ץ מודה בנדו"ד דאסור לצרף אל היריעה רצועה להרחיב הגליון דע"כ לא התיר אלא משום דיכול לעשות יריעה מדף א' אבל כגון זה דלאו בתורת דף הוא לא קאמר ואף דשיעור הגליון הנז' בהקומ"ר ובפוסקים הוא רק למצנה ולא לעכב מ"מ גרוע טפי במקום שלא נעשה כהלכתו יותר ממה שלא הניח פשיעור.

ואם מחמת הדבוק פיון דקיי"ל דהלמ"מ דתופרין היריעה בגידין נמצאת לומר שהיריעה הזאת שאינה תפורת אלא דבוקה עם הרצועה. לא נעשית כהלכתה ומה לי דבוקה עם חכרתה מה לי דבוקה לרצועה.

מ"מ אינה תפורת אלא דבוקה וכי הרצועה מצלת מדין דבוקה ומעשה אין לנו דין ודברים עם דעת מהרי"ו שאפילו לו יהיה כדבריך שהדבוק הנמצא פעת הוא חזק ואמין ממה שנמצא בימים קדמונים.

מ"מ ל"מ לדבוק היריעות שהרי הלמ"מ הוא דדוקא תפורין בגידין ולא דבוקין ומנאה הרמב"ם בכלל עשרים דברים הפוסלים בס"ת אולם מעיקרא הבאתי ראיה מסברת מהרי"ו דאסור לדבוק הוא שמה שתפרקו ע"י גלילה.

משום דר"ל דבר פשוט וברור. דאי מהא דפסק הרמב"ם לפסול בס"ת שלא נתפר בגידין של בהמה טהורה.

יש לו למי שפא לחלוק כנגדו ולומר דדעת הרמב"ם היא דוקא לאפוקי אם נתפרו בפשתן וכ"ש בגידי בהמה או חיה טמאה. אבל בדבוק איכא למימר שאין בו פיסול שהרי לא נזכר הדבוק לפסול בדברי הרמב"ם לכה עשיתי לימוד ק"ו מדברי מהרי"ו.

ומה אם העמודים שרבו המקילים בהם אם לא היו מחנכים כמ"ש הדגמ"ר והרבנים וכמ"ש בפ"ת שם. עכ"ז אסר מהרי"ו לדבוקם בדבוק שמה שתפרקו ברוב הימים, כ"ש וק"ו היריעות להדדי בדבוק דשמה וקרוב הוא שיתפרקו ע"י גלילה והידוק שזה מושך לכאן וזה מושך לכאן.

הרי דמחמת חשש הפירוק לחוד ראוי לאסור לדבק היריעות בדבק. וכ"ש בשניהם יחד.
דהלמ"מ הוא דבעינן תפורים בגידין. אבל מה שמעכ"ת יצא לחלק בדבק בין הזמנים.

מאנה הנחם נפשי בזה. שהרי עד ממהר תשובת הרשב"ש ז"ל שהביא הברכ"י ז"ל
בהיהיא שחיבר דף א' עם שני דפין בדבק טוב ואינו ניכר אלא בעיון דק וכו'.

צא ובדוק הנמצא בזה בין סופרי הזמן שיוכלו לעשות כן. שהרי אפילו בגלד דק
שמדביקים על היריעה נראה למרחוק ובנודאי פשוט הוא שהדבק הנמצא פעת אם לא
גרוע הוא עמה שנמצא מאז מ"מ לא טוב הימינו: ומ"ש כת"ר פי הדגמ"ר וב"י דחו דברי
מהרי"ו בשתי ידיים.

אתו הסליחה כבודו לא דקדק בזה. פי לא דחו רק מ"ש הרמ"א משם תה"ד אם תפרו
העמודים במשי וכו' דאם אפשר לתקנה בגידין אין קורין בה עד שימתקנה.

דדעתם דתפירת העמודים אינה מעפכת כיעו"ש. אבל מ"מ סברי מרנן דמצוה לתפורם
כמ"ש מרן הש"ע סי' רע"ח ויכרוך על העמודים ויתפרנו בגידין וכו'.

ולכן נדאי ס"ל לכתחלה אם בא לדבקם בדבק ל"מ פדעת מהרי"ו שם משום דדינם
לתפורם בגידין כמ"ש הש"ע. ואם משום שמה יתייבש הדבק ויתרפא מעל העמודים
כסברת מהרי"ו שלא נחלקו עליו בזה: גם מה שהביא מעכ"ת ראיה מהפוס' דחשו לגנוז
אפי' דף א' משום אנפרות שבו.

לגבי דידי לא שמה מתייא דשאני התם דכל הפוסקים שהביא כת"ר מיירי במילתא
דבמחלוקת שנויה ויש שם צדדים להקל. ומשום אנפרות שלא יבואו לידי גניזה ונטתה
דעתם להקל ולא להחמיר כאשר יוצא מפורש בספר חיים שאל לרבינו חיד"א ז"ל
שהביא כבודו.

שהקיל בקרע הבא בתוך ה' שיטין פדעת התשב"ץ משום דהריב"ש דפליג בזה ולא
התיר רק בג' ותו לא חזר והודה לו כמבואר שם, ולהכי לא חשש פדעת האומרים
דהריב"ש לא חזר בו. וכן הקיל בקרע העובר תוך תיבת אלהיכם.

וצריך לגרור השם או יגנוז היריעה כולה שהיא בת ה' דפין. ונטתה דעתו להקל פדעת
מהר"מ מלובלין ז"ל שהקיל באותיות הנטפלות לשם מאחריו וכו'.

משום דהכא נמי אין צריך לגרור רק כ"ם מאלהיכם, וכן דעת העיקרי הד"ט ממה שחשש
חסצת גניזת אנפרות וכו' בהכי מיירי וכע"ז הש"פ שהביא כת"ר. משא"כ בגדון אשר
לפנינו שלא מציינו לשו"א מהפוס' רא' ואחרונים ז"ל שהקיל בדבוק היריעות מהכי
תיסק אדעתין לומר דמשום אנפרות שבו שיבואו לידי גניזה נעשה מעשה להקל.

שאם חששנו מחטאת גניזת אנפרות שהיא בשב ואל תעשה, מה נעניי אנו בחשש ברכה
לבטלה. אם הוא פסול מן הדין.

שהיא בקו"ע. וכמו שכתב הרב"ח בשו"ת סי' ק"ח בנדו"ד משום לא תשא וכו' עיי"ש.

באופן שאם כת"ר יודע בעצמו שפחו גדול לדחות דעות הפוסקים אשר הבאתי לפני
עפ"י שיקול דעתו. לא כן אנכי עמדי.

כי ידיעתי מכרעת כי מ'ה ע'רפו עלי ואיני זן מסב'רת הפוסקים אפילו כמלא נימא עד אשר יתברר לפני פשמש בגבורתו בראיות ברורות ונכוחות. ומעתה אין להעמיס על כבודו להשיבני דבר.

כי כבר הסכימו בעליו לסלק היריעה ונקנית בחליפין. ומצד ר"ש עמאר אין פ'רץ ואין יוצאת רק אהבה ואחנה ושלום.

וה' יברך את עמו בשלום: ע"ה מסעוד הפכה ס"ט: למעלת הח' רבי חיים אלזרע נר"ו "ינקרמאן" יע"ה שאלת. ס"ת שהוא כבד משא אם מותר לחתוף ממנו הגליונות מלמטה ומלמעלה שהם רחבים יותר מהשיעור שאמרו חז"ל.

כדי להקל כובדו כדי שיוכלו להגבירו להראות הכתב לעם: תשובה. כתב הרמב"ם ז"ל פ'רק ה' מהלכות תפלין ה"א אין כותבין מזוזה על הגליונים של ס"ת לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה ע"כ ופסקה רביהט"ו ומ'רן בש"ע יו"ד סי' ר"ץ וכן כתב הריב"ש בתשובה סי' ל"ב שנסאל אם מותר ליקח מגליוני ס"ת שנקרע בגזרת שמד רח"ל ולדבק בהם ס"ת אחר חדש שנקרע, והשיב בנדאי שאסור.

שאפ' לכתוב עליו מזוזה אסור שאין מורידין וכו', וכ"ש לדבק בו הקרע שאינו משמש אלא מעשה דבק בעלמא ומאחורי הספר עכ"ל. וכ"כ הד"מ משם מהר"מ פדוואה בס"ת שנקרע והוצרכו לקרוע מן גליונותיו ולתקנו מניה וביה.

שהשיב אם מתאשים שלא יוכלו למצוא שום תקון באופן אחר כ"א לחתוף הגליונות לתקן בו. אז נדאי נראה דשרי כיון שהיא בלתי מתוקנת עומדת לגנוז, א"כ פשיטא יותר טוב הוא לחתוף הגליונות ולתקן הס"ת ולגנוז מותר הגליונות.

מאשר יגנוז כל הספר. ודומה להא דאמרינן ס"ת שפלה אין עושין ממנו מזוזה לפי שאין מורידין וכו'.

הא אין מורידין עושין. אף אם אפשר להמתין עד שימצא גויל או קלף אחר לתקנו.

ס"ת זו בקדושתה קיימא ולא עומדת לגניזה. ולא נקרא ס"ת שפלה.

וגם הגליונות בקדושתיהו קיימי, ואין ראוי לחתוםם ולגנוז המותר. וסברת הסופר שאמר שהוא הידור להקל למשא נ"ל דיש אסור בדבר וראייה וכו' עכ"ל.

ופסקה בהג"ה רבינו הגר"א ז"ל. ראייה זו מדאימא בפ"ק דב"ב דף י"ד.

ת"ר אין עושין ס"ת לא ארכו יתר על הקפוף. ולא הקפוף יותר על ארכו וכו' רב הונא כתב שבעים ס"ת ולא איתרמי אלא חד.

ופירש רש"י ולא איתרמי ארכו כהקפוף אלא חד ע"כ. ואם איתא שמוטר לחתוף הגליונות.

גדיל הכתב ואז נדאי יהיה הקפוף גדול ונאריך הגליונות מאד ואח"כ יחתוף עד שיהא שנה להקפוף אלא נדאי דאסור לחתוף העורך ולגנוז כל שאפשר בלא"ה עכ"ל. וממוצא דבר נמצאנו למידין כל צרכנו בנדון שלפנינו שאין היתר לחתוף מהגליון כדי להקל ממשאו שהרי מעיקרא הגליון הזה הוא מחובר לגוף הס"ת וקדוש כקדושת הס"ת

כדאי תא בפ"ג דמסכת ידים מ"ד גיליון שפספס שלמעלה ושלמטה וכו' מטמא את הידים ע"כ.

ופירשו המפרשים שגיליון הוא מאי דאמרינו בהקומץ רבה שיעור גיליון למטה טפח. ולמעלה שלש אצבעות הרי שהוא מטמא את הידים כס"ת כמפורש שם והיינו טעמא מפני שהוא קדוש כקדושת ס"ת וא"כ כשאתה חותף הגיליונות וגונזם.

הרי הורדת אותם מקדושתם לגמרי שאינם ראויים לכלום מעתה. ואית ביה להא דלא תעשון כן לה' אלהיכם.

אזכרה לנוחץ אבן מהמזבח דרף השחתה. וכמ"ש המ"א בהג"ה או"ח סי' קנ"ב וכו' עיי"ש ואין לומר לדוקא אם היה הגיליון פשיעור שנתנו בו חז"ל בפרק הקומץ רבה למעלה שלש אצבעות ולמטה טפח, אבל אם הוא שהגיליון רחב יותר משיעור זה לא חלה עליו קדושה, ויכול לחתוף ממנו כמ"ש הרב בית הלל שם שאף שהגיליונות הם רחבים משיעור שצריך להיות אעפ"כ הם בקדושת ס"ת ואם רוצה לחתוף אותם מה שעשה יותר משיעור אסור לחתוף וראיתו מהא דאמרינו בפ"ק דבתרא דרב הונא פתב שבעים ס"ת ולא איתרמי ליה אלא חד שארכו פהיקפו.

ואם איתא דמותר לחתוף היה יכול לעשות יריעות ארוכות מאד ולהעדיף בהם הגיליונות ולהגדילהכתב ולחתוף אח"כ הגיליונות עד שישנה האנרף להיקפו פי לא היה לחוש שיהיה ארוף יותר אף אחר הקציצה מאחר שמגדילין קצת הכתב.

אלא ודאי דאסור לחתוף הענדר ע"כ: אלא דהרב משאת בנימין סי' ק' פתב היקף מזה הביאו הרב העסיד שבפנה מורנו המלך דוד הפנה יחש"ל בספר קרית חנה דוד סי' כ"ד דף ק"ז שכתב דאף בס"ת תו"מ לא קדוש כל הגיליון רק מה שצריך לס"ת כגון הגיליון של מעלה ושל מטה כמפורש בהקמ"ר.

וטעמא דכל הגיליון שצריך לס"ת הוא שימוש לס"ת דאי לאו הגיליון בטיילה הס"ת ולכף חלה עליו קדושה אבל הגיליון שאינו צריך לס"ת. למה יחול עליו קדושת ס"ת מאחר שאינו שימוש לס"ת כלל ע"כ מהמ"ב.

וכתב עליו הרב שבות יעקב בח"ג חלק יו"ד סי' פ"ו ודחה כל ראיותיו. ומסיק ונ"ל הגיליונים הארוכים יותר משיעורם אסור לחתוף מס"ת דאין לחלק כלל.

והפל נכלל בכלל גיליון. פי כל המחובר לקדושה הוא קדוש כמוהו.

וכן היא דעת הרב ספר יריאים בעמוד היראה סי' ט'. ועיין בספר וני העמודים למק"י טייב סק"ז שכתב שלדעת ספר יריאים כל הגיליון קדוש אפילו מה שאינו צריך.

וסיים וכן משמע מדברי הסמ"ג והסמ"ק עיי"ש. (והביא ג"כ ראיה ממנהי"מ ט חלק ב' יו"ד סי' ד' על זה עיי"ש) וכתב כלל היצא מדברינו אלה דגיליון הספרים אעפ"י שאין צריך לס"ת יש בו קדושה גמורה ואסור לחתוף אותה.

דלא כמו שעלה על דעת המ"ב פי כל דבריו מופרכין וכו'. וכן משמע מדברי מהר"מ פדוואה עכ"ל.

וְהַשִּׁיבוּ ג"כ הַרְבּ הַנּוֹ' נר"ו מְדַבְּרֵי בְּיָאוֹר הַגֵּר"א מֵהֵיחָא דְרַב הוּנָא דְלַעֲלִיל וְכוּ' וְכֵן הוּא מוֹפְרָה מֵהֵיחָא שְׁפַתְבֵּיתִי מִשֵּׁם הַרְבּ בַּה"י הַנְּ"ל הַרִי רְאִינוּ רְאִיָּה דְסַבְרֵי מְרַנְּן אֲמַבּוּהָא דְרַבְּנָן דְּאָף כֹּל הַיּוֹתֵר מֵהַשִּׁיעוֹר הַצָּרִיף לְגִילְיוֹן הַס"ת אֲסוּר לְחַתְנוּף וּלְהַעֲמִידוֹ עַל שִׁיעוֹרוֹ.

וְדַבְּרֵי הַמ"ב לֹא עָלוּ בְּהַסְכַּמַּת כֹּל הַפּוֹסְקִים: וּמַעֲתָה אֵין מְקוֹם לְהַתִּיר לְחַתְנוּף מֵהַגִּילְיוֹן יִהְיֶה מֵהַשִּׁיעוֹר אוֹ יוֹתֵר מִפְּשִׁיעוֹר. וּמֵה גַם לְפִי מֵהַ שְׁפַתְבֵּיתִי אֵין כָּאֵן עֲדִיפוֹת מִפְּשִׁיעוֹר שְׁהַרִי צָרִיף לְהִיּוֹת לְמַטָּה טֶפַח וּלְמַעְלָה ג' אֲצַבְּעוֹת, וְשִׁיעוֹר אֲצַבְּעוֹת אֵלוֹ הֵם נִמְדָּדִין בְּאַגּוּדָל.

כַּמ"ש הַש"ע בִּי"ד ס' רַע"ג ס"א וְעֵי"ש בְּבִאָר הַגּוֹלָה. וְשִׁיעוֹרְנוּ כַּמָּה פְּעָמִים שִׁיעוֹר זֶה בְּאַגּוּדָל וּמִצָּאֵתִי שְׁאֲרַבְּעָה גּוֹדְלִים הֵם עֲשָׂרָה סְאֲנָטִים בְּקִירוֹב, וְא"כ נִמְצָא שְׁאֵין כָּאֵן יוֹתֵר מִפְּשִׁיעוֹר דְּאֵלִיבָא דְכו"ע אֲסוּר לְחַתְנוּף אֲפִילוּ כֹּל שֶׁהוּא: וּמֵה שְׁיִצָּאֵת לְטַעוֹן שְׁמַצְטַעְרִים בְּהַגְבֵּהְתוֹ מִצַּד כְּנֻבְדוֹ אֵין טַעֲנָה זֶה מִסְּפַקַּת שְׁהַרִי כְּתַבְנוּ לְעִיל מִשֵּׁם מַהֲר"מ פְּדוּאָה ז"ל.

שְׁגַם בְּשִׁאֵלְתוֹ טַעַן הַסּוֹפֵר לֹמֵר שִׁישׁ צַד הַיּוֹתֵר אִם יִחַתְנוּף הַגִּילְיוֹן שֶׁהוּא הַיְדוּר לְהַקֵּל לְמִשָּׂא. וְהַשִּׁיב לוֹ דְּאֲסוּר מֵהֵיחָא דְרַב הוּנָא וְכוּ' שְׁאֲדַרְבָּה יֵשׁ שֵׁם הַיְדוּר מִצְּנָה גְדוֹל מִזֶּה שְׁיִהְיֶה אֲרָכּוֹ כְּהַיְקָפוֹ.

וְאֲפִילוּ הֵכִי לֹא הָיָה יָכוֹל לְחַתְנוּף וְכַמִּש"ל. וְכ"ש שְׁאֵין כָּאֵן טַעֲנָה שֶׁל כְּלוּם שְׁאֵם יִמְצָא אֵינָה אֶחָד חֲלַשׁ שְׁאֵינוּ יָכוֹל לְהַגְבִּיהוּ.

בְּנֻדָּאֵי יֵשׁ בֶּן פ"י גְבוּרֵי כַּח שְׁנַח לְהֵם לְהַגְבִּיהוּ בְּנֻקָל. וְכֵן כְּתַב בְּהַדְיָא הַשְּׁבוּ"י ז"ל נְאִי מִשׁוּם כְּנֻבְדוֹ שְׁאֵין יָכוֹל לְהַגְבִּיהוּ מֵהַ בְּקָף.

מִשׁוּם זֶה אֵין לְחַתְנוּף הַעוֹנֵדָף עַל הַשִּׁיעוֹר. דְּמִשׁוּם זֶה אֵין לְבַטֵּל קַדְוִשְׁתַּת ס"ת.

וּמִשָּׂא שְׁקִשָּׁה לְזֶה הָאֶחָד נוֹחַ לְשָׁנִים אוֹ לְשָׁלְשָׁה, וְחֲלִילָה לְהַקֵּל בְּשִׁבִיל זֶה בְּקַדְוִשְׁתַּת ס"ת עַכ"ל. הַרְאֵת לְדַעַת מְכַל הָאָמוּר שְׁאֵין שׁוּם צַד לְהַקֵּל בְּזֶה וְלֹא תַגַּע בּוֹ יָד לְהוֹרִידוֹ מִקַּדְוִשְׁתּוֹ ח"ו נִרְאָה זֶה מֵהַ שְׁפַתְבֵּיתִי בְּבִאָה ג' יו"ד ס' ש"ל ד' סְעִיף מ"ז בְּחַרְם ר"ג שְׁלֹא לְקַצֵּץ גִּילְיוֹן סֶפֶר אֲפִילוּ לְכַתְּנֹב עָלָיו ע"כ.

וְדִי לְנוּ בְּזֶה. וְה' יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ אַכִּי"ר ע"ה מִסְּעוּד הַפֶּהֶן ס"ט: שְׁאֵלָה.

חַיִּים שְׁאֵל ע"ע ס"ת שְׁנַפֵּל מִיַּד הַשְּׁמַשׁ לְאַרְץ בְּזִמְן שֶׁהָיָה הַצְּבוּר בְּבֵית הַכְּנֻסָת וְגִזַּר הַש"צ יִצוֹ עַל הַצְּבוּר שְׁיִתְעַנּוּ וְכֵן יַעֲשׂוּ וְקִיִּימוּ גְזַרְתּוֹ. וְשְׁאֵל הַמּוֹרָה אִם יָפָה הוֹרָה: תְּשׁוּבָה אֵינָה בַּפ' וְאֵלוֹ מְגַלְחִין דָּף כו' ע"א א"ר חֲלַבּוֹ א"ר הוּנָא הָרוּאָה ס"ת שְׁנַקְרַע חֲיִיב לְקַרְוֵעַ שְׁתֵּי קַרְיֵעוֹת אֶחָד עַל הַגּוֹיִל וְא' עַל הַפֶּתַח וְכוּ' וְעָלַד שֵׁם בְּשִׁמְעֵתִין מַעֲשָׂה עַל הַתְּפִלִּין עֵי"ש וְכוּ' וּמִסְקִינָן הֵכִי אָמַר שְׁמוּאֵל לֹא אָמְרוּ אֵלָא בְּזוֹרְעַ וְכַמְעַשָּׂה שְׁהָיָה ע"כ וּפִירַשׁ"י בְּזוֹרְעַ שְׁאֵין יָכוֹל לְהַצִּילוֹ וְכַמְעַשָּׂה שְׁהָיָה דִּיהוּיָקִים ע"כ וְכוּ' הַר"ן שֵׁם שְׁנַשְׂרָף בְּזוֹרְעַ בְּיַד רָמָה לְהַכְעִים וְכַמְעַשָּׂה דִּיהוּיָקִים.

אֲבָל אִם נִפְלָה דְלִיקָה בְּאֻנָּס וְנִשְׂרָף שֵׁם אֵינוֹ חֲיִיב לְקַרְוֵעַ כָּלָל ע"כ וְכוּ' פ' מְרַן הַש"ע בִּי"ד ס' ש"מ סל"ז וְא"כ לְפִי הָאָמוּר אֵין כָּאֵן מְקוֹם לְלַמּוֹד מִזֶּה שִׁישׁ לְהַתְעַנּוֹת עַל

שנפל ס"ת מידו דקרא דקאמר במעשה דיהויקים ולא פחדו ולא קרעו את בגדים מפלג דבעו למיקרע אינו אלא במקום שיש חילול ה' שעשה להכעיס פיהויקים.

אבל זה שנפל מידו הס"ת לאונסו אין פאן חרדה. ואעג"ב דהתם קריעה והקא צום. מ"מ גלמוד מינה מה התם שנשרף באונס אין חייב לקרוע ה"נ כשנפל באונס אין חייב להתענות. שלפי חומר המעשה פן חומר החרדה.

אלא שהרב מ"א בא"ח סי' מ"ד סק"ה פתב משם הרב משפטי שמואל סי' י"ג שכתב סמך קצת למה שנהגו העולם להתענות כשנפלו תפילין על הארץ וה"ח כשנפל ס"ת וכן הזכירו בזה"ט סי' מ' והרב שדה הארץ ח"ג סי' ל"א הבי"ד ה' משפטי שמואל וז"ל ודע שתפילין יש בהם קדושה וכו' וכשנפלו מידו שייך בהם זילזול והוא האמרו חז"ל שתפילין שנשרפו צריך לקרוע שתי קריעות וכו' ואחרי שהם כס"ת.

וכי יסתפק האדם שמי שנפל ס"ת מידו לא יתענה וקצת ראיה יש ממ"ש שהרואה ס"ת בחלום שנשרף צריך להתענות אפילו בשבת וזה ספיק לתת סמך למנהג שנהגו העולם שמי שנפלו לו תפילין שמתענה עכ"ל.

הרי דעיקר נדונו של הרב משפטי שמואל דברירא ליה דחייב להתענות לפי המנהג בנפל ס"ת או תפילין מידו הוא עפ"י ג"מ שם דאלו מגלחין. ובאמת צריך עיון דהתם מיירי בעושה להכעיס ביד רמה אבל באונס אין חייב וכמש"ל.

ושמא פוננתו לומר דבאמת אין חייב מן הדין רק שנהגו להתענות מפני זהירות בעלמא משום פבוד התורה: ועיין בשו"ת הח"צ ז"ל שאלה י"ז שנשאל על ענין השריפה שנפלה בפתע פתאום בפראג ונשרפו פמה ס"ת וכו' והרב השואל פי' בדברי רש"י ש"כ בזרוע שאין יכול להציל וכו' שפוננתו היא דאף שאינו מכונן להכעיס רק שאינו יכול להציל צריך לקרוע.

ונדחק לפרש פן ממאי דאמרינן בפ' האורג וכו' העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה לס"ת שנשרף. וקשה הא אין זה להכעיס ואינו דומה כלל למעשה דיהויקים: אלא ע"כ לו' דאף שאינו מכונן להכעיס רק שאינו יכול להציל חייב לקרוע.

וא"כ גבי מת ג"כ אין ביד אדם להצילו. ג"כ צריך לקרוע והח"צ ז"ל הושיבו דעיקר פוננת רש"י דלא בעי למימר פל שאינו יכול להציל פגון בשריפה גדולה חייב לקרוע.

אבל אם היתה אש קטנה שיכול להציל פטור דנמצאת אומר יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא. אלא פה נראין עיקרון של דברים דאף רש"י ז"ל מודה לשאר הפוס' דלא מחייב אלא כשאדם שורפו להכעיס וכמ"ש הר"ן וכמעשה דיהויקים דאיכא חילול ה'.

אבל כל שנעשה הדבר בפתע פתאום פגון בשריפה גדולה. שאלמלא היתה ההשגחה בתחילה היו מקדמים לכבות השריפה.

ויכולים להציל ועתה שנעשה בפתע פתאום לא היה ביכולתם להציל אינו חייב לקרוע אפילו הרואים ממ"ש שהרי אין פאן חילול ה' ונהיה דהעומד על המת ודאי הונגמא בעלמא היא ע"כ תוד"ק הרי דאף ברואה ס"ת שנשרף ממש והוא במקום שאין חילול

ה' אינו חייב לקרוע ומינה נלמוד למי שנפל מידו לאונסו שאינו חייב להתענות לא הוא ולא אחרים: וחזון הרביתי לאגרות הרמ"ז ז"ל סי' ל"ז שנשאל ע"ז והשיב לו פי יפה דין ויפה גזר הרב השואל שגזר ע"ע ג' הפסקות של ב' ימים והמציא לו רמז ע"ז וכו' והוסיף להזהירו שיקבל עליו מהיום והלאה לנהוג כבוד בכל כתבי הקודש ובכלל לכבד לומדי התורה.

וגם גייה הס"ת שהוא. וישמח לבו אם ימצא איזה טעות הפוסלו וא"ל ימצא ג"כ גיל יגיל פי די לו בכבוד זה היותו מוחזק לכשר ודאי ולחפות עליו על אשר נפל מידו ע"כ הגהה הרואה דברי קודשו יורה יורה וידין דמילי דסברא ניהו ומדת חסידות שנו פאן.

אבל אין מורין פן לרבים: איברא דהרב חיים שאל ח"א סי' י"ב נשאל ג"כ ע"ע זה והשיב עד שאמה שואלני אם הרואה שנפל ס"ת חייב להתענות. אעיקרא דדינא הא דפשיטא לך שמי שנפל מידו הוא עצמו שחייב להתענות אינו בתלמוד ופסקי רבנואמא קמאי.

אמנם מנהג יש' תורה שגם אשר יפלו מידו התפילין מתענה וכ"ש בס"ת, והביא מ"ש הרב משפטי שמואל והרב מהר"ם בן חביב ואגרות הרמ"ז ז"ל וכתב עליהם דמסברא קאמרי מרנן או מילי דחסידותא וכו' וכתב דסברא היא דמי שנפל מידו הס"ת יש סברא לומר דנתגלגל עון זה של זלזול ס"ת על ידו ומה גם אם בא הדבר מצד שלא נזכר כהוגן אבל לרואים נראה דאין לחייבם בתענית, שהרי גבי הרואה ס"ת שנשרף לא אמרו אלא בזרוע וכמעשה שהיה.

וכמו שהוכיחו הפוס"ס הרב ח"צ והרב שבו"י והרב בית לחם יהודה וכו' עיי"ש וסיים עלה בדינו מיסודן של ראשונים ואחרונים דהרואה ס"ת שנשרף באונס אינו חייב לקרוע דבעינו דוקא בזרוע לאפוקי נשרף פתאום כמבואר בתשובת הרבנים הנ"ל וא"כ נראה דה"ה הרואה ס"ת שנפל אינו חייב להתענות פינן דנפל מיד הנשוא באונס ושלא מדעת.

ונהי דמי שנפל מידו אף שלא נזכר בש"ס וכו' ראשונים טוב שיתענה ומה גם דהמנהג להתענות אפילו תפילין מידו אבל הרואה אין חייב להתענות וכל זה אני אומר מן הדין אבל ודאי המחמיר ומצטער על כבוד התורה תבוא עליו ברכה.

ועוד אני אומר דבנפל מידו תפילין נתפשט מנהג לה בכל יש' והמקיל הוא מן המתמיהין זולת אם הוא תש כח וקשה עליו התענית וכ"ש אם הוא צור"מ וממעט בלימודו? תן צדקה לכפר עון נפילת התפילין, אבל למי שנפל ס"ת מידו אין להקל ח"ו שצריך שיתענה ועיי"ש ע"כ תוד"ק: האמנם הרואה להרב שדה הארץ ז"ל הנ"ל יראה שהוכיח דבין מי שנפלו מידו תפילין בין שראה בעת שנפלו מיד חברו חייב להתענות.

משום שראה זלזול כתבי הקודש. אשר לא כן ידמה הרב חיים שאל ז"ל כנ"ל ומה גם דממקום שממנו הוכיח השד"ה ממנו הוא עצמו יצא לו להח"ש דדוקא מי שנפל מידו.

אבל לא הרובה שפן דייק מלשון הכנה"ג בסי' רפ"ב ביו"ד שכתב מי שנפל ס"ת מידו חייב להתענות. משפטי שמואל סי' י"ב עכ"ל הכנה"ג הרי דלא כתב אלא מי שנפל ס"ת מידו וכמ"ש הרב משפטי שמואל ולא זכרו פלל רואה עכ"ל לח"ש ועוד חזק דבריו

במחב"ר א"ח סי' מ' אות ג' שכתב שכתבתי בתשובתי בס' חיים שאל שאין הרוואה שגפלו התפלגין חייב להתענות וכן מוכח מדברי הרב משפטי שמואל ומתשובת מהר"י מברונא שהביאו הרב אליה רבה שלא כתבו אלא דמי שגפלו לו תפלגין מתענה.

ונה המנהג הקדום. ואם איזה בנ"א רצו להתענות מפני שראו גפילת התפלגין לגרמניהו עבדי שלא ידעו לחלק בין רואה למי שגפלו מידו ואינו מנהג עכ"ל ונהביאו בשע"ת שם סק"א ונהרב פה החיים הנד"מ הביאו ג"כ וכ"כ פתה"ד ודלא כמ"ש שדה הארץ ונהביא עוד מ"ש הברכ"י בלו"ד סי' רפ"ב בשיו"ב אות ד שכתב דאפילו הרוואה ס"ת שגפלו אין חייב להתענות מן הדין יעו"ש ע"כ: עלה בדינונו מכל האמור דמדינא אין חייב להתענות אף למי שגפלו מידו תפלגין או ס"ת רק לפי המנהג דוקא.

ואף לפי המנהג אין חייב רק למי שגפלו מידו אבל לא לרוואה אותם שגפלו מיד חבירו ואם רצו להחמיר על עצמם העומדים שם ורואים הגפילה להתענות תבא עליהם ברפת טוב אבל אין מורין כן וכמ"ש החיים שאלשם.

ולקרב נהר שלום באו"ח סי' תקס"ו הביאו הרב עיקרי הד"ט שגפלו ס"ת לארץ בעת הוצאתו. וגזרו תענית בה"ב על אותם שנמצאו אז בביהכ"נ וקראו ניחל ואמרו עננו בשומע תפלה פחידים ושפיר עשו עכ"ל והח"ש שם פתב אעפ"י שמן הדין אין לנו להתענות מי שראה ח"ו שגפלו ס"ת מיד חבירו.

מ"מ אם חכם אחר גזר באיזה מק"י תענית על כל הקק"י בה"ב הפל לפי ראות שהשעה צריכה לקוף עכ"ל. ונהביאו ע"י הד"ט א"ח פלל כ"ט אות כ"ה.

ועיין בית עובד הולכת ס"ת לתובה אות ז. ומעתה יפה עשית שגזרת תענית יום שני בשבת יהי רצון שתוקפלו ברצון אמן, וה' יורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו.

עפ"י תורותיו. אמן: ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: נשאלתי על ענין אישה זקנה שלרוב זקנתה נטרפה דעתה ואינה מיןשבת בדעתה.

ומפני כך בביתה לא ישפנו רגליה. רק פעם בחוץ פעם ברחובות.

ועי"ז נערי העכו"ם יתלקחו בה אם באבן או באגרוף. ועוד בה שיוצאת יחידית בלילה משוט בארץ בעוד שבני אדם שוכבין.

והפל בא לה מפני טירוף דעתה. ולכן נתיעצו קרוביה לשלחה אל בית החולים "באופיטאל" שיש שם מושב זקנים וזקנות.

אולי יעלה ארוכה למחלתה, או עכ"פ יעצרו בעדה לבל תראה החוצה. ומדאגה מדבר שבודאי יתנו לה מאכלי איסור נבילות וטרופות.

ונפשם לשאו"ל הגיעו אם אין בזה חששא דאיסורא: תשובה. איתא בפרק חרש דף קי"ג וקי"ד.

רב יצחק בר ביסנא אירכסו ליה מפתחי דבי מדרשא בר"ה. אתא לקמיה דרבי פדת.

א"ל זיל דבר טליי וטליא וליטיילו התם. דאי משכחי להו מייתי להו.

וקאמר בגמרא אלמא קסבר קטן אוכל נבילות אין בי"ד מצווין להפרישו. ופירש"י ליטילו התם.

ישחקו שם ושבת היתה ע"כ. והביא בגמ' כמה פרייתות יש מהם סיפיותא לזה ויש מהם תיובתא לזה.

נדחי לכולהו עיי"ש. וכתב הרב גימזקי יוסף שם ולענין פסק הלכה קיי"ל פרי פדת.

דקטן אוכל נבילות אין בי"ד מצווין להפרישו. דליכא אימורא דפליג עליה בהדיא.

והא פריק כל מאי דאקשי עליה. ובכולי תלמודא פרכינן הכי להדיא קטן אוכל נבילות וכו'.

וכדאקשינן בריש פרקין דף קי"ג ועוד דהא רב יצחק בר ביסנא ורבי פדת עבדו בה עובדא ע"כ. ועפ"י הרמב"ם פי"ב מה"ש הלכה ז' (בעושה פיבוי מדעת עצמו אין בי"ד מצווין להפרישו) וכן פירש בפ"ו מהמ"א הכ"ז קטן שאכל אהד ממאכלות אסורות או שעשה מלאכה בשבת אין בי"ד מצווין עליו להפרישו לפי שאינו בן דעת ע"כ.

אלא דבפכ"ד מה"ש הי"א פתב קטן שעשה ב"ש דבר שהוא משום שבות אין בי"ד מצווין להפרישו. וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו עכ"ל.

דמשמע שאם הנה עושה דבר שהוא מלאכה גמורה בי"ד מצווין להפרישו והקשה עליו רבינו הטור דהיא דפרק חרש דאיכפסו מפתחי דבי מדרשא בר"ה וכו'. וקאמר טעמא משום דקטן אוכל נבילות אין בי"ד וכו', אלמא אפילו באיסור דאורייתא נמי.

ואעג"ב דקא בעי למייתי ליה סיוע מהרבה פרייתות ומוקי להו באיסור דרבנן מ"מ דברי רבי יוחנן לא נדחו (עיינן בב"י שפתב דגוססת רבינו הנה פתוב בה רבי יוחנן במקום רבי פדת) וכפ"י בס' המצות ובעל התרומות עכ"ל.

וכן הקשה ה"ה והניח הדבר בצריף תלמוד. אמנם רבינו ב"י בכ"מ ובב"י שם תירץ לה משם הרב מהרר"י פאסי ז"ל ומר חמיו מוהר"ר חיים אלבלג ז"ל.

דמה שפתב הרמב"ם גבי שבות דמשמע דנדאי שבות אכל לא איסור תורה לא קאי ארישא דקתני אין בי"ד מצווין להפרישו דאפילו באיסור ק"ו נמי אין מצווין להפרישו. אלא אסיפא דקתני ואם הניחו אביו אין ממחין בידו קאי וקאמר דהיינו באיסורי דרבנן דנקא.

אבל באיסורי תורה בי"ד ממחין ביד אביו שלא יניחנו לעשות איסור ע"כ. וכן פירש בש"ע ז"ל קטן אוכל נבילות אין בי"ד מצווין להפרישו.

אבל אביו מצווה לגעור בו ולהפרישו: עד כאן: והנה שם בפרק חרש דף קי"ד ע"ב משנה דין חרש לדין קטן אוכל נבילות וכו' מדפריף אהיה משנה דשני אחין וכו' אמאי מוציא את אשתו בגט תיתוב גביה קטן אוכל נבילות הוא.

ומשני משום איסורא דינדה או משום דינדה וכו' דמשמע דינדה שנה. וכן בפרק מי שהחשיף דף קנ"ג ע"א אהיה דאין עמו נכרי וכו' חרש ושטה לשוטה.

שוטה וקטן לשוטה. ופירש"י לשוטה יתיב דלית ליה דעת כלל.

אָבֵל חֲרַשׁ דַּעֲתָא קְלִישׁתָּא אִית לֵיהּ וְכַד אֵיתָא בִּיבְמוֹת דְּרַף קִי"ג ע"כ הָרִי דְשׁוּטָה גָרַע מְחַרְשׁ וְקָטָן. וּמְדַאֲמָרִינוּ דְקָטָן אוֹכֵל נְבִילוֹת אִין בִּי"ד מְצֻוּיָן לְהַפְרִישׁוּ.

כ"ש לְשׁוּטָה וּפְשוּט הוּא, וְכ"כ הִרְפַּמ"ג בְּמַש"ז סִי שִׁמ"ג וְז"ל וּמִשְׁמַע נְמִי דַחֲש"ו דִּין אֶחָד לְהֵם דְּלֹא יֵאָכִילוּם בְּיָדִים מְהֵנָּה קִרְאִי. וְאִין מְצֻוּיָן לְהַפְרִישׁוּם.

אָרְף לְחַרְשׁ עִס"י רִס"ו אָרְף דִּי"ל דְחַרְשׁ אִית לֵיהּ דַּעֲתָא קְלִישׁתָּא. מְבֹאָר בִּיבְמוֹת קִי"ד ב' תַּיְתִיב גַּבֵּי חֲרַשׁ קָטָן וְכו' יַעו"ש עכ"ל: וְהֵגַם שְׁפַתְבָּ הֶרְמֵב"ם וּפְסֻקָּה מָרְן הַש"ע דְּבַקָּטָן אָבִיו מְצֻוּנָה לְגַעֲוֹר בּוּ וּלְהַפְרִישׁוּ.

מ"מ גַּבֵּי שׁוּטָה וְחַרְשׁ אִין שְׁיָיְךָ בְּהוּ דִּין זָה. דְשָׂאֲנִי קָטָן דְאָבִיו מְצֻוּנָה עָלָיו לְחַנְכוּ.

וְגַם חֲיִינְשִׁינוּ דִּילְמָא אָתִי לְמִסְרָךְ לְכַשְׂיִגְדִּיל. מִשָּׂא"כ חֲרַשׁ וְשׁוּטָה.

דְּלֹאוּ בְּנֵי חֲנִינוּךָ נִינְהוּ דְכִינְן דְּלֹאוּ בְּנֵי דִיעָה נִינְהוּ. לָא צְיִינְתִּי כָּלֵל וְכַמ"ש הִרְפַּמ"ג סִימָן רִס"ו עֵי"ש.

וּלְשָׂמָא אָתוּ לְמִסְרָךְ לְכַשְׂיִתְפַקְחוּ לָא חֲיִינְשִׁינוּ. דִּהֵי אִיא שְׁעָתָא רוּחַ אַחֲרַת עֲמֵהֶם.

אֵלֵא דְכ"ע דְחֲיִינְשִׁינוּ דְאָתוּ לְאַחֲלוּפִי בְּגָדוּל. כַּד אֵיתָא בְּשַׁבַּת דְּרַף קִי"ג ע"ב אֵיבְעִיָּא לְהוּ חֲרַשׁ וְקָטָן וְכו' לְחַרְשׁ יְהִיב לֵיהּ וְכו' אוּ לְקָטָן יְהִיב לֵיהּ דְחַרְשׁ אָתִי לְאַיְחֲלוּפִי בְּגָדוּל וְתַמְהוּ תַתּוּס' שָׁם ד"ה דְחַרְשׁ וְכו' דְלַעֲיֵל נְמִי אֲמַאי קְאָמַר שׁוּטָה וְקָטָן לְשׁוּטָה הָא אֲמָרִינוּ דְאָתִי לְאַיְחֲלוּפִי בְּגָדוּל פְּקַח עכ"ל.

הָרִי דְגַם בְּשׁוּטָה אֲמָרִינוּ דִּילְמָא אָתִי לְאַיְחֲלוּפִי בְּגָדוּל. אָבֵל בְּעוֹשִׁין מְדַעַת עֲצָמָם אִין מְצֻוּיָן לְהַפְרִישׁוּם מִשׁוּם דִּילְמָא אָתוּ לְאַיְחֲלוּפִי בְּגָדוּלוֹעֵינָן לְהֶרֶב הַמַּגִּיד בַּפ"ב מַה"ש הִלְכָה ז' דְהָא שְׁהֲתִירוּ לֵיהֵב לְהוּ בְּיָדִים כְּתַב מִשָּׁם גְּדוּלֵי הַפּוֹס' דְמִיָּרִי שְׁנוֹתָנוּ עָלָיו כְּשֵׁהוּא מְהֵלָךְ וְנוֹטְלוּ מִמֶּנּוּ כְּשֵׁהוּא עוֹמֵד דְלֹא גָרַע מִבְּהֵמָה כַּמ"ש שָׁם בְּגַמְרָא.

דְּבָלֹאוּ הָכִי אָסוּר הוּא לְהֵאָכִילוּ בְּיָדִים עֵי"ש: וּמַעֲתָה תַם דִּינָא דְבִאֲשָׁה הַזְקָנָה הַזֹּאת שְׁנַטְרָפָה דַּעֲתָה הֵגַם שְׁקָרוּב לְנֻדָּא דְסָפּוּ לָהּ אִיסוּרָא. לָא חֲיִינְשִׁינוּ לָהּ כִּינּוּ דְשׁוּטָה בְּעֵלְמָא הִיא.

וְאִין מְצֻוּיָן עָלֵיהּ לְהַפְרִישָׁה מֵאִיסוּרָא. וְאֵעֵפ"י שְׂאִינָה אוֹכֵלַת עַפ"י דַּעֲתָה וְרַצוּנָה רַק מַה שְׁנוֹתָנִים לָהּ מִשְׁמָשִׁי הָאוּפִיטָאֵל.

מ"מ הָרִי כְּתַב רִי"ו נ"א ח"א וְהֵבִיאֻ הַמ"א סִי שִׁמ"ג וְז"ל אִין לְמַחֲוֹת בְּכּוֹתִים הַמַּאָכִילִים אֶת הַקְטָנִים אִיסוּר. אָבֵל אָסוּר לֹאֲמַר לְכוּתִי לְהֵאָכִיל אוֹתָם אִיסוּר עכ"ל.

וְהֵכָא נְמִי צְרִיךְ לְהַזְהִיר אֶת הַשְּׁמָשִׁים שְׁלֵא יִתְּנוּ לָהּ רַק חֵלֵב וְכו'. וְאִם יִקְרָה שְׂיִתְּנוּ לָהּ בְּשַׁר נְבִילָה לִית לָן בַּהּ.

וְעֵינָן בְּשׁוֹ"ת הַחַת"ס חֲאוּ"ח סִי פ"ג מְעַנֵּן זָה וְכו' וּבְשׁוֹ"ת מְהַר"ם שִׁי"ף א"ח סִי קס"ג: וְהַשְּׁתָּא חָל עָלֵינוּ חוֹבַת בְּיָאוּר שְׁהֵאֲשָׁה הַזֹּאת שְׁנַטְרָפָה דַּעֲתָה מְחַמַּת זְקָנָה דִּינִינָן לָהּ כְּדִין שׁוּטָה לְכָל הָאֲמוּר, אוּ דִילְמָא אִין לְדוּן בְּדִין שׁוּטָה אֵלֵא מַה שְּׁמַפְרָשׁ בְּחַגִּיגָה דְרַף ג' דֵּאֵיתָא שָׁם ת"ר אֵיזְהוּ שׁוּטָה הַיּוֹצֵא יְחִידִי בְּלִילָה.

וְהֵלֵן בְּבֵית הַקְבָּרוֹת. וְהַמְקַרַע אֶת כְּסוּתוֹ.

ופליגי בה רב הונא ורבי יוחנן. דלרב הונא עד שיהיו פולין בבת אחת.

ולר"י אפילו באחת מהן דעביד להו דרף שטות, ופירש"י אינהו שוטה האמור בכל מקום שפטור מן המצות ומן העונש ואין קנינו קנין ואין ממכרו ממכר ע"כ, ופסקו רבינו חננאל שם וקרא"ש בריש חולין כרבי יוחנן מדתני לקמן בברייתא אינהו שוטה זה שמאבד כל מה שנותנין לו.

משמע באחת מהן דעביד לה דרף שטות דנחשב פשוטה. ולכאז' נראה דעכ"פ אינו נחשב לשוטה רק אי עביד תדא מהני אכל מידי אחרניא לא.

אמנם פתב הרמב"ם בפ"ט מה"ע הלכה ט' השוטה פסול לעדות מה"ת לפי שאינו בן מצות ולא שוטה שהוא מהלף ערום ומשבר פלים וזורק אבנים בלבד. אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משונבשת תמיד בדבר מן הדברים.

אעפ"י שהוא מדבר ושואל פענן בשאר דברים הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב עכ"ל. וכתב הכ"מ משמע מדברי רבינו דס"ל דה"מ דקתני בברייתא לאו דוקא.

אלא ה"ה לכל דבר שדרף השוטה לעשות אותו והנה דדוגמא נקטינהו ומפני כך לא הזכיר רבינו אותם דברים הנזכרים בברייתא. אלא סתם וכתב כל מי שנטרפה דעתו וכו' לכלול גם שאר דברים שלא נזכרו בברייתא ע"כ וכ"כ בב"י באה"ע סי' קכ"א וסינים ונראה שהכריחו לפרש כן מדחזינו בדברייתא קמיייתא קתני תלת.

ולא קתני מאבד מה שנותנים לו. ובאידיך בברייתא קתני מאבד מה שנותנין לו ולא קתני אינה תלתא.

ואם איתא דהני ד' דוקא קשיא על ברייתא קמיייתא, אמאי לא קתני מאבד מה שנותנין לו. ובאידיך ברייתא לא קתני הנה אלא נדאי הני לאו דוקא אלא לדוגמא נקטינהו.

והו ברייתא נקטא הנה לדוגמא והו ברייתא הו ע"כ. והחונן לאדם דעת יחוננו בינה דעה והשפל.

ללמוד וללמד לשמור ולעשות אכ"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: למעלת יקר רוח איש תבונה. רב' חסד"א ורב' חנ"א ה"ה כהה"ר חיים אלזרע נר"ו בעי"ת ינקרמאן יע"ה: ידיד נפש, מכתבך הבהיר הגיעני לנכון ונתבשרתי מרוב טוב שלומי פן ירבה לעד: מה ששאל מעלתו.

ע"ע ביצה שנתבשלה בקדירה ונמצא בה אפרוח. ועם שהיה בקדירה יותר מששים נגד הביצה.

אסרת התבשיל. לפי זה שראית בש"ע יו"ד סי' ק' ביצה שנתבשלה בקדירה שנמצא בה אפרוח הו"ל בריה שאפילו באלף לא בטיל.

ורק שנסתפקת בכלים מה דינן: תשובה. עד שפקחת עיני שכלך על מ"ש מרן בסי' ק' ס"א דברייה אפילו באלף לא בטיל.

הי"ל לעיין יפה במ"ש בסעיף ב' שאחריו שפתב. דבר שהוא בריה שנתבשל עם ההיתר וכו' ואם מכירו זורקו והאחרים והרוטב צריך שיהיה בהם ס' פנגדו ע"כ.

והכא נמי בנדון שְׂבֵא לְפָנֶיהָ כִּינּוּן שֶׁהֵבִיחָה נִפְרֶת. עִם הָאֲפָרוּחַ וְיֵשׁ שְׂשִׁים בְּתַבְשִׁיל כְּנָגֵד הֵבִיחָה זְרוּק וְהֵתַבְשִׁיל מִן־תֵּר.

דְּעַד כָּאֵן לֹא אָמְרוּ רַז"ל בְּרִיָּה אֶפְלוּ בְּאֶלְפָּה לֹא בְּטוּל. הֵינּוּ לְבָטִיל הִיא גּוֹפָה כְּשֶׁאֵינָה נִיפְרֶת וְיִהְיֶה הַפֶּל מִן־תֵּר דְּכִינּוּן שֶׁהִיא בְּרִיָּה אֵינָה בְּטוּל וְלַעוֹלָם שְׂמָה עָלֶיהָ.

אָבֵל אִם הִיא נִפְרֶת וְיָכוֹל לִיטְלָה מִבֵּין הַתַּעֲרוּבוֹת. מֵעַתָּה אֵין כָּאֵן אִיסוּר רַק פְּלִיטָתָה וְכִשְׂשֵׁי שְׂשִׁים כְּנָגֵד מַה שֶׁפְּלִטָה מִן־תֵּר: אָמְנָם אַחַת הִיא עַל כֵּן אֲמַרְתִּי שְׂצָרִיךָ שְׂתַדַּע בִּידִיעָה נְאֻמָּה.

שֶׁהוֹצִיאוּ הֵבִיחָה בְּרֵאשׁוֹנָה קוֹדֵם שְׁעִירוּ מִן הַתַּבְשִׁיל בְּאֶפְסוֹן שֶׁהִיטָה הַקְּדוּרָה בְּמִלּוּאָה וְהִיא בָּהּ פְּדִי לְבָטֵל פְּלִיטָת הֵבִיחָה בְּשְׂשִׁים. אִךְ אָמְנָם אִם לֹא הוֹצִיאוּ הֵבִיחָה עַד לְבִסּוּף שֶׁהִתְרוֹקְנָה הַקְּדוּרָה וְלֹא נִשְׁאָר בָּהּ שְׂעִיור שְׂשִׁים כְּנָגֵד הֵבִיחָה.

חֹזְרֵת הֵבִיחָה וְאוֹסְרֵת מַה שֶׁנִּשְׁאָר עִמָּה בַּקְּדוּרָה שְׂלֵא הִיא בָּהּ שְׂעִיור שְׂשִׁים. וְכַמ"ש בְּסִי' ק"ו ס"ב חֲתִיכָה שְׂשִׁים בָּהּ חֶלֶב שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה בַּקְּדוּרָה שְׂשִׁים בָּהּ ס' לְבָטֵל הַחֶלֶב.

צָרִיךָ לִינָהָר שְׂלֵא יִסִּיר שׁוּם דְּבָר מִהַקְּדוּרָה בְּעוֹד חֲתִיכַת הָאִיסוּר בְּתוֹכָהּ דְּחִישִׁינוּ שְׂמָא תִּשְׁאָר בְּאַחֲרוֹנָה. בְּשַׁעָה שְׂאֵין בַּקְּדוּרָה ס' לְבָטֵל הַחֶלֶב ע"כ.

וּא"כ אִם נוֹדַע לָךְ בְּבִירוּר שְׂכֵן הוּא שֶׁהוֹצִיאוּ הֵבִיחָה תַּחֲלָה הַפֶּל מִן־תֵּר גַּם הַתַּבְשִׁיל אִם הִיא קִיָּים גַּם הַפֶּלִים: גַּם אֵין לְהַסְתַּמֵּק לְאֶסוּר מִצַּד אַחַר לְפִי מ"ש מוֹר"ם בְּסִי' ק"ז ס"ב אִם לְקַח דָּג טָמֵא עִם הַפֶּה מִן הַקְּדוּרָה וְכו' אִיסוּר לְהַחֲזִיר הַפֶּה לְקְדוּרָה וְאִם הַחֲזִיר צָרִיךָ ס' מִן הַקְּדוּרָה נִגְדָה הָאִיסוּר וְלֹא נִגְדָה כֹּל הַפֶּה ע"כ וְכו' עֵי"ש וְכַתְּבוּ הַמְּפָרְשִׁים ז"ל דְּהֵינּוּ דוֹנוּקָא בְּכַף חֲדָשׁ דִּידְעִינוּ כְּמָה פְּלַע אָבֵל בִּישָׁן נַעֲשֶׂה נִבְלָה וְצָרִיךָ ס' נִגְדָה כֹּל הַפֶּה וְכַמְבּוֹאֵר בְּסִי' צ"ח ס"ה עֵי"ן בְּב"י ס' זֶה וּבְש"ף וּבְפ"ר ח וּבֵא"ט.

וְאִם כֵּן הַשְׂמָא הִכָּא שֶׁהוֹצִיאוּ הֵבִיחָה עִם הַפֶּה נִשְׁפָּלָה מִהֵבִיחָה וְאֵין בָּהּ ס' נִגְדָה הֵבִיחָה וְאִם הִיא יִשְׁנָה וּבֵת יוֹמָא צָרִיךָ שְׂשִׁים כְּנָגֵד כֹּל הַפֶּה לְדַעַת רַבֵּינוּ פֶּרֶץ דְּס"ל בְּכַף שֶׁל מִתְכוֹת חֵם מְקַצְתוּ חֵם כְּלוּל וְלְדַעַת מִן שְׂסַתְּם כְּהַרְשֵׁב"א צָרִיךָ עכ"פ שְׂשִׁים כְּנָגֵד כֹּל מַה שֶׁכָּתַב בְּכַף.

עֵי"ן ס' צ"ח סְעִיף ד' בְּרַם אֵין כָּאֵן סְפֵק לְאֶסוּר בְּזֵה. בְּאִשְׁרֵי דְדַעַת מוֹר"ם ז"ל שֶׁכָּתַב כֵּן הוּא סוֹבֵב הוֹלֵךְ עַפ"י דַּעַת הַפּוֹסְקִים דְּסִבְרֵי מְרַנֵּן דְּאִף בִּשְׂאָר אִיסוּרִים אֲמַרִּינוּ חַנ"נ אִף בְּבִלוּע.

אֲמַטוּ לְהַכִּי פֶּסֶק הוּא ז"ל דְּבְכַף יִשְׁנָה צָרִיךָ ס' נִגְדָה כֹּל הַפֶּה. אָמְנָם לְדַעַת רַבֵּינוּ הַטּוֹר וּמְרַן הַש"ע ז"ל דְּאִתְפָּא דִּידְיָה סְמִכִּינוּ דְּסִבְרֵי דְלֹא אֲמַרִּינוּ חַנ"נ רַק דוֹנוּקָא בְּבִשְׂרֵי בְּחֶלֶב וְלֹא בִּשְׂאָר אִיסוּרִין.

אִם הוֹצִיָא דְבַר אִיסוּר בְּכַף וְנִשְׁאָר הַפֶּה כְּשֶׁהַחֲזִירוּ לְקְדוּרָה אֵין צָרִיךָ ס' מִן הַקְּדוּרָה רַק נִגְדָה הָאִיסוּר שְׂבִלוּע בְּכַף וְתוּ לֹא. וְכַמְבּוֹאֵר כֹּל זֶה בְּסִי' צ"ב ס"ד עֵי"ש"ש: וְכֵן כָּתַב הַב"ח בְּסִי' צ"ח לְתַרְזֵן מַה שֶׁמְקַשֶּׂה בְּדְבָרֵי רַבֵּינוּ הַטּוֹר אֶהְדְּדִי דְבְּסִי' צ"ח כָּתַב גַּבִּי כַּף יִשְׁנָה דְּמִשְׁעָרֵי בְּכוּלָה דַּנ"נ.

ובכ"ס ק"ז גבי הוצאת הזבוב מן הקדירה ונאסר הכף שאם חזר ותחב הכף בקדירה לא משערינו כנגד כל הכף אלא כנגד הזבוב. ותי' דרביהט"ו נמשך אחר מסקנת הרא"ש דהעיקר כרבינו אפרים.

דלא אמרינו חנ"נ אלא בבשר בחלב ולפיכך גבי איסור זבוב השיג על המחמיר וס"ל דאין משערינו רק כנגד איסור אבל גבי כף הפלוע מבב"ח ביומו אמרינו הפלי נ"נ וצריף לשער בכולו כדכתב הקא ע"כ.

ועיי"ש וכ"כ הפרישה. ע"ה מסעוד הכהן ס"ט: בענין החמאה מבושלת של גוים נשאלתי מאת אח"י יפ"ת נר"ו אם יש בה איסור או לא: תשובה כתב הרמב"ם בפ"ג מהמ"א הט"ז החמאה שבשלה עכו"ם אסורה.

משום גיעולי עכו"ם ע"כ נכתב עליו הכ"מ ובב"י י"ד סי' קט"ו דהרמב"ם לטעמיה אזיל דסבר דסתם פלי עכו"ם הם בני יומן כמו שנתבאר בסי' קכ"ב באר היטב. אבל לדעת כל שאר הפוסקים שסוברים דסתם פלי עכו"ם אינם ב"י אינה נאסרת משום גיעולי עו"ג.

דאין פאן גיעולי. דכיון שאין הפלים בני יומן נטל"ף הוא עכ"ל ופסקה מור"ם בהג"ה שם: אמנם הרב בית יהודה במנהגי ארגיל בעניני איסור תערובות ס"ה כתב וזל"ה נוהגין היתר בכאן בחמאה של עכו"ם.

אבל בחמאה שבשלה עכו"ם דהיינו מה שקורין בל' ערבי סמ"ן נוהגין בה איסור כמ"ש הרמב"ם ז"ל. דאעג"ב שכתב מרן ז"ל דהרמב"ם אזיל לטעמיה דס"ל סתם פלים שכ' הם בני יומן וכו' מ"מ אנו שנוהגין לאסור סוברים דהוי לכתחלה מי שקונה סמ"ן מן העכו"ם.

והו' דאינו בני' לא הויא אלא בדיעבד עכ"ל ועיין עוד באות שלאחריו שם. אף לא משמע פן ממ"ש הרמ"א בסי' קכ"ב סו' בהג"ה בדיי' דכל דבר שנעשה בשבילו, ולא בשביל דבר אחר.

אעפ"י שהוא של עכו"ם וישאל קונה ממנו לכתחלה מותר. דמאחר דכבר נעשה ביד עכו"ם מיקרי דיעבד ע"כ ולא מצינו למרן ז"ל דפליג על זה שכן משמעות הש"ס בפ' אין מעמידין דל"ח ע"ב א"ר ששית האי מישחא שליכא דארמאי אסור.

אמר רב ספרא למאי גיחוש לה אי משום איערובי מיקרא סרי. אי משום בשולי עכו"ם נאכל כמות שהוא חי אי משום גיעולי נכרים נותן טעם לפגם הוא ומותר עכ"ל.

ופסקו הילכתא כרב ספרא. ועיין בטור סי' קי"ד שמן ומים חמים של עכו"ם מותרים וכו' ולא משום גיעולי נכרים וה"ה למים חמים שלהם ע"כ.

נכתב בב"י משם הרמב"ם ז"ל דהא שאין בו משום גיעולי נכרים. מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו עיי"ש.

נכתב הפ"ח דטעם זה שכתב הרמב"ם לפי דס"ל דסתם פלים שני' הויין בני יומן. לפיכך כתב דהטעם מפני שהבשר פוגם את השמן.

אבל רבינו שפכתם בסתם דלית ביה משום גיעולי נכרים. אפילו הכי שר משביח את השמן.
נמי שרי. כיון דסתם פלים שנ' אינו בני יומן עכ"ל.

וכן פירשו הט"ז והש"ך בדעת הש"ע עיי"ש ונהרי מייירי בכאן שמוטר לקנות מהן
לכתחלה וא"כ ה"ה בחמאה שבושלה עפ"י מותר לכתחלה לקנות ממנה: וצ"ל לדעת
הרב בית יהודה כמ"ש התשב"ץ ו"ל בח"ג סי' יו"ד שאיסור בחמאה מבושלת משום
גיעולי נכרים היינו משום דהוי פאומר לו עשה בשבילי דחשוב לכתחלה.

ויקדירות שאינן בניי אעג"ב דנטל"פ הן אינו מותר אלא בדיעבד. דבזה כו"ע מודו דאסור
וכמ"ש בב"י בשם הרשב"א וכ"פ בש"ע סי' קכ"ב שם: אלא דעם כל זה אין מקום להקל
בחמאה של עפ"י לפי מה שפכת הרב פרי תואר בסי' קט"ו סק"ח מה שהעיד בגודלו
ששמע מפי מגידי אמת ב' פיתי עדים אשר שמעו מפי הרואים פי בזמנים הללו חדשים
מקורב פאו שנתחכמו הגוים לעשות הרפכה שמערבין חלב גמל בחלב טהור ועושים
ממנו חמאה.

כאשר העידו על זה עדים נאמנים את אשר ראו עיניהם ככל הדברים האלה והוסיפו עוד
לומר כי דבר זה לא מקרה הוא. אלא שקבעו עצמן הגוים על הדבר.

לצד כי באמצעות הרפכת חלב גמל עם חלב טהור, מוציאים חמאה בהפלגה. ומספקים
כל בני הישוב.

ולפי עדות זה נראה לי ברור לאסור החמאה. ונהגו דאמרו חז"ל חלב טמא אינו עומד
וכו' לא בחנו רז"ל אלא בחלב טמא בלא הרפכת טהור, אבל ע"י תערובת הוא עומד
ונקפא.

אלא דאין לאסור אלא במקומות שנמצאים הגמלים ונקא. עוד נראה לי לאסור כל שיש
חשש לתערובת חלב במקומות שהחמאה ביוקר והחלב בזול ונחשדו לערב אסור.

וכמו שהגידו עדים שראו חתיכת חלב מעורב תוף החמאה וזה אינו קרוי גזירה. אלא
חשש איסור דאורייתא.

ושומר בפשו רחוק ממנה. ע"כ הש"ך לענינינו: הרי שו"ר לפניך עפ"י הדברים האלה
דבעיר "גיריול" אשר אתה דר שם דנמצאים שם גמלים הרבה מצאה לה מקום חשש
הפר"ת לחוש לתערובת חלב גמלים עם חלב טהור ע"י הרפכה ועושה חמאה.

ולאסור בכירור: וגם במקומות הללו שאנחנו מסתופ'ים בצלם שאין נמצאים גמלים
כל כך. מ"מ יש לחוש לתערובת חלב כמ"ש הפר"ת בחשש שני וכן העידו לו כמה
אנשים מצודקים בעדותם, שכאשר התיכו החמאה על האש המה ראו פן מצאו חתיכות
ויקרומו של חלב.

שזה מורה באצבע שמזיזין החמאה בחלב. וכן שמעתי שתיים שלש מפי אנשים אמתיים
שזה דרכם כסל למו שהישמעאלים עושי החמאה מזיזין אותה בחלב שהוא בזול בארץ
ג' פעמים בחמאה ומי הוא זה אשר לא יחוש לנפשו אשר לא יתגאל בזה וכיוצא בו:
ועיין להגאון רבינו חידא בשו"ת חיים שא"ל ח"א סי' מ"ג ששאל על פיקפוק זה אם
אמת הוא דאפשר להיות בחמאה חלב טמא.

והשיב דשמיעא ליה משלשה המה מטיבי סע"ד לשמועה זו. הראשון הרדב"ז בשו"ת כ"י סי' ב' אלפים רצ"א כתב שהעידו לו עדים פשירים הבאים מארץ תימן שראו חמאה מחלב גמלים, ואין זה כנגד קבלת רז"ל שיהם לא אמרו חלב טמא אינו עומד.

אלא לענין נקפה קשה כעין גבינה. אבל אפשר שהוא נקפה קצת ומתעבה.

וא"כ מאן לימא לן שלא נתערב שם חלב טמא ונסתבף עם שאר החלב ונתחבר עמה שלא תצא ע"י רחיצה. ואין להתיר דבר זה ולא פיוצא בו.

עכ"ל וזאת שנית מ"ש בתשובות מהר"י פאראגי ו"ל דנתאמת אצלו דיש חמאה מחלב גמלים וכו'. ועוד בה שלישייה משם הרב המןפלא עיר וקדיש כמהר"ח בן עטר ו"ל בס' פרי תואר כמו שהעמקתי דב"ק לעיל והגאון ח"ש ו"ל עמד על דברי שלשתם ודקדק היטב ובא לכלל ישוב מה שיראה לכאורה סתירה מזה לזה וכו' עיי"ש וכ"כ הרב ליצחק ריח ו"ל בליקוטי דינים יו"ד אות חמאה משם הגאון הנ"ל: עוד חזו"ן למועד מה שראיתי בהמאסף שנת י"ט סי' ל"ח עד' השאלה אשר העידו השוחטים כי ראו בקצב אחד מלקט החלב הזך ושאלו אותו לאיזה מטרה הוא עושה כן.

והשיב. כי ישלח אותו למקומות העושים חמאה וכו' ושקיל וטרי בענין הלכה זו.

ומסיק דהיכא דחששו חז"ל לאיסור תורה עשאוהו פנדאי ע"כ כי גם זה מודה באצבע דשומר נפשו ירחק מגיעולי נכרים כמטחוי קשת וה' יטהרנו ויקדשנו בקדושתו כדת של תורה אכ"ר החותם ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: אבו העזר שאלה סימן א אני פי מלך שמור.

מלך בניפיו. מה טובו ומה ינפיו דודי צרור המור.

תנא ריושלמאה. תורה יבקשו מפיהו חכמתא ומנדעא.

הרה"ג ראב"ד מקודש כמוהר"ר המשמ"ח אליקי"ם יחש"ל. היושב על פסא הרבנות בעוב"י "קאזאבלאקא" יע"א.

אשר ענותו תרבני וחקני ועודני לעמוד על ענין קדושין על תנאי. באשר השעה צריכה לקף ושואלי"ם הלכו בו.

כדת מה לעשות באיש אשר עינו הטעתו. והן ישלח איש את אשתו.

ונגשו אל המשפט ושפטום בבתי ערפאות ונימוסי הממשלה עפ"י חוקי המדינה. וכאשר יצא המשפט לעמוד על פרק המגרש.

נכתב ונחתם בכתב מפרש. הנקרא דיור"ץ (Divorce) דבר הכורת בינו לבינה לפי דיניה' וחקותם אף אמנם עפ"י דת משה וישאל עוד היא אגידא ביה פאשתו לכל דבר עד יגרשנה בגט פשר כדת של תורה.

ולחיות קנאת גבר עולה טינא בלבו לבלתי לפטרה בגט פרייתות. וחקשיות היתה לו למשען ולמבטח שאין מי שיכוף אותו לגרש בגט לא דינא ולא דינא.

ונפקא מינה חורבא. שהרבה ילדות עושה.

ורוצה אשה וכו'. תחת אישה תקח את זרים.

בין שהוא בן ברית ובין שאינו ב"ב. ומלאה הארץ זמה.

וינרבו ממזרים בישראל רח"ל ואין תקנה לזה להחיש מפלט לבנות ישראל העגונות. זולת אם יהיו הקדושין על תנאי.

בזה האופן שיתנה בשעת הקדושין שאם באולי יבואו לידי גרושין בחוקי הממשלה ולא יתן לה גט כשר שיתבטלו הקדושין למפרע והיו כלא היו מעולם לא קדושין ולא אישות.

אשר לזה צריך הדבר תלמוד מפי ספרי דבי רבנן הפוסקים ז"ל אם יהיה פגת סודתו בהדר"י קודש ש"ס ופוסקים. בדברים המצודקים.

על הדין ועל האמת ותזקו עלי דברי פי חכם חן פי נעמו אמריו. והעדיף עלי בטובו הביאני המלך חדריו.

בית נכאת ספרי ספרי הפוס' ראשונים ואחרונים וסדרם לפני לעיין בהם לפי קט שכלי ברכות לראש צדיק יחולו. בתשואות חן חן לו ה' יזכהו וינחיהו לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו.

בתוככי ירושת"ו בביאת משיח לישראל בובק"א. ולעשות רצון צדיק חפצתי.

בהיותי חוץ למחיצתי. מספרי האחרו' אשר אין מצו"א העתקתי.

דברי חכמים פדרבונות. העליתי על הגליונות וכאשר חזרתי לשלום אל מקומי ולא רצי פה עי"ת "תמושנת" יע"א, חזרתי על הראשונות לברר תוכן ההלכה.

בסדרן של כתובים מערכה מול מערכה. ועל הבורא יתברך מבטחי שמתי.

והוא יהיה בעזרתי. לכונן פרי אמרתי.

על קו הצדק זוהי תוסלתי וזה החלי בעזרת צור ישועתי: כתב התה"ד סי' רכ"ג יש נוהגים להתנות בשעת קדושין שלא תזקק ליכם אם תפול לפניו. וצ"ע בדבר דבמרדכי פרק הפועלים מיימי ירוש' דהמתנה על מ"שבתורה תנאו בטל.

כמו אם מתי שלא תזקק ליבום. אמנם בתלמודא דידן לא משמע הכי.

מדפריף בשקלתי הגוזל אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תפוק בלי חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה. ואין לחלק משום דהוי התם אנו סהדי ולא צריכה להתנות.

אבל במתנה בפירוש לעקור דבר מן התורה. לעולם לא מהני התנאי.

דבתשובת מיימוני גמי איתא. הא דמיימי מהר"ם ראיה לדברי הגאונים מפרק הגוזל אלא מעתה וכו' ומסיים התם דהוי כמו מתנה בפירוש שלא תזקק לו משמע דתנאי בפירוש מהני לגמרי.

מ"מ גילוי דעת הוא שאין בדעתו לחול הזיקה שמתבבם מחמת חובת הנישואין כמו שמשלקין התוס' שם דזוקא מן האירוסין אמרינו דאדעתא דהכי לא נתקדשה ולא מן הנישואין וכיון דבהיא שעתא מתנה.

אנשישואין נמי מתנה עכ"ל פן העתיק משמו הנובי"ק אה"ע סי' כ"ו וכתב על דבריו הנה מה דסיים מ"מ גילוי דעת וכו'. לכאורה אין לו שחר ולא קשר אלא דבריו הראשונים.

וכתב שפוננתו שגמרא דילן פליג על הירוש'. וא"כ בנדאי עבדינו פתלמודא דידן.

ואח"כ פתב ואין לחלק משום דהתם הוי אגון סהדי וכו'. אבל תנאי בפירוש לא מהני.

ופירושו. וא"כ לא שיקף אגון סהדי, א"כ התנאי ל"מ על זה השיב מתשובת מיימוני דתנאי מהני.

ולבסוף אמר מ"מ וכו' פירוש אם נימא דלא פתשובת מיימוני ונימא פהירוש' דתנאי ל"מ. מ"מ התנאי הנה לאו מקלי דכדי גינהו, ומשום דבגמרא לא סמכו על זה דאדעתא דהכי לא מקדשה נפשה.

אלא בקדושין אבל בנישואין אהולי מחלה. ומכנסא נפשה לספק זה להיות זקוקה מחמת חיבת ביאה, וכמ"ש התוס'.

לזה מהני התנאי והוא גילוי מילתא שאינה מוחלת מחמת חיבת הנישואין וממילא נראה דסברא דאגון סהדי דמהני אפילו נגד מ"ש בתורה. עכ"ל.

וכן פירש הרב שער רחמים ז"ל בח"ב אה"ע סי' ל"ז עיי"ש: והנה מרן ב"י ז"ל באה"ע סי' זק"ן העתיק דברי התה"ד הללו וכתב על דבריו ז"ל ונאני תמה על זה מאחר שאין הדין מבוואר בתלמוד ובתלמוד ירו"ש מבוואר לאיסור.

היאך אפשר להקל בדבר. וע"כ נשתקע הדבר ולא ראינו ולא שמענו מי שהתנה פן עכ"ל.

וכתב שם הרב דרכי משה משם מהר"י ברין אף עפ"י שאין להתנות שלא תהיה זקוקה ליבם דהוי מתנה על מש"ב מ"מ אם מקדשה בתנאי כפול שלא תהיה מקודשת אם תפול לפני יבם שפיר דמי.

ע"כ וכ"פ בהגה שם ס"ד: דהשתא חובתנו היא לעמוד על דעת מרן ז"ל בב"י אם מספקת לתיקון זה שכתב מהר"י ברין ז"ל או לא. והנה מריהטת לשון מור"ם בד"מ: נראה דמודה מרן ב"י לדינו של מהרי"ב ז"ל.

שהרי כתב אעפ"י שאין להתנות וכו' שזהו דינו של התה"ד דפקפק על דבריו מרן ב"י. מ"מ בדין זה שלא תהיה מקודשת למפרע וכו' שפיר דמי.

דמשמע דחלוקים הם בדנים ומרן יודה לזה. וכן נמי כל עצמו דמרן ז"ל שתמה על מנהג שכתב התה"ד היינו מכח שהאיסור מבוואר להדיא בירו"ש והירו"ש גופא לא מייירי אלא במתנה שלא תזקק ליבום דהוי מעמש"ב, אבל בכגון זה שכ' מהרי"ב שאינו מעמש"ב.

אפשר דלא קפיד. וכמו שחלק הב"ח ז"ל בדעת הירו"ש.

ז"ל הא דכתב המרדכי ואיתא בירו"ש דמעמש"ב תנאו בטל כגון אם מתי שלא תזקק ליבום ומייתי לה התה"ד. לחלק דדוקא באמור אם מתי לא תזקק ליבום אעפ"י שפפל תנאו הו"ל מעמש"ב פנין שהוא רוצה בקדושין אלא שלא תזקק ליבום.

אָבֵל בְּמִתְנָה בְּפִירוּשׁ שְׁאֵם תִּזְקַק לִיבוּם שְׁלֵא תִהְיֶה מְקוֹדֶשֶׁת לְמִפְרַע אִין זֶה מַעֲמַשׁ"ב.
כִּינּוּן שְׁאֵם מֵת בְּלֹא בָּנִים לֹא הֵיחָה אִשְׁתּוֹ מֵעוֹלָם ע"כ.

וכ"כ הנובי"ק שם דהירו"ש אִינְרִי בְּתַנְאֵי שְׁאֵם מֵת לֹא תִהְיֶה זְקוּקָה לִיְבָם וְזֶה דְבַר שְׁאֵי
אֶפְשֵׁר שְׁאֵם הִיא מְקוֹדֶשֶׁת בְּנֹדָאֵי הִיא זְקוּקָה לִיְבָם אָבֵל אִם הַתְּנַאֵי ע"מ שְׁאֵם יָמוּת בְּלֹא
זָרַע שְׁיִתְבַטְּלוּ הַקְדוּשִׁין לְמִפְרַע זֶה אִינוּ נִגְדַּ מ"ש בְּתוֹרָה וּבִהְכִי מִינְרִי גְמָרָא דִּינּוּן עֵי"ש:
אִךְ אוֹסִיף לְהַבִּיט בְּתַחֲלִילַת דְּבַרֵי הַב"ח ו"ל שְׁכַתְבּוּ וְנ"ל מִיְהוּ מֵהֵרָא"י כְּתַב תְּקַנָּה לְזֶה
מֵה שְׁנֵהֲגוּ לְהַתְנוּת בְּשַׁעַת הַקְדוּשִׁין שְׁלֵא תִזְקַק לִיְבָם אִם תְּפוּל לְפָנָיו וּמִתְנָה כֵּן בְּתַנְאֵי
כְּפוּל דְּהַשְׁתָּא כְּשֵׁהִיבָם מוּמָר גְּתַבְטְלוּ דְקְדוּשִׁין לְמִפְרַע וְהוּי מִתְנָה בְּעֶלְמָא ע"כ.

וְהִנֵּה כָּל הַפּוֹסְקִים לֹא הֶעֱתִיקוּ בְּדַבְרֵי הַתַּה"ד בְּהַדְיָא דְבַתְנַאֵי זֶה יִתְבַטְּלוּ הַקְדוּשִׁין
לְמִפְרַע. אֲלֵא דַּהַב"ח הוּא שְׁהִבִין כֵּן בְּדַבְרֵי הַתַּה"ד וְלִהְכִי סִינִים עַל דְּבַרְיוֹ דְּהַשְׁתָּא וְכו'.

וּלְמוֹדַע"י אֲנִי צָרִיף מְאִין יֵצֵא לוֹ לְהַב"ח ו"ל לֹא מְרָא נִרְאָה שְׁהוֹכִיחַ כֵּן מְמַאי דְכַתַּב
מֵהֵרָא"י ו"ל שְׁמִתְנָה כְּפוּל דְלֹא מְשַׁכַּחַת תְּנַאֵי כְּפוּל אֲלֵא בְּמִתְנָה עַל בְּיָטוּל הַקְדוּשִׁין
שְׁאוּמָר עַל תְּנַאֵי שְׁלֵא תִזְקַק לִיְבָם תִּהְיֶה מְקוֹדֶשֶׁת.

וְאִם תִּזְקַק לִיְבָם לֹא תִהְיֶה מְקוֹדֶשֶׁת, דְּהַשְׁתָּא כְּשֵׁתִזְקַק לִיְבָם יִתְבַטְּלוּ הַקְדוּשִׁין לְמִפְרַע.
וּמִשׁו"ה הִבִּיא הַתַּה"ד רְאָיָה מִתְלַמו"ד דַּפ' הַגּוֹזֵל דְּמִיַּעֲקָרֵי הַקְדוּשִׁין מְעַיְקָרָא: וְעַפ"י
הַהַשְׁקָפָה זֶה שְׁהִבִין הַב"ח ו"ל נִמְצָא דַּעַת הַתַּה"ד וְדַעַת מֵהֵרָא"י אֲחַד וּמַעַתָּה דְמָרְן ב"י
שְׁתַּמָּה עַל מְנַהֵג שְׁכַתְבּוּ הַתַּה"ד הוּא הַדִּין נְמִי דְפָלִיג עַל הַתִּיקוֹן שְׁכַתְבּוּ מֵהֵרָא"י וְדִין אֲחַד
לְהֵם.

וכ"כ הַגָּאוֹן רַבִּינוּ חֵיד"א ו"ל בְּשׁו"ת חֵיִים שְׁאֵל ח"ב ס' ל"ח אוֹת ס"ח דְּבַדִּין זֶה שְׁכַתְבּוּ
מָרְן ב"י דְלִהְתְּנוּת שְׁלֵא תִהְיֶה זְקוּקָה לִיְבָם נִשְׁתַּקַּע הַדְּבַר שְׁלֵא מְצִינוּ מִי שְׁהַתְנָה כֵּן.
וּמוֹכַח דְמָרְן חוֹלֵק גַּם עַל מֵהֵרָא"י.

וכ"כ קֶצֶת מֵהַאֲחֻרָנִים וְגַם דְקָדְקוּ מֵהַתַּה"ד דְעֵלָה קָאֵי וְעַכ"פ אֵי מָרְן ו"ל ס"ל כִּמְהֵרָא"י
הַל"ל דִּישׁ תִּיקוֹן מִתְנָה לְבַטֵּל הַקְדוּשִׁין וּבְפָרְט שְׁכַתְבּוּ שְׁלֵא רְאִינוּ וְלֹא שְׁמַעְנוּ מִי שְׁהַתְנָה
כֵּן וּמִסְתַּמָּא שְׁלֵא רְאָה מִי שְׁהַתְנָה כִּמְהֵרָא"י דְאֵי לֹא הִיָּה צָרִיף לְאוּמָרוֹ גַּם הַגָּאוֹן
כִּמְוֵהֵר"ר יוֹסֵף שְׁמוּאֵל חוֹלֵק עַל מוֹר"ם גַּם הַגָּאוֹן הַמְפֹרָסִים מוֹהֵר"ר אַבְרָהָם בְּרוּדָא ו"ל
בְּתַשׁוּבוֹת מְעִיל צְדָקָה ס' א' מְגַמְגֵם בְּזָה.

גַּם רְאִיתִי לְרַב אֲחַד בְּכַת"י שְׁתַּמָּה עַל הַרְמ"ז שְׁעֵשָׂה מַעֲשָׂה כְּזֶה. גַּם הָרַב בֵּית דָּוִד אַה"ע
ס' כ"ז נִתְקַשָּׁה בְּהוֹרָאָה זֶה שְׁעוֹשָׂה כָּל בְּעִילוֹתֵי יוֹבֵעִי"ז וְכו' גַּם הָרַב דַּב"מ אַה"ע ס' כ'
הַגַּם דְרָאָה מ"ש הַגּוֹ"א דַּהַרְמ"ז עֲשֵׂה מַעֲשָׂה.

כְּתַב דְאִין לְהַקְלֵל נִגְדַּ מָרְן ו"ל עֵי"ש וְקוֹדֵם לְזֶה כְּתַב וְנ"ל וְדַע דַּעַג"ב דְרַבְנֵי אִשְׁפָּנִז
נִקְטִי כִמְהֵרָא"י וּמוֹר"ם הִינְנוּ טַעְמָא דְתַדִּיר וְלֹא פְסִיק פּוֹסְקִים עַל הָרוּב כִּמְוֹר"ם, אֲמָנָם
אֲנִן בְּדִידוֹן בְּאַרְצֵי יִשׂ וּמַלְכוּת מְצָרִים.

וְדַמְשֵׁק וּבְנֵי הַמַּעְרָב הַפְּנִימִי וְהַחִיצוֹן וְגַלְלִילוֹת טוֹרְקִי"א נוֹהֲגִין כְּמָרְן. וְכַבֵּר כְּתַב
מֵוֹהֵרָא"י ח"ל בְּתַשׁוּבָה דְקַבְּלָנוּ הוֹרְאוֹתָיו עַכ"ל.

וכ"כ עוד בס' טוב עין וס' יוסף אומץ הובאו דברייהם בס' בית אהרן קריספין באה"ע מע' מ"ם עיי"ש, גם ממ"ש הכנה"ג סי' קנ"ז הגהב"י אות י"ח נראה דמין פליג גם על מהרי"ב. ונ"ל אמר המאסף הרב המחבר ונ"ל הרחיק מנהג זה וכתב התה"ד.

אבל הרד"ך ונ"ל בבית ט' קדר א' נראה פנים למנהג זה. זולת שיהיה התנאי בשעת חנופה וביאה ע"כ והרד"ך מייירי במנהג וכתב מהרי"ב איתבטלו הקדושין ומפרע וכמבואר שם בכנה"ג.

גם הרב פחד יצחק מ"ע א"ח פתב ביהדייא דמין הב"י דחה סברת מהרי"ב וכתב מור"ם שם עיי"ש ועיין להזכור"ל אה"ע מע' יבום: כל קבל דנא חנה הוית ל"ה נחלת שבועה סי' כ"ב אות ז ח' שהאריו הרחיב להוכיח במישור שהרב"י וכתב נשתקע המנהג וכו'.

היינו המנהג וכתב התה"ד שהיו נוהגים להתנות שלא תפול לפני המומר דהוי ממש כמו אם מתי לא תזקק ליקבם דהוי מתנה על מש"ב. משא"כ אם מתנה בתנאי מהרי"ב שהביא רמ"א בש"ע, והב"ח ושם תפול לפניו שלא יהיו הקדושין קדושין למפרע.

נמצא שאינה זקוקתו לגמרי. גם התה"ד גם הרב"י מודים ועל זה לא כתב נשתקע וכו' ומה שהבין הב"ח בתה"ד שהמנהג וכתב הוא מנהג מהרי"ב ואין חלוק ונהפך ביניהם.

נראה שמעולם לא היה כף דעת התה"ד ורחוק שבין שני תנאים הללו הוא כרחוק מזרח ממערב שהרי לא הזכיר התה"ד כלום מתנאי כפול. ולא הזכיר כלום שיתבטלו הקדושין למפרע (וצ"ל לפי"ז דתנאי וכתב התה"ד).

היו נוהגים להתנות בעל מנת. שא"צ לכפול תנאו.

ואז אין מזכירים בטיול הקדושין) ותדע שלא היה דעת התה"ד באותו מנהג. שנהגו בימי לעקור הקדושין למפרע.

דא"כ למה הביא רמ"א התנאי הזה משם מהרי"ב הרי גם התה"ד ס"ל הכי ובמראה מקום הי"ל לרמון כף ד"מ התה"ד מהרי"ב א"ו ש"מ פשוט דדברי התה"ד הם כפשוטן. ולכן הקשה התה"ד על המנהג מהירוש' ועל זה כתב הרב"י נשתקע וכו' משא"כ אם עיקר הקדושין למפרע לא הוי מעמש"ב ועוד הוכיח מדברי התה"ד עצמו שהקשה מן הירו"ש דמתנה עמש"ב תנאו בטל.

וקשיא מה היה חסר תלמו"ד להביא ראיה ממנו להקשות ממאי דאיתא בכתובות ר"מ אומר כל המתנה עמש"ב תנאו בטל. ר"י אומר בדבר שבממון תנאו קיים.

מ"מ הפל מודים בדבר שאינו של ממון שתנאו בטל, וא"כ למה הביא ראיה מן הירושלמי אלא פשוט דמשו"ה מיייתי מן הירו"ש משום דאירי בפירוש ראיה פרטית ממש לנדון דידיה. ושמפרש איזהו מתנה עמש"ב כגון אם מתי לא תזקק ליבום דהוי ממש כמו אם מתי לא תזקק למומר.

משא"כ בתלמו"ד שאין לו ראיה ממנו רק ראיה פללית כל המתנה וכו' ולא פירש כגון מה הוי מתנה עמש"ב: גם מפרש הבבלי והירו"ש שהביא התה"ד לא פליגי כלל ומר אומר קדא ומא"ח ול"פ. דהירו"ש דאסר אירי בתנאי וכתב התה"ד שלא תזקק למומר דהוי כמו אם מתי לא תזקק ליבום.

ותלמו"ד דְּשָׁרֵי אֵינְרֵי מִן הַתְּנַאי שֶׁהוּא כְּתוּב מֵהֵרִי"ב שְׁעוֹקֵר הַקְּדוּשִׁין לְמַפְרָע. נִמְצָא שֶׁאֵינָה זְקוּקָה לְיָבֵם וּבְהֵכֵי אֵינְרֵי תַלְמוּ"ד אֶלָּא מַעֲתָה וְכוּ' דְּאֲדַעְתָּא דְּהֵכֵי לֹא קִדְּשָׁה נַפְשָׁהּ וְכוּ' דְּמֵיעֻקְרֵי הַקְּדוּשִׁין לְמַפְרָע וְאִף לִפְנֵי הַתּוֹסֵ' שֶׁפְּתָבוּ דְּנִקְא מִן הָאֵירוּסִין דְּאֵי מִן הַנְּיֻשׁוֹאִין וְדֵאֵי מְקַדְּשָׁא נַפְשָׁהּ וְכוּ' הֵינְנוּ נִמְי מִן הַסֵּתָם.

אָבֵל בְּמַפְרָשׁ שְׁמִתְנָה פֶּן בְּפִירוּשׁ דְּאֲדַעְתָּא דְּהֵכֵי לֹא מְקַדְּשָׁא נַפְשָׁהּ. גַּם הַתּוּ"ס מוֹדִים.

וּא"כ כו"ע בְּתַדָּא מִחֲתָא נִינְהוּ וּל"פ. הַגְּמָרָא דֵינִין וְהִירוּ"ש.

גַּם הַתּוּ"ד וּמֵהֵרִי"ב גַּם הַתּוּ"ס מוֹדִים. גַּם הֵרֵב"י מוֹדֵה לְתַנַּאי מֵהֵרִי"ב וְהֵב"י בְּלֵי סָפֵק שֶׁלֹּא רָאָה בְּזָה וְלֹא עֵינֵן בְּדַבְרֵי מֵהֵרִי"ב.

וְהַתּוּ"ד לֹא יָדַע מִתְּנַאי שֶׁהִיָּה בְּזַמְנֵוּ וְאֶפְשָׁר שֶׁבִימֵי הַתּוּ"ד עֲדִינֵן לֹא חִידַשׁ מֵהֵרִי"ב אוֹתוֹ תְּנַאי וְלָכֵן גַּם הֵרֵב"י לֹא זָכַר דְּבַרֵי מֵהֵרִי"ב כְּלָל. ע"כ תוֹד"ק: כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כ' הֵרֵב בֵּית אֶהְרֹן לְמֵהֵרֵב"י קְרִיִסְפִין ו"ל.

דְּכָל זֶה שֶׁפְּתַב הֵרֵב"י הוּא כְּשֶׁמִּתְנָה שֶׁלֹּא תִזְקַק לְיָבֵם דְּהוּי מַעֲמַשׁ"ב, אָבֵל הַתְּנַאי שֶׁלֹּא תִהְיֶה מְקוֹדְשֵׁת לְמַפְרָע דְּבְּזָה אֵינּוּ מַעֲמַשׁ"ב כְּלָל. אֶלָּא שֶׁלֹּא תִהְיֶה מְקוֹדְשֵׁת מֵעִיקְרָא בְּזָה יוֹדֵה הֵרֵב"י ו"ל ע"כ.

גַּם הֵרֵב רֵאשׁ מִשְׁבִּיר ח"א אה"ע סי' מ"ז הֵבִי"ד הֵרֵב רַב פְּעֻלִים כְּתַב דֹּאֲעַג"ב דֵּהֲגוּ"א וְהֵדֵב"מ כְּתַבּוּ דִּמ"ש מֶרֶן בְּב"י עַל דֵּין הַתּוּ"ד יִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְכוּ' אֵינְרֵי אֶפְלוּ בְּדִינוּ שֶׁל מֵהֵרִי"ב וּמוֹר"ם. הֵנָּה עֵינֵינוּ הֵרֵב אוֹת דְּאֵינּוּ פֶּן דְּהָא מְפֻנְרֵשׁ בְּב"י הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּהוּי מַעֲמַשׁ"ב.

וּבְתַנַּאי שֶׁל מוֹר"ם לִיכָּא לְמִימַר הֵכֵי, וְכֵן מִן כְּרַח בְּלֵא"ה לֹמַר דְּחֻלּוּקִים הֵם. דְּהָא מוֹר"ם לֹא צִיִּין עַל הַתּוּ"ד בְּאוֹתוֹ הַדֵּין ע"כ וְכ"כ הַשְּׁעָרֵי רַחֲמִים.

ח"ב אה"ע סי' ל"ז שֶׁהֵשִׁיב שְׁדַעַת מֶרֶן ו"ל שֶׁכְּתַב לֹא רֵאִינוּ וְכוּ' מִי שֶׁהִתְנָה פֶּן. דֵּר"ל בְּתַנְאֵוּ סֵתָם.

אָבֵל לֹא בְּאֻפְּוֹן שְׂאָם תַּפּוּל לְפָנֵי הַיָּבֵם שֶׁלֹּא תִהְיֶה מְקוֹדְשֵׁת לְמַפְרָע. דְּבְּזָה לֹא גִילָה דַעְתּוֹ דַּעַת עֲלִיוֹן כְּדַת מַה לַעֲשׂוֹת.

וְכֵן הוֹכִיחַ מֵהַתְּשֵׁב"ץ ח"ב סי' י"ז שֶׁהֵבִיא שְׂאִין נֶכוֹן לְקִדְּשׁ עַל תְּנַאי שְׂאָם תַּפּוּל לְפָנֵי הַיָּבֵם תִּהְיֶה פְּטוּרָה. וְלֹא תַפּוּל לְפָנֵי אַחֵיו לֹא לְחַלִּיצָה וְלֹא לְיָבֵם וְיֹועִיל הַתְּנַאי.

שְׁנָה מַעֲמַשׁ"ב וְתַנְאֵוּ בְּטַל וְהֵכֵי אֵינְרֵי בִירוּ"ש פ' הַפּוּעֵלִים וְכוּ' וּמִדְּלֵא הַזְּפִיר הִיא דִּפ' הַגּוֹזֵל דְּמִינָהּ מִשְׁמַע דְּאֵם הַתְּנָה בְּפִירוּשׁ מְהֵנִי פִינּוּ דְּאֻמְדָּנָא כְּהַתְּנָה בְּפִירוּשׁ חֲשִׁיב וְכִמ"ש הַתּוּ"ד מִשְׁמַע דְּיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין הֵךְ דְּהַגּוֹזֵל דְּהִיא דֵּהִירוּ"ש.

דְּבַהַתְּנָה סֵתָם ע"מ שֶׁלֹּא תִזְקַק לְיָבֵם ל"מ. דֵּהוּ"ל מַעֲמַשׁ"ב כֵּהִירוּ"ש דְּאָסַר.

וְאֵין הֵהִימַר מְבֻנְאָר בְּתַלְמוּ"ד כִּמ"ש הֵרֵב"י. מִשָּׂא"כ בְּפִירוּשׁ שְׂאָם תַּפּוּל לְפָנֵי יָבֵם שֶׁלֹּא תִהְיֶה מְקוֹדְשֵׁת לְמַפְרָע.

דְּלֵא הֵנָּה מַעֲמַשׁ"ב, וְכִמּוֹ שְׂמֻבְנְאָר מִשְׁטַחֲיוֹת לְשׁוֹן מוֹר"ם דְּדִינוּ שֶׁל מֵהֵרִי"ב לֹא זָה דִינוּ שֶׁל הַתּוּ"ד וְהֵרֵב"י. וְכִמ"ש ה' נִחְלַת שְׁבַעָה וְהֵרֵב"ד.

וכן תמה על הב"ח שהבין בדעת התה"ד דתנאי שהיו נוהגים להתנות. הנה תנאי בפירושו שאם תזקק ליבום שלא תהיה מקודשת למפרע וכו' שלפי דבריו אלו מבואר יוצא דמרון ז"ל חולק בדין זה וא"כ יקשה מה הוא זה שפכת התה"ד דבמרכי מניתי הירוש' וכו' ובתלמו"ד לא משמע הכי וכו' שהרי הירו"ש איירי בתנאי סתם דהו"ל מעמש"ב.

משא"כ בנדון דידיה דמייירי במתנה לעקור הקדושין למפרע. ואם נאמר דהירו"ש מייירי גם באופן זה מי הכריחו לזה לשום מחלוקת בין הירו"ש לתלמודא דידן עיי"ש.

עינינו הרואות שמים מערכות, בדעות חלוקות. זאת אומרת דהתנאי שפכת מהרי"ב הוא עצמו התנאי שפכת התה"ד ותמה עליו הרב"י, ושפגגדה אומרת דדינו של מהרי"ב לא זהו דינו של התה"ד.

ולא פקפק מרון ב"י רק על תנאי שלא תזקק ליבם דהוי מתנה עמש"ב אכל על תנאי אם תפול לפני יבם מומר שיתבטלו הקדושין למפרע שזהו דינו של מהרי"ב לא פקפק והנה אם, אמרנו בואו ונכריע לצד אחד ידיעתי מכרעת שאיני פדאי להכניס ראשי בין ההרים.

ומה מני יהלך להעמיד סברא אחת ולדחות את שפגגדה. ואם אשמרה לפי מחסום ושתיקתי יפה לי אין אני בן חורין להפטר ממנה אכן סעיפי ישיבוני חובתי היא ואעשנה לברר וללבן הלכה זו פאשר תשיג ידי יד פהה בס"ד ואהימנותיהו דרבנן קדישי רבני הזמן היושבים ראשונה במלכות על פסא ההוראה העי"א שמתמי מבטחי בה' ועליהם סמכתי לרחק או לקרב ויקובל האמת ממי שאמרו: והן לצדק אשפוט לפי קט שכלי דדעת הפוס' האומרים דמרון ב"י לא פליג על מ"ש מור"ם בשם מהרי"ב.

טעמם ונימוקם עמם, דהכי דייקא תמיהת מרון ב"י ז"ל שפכת מאחר שאין ההיתר מבואר בתלמו"ד ובתלמוד ירוש' מבואר לאיסור וכו'. דזה לא שייך למימר אלא כלפי תנאי שלא תזקק ליבם דהאיסור מבואר בהירו"ש דהוי מעמש"ב.

ובתלמו"ד אינו מפרש שתוכל להתנות בן בפירושו. דדילמא לא אמרו בן אלא גבי אומדנא דאנן סהדי.

וכמו שיצא לחלק התה"ד עצמו ז"ל, משא"כ בתנאי שיתבטלו הקדושין למפרע. אדרבא מבואר ההיתר להדיא בתלמוד דדקאמר אדעתא דהכי מי מקדשא נפשה דמיעקרי הקדושין מעיקרא.

וגם בהירו"ש סובל חילוק זה. שהרי אין בו משום מעמש"ב וכאשר גילה דעתו בפרטות דקאמר איזהו מתנה עמש"ב.

פגון אם מתי שלא תזקק ליבם ואין בכלל זה אלא מה שבפרט ואין סברא לומר דמרון ב"י ז"ל לא עלתה על דעתו הקדוש' לחלק בן. מאחר שכל הפוס' אשר דרכו קסתם בענין זה.

לא אישתמיט חד מנייהו אשר לא חלק בן בהירו"ש ודאי הפשוט שגם מרון ב"י עלתה על דעתו בן וכיוצא בזה כתב רש"י ז"ל בפ' המדיר דף ע"ג ע"ב ד"ה והא מתניתין וכו' ואעג"ב דאנן הוא דמותבין ואלא רב איירי ביה.

הָא קַחְדִּינֵנוּ דְכָל בְּנֵי מְדַרְשָׁא דְאוֹתְבוּהָ סְלֵקָא דְעֵתָן לְמִימְרֵי הָכִי עִי"ש. וּמִינָהּ נְלִמּוּד דְמָרְן
ז"ל אִיגֵן וְחִקְר תְּנַאי זֶה שֶׁל בִּיטוּל קְדוּשֵׁין לְמַפְרַע שְׂאִינֵנוּ שְׂאִינֵנוּ בְּסוּג מַתְנָה עִמְש"ב.

וּמָה שֶׁהַקְשָׁה הַגָּאוֹן רַבֵּינוּ חִיד"א ז"ל בְּשׁו"ת חֲזִי"ם שָׂאל דָּאֵי מָרְן ס"ל כְּמַהֲרִי"ב, הוּל"ל
דְּנִישׁ תִּיקוֹן בְּמַתְנָה לְבַטֵּל הַקְדוּשֵׁין אַחַר נְשִׁיקַת עֶפְרַיִם כְּבוֹד מְנוּחָתוֹ ז"ל אֲדַרְבָּה זִיל לְאִידָךְ
גִּיסָא. דָּאֵי פְּלִיג עַל מַהֲרִי"ב גַּר הִי"ל לְהַבִּיא דְבָרָיו בְּהַדְרָא וְלִפְלוֹג בְּדִידָהּוּ כְּמוֹ שְׂתַמָּה
עַל דְּבָרֵי הַתְּה"ד.

וְאִין מְקוּם לֹאמַר דְּתַנַּאי הַתְּה"ד וְתַנַּאי מַהֲרִי"ב אֶחָד הֵם וּבַחֲדָא מַחֲתָא מַחֲטִינָהּוּ דְחִלּוּקִים
הֵם בְּטַעֲמָם דְּזֶה הָוֵי מַעֲמַש"ב וְזֶה לֹא"ה וְאֵי סַל"מ דְּחַד טַעֲמָא לְתַרְנוּנֵיהּוּ הוּ"ל לְהַשְׁמַר
בְּזֶה וְלְכַתּוּב בְּהַדְרָא לְאַפּוּקֵי מִדַּעַת הַסּוֹבָרִים כּוּ.

שְׁהָרֵי רַבִּים וְכֹן שְׁלִימִים סְבָרֵי מָרְנֵנוּ הָכִי. וּמִדְּלֵא גִילָה דְעֵתוֹ דַּעַת עֲלִיוֹן בְּזֶה אִין לֹא
רַאִינוּ רְאָיָה לְשׁוּם מַחְלֻקַת בֵּינֵנוּ וּבֵין מַהֲרִי"ב וּמָה שֶׁנִּסְתַּיֵּיעַ הַגָּאוֹן ח"שׁ שָׁם מִמָּאֵי דְכַתְּב
הָרִי"ף עַל דְּבָרֵי רַב יְאוּדָאֵי גָאוֹן פ' הָאֲשָׁה רַבָּה דָּאֵי אֵיתָא לְהָאֵי מִיְלִתָּא לֹא הָוֵי שְׂתַקִּי
קַמָּאֵי מִינָהּ וְנִשְׁתַּמְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּזֶה ע"כ יֵשׁ דֵּי הַשִּׁיב עַל זֶה.

מִמ"שׁ הַפֶּהן הַגְּדוֹל יָד מִלְּאָכִי ז"ל בְּכָלֵי הַפּו"ס אוֹת כ"ט וְז"ל אִילוּ הָוֵה ס"ל לְרַבֵּי פְּלוּנֵי
לֹא הָוֵה שְׂתִיק מִינָהּ לֹא אֲמַרִינֵנוּ אֶלָּא בְּדָבָר הַמְצוּי וְרַגִּיל וְהוּא אֲמַנָּם בְּדָבָר שְׂחַדְשׁוּ
הָאֲחֵרוֹנִים וְהַמְצִיאֵו הַמְצָאָה מְחַנְדְּשֵׁת לֵיתָא לְהַד פְּלָלָא ע"כ כ"כ מְשׁו"ת גו"ר חֲאָה"ע
פְּלָל א' סִי כ"ג.

אֲשֶׁר לְפִי זֶה אִין רְאָיָה לֹאמַר דָּאֵי סְבִירָא לִיָּה לְמָרְן ז"ל כְּתַנַּאי מַהֲרִי"ב לֹא הָוֵה שְׂתִיק
מִינָהּ כְּמ"שׁ הַרו"ש הַנּוֹ'. שְׁהָרֵי תַנַּאי זֶה שְׂפַתְב מַהֲרִי"ב הוּא הַמְצָאָה חֲדָשָׁה שְׂחַדְשׁ
מַהֲרִי"ב וְאִינוּ דְבָר הַרְגִיל וְהָוֵה.

וְרַאָה עוֹד זֹאת מְצָאֵתִי רְאִיתִי לְהַרְב דְּרַכֵּי מְשָׁה בְּהַקְדַּמַת טוֹר אַה"ע שְׂפַתְב דְּתַשׁוּבוֹת
מַהֲרִי"ב לֹא הוּבָאוּ בֵּית יוֹסֵף מְפָנֵי שְׁלֵא רְאָה אוֹתָם. דְּגַם בְּזֶה יֵשׁ תַּשׁוּבָה לְמ"שׁ הַגָּאוֹן
ח"שׁ הַנּוֹ'.

וְעֵינֵינוּ עוֹד לֵה' נ"שׁ שָׁם מָה שֶׁהַשִּׁיב עַל תְּמִיָּה זֹו שְׂתַמָּה חַח"שׁ. וְאַפְשׁ' שְׂאָם רְאָה דְבָרָיו
חַח"שׁ הָיָה מְקַבְּלָם בְּשְׂתִיקָה כִּי גְדוֹל הוּא בְּעֵינֵינוּ וּמִזְכִּירוֹ לְשַׁבַּח בְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים עֵינֵינוּ מַע'
שִׁי"ן מוֹהַר"ר שְׁמוּאֵל הַלְוִי ז"ל: וְכַעֲיֵן זֶה כְּתַב רַב פְּעֻלִים ז"ל לְהַשִּׁיב עַל דַּעַת הַגָּאוֹן
חִיד"א ז"ל, הִנֵּה לְאַמַּת כָּל פַּחוּ שֶׁל הַגָּאוֹן חִיד"א ז"ל לְפַקְפַק בְּהִיתָר זֶה.

הוּא מִמ"שׁ מָרְן ז"ל בְּכ"י וּבְאַמַּת אֲנַחְנוּ רוּאִים כִּי זֶה הַחִילּוּק שְׂחַיְלָקוּ כְּמָה גְדוֹלִים בֵּין
דִּין מַהֲרִי"ב וּמוֹר"ם לְבִין דִּין תְּה"ד שְׂפַקְפַק בּוּ מָרְן. הוּא חִילּוּק אֲמִיתִי וְנִצִּיב וְנִכּוֹן
וּמְסַתְּבַר וְלֵהָכִי גַם מְדַבְּרֵי הַתְּשׁב"ץ אִין לְפַקְפַק בְּדִינוּ שֶׁל מַהֲרִי"ב וּמוֹר"ם דְּהָא הֵתָם
כְּתַב לְהַדְרָא הִינּוּ טַעֲמָא מְשׁוּם דְּמַתְנָה עִמְש"ב.

וְהָאֵי טַעֲמָא לִיתִּיָּה בְּנִדּוֹן מַהֲרִי"ב. שֶׁהוּא עוֹשֶׂה תַנַּאי בְּקְדוּשֵׁין וּמְדַבְּרֵי מוֹר"ם בְּד"מ אוֹת
ה' מוֹכַח לְהַדְרָא דְדִין דְּקָאֵי עֲלֵיָּה מָרְן לְחוּד.

וְדִין מַהֲרִי"ב לְחוּד ע"כ: גַּם אֲשׁוּ"ר נְלִנָּה עִמָּם מ"שׁ הַחֵק"ל ז"ל הַבִּי"ד הָרַב בֵּית אֲהָרֹן
וְהַשַּׁע"ר ז"ל הַנּוֹ'. שְׂאָף שֶׁהָבִין בַּהַתְּה"ד דְּקָאֵי בְּשִׁיטַת מַהֲרִי"ב וּמָרְן פְּלִיג עֲלֵיו ע"כ ז' כְּתַב

דלדינא נראה עיקר להתיר באח משומד ולהתנות שלא תהיה מקודשת ויהיו הקדושין בטליו למפרע.

שכן מבואר מדברי הרא"ש בשיטה מקובצת לקמא דף ק"י. ואין ספק דאם הנה רואה מרן דברי הרא"ש לא הנה מפקפק ע"כ.

ונו"ל הש"מ שם בשם הרא"ש ו"ל ביבמה שנפלה לפני מוכה שחין מן האירוסין. דאם היתה רוצה להתנות בשעת האירוסין שאם מת קודם שישאנה.

שיהיו הקדושין בטלים. כדי שלא תפול לפני מ"ש לא הנה הבעל מעכב על ידה היקלף קשבינו פאילו התנית.

אבל מן הנישואין נדאי לא הנה הבעל שומע לה לעשות בעילותיו בעי"ז עכ"ל הרי לה דעת הרא"ש מבואר להדיא שישכח להתנות פתנאי שפתב מהרי"ב. ופשוט דמרן לא הנה פליג על הרא"ש בזה כמ"ש החק"ל ו"ל ומ"ש הרא"ש מן הנישואין נדאי לא וכו'.

הינו מן הסתם. אבל במפרע להדיא מהני גם תנאי זה בנישואין.

וכמ"ש הנ"ש ו"ל בדעת התוס' כמ"ש"ל וכן הוא נמי דעת התה"ד לפי שיטתו וכפ"י הנוב"י שפתבנו לעיל, שעפ"י זה פתב החק"ל שם שאם מתנה בעת קדושין ונישואין ובביאתו עליה אם תפול לפני יבם שלא תהיה מקודשת למפרע.

אין ספק דתנאי קיים ע"כ וכ"כ הכנה"ג שם משם הרד"ך שהרא"ה פנים למנהג זה. זולת שיהיה התנאי בשעת חופה וביאה ע"כ: הרי לפנינו חבל נביאים כמה אחרונים ו"ל שהתבאו בסגנון אחד.

להוכיח במישור דמרן ו"ל לא פליג על דינו של מהרי"ב ו"ל ומינייהו ומינין תתקלס עילאה: ועוד זאת אני אומר הגם שאיני פדאי להכריע נגד דעת הגאון רבינו חיד"א ו"ל, ועפר אני תחת פפות רגלי קודשו.

מ"מ מוכרח לומר דכל עיקר מ"ש דמרן ו"ל מפקפק גם בדינו של מהרי"ב ו"ל. בנדאי אינו משום דהוי מעשמ"ב.

דפשוט הוא שאינו בגדר זה דכיון שיתבטלו הקדושין למפרע. נמצא דמעולם לא היתה זקוקתו.

אלא עיקר הפיקפוק שיש בו הוא משום דמתנה בלשון זה. אם תפול לפני יבם.

יתבטלו הקדושין למפרע. דנמצא בזה מבטל ביום וכמ"ש התוס' בפרק נושאין דף צ"ט ספק וכו' משם ריב"ן שפיר"ש בפ' הבע"י דף ס"ב והנזשא בת אחותו.

דנקא בת אחותו. אבל בת אחיו אין עוש כ"כ מצוה דמבטל מצות יבמין ע"כ.

וכן הוא בתוס' ישנים לעיל שם ד"ה והנזשא וכו' אף אם מתנה בלשון שאינו מזכיר ענין ביום נראה דלכו"ע אין בזה שום פיקפוק. וראה זה מצאתי להגאון רעק"א ו"ל בתשובה סי' צ"ג וז"ל זה ימים רבים החלטתי דיש תקנה בתנאי בענין דלית ביה חשש מתנה על מש"ב.

והיינו דלא יהיה התנאי בלשון אם תהיה זקוקה ליכם שלא יחולו הקדושין. אלא התנאי אם ימות בתי אחריו ולא יניח זש"ק ממנה שלא יחולו הקדושין למפרע ובזה אין שום פקפוק עד כאן לשונו: נעתה הבוא נבוא לעמוד על הלכה זו ממה שיקשה עליה.

ממאי דאיתא בש"ס בכמה דוכתי דאי תנאי בנישואין. כדאיתא בפ' המדיר דף ע"ג קדשה על תנאי וכןסה סתם.

רב אמר צריכה גט. ושמואל אמר אינה צריכה גט.

דאביי מוקי לפלוגתיהו בבעל וטעמא דרב משום דאין אדם עושה בעילתו בעי"ז אף לקמן דף ע"ד אמר עולא א"ר אלעזר המקדש על תנאי ובעל דברי הפל צריכה הימנו גט. וכתבו התו"ס שם דלא פליגי רב ושמואל אלא בכנסה ולא בעל.

ופליג אדאביי עיי"ש ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כפונתיה דרבי אלעזר משום דאין אדם עושה בעילתו בעי"ז עיי"ש. וכן בפ' האשה רבה דף צ"ד צ"ה קאמר בגמרא מילתא פסיקתא אלא נישואין מי איכא למימר תנאה הו"ל בנישואין.

ופירש"י הא כו"ע ידעי דאין אדם עובב"ז ע"כ. וכן לקמן בפ' ב"ש דף ק"ז קאמר רב יהודה אמר שמואל מ"ט דב"ש דאמרי אין ממאנין אלא ארוסות וכו' לפי שאין תנאי בנישואין.

ופירש"י לפי שאין תנאי מועיל בנישואין של גדולה ואפילו הו"ל תנאה בשעת קדושין אחולי אחליה בשעת ביאה וחופה. וחיילי להו קדושי קמאי ואי אמרת נשואה קטנה תמאן לא ידעי אינשי דמשום קטנות הוא.

אלא אמרי תנאה הנה ליה בנישואין ואתו למימר יש תנאי בנישואין של גדולה ע"כ. וב"ה נמי דאמרי ארוסות ונשואות סברי דאין תנאי בנישואין אלא דסברי דליכא למיגזר משום הא דמידע ידעי דנישואי קטנה דרבנן גינהו.

ומשום קטנות הוא דנפקא ולא משום תנאי בנישואין. הראת לדעת דטעם מאי דאמרינן אין תנאי בנישואין, הוא משום דאין אדם עובב"ז.

וכ"כ רבינו ירוחם ז"ל הביאו מרן ב"י סי' ט"ל וז"ל מוכח ביבמות פ' ב"ש דאין תנאי בנישואין שאם קדש בלא תנאי ובעל בתנאי. לא הוי תנאי.

וכ"כ הרמ"ה עכ"ל. וכ"כ השלטי גבורים מלשון ריא"ז ב"פ המדיר וז"ל אפילו קידש על תנאי ובעל על תנאי.

ואמר הריני בועליך ע"מ שאין עליך מומין או נדרים או על תנאי אחר כגון ע"מ שירצה אבא. אעפ"י שלא רצה האב מקודשת.

לפי שאין אדם עושה בעילתו בעי"ז שיהי זה תחלת ביאתו לשם אישות היתה. וזו שהתנה כסבור שלא יעברו על תנאו ולפיכך שלא נתקיים התנאי הרי א"א לבטל בעילת האישות.

והרי זו מקודשת עכ"ל. והשתא אם אמרנו בואו ונסמך על תנאי שכתב מהרי"ב אף בנישואין.

הלא יקשה עלינו כל האמור בש"ס ופוסקים דאין תנאי בנישואין. דמשמע דלא מהני תנאי בנישואין: איברא דקנשניא זו הלא היא כתובה על ספרי האחרונים ו"ל.

ונאמר בה כמה ישובים. ובס"ד אנפיר מהם על יד ועל איזה מהם ראוי לסמוך להלכה ולמעשה.

הני פתבו התו"ס ב"פ המדיר שם ד"ה לא תימא וכו' וב"פ ב"ש שם ד"ה בית שמאי וכו' דהא דאמרינן אין תנאי בנישואין לאו משום דלא מהני תנאה קאמר. אלא משום דאין רגילות שיהיו נישואין מתבטלים מחמת תנאי שיהיה בקדושין.

דרגילות הוא או שידע וימנע מלישא או גמרי ומחלי אהדדי בשעת הנישואין וכו'. והרב רבינו חיים מפרש גם הוא הדין דב"שבענין זה וכו' עיי"ש, וכן תי' הכנה"ג שם מה שהקשה על הרד"ך שהראיה פנים למנהג זה וכו', וכתב דאף אם ימות המתנה בלא בנים ואשתו מותרת בלא חליצה לא הויא למפרע בב"ז.

דקשה על זה מהא דאמרינן אלא נישואין מי איכא למימר תנאה הו"ל בנישואיה וכו' ותי' דהרד"ך יפרש דאין רגילות שיתבטלו נישואין מחמת שום תנאי כמ"ש התוס' וכו'. וכ"כ הנוב"י לתרץ קושיא זו.

עיי"ש ואף שלכאורה נראה דהתו"ס לא פתבו כן רק למאי שהקשו לאבני דמוקי בפ' המדיר שם פלוגתא דרב ושמואל בבעל. וטעמא דרב לפי שאין אדם עושה בב"ז.

אלמא לשמואל יש תנאי בנישואין ואילו ב"פ ב"ש קאמר שמואל דטעמא דב"ש לפי שאין תנאי בנישואין וכן הקשו מהדיא דהאשה רבה דקאמרינן אלא נישואין מי איכא למימר תנאה הו"ל בנישואיה וכו'.

ולחכי פתבו דשמואל יפרש הא דאמרינן אין תנאי בנישואין, היינו שאין רגילות וכו' אבל לעולם מהני תנאי בנישואין ומשמע מיהת דלרב דנקטינן פנותיה מפרע דלא מהני תנאה בנישואין כלל.

והדרא קושיא לדוכתה. אלא דראיתי עוד אתרי רואי בתוס' בפ' האשה רבה דף צ"ד ד"ה אלא נישואין וכו' שכתבו וז"ל ואפילו למאן דאמר בכתובות דף ע"ד המקדש על תנאי ובעל מינה צריכה הימנו גט מ"מ לא שכיחא מילתא שיתבטלו הנישואין מחמת תנאה.

משום דאיכא חיבת ביאה. ושלא יאה בב"ז תדע דהא שמואל אית ליה האי סברא ואית ליה נמי אין תנאי בנישואין לקמן בפ' ב"ש עכ"ל הרי מריהטת לישנא דהתוס' משמע דפשיטא להו דלרב אית ליה האי תירוץ דאין רגילות וכו' אלא דנדחקו לדעת שמואל אי אמרינן כן והוכיחו דגם לשמואל אמרינן הכי דאין רגילות וכו' ודו"ק: מיהו יש לפקפק בתירוץ זה דכל זה בהני"ח לדעת התו"ס אף לפירש"י דפירש הדיא דהאשה רבה משום איסורא דבעילת זנות משמע דלא מהני תנאה כלל וכן הקשה הכנה"ג שם.

ונראה דנהי דאית ביה סרף איסור בעילת זנות. אם מתנה גם בשעת ביאה כו"ע מודו דמהני תנאה ולא צריכה גט.

כמ"ש הב"ש בסי' קנ"ז ונ"ל אעג"ב דבעלמא אַמרינו אין תנאי בְּנִישׁוּאִין. מ"מ בכה"ג התירו והיָינוּ בַּעַת הַבִּיאָה מִתְּנָה פֶּן דְּאִילוּ מִתְּנָה בַּעַת קְדוּשִׁין וְנִישׁוּאִין עֲדִין יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא בַּעַת הַבִּיאָה מְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ בְּסֵתָם ע"כ.

וְרַמְזוּ לְעִיָּין בְּסִי' ל"ח וְשֵׁם ס"ק נ"ט פֶּתַח אִם הַתְּנָה אוֹתוֹ תְּנָאי בְּשַׁעַת בִּיאָה מ"מ צְרִיכָה הֵימְנוּ גַט. דְּאִמְרִינוּ שְׂלֵא הַתְּנָה אֶלָּא לְעִיָּין פִּתְּנָאָה.

לפ"ז אִם הַתְּנָה בְּפִירוּשׁ עַל הַגַּט. א"צ גַּט כ"כ בַּהַג"א בְּשֵׁם מַהֲרִי"ח וְנ"ל הַמְקַדֵּשׁ עַל תְּנָאי אַעפ"י שֶׁהַתְּנָה עִמָּה בְּשַׁעַת בִּיאָה אַפ"י צְרִיכָה הֵימְנוּ גַט.

דְּמִסְתָּמָא תְּנָאי לֹא הָיָה רַק מְשׁוּם פִּתְּנָפָה וּמִיָּהוּ אִם פִּירוּשׁ בְּהַדְּיָא שְׂלֵא תְּהֵא בִּיאַת קְדוּשִׁין אֶפִּילוּ לְעִיָּין גַּט אִם לֹא יִתְקַיֵּים הַתְּנָאי וְכַפְּלִיָּה לְתַנְאִיָּה. פְּדִין הַתְּנָאי.

אִינָה צְרִיכָה גַט עכ"ל. וְכ"כ הַכְּנֵה"ג ס' ל"ח הַגְּהֵט"ו אוֹת מַעַל הַטּוֹר וּבַעַל סֵתָם צְרִיכָה גַט וְכו' וְכַתְּבַת עוֹד דְּרַבִּינוּ יְרוּחָם שֶׁהַבִּיאָה דְּבָרֵינוּ לְעִיל אֶפְשָׁר דְּלֹא פְּלִיג עַל זֶה דְּהַתָּם דְּנִקָּא מְשׁוּם דְּקַדֵּשׁ בְּסֵתָם וּבַעַל בְּתַנְאִי פִּינָן דְּבַשַׁעַת הַקְּדוּשִׁין הַתְּנָה וּבַשַּׁעַת הַבְּעִילָה הַתְּנָה הוֹרָה שְׂלֵא מְחַל תְּנָאוֹ הָרֵאשׁוֹן שֶׁבַשַׁעַת קְדוּשִׁין עכ"ל וְאֶפְשָׁר דְּגַם רַש"י ז"ל מוֹדֵה בְּזֶה אִם הַתְּנָה בְּשַׁעַת קְדוּשִׁין וְחֹזֵר וְהַתְּנָה בְּשַׁעַת בִּיאָה דְּמַהֲנֵי דְּהִכִּי דִּיִּיק בַּמ"ש ב"ש שֵׁם וְנ"ל אֶפִּילוּ הָיָה לִיהַּ תְּנָאָה בְּשַׁעַת קְדוּשִׁין.

אַחֲוֵי אַחֲלִיָּה בְּשַׁעַת בִּיאָה וְחֹפָה ע"כ. דְּתִיבַת אֶפִּילוּ דְּקֹאֲמַר מַר, אִין לָהּ שַׁחַר דָּאִם פִּנּוּנְתוֹ הִיא דְּאִין צ"ל אִם קַדֵּשׁ בְּסֵתָם וּבַעַל בְּסֵתָם.

אַלָּא אֶפִּילוּ קְדֻשָּׁה עַל תְּנָאי וּבַעַל סֵתָם. דְּפִשְׁטָא הִיא.

אַלָּא הַפְּנוּנָה הִיא דַּר"ל לֹא מִיבְעִיָּא אִם קְדֻשָּׁה בְּסֵתָם וּבַעַל עַל תְּנָאי דְּלֹא מַהֲנֵי. שְׁהָרִי לֹא הַתְּנָה בְּקְדוּשִׁין.

אַלָּא אֶפִּילוּ קְדֻשָּׁה עַל תְּנָאי וּבַעַל סֵתָם. אֶמְרִינוּ אַחֲוֵי אַחֲלִיָּה לְתַנְאִיָּה דְּקְדוּשִׁין בְּשַׁעַת בִּיאָה.

וּמִיָּנָה שְׂאֵם קְדֻשָּׁה בְּתַנְאִי וּבַעַל בְּתַנְאִי פִּינָן שֶׁהַתְּנָה בְּשַׁנְיָהֶם. הוֹרָה שְׂלֵא מְחַל תְּנָאוֹ הָרֵאשׁוֹן שֶׁבַשַׁעַת הַקְּדוּשִׁין וְכַמ"ש הַכְּנֵה"ג ז"ל בְּדַעַת רַבִּינוּ יְרוּחָם הָאֲמַנְם בְּלִשׁוֹן רִיא"ז שֶׁהַבִּיאָה הַש"ג הַנ"ז שְׂפִתָּב אַף אִם קַדֵּשׁ בְּתַנְאִי וּבַעַל בְּתַנְאִי מְקַדֵּשׁת לְפִי שְׂאִין אָדָם עוֹשֶׂה בַּב"ז מוֹכַח לְהַדְּיָא דְּלֹא מַהֲנֵי גַם חִילּוּק זֶה שְׂפִתְבְּנוּ בְּדַעַת רַש"י ז"ל וְכֵן מִשְׁמַע בַּכְּנֵה"ג וּב"ש שֵׁם הָאֲמַנְם אַחַר זְמַן בָּא לְיָדֵי ס' שׁו"ת נוֹשֵׂא הָאֶפֶד וְשֵׁם בְּסִי' ל"ד אוֹת ג' כַּתְּבַת מְשֵׁם רַבְּנֵי קוּשְׁטָא שְׂפִתָּב בְּדַעַת רִיא"ז שְׁנוּכַל לְפָרֵשׁ דְּבָרֵינוּ בְּשׁוֹפִי.

דְּמִיָּרִי בְּשְׂלֵא אָמַר בְּפִירוּשׁ, שְׂאֵם יִתְבַטֵּל הַתְּנָאי שְׂלֵא יִהְיוּ קְדוּשִׁין וְשְׂלֵא תִצְטָרֵף גַּט עֵי"ש וּמ"מ פֶּן הִיא דַּעַת גְּדוּל הַמּוֹרִים הַרַמְבַּ"ם ז"ל בַּפ"י דְּגְרוּשִׁין הִי"ט. וּפְסָקָה מְרוֹן ז"ל בַּש"ע ס' קמ"ט ס"ה דְּלֹא אָמְרוּ חֲזָקָה שְׂאִין אָדָם עוֹשֶׂה בַּב"ז.

אַלָּא בְּמִקְדָּשׁ עַל תְּנָאי וּבַעַל סֵתָם עַד שֶׁיִּפְרֹשׁ שְׂעַל תְּנָאי הוּא בּוֹעַל ע"כ הָרִי מְבוֹאֵר לְהַדְּיָא שְׂאֵם מְקַדֵּשׁ עַל תְּנָאי וּבַעַל ג"כ עַל תְּנָאי. מַהֲנֵי תְּנָאי בְּנִישׁוּאִין אֶפִּילוּ לְגַבִּי גַט וְאַעפ"י שֶׁעוֹשֶׂה בַּב"ז אִינָה צְרִיכָה הֵימְנוּ גַט: אֶלָּא דְּעַם כָּל זֶה.

בָּרַם עֵיקַר שְׁוֹרְשׁוֹהֵי דְתַנַּאי זֶה שְׁפָתַב מֵהֵרִי"ב וְ"ל יֵשׁ בּוֹ סָרְף אִיסוּר. שְׁלִמְפָרַע
כְּשִׁיתְבְּטָלוּ הַקִּדּוּשִׁין וְתִצָּא בְּלֹא גִט וּבְלֹא חֲלִיצָה, נִמְצָא כָּל בְּעִילוֹתָיו בְּעִי"ז.

וּלְכַתְּחִלָּה מֵיהֵת מִי שָׂרִי. אַף חֲזוֹן הַרְבִּיתִי לְהֵרֵב נִחְלַת שְׁבָעָה שֶׁמִּשְׁבָּעָה רָאָה לְזֶה
דְּאִין כָּאֵן בְּעִילַת זְנוּת.

מִמַּאי דְּאִשְׁכַּחַן בְּקִדּוּשֵׁי יְתוּמָה קְטֻנָּה שְׁהֵם קִדּוּשֵׁי סָפֵק. שְׁמַא קוֹנִין קוֹנִין גָּמוּר.

אוֹ אִין קוֹנִין כָּלֵל וְאִם אִין קוֹנִין כָּלֵל נִמְצָא כָּל בְּעִילוֹתָיו בְּעִי"ז. אֲלֵא ש"מ דְּלֹא הָווּ וְדִאי
בְּעִי"ז.

מִשׁוּם דְּלֹא הָוִי וְדִאי שְׁאִינָה קוֹנָה וְאֵעִפ"י שְׁיֵשׁ סָפֵק בְּעֵיקַר הַקִּדּוּשִׁין. וְא"כ כ"ש הֵכָא
לֹא הָווּ בְּעִי"ז.

מִשׁוּם דְּלֹא הָוִי וְדִאי שְׁתַּפּוּל לְפָנֵי יָבָם מוֹמְרַעֲכ"ל. וּלְפִי דְעַתִּי הַחֲלוּשָׁה אַחַר הַמַּחֲי"ר
מִהֲדַר"ג תּוֹרְתוֹ.

יֵישׁוּב זֶה. אִינוּ מַעֲלָה אַרוּכָה לְחַשֵּׁשׁ סָרְף אִיסוּר בְּעִי"ז.

דְּהַתִּינַח כָּל זְמַן שְׁלֹא מִיָּאָנָה הִיתוּמָה לֹא חִיָּישִׁינָן לְבְּעִי"ז. דְּלֹא הָוִי וְדִאי שְׁאִינוּ קוֹנָה.

וְדַכְּנֵתָה נָמִי לֹא הָוִי וְדִאי שְׁתַּפּוּל לְפָנֵי יָבָם מוֹמְרַ. אֲבָל מַה נַּעֲנִי אֲנִי אִם מִיָּאָנָה וְיִצְאָה
בְּלֹא גִט.

דְּנִמְצָא לְמַפְרַע שְׁאִינוּ קוֹנָה כָּלֵל וְהָוִי בְּעִילָתוֹ בְּעִי"ז. וְהֵכָא נָמִי אִם נִפְלָה לְפָנֵי יָבָם מוֹמְרַ
וְנִתְבַּטְּלוּ הַקִּדּוּשִׁין לְמַפְרַע.

הָווּ בְּעִילוֹתָיו בְּעִי"ז וּלְכַתְּחִלָּה מֵיהֵת לֹא כְּשֵׁר לְמַעַבְדֵי הַכִּי. שְׁזָהוּ טַעֲמָא דְב"ש שְׁאֲמָרוּ
שְׁאִין מְמַאֲנִין אֲלֵא אַרוּסוֹת.

לְפִי אוֹקְמָתָא דְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּטַעֲמָא דְב"ש לְפִי שְׁאִין אָדָם עוֹשֶׂה בְּב"ז. וְאִם הוּא
דְּנִקְטִינָן כְּטַעֲמָא דְב"ה דְּכִינּוּ דְאִיקָא קִדּוּשִׁין וְכַתְּנֻבָּה לֹא אָתוּ לְמִימַר דְּבְעִילָתוֹ בְּעִי"ז.

וְהוּא הִדִּין נָמִי הֵכָא. וְכ"כ הֵרָה"ג חֲסִיד שְׁבַכְהוֹנָה כְּמוֹהֵר"ר דְּוֹד הַפְּהֵן יַחֲש"ל.

בְּסוֹ"ב קוֹנְטְרַס בְּשׁוּב דְּוֹד ה' קִדּוּשִׁין. שְׁהֵבִיא רָאָה זֹו לְעַנְיָן זֶה.

דְּכִינּוּ דְאִיקָא קִדּוּשִׁין וְכַתְּנֻבָּה לִיכָא לְמִיחַשׁ לְבְּעִילַת זְנוּת עֵי"ש. א"כ מַעֲתָה תּוֹ לִיכָא
לְמִימַר בְּעִלְמָא אִין תַּנַּאי בְּנִישׁוּאִין מִשׁוּם שְׁאִין אָדָם עוֹבֵב"ז שְׁהָרִי כִינּוּ דְאִיקָא קִדּוּשִׁין
וְכַתְּנֻבָּה בְּכָל תַּנַּאִים דְּעִלְמָא.

מַעֲתָה אִין כָּאֵן בְּעִי"ז. אֲלֵא בְּעַל כְּרַחֲמֵן לְוֹמַר דְּקִדּוּשִׁין וְכַתְּנֻבָּה לֹא מַפְקִי מֵאִיסוּר בְּעִי"ז.

וְשְׁאִנִי קִדּוּשִׁין וְכַתְּנֻבָּה דְקֻטְנָה שְׁהֵם מְדַרְבְּנָן. אַף שְׁיִוְצָאָה רַק בְּמִיָּאוֹן אִין כָּאֵן בְּעִי"ז.

וְכַדְאִיתָא בִּירוּשׁ' בְּפָרְקִין וְ"ל וְקִשְׁיָא עַל דְּבֵית הַלֵּל. נִישׁוּאִיָּה הַתִּירוֹ.

וְזַכְּאִי בְּמִצִּיאָתָה וּבְמַעֲשֵׂה יְדִיָּה. וּבְהַפְרַת גְּדִרְיָה.

כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דְּבָר, וְאֵת אֲמַרְתָּ הַכִּין. בְּתַמִּיָּה וּמְשַׁנִּי מְשַׁלְּףָה נִתְנָו לָהּ.

בְּדִין הוּא שְׁלֵא הָיוּ נִישׁוּאָיָהּ נִישׁוּאָיִן. וְהֵן אָמְרוּ שְׁיִהְיוּ נִישׁוּאָיָהּ נִישׁוּאָיִן וְהֵן אָמְרוּ שְׁתִּמְאֵן וְתִצָּא.

מַה טַּעְמָא דב"ש. אִם אוֹמֵר אַתָּה כֵּן נִמְצְאָת עוֹשֶׂה כָּל בְּעִילוֹתָיו שְׁבַעַל בְּעִ"ז עכ"ל וּפְיִרְשׁ הָרַב פ"מ וְז"ל וְקִשְׁיָא עַל דב"ה נִישׁוּאָיָהּ הִתִּירוּ לְקַטְנָה, וְכֹאשְׁתוּ לְכָל דְּבַר הֵיא וְכו'.

וְאַתָּה אָמַרְתָּ הַכִּין בְּתַמִּיהָ. שְׁתִּמְאֵן בּוּ וְתַעֲקוּר נִישׁוּאָיָהּ. וּמְשַׁנִּי. מִשְׁלָה נִתְּנוּ לָהּ.

כְּלוּמַר. דְּנִישׁוּאָיִן מְדַבְּרִיהֶם וְכֵן מִיֵּאוּנָה.

דְּבָדִין הוּא שְׁלֵא הָיוּ נִישׁוּאָיָהּ כְּלוּם. דְּמֵן הִתּוֹרָה אִין נִישׁוּאָיִן לְקַטְנָה אֱלָא ע"י אַבִּיהָ.

וְהֵן אָמְרוּ דְּנִישׁוּאָיִן הֵם ע"י אִמָּה וְאַחִיָּה. וְהֵן נָמִי אָמְרוּ דְּיוֹצְאָה בְּמִיֵּאוּן ע"כ.

הָרִי שְׁמַעִינוּ שְׁפִיר מִהִירוֹשׁ' דְּטַעְמָא דב"ה דְּקַטְנָה נְשׁוּאָה מְמַאָּנָת. מִשׁוּם דְּהֵם רַבְּנֵן הִתִּירוּ לָהּ לְנִשְׁאָ.

וְהֵם עָקְרוּ נִישׁוּאָיָהּ בְּמִיֵּאוּן וְכֵן נָמִי לַעֲנִין בְּעִילְתָּה אָמְרִינוּ כֵּן דְּהֵם הִתִּירוּ בְּעִילְתָּה ע"י קְדוּשִׁין וְכַתְּוִבָּה דְּתַקִּינוּ לָהּ רַבְּנֵן. וְהֵם הִתִּירוּ לְצִאת בְּמִיֵּאוּן דְּוַמְיָא דְּגַט דְּעוֹקֵר קְדוּשִׁין דְּאוֹרֵיִתָּא.

הוּא הַדִּין מִיֵּאוּן נָמִי עוֹקֵר קְדוּשִׁין דְּרַבְּנֵן. וְאִין כָּאֵן בְּעִילְתָּה בְּעִ"ז, וּמַעֲתָה תִּלְמוּדָא דִּידֵן דְּקִאָמַר טַעְמָא דב"ה כִּיֵּן דְּאִיכָּא קְדוּשִׁין וְכַתְּוִבָּה לָא אַתּוּ לְמִימַר דְּבְּעִילְתּוּ בְּעִ"ז הָכִי כְּוִנְתּוּ כִּיֵּן דְּאִיכָּא קְדוּשִׁין וְכַתְּוִבָּה דְּתַקִּינוּ לָהּ רַבְּנֵן.

לָא אַתּוּ לְמִימַר עֲכָשׁוּ שְׁיִוְצָאָה בְּמִיֵּאוּן דְּבְּעִילְתָּה בְּעִ"ז: דְּהַמְיָאוּן דְּרַבְּנֵן עוֹקֵר קְדוּשִׁין דְּרַבְּנֵן וְהִירוֹשׁ' וְהַבְּבִלִי כְּוִנְתּוּ אַחַת לְשִׁתִּיהֶם וְאִף דְּתִלְמוּד"ד סְתִמָּא קִאָמַר מ"מ כָּל שְׁלֵא מְצִינוּ בְּהַדְיָא הִיפּוּ הִירוֹשׁ' שׁ מְצִין לָנוּ לְשׁוּם מַחְלֻקָּת בִּינֵיהֶם וְכַמ"ש מְרֵן ב"י בַּחמ"ש סִ' כ"ח סְעִיף כ' בְּבַד"ה דְּבַסְתֵּם לָא מְשׁוּיֵן פְּלוּגְתָּא בֵּין הִירוֹשׁ' לְתִלְמוּדָא דִּידֵן ע"כ וְנִמְצָא אֲנִימַר מַעֲתָה דְּאִין לְמִידִין מְזָה לְתַנְאִי בְּנִישׁוּאָיִן דְּעַלְמָא דְּאַף דְּאִיכָּא קְדוּשִׁין וְכַתְּוִבָּה לָא מְפָקִי מְסַרְףֵּי אִיסוּר בְּעִ"ז לְכַשְׁיִתְבַּטְלוּ הַקְדוּשִׁין דְּהֵתֵם הָיוּ קְדוּשִׁין דְּאוֹרֵיִתָּא וְלָא מִיַּעֲקִירִי אֱלָא בְּגַט דְּאוֹרֵיִתָּא וְאַף שְׁהָרָא"ש ז"ל בְּפָרְק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ כְּתַב סְבָרָא זֹו לַעֲנִין קַטְנָה שְׁהֵלֵף אַבִּיהָ לְמַדָּה"י וְהַשְׁיֵאוּהָ אִמָּה וְאַחִיָּה דְּלַדְעַת הַשְׁאֵלְתוֹת הָיוּ קְדוּשִׁין וְצָרִיכָה מִיֵּאוּן דְּגַם כְּזֹו תַקִּינוּ רַבְּנֵן נִישׁוּאָיִן.

וְכַתְּבֵי הַתּוֹס' וְהָרָא"ש דְּבַכְה"ג לָא תַקִּינוּ רַבְּנֵן נִישׁוּאָיִן וְלָא הָיוּ קְדוּשִׁין וְאִינָה צָרִיכָה מִיֵּאוּן. וְסִינִים הָרָא"ש ז"ל וּמ"מ אִין לְאֶסְרָה מִשׁוּם שְׁתַּחֲשַׁב כְּפִנוּיָהּ וְעוֹמְדָת אֲצִלוּ בְּזָנוּת, כִּיֵּן דְּדָרְף קְדוּשִׁין וְנִישׁוּאָיִן הֵיא אֲצִלוּ.

אִין זֶה זָנוּת. וְכ"פ הַטּוֹר סִ' ל"ז וְבַש"ע שְׁם כְּתַב סְבָרַת הָרָא"ש בְּשֵׁם י"א עֵי"ש הָרִי דְּקִאָמַר הָרָא"ש ז"ל בְּכַה"ג דְּלָא הָיוּ קְדוּשִׁין.

אין ביאתו ביאת זנות פיון דדרה קדושין ונישואין היא אצלו מיהו נראה דאינו ענין לנדון שלפנינו. דאיכא למימר דהוא ז"ל מיירי לענין שיכול לעכבה אצלו במטה עד שתבדיל ויגמרו קדושיה.

ועל זה קאמר דכל זמן שהיא קטנה אין לאסרה משום שתחשב כפנויה וכו' אבל אין הכי נמי אם יצאה ממנו בקטנותה ולא גמרו קדושיה מודה הרא"ש ז"ל דהוה בעילותיו בעי"ז למפרע אף שהיתה אצלו דרה קדושין ונישואין: והשתא דאיתית להכי אחי שפיר נמי תלמו"ד דבהכי מיירי ודעת בית הלל.

דב"ש סברי פיון דקדושי קטנה אין קונין קנין גמור. אם איתא דקטנה נשואה תמאן מימנעי ולא נסבי לה, דכיון שהיא יודע דקדושי קטנה לאו פלום הוא נמצא בועל לשם זנות.

ואין כל אדם רוצה לעשות בעילתו בעי"ז. ומשו"ה מימנעי ולא נסבי לה ומעיקרא תסקתא דרבנן דמקיננו נישואין לקטנה כמ"ש רש"י ז"ל וב"ה סברי.

אי משום הא לא מימנעי דכיון דמקיננו לה רבנן קדושין וכתובה לא אתו למימר דבעילתו בעי"ז. פיון דדרה קדושין ונישואין דמקיננו לה היא אצלו הוא בועל על דעת אותן קדושין ולכי נפקא מניה במיאון לא הוי למפרע בעילתו בעי"ז דמיאון עוקר אותן הקדושין דמקיננו לה רבנן כדאמרינן בירוש' הנ"ז דהשתא לפי"ז תלמו"ד והירוש' מר אמר חדא ומא"ח ומה שחסר זה גילה זה.

דתלמו"ד איירי לענין כל זמן שהיא תחתיו אין בעילותיו בעי"ז. פיון שהם דרה קדושין ונישואין והירוש' איירי לענין כי נפקא מניה ולא נגמרו קדושין לא הוה למפרע בעילותיו בעי"ז.

דהם אמרו והם אמרו כמ"ש הרא"ש ז"ל לענין קטנה דנפקא בלא מיאון וכן נמי בתנאי דנישואין דכשיתבטלו הקדושין נפקא בלא גט ובלא חליצה.

ואין פאן דבר שעוקר הקדושין ונמצא למפרע בעילתו בעי"ז. דקדושין וכתובה לא מפקי למפרע מסרה איסור בעי"ז כ"א כל זמן שהיא תחתיו דשמא יגמרו הקדושין וקונה אותה קנין גמור ודו"ק: והכנה"ג בהגהב"י סי' קנ"ז פתב משם הרד"ך יישוב לזה שאין בנדון זה משום בעי"ז מדין פילגש דכיון שהיא מיוחדת לו אין פאן בעי"ז שהרי אם ירצה האדם לייחד לו פילגש לימים ידועים.

אחרי שובה מהיות לו לפילגש. נאמר שכל בעילותיו שבעל הוה בעי"ז אין זאת ענין בסי' ל"ח הגהט"ו אות א' שהאריף בענין זה שם.

וכ"כ הב"ח שם. וגם בתירוץ זה לא מצאתי קורת רוח.

דהתינוח לפי דעת הראב"ד והרמב"ן ז"ל דסברי במיחודת עצמה לאיש אחד אין בו לא מלקות ולא איסור. והיא פילגש הכתובה בפסוק.

אף לדעת הרמב"ם ז"ל שכתב הבועל אשה לשם זנות לוקה לפי שבעל קדושה. ענין בפ"א מה"א ומ"ש ה"ה והכ"מ.

ובה' מלכים פ"ד ה"ד כתב דהדיוט אסור בפילגוש. וא"כ מאי ראיה איפא מפילגוש.
וגם אליבא דהלכתא נראה ממ"ש מור"ם ו"ל באה"ע סי' כ"ז דנקטינן פהרמב"ם. שְהרי
כתב אבל אם מניחזד אליו אשה וטובלת אליו.

לדעת הרמב"ד וקצת מפרשים מותר. והיא פילגוש האמור' בתורה.
ולדעת הרמב"ם והרא"ש והטור אסור. ולוקין על זה משום לא תהיה קדשה.
הרי מניחזד דעת הרא"ש והטור לדעת הרמב"ם. וגם דעת מרן בש"ס שְהעתיק פלשון
הטור אתי שפיר נמי פהרמב"ם, וכ"כ הב"ח בדעת הרא"ש והטור עיי"ש.

וכתב הח"מ אף לדברי הרמב"ד מיהת אסורה מדרבנן וכו'. ועיין בכנה"ג שם הגהב"י
אות א' מה שכתב משם הפוס' שנתחבטו בזה וכו'.

עיין פרישה מ"ש בדעת הטור: אף חזו"ת קשה לי ממ"ש הרב"ש שם על מ"ש מור"ם
ו"ל. דאף לגרסתינו פהרמב"ם ה' מלכים להדיוט אסור בפילגוש.

מ"מ אין ראיה שלוקי' על פילגוש. ומהרא"ש והטור נראה דליפא איסור פלל דמ"ש
הרא"ש בתשובה שהיא אסורה.

וכן מ"ש הטור דכופין אותו להוציאה מביתו. היינו פשיש לחוש שהיא בושא לטבול ובא
עליה והיא נדה.

אבל משום איסור פילגוש. י"ל דמותר.

והביא ראיה שהרא"ש בכתובות כתב דיכול לקיים פו"ר בפילגוש: ותם אני לא אדע
שומיה דמר במ"ש דלהרא"ש והטור אין איסור בפילגוש פלל. שְהרי בהד"א כתב הרא"ש
בפרק האיש מקדש סי' ח' בקטנה שהלך אביה למדה"י והשיאה אמה ואחיה.

שפסק דלא תקינו לה רבנן נישואין בכה"ג. ומ"מ אין לאסרה משום שתחשב כפנויה
ועומדת אצלו בזנות.

פינון דדרך קדושין ונישואין היא אצלו. אין זה זנות.

וכן פסק הטור סי' ל"ז. דשמעינן שפיר לדעת הרא"ש והטור שיש איסור בפילגוש שאל"כ
בלא קדושין ונישואין נמי אין לאסרה, דתיפוק ליה משום פילגוש.

פינון דמנוחדת לו. אלא ודאי משמע דפילגוש אסורה.

גם מ"ש דהרא"ש כתב דיכול לקיים פו"ר בפילגוש עפר אני תחת כפות רגלי קודשו,
דהרא"ש לא כתב דיכול לעשות כן לכתחלה. שְהרי בפרק בתולה נשאת סי' י"ב כתב
בזה הלשון ואם לקח פילגוש וקיים פו"ר.

אינו מחויב לקדש אשה עיי"ש. דהפנונה היא אם לקח פילגוש באיסור קיים פו"ר.

וכ"כ הנמק"י פ' הבע"י אם יש לו בנים אפילו מפנויה קיים פו"ר. דמשמע באיסור פנויה.
דומיא דאפילו בבן ממזר קיים פו"ר כמ"ש מרן ב"י סי' א' בשם הריטב"א. וכ"כ הקרב"ן
על הרא"ש לדחות דברי הרב"ש הללו.

ועוד הרי הרא"ש פתב לענין יבמה ששנפלה לפני מופה שחין מן האירוסין שאם היתה רוצה להתנות בשעת האירוסין. שאם מת לנדם שישאנה שיהיו הקדושין בטלין כדי שלא תפול לפני מ"ש לא היה הבעל מעכב על ידה.

אבל מן הנשואין ודאי לא היה הבעל שומע לה לעשות בעילותיו בעי"ז עכ"ל כ"כ בשיטה מקוננת לקמא דף ק"י ושם הרא"ש. וכן העתקנו לעיל דהשתא לפי מ"ש הב"ש לדעת הרא"ש שאין איסור בפילגש, אף בגישואין היתה יכולה להתנות כן.

דאף אם יתבטלו הקדושין למפרע. הרי היתה אצלו כפנויה ומיידת לו לפילגש. ולא הווי בעילותיו בעי"ז. אלא ודאי לדעת הרא"ש יש איסור בפילגש: וענין להגאון חיים שאל בח"א סי' צ' אות ב'.

שכתב שהרמב"ן בתשובה פתב דאם נאמר דפילגש מותרת מהתורה ומדבריהם הוא דגזור. היכן מצינו גזרה זו, וכתב עליו ה"רדב"ז בתשובה ח"א סי' רכ"ה ונ"ל קרוב אני לומר שפכ"ל גזירת יחוד הפנויה היא.

שלא יבוא עליה וכו'. ולפיכך אני אומר אחר בקשת המחילה שהיא בכללה עכ"ל. וכ"כ הריב"ש בתשובה סי' שצ"ה לדעת הרמב"ד באיסור הקדשה ונ"ל. אף אם נאמר שהפילגש היא בלא קדושין.

הנה נאסרה בגזירת בית דינו של דוד. שהרי על יחוד דפנויה גזרו ופנויה היא זו. עיי"ש מ"ש הח"ש. ורמז לענין בס' שאלת יעבץ ח"ב סי' ט"ו שהפליא עצה בדין הפילגש ואין מצוא ספר זה: אשר עפ"י הדברים האלה מצאנו ראינו שדין הפילגש מוסכם לאיסור.

מפי הפוס' ונ"ל אשר מפיהם אנו חיים להלכה ולמעשה. ומעתה אין ראיה לומר בגזון שלפנינו דכשיתבטלו הקדושין למפרע שאין כאן בעי"ז שאם חשבין לה כפנויה. הרי היתה עומדת אצלו באיסור מדאורייתא או מדרבנן מיתה. למר כדאת"ל ולמר כדאת"ל.

ומ"ש הרב"ש בסי' קנ"ז סק"ז דאין כאן חשש ביאת זנות, יש לומר דלשיטתיה אגזיל דסל"מ דאין איסור בפנויה המיוחדת לאיש כמש"ל. ונהרי לא ננעלו שערי תשובה בפני זה כמזכיר: עוד זאת כתב הב"ח ו"ל דלא הוי בעילתו בעי"ז.

דאיהו ודאי בועל לשם נשואין. אלא דאיהו רוצה בכך שלאחר מותו אם תפול לפני יבם שיהיו כל בעי' למפרע שלא לשם קדושין.

אבל איהו גופיה ודאי בשעת ביאה בועל בלא תנאי. דהרי הוא לא התנה עמה פלום ואינו דומה למקדש על תנאי וכו'.

שאם לא יתקיים יהיו בעילותיו בעי"ז. דאם הוא התנה עמה ובעל לשם זנות.

אם לא יתקיים התנאי. ואינו דומה להקא כל עיקר ע"כ.

ולא זכיתי להלום דבק"ו איישוב זה על מה אדוני הוטבעו, דנהי דהתנאי הוא מן האשמה.
מ"מ הוא נמשך אחר דבריך ואחרי עצתה.

ובועל על דעתה שקרי אינו יכול לבטל התנאי חוץ מדעתה. ומה יועיל זה שאינו רוצה
בתנאי ובוועל על שם נשואין.

הרי מ"מ למפרע כשלא יתקנים התנאי ממילא יהיו בעילותיו שלא לשם קדושין. ודומה
לאשה שנתקדשה שלא מדעתה שאין פאן קדושין ואין פאן נשואין.

באופן שדבק"ו שגבו מני ולדידי צ"ע: עוד אני מדבר במ"ש הרב המנפלא כמוהר"ד הפהן
נר"ו וז"ל עוד אביא ראיה שבכה"ג לא תישינון ושיהיו בעילותיו בעי"ז. ממ"ש הר"ן וז"ל
בגדרים דף צ' במתניתין בראשונה וכו' חזרו לומר וכו'.

האומרת טא"ל תביא ראיה לדבריך וכו'. והקשה הר"ן פינו דמדינא האומרת טא"ל
מיתסרא.

ע"כ היאך התירו משום שלא תהיה נותנת ענ"ב. וכי איסור שבה היכן הלך וכו'.
ותירץ דלדידי לא קשיא. דכי היכי דאמרינן בגטין דל"ג ובכמה דוכתי דכל דמקדש
אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושי מניה.

הכא נמי כל שאמרה לבעלה טא"ל אפקעינהו רבנן לקדושי מעיקרא. ונמצא שבשעה
שנאנסה פנויה הייתה.

משו"ה שקרא לבעלה וכו' ע"כ. ולפי"ז פינו דאפקעינהו רבנן לקדושי מניה א"כ היו בעי'
בעי"ז.

ואפי"ה ל"ח רבנן ע"כ עיי"ש. וקשיא לי בגוה טובא.

מה חסר לו להרב יחש"ל שלא עמד על סוגיא זו במקורה בפירש"י והרמב"ן והרשב"א
ושאר מפרשים ז"ל אשר הובאו דבניהם בשיטה מקונצת לכתובות דף ג' אשר מבואר
ינצא מדברייהם. דלא הפקיעו חכמים הקדושין בנלא כלום אלא עם גט.

אף שיהיה רעוע פהיה דאין אונס בגטין. בכתובות ד"ג וכהיה שאם בטלו בפני ב"ד
שאינו מבוטל בגטין דל"ג וכה"ג דבכיוצא בזה אמרינן כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש
שפירש"י שתולה הקדושין על דעת שהנהיגו חכמי יש' בישראל שיהיו קיימין לפי
דבריהם.

ויהיו בטלין לפי"ד ע"י גטין שהכשירו חכמים. ולכך פשיבוא גט כזה אחרי קדושין.
אפקעינהו רבנן לקדושיו ע"כ. דמעתה תו ליכא למילף מינה למימר דלא חשו חכמים
לבעילותיו שיהיו בעי"ז.

במקום דנפקא בלא גט ובלא חליצה שלפי"ד הר"ן וז"ל דיליף מפשט הסוגיא. יקשה
עלינו כמה קושיות שהקשו המפרשים ז"ל, שאם כן יחפה על בת אחותו, ויכולים
ממזרים להטהר כמ"ש בתוס' גטין שם ועיין שם מה שתקצו.

ולתירוץ נמי לא אמרו אלא עם סרף גט דאילו לפי"ד ה"ר"ן ז"ל קאמר מר אפילו בלא סרף גט. באופן שדברי ה"ר"ן ז"ל אינם מסכימים להלכה.

ואפשר לומר פיון שדחה הוא בכבודו ובעצמו אוקמתא זו. משו"ה לא קש לדקדק בה כל צורך ועל"י בא"ר דברים מתנורים מ"ש הרשב"א ז"ל הובאו בש"מ שם וז"ל השנין לענינינו כל דמקדש וכו' וא"ת מ"ש מטבע במים שאל"ס דלא אפקעינהו רבנו לקדושין משום עגונות.

וי"ל דבכדי לא מפקעי להו רבנו לקדושין. אלא היכא דאיכא בינו גיטא.

כדקא ונהיא דאותבוה אבי פורסייא נאמא חברה נחטפה מניה ונהו תמן רבנו ולא אצרכוה גיטא. בפ' ב"ש דק"י וכו' בתילייה וקידש דאפקעינהו רבנו לקדושין בפרק חזקת הבתים דמ"ח.

התם משום דעיקר הקדושין היו שלא ברצון חכמים. ושהוא עשה שלא כהוגן אבל במקום שחלו הקדושין ברצון חכמים.

והשתא הוא דמפקע להו אי איכא סרף גיטא. אין.

ואי לא. לא.

עיי"ש וכ"כ הרב יר"מ בכלל הדינים אות ק"ו משם ה' יד אליהו תיקון סו' עיי"ש: ונמצאת אומר מעתה שלכל דברות ולכל אמירות אי אפשר לומר ונקה מחשש איסור בעי"ז לכשתבטלו הקדושין למפרע.

אף ראה גם מצאתי מ"ש הנש"ב שם דמאי דקשייא לן ממאי דאמרינו אין תנאי בנשואין לחלק יצאה דתנאי שתצא ממנו בחיים ויהיו בעילותיו בעי"ז. זה לא מציינו.

אבל לאחר מיתה שלא תיזקק ליבום. ומחיים על דעת קדושין בועל זה לא הוי בעי"ז וזה מציינו ע"כ.

ומסתבר לומר דטעם זה קרוב לדעת דאף דהשתא הכא נמי כי אזלינו בתר למפרע פישתבטלו הקדושין לאחר מותו. נמצא כל מה שבעל בחייו הוי בעי"ז.

וכ"כ הנובי"ק סי' נ"ו, מ"מ פיון שפחזיו עבד כל טצדקי דהו"ל למיעבד עפ"י ההיתר בחופה וקדושין ונשואין. ועכשיו אחר מותו נתבטלו הקדושין הנה ממילא ואין לבו נוקפו וכמ"ש הב"ח ז"ל דהא עדיפא שאין גורמין ביזים אלא ממילא הוא וכ"כ הכנה"ג שם ואם באנו לחלק בין כשהקדושין מתבטלין מחמת התנאי אחר מיתתו.

לכשתמבטלין בחייו. גיחא ומוקמינו מאי דאמרינו אין תנאי בנשואין דמייירי בחייו ע"כ: ויש לצרף לזה עוד מ"ש החת"ס ח"ב סי' ס"ח משם הגאון מעיל צדקה ז"ל דהא דאמרינו אין תנאי בנשואין לאו משום בעי"ז.

שקרי הוא דרף אישות רק הפנונה אין אדם רוצה שתטחן אשתו לאחר בחייו ע"י בטול הקדושין. וגם בניו יהיו בני פנויה אין דעת שום אדם סובל זה.

משו"ה אין תנאי בנשואין. דודאי אחולי אחליה.

אָבֵל בְּתֵנְאֵי שְׂבִשְׁעַת קְדוּשֵׁינָא ע"מ שְׂלֵא תִזְקַק לִיבָם מוּמָר אוּ מוּכָה שְׁחִין. שְׁהָרֵי הַסִּפְּקָא תְּלוּי כָּל יָמֵי חַיָּיו.

וְלֹא תִטְחֵן אֶשְׁתּוּ לְאַחַר בְּחַיָּיו, וְגַם בָּנִים לֹא יִהְיוּ לוֹ אִינוּ חוּזֵר וּמוּחֵל ע"כ אֲשֶׁר מְזַה לְמַדְנּוּ דְכִינּוּן שְׂלֵא יִתְבַּטְּלוּ הַקְדוּשֵׁינָא אֶלְא לְאַחַר מִיתָה. אִין לְבוּ שְׂל אָדָם נוֹקְפוּ לֹא מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ אִיסוּר בְּעִי"ז וְלֹא מְשׁוּם שְׁתַּטְּחֵן לְאַחַר אֶשְׁתּוּ בְּחַיָּיו: וְנִרְאָה לְעַנ"ד לְחִזְק סְבָרָא זֹו מְמַאי דְאִיתָא בַּפ"ק דְּמְצִיעָא דַּט"ו בְּעָא מְנִיָּה שְׂמוּאֵל מְרַב גְּזֵל שְׂדֵה מְחַבְּרוּ וּמְכַרְהָ לְאַחַר וְחוּזֵר הַגְּזֵלָן וּלְקַחְהָ מִבְּעָלִים הָרֵאשׁוֹנִים מִי מְצִי קָאֵי בְּמָקוֹם בְּעָלִים וּמוֹצִיאָה מִיַּד הַלּוֹקֵחַ. אַמ"ל מַה מְכַר רֵאשׁוֹן לְשָׁנֵי כָּל זְכוּת שְׁתַּבְּנָא לִידּוּ. וְלֹא מְצִי מְפָקָה מִיַּד הַלּוֹקֵחַ.

מ"ט מֵר זוּטְרָא אָמַר נִיחָא לִיהַּ נִיקְרִיָּה גְזֵלְנָא רַב אָסִי אָמַר נִיח"ל דְּלִיקוּ בְּמַהִימְנוּתָהּ מַאי בִּינְיָהוּ א"ב דְּמִית גְּזֵלָן. מ"ד נִיח"ל דְּלֹא נִיקְרִיָּה גְזֵלְנָא הָא מִית לִיהַּ ע"כ וּפִירֵשׁ"י דְּלֹא נִתְפָּוּן לְהַעֲמִיד מְמַכְּרוּ אֶלְא בִּימֵי חַיָּיו שְׂלֵא יִחַרְפוּהוּ ע"כ, הָרֵי לְמַדְנּוּ דְּלֹא קָפִיד אִינִישׁ בְּזִילוּתָא דִּידָהּ עֲלָא בְּחַיָּיו וְלֹא לְאַחַר מוּתוֹ וְהָכָא נְמִי דְכִנּוּתָהּ שְׂאִין לְבוּ שְׂל אָדָם נוֹקְפוּ אִם תִּטְחֵן לְאַחַר אֶשְׁתּוּ אוּ יָצָא עָלָיו שֵׁם בּוֹעֵל בְּעִי"ז לְכַשְׂיִתְבַּטְּלוּ הַקְדוּשֵׁינָא לְמַפְרַע אִין זֹה אֶלְא בְּחַיָּיו דְּנוֹקָא אָבֵל לְאַחַר מוּתוֹ לֹא אִיכְפַת לִיהַּ גַּם מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ אִיסוּר בְּעִי"ז.

כִּינּוּן שְׂבִשְׁעֵי עֲשֵׂה עַפ"י הַהִיטֵר וְלֹאחַח"מ הָיוּ לְמַפְרַע בְּעִי"ז כְּשֶׁנִּתְבַּטְּלוּ הַקְדוּשֵׁינָא מִמִּילָא הוּא וְלֹא קָפִיד. וְאִף דְּהִתָּם בְּגִמְרָא דְּחִי סוּף סוּף קְרוּ לְבְּנֵיהּ בְּנֵי גְזֵלְנָא.

הָכָא לֹא שְׁיָיָף זֹה. שְׁהָרֵי אִין לוֹ בָּנִים: אֲשֶׁר עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה טוֹבִים הַשְּׂנִים הַתִּירוּצִים הַלְלוּ.

יָקוּם דְּבַר הַמְקַדָּשׁ עַל תֵּנְאֵי שְׂאָם תִּזְקַק לִיבָם מוּמָר שְׂיִתְבַּטְּלוּ הַקְדוּשֵׁינָא. וְכֵן לְפָנֵי אָח חַרַשׁ כַּמ"ש הַנִּשְׁב"ב וְהַמְעִיל צְדָקָה.

וְכֵן לְפָנֵי אָח נְעֵלָם כַּמ"ש הַגְּאוֹן חַת"ס שֵׁם בְּכָל הַנֵּי אִיכָא צַד לְמַעֲלִיוּתָא. בְּאֲשֶׁר כָּל עוֹד אֲשֶׁר הוּא חַי.

הַדְּבַר תְּלוּי בְּסִפְקָא, וְרַק לְאַחַר מוּתוֹ כְּשֶׁתְּפוּל לְפָנֵי אָחֵד מְאֵלוּ יִתְבַּטְּלוּ הַקְדוּשֵׁינָא וְאִין כָּאֵן לֹא מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ בְּעִי"ז כַּמ"ש נִחְלַת שְׂבִעָה. וְלֹא מְשׁוּם שְׁתַּטְּחֵן לְאַחַר אֶשְׁתּוּ בְּחַיָּיו כַּמ"ש הַמְעִי"צ.

אִף אָמְנָם לְמַאי דַּס"ד לְמִימַר בְּמַקְדָּשׁ עַל תֵּנְאֵי שְׂאָם יִגְרִשְׁנָה בְּנִימוּסֵי הַמְמַשְׁלָה וְלֹא יִתֵּן לָהּ גִּט כְּשֶׁר. שְׂיִתְבַּטְּלוּ הַקְדוּשֵׁינָא לְמַפְרַע.

קִשָּׁה הַדְּבַר לְהַקְל. דְּכוּלְהוּ לְגִרְיעוּתָא הָא אִיכָא.

שְׂיִתְבַּטְּלוּ הַקְדוּשֵׁינָא בְּחַיָּיו. וְיִהְיוּ בְּעִילוּתָיו בְּעִי"ז.

וְתַטְּחֵן לְאַחַר אֶשְׁתּוּ בְּחַיָּיו וְגַם בְּנָיו יִהְיוּ בְּנֵי פְנוּיָהּ. וְזֹה לֹא מְצִינוּ: בְּרַם הֵן אִינְתֵי אָחֵד קְדוּשׁ מְדַבֵּר בְּעַנְיָן זֹה.

הֵלֵא הוּא הָרַב תַּעֲלוּמוֹת לֵב ז"ל בַּח"ב ס' מ"ח מ"ט שְׂנַשְׂאֵל עַל זֹה. וְהַשִּׁיב אִף שְׁנִרְאָה שְׂלֵא הַקְלִי בְּדָבַר רַק דְּנוֹקָא בְּאָח מוּמָר בְּצִירוּף סְבָרַת מ"ד שְׂאִינוּ זוֹקֵק לִיבּוּם.

מ"מ הביא עוד כמה פוסקים שהקילו גם באח חרש כמ"ש הנש"ב. וכן להרב ראש משביר באח רחוק מן העיר.

וכן להגאון נוב"י באח חרש. והגאון חת"ס עשה מעשה באח נעלם.

עפ"י תשובת הרב מעיל צדקה. עיין בחת"ס אה"ע ח"א סי' קי"א.

וסיים התע"ל הרי מבואר דלאו דוקא באח מומר עשו מעשה. ומעתה יש לסמוך על המתירין באותם עיירות אשר רבו בהם התקלות שתצלנה אוננים משמוע כאשר נשאל מעוב"י "פאריז" יע"א על אודות הגירושין הנקרא סיווי"ל.

שלקי דיניהם הרי היא מגורשת גמורה. אבל לפי משפט התוה"ק עדיין היא א"א גמורה. ולהשיג גט כשר מהבעל קשה עד מאד. פי על הרוב הוא נותן עיניו בממון, או אפילו להכעיס.

ולא יתראה בשום אופן לתת גט כשר. ונפקא מינה חורבא רח"ל שיוצאות מדרך נשים צדקניות להנשא לאיש אחר נכרי או זולתו ובניה אשר תלד ממזרים ה' יצילנו ועל זה השיב.

אם יסכימו עמו שנים מהרבנים המפורסמים. דעתו נוטה שבאותם המדינות יעשו התנאי באופן זה בשעת קדושין ונשואין ובשעת הייחוד שאם יגרשנה בנימוסי הממשלה ולא יתן לה גט כשר בו ביום או במשך זמן מה.

או אם תפול לפני יבם שיהיו הקדושין בטלים למפרע. ואם אפשר ישביעו אותו להחמין על דעת רבים שלא יבטל התנאי.

כמ"ש הגאון רעק"א ז"ל. ויעשו מעב"ד כמ"ש החת"ס.

ובהגיע הדבר לידי מעשה. ישתדלו להשיג גט או חליצה אם אפשר.

ואם לא תשיג ידם הרי עכ"פ יש לסמוך על המתירים לתקנת בנות ישראל. כדי שלא להרבות ממזרים בישראל עיי"ש: אשר עין בעין נראה מדברי הרב ז"ל שהשנה מדותיו בדין מקדש על תנאי שאם יגרשנה בנימוסי הממשלה ולא יתן לה גט שיתבטלו הקדושין למפרע שנה לדין אם מתנה שאם תפול לפני אח מומר שיתבטלו הקדושין וכו' ולימוד אחד לשניהם.

ובאמת לא שוו בשיעוריהן. דשאני דין אח מומר ודומה לו.

שלא יתבטלו הקדושין רק לאח"מ דבכה"ג אין חשש בעי"ז כמ"ש הנש"ב ולא שתטחן אשתו לאחר בחייו כמ"ש המעי"צ. ובזה הוא דהקילו הפוס' משא"כ במתנה שא"ל יתן לה גט כשר כשתתגרש ממנו בנימוסי הממשלה.

שיתבטלו הקדושין בחייו דכולהו איתנהו ביה. מאן לימא לן דיקילו הפוסקים גם בזה: וצריך לומר דהרב ז"ל סתמו כפירוש.

משום תקנת בנות ישראל העגונות. נטתה דעתו הקדושה להחיש מפלט להם ע"י תנאי זה הגם דלא שוו בשיעוריהן לתנאי אח מומר וכינצא.

דאם אַמֶרנוּ דְחֻבְתָנוּ הִיא לְמִשְׁכּוֹנֵי נַפְשֵׁינוּ לְתַקּוּנֵי גְבֻרָא שְׁלֵא יִהְיוּ בְעֵילוֹתֵינוּ בְעֵי"ז
לְמַפְרַע וְגַם עֵינָיו לֹא תִמְקַנֶּה בְּחֹרֵיקוֹ בְּרֵאוֹתוֹ אֲשֶׁתּוֹ יוֹצֵאָה מִמֶּנּוּ בְּכַדֵי וְתַטְחָן לְאִישׁ
אַחַר הֲלֵא דְאִשָּׁה עֲדִיפָא מְדִאִישׁ.

שְׁהֲרַבָּה יְלָדוֹת עוֹשֶׂה וְצַעֲרָא דְגוּפָא עֲדִיף. וְתַחַת אִישָׁה תִקַּח אֶת זָרִים.

יִשְׂרָאֵלִים אוֹ נְכָרִים, וְתִרְבֶּה בְּיִשְׂרָאֵל מִמְזֻרִים ח"ו. כִּי עַל כָּל אֵלֶּה.

הִדִּין גִּיתָן לִיאָמֶר דְּמוּטָב שְׂיִהְיוּ בְעֵילוֹתֵינוּ בְעֵי"ז. כְּשֵׁיתְבַטְלוּ הַקְדוּשֵׁינוּ בְּחֵי"ו.

וְלֹא תֵצֵא אִשָּׁה מִדְּרָף נָשִׁים צְדָקָנוֹת וּבְכָגוֹן דָּא אֶמְרִינָן נִיחָא לִיהָ לְחַבְרָא לְמִיעֵבַד אִיסוּרָא
זוּטָא וְלֹא לִיעֵבֵיד עִם הָאָרֶץ אִיסוּרָא רַבָּה. כְּדִאִיתָא בְּפָרָק בְּפִל מְעָרְבִין דָּף ל"ג.

שְׁעַל זֶה הַקָּשׁוֹ הַתּוֹסֵ' שָׁם וּבפ"ק דְּשַׁבָּת ד"ה. מִמָּאֵי דְאֶמְרִינָן שָׁם בְּשַׁבָּת.

גְּבִי מְדַבֵּיק פֶּת לְתַנּוּר עִם חֲשִׁיקָה. אִין אוֹמְרִים לְאָדָם חֲטוּא כְּדִי שְׂיִנְפֶה חֲבִירָף.

וְתִרְץ דְּשֶׁאֲנִי הֵכָא שְׁהַחֲבַר גּוֹרָם לוֹ לַע"ה לְמִיעֵבַד אִיסוּרָא רַבָּה. שְׁאָמֶר לוֹ לְקוּט תְּאָנִים
מִתְאַנְתִּי וְסָבוּר שְׁעֵשְׂרֹן עֵי"ש.

וְכֹן נְמִי כְּתָבוּ שָׁם אֵהֵיא דְּפָרָק הַשּׁוֹלַח דָּף ל"ח גְּבִי חֲצִיָּה שְׁפָחָה וְחֲצִיָּה בֵּת חוֹרִין. וְכָפוּ
אֶת רַבָּה וְעֵשְׂאָה בֵּת חוֹרִין.

וּא"ר נִחְמָן בַּר יִצְחָק מְנַהֵג הַפָּקֵר נִהְגוּ בָּהּ. אַעג"ב דְּהַמְשַׁחֲרַר עֲבָדוּ עוֹבְרָ בַעֲשָׂה פִּינּוֹן
שְׁהִיתָה שְׁפָחָה הָאִסוּרָה לְעֲבָדִים וְלִבְנֵי חוֹרִין וְהִיתָה לְהוּטָה אַחַר הַזְּנוּת.

אִי אֶפְשָׁר שְׁלֵא תִכְשִׁיל בְּנֵי אָדָם. וְהוּ"ל מְצֻנָה דְּרַבִּים.

כְּדַמְשֵׁנִי שָׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׁשַׁחֲרַר עֲבָדוֹ הַשְּׁלִימוֹ לְעֵשְׂרָה. דְּמְצֻנָה דְּרַבִּים שְׁאֲנִי ע"כ.

דְּהַשְׁתָּא הֵכָא נְמִי מִיִּשְׁףָּ שְׂיִיכֵי הִנָּף טַעְמֵי בְּנִדּוֹן זֶה. שְׁהַבְעַל גּוֹרָם לָהּ לְמִיעֵבַד אִיסוּרָא.

פִּינּוֹן שְׁלֵא פְטָרָה בְּגַט פְּשָׁר לְמַהֲרָּ לְהַתְּנַסְבָּא לְכָל גְּבַר דִּיתִצְבִי כְּדַת שְׁל תוֹרָה וְהִיא אִסוּרָה
לְהִיּוֹת לְאִישׁ אַחַר. הַרְבֵּה יְלָדוֹת עוֹשֶׂה.

וּמְמַצִּיאָה עֲצָמָה לְזָנוּת: וְאִי אֶפְשָׁר שְׁלֵא תִכְשִׁיל בְּנֵי אָדָם. אֲשֶׁר עַל כֵּן אֶמְרִינָן מוּטָב
שְׂיִתְבַטְלוּ הַקְדוּשֵׁינוּ בְּחֵי"ו.

וְיִהְיוּ לְמַפְרַע בְּעֵילוֹתֵינוּ בְעֵי"ז. דְּהוּא אִיסוּרָא זוּטָא.

לְגַבִּי הָף שְׂיִכְשְׁלוּ בָּהּ בְּנֵי אָדָם בְּאִיסוּר א"א רַח"ל לְוִירְבוּ מִמְזֻרִים בְּיִשְׂרָאֵל ח"ו דְּהוּא
אִיסוּרָא רַבָּה. וְעֵינָן בְּב"י או"ח סו"ס"י ש"ו מ"ש בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א ז"ל שְׁנִשְׁאֵל בְּאֶחָד
שְׁשִׁלְחוּ לוֹ שְׁהוֹצִיא אוֹ בֵּיתוֹ מִבֵּיתוֹ בְּשַׁבָּת לְהוֹצִיאָה מִכָּלל יִשְׂרָאֵל מֵהוּ לִילָף אַחֲרֶיהָ בְּשַׁבָּת
חוּץ לַג' פְּרָסָאוֹת לְהַצִּילָה מִיָּדָם, שְׁהַרְשֵׁב"א ז"ל נִסְתַּמַּק בְּדָבָר פִּינּוֹן שְׁאֲבִיָּה לֹא גָרָם לָהּ
לֹא אֶמְרִינָן בְּכַה"ג נִיח"ל לְחַבְרָא וְכו' וְהַרְבִּי הַזֶּה פִּשְׁטָה מְהִנְהוּ טַעְמֵי שְׁכָתָבוּ הַתּוֹסֵ'
עֵי"ש.

וְכֹן נְמִי כָּתַב הַד"מ בְּאֵה"ע ס' י"ג אוֹת ט' מִשְׁמֵ תְּשׁוּבַת מְהַר"י מִינֶץ ז"ל שְׁהַתִּיר בְּאֵלְמָנָה
מְזֻנָּה לְאַחַר שְׁמַת אָבִי הַיְלָד לְהַנְשֵׂא תוֹף כ"ד חוֹדֶשׁ שְׁל הַנְּקָה. וְעִיקָר טַעְמּוֹ כִּי הִיתָה

מִן־פְּקֻדָּתוֹ וְנִכְשָׁלִים בָּהֶם רַבִּים, וְלִכֵּן הִתִּירוֹהָ לְהַנְשֵׂא וְהַבְעֵל מִשְׁמֶרֶת ע"כ וּפְסוּקוֹ מוֹרֵם ו"ל בְּהֶגֶה ס"א.

וְעֵינַי עוֹד בְּתִשְׁבּוֹת הָאֲחֵרוֹנִים ו"ל מְעַנְנֵנִי זֶה וּבַפ"ת שָׁם: וְעוֹד כִּינּוּן שֶׁהוּא עֹשֶׂה שְׁלֵא כִּהֲנִי לְעַגְנֵי אִשְׁתּוֹ זֹאת שְׁלֵא לְפִטְרָה בְּגִט כְּשֶׁר בְּדִין הוּא שְׁלֵא לְחַוֵּשׁ עַל תְּקִנְתּוֹ בְּמָה שִׁיָּהוּ בְּעִלּוֹתָיו בְּעִ"ז.

וְכִהְיָא דפ' ב"ש דק"י דְּאוֹתְבוּהָ אָבִי כְּוָרְסִיָּא וְאַתָּא חֲבָרִיָּה וְחֲטָפָה וכו' וְהִיא דפ' חֲזַקָּת הַבָּתִּים דמ"ח דְּתִלְיוּהָ וְקִיְדָשׁ וכו' דְּאִפְקֵינָהּ רַבְּנָן לְקִדּוּשֵׁי מְנִיָּה מִשּׁוּם דְּהוּא עֹשֶׂה שְׁלֵא כִּהֲנִי דְּמִנְהָ לְמַדּוֹ הַפּוֹס' לומר בְּכָל מְקוֹם הוּא עֹשֶׂה שְׁלֵא כִּהֲנִי לְפִיכָה עֲשׂוּ לוֹ שְׁלֵא כִּהֲנִי.

עֵינַי בְּס' תּוֹלְדוֹת אָדָם לְהַרְשֵׁב"א ס' קמ"ח וְהַרִיב"ש ס' שצ"ט וְחֹוֹט הַמְּשֻׁלָּשׁ טוֹר א' ס' כ"ט. וְאָף שְׁמֵהָרִיב"ל בח"א דף נ"ה פְּתַב דְּלָא אֲמַרִּינָן כִּן אֲלָא בְּמָה שְׁמַצִּינוּ בְּתַלְמוּד מְפֻרָשׁ הִינְנוּ דְּנִקְא בְּמִדְּי שְׁיֵשׁ בָּהֶם קוּם עֹשֶׂה כְּגוֹן שְׁלֵא לְכּוֹפּוֹ לְגֵרֵשׁ בַּע"כ כְּנִדּוֹן הָרַב שָׁם, מִשָּׂא"כ בְּכַה"ג שֶׁהוּא מְמִילָא מוֹדָה הָרַב בְּזָה: וְאַחֲרֵי כּוֹתְבֵי בָּא לִידֵי ס' שו"ת נוֹשָׂא הָאִפּוּד ו"ל וְרֵאִיתִי שְׁפַתְבָּא בְּס' ל"ד שֶׁהִבִּיא מַה שְׁתַּקְנּוּ רַבְּנֵי קוּשְׁטָא רַבְּתֵי יַע"א לְהַתְנִיחַ בְּשַׁעַת קִדּוּשֵׁינָן אֵיזָה תְּנָאִים שֶׁהֵם לְטוֹבַת הָאִשָּׁה.

כְּגוֹן אִם יֵשִׁים הַחֲתָן לְדַרְךָ פְּעַמָּיו וְיִתְמַהֵמָה יוֹתֵר עַל הַזְּמַן אֲשֶׁר גָּבְלוּ בִּינֵיהֶם. אוֹ אִם תִּתְּבַע אוֹתוֹ לְדִין לְפָנֵי בַדֵּה"ץ.

וְהוּא לֹא יֵאבֶה וְלֹא יִשְׁמַע לְקַבֵּל עָלָיו אֶת הַדִּין אוֹ אִם יִכְרַח וְלֹא יִהְיֶה נוֹדַע מְקוֹם תְּחִנּוֹתוֹ. וְכִיּוֹצֵא בְּזָה שְׁיִתְּבַטְלוּ הַקִּדּוּשִׁין לְמַפְרַע וְלֹא חִזְקוּ בֵּין שְׁיִתְּבַטְלוּ הַקִּדּוּשִׁין בְּחִיּוֹ.

אוֹ בֵּין שְׁיִתְּבַטְלוּ לְאַח"מ. הֵגַם שְׁמֵדְבָרֵי הָרַב הַמְּחַבֵּיר ו"ל נִרְאֶה דְּמַעֲיָקְרָא עָלְתָה עַל דַּעְתָּם לְחַלֵּק וְנִסְתַּיְעוּ מִמ"ש ה' נִחַלְתָּ שְׁבָעָה וְהַכְנִיָּה ג' ו"ל שְׁפַתְבוֹ דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין תְּנָאֵי שְׁמֵתְבַטְלֵי מַחֲיִים לְתַנְאֵי הַמְּתַבְטְלֵי לְאַח"מ.

כְּאֲשֶׁר כְּתוּב לְעִיל בְּעִנְיֹתֵינוּ אָף מ"מ מְסַקְנָתָם שְׁאִין לְחַלֵּק כְּמִפְּוֹרֵשׁ בְּסִדֵּר הַתְּנָאֵי הַנ"ז. וְאָף שְׁלֵא זְכִיתִי לְתוֹכֵן דְּבָרֵיהֶם מ"מ אֲהִימְנוּתֵיהוּ סְמִכִּינָן שְׁאִין לְחַלֵּק: וְמַעֲתָה שְׁזַכִּינוּ בְּדִין זֶה דְּמִשּׁוּם תְּקִנַּת עֲגוּנוֹת יֵשׁ לָנוּ לְתַמְנָן לְקַדָּשׁ עַל תְּנָאֵי כְּמַבְנֵי, אֲשׁוּבָה לִי לְכַרֵּר דְּרָכִים הַמְּסַתְּעִים מִדִּין זֶה בְּס"ד: הִנֵּה כְּבָר כְּתוּב מִשָּׁם הַרַב"ש ו"ל דְּצָרִיף לְהַתְנִיחַ כִּן גַּם בְּשַׁעַת בִּיאָה.

דְּאִילוּ מִתְּנָה בְּשַׁעַת קִדּוּשֵׁינָן וְנִשְׁוֹאִין עֲדִינָן יֵשׁ לְחַוֵּשׁ שְׁמָא בְּשַׁעַת הַבִּיאָה מְקַדָּשׁ אוֹתָהּ בְּסֵתָם ע"כ וּלְפִי"ז יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם צָרִיף לְהַתְנִיחַ כִּן בְּכָל בִּיאָה אוֹ רַק דְּנִקְא דִּי בְּבִיאָה רֵאשׁוֹנָה. וּבַתְּשׁוּ"ו מִהֲרָא"י כ"י הִבִּיאוּ הַב"ח ס' קנ"ז כְּתוּב דְּבַתְּנָאֵי כַה"ג דְּבַעֲיָנָן לְהַתְנִיחַ בְּשַׁעַת בִּיאָה שֶׁהוּא בּוֹעֵל עַל תְּנָאֵי זֶה.

דְּמַסְתַּבְּרָא דְּבַעֲיָנָן תְּנָאֵי נְמִי עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה. וְא"ל הַתְּנָה צָרִיכָה גַט שְׁאִין לומר כִּינּוּן שֶׁהַתְּנָה בְּשַׁעַת בְּעִילָה ר"א דְּלִיקְוֵי בְּעִ"ז א"ל יִתְקַיֵּים הַתְּנָאֵי.

גַּם כָּל בְּעִלּוֹתָיו יִהְיֶה בְּחֻזְקָה זֹו מִן הַסֵּתָם שְׁאִדְרַבָּה יֵשׁ לָנוּ לומר אִטּוּ מִי שְׁאִכֵּל שׁוּם וְרִיחוֹ נוֹדַף יִחְזָר וְיֵאכֵל שׁוּם וכו' ע"כ. דְּמַתְּשׁוּ מִהֲרָא"י ו"ל הַנז' מוֹכַח דְּצָרִיף לְהַתְנִיחַ

כּן גַּם בְּכָל בִּיאָה וּבִיאָה הָאֶמְנָם מִתְּשׁוּׁ הַנוֹב״י וְהַחַת״ס ז״ל מִשְׁמַע שֶׁאֲ״צ לְהַתְּנוֹת רַק בְּבִיאָה רֵאשׁוֹנָה.

וְכָל הַבְּעִילוֹת יִהְיוּ עַל חֲזָקָה זֹה. וְכ״כ הַגְּאוֹן רַעֲק״א ז״ל ס״א צ״ג שְׁיִהְיֶה הַתְּנָאִי בְּדִקְדּוּק הַיֵּטֵב בְּכָל הַלְכוּתוֹ בְּפָנָי שְׁנֵי עֲדִים פְּשָׁרִים בְּשַׁעַת הַקְּדוּשִׁין וְהַחֲפָה, וּמִחֲשָׁשׁ דָּאִין אָדָם עוֹבֵב״ז.

וְחִזּוֹר וַיִּתְּנָה בְּפָנָי שְׁנֵי עֲדִים רַגַע קוֹדֵם הַבִּיאָה שְׁיִהְיֶה הַבְּעִילָתָּ מְצוּהָ עַל תְּנָאִי. וַיֹּאמֶר אָז בְּפָנָי שְׁנֵי עֲדִים שְׁעַל הַתְּנָאִי הִזָּה יִהְיוּ כָּל בְּעִילוֹתָיו וַיִּשְׁבַּע עַל דַּעַת רַבִּים שֶׁלֹּא יִקְדָּשְׁנָה עוֹד אֲח״כּ.

וְלֹא יִבְטַל לְעוֹלָם הַתְּנָאִי הַלְלוּ. דַּע״ז לִיכָּא חֲשָׁשׁא עַל שְׁאָר הַבְּעִילוֹת דְּאָרְף שְׁבַטֵּל הַתְּנָאִי כִּינּוּן שְׁפָכֵר גְּשִׁבַע.

י״ל דְּאִי עֲבִיד לָא מְהֵנִי. וְאָרְף לְמ״ד אִי עֲבִיד מְהֵנִי.

י״ל אֲדַרְבֵּה חֲזָקָה שְׁלֵא יַעֲבֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ וְלֹא בְּעִיל לְשֵׁם קְדוּשִׁין ע״כ הֲרִי שׁו״ר לְפָנָי דְּדִי לְהַתְּנוֹת בְּבְעִילָה רֵאשׁוֹנָה וַיִּהְיֶה דַּעַתוֹ עַל כָּל הַבְּעִילוֹת: וּגְדוּלָּה מִזּוֹ כְּתַב ה' נוֹשֵׂא הָאֶפּוֹד ז״ל הַנּוֹז' שֶׁם סְעִיף ז' וְז״ל כִּי בְּאַמַּת בְּדוֹר הִזָּה קָשָׁה לְהַתְּנוֹת כֵּן בְּשַׁעַת בִּיאָה.

הֵן מְצַד הַבּוֹשָׁה וְלַעֲג הַשְּׂאֲנָנִים. שְׁלֵא יִמְצָאוּ שֵׁם אֲנָשִׁים הַגּוֹנִים הַיּוֹדְעִים כְּכָל חֲנוּקָתוֹ וְכָכָל מִשְׁפָּטָיו.

וְעַל זֶה אָתוּ רַבְּנָן רַבְּנֵי קוּשְׁטָא יַע״א וּבְצָרֵי חֲדָא וְהַסְפִּיק לָהֶם בְּתַנְאוּ בְּשַׁעַת הַקְּדוּשִׁין לְחוּד עַפ״י הַטְּעָמִים הַנְּאָמְרִים בְּאַמַּת בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּחַמְדִּים ע״כ. וְנִרְאֶה שֶׁהֵן הֵם הַדְּבָרִים שְׁכַתֵּב הַנוֹבִי״ק ס״א כ״ד דְּבַתְּנָאִי שֶׁהוּא לְטוֹבַת הָאִשָּׁה.

וְאֲח״כּ נִבְעֵלָה סֵתֶם לֹא אֲמַרִּין חֲזָקָה אִין הָאִשָּׁה עוֹשֶׂה בַב״ז. וּמִסְתַּמָּא אַחֲלִיתִּיה לְתַנְאִי הִיכָּא דְאִית לָהּ הֶפְסֵד כַּה״ג שְׁתַּזְזִיק לְמוּמָר וּבְכֵן אִינָה מִתְּרַצָּה לְהַבְּעֵל לוֹ רַק בְּתַנְאִי עֵי״שׁ וְכֵן נִמְי כְּתַב הַחַת״ס ס״א ס״ח דְּבַשְׁלָמָא בְּעֵלְמָא עֵיקַר הַתְּנָאִי תְּלוּי עַד שְׁיִתְּבַרֵר לוֹ קִיּוֹם הַתְּנָאִי אוֹ בִּיטוּלוֹ לְכַד מִתְּנָה בְּשַׁעַת קְדוּשִׁין.

הֵהוּא אָמַר עַד שַׁעַת הַבִּיאָה אַחֲקוֹר הַיֵּטֵב וַיִּתְּבַרֵר לִי אִם יֵשׁ עָלַיָּה גְּדָרִים אוֹ מוּמִין. וּמָה שְׁלֵא יִתְּבַרֵר עַד אָז.

לְזֶה הַמִּיעוּט דְּלֹא שְׁכִיחַ יִמְחֹל בְּשַׁעַת גְּשׁוּאִין אֲבָל בְּתַנְאִי מִשׁוּם זִיקַת יָבָם מוּמָר הוּא דְּבָר שְׁלֵא יִתְּבַרֵר לְעוֹלָם כָּל יְמֵי חַיֵּי הַבְּעֵל. וְאִי הִנֵּה דַּעַתָּה לְמַחֲוֹל בְּשַׁעַת הַבִּיאָה לְמָה לָּהּ לְהַתְּנוֹת בְּשַׁעַת אֲרוּסִין.

מָה בְּצַע בְּתַנְאִי שְׁלָהּ וּמ״מ לְחוּמְרָא בְּעֵלְמָא אָנוּ אוּמְרִים וּמְפָרְשִׁים בְּשַׁעַת הַתְּנָאִי שְׁיִהְיוּ כָּל בְּעִילוֹתָיו בַּע״ז בְּבִיטוּל הַתְּנָאִי שְׁאִין כָּאִן בֵּית מִיחּוּשׁ כְּלָל ע״כ. הֲרִי שְׁמַעִינָן שְׁפִיר מְדַבְּרֵיהֶם ז״ל שֶׁאִם אִין חוּזַר וּמִתְּנָה בְּשַׁעַת הַבִּיאָה אִין חֲשָׁשׁ לומר שְׁבַעֵל לְשֵׁם קְדוּשִׁין.

וּמָה גַּם לְמַסְקִנְתַּהֲרַב״שׁ שֶׁשֶׁם שְׁכַתֵּב עַל תְּשׁוּבַת מַהֲרַא״י הַנּוֹז'. שְׁלַכְאוּרָה אִין נִרְאֶה לוֹ לְהַתְּנוֹת בְּשַׁעַת הַבִּיאָה כַּמ״שׁ מַהֲרַא״י ז״ל דְּבַשְׁלָמָא תְּנָאִי אֲשֶׁר הוּא מְסוּפָּק.

אם נתקיים התנאי שנינו לומר שמקדש בכל אופן. שלא יהיה ביאתו זנות משא"כ כאן דליכא חשש ביאת זנות (ר"ל כיון שהוא דרף נשואין) ולא שנינו לומר דלא נתקיים התנאי עכ"ל: פי על פי הדברים האלה מסתברא שאם אי אפשר להתנות פן בשעת ביאה ראשונה במקום אשר אין שם איש בקי במשפטי התנאי די במה שמתנה בשעת חנפה וקדושין שכל הבעילות יהיו על תנאי זה.

וכמ"ש רבני קושטא יע"א דמסתבר טעמייהו. והלואי ואולי נוכל לעמוד על תנאי שבשעת חנפה וקדושין שיהיה פהלקתו בדקדוק: ועוד זאת ממשפטי התנאי הוא להקדים תנאי למעשה כדילפינו מתנאי בני גז ובני ראובן וכו' כדאיתא בפ' מי שאחזו דע"ה עיי"ש.

אשר על פי זה צריך לעמוד עלה דמילתא היכי לימא בקדושין על תנאי והנה רבינו הטור בסי' ל"ח כתב אמר לה אם תתני לי מנה הרי את מקודשת לי בדינר זה. וא"ל תתני לא תהא מקודשת ה"ז תנאי פהלקתו.

אבל אם אמ"ל הרי את מקודשת לי אם תתני לי מנה. וא"ל תתני לי מנה לא תהא מקודשת אינו תנאי כיון שהקדים המעשה דהיינו הא"מ קודם לתנאי אעפ"י שלא נתן הקדושין לידה עד שהשלים כל תנאו.

ומלשון הרמב"ם ז"ל יראה שאם השלים כל תנאו קודם שנתן לידה הקדושין דהוי תנאי. שכתב אבל אם אמ"ל הא"מ לי בדינר זה ונתן הדינר לידה והשלים ואמר אם תתני לי מנה הא"מ וכו' הרי התנאי בטל.

מפני שהקדים המעשה ונתן לידה. ואם"כ התנה וכו' ולא נהירא, דמילתא דפשיטא היא. שאם נתן בידה בלא תנאי שהיא מקודשת בלא תנאי ע"כ לשון הטור וכוננתו ז"ל לומר דמלשון הרמב"ם משמע דהא דבעינו שלא יקדים מעשה לתנאי היינו דוקא אם מקדימנו בפועל.

כגון שנתן הדינר בידה ואם"כ התנה אבל אם הקדימו באמירה לחוד. כגון שאמר הרי את מקודשת לי בדינר זה ע"מ כף.

התנאי קיים ועל זה הקשה רביהט"ו דלא נהירא וכו' פלומר דא"כ לא הנה צריך לחכמים להצריך שיהיה תנאי קודם למעשה כיון דמילתא דפשיטא הוא שאם קדם המעשה סתם. אין התנאי שהתנה אם"כ שנה פלום ועל כרחין לומר דמה שהצריכו חכמים שיהיה תנאי קודם למעשה היינו אף באמירה נמי פן פירש הרב"י ועיין מה שהשיב על תמיהא זו.

וכ"כ הרב המגיד ז"ל דהרמב"ם מפרש פן בלשון המשנה דקתני כל תנאי שיש מעשה בתחלתו תנאו בטל. היינו שיש מעשה בפועל אבל אם הקדימו באמירה תנאו קיים.

ואעפ"י שלא הזכיר זה רבינו בבירור פן נראה ממ"ש כאן מפני שהקדים המעשה ונתן בידה. והראב"ד בהשגות כתב עליו לא זו הדרך.

אלא אפילו אמר הפל קודם המעשה ואם"כ נתן הדינר. הרי התנאי בטל, משום דלא דמי לתנאי בגוב"ר וכו' וכן פירשו כדבריו התוס' וכן פירש הרמב"ן והרשב"א ז"ל דרף פשיטות.

וּלְדַבְרֵיהֶם כָּל מַה שֶׁהִזְכִּירוּ בַּג"מ הַא"מ ע"מ שִׁיְהִי כִּף אֵינוֹ מְדוּקָדָק וְנִה נִרְאָה שֶׁהִכְרִיחוּ לְרַבֵּינוּ לְפָרֵשׁ מַה שֶׁפִּירֵשׁ וְדִין זֶה צָרִיף עִיוֹן עַכ"ל ה"ה וְהַבִּי"ד רַב"י שֵׁם וְהִבִּיא עוֹד מ"ש הַר"ן ו"ל בַּפ' הָאוֹמֵר לְחַבְרֹו שֶׁהַמְשָׁנִיּוֹת הַשְּׁנוּיִם בְּלִשׁוֹן הַא"מ וְכו' ע"מ וְכו' הֵם שְׂלֵא בְּדַקְדוּק.

דָּאֵי לָא הו"ל מַעֲשֵׂה בִּתְחִלָּתוֹ וְתִנְאוֹ בְּטַל וְהַקְשָׁה עַל הַרְמַב"ם דִּהְיָא דְאָמְרִינֵן בַּפ' מִי שְׂאָחָזוּ דַע"ה גַּבִּי תַקְנֵתָא דְשְׂמוּאֵל בְּגִט שַׁכ"מ. דְּפָרִיף הֵתָם וְלִימָא לָא יְהָא גִט א"ל מִתִּי. וּמִשְׁנֵי בְּעִינֵן תְּנָאֵי קוֹדֵם לְמַעֲשֵׂה דִּהְשַׁתָּא לְפִי דַעַת הַרְמַב"ם אֲפִילוּ אָמַר הָכִי כָּל שְׂלֵא נִתְּן הַגִּט לָא הָנִי מַעֲשֵׂה קוֹדֵם לְתִנְאֵי ע"כ וְנִרְאָה דְמָרְן בִּי דַעַתוֹ הַקְדוּשָׁה נוֹטָה. דְּגַם בְּאֻמְרָה לְחֹד צָרִיף שְׂיַקְדִּים הַתְּנָאֵי לְמַעֲשֵׂה.

כְּדַעַת הַטּוֹר וְשָׂאָר מְפָרְשִׁים ו"ל שֶׁהִבִּיא בַב"י וְקַבַּל דְּבַרְיָהֶם בְּשִׁתְּיָה וְגַם לָא פָּסַק בַּש"ע הַיְפָף דְּבַרְיָהֶם. וּמ"ש הַא"מ לִי ע"מ שִׁיְרָצָה אָבָא וְכו' צ"ל שֶׁהוּא שְׂלֵא בְּדַקְדוּק שְׁהָרִי גַם הַטּוֹר כְּתַב בְּלִשׁוֹן זֶה.

וּמִשׁוּם דִּהְתָּם לָא נִחִית לְאֲשִׁמוּעֵינֵן מִשְׁפֵּט הַתְּנָאֵי הִיכִי לִימָא כְּתַב שְׂלֵא בְּדַקְדוּק וְכו"כ הַט"ז לְעִנְיֵן הַלְכָה. מִשְׁמַעוֹת רֹב הַפּוֹסְקִים כִּהַטּוֹר וְדִלָּא כְּהַרְמַב"ם וְכו"כ הַרַב"ש עֵי"ש, אֲלָא דִּישׁ סְתִירָה לְזֶה בְּדַבְרֵי מָרְן הַש"ע בַּסָּה"ג סִי' קַנ"ד סְעִיף צ"ט שְׂפָתַב בַּז"ל אִם נִוְתְּנוּ לָה עַל תְּנָאֵי יֹאמֵר לָה בְּשַׁעַת נְתִינָה ה"ז גִּיטָף.

וְהַא"מ בּוֹ מְמַנֵּי וּמְנִתְרַת לְכָל אָדָם ע"מ שֶׁא"ל בְּאִתִּי מֵהַיּוֹם עַד יב"ח יְהָא גִט מַעֲכָשְׁוֹ וְכו' הָרִי שֶׁהִקְדִּים מַעֲשֵׂה לְתִנְאֵי בְּאֻמְרָה שְׂאָמַר ה"ז גִּיטָף וְכו' ע"מ וְכו' דְּזֶה לְכַאוּרָה אֲתִיָּא כְּהַרְמַב"ם וְהָכָא לִיכָא לְמִימַר שֶׁהוּא שְׂלֵא בְּדַקְדוּק הָאֲמָנָם הָאִיר ה' אֶת עֵינֵי בַמ"ש הַמַּל"מ ו"ל בַּפ"ו מֵה"א אוֹת א' שֶׁפִּירֵשׁ דַּעַת מָרְן ו"ל דְּכִינֵן שְׂאָמַר יְהָא גִט מַעֲכָשְׁוֹ בְּסִיּוּם הַתְּנָאֵי עַל כְּרַחֲוִין מ"ש בִּתְחִלָּה ה"ז גִּיטָף אֵינוֹ דְּבַק עִם הַתְּנָאֵי אֲלָא מִיְלִתָּא בְּאִפִּי נִפְשָׁה הִיא.

וְהַתְּנָאֵי אֲתַחִיל מֵאוּמְרוֹ עַל מְנַת א"ל בְּאִתִּי וְכו' אֲשֶׁר עַפִּי"ז מִיִּשְׁבַּב דַּעַת הָרַא"ש ו"ל בִּתְשׁוּבָה בְּמִי שְׂאָמַר ה"א מְגוֹרְשֵׁת עַל תְּנָאֵי א"ל אָבוּא וְאִם אָבוּא לָא יְהָא גִט וְא"ל אָבוּא יְהָא גִט ע"כ דְּכַשְׂאָמַר בִּתְחִלָּה הַתְּנָאֵי לָא סִיָּים יְהָא גִט וְא"כ ע"כ הוּא דְּבַק עִם הַמַּעֲשֵׂה שְׂאָמַר בִּתְחִלָּה.

וּמִשׁוּ"ה חֲשֵׁשׁ לְמַעֲשֵׂה קוֹדֵם לְתִנְאֵי אֲבָל אִם הִיָּה מְסִיָּים וְאוּמַר ע"מ א"ל אָבוּא יְהָא גִט לָא הִיָּה חוֹשֵׁשׁ הָרַב מִשׁוּם מַעֲשֵׂה קוֹדֵם לְתִנְאֵי דְּוּמִיָּא לַמ"ש מָרְן מוֹהֲרִיק"א ו"ל וְכַתַּב עוֹד שְׂלִפִי נִידוֹן מוֹהֲרִיק"א מָרְן ו"ל אִם אָמַר הָרִי אֶת מְקוֹדְשֵׁת לִי ע"מ שְׂאָם תַּתְּנִי לִי מְנָה תְּהָא מְקוֹדְשֵׁת וְא"ל לָא תְּהָא מְקוֹדְשֵׁת, בְּכּוֹלָם חֲשִׁיב תְּנָאֵי קוֹדֵם לְמַעֲשֵׂה.

וְכַתַּב שְׂכֵן כְּתַב בִּתְשׁוּבַת מֵהַר"א פִּילוֹסוֹף ו"ל. וְשְׂכֵן הַסְּפִימוֹ עִם הַמַּל"מ קָצַת מְגִדוּלֵי הַדּוֹר וּבְכֻלָּלָם הָרַב מְהָר"י בַּאֲסָאן ו"ל וּמִי כְּמוֹהוּ מוֹרָה וְאֵלִיו תִּשְׁמְעוּ עַכ"ל: וְאִף אֲמָנָם שֶׁהַמַּל"מ ו"ל בְּמִסְקִנְתוֹ שֵׁם כְּתַב אֲפָשֶׁר שֶׁתְּהִיָּה הַקְּפִידָא בְּקַדִּימַת הַתְּנָאֵי וּלְפִי"ז כָּל שֶׁהִקְדִּים הַמַּעֲשֵׂה אִף שֶׁאֵח"כ חֲזַר וְאָמַר תְּנָאֵי קוֹדֵם לְמַעֲשֵׂה לְאֻמְרָנִי עֵי"ש.

נראה דלא פתב פן אלא לפי מאי דסלקא אדעתיה מעיקרא למימר דאף אם הקדים מעשה לתנאי ואח"כ אמר שתי החלוקות פהלקתן עיי"ש בד"ה ושיהיה התנאי וכו' אבל בנידון שפתב מרן ז"ל פשיטא ליה מילתא שאין בו קפידא.

שקרי מה שאמר בתחלה ה"ז גיטף אינו דבק עם התנאי שצאמר עליו שהקדים מעשה לתנאי אלא מילתא באפי נפשה היא כמ"ש במנחם ראשון ותדע שהוא פן שקרי הטור עצמו ז"ל פתב בסה"ג בדין גט שכ"מ שיאמר בפשה שנותן הגט לידה ה"ז גיטף וה"א מגורשת בו ממני ומותרת לכ"א.

על תנאי זה. א"ל אמות לא יהא גט.

ואם מתי יהא גט מעכשיו. וא"ל מתי לא יהא גט ע"כ.

והוא ממש מתאים לנדון מרן ז"ל, וכמ"ש נמי הוא ז"ל בסעיף ק' שם. אשר מוכח שפיר דמרן ז"ל בפשיטת הטור קאי ודלא פהרמב"ם ז"ל וכלשון זה פתב הכנה"ג בסה"ב בחלק ט' הנקרא גט מקנשר גבי גט על תנאי בפריא ובחלק העשירי הנקרא גט פטורין גבי גט שכ"מ כלשון הטור ומרן ז"ל, וז"ל ה"ז גיטף וה"א מגורשת וכו' על תנאי וכו' עיי"ש.

ועיין בסי' קמ"ג בהגה"ט אות ל"ז שהוכיח שם דהרב מרן לא ס"ל פהרמב"ם. דהרי כל המפרשים חולקים על הרמב"ם בזה.

והוא יסתום פהרמב"ם שהוא יחיד באיסור א"א עיי"ש וגם פתב דלשון ה"ז גיטף האמור בתחלת אינו מעשה אלא הצעת דברים. ואח"ך מתחיל התנאי דאם לא וכו' וכמ"ש המל"מ וכ"כ הרב מהרי"ך בקונטרס שמחת פהן על סדה"ג שאין לזוז משיחתן של ראשונים ז"ל להחזיק בנסח ה"ז גיטף וכו': שעלה בידינו מכל האמור.

דנסח לשון קדושין על תנאי פך יש לומר הרי את מקודשת לי בטבעת זו פדת משה וישאל על תנאי וכו' יהיו קדושין. ואם לאו וכו' לא יהיו קדושין.

ועיין להרב תעלומות לב שם והשע"ר שם שפתבו בשם הגאון חיים ושלום ח"ב סי' קי"ג נוסח התנאי אשר יתנה החתן עם הפלה לפני ב' עדים פשרים. הו ע"ל עדים איד הוא דבר אמת ויציב שאני מקדש את זוגתי פב"פ על תנאי זה.

א"ל אמות בלא זש"ק. אז יהיו הקדושין תופסין כדמו"י ואם ח"ו אמות בלא זש"ק אז יהיו הקדושין בטלין ולא יהיו תופסין כלל וכלל בשום ענין ע"כ אף לא פורש מה הלשון אומר פשמדבר בעד הפלה בפשה שנותן לידה טבעת הקדושין וחזו"ן הרביתי להזכור"ל אה"ע מע' יבום שפתב בקדושין על תנאי.

הלשון שפידר בהסכמת הרב כמוה"ר מרדכי באסאן ז"ל אם אשאר אחר זש"ק שאפסור אותה וכו' הרי אמ"ל בטבעת זו כדמו"י. וא"ל אשאר וכו' הרי טבעת זו לה במתנה וכו' עיי"ש שפראה מדב"ק דבפשה שמדבר בעד הפלה יתחיל אם אשאר וכו' שיקדים התנאי ונקא ולא הא"מ וכו' אפילו אינו אלא הצעת התנאי ולפי מה שפתבו הפוס' ז"ל בבעת מרן ז"ל כמש"ל אף אם יקדים הא"מ וכו' לא משתבש.

אף מ"ש הרב נושא האפוד ז"ל שם הענין זה נראה אחר הסליחה מהדר"ג תורתו. דאישתימטתיה פשעה מ"ש המל"מ והכנה"ג הנ"ז: ומבירור התנאי הוא שיקבע זמן לתנאי זה.

שיאמר לה על תנאי שאם ח"ו תתגרש ממנו עפ"י גימוסי הממשלה ולא אתן לה גט פשר ביום שתקבל הדיוור"ן או לאח"כ עד משך זמן יב"ח וכו'. דאי לאו חיישינן ללעז שיקלקלה על השני.

וכמ"ש מרן בש"ע סי' ל"ח סל"ו במי שאמר לאשה התקדשי לי בפרוטה זו ע"מ שאתן לה מנה ואם"פ אמר שאינו רוצה לקיים תנאו לעולם. אין כופין אותו לקיימו.

אלא קדושין בטליו ואינה צריכה גט. ומ"מ בעל נפש לא ישאנה בלא גט.

שפא את"פ יאמר שרוצה לקיים התנאי לקלקלה על השני ע"כ כ"כ רביאט"ו משם מהר"ם נרבוני ז"ל והטעם לזה פתב מרן ב"י לעיל גבי ע"מ שירצה אבא וכו' שפתבו הפוס' ז"ל הבי"ד הרב המגיד ז"ל בפ"ז מה"א ה"א וז"ל ודע שכל התנאים שלא נקבע להם זמן סתמן לעולם וכן מתבאר בדברי רבינו בפ"ה מה"ג כגון שהתנה ע"מ שיעשה כו"כ או שיהיה כו"כ.

ולא קבע זמן לתנאו כל זמן שיהיה הדבר ההוא נתקיים התנאי וכו' וכל זה במתנה סתם. אבל אם קבע זמן לתנאו.

הפל לפי דבריו פדאיתא בג"מ פ"ה העלו הרמב"ן והרשב"א ז"ל עיי"ש וכ"כ הר"ן ז"ל בפ"ק האומר לחבירו עיי"ש והקא נמי דכונתה שפא פשתקבל הדיוור"ן יאמר שאינו רוצה לקיים התנאי וליתן גט.

ונמצאו הקדושין בטלים ואם"פ יאמר שרוצה לקיים התנאי וליתן גט וכיון שהוא מהתנאים שלא נקבע להם זמן. וסתמן לעולם.

הדין עמו. ונמצא מקלקלה על השני.

משו"ה הדין נותן לקבוע לו זמן ומעתה פיון שיגיע הזמן ולא יקיים התנאי. שוב אינו יכול לומר שרוצה לקיים התנאי וכמ"ש מרן בש"ע ס"ו אם אמר לה ע"מ שאתן לה מנה תוף ל' יום.

אם נתן לה תוף ל' יום מקודשת למפרע. וא"ל נתן תוף ל' יום אינה מקודשת ע"כ.

דמשמע שאינו יכול לומר אחר ל' יום אקיים תנאי, ופשוט הוא: ומ"מ אין בזה חושש איסור רק משום לעז. וכמ"ש מרן ב"י גבי שהיא דמהר"ם נרבוני ז"ל שפתב בעל נפש לא ישאנה.

שתמה מרן ב"י ז"ל דמשמע דמדינא ליכא איסורא והול"ל לעולם היא בספק. כמ"ש הטור בדין ע"מ שיאמר אבא הן דהא להא דמזייא ות' בבד"ה דיש לחלק דהתם הוא תלוי בדעת אביו.

והקא תלוי בדעת עצמו ע"כ דנקטינן מהקא בגדון שלפנינו שהתנאי תלוי בדעת עצמו אם לא יקבע זמן כנ"ז נהי דאיסורא ליכא לעז מיהת איכא וכ"כ הב"ח והב"ש ז"ל על

דְּבָרֵי הַש"ע וּמִסְתַּבְּרָא דְזָמַן זֶה שְׁקוּבָעִין לְתַנְאֵי זֶה הוּא עַד י"ב חֹדֶשׁ מִיּוֹם גְּמַר דִּין הָעֵרְפָּאוֹת וְתַקְבֵּל הַדְּיוֹר "ץ כַּמ"ש שָׁם רַבִּינוּ הַטּוֹר וּמָרְן הַש"ע עֲשָׂאם אָמַר לְקַיָּים תַּנְאֵי אִין יְכוּלִין לְכוּפּוּ כָּל יב"ח וְכו' וּמִיב"ח וְאֵילָף כּוֹתְבִין עָלָיו אֲגַרְת מְרַד וְכו' ע"כ.

וְהָכָא נְמִי תְּשַׁבְּינּוּן לִיה מֵהַשְׁתָּא פְּדִין מוֹרְד שְׁמָא לֹא יִרְצָה לְקַיָּים תַּנְאוֹ לְפִן טְרָה בְּגִט וְיִשׁ לּוֹ זְמַן כָּל יב"ח וְכו' וְאֵילָף נִפְקָעוּ הַקְדוּשִׁין מֵעִיקְרָא וְיִוְצָאָה בְּלֹא גִט: וְכו' כִּי הָרַב הַגְּדוֹל כְּמוֹהַר"ד הַפְּהֵן נַר"ו שָׁם.

שְׁצָרִיף תַּנְאֵי זֶה עַל דְּרָף זֶה שְׁמָא יִגְרַשְׁנָה וְכו' אַז תַּמְתִּין עָלָיו שְׁנָה תְּמִימָה. אוּלַי יָשׁוּב וְנִיחָם עַל רְעֻתּוֹ.

אִם יִרְצָה לִיתָן גִּט וְכו' וְא"ל הָרֵי מֵעַכְשָׁיו וְכו' עֵי"ש. וְאַנִּי עָנִי אֲמִינָא כְּנוֹתְיָה דְמַר וְלֹא מְטַעְמִיָּה.

אַלְא מֵעִיקְרָא הַדִּין צָרִיף לְקַבּוּעַ לּוֹ זְמַן פְּדִי שְׂיִהֵיָה לּוֹ דִּין תַּנְאֵי שְׁקוּבָע לּוֹ זְמַן כְּמַדְוָבָר: עוֹד זֹאת הַפְּעַם אֲשׁוּבָה לִי לְבָרַר לְשׁוֹן הַתַּנְאֵי. הֵיכִי לִימָא.

אִם בְּלִשׁוֹן עַל מְנַת דְּוָקָא. אוּ אֲפִילוּ בְּלִשׁוֹן אִם.

וְנִרְאָה דְזֶה תְּלוּי בְּשַׁנְדְּקָדָק עוֹד דְּקָדוּק אֲחָד דְּהִנֵּה מְצִינּוּ שְׁאֲחָד מִמְשַׁפְּטֵי הַתַּנְאֵי. שְׂיִהֵיָה הַתַּנְאֵי בְּדָבָר אֲחָד וְהַמְעַשָּׂה בְּדָבָר אֲחָד.

כְּדָא מְרִינּוּ בְּכַרְק מִי שְׁאֲחָזוּ דָּף ע"ה בְּבַרְיִיתָא דַּה"ז גִּיטָף ע"מ שְׁתַּחֲזִירִי לִי אֶת הַנִּייר וְכו' דְּמוּקִי לָה רַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה מְשׁוּם דְּהוּי תַּנְאֵי וּמַעְשָׂה בְּדָבָר אֲחָד. דְּתַנְאֵי בְּטַל וְהַגִּט קַיָּים וְכו' פ' הָרָא"ש ז"ל שָׁם סִי ט' דְּבָכָל הַתַּנְאֵים בְּעֵינּוּ שְׁלֹא יִהֵיָה תַּנְאֵי וּמַעְשָׂה בְּדָבָר אֲחָד וְכו' פ' הַטּוֹר סִי ל"ח עֵי"ש.

דְּהַשְׁתָּא לְפִי"ז בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנִינוּ שְׁמַקְדָּשׁ עַל תַּנְאֵי אִם יִגְרַשְׁנָה בְּגִט יִהִיו קְדוּשִׁין. הו"ל תַּנְאֵי וּמַעְשָׂה בְּדָבָר אֲחָד.

דְּהַתַּנְאֵי הוּא בְּגִט. וְהַקְדוּשִׁין שְׁהֵם הַמְעַשָּׂה תְּלוּיִם בְּגִט.

שְׁמָא לֹא נָתַן לָה גִט אִין כָּאן קְדוּשִׁין. וְכַמ"ש הַר"ן ז"ל שָׁם בְּפִי הַבְּרִייתָא וְכו': וְכֵן מְצִאתִי לְתַקְרָה זֶה בְּכַנְה"ג הַגַּהֲט"ו סִי ל"ח אוֹת ז' שְׁפַתְב הָאוּמַר לְאִשָּׁה הָאִמ"ל ע"מ שְׁאֲגַרְשָׁף.

נִרְאָה מִדְּבָרֵי הַר"ן ז"ל דְּהוּי תַּנְאֵי וּמַעְשָׂה בְּד"א. וְהוּי הַתַּנְאֵי בְּטַל וְהַמְעַשָּׂה קַיָּים.

אִף סִיִּים מְשָׁם הַרְדָּב"ז ז"ל בַּח"א סִי רַכ"א שְׁהוֹכִיחַ בְּתַשׁוּבָה שְׁאִין זֶה דַּעַת הַמְּפָרְשִׁים. שְׁנָה תַּנְאֵי גְּמוֹר וְכוּפִין אוֹתוֹ לְקַיָּים תַּנְאוֹ.

אַבְל הָאוּמַר לְאִשָּׁה הָרֵי אִמ"ל אִם אֲגַרְשָׁף. הוּי תַּנְאֵי וּמַעְשָׂה בְּד"א ע"כ.

דְּנִרְאָה מִדְּב"ק דְּזֶה תְּלוּי בְּלִשׁוֹן הַתַּנְאֵי. אִם אָמַר בְּלִשׁוֹן ע"מ הַתַּנְאֵי קַיָּים.

וְאִם אָמַר בְּלִשׁוֹן אִם. הַתַּנְאֵי בְּטַל.

אִכּוֹן לֹא פְּנִר'שׁ מֵה חִילּוּק יִשׁ בְּזֶה. הָאֲמַנְם מְצִאנּוּ רְאִינוּ הַדְּבָר מְפֹרֵשׁ בְּדְבָרֵי הַתּוֹס' שָׁם וּבְקְדוּשִׁין דָּף ו' וּבְהַר"ן ז"ל שָׁם.

גבי אוקימתא דרב אשי דאוקי הכריתא דה"ז גיטף ע"מ שתחזירי לי את הנזיר וכו'.
דאתא פרבי דאמר כל האומר ע"מ פאומר מעכשו דמי.

דהנינו טעמא דרב אבא דתנאי ומעשה בד"א לא מהני. משום דמעיקרא הנה ס"ד דכל
האומר ע"מ לאו פאומר מעכשו הוי.

כמ"ש רש"י לעיל. ונמצא שהתנאי סותר את המעשה.

שאין הגט חל אלא לאחר שנתקנים התנאי. ואז אין הגט בנדה.

אף למאי דמסקינן דהאומר ע"מ פאומר מעכשו הוי. והמעשה חל מיד.

נמצא שאין התנאי סותר את המעשה. והו"ל פתנאי בד"א ומעשה בדבר אחד.

ומשו"ה קיי"ל בפ' י"ג דף קל"ז דהאומר הילף אתרוג זה במתנה ע"מ שתחזירהו לי.
החזירו יצא.

לא החזירו לא יצא. דכיון דאמר ע"מ הו"ל תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר והתנאי
קיים.

שאם לא החזירו לא יצא ועיי"ש: ומעתה תיפתר הא דחילק הרדב"ז ז"ל דבע"מ
שאגרשף אין התנאי סותר את המעשה. דהמעשה שהם הקידושין חלו מיד.

והוא יקיים תנאו שיגרשנה והוי בד"א ומעשה בדבר אחד, אבל פאומר אם אגרשף
שהתנאי סותר את המעשה שאין הקידושין חליו עד שיגרשנה ואותה שעה ליפא
קידושין.

והו"ל תנאי ומעשה בדבר אחד ותנאי בטל והמעשה קיים. וה"נ בנדון שלפנינו צריך
שיאמר התנאי בלשון ע"מ וכו' ואחרי כותבי בא לידי שו"ת הרדב"ז ז"ל וראיתי שפתב
כמ"ש.

בעניינתנו ונתפוננתי לדעת קדוש. והוא בסי' תקנ"ב עיי"ש: אכן כל זה לא יצדק אלא
לפי שיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל דסברי מרגו דכל האומר מעכשו וע"מ.

א"צ לכל משפטי התנאי לכפול תנאו וכו' אף לפי מ"ש שם הרא"ש ז"ל דר"ח ז"ל פתב
דאפילו באומר מעכשו וע"מ לא הוי תנאי עד שיהיו בו כל דיני תנאי והסכים הרא"ש
ז"ל לסברא זו וכתב שכן הסכימו חכמי ארצו וכן עמא דבר עיי"ש והביא סברא זו
רביהט"ו והש"ע שם בשם יש חולקים.

וכ"כ הר"ן ז"ל שם דשיטת הגאונים והרי"ף והרמב"ם ז"ל דבע"מ לא בעינן דקדוקי
תנאים הללו אין שיטה זו מחנורת עיי"ש. וכ"כ הרא"ש סק"ז דממה שהקשה הרא"ש
בפ' י"ג שם בתנאי ע"מ שתחזיר את האתרוג וכו' דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד.

מוכח דסל"מ דאף בתנאי ע"מ צריך שלא יהיה תנאי ומעשה בדבר אחד ונהרי בתנאי
ע"מ אינו סותר את המעשה כמ"ש התוס'. גם בפ' מ"ש שם פתב בתנאי ע"מ לא יהיה
תנאי ומעשה בדבר אחד וכן רי"ו נתיב כ"ד פסק פהרא"ש בתנאי ע"מ שתחזיר הנזיר
הוי תנאי ומעשה בד"א עיי"ש.

ומעֵתָּה לְפִי דִיּוּעָה זֹה. הִדְרָא קוּיִשְׂיָא לְדוֹנְפֵתָה.

דְּכִינּוּן שְׁהוּא מְקַדְשָׁה ע"מ שְׁיִגְרָשְׁנָה בְּגִט. אפִּי בְּאוֹמֵר ע"מ.

לֹא מְהִי כְּלוּם. דְּהוּ"ל תְּנַאי וּמַעֲשֵׂה בְּד"א: וְחִזּוּ"ן הֶרְבִּיתִי לְהַגָּאוֹן דְּרִישָׁה שְׁפִתְב שְׁם בְּסוּף אוֹת ג' שְׁהָרָא"ש שְׁפִתְמָם דְּבָרֵיו בְּפ' מ"ש וְלֹא דְבַר"י דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּלֹא בְּעֵינָן תְּנַאי וּמַעֲשֵׂה ב"ב דְּבָרִים.

כ"א בְּדְבָרִים הַסּוֹתְרִים. מ"מ אֵין מְפָאן רְאָיָה לְמִימֵר דְּהָרָא"ש לֹא ס"ל הִכִּי.

אֲלֵא שְׁהָרָא"ש לֹא נְחִית בְּפ' מ"ש אֲלֵא לְלַמֵּד וּלְהוֹדִיעַ מְשֻׁפְּטֵי הַתְּנָאִים. דְּבְעֵינָן תְּנַאי בְּד"א וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר אַחַר וְאֵעִפ"י שְׁלִפִי הַמְּסַקְנָא בְּהוּא עֲנִינָא א"צ דְּהָא ע"מ קְאָמֵר.

וּבַע"מ שְׁהוּא כְּאוֹמֵר מְעַכְשׂוּ א"צ שְׁנֵי דְבָרִים שְׁאִינָן סוֹתְרִים זֹא"ז. מ"מ הֶעֱתִיק הָרָא"ש דְּבָרֵי רַב אֲדָא בְּרַ אֲבָא כְּדִי לְלַמֵּד מְמַנּוּ בְּמָקוֹם דְּלֹא אָמֵר ע"מ אֲלֵא בְּלִשׁוֹן אַם.

דְּהַתְּנַאי בְּטַל וְהַמַּעֲשֵׂה קִינִים כִּינּוּן דְּהַפְּל הוּא בְּדָבָר אֶחָד. ע"כ.

וְכֹן רְאִיתִי עוֹד לְהַקְרִיב"ן וְ"ל עַל הָרָא"ש שְׁם שְׁדַקְדַּק בְּלִשׁוֹן הָרָא"ש וְ"ל דְּבַתְּנַאי ע"מ. אפִּי שְׁיִהְיֶה הַתְּנַאי וּמַעֲשֵׂה בְּד"א הַתְּנַאי קִינִים.

וְחוֹלֵק עַל הָרַב ב"ש בְּהִדְיָא שְׁפִתְב דְּהָרָא"ש סָבַר. .

דְּאָף בַּע"מ צָרִיף שְׁלֵא יְהִיָּה תְּנַאי וּמַעֲשֵׂה בְּד"א, דְּלֹא הִיא עֵי"ש שְׁהָאָרִיף בְּזָה: וְעַם שְׁיִשׁ אֲתַנּוּ מַה לְּפַקְפַּק בְּזָה. מ"מ רְאוּי לָנוּ לְסַמּוֹךְ בְּזָה עַל דַּעַת הַגָּאוֹנִים הָרַב דְּרִישָׁה וְהַקְרִיב"ן וְ"ל לְהַסְפִּים דַּעַת הָרָא"ש עַם דַּעַת הָרִי"ף וְהַרְמְב"ם וְ"ל.

וְכֹן מִן דִּין כָּל לְגַבֵּי דִינּוֹן דְּאַתְפָּא דְּמָרוֹן וְ"ל סְמַכִּינוּ. הָרִי סַתְּמָ לָן בְּש"ע שְׁם ס"ג כְּדַעַת הָרִי"ף וְהַרְמְב"ם וְ"ל שְׁנֵי עֲמוּדֵי הוֹרָאָה כְּדָרְכוֹ בְּקִדְשׁ וְדַעַת ר"ח וְהָרָא"ש בְּשֵׁם יֵשׁ חוֹלְקִים.

דְּנִקְטִינּוּן כְּסַתְּמָ. וְכ"כ עַל זֶה הָרַב יִשְׂא בְּרַכָּה לְהָאִי"ש טְהוֹר וְ"ל עַל רַבִּינוּ יְרוּחָם וְ"ל נְכ"ב ח"ד אוֹת ה' עֵי"ש: וְאָף דְּמַעֲיָקְרָא אֵין אֲנַחְנוּ צָרִיכִין לְכָל זֶה.

שְׁהָרִי כְּתַב ה"ה וְ"ל. דְּהַרְמְב"ם לֹא כְּתַב דִּין תְּנַאי וּמַעֲשֵׂה בְּד"א.

מְשׁוּם דְּלֹא קִינִימָא הִיא סוּגְיָא דְּפ' מ"ש אֲלֵא כְּאוֹקִימָתָא דְּרַב אֲשִׁי ע"כ. וְכֹן דַּעַת מָרוֹן וְ"ל נְמִי שְׁלֵא הַזְכִּיר דִּין זֶה בְּש"ע בְּדִינֵי הַתְּנַאי.

וְכַמ"ש הַבָּאָה ג' שְׁם ס"ב. דְּהַשְׁתָּא לֹא יִקְשָׁה עָלֵינוּ וְלֹא מִיָּדִי.

אָף שְׁמַקְדְּשָׁה עַל תְּנַאי שְׁיִגְרָשְׁנָה. הָנִי תְּנַאי גְּמוּר וַיְקִינִים תְּנַאוּ.

דְּלֹא בְּעֵינָן שְׁיִהְיֶה תְּנַאי בְּד"א וּמַעֲשֵׂה בְּד"א: אֵיבְרָא דִּישׁ תְּשׁוּבָה עַל זֶה. שְׁעַם הֵיחֵד שְׁרַבִּים וְכֹן שְׁלִימִים תְּמָהוּ עַל הַה"מ בְּזָה.

עֵינָן לְהַלַּח"מ שְׁם וְעֵינָן לְהָאִי"ש טְהוֹר בְּפ' יִשְׂא בְּרַכָּה בְּקוֹנְטְרִיס מִשְׁה"ת וּמְשַׁפֵּט ה' בְּדָף קפ"ב ע"ג מְהַסְפֵּר. שְׁהַבִּיא סְבַרְת הַפּוֹס' שְׁתְּמָהוּ עַל הַה"מ בְּזָה.

ונאני הפעוט מתאבק בעפ"ר. הלח"ץ השיאני שאין הפה יכול לומר פן בדעת הרמב"ם
דתנאי ומעשה בד"א אף בתנאי אם.

הוי תנאי. שהרי מצאנו ראינו להרי"ף ז"ל בתשובה סי' ל"א שפיאר דיני התנאי.

והזכיר תנאי בדבר א' הוא פגון תנאי בגוב"ר שהתנו אם יעברו. והמעשה ונתתם להם
את ארץ הגלעד.

ותנאי ומעשה בדבר א'. הרי זה גיטף והנניר שלי שתנאי ומעשה בגט עצמו.

וסיים שם ואלו התנאים פולם אין צריכים אלא בגיטין וקידושין שהן איסורא. אבל על
מנת נוהג בין באיסורא בין בממונא שפול האומר ע"מ פאומר מעכשיו דמי ואין צריכים
עמו לכל התנאים האלו עכ"ל.

וכ"כ הרמב"ן ז"ל בחדושו לכתרא פ' י"ג דקל"ז וז"ל ולדברי רבינו הגדול ז"ל אף
בגיטין והקדושין א"צ ת"כ בע"מ ולא תנאי ומעשה בדבר אחר ושאר דיני התנאי ע"כ
הביאו ה' ישא ברכה הנז' שם וכתב שרבינו הגדול שפתיב הרמב"ן ז"ל הוא הרי"ף ז"ל
דהכי קרי ליה הרמב"ן ז"ל ע"כ.

והיא עצמה תשובה שהשיב הרי"ף הנז'. והרי נראה בעליל דדעת הרי"ף ז"ל דדונקא
בתנאי ע"מ הוא דלא צריף תנאי בד"א ומעשה בדבר אחר.

אף בתנאי אם צריף שלא יהיה תנאי ומעשה בד"א. וכתב היד"מ בכללי הרמב"ם אות
כ"ט פמה מהדונקא שיתחלק הרמב"ם על רבו הרי"ף ז"ל מן הסתם עד שיפרש בהדינא.

ודונקא שיש מערכה לקראת מערכה ודעת הרמב"ם נוטה לאותם החולקים על הרי"ף
ובלא"ה דונקא לומר שיתחלק עליו עיי"ש. ועיין מ"ש הרמב"ם ז"ל בה"א פו' הי"ד מעין
פלל זה שפתיב היד"מ ועיין בהה"מ שם.

והשתא קא שלא פירש הרמב"ם בהדיא שחולק על רבו הרי"ף ז"ל. ואף גם זאת אין
גם אחד חולק על הרי"ף בדבר זה.

אין הפה יכול ולומר כמ"ש הה"מ שהרמב"ם יחלוק על זה והוא יחיד בדבר זה: פי עפ"י
הדברים האלה מוכרחים אנחנו לומר דהרמב"ם ז"ל מודה דבתנאי אם. בעינן תנאי בד"א
ומעשה בדבר אחר.

ואוקימתא דרב אסי הכי אנדא. אלא דבהא פליג אדרב אדא.

דבעי לאוקמה לברייתא פרבנן דפליגי עליה דרבי. דסברי האומר מעכשיו דמי.

דבכה"ג אין חילוק בין אומר אם לאומר ע"מ. דבתרנוניהו הוי תנאי ומעשה בד"א.

ורב אשי אוקמה פרבי דהאומר ע"מ פאומר מעכשיו דמי. דהשתא הברייתא דקתני ע"מ
וכו' מתוקמא שפיר דהוי תנאה ומגורשת בקיום התנאי.

ולא הוי תנאי ומעשה בד"א, דבשעת הגירושין נקיטא גיטא ולאחר זמן היא מחזירתו
כפירש"י והתוס' וכפ"י הר"ן. דמוכח שפיר מדבריו ז"ל דהכי דעת הרמב"ם ז"ל כיעו"ש.

וכ"כ מהרימ"ח ז"ל בְּחִידוּשָׁיו לְקִידוּשֵׁין עַל הָרִי"ף דְּף מ"ב ע"ד. שְׁהִקְשָׁה עַל דַּעַת הַה"מ הַנּוֹז"ל, דְּלִהְרַמְבַּ"ם ז"ל בְּאוֹמַר ע"מ א"צ לְכָל דִּינֵי הַתְּנָאִים וּמִנָּא לִיָּה דְרַב אַשִׁי פְּלִיג אֵהָא דְרַב אֲדָא ב"א דְקָאֻמַר מְשׁוּם דְהוּ"ל תְּנַאי וּמַעֲשָׂה בַד"א נְהִי דְאוֹקְמָה דְקָאוֹמַר מַעֲשָׁיו דְמִי וּכְשִׁתְּחַזְרֵנוּ מְגַנְרִשֵׁת וְאֵעִיג"ב דְהוּ"ל תְּנַאי וּמַעֲשָׂה בַד"א וְלֹא דְמִי לְתַנַּאי בַּגּוֹב"ר.

דְאוֹמַר ע"מ. לֹא דְמִי לְתַנַּאי בַּגּוֹב"ר.

וּמַנ"ל דְלֹא מוֹדָה רַב אַשִׁי הֵיכָא דְהַתְנָה בְּלִשׁוֹן אָם. דְבַעֲי תְנַאי בַד"א.

וּמַעֲשָׂה בְּדָבָר אַחֵר, דְּוַמְיָא דַּבְּגוֹב"ר עַכ"ל. וּדְבַק"ו הֵם נוֹבְעִים מְדַבְרֵי הָר"ן ז"ל הַנּוֹז"ל.

וּכ"כ הָרַדְבָּ"ז בְּסִי' תַקֵּנ"ב דְמָה שְׁהַשְׁמִיט הָרַמְבַּ"ם ז"ל עֲנִין תְּנַאי וּמַעֲשָׂה בַד"א, נ"ל מְפַנֵּי שְׁהוּא דְבָר פְּשוּט. דְכִינֵן דְבָא לְסַתּוֹר אֶת הַמַּעֲשָׂה.

לֹאוּ כְּלוּם הוּא. וְתוּ דְלֹא נִפְקָא מִינְהּ מִיָּדִי.

שְׁאַפְּלוּ קַיִים הַתְּנַאי אִין כָּאֵן מַעֲשָׂה. וְכֵן אִם לֹא קַיִים הַתְּנַאי.

אִין כָּאֵן מַעֲשָׂה. שְׁהָרִי לֹא חָל הַמַּעֲשָׂה אֶלְא בְּשַׁעַת קַיִים הַתְּנַאי עֵי"ש: מִיָּהוּ אֲנִן מַה נְעֲנִי אַחֲרָיו דְבָרָיו שְׁל הַה"מ דְמִי לְנוּ גְדוּל וּבְקִי בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם כְּוֹתִיָּה ז"ל, וּמָה גַם דְמָרוּ ב"י ז"ל בְּסִי' ל"ח תְּנָא דְמַסִּיעַ לִיָּה.

וְהִבִּיא רְאִיָּה מִפ"ח מַה"ג. דְכָסַק הָרַמְבַּ"ם הָרִי זָה גִיטָף ע"מ שְׁהַנְיָר שְׁלִי ה"ז גִּט וְתַתָּן ע"כ.

וְנִרְאָה שְׁכֵן צ"ל ע"מ שְׁתַּתְּנִי לִי אֶת הַנְיָר ה"ז גִּט וְתַתָּן. וְכֵן הַנְּסֻחָא שְׁם הִי"ד אֶלְא שְׁיֵשׁ לְדַקְדָּק שְׁאִין מְכָאֵן רְאִיָּה.

דְכִינֵן דְלִהְרַמְבַּ"ם ז"ל הָאוֹמַר ע"מ א"צ לְכָל מְשַׁפְּטֵי הַתְּנָאִים. אַמְטו"ל פְּסַק כֵּן דְכְּשָׁאוֹמַר ע"מ הו"ל תְּנַאי בַד"א וּמַעֲשָׂה בְּדָבָר אַחֵר אֶבְל מֵאֵן לִיָּמָא לָן בְּאוֹמַר תְּנַאי אָם.

דְלֹא בַעֲי הָרַמְבַּ"ם תְּנַאי בַד"א וּמַעֲשָׂה בְּדָבָר אַחֵר. כְּדַעַת הָרִי"ף וְהָרָא"ש ז"ל.

וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּדַעַת מָרוּן ז"ל. כִּינֵן דְדַרְכּוֹ בְּקוֹדֶשׁ לְפִסְנוֹק כְּתָרִי מְגוֹ תְּלַת עֲמוּדֵי הוֹרְאָה.

הו"ל לְפִסְנוֹק בְּהַדְנָיָא בְּדִינֵי הַתְּנַאי דְבַעֲינֵן תְּנַאי בַד"א וּמַעֲשָׂה בְּדָבָר אַחֵר. כְּדַעַת הָרִי"ף וְהָרָא"ש ז"ל.

אִף עַל זָה יֵשׁ לְהַשִּׁיב כַּמ"ש מְהָר"ם פְּאָרְדוּ ז"ל הוֹבָאוּ דְבָרָיו בְּכָלְלִי אֶרְץ הַחַיִּים כְּלָל ד' וּכ"כ הַשַּׁע"ר אַה"ע ח"א ס' י"ג דְף כ"ד ע"א דְמָרוּן ז"ל לֹא רְאָה תְּשׁוּבוֹת הָרִי"ף ז"ל. אֲשֶׁר שְׁם כְּתַבְדִּין זָה.

אֶלְא דְאַכְתִּי קָשָׁה לְמָה נְטָתָה דַּעַת קַדְשׁוֹ כְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם שְׁהוּא יַחִיד בְּדָבָר זָה. וְהָרִי הָרָא"ש וְהַתו"ס וְהָר"ן ז"ל חוֹלְקִי"ם עָלָיו בְּזָה.

בְּאוֹפֵן שְׁכַמָּה דְיוֹת נְשַׁתְּכּוּ בְּדִין זָה בְּסַפְרֵי דְבִי רַב הָאַחֲרוֹנִים ז"ל. הִלְלוּ מְקַיִמִין דְבָרֵי הַה"מ ז"ל וְהִלְלוּ סוֹתְרִין וְלֹא אַתְּחַנּוּרָא מִלְתָּא עַל בְּוִרְיָיָה עֵינֵן בְּס' מִיָּם חַיִּים לְהַפְר"ח

ז"ל על הרמב"ם שם וס' בני אהובה על הרמב"ם שם דף י"ד סוף ע"ד ד"ה ועל אשר השמיט וכו' והרב קרבן נתנאל ז"ל על הרא"ש פ' מ"ש שם.

וה' ישא ברכה לאיש טהור הנז"ל שם חבל נביאים הפוסקים ז"ל מ"ש בזה. ואחר פל דבריהם פתב וז"ל באופן דלפי עניות דעתי דברי הרמב"ם ז"ל קשים בעיני.

ולא מצאתי פעת תירוץ מרנוח בדברים המתשבים על הלב עכ"ל. ומעתה הדרו לדעתו עלה מעיקרא.

כיון שמקדשה על תנאי שיגרשנה דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד צריך לומר בלשון התנאי על מנת וכו' דבזה הוי כתנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר כמזכיר. אף עוד הפעם חזרתי על המקרא ועיינתי בתשובת הרדב"ז ז"ל סי' רכ"א שם וראיתי שכתב כיון דבגדון שנשאל עליו תלי תנאיה באם ישא אשה אחרת שיגרש אותה דלא הוי תנאי ומעשה בד"א, דלא ישא אחרת ולא יגרש עיי"ש.

וה"נ בגדון שלפנינו דכונתה שתלה תנאו באם תקבל ממנו הדיוור"ץ שיפטרנה בגט פשר. דכיון דבידו לפייסה ולרצותה שלא תצא ממנו לעולם ולא יצטרף בגט.

ולא הוי תנאי ומעשה בד"א: ומעתה אבוא לגמר הלכה זו בס"ד והנה הרב נושא האפוד ז"ל סי' ל"ד כתב שרבני קושטא יע"א תקנו כמה דברים בקידושין על תנאי שאם לא יתקיימו פולם או מקצתו.

יתבטלו הקדושין. אף אנו בדין די לנו לעמוד בזה שאם התגרש ממנו בנימוסי הממשלה וכו'.

דהיא מילתא דשכיחא גבי דין טפי מהנה שכתבו הרבנים הנז'. ומה גם בדור יתום כזה שהרבה הדיוטים קופצים לישוב בראש לזון ולהיות בפני עמי הארץ.

ואין לנו על מי לסמוך שיוציא לאור על קו הצדק משפט אותן התנאים בקיומן או ביטולן. ורק דונקא עוד אחת ראוי לתקן בתנאי שאם תפול לפני יבם שיתבטלו הקדושין וכמ"ש התע"ל ז"ל שהעתקנו דב"ק לעיל וזאת תורת העול"ה אשר חשבתי למשפט בדרך סלולה לפי קוצ"ד בתיקון לשון התנאי אשר יאמר החתן לכלה בשעת הקדושין ערוף בפני כל יודע ספר ומגילה בלשון קצר פולל כלל דכולא.

כדי שלא יפול ספק בדבר ולא שום תקלה חס וחלילה: אשר יאמר פי הוא זה. הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל על מנת שאם התגרש ממני בנימוסי הממשלה ואפסור אותה בגט פשר ביום שתקבל הדיוור"ץ או לאתרו עד משך יב"ח.

וכן אם אשאר אחר זש"ק שיפטר אותה מן החליצה ומן היבום יהיו הקדושין הללו שאני מקדש אותה בטבעת זו שרירין וקיימים. ואם כשתתגרש ממני בנימוסי הממשלה לא אפסור אותה ביום שתקבל הדיוור"ץ או לאתרו עד משך יב"ח.

וכן אם לא אשאר אחר זש"ק שיפטר אותה מן החליצה ומן היבום הרי הטבעת זו נתונה לה במתנה בעלמא והקדושין הללו יהיו בטל למפרע ולא יהיו חלין כלל ועיקר. וכל הבעילות שאבעול אותה יהיו עפ"י תנאי זה: והרב המסדר הקדושין ישיביע להחמת בפני עדים על דעת רבים שלא יבטל תנאי זה לעולם.

ויכתוב שטר על דלא פתגם לעדות ולראיה ביד האשה לזמן אחר שתצטרף לו. וננוסח
השטר עיין להרב פחד יצחק מערכת א"ח.

והזכו"ל מע' ביום וה' שערי רחמים שם ואתה הקורא נעים תבחר ותקרב: זאת התורה
יוצאה בהינומא. את אשר נדרתי אשאלמה מה שאספתי באומרי"ם ובינותי בספרים.

מתורתן של ראשונים ואחרונים. ו"ל הצבתי לי ציונים.

בדבר הלמד מענינו והלמד מתבירו. מה שנמנו וגמרו אליבא דהילכתא.

מחנורתא דשמעתא. סוף דבר הפל נשמע.

לנעמ"י מוד"ע, פי כל דברי אלה אשר העליתי על ספר חוק"ה הוא מראה מקום דוקא
לפני ראב"ד תנא דמערכא בישראל גדול שמו מש"ה זכה וזיכה כאשר צנה עלי אני את
דכא. והוא בכת"ר ישפוט בצדק היטב הדק לחזק כל בדק.

לאשר דעתו הקדושה מסכמת. על הדין ועל האמת.

תורה מפיו תצא להלכה ולמעשה. ואם ח"ו שגיתי אתי תלין משוגתי, וכתר וכסאו נקי
ותפילתי תסו"ב על חכי.

אל ה' ויאר חשכי וישר נתיב דרפי על התורה ועל העבודה. אכי"ר הצעיר ע"ה מסעוד
הפהן ס"ט: סימן ב שאלה בתולה שנשפתדכה לכהן וקודם לכן יצא עליה שם מזנה בעיר.

שננתה עם בעל אחותה שהוא מחייבי פרייתות שפוסלה לכהונה ולא באו עדים בדבר רק
קול בעלמא ועמדתי על הענין אם יש בזה חשש לפוסלה על הפהן המשדד: תשובה.
איתא בגטין דף פ"ח אמר רבא יצא לה שם בעיר שמזנה אין חוששין לה.

מ"ט פריצותא הוא דחזו לה. ופירש"י יצא לה קול לאשה פנויה בעיר שם מזנה לכותי
ולעבד שפוסלין אותה מן הכהונה אין חוששין לה לאוסרה לכהונה, פריצותא בעלמא
הוא דחזו לה ששיחקה בשוק או שמייעד לה בין דדיה ע"כ ופסקה הרמב"ם ו"ל פי"ז מה'
אב' ורביהט"ו אה"ע סי' ו' וכן פסק מרן הש"ע שם: והאחרונים ו"ל הקשו אהא שפותר
מה שפסקו הטור והש"ע סי' ד' סעיף ט"ו א"א שיצא עליה קול שהיתה מזנה תחת בעלה
והפל מרננים אחריה וכו' אבל היא בעצמה חוששין לה משום זונה וכהן חושש לה מדין
תורה וכו' והא דהכא בסי' ו' כתבו שאין חוששין אוסרה לכהונה ותי' הא"ח דהכא בסי' ו'
מייירי בפנויהוילהכי ודאי אין חוששין לאוסרה לכהונה דתלינן בפריצותא בעלמא
ששיחקה וכו' ומאחר שהיא פנויה לא חששו.

והוציאו עליה קול מזנה. ונהיא דסי' ד' מייירי בא"א ובפריצות בעלמא לא היו מרננים
אחריה להוציא עליה קול מזנה אלא ודאי דחזי בה דבר מנוער.

הילכך חוששין לקול לאוסרה על הכהונה ע"כ: והדרישה הקשה על זה. דפנויה שזינתה
עם עבד וכותי כפירש"י שנפסלה ע"י לכהן.

שנה לאיסור א"א בישראל. ומירץ הוא ו"ל דהכא מייירי שיצא עליה שם בעלמא בלא
קול.

דלא איתחזק בב"ד ואינו קול, ולעיל מיירי בקול דאיתחזק בב"ד ע"כ. ועיין לקונטרס אחרון להב"ח מ"ש על זה וכו': והח"מ והב"ש הקשו ג"כ על הב"ח והדרישה.

ותירץ הח"מ דלעיל שאני דהואיל והקא מרגנים אחריה ודיימא טפי והוי כעדים. והקא מיירי רק בשני עדים ראו בה דבר מןעור.

והב"ש כתב דלא פהדרישה שאפילו קול שהחזק בב"ד. תלינן שמא ראו בה דבר פריצות בעלמא: והט"ז בסי' ד' סק"ז הקשה ג"כ על הב"ח וכתב דאדרבה אפכא מסתברא דטפי קפדי אינשי אאשת איש אם היא משחקת עם אחרים בשוק ומרגנים אחריה.

טפי מבפנויה. ולענין הקושיא הנ"ל אם היא קושיא.

יש להקשות פן על הגמרא דבסוטה פרק ארוסה דף כ"ז איתא שלא ישא אדם אשה דומה ופירש"י נטענת ונדברת בפי כל על כל ניאופיה. והיינו שגזכר פאן.

ובסוף גטין יצא עליה קול שהיא מונה. אין חוששין לפוסלה מכהונה והיינו הדין הגזכר בסי' ו'.

ובגמרה אין לחלק בין א"א לפנויה דבסוטה מיירי גם בפנויה אלא שאין קושיא כלל דדומה היינו שיש אחריה ריבון של ניאוף. וכמ"ש הטור פאן, משא"כ בסוף גטין דאין עליה אלא קול בעלמא מחמת שראו משחק עמה כמו שפירש"י שם אבל אין חילוק כלל בין איסור א"א ובין פנויה לענין פהונה עכ"ל.

נקטינן מפל האמור למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. דאית פאן בית מיחוש בגדון שלפנינו לכל הדיעות בתירוצים הנ"ז.

אם לדעת הב"ח ו"ל לא חיישינן לקול לאוסרה לכהונה אלא דווקא בא"א אבל בפנויה אין חוששין. והקא בדו"ד עסקינן בפנויה ואם לפי דעת הדרישה דקאמר מר דאין חילוק בין פנויה לא"א לענין פהונה אלא הכל תליא אי איתחזק קלא בב"ד חוששין ואי לא איתחזק קלא בב"ד אין חוששין והקא נמי לא איתחזק קלא בב"ד.

ואם לפי דעת הח"מ והב"ש והט"ז שאפילו איתחזק קלא בב"ד אין חוששין לדעת הב"ש. ולדעת הח"מ אפילו איכא ב' עדים בדבר מןעור.

אין חוששין. אלא דווקא שהכל מרגנין אחריה ודיימא מעלמא בריבון של ניאוף דבדו"ד אין גם אחד מכל צדדי איסור דאין פאן לפנינו עדות של פלום אפילו מי שיעיד שראו בה דבר של פיעור ואפילו בקול זה הניצא עליה מבעל אחותה אינו רק לפי שראו בה שהיא תמיד מצויה אצלו בבית אחותה.

ובאמת נודע לנו מפי קרוביה שהיתה חושקת בו, אבל אין ברור לנו שנבעלה לו חס ושלום. ומה גם שאין לחוש לזה כיון שאחותה עמה בבית כמ"ש הש"ע סי' כ"ב ס"ג פל אשה שאסור להתנחד עמה אם היתה אשתו עמו.

ה"ז מותר להתיחד מפני שאשתו משמרתו ע"כ אין לחוש לקול הינצא עליה וצור ישראל
יצילינו משגיאות, ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר ע"ה מסעוד הכהן ס"ט: סימן ג קול
ושוברו עמו.

קול אומר קרא אליכם אישים דור ודורשיו רבים יתקמו פנו דרך מכשול הרימו. מתוך
עם בני ישראל איש על מקומו.

הא לכם ז'ה ר'ע מנהג בורות. עוקר הלכה גם אסור גלגה עמו.

נהמה בקשו חשבונות. ראשו"ן לחשבון עונות.

זה דרכם כסל למו מכניסין חתן לחופה ממחרת השבת יקדמו. וגזירת חכמים ז"ל תטוף
עלימו.

שאי אפטר לומר ונקה מחילול שבת אם ע"י אחרים אם ע"י עצמו. במה שאינו מן
המוכן.

בסעודה גדולה שנו פאן. יאכלו בלחמו.

ואסור מוסף בנישואי האלמיר"י אחסור דרי. מקדימין ליום השבת וחותרמין איש את
שמו וכזאת וכזאת אינהו ואבזרייהו.

ודאמי מחמתיהו פורה ראש מכשול ועון עצמו. לזאת יחרד לבב ויתר ממקומו.

לקנא קנאת ה' צבאות שמו. להעמיד דגל הדת על תלו והדומו.

ומן השמים ברוחמו, ואני בעוניי הכינתי. בקלישות דעתי מקורה של הלכה זו בש"ס
וכוסקים טעמו וראו כי טוב: והוא דאיתא בפ"ק דכתובות דף ד' ה' אומר מר בין כף ובין
כף לא יבעול לא בערב שבת ולא במוצאי שבת בשלמא בע"ש משום חבורה, אלא
במוצ"ש אמאי לא.

ומסיק אלא א"ר זירא גזירה שפא ישחוט בן עורף בשבת לצורך סעודה. דמתוך שהוא
טרוד ישפח שהוא שבת ע"כ.

ועפ"י ברייתא זו פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י מה"א שאין נושאין נשים לא בע"ש ולא באחד
בשבת גזירה שפא יבא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה שהחזן טרוד בסעודה ע"כ.
אלא דהרא"ש ז"ל כתב אהא דלקמן דף ז' דאיבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת.

ומסיק והלכתא מותר לבעול בשבת, ולא חיישינן שפא ישחוט בן עורף. ואהא סמכינן
למיעבד סעודתא בין בשבת בין במוצאי שבת ע"כ.

וכתב הפרישה דהפוננה דבימיהם היו נוהגין לעשות סעודה ביום הבעילה. ומזה למד
הרא"ש פמו דמסקינן בסעודה זו לא חיישינן לשפא ישחוט גם בסעודת הנישואין לפי
מסקנת הגמרא לא חיישינן עכ"ל.

דהשתא לפי דעת הרא"ש ז"ל הדין ברייתא דלא יבעול וכו' לא מיתוקמא אליבא
דהלכתא לפי המסקנא: וחובתי היא ואעשנה בס"ד לברר עסקי הלכה זו לפי שיטת

הַרְמַב"ם ז"ל. בְּשִׁנְדְקָדָק מְהֵא דְאֶמְרִינָן שְׁם לְעֵיל דָּף ג' א"ר שְׁמוּאֵל בְּר יִצְחָק לֹא שְׁנוּ וְכו' דְאִי אִיבָא בְּתֵי דִינִין דְקָבִיעֵי בְּכָל יוֹם.

אִשָּׁה נִשְׂאָת בְּכָל יוֹמוֹפְרִיָּה וְהָא בְּעֵינָן שְׁקֵדוּ. פִּירֵשׁ"י שְׂיֵהָא טוֹרַח בְּסֵעוּדָה ג' יָמִים וּמִשְׁנֵי דְטָרִיחַ לִיה, פִּי' אִם טָרַח לְפָנֵי הַשְּׁבִת וְתִיָּקֵן צְרָכֵי סֵעוּדָה כּוֹסָה בְּאַחַד בְּשַׁבַּת ע"כ.

דְּהַשְׁתָּא לְפִי שְׂיִטַּת הַרְמַב"ם דְּבְרִיָּתָא דְלֹא יִבְעוּל קִיָּמָא אֲלִיבָא דְהִילְכְתָּא דְחִיָּשִׁינָן שְׁמָא יִשְׁחֹט בְּן עוֹף. אֲפֹתֵי קָשָׁה דְאִין הָכִי נָמִי אַעג"ב דְטָרִיחַ לִיה לְפָנֵי הַשְּׁבִת לֹא יִכְנֹס בְּאַחַד בְּשַׁבַּת שְׁמָא יִשְׁחֹט בְּן עוֹף.

וּי"ל דְסִתְמָא דְתַלְמוּדָא מְעִיקְרָא לֹא שְׁמִיעַת לִיה עֵינָן שְׁבִת דִּי"ט וּש"נ הֵךְ בְּרִיָּתָא דְלֹא יִבְעוּל וְכו' דְגִזְרִינָן שְׁמָא יִשְׁחֹט בְּן עוֹף. וְלֵהֲכִי לֹא נִדְחַק אֲלָא מִשׁוּם שְׁקֵדוּ דְפְרִיָּה לְעֵיל אֲמַתְנִיתִין וְתַנְשֵׂא בְּאַחַד בְּשַׁבַּת.

וּמִשְׁנֵי שְׁקֵדוּ וְכו' וְאִין הָכִי נָמִי הַשְׁתָּא דְשְׁמִיעַ לִיה בְּרִיָּתָא דְלֹא יִבְעוּל וְכו' בְּעֵי תַרְתִּי מִשׁוּם שְׁקֵדוּ. וּמִשׁוּם שְׁמָא יִשְׁחֹט בְּן עוֹף.

וְאִשָּׁה נִשְׂאָת בְּכָל יוֹם דְקָאָמַר לֹא דְנֹקָא אֲלָא חוּץ מִיּוֹם אֶחָד וְיוֹם שְׁשִׁי וְכַמ"ש בְּפִיה"מ לְהַרְמַב"ם ז"ל: אוּ י"ל דְתַרִי תַנְאִי גִינְהוּ, תַנְא דְשְׁקֵדוּ סָבַר אִם טָרַח לְפָנֵי הַשְּׁבִת כּוֹסָה בְּאַחַד בְּשַׁבַּת.

וְתַנְא דְלֹא יִבְעוּל וְכו' סָבַר אִף דְטָרַח לְפָנֵי הַשְּׁבִת אֵינּוּ כּוֹסָה בְּאַחַד בְּשַׁבַּת שְׁמָא יִשְׁחֹט בְּן עוֹף וְכֵן הוּא בִירו"ש רִישׁ פְּתוּבּוֹת וְשׁוּיָן שְׁאִינּוּ כּוֹסָה לֹא בַע"ש וְלֹא בְמוֹצַ"ש. בַע"ש מְפָנֵי כְבוֹד הַשְּׁבִת.

וְלֹא בְמוֹצַ"ש חֲבַרְיָא אֶמְרִין מְפָנֵי הַטּוֹרַח רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר מְפָנֵי כְבוֹד הַשְּׁבִת מִתְנִיתָא מְסִיעָא לְחֲבַרְיָא מְפָנֵי מָה אֶמְרוּ בְתוּלָה נִשְׂאָת בְּיוֹם הַרְבִיעֵי. כְּדִי שְׂיֵהָא אָדָם מְתַקֵּן צְרָכֵי ג' יָמִים זָה אַחַר זָה ע"כ.

וּפִירֵשׁ הַפ"מ דְחֲבַרְיָא דְאֶמְרֵי מְפָנֵי הַטּוֹרַח הֵינּוּ מִשׁוּם שְׁקֵדוּ דְאֶמְרִינָן בְּבַבְלִי וְכו' וּר"י דְאֶמַר מְפָנֵי כְבוֹד הַשְּׁבִת כְּדִאֶמְרִינָן בְּבַבְלִי שְׁמָא יִשְׁחֹט בְּן עוֹף. וּמִתְנִיתָא מְסִיעָא וְכו' הֵינּוּ שְׁקֵדוּ וְכו' וְהִיא תּוֹסְפָתָא בְּרִישׁ מְכִילְתִּין ע"כ.

דְּהַשְׁתָּא אֲתֵי שְׁפִיר הָא דְלֹא פְרִיָּה אֲלָא מִטְעַם שְׁקֵדוּ לְחוּד וְלֹא מִשׁוּם שְׁמָא יִשְׁחֹט בְּן עוֹף. דְּהָא אֲלִיבָא דְתַנְא דְשְׁקֵדוּ קָאִי וְעֵינָן לְהַגְהוֹת הַגְּאוֹן צְבִי הִירֵשׁ חִיּוֹת ז"ל עַל מַס' בְּרַכּוֹת דָּף ז' ע"א ד"ה וְזוּעַם וְכו' שְׁתִּירָץ עַפ"י דְרַכּוּ ז"ל כְּעֵין שְׁנֵי תִירוּצִים הַלְלוּ עֵי"ש: עוֹד יֵשׁ לְדִקְדָּק לְפִי שְׂיִטַּת הַרְמַב"ם מְדַפְרִיָּה אֲבִי אֲבַרְיָתָא דְלֹא יִבְעוּל וְכו' שְׁמָא יִשְׁחֹט וְכו' אֲלָא מְעַתָּה יוּה"כ שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשְׁנֵי בְשַׁבַּת יְדָחָה גְזִירָה שְׁמָא יִשְׁחֹט בְּן עוֹף פִירֵשׁ"י שַׁח"ל וְכו' שְׁצָרִיכִין לְהַרְבּוֹת בְּסֵעוּדָה אַחַר הַשְּׁבִת שְׁהוּא עָרַב יוּה"כ.

וְדָחָה לְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְשַׁבַּת שְׁמָא יִשְׁחֹט בְּן עוֹף. לְצַנְרָה סֵעוּדַת מְחַר.

וּמִשְׁנֵי הָתָם דְלַנְפְּשִׁיָּה לֹא טָרִיד. הֵכָא דְלֹאֲחַרִים טָרִיד.

א"נ הָתָם אֵית לִיה רְוּחָא. הֵכָא לִית לִיה רְוּחָא.

פירש"י אית ליה רנוקא לשחוט בלילה שסעודה אינה עד למחר. לית ליה רנוקא שסעודה בלילה אחר השבת משחשיכה מיד ע"כ.

דהשתא לפי תירוץ שני הנה יכול לכוון באחד בשבת שהרי אית ליה רנוקא שהנשואין והסעודה לא יהיו עד למחרת השבת ביום. והרב בני אהובה על הרמב"ם שם הקשה ק"ו זו.

ותי' צריך להיות דהרמב"ם חושש לתי' ראשון בין טרדא דלנפשיה ובין טרדא דלאחרים ע"כ. ולדידי צ"ע שהרי הרמב"ם דרפו בקודש לפסוק פלישנא בתרא וצ"ל דאעג"ב בכל דוקתא פלישנא בתרא הכא תפס שיטתו פלישנא קמא לחומרא.

ודייק נמי הרב בני אהובה הנ"ז דנקט בלשונו הטור, שהרמב"ם חושש לתי' א' ולא נקט שהרמב"ם פסק כתי' א' וכה"ג דקדק הכנה"ג או"ח סי' שי"ט הנהב"י בדברי המרדכי שכתב הרי"ף עיי"ש: ואכתי פש גבן לברר מסקנא דגמ' והילכתא מותר לבעול בשבת. דמהא מיימי ראיה הרא"ש ז"ל להתיר כמש"ל מה יתרון בזה הרמב"ם ז"ל לפי שיטתו. פבר כתב הר"ן ז"ל דאפשר לדחות ולומר.

דכי שרי למיבעל בתחלה בשבת היינו בשפך פנסה קודם לכן, דבשעת פניסה לחופה הוא דחיישינו לכן עוף לפי שאז עושין סעודה. וזהו דעת הרמב"ם ז"ל וכו' עיי"ש.

וכ"כ הרב המגיד שם שיש מי שדוחה מהלכה מה שזכר בגזירה זו. והביא סמוך לזה ואינו עיקר.

וכתב ולא ידעתי על מה סמכו עכשו במקומותינו שנהגו לישא אשה בששי. ובנדאי טענת חכמים מתקיימת בהן שהן באין לידי חילול שבת.

אם משבות ע"י עצמן. אם ממלאכה ע"י עכו"ם והרמב"ן ז"ל אחר שהאריך פתב בסו"ד ומה שנהגו לישא בששי, מנהג בורות הוא אלא שלא מוחו בידם, וכ"כ הרב בן מגאש ז"ל ע"כ ומעתה נהדר אפין למיסבר דעת מרן ז"ל בש"ע סי' ס"ד ס"ג שכתב דעת הרמב"ם בשם י"א וכו' ודעת הרא"ש באחרונה בשם יש מתירין וסיים וכן פשט המנהג לישא נשים בערב שבת ע"כ הגם דקיי"ל דדעת מרן ז"ל לפסוק כי"א בתרא.

הכא שהכריע וכתב וכן פשט המנהג לישא נשים בע"ש דמשמע דוקא בע"ש ולא בא' בשבת וכמ"ש בפ"ת שם תו ליכא למימר דדעתו כי"א בתרא. וטעמא דנהגו לישא בע"ש ולא חיישי לחילול שבת.

הוא כמ"ש מהרימ"ט ז"ל בחידושו לפ"ק דכתובות מה שנהגו הראשונים שאעפ"י שכוונסים בע"ש אין מיחדים את הפלה עם החתן. אלא במוצ"ש ועושים לה אז שמחה וריקודין ומזמוטי חתן וכלה שיש לחוש לגזירה שפא ישחוט עוף בין בע"ש בין במוצ"ש.

שהרי עושים סעודה להנמצאים במזמוטי חתן וכלה. ושפא אז היו עושין עיקר סעודת נשואין עם הייחוד ואיכא טירחא יתירה וגזרו שלא יבוא לידי חילול.

אבל עכשו שיהם כונסין בשחרית ועושין סעודה. ליכא למיחש לסעודה גדולה של יום השבת.

לפי שהפל מוכנים מאתמול קודם שיפגס לחופה. ובמוצ"ש שאינה סעודה גדולה וליפא טירקא גם כן לא חשו ע"כ ועיי"ש.

דנמצאת אומר דעיקר גזירת חו"ל היא בהיות תלתא פחדא. שהנשואין סמוך לחשיכה. ובאותה שעה מניחדים חתן וכלה ועושים אז סעודה נישואין. דבכה"ג איפא טירקא יתירא ואתי לידי חילול שבת.

משא"כ בכגון דא שפתב הרב ליפא טירקא וקא אתו לידי חילול: ועפ"י דברי קודשו דהרב מוהרימ"ט ז"ל יתיישב מה שנגראה לכאורה סתירה בדברי מרן ז"ל מהקא בא"ע לאו"ח סי' רמ"ט ס"ב דהקא שהתיר לעשות נישואין בע"ש משמע דנישואין עם סעודה קאמר מר.

ואלו באו"ח שם פסק דאסור לקבוע סעודה בע"ש שאינו רגיל בימי החול ואפ"י היא סעודת אירוסין. וכל היום בכלל האיסור עיי"ש.

וכתב הב"ח דה"ה סעודת נישואין. ועם מ"ש הרב ניחא דמה שהתיר באה"ע לעשות נישואין בע"ש.

בלא סעודה מייירי. דסעודה גדולה של נישואין עושים ביום השבת כמבואר.

וכה"ג פתב בב"י בא"ח שם סוף הסי' דדבר פשוט הוא דלא אסר הירושלמי אלא לעשות סעודת אירוסין לסעוד בע"ש עצמו, אבל להכינה מע"ש לשבת שרי וכן נהגו ע"כ: הדרך לקמייטא דאעג"ב שפתב מרן ז"ל דעת היש מתירין באחרונה.

מ"מ פינון שהכריע גילה לנו דעתו הקדושה שאין להתיר אלא בע"ש מטעם האמור מפי הרב מוהרימ"ט ז"ל ולא באחד בשבת. ונראה פשוט דהרא"ש ז"ל דמייירי בכחא דהתירא היינו מן הסתם דישראל קדושים הם וזהירין וזריזין בשמירת שבת כהלכתו בין ממלאכה ואפ"י בשבות כל דהוא.

אבל במקומות הללו כו"ע מודו לאסור להם נישואין ביום א' בשבת. לפי שזה דרפם שאין האשה נכנסת לחופה כדמו"י.

עד שתנשא מקודם בנימוסי הממשלה בהאלמיר"י. ולהיות שביום הא' הוא יום חגם.

לא יעמדו על משמרתם בהאלמיר"י, ומי שפוגס ביום א' מוכרח להקדים נישואי האלמיר"י ביום השבת. וכותבין וחותרמין החתן והפלה על כל משפטי התנאים וחילוקי דינים אשר בנימוסיהם נהרי יש כאן איסור מלאכת פתיכה ועוד כמה מכשולות אחרות ריעותיה עובאות לה.

ועוד בה דנישואי האלמירי בשבת. הו"ל פקונה קנין בשבת.

לפי שאין האשה נקנית לבעל בדיניהם לירשה ולמעשה ידיה וכו' כאשר מתנהגים במקומות הללו בדינים הללו על פי חוקי הממשלה אם לא שתהיה נשואה לו בהאלמירי. אשר מטעם זה אין כונסין לחופה בשבת.

לפי שע"י החנפה זוכה במציאתה ובמעשה ידיה והו"ל פקונה קנן בשבת כמ"ש באה"ע
סי' ס"ד סעיף ה' עיי"ש. פי על פי הדברים האלה אין אומר ואין דברים להתיר להם
נישואין ביום ב' בשבת.

ומה גם למ"ש מור"ם ו"ל בתשו' סי' קכ"ה שיש בו משום חוקות העפ"ם שעושין
נישואיהם ביום אידם עיי"ש. ומחזיקנא טיבותא.

לעילא מפל ברפתא. לראשי קהלתנו פה עי"ת "תמושנת" יע"א שקיימו וקבלו עליהם
ועל זרעם בהכרזה בבית הכנסת שאין רשות לשו"א לישא ביום א' בשבת, ושומר
ישאל.

רים קרן לעמו בביאת הגואל. בעגלא ובזמן קריב אכ"ר, הצעיר ע"ה מסעוד הפהו
ס"ט: סימן ד שאלה, בא לפני בחור אחד שהוא פרות שפכה.

שנכרת מהעטרה ולמעלה לצד הגוף, וסיבת פרידתו הוא שגילדותו בהיותו מוטל
בעריסה עלה בו שחין הנקרא בלערבי "אלחאר". והתמיד בו חולי זה.

ולאחר זמן נכרת הבשר של עטרה ונפל מאיליו. ועתה נפשו לשאו"ל הגיעה אם מותר
לו לבוא בקהל ה'.

ולישא ישראלית או לא: תשובה. חזות קשה הוגש אלי.

אשר בדין זה לא מצאתי ידי ורגלי. בעומקה של הלכה בבית המדרש.

פי מה ערכי עלי וקצר שפלי דל ורש. לחומר הנושא.

להלכה ולמעשה. ובפרט להכניס ראשי בין מחלוקת הגאונים הראשונים.

גאוני עולם אשר על הוראתם אנוחנו נשענים. במחלוקת הרמב"ם ורש"י והרא"ש ו"ל
פן ירוצו את גלגלתי.

ואם אכריע לצד אחד הרי שפגגדו קם לעומתי. ומי אנכי ומי ביתי.

פי באתי עד הלום. ובחלוק"ה דרבנן אתעטף ואאגלום.

אך אמנם כפי פרושות השמים לאדון השלו"ם. נחני במעגלי צדק.

ויאיר עיני בתורתו היטב היטב הדק. מפי סופרים ומפי ספרים.

אשר אלקטה נא באמרי"ם. ומפיהם ומפי כתבם אעמוד על המשמר בכל דבר ובכל
מאמר בעזרת צורי וגואלי.

אמן: ואעתיק לשון מרן הש"ע באה"ע סי' ה' סעיף יו"ד ו"ל כל פיסול שאמרנו בענין
זה כשלא היה בידי שמים. פגון שפרתו אדם או הפהו קוז.

וכיוצא בדברים אלו, אבל אם נולד פרות שפכה או פצוע דכא או שנולד בלא ביצים. או
שחלה מחמת גופו ובטלו ממנו איברים אלו.

או שנולד בהם שחין והמסה אותן או פרתן. הרי זה פשר לבוא בקהל.

שָׁפֵל אֱלוֹ בְיַדֵי שָׁמַיִם לְהַרְמֵב"ם. אֲבָל לְרַש"י וְהָרַא"ש לֹא מִיקָרוּ בְיַדֵי שָׁמַיִם אֲלָא ע"י רַעְמִים וּבְרָד אוֹ מִמְעַי אֱמוּ.

אֲבָל ע"י חוֹלֵי חָשִׁיב בְיַדֵי אָדָם וּפְסוּל. וְכַתֵּב הָרַא"ש דְּהִכִּי מִשְׁמַע בִּירוּשָׁלַיִם עכ"ל:
וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְהִלְכָה פְרַש"י וְהָרַא"ש.

מִדְּכַתֵּב מֶרֶן הַש"ע סְבָרְתָם בְּאַחְרוּנָה כַּמ"ש הַכְּנָה"ג בְּכִלְלֵי הַפּוֹס' אוֹת ע"א וְנ"ל דְרַף הַטּוֹר לְהִבִּיא בְּאַחְרוּנָה הַדַּעַת שֶׁהוּא מְסַפֵּים בְּהַ בְּנִימִין זָאב סִי' ק"ט. וְכֵן דְרַף הַרְבַּ מוֹהַרִיק"א וְנ"ל הַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִלְלֵי זֶה בְּסִפְרָא בֵּית יוֹסֵף ע"כ.

וּמִינָה נִשְׁמַע דְּדַעַת מֶרֶן הַש"ע נָמִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּדְרַף זֶה גַם בְּסִפְרָא הַש"ע. וְכֵן מִן דִּין יֵשׁ לָנוּ הוֹכְחָה גְלוּיָהּ וּמְפֹרְסָמַת מִדְּכַתֵּב אֲבָל לְרַש"י וְהָרַא"ש וכו'.

וּבְכִלְלֵי הַכְּנָה"ג מִהַדְוִירָא בְּתַרְא הַנָּם בְּכַתוּבִים עַל סִפְרָא מְגִינֵי אֶרֶץ עַל הַש"ע ח"ג בְּסוּפּוֹ דְפּוֹס "נוֹאֲרָשָׁא" אוֹת ל"ג. וְנ"ל כְּשֶׁהַפּוֹסֵק כּוֹתֵב אֲבָל פְּלוּנֵי כְּתַב.

נִרְאָה שְׁזוֹ הֵיא הַסְּבָרָא שֶׁהוּא חֲפִץ בְּהַ. בְּרַכַּת אַבְרָהָם סִי' ס"ט הַרְדֵּב"ז בְּמִוֶּדְפָּסוֹת סִי' קצ"ח ע"כ וְהִבִּיאוּ ג"כ יַד מְלֹאכֵי וְנ"ל פְּלִלֵי הַרִיב"ה אוֹת ט' וְסִינִים בְּהַ דְגַם הַרְב"י כְּתַב כֵּן בַּח"מ סִי' ר"ה סְעִיף ד' עֵי"ש.

וּמַעֲתָה שֶׁכְּתַב הַש"ע מֵלֵת אֲבָל וְכו' נִרְאָה שְׁזוֹ הֵיא הַסְּבָרָא שֶׁהוּא חֲפִץ בְּהַ וּפְסִיק פְּנוּתָהּ. וְכ"כ בְּפִלְלִים שֶׁבְּסוּף הַש"ע ח"א הַנֵּק' קִילוּרִין לְעֵינַיִם אוֹת כ"ח וְנ"ל כְּשֶׁכּוֹתֵב הַמְּחַבֵּר אוֹ הַרְבַּ י"א בְּדִין תּוֹרָה לְחוּמָרָא.

וּבְדְרַבְּנֵי לְקוּלָא וְכו' אֲמַנָּם כְּשֶׁכּוֹתֵב לְהָרַא"ש כְּהַ. אֲבָל לְהַרְשֵׁב"א אֵינּוּ כֵּן וְכַדוּמָה.

מִדְּכַתֵּב אֲבָל וְהִבִּיא סְבָרַת הַרְשֵׁב"א בְּאַחְרוּנָה הַהַרְשֵׁב"א עִיקָר. כֵּן לְמַדְתִּי מִנ"ץ או"ח כ"ט ס"ב וְכֵן הוּא בְּטוֹר וְיָפָה הוּא עכ"ל: אִף הָא קָא קִשְׂיָא לִי.

דְּבַבִּית יוֹסֵף שֶׁם כְּתַב הַיָּפֵף מַמ"ש בַּש"ע וְנ"ל ב"י גְרַסִּין תּוֹ הַתָּם אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל פְּצוּעַ דְּפֹא בְיַדֵי שָׁמַיִם כְּשֶׁר. וּמִיָּתִי לְהַ מְקַרְאֵי, וּפִירַש"י בִּיד"ש ע"י רַעְמִים אוֹ בְרָד אוֹ מִמְעַי אֱמוּ.

וּמִשְׁמַע הַתָּם מִדְּבָרֵיו דָּאָם אֵירַע בּוֹ חוֹלֵי וְנִסְתָּרַס פְּסוּל. וְכ"כ הָרַא"ש וְנ"ל בְּשִׁמוּ.

וְכַתֵּב שְׁכֵן מִשְׁמַע בִּירוּשָׁא דְלִיקוּי ע"י חוֹלֵי חָשִׁיב בְיַדֵי אָדָם. אֲבָל הַרְמֵב"ם בְּפִי"ז מֵהַא"ב כְּתַב דְּמַחְמַת חוֹלֵי הָנִי בִּיד"ש וְכָשֶׁר עכ"ל.

וּלְפִי פְלִלִין דְּאֶמְרֵן לְעֵיל כְּשֶׁהַפּוֹסֵק כּוֹתֵב אֲבָל פְּלוּנֵי כְּתַב. נִרְאָה שְׁזוֹ הֵיא הַסְּבָרָא שֶׁהוּא חֲפִץ בְּהַ, וְנִמְצָא שַׁב"י ס"ל כְּהַרְמֵב"ם.

וְקִשְׂיָא דִּידִיָּה אִידִיָּה דַּבְב"י כְּתַב אֲבָל הַרְמֵב"ם כְּתַב וְכו' דְנִרְאָה דְכֵן סְבִירָא לִיהַ. וּבַש"ע כְּתַב אֲבָל לְרַש"י וְהָרַא"ש וְכו' דְמִשְׁמַע דְּסְבִירָא לִיהַ פְּנוּתִיָּהוּ.

וְדוֹחֵק לֹאמַר שְׁאֵינּוּ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִלְלֵי זֶה בְּסִפְרוֹ הַגְּדוֹל ב"י. שֶׁהָרִי הוּא בְּעַצְמוֹ וְנ"ל דְכֵיִיל לִיהַ לְהֵאֵי פְלִלָא בַּב"י ח"מ סִי' ר"ה ס"ד שֶׁכְּתַב שֶׁם וְסִמָּ"ג נִרְאָה מִתּוֹךְ לְשׁוֹנוֹ דְכְרַשְׁב"ם ס"ל וְדִלָא כַר"י וְכו'.

מדכתב אָבֵל רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל. וְלֹא כָתַב וְרַבִּינוּ שְׁמוּאֵל.

מִשְׁמַע דְּכֻוּנְתִיָּה סְבִירָא לֵיהּ וכו'. וּבִלְתִּי סִפְקָא גַם הוּא בְּסִפְרֵי הַקְדוּשִׁים מִיְצָה מְדוּתֵי וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלֵל זֶה: הָאֲמַנְם אַחַר הָעִיּוֹן נִרְאָה דְאִין כָּאֵין גְּוַשְׁיָא.

וְנִרְאָה זֶה מְצֵאתִי אַחַר הַחִיפּוּשׁ מ"ש הָרַב יָד מְלֶאכֶי ז"ל בְּכָלֵלִי מֵהַרִיק"א אוֹת מ"א. דְּדַרְךָ הָרַב"י לְהַכְנִיף סְבָרוֹת.

לְפַעְמִים מְבִיא הַסְבָּרוֹת הַפְּפִיּוֹת בְּלִשׁוֹן אָבֵל, וְלְפַעְמִים שְׁלֵא בְּלִשׁוֹן אָבֵל. שְׂאִין פְּוֹנְתוֹ אֵלָא לְהוֹדִיעַ לְנוּ הַסְבָּרוֹת.

וְהַפּוֹסֵק יִבְחַר לוֹ הַטּוֹב בְּעֵינָיו. כ"כ שו"ת הַכְּנֵה"ג ח"ב סי' ג' ע"כ.

וְאֵי הָאִישׁ הַמְּסַכֵּן מְצֵאתִי רְאָיָה לְדַבְרֵי הַכְּנֵה"ג מ"ש ב"י יו"ד סי' פ"ד בְּעֵנִין תּוֹלְעִים הַגְּדֻלִים בְּפִירוֹת בְּתַלּוּשׁ וכו' וְז"ל וְכָתַב הָרַא"ש וְיֵשׁ שְׁגוּרָסִים פִּירֵשׁ מֵת פְּגוֹן שְׁמַת בְּתוֹךְ הַפְּרִי וְלֹא מְסַתְבֵּר לְהַסְתַּפֵּק בְּזֶה וכו', אָבֵל הַרְמַב"ם נִרְאָה שְׁגוּרָס פֶּן וכו' עיי"ש.

וּבש"ע הֵבִיא סְבָרַת הָרַא"ש בְּסֵתֶם וְאֵח"פ כְּתַב סְבָרַת הַרְמַב"ם בְּשֵׁם י"א וכו' דְּקִי"ל דְּכַשְׁכוּתָב הַפּוֹסֵק בְּסֵתֶמָא וְאֵח"פ י"א דְּדַעְתּוֹ כְּפִי מ"ש בְּתַחֲלָה בְּסֵתֶם. וְכ"כ הָרַב יד"מ בְּכָלֵלִי הָרַיב"ה אוֹת ו' וְסִיָּים וְכֵן דְּרָךְ כָּל הַפּוֹסְקִים בְּסִפְרֵיהֶם: אֵיבְרָא דַעכ"ז לֹא אֵיפְרַק מִחֻלְשָׁא דְהָא אֲמַרִּינוּ לְעֵיל מִשְׁם הַכְּנֵה"ג שְׁכַתְב מִשְׁם בְּנִימִין זָאב שְׁגַם דְּרָכּוּ ב"י לְסִמּוּךְ עַל הַסְבָּרָא שְׁמִבִּיא בְּאַחְרוּנָה.

וְהָא הָכָא בְּלָאוּ מֵלַת אָבֵל. הָרִי כְּתַב סְבָרַת הַרְמַב"ם בְּאַחְרוּנָה וְעֵינִין בִּיד"מ אוֹת ט' שְׁם דְּלַחֲלֵק יֵצֵא בֵּין סְבָרַת הָרַב בְּנִימִין זָאב שְׁהֵבִיא הַכְּנֵה"ג.

לְבִין סְבָרַת הָרַב בְּרַפְת אֲבָרְהֶם. דְּלִסְבָּרַת ה' בְּרַפְת אֲבָרְהֶם מוֹכַח שְׁפִיר שְׂאִין דַּעְתּוֹ כְּדַעַת הָרַב"ז וְדַעְמִיָּה.

בְּכָלֵלִין דְּלַעִיל. שְׁכַל סְבָרָא שְׁמִבִּיא הַטּוֹר בְּאַחְרוּנָה עָלֶיהָ יֵשׁ לְסִמּוּךְ.

אֵלָא הַטִּיל תְּנַאי וְאָמַר דְּדוֹנְקָא כְּשִׂיאֵמַר לְשׁוֹן אָבֵל. הֵלֵא"ה לָא.

נִמְצָא לְפִי דַעַת הַכְּנֵה"ג בְּשׁו"ת שְׁפָסֵק וְאָמַר שְׁאָף גַם בְּמֵלַת אָבֵל שְׁפּוֹתָב הַב"י אֵין דְּרָכּוּ לְסִמּוּךְ עַל אוֹתָהּ סְבָרָא שְׁנַקֵּט בָּהּ לְשׁוֹן אָבֵל אֵלָא פְּוֹנְתוֹ רַק לְהַכְנִיף סְבָרוֹת וְהַבּוֹחַר יִבְחַר. מִמִּילָא נִשְׁמַע שְׂאִין דְּרָכּוּ לְסִמּוּךְ עַל סְבָרָא שְׁמִבִּיא בְּאַחְרוּנָה עַד שְׁיִכְרִיעַ בְּפִירוּשׁ: וְאָף לְסְבָרַת הָרַב ב"ז שְׁכַתְב שְׁגַם מֵהַרִיק"א דְּרָכּוּ ב"י לְסִמּוּךְ עַל הַסְבָּרָא שְׁמִבִּיא בְּאַחְרוּנָה הֵינּוּ דוֹנְקָא כְּשִׁכּוֹתָב כְּתַב הָרַב פְּלוֹנִי וכו' וְהָרַב פְּלוֹנִי כְּתַב וכו' דַּהֲוָה מְצִי לְמִינְקֵט סְבָרָא שְׁמִבִּיא בְּאַחְרוּנָה בְּרִישָׁא.

וְלֹא כְּתַבָּה לְבַסוּף אֵלָא מִשׁוּם שְׁדַעְתּוֹ לְסִמּוּךְ עָלֶיהָ, מִשָּׂא"כ הָכָא בְּנִדּוֹן זֶה דְּלֹא מְצִי לְהֵבִיא סְבָרַת הַרְמַב"ם בְּרִישָׁא מִשׁוּם דְּהוֹצֵרָךְ לְהוֹדִיעַנוּ מְקוֹר הַדִּין מֵהַש"ס דְּכָרוֹת שְׁפָכָה וּפצ"ד דְּבִיד"ש כְּשֵׁר וְכִינּוֹן שְׁהַשְׁמִיעַנוּ מְקוֹר הַדִּין הוֹצֵרָךְ לְהַשְׁמִיעַנוּ פִּירוּשׁוֹ מֵהַ שְׁפִירש"י שְׁהוּא עַל יְדֵי רַעְמִים וכו'.

וְאֵגַב אוֹרְחִיָּה דְּנִיָּק מְדַבְּרֵי דָאֵם אֵינְרַע בּוֹ חוּלֵי וְנִסְתָּרִס פְּסוּל וְשְׁכֵן כְּתַב הָרַא"ש וכו' וְנִמְצָא מִמִּילָא דְּהַרְמַב"ם כְּתַב בְּהִיפּוּף וכו' וְאֵין זֶה מְפַלֵּל סְבָרָא שְׁמִבִּיא בְּאַחְרוּנָה שְׁדַעְתּוֹ

לסמוך עליה: איה שיהיה אנו בדין לא מוכח לן שפיר שדעת מרן בב"י לסמוך על דעת הרמב"ם בפצ"ד וכו' ש"ע חולי דמיקרי ביד"ש וכו'.

דלא איתברר לן דעתו הקדושה להיכן נוטה. אמנם לפי מ"ש בשלחנו הטעם דעת רש"י וקרא"ש באחרונה וכתבם בלשון אבל וכו' מוכח שפיר לפי פללין האמור לעיל דדעתו לפסוק פדעת רש"י וקרא"ש ז"ל דע"י חולי מיקרו ביד"א ופסול: והנה פמעט פל האחרונים הכריעו פדעת הרמב"ם דע"י חולי מיקרי ביד"ש וכו', וזה יצא ראשונה הרב"ח ז"ל הוכיח מפירש"י ממקומות אחרים מהש"ס דס"ל דע"י חולי מיקרי ביד"ש.

ומ"ש פאן ביד"ש ע"י רעמים. לאו דוקא אלא ה"ה ע"י חולי.

אלא דרעמים מילתא דשכיחא. וכתב שפן פתב הנמק"י דמעצמן ע"י חולי הני ביד"ש וכו'.

וכ"פ הסמ"ג וכ"כ רבי ירוחם משם הרמ"ה. וסיים מכל הליו נראה להלכה דע"י חולי הני ביד"ש.

דלא פקרא"ש בפסקיו דסברת יחיד היא פנגד כל הני רבנותא ע"כ: גם התוי"ט בהגהותיו על טור אה"ע פתב ז"ל וקרא"ש מכושר פשנעשה ע"י חולי. ובסו"פ ב' דיבמות דף כ' פירשו התוס' פצוע דפא וכו' שפכה וסריס אדם דהיינו שהם סריס אדם ע"כ.

לפי"ד נ"ל דס"ל פקרא"ש דלרש"י הוא פירש או סריס אדם ורישא בחולי וכינון דתוס' מספיקים וגם הרמב"ם הכי נקטינו. כי הוא היה בקי שפרופאים.

כמ"ש עליו הני בעצמו בזה הדין וכו'. ומקרא"ש ל פוסק כמה פעמים פקרא"ש במילתא דרפואה ע"כ.

גם הרב מראה הפנים על הירושלמי בפ' שביעי דיבמות הוכיח במישור שדברי הרמב"ם נמשכים אחר המסקנא דסוגיא דהתם עיי"ש באנר. גם ממ"ש הרב חלקת מחוקק והרב"ש שם.

גם בבבאורי הגר"א שציין על דברי הש"ע אבל לרש"י וכו' נראה דסברי לה פדעת הרב"ח שהכריע פקרא"ש: וציין בפ"ת שם שהביא להקת הפוס' שנתנבאו בסגנון אחד. שהכריעו פסברת הרמב"ם ז"ל.

ונעתיק מיהת מ"ש הרב משכנות יעקב סי' ג' הביאו הפ"ת שם כי ממנו נקח השניין לענייננו. והוא שנשא אל בבעל ביצה אחת שמסתפקים בו אם הוא ביד"ש ואם ע"י חולי הפאקי"ן אם הוא כשר.

וכתב דאף אם נחזיק בפשיטות שפא ע"י חולי הפאקי"ן יש להכשיר. וכדעת הרמב"ם פאשר הכריעו פל האחרונים הב"ח והח"מ והב"ש שהעיקר פדעת הרמב"ם.

ושגם רש"י סובר פן. וקרא"ש יחידאה הוא.

ואינו להחמיר חומרות במידי דלית ליה תקנתא. וגם איכא למיחש לתקלה.

ומה שכתב קרא"ש דכדבריו מאי דאיתא בירושלמי. פבר עמדו המפרשים לדקדק ממנו להקפד.

וגם בספר בית אפרים על יו"ד סי' ל"ו פתב בשם יש"ש דיבמות שדעת רש"י פהרמב"ם
ושפן דעת הירושלמי ג"כ. והביא ג"כ בשם בעל תויו"ט ופשוט דיש לסמוך על כל הני
רבנן אמא ע"כ: הא קמן דסברי מרנן ורבנן דהעיקר פהרמב"ם.

דע"י חולי מיקרי ביד"ש ולא חיישי להאי פללא דאמרינן פשפוטב הש"ע לשון אבל.
דעתו לסמוך על ההיא סברא וכו' והקא פולם פאחד עונים ואמרי דהרא"ש יחידאה
הוא.

אעפ"י שפכת על דבריו מרן הש"ע לשון אבל וכו' לית דחש לה: אכן כל זה לא יגהה
מזור לגבי דין. דשאני אינהו בדידהו רבני אשפנו.

דלא קבלו עליהם הוראת מרן ז"ל. אשע"כ הם בכחם הכריעו פדעת הרמב"ם ז"ל.
אך מה נעני אנו דאמפא דמרן סמכינן. וחובתנו היא לילך בעקבותיו ואחרי דעתו
הקדושה להיכן נוטה.

נהרי הוברר לנו בנדון זה דדעתו נוטה לפסוק פדעת הרא"ש ז"ל ודעמיה שפכת על
סברתו מלת אבל וכדאמרינן וכו'. אלא שחזו"ן הרביתי להרב ישא ברכה ז"ל בסה"ב
יש"א איש הלכות פו"ר סי' ב' ששאל באיש אחד שפחלה בפס הביצים.

וחתכו לו הרופאים ביצה אחת הפואבת וע"ז קמו עליו לערער שחייב להוציא אשתו.
ואבי האשה שהיה למדן יצא לידון בכחא דאיסורא.

ורב אחד שהיה בדמשק יצא פנגדו בכחא דהיתירא. והובאו דברי שניהם לפני הרב ז"ל,
והראה פנים בסברות הפוסקים בענין אם נישלה ביצה אחת.

וכתב עוד ואולם כל זה לגבי דין דבתר מרן ז"ל גררינן ואמפא דין סמכינן וכוונתיה
עבדינן. חל עלינו חובה מאי דעתו והספמתו והביא מ"ש הש"ע כל פיסול שאמרנו וכו'.

או שנולד בהן שחיו והמסן או שפרתו וכו' להרמב"ם פשר. אבל לרש"י והרא"ש לא
מיקרי ביד"ש וכו'.

ועלה ונסתפק פדעת הרמב"ם ומרן ז"ל בהא דקאמרי או שפרתו. אם הוא לומר שפרתו
השחין ע"י שהמסה אותו.

או לומר שפרתו בידי אדם לאחר שהמסה אותו השחין. ואפי"ה קרי ליה ביד"ש
להרמב"ם.

ועפ"ז יצא לדון בכחא דהיתירא מפח ספק ספיקא וכו' עיי"ש. ולא עלתה על דעתו דבר
אחר לומר מאחר שדעת מרן ז"ל לפסוק פרש"י והרא"ש ז"ל.

א"כ אפילו את"ל שפרתו השחין משמע. מ"מ לא הוי ביד"ש להרא"ש.

ומדלא נחת להכי שמע מינה דפשיטא ליה דנקטינן פהרמב"ם. וממנו נקח לומר שגם
רבני ספרד הסומכים על שולחן המלך מרן ז"ל.

סְבָרֵי מְרֻנָּה לְהַכְרִיעַ פְּסֻכַת הַרְמַב"ם דְּבִיד"ש מִיְקָרֵי אִם אֵירַע בָּהֶם פִּיטוּל ע"י הַשְּׁחִין.
וְכֵן נִרְאָה דַּעַת הַגָּאוֹן בְּרַכ"י אֵה"ע שֶׁשֶׁמֶשׁ שֶׁהֵבִיא דַּעוֹת הַפּוֹסְקִים פְּהַרְמַב"ם עֵי"ש: אֵיבְרָא
דַּמ"מ אֵלֶיבָא דְמָרְן הַש"ע ו"ל לְפִי פְלָלִין דְאָמַר לְעֵיל.

דְּבַמְקוֹם שֶׁכְּתֹב מִיֵּלֶת אֶבֶל לְהִרְבּוּ פְלוּנֵי וכו'. דַּעַתוֹ לְפָסוּק פְּאוֹתָה סְבָרָא.

עַד עַתָּה לֹא יֵצְאוּ יְדֵי חוֹבְתוֹ אֲנִי בְּדִינָן דְּסַמְכִינָן אֶתְפָּא דִּידְיָה ו"ל. וְאֲשֶׁר אֲנִי הַדָּל
בְּאֵלֶי יִשְׂרָאֵל אֶחָזָה לִי בְּכַחַא דְהִיִּתִּירָא גַם אֵלֶיבָא דְמָרְן ו"ל.

וְהוּא כִּי לְפִי דַּעַת הָרָא"ש ו"ל לִית לֵיהּ תַּסְנַתָּא לְהַבְּחוֹר הַגָּה לִישׂא אִשְׁהָ כָּל עֵינָר. כִּי
הֲלֹא מְשֻׁחָרְרֵת וּמְזוּרָת לֹא שְׂכִיחֵי בֵּינֵינוּ.

וְגִיּוֹרֵת נְמִי לֹא שְׂכִיחָא לִיהּ. וְהַגַּם שְׂבַעְרֵי אֶלְגִּירֵי שְׂכִיחֵי גִיּוֹרֵת בְּכָל יוֹם מ"מ לְזַה הַבְּחוֹר
שֶׁהוּא פְרוֹת שְׂפָכָה מִיְקָרֵי לֹא שְׂכִיחֵי מִשּׁוּם דְּגִיּוֹרֵי דְשְׂכִיחֵי הָאֵידְנָא רַוְבָּם פְּכּוּלָם אֵין גַּם
אֶחָד שְׁלַבּוֹ לְשָׁמַיִם רַק מִפְּנֵי שְׂבִילֵדוֹתָם נִתְגַּדְלוּ עַל אַבּוּס אֶחָד בְּבֵית סְפָר אֶסְכוּיִל"א
וְזוּלְתָהּ וְאוֹלֵת קְשׁוּרָה בְּלָבָם מְנַעוּרִיהֶם וכו'.

וְלֹאֲחַר שֶׁגְּדָלוֹ קָשָׁה לְהַפְרִישׁ בֵּין הַדְּבִיקִים וּמִתְגַּיְיִרִים לְשֵׁם אִישׁוֹת. אֲשֶׁר לֹא כֵן בְּזַה
הַבְּחוֹר שֶׁלֹּא נִתְגַּדְּלָה בְּבֵית סְפָר אֶסְכוּיִל"א וְהוּא גַּר בְּעָרֵי "אֶלְגִּירֵי" רַחוּק הַדְּבָר שֶׁיִּתְגַּיְיִרוּ
לְשֵׁם אִישׁוֹת בְּשִׁבְלֵוֹ.

וְמָה גַּם אִם יִתְנוּדַע לָהֶם שֶׁהוּא פְרוֹת שְׂפָכָה, בְּנוֹדָאֵי דְנוֹדָאֵי לֹא נִיחָא לְהוּ לְהִיבְעֵל לוֹ.
וּבְאַמַּת אִם בְּאֵנוּ לְהַחְמִיר עָלָיו כְּדַעַת הָרָא"ש ו"ל.

נִמְצָא דְהוּא חֲנוּמְרָא דְאֵתִי לִידֵי קוֹלָא שְׂפָל יְמֵיו בְּעֵבְרָה רַח"ל. וְעַל כֵּן אֶמְרַתִּי דְזַה מִיְקָרֵי
לְגַבֵּי דִידְיָה שְׁעַת הַדְּחַק וְנוֹכַל לֹמַר כְּדָאֵי הוּא הַרְמַב"ם ו"ל לְסַמְנוּךְ עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחַק,
כְּדָאֶמְרִינוּ בְּש"ס עִירוּבִין דְּף מְרוּש"ם נְסַמְן' כְּדָאֵי הוּא רַבֵּי אֶלִיעֶזֶר לְסַמְנוּךְ עָלָיו בְּשַׁעַת
הַדְּחַק וְכו' וְאֵף עַג"ב דְּלֹא דְמַיְיִן אֶהְדְּדִי בְּכַמְהָ צְדָדִין בְּהַשְׂקָפָה רֵאשׁוּנָה אֲחַר שֶׁנִּרְד
לְעוֹמְקָה שֶׁל הַלְכָה יִתְבַּרֵּר וְיִתְלַבֵּן הַדְּבָר שֶׁאֵינּוּ נוֹפֵל נְדוּן זֶה מְהִינְהוּ עוֹבְדֵי הַמְּנוֹפְרִים
בְּש"ס.

חָדָא.

דְּלְכָאוּרָה נִרְאָה דְמֵאֵי דְקָאֶמְרֵי בְּש"ס כְּדָאֵי וְכו' הֵינּוּ בְּדַרְבְּנָן כְּדַמוּכַח הֵתָם שְׁפִיר וְהָכָא
בְּאִיסוּר פְרוֹת שְׂפָכָה הוּא אִיסוּר לֹא דְאוּרֵיִתָא. אֵף אֲחַר הָעֵיּוֹן נִרְאָה דְהָכָא נְמִי בְּנְדוּ"ז
מִיְקָרֵי הָאֵי כַר"ש ע"י חוּלֵי אִיסוּר דְרַבְּנָן.

לְפִי מ"ש הַתַּק"ל ו"ל בַּמ"ב אֵה"ע סִי' ז"ך כ"ח כ"ט הַבִּי"ד הִרְבַּ יִש"א בְּרַכָּה בַּסָּה"ב
יִש"א אִישׁ בְּפִסְק הַר"י אַבּוּלְעַפְיָא ו"ל בַּאֵה"ע סִי' א' שֶׁכְּתֹב שֶׁאֵין כָּאֵן בַּפַּצ"ד ע"י חוּלֵי
סְפַק תּוֹרָה. כֵּינֵן דְרוּב הַפּוֹסְקִים מִתִּירִין.

אֵין כָּאֵן סְפַק דְמֵן הַתּוֹרָה אֲזַלִּינָן בְּתַר רוּב. וְעַם שֶׁאֵנּוּ חוֹשְׁשִׁין לְהַחְמִיר אַע"ג"ב דְאֵיבָא
רוּב.

אין זה אלא חשש דרבנן. ובכי הא לא חשיב ספק תורה דלא חשיב ספק אלא בספק שקול וכו' עכ"ל והוא עצמו הרי"א ז"ל כתב לקמן שהרגיש על הגאון חת"ס אה"ע סי' י"ט שכתב דטוב לומר להם דהוא פלוגתא דרבנא.

ולוקה ע"כ ביאה וביאה עכ"ל דדבריים תמוהים מאד. פינן שהיא ספק סריס מפתח מחלוקת רוב הפוסקים עם הרא"ש ודעמיה.

הכי לקי. והו"ל התראת ספק ולא שמה התראת.

ולדחוק לומר דמאי דקאמר לקי הוא דווקא לס' הרא"ש. דגם הרא"ש ז"ל מודה דלא לקי.

פינן דהרמב"ם ז"ל ודעמיה ס"ל דהוי ביד"ש וכשר לבא בקהל וגם להרא"ש ליכא אלא איסור תורה לחוד עכ"ל. הא קמן דכר"ש ע"י חולי מיקרי חששא דרבנן ואפשר לומר לפי עניות דעת קל"ה פמות שהוא.

דגם להרא"ש אין פאן אלא איסור דרבנן. דאין סברא לומר לדעת הרמב"ם פשר לכתחילה אפילו מרבנן.

ולדעת הרא"ש פסול אפילו מדאורייתא דאיהו יחלוקו בסברות דחוקות מן הקצה עד הקצה וכהאי גוונא אשפחן במס' שבת דף קל"ח דפריה הש"ס מי איכא מידי דרבנן מחייבי חטאת ורבי אליעזר שרי לכתחילה עיי"ש.

אלא על פרחין לומר דבהכי פליגי דהרמב"ם פשר לכתחילה ולהרא"ש פסול מיהת מרבנן: ומעתה שעלה בידינו לומר דכרות שפכה ע"י חולי אף לדעת הרא"ש פסול מרבנן. השתא דהוי שעת הדחק פדאמרו.

דלא מצוי למינסב אתתא אמרינן פדאי הוא הרמב"ם ודעמיה לסמוך עליהם בשעה"ד להתיר במידי דרבנן: ואף את"ל באיזה צד שיהיה דכרות שפכה ע"י חולי לדעת הרא"ש הוי דאורייתא. מ"מ יש בידינו לומר פדאי הוא הרמב"ם וכו'.

והוא לפי מ"ש השד"ח ז"ל בספר הפללים מע' כ' פלל ק"ט שקבץ פעמיר גורנה פלוגתא דרבנא אתא אי אמרינן פדאי וכו' במידי דרבנן דווקא או אפילו גם בדאורייתא. והביא מ"ש הג"פ סי' ו' בכללים וז"ל הפלל העולה דבדורות האחרונים אין לנו פת להקל באיסורי התורה במחלוקת הפוסקים לסמוך על מיעוט פוסקים להקל אפילו בשעה"ד שיש בו גם הפסד מרובה.

נגד רוב הפוסקים האוסרים ואפילו במחלוקת שקול. וזה שתמצא מקילים האחרונים באיסור תורה בשעה"ד היינו פשר רוב הפוסקים הם מתירין ולא היו מחמירין בסברת המיעוט אלא לכתחילה.

בכי האי גוונא. בשעה"ד סומכין על רוב הפוס' להקל.

ובאיסורא דרבנן סומכין בשעה"ד פניחיד נגד הרבים וכו' ע"כ: ושוב הביא מ"ש משם א"ז דאפילו להראב"ד ז"ל שסובר שאין פת ביז הפוס' לפסוק בדברי התנאים פניחיד נגד רבים. אפי' בשעה"ד רק האמוראים יש להם פת זה לומר פדאי הוא וכו' אפילו בדאורייתא.

אָמַנְם בַּמַּחְלֻקַת הַפּוֹס' אֶפְשָׁר דְּמוּדָה שֵׁישׁ כַּח לְפוֹסֵק אַחֲרוֹן לְפִסְוֵק פִּיחִיד נֶגֶד רַבִּים
בְּשַׁעה"ד. אֶפְלוּ בְּאִיסוּר דְּאוֹרְיִיטָא.

אָמַנְם הַפּוֹס' הָאֶחָרוֹנִים. מִירְאֵי הוֹרָאָה.

וּבְכָל מְקוֹם שֶׁנֶּחְלָקוּ הַפּוֹס' בְּאִיסוּר דְּאוֹרְיִיטָא. אִין סוּמְכִין לְהַקְל פְּדַבְרֵי הַיַּחִיד.

וְאֶפְלוּ בְּמִיעוּט נֶגֶד רַבִּים וְכו'. וְרַק בַּמַּחְלֻקַת שְׁבַפּוֹסְקִים שֶׁנֶּחְרָאָה לְאַחֲרוֹנִים דְּשׁוֹרַת
הַדִּין הִלְכָה פְּדַבְרֵי הַמַּתִּירִין, שֶׁהֵם רַבִּים וְגִדּוּלִים בְּחֻקְמָה וּבְמַנְיָן.

אוּ מִשׁוּם דְּמִסְתַּבֵּר טַעֲמִיָּהוּ דְּרְאִיּוֹת שֶׁל הַמַּתִּירִין יוֹתֵר נְכוּחוֹת, אִזּ לְכַתְּחִילָה חוֹשְׁשִׁין
לְדַבְרֵי הַמִּיעוּט פּוֹסְקִין לְחוּשׁ לְאִיסוּר תּוֹרָה. וּבְדִיעֻבַּד אוּ בְּשַׁעה"ד בְּהַפְסֵד מְרַנְּבָה.

מִעֲמִידִין הַדְּבָר עַל דִּינוֹ פְּסָבֵרַת הַמַּתִּירִין וְכו' ע"כ עיי"ש: וּמַעֲתָה בְּנִדּוֹן שֶׁלְּפָנֵינוּ שֶׁהוּא
מַחְלֻקַת הַפּוֹסְקִים הָרַמְבַּ"ם וְהָרַא"ש ז"ל וְרַבּוֹ הַמַּתִּירִין רַאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים רַבִּים
וְגִדּוּלִים בְּחֻקְמָה וּבְמַנְיָן דְּסַבְרֵי לָהּ פְּהַרְמַב"ם ז"ל דַּע"י חוֹלֵי מִיקָרֵי בִיד"ש וְכָשֵׁר.

וּבַפְּרָט לְמָה שֶׁהוֹכִיחוּ כְּמָה פּוֹס' דְּהָרַא"ש יַחֲדָאָה הוּא בְּדַבְרֵי זֶה. וּמִסְתַּבֵּר טַעֲמִיָּהוּ
בְּסָבְרוֹת נְכוּחוֹת וּבְרוּרוֹת אִזּ לְכַתְּחִילָה חוֹשְׁשִׁין לְדַבְרֵי הָרַא"ש לְחוּשׁ לְאִיסוּר תּוֹרָה.

וְהַשְׁתָּא הֵבֵא דְהַנִּיָּא שְׁעַת הַדְּחַק לְגַבֵּי הַאֵי פְּרוֹת שֶׁכָּכָה פְּדַאֲמַרִּינָן מְצִינּוּ לֹמֵר פְּדַאֵי הוּא
הָרַמְבַּ"ם לְסַמּוֹךְ עָלָיו בְּשַׁעה"ד: וְאֶפְתִּי צְרִיכִין לְעַמּוֹד עַל דְּקִדּוּק אֶחָד בְּעַנְיָן זֶה דַּאֲמַרִּינָן
פְּדַאֵי וְכו' וְהוּא דְלִפִּי ש"ס עִירוּבִין דָּף מ"ו מוֹכַח שֶׁפִּיר דְּלֵא אֲמַרִּינָן פְּדַאֵי וְכו' אֵלָא הֵיכָא
דְּלֵא אִיתְּמַר הִלְכְּתָא לֹא כְּמַר וְלֹא כְּמַר.

אָבֵל לֹא הֵיכָא דַּאִיפְסָקָא הִלְכְּתָא פְּחַד מִינִיָּהוּ. וְא"כ הוּא בְּנִדּוֹן שֶׁלְּפָנֵינוּ שֶׁהוֹכַחְנוּ עַפ"י
פְּלִינְ שֶׁבְּנִדְּנוּ דְּדַעַת מְרֹן לְפִסְוֵק הִלְכָה פְּדַעַת הָרַא"ש דְּנִקְט בְּסַבְרָתוֹ לְשׁוֹן אָבֵל וְכו'.

וְאִם זֶה מִיקָרֵי אִיפְסָקָא הִלְכְּתָא. מַעֲתָה תּוֹ לֹא מְצִינָן לְמִימַר פְּדַאֵי הוּא הָרַמְבַּ"ם לְסַמּוֹךְ
עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחַק: וְנִרְאָה לְבָרַר עַנְיָן זֶה מִמַּאֵי דְכָתַב הַב"ח ז"ל בְּהַנְּהַגַת הוֹרָאָת או"ה,
וְז"ל ד"ה עוֹד יֵשׁ מְקוֹם עִיּוֹן בַּש"ע בְּמַקּוֹמוֹת שֶׁלֹּא הִכְרִיעַ הַר"ב בֵּית יוֹסֵף לְפִסְוֵק פְּדַעַת
אֶחָד מִהַפּוֹסְקִים דְּלַפְעָמִים כּוֹתֵב בַּתְּחִילָה בְּסַתְּם לְאִיסוּר וְאַח"כּ אוֹמֵר וַיֵּשׁ מִי שֶׁמַּתִּיר אוּ
יֵשׁ חוֹלְקִין.

וְלַפְעָמִים כּוֹתֵב לְהִפְךָ וְכו' וְהַשְׁתָּא לֹא אִיתְּמַר הִלְכְּתָא לֹא כְּמַר וְלֹא כְּמַר עֵי"ש. דְּמִינָה
אִתָּה לְמַד לְעַנְיָן שֶׁלְּפָנֵינוּ דְכָשֵׁם דְּקִי"ל שְׁדַעַת מְרֹן ז"ל לְפִסְוֵק פְּדַעַת קַמִּיָּיטָא שֶׁכָּתַב
בְּסַתְּם כְּמַר וְלֹא כְּמַר הוּא הַדִּין נְמִי הֵבֵא שֶׁכָּתַב לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם כֶּה, אָבֵל לְדַעַת הָרַא"ש
לֹא.

מִיקָרֵי לֹא הִכְרִיעַ. וּמְצִינָן לְמִימַר פְּדַאֵי הוּא הָרַמְבַּ"ם לְסַמּוֹךְ עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחַק.

וּמִמִּילָא הוּא שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד מְרֹן ז"ל. פִּינּוֹן שֶׁלֹּא הִחְלִיט וְסַתְּם פְּהָרַא"ש, דִּישׁ לֹמֵר דְּלִהְכִי
פְּתַבְּם שְׁנֵי הַדַּעוֹת בְּהַדְּיָא.

פְּדִי לְסַמּוֹךְ עַל דַּעַת הָרַמְבַּ"ם ז"ל בְּשַׁעה"ד פְּנִדּוֹן שֶׁלְּפָנֵינוּ: וְכ"כ מוֹהַרֵי"א ז"ל בְּפִסְוֵק
שֶׁהֵבֵא הָרַב יוֹש"א אִישׁ מִשְׁמוֹ בַּד"ה אָכֵן בַּנ"ד נִלְע"ד בְּרוּר דְּאִין הַש"ס דִּילֵן נֶגֶד מְרֹן

ז"ל כָּלֵל פִּינּוֹן דַּע"י חוֹלֵי לֹא הִחְלִיט לְפִסּוֹק בְּסֵתֶם דְּלֹא פְּהַרְמַב"ם, אֲלֵא הִבִּיא תַחֲחִילָה דַּעַת הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ וְשׁוּב הִבִּיא בְּאַחְרוֹנָה דַּעַת רַש"י וְהָרֵא"ש ז"ל.

וּמִדְּהִבְיָאֵם בְּאַחְרוֹנָה אָנוּ תּוֹפְסִים דַּעַתוֹ ז"ל לְהַחְמִיר כְּדַעַת רַש"י וְהָרֵא"ש ז"ל. וּמִדְּאַיִתִּי תַחֲחִילָה דַּעַת הַרְמַב"ם ז"ל.

הוֹרָה לָנוּ דְּמַצִּינּוֹן לְהַקְל בַּש"ס. וּכְמ"ש רַבְּנֵי יְרוּשָׁת"ו בְּתַשׁוּבַת הַרְב פה"א ז"ל בַּח"ג הִבִּי"ד בַּס' חָזַן אֶהְרֹן אוֹת י"ד יַעֲשׂ"ב עַכ"ל: וְאַפְתִּי תוּ פֶּשׁ גַּבֵּן חֲדָא מֵאֵי דְכַתְבַּת הַכְּנֵה"ג אַה"ע ס' קכ"ז בַּהֲגַהֲט"ו מִשָּׁם מְקוֹר בְּרוּךְ ס' ל"ה דְּאִין אוֹמְרִים כְּדָאֵי הוּא וְכו' אֲלֵא בְּשִׁכְבְּר הוֹרָה כְּדָבְרֵי פְּלוֹנֵי וְאַח"כּ גִּזְכָּר שְׁרַבִּים חוֹלְקִים עָלָיו ע"כ.

וּא"כ הוּא לֹא מַצִּינּוֹן לְמִימַר כְּדָאֵי הוּא הַרְמַב"ם וְכו' לְגַבֵּי דִידָן שְׁהָרֵי מוֹרִין כֹּן לְכַתְחִילָה פִּינּוֹן שְׁהוּא שְׁעַת הַדְּחָק. אַף גִּרְאָה מִמ"ש הַט"ז בִּי"ד ס' רצ"ג סק"ד דְּאַף לְכַתְחִילָה מוֹרִין כֹּן בַּשְּׁעָה"ד שְׁפַתְבּ שָׁם בְּעַנְגָן חֲדָשׁ בּוֹזֵה"ז שְׁאִין גִּזְהָרִין בּוֹ וְכו' וְכַתְבַּת פִּינּוֹן שְׁהוּא פְּלוֹגְתָא דְּתַנְיָאֵי אִם חֲדָשׁ נוֹהֵג בַּח"ל אוֹ לֹא.

וְלֹא אֵיפְסָקָא הִילְכְתָא לֹא כְּמַר וְלֹא כְּמַר פִּינּוֹן שְׁהוּא שְׁעָה"ד שְׁרׁוּב חִיּוּתָם תְּלוּי בַּשְּׁתִּינִית שְׁכָר שְׁעוֹרִים וְכו'. כְּדָאֵי הוּא תַנְיָא קָמָא לְסַמְנָה עָלָיו בַּשְּׁעַת הַדְּחָק וְכו' עיי"ש.

וְכֹן מִמ"ש הַגַּה"א מִשָּׁם הַא"ז בַּפ' לוֹלֵב הַגְּזוּל דְּיְכוּל לְכַרְךָ עַל הָאֲתָרוּג הַפְּסוּל. פִּינּוֹן דְּלֹא אֵימַר הִילְכְתָא בְּהַדְיָאֵי כְּרַבָּנּוּ.

כְּדָאֵי הוּא רַבִּי יְאֻנְדָה לְסַמְנָה עָלָיו בַּשְּׁעָה"ד. הָא קָמֵן מוּכַח שְׁפִיר דְּמוֹרִין כֹּן לְכַתְחִילָה. וְאַפְשָׁר לֹמַר דְּהַרְבּ מְקוֹר בְּרוּךְ ז"ל דְּהַחְמִיר בְּעַנְגָן. מִיְיָרֵי בְּדִין עֲרֹנָה הַחֲמוּרָה.

כִּיעו"ש בַּכְּנֵה"ג: דְּהַשְׁתָּא עַפ"י כָּל הָאֲמוֹר יְצָאנוּ יְדֵי חוֹבְתֵינוּ גַם אֲלֵיבָא דְּפִסְק מְרֵן הַש"ע ז"ל כְּדַעַת הָרֵא"ש ז"ל דְּבַשְׁעַת הַדְּחָק אֲמַרִּינּוּ כְּדָאֵי הוּא הַרְמַב"ם ז"ל לְסַמְנָה עָלָיו וּלְהַתִּיר לְהֵאֵי כְּרוֹת שְׁפָכָה ע"י חוֹלֵי לְבוֹא בְּקַהֲל ה' וְלִישָׂא יִשְׂרָאֵלִית.

וְאַל ה' וַיֵּאָר לָנוּ אוֹר תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה לְעַד לְנֻצַח אַכִּי"ר ע"ה מְסַעוּד הַכְּהֵן ס"ט: סִימָן הַ עו"ד זֶה מְדַבֵּר עַל עַנְגָן הַנִּזְכָּר אַחֲרֵי מוֹפְלֵג שְׁפַתְבִּיתִי מֵה שְׁנַלְע"ד. בְּאַתִּי פֶּה הָעִירָה רַבְּתִי עִם.

עִי"ת כְּאֻזָּא בְּלֵאנְקָא יַע"א, וְזָכִיתִי לִיְהִנּוֹת מֵאַת זִיו פְּנֵי הַקּוֹדֶשׁ רָאב"ד מְקוֹדֶשׁ הַרְה"ג כַּקְש"ת כְּמוֹהַר"ר הַמְשַׁמ"ח אֲלִיקוּ"ם נר"ו. וְשִׂאֲלֵתִי אֶת פִּי קוֹדֶשׁוֹ עַל עַנְגָן זֶה.

וְהוֹפִיעַ עָלַי אוֹר יְקָרוֹת. בְּאַמְרוֹר אֲלֵי הָרֵי לְפָנֶיךָ שׁו"ת תַּעֲלוּמוֹת לֵב לְמַהר"א חָזַן ז"ל בַּחֲאֵה"ע ס' א' וְכו' מ"ש בְּעַנְגָן זֶה.

וְאַרְאֵה וְהִנֵּה הַרְב ז"ל מְטִייל בְּעַנְגָן זֶה אַרְנוֹכוֹת וְקַצְרוֹת. מְשַׁמְרוֹת מְשַׁמְרוֹת אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת.

וְהִנֵּם מְאִירוֹת. לְגַגְד עֵינַי.

לְפִשֵׁט עַקְמוּמִיּוֹת שְׁבַלְב. שְׁעָלָה וְנִסְתַּפַּק בְּכָל הַסְּפִיקוֹת שְׁנִסְתַּפְקִיתִי בְּהֵם.

וְתַרְיֵץ יְתִיב דְּכָר דְּבוּר עַל אֲנָפְנוּ. וְשִׁמַּח לְבִי עַל הַמְרָאָה.

ואַבְרָהָ אֶת ה' אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ אֱמֶת אֲשֶׁר דָּרַכּוּ בָּהּ רַבָּנִים מְנוֹבְהִים, מְלֵאִים זֵיו וְנוֹגֵה מְפִיקִים. דְּבָרִים הַמְצַדְּקִים: וְעַתָּה אֵעֲלֶה נָא עַל סֵפֶר חֻקֶּיהָ מֵה שְׁשִׁינְךָ לְעִנְיָנוּ אֶת אֲשֶׁר לִקְטַתִּי מִדַּב"ק ו"ל וְהוּא בְּקִיצוֹר נְמַרְץ מֵה שְׁהֵעֲלָה וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר.

דְּבַאֲמַת נְקֻטִינָן פְּהֶרְמַב"ם ו"ל דְּכָרוֹת שְׁפָכָה ע"י חוּלֵי מִיקְרֵי בִיד"ש וְכֹשֶׁר לְבֹא בְּקֶהֱל וּמֵאֵי דְקֻשְׁיָא לֹן שְׁדַעַת מְרֹן ו"ל נוֹטָה לְפִסּוּק פְּדַעַת הָרָא"ש דְּלֹא מִיקְרֵי בִיד"ש וּפְסוּל לַב"ק. מְדַכְתַּב דְּבָרָיו בְּאַחְרוּנָה לֹא הִיא דָּאִין מְזָה רְאִיָּה.

מְדַלֵּא הִכְרִיעַ בְּפִירוּשׁ פְּדַעַת הָרָא"ש. אוּ מְדַלֵּא פְתַבָּה בְּסַתָּם וִי"א אוּ וִי"א וְכו' פְּדַרְכּוּ בְּקֻדְשׁ.

וּמְדַנְקַט בְּלִשׁוֹן זֶה מְשַׁמַּע שְׁלֵא רְצָה לְהִכְרִיעַ בֵּין הַסְּבָרוֹת וְגַם בַּב"י לֹא הִכְרִיעַ בְּעִנְיָן זֶה. וּמֵאַחַר דְּמְרֹן ו"ל לֹא הִכְרִיעַ בְּעִנְיָן זֶה.

נְמַצָּא דְהֶרְמַב"ם וְהָרָא"ש ו"ל חַד לְגַבֵּי חַד. וּקִיִּיל"ן פְּהֶרְמַב"ם.

כְּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר לְהֵלָן. וְהוּא דֹאֵעַג"ב שְׁכַתַּב רַבֵּינוּ ב"י דְהָרָא"ש אֲתֵי שְׁפִיר פְּדַעַת רַש"י ו"ל.

מ"מ רַש"י ו"ל יְדוּעַ שְׁאִין מְלֹאכְתּוֹ וְדַרְכּוֹ בְּקוּדְשׁ לְפִסּוּק הֶלְכָה אֵלֵא לְפָרֵשׁ נְאֻף שְׁכַתַּב הָרָא"ש דְּמְשַׁמַּע מֵהִירוּשְׁלָמִי פְּרַק הָעֶרְל. דְּלִיקוּי ע"י חוּלֵי חָשׁוּב בִיד"א וּפְסוּל הִנְהָ מְבִנְאָר מְלִשׁוֹנוֹ טָהוֹר דְּגַם הוּא ו"ל לֹא בְּרִירָא לִיה מִקְלֵתָא טוּבָא, מְדַלֵּא כְּתַב בְּפִשְׁטוּת דְהִכִּי אֵיתָא בִירוּשְׁלָמִי.

אֵלֵא נִרְאָה דְמְשַׁמַּעוֹת דּוֹרְשִׁין אִיכָא בִינְיָיָהוּ. וְרַבֵּינוּ הַטּוֹר כְּאֲשֶׁר הִבִּיא דְבָרֵי רַש"י וְהָרָא"ש אָבִיו ו"ל לֹא הִזְכִּיר הִירוּשְׁלָמִי וְגַם מְרֹן מוֹהֲרִיק"א ו"ל בַּב"י הִבִּיא בְּפִשְׁטוּת מְשַׁמַּעוֹת דְבָרֵי רַש"י שְׁפּוּסֵל, וְעַל מְשַׁמַּעוֹת הִירוּשְׁלָמִי כְּתַב שְׁפֹן כְּתַב הָרָא"ש.

מְשַׁמַּע דְּלִיהָ לֹא שְׁמִיעָא לִיהָ אוּ לֹא בְּרִירָא לִיהָ. וְהָרֵי אֲדַרְבָּה הָרַב פְּנֵי מְשָׁה, וְשְׁיִירֵי קָרְבָן הוֹכִיחוּ דְהִירוּשְׁלָמִי אֲתֵי שְׁפִיר פְּהֶרְמַב"ם.

נְמַצָּאֵת אוֹמֵר מַעֲתָה. דְהו"ל הֶרְמַב"ם וְהָרָא"ש חַד לְגַבֵּי חַד.

וְרֵאוּי לְנוּ לְמִינְקַט סְבָרַת הֶרְמַב"ם נְגַד הָרָא"ש. וְהָאֲרִיף וְהִרְחִיב מְפִי סְפָרֵי דְבֵי רַב רַבָּנֵי הַהוֹרָאָה.

דְּנִקְטִינָן פְּהֶרְמַב"ם לְגַבֵּי הָרָא"ש. עֵי"ש: וְסִיָּים הָרַב תַּע"ל הַנּוֹ' כְּלָל הָעוֹלָה מְכָל פְּרָטֵי דְבָרִים אֲשֶׁר בִּיאָרְנוּ בְּתַשׁוּבוֹתֵינוּ דְלַעִיל בְּעִנְיָן כְּרו"ש עַל יְדֵי חוּלֵי.

כִּי רַבּוּ כְּמוֹ רַבּוּ הַמְתִּירִים וְסוֹבְרִים שְׁהוּא כְּשֶׁר אִפִּי לְכַתְּחֻלָּה לְבֹא בְּקֶהֱל. וְרֵאשׁ הַמְדַבְּרֵי וְהַמְתִּירִים הוּא רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל הַר"מ בְּמִז"ל אֲשֶׁר כָּל עָרֵי הַמְּעָרַב בְּגִלְלוֹת אֵלוּ.

קָבְלוּ עֲלֵיהֶם וְעַל זְרַעַם אַחֲרֵיהֶם לְהַתְּנֵהֶם בְּכָל דֵּינֵיהֶם עַל פִּי חִיבּוּרוֹ הַגְּדוֹל וְכו' וּבְפָרְט בְּנְדו"ד שְׁרֹב הַפּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים קְנִימֵי פְּנוּתָיָהּ. וּמְרֹן ו"ל לֹא הִכְרִיעַ בְּדָבָר.

וּלְפִי הַכְּלָל הַמְסוּר בְּנִדְנוּ שְׁעַל פִּיו יִסַּד מְרֹן ו"ל הוֹרְאוֹתָיו בַּש"ע. דְּהִינְנוּ שְׁהוּא פּוֹסֵק עַפ"י ג' עֲמוּדֵי הוֹרָאָה הָרִיף וְהָרָא"ש זֵלֵה"ה הִנְהָ בְּנְדו"ד שְׁהָרִיף לֹא גִיָּלָה דַעַתּוֹ בְּפִירוּשׁ.

והרא"ש והרמב"ם חלוקים בסברתם. נקיטינן כסברת הרמב"ם שהוא מאריה דאתרין.
וגם פי רוב הפוסקים פסקו כמותו וכו' וגם רוב רבני אשכנז ו"ל תפסו בזה סברת
הרמב"ם להלכה ולמעשה כמו שהוכחנו לעיל עד פאן השייך לעניינינו: וכתב הרב הנז'
עוד שאח"כ שלח פסק דין זה לפני הרה"ג רבי נסים חיים מודעי ו"ל ראב"ד בעוב"י
"אזמיר" יע"א.

והיתה תשובתו להספיק על מ"ש הרב בכח דהיתירא. והוא שפתיב דכבר ידוע דאנו בני
ספרד מסורת בידינו דאית לן למיזל בתר פסקי מרן הש"ע ובדין זה הגם דמרן ו"ל לא
ביאר דעתו: מ"מ סתמו בפירושו דכיון שפתיב דלהרמב"ם ו"ל ביד"ש מיקרי בנודאי
שפך דעתו נוטה.

דמרן ו"ל רוב הוראתיו הם עפ"י הרמב"ם ו"ל. דמהו טעמא הוא מה שקבלו הראשונים
לדון עפ"י מרן ו"ל.

כיון שמקודם קבלו פלהמקומות לדון עפ"י הרמב"ם כמ"ש החק"ל ו"ל מה"ב ח"מ סי'
ג' דקע"ג ע"א. ותו דמ"ש בש"ע דלהרמב"ם חשיב בידי שמים ולהרא"ש לא חשיב
ביד"ש.

פוננתו לומר דבמקומות שנהגו לפסוק פהרמב"ם ו"ל. כמו א"י וערי המערב.

יש להם להתיר פהרמב"ם ו"ל. ולבני אשכנז שלא קבלו עליהם סברת הרמב"ם.

יש להם להחמיר פדעת הרא"ש ו"ל. ועיין יד"מ פללי הרא"ש סי' ל"ו.

ומה גם דהמדקדק בדברי מרן ו"ל יבין לאשורו דאם פוננת מרן ו"ל היתה לפסוק
פהרא"ש. למה פתיב דהרא"ש פתיב דכן משמע בירו"ש.

דנראה מזה דהרא"ש הוא דכתיב פן. ולדידיה אין ראיתו מכרעת.

כמו שרבים קמו עליו ודחו ראיתו. ועוד דגם את"ל דאין בריה דעת מרן ו"ל איך
פסק.

יש לנו לפסוק פדעת הרמב"ם. דקבלת סברת הרמב"ם בא"י וערי המערב קדמה לקבלת
סברת מרן ו"ל.

ולא שבקו סברת הרמב"ם אלא מחמת הכרעת מרן. דעינו ראתה סברות רבות ובאיזה
מקומות הכריע דלא פנותיה.

דכל במקום שלא פירש דעתו דלא פנותיה. חזר הדין לקבלת הראשונים לפסוק
פהרמב"ם ובמקומה עומדת.

והואיל וכן יש לנו להתיר בשופי לנו בני ספרד בנעשה כר"ש מחמת חולי פדעת
הרמב"ם. ולפי האמור גם דעת מרן הש"ע פן וכ"ש דהאיפא רופא דמינכר מהפוסקים
ו"ל דס"ל כסברת הרמב"ם.

נדאי דהכי נקטינן. ע"כ השייך לעניינינו: והן עוד היום זכיתי להקביל פני זקן זה קנה
חכמה האשל אשר ברמ"ה.

רא"ש הרבני"ם בפערי המערב הרה"ג המלאך רפאל אנקאנא שליט"א בעי"ת סאלי
יע"א אשר קדמתי פני"ק בפסד"ז קונדם בואי לשלום ולהיות שגברה עליו חולשת זמנה
ועכ"ב היתה להשיבני דבר במכתב.

כאשר באתי לפני"ק הראני אותו ואת נוה"ו מ"ש בפסקיו בספרו הבהיר תועפ"ר ח"ב
אשר הוא פעת עוננו בכ"י. וראיתי אור שעמד על ענין זה והוכיח במישור דמרון ז"ל לא
הכריע בדין זה.

וכיון שלא הכריע נקטינו פהרמב"ם שרוב הפוסקים פסקו פנותיה: ומעתה דינא יתיב
ויצא לאור. דנקטינו פהרמב"ם.

דכר"ש ע"י חולי פשר לבא בקהל. כאשר עלה בהסכמ"ה מפי ספרי דבי רב פסוקאי.
קמאי ובתראי רבני ספרד ורבני אשכנז ז"ל: ואין מקום לחוש לסברת הרא"ש ז"ל פיו
דהיא מילתא דלית לה תקנתא.

ושעת הדחק לגביה. כדאמרינו בעניויתין לעיל פדאי הוא הרמב"ם לסמוך עליו וכו'.
ועיין עוד בסי' שאחר זה: סימן ו הספמת הרה"ג קדוש יאמר לו כמוהר"ר המשמ"ח
אלקיים יחש"ל ראב"ד בכאזאבלאנקה יע"א על ענין הנ"ל: ראה ראיתי האי פסק דין
דשדר לן רב פהנא רבא. יושב בשבת תחפמוני עדינו העצני.

הרב הפולל רב גובריה רב חיליה. מזרק טהור כקש"ת מסעוד הפהן נר"ו דומ"ץ ושו"ב
בעי"ת "תמושנת" יע"א אודות מה שנשאל בבחור אחד שהוא כרו"ש.

מוכרת מהעטרה ולמעלה לצד הגוף וסיבת פרייתו היא. שפגלדותו בהיותו מוטל
בפריסה.

נולד.

בו שחין הנקרא בערב' אלחאר ל"א. והתמיד בו חולי זה, ולאח"ז נכרת הכשר מהעטרה
ונפל.

ועתה נפשו לשאו"ל וכו' ומעכ"ת שקו"ט בזה. ולא הנגה פינה ונוית ומצד איצדודי.
בדעת מרון ז"ל הש"ע באה"ע סי' ה' סעיף יו"ד וז"ל כל פיסול וכו' וראיתי כי כת"ר
האריך בזה וכל דבריו אמו"ץ. וכבר ראה מעכ"ת בעינו עי"ן הבדול"ח כי כל מ"ש כפר
הביאו בס' תע"ל ח"ב סי' ב' וכו' באו"ב.

והביא כל סברות הפוסקים ז"ל המדברים בזה. ודיתליד ליה אמיה פנותיה תליד.
שנתפון לדעת הרה"ג תנא דבי אליהו ז"ל. ואולם לא זו הדרך המוציא אותנו להתיר
כי פלל זה של אבל.

אינו מוסכם ועיין להגאון שד"ח ז"ל במע' הפללים בכללי מרון ז"ל סי' י"ג אות י"ב
שהרבה להביא פועין נדו"ד. והביא להפמ"ג אנוח חיים במשבצות סי' ל"ב סק"ח, גם
הנוב"י ח"א סי' ע"ה אזיל בהאי פללא.

אָבֵל הַגָּאוֹן חֵידָ"א ו"ל בשיו"ב שבברכ"י או"ח סי' שכ"ג אות י"ב לָא בְּרִירָא לִיהֵ הָאִי
פְּלָלָא עֵי"ע. וְעֵינָן בִּשְׁ"ע או"ח סי' ע"ט ס"ב הֵיטָה וכו' לְהֵרָא"ש וכו' אָבֵל לְהֵרָשָׁב"א
וכו' וּלְפִי פְּלָל הַנּוֹז' נִרְאָה דכ"ש פְּשָׁלָא הִבִּיא סְבָרָא קַמִּינִתָּא בְּסִתָּם.

שְׂדַעְתּוֹ פְּסָבָרָא שְׁהִבִּיא בְּלִשׁוֹן אָבֵל. וְעֵינָן רוֹאָה בְּב"י ו"ל שְׁפָתַב שָׁם דְּמַעֲיָקָר הַדִּין נִרְאָה
לְפָרֵשׁ פְּהֵרָא"ש.

אֵלָא דְטוֹב לִיזְהַר פְּהֵרָשָׁב"א וּבְסִי' פ"ט ס"ה וי"א וכו' וּלְפִי הַפְּלָל דְּהִלְכָה פְּסִתָּם פ"ט
דִּינִיָּה אֲדִינִיָּה. דבב"י הִבִּיא סְבָרַת הִיא בְּלִשׁוֹן אָבֵל הֵרָשָׁב"א וכו'.

וְכֵן הוּא בְּסִי' נִט"ר ס"ג יעו"ש. וּבְסִי' רצ"ו ס"ג י"א וי"א.

ובב"י הִבִּיא סְבָרַת הִיא קַמָּא בְּלִשׁוֹן אָבֵל, וְאִם אֵינִתָּה לְהֵאִי פְּלָלָא קַמָּא וכו'. מְפָל הָאֲמוֹר
מִתְבָּאָר דְּאִין זֶה פְּלָל בְּרוּר בְּדַבְרֵי מְרָן בִּשְׁ"ע עכ"ל הַשְּׁד"ח.

וְעֵינָן עוֹד מ"ש הַשְּׁד"ח בְּמַע' חֲלִיצָה סִי' א' אוֹת ל"א שְׁפָתַב וְ"ל אֵלָא דְּאִין פְּלָל זֶה
מְבִנֵּר וּכְמ"ש בְּקוֹנְטְר'ס הַפְּלִי הַפּוֹס' סִי' י"ב אוֹת י"ב. וְגַם מִדִּין שְׁלִפְנֵינוּ נִרְאָה שְׁיִשׁ
לְפַקְפֵּק בְּכָלֵל זֶה עכ"ל יעו"ש"ב: בְּאִנְפֵּן אֲנִי רוֹאָה פֶּל מַה שְּׂאֲתָה מְבִיא סְבָרָא לְכָאן וּלְכָאן.

יֵשׁ לָהּ סְתִירָה מְמָקוֹם אַחֵר. וּבְאֲמַת אִין לְהַכְרִיעַ מַה פְּוֹנֵנַת מְרָן ו"ל וְאִם נֹאמֵר שְׁפָלֵל זֶה
מִן־סִפָּם לֹא יִצְאָנוּ מִיָּדֵי מַחֲלֻקָּת.

שְׁהֵרֵי קִייל"ן פְּשִׁיחֵיהֶּ מְרָן ו"ל סוֹתֵר עֲצָמוֹ מֵהַב"י. אִמ"ש בִּשְׁ"ע קִייל"ן דֵּהַב"י עֵינָקָר
כְּמ"ש הַחֲק"ל או"ח סי' נ"ד דפ"ח ע"א.

וא"כ לְפִי סְבָרָא זֹאת. הֵרֵי בְּב"י הַכְרִיעַ בְּבֵיתוֹ הַנְּאָמָן פְּהֵרָמְב"ם ו"ל וְאוּלָּם גַּם בְּזֶה
תְּבָרָא דְּרַבֵּינוּ חֵידָ"א ו"ל חוֹלֵק וְ"ל דְּדַבְרֵי הַשְּׁ"ע עֵינָקָר.

וא"כ אֲנִי פְּמָאן נְעֵבִיד לְזֶה נִבְחַר לְנוּ דְּרָף אַחֲרַת דְּהֵנָּה יֵשׁ לְפָנֵינוּ שְׁנֵי סוּגִים שְׁל כְּרו"ש
הָאֲחַת כְּנִדו"ד בְּבַחֲוֹר שְׁבָא לְפָנֵינוּ כְּרו"ש וְרוֹצָה לִיש"א מְבִנּוֹת יִשְׂרָאֵל. וְהַשְּׁנֵי שְׁפָבָר
נְשָׂא אִשָּׁה בְּכִשְׁרוֹת וּבְהִתִּיר וְאִח"פ נִחְלָה.

וְנַעֲשֶׂה כְּרו"ש. וּבְשְׁנֵי סוּגִים אֵלוֹ.

עוֹד לְכָל אֶחָד יֵשׁ סוּג. בְּאִם נִפְלָה הָעֲטָרָה מֵאֲלִיָּה בְּלִי תַחֲבוּשַׁת־דָּלָא שְׁלֵטָא בַּהּ יַד אָדָם.
וְהַשְּׁנֵי שְׁנִפְלָה ע"י תַּחֲבוּשַׁת. וְהֵנָּה אִם הוּא כְּבָר נְשׁוּי, וְחִלָּה.

וְהַרְוּפָא עֲשֶׂה לוֹ תַּחֲבוּשַׁת וְנִפְלָה הָעֲטָרָה וְנַעֲשֶׂה כְּרו"ש. הַרְבֵּה פּוֹסְקִים שְׁסוּבְרִים דְּבִזְהָה
גַּם הֵרָמְב"ם ו"ל מוֹדָה דְּאָסוֹר.

דְּחָשִׁיב ע"י אָדָם, וְיוֹצִיא. אִף לְדַעַת הַסּוּבְרִים דְּגַם בְּזֶה חוֹלֵק הֵרָמְב"ם ו"ל.

וְס"ל דְּהוּי ע"י שְׁמַיִם. וּמִן־תֵּר לְקִיָּמָה א"כ לְסְבָרַתָּם אִם נִלְף לְהַחְמִיר פְּסָבָרַת הַחוֹלְקִים
דְּס"ל דְּבִזְהָה הֵרָמְב"ם מוֹדָה דְּאָסוֹר.

הֵרֵי לְפִי שִׁיטַת הַמְּקוּלִים נִיִּצְוּלָנוּ מִן הַפַּח וְנִפְלָנוּ בְּפִתָּה. שְׂאִם נִכְרִיחֵהוּ לְגַרְשָׁה.

הֵרֵי זֶה לְשִׁיטָתָם הוּי גֵּט מְעוֹשָׂה וּפְסוּל מֵהַתוֹ'. וּבְזֶה נְבוּכּוֹ הָאֲחֲרוֹנִים הֵרָה"ג יִצְחָק
אֵלְבוּלְעֶאֱפִיָּא ו"ל הוּבָא דְּבְרִיו בְּס' יִשָּׂא אִישׁ בַּחֲאָה"ע סִי' א' מְצַדֵּד לְהַתִּיר יעו"ש ויעו"ש

בְּדַבְרֵי הָרֵב הַפּוֹסֵק דְּפָלִיג עָלֶיהָ וּס"ל דַּע"י תַּחְבּוֹנֶשֶׁת סוֹבֵר הַרְמַב"ם ו"ל דְּהוּי ע"י אָדָם
וְאוֹסֵר.

שְׁהֵבִיא פְּמָה מְסִינְעִים לוֹ. וְהֵרָה"ג רֵאש"ל יִש"א בְּרָכָה ו"ל הֵבִיא בִּסְה"ב שְׁנֵי הַפְּסָקִים
הַנּוֹ"ל.

וְכַתֵּב וּ"ל בְּאִנְפֹן דְּמַצִּינוּ רַבָּנִים וְגֵאוּנִים שְׁפִירְשׁוּ דְבְרֵי הַרְמַב"ם ו"ל וּמָרְן ו"ל שְׁהַעֲתִיק
דְּבָרָיו. דָּאָם מַחְמַת חוֹלֵי הַמָּסָה אוֹתָם וְכו' וי"ח וְכו' וְא"כ פִּינֹן דְּסַפֵּק בְּיַדְנֹו דַּעַת מָרְן
ו"ל וְכוּנְנָתוֹ הִיכִי ס"ל.

מִי יִרְהִיב עֵזוֹ בְּנַפְשׁוֹ לְגַזֵּר עַל הַבַּעַל וּלְכוּפּוֹ לְגַרְשָׁה מַחֲקוֹ. פִּינֹן שְׁיִישׁ לוֹ סְמָךְ גְּדוֹל
לְפָרֵשׁ דַּעַת הַרְמַב"ם וּמָרְן ו"ל פְּפִירוּשׁ הִיש"ש הַנּוֹ"ל וְדַעַמְיָה וּפּוֹק חֲזִי לְמַהֲרִיב"ל ח"ג
סִי' צ"ב שְׁדַעַתוֹ נוֹטָה לְהַחְמִיר.

וְעַכ"ז פְּתַב דָּאָם יְכוּפּוֹ אוֹתוֹ לְגַרְשׁ. הוּי גַט מְעוֹשָׂה.

וְכ"כ בְּנִדּוֹן דִּידָן. דִּישׁ לוֹ סְמָךְ לְהַקְלֵל וְכֶאֱמֹר עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ: א"כ אִין מְזָה רְאָיָה לְנִדּוֹ"ד
דְּהוּא בְּחוּר וּבָא לִיש"א מְבַנּוֹת יִשְׂרָאֵל לְכַתְּחַלָּה.

אִם הוּא ע"י תַּחְבּוֹנֶשֶׁת. אִיךָ נוֹכַל לְהַתִּיר לְכַתְּחַלָּה.

מֵאַחַר דְּכַמָּה פּוֹס' סְבִירָא לְהוּ דַּעַת מָרְן וְהַרְמַב"ם ו"ל מוֹדוֹ דַּע"י תַּחְבּוֹנֶשֶׁת הוּי ע"י אָדָם
וְאוֹסֵר וְמִי הוּא זֶה שְׁיִכּוֹל לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ בְּסַלְעַת הַמַּחְלֻקָּת. מֵאַחַר דַּעַכ"פ אֲנַחְנוּ מְסַתְּפָקִים
בְּשִׁתִּים.

אִם דַּעַת הַרְמַב"ם וּמָרְן ו"ל הוּא דְּנוֹקָא בְּנַפְלָה לְבַדָּה הוּא דְּמַתִּירִים. אַבְל בַּע"י תַּחְבּוֹנֶשֶׁת
אוֹסְרִים.

וְאִת"ל דָּאָם ע"י תַּחְבּוֹנֶשֶׁת מַתִּירִים הָרִי יֵישׁ לָנוּ סְפֵק בְּדַעַת מָרְן ו"ל הִיכִי פְּסָק. אִם כְּדַעַת
הַרְמַב"ם ו"ל דְּמַתִּיר אוֹ כְּדַעַת הָרֵא"ש דְּאָסֵר.

וְכַתֵּב דְּהִיכִי מִשְׁמַע מֵהִירוּשָׁלַיִם וְאִם נֵאמַר דִּישׁ חוֹלְקִין וְכוּתְבִין דָּאִין מִשְׁמַעוֹת הִירוּשׁ'
כְּדְבָרָיו. מֵאִי אֶהְיִי לָן אוֹתָם פּוֹסְקִים.

הָרִי עַל כָּל פְּנִים מָרְן ו"ל פְּתַב דְּכֹן נִרְאָה מֵהִירוּשׁ'. גַּם מָרְן פְּתַב שְׁפֹן דַּעַת רֵש"י ו"ל.

וְמֵאִי אֶהְיִי לָן אוֹתָם פּוֹסְקִים שְׁפַתְבוּ דְרֵש"י ו"ל מְפָרֵשׁ וְלֹא פְּסָקוֹ. מֵאַחַר דְּמָרְן ו"ל
הֵבִיאוּ לְהַלְכָה.

וְצִירְפוֹ לְסַבְרַת הָרֵא"ש ו"ל וְאַנְן אַתְּמָא דְּמָרְן סְמִכִינֵן. וְצִדֵּק בְּזָה הֵרָה"ג כְּקַש"ת הַרְחַמ"ן
בְּאִינִים ו"ל.

ר"מ ור"מ בעי"ת ג'יבלטאר" הוב"ד בס' תע"ל ח"ד סי' ח"י יעו"ש שְׁפַתְבוּ כְּדְבָרֵינוּ אֵלֶּהָ
וְא"כ הוּי הָרֵא"ש וְרֵש"י וְהִירוּשׁ' לְדַעַת מָרְן ו"ל בְּשִׁטָּה אַחַת. וְאִיךָ אֲנֵן נִיקוּם וְנַעֲבִיד
עוֹבְדָא לְכַתְּחַלָּה וְאִין לְהֵבִיא רְאָיָה מִמ"ש הֵרָה"ג יִש"א בְּרָכָה בִּסְה"ב בְּנִי בְּנִימִין וְקָרַב
אִישׁ דְּהַתִּיר בְּזָה, הִינֵנוּ דְּהַמְעַשָּׂה הִיָּה שְׁפַכְרָה הִיָּה נְשׁוּי וְהוֹלִיד בֵּן.

וְכוֹלֵי עֲלָמָא תְּהוּ אַחֲרֵיוּ. לְכֵן אֲזַר חֲרָבוֹ לְהַתִּיר אֶת הָאִישׁ שְׁלֵא לְגַרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ.
וְלְהוֹצִיא אֶת הַבֶּן מִיַּד מְמוֹרוֹת. וְצִוְּד כַּמָּה צְדָדִים יְעו"ש בַּח"א ס"א ל"ח.
וְאִין רְאִיָּה לְבַחֹר שְׂבָא לְכַתְּחֵלָה לִישׁ"א יִשְׂרָאֵלִית. שְׁנִפְלָה לוֹ הָעֵטְרָה ע"י תַּחְבֻּנְשָׁת,
וְכִבֵּר הִרְה"ג רַחֲמ"ן נְאִיִּים ו"ל עֲשֵׂה סִפְקָא לְחוּמְרָא בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם וּמְתַהַפֵּף
יְעו"ש.

שְׂדַעְתּוֹ בְּזַה לְאַסְנֹר ע"י תַּחְבֻּנְשָׁת. גַּם הִגָּאון חַת"ס עִם שִׁשְׁקוֹ"ט בְּדַבְרֵי הַפּוֹס' וְהִירוּשׁ'
וְהַסְפִּים שְׁגַם הַש"ע הַכְרִיעַ כַּהֲרַמ"ב בָּם וְלֹא נִשְׁאַר רַק הָרֵא"ש וְרִיא"ו.
בְּכָל זֹאת לְכַתְּחֵלָה לֹא רָצָה לְהַתִּיר רַק אַחַר שְׂכַבְרָא נִשְׂא. עֵי"ש בַּס"א טו"ב וְעִ"ע גַּם
בַּס"א י"ט.

וְכַמ"ש הִרְה"ג רַחֲמ"ן נְאִיִּים ו"ל שְׁם בַּת ע"ל ח"ד הַנּוֹ', וְגַם מֵה שְׁהַסְפִּים בְּסִפְרָא בְּנֵי
בְּנֵימִין וְקָרַב אִישׁ הַנּוֹ', הִרְה"ג תַּע"ל עִם כַּמְהַר"א אֲשַׁכְּנִזִי יצ"ו לְהַתִּיר. הִינְנוּ בְּשַׁכְּבָר
נִשְׂא יְעו"ש.

וְמֵה גַם שֶׁהִרְה"ג רַחֲמ"ן נְאִיִּים ו"ל אַחֲרֵי הַשְׁקוֹ"ט הִרְבֵּה שְׁהֶאֱרִיף בְּזַה כָּתַב וְנ"ל אֶפְתִּי
רַבּוֹ הָאוֹסְרִים. וּמִיַּד סִפְיָקָא לֹא נִפְקָא וְלַחֻמְרָא.

שְׂאִין לְהַשְׂיֵאוֹ אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית לְכַתְּחֵלָה. אִף נִשְׂא בְּדִיעֵבַד לֹא מִפְקִינָן מִיְגִיָּה מִחֲשֵׁשׁ גִּט
מְעוֹשָׂה.

אִף רְאוּי לְהַשְׂיֵאוֹ עֲצָה הַהוֹגְנָת לוֹ שְׁלֵא יִכְנִיס עֲצָמוֹ בְּמַחְלֻקָת וַיִּגְרֵשׁ מִרְצוֹנוֹ הַטּוֹב אִם
רָצָה. וְאִם לֹא תֵאבְדָה וְכו'.

אֲבָל אִם הַחֻלִי נִגְעָה בּוֹ יַד אָדָם לְחַתְּנָהּ בְּסִפְיָן וְכו' אֲבָל אִם לֹא הִגִּיעַ לְגִדְרָא זֶה וְכַרְתּוֹ
הָרוּפָא. אַעפ"י שְׁתַּחֲלָתוֹ ע"י חֻלִי אֲפֻשָׁר אֲפִילוֹ בְּדִיעֵבַד כּוֹפִין אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי כְּפִיָּה
לְגַרְשׁ וְכו' עכ"ל.

וְעַם שְׁחֹזַר הִרְה"ג תַּנָּא דְּבִי אֵלֵיהּ חֲזָן בַּס"ב תַּע"ל ח"ד לְתַרְיָן כָּל תַּמְיָהוּתֵי שְׁל הִרְה"ג
רַחֲמ"ן נְאִיִּים ו"ל כְּמוֹ שְׁיִרְאָה שְׁם הָרוּאָה. וְאִנּוּ אִין לְנוּ עֶסֶק בְּזַה.

וְהֵמָּה רְשָׁאִים וְלֹא אָנוּ: אִף עכ"ז אֲתַאן לְנִדּוּ"ד בְּבַחֹר שְׂבָא לְפִנְיָנוּ שְׂרוּצָה לִישׁ"א
יִשְׂרָאֵלִית, וְחָלָה אֶת חֻלִּיו. וְעַל יְדֵי חֻלִּי נִפְלָה הָעֵטְרָה מֵאֵילֵיהּ בְּלִי נְגִיעַת יַד אָדָם דְּהוּי
פְּשׁוּט אֲלִיבָא דְכוּ"ע דְּבָהָא פְּלִיגֵי הָרַמְבַּ"ם ו"ל וְהָרֵא"ש ו"ל.

וּמָרְן ו"ל לֹא הַכְרִיעַ דַּעְתּוֹ. וְאֲפֻשָׁר שְׁפַתְבָּה בְּן לְהוֹרוֹת שְׁפָל אַחַד וְאַחַד יַעֲשֶׂה כְּמִקּוּמוֹ.
לְדִידָן אֲנִן בְּנֵי סִפְרָד וּמְעָרַב וְא"י שְׁקַבְּלָנוּ דַּעַת הָרַמְבַּ"ם ו"ל. נִפְסֹק כְּהָרַמְבַּ"ם ו"ל וְלִבְנֵי
אֲשַׁכְּנִז שְׁקַבְּלוּ דַּעַת הָרֵא"ש.

פְּסָקוֹ כְּהָרֵא"ש ו"ל וְיַמְר בְּאַתְרֵיהּ וְיַמְר בְּאַתְרֵיהּ. וְכֵן הַסְפִּים הִרְה"ג תַּנָּא דְּב"א בַּס' תַּע"ל
בַּח"ב ס"א א' בְּאַרְבָּעָה.

וְחֻזְרָה וְנִשְׁנִית כָּל הַפְּסָק מִרְאֵשׁ וְעַד סוּף בַּת ע"ל ח"ד ס"א ח"י. וְתִיָּקָן מֵה שְׁהִיָּה חֲסַר
בַּח"ב.

והוסיף בו עוד נזקף. וְשֵׁם בַח"ד הַבִּיא תְּשׁוּבַת הַרְה"ג רַחֲמִין ז"ל וְהַשְׁיִיגוּ הַתַּע"ל יַעו"ש.
אֲמַנָּם לְגַבֵּי דֵינָן אַחַר שְׁפָתָבוּ הַרְבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּאֶנְרֵי וּבְרוּחָב. וְהַעֲלוּ לְהַתִּיר לְבַחֲוֹר
שְׂבָא לִיש"א יִשְׂרָאֵלִית מִתְּמַת שְׂאֵי אֶפְשָׁר לוֹ בְּגִיּוֹרַת מְטַעְמִים שְׁפָתָבוּ הַרְבְּנִים לְהַתִּיר.
דְּהוּ עֵיגוּן גְּדוֹל וְחִמִּיר יוֹתֵר מְעִיגוּנָא דְאַתְתָּא וְכַמ"ש הַרְבְּנִים חו"ש ח"ב ס' י"ב. וְהַבִּיא
מ"ש הַרְבֵּי הַמְקַנְפֵּל הָאֱלֹהִי עִיר וְקַדִּישׁ מוֹהַר־ש"ו ז"ל בְּתְּשׁוּבָה כַּיִּי שְׁנִסְתַּפֵּק בְּכַרו"ש
שְׁנִיבָה הַגִּיד ע"י חֲוָלִי וְהַבִּיא מִחֲלֻקְתָּהֶרְמַב"ם ז"ל עִם הָרֵא"ש לְעַנְנֵי אֵי ע"י חֲוָלִי חֲשִׁיב
בִּיד"א אוֹ לֹא.

וְכַתֵּב הֵנָּה לְגִדּוֹן כְּזֶה שֶׁהוּא לְהַתִּיר כְּבָלֵי הַעֲלוּב הֵנָּה הַרוּצָה לְהַתְּחַבֵּר בְּקַהֲלֵהּ וְכו'.
כְּדָאֵי הוּא הַרְמַב"ם ז"ל לְסַמְנֵי עֲלִיו אַף נִגְדַּר רַבִּים עַכ"ל, וְהַרְבְּנִים ז"ל כְּתָבוּ דְעֵיגוּן זֶה
שֶׁל הַבַּחֲוֹר הֵנִי יוֹתֵר מְעִיגוּנָא דְאַתְתָּא וְרֵאֵוִי לְהַקְלֵ עֲלִיו, גַּם מְרַן הַחֲבִי"ף ז"ל בְּסֵה"ב
חו"ש בַּח"א ס' טו"ב.

כְּתַב דְּבַחֲוֹר דְּבָא לִישׁ'א יִשְׂרָאֵלִית. הו"ל כְּדֵי עֲבַד יַעו"ש.

מֵאַחַר דְּאֵי אֶפְשָׁר לוֹ בְּגִיּוֹרַת. וְכַשְׁעָה"ד דְּמִי.

וְגַם תְּסַגֵּי לָן יְקָר סְהַדוּתָא דְאַסְהִיד לָן הַרְה"ג תַּע"ל בַּח"ב שְׁכַבְרֵהּ הֵנָּה מְעַשָּׂה בְּעִיר גְּדוֹלָה
לְאֱלֹהֵי"ם "תּוֹנִים" רַבְתִּי. וְהוֹרוּ בִּיד"ד הַגְּדוֹל וּמְלַכְּם בְּרֵאשִׁים הַגְּאוֹן הַמְּפָרְסֵם מוֹהַר"י
בְּסִיס ז"ל וְאָתוּ עִמּוֹ הַרְה"ג רָאָב"ד מַהַר"א חֲאֲגִי' ז"ל לְהַתִּיר יַעו"ש, וְהַרְה"ג מוֹפֵה"ד
כְּמוֹהַר"ח מוֹדְעֵי ז"ל הַסְּכִים עִם הַרְה"ג תַּנָּא דְּב"א ז"ל וְהוּבְאָה הַסְּכָמְתוּ בְּסֵה"ב תַּע"ל
בַּח"ב יַעו"ש וְהִיא ל"ו נְדָפְסָה בְּסֵה"ב מִימֵר חַיִּים בַּח"ב בַּא"ע ס' ע' יַעו"ש.

וְא"כ לְגַבֵּי דֵינָן יֵשׁ לָנוּ אֵילָנוֹת גְּדוֹלִים לְסַמְנֵי עֲלִיָּהֶם לְהַתִּיר לְהַבַּחֲוֹר הֵנָּה לִישׁ'א
יִשְׂרָאֵלִית כְּנַז"ל. וְאַנְן שְׁלִיחוּתֵיהוּ עֲבָדִינוּ.

וְאֵינְהוּ בְּקִיאֵי מִינָן וְעֲלִיָּהֶם אָנוּ סוּמְכִים וּבְפִרְט מְעַשָּׂה רַב. לְכֹן נָא יְדִידֵי יֵשׁ לָהּ אֵילָן גְּדוֹל
לְסַמְנֵי עֲלִיו לְהַתִּיר אֶת הַבַּחֲוֹר לִישׁ'א יִשְׂרָאֵלִית וְאֲכַמ"ל.

וְצוֹי"מ וִימ"ן. וְיֵה"ר שְׁלֹא נִכְשַׁל בְּדַבְרֵי הַלְכָה אֲמֵן כִּי"ר נֵא"ה הַמְּשַׁמ"ח אֶלְקִים ס"ט:
סִימָן זְ נְדַרְשִׁתִּי לְאַשְׁרֵי שְׁאֵלוּנִי בְּעוֹבְדָא שְׂבָא אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַצָּבָא לַעֲי"ת "ג'רֵוִיל"
וּבְקָשׁ לִיקַח לוֹ אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית.

וְהוּא מְחִזִּיק עֲצָמוֹ כְּאֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר יְהוּדֵי אֲנִי וְנִסְתַּפְקוּ בּוֹ אִם נִאֲמִינֵיהוּ עַפ"י
דְּבָרֵיו שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל וּמִתֵּר בְּיִשְׂרָאֵלִית אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה בְּס"ד. הֵנָּה מְצִינּוּ לְרַבְּנָן דְּפִתְחֵי
לָהּ פִּתְחָא מֵהֵיא דְּאִיתָא בְּפִסְחִים דְּרַף ג' ע"ב בְּהֵיא אַרְמָאָה דְּהֵנָּה סְלִיק וְאֶכִּיל בְּפִסְחִים
בִּירוּשָׁלַיִם וְכו'.

וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּד"ה וְאַנִּי אֶפְיָלָא מְשׁוּפְרֵי וְשׁוּפְרֵי. מְכָאן אֵין רָאָה שְׁנֵאֲמִין לְכָל הַבָּא
לְפָנֵינוּ וְאוֹמֵר יִשְׂרָאֵל אֲנִי דְּשִׁאֲנִי הָכָא דְּרֹב יִשְׂרָאֵל הוּוּ וְאַזְלִינוּ בְּתֵר רַבָּא אַף יֵשׁ לְהַבִּיא
רָאָה מְפָרַק הַחֲוֹלֵץ דְּרַף מ"ה ע"א.

דאָמער ליה זיל גלי או נסיב בת מינף. וכן מההוא דאָתא לקמיה דר"י ואמר נתגזירתי ביני לבין עצמי ואמר לו נאמן אתה לפסול את עצמך ואין אתה נאמן לפסול את בניה היינו משום דמצי למימר ישראל אני ע"כ.

וכן פתבו בפירק החולץ דף מ"ז. ד"ה במחוזק לה.

אור"ת דוקא בינדיענו דהנה נכרי מעיקרא. דאי לא הנה ידעינו מהימן.

מגו דאי בעי אָמר ישראל אני דמהימן כדמשמע בריש פסחים וכו'. ואין לומר שאני התם דהו סמכי ארנפא דהו ישראל.

דְהָא בְּכָל מְקוּם נָמִי אִיפָא רַנְפָּא דְרוּב הַבָּאִין לְפָנֵינוּ בְּתוֹרַת יְהוּדוּת יִשְׂרָאֵל הֵם. וְעוֹד רָאִיָּה מְשַׁמְעֵתִין דַּאמ"ל ר"י אִי אֶתְהָ נְאָמֵן לְפָסוּל אֶת בְּנֵיהָ.

ואיהו גופיה פשר אלא דשני אנפשיה חתיכא דאיסורא, אכל אם בא על בת פהו לא פסלה. כדפני לעיל דמ"ה.

ומההיא דא"ל זיל גלי אין ראיה דשמא לא היו בודקים אלא אם הוא ישראל אם לאו. אכל במשפחתו לא היו בודקין עכ"ל: וְהַרְוָאָה יתמ"ה דהתוס' הללו סתראי נינהו.

דבפסחים קאמרי דמההיא דהנה סליק ואכיל וכו' אין ראיה דשאני הכא דרוב ישראל הו אולינו בטר רנפא. וביבמות קאמרי דאין לומר כן.

דְהָא בְּכ"מ נָמִי אִיפָא רַנְפָּא דְרוּב הַבָּאִין לְפָנֵינוּ בְּתוֹרַת יְהוּדוּת יִשְׂרָאֵל הֵם וְתוּ דְבַפְּסָחִים עֵיקָר רְאִיתָם מַהֵיָא דַּא"ל זִיל גְּלִי וְכו' וּבִיבְמוֹת קְאָמְרִי הִיפָּךְ מְזָה דַּהֵיָא דְזִיל גְּלִי אִין רָאִיָּה דְשַׁמָּא לֹא הָיוּ בּוֹדְקִין אֶלָּא עֲלֵיהָ דִידְוָה אִם הוּא יִשְׂרָאֵל אוּ לֹא.

אכל לא על משפחתו: ועיין להרב י"מ פללי התוס' אות כ' מה שכתב על זה דהסיפה דסתראי נינהו להיות שבמקום אחד הם דברי ר"ת ובמקום השני הם דברי ר"י וריב"א ויתר החולקים וכן במקום אחד תמצא תימא ועלה בקושפא ובסוגיא השניה תמצא מתורץ וכו' עיי"ש.

וּדְבָרֵי קְדָשׁוֹ צְדָקוֹ בְּכָאֵן דְּבַאֲמַת בְּפָסָחִים הִנְקִשָּׁה לְהֵם קוּשְׁפָּא דְשַׁאֲנֵי הַכָּא דְרוּב יִשְׂרָאֵל הָיוּ וּלְהַכִּי לֹא הִבִּיאוּ רָאִיָּה מַהֵיָא דַּהֵנָּה סְלִיק וְאָכִיל וְכו' וְעַתָּה נִתְחַדַּשׁ לְהֵם זֶה הַתִּירוּץ דְּגַם הַכָּא אִיפָא רַנְפָּא דְרוּב הַבָּאִין לְפָנֵינוּ בְּתוֹ יְהוּדוּת יִשְׂרָאֵל הֵם.

וּלְהַכִּי לְמָדוּ מִמֶּנָּה בִּיבְמוֹת. וְגַם הֵיָא דְזִיל גְּלִי מַעֲיָקְרָא הָנָה סְלִיקָא דְעַתִּיָּהוּ לֹמַר דְּלֹא הָיוּ בְּדָקִי לֹא בּוּ וְלֹא בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ.

וּלְהַכִּי מִיִּיתֵי מִינָּה רָאִיָּה בְּפָסָחִים. אֶכָּל עַתָּה נִתְחַדַּשׁ לְהֵם זֶה הַחִילּוּק דְשַׁמָּא דִּנְקָא בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ לֹא הָיוּ בְּדָקִי אֶכָּל עֲלֵיהָ דִידְוָה הָיוּ בְּדָקִי אִם הוּא יִשְׂרָאֵל אוּ לֹא.

וּלְהַכִּי דָחוּ לָהּ הַכָּא בִּיבְמוֹת: וְעֵינֵן עוֹד מ"ש מְהַר"י קָארוֹ בְּשו"ת דִּינֵי יְבוּם וְחִלְצָה שְׂאֵלָה ג' שֶׁהִבִּיא דְבָרֵי הַתּוֹס' סְתָרָאִי בִּיבְמוֹת וּבִכְתוּבוֹת. וְכָתַב לְכֵן אֲנִי הָיָה עוֹלָה בְּדַעְתִּי לֹמַר שְׂאוֹתוֹ לְשׁוֹן שְׂפָפֶרֶק הַחוֹלֵץ הוּא לְבַדּוֹ עֵיקָר.

ואותו לשון שבכתובות הוא הג"ה או תוספות מאיזה תלמיד חריף על דרך שקלא וטריא להסכים ר"י ז"ל על דברי ר"ת ז"ל או נאמר שאלו מתוס' טו"כ ואלו מתוס' שאנץ ע"כ. ולפי"ז יש לומר עוד שבדרך זו תלה בדבורי התוספות שלפנינו.

ודו"ק: איה שיהיה מדברי קודשם נלמוד שכל מי שבא ואמר ישראל אני. שהדין הוא שנאמיניהו ונחזיקיהו בחזקת ישראל גמור.

ואין חילוק בכל מקום ובכל זמן אפי' במקום שרובא לא הו' ישראל. דהכא נמי בכ"מ איכא רובא דרוב הבאין לפנינו בתורת יהדות ישראל הם.

ומשמע נמי מדבריהם דנאמן אף להשיאו אשה וא"צ להביא ראיה. כפי מה שהביאו ראיה ממ"ש שא"ל רב יהודה להווא דאתא לקמיה זיל גלי למקום שאין מפירין אותה ויתנו לה בת ישראל בלא בדיקה וכן נראה דעת הרא"ש ז"ל: וכן דעת הסמ"ג בהלכות איסורי ביאה לאנן קי"ו וז"ל בפרק החולץ אמרינו מי שבא לפנינו ואמר גר אני יכול נקבלנו ת"ל וכי גור אתה גר.

אתה במחזק לה. כלומר שביא עדים.

ומפרש רבינו יעקב. בד"א שאנו מפירים בו שהוא גוי מעיקרא.

אבל אם אין אנו מפירין בו נאמן במינו שהיה יכול לומר ישראל אני והיה נאמן כמו שהיו חכמים אומרים בפרק החולץ לבני אדם שהיו פגומים שיגלו או יקחו אשה פגומה פיוצא בו.

ובפסחים פ"א גבי ההוא גוי דהנה סליק ואכיל פסחים בירושלים ולא היו בודקין אתריו. ומעשים בכל יום שאורחים באים ואין אנו בודקין אתריהם.

ושותין אנו עמהם יין ואוכלין משחיתתן עכ"ל הראת לדעת דדעת הסמ"ג ג"כ שלא לחלק במקום ובזמן. שמ"מ נאמן אף להשיאו אשה.

כדמייטי ראיה מהווא דאמ"ל זיל גלי וכו' וכ"כ הרשב"א בשו"ת דיני ממונות סי' ט"ז. ומשמעות דבריו ג"כ דנאמן אף להשיאו אשה דקאמר מר ונהרי הם פשיאל גמורים כמיוחסין שבישראל וכו' עיי"ש: אמנם מצינו להרמב"ם ז"ל היפך מזה שכתב בהלכות איסורי ביאה פי"ג הלכה יו"ד וז"ל אבל מי שבא ואמר שהיה גוי ונתגייר בבית דין נאמן.

שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. בד"א בארץ ישראל ובאותן הימים שחזקת הפל שם בחזקת ישראל.

אבל בחו"ל צריך להביא ראיה ואם"כ ישא ישראלית. ואני אומר שזו מעלה עשו ביוחסין עכ"ל.

וכתב ה"ה שדעת הרמב"ם ז"ל כמ"ש רוב המפרשים. דכי אמרינו צריך להביא ראיה בידעין ביה מעיקרא שהיה גוי.

ובהכי מייירי בסוף הלכה ז' דאינו נאמן עד שביא עדים. והכא מייירי בדלא ידעין ביה מעיקרא שהיה גוי דנאמן במינו וא"צ להביא עדים.

והוסיף רבינו להחמיר דאעג"ב דנאמן משום מגו. בחו"ל אין משיאין לו אשה עד שיביא ראיה ואפשר שיצא לו משום דהוא עובדא בא"י הנה והווי פולם ישראלים. אבל בחו"ל צריף להביא ראיה. ואפילו לחכמים דסברי כל המשפחות בתזקת מנוחסות הן.

כיון שאין לזה תזקת משפחה צריף להביא ראיה ע"כ. הרי מצינו לפי סברת הרמב"ם עפ"י פירוש הרב המגיד דבזמן הזה מי שפא לפנינו ואמר שישאל הוא אילו נאמן להשיאו אשה עד שיביא ראיה.

כיון שאין פאן רוב פשרים. ונמצא דדבר זה תלוי בפלוגתא דאשילי רב רבי דלהתוס' והסמ"ג והרשב"א והרא"ש נאמן לכל מזלי אף להשיאו אשה.

ולדעת הרמב"ם אינו נאמן להשיאו אשה והנה מרן בש"ע יו"ד סי' רס"ט פסק בדין גר פהרמב"ם ולא פתב שיש חולקין עליו. ולכאורה נראה דגם בדין מי שפא ואמר שישאל אני דאינו נאמן להשיאו אשה.

דהרי הרמב"ם למד דין זה דמי שפא ואמר גר אני דנאמן מדין מגו דיכול לומר שישאל אני מעיקרא ונאמן. ונמצא דדין שניהם שנה.

דבין שפא ואמר שישאל אני מעיקרא ובין שפא ואמר גוי הנה ונתגייר דנאמנין. מ"מ לענין להשיאו אשה אינם נאמנין עד שיביאו ראיה שהרי פסק מרן הש"ע פן בגר ובתריה גררינו: אמנם הב"ח פתב דהתוס' והרא"ש אין מחלקין וכו'. וכ"כ סמ"ג וכו'. אבל הרמב"ם מחלק וכו'.

ומיהו נוהגים להקל להאמינו אף להשיאו אשה ישראלית. ואפשר דאף הרמב"ם מודה באורחי שבאים והם בתזקת ישראל שנאמן אף עכשיו שרובם נכרים אף להשיאו ישראלית.

שכל המשפחות בתזקת פשרות הם כמו שנתבאר באה"ע סי' ב'. ולא אמר הרמב"ם אלא במי שלא הפרנוהו בנכרי ובא ואמר נתגיירתי בבי"ד דנאמן מדין מגו.

התם קאמר הרמב"ם דאפי"ה מעלה עשו ביוחסין ואין משיאין אותו ישראלית מדין מגו עד שיביא ראיה והכי נקטינו עכ"ל. וכ"כ הש"ף בשמו שם יצא לנו מדברי הב"ח אלו דלא אמרינו דין אחד להם.

וכל חד פדאיתיה, באופן דהגם שפסק מר"ן הש"ע פהרמב"ם. מ"מ לאו לכל מילתא היא אלא דוקא לענין זה שפא ואמר שהיה גוי ונתגייר.

וכמו שחילק הב"ח גם בדעת הרמב"ם בעצמו פדלעיל: והנה דברי הב"ח ז"ל שיצא לחלק בזה הם פנויים על יסוד תירוץ הב' שתיירץ הה"מ. והא לה דברי פהוינתן.

הנה פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה ה' פהן מנוחס שאמר בני זה פהן הוא אין מעלין אותו ליוחסין על פיו עד שיביא עדים שהוא בנו ע"כ. וכתב הה"מ וכבר שאלו המפרשים למה צריף שום עדות להשיאו אשה.

דָּקָא וּדְאִי לֹא חִיִּישִׁינּוּ לְנִתִּין וּלְמִזְרַר דְּכָל הַמְשַׁפְּחוֹת בְּחֻזְקַת כְּשָׂרוֹת הֵן עוֹמְדוֹת כַּנְּזָכָר פִּי"ט וּנ"ל שְׁקוּשְׁיָא זֶה הִכְרִיחוּ לְרַבֵּינוּ לומר מ"ש בפ"ג שְׁמִי שְׁבָא וְאָמַר יִשְׂרָאֵל אֲנִי שְׁנַתְּגִינְרְתִי.

אִין מְשִׂיאִין אוֹתוֹ אִשָּׁה אַא"כ יָבִיא רְאָהּ. וְאֵעִפ"י שְׁלֵא הָיָה יְדוּעַ שְׁהֵיָה נְכָרִי מְעוֹלָם וְדִין זֶה הוּא בְּחוּ"ל אוֹ בּוּזָה"ז בְּאַרְץ כַּמ"ש שָׁם.

וְאִפְשָׁר לְדַבְּרֵי דַה"ה בְּמִי שְׁבָא וְאָמַר שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל מְעִיקְרָא שְׁצָרִיף רְאָהּ לְעֵנִין הַיּוֹחֲסִין מְפַנֵּי מְעַלְת הַיּוֹחֲסִין. דְּאִי לֹא מִי שְׁבָא וְאָמַר נְתַגְיִנְרְתִי יְהֵיָה נְאָמֵן מְדִין מְגוּ.

וְאֵעִפ"י שְׁכָל הַמְשַׁפְּחוֹת בְּחֻזְקַת כְּשָׂרוֹת. ה"מ בְּמִי שְׁיֵשׁ לוֹ חֻזְקַת מְשַׁפְּחָה.

אַבְל יֵשׁ מִן הַמְּפָרְשִׁים שְׁכַתְּבוּ דְלֵהֲשִׂאוּ אִשָּׁה לְאוּ דְנָקָא. אֲלֵא שְׂאִינוּ נְאָמֵן לְיּוֹחֲסִין.

וְכָל פְּהֵן שֶׁהוּא בּוֹדֵק אִינוּ נוֹשֵׂא בְּתוֹ וְכו' אַבְל אִם לֹא רְצָה לְבַדּוֹק וּלְהַחְזִיק מְשַׁפְּחָתוֹ בְּדוּקָה לְאַחַד מְדַבְּרִים אֵלוּ. הָרִי הוּא נוֹשֵׂא.

שְׁכָל אָדָם בְּחֻזְקַת כְּשָׂרוֹת עַד שְׁיִפְסֹל ע"כ: הִרְאָתָ לְדַעַת שְׁחִילוּק הַב"ח ו"ל א"ש כְּתִירוּץ ב' שְׁתִּירָץ הַה"מ דְּבַהֲכִי מִי שְׁבָא וְאָמַר יִשְׂרָאֵל אֲנִי מְעִיקְרָא נְאָמֵן אִף לְהֲשִׂאוּ אִשָּׁה. לְמִי שְׁלֵא רְצָה לְבַדּוֹק וּלְהַחְזִיק מְשַׁפְּחָתוֹ בְּדוּקָה וְכו' וְבָהּ מוֹדָה הַרְמַב"ם.

אַבְל לְפִי תִירוּץ הָא' דְאַף מִי שְׁבָא וְאָמַר יִשְׂרָאֵל אֲנִי מְעִיקְרָא שְׁצָרִיף רְאָהּ לְעֵנִין יּוֹחֲסִין לֹא אֲתִיָּא כַהב"ח. וְזֶה הַתִּירוּץ הָא' א"ש כְּדַעַת הַרְמ"ה שְׁהֵבִיא הַטּוֹר בַּאֲה"ע ס' ב' דְּמְפָרֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל דְּגַמְרָא דְקָאָמַר כָּל הַמְשַׁפְּחוֹת בְּחֻזְקַת כְּשָׂרוֹת.

הֵינּוּ מֵאֵן דְּאִית לֵיהּ חֻזְקַת כְּשָׂרוֹת א"צ לְבַדּוֹק אַחֲרֵי אַבְל מֵאֵן דְּלִית לֵיהּ חֻזְקַת כְּשָׂרוֹת כַּגּוֹן שְׂאִין מְשַׁפְּחָתוֹ יְדוּעָה לְנוּ. צָרִיף רְאָהּ לְיּוֹחֲסִין ע"כ, וְהֵגַם שְׁרַבֵּינוּ הַטּוֹר לֹא הִסְכִּים לְסַבְּרָא זֶה.

מ"מ הָרִי כָּתַב הַב"ש שָׁם סק"ג דַּהֲש"ע בְּסִימָן שֵׁאח"ז ס"ל דְּמִי שְׂאִין מְשַׁפְּחָתוֹ יְדוּעָה לְנוּ חִיִּישִׁינּוּ שְׂמָא מְמַזְרַר הוּא. דַּס"ל כְּתִירוּץ הָא' שְׁתִּירָץ הַה"מ.

וְהוּא מ"מ שְׁמָרְן הַש"ע בְּסִי' ג' זְכוּר כְּשֶׁהִיָּתִי תִינּוֹק וְהֵיָּתִי מְוֹרָכָב עַל כְּתִיפּוֹ שְׁל אַבָּא וְהוֹצִיאֲנִי מִבֵּית הַסֶּפֶר וְכו' דְּמִזְנָה מוֹכַח דַּס"ל כְּתִירוּץ הָא' דַּהֲש"ע מְדַמְקָאָמַר הֵיָּתִי מְוֹרָכָב עַל כְּתִיפּוֹ שְׁל אַבָּא.

הָרִי שְׁיֵשׁ לוֹ אֵב וְאִינוּ מְמַזְרַר. וְהוֹצִיאֲנִי מִבֵּית הַסֶּפֶר הָרִי דְּאִינוּ עֶבֶד דְּאָסוּר לְלַמַּד עֶבְדוֹ תוֹרָה.

וְעֵינִין בְּב"ש שָׁם סק"ה הָרִי דַּס"ל לְהַש"ע דְּמִי שְׂאִין מְשַׁפְּחָתוֹ יְדוּעָה לְנוּ חִיִּישִׁינּוּ שְׂמָא עֶבֶד אוֹ מְמַזְרַר הוּא. וְלָכֵן פָּסַק הַב"ש דְּיֵשׁ לְהַחְמִיר דְּמִי שְׂאִין יְדוּעַ לְנוּ יֵשׁ לְחַוֵּשׁ שְׂמָא מְמַזְרַר הוּא.

וְכ"כ הַבַּאֲה"ט סק"ד מְשָׁמוּ. וְכָתַב עוֹד מְשָׁם בַּה"י מִי שְׁבָא מְאַרְץ רְחוֹקָה הֵן אִישׁ הֵן אִשָּׁה וְכו'.

צָרִיף רְאָהּ שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל, וְאַף שְׁמַתְנַהֲגִים בְּדַת יִשְׂרָאֵל וּמְדַבְּרִים בְּלִשׁוֹנָנוּ וְיּוֹדְעִים בְּכָל טוֹב הִיְהוּדִים. אֵעִפ"כ צָרִיכִין רְאָהּ, וְכֵן הוּא תַקְנַת מְדִינַת "לִיטָא" שְׂאִין לְסַדֵּר שׁוֹם

קידושין א"כ שיש לו ראיה שהוא ישראל ומאיזה משפחה ע"כ וא"כ לפי"ד הב"ש דמ"ן הש"ע דאמ"ת דידיה סמכינו.

ס"ל פתרון הא' שתי' הה"מ ליכא למימר פחילוק הב"ח. ולעולם דין שניהם שנה.

בין שפא ואמר ישראל אני מעיקרא. ובין שפא ואמר נתגירתתי.

לעולם צריכין ראיה ליוחסין: והנה סברת הב"ש הנ"ל אינה מוסכמת. עיין להפ"ת שם סק"כ שכתב משם שער המלה פ"ב מהא"ב דין ד' שהוכיח שדעת מ"ן המחבר אינו כן דלא כהב"ש ולקמן סימן ג' סק"ז הביא דברי שעה"מ בפירושו בסק"ב וז"ל לענין הלכה.

הנה לענין פסולי קהל דעת כל הפוסקים. דאפילו מי שאין לו חזקת משפחה כגון שפא מארץ רחוקה.

אמרינו כל המשפחות בחזקת פשרות. זולתי דעת הרמ"ה שכתב הטור ולחד תירוצי שכתב הה"מ לדעת הרמב"ם.

ודלא כהב"ש וס' בה"י שייחסו סברא זו לדעת מ"ן והטור דליתא וכו'. ובסי' ג' סק"ז כתב משם השעה"מ הנז' שכתב על דברי הב"ש הנז' ל' דנדאי מ"ן המחבר לא ס"ל הכי.

שקרי בראש הסימן כתב כלשון הטור. דמי שפא ואמר כהן אני וכו' אוסר עצמו בגרושה.

ואם איתא אפילו בכל הנשים שבעולם אסור וכו' ומה שהכריח ממה שהעתיק לשון הרמב"ם והוציאני מבית הספר אין זו ראיה כלל. דע"כ לא אמרינו דאפילו בשאין לו חזקת משפחה לא חיישינו שפא עבד או ממזר הוא אלא דוקא בטוען נדאי דקיים ליה בנפשיה דישאל פשר הוא.

ומשו"ה לא חיישינו ונאמן ע"י עצמו. משא"כ הדין דביה"ס דאיהו גופיה לא קיים ליה אם הוא פשר אלא שפא להעיד בגודלו מה שראה בקטנו.

בהא נדאי פשיטא דחיישינו שפא עבד הוא. וחילוק זה מןכרח מדברי התוס' וכו' ע"כ: ומעתה נוכל לומר דלפי דברי השעה"מ דברי הב"ח נכונים אליבא דהלכתא פדעת הש"ע.

וגם נראה להוכיח בדעת הב"ח שדעת הש"ע ס"ל פתרון הב' שפתרון הה"מ והוא ממ"ש הב"ח בדבריו שכל המשפחות בחזקת פשרות הם כמו שנתבאר באה"ע סי' ב'. ואם ס"ל להב"ח דהש"ע שכתב שכל המשפחות בחזקת פשרות הם.

מפרש לה פדעת הרמ"ה שהביא הטור. דהיינו במי שמשפחתו ידועה.

אבל מי שאין משפחתו ידועה צריך ראיה וכתירוצי הא' שפתרון הה"מ מאי ראיה מיייתי לדבריו אדרבה זה היפך דבריו. א"ו דהב"ח ס"ל דהש"ע ס"ל פתרון הב'.

ומ"ש בסי' ג' והוציאני מבית הספר שמשנה הוכיח הב"ש דמ"ן הש"ע ס"ל פתרון א'. איכא למימר דמפרש לה כהשעה"מ פנ"ל ועיין בט"ז סי' ג' סק"א מ"ש בהג"ה לתרץ מ"ש הש"ע והוציאני מביה"ס וכו' בס"א מסי' ג'.

ולא כתב כן בסעיף ה' מוכח שפיר דסבר דכל המשפחות בחזקת פשרות ולא חיישינן
שמיא עבד. וממאי דכתב בסעיף א' והוציאני מביה"ס וכו' אינו מוכח דשם העתיק לשון
הגמרא ומעשה שהיה פה היה ע"כ.

ועוד האריף בזה והברכ"י א"ה שם אות ו' הקשה על הגהת הט"ז זאת דהא מרן בח"מ
סי' ל"ה דין ז פתב וז"ל ונאמן לומר שהיה פ' יוצא מבית הספר לטבול וכו'. והתם ליפא
למימר מעשה שהיה פה היה.

ומוכח בפירוש כמ"ש הרב בית שמואל עיי"ש ע"כ. משמע שדעת הברכ"י בדעת מרן
כהב"ש.

אלא דלי ההדיוט קשה לי דרבינו חיד"א הי"ל להקשות ג"כ על השעה"מ שגם הוא פליג
על הב"ש בדעת מרן הש"ע פדאמרין לעיל וי"ל דרבינו חיד"א בברכ"י לא בריא ליה
דעת מרן הש"ע היכי סבירא ליה אם פתירין הב' שתיירין הה"מ ו"ל דכל המשפחות
בחזקת פשרות.

או פתירין הא'. אלא דמצא מקום להקשות על הגהת הט"ז דסבר הא דכתב הש"ע
והוציאני מביה"ס וכו' שמעשה שהיה פה היה ממ"ש בח"מ דהתם לא שייך לומר מעשה
היה וכו'.

אמנם על דברי השעה"מ לא היה מקום להקשות עליו מההיא דח"מ דיכול השעה"מ
לתרץ התם כמו שתיירין בכאן דלעולם מרן ו"ל בש"ע ס"ל דכל המשפחות בחזקת
פשרות ומה שהצריך לומר שהיה פ' יוצא מבית הספר לטבול.

היינו משום דאותו שמעדין עליו לא קי"ל בעצמו שהוא פשר ודאי. אלא רק עפ"י עדות
זה שפא להעיד בגודלו מה שראה בקטנו, ובהא ודאי פשיטא דלא סגי דלא אמר הכי
דחיישינן שמיא עבד הוא.

אלא שיש דחוק קצת דהו"ל לרמז מיהת דבר מה מדברי השעה"מ ניותר נראה לומר
דעיני קודשו לא שלטה בהם בדברי השעה"מ. נאלו ראה דבריו.

אפשר לומר שהיה מקריע בדברי מרן פנותיה: ומעתה שעינינו הרואות שגדולי הפוסקים
התוספות והרא"ש והסמ"ג והרשב"א ו"ל לפי פתירין הב' שתיירין הה"מ. ולפי מה שחילק
הב"ח בדברי הרמב"ם דכולהו סברי לה דכל המשפחות בחזקת פשרות ואפילו מי שפא
מארץ רחוקה שאין לו חזקת משפחה.

ובא ואמר שהוא ישראל שהוא נאמן אף להשיאו אשה. ומה שאנחנו מסופקים הוא בדעת
מרן הש"ע ו"ל אם פדבריהב"ש ובה"י שמכריעים בדעת מרן דס"ל כתי' א' שתיירין
הכ"מ.

או בדעת השעה"מ וט"ז בהגה שהוכיחו שדעת מרן הש"ע פתירין הב'. לפי זה לכתחלה
במקום שנוכל לברר שהוא ישראל יש לחוש לדעת הב"ש ודעמיה ואין להתירו ליש"א
אשה ישראלית עד שנשיג כתב ראיה מאנשי מקומו המבררים את טיב חזקת משפחתו.

וא"ל נוכל לסמוך על דעת השעה"מ ודעמיה שכן דעת מרן הש"ע. ונאמן הוא עפ"י עצמו
אף להשיאו אשה.

כִּינּוֹן שְׁפָל גְדוּלֵי הַפּוֹסְקִים סוֹבְרִים כִּן וְאַפְשֵׁר שְׁגַם הַב"ש לֹא הִחְלִיט כִּן מִן הַדִּין, אֲלָא שְׁפַתְבּוֹ יֵשׁ לְהַחְמִיר. לְכֵן יֵשׁ לְחֹשֶׁשׁ לְכַתְחֻלָּה אֲבָל לֹא בְּדִיעֵבַד וּשְׁעָה"ד שְׁלֹא נוֹכַל לְהַשְׁיֵג כְּתָב רְאִיָּה: הָאֲמָנָם אֶפְתִּי פֶּשׁ גִּבּוֹן לְחַלֵּק וְלוֹמַר דְּעַד כְּאֵן לֹא אֲמַרְיֵנוּ דְנִאֲמִין לְכָל הַבָּא לְפָנֵינוּ וְאוֹמַר יִשְׂרָאֵל הוּא אֲלָא בְּמִי שְׁבָא לְפָנֵינוּ וְהוּא מִתְנַהֵג בְּכַשְׁרוֹת.

דְּהֵינּוּ שְׁמִתְנַהֵג בְּיַהֲדוּת בְּעוֹל תּוֹרָה וְעוֹל מְצוֹת. דְּבַהֲכִי מֵיִרֵי הַסְּמ"ג וְהַרְשָׁבָ"א ו"ל שְׁהַעֲמַקְנוּ דְּבַרְיָהֶם לְעִיל דְּאוֹתָם שְׁבָאוּ לְפָנֵיהֶם מִתְנַהֲגִים בְּיַהֲדוּת כִּיעו"ש.

אֲבָל כְּגוֹן גְּדוֹן שְׁלִפְנֵינוּ שְׁעֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת שְׁאִינוּ מִתְנַהֵג כְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשָׂרִים. לֹא עָלִיו עוֹל תּוֹרָה וְלֹא עו"מ.

מֵהִיכִי תִּיֵתִי לוֹמַר שְׁנִאֲמִינְהוּ שְׁהוּא יִשְׂרָאֵל גְּמוּר וּלְהַשְׁיֵאוּ אִשָּׁה. וּבְכַרְט שְׁלֹא גִיָּלָה דְּעַתּוֹ מִתְחַלֵּת בִּיאָתוֹ לְפָנֵינוּ שְׁהוּא יִשְׂרָאֵל עַד לֵאח"כ שְׁבָא לִיְדֵי סִיבָה זֹו לִיקַח אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית בְּנֻדָּאֵי חֵיִישֵׁינּוּ דִּילְמָא אֲעָרוּמִי קָא מַעְרִים.

וּכ"ע מוֹדוֹ שְׁאִינוּ נֶאֱמָן עַפ"י עֲצָמוֹ. מִכִּינּוֹן שְׁלִפֵי עֵינֵינוּ נִחְשָׁב כְּנִכְרֵי עַפ"י מַעֲשֵׂיו הַחֻפְשִׁים.

וְדוּמָה זֶה לְמֵאֵי דְאֲמַרְיֵנוּ בְּכַרְק הַחֹלֵץ מִי שְׁבָא לְפָנֵינוּ וְאוֹמַר גַּר אֲנִי יְכוֹל נִקְבְּלָנוּ. ת"ל וְכִי יָגוּר אֶתְּךָ גַּר.

אֶתְּךָ בְּמוֹחֲזֵק לֹה עַד שְׁיָבִיא עֲדִים. וּפְיָרְשׁוּ הַתּוֹס' דְּהָא דְצָרִיף לְהַבִּיא עֲדִים.

דְּנֻקָא בְּמִי שְׁהַפְרָנוּ בּוֹ שְׁהִיָּה נִכְרֵי מַעֲיָקְרָא. וּכ"כ הַסְּמ"ג וְכַפְלֵי הַה"מ בְּדְבַרֵי הַרְמַב"ם שֶׁם וְה"נ דְּכּוֹנְתָה כִּינּוֹן שְׁהַפְרָנוּ בּוֹ מַעֲיָקְרָא עַפ"י מַעֲשֵׂיו נִחְשָׁבְנוּהוּ כְּנִכְרֵי תּוֹ לֹא מֵהִימֵן לוֹמַר יִשְׂרָאֵל אֲנִי מַעֲיָקְרָא שְׁהִירֵי הַחֻפְשִׁים כְּנִכְרֵי: אֲכֹן נִרְאָה דְכַד דִּיקַתָּ שְׁפִיר מְצִית אֲמַרְתָּ דְשָׂאֲנִי הִיא דְהַחֹלֵץ, דְּהֵתָם הַחֻפְזֵק לְנוּ כְּבִירוֹר שְׁהוּא נִכְרֵי עַל פִּי דְבוּרוֹ שְׁאוֹמַר בְּפִירוֹשׁ שְׁהוּא נִכְרֵי.

וְגַם הַחֻפְזֵק עַפ"י מַעֲשֵׂיו אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ אוֹתָם כ"א נִכְרֵים גְּמוּרִים כְּעַבְדוּתָה כו"מ וְדוּמִיָּהֶם. וְלִהְכִי אִינוּ נֶאֱמָן לוֹמַר שְׁנִתְגַּיֵיר עַד שְׁיָבִיא עֲדִים.

מִשָּׂא"כ זֶה שְׁבָא לְפָנֵינוּ שְׁלֹא שְׁמַעְנוּ מִפִּיו דְּבַר שְׁהוּא נִכְרֵי שְׁנַחֲזִיקָהוּ בְּכַף, וְגַם לֹא הַחֻפְזֵק בְּמַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ אוֹתָם כ"א נִכְרֵים גְּמוּרִים. כְּהִלְכָה לְבֵית תְּפִלָּתָם וכו'.

וְגַם שְׁרָאִינוּהוּ מִתְנַהֵג בְּחֻפְשִׁיּוֹת וְחֻשׁוֹד עַל הָאִסּוּרִין. מ"מ אֵין בְּזָה כְּדָאֵי לְהַחֲזִיקוֹ בְּנִכְרֵי.

שְׁהִירֵי רַבִּים הַמְתַּפְרָצִים מְבָנֵי עַמִּינוּ בַּעוּה"ר (אוֹי לְדוֹר שְׁכָף עֲלֵתָה בְּיָמֵינוּ) וְנִמְצָא זֶה שְׁרָאִינוּהוּ מַעֲיָקְרָא מִתְנַהֵג בְּחֻפְשִׁיּוֹת אֵין לְנוּ לְהַחֲזִיקוֹ בְּנִכְרֵי, דְשָׂמָא יִשְׂרָאֵל הוּא עוֹבֵר עַבְרֹת לְשָׂטָן נָפֶשׁ.

וּכְשִׁיבּוֹא וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֲנִי נֶאֱמָן: וְרְאִיָּה לְזָה מִמ"ש מְרֵן הַש"ע בִּי"ד ס' קכ"ד. מוֹמַר אַעפ"י שְׁהוּא מְהוּל עוֹשֶׂה יי"נ בְּמַגְעוֹ.

וְנֶאֱמָן לוֹמַר שְׁשָׁב בְּתַשׁוּבָה ע"כ. וְכַתְּבַב בְּב"י שְׁדִין זֶה נוֹבַע מִמְקוֹר סֶפֶר אֲנֻרְחוֹת חֲזִים ו"ל.

והקנשה הש"ף שם ס"ק ט"ו שהרי מבואר שם בב"י שהר"י והרשב"א פליגי על הא"ח בזה ואיך פסק הש"ע פנוניה ותי' דיותר נראה לחלק דהיכא שידוע שהיה מומר דבכה"ג מיירי הרשב"א ז"ל אינו נאמן לומר שנתגייר.

אבל היכא שאינו ידוע שהיה מומר אע"ב דאינו ידוע ג"כ שהיה ישראל נאמן לומר בתשובה עשיתי. במגו דאי בעי אמר מעולם לא המיר וישאל הוא.

ובכה"ג מיירי הא"ח והמחבר"ר. וכ"כ הפוסקים והטור לקמן גבי גר וכו' ע"כ: וצריכינן לדעת היכי משפחת לה בכה"ג שאינו ידוע שהיה מומר אע"ב דאינו ידוע ג"כ שהיה ישראל וכו'.

וצריך לומר כגון שראינוהו מתנהג בתפישות וחסוד על שאר איסורין. אבל לא ראינוהו עובד עכו"ם שכל הרואה איש כזה שופט בדעתו לומר מה משפט האיש הזה ומה מעשיו אם הוא נכרי גמור או הוא ישראל הולך בתאוות נפשו.

אבל לא יוכל לומר בהחלט שזה נכרי גמור להיות שלא ראהו עובד עכו"ם. ומה שהולך בתאוות נפשו הרי גם רבים המתפרצים בבני ישראל עושים כזה, ונמצא שזה האיש אעפ"י שיש צדדין המראין עליו שהוא נכרי מ"מ כל שלא ראינו בו דבר המתחזיקו לנכרי גמור כעכו"ם.

כשיבוא לפנינו ויגלה עצמו שהיה מומר ושב בתשובה נאמן. במגו דאי בעי אמר מעולם לא המיר.

ואף שהיה חסוד באיסורין לא נחזיקהו בכף למומר גמור. ולא איתרע ליה מגו דידיה: ומעתה שעלה בדינו שכל למי שבא לפנינו ואמר ישראל אני ונאמן אף להשיאו אשה ישראל'י כמבואר לעיל אלא דיש לחוש למ"ש הב"ש בדעת מרן הש"ע דלא אמרינן כל המשפחות בחזקת פשרות במי שאין משפחתו ידועה לנו כגון שבא מארץ רחוקה וצריך להביא ראיה שהוא ישראל כשר.

לכן גם זה האיש צריך להשתדל להביא כתב ראיה מאנשי מקומו המעידים על טיב חזקת משפחתו. ואח"כ יש"א ישראלית אשר תיטב בעיניו.

וכן עשה שהביא כתב ראיה מעי"ת "טורקיא" המעיד עליו ועל משפחתו. וכן עשינו מעשה פעמים שלש שלא נשאו נשים עד שהשגנו וראינו כתב ראיה מרבני מקומם המעידים עליהם ועל טיב משפחתם שאז יצאנו מידי פלוגתא דרבנן ואתא.

ומעתה עינינו תלויות לפני צור ישועתנו יאיר עינינו בתורתו לבל נכשל בדבר הלכה מעתה ועד עולם אכי"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט סימן ח שוב שלחתי זה הפסק לבי"ד הצדק בעיר רבתי עם "שאלוניקי" יע"א.

לברר על עסקי אשה אחת שבאה מהתם להקא. והשיב על דברי רב אהרן מבדי"ץ הנז' וז"ל במקתב לאמר כ"ד לסינון שנת התרצ"ג שאלוניקי יע"אלכבוד הרב המופלא.

וכבוד ה' מלא וכו'. כקש"ת מוהר"ר מסעוד הפהן נר"ו יאיר ונרח לעד לעולם כיר"א.

"תמושנת" אלג'יריא יע"א: רב נכבד. בתשובה למכתבו היקר מיום י"ג למטמוני"ם וכו'.

והוא אודות אשה אחת אשר מיום בואה במח"ק התזיקה עצמה לנכרית. והנה בעת"ה רוח אחרת עמה לומר בפומבי שהיא ישראלית גמורה מעיקרא ושהיא נולדה בעירינו "שאלוניקי" יע"א למשפחת פילוש ולכל בני משפחתה בשם תקרא.

וגם את שמה אשר יקראו לה. וכי זה י"ב שנה נפרדה מבית אביה לאינה סיבה.

ובכן נפשו היקרה לשאו"ל הגיעה האמת בפיה להחזיקה פישראלית גמורה ואם היא פנויה וכו': הנני להודיעו כי תיקף לקבלה נעתרנו לבקשתו. ואחר החיפוש פאן נמצאת וכאן היתה משפחה אחת מרפבת.

שפתי פילוש שם אבי האשה. אשתו רחל.

בנו אברהם. בנותיו סאפירא.

לונא.

שרה.

שמחולה (השם הזה נגזר משם שמחה) ושמחולה הנז' יצאה מעירינו בשנת 1918 בלתי שום קשר נישואין: האמנם לא אכחד כי דינה של ריבה זאת צריכה רבה ואעיקרא קאמינא במ"ש כתר במקתבו הנ"ל והכי קאמר מר והגם שיש לדון ולומר שאין מקום לשאלה זו.

דא קיל"ן מי שפא לפנינו ואמר ישראל אני נאמן וכו' והאריף בדברי הפוסקים בזה וסו"ד פתב דמידי פלוגתא לא יצאנו, ואע"ג"ב שיש צדדים להכריע להקל. מ"מ מהיות טוב היכא דאפשר לעמוד על הבירור מי יוכל להכניס ראשו בין ההרים.

את"ד.

ופליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה. איה בדברי שום אחד מהפוסקים ז"ל שהביא שיתיר בנדו"ד.

הלא כל דבריהם אלו נאמרים באמת במי שלא ידענו בו מה טיבו ופיו ענה בו שהוא ישראל. ובזה אמרו לסמוך או שלא לסמוך משום מעלה ביוחסין.

מר כדא"ל ומר כדא"ל. אבל איך הפה יכולה לדבר פן בנדו"ד שהתזיקה עצמה לנכרית פכתוב בדב"ק תחלת דבר הא הו"ל פהחזקה נדה בשכינותיה דבעלה לוקה עליה משום נדה וסוקלין ושורפין על החזקות.

ואף כי עתה חזרה בה. לאו כל פמינה.

ואפילו אם תתן אמתלא לדבריה ויעניין יו"ד סי' קפ"ה ואה"ע סי' י"ט ובאחרונים שם. מ"ש בזה באו"ב בתשובת מהרימ"ט ח"א סי' קמ"ט ועוד בשאר גדולי האחרונים ז"ל וכו' וכאשר דמיתי פן ראיתי בהא דקמן גופא לחד מן קמאי מרבני המחוז שלכם דקאמר הכי.

הלא הוא הרשב"ש ז"ל בתשובה סי' תס"ז וז"ל ולענגנו מה שטוען שהוא בן ישראל משנמד וכהן הוא. אם הוזהר שהוא גוי אינו נאמן דהוי כמי שפא ואמר גר אני כדאמרין פרק החולץ וכו'.

הלכתא בין בארץ בין בחו"ל. צריף להביא ראיה.

והיה אור"ת ז"ל דוקא דידעי ביה מעיקרא דגוי הוא. דאי לא ידעי ליה מהימן במיגו דאי בעי למימר ישראל הוא דנאמן בפסחים וכו'.

ע"כ זה שהוזהר בגוי אינו נאמן לומר שפון משנמד היה. ושלא יהיה לו דין עבד כנעני וכו' יעו"ש.

ואף כי בנדו"ד היא היא שהחזיקה עצמה בכף. הלא הוזהר נידה בשכינותיה ג"כ ע"י עצמה בזה חזקה זאת שהיא לבשה בגדי נדותה.

ומשום דסוף סוף כל לגבי דידן הוזהר בכף ואדרבה כל שפאו הדברים מצדה. חזינא ברשב"ש ז"ל שם שכתב וזה אפילו לא יאמר מעצמו שהוא גוי אלא שהוזהר בתורת גוי כ"ש אם הוא בעצמו אמר פעם אחת שהוא גוי.

שאינו נאמן לומר שהוא ישראל וישראל משנמד הוא וכו' לפי שפיון שאמר פעם אחת שהוא גוי הרי הגיד. וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

וכ"כ על פיוצא בזה הרמב"ן ז"ל בחידושי פרק י"ג עי"ש. וגם יש בזה ענין שניא אנפשה חתיכא דאיסורא.

כמבואר בדברי התוס' והרא"ש ביבמות מ"ז והרב המגיד ז"ל פרק י"ג מא"ב הלכה ח'. ושאר רא' דאמרין בזה שאחד"א כיעו"ש בדברי קודשם, והנה בטעם הנאמנות לומר שהוא ישראל מבואר בתוס' יבמות שם בד"ה במוחזק וכו'.

דרוב הבאים לפנינו בתורת יהדות ישראל הם. יעו"ש ובהרא"ש שם ובחידושי הריטב"א ז"ל שם כתב בשם ר"ת משום דהוי מילתא דעבידא לגלויי וכן כתב הנמק"י שם.

גבי נתגיירתי ביני לבין עצמי יע"ש. ונראה דגם התוספות והרא"ש לא כתבו בן רק לומר שאם באת לדחות הראיה מפסחים ג' דהתם משום רובא הקא נמי איכא רובא כנז', עכ"פ אינהו נמי אית להו האי טעמא דעבידא לגלויי.

ולכל החלוקות הא זה מבואר שם בסוגיא דבמוחזק בעפוי"ם אינו נאמן לומר נתגיירתי. ומינה יליף הרשב"ש ז"ל להיכא דהוזהר לן בנכרי ואומר שהוא ישראל על כן רתה לומר דהגם דאיכא רובא או דהוי מילתא דעבידא לגלויי.

לא מהימן בזה נגד החזקה. וכ"ש הקא דהוזהר בפניית במילתא דעבידא לאיגלווי גופא לפי דבריה עכשיו.

ולא עוד אלא שאנכי מסתפק אם נוכל לסמוך על בירור הנזכר פיון שזאת הוזהר שם בנכרית. אין בירור זה מוציאנו מידי ספק.

דילמא אידועה ומכירה קאמרה שידועה. פי הנערה שהיא יצאה מפה ואולי הלכה לבית עולמה.

והיא הלבשה על עצמה ושמה ושם משפחתה. ואם היו קרוביה או העדים רואים אותה
אולי היו מכירים בה פי אינינה: ואף אם נאמר פי מ"ש כת"ר שהחזיקה עצמה.

לא שהחזיקה בכך חזקה גמורה. אלא שפך אמרה וחדר דינא לאמרה טמאה אני ביו"ד
סי' קפ"ה ולאמרה אשת איש אני באה"ע סי' מ"ז.

שואם חזרה ונתנה אמתלא לדבריה נאמנת. מלבד דאם עברו ככה ל' יום לכמה פוסקים
נהה לה החזקה ולא מהני אמתלא יענין באחרונים שם סי' י"ט ומ"ז.

עוד בה סוף סוף דברי כת"ר שיש מקום להקל בנדון דידן גם בלא בקירור כדעת הסוברים
שהוא מהימן. עדיין אין לנו באמרה היא תחילה שהיא נכרית לפי דברי מוהרש"א ו"ל
בתוספות יבמות דף קי"ח דאמתלא מהני לסלק דיבורה הראשון אבל לא לסמוך אדיבורה
השני ולהתיר יעו"ש ובפתחי תשובה אה"ע סי' מ"ז ס"ק ב'.

והכא נמי הכא הו"ל פאלו לא דברה כלל, ואיך נחזיקנה פישראל טרם יודע לנו מפיה
עכ"פ או מהתנהגותה פישראלית. איברא דהא נמי מידי פלוגתא לא נפקא יענין בפ"ת
שם, ועוד פתבנו מזה במקום אחר בס"ד, מ"מ הדר הו"ל ספק ספיקא ולחומרא.

דילמא הלכה כדעת הסוברים שאין לסמוך על אמירתה אפילו בתחלה. ואת"ל דבתחלה
יש לסמוך.

מ"מ אדיבורה השני לא. ובפרט לפי דברי הגאון הרשב"ש ו"ל דאמרינן בזה פיון שהגיד
שוב אינו חוזר ומגיד יש לומר דאפ"י ע"י אמתלא לא מהני.

ויש לעיין בזה במ"ש בשו"ת אור לי סי' קכ"ט. ובשד"ח מערכת הא', ואכמ"ל באופן
דהשאלה והבירור צריכים הם: ואמנם נחזי אנו אחר הבירור אם לא נחוש כנז"ל דנהי
דקרוביה נאפילו עדים מעידים שיש להם בת בשם זה וכו'.

ולזאת חשבתי דרפי לתקן הדבר על ידי שיביאו בני משפחתה את הפוטוגראפיה שלה
ויעידו עליה העדים לפני שזאת היא פלונית בת המשפחה הנ"ל, ונשלח אותה ליד
כת"ר ושמה יבחנו דבריה אם היא היא.

ובכל זאת אם יש פאן חזקה גמורה שהיא נכרית פגון שהתנהגה פזאת בהליכתה לבית
תפלתם פאחת מהן וכיוצא. באופן שהרואה אותה שם.

ראה והבין שהיא נכרית. הא נדאי צריכה עדות ברוכה.

וקשה הדבר לסמוך בעדות זה עפ"י הפוטוגראפיה (אמ"ה הנה הרב הפוסק האריף
הרבה להביא ראיות על עדות הפוטוגראפיה"א אם לסמוך עליה או לא. ולהיות שאין לי
עסק מה להשיב עליו בענין הפוטוגראפיה לא רציתי להטריח על עצמי להעתיק דב"ק
פי אמרתי כי בנדאי שדברי קודשו הם נכתבים בספר זכרון לפניו ורק דוקא אזכיר סיום
דברי קודשו שפ"ים) סוף סוף עדות ברוכה להוציאה מחזקתה.

ומיהו אם אין פאן חזקה גמורה רק שהיא אמרה פן. נוכל לסמוך על המתירים בעדות
הפוטוגראפיה"א וידעתי כי הרבה דברים נאמרו בזה בפוסקים ובפרט בענין החזקה.

ואין הפנאי אתי פעת לעמוד על הבאר. ואני אמרתי בחפזי להערה בעלמא.

וּלְדִינָא הָא אִיכָא מַר בְּאַתְרֵיהּ וְעַלְיָה דְמַר תְּלִיא מִלְתָּא. וְהִיָּה ה' עִם הַשּׁוֹפֵט לְאַסּוּקֵי שְׁמַעְתָּא אַלִּיבָא דְהַלְקָתָא.

וְאַחְתּוּם בְּבִרְכַת שְׁלֹמֹם טוֹבָה וּבְרַכָּה וּבְכָל רְגִישֵׁי פְּבוּד וַיְקַר. מְמַלְא מְקוּם הַחוּתוּם הָרַב הָרְאִישֵׁי חַיִּים רְפָאֵל חֲבִיב ס"ט: ט: סִימָן ט לְמַעַלְתָּ הָרַב הַפּוֹסֵק הַנּוֹז' יִשְׁצ"ו תְּשׁוּבָה עַל דְּבָרֵי קוֹדֶשׁוֹ.

וּמְקוּם הַנִּיחַ לִי לְהַתְגַּדֵּר וּלְהַשְׁתַּעֲשַׁע בְּאַמְרוֹתָיו הַטְּהוֹרוֹת, וְהוּא דְהִנֵּה כַת"ר יֵצֵא לִידוֹן בְּדָבָר לְצַד חוּמְרָא שְׁצָרִיכָה בִּירוּר עַפ"י הַדִּין. וּבְנָה עַלְיָה מְצַדוֹת סְלַעִים בְּאַשְׁרַע עֵינֵי צַדִּיק חֲזוּ בּוֹ בְּהִנֵּי מִלֵּי קִטְיָנִי שְׁיִצְאוּ מִתַּחַת יָדֵי נִמְצָא כְּתוּב שְׁהַחֲזִי' עֲצָמָה פְּנֹכְרִית וְכו'.

וּמְפֻלְיָא לְהַקְשׁוֹת שְׁאִין מִי שְׁיִתִּיר בְּנִדוּ"ד שֶׁהוּא נֶגֶד הַחֲזָקָה. וַיִּסּוּדְתוּ בַּהֲדַר"י קוֹדֶשׁ כִּהְיָא דְאַמְרֵינוּ הַחֲזָקָה נִדָּה בְּשִׁכְנוּתֵיהּ אֵינָה נְאַמְנַת וְאַפִּילוּ אִם תַּתֵּן אֲמַתְלָא לְדְבָרֵיהּ.

כַּמ"ש בַּש"ע יו"ד ס' קפ"ה ס"ג. וְאַחַר הַמְחָ"ר לֹא כֵן אֲנֹכִי עֹמְדֵי דְהָא דְאַמְרֵי אָנָּה זְעִירָא הַחֲזִיקָה עֲצָמָה פְּנֹכְרִית.

לֹא לְמִימְרָא דְעַבְדָּא עוֹבְדָּא בְּנִפְשָׁה לְהַחֲזִיק עֲצָמָה פְּנֹכְרִית זֶה לֹא עֲלִתָּה עַל דְעַתִּי. אֲלֵא רְצוֹנֵי לֹמֵר שְׁלֵא גִילְתָּה עַל עֲצָמָה שְׁהִיא יִשְׂרָאֵלִית.

וּמִסְתַּמָּא כָּל אָדָם חֲזוּ בָּהּ אוֹמֵר בְּלִבּוֹ שְׁהִיא נְכָרִית. אֲבָל לֹא שְׁמַעְנוּ לֹא מִפִּיהּ וְלֹא מִפִּי מַעֲשֵׂיהָ שְׁהִיא נְכָרִית בְּנִדָּאֵי.

וּמַעַתָּה אִין לְנוּ לְדַמּוּתָהּ לְדִין הַחֲזָקָה נִדָּה בְּשִׁכְנוּתֵיהּ וְכו': וְהוּא עַפ"י מ"ש רַבִּינוּ הַטּוֹר ס' קפ"ה מִשְׁם הַרְמַב"ן ז"ל שְׁפַתְּב הַחֲזָקָה נִדָּה בְּשִׁכְנוּתֵיהּ. וְאַח"כּ אֲמָרָה טְהוֹרָה אֲנִי, אֲפִילוּ נּוֹתַנְתָּ אֲמַתְלָא לְדְבָרֵיהּ שְׁאוּמְרַת לֹא לְבַשְׁתִּי בְּגָדִים אֵלּוּ אֲלֵא וְכו' שְׁלֵא תִטְרִידִינִי וְכו' אֵינָה נְאַמְנַת ע"כ.

וְתַמָּה עַלְיוּ וְכִי עֲדִיף הַחֲזָקָה נִדָּה בְּשִׁפְ"י יְנוּתֵיהּ מְכַשְׁאוּמְרַת בְּפִירוּשׁ טְמָאָה אֲנִי שְׁנַאמְנַת שׁוֹב לֹמֵר טְהוֹרָה אֲנִי ע"י אֲמַתְלָא ע"כ. וְהַרְשָׁב"א בַת"ה תִּירָץ קוֹשְׁיָא זֹו דְמִשׁוּם בְּוִשְׁתִּי וְאַנְס מִיקְרֵי וְאַמְרָה טְמָאָה אֲנִי.

אֲבָל לְעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה כְּוִלֵי הָאִי לְלַבּוֹשׁ בְּגָדֵי נִדָּה אֵינָה לּוֹבְשֵׁת. וּלְפִיכֹךְ כָּל שְׁחֲזָרָה וְאַמְרָה לֹא נְטַמְאֵתִי הָרִי הִיא כְּמַכְחֶשֶׁת מַה שְׁאַמְרָה וְאֵינָה נְאַמְנַת ע"כ.

וְהִבִּיא דְבָרֵינוּ הַרְבִּי שָׁם. וְכֵן תִּירָץ הַב"ח שָׁם בְּעַנְיָן זֶה דְנוֹדָאֵי עֲדִיף דְכִינוּן דְלַבְּשָׁה בְּגָדֵי נְדוּתָהּ וְדָאֵי רְאָתָהּ.

דָּאֵי כְּדֵי שְׁלֵא יִטְרִידִינָהּ הָיָה דִּי לָהּ שְׁתַּאמֵר בְּפָה טְמָאָה אֲנִי. וּלְאַחַר זִמָּן שְׁתַּבְרִיא תַתָּן אֲמַתְלָא.

וְלֹא הָיָה לָהּ לְלַבּוֹשׁ בְּגָדֵי נְדוּתָהּ. וּמִדְלַבְּשָׁה הָנִי כְּאֵלּוּ רְאִינוּ שְׁרָאָתָה ע"כ וְכ"כ הַט"ז וְהַש"ף שָׁם בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א ע"י"ש: וּלְפִי"ז הִיכִי תִיִּסַּק אֲדַעְתִּין לְדַמּוּת הַנְדוּ"ד לְהַחֲזָקָה נִדָּה בְּשִׁכְנוּתֵיהּ.

דְּשָׁאֲנֵי הַתָּם דְעַבְדָּא עוֹבְדָּא בְּגוּפָהּ בְּלִבִּישַׁת בְּגָדֵי נִדָּה. וְחֲזָקָה שְׁלֵא טְרַח אֵינִישׁ בְּכְדֵי וּכְאֵלּוּ רְאִינוּ שְׁרָאָתָהּ.

וּלְהַכִּי לֹא מְהִי לָהּ תוּ אֲמַתְלָא וּכְמַשׁ"ל. מִשָּׂא"כ הֵכָא דְלֹא עֲבָדָא הָאִשָּׁה הַזֹּאת שׁוּם
עֲוֹבָדָא בְּנִפְשָׁהּ לְהַחֲזִיק נִפְשָׁהּ בְּנִכְרִית.

דְּאִי מִשׁוּם שְׁלֵא שְׁמָרָה שְׁבַת פְּהֵלְכְתָהּ וְכִינְצָא. הֵלֵא רַבִּים הַמְתַּפְּרָצִים מִבְּנֵי עַמְנוּ שְׂאִינִם
נִזְהָרִים בְּכַף (אוֹי לְעֵינַיִם שְׁפָף רוֹאוֹת) וּמְעוֹלָם לֹא שְׁמַעְנוּ וְלֹא רָאִינוּ שְׁהִלְכָה לְבֵית
תְּפִלְתָם.

לִיכָא לְמִימַר שְׁהוֹחֲזָה לְנִכְרִית. .

וְאִין לְהַקְל בְּנִדוּנָה נִגְדַּת הַחֲזָקָה. דְּאִין פֶּאן מְקוּם לְזָה: וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִשׁ"ס פֶּרֶק בְּתָרָא
דְּקִדּוּשׁוֹן דְּף פ' ע"א מִתְנִיתִין אִשָּׁה נְשֵׂאֲתִי בְּמִדֵּינַת הַיָּם הָרִי הִיא זֹו וְאֵלּוּ בְּנִיָּה מְבִיא
רָאִיָּה עַל הָאִשָּׁה וְא"צ לְהִבִּיא רָאִיָּה עַל הַבְּנִיִם וְכו'.

גְּמָרָא אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא וְכוּלּוּ בְּכַרְוּפִין אַחֲרֵיהּ. פִּירִשׁ"י וְכוּלּוּ דְקַתְנֵי מִתְנִיתִין אִין
צָרִיף לְהִבִּיא רָאִיָּה עַל הַבְּנִיִם בְּכַרְוּפִין אַחֲרֵיהּ.

נִדְבָקִין אֲצִלָּה וְכו' אָמַר רִישׁ לְקִישׁ ל"ש אֵלָא בְּקַדְוִשֵׁי הַגְּבוּל. אָבֵל בְּיִוָּחְסִין לֹא.

פִּירִשׁ"י אִם יֵשׁ לְהֵן בְּנוֹת אִינֵן נִישׁוּאוֹת לְכַהֲנָה עַד שְׂיָבִיאוּ רָאִיָּה שְׁהֵן בְּנוֹתֵיו שְׁל זָה.
וּר"י אָמַר אֲפִילוּ בְּיִוָּחְסִין סְמִכִּינּוּ אַחֲזָקָה שְׁהֵן פְּרוּפִין אַחֲרֵיהּ.

וְאִזְדָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעֲמִיָּה דְאָמַר מַלְקִין עַל הַחֲזָקוֹת וְסוֹקְלִין וְשׁוֹרְפִין וְכו' מַלְקִין עַל
הַחֲזָקוֹת כְּדַר"י דַּר"י הַחֲזָקָה נִדָּה בְּשִׁכְנוּתֵיהּ בְּעִלָּה לֹקְהָ עָלֶיהָ מִשׁוּם נִדָּה וְשׁוֹרְפִין
עַל הַחֲזָקוֹת פְּדַרְבָּה בַּר רַב הוּנָא דְאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא.

אִישׁ וְאִשָּׁה תִּינּוּק וְתִינּוּקָתָהּ שְׁהַגְדִּילּוּ בְּתוֹף הַבֵּית נִסְקְלִין זָה עַל זָה וְנִשְׂרָפִין זַע"ז. אָמַר
ר"ש בֶּן פְּזִי אַרִיב"ל מִשׁוּם בַּר קַפְרָא מַעֲשָׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שְׁבָאֵת לִירוּשָׁלַיִם וְתִינּוּק מְוָרָב
לָהּ עַל כְּתָפָה וְהַגְדִּילָתוּ וּבָא עָלֶיהָ וְהִבִּיאוּם לַב"ד וְסִקְלוּם לֹא מִפְּנֵי שְׁבָנָה וְנוֹדָא אֵלָא
מִפְּנֵי שְׁפָרוּף אַחֲרֵיהּ ע"כ.

וּפִירִשׁ"י וְאִזְדָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעֲמִיָּה דְאָמַר סְמִכִּינּוּ אַחֲזָקָה שְׁהוֹחֲזָה לְיִכְרֹף אֲצִלָּה בְּחֲזָקַת
שְׁהִיא אִמּוּ. אֲפִילוּ לְעַנְנֵן דִּינֵי נִפְשׁוֹת וְכו' וְכ"ש לְיִוָּחְסִין לְהַכְשֵׁר פְּהוּנָה.

הַחֲזָקָה נִדָּה בְּשִׁכְנוּתֵיהּ שְׂרָאוּ שְׁכִינּוּתֵיהּ שְׁהִיא הַיּוֹם הַיְתֵה לֹוּבְשֵׁת בְּגָדֵי נִידוּתָהּ אִישׁ
וְאִשָּׁה וְכו' בְּחֲזָקַת שְׁהִיא אִשְׁתּוּ וְאֵלּוּ בְּנִיָּהֶם וְאִין אָנוּ מִפִּירִין בְּהֵם בְּעֵדוֹת גְּמוּר נִסְקְלִין
זַע"ז וְכו' וְתִינּוּק מְוָרָב וְכו' וְהַגְדִּילָתוּ בְּחֲזָקַת בְּנָה ע"כ: נִמְצִינוּ לְמִידִין דְּהָא דְאָמְרִינֵן
מַלְקִין עַל הַחֲזָקוֹת וְכו' הִינּוּ בְּחֲזָקָה שְׂיֵשׁ בָּהּ מַעֲשָׂה כְּגוֹן הֵכָא שְׁלִבְשָׁה בְּגָדֵי נִידוּתָהּ
וְהַחֲזִיקָה עֲצָמָה לְטַמְאָה אוֹ שְׁבָנֵיהּ כְּרוּפִין אַחֲרֵיהּ שְׁהַחֲזִיקָה עֲצָמָה שְׁהִלְלוּ בְּנִיָּהּ.

וּבְלֹא"ה לֹא שְׂיִיף בָּהּ חֲזָקָה. וְהַטַּעַם הוּא שְׁמַצִּינוּ לְרוֹז"ל כְּפָה סוּגֵי חֲזָקָה בְּחֲזָקַת אִיסוּר
יֵשׁ חֲזָקַת אִיסוּר שְׁהִיא מְמִילָא בְּחֲזָקַת הַגּוֹף כְּגוֹן בְּהֵמָה בְּחֵיָהּ בְּחֲזָקַת אִיסוּר אֲבָר מִן הַחֵי
עוֹמְדָת וְיֵשׁ חֲזָקָה עַ"י מַעֲשָׂה שְׁעֵשָׂה בְּאִיזָה דְּבַר כְּגוֹן חֲזָקַת חֶבֶר שְׂאִינוּ יוֹצֵא מִתַּחַת
דְּדוּ דְּבַר שְׂאִינוּ מְתוּקוֹן עֵינֵן נִדָּה דְּף טו' ע"ב.

וכגון שפדק הספין ונמצאת יפה ושחט בה בלא בדיקה ונאבדה וכו' ויש חזקה שמחזיק עצמו בדבר לאיסור כגון הוחזקה נדה בלבישת בגדי נידוטה בדבר להתיר כגון המחזיק עצמו לכהן או ללוי במתנות כהונה או לוייה פהיה דפרק הזרוע לאחזוקי נפשי בכהני. ויש חזקה דאתיניא ע"י טעם כגון חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. חזקה אין אשה מעינה פניה בפני בעלה.

נמצינו למידין השפא הקא לנוגע לענינינו לענין חזקה שמחזיק עצמו בדבר לאיסור או להיתר. לא סגי עד דעביד עובדא בנפשיה להורות על עצמו שהוא מוחזק בכך.

ואז יתנו עידיהם ויצדקו כל רואיהם וכירום ויתארום עפ"י תנאר מעשיהם פהיה דכתובות דף כ"ה ע"ב ת"ש חזקה לכהונה נשיא"כ וחילוק גרנות ועדות ופריד עדות חזקה היא. אלא לאו ה"ק נשיאות פנים כי עדות.

מה עדות ליוחסין אף נשיאות פנים ליוחסין. ומשני לא עדות הבאה מפת חזקה כחזקה. פהיה דאתא לקמיה דרבי אמי אמ"ל מוחזקי בזה שהוא כהן. אמ"ל מה ראית.

אמ"ל שקרא ראשון בבהכ"נ בחזקת שהוא כהן או בחזקת שהוא גדול שקרא אחריו לוי. והעלהו רבי אמי על פיו לכהונה.

וכמה עובדי התם פהאי גוונא באופן דלא מצינו למימר שהחזק בכך אלא בעושה מעשה. ומעשה בעובדא דהאי איתתא דלא עשתה לענינו שום מעשה שיוכיח על פניה להחזיקה בנכרית מהכי תיתי למיסק אדעתין למימר שהחזקה בנכרית ולהחמיר עליה כדי שלא נבוא להקל נגד החזקה שאין כאן דין חזקה.

ושפיר אמרי אנא זעירא דיש צד להקל וכו': ועיין מוהריק"ו בשורש פ"ח שכתב בתשובה על אודות אשה שנתקדשה לאיש אחד והיתה בחזקת ארוסתו י"ב שנה ואחר כך המיר דתו ולא יכלו להשיג ממנו גט ושוב עמדה בעיגון זה שנתים ימים בחזקת מקודשת ואח"כ העידו קרובי האשה שאין כאן קידושין שלא נתקדשה אלא בעניהם והם פסולי עדות.

והשיב דפשיטא שאין לומר דלא מיקרי חזקה אלא היכא שיש עמה מעשה גמור המעיד עליה. פהיה דפרק עשרה יוחסין איש ואשה תינוק וכו' ומעשה באשה אחת שקבאת לירושלים וכו' מפני שפרוה אחריה וכו' דנודאי גבי דיני נפשות לסקול ולשרוף צריד חזקה גדולה וכו' אבל לענין אחר ואפילו לחלקותו דפשיטא דגם בזה בעינן ראיה גדולה קודם שנלקהו.

מ"מ לא בעינן כולי האי. אלא מפנין שאנו מוחזקין שכן הוא.

כלומר שזו אשתו של פ' או שזו ארוסתו של פ' פשיטא דמלקין על חזקה זו ולא בעינן מעשה מוכיח. וכתב עוד שם דענינו זה שהחזקה האשה זו מקודשת כמה שנים.

לא גרע מהוחזקה נדה בשכינותיה שבעלה לוקה עליה. כגון שלבשה בגדי נידוטה הרי דבמעשה כל דהו אנו מחזיקין אותה בחזקת איסור ואע"כ שאינו ראיה גמורה דאיכא

מסתמא אין שם תנאי ולזה מיהני חזקה משא"כ בשאר קרובים שהם מצד תולדה ולא שיקף בהו תנאי מיהני חזקה בלי אמירה ע"כ. ועיין בב"ח שם דגם הוא מחלק בין קרובה דשאר קרובים דלא בעינן ל' יום.

משא"כ באיש ואשה דאם בא עליה איש אחר דאינו חייב אלא לאחר ל' יום עיי"ש. אבל הט"ז והח"מ שם חלקו על הב"ח ולא חילקו בין קרובה דשאר בשאר או קרובה דאישות פולם בבאו ממדה"י בעינן ל' יום להחזיקם בשאר ולחייב עליהם עיין שם: ומ"ש כת"ר משם הגאון הרשב"ש ז"ל לענין מה ששטען שהוא בן ישראל משונמד וכהן הוא.

אם הוא מוחזק שהוא גוי אינו נאמן וכו', ה"כא נמי איכא למימר שהחזק ע"י מעשה שארץ לחברה עם פועלי און והיה פאחד מהם מפתם יאכל ומכוסם ישתה וכו', ונכנס לבית תפלות שלהם דבהכי החזק שהוא גוי.

ויותר נראה לומר דבעשה אחת מהנה מהתועבות הנו' החזק שהוא גוי. לדעת הגאון הרשב"ש ז"ל דעפ"י מקומו ושעתו היו ישראל מצוינים שם בתורת יחודות.

ומוכרשים מאיסורא כמטחוי קשת. ואם המצא ימצא בעידנא ההיא איש אשר הוא מוכדל מן הצבור ועשה אחת מכל התועבות הגוים והלך בדרכיהם.

בנדאי נוכל לומר שהחזיק עצמו שהוא גוי. להיות שאין מי שיעשה אחת מהנה שום אחד מבני ישראל.

אלא מי שהוא משונמד לגמרי ומחזק שהוא מומר גמור. אשר לא כן לגבי דין שפרו"ץ מרובה על העומד בצדקו.

אין לנו להחזיקו שהוא גוי אלא בעושה אחת מהנאצות אשר הם מיוחדים לנכרים ולערלים וכידוע. וכעת אין בידי ספר הגאון הרשב"ש ז"ל.

וכעין שאלה זו הובאה בספר יכין ובועז לבניו ז"ל: ומ"ש כת"ר שאף אם נאמר לא החזקה בכך חזקה גמורה. אלא שפך אמרה ונדר דינא לאמרה טמאה אני ביו"ד סי' קפ"ה ולאמרה א"א אני באה"ע סי' מ"ז שאם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת.

ומעכ"ת פתב שאם עברו פכה ל' יום לכמה פוס' הו"ל החזקה ולא מהני אמתלא וכו'. קשאני לעצמי מלבד שיש לי פיטפטי מילי על דברי קודשו.

מ"מ אין לי עסק בזה רק תמהתי על המרא"ה דמעכ"ת לא דק אגב חורפיה במ"ש דאם עברו פך ל' יום לא מהני אמתלא פינן שהחזקה ע"י פן וכו'. דלא מן השם הוא זה דבל' יום באמירה לחוד בלא ראיה לא מיקרי חזקה פדאמרינן לעיל באיש ואשה שבאו ממדה"י וכו'.

וכמ"ש משם הפוסקים הנ"ל. דצריכין אמירה עוד ל' יום יתירה על החזקה דאז לא מהני אמתלא, אבל באמירה לחוד אף בל' יום בלא חזקה מהני אמתלא.

ותדע לה שהוא בן מדאמרינן בכתובות דף כ"ב ע"א ת"ר האשה שאמרה א"א אני וחרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ופריו שווא לנפשה חתיכא דאיסורא? ומשני אמר רבה בר רב הונא פגון שנתנה אמתלא לדבריה.

תנ"ה אַמְרָה א"א אַנִי וכו' ומַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה אַחַת וכו' וְקִפְצוּ עָלֶיהָ בְּנֵי אָדָם לְקַדְּשָׁהּ וְאַמְרָה
לָהֶם מְקַדְּשֵׁת אַנִי לְיָמִים עֲמֻדָה וְקַדְּשָׁה אֶת עֲצָמָה. א"ל חֲכָמִים וכו' א"ל בְּתַחֲלָה שָׁבָאוּ
עָלַי אַנְשִׁים שְׂאִינָם מְהוֹנְנִים אֶמְרָתִי מְקַדְּשֵׁת אַנִי.

עֲכָשְׁוּ שָׁבָאוּ עָלַי אַנְשִׁים מְהוֹנְנִים. עֲמֻדָתִי וְקַדְּשֵׁתִי אֶת עֲצָמֵי וְזוּ הִלְכָה הָעֵלָה רַב אַחָא
וְכו' וְאַמְרוּ אִם נִתְּנָה אֲמַתְלָא לְדַבְּרֵיהָ נְאַמְנַת עכ"ל.

וְכַתֵּב הָרָא"ש אִם אַמְרָה א"א אַנִי וְחֻזְרָה וכו' אֵינָה נְאַמְנַת. הִינְנוּ אִם אַמְרָה אַחַר כְּדֵי
דִּיבּוּר.

אַבְל תּוּף כְּדֵי דִיבּוּר יְכוּלָה לְחֻזְרָה וְלְסַתְּנָה דְּבַרְיָה הָרָאשׁוּנִים ע"כ. וְכ"כ הַטּוֹר וְהַש"ע
בַּאֵה"ע ס"י מ"ז ס"ד.

וּמַעֲתָה הִכִּי הוּא פִּירוּשׁ הַסּוּגְיָא הָאִשָּׁה שְׂאֲמָרָה א"א אַנִי וכו' וְחֻזְרָה וכו' אֵינָה נְאַמְנַת
אִם הוּא לְאַחַר כְּדֵי דִיבּוּר. וְאִם הוּא תּוּף כְּדֵי דִיבּוּר נְאַמְנַת.

וְאִם נִתְּנָה אֲמַתְלָא לְדַבְּרֵיהָ. אֲפִילוּ לְאַחַר כְּדֵי דִיבּוּר נְאַמְנַת וְהֵאֵי לְאַחַר כְּדֵי דִיבּוּר לֹא
נִתְּנוּ חֲכָמִים בּוֹ שְׂעִיבּוּר עַד כַּמָּה הֵיא נְאַמְנַת וְלְאַחַר זֶה אֵינָה נְאַמְנַת.

וְעַל כְּרַחֲמֵי לְוִמֵר שְׁפַל זְמַן יִהְיֶה מַה שְׂיִהְיֶה שְׂהֵיא נּוֹתְנַת אֲמַתְלָא לְדַבְּרֵיהָ נְאַמְנַת. וְכו'
מוֹכַח מִש"ס דְּקָאָמַר לְיָמִים עֲמֻדָה וְקַדְּשָׁה אֶת עֲצָמָה.

וְאִין לְוִמֵר דְּזֵה דְּנֻקָא תּוּף ל' יוֹם. אַבְל אִם עֲבָרוּ ל' יוֹם שׁוּב אֵינָה נְאַמְנַת.

דַּא"כ לֹא הִי"ל לְהַש"ס לְסַתְּנוֹם אֶלְא לְפָרְשׁ. אֶלְא וְדַאִי לֹא שָׁנָא כְּףֵי לִי לְאַחַר ל' כְּמוֹ בְּתוּף
ל' יוֹם אִם נִתְּנָה אֲמַתְלָא לְדַבְּרֵיהָ נְאַמְנַת וְלֹא אֶמְרִינוּ לְאַחַר ל' יוֹם הִרִי הַנּוֹחֲזָה וְלֹא מְהַנִּי
אֲמַתְלָא.

וְטַעֲמָא בְּעֵי מַשׁוּם שְׂאִין כָּאִן מַעֲשֵׂה מוֹכִיחַ עָלֶיהָ לְאַחֲזוּקָה בְּמְקַדְּשֵׁת. דְּהִרִי אִין כָּאִן
אַרוּס לְפָנֶיהָ וְאִין כָּאִן אֶלְא אֲמִירָה דִּינְדָה לְחוּד.

וּבְאַמִּירָה לְחוּד בְּלֹא מַעֲשֵׂה מוֹכִיחַ אַף אִם עֲבָרוּ כְּףֵי ל' יוֹם אֵינָה מְוַחֲזָה וּמְהַנִּי לָהּ
אֲמַתְלָא. שְׂאִם הוּא שְׂאִם אַמְרָה כֵּן ל' יוֹם מִיְקָרִי מְוַחֲזָה גַם בְּלֹא רְאִיָּה, הִיכִי הָאֲמִירָה
חֲכָמִים לְהֵיא אִשָּׁת שְׂעֲמֻדָה וְקַדְּשָׁה אֶת עֲצָמָה לְאַחֲרֵימִים מִכַּח אֲמַתְלָא הָא הִנֵּי מְוַחֲזָה
ל' יוֹם בְּאַמִּירָתָה שְׂהֵיא מְקַדְּשֵׁת וְתוֹ לֹא מְהַנִּי לָהּ אֲמַתְלָא.

אֶלְא בְּנוֹדַי דְּבְאַמִּירָה לְחוּד בְּלֹא רְאִיָּה לֹא הוּנָא מְוַחֲזָה. וְלִהְיֵי מְהַנִּי לָהּ אֲמַתְלָא: וּבְדַרְדְּ
זוּ תַלְדָּה בְּהֵיא עֲוֹבְדָא דְּמִיְתִי הַפְּתַח"י תְּשׁוּבָה ס"י י"ט סק"ג מִשְׁם הַשְּׁבוּ"י בְּכַפְּנוּי וּפְנוּיָה
שָׁבָאוּ מְפָאֲרִיזוּ וְהִחֲזִיקוּ אֶת עֲצָמֵן בְּאֶחָה וְאַחֹת.

וְהֵנָּה הִיא הִרָה וּמוֹדִים הִיא וְהוּא שְׂאִין לָהֶם אַחֲוָה כְּלָל וְעֲכָשְׁוּ רּוּצָה לִישָׂא אוֹתָהּ וכו'
וְהַשִּׁיב אֶף מִצַּד אַחַר אֲסוּר לְעֲשׂוֹת הַנִּשְׂוֹאִין אֵלּוּ כִּינּוּן שְׂכָבְרֵי הַנּוֹחֲזָה בְּאַחִין שְׂהוּא אִיסוּר
עֲרוּנָה וְאַמְתְּלָא לֹא מְהַנִּי כִּינּוּן שְׂכָבְרֵי הַחֲזִיקוּ עֲצָמֵן יוֹתֵר מִל' יוֹם וכו' הִכָּא נְמִי אִיכָּא לְמִימֵר
שְׂהַחֲזִיקוּ עֲצָמֵן בְּרְאִיָּה וְקִירוּב אַחֲוָה כָּאֵחַ עִם אַחֹתוֹ שְׂהַגְדִּילוּ בְּתוּף הַבֵּית כְּנֹז' בַּגְּמ' וְגַם
שְׂהַחֲזִיקוּ בְּקִירוּב זֶה יוֹתֵר מ"ל יוֹם בְּנוֹדַי כְּשׁוּט הוּא דְּלֹא מְהַנִּי תוֹ אֲמַתְלָא: וּמַעֲתָה
בְּנִדּוֹן שְׂלִפְנֵינוּ שְׂלֹא שְׂמַעְנוּ מִפִּי הָאִשָּׁה הַזֹּאת שְׂאֲמָרָה שְׂהֵיא נְכָרִית.

הנה בנודאי אין אומר ואין דברים. אלא אפילו את"ל ששמענו מפיה שאומרת שהיא נכרית.

ועבר זמן רב באמירתה, אפי"ה לא מיקרי הוחזקה בנכרית. דכיון דאין עמה מעשה מוכיח לאחזקה בנכרית.

ובאמירה לחוד לא מהני בל' יום. ומעתה אם נתנה אמתלא לדבריה למה אמרה פן נאמנת: שוב ראיתי בדב"ק מאי דאמר מר דלא מהני לה אמתלא מטעם פנין שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

ושפן כתב הגאון הרשב"ש ז"ל בנדון דידיה ומקד"ם לעי"ן פתבתי שאין מצוי פעת בדי ספר שו"ת הרשב"ש ז"ל לעי"ן בדבריק"ו במאי עסיק מר, איברא מ"מ צריכין אנו לעמוד על האי דינא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

והנה רבינו ב"י ז"ל כתב בח"מ סי' כ"ט על דברי רביהט"ו שם. בתוספתא דסנהדרין תנן פל העדים שהעידו בין לטמא בין לטהר בין לרחק בין לקרב בין לאסור בין להתיר בין לפטור בין לחייב אם עד שלא נחקרה עדותו בב"ד אמרו מבודין היינו הרי אלו נאמנין משנחקרה עדותו בב"ד אמרו מבודין היינו אינו נאמנין ובכמה דוכתי אמרינן פנין שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ובפ' שבועת העדות דף ל"א ע"ב תנן וכו' השביע עליהם ה' פעמים וכו' אר"ש מה טעם מפני שאינו יכולין לחזור ולהודות עיי"ש.

ואפילו אם נתנו אמתלא לדבריהם אינו נאמנין מהא דפרק נגמר הדין דף מ"ד ע"ב דאי הדרי בהו סהדי. אעג"ב דיהבי טעמא למילטייהו קרינן בהו פנין שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

עיי"ש בב"י, וכן מצינו דין זה נמי במקום שנאמן עד אחד כגון בעדות אשה אמרינן פן. כמ"ש באה"ע סי' י"ז ס' ח' אם עד א' אמר לאשה.

מת בעלך וכו'. באה"ל ב"ד ואומרת מת בעלי אבל אם בא העד שאמרה בשמו מת. ואמר שלא אמר מת לא מהימנא. ושם בסעיף כ' מי שהיה מערער אל אשה לומר שהיא זקוקה ליבם.

ואח"כ העיד הוא בעצמו בפני ב"ד ששמע שמת זה זמן רב סומכין עליו פנין שהדברים הראשונים לא היו בפני ב"ד ע"כ. ומפורש שם בב"י שהדברים אלו הם מתשובת הר"ן סי' מ"ז וסיים שם שכל שלא העיד בב"ד חו"מ בב"ד אעפ"י שמכחיש דבריו הראשונים ע"כ.

וכ"כ בשמו הכנה"ג הגב"י אות א' וזה הדין שייד נמי במקום דאמרינן עד א' נאמן באיסורין בין להעיד לאחרים לאסור ולהתיר בין להעיד ולאסור על עצמו ונעתיק מ"ש הרב חוות דעת בפיאורים להלכות נדה סי' קפ"ה וז"ל בדילוג נראה ברור דבכל מקום דהימניה רחמנא לעד אחד דלא מהני המתלא להיות חוזר ומגיד.

פהביאר בח"מ סי' כ"ט וכו' וכן בעד סוטה. וא"כ נראה שהוא הדין בעד א' באיסורין דכיון דהימניה רחמנא אינו יכול להיות חו"מ אפילו באמתלא.

דמאי שְׁנָא מַעַד א' לְשַׁבּוּעָה וכו' וְעוֹד רְאִיָּה דְבַעַד א' בְּאִיסוּרֵין אִינוּ חו"מ אֶפְיֵלוּ בְּאַמְתָּלָא. מְהָא דְכָתַב הָרַמְבַּ"ם ב'פ' ט"ז מְסַנְהֶדְרֵין דְאָמַר עַד א' חֵלֵב כְּלִיּוֹת הוּא זָה וּבָא א' וְאָכְלוּ דְלוֹקָה.

וְאִי הוּא מוֹעִיל אֲמַתְלָא לְחִזּוֹר וּלְהַגִּיד לֹא הָיִינוּ מְלַקִּין דְהִתְרַאת סָפֵק הִיא. כְּמוֹ שְׁהַזְכִּיר הָרַמְ"א בְּתְשׁוּבָה ס' ב' דְאִינוּ מוֹעִיל אֲמַתְלָא בְּהוֹחֲזָקָה נִדָּה מְהָא דְהִנֵּה לוֹקָה עָלֶיהָ עֵי"ש. אֲלָמָּא דְכָל הֵיכָא דְלוֹקִין לֹא מְהַנִּי הַמְתָּלָא לְחִזּוֹר וּלְהַגִּיד וּבְזָה מְפָרֵשׁ מֵאִי דְבַעֲי הַש"ס אֲמָרָה טְמֵאָה אֲנִי וְחִזְרָה וְאֲמָרָה טְהוֹרָה אֲנִי. אִי מְהַנִּי אֲמַתְלָא וּפְשִׁיט לָהּ דְאָף בְּזוֹ אִם נִתְנָה אֲמַתְלָא לְדַבְרֵיהָ נְאֻמָּנָת.

וְהַטַּעַם לְזָה נִרְאָה דְאָף ב"כ"מ לֹא מְהַנִּי אֲמַתְלָא לְעַד א' בְּמַקּוֹם דְהִימְנִיָּה רַחֲמָנָא. וְכָל נְאֻמָּנוֹת דְאִיסוּרֵין מְנַדָּה יִלְפִינּוּ דְכָתִיב וְסִפְרָה לָהּ לְעֶצְמָה כַּמ"ש הַתּוֹסֵ' גִּיטִין דָּף ג' ע"א ד"ה עַד א' נְאֻמָּן מְטַעַם דְהָא דְכָתִיב אִם לֹא יִגִּיד דִּילְפִינּוּ מְנִיָּה דְכִינּוּן שְׁהַגִּיד שׁוּב אִינוּ חו"מ ב"ב"ד כְּתִיב כַּמ"ש ב"ב"י ח"מ ס' כ"ט מְשֻׁם הַתּוֹסְפָתָא וְכו' וּבֵאֵה"ע ס' י"ז מְשֻׁם הָר"ן וכו'.

וּא"כ גַּבֵּי טְמֵאָה אֲנִי לָהּ פִּינּוּן שְׁלֵא אֲמָרָה ב"ב"ד. אִם הָיוּ דְנִין עַל זָה מְטַעַם נְאֻמָּנוֹת בְּאִיסוּרֵין.

אֶפְיֵלוּ מְבֻדָּה הָיִיתִי בְּלֹא אֲמַתְלָא. הִיתָה יְכוּלָה לֹאמֹר.

כְּמוֹ בְּכָל עַד דְאִיסוּרֵין. דְמְנַדָּה יִלְפִינּוּ, רַק פִּינּוּן דְבִטְמֵאָה אֲנִי לָהּ אִיכָּא ג"כ סְבָרָא דְשׁוּנְיָא אֲנַפְשָׁה חֲתִיכָא דְאִיסוּרָא צָרִיכָא אֲמַתְלָא.

ע"כ הַשְׁמִיךְ לְעֵנְיָנּוּ וְעֵי"ש שְׁהָאָרִיף לְפָרֵשׁ דְבָרֵי הַתּוֹסֵ' שָׁם וכו': הָרִי תוֹרָה יוֹצֵאָה בְּהִינוּמָא דְהָא דְאֲמָרִינּוּ פִּינּוּן שְׁהַגִּיד שׁוּב אִינוּ חו"מ. הִינּוּ דוֹקָא ב"ב"ד וּבְנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינּוּ אֶפְיֵלוּ אַת"ל דְאֲמָרָה בְּפִיָּה שְׁהִיא נְכָרִית פִּינּוּן שְׁלֵא אֲמָרָה כֵּן בְּפִנֵּי ב"ד שׁוּב יְכוּלָה לֹאמֹר מְבֻדָּה הָיִיתִי אֶפְיֵלוּ בְּלֹא אֲמַתְלָא.

אֲלָא רַק מְשׁוּם דְבְּאֲמָרָה מְעִיקְרָא נְכָרִית אֲנִי שׁוּנְיָא אֲנַפְשָׁה חֲדָא'י. כַּמ"ש בִּיבְמוֹת דַּמ"ז גַּבֵּי הֵהוּא דְאֵתָא לְגַבִּיָּה דַּר"י וכו' וְלָזָה צָרִיכָא אֲמַתְלָא לְאֶפְיֵקִי נְפִשָׁה מְהֵהוּא אִיסוּרָא.

וּפְשׁוּט הוּא דְאֲמַתְלָא מוֹעִיל נְגַד שׁוּנְיָא אַחְדָא'י. כַּמ"ש הַש"ס בְּהֵיָא דְאֲמָרָה א"א אֲנִי וְחִזְרָה וכו' דְפָרִיף הַש"ס וְהָא שׁוּנְיָא אַחְדָא'י.

וּמְשַׁנֵּי כְּגוֹן שְׁנַתְנָה אֲמַתְלָא לְדַבְרֵיהָ דְרִי דְהִתְרַאת מוֹעִיל נְגַד שׁוּנְיָא אֲנַפְשָׁה חֲדָא'י. וְאִין מְהַצְנוּרָף לְהָאָרִיף בְּזָה: גַּם מָה שְׁרַמְזוּ כַּת"ר עַל דְבָרֵי מְהַרְשֵׁ"א בִּיבְמוֹת דַּק"י"ח עַל הַתּוֹסֵ' ד"ה סד"א וכו' דְאֲמַתְלָא מְהַנִּי לְסַלְקֵיהוּ בְּוִרְהָ הָרָא' אֲבָל לֹא לְסַמְנָף אַדְבּוּרָה הַשְׁנִי וּלְהַתִּיר וכו' הִנֵּה בְּלִשׁוֹן מְהַרְשֵׁ"א לֹא הַזְכִּיר דִּין זָה בְּפִירוּשׁ.

אֲלָא דְקָאָמַר מַר עַל דְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְאֶפְיֵלוּ בְּנִתְנָה אֲמַתְלָא לְדַבְרֵיהָ לֹא תִנְשָׂא. וְעַלָּה קָאָמַר מְהַרְשֵׁ"א וּמִיָּהוּ לֹא עֲדִיפָא מְשַׁתְקָה וכו' וּמְזָה הוֹכִיחַ רַע"ק אִיגָר ו"ל דְאֲמַתְלָא מְהַנִּי רַק לְדוּנוּ בְּשַׁתִּיקָה מְתַחֲלָה וְעַד סוּף.

אבל לא להתיר ע"י דיבור השני. ומזה הקשה על פסק הצ"צ שכתב שאמתלא טובה לענן מעונבת חבירו מהני והוא מנישב דסברת המהרש"א הוא.

רק דא"א לדון לשנייא דיבורו הב' לעדות פה היא דמת בעלך דהימנוהו רבנן מדין עדות. אבל בגדון הצ"צ דאף דבעי הודאתו.

מ"מ לאו מדין עדות הוא אלא מדין פרי. וברי לענן זה מהני אמתלא עיין בפ"ת אה"ע סי' מ"ז סק"ב.

ומרמיזות כת"ר נזכר שמעלתו לא עיין רק בפ"ת הנז' והו"ל להשפיל עינק"ו בסיפא דעניינא כמש"ל ולא תיקשי ולא מידי. אדרבה מזה סייעתא לדברינו דדין פרי מהני אמתלא להודאת עצמה וכאמור ואי קשיא הא קשיא לפי מ"ש הט"ז ביו"ד סי' קפ"ה סק"ב לתרץ קושית הטור על הרמב"ן כנז' בדברנו לעיל.

והוא שכ' משם מהר"ל מפראג דשאני הוזהר נדה בשכנותיה. ולא כו"ע ידעי מן האמתלא.

וא"כ על מי סמכה פשהחזיקה עצמה נגד כו"ע. משא"כ באמרה לבעלה טמאה אני אפטר שסמכה עצמה שאח"כ תאמר לו את האמתלא.

וכתב עליו הט"ז דתרוץ נכון הוא, ולמד ממנו עוד. דאפילו באמרה יש חילוק דאם אמרה בפני רבים שהיא טמאה.

לא מהני אח"כ אמתלא ע"כ כתבו הפוסקים אמרה לבעלה וכו' דאין הדין כן אלא באמרה לבעלה לחוד כן עכ"ל הט"ז: ומעתה לפי"ז אם אמרנו נבא לדין האשה הזאת שאמרה בפיה שהיא נכרית ולפל שואלה אמרה שהיא נכרית הדר דינא כמו שאמרה טמאה אני בפני רבים דלא מהני לה אח"כ אמתלא.

ולא מפיה אנו חיינן. ובאמת מן הדין צריכין על הבירור מאנשי מקומה: איברא דצריכין אנחנו לחקור על ענין זה אם עלה בהסכמת כל הפוסקים שפדאי הוא להקשות ממנו.

והנה כתב הרב תורת השלמים על ה' נדה מהמחבר שבות יעקב ז"ל דמוכח מש"ס דכתובות פ"ב דאפילו אמרה טמאה אני בפני אחרים מהני לה אח"כ אמתלא. וכן משמעות הטור וכן דעת הרשב"א וכן משמע בתשובת הרמ"א סי' ג' דלא כמ"ש הט"ז בשם גדול א' דדוקא לבעלה קאמר.

אבל אמרה כן לאחרים אפילו בטענה אמתלא אינה נאמנת. ובאמת זה אינו עיי"ש.

וכ"כ המחזה"ש על הט"ז. מה שתי' משם מהר"ל מפראג פבר השיגו בס' מנ"י מהא דכתובות אמרה א"א אני וחרה וקדשה את עצמה ונתנה אמתלא וכו' ואמרו שם דנאמנת בנותנת אמתלא.

וקשה הא גם שם איכא סברת הט"ז בשם הגאון הנ"ל דמתחלה אמרה א"א אני ובאמתלא שנתנה אח"כ לא ידעי ביה רבים. והול"ל דלא מהני.

לכן מחנור הטעם שפכת הרב"י בשם הרשב"א וכו' ולהאי טעמא אפילו אמרה בפני רבים טמאה אני מהני אמתלא ע"כ: אמנם פתב הרב חוות דעת בפניאורים אות ה' בא"ד היצא לנו מזה דאמתלא אינו מועיל רק נגד שוין אנפשיה חתיכא דאיסורא.

משא"כ בדבר שהוא מטעם נאמנות הנוגע לאחרוני. אז נדאי דאפילו אמתלא אינו מועיל וכו' ובהכי ניחא לי מאי דקשיא לי בט"ז סק"ב במ"ש משם מהר"ל בפראג דבאמרה פן בפני רבים דלא מהני אמתלא וקשיא ליה מהא דכתובות במעשה שיהיה דאמרה נתקדשתי בפני רבים, אפי"ה היה מועיל לה אמתלא.

ולפמ"ש א"ש דשאני התם גבי נתקדשתי דלא הימנה רחמנא, רק דאיסורא מטעם שוין אח"ד. לא החזיקוה רבים בא"א.

דלא הימנה רבים דלא נאסרה על אחרים משום א"א. רק אנפשיה איסורה הוא דרביעא ולא נעשית בחזקת א"א.

משא"כ בגדה דהימנה רחמנא והימנה רבים והחזקה לגדה ביניהם עפ"י הנאמנות דהימנה רחמנא. דמה לי אם החזקה עפ"י שנים או עפ"י עד אחד דהימנה רחמנא.

בכל מקום דהימנה רחמנא לעד אחד הרי פאן שנים עכ"ל ולפי"ז הגם דמצית אמרת דאיתא להא שכתב הט"ז משם מהר"ל מפראג. מ"מ אין פאן קושיא ולא מידי להנוגע לנדו"ד לפי מה שחלק החו"ד הנ"ל שאף שאמרה נכרית אני בפני רבים.

לא הימנה רחמנא ולא הימנה רבים שהיא בחזקת נכרית ליאסר על אחרים. רק מטעם איסורא דרביעא עלה דשוין אח"ד, ובהכי מהני לה אמתלא וכדאמרינו בההיא דנתקדשתי וכו': ועוד נראה לי דאין פאן קושיא מעיקרא דהא דאמרנו אף את"ל שאמרה האשה הזאת בפני רבים נכרית אני היינו בפני רבים מנכרים שהיתה מתגוררת ביניהם ולא דמיא לההיא שכ' הט"ז שאמרה טמאה אני בפני רבים דלא מהני לה א"כ אמתלא.

דההיא היינו רבים מישראל. שהם בקיאים בטיב דת יחדות והחזקה לגדה ביניהם, משא"כ הכא שאמרה בפני נכרים שאינם בקיאים בטיב יחדות, וא"כ אמרה בפני ישראלים שהיא יהודית מהני לה אמתלא למה אמרה פן בפני נכרים: ונראה להוכיח חילוק זה ממ"ש הש"ע ביו"ד סי' קי"ט סי"א מומר שבעיר אחת מאמין בע"ז בפני עכו"ם ובעיר אחרת נכנס בבית ישראל ואומר שהוא יהודי.

אינו עושה יין נסוף ע"כ ומבואר בב"י מפי רבינו יונה ז"ל ששמנו נובע מקור דין זה הטעם דאינו עושה יין נסוף כי הע"ז מלתא דמסתבר שהוא שקר וכשאומר שמאמין ביה הוא עושה להנאת יצרו הרע ואינו מאמין בלבו וכשהוא אומר לנו שהוא ישראל הוא אומר בלב טוב לפי שאמונתנו אמונה היא וטובה ואמתית ומילתא דמסתברא היא ע"כ.

והשתא תיקשי לך לפי דעת הט"ז משם מהר"ל מפראג. הגם דמ"מ מוחזק לנו במומר זה שהוא מזרע היהודים.

אלא שאומר בפני נכרים שהוא מאמין בע"ז הו"ל כאשה שאמרה בפני רבים שהיא טמאה דתו ל"מ לה אמתלא. וא"כ גם זה ל"מ ליה תו מה שאומר בפני ישראל שהוא יהודי פיון

שְׁאֵמֵר בְּפָנָי נְכָרִים שֶׁהוּא מֵאֲמִין בַּע"ז וְאֵינוֹ נֹאֲמָן מִפְּחַ הַסִּבְרָא הַנִּלְשָׁדוּל פְּחָה כְּאֲמַתְלָא.

אֵלָא וְדַאי דְשִׁאֲנֵי לֹן בֵּין שְׁאֵמֵר בְּפָנָי רַבִּים יִשְׂרָאֵל. לְאוֹמֵר בְּפָנָי רַבִּים נְכָרִים שְׁאֵינָם יוֹדְעִים דַּת יְהוּדוּת.

וְלִהְיֵי זֶה שְׁאֵמֵר בְּפָנָי רַבִּים נְכָרִים שֶׁהוּא מֵאֲמִין בַּע"ז לֹא הוֹרַע פְּחוֹ בְּמָה שְׁאֵמֵר אַח"כּ בְּבֵית יִשׂ שֶׁהוּא יְהוּדִי דְנֹאֲמָן מִפְּחַ הַסִּבְרָא הַנִּלְשָׁדוּל דְהוּי כְּאֲמַתְלָא. וּבְרוּר הוּא: וְלֹא תִיקְשִׁי לָךְ מְהֵא שְׁפַתְבּ הַטּוֹר בֵּיוֹ"ד סִי קַנ"ז שְׁאֵסוּר לְאָדָם לֹמֵר שֶׁהוּא עֲכוּ"ם פְּדִי שְׁלֵא יִהְרַגְוֵהוּ דְכִינּוֹן שְׁאֵמֵר שֶׁהוּא עֲכוּ"ם הָרִי מוֹדָה לְדַתְם וְכוּפֵר בְּעִיקָר.

דְמִשְׁמַע שְׁאֵפִילוֹ בְּפָנָי נְכָרִים אֲסוּר לֹמֵר שֶׁהוּא נְכָרִי. דִּי"ל דְהוּא מִיְיָרִי שְׁהִיָּה יְדוּעָה שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל.

וְכִינּוֹן שְׁנִתְפַּס לְהַרְיָגָה אוֹמֵר לְהֵם שֶׁהוּא עֲכוּ"ם. בְּהָא וְדַאי אִיכָא חִילוּל ה'.

שְׁמַרְאָה עַל עֲצָמוֹ שְׁמוּדָה לְהֵם וְכוּפֵר בְּעִיקָר. אֲבָל אִם אֵינוֹ יְדוּעָה לְהֵם מְעִיקָרָא אִיכָא לְמִימֵר דְאֵין כָּאֵן אִיסוּר.

וְכ"כ מֵהֵרָא"י בַת"ה סִי קַצ"ה הִבִּיאֵוּ הַד"מ שֶׁם דְאֵפִילוֹ בְּשַׁעַת הַשְּׁמֵד אֵין אִיסוּר אֵלָא כְּשֶׁהַעֲכוּ"ם מְפִירִים אוֹתוֹ וְרוֹצִים לְכוּפּוֹ פְּדִי לְהַעֲבִירוֹ. אֲבָל לְלַבּוֹשׁ בְּגָד הָעֲשׂוּי כְּבִגְדֵי עֲכוּ"ם אֲזַ לִיכָא חִילוּל ה'.

שְׁהִרֵי אֵין הָעֲכוּ"ם מְפִירִין אוֹתוֹ, וְכַתְּבַ עָלָיו הַד"מ מִיְהוּ מְדַבְּרֵי נ"י אֵינוֹ מְשַׁמַּע דְמַחֲלָק בְּהָא. דְהָא מְשַׁנֵּי דְאֵסוּר לְשַׁנּוֹת אֵפִילוֹ עֲרַקְתָּא דְמִסְאָנָא בְּעַנְיָן אַחַר עַכ"ל.

אֲבָל בְּאֲמַת אֵין לְלַמּוֹד מְזָה פְּלִל. דְנָהִי דְמַצִּית אֲמַרְת דְכִשְׁאֵין מְפִירִין אוֹתוֹ אֵין חֲשִׁשׁ לְלַבּוֹשׁ בְּגָד הָעֲשׂוּי כְּבִגְדֵי עֲכוּ"ם.

מ"מ אִם שְׁאֵלוֹ אוֹתוֹ אֲסוּר לֹמֵר לְהֵם שֶׁהוּא עֲכוּ"ם אֵפִילוֹ בְּאֵין מְפִירִין אוֹתוֹ דְהִכִּי דִיִּיק הֵרָא"י מִהַמְדַּרְשׁ פְּרָשַׁת בְּשַׁלַּח מְשַׁנֵּי תַלְמִידִים שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שְׁשִׁינּוֹ עֲטִיפְתָם וְכו' עֵי"ש. וְכַתְּבַ הַרְבֵּי מְבוֹאֵר הוּא דְלֹא מְהַנִּי שִׁנּוּי הָעֲטִיפָה, אֵלָא לְשַׁמָּא לֹא יִשְׁאֵלוּם מֵאִזָּה דְתִיָּהֵם.

אֲבָל אִם יִשְׁאֵלוּם אֲסוּר לְהֵם לֹמֵר שְׁהֵם עֲכוּ"ם ע"כ וְהַנְרָאָה לֹמֵר בַּנְדוּ"ד דְבְּאֲמַת אִיסוּרָא אִיכָא. אֲבָל לִיכָא לְמִימֵר דְאֵבְדָה אֲמַתְלָא שְׁלָה לְמָה אֲמַרָה כֹּן בְּפָנֵיהֶם.

וְכִיּוֹצֵא בְּזָה כְּתַב רַבִּינוֹ בֵּית יוֹסֵף בַּבְּד"ה שֶׁם וְנ"ל אִיסוּר דְרַבְּנָן כְּגוֹן אֲסוּר לְמַלְאֵת שְׁחוּק פִּי. בְּרַכּוֹת ל"א.

וְלִשְׁמַשׁ מְטוֹתוֹ בְּשַׁנֵּי רַעְבוֹן. תַּעֲנִית י"א.

וְלִישׁוֹן בְּיוֹם יוֹתֵר מִשְׁנֵינַת הַסּוּס. סוּכָה כ"ו, וְכִיּוֹצֵא בְּהוֹן.

אֵין עָלָיו לֹא מְלַקוֹת וְלֹא נִידוּי. אֲבָל קוֹרִין אוֹתוֹ עוֹבֵר עַל תַּקְנַת חז"ל ע"כ וְיוֹתֵר נִרְאָה עוֹד לֹמֵר דְהָכָא בְּנִדוֹן שְׁלַפְנֵינוֹ אִפִּי אִיסוּרָא לִיכָא לְפִי שְׁלֵא אֲמַרָה בַּפ"י אֵפִילוֹ בְּפָנֵי נְכָרִים שֶׁהִיא נְכָרִית.

רק שְׁאֲמְרָה שְׁהִיא "מְאִיטְלִיא". וְהַשׁוֹמֵעַ סוֹבֵר שְׁהִיא נְכָרִית.

וְהִיא עֲשֵׂתָה כֵּן כְּדֵי שְׁלֹא יִתְפָּרֵס קְלוֹנָה שְׁהִיא יִשְׂרָאֵלִית. וְיִהְיֶה נִמְשָׁף מִזֶּה חִילּוּל ה' כִּי נִבְלָה עֲשֵׂתָה בְּיִשְׂרָאֵל וְהִרְאָה שְׁעֵדִינָן שֶׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלֶיהָ אֶפְיָלוּ בֵּין הָעַפּוֹ"ם שְׁהָרִי בְּכַתֵּב תְּעוּדַת יִיְשׁוּב מְדִינַי הַנִּקְרָא "קְאָרְט־דִּיטִי" נִכְתָּב בְּשֵׁם מְשֻׁפְּחָתָה פִּילוֹ"ש שְׁהוּא שֶׁם יִשְׂרָאֵל פְּשׁוּט רַק שֶׁם הָעֵצָם שְׁלָה קְרָאָה בְּשֵׁם אַחֵר.

"מְאָרִי".

שְׁהַשֵּׁם הַזֶּה נִקְרָאִים בּוֹ יְהוּדִים עַל שֵׁם מְרִים וְגַם הָעֲרָלִים נִקְרָאִים בּוֹ, מ"מ לֹא נִשְׁתַּפַּח שֵׁם יִשְׂרָאֵל מִמֶּנָּה אֶפְיָלוּ בֵּין הָעֲרָלִים. רַק כִּמ"ש שְׁעֲשֵׂתָה כֵּן כְּדֵי שְׁלֹא יִתְגַּלֶּה קְלוֹנָה וְכו' וְזֶה דוֹמָה לִמ"ש רַמ"א בַּהֲג"ה שֶׁם מְשֵׁם הַנִּמְק"י דַּעַג"ב דְּאָסוּר לֹאמַר שְׁהוּא גוֹי.

מ"מ יוֹכֵל לֹאמַר לָהֶם לְשׁוֹן דְּמִשְׁתַּמֵּעַ לְתַרְי אֶפְיָן. וְהָעַפּוֹ"ם יְבִינּוּ שְׁהוּא עַפּוֹ"ם וְהוּא יְכוּוֹן לַד"א.

וְכֵן אִם יָכוֹל לְהִטְעוֹתָן שְׁהֵם סוֹבְרִים שְׁהוּא עַפּוֹ"ם שְׁרִי ע"כ וְכִשְׁהִרְצִיתִי הַדְּבָרִים לִפְנֵי מַעֲלַת הָרַב הַגָּדוֹל זְקוֹן זֶה קָנָה חֲכָמָה. כְּמוֹהַר"ר דָּוִד הַפֶּהֶן נר"ו הַיּוֹשֵׁב עַל כְּסֵא הַהוֹרָאָה בַּעֲבוּב"י "אוֹרְאָן" יַע"א הַסְּפִים לְדְבָרֵי וְעֲשֵׂה לָהֶם סְמוּכִין מְדַנְּפְּשִׁיָּה מֵהָאֵי דְאִיתָא בְּחֻגֵיגָה דָּף י' אִם רוֹאָה אָדָם שְׁיִצְרוּ מִתְגַּבֵּר עָלָיו.

יֵלֵךְ לְמָקוֹם שְׁאִין מְפִירִין אוֹתוֹ וְיִלְבַּשׁ שְׁחוֹרִים וְיִתְעַטֵּף שְׁחוֹרִים וְיַעֲשֶׂה מֵה שְׁלִבּוֹ חֲפֵץ וְאֵל יִחַלֵּל ש"ש בְּפִרְהָסִיא ע"כ. וְהָאֲשֶׁה הַזֹּאת קִיָּמָה בְּדַנְּפְּשִׁיָּה מִימְרָא זו.

וְדְבָרִים נִיאוֹתִים הֵם לְמִי שְׁאֲמָרָן. וְאֵל ה' וַיֵּאָר לָנוּ.

בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה יִפְתַּח לְבָנוּ. וּבְמַעֲגָלֵי צֶדֶק יִנְחֵנוּ.

וּמְשֻׁגְיָאוֹת יִצִּילֵנוּ. וְהִיָּה שְׂדֵי בְּעִזְרָתָנוּ, לְכוּוֹן לְאֲמִיתָה שֶׁל תּוֹרָה אַכִּי"ר הַצַּב"י מְסַעוּד הַפֶּהֶן סִי"ט: סִימָן י חֲדָשׁוֹת אֲנִי מַגִּיד.

אֲשֶׁר אֲנִכִּי אַחֲזָה לִי בְּהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ אֲרַמִּית. אֲשֶׁר נִשְׁאַה בְּגִיּוֹתָה זְמַן מָה.

וְאַחֲרֵי זֹאת נִתְעוֹרַר. בֵּין מְפִי עֲצָמוֹ בֵּין מְפִי אַחֲרִים וְיִשָּׁם עַל לְבוֹ לְהַכְנִיסָה תַּחַת כַּנְּפֵי הַשְּׂכִינָה.

וְלַעֲשׂוֹת רִצּוֹן בְּעֵלָה מְקַבְּלָת עַל עֲצָמָה. כָּל אֲשֶׁר יִצְוָה עָלֶיהָ הָרַב הַמּוֹרָה בְּקַבְּלַת הַיְהוּדוֹת. וְהִנֵּה בְּעִנְיָן זֶה עֲמַדְתִּי מִשְׁתוֹמֵם עַל הַמְּרָאָה. אִיךָ וְכִיצַד שָׁרוּ לָן עוֹרֵב"א רַבְּנֵי הַדּוֹר יְתוּם הִנֵּה.

וְהוּא נִגְדַּד דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל כִּמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל בַּהֲא"ב פִּי"ג הִי"ד ז"ל שְׁהַמְצָנָה הַנְּכֻוֹנָה כְּשִׁיבּוֹא הַגֵּר לְהַתְגַּיֵּר בּוֹדֵקִין אַחֲרָיו שְׁמָא בְּשִׁבִּיל מְמוֹן וְכו' וְאִם אֲשֶׁה הִיא בּוֹדֵקִין שְׁמָא עֵינֶיהָ נִתְנָה בְּבַחּוּרֵי יִשְׂרָאֵל וְכו'.

וּפְסָקָה מֶרֶן בַּש"ע יו"ד ס' רס"ח ס"ב עיי"ש הָרִי דְלִכְתָּחֻלָּה חָל עָלֵינוּ חוֹבַת בְּדִיקָה אַחֵר הַגֵּר וְהַגִּיּוֹרֵת שְׁמָא בְּגַלְל דְּבָר בָּאוּ לְהַתְגַּיֵּר וְלֹא יוֹכֵל לְהַתְעַלֵּם קְרִינָן בָּהּ. וְא"כ הִיאָף מְצָאוּ יְדִיָּהֶם וְרַגְלֵיהֶם רַבְּנֵי הַזְּמַן בְּדְבָר זֶה.

שְׁמִקְבָּלִים אוֹתָם לְהַתְגַּיֵּיר עַל מְנַת כָּד. וּמְחֻזְקִים יָדָם יָד פִּהָה לְסִדֵּר לָהֶם חֲנוּפָה וְקִידוּשֵׁין
שֶׁהוּא נִגְד מְשֻׁנָּה וּגְמָרָא עֲרוּכָה בִּיבְמוֹת דָּף כ"ד וּפְסָקָה מְרֵן בִּאֵה"ע ס"י י"א ס"ה וְנ"ל
הַנְּטָעֵן עַל הַשְּׁפָחָה וְעַל הַנְּכָרִית וְנִתְגַּיֵּירָה אוֹ נִשְׁתַּחֲרָרָה לֹא יִכְנֹס וְכו' ע"כ.

הָרִי לָה שְׁתִּים שְׁלֹא פִּהֲלִכְתּוּ. דְּמִקְבָּלִין גָּרִים אֲשֶׁר בָּאוּ בְּגִלְל דְּכָר זֶה שְׁנַתְנוּ עֵינֵיהֶם
בְּבַחוּרֵי יִשְׂרָאֵל.

וְעוֹד זֹאת יָדָם נְטוּיָה בַּחבו"ר עֲצָבִים אַחַר שֶׁהוּא בְּנוֹדָי בָּא עָלֶיהָ. שְׁכָל אָדָם חָזוּ בו.
וְהֵם מוֹרִין לוֹ לְכֹנְסָה לְכַתְחֵלָה וּמֵאֵין יֵצֵא לָהֶם הֵיטֵר זֶה וְעַל מָה סְמָכוּ בְּזֶה, וְעַל פִּי זֶה
יֵצֵאתִי לְשַׁחַר בְּדַבְרֵי רו"ל רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים. אוֹלֵי אֲמָצָא סְמָךְ לְדָבָר זֶה.

כִּי הֵקֶרֶס אֲלֻצְנֵי לְעֻמּוֹד עַל זֶה לְרַחֵק אוֹ לְקַרְבֵּלֵהוּת כִּי רַבְתָּה הַמְּסַפַּחַת הַזֹּאת מַעֲשִׂים
בְּכָל יוֹם. וְאֵל ה' נִיָּאָר לָנוּ.

וּבְמַעֲגָלֵי צֶדֶק יִנְחֹנוּ. לְהוֹצִיא לְאוֹר כְּדַת שְׁל תוֹרָה.

אָמֵן: תְּשׁוּבָה בַּס"ד אֵיתָא בִּיבְמוֹת דָּף כ"ד ע"ב מְשֻׁנָּה הַנְּטָעֵן עַל הַשְּׁפָחָה וְנִשְׁתַּחֲרָרָה אוֹ
עַל הַנְּכָרִית וְנִתְגַּיֵּירָה הָרִי זֶה לֹא יִכְנֹס. וְאֵם פָּנָס אֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדוּ.

גַּמְר"א הָא גִּיּוֹרְת מִיָּהָ הָנִיָּא וְרַמִּינָהּוּ אֲחָד אִישׁ שְׁנַתְגַּיֵּיר לְשׁוּם אִשָּׁה. וְאֲחָד אִשָּׁה
שְׁנַתְגַּיֵּירָה לְשׁוּם אִישׁ.

וְכֹן וְכו' אֵינָם גָּרִים דְּבָרֵי רַבִּי נְחֻמָּיָה וְכו' הָא אֵיתָמַר עֲלֵהָ אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר
מְרְתָא מְשַׁמִּיָּה דְּרַב הֶלְכָה כְּדַבְרֵי הָאוּמַר פְּנֻלָם גָּרִים הֵם. א"ה לְכַתְחֵלָה נְמִי, מְשׁוּם דְּרַב
אֲסִי.

דְּאָמַר אֲסִי הָסֵר מִמָּךְ עֵקֶשׁוֹת פֶּה וְלִזוֹת שְׁפָתִים הֲרַחֵק מִמֶּךָ ע"כ. וּפְסָקוּ הַרְמַב"ם ו'ל
בִּהַא"ב פִּי"ג הִי"ז ו'ל גֵּר שְׁלֹא בְּדָקוּ אַחֲרָיו וְכו' אֲפִילוּ נוֹדַע שְׁבִשְׁבִיל דְּכָר בָּא לְהַתְגַּיֵּיר.
הוֹאִיל וְמָל וְטָבֵל יֵצֵא מְכָלֵל הָעֵכוּ"ם וְחוֹשְׁשֵׁין לוֹ עַד שְׁתַּתְּבַרֵּר צְדָקָתוֹ. וְאֲפִילוּ חִזּוּר וְעַבְד
עֵכוּ"ם הָרִי הוּא כְּיִשְׂרָאֵל מוֹמָר שְׁקִידוּשֵׁין קִידוּשֵׁין ע"כ וְכ"פ הָרֵא"ש וְהַטּוֹר וְהַש"ע
י"ד ס"י רס"ח.

וְכ"כ הַנְּמַק"י פ"ב דִּיבְמוֹת עַל הַמְּשֻׁנָּה דְּהַנְּטָעֵן וְכו' ו'ל וְטַעֲמָא דְלֹא יוֹצֵיא דְכִיּוֹן
שְׁנַתְגַּיֵּירוּ וְקִיבְלוּ עָלֵיהֶן. חֲזָקָה הוּא דְאֵגַב אֲוֹנְסִיָּהּוּ גְמָרוּ וְקַבְלוּ.

דְּגְמָרָא גְמִיר לָה דְאֲחָד הָאִישׁ שְׁנַתְגַּיֵּיר לְשֵׁם אִשָּׁה וְאֲחָד הָאִשָּׁה שְׁנַתְגַּיֵּירָה לְשֵׁם אִישׁ
גָּרִים גְּמוּרִים הֵם. וְכִיּוֹן דְּגִיּוֹרְת מִיָּהָ הָנִיָּא וּמְוַתְרַת הִיא לוֹ, ל"ש י"ש לוֹ בְּנִים מְמַנָּה.

ל"ש אֵין לוֹ יוֹצֵיא. וְכ"כ הַרְמַב"ן ו'ל עכ"ל: אָמַר מַעֲתָה דְהָא דְאָמְרִינָן דְּהָגֵר הָבָא
לְהַתְגַּיֵּיר בּוֹדְקִין אַחֲרָיו שְׁמָא בְּגִלְל דְּכָר בָּא לְהַתְגַּיֵּיר אֵין זֶה רַק לְכַתְחֵלָה.

אָבֵל אִם כְּבָר נִתְגַּיֵּיר וְלֹא בְּדָקוּ אַחֲרָיו אֲפִילוּ נוֹדַע שְׁבִגְלֵל דְּכָר בָּא לְהַתְגַּיֵּיר מ"מ הוּא
גֵּר גְּמוּר. וְאֵין דְּכָר אַחַר עוֹמֵד לְנִגְדוֹ לְעַכְבַּ עַל יָדוּ.

וְהַשְׁתָּא יֵצְאוּ לִידוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ בְּאֵמַת בְּאֵמֹר הַנִּיָּחָא הִיָּכָא דְאֲפָשֵׁר לְבִדּוֹק אַחֲרָיו.
וְלִכְשִׁימְצָא לוֹ דְּכָר הַמְּנַגֵּדוֹ אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ וְאֵין נִזְקָקִין לוֹ מְכָאן וְלִהָבָא.

ונתקנים קרא ואסירה כל בדיליה. האמנם היכא דאם באנו לבדוק אחריו וכ"ש בענין
שמראש לא בסתר דבר אלא בא להתגניר לשם אשה.

ואשה באה להתגניר לשם איש. ואם באנו לדחותם בשתי ידיים לא הועלנו ולא פלום.

שהרי מקודם שבאו לידי מינה זו קשורה עמו ככלב שהם נשואים בהאלמיר"י שאי
אפשר להפריד בין הדבקי"ם. והגם דמרחקת להו מ"מ נצולנו מן הפח ונפלנו בפחת שפל
מיהם בעבירה באיסור דאורייתא כמ"ש באה"ע סי' ט"ז א' דישאל הבועל ארמית דרף
אישות או ישראלית שנבעלה לארמי דרף אישות.

הרי אלו לוקין מן התורה שנא' לא תתחתן בם ע"כ. בכגון זה איכא למימר פדי להצילם
מאיסורא קרינו בהו והתעלמת, והוי פדיעבד כיון שאין פח בידינו יד פהה להכות באגרוף
רשע ולאפרושי מאיסורא.

וכיון דגיוורת מיהא הויא בדיעבד מוטב לנו להעלים עין ממ"ש רבותינו ז"ל לבדוק
אחריהם וכו' יותר עמה שנגיחם באולתם באיסור דאורייתא וכמה עונשים המפורשים
שם בהר"ם במז"ל והש"ע כיעו"ש וע"ז וכיוצא בזה אמרו בגמ' קידושין כ"א בענין יפת
תואר מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ולא יאכלו בשר תמותות נבילות.

פירו"ש תמותות שחוטות מסוכנת שחוטת שהיא מאוסה אבל לא יאכלו בשר תמותות
לאחר שימותו שהם נבילות. עיין פסד יצחק אות מ.

והכא נמי אמרינו מוטב שנעלים עין מדברי רז"ל ולא לבדוק אחריהם. ממה שיעברו על
איסור דאורייתא פנ"ל: והשתא חל עלי חובת ביאו"ר היכן מצוינו שאמרו רבותינו
להעלים עין מדברי חכמים פדי שלא לעבור על דברי תורה.

והוא ממאי דאיתא בשבת דף מ"ג לימא פתנאי אין מצילין את המת מפני הדליקה. אמר
רבי יהודה בן לקיש שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה.

ומוקמינו לה דכ"ע טילטול מן הצד שמה טילטול, והיינו טעמא דר"י בן לקיש דמתוך
שאדם בהול על מתו אי לא שרית ליה אתי לכפויי אמר רבי יהודה בן שילא א"ר אסי
אר"י הלכה כר"י בן לקיש במת.

עכ"ל עיין תוס' והרי"פ והרמב"ם פכ"ו מה"ש הרא"ש מה שכתבו בענין זה אי שרינו
ליה לטלטלו אפילו טילטול גמור ופסק הש"ע בסימ"ן שי"א ס"א שאם אי אפשר לו
בטילטול מן הצד מותר לטלטלו טילטול גמור עיי"ש.

הרי שו"ר לפניה דשרינו איסור טילטול בשבת שהוא מדרבנן. משום שמה שעבר על
איסור דאורייתא שבו לא לכבות הדליקה בשביל מתו: ועוד ראיה אחרת ממאי דאיתא
בגדרים דף כ'.

מי שנזר ועבר על נזירותו. אין נזקקין לו עד שינהוג בו איסור פנימים שנהג בהו היתר
וכו' וכתב הר"ן ז"ל פתבו בתוס' חכמי הצרפתים ז"ל מעשה באחד שנזר מפל פירות
שבעולם חוץ מדגן ועבר על נדרו ובא לישאל לפני הרב.

ונזקק לו לאלתר והתירו, ולא הזקיקו לנהוג איסור פיזיים שנהג בהן היתר. וטענת הרב היתה דאעג"ב דנדרא דאורייתא הנה.

ונאפילו לרבנן צריף שינהוג איסור. אפי"ה כיון שאם אתה מעכבו אתה מכשילו.

שהרי נדר בדבר שא"א לו לעמוד עליו וכו' לכה נזקק לו וכו' ע"כ וכ"כ הרא"ש והריטב"א והנמק"י פולם משם התוס' וכ"פ רבינו הטור והש"ע יו"ד סי' ר"ח. והכ"נ הרי קנסו חכמים למי שעבר על נזירותו ואמרו שם בגמ' דבי דינא דנדנדקק לו משמתין ליה ע"כ.

ואין נזקקין לו עד שינהוג איסור פיזיים שנהג בהן היתר ואפי"ה במקום שיבוא לידי מכשול איסור דאורייתא שיעבור על נדרו ולא יכול לעמוד עליו. התירו חכמים להזקק לו ולמצוא לו פתח להצילו מאיסור דאורייתא ודחו איסור דרבנן דגזרו עליו שלא להזקק לו עד שינהוג איסור פיזיים וכו': ומעתה צא ולמד לנדו"ד, דאי לא מקבלת לה להאי גיורת ושלחתה לנפשה.

משום מאי דאמור רבנן לכתחלה לא הרי אתה מכשילו לבעל באיסורא דאורייתא כנ"ל. שהרי אינו יכול ליהדר ולעמוד עלנפשו להתרחק ממנה.

ונמצא כל ימיו בעבירה. לכן מוטב הוא לדחות האי מאי דאמור רבנן לכתחלה לא.

מקמי איסור חתנות דאורייתא: האמנם כל זה יצדק לדעת הרמב"ם שפכת בהא"ב פי"ב הא'. ישראל שפעל עפ"ם משאר האומות דרף אישות, או ישראלית שנבעלה לעפ"ם דרף אישות הרי אלו לוקין מן התורה.

שנאמר לא תתחתן עם וכו' ע"כ. דאז שייף לומר מוטב לדחות האי דאמור רבנן לכתחלה לא.

מקמי איסור לאו דאורייתא. אלא לדעת רבינו הטור שפכת באה"ע סי' ט"ז שפכת על דברי הרמב"ם הללו ונ"ל שאינו אלא בשבעה עפ"ם דלא קיי"ל כרבי שמעון דאמר כי יסיר לרבות כל המסירין וכו' ומפרש בב"י דרביהט"ו קיי"ל כרבנן דאמרי דלא תתחתן עם קאמר בשבעה עפ"ם דוקא.

אבל בשאר האומות אין בהן איסור לאו אפילו דרף אישות. א"כ השתא קשה דאיסור חתנות דשאר אומות דרבנן.

ולכתחלה לא דרבנן. ולא דחינו חד מקמי חד.

דמאי אולמיה דהאי מהאי. וכמ"ש הרב לקט הקמח הלכות יי"ג פ'שנני האיסורים הם מדאורייתא.

או תרי דרבנן. אין לנו להתיר האחת מחשש שלא יבוא לעשות האחרת וכמ"ש הרשב"א ז"ל לענין טילטול מת בשבת.

דלא שרינו אלא בדאיכא חששא לבוא לידי איסורא דאורייתא אבל אי שרינו ליה לא אתי אלא לידי איסורא דרבנן לא חיישינו כלל ע"כ. וא"כ דלדעת הטור אין כאן איסור

דאָרײַטא לא דַחִינן מאי דאָמור רבָּנן לכתחלה לא הגם שאי אפשר לפרוש ממנה שאפי"ה אינו אלא מדרבנן.

והשתא דקרא קושיא לזנפתה היכי מקבלינן גרים שפאו להתגייר בגלל דבר פאמור. וי"ל דהאי לא תברא.

שְהרי רבינו ב"י תירץ יתוב קושית הטור דהא דפסק הרמב"ם כר"ש בְהא מדאמרין בקידושין ס"פ האומר דף ס"ח כותית דולדה פמוה מנ"ל א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי דאמר קרא פי יסיר את בנה מאחרי וכו' ההיא בשבעה עכו"ם פתיב.

שאָר עכו"ם מנ"ל א"ק פי יסיר לרבות כל המסירין. הניחא לר"ש דדריש טעמא דקרא. אלא לרבנן מאי טעמיהו וכו' ומדחזינא דסתמא דתלמודא כר"ש אלמא הילכתא פנותיה ע"כ. וכ"פ בש"ע שם נמצא לפי פסק מרן הוי איסור חתנות דאורייתא.

ועל דבריו אנחנו סומכין. והשתא שפיר אמרינן דדחינן האי דרבנן מקמי דאורייתא. ועוד אפי' לדעת הטור דסבר שאין בה איסור דאורייתא אלא דרבנן. מ"מ דחינן מאי דאמור לכתחלה לא.

מקמי איסור כותית. משום דהאי לכתחלה אינו רק משום מצוה כמ"ש הרמב"ם ז"ל בלשוננו הטור המצוה הנכונה פשיבוא הגר או הגיורת להתגייר בודקין אחריו וכו' אשר לא כן בכותית שאיסורה חמור מדרבנן שהוא חייב עליה משום גדה ומשום שפחה ומשום עכו"ם ומשום זונה.

וכמה עונשים המפורשים שם בטור. והשתא שפיר אמרינן דדחינן האי דלכתחלה לא. שְהיא משום מצוה דוקא מקמי איסור חמור כותית. ועיין בב"י בתחלת סי' שנ"ד או"ח ביישוב קושית מוהרי"א ז"ל מענין זה וכו' ובד"ד זה תלף ליישב מאי דקשיא לן מעיקרא היכי מצינו לסדר להם חופה וקדושין ולהורות לו היתר לקיימה לו לאשה והוא דהחשש בזה הוא משום דאמרין בגמרא הנטען על השפחה והכותית ונתגיירה וכו' לא יכנס לכתחלה.

ואם פנס אין מוציאין מידו והינינו טעמא דלכתחלה לא. משום לזות שפתיים.

שפירש"י ז"ל דאתו לאחזוקי לקלא קמא ע"כ. אח"כ מצאתי שכן פירש מהר"ר ו' נחמאס ז"ל עיין יד אהרן סי' י"א הגב"י וכן פירש הרב משקא דרבותא א"ה ח"א סי' י"א, עיין כ"ז בביאמר יצחק באורף בח"ה סי' קנ"ה ומקום שאמרו לקצר הוא שאין נ"מ לדינא.

ועיין צוף דבש להר"ד מועטי ז"ל ביו"ד סי' נ"ו. והשתא לפי פירש"י משמע דדוקא היכא דנטען כפירש"י נחשד, שאין כאן אלא חשד בעלמא.

הוא דאמרין דלא יכנס לכתחלה משום דאתו להתזיק הקול הראשון. אבל אם הוא ידוע שפא עליה בודאי.

שֶׁכָּבַר נִתְחַזַּק הַכֹּל וּפְגוּם וְעוֹמֵד. אִיכָּא לְמִימַר דְּאִין ה"נ דְּמוֹתֵר לְכַנּוּס לְכַתְחֵלָה אֲמַנָּם
הֶרְשֵׁב"א בְּתִשּׁוּבָה הַבִּיאָה ב"י בְּסִי' י"א פֶּתַח דְּטַעְמָא דְּלֹא יְכַנּוּס לְכַתְחֵלָה אִינוּ אֱלָא
מִשּׁוּם לְזוֹת שְׁפָתִים שְׁלֹא יֹאמְרוּ בְּשִׁבִיל זֶה נִתְגַּיְיְרָה.

זֶהוּ הַפִּירוּשׁ הַנֶּכּוֹן אִם עַפ"י שְׁרֵשׁ"י לֹא פִי כֵּן ע"כ, נִמְצָא לְפִי פִירוּשׁ הֶרְשֵׁב"א לֹא שְׁנָא
נִחְשָׁד דּוֹקָא. ל"ש בָּא עָלֶיהָ בְּנֻדָּא.

לֹא יְכַנּוּס לְכַתְחֵלָה מִשּׁוּם לְזוֹת שְׁפָתִים שְׁלֹא יֹאמְרוּ בְּשִׁבִיל זֶה נִתְגַּיְיְרָה. וְהִשְׁתָּא אֲתָאן
לְנֻדו"ד דְּלִפִּי פִירוּשׁ"י אֲתִי שְׁפִיר שְׁמוֹתֵר לְכַנּוּסָה לְכַתְחֵלָה.

שְׁהָרִי כו"ע יְדַעִי שְׁבַחִיקוּ תִשְׁכַּב. וְהוּא פְּגוּם וְעוֹמֵד בְּקוֹל זֶה וְנִתְחַזַּק בְּעֵינֵי הַכֹּל אֲמַנָּם
לְפִי פִי הֶרְשֵׁב"א שְׁלֹא יֹאמְרוּ בְּשִׁבִיל זֶה נִתְגַּיְיְרָה בְּנֻדָּא הוּא שְׁאָסוּר לָנוּ לְהוֹרוֹת לוֹ
לְכַנּוּסָה לְכַתְחֵלָה.

שְׁהָרִי בְּאֲמַת בָּאָה לְהַתְגַּיְיַר בְּשִׁבִילוֹ. וְאִיכָּא לְזוֹת שְׁפָתִים אֲבָל מַה נַּעֲשֶׂה וְחֻפְּשִׁיּוֹת הַזְּמַן
עַפ"י חֻקֵּי הַמְּשָׁלָה גָּבַר עָלֵינוּ.

וְהָרַס יְסוּדֵי דְמִינּוּ הַקְּדוּשָׁה. וְאִין פִּחְנוּ אֲפִילוּ בְּפִינוּ.

לְהָרִים מְכַשׁוּל מִתּוֹךְ עַמְנוּ. וְמִי יֵאֱמִין לְשִׁמוּעַתְנוּ.

לְאֹמַר לְאִסוּרֵי"ם צָאוּ רַחְצוּ הַזְּכוּ הַסִּירוּ רוּחַ מַעַלְלֵכֶם מִנְּגִיד עֵינֵי ה'. שְׁנֵא שְׁלַח וְהִיִּיתֶם
נְקִיִּים מַה' וּמִיִּשְׂרָאֵל.

וְהִינּוּ לְלַעַג וְקָלַס תַּחַת תּוֹכְחוֹתֵינוּ. וְעַל פְּגִינּוּ יִשְׁיב בְּרַח לָךְ אֵל מְקוֹמָךְ.

לֹא אֲנִסְיָךְ עוֹד רְאוֹת פְּגִיחָה, מִי שְׁמַע כְּזֹאת מִי רָאָה כְּאֵלָה לְעֶזְרָב אִשְׁתַּ נְעוּרֵי אֲשֶׁר אֶהְבֵּתוּ
כְּנִפְשָׁה וְהִיא שְׁעִשׂוּעֵיו וְחֻמְד בְּחֻרוֹתָיו. וְכִזָּאת וְכִזָּאת יְטִיחַ דְּבָרִים.

קְשִׁים וּמְרִים. וְעַל דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ בְּמַעַל יְדוּ יָרִים.

אִי לְזֹאת אִין עֵנִינוּ לְעִשׂוֹת רַק לְתַמְנָן עֲנֻתָנוּ. וְלְהוֹרוֹת לוֹ אֵת הַדְּרָךְ אֲשֶׁר בָּהּ יִלְךְ לְצִאת
יְדֵי חוֹבְתוֹ.

אוּלַּי יִתְנַחֵם וְשָׁב מִרְעַתוֹ. לְהִיטִיבוּ בְּאַחֲרֵיתוֹ: אֲשֶׁר עַל כֵּן הוֹאִיל וְהוֹרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל
שְׁאֵם כְּנַס אִין מוֹצִיאִין מִיְיָדוּ.

הֶכָּא נָמִי חֲשַׁבְינָן לִיהָ כְּאֵלוּ כְּנַס הוֹאִיל וְאִי אֲפִשְׁר לָנוּ לְהוֹצִיאָהּ מִמְּנוּ וְכִמוֹ שְׁהוֹכְחָנוּ
לְמַעַלָּה בְּס"ד דְּמוֹטָב שְׁתַּדְּחָה דְּבָרֵי רַבּוֹתֵנוּ ז"ל שְׁאֲמָרוּ לְכַתְחֵלָה לֹא. וְאֵל יִהְיוּ כָּל יָמָיו
בְּאִיסוּר דְּאוּרְיָ וְדַרְבְּנוּ וְכַעֲנִין זֶה מְצִאתִי כְּתוּב לְהַרְבֵּ הַגְּדוֹל הַמְּלֵאךְ רַפְּאֵל בִּירְדוּגוּ ז"ל
בְּמִשְׁפָּטִים יִשְׂרָיִם ח"ב ס' ק"ע.

שְׁנַשְׂאֵל עַל גְּדוֹן אִישׁ אֲחָד שְׁהָיָה נְשׁוּי עִם אִשְׁתּוֹ דִּינָה כְּדָת. וְקָרְהוּ מְקָרְהָ רַע שְׁהָמִיר
רַח"ל.

וְאֵעַפ"י כֵּן הָיָה נִשְׁמָר מְכַל דְּבָר רַע וְכו'. וְלִימִים גָּרֵשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ דִּינָה בְּגִט כְּרִיתוֹת.

והלכה ונתקדשה לשמעון ולא נכנסה לחופה ושלחה האיש האחרון בג"כ. ושוב רצה להתזירה בעלה הראשון האנוס כי לא היה יכול לישא ישראלית אחרת כי היא ספנה וכו' ומנכרחה להתזיר אשתו הראשונה שאם לא פן קרוב הוא שיכשל בנשג"ז.

ושוא שקד שומר וכו' ונפשו לשאו"ל הגיעה אם יכול להתזיר את אשתו דינה הנז'. בתורת פיליגש בלא קידושין ובלא פתובה והשיב הרב הנז' שלזה צדדנו צדדין אולי תעלה ארוכה לנפש א' מישראל.

ולו יהיה בדרך צר ודחוק כמלא נקב מחט סדקית. והוא דגרסינן פ"ק י' יוחסין דע"א הפל מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש אינו לוקה מ"ט לקחתה פתיב עכ"ל.

והביאו הכ"מ בה"ג הי"ב על לשון רבינו עיי"ש. הנה מבואר דמחזיר גרושתו לא הנהירה תורה אלא שלא יקח דהיינו קידושין ואם בעל בלא קידושין אינו לוקה.

והאר"י בענין זה. וסיים וכו' מצאנו תרופה לזה האיש שיחזיר גרושתו בלא קידושין רק שתספור ז' נקיים ותטבול.

ותהיה עמו פאשתו לכל דבר. והיא היא הפילגש שאמרה תורה ואף די"ל דמ"ש שמחזיר גרושתו אינו לוקה מ"מ איסורא איכא דמדרבנן אסירא.

י"ל דברבנן לא מצינו מפני ששם איסור זה בדברי רז"ל. ולא נחידש איסור מדעתנו. וסיים שלהציל נפש אחת מישראל שלא יטמע בגוים ראוי להעמיד הדבר על ד"ת. אפילו אם היה איסור דרבנן נוכל להתירו משום הצלת נפשות.

וכה"ג פ"ב הב"י בא"ח ובש"ע ס"ס ס"ו. מי ששלו לו ושהוציא ב"תו בשבת כדי להוציאה מפלל ישראל.

מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה וכו'. אפילו חוץ לג' פרסאות וכו' וכתב הרב"י ע"ז אפי' ל"מ"ד ג' פרסאות דאורייתא.

דלגבי שלא תמיר ותעבור כל ימיה חילול שבת. הוי זה איסור זוטא.

דמוטב לחלל עליה שבת אחת כדי שתשמור שבתות הרבה עכ"ל. ה"כא נמי נאמר אפילו היה איסור דרבנן כדי שלא יטמע בין הגוים נתיר לו איסור דרבנן עכ"ל: הרי לה מעשה ר"ב דמשום שלא יכשל באיסור נשג"ז התירו לו לקחתה בתורת פילגש אע"ב שיהיה בה איסור דרבנן שהוא מחזיר גרושתו מנשאת דאעפ"י דמדאורייתא אינו לוקה עד שיקדש מ"מ איסורא דרבנן מיהא איכא.

וה"כא נמי נאמר אנו בדין דכדי שלא יעבור כל ימיו באיסור חתנות דמדאורייתא. מוטב דנתיר לו איסור דרבנן.

אלא דקשה לי בדברי הרב ז"ל דקאמר מר דברבנן לא מצינו מפני ששם איסור זה בדברי רז"ל ולא נחידש וכו', דהא בראייתא היא בכתובות דכ"ח המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו.

ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי. וכתב הרא"ש ונאשתו שנישאת לאחר ונתארמלא או נתגרשה אינה פי אם בלאו.

ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי. וכתב הרא"ש ונאשתו שנישאת לאחר ונתארמלא או נתגרשה אינה פי אם בלאו.

ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי. וכתב הרא"ש ונאשתו שנישאת לאחר ונתארמלא או נתגרשה אינה פי אם בלאו.

הרי דלסברת ר"י דאפילו בנשאת ונתגרשה שאין בה איסור לאו. שנה לגרושה גרידא שאין בה איסור אלא משום איסור פנויה וכאמור.

ולחכי קאמר הרב משי"ש דלא מצינו בה איסור מפני שהיננו איסור משום גרושה מנשאת, אלא שצריכה עיון קצת לפי מ"ש הרב בית שמואל שם ט"ו על דברי רמ"א הנז' דמייירי בנשאת ונתגרשה.

ומ"ש הר"ן בשם ר"י וכו' לא קי"ל פנותיה. גם הרמב"ם חולק עליו דהא פסק דף ט"ו וט"ז ה"א בכהן הבא על הגרושה בלא קידושין אין לוקין אותו וכאן פוסק דצריכה ריחוק ממבוי ש"מ דלא תליא במלקות ע"כ.

הרי אף דליכאמלקות איסורא איכא בגרושתו שנשאת ונתגרשה, אף בבבועל ולא קידש דומיא דכהן: איך שיהיה הרי קאמר מר אפילו אם היה איסור דרבנן נוכל להתירו משום הצלת נפשות.

ועלה לימודו יפה בסיעתא ממ"ש רב"י ז"ל במי ששלחו לו שהוציא בתי בשבת וכו', וממנו נקח ללמוד לגדון שלפנינו וכאמור: גם הרב מופת הדור המלאך רפאל אנקאנא ז"ל נשאל על ענין פנה בבחור שחשקה נפשו בעלמה נכרית והיא קבלה ע"ע להתגייר ולהנשא לו.

ואם ימנעוהו ממנו. קרוב הדבר שיאבד עצמו רח"ל.

או ימיר טוב ברע ה' יצילנו, והשיב הוא ז"ל בסה"ג שו"ת תועפות ראם סי' נ"ב דכיון שאין כאן שום איסור והנאי גיורת גמורה אלא משום לעז גזרו שלא תתגייר וישאנה פשוט דבמקום פקוח נפש כנדו"ד נדאי לא גזרו.

וע"ז אמיןא דיש לנו להתירה להתגייר ולהנשא לו. הן מצד פקוח נפש כאמור.

הן מצד שאם לא נתירה להתגייר ולהנשא לו ימיר טוב ברע וישאנה. ולא תהיה לו תקומה עוד וע"ז אמרו מוטב שיאכלו בשור וכו'.

ונסתיע ממ"ש הרב משפטים ישירים הנז"ל. ועוד הביא לו ראיה ממ"ש הרב צוף דבש בחיו"ד סי' כ"ו שנשאל על אחד שהמיר דתו לדת הנוצרים ונשא אשה בנימוסיהם בבית האלמיר"י ועבר זמן מה ורצה להתגייר הוא נאשתו שנכנס רוח בקרבם לחזור לדת האמת.

מה יהיה משפטם לאחר הגירות אם יכול לישב עמה עוד ע"כ. וע"ז אחר שעשה הרב הנז' אינה צדדים להתיר.

כתב ז"ל ועוד פינון שמוכרח עליו לפרנסה ככל הצורך. אפי' ישא ישראלית העיקר הוא בנימוסיהם.

שהאשה השגייה. אינה נקראת אשתו בנימוסיהם.

והוא לאו בר הכי שיכול לפרנס שתי נשים. א"כ הוא נמנע מלישא אשה אחרת.

ובטל מפריה ורביה שהיא מצוה דאורייתא משום לזות שפתיים והלא אמרו מוכרים ס"ת פדי לישא אשה לפרות ולרבות וכגון זה ליכא מאן דאמר שלא יכנס לכתחלה. ובנדאי

משום הני טעמי נדאי פשתבא להתגניר מקבלין אותה ומפרישין אותה ממנו ג"ח פדין
הבא להתגניר הוא ואשתו כמ"ש הש"ע יו"ד סי' רס"ט ואח"כ נושא אותה בקידושין
עכ"ל הרב צוף דב"ש.

וסיים התו"ר וא"כ הרי לה דבמקום שיש טעם להתיר להתגניר מתירין. לאו מילתא
דפסיקתא היא.

אלא הפל לפי ראות עיני הדיין וכמ"ש הרב"י ביו"ד סוס"י רס"ח שפתיב דיש לדון בזה
עפ"י ראות עיני הדיין יעו"ש. וא"כ הנלע"ד הוא דיכולים לגייריה ולהשיאה לו.

ולא יקנה הדבר למכשול עכ"ל וכל זה הוכחה וסייעתא רבה לדברינו בסמוכין דרבנן
פולם טהורים פולם ברוחים בס"ד: וכאשר פתבתי כל זה לפי קוצ"ד. אח"כ האיר ה' את
עיני ובא לידי ספר הרב יש"א איש ז"ל.

ומצאתי כתוב שנשאל על גזון זה בשאלת חכם כקש"ת הרב אברהם בעבער וכו' והביא
דבריו שם באה"ע סי' ז' וז"ל השייך לעניינינו ולפי זה אשוב אתפלא על הב"ד שנהגו
לסדר להם חו"ק, ואפשר משום עת לעשות יען כבר נישאו זה לזה עפ"י חוקי
הממשלה ולא יכול להיפרד זה מזו.

וגם מאשר לא ישמעו לנו ויפרשו מפל נכל מיהודים. ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו
מזידין.

וכהאי גוונא מצאתי ראיתי בתשובת הרמב"ם ז"ל שאלה קל"ב בבנימין אשר קנה שפחה
וכו' ובסוף התשובה פתב ואף כי הנטעון על השפחה ונשתחררה. אינו יכול לישאנה
לכתחילה.

אכן כאשר פסקנו בדברים פאלה שישחררה וישאנה. פסקנו כף מפני תקנת השבים.
ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו. וסמכנו על אומרם ז"ל עת לעשות הפרו
תורתיה ויכול לישאנה.

וה' ברחמינו יכפר עונותינו כאשר דבר לנו ואסירה כל בדיליה וכו' ע"כ מהרמב"ם ז"ל.
עכ"ל מהרב השואל והרב יש"א איש השיב לו ע"ז ומה יקרו דברי הר"מ במז"ל בתשובה
שהביא מעכ"ת שבוודאי מותר לקיימה: והרב יש"א איש הנז' פתב בענין זה וז"ל ועתה
בנ"ד שזאת האשה כבר נתרצית שלי"ת ונתגיירה ליכנס בדת ישראל.

וגר שנתגניר פקטן שנולד דמי. וליפא למימר בזה שנתגיירה לישום איש דהא בעודה
נכרית היתה נשואה עמו בפהרסייא ואין מפלים ובוודאי שזאת היתה פוונתה לידבק בדת
ישראל ומותר לקיימה.

וכמ"ש התוספות דכתובות ד"ג ע"ב בד"ה ולקרוש להו דאונס שרי וז"ל מפאן התיר
ר"ת לבת ישראל שנשתמדה ובא עליה גוי לקיימה לאותו גוי שנתגניר דלא שייך אהד
לבעל ואחת לבועל פביאת מצרי דהויא פביאת בהמה וכו' יעו"ש.

ורבים וגדולים הקשו על ר"ת דהוא הפך התוספתא הביאה הרב המגיד ז"ל בפ' יו"ד
מה"ג הי"ד גוי ועבד הבא על בת ישראל. אעפ"י שחזר הגוי ונתגניר העבד ונשתחרר.

הרי זה לא ישאנה. ואם פנס אין מוציאים אותה מידו והגאון החיד"א ו"ל בס' חיים שאל ח"א סי' מ"ט גם הוא הקשה לר"ת ו"ל וסינים בדבריו סוף סוף לא יכנסו מדין נטעון.

ותי' דעובדא איירי איירי באופן שהאשה המירה. ונשאת עם הגוי בגיותו ושוב חזרו ונתגיירו כמ"ש התוס' ביומא, וכ"כ התה"ד סי' רי"ט וכן משמע ממ"ש התוס' ריש פתובות וסנהדרין דף מ"ד דהתיר ר"ת לקיימה שמשמע שהמירה ונשאת והו"ל פכנס יעש"ב.

באופן דשמעינו מדברי הגאון ו"ל הנז' דאם נשאה בגיותו. הו"ל פדיעבד כמו אם פנס לא יוציא דתני בתוספתא.

וא"כ דון מינה לנדו"ד שפכר נשאו זה לזו בנימוסיהן. והוי פדין עבר וכנס אין מוציאים אותה מידו ומותר לקיימה לכתחילה ע"כ.

והביא שם עוד פסק ע"ז מהרב כש"ת יוסף חיים פראג והביא סברות הנ"ז דר"ת ודהח"ש להתיר ועוד סברות אחרות מהרב תורת חיים וה' ויאמר יצחק וה' שוא"ל ומשיב מג' שאסרו וכתב ואנכי מיראי הוראה.

ונהינה מעל הגולה בימי עזרא ולכן לא הייתה גאולה שלימה פידוע אכן מי לנו גדול מהרמב"ם בס' פאר הדור שהעלה להתיר דמוטב וכו'. וכן ראיתי להרב גוה שלום מנהגינא אמין.

שהוא והרב הג' המפ"ה ו"ל פסקו להתיר בלתי שום ראיה ובנדאי שסמכו על הרמב"ם ו"ל מאריה דאתרין. ועיין בס' חיים ושלם' שפסק בנדו"ז להתיר.

ובכן אם שומעת לדברי ב"ד הצדק טוב שתתגרש ממנו או משום הגירות שלא תהיה לשם אישות או משום לזות שפתיים. ואם אי אפשר לפחות יפרישו אותם ג' חדשים כמ"ש מרן וכו' וסיים איה שיהיה נחזור לעניינינו דהמורם מכל האמור דגירות זו מותרת לבעלה עפ"י האופנים הנז"ל דמוטב שיהיו שוגגין.

וכן הסכים עמי הרה"ג ראב"ד פחד יצחק קדוש ישראל יצו' ע"כ: הראת לדעת שרבים וגדולים פולם נתנבאו בסניגון אחד להתיר בענין זה דחשבי ליה פדיעבד. וזו גדולה על פולן תשובת הרמב"ם ו"ל שהאיר עינינו בדבריו הקדושים שפני תקנת השבים.

העלים עין מההיא דהנטעון וכו'. ולכן גם אנו קטני הערף עלינו מצוה רמזא לתת ד לפושעים לפתוח להם פתח של התיר אולי יש תקנה.

ושב ורפא לו. ומה שכתב הרב הפוסק הגאון יוסף חיים ו"ל שהרב ויאמר יצחק אסר בענין זה.

הרואה יראה בס' קנ"ה שהוא מיירי שעדיין לא פנס וגם בזה הייתה יכולת בידי פרנסים ומנהיגי העיר לכופו בשוטים. לאפרושי מאיסורא אבל בנדון זה מודה הרב דמותר לקיימה ולסדר להם חופה וקידושין.

כיון שהיא נשואה עמו פכר בגיותה הוי כאלו פנס כמ"ש הרב חיים שאל פנ"ל בעובדא דר"ת והרב הנ"ז הביא גם הוא דברי הח"ש הנז' ולמד ממנו דלכתחילה לא יכנסו ובנדאי

מסכים והולך לדעתו בְּשִׁכְבֵּר פֶּנֶס אֶפִּילוּ בַּעַת גִּיּוּתוֹ שְׁמוֹתָר לְקִיּוּמָה: וּמַעֲתָה עַפ"י פֶּל
הָאִמּוֹר מִצְאָנוּ יְדִינוּ וְרַגְלָנוּ לּוֹמֵר שְׁעַל זֶה סִמְכוּ רַבְּנֵי זְמַנְנוּ לְקַבֵּל גְּרִים הַבָּאִים לְהַתְגַּיֵּר
אִשָּׁה בְּשִׁבִיל אִישׁ וְאִישׁ לְשֵׁם אִשָּׁה וְלִסְדֵּר לָהֶם חו"ק כַּדְמוּ"י.

עַן שַׁע"פ אִיכָּא תְּרַתֵּי לְטִיבוּתָא. אַחַד שְׁיֵישׁ צַד לּוֹמֵר שְׁפִנְוֹנְתָה ג"כ לַש"ש וְלֹא לְשֵׁם
אִישׁ בָּאָה לְהַתְגַּיֵּר שְׁהָרֵי בְּעוֹדָה נְכָרִית הֵיטָה נְשׂוּאָה עִמּוֹ וְאִין מְעַכֵּב עַל יְדָה וּבְנֵדָאֵי מַה
שְׁבָאָה עֲתָה לְקַבֵּל עָלֶיהָ דַּת יְהוּדִית הוּא דְוּוֹקָא לַש"ש, כַּמ"ש הֶרֶב יֵשׁ"א בְּרַכָּה ז"ל.

וְעוֹד שְׁנִית. שְׁכִינּוֹן שְׁנְשׂוּאָה עִמּוֹ קוֹדֵם לְכֵן הו"ל פְּאֵלוּ פֶּנֶס פְּהֵיָא דַר"ת וַכַּמ"ש הֶרֶב
חַיִּים שְׁאֵל ז"ל: אֲמַנְם דָּא עֵקָא דְחוֹשְׁשֵׁנוּ לָהּ מַחְטָא"ת פֶּן וְאוּלֵי תַחְזוֹר לְסוּרָה לְהִיּוֹת
שְׁחַפְשִׁיּוֹת הַזְמַן גָּבַר וּמַה שְׁקַבְּלָה עָלֶיהָ דַּת יְהוּדִית הֵינְנוּ דְוּוֹקָא בְּאוֹתוֹ מְקוּם וּבְאוֹתוֹ זְמַן
שְׁהוּא לְפָנֵי מוֹרָה צְדָק, אֲבָל אַחֲרֵי כֵן אֵינָה זֹכְרַת מַה שְׁאַסֵּר עָלֶיהָ הֶרֶב הַמּוֹרָה.

וְהַגּוֹרֵם לָזֶה הוּא לְפִי רְאוּת עֵינֵיהָ בְּבַעֲלָהּ דְלֹא חָשׁ וְלֹא מְרַגֵּישׁ לְהַתְרַחֵק מִן הָאִסּוּר
וְאִיהוּ בַקֵּר"י וְאַתִּיתִיהָ וְכו'. וּמַעֲתָה נָפַל פִּיתָא בְּבִירָא דְלֹא הוֹעֵלְנוּ וְלֹא פְלוּם.

אֲכַן ע"ז פְּקַחְתִּי עֵינֵי בַס"ד. וְהוּא מְמַאי דְאִיתָא פ' הַחוֹלֵץ דָּף מ"ז ע"ב טָבֵל וְעָלָה הָרֵי
הוּא פִּישְׁרָאֵל לְכָל דְבָרֵיו.

וּפְרִיף הַש"ס לְמַאי הִילְכְתָא וּמִשְׁנֵי דְאֵי הֵדֵר בֵּינָה וּמִקְדָּשׁ בֵּת יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל מוֹמֵר קְרִינָא
בֵּינָה וּקִידוּשִׁיו קִידוּשֵׁין ע"כ וּפִי' הֶרֶב גִּיּוּמִקֵי יוֹסֵף דְאֵי הֵדֵר בֵּינָה לְגִיּוּתוֹ.

וְאַח"כּ קִידָשׁ בֵּת יִשְׂרָאֵל מְקוֹדָשָׁת. וְצָרִיכָה גַט פִּישְׁרָאֵל מוֹמֵר וּקִידוּשִׁיו קִידוּשֵׁין דִּישְׂרָאֵל
רְשָׁע הוּא.

וְהוּא הַדִּין דְגִיטוֹ גַט. וְאַפִּילוּ לְקִידוּשֵׁין שְׁקִידָשׁ בְּגִירוּתוֹ.

וְכַתֵּב הָרִיטְבָ"א ז"ל וּמִסְתַּבְּרָא דְבְדִינֵי מְמוֹנּוֹת בְּהַקְנָאוֹת וְחִיּוּבִין פְּוֹלָם פִּישְׁרָאֵל הוּא
נִידוּן. וּמִיָּהוּ אִם דִּין הַמְלָכוֹת הוּא.

שְׁיָהָא קוּנָה וּמְקַנָּה כְּגוֹי. דִּינָא דְמְלָכוּתָא דִּינָא.

כְּדֹאִיתָא פ"ק דְגִטִּין עַכ"ל הַנִּימְק"י וַכ"פ הַרְמַב"ם בַּהַא"ב פִּי"ב הִי"ז וְאַפִּל' חֲזוֹר וְעַבְד
עַפּו"ם הָרֵי הוּא פִּישְׁרָאֵל מוֹמֵר שְׁקִידוּשִׁיו קִידוּשֵׁין וּמִצְנָה לְהַחְזִיר אֲבִידָתוֹ. מַאֲחַר שְׁטָבֵל
נַעֲשֶׂה פִּישְׁרָאֵל וּלְפִיכָף קִיּוּמוֹ שְׁמִשׁוֹן וְשְׁלֵמָה נְשׂוּתִיהֶן, וְאַעֲפ"י שְׁנַגְלָה סוּדָן עַכ"ל, וַכ"פ
בַּש"ע שְׁם סִ"ב.

לְמַדְנוּ מִזֶּה דְהַגַּם דְבַהֲהוּא פְּחָדָא יְתַבִּינּוּ שְׁמָא תַחְזוֹר לְסוּרָה. וְלֹא הוֹעֵלְנוּ וְלֹא פְלוּם.

מ"מ אִיכָּא תְּרַתֵּי לְטִיבוּתָא. בְּעַרְףָּ מַעֲשִׂיָה הָרֵאשׁוֹנִים קוֹדֵם שְׁתַּבָּא לִידֵי מְדָה זוֹ לְהַתְגַּיֵּר.
אַחַת דְקוֹדֵם שְׁקַבְּלָה עָלֶיהָ דַּת יְהוּדִית. הֵינָה בָּא עָלֶיהָ בְּאִסּוּר מ"מ לְמַר כְּדֹאִית לִיָּה וּלְמַר
כְּדֹאִית לִיָּה.

וְהֵנָּה בַעַת"ה שְׁקַבְּלָה עָלֶיהָ דַּת יְהוּדִית הַגַּם שְׁתַּחְזוֹר לְסוּרָה. מ"מ דִּינָה כְּבָא עַל מוֹמְרַת
יִשְׂרָאֵלִית דְלֹא מְצִינוּ לָהּ אִסּוּר אִם נְשָׂאָה מִתְחַלָּה בְּהִיתָר.

וְהָכָא נְמִי כְּשְׁקַבְּלָה עָלֶיהָ דַּת יְהוּדִית הָרֵי נְשָׂאָה בְּהִיתָר. וְעוֹד שְׁנִית.

דְּבָנִים זָרִים אֲשֶׁר יִלְדָה מִקְמִי הִכִּי אֵינָם נִקְרָאִים בְּנָיו לְכָל דָּבָר. אֲלֵא בְּנֵיהָ דִּילְדָה כְּמוֹהָ. אֲשֶׁר לֹא כֵן עֲתָה הֵגַם דְּאִמּוֹ מוֹמְרַת מ"מ הַנִּלְדָּה כְּשֶׁר כְּדִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵלִית מוֹמְרַת שְׁהָם כְּשָׂרִים כִּמ"ש בִּב"י יו"ד שָׁם בִּבְד"ה וְנ"ל בְּשֵׁם הַר"ש בֶּן הַרְשֵׁב"ץ בְּתִשְׁבֻּבָה. בְּנֵי הָאֲנוּסִים כָּל שְׂאֵמָם מִיִּשְׂרָאֵל.

אֲפִילוֹ מִכְּמָה דוֹרוֹת. וְאֲפִילוֹ בְּנִכְרֵי הַבָּא עַל הַמוֹמְרַת.

זֶרַע הַבֵּן הוּא מִיִּשְׂרָאֵל. אֲפִילוֹ עַד סוּף הָעוֹלָם.

וְאִין לְהֵם דִּין גָּרִים כָּלֵל. ע"כ.

וְנִמְצְאָתָא אוֹמֵר דְּלִפִּי מֵאֵי דְקִי"ל דְּגַר שְׁחִזַר לְסוּרוֹ. דִּינוֹ כִּיִּשְׂרָאֵל מוֹמֵר לְכָל מִילֵי.

בְּנִדְאֵי גַם לְעִנְיֵן הַבְּנִים אֲשֶׁר יִנְלְדוּ לְהֵם דִּינָם שְׁנֵה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵלִים מוֹמְרִים כִּמ"ש ב"י וְנ"ל: אֵיבְרָא דְכָל זֶה א"ש לר"י פִּשְׁטָא דְשִׁמְעָתָא דִּפ' הַחֹלֶץ דְהִילְכְתָא בְּנִלְמָם גָּרִים גְּמוּרִים. מִשְׁמַע מְשַׁעָה שְׁטָבֵל וְעָלָה הָרִי הוּא כִּיִּשְׂרָאֵל לְכָל דְּבָרָיו.

אִף עַל גַּב דְּנִתְגַיֵּיר בְּגַלְל דָּבָר, אֲמָנָם מְצִינּוּ לְהַמְרָדְכִי שְׁכַתְבָּא שְׁלֵא כְּדָרָךְ זֶה. וְהוּא בְּהַגְהוֹת הַמְרָדְכִי פָּרַק הַחֹלֶץ.

וְנ"ל בְּדִילּוּג נִרְאָה לִי דְמִי שְׁבָא לְהַתְגַּיֵּיר וְנִדְוַע לְנוּ שְׁבַשְׁבִּיל דְּבָרָא בְּאֵי לְהַתְגַּיֵּיר אִין לְקַבְּלוֹ. וְהִבִּיא רְאִיָה מְפָרַק שְׁנֵי דִיבְמוֹת דַּת"ר אִין מְקַבְּלִין גָּרִים לִימּוֹת הַמְשִׁיטִים וְכו'.

וּמֵמֵאֵי שְׁכַתְבוּ הַתּוֹסֵ' שָׁם עִי"ע. וְכַתְבָּא הוּא וְנ"ל אֲלֵמָא לְהַדְיָא מַה"ת צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּטוֹחַ שְׁסוּפּוֹ יְהִיָה לִש"ש.

וְאֵעִי"ב דְּפִסְקָא שָׁם הִלְכָה בְּנִלְמָם גָּרִים גְּמוּרִים. יֵשׁ לוֹמֵר לְאַחֲרֵי כֵן כְּשִׁאֲנוּ רוֹאִים שְׁמִינְשָׁרִים דְּרַכִּיָהֶם.

אֵעִי"ב שְׁמִתְחַלְלָה עוֹשִׁים לְשֵׁם אִישׁוֹת. וְהָא דְפָרִיךְ א"ה לְכַתְחַלְלָה נְמִי רוּצָה לוֹמֵר כְּשִׁמְתְּכּוֹנֵינִן גַּם כֵּן לִש"ש (פִּירוּשׁ שְׁרוּאִין שְׁנוּהֵג דְּרָךְ יִשְׂרָה).

וְאֵפִי"ה מְשַׁנֵּי מְשׁוּם לְזוֹת שְׁפִתִים פִּינּוּ דְכִמּוֹ כֵּן כְּנֻנְתָם לְדְבָרִים אַחֲרִים. וְגַם סְתָמָא דְּבַרְיִתָא דְּמִיִּתִּינּוּ לְבַתֵּר הִכִּי מְדוּד וְשִׁלְמָה.

וְלֹא אֲשַׁכְחָתָנָא דְּפִלִּיג ע"כ וְעִי"ש אֲלֵמָא דְּנֻקָא כְּשִׁאֲנוּ רוֹאִין כְּשִׁמְיִנְשָׁרִים דְּרַכִּיָהֶם הוּא דְּהוּוּ גָרִים גְּמוּרִים לְאַחֲרֵי כֵן אֲבָל מִתְחַלְלָה לֹא. וְאִם בְּאַמְתָּא כֵּן הוּא נִמְצָא שְׁלֵא הוֹעֲלֵנוּ וְלֹא כְּלוּם בְּמָה שְׁמִתְכַבְּלִין גָּרִים אֵלּוּ הַבָּאִים לְהַתְגַּיֵּיר לְשֵׁם אִישׁוֹת.

שְׁהָרִי אִין אֲנַחְנוּ בְּטוֹחִים בְּהֵם שְׁתַּתְּבַּרֵּר צְדָקָתָם וּמָה לִי מַעֲיָקָרָא וּמָה לִי הַשְׁתָּא: אֲמָנָם נְבוֹא לְכָלֵל יֵשׁוּב אַחַר שְׁנִדְקָדָק בְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם וְנ"ל שְׁכַתְבָּא שָׁם בְּהִי"ז דְּקָאֵמֵר מֵר וְאִם לֹא בְּדָקוּ וְכו' וְאֲפִילוֹ נוֹדַע וְכו' פִּינּוּ שְׁמַל וְטָבֵל יֵצָא מְכַלְל עִפּו"ם וְאַח"כּ גָּמַר אֲנֻמֵּר וְחוֹשְׁשִׁים לוֹ עַד שְׁתַּתְּבַּרֵּר צְדָקָתוֹ.

דְּמִשְׁמַע שְׁאִינּוּ גַר רַק דְּנֻקָא כְּשִׁתְּבַרֵּר צְדָקָתוֹ הִלֵּא"ה אִינּוּ גַר. וְהָרִי אֲמָרִינּוּ פִּינּוּ שְׁטָבֵל וְעָלָה יֵצָא מְכַלְל עִפּו"ם וְעוֹד בְּהָ דְּסִיִּים דְּבָרָיו וְאֲפִילוֹ עֶבֶד עִפּו"ם הָרִי הוּא כִּיִּשְׂרָאֵל מוֹמֵר וְכו' דְּמִשְׁמַע דְּמַעֲיָקָרָא הִיָה גַר גְּמוּר אֲלֵא דְאַח"כּ נַעֲשֶׂה מוֹמֵר.

וא"כ דברי קודשו לכאורה סתראי ניהו. וכן נמי נראה מדבריו לעיל הט"ו דקאמר מר דגרים שנתגזרו בימי דוד ושלמה היו בי"ד חוששין וכו' עד שתראה אחריתם דמשמע שאינם גרים גמורים דמשמע שאינם גרים גמורים עד שתראה אחריתם.

ומעיקרא חוששין להם. וכיון שאינם גרים גמורים עד שתראה אחריתם למאי חוששין להם.

אלא דהכי קאמר דהסיג הזה שבא להתגזיר בשביל דבר פיון שטבל ועלה יצא מפלל הנכרים. ולכלל ישראל לא בא, ר"ל דבאמת יצא מפלל נכרים והוי גר.

אבל לא הוי פכל ישראל לכל דבריו. ונפקא מינה לענין יינו ופתו וכו' דמרחיקין מהם עד שתתברר צדקתו ויהיה גר צדק שעליו נאמר פגר פאזרח.

וחזר וביאר דבריו שאם לא נתברר צדקתו אלא אדרבה חזר לסורו עד שעבד עכו"ם. מ"מ הרי הוא פישראל מומר.

לענין קידושין וכו'. ועל זה קאמר לעיל דחוששין להם וכו' דהיינו לענין פתו ויינו וכו' אבל באמת פשטבל ועלה הוי גר ונכנס לקבל עליו דת יהדות וכמ"ש הנמק"י חזקה הוא דאגב אונסיהו גמרו ומקבלו.

אלא שמעיקרא פיון שלא לש"ש באו להתקרב חוששין להם לשאר דברים פישראל מומר. שמרחיקין מיינו וכו'.

והשתא א"ש דברי הגהות המרדכי"י ז"ל דקאמר מר הא דפסק הש"ס הלכה פולם גרים גמורים היינו לאחרי כן פשאנו רואים פשמיישרים דרכיהם. היינו דרצה לומר לענין הרחקה מיינם ופיתם וכו' אבל לחושבם גרים סתם לפחות פישראל מומר לענין קידושין וכו' זה דבר פשוט פסוגין דפרק החולץ דכיון שטבל ועלה הרי הוא פישראל וכו' דאי הדר וכו' וכמ"ש הרב נמק"י כמש"ל.

ומעתה אין סתירה מזה למ"ש בעניויותינו דעכ"פ טיבותא יש פאן בערה מעשיה הרא' וכאמור: והנראה לפי קוצר דעתי פתבתי. מה שהעלתי במצודתי פדי לצאת ידי חובתי.

לרגל המלאכה אשר לפני בארץ מגורתי. לנהל קהל עדתי ועל הימנויותיהו דרבנן קדישי בעלי הוראה דפקיע שמיהו נסמכתי.

ושליחותיהו דוקא הוא שעשיתי נאני תפלתי לאלהי ישועתי. יאר פניו אלינו ויחוננו.

ובמעגלי צדק ינחנו ונפלאות מתורתו יראנו. ומשגיאות יצילנו.

ויטע בלבנו אהבתו ויראתו לעשות רצונו ולעונדו בלבב שלם אכ"ר החו"פ בעי"ת "תמושת" יע"א בסיון המוכתר בכת"ר שנת והנה מ'נ'ר'ת' לפ"ק ע"ה מסעוד הפהו סי"ט: סימן יא שאלה איש ישראל שחשקה נפשו בבת אל נכר.

ונשאה בגייתה בהאלמיר"י. והנה היא מעונבת ממנו וכעת באה להתגזיר ולהסתופף בצל בעלה הישראלי ולהפנס עמו לחופה כדמו"י.

ונסתפקתי אם צריכה הפרשה מבבלה ג"ח ימי הבחנה פדין גר ואשתו שנתגזרו שמפרישין אותם צ' יום פדי להבחין בין זרע וכו' כמ"ש באה"ע סי' י"ג ס"ד. או לא?

וְצַדִּיק הַסֹּפֵק הוּא מִי אֲמַרִּינוּ כִּינּוּן דְקוּי"ל בְּנִדָה דָף כ"ה אֵין אִשָּׁה מִתְעַבְרַת וְחֻזְרַת
וּמִתְעַבְרַת.

וּא"כ לִפְי"ז אֵינָה צְרִיכָה הַפְרָשָׁה. דְּלֹא שְׁיִיף בָּהּ תּוֹ הַבְּחִנָּה כִּינּוּן שְׁפָכָר הַנּוֹכַר עֲוֹבְרָה
שְׁנֹזְרַע שְׁלֹא בְקַדְוָשָׁה וּמַעֲתָה אֵינָה חֻזְרַת וּמִתְעַבְרַת.

אוּ נִימָא דַעֲכ"ז גְזַרִּינוּ בָּהּ כְּמוֹ גְבִי יִשְׂרָאֵל כַּמ"ש בַּש"ע שְׁם ס"ג בְּנִתְעַבְרָה מְרַאוּבֵן וְכו'
וְהִלְכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְשִׁמְעוֹן וְגִירְשָׁה וְרוּצָה לְהַנְשֵׂא לְרַאוּבֵן שְׁצַרִּיכָה לְהַמְתִּין אַחַר גְּיֻרֵשִׁי
שְׁמַעוֹן צ' יוֹם.

וְהַטַּעַם שְׁצַרִּיכָה לְהַמְתִּין אַעֲפ"י שֶׁהִיא מְעַוְבָרַת. כְּתֹב הָרֵא"ש בְּתִשְׁבֵּה הַיּוֹבָאָה בְּטוֹר
סוּס"י זֶה דְּלֹא חִלְקוּ חֲכָמִים בְּהַבְּחִנָּה כֵּן כְּתֹבוּ הַב"ש וְהַח"מ בְּשִׁמוֹ.

וְהָכֵא נָמִי כִּינּוּן שְׁמֹן הַדִּין גַּר וְאִשְׁתּוֹ שְׁנִתְגַּיְיְרוּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין כְּדִי לְהַבְּחִין וְכו'. ה"ה נָמִי
בְּנִתְגַּיְיְרָה וְהִיא מְעַוְבָרַת צְרִיכָה לְהַמְתִּין מִשּׁוּם דְּלֹא פְלוּג בְּהַבְּחִנָּה.

תְּשׁוּבָה. בַּס"ד מְרַאשׁ מְקַדְּמֵי אַר"ש צְרִיכִין לְעַמּוּד עַל מְקוֹר הַסְּוֵגִיא זֹו דְקֶאֱמָרֵי רַבְּנָן
אֵין אִשָּׁה מִתְעַבְרַת וְחֻזְרַת וּמִתְעַבְרַת.

וְאַעֲתִיק מ"ש הַתּוֹסְפוֹת בִּיבְמוֹת דָף י"ב בְּהֵיא דג' נְשִׁים מְשֻׁמְשׁוֹת בְּמוֹף וְכו' וְנ"ל בַּד"ה
שְׁמָא תַעֲשֶׂה עֲוֹבְרָה סַנְדָּל. פִּירֵשׁ בַּקּוּוֹטְרַס דְכִשְׁהִיא מִתְעַבְרַת וְחֻזְרַת וּמִתְעַבְרַת.

וְדוּחַק הָאֶחָד אֶת חֲבִירוֹ וּפּוֹחַת צוּרְתּוֹ. וְהָא דְאָמַר בְּהַמְּפֻלַּת דָף כ"ה דְאֵין אִשָּׁה מִתְעַבְרַת
וְחֻזְרַת וּמִתְעַבְרַת.

צ"ל דְהֵינּוּ בֶן קֵינָא וְר"ת מְפָרֵשׁ דְסַנְדָּל הוּא כְּשֶׁהִיא אִשָּׁה מִתְעַבְרַת תְּאוּמִים אִם תְּשַׁמֵּשׁ
בְּלֹא מוֹף. הַש"ז בֵּין שְׁנֵי תוֹלְדוֹת וְדוּחַק אוֹתָם וְעוֹשֶׂה אֶת הָאֶחָד סַנְדָּל עֵי"ש ע"כ:
וְלַמּוֹדַע"י אֲנִי צְרִיף מ"ש רַש"י ז"ל דְהָאֶחָד דוּחַק אֶת חֲבִירוֹ וּפּוֹחַת צוּרְתּוֹ.

מִי נִדְחַק מִפְּנֵי מִי. אִם הָרֵאשׁוֹן דוּחַק אֶת הַשְּׁנִי, אוּ הַשְּׁנִי אֶת הָרֵאשׁוֹן.

וְנ"מ דְאֵי אֲמַרִּינוּ הָרֵאשׁוֹן דוּחַק אֶת הַשְּׁנִי. אֲתִי שְׁפִיר מַה שְׁתִּירְצוּ הַתּוֹס' דְאֵין הָאִשָּׁה
חֻזְרַת וּמִתְעַבְרַת בְּנִלְדָּ שֶׁל קֵינָא.

שְׁהַרִי נִדְחַק וְנַעֲשֶׂה סַנְדָּל. וְנִפְקָא מִינָה עוֹד לְדִינָא לְמֵאֵי דְקָמֵן בְּגִיּוּרַת שְׁנִתְגַּיְיְרָה מְעַוְבָרַת
מִבְּעֻלָּה דְלִפִּי הַדִּין אֵינָה צְרִיכָה הַפְרָשָׁה יְמֵי הַבְּחִנָּה לְהַבְּחִין זְרַע שְׁנֹזְרַע בְּקַדְוָשָׁה וְכו'
שְׁהַרִי כְּכָר הַנּוֹכַר עֲוֹבְרָה שְׁנֹזְרַע שְׁלֹא בְקַדְוָשָׁה וְאִפְל' מִתְעַבְרַת עוֹד בְּקַדְוָשָׁה אֵינּוּ בַר
קֵינָא שְׁנַעֲשֶׂה סַנְדָּל.

אַבָּל אֵי אֲמַרִּינוּ דְהַשְּׁנִי הוּא שְׁדוּחַק אֶת הָרֵאשׁוֹן. וְנִמְצָא שְׁמִתְעַבְרַת עוֹד בְּנִלְדָּ שֶׁל קֵינָא.

וְהַדְרָא קוּוֹשִׁית הַתּוֹס' לְדוּכְתָהּ. וְלִגְבִי גִיּוּרַת מְעַוְבָרַת עַפ"י הַדִּין צְרִיכָה לְהַמְתִּין יְמֵי
הַבְּחִנָּה דְשְׁמָא תַתְּעַבֵּר עוֹד וְיִהְיֶה בַר קֵינָא: אֵיבְרָא דְכַד דִּיִּיקַת שְׁפִיר בְּאֶמַת דְהַשְּׁנִי הוּא
שְׁדוּחַק אֶת הָרֵאשׁוֹן.

מִמַּאי דְאֲמַרִּינוּ שְׁם בִיבְמוֹת דָף מ"ב לֹא יִשָּׂא אָדָם מְעַוְבָרַת חֲבִירוֹ וְכו'. גְזַרְיָה שְׁמָא
תַעֲשֶׂה עֲוֹבְרָה סַנְדָּל.

וסוגיא דהתם מוכח שפיר דתיישינו לתקנת העובר הראשון כיעו"ש. וכן פירש"י בהדיא דף ק' ובהמפלת דף כ"ו דהשני הוא שדוחק את הראשון ופוחת צורתו, וקושית התוס' צ"ל על פרחין דשניהם פאחד ראשון גם שני לפירש"י ז"ל אינם בני קיימא.

דהראשון נדחק מפני השני ונעשה סנדל והשני נעשה נפל וכן מוכח מפירש"י בהמפלת דף כ"ה ע"ב גבי המפלת סנדל. דפריד הש"ס למה הזפירו סנדל והלא אין סנדל שאין עמו ולד? ומשני אי וכו'.

דבר אחר שאם תלד נקבה לפני שקיעת החמה וסנדל לאחר שקיעת החמה וכו'. ומפרש רש"י ז"ל שאם תפיל שניהם וכו' דמשמע דברי קודשו דשניהם אינם בני קיימא עיי"ש והא דקאמר התם הש"ס משם רבא ולד דאית ביה חיותא סריד ולא נפק.

סנדל דלית ביה חיותא שריק ונפיק וכו' דמשמע שהולד שעם הסנדל מתקיים. היינו דוקא באותה שעה שיוצא מבטן ותכף מת.

וכן כתבו התוס' ד"ה סנדל דלית ביה חיותא וכו' בא"ד פתבו והא דקאמר ולד דאית ביה חיותא וכו' לאו דוקא וכו' ועוד דמשמע בירושלמי דולד שעם הסנדל אינו מתקיים אלא פלומר שראוי לחיות דהיינו שנגמר בצורת פנים וכו' ע"כ עיי"ש.

הרי מוכח ונראה בעליל כדברינו. דלפי פירש"י ז"ל שניהם אינם בני קיימא ואין בעיבור זה ממשות של פלום, ובאמת אין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת, יתד בל תמוט לכל הדעות למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה: ומעשה הדרן לדאנתן עלה בענין הגיורת מעוברת מבעלה זה שדעתה להסתופף בצלו בחופה וקודושיין דלפי האמור יש לומר דאינה צריכה הפרשה ג"ח ימי הבחנה דחלק יצאה מדין גר וגיורת גשואים דצריכה להמתין דשאני התם דצריכין להבחין בין זרע שזרע בקדושה לזרע שלא בזרע בקדושה. אשר לא כן בגדון שהופר עוברת שזרע שלא בקדושה. ולמאי ניהוש לה מעשה.

לשמא תתעבר עוד ולא נוכל להבחין. אין פאן חשש שהרי קיי"ל אין אשה מתעברת חוזרת ומתעברת דלפי ר"ת אין פאן עיבור של פלום.

ולפירש"י שניהם אינם מתקיימין וכאמור. ואחר פותבי ראיתי להברכ"י ז"ל בא"ה סי' ד' שדבר לו בזה באורח והקשה על פסק הרב גן המלך עיי"ש: האמנם אפתי פש גבן לברר הצד השני אי גזרינן בה פי היכי דגזרינן בבת ישראל מעוברת פדפסק הש"ע שם ונימא דגם בגיורת מעוברת לא חלקו חכמים בהבחנה.

ותרתי אני בלפי לברר עסקי זה בס"ד ממאי דאיתא ודאיתא בפרק החולץ דף מ"א משנה. היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיש לה ג"ח.

וכן שאר כל הנשים לא יתארו ולא ינשאו עד שיש להם ג"ח אחד בתולות וא' בעולות וכו', רבי יהודה אומר הנשואות יתארו והארוסות ינשאו וכו'. ושם בדף מ"ב הביאו ברייתא מפונרשת דת"ק דמתניתין הוא רבי מאיר דגזר שאינן ראויות לילד אטו ראויות שכולן צריכין להמתין ג"ח.

רבי יהודה לא גזר בשאינן ראויות לילד, ופסקו הגאונים הרי"ף והרא"ש ז"ל דהלכה כר"מ, תדא דהא רבי יוחנן דקאמר הלכה פרבי יהודה חזר בו. ועוד דאמרינן בפ' אעפ"י

דף ס' אָמר רב נחמן אָמר שְׁמוּאֵל הִלְכָה כר"מ בגְזוּרוֹתָיו ע"כ: וְלִכְאוּרָה נִרְאָה לוֹמַר דְּהִשְׁתָּא דְקִייל"ן כר"מ בגְזוּרָה דְהִבְתְּנָה.

דְּהוּא הַדִּין וְהוּא הַטַּעַם נָמִי דְאִין תִּינוּק בֵּין גִּיּוּרְת לְבַת יִשְׂרָאֵל בְּהִבְתְּנָה. שְׁהָרִי מְצִינּוּ שָׁם בְּג"מ שְׁטַעַם הִבְתְּנָה בְּכּוֹלָם שְׁנֵה דְהָאֵמַר הֵתָם בְּשִׁלְמָא יְבָמָה וְכו' אֵלָא שְׁאָר כָּל הַנְּשִׁים אִמָּי.

וּמְשַׁנֵּי אר"נ אָמר שְׁמוּאֵל. מִשּׁוּם דְאָמַר קָרָא לְהִיּוֹת לָהּ לְאֵלִיקִים וְלִזְרַעָה אַחֲרֵיהּ לְהִבְחִין בֵּין זָרְעוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן לִזְרַעוֹ שֶׁל שְׁנֵי וּפְרִיָהּ רַבָּא לְפִיכָה גַר וְגִיּוּרְת דְצָרִיכִין.

לְהַמְתִּין ג"ח הָכָא מָאִי לְהִבְחִין אִיכָא. וּמְשַׁנֵּי הָכָא נָמִי אִיכָא לְהִבְחִין בֵּין זָרַע שְׁנִזְרַע בְּקַדְוִשָׁה לִזְרַע וְכו'.

רַבָּא אָמַר גְּזוּרָה שְׁמָא יִשְׂא אַחֲוֹתוֹ מְאָבִיו. וַיִּבְּם אֵשֶׁת אַחֲוִי מְאָמוֹ וְכו' וּפִירֶשׁ"י וְגַבִּי גַר וְגִיּוּרְת לְחֻדָּא מְהֵנִי הוּא דְאִיכָא לְמִיחַשׁ כְּגוֹן לְשְׁמָא יִבְּם אֵשֶׁת אַחֲוִי מְאָמוֹ שְׁמָא מְעוֹבְרַת הֵיחָדָה וְכִשְׁתִּלַּד סְבוּרָה הִיא שְׁבָן שְׁבַעָה הוּא וּבְקַדְוִשָׁה נִזְרַע: וְתַחֲזוֹר וְתִלְד בֶּן אַחֲרָיו.

וַיִּשְׂא אִשָּׁה וַיָּמוּת בְּלֹא בָנִים וַיִּיבָם זֶה אֶת אִשְׁתּוֹ דְסְבוּר שְׁגַם הוּא נוֹלַד בְּקַדְוִשָׁה. וְכִיּוֹן שְׁוֹא הַזָּרַע שְׁלֹא בְּקַדְוִשָׁה וְסַתָּם עוֹבְדָת כּוֹכְבִים זוֹנָה הִיא.

אִיכָא לְמִימַר שְׁמָא אִינוּ בְּנוֹ שֶׁל זֶה. וְנִמְצָא נוֹשֵׂא אֵשֶׁת אַחֲוִי מְאָמוֹ עכ"ל הָרִי דְטַעַם אַחַד בְּהִבְתְּנָה בֵּין לְבַת יִשְׂרָאֵל בֵּין לְגִיּוּרְת שְׁנֵה לְכּוֹלָם.

אִם מִשּׁוּם הִבְתְּנַת זָרַע. אִם מִשּׁוּם תְּקַנַּת עֲרֻנָה.

וּמַעֲתָה אִיכָא לְמִימַר כִּי הֵיכִי שְׁלֹא חִלְקוּ חֻכְמִים בְּבַת יִשְׂרָאֵל מְעוֹבְרַת. הוּא הַדִּין שְׁלֹא נִחְלַק בְּגִיּוּרְת מְעוֹבְרַת, וּבְכוּלָהּ אִמְרִינֵן דְגַזַּר רַבִּי מְאִיר לְהַמְתִּין ג"ח יָמֵי הִבְתְּנָה.

אֲכַן אַחַר הָעֵיּוֹן נִרְאָה דְחִלּוּקִין הֵם בְּדִין הִבְתְּנָה שֶׁל הַשְׁוִי חֻכְמִים מְדוּמִיָּהֶם בְּדִין הִבְתְּנָה בְּגִיּוּרְת לְבַת יִשׂ' וְהוּא לְפִי מָאִי דְאִיתָא לְעִיל מְזַה בְּדָף ל"ה בְּלִישְׁנָא בְּתָרָא דְשְׁמוּאֵל דְנִקְיִטִינֵן כְּנוּתָה.

וְז"ל לִישְׁנָא אַחֲרֵינָא אִמְרֵי לֵה אָמַר שְׁמוּאֵל וְכּוֹלָן צָרִיכוֹת לְהַמְתִּין ג"ח חוּץ מְגִיּוּרְת וּמְשׁוֹחֲרַרְת גְּדוּלָה, אֲבָל קַטְנָה בַת יִשְׂרָאֵל א"צ לְהַמְתִּין ג"ח. וּבְמָאִי אִי בְּמִיאוֹן הָא אִמְרָה שְׁמוּאֵל וְכו' אִי בְּגִט וְכו' וּמְשַׁנֵּי אֵלָא בְּזִנּוּת.

וְזִנּוּת בְּקַטְנָה לֹא נִשְׁכִּיחַ וּפְרִיָהּ גִּיּוּרְת וּמְשׁוֹחֲרַרְת דְשְׁכִיחַ בְּהוּ זִנּוּת לִיגְזוֹר. וּמְשַׁנֵּי הוּא דְבַמַּר כְּרַבִּי יוֹסִי דְתַנְיָא הַגִּיּוּרְת וְכו' צָרִיכוֹת לְהַמְתִּין ג"ח דְבַרִּי רִי'.

רַבִּי יוֹסִי מְתִיר לִיאָרְס וְלִינְשָׂא מִיָּד אָמַר רַבָּה מ"ט דְרַבִּי יוֹסִי וְכו' אֵלָא אָמַר אַבְיִי קְסָבֵר רַבִּי יוֹסִי אִשָּׁה מְזוּנָה מְתַהַפְּכָת שְׁלֹא תִתְעַבֵּר ע"כ. וְכָתַב רַש"י ז"ל בְּד"ה הוּא דְאָמַר כר"י וְכו' מִיְהוּ בִישְׂרָאֵלִית גְּזַר שְׁמוּאֵל זִנּוּת אִטּוּ נִישׁוּאִין שְׁמַתְעַבְרַת.

וְלֹא סָבַר כְּרַבִּי יוֹסִי דְלֹא גְזַר בְּהוּ. כְּדָאֵמַר לְקַמֵּן בְּאַנוּסָה וּמְפִוּתָה אֲבָל בְּגִיּוּרְת לֹא גְזוֹר זִנּוּת שְׁפִנְכְרִית מִשּׁוּם נִישׁוּאִין דְבְּנְכְרִית דְאִפִּילוּ גִיּוּרְת נְשׁוּאָה כִּיּוֹן דְדַעֲתָה לֹאִיגְיוּרִי מְתַהַפְּכָת נָמִי כְּדִי לְהִבְחִין בֵּין זָרַע שְׁנִזְרַע בְּקַדְוִשָׁה לִזְרַע שְׁלֹא נִזְרַע בְּקַדְוִשָׁה עכ"ל: וְכו"כ

הַרְזוּהָ וְז"ל בְּמֵאוֹר הַגְּדוֹל וְהִבְיֵאוּ הָרֵא"ש וְז"ל וְז"ל כִּינּוּן דְּמַחְמְרִינוּ כְּוֹלֵי הָאֵי בְּהִבְחָנָה דְּפִסְקִינָא כּוּר"מ דְּעֵקְרָה וְזִמְנִינָה וְשְׂאִינָה רְאוּיָה לִילֵד צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין.

וְאִין הֶלְכָה כּוּר' יְהוּדָה בְּמָה שְׂמַקְוִל בְּעֵנֵן זֶה. וּכ"ש שְׂאִין הֶלְכָה כּוּר' יוֹסִי בְּהָא שְׂהוּא מִיקְוִל יוֹתֵר.

וְחִיּוּשֵׁינוּ שְׂמָא לֹא נִתְהַפְכָה יְפָה יְפָה. וְעוֹד דְּשְׂמוּאֵל בְּלִישְׁנָא בְּתָרָא לֹא ס"ל פְּרַבֵּי יוֹסִי בְּאַנוּסָה וּמְפֻתָה מְדָלָא קָא מְמַעַט אֱלָא קִטְנָה בֵּת יִשְׂרָאֵל בְּזִנּוּת.

אַבְל גְּדוּלָה צְרִיכָה לְהַמְתִּין אַעג"ב דְּבַגְיֹרְת וּמְשֻׁחַרְרֵת סְבַר שְׂמוּאֵל פְּרַבֵּי יוֹסִי. בְּאַנוּסָה וּמְפֻתָה מִיְהָא פְּרַבֵּי יְהוּדָה ס"ל וְלֹא מְטַעְמִיָּה דְלֹא נִתְהַפְכָה יְפָה יְפָה.

אַלָּא מְשׁוּם דְּגִזְר בְּגְדוּלָה בֵּת יִשְׂרָאֵל זְנוּת אִטּוּ נִישְׂוֵאִין כִּי הִיכִי דְּגִזְרִינוּ שְׂאִינּוּ רְאוּיֹת לִילֵד אִטּוּ רְאוּיֹת לִילֵד. וּבְקִטְנָה דְלֹא שְׂכִיחַ בְּהָ זְנוּת לֹא גִזְרוּ בְּהָ וְכו'.

אַבְל גִּיּוֹרְת וּמְשֻׁחַרְרֵת אֲפִילוּ גְדוּלָה לֹא הֶחְמִירוּ בְּהִבְחָנָה דִּינְדָה לְמִיגְזֵר זְנוּת אִטּוּ נִישְׂוֵאִין. אַבְל בְּנִישְׂוֵאִין אֲפִילוּ גַר וְגִיּוֹרְת צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין כְּדִתְנִיָּא לְקַמְן פֶּרֶק הַחֹלֶץ דְּרַף מ"ב ע"כ: נְקֻטִין מְפָל הָאִמּוֹר דַּאֲעַג"ב דְּשְׂמוּאֵל מְחִמִּיר בְּהִבְחָנָה פְּרַבֵּי מְאִיר דְּגִזְר בְּכָל הַנְּשִׂים שְׂאִינּוּ רְאוּיֹת לִילֵד אִטּוּ רְאוּיֹת לִילֵד.

מְפָל מְקוּם שְׂאִינֵי לִיָּה בֵּין הִבְחָנָה דְּגִיּוֹרְת וּמְשֻׁחַרְרֵת לְהִבְחָנָה דְּבֵת יִשְׂרָאֵל, דְּבַבְת יִשְׂרָאֵל גְּדוּלָה גִזְר זְנוּת אִטּוּ נִישְׂוֵאִין וְהָרִי הִיא בְּכָלֵל גְּזִירָה דְּגִזְרִינוּ שְׂאִינּוּ רְאוּיֹת לִילֵד אִטּוּ רְאוּיֹת לִילֵד.

וּבַגְיֹרְת וּמְשֻׁחַרְרֵת לֹא גִזְר זְנוּת אִטּוּ נִישְׂוֵאִין דְלֹא הֶחְמִירוּ בְּהִבְחָנָה דִּינְדָה. וְהִינּוּ טַעְמָא כּוּר"ש רש"י וְהַתּוֹס' לְעֵיל בּוּד"ה אַבְל קִטְנָה וְכו' דְּאֲפִילוּ גִיּוֹרְת נְשׂוּאָה כִּינּוּן דְּדַעְתָּה לְאִיגִיּוֹרֵי מְנַטְרָה נְפֻשָׁה וּמִתְהַפְכָת כְּדִי לְהַבְחִין בֵּין זָרַע וְכו' וְלֹא אֲסִירָא אֱלָא אִטּוּ בֵּת יִשְׂרָאֵל.

וְהָבוּ דְלֹא לְהוֹסִיף עֲלֵיהָ דְהוּ"ל גְּזִירָה לְגִזְרָה. וְאִף לְמֵאֵי דְכְּתָבוּ הַתּוֹס' שֵׁם בּוּד"ה חוּץ מִגִּיּוֹרְת גְּדוּלָה שְׂהַקְשׁוּ מְהָא דְתַנִּיָּא בְּהַחֹלֶץ לְפִיכּוּף גַר וְגִיּוֹרְת צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׂלֵשָׁה חֻדְשִׁים.

וְתִי' דְּאֲתִיָּא כּוּר' יְהוּדָה דְּחִיּוּשׁ שְׂמָא לֹא נִתְהַפְכָת יְפָה יְפָה. וְכו' וְעוֹד אִוּר"י דִּישׁ לְחַלְק דְלֹא מִינְטְרָא נְפֻשָׁה כָּלֵל כְּשִׂמְתַּגְיִירָת עִם בְּעֵלָה.

כִּינּוּן שְׂפָל הַזָּרַע מְאוּתוֹ אִישׁ אִין חוֹשְׁשֵׁת לְהַבְחִין זָרַע הַזָּרַע מִבְּעֵלָה זֶה בְּקִנּוּשָׁה. לְשֵׁלָא גִזְרַע בְּקִנּוּשָׁה ע"כ"ל.

דְּהַשְׂתָּא לְתִי' ר"י מְדִינָא צְרִיכָה לְהַמְתִּין ג"ח דְּהָא לֹא מִינְטְרָא נְפֻשָׁה, וְאִיכָּא לְמִימַר דְּגִזְרִינוּ בְּהָ זְנוּת אִטּוּ נִישְׂוֵאִין דְּבַנְכְּרִית גִּיּוֹרְת דְּהָא אֲסִירָא מְחַמַּת עַצְמָה כִּינּוּן דְלֹא מִינְטְרָא נְפֻשָׁה לְהַתְּהַפֵּךְ כְּדִי שְׂלֵא תִתְעַבֵּר.

דִּישׁ לוֹמַר דְּמ"מ לֹא גִזְרִינוּ בְּהָ מְשׁוּם נִישְׂוֵאִין דְּבַנְכְּרִית גִּיּוֹרְת דְּהוּי מְלִתָּא דְלֹא שְׂכִיחָא וּכְמוֹ שְׂפַתְב הָרַב קָרְבַן נְתַנְאֵל וְז"ל עַל דְּבַרֵי הַרְזוּ"ה שְׂהִבֵּיא הָרֵא"ש וְז"ל דְּבַגְיֹרְת לֹא גִזְרוּ זְנוּת אִטּוּ נִישְׂוֵאִין מְשׁוּם דְּאֲפִילוּ גִיּוֹרְת נְשׂוּאָה כִּינּוּן דְּדַעְתָּה לְאִיגִיּוֹרֵי מִתְהַפְכָת וְכו'.

והקשה וז"ל ואעג"ב כשמתגיירות עם בעלה ס"ל לרבינו פיון שפל הזרע מאותו האישה אינה חוששת להבחין ואינה מתהפכת כס' ר"י בעל התוס'.

לא גזרינו משום גר וגיורת איש ואשתו שהוא מקלח דלא שכיח ע"כ: נמצאת אומר מעתה דשני לן בין הבחנה דבת ישראל להבחנה דגיורת דבבת ישראל גזרינו בה זנות אטו נישואין.

ובגיורת לא גזרינו כמזונות מעתה זכינו לדין דאתן פילא אילה ריגון דשאני לן בהבחנה בין בת ישראל אאא עניית מעונות. דבבת יש' גזרינו בה פי היכי דגזרינו שאינן ראיות לילד אטו ראיות לילד.

אבל בגיורת מעונות לא מחמירינן בה אטו נישואין דגיורת. אי משום דהיא גופה גזירה אי משום דהיא מקלח דלא שכיחא.

וכאמור וכל זה בהני"ח לפי דעת הגאונים הרנ"ה והרא"ש שפסקו כרבי יהודה באנוסה ומפונה הגם דלאו מטעמיה משום דלא נתהפכה יפה וכו' אלא משום דגזר שמואל בישוראלית גדולה זנות אטו נישואין וכו' ולא גזר בגיורת גדולה פן וכן פירש הטור דהשתא אתי שפיר דשאני לן בין הבחנה דבת ישראל לגיורת.

ומינה נלמוד לענין גיורת מעונות. האמנם לפי דעת הר"ף שדעתו לפסוק כרבי יוסי משום דקיי"ל דר"י ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי.

דלא גזר בזנות אטו נישואין אפילו בגדולה בת ישראל. כמ"ש שם באנוסה ומפונה דהוי זנות.

דכרבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד וכן פירש הרמב"ם בפ"א מה"ג דמזנה ואנוסה ומפונה. אין צריכות להמתין מפני שמשמרות עצמן שלא יתעברו.

שפסק כרבי יוסי כמ"ש הה"מ שם. וכ"פ בש"ע א"ה סי' י"ג ס"ו.

דלפי זה אין בידינו להוכיח דשאני לן בהבחנה בין בת ישראל לגיורת. דהא בכולהו לא גזרינו זנות אטו נישואין: ונראה דאי משום הא לא תברא.

דכל עצמנו לא באנו אלא להוכיח דלא גזר רבי מאיר בהבחנה דגיורת כמו שגזר בהבחנה דבת ישראל שאינן ראיות לילד אטו ראיות לילד. והא מקלחא איפשיטא לן ממירא דשמואל דאמרה בשיטת רבי מאיר וגזר בבת ישראל גדולה זנות אטו נישואין.

ולא גזר פן בגיורת גדולה. כדקאמר פל הנשים וכו' חוץ מגיורת ומשונות גדולה, אבל קטנה בת ישראל וכו' דמשמע דוקא בקטנה בת ישראל הוא דלא גזר בה.

משום דזנות בקטנה לא שכיח. הא בגדולה בת ישראל דשכיח בה זנות גזר בה וכן נמי משמע מדפריף הש"ס וליגזור בגיורת ומשונות גדולה דשכיח בה זנות.

דמשמע דפשיטא ליה להש"ס דגזר שמואל בגדולה בת ישראל בזנות ופריף דליגזור נמי בגיורת גדולה ואי לאו דשמיע להו לשמואל ולסתמא דתלמודא. דרבי מאיר לא גזר שאינן ראיות לילד אטו ראיות אלא בבת ישראל אבל לא בגיורת.

לא הוּוּ מְחַלְקֵי בְּגִיּוֹרֵת לְבַת יִשְׂרָאֵל בְּהֵכֵי וְאֵף לְדַעַת הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם אֲדַרְבָּה נּוּכַל לֹאמֵר בְּהַרְנֹחָה. דְּלֹא גִזְרֵי ר"מ בְּגִיּוֹרֵת בֵּין בְּזִנּוּת בֵּין בְּמַעֲוָבָרָת.

דְּהָא טַעְמִיָּהּוּ דְּפָסְקוּ פְּרַבֵּי יוֹסִי מִשּׁוּם דְּאִשָּׁה מְזִנָּה מִתְּהַפְּכָת כְּדִי שְׁלֵא תִתְעַבֵּר וְלֹא תִשּׁוּ לְגִזְרָה דְּר"מ דְּגִזְרֵי אֵף בְּזִנְיָה וְעֵקְרָה וְכו' דְּעֵדִיפֵי מֵאִשָּׁה מְזִנָּה מִתְּהַפְּכָת, הִיָּינוּ כַּמ"ש הַרִי"ף שֶׁם דְּהֵי כּוּלְהוּ דְּגִזְרֵי בְּהוּ ר"מ לֹא שְׁיִיכָא בְּהוּ לֹא אֲנוּסָה וְלֹא מְפִנָּה וּפִירֵשׁ"י דְּשָׁם.

דְּבִנְשׁוּאִין אִיָּירִי וְלֹא בְּזִנּוּת דְּשִׁינָּה לְמִימַר בְּיָה אִשָּׁה מְזִנָּה וּמִתְּהַפְּכָת ע"כ. וְכ"כ הַר"ן שֶׁם דְּטַעַם הַרִי"ף מִשּׁוּם דְּזִנּוּת אֲנוּסָה וּמְפִנָּה לֹא שְׁכִיחַ ע"כ.

וּמִהֵי טַעְמֵי נְמִי נּוּכַל לֹאמֵר בְּפִשְׁטוּת דְּלֹא גִזְרִינוּ בְּגִיּוֹרֵת מְעַוְבָרָת, אִם מִשּׁוּם דְּלֹא גִזְרֵי ר"מ כ"א בְּנִישׁוּאִין. וְאִם מִשּׁוּם דְּגִיּוֹרֵת לֹא שְׁכִיחַ כַּמ"ש מִשְׁם הַקְּרַב"ן דְּגִיּוֹרֵת הֵי מְקִלְתָּא דְּלֹא שְׁכִיחַ: וְאִפְתִּי עוֹמֵד לְנִגְדָנוּ תְּמִיחַת רַבִּינוּ ב"י שְׁתַּמָּה עַל הַה"מ שְׁפָתַב דְּהָא שְׁפָתַב הַרְמַב"ם שֶׁם הִלְכָה כ"א שְׁפָתַה שְׁנִישְׁתַּחֲרָרָה וְגִיּוֹרֵת שְׁנִישְׁתַּחֲרָרָה מִמִּתִּיבִין צ' יוֹם הִיָּינוּ בְּנִישׁוּאוֹת לְבַעֲלִים בְּגִיּוֹתָן וּבְעַבְדוּתָן.

הָא לֹא הֵכֵי אִין צְרִיף לְהַמְתִּין. וְהַכְּרַח הוּא שְׁהוּא סוּבְרַ כֵּן דְּכִשְׁאִינָן נְשׁוּאוֹת פְּלוּגְתָּא הִיא דְּרַבֵּי יְהוּדָה וְר' יוֹסִי וְכֵן נְחַלְקוּ בְּאֲנוּסָה וּמְפִנָּה דְּרַבֵּי יְהוּדָה אוֹמֵר צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין ג"ח.

רַבֵּי יוֹסִי מִתִּיר לְיֶאֱרֵס וְלִינְשָׂא מִיָּד. וְאַחַר שְׁרַבִּינוּ פּוֹסֵק פְּרַבֵּי יוֹסִי בְּאֲנוּסָה בַּת יִשׁ.

וְדַאי דְּהִלְכָה פְּרַבֵּי יוֹסִי בְּשְׁפָתַה וְגִיּוֹרֵת כֵּל שְׁאִינָן נְשׁוּאוֹת שְׁהֵרִי בְּפִירוּשׁ פְּסֵק כֵּן שְׁמוּאֵל הִלְכָה פְּרַבֵּי יוֹסִי בְּגִיּוֹרֵת וּמִשְׁתַּחֲרָרָת לְלִישְׁנָא בְּתַרְא עַכ"ל הַה"מ. וְכַתַּב עָלָיו רַב"י וַיִּשׁ לְתַמּוּהָ שְׁאִם זֶה הִזָּה דַּעַת הַרְמַב"ם.

הִי"ל לְכַתּוּב דִּין שְׁפָתַה וְגִיּוֹרֵת בְּשְׁאִינָן נְשׁוּאוֹת וּלְפִסּוּק כַּר' יוֹסִי. וְלָכֵן נִרְאָה שְׁאִפְשֵׁר לֹאמֵר דַּעַג"ב שְׁפָסֵק הַרְמַב"ם כַּר' יוֹסִי בְּאֲנוּסָה וּמְפִנָּה מ"מ בְּגִיּוֹרֵת וּמִשְׁתַּחֲרָרָת לֹא פִסֵּק כְּנוּתִיָּה אֱלֵא פְּרַבֵּי יְהוּדָה דְּאָמַר צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין ע"כ.

דְּהַשְׁתָּא לְפִי דְּבַרֵּי רַבִּינוּ ב"י נָפַל פִּתְמָא בְּבִירָא דְּאֲדַרְבָּה מְצִינוּ דְּגִיּוֹרֵת חֲמִירָא מִבַּת יִשְׂרָאֵל בְּהַבְּחִנָּה. שְׁהֵרִי בְּאֲנוּסָה וּמְפִנָּה פִּסְקוּ פְּרַבֵּי יוֹסִי דְּאָמַר אִשָּׁה מְזִנָּה מִתְּהַפְּכָת כְּדִי אֱלֵא תִתְעַבֵּר.

וּבְגִיּוֹרֵת פִּסְקוּ פְּרַבֵּי יְהוּדָה. דְּאָמַר חֲזִינְשִׁינוּ שְׁמָא לֹא נִתְּהַפְּכָה יָפָה וּמַעֲתָה לֹא מְצִאנוּ יָדְנוּ וְנִגְלָנוּ לֹאמֵר דַּעַג"ב דְּגִזְרֵי בְּמַעֲוָבָרָת בַּת יִשְׂרָאֵל.

לֹא גִזְרִינוּ בְּגִיּוֹרֵת מְעַוְבָרָת: וְעִינָן שֶׁם בְּדַרְיָשָׁה שְׁתַּמָּה עַל תְּמִיחַת ב"י וְכַתַּב וַז"ל גַּם מַה שְׁפִינָם ב"י וְטַעְמִיָּהּ מְדַמְנָא בְּהַחֲלוֹץ דְּגַר וְגִיּוֹרֵת צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין דְּהָא ע"כ צ"ל דְּהֵיִיא מִיָּירִי בְּגִיּוֹרֵת שְׁנִישְׁתַּחֲרָרָה עִם בְּעֵלָה וְנַעֲשֶׂה גַר וְר"ל הוּאִיל שְׁנִישְׁתַּחֲרָרָה יַחַד לֹא הִיוּ פּוֹרְשִׁין בְּגִיּוֹתָן.

מִשָּׂא"כ בְּכוּתִית שְׁנִישְׁתַּחֲרָרָה לְחֹד שְׁמִפְרָשֶׁת עֲצָמָה מְזִנּוּת ג"ח קוֹדֵם שְׁפָאָה לְהַתְּגַיֵּיר וְכַמ"ש לְדַעַת רַבִּינוּ. וְא"כ רְאִיָּתוּ הִיא סְתִירָתוּ עַכ"ל.

ועיין במל"מ שם בגיליון מ"ש על זה: גם אנו בעניינתן תמיהא לי טובא בדברי קודשו
במלחף עפר שעל קבר מנוחתו. דהיכי תיסק אדעתין לומר שהרמב"ם באנוסה ומפנתה
פסק פרבי יוסי.

ובגיונת יפסוק פרבי יהודה. מ"מ בגיונת פסק פרבי יוסי דמתיר ליארס ולינשא מיד
ובנדאי הרמב"ם דפסק באנוסה ומפנתה בת ישראל פרבי יוסי.

פשוט הוא דנדאי בגיונת שאינה נשואה יפסוק פרבי יוסי נמי. וכמ"ש הה"מ.

ומהיכא תיתי להחמיר בגיונת משום זנות יותר מבת ישראל. ואפשר דמשום הכי חזר
בו מתמיהתו ופסק בש"ע פדעת הה"מ.

כמ"ש שם סעיף ה' וז"ל שפחה וגיונת שהיו נשואות לבעלים בגיונתן וכו' צריכות
להמתין וכו' וכ"כ הב"ש סק"ז שחזר בו הב"י ממ"ש על הרב המגיד ע"כ. ונמצא דפסק
פרבי יוסי בין בגיונת בין בבנות ישראל וכמו שכתבנו לעיל פדעת הרי"ף והרמב"ם
דאתי שפיר לענייננו דלא גזרינו בגיונת מעונבת או משום שהיא מילתא דלא שכיח ואי
משום דל"ג כ"א בנישואין.

ועיין להמל"מ שם בגיליון וז"ל א"ה ו"ל מהר"א רוזאניס ו"ל בגיליון הטור סי' י"ג מעשה
בא לינדנו בגר וגיונת שנתגיירו והיתה אשתו מעונבת הימנו בגיותו. ונסתפקנו אם
צריכה להמתין ג"ח ימי המתנה דומיית דקטנה בארוסה דקי"ל כר"מ בגזירותיו וקצת מן
חברייא הצריכה להמתין ולדידי חזי לי דאינה צריכה דכל דבר דליכא למיחש משום
היא גופה.

דומיית דגר וגיונת דאיכא למיחש שפא מעונבת היא ואתו לידי תקלה בהא הוא
דמצריכין להמתין אבל במקום דלא נפיק מינה חורבא לא גזרינו דומיית דקטנה דעלמא
דמילתא דלא שכיח לא גזרינו.

ועוד דמילתא דליכא גירושין ונישואין לא גזרינו כ"כ דלא אתי לאיחלופי באשה דעלמא.
ולא גזרינו בקטנה ואיילונית אטו שאינה קטנה ואיילונית.

אלא בדאיכא גירושין לזה וקידושין של אחד. ולזה יש בו בנותן טעם במ"ש לפנינו
ודו"ק עכ"ל הרי שו"ר לפניך דהרב הנז' נמשך בדין זה אחר שיטת הרי"ף והרמב"ם
דלא גזרו במזנה באנוסה ומפנתה משום גזירה דר"מ.

היינו טעמא דלא גזר ר"מ כ"א בנישואין. אשר ל"כ באנוסה ומפנתה.

או משום דזנות לא שכיח. והכי נמי דן את הדין בגיונת מעונבת שלא לגזור בה מהנהו
טעמי: וכ"כ הרב עיקרי הד"ט ביו"ד סי' כ"ט אות ט' וז"ל הוכיח במישור מההיא דיבמות
דף מ"ב דגר שנתגייר באשתו מעונבת א"צ להמתין ימי הבחנה.

כשם שהי"ל להמתין אם לא היתה מעונבת. דשאני הכא שפבר מעונבת ואין לחוש
לשפא תחזור ותתעבר.

דקי"ל לרפנו דאין מעופרת חוזרת ומתעפרת וסיים דשוב ראה במל"מ מ"ש שלא להצריכה להמתין ע"כ: וכן פסק הרב יש"א איש באה"ע סי' זו בגיורת מעופרת שהיתה נשואה לישראל בגיורתה ונתגיירה כשהיא מעופרת.

שלא להצריכה להמתין ג"ח ונסתייע ובנה יסודתו בהדר"י קודש עפ"י המל"מ הנ"ל: וכיוצא בזה עלה ונסתפק הרב חלקת מחוקק שם סק"ד בגיורת קטנה או זקנה אי גזרינו בה כמו גבי ישראל או לא.

וכתב עליו הדגמ"ר ונ"ל הא דנסתפק הח"מ בזה. היינו בנתגיירה היא ונשאת אח"כ לאחר ובזה נאמר שדינו כמו בישראל.

אבל בנתגיירו שניהם ונשארו יחד דלא משפחת פיוצא בזה בישראל אין צריך הפרשה כנלע"ד. ומ"ש בנתגיירה היא ונשאת אח"כ בזה וכו' ר"ל דהיתה נשואה בגיורתה.

וכשנתגיירה יצאה מבעלה ונשאת לאחר. בזה אמרינו שדינו כמו בישראל שצריכה להמתין.

אבל אין לפרש דהיתה פנויה בגיורתה שצריכה להמתין אם רוצה להנשא מיד כשנתגיירה דהא פסק הש"ע דדוקא שהיו נשואות בגיותן הוא שצריכות להמתין. ודו"ק.

וכ"כ הה"מ על דברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מה"ג כמש"ל: עלה בינדנו מכל הכתוב ונראה בעליל שמעופרת זו שבאה להתגייר ולישב תחת בעלה הישראלי זה שנתעברה הימנו. להיות לו בחופה וקידושין כדמו"י.

שאינה צריכה להמתין ימי הבחנה ומותרת לו מיד. וצור ישראל יצילנו משגיאות.

ויראנו מתורתו נפלאות ויקנים בנו מקרא שכתוב וכל בניו למודי ה' וכו' אכ"ר החו"פ בחודש טבת דהאי שתא מקו"ה ישראל ל' ה' לפ"ק פדקאי לי השתא בעי"ת "תמושנת" יע"א לשרת בקודש ולכהן ע"ה מסעוד הפהן סי"ט: והספיים עמי הרב המובהק היושב על פסא הרבנות בעי"ת "תלמסאן" יע"א מר ניהו כקש"ת כמוהר"ר יוסף משאש נר"ו.

ולא העליתי דברי קודשו על ספר חוקה זה יען שהוא ודאי כתוב אצלו בשאלות ותשובות שלו: סימן יב נשאלתי מאת הח' הש' כהה"ר חיים אלנרע נר"ו בעי"ת "נקרמאן" יע"א על ענין אשה שהיא יושבת תחת בעלה זה ט"ו שנים משנישאו.

ונבנית ממנו בכנים ארבעה. והנה בעת'ה.

איתרע מזלה בעוה"ר שכשמתעפרת ומגעת לחודש רביעי או חמישי לעיבורה מפלת עוברת ע"י דבקי מיתה. שמוציאים הרופאים עוברת ממנה ע"י ניתוח.

וכמעט בינה לבין הפנות. ובכן צוו עליה הרופאים שתזהר בנפשה שלא תתעבר.

דאם תתעבר עוד בנדאי תמות ח"ו, ומחמת סיבה זו לא רצתה להטהר לבעלה. רק אם שמש עמה באופן שלא תתעבר.

דהיינו דש מבפנים נזורה מבחוץ. או ע"י תיק שמלביש על הגיד שמקבל שכבת זרע.

או ישמש עמה שלא פדרפה. ולהיות שהבעל לבו נוקפו בדבר זה וקשה עליו פרישות דרד ארץ לכן נפשו לשאו"ל הגיעה על הקל הקל שבשולש אלה.

ואחריו ילד. כי אי אפשר לו מחק הממשלה לגרש ולא לישא אשה אחרת על אשתו: תשובה.

איני רואה שום צד קולא באחת מכל אלה אם על הראשונה דבר פשוט לכל פותח ספר חומר עון זה פאשר בא בארונה בפרק פל היד דף י"ג ופסקו הרמב"ם בפרק כ"א מהא"ב הי"ח ובש"ע אה"ע סי' כ"ג ס"א ו"ל אסור לאדם להוציא שכבת ו"ל.

ועון זה חמור מכל עבירות שבתורה. לפיכך לא יהיה אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ ע"כ.

וכן מבואר בכמה מקומות בזה"ק ענין זה ואכמ"ל וכן מה שמלביש תיק וכו' הוא בכלל זה ולענין שלא פדרפה הנה פתב מור"ם בהג"ה שם סי' כ' ס"ב ו"ל ובא על אשתו בין פדרפה ובין שלא פדרפה.

ובלבד שלא יוציא ו"ל ויש מקילין ואומרים. שמוטר שלא פדרפה אפילו אם מוציא זרע אם עושה באקראי ואינו רגיל בכך.

ואעפ"י שמוטר בכל אלה. כל המקדש עצמו במותר לו.

קדוש יאמר לו עכ"ל. הרי לדעה א' לא התירו בשלא פדרפה רק בשלא יוציא ו"ל ואפילו לדעה ב' דוקא אם עושה באקראי ואינו רגיל בכך.

א"כ זה שמקבל ע"ע לשמש עם אשתו זאת רק בשלא פדרפה, לכו"ע אסור. ועיין בבאה"ג ובאה"ט שכתבו שקשה הוא להתיר אפי' באקראי עיי"ש האמנם תרופה לו מצינו.

עפ"י מאי דאיתא ביבמות דף י"ב וש"נ. שלש נשים משמשות במוך.

קטנה מעונבת ומניקה. קטנה שפא תתעבר ותמות מעונבת שפא תעשה עונבה סנדל. מניקה שפא תגמול את בנה וימות. דברי רבי מאיר וחכ"א אחת זו ואחת זו משמשות פדרפה והולכת ומן השמים ירחמו.

משום שפאמר שומר פתאים ה' ע"כ. ופירש"י משמשות במוך מותרות ליתן מוך במקום תשמיש כשהן משמשות כדי שלא תתעבר עכ"ל.

והו פירש בפרק נאלו נערות דף ט"ל מותר לשמש במוך ואינו כמשחיתות זרע עכ"ל. וכתבו התוס' בד"ה שלש נשים.

פירש הקונטרס מותר וכו' אבל שאר נשים אסורות משום השחתת זרע. אף על גב דלא מיפקדא אפ"ר וכו', ור"ת אומר דלפני תשמיש ודאי אסור ליתן שם מוך.

דאין דרד תשמיש בכך. והרי הוא כמטיל זרע על העצים ועל האבנים כשמטיל על המוך.

אבל אם נותנת מוך אחר תשמיש אין נראה לאסור דהאי גברא כי אורחיה משמש והאשה שנותנת את"כ מוך לא הוזהרה אהשחתת זרע. כיון דלא מיפקדא אפ"ר.

ומשמשות במוף. היינו צריכות לשמש במוף עכ"ל: נמצאת אתה אומר דחלוקים בסברתם מן הקצה עד הקצה.

דלדעת רש"י ו"ל נשים מוזהרות אהשחת זרע. ורק שלש נשים אלו מותרות לשמש במוף אפילו קודם תשמיש משום סכנה.

אבל שאר נשים אסורות אף לאחר תשמיש. משא"כ לדעת ר"ת דס"ל דנשים אין מוזהרות אהשחת זרע.

ולהכי פשתמש במוף לפני תשמיש. שהאיש מטיל זרעו על המוף דהוי כמטיל על העצים ועל האבנים.

אסור גם לג' נשים אלו אבל פשתמש במוף לאחר תשמיש. דהאי גברא כי אורחיה משמש.

והאשה שלא הוזהרה היא שמשחתת הזרע אין נראה לאסור אפילו בשאר נשים ומאי אאשמועי' בשלש נשים וכו' היינו לומר דחיבות לשמש במוף משום סכנה דידהו: והנה בכתובות שם כתבו התוס' דר"י מקיים פירוש רש"י ממאי דאמרינן בשמעמא קמיינתא דנדה דף ג' משמשות במוף מאי איכא למימר דמשמע שהמוף הוא במעיה כל שעה.

והוי כמשמש על העצים ועל האבנים ע"כ. וכ"כ בהגמ"ר ריש פ"ב דיבמות משם ר"י.

אכן ראיתי לתוספי הרא"ש על נדה שם דחה זה שכתב וז"ל אעג"ב דנקט משמשות במוף לא שנותנין המוף בשעת תשמיש דהא ודאי אסור אפילו לשלש נשים דמשמשות במוף. משום השחתת זרע האיש דהוי פזורע על העצים ועל האבנים אלא נותנתו לאחר תשמיש.

כדי שתשאוב הזרע שלא תתעבר עכ"ל. והוא נמשך אחר דעת ר"ת.

ובר מן דין יש ביזנו עוד להוכיח כפירוש"י ממאי דתני בתוספתא פ"ב דנדה שלש נשים משמשות במוף וכו' שהיה ר"מ אומר דש מבפנים וזורה מבחוץ וכו'. וכתב הרב מצפה שמואל על התוספתא שם מדאמר שהיה ר"מ אומר דש וכו' משמע כפירוש רש"י דאפילו מוה בשעת תשמיש שרי.

אף דהנה כמשמש על העצים עכ"ל. וכן כתב ביש"ש פ"ק דיבמות סימן ח' דהעיקר כפירוש"י דלפני תשמיש קאמר.

ולא הוי כמטיל זרע על העצים ועל האבנים. דדרף תשמיש וגוף נהנה מהגוף הוא.

וסברתו היא מדיש מי שמתיר שלא פדרפה באקראי וכו' עכ"ל. כן הביא השד"ח בס' אסיפ"ד מע' אישות אות ל"ב מסימן א' משם הצ"ח הקדוש.

כאשר יובא בסמוך: אלא שצ"ע ממה שפסק מרן הש"ע ביו"ד סוס"י קצ"ו באשה שמשמה וראתה. ואם"כ פסקה.

ורוצה לספור מיום מקרת ראיתה. תקנח יפה יפה אותו מקום במוף או בבגד להפליט כל הזרע או תרחץ במים חמים והם יפליטו כל הזרע ע"כ.

דלכאורה נראה דאתי שפיר פדעת רבינו תם. דאף שאר נשים אינו מונהרות אהשחת זרע בעליהן פשוטות מזה אחר תשמיש.

דאלו לדעת רש"י דאף לאח"ת מונהרות שאר נשים. קשה היאך התירו פאן להפליט כל הזרע.

ונראה שאדרבה שפיר מוכח ה"כא שפסק פדעת רש"י והוא עפ"י מ"ש הרב תורת שלמים שם ס"ק י"ג על מ"ש הדריש"ה משם רבו מהרש"ל ו"ל דאשה לא תפנס למרחץ תוף ג"י לטבילתה. משום שאמרו אין אשה מתעפרת אלא סמוך לוסתה או אחר טבילתה והמרחץ מפליט הזרע ע"כ.

שהקשה ה"א דלא אזהר מה"ט נמי שלא תפנס למרחץ בתשמיש סמוך לוסתה. י"ל משום דסובר ממ"נ אי קבעה לה נסת ויודעת שעת וסתה.

אם כן אסורה לשמש. ואי לא יודעת שעת וסתה ואחר כך ראתה ג"כ מותרת לרחוץ.

דאם היתה מעובד מסולקת דמים. ולפי"ז אם הוא בכה"ג שמתר לשמש סמוך לוסתה.

פדלעיל סי' קפ"ד ג"כ אסורה לרחוץ תוף ג"י לביאה זו או עד שתראה דם עכ"ל. וגדולה מזו כתב הכרו"פ דנ"ל דאף תוף ג"י לקליטה רוב זרע הראוי להריון נקלט תכף, ומה שנקלט לא יועיל כלל רחיצה שכבר קלטתו האם, וא"כ מותרת לרחוץ.

פי מה שלא נקלט ככר. על הרוב לא יהיה נקלט עוד.

ואין פאן השחת זרע ומותר עכ"ל. ועיין מה שהקשה על זה הרב סדרי טהרה שם: איך שיהיה ממוצא דבר אתה למד.

דכל זרע שהוא ראוי לקלוט ולחיות זרע אסור להשחיתו ומה שהתיר הש"ע להפליט זרע בכאן. היינו משום שאינו ראוי לקלוט עוד.

מאחר שראתה דם. עתה יש שלא נקלט ושוב אינו קולט, וזה אתי שפיר לפי פירושו רש"י דאסור נתינת מזה אפילו אח"ת בשאר נשים.

משום דהוי ראוי להזריע. וכשנותנת מזה להפליט הזרע הוי השחתה.

משא"כ בכאן שראתה דם בנדאי לא נקלט הזרע. שא"כ היתה מסולקת דמים.

ושוב אינו קולט והוי מושחת ועומד מאליו. ולכן מותרת להפליטו.

דאלו לדעת ר"ת שמתיר ליתן מזה אח"ת אפילו בשאר נשים משמע דאפילו בראוי לקלוט ולהזריע אינה מונהרת עליו. וא"כ מדנקט מרן הש"ע האי דינא גבי ראתה דם.

משמע דס"ל כפירש"י דאינו מותר להפליט אלא בכה"ג שראתה דם ששוב אינו ראוי לקלוט. אכל בראוי לקלוט אסור להפליט דהוי השחתת זרע.

דאלו לדעת ר"ת בלא ראתה דם נמי מותרת: וה"ן עוד נבי"א ראיה להוכיח כפירש"י. והוא ממאי דאיתא בפרק המדיר דף ע"ב.

או שתהא ממלאה ומערה לאשפה. ופריה בגמרא ותעביד? ומוקי לה רב יהודה אמר שמואל שתמלא ונופצת.

ופירש"י לאחר שתשמע וימלא רחמה ש"ז תרוץ ברגלה ותנפצנו שלא יקלנט ותתעבר ע"כ. ובשיטה מקובצת שם פתב משם הריב"ש וז"ל שתמלא ותנפצנו.

מפרש בירוש' כמעשה ער ואונן כלומר דאיכא השחתת זרע פקתם ולא כמעשה ער ואונן ממש דהתם דש מבפנים וכו' וטעמא הכא דיוציא, או משום דאמרא בעינא חוטרא לידא ומרא לקבורא.

או משום דאיכא איסורא בדבר. דאף על גב דלא מיפקדא אפ"ר.

אסור לה להשחית זרע בעלה עכ"ל ואתיא שפיר לפירש"י שפירש דשאר נשים אסור לשמש במוף לאח"ת. דאלו לר"ת מאי איסורא איכא.

כמש"ל: איברא הגם שהוכחנו כפירש"י. מ"מ לא נפקא לן מידי לענין הלכה.

דלכאורה נראה דפירש"י קאי אדברי ר"מ. אבל מוכחא מילתא דחכמים דפליגי אר"מ אסרו גם בג' נשים מדקאמרי אחת זו ואחת זו משמשת פדרפה וכו' וקיי"ל דהלכה כחכמים האמנם בש"ס בפרק אלו נערו דף ט"ל הביא מה שהקשו הרמב"ן והרא"ה והרשב"א והריטב"א וז"ל על מה שפירש"י מותרות לשמש וכו'.

דאי מותרות קאמר ר"מ. חכמים אמאי פליגי עליה ואסרי לשמש במוף.

אלא משמשת פדרפה וכו' פיון שיש ספנה אם מתעברת. וכי משום שומר פתאים ה' תכניס עצמה בספנה.

ולהכי פירשו דחייבות קאמר וכו'. ונעתיק לשון הריטב"א וז"ל שהוא כלול מכלם ובכלל דבריו דברייהם וז"ל פירש"י וז"ל מותרות לשמש במוף ואפי' שמשחיתות זרע בעליהן שרינו להו משום ספנה דידה או דעובר כלומר דאע"ב דאתתא לא מיפקדא אפ"ר אסורה להשחית זרע בעלה וכולן לקו בדור המבול.

דאע"ג בדלגבי דידיה שרינו לבעול בעילה שאין בה זרע כגון קטנה או מעופרת או זקנה או עקרה ולא חשיב השחתת זרע שאני איהו משום מצנת עונה. ועוד דהוי דרף תשמיש.

אבל להשחית זרע הראוי להוליד ולאבדו במוף אסור אפילו לדידה. ומשום ספנה שריא אפילו הנה המוץ מונח בשעת תשמיש, כ"ז למדנו מדברי רבינו וז"ל אבל מ"מ אין פירושו מחנור.

דא"כ פי קתני וחכ"א אחת זו ואחת זו משמשת פדרפה והולכת. היינו שאסורה לשמש במוף.

והא אמאי פיון שיש ספנה בדבר. לכך פירשו בתוספות חייבות לשמש וכו' עכ"ל.

ומדלא הקשו נמי עמ"ש שמשמשות במוף לפני תשמיש קאמר כמו שהקשה עליו ר"ת. נראה דלא פליגי אלא בהא שמפרש מותרות וכו' אבל ליתן מוץ לפני תשמיש בהא סברי כנותיה דמשום ספנה שרי.

ונמצאת אומר מעתה דגם רבנן דפליגי אר"מ לא אסרי ליתן מוץ לפני תשמיש בג' נשים הללו, ולא פליגי אר"מ אלא במאי דקאמר חייבות וקאמרי אינהו שאינם חייבות אבל רשאות הן ואין איסור בדבר: ולדידי אני הפעוט.

נראה לענ"ד ליישב פירש"י במה שפירש לדברי ר"מ מותרות קאמר שנמצאת אומר
דרבנן דפליגי עליה אסרי. והוא שיש לומר לדעת רש"י דר"מ ורבנן בפלוגתא זו נמשכו
אחר שיטתם בכל דוכתא דר"מ חייש למיעוטא ורבנן אזלי בתר רבא ולא חיישי
למיעוטא.

כדאיתא ביבמות דף ס"א ודף קי"ט ובכמה מקומות בש"ס. והקא נמי אעג"ב דרבא
דשילש נשים הללו אין מתעברות.

מ"מ ר"מ חייש למיעוט ג' נשים הללו שמתעברות ושם מסתפנות. ולהכי קאמר ר"מ
מותרות לשמש במוף אפילו לפני תשמיש.

ואפילו שיש פאן איסור השחתת זרע שרי משום ספנה אבל רבנן אזלי לשטתיהו דלא
חיישי למיעוט שלש נשים הללו שמתעברות ומסתפנות. כיון דרבא דידהו אינם
מתעברות סמכינן ארבא.

ולא שרינן לגבייהו איסור השחתת זרע. ולהכי קאמרי משמשת פדרפה וכו' ואי משום
מיעוטא שומר פתאים ה'.

אבל אין ה"נ היכא שראינו בג' נשים הללו איזה מהן שהחזקו להתעבר ולהסתכן כגון
מניקה ומעוברת. אפילו רבנן מודו דמותרות לשמש במוף לפני תשמיש.

וחיישינן למיעוטא היכא דאיכא עוד חזקה בהדה וכדאמרינן התם בפרק האשה שהלה
דף קי"ט ע"ב דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רבא. ונ"ל המרדכי שם האשה
שהלה בעלה וצרתה למדה"י וכו' לא תינשא ולא תתיבם עד שתדע שם מעוברת היא
צרתה.

ובגמרא מוקמינן כר"מ דחייש למיעוטא. אעג"ב דבפ"ק דחולין קאמר ולר"מ היכי
אכלינן בשרא דמשמע דלדין לא קשייא.

משום דלא קיי"ל פנותיה. הני מילי היכא דליכא חזקה בהדי מיעוטא.

אבל היכא דאיכא חזקה בהדי מיעוטא פי הכא. שהיא בחזקת שאין לה בנים.

חיישינן למיעוט ולחומרא. והוכיח פן ממאי דאיתא בבכורות דף כ"ב דתנן רשב"ג אומר
הלוקח בהמה מניקה אין חוששין שם בנה של אחרת הוא.

דחזקה דלא מרחמא אא"כ ילדה ומדנקט מניקה דאיכא חזקה בהדה משמע דוקא מניקה
אבל חולבת לא נפטרה מהבכורה. אעג"ב דרוב אינן חולבות אא"כ יולדות.

ולא חיישינן למיעוטא. מ"מ כיון דאיכא חזקה בהדה דמיעוטא.

דהעמד בהמה בחזקת שלא ילדה. לא אזלינן בתר רבא ע"כ הצריף לענינינו.

ועיין תוספות שם דף כ' דבור המתחיל חלב פוטר וכו': ומצאתי און לי סמך למ"ש ממ"ש
הרב בית יהודה בחאה"ע סי' י"ד שעלה ונסתפק בענין הנשים שמתעברות ורוצין להפיל
עוברין ע"י שתיית איזה סם אם יש איסור בדבר.

ופשיט לה מש"ס והרמב"ם דההורג את העובר אינו נהרג עליו אבל מ"מ איסורא מיהת איכא. ואעפ"כ פתב מיהו האשה המתעברת בימי הנקה.

מותרת לעשות מה שיכולה כדי להפיל פניו דאיכא ספנת ולד. דאפילו לרבנן דפליגי אדר"מ דאמר ג' נשים משמשות במוף וכו' וסברי מרנן דמשמשות פדרפן והולכות.

מודו הכא דהתם דוקא דתלינן שפ"י אבל הכא שחשש העיבור הרי נעשה לפנינו בנדאי כ"ע מודו דאיכא למיחש לספנת ולד היונק ומותרת לשנות סם המפיל עכ"ל. הרי שפירש בדברי רבנן דפליגי אר"מ ואסרי לשמש במוף היינו מן הסתם דלא חיישי' שפ"מ לתעברו ויסתפנו.

דאזלינן בטר רובא בנשים הללו שאינו מתעברות. ואמרינן שופ"י.

אבל היכא שהחשש לפנינו ואיכא ספנה לא אזלי רבנן בטר רובא. ומודו דמותרת לשמש במוף באופן המועיל שלא לתעבר.

ועל פי זה סרה מהר קושית הגאונים הרמב"ן והרא"ה וכו' ו"ל שהקשו על פירש"י שפלי פירושו רבנן אסרי אפי' במקום ספנה. דלא היא.

דלא מיירי רבנן אלא בסתם ולא חיישי למיעוטא. אבל היכא דאימתחזק ספנתא מודו רבנן לר"מ דמשמשות במוף.

וכאמור והשתא דאתית להכי קרוב לשמוע דר"ת לא פליג אפירש"י ואסר לשמש במוף לפני תשמיש. אלא היכא דלא אימתחזק ספנתא, אבל היכא שראינו שפאו לידי מדה זו שנתעברו ונסתפנו.

מודה דמותרת לעשות כל טצדקי להצילה מהספנה. ואם לא יועיל לה לאחר תשמיש מותרת לעשות גם לפני תשמיש וכיון שזכינו לדין דכו"ע מודו היכא דאימתחזק ספנתא שמוותרת לשמש במוף לפני תשמיש.

מעשה בנדון האשה דשאילנא עלה שהוחזקה להתעבר ולהסתפן בספנת מנת ח"ו. ולעת עתה היא מוותרת ועומדת מפה הרופאים שאם תתעבר עוד תמות ח"ו.

אין צריך עוד לפני שפנדאי מותרת לשמש במוף לפני תשמיש ועיין בפ"ת אה"ע סי' כ"ג סק"ב שכתב משם הרב חמדת שלמה סי' מ"ו על דבר אשה אחת אשר הרופאים פה אחד גזרו ואמרו שאם תתעבר תהיה מסופנת מאד וח"ו יארע לה מהעיבור ספנת מנת.

אם מותרת לשמש במוף לפני תשמיש. והעלה דא"צ לגרשה בשביל זה אעג"ב דצריכה לתת מוץ קודם תשמיש, דאעפ"כ לאהני בגדר השחתת זרע.

כיון שהוא דרוך תשמיש. וא"א לו לשמש עמה בדרוך אחר מפני הספנה ע"כ.

וכ"כ השד"ח בס' אסיפ"ד מע' אישות סי' א' אות ל"ב משם הרב צמח צדיק החדש בחאה"ע סי' פ"ט ששאל שיש ספנה אם תתעבר ותלד. אם מותרת לשמש במוף שתתן שם לפני תשמיש.

והביא הא דג' נשים משמשות במוף ודברי רש"י ור"ת הנ"ל. וכתב דמה שפירש"י מותרות לשמש לר"מ.

דמוּכח דלרבנן אסורות לשמש במוֹד. י"ל דה"ד בג' נשים אֲשֶׁר עפ"י רוב אין מתעברות.
(וזה ג"כ סייעתא למ"ש לעיל בפלוגתא דר"מ ורבנן דרבנן בַּת רַבָּא דג' נשים הללו
שֶׁאִין מתעברות) אֲבָל שְׁאָר נָשִׁים דעפ"י רוב מתעברות. מודו חכמים דמותרות.
והביא ג"כ מה שפירש הרשב"א וְהַרִיטְבָּ"א וְהַרְ"ן דר"מ דְּאָמַר מְשַׁמְשׁוֹת בְּמוֹד חֲזִיבוֹת
קָאָמַר. וּא"כ לרבנן אין חֲזִיבוֹת.

ואה"נ דמותרות ובעיקר מחלוקת רש"י ור"ת פתב דהיש"ש פ"ק דיבמות סי' ח' פתב
דְּהַעֲיָקָר כְּפִירוּשׁ רִש"י דְּלַפְנֵי תִּשְׁמִישׁ קָאָמַר וְלֹא הָוִי כְּמַטִּיל זְרַעוֹ עַל הָעֵצִים וְעַל
הָאֲבָנִים. דְּדַרְךָ תִּשְׁמִישׁ וְגוֹף נִהְיָה מִהַגּוֹף הוּא.

והביא ראיה לסברת רש"ל מדייש מי שמתיר שלא פִּדְרָכָה בְּאֲקָרָאֵי וכו'. וכתב שבחמ"ש
(והזכיר הפ"ת הג"ל) הִתִּיר אֶף שָׁם הִיָּה סִפְנַת מוֹתָה.

וְנִרְאֶה דְּאֶף בְּפָחוֹת מְזָה. רַק שְׂיֵשׁ חֲשׂוֹשׁ סִפְנָה יֵשׁ לְהַקְלֵל אֲתוּד"ק: הָאֲמַנְם הַגְּאוֹן חַת"ס
בִּיּו"ד סי' קע"ב פתב.

דלכ"ע לשום מוֹד בְּאוֹתוֹ מְקוֹם בְּשַׁעַת תִּשְׁמִישׁ הָוִה כְּמַשְׁמֵשׁ עַל עֵינָיִם וְאֲבָנִים. וּמִשְׁחִית
זְרַעוֹ וְלִרְש"י דְּמִיָּרִי בְּשַׁעַת תִּשְׁמִישׁ.

לְהִיּוֹת אִיסוּר גְּמוּר הִתִּירוּ ר"מ מִשׁוּם סִפְנָה. וְרַבְּנָן לֹא הִתִּירוּ.

וְהִלְכָה כְּחַכְמִים. אֶף אַחַר תִּשְׁמִישׁ אֲפָשֶׁר יֵשׁ לְהַקְלֵל.

אוּלָּם בְּרִשׁוֹת הַבַּעַל וְרִצּוֹנוֹ. דְּהַשְׁתָּא אִיתְתָּא לָא מִיִּפְקָדָא.

עֵי"ש שְׁפַתְב מִשָּׁם הַגְּאוֹן בֵּית מֵאִיר שְׁהַחֲלִיט לְאִיסוּר בְּכָל גְּוֹנָא. וּכ"כ הַגְּאוֹן רַעַק"א
ז"ל בִּיּו"ד סי' ע"א.

וכ"כ הָרַב בֵּינַת אָדָם סִי לֹו' דַּעַכ"פ תִּיִּכְף אַחַר תִּשְׁמִישׁ מִן תַּרְתֵּי לְהַפְּנֵי עֲצָמָה. וְגַם תַּרְחִץ
בְּחִיּוֹן וְלִקְבָּח בְּצָמָר גֶּפֶן אוֹ בְּבָגֵד דָּק וְגַם תַּהַלְלֵהוּ בְּרַגְלָיִם תִּיִּכְף אַחַר תִּשְׁמִישׁ, אוֹלֵי תוֹעִיל.

אֲבָל לִיתָן מוֹד בְּאוֹתוֹ מְקוֹם קוֹדֵם תִּשְׁמִישׁ אִיסוּר ע"כ: אִיבְרָא דְּעֵינֵינוּ הִרְאוֹת דְּהִלְכָה זֹו
בְּמַחְלֻקַּת הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל שְׁנוּיָה דְּהִלְלוֹ אוֹסְרִין וְהִלְלוֹ מִתִּירִין וְהַנִּרְאֶה לֹוֹמַר פִּינּוֹן דְּעַסְקִינּוּ
בְּנִדּוּ"ד דְּהַאֲשָׁה הַזֹּאת הִנּוּחֻזְקָה לְהַסְתַּמֵּן בְּעֵיבוּרָה.

אִין לָהּ דְּבָר שְׁעוֹמֵד בְּפָנֵי פִיקוּס נָפֵשׁ דְּמַעֲתָה בּוֹאוֹ וְנִסְמָן עַל דַּעַת הַמִּתִּירִין בְּמְקוֹם
חֲשׂוֹשׁ סִפְנָה וְכַמִּש"ל מִשָּׁם הָרַב בֵּית יְהוּדָה דְּאֲפִילוּ רַבְּנָן דְּפִלִּיגֵי אַדְר"מ מוֹדוֹ בְּמְקוֹם
חֲשׂוֹשׁ סִפְנָה, וּר"ת נָמִי לֹא פִלִּיג אַרְש"י בְּמְקוֹם דְּאִיתְחִזֵּק סִפְנָתָא.

וּכְדָאֵי הֵם הִיש"ש וְדַעַמְיָה לְסִמּוֹן עֲלֵיהֶם בְּמְקוֹם דְּחִזְק וְסִפְנָתָא. וְכֵן מְצָאֵנִי כְּתוּב לְהָרַב
חֲסִיד שְׁבַפְהֵנוּ כְּמוֹהַר"ר דּוֹד הַפְּהֵן יַחֲש"ל בְּסֵה"ב קְרִית חֲנָה דּוֹד ח"ב ה' אִישׁוֹת שְׁאֵלָה
נ' דָּף ק"א ע"ד עֵי"ש וְעֵינֵי לְשִׁמְיָא נְטִלִית יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּאוֹר תּוֹרְתוֹ הַקְּדוּשָׁה.

לְכִינּוֹן לְאֲמִיתָה שְׁל תּוֹרָה אַכִּי"ר הַחוֹתֵם פֶּה בַּעִי"ת תְּמוּשְׁנָת יַע"א מְסַעוּד הַפְּהֵן ס"ט:
סִימָן יג נְשִׂאֵלִיתִי בְּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה בְּשָׁנֵי גְּיָסִים שְׁהִיָּו בְּמִסִּיבָה, וְהִיָּה לְאַחַד בּוֹן קָטָן כְּבוֹן חֲמִשׁ
שָׁנִים. וְלַחֲבִירוֹ בַּת קָטָנָה כְּבַת אַרְבַּע שָׁנִים.

ונתרצה האחד עם חבירו שיקדש את בתו לבנו. ונתן אבי הבן צורו"ס אחד לאבי הבת ואמ"ל הרי זה בעד קידושי בתה.

וכעת הגדילו הבנים כבן י"ט פבת י"ח שנים. שהגיעו לפרקן ותבע אבי הבת לאבי הבן על עגן הנישואין.

ולא נתרצה הבן ונתפרקה חבילה, ועמד השואל ושאל אם צריכה הבת גט או לא. וחקרתי את פי צורבא מרבנן השואל, אם נתייחדו שניהם אחר שהגדילו פמנהג המשודכים.

או שפא יצאו אינה פעם לטייל ובתוך פה נתייחדו והשיב פי מעולם לא נתייחדו משהגדילו בהיות פי אין שניהם דרין בעיר אחת: תשובה. הנה בפ' האיש מקדש דף מ"ה איתא.

הנהו בי תרי דהו קא שתו סמרא תותי ציפי בבבל שקל חד מינייהו פסא דסמרא יתב ליה לחבריה. אמר מיקדשא לי ברתה לברי.

אמר רבינא אפילו למאן דאמר תיישינן שפא נתרצה האב שפא נתרצה הבן לא אמרינן אמרי ליה רבנן לרבינא דילמא שנייה שליח. לא חציף איניש לשניי לאבוא שליח.

ודילמא ארצויי ארצי קמיה א"ל רבה בר שימי בפירוש אמר מר דלא סבר להא דרב ושמואל עכ"ל ופירש"י אפילו למ"ד דבת שנתקדשה שלא לדעת אביה שפא נתרצה האב אמרינן. שפא נתרצה הבן בקידושין שקידש לו אביו שלא מדעתו לא אמרינן.

דאב בקידושי בתו בכל דהו ניחא ליה דטב למיתב טן דו. אבל גברא דייק ונסיב.

ובן אינו ברשות אביו לקדש לו אשה שלא בשליחותו. ודילמא ארצויי ארצי בן קמי אבוי וגילה לו דעתו שהוא חפץ בה והאב נעשה לו שליח מאילו דזכנו לאדם שלא בפניו.

בפירוש אמר מר רבינא בפירוש שמעתי ממני. דלא סבר ליה לדרב ושמואל דאמרי חוששין שפא נתרצה האב.

וכ"ש לשפא עשאו הבן שליח אא"כ שמענו וכו' ע"כ. וכתבו התוס' דפסק רב אלפס ובשאלות דרב אחאי דהילכתא כרבינא דהוא בתראה וסוף הוראה הנה.

ורבה בר שימי נמי סבר פנותיה וכ"כ הרא"ש דכולהו רבנאמא קמאי ובתראי פסקו הכי נמצאת אומר מעתה. דאם הלה האב וקידש אשה לבנו דאינה מקודשת.

אא"כ עשאו שליח בפני עדים ומ"ש הרא"ש שם אם גילה הבן דעתו לפני אביו שחפץ בה. והלה וקדשה לו דמקודשת.

היינו מתורת שליחות כדפירש שם דכיון שחפץ בה וזכות הוא לו. זכנו לאדם שלא בפניו.

וזכיה הוי מטעם שליחות. והני פאילו עשה את האב שליח לקדש לו ע"כ.

והיינו דווקא בגדול דהוא בר שליחות. אבל קטן דלאו בר שליחות הוא.

אפילו עשאו שליח בפירוש בפני עדים. לא הויא מקודשת דאין שליחות לקטן.

כּמבּוּנָאָר בחוּמ"ש סי' קפ"ח ס"ב הַקָּטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ וְלֹא עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ. אַחַד הַקָּטָן וְאַחַד הַקֶּטְנָה ע"כ: וּבִתְשׁוּבוֹת מֶרְבֵּן ב"י ו"ל דִּינֵי קִידּוּשֵׁין וְשִׂאלָה ז' בְּגִדּוֹן פְּנֵה שְׁנַתֵּן אָבִי הַבֵּן לְאָבִי הַבֵּת טַבְעַת אוֹ כּוֹס יַיִן.

וְאָמַר הָרִי בְּתָהּ מְקוֹדֶשֶׁת לְבְנֵי בְּטַבְעַת זוֹ אוֹ בְּכּוֹס יַיִן זֶה. וְקַבֵּל הַטַּבְעַת אוֹ הַכּוֹס. וְהִשִּׁיב בְּאַרְיֵכוֹת. וּמְסִיק לְעַנְיָן זֶה דָּאָם הָיָה הַבֵּן קָטָן אֶפְּיֵלוֹ עֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ לְאוֹ כָּלוּם הוּא. דְּקָטָן לְאוֹ בַּר שְׁלִיחוֹת הוּא. כְּדֹאֵית בְּכֻמָּה דְּוֹכְמִי.

וְכַתֵּב עוֹד. וְאֵל יִבְהַל הַשּׁוֹמֵעַ מִמ"ש מוֹהֲרִיק"ו בְּשׁוֹרֵשׁ ל'.

שְׂאֵל רַבִּי נֶתָן הַמְּכִירִי מִר"י בַּר יְהוּדָה. בֶּן י"א שָׁנָה שְׁקִידֵשׁ לוֹ אָבִיו בְּטַבְעַת וְעֵדִים אִם יִמָּאֵן צָרִיכָה גִּט אוֹ לֹא.

וְהִשִּׁיב שְׂצָרִיכָה גִּט שְׁמַצִּינוּ בְּכָל מְקוֹם שְׁזַכֵּינָן לְאָדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו וְכו'. דִּהִיא תְּשׁוּבָה לְאוֹ דְּסִמְכָא הִיא וְכו' וְהִרְבֵּה לְהִשִּׁיב עַל דְּבָרֵי ר"י ב"ר יְהוּדָה דְּקָאָמַר מִרְּמִשׁוּם שְׁזַכֵּינָן לְאָדָם שְׁל"ב וְכו' דֹּא"כ כָּל מִי שְׁמַקְדֵּשׁ אִשָּׁה לְחַבְּרֵירוֹ תְּהֵא מְקוֹדֶשֶׁת.

אֶפְּיֵלוֹ לֹא עֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ. וְהָא וְדָאִי לֹא עָלָה עַל דַּעַת שׁוּם אָדָם.

וּבְרִישׁ פ' הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ בּוֹ וּבְשִׁלּוּחוֹ. שְׁקו"ט תְּלַמּוּדָא מִנְל"ן דְּבִשְׁלּוּחוֹ.

וְלְדְּבָרֵי ר"י בַּר יְהוּדָה אֲדַרְבֵּה הו"ל לְמִימַר לְמָה לִי שְׁלִיחַ. אֶפְּיֵלוֹ אֵינוֹ שְׁלּוּחוֹ נְמִי אִם קִידֵשׁ לוֹ אִשָּׁה מְקוֹדֶשֶׁת.

אֵלָּא וְדָאִי דְּבָר זֶה מְקַצֵּה מִהַדְּעַת וְעֵינֵי"ש עוֹד וּמְסַקְנָתוֹ הִילְכָף לִיתָא לְהָאִי תְּשׁוּבָה זוֹ כָּלֵל וְאֶפְשָׁר שְׂאֵיזָה תְּלַמִּיד טוֹעָה כְּתֻבָּה וְתִלְהָ עֲצָמוֹ בְּאֵילָן גְּדוֹל ר"י בַּר יְהוּדָה הַמְּפוֹרָסִים וְכו'. וְאֶפְשָׁר עוֹד לֹאמַר שְׁבַעֵל תְּשׁוּבָה זוֹ יְהִיָּה מִי שְׂיִהְיָה לְאוֹ מְדִינָא קָאָמַר אֵלָּא לְאוֹתוֹ מְקוֹם שְׂאֵיֶרַע בּוֹ הִיא עוֹבְדָא שְׂהִי עֲמֵי הָאֶרֶץ הוֹרָה כֵּן כְּדִי שְׁלֹא יִזְלָלוּ בְּאִיסוּר א"א וְכו'.

וּאֶפְי"ה חֲלָקוֹ עָלָיו רַש"י וְרַבִּינוּ קְלוּנִימוֹס. הִילְכָף לִית דְּחָשׁ לְהָא דַּר"י בַּר יְהוּדָה אֶפְּיֵלוֹ בְּבֵן גְּדוֹל וְכ"ש בְּבֵן קָטָן.

וְכִמּוֹ שְׁכַתְּבֵתִי עַכ"ל. וְכ"כ בַּב"י אַה"ע סי' מ"ב וְז"ל כְּתֵב מוֹהֲרִיק"ו בְּשׁוֹרֵשׁ ל' דְּקָטָן בֵּן י"א שָׁנָה שְׁקִידֵשׁ לוֹ אָבִיו שְׂצָרִיכָה גִּט לְדַעַת קֶצֶת פּוֹסְקִים וְדְּבָרִים תְּמוּהִים הֵם ע"כ.

וְעֵינֵן בְּנוּבִי"ק בַּאֵה"ע סי' ס"ב שְׁגָם הוּא וְז"ל הִרְבֵּה לְהִשִּׁיב עַל מ"ש ר"י בַּר יְהוּדָה. עֵינֵי"ש שְׂהָאֵרִיף הִרְבֵּה: וְאֶפְתִּי פֶּשׁ גִּבּוֹן לְבָרֵר גְּדוֹן שְׁלַפְנִינוּ שְׂהֵלֵף וְגִדֵּל הַבֵּן עַד בֵּן תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְלֹא מִיָּחָה עַד הַשְּׂתָא דִּילְמָא מְשִׁהָה בֵּן י"ג שָׁנָה נְתַרְצָה לְקִידּוּשֵׁי אָבִיו וְחָלוּ הַקִּידּוּשֵׁין לְמַפְרַע.

וְאַח"כּ מִיָּחָה. וְלֹא מִיִּהְיֵיָא מְחָאָתוֹ דִּהַשְּׂתָא וְנִרְאָה דָּאִין חֲשֵׁשׁ בְּזָה.

וְהָא לָף מ"ש רַבִּיהֵט"ו בַּאֵה"ע סי' מ"ג קָטָן שְׁקִידֵשׁ אוֹ נִשָּׂא אֵינוֹ כָּלוּם. דְּלֹא תְּקִינּוּ רַבְּבֵן נִישׁוּאִין לְקָטָן.

ואפילו שלח סבלונות משהגדיל אינו כלום. ולא חיישינו ששם שלח לה לשם קידושין, ולאחר שיגדיל חלין הקידושין.

ואפילו אין עדים שפא עליה משהגדיל אלא שנתניח עמה צריכה גט עכ"ל וכתב מרן ב"י בבד"ה ומ"ש רבינו ולאחר שיגדיל חלין הקידושין אינו נכון. דהא פשיט עדים שנתניח עמה לא מחמת הקידושין הני מקודשת.

אלא מחמת שאנו אומרים שקודשה בביאה עכשיו עכ"ל. והרב פרישה כתב ע"ז.

ס"א גרסינו ועיקר ואם פא עליה לאחר שהגדיל חלין הקידושין וכו' וטעמא דחיישינו טפי בביאה מסבלונות. משום דקיי"ל אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ודייק טפי בבעילה הילקף איפא למימר דמסיק אדעתיה דקידושי קטן לאו כלום הו' וגמר ובעל לשם קידושין.

ולגרסא שלפנינו קשה הלשון שאמר לאחר שיגדיל חלין הקידושין דמשמע קידושין ראשונים חלין, וזה אינו דבלא בעל במאי חלין ועוד פשיטא פשקידש פשהגדיל. אבל לפי גירסא הנ"ל דגרסי ואם פא עליה לאחר שיגדיל נתנישב הפל, דבא לומר דאף עג"ב דשלח סבלונות משהגדיל.

לא מהני. מ"מ אם בעל משהגדיל חלין מיך אותן קידושין דביאה.

דנדאי לקדושי בביאה בעל עכ"ל. ולקף הש"ע לא כתב פלשון הטור ולאחר שהשגדיל חלין הקידושין וכו'.

אלא פנוסקא אחרינא שהביא הפרישה שכתב אבל אם יש עדים שנתניח עמה משהגדיל צריכה גט וכו'. וכן מבואר בתשובות מרן הנז' במה שהקשה עוד על דברי ר"י בר"י הנז"ל.

שכתב ועוד מאחר שלא מיקח בקידושי אביו עד י"ג שנה וחצי, מאן לימא לן דלא ארצויי ארצי קמיה אחר שגדל ושתק וקבל ולאחר מכאן חזר בו ואינה ואינה יוצאה בלא גט וכו'. והקשה עליו מרן דמשמע מדבריו שהוא מפרש מאי דאמור רבנן לרבינא דילמא ארצויי ארצי קמיה ושתיק.

דהיינו לומר דילמא ארצי האב קמי בן בתר קידושין ושתק ונתרצה וכבר הוכחנו דלדברי פל הפוסקים ריצוי דבן בתר קידושין לאו כלום הוא. ואפילו גדול.

ואפילו נתרצה בפירוש ע"כ: הראת לדעת דלא אמרינו דילמא אחר שגדל נתרצה לקידושי אביו. וחלו הקידושין הראשונים.

ואפ"י שמענו בפירוש ממנו שנתרצה ושתק וקבל לאו כלום הוא, ואינה צריכה גט. אלא דוקא אם נתניח עמה בעדים לאחר שהגדיל.

דאמרינו הו' הו' עדי יחוד הו' עדי ביאה. וכ"ש אם פא עליה דאמרינו חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין ואז צריכה גט.

ומעתה שחקרנו ונתברר לנו שלא נתניח עמה מעולם. לאחר שהגדיל.

שוב אין פֿאן חשש קידושין וא"צ גט. ושריא לאינסובי לכל גבר דיתיצבי, וכן נשאלו
בגדון פֿזה ממש רבני "פֿאס" יע"א כמוהריב"ע ז"ל וכמוהריעב"ץ ז"ל ופסקו שאין פֿאן
חשש קידושין ותנשא בלא גט לעלמא.

והספיקו עמיהם בי"ד הצדק של שלשה ז"ל. עיין משפֿט וצדקה ביצקב ח"א סי' שכ"ב.
וכן פֿסק הרב המפורסם אביר יצקב אביחצירא ז"ל בספר שו"ת יורו משפֿטיה ליצקב
סי' מ"א גדון פֿזה עיי"ש. ועיין בשו"ת ניאמר יצחק באה"ע סי' קנ"ו מ"ש בענין פֿזה.
אבל אינו ענין לגדון שלפנינו. דמר ניהו רבה ז"ל מיירי בכו גדול.

אבל בקטן מודה הרב דאין חשש קידושין בזה, וכמ"ש משם מהר"א ששון ז"ל עיי"ש.
וצור ישראל יהיה בעזרתנו שלא נכשל בדבר הלכה ח"ו מעתה ועד עולם: ע"ה מסעוד
הפהן סי"ט:סימן יד מעשה היה בבתולה אחת שהלכה אחר אחד מהבחורים ולהיות
שאביה ואמה עכבו על ידה מהיות לו לאשה.

היא לא שמעה בקולם ועזבה אותם ותלו אחרי דברי הבחור ואחרי עצתו. וביאה אל
ביתו ותשב עמו ימים ושנים מפתו תאכל ומכנסו תשתה ובחיקו תשקב בלא חופה ובלא
קידושין ויהי היום נתפייסו שני הצדדין אבות ובנים.

והספיקה דעת פֿולם לברו על הפוגמר בנישואי האלמיר"י. ובחופה וקידושין כדת משה
וישראל.

וכאשר נדרשנו על הדבר הזה. נכנסתי לבית הספק כדת מה לעשות בהני מילי תלתא,
אם צריכה למנות הפלה שבעה ימי חמוד.

ולענין דין פֿתובה אי כותב לה פֿתובה מאתים או מנה. וכן אי פֿתבינן בתולתא או
בעולתא.

תשובה. על ראשון ראשון אם צריכה למנות שבעה נקיים.

דבר זה נפתח מקורו בפוסקים ז"ל מ"ש מרן הש"ע יו"ד סוס"י קצ"ב דמחזיר גרושתו
צריכה לישב שבעה נקיים, וכתב הרב תורת השלמים שם דה"ה אם גירשה פֿשהיא
מעוברת והחזירה ג"כ צריכה ז"נ.

וכ"כ הרדב"ז ח"א סי' רס"ג. וכתב הרב מקום שמואל סי' ל"ג הביאו הפ"ת סק"ב באשה
שנתעברה מנזאף ואח"כ דברו על לבו לקחתה לו לאשה.

וכבר נתעברה ממנו פֿשבעה חדשים. והשיב דזה פֿשוט דצריכה ז"נ עיי"ש.

וכ"כ הרב מנחת יצקב וכו' באופן דכולם נתנבאו בסגנון אחד דאעפ"י שכתב שבעה לה
מהנאת גוף זה. מ"מ לעת עתה שתבעוה להנשא נתחדש לה חמוד חדש וחישינו שמא
תראה מחמת חמוד.

וכמ"ש הרב חוות דעת ז"ל בבניאורים אות א' לתרץ מה שהקשה הט"ז מתמר ורות וכו'
דלא חשו חז"ל רק בחמוד של נישואין וכו'. אבל לביאה של זנות אין לה חמוד רק כמו
חמוד של פֿל ביאה וביאה וכו' עיי"ש.

וכ"כ הרב תפל"מ והביא ראיה ממי שקה בדרך פמה שנים וביא לביתו. אשתו מותרת
מיד.

ומחזיר גרושתו אף שפבר בא עליה צריכה ז"נ. אלא ע"כ דחמוד נישואין גורמים לא
חמוד ביאה ע"כ: דמעתה לפי זה לכאורה נראה לומר בגדון שלפנינו להצריכה שבעה
נקיים.

דאעג"ב דכבר היתה בחיקו תשפב מאז ועד עתה. מ"מ אינם אלא ביאה של זנות והשתא
שיתכנס לחופה לנישואין.

איכא למימר שנתחדש אצלה חמוד של נישואין וצריכה שימור: אמנם אחר העיון נראה
דאינה צריכה לישוב שבעה נקיים דשאני הנה דהונכרו בפוס' הנז' משום דמיירי שהיו
פורשים האיש מהאשה ימים מספר מיהת משו"ה אמרינו דבשעת תביעת הנישואין
מתחדש אצלה חמוד של נישואין.

משא"כ בגדון שלפנינו שדעתה עילוויה ימים גם לילות. והוי לה פת בסלה.

אין חידוש חמוד מתחדש אצלה על הנישואין מה שלא היה בדעתה קודם לכן. ודומה
לזה מ"ש הרדב"ז ז"ל ח"א סי' רס"ג שאם האשה יודעת וממתנת בכל יום שיחזירנה.

תבועה ועומדת היא ודעתה עילוויה. ואין כאן תביעה חדשה ואינה מהרהרת בו שתבוא
לידי חמוד.

ודומה למי שיש לו פת בסלו. אבל אם נתיאשה ממנו ושוב תבעה להנשא.

צריכה להמתין ז' נקיים ע"כ. וכן נמי יש להביא ראיה ממ"ש הט"ז בת"י ב' על מה
שהקשה מתמר ורות וכו' וז"ל ועוד נראה לתרץ דגבי תמר ורות לא היה חשש שמה
תראה מתמת חמוד.

דמיד שנתפייס יהודה ובועז. אז היו עמהם במטה.

והו"ל כמי שיש לו פת בסלו. משא"כ בשאר פלה ע"כ.

דהשתא נמי אין כאן חשש חמוד דכיון שמיד שתבעוה להכנס לחופה לנישואין. הרי הוא
עמה במטה ויש לה פת בסלה.

ועיין עוד מה שכתבתי בענייני בתשובה הנז"ל ביו"ד שהבאתי ראיה לגדון פיוצא בזה
ממ"ש הדגמ"ר יו"ד סי' רס"ט בגר שנתגייר ואשתו עמו וכו': ולהתיר שתי הספיקות
האחרונות אם פותב לה פתובה מאתים או מנה.

וכן אי פתבינו בתולתא או בעולתא. הנה הרמב"ם ז"ל בפ"א מהנמ"ב פתב שאם פנס
המפותה אינו משלם לה קנס אלא פותב לה פתובה כשאר הפתולות והביאו הטור בס'י
קע"ו.

וכתב המל"מ ז"ל דמדברי התוס' פרק הבע"י דף ס' מבואר דכתובת המפותה מנה פדיו
בעולה. וכ"כ הנמוק"י ז"ל וכ"כ בליקוטי מוהר"ר בצלאל ז"ל בשם הראב"ד ז"ל עיי"ש
והביא מ"ש רש"י ז"ל בפי' החומש בפסוק מהורר מנהרנה לו לאשה.

יפסוק לה מוהר כמשפט איש לאשתו שפוטב לה פתובה וישאנה ע"כ. וכתב הרב ז"ל דאי אמרת בעלמא לדעת רש"י דכתובת אשה דאורייתא ניקא דהכא גבי מפותה גזירת הפתוב היא שיכתוב לה פתובה כדין כל נושא בתולה: אלא לדעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"י מה"א דין זו דכתובת אשה היא מד"ס מנא ליה דכתובת מפותה היא מאתים פשאר הפתולות.

וכתב דאולי נאמר דאף למ"ד דכתובת אשה דרבנן. דריש ליה לקרא הכי.

דנהי דליכא פתובת אשה מהתורה, מ"מ המנהג הנה דכל הנושא בתולה הנה פוטב לה פתובה ולזה גבי מפותה אף שהיא בעולה מצריכו הפתוב שיכתוב לה פתובה. כמו שהיא המנהג לכתוב לכתולות.

כיון שהיא בעולת עצמו. והרמב"ם נמי הכי היא דעתו ז"ל דכיון דאית לה לכתולה מאתים מתקנת חכמי'.

המפותה נמי פוטב לה פכתובת הפתולות עיי"ע כל דברי ק"ו באורף וברוחב. וכתב הנוב"י תנינא סי' ל"ג שהכתובה שפוטב לה היא תמורת הקנס.

שאם אינו נושא נותן לה קנס. וכשנושאה פטרו הפתוב מהקנס רק שיחזיקנה בנישואין כפתולה.

ולפי"ז אף הרמב"ם והטור לא קא אמרי. אלא במפותה שיש לה קנס אם לא הנה נושאה ותינו נערה בתולה אבל בוגרת שאין לה קנס נמצא לא חייבו הפתוב בקנס.

וממילא כשנושאה לא חייבו הפתוב פתובת בתולים. ולכן אין לה אלא מנה.

ובכתובה יכתבו בעולתא דא עיי"ש. וכ"כ רבינו עקיבא איגר ז"ל במשניות סי' ע"ב עיי"ש: ברם שוב ראיתי להרב שמש צדקה אה"ע סי' ה' שכתב שאין לשנות נוסח שטר פתובה.

וחייב הבעל לכתוב לה מאתים וזו להיותה פסוף בתוליה והוא בעצמו הסירם. והגם שלע"ע אינה בתולה מה איכפת לן בזה דדוקא בגרושה וחלוצה דייקינו לכתוב פסוף מתרבותיכי וחליצותיכי.

שמה ימות גם הוא ותנשא לכהן. אבל הכא דליכא האי חששא ולא נפיק מינה חורבא.

מדרף המוסר חייבים אנו לחפות עליה כל מה שאפשר עיי"ש ואחר המח"ר מהדרג"ת אישמתמיתיה כל הנה רבאוותא שהביא המל"מ שאין בכתובתה אלא מנה אף שהיא עצמו הסיר בתוליה. דאם בהני"ח עמד על דעת כל הנה רבאוותא והכריע בפסק הרמב"ם ז"ל.

הרי יש לו אילן גדול לסמוך עליו. אלא השתא קושה לשמוע מיילי דסברא נגד כל הנה רבאוותא.

גם מ"ש דהכא ליכא חששא וכו' דנראה מדב"ק דאין בה חשש לפהן. והרי אמרינו בפ"ק דכתובות דף י"ב תנו ראוה מדברת עם אחד בשוק.

אמרו לה מה טיבו של זה. איש פלוני וכהן הוא.

ר"ג ור"א אומרים נאמנת וכו'. ובתר הכי אמרינן א"ל שמואל לר"י שיננא הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיפא רוב אצלה.

ופרכינן. הלכה ואת לא תעביד עובדא? ומסיק.

הא לכתחילה הא דיעבד ע"כ. וכן פירש מרן בש"ע סוס"י ו' עיי"ש.

הרי לכתחילה לא תינשא לפהונא, וכ"כ הח"מ סי' ס"ו ס"ק מ"א משם מהרא"י ז"ל דכותבין בעולה משום תקנת פהנים וכו'. וכ"כ הנ"ש סי' י"ב סעיף ט"ו משם הר"מ מינץ והר"מ בז"מ ז"ל אם היא אנוסה או מפנתה י"א פותבין סתם אמר לה להדא וכו' ולא פותבין בעולה פי גנאי הוא להזכיר זה.

וי"א דכותבין בעולה. וכן נ"ל לפרסם הדבר ברבים שנבעלת אעג"ב שאמרה לכשר נבעלתי.

לא מפייה אנו חיינן. דרוב פסולין אצלה ושמה נבעלה לנכרי.

אף נ"ל עיקר לכתוב בעולה כדי לפרסם למאן דקפיד קפיד עכ"ל. וכתב עליו הנ"ש דמשניא לשון שלילה דקאמרי למאן דקפיד.

דנדאי קפידא איפא טובא בדבר. דאעפ"י שפשרים הן לקהל.

דלעגנן הכשר קהל רוב פשרים אצלה. דאעפ"י שנבעלת לנכרי הולד פשר לקהל.

אבל לעגנן הכשר פהונא רוב פסולין אצלה. ועיי"ש שפשיים אבל נראה דאין לכתוב בעולה משום גנאי ע"כ עיי"ש.

וכ"כ הגאון רעק"א ז"ל שלא לכתוב בעולה רק סתמא להדא פלוגית עיי"ש: וכ"כ הרב המלאך רפאל אנקאנא ז"ל בשו"ת תועפ"ר סי' קנ"א בכעין עובדא הדין ממ"ש הנוב"י והרב עקיבא איגר הנז' שאין לה אלא פתובה מנה.

גם בעגנן אי פתבינן בכתובה בתולתא או בעולתא. ציין למ"ש הרה"ג מוהר"ח פאלאג'י זלה"ה בספר חיים ושלום סי' מ"ד שלעגנן הפתובה נראה לכתוב פלתא דא ולא לכתוב לא בעולה ולא בתולה.

והביא משם הרב שבט שמעון ז"ל שכתב העיד בנו כמוהר"ר רפאל אשכנזי נר"ו שהוא שליח צבור רבות בשנים שלא נהגו לכתוב בעגנן זה תיבת בעולה כלל עכ"ל. ועל השלישית שצריכה לספור שבעה נקיים משום חימוד ממ"ש הרבנים הנז' שהבאנו אף שניא דא כמ"ש לעיל בעניותין.

וכן עשינו מעשה בס"ד, ועיני לשמיהא נטלית. יורנו מדרךיו.

ונלכה באורחותיו אורח חיים שלא נכשל בדבר הלכה מעתה ועד עולם אכ"ר ע"ה מסעוד הפהן סי"ט: סימן טו שאלה מהרב בנן של קדושים היושב על פסא ההוראה במקום כבודו. באיש אחד נראה באיש ואשה שנתועדו לבית אחד וסגרו הדלת.

וְשֶׁהוּ שָׁם זְמַן מָה, וְאַחַר כֵּן וַיִּפְרְדּוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. הָאִשָּׁה יָצְאָה לָהּ מִפֶּתַח הַבַּיִת וְהָאִישׁ
עָלָה עַל הַגֶּגֶג וַיֵּרֶד לְבֵיתוֹ שֶׁהָיָה סְמוּךְ לַשָּׁם וְלִהְיוֹת שֶׁהָיָה יְחִידִי וַיִּדַע בְּנַפְשׁוֹ שְׂלֵא תִתְקַבֵּל
עֲדוּתוֹ בְּבֵדִי"ץ.

שָׁמַר אֶת הַדְּבָר וַיְהִי כְּמִחְרִישׁ. וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּרָא הָעֵד הַנּוֹז' אֶת הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה הַנִּחְשָׁדִים
בְּעֵינָיו בְּמַעֲשֵׂה הָרָאוּשׁוֹן מִתְלַחֲשִׁים בְּיַחַד בְּאֶפְסָן שֶׁהִפִּיר בְּרַמְיֻזוֹתָם שֶׁעֲצַת זְמָה בֵּינֵיהֶם.

וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֲה לָהֶם לְדַעַת אִיךָ יְפוּל דְּבָר וַיֵּרָא וְהִנֵּה זֹאת הִרְשָׁעָה לְקַחָהּ בְּיָדָהּ סֶפֶל מְלֵא
מִיָּם וְהִלְכָה לְבֵית וְעָדָה אֲשֶׁר נִסְתְּרָה שָׁם בְּיוֹם הַמַּעֲשֵׂה הָרָאוּשׁוֹן, וְאַחַר שֶׁנִּכְנְסָה שָׁם
סָגְרָה הַדֶּלֶת בַּעֲדָהּ, וְהָאִישׁ חָסַר לֵב יָרַד מִבֵּיתוֹ אֶצֶל הָאִשָּׁה.

וְתַכְּף הֶלֶךְ הָעֵד הַנּוֹז' וְקָרָא לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם לְהַעֲיֵד עַל הַמַּעֲשֵׂה וְנִתְּנוּעְדוּ שֶׁלְשֵׁתָם אֶל תוֹךְ
בֵּית שֶׁעַר הַבַּיִת אֲשֶׁר נִסְתְּרִים שָׁם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, וּמִצָּאוּ הַשַּׁעַר הַפְּנִימִי סָגוּר וְאָז דָּחְפוּ
בְּכַח עַד שֶׁנִּפְתַּח, וּמִצָּאוּ אִשָּׁת כְּסִילוֹת הוֹמָיָה וְאִין בְּגָדֶיהָ מְכֻוֹנִים עָלֶיהָ וְכוּ' וְשָׂאָלוּ לָהּ
אִיָּה אִיָּפָה הָאִישׁ אֲשֶׁר הָיָה נִסְתָּר עִמָּכָה פֹּה, וְתֹאמַר אִין אִישׁ.

וַיִּחְפְּשׂוּ הָעֲדִים בְּחֻדְרֵי הַבַּיִת וַיִּמְצְאוּ אֶת הָאִישׁ שָׁם. וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ בְּקֶלֶוֹן וּבְכֵינִיּוֹן בְּתוֹךְ
אֲנָשִׁים הַרְבֵּה אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁם ע"כ.

הָיָה הַמַּעֲשֵׂה וְאַחַר בָּאוּ לְבֵית דֵּה"ץ לִפְנֵי הָרַב הַמּוֹרָה נְרוֹ' וַיִּסְפְּרוּ לוֹ אֶת כָּל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה, וְהָרַב חָקַר אֶת הַנִּחְשָׁדִים הַנּוֹז' וְדָבָר עַל לִבָּם וְגַם זָרַק מְרָה בְּפָנֵיהֶם וְכוּ' וְאָז הִתְּנוּדוּ
עַל עֲוֹנָם לִפְנֵי הָרַב וְסוֹפְרֵי בֵידָה"ץ וְשָׂאָר אֲנָשִׁים הָעוֹמְדִים בְּב"ד.

וַיֵּאָסְפוּ אֹתָם אֶל מִשְׁמַר ג' יָמִים. וַיְהִי בְּיוֹם הַג' הַזֶּמֶן הָרַב אֶת רֵאשִׁי הַקֶּהֶל יצ"ו לְרֵאוֹת
אֶת דְּבַר הַמְּשֻׁפָּט וַיְבֹאוּ הָעֲדִים הַנּוֹז' וְהַנִּחְשָׁדִים וּבְעֵלָה שֶׁל הָאִשָּׁה הַנּוֹז' וְהַעֲדוֹ הָעֲדִים
בְּתוֹע"ג כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה מְרֵאשׁ וְעַד סוֹף כְּנֻז' וְגַם הַבּוֹאֵף עֲמֵד וְהַתְּנוּדָה עַל עֲוֹנוֹ בְּפֹה מְלֵא
כִּי נִכְשַׁל בָּהּ.

אִךְ הָאִשָּׁה חֲזָרָה בָּהּ מִמָּה שֶׁהוֹדִית בְּיוֹם הָרָאוּשׁוֹן שֶׁבָּאָה לְבֵית דִּין וְהִכְחִישָׁה הָעֲדִים
וְהַבּוֹאֵף אֲשֶׁר עָנָה בָּהּ בְּאוֹמְרָה שְׂלֵא הָיוּ דְבָרִים מֵעוֹלָם. גַּם מָה שֶׁהוֹדִית לִפְנֵי הָרַב הַכֹּהֵן
הַכְּחִישָׁהּ.

וּבְעֵלָה שֶׁל הָאִשָּׁה צוֹנַח כְּכֹרֹכִיָּא. שְׂאִינוּ מֵאַמִּין אֶת הָעֲדִים וְצָדִיקָה הָאִשָּׁה בְּדִבְרֶיהָ שְׂלֵא
פְּעֵלָה אֲנִי וְלֹא יִשְׁמַע לְקוֹל מוֹרִים לְגִרְשָׁה וְזֹאת עָלָה וְנִסְתַּפַּק הָרַב נְרוֹ' אִם הַדִּין נוֹתֵן
לְכוּף אֶת הַבְּעַל לְגִרְשׁ בַּע"ל כְּרַחוּ עַפ"י הָעֲדוֹת הַלְּזָה.

וְאִר"י נַעֲשָׂה שׂוֹא"ל לְעֲמוּד עַל דַּעַתִּי בְּעֵגְוֵן זֶה: תְּשׁוּבָה. הֵן אָמַת שְׂיִדְעֵתִי מְכַרְעַת כִּי מָךְ
עָרְפִי עָלִי אִיבַע"א קָרָא וְאִיבַע"א סָבְרָא וְמָה מְנִי יִהְיֶה בְּנִתְיָבוֹת מְשֻׁפָּט בְּמִקוֹם עָרוֹה
הַחֲמוּרָה, דִּילְמָא אִישְׁתְּקִיל מִלּוּלֵי וְלֹא מִיַּפְנוּן שְׂפָה וְאִימַר"א לְאַסּוּר בּוֹ לְהַתִּיר כְּדַת שֶׁל
תוֹרָה.

וְח"ו נִמְצְאוּתִי מְחַיִּיב אֶת רֵאשִׁי לְמִלְךָ הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא. בְּאַמַת בְּאַמּוֹר מָה לָךְ בְּאַמַר זְקוּקִין
דְּנוֹרָא.

וְהֵלֵא יֵשׁ אֲלֵקִי"ם שׂוֹפְטִים בְּאַרְץ מְשִׁיבֵי מִלְחָמָה שְׁעָרָה וְלָהֶם דְּבַר הַמְּשֻׁפָּט וּמְפִיָּהֶם תִּצָּא
תוֹרָה. אִךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן צְדִיק חֲפָצָתִי.

וּלְהַשִּׁיב מִפְּנֵי כְּבוֹד הָרַב הַשּׁוֹאֵל הַנֶּחְרָחֵתִי וְאֵל ה' נִיָּאֵר לָנוּ מִבְּטַחְתִּי שְׁמַתִּי. וְדַרְךָ זֹו אֵלֶיךָ לְצֵאת יְדֵי חוֹבְתִי.

לְשִׁקּוֹד עַל דְּלִתוֹת הַפּוֹסְקִים וְ"ל רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים אֲשֶׁר מִפִּיהֶם אָנוּ חַיִּים וּמִימֵיהֶם אָנוּ שׁוֹתִים מִיַּם נְאֻמָּנִים. וְלַעֲרוֹךְ שְׁוֹלְחָן פְּרִי אֲמֶרְתֶּם בְּקֶשֶׁר כְּמִין חוֹמֶר.

מִשְׁמֶר מוּל מִשְׁמֶר. בְּעִיּוֹן וּסְבָרָא.

לְפִי קֵט שְׁפָלִי דַעַת קְלִישָׁא וְנִזְעִירָא. וּלְבָרַר מִתּוֹךְ דְּבָרֵי קוֹדֶשׁם אִיזוּהֵי דְרָךְ יִשְׂרָהּ.

אֲשֶׁר עָלָה בְּהַסְפָּמָה לְהִלְכָה וּלְמַעֲשָׂה. מִפִּי רַבָּנָן קְדִישֵׁי.

בְּעֻזַּת צוּר קְדוּשֵׁי וּמְרִים רֵאשֵׁי: וּתְחִלָּה וְרֵאשׁ אֲעֵמְדֶךָ עַל הַמִּשְׁמֶר, בְּדָבָר שְׁנֵאֲמַר מִפִּי הַעֲדִים מֵרֵאשׁ וְעַד סוֹף פְּשׁוּט הוּא שְׁאִין פְּאֵן אֵלָא עֵידי פִּיעוּר. וְכַמ"ש הַרְמַב"ם וְ"ל בַּפ' כ"ד מ"ה אִישׁוֹת הַט"ו וְ"ל כִּיצַד הִיא יוֹצֵאָה מִשׁוּם שְׁם רַע.

כְּגוֹן שְׁהִיוּ שְׁם עֲדִים שְׁעֲשֻׁתָּה דְבָר מְכֻוֹר בִּיּוֹתֵר שְׁהַדְבָרִים מֵרֵאשִׁים שְׁהִיָּתָה שְׁם עֲבִירָה אַעפ"י שְׁאִין שְׁם עֲדוֹת בְּרוּרָה בְּזִנּוּת. כִּיצַד כְּגוֹן שְׁהִיָּתָה בְּחֻצָר לְבַדָּה וְרֵאוּ רֹכֵל יוֹצֵא וְנִכְנָסוּ מִיָּד בְּשַׁעַת יְצִיאָתוֹ וּמִצָּאוּ אוֹתָהּ עוֹמֶדֶת מַעַל הַמַּטָּה וְהִיא לוֹבֶשֶׁת הַמְּכַנְסִים וְכו' אוֹ שְׁנִכְנָסוּ זֶה אַחַר זֶה וְהִגִּיפוּ דְלִתוֹת.

אוֹ שְׁהִיוּ יוֹצֵאִים מִמְּקוֹם אֶפֶל וְכו' וְכִיּוֹצֵא מְדַבְּרִים אֵלּוּ אִם רָצָה הַבַּעַל לְהוֹצִיאָהּ תִּצָּא בְּלֹא כְּתוּבָה ע"כ. הָרִי דְקָאֲמַר מֵר דְּלִבִּישׁת הַמְּכַנְסִים וְהַגָּפֶת דְּלִתוֹת הָיוּ דְבָר מְכֻוֹר.

וְאִם אִם הָיוּ דְלִתוֹת מוּגָפִים בְּמַנְעוּל אִינוּ אֵלָא דְבָר פִּיעוּר וְכִדְאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִּי פְּרָק הַמְדִיר תְּרַעָא טְרִיד. סוֹטָה, מוּגָפִי.

צָרִיקָא.

וּפִירֵשׁ הָרַב פְּנֵי מִשָּׁה וְה' קְרַבָּן הַעֲדָה תְּרַעָא טְרִיד. כְּשִׁשְׁנֵיהֶם בְּחֻדָר אַחַד וְהַדְלַת סְגוּרָה בְּמַנְעוּל.

הָיוּ סוֹטָה. אֲבָל מוּגָפִי.

ר"ל כְּשִׁהַדְלַת רַק סְגוּרָה אֲבָל לֹא בְּמַנְעוּל וְהָבֵא מִן הַחוּץ יָכוֹל לְפִתּוּחָהּ צָרִיקָא. בְּזֶה מִיְבַעֲיָא לָן אִם הִיא סוֹטָה אוֹ לֹא.

ע"כ.

וְסוֹטָה הֵינּוּ מְכֻוֹר הַדְבָר כְּמוֹ שְׁפִי שְׁם ה' פ"מ וְ"ל סוֹטָה זִוְנָה הִיא. כְּלוּמַר מְכֻוֹר הַדְבָר הוּא וְתִצָּא ע"כ וְתִצָּא הֵינּוּ שְׁלֹא בְּכְתוּבָה אִם רָצָה בְּעֵלָה לְהוֹצִיאָהּ כִּיעו"ש וְכ"כ הַרְשָׁפ"א ס' אֵלֶּף רנ"א הֵבִיאוּ מֶרֶן ב"י ס' י"א דְהַגָּפֶת דְּלִתוֹת בְּלֹא מַנְעוּל אִין זֶה יְחוּד עַד שְׁהִיָּתָה בְּמַנְעוּל כְּדִמְשַׁמַּע בִּירוּ"ש כַּנְז' וְכ"פ מֶרֶן בַּש"ע שְׁם: וּמַעֲתָה נוֹבִיין וְנִדוֹן בְּמֵאֵי דְקָמֵן אִם פְּדֵאֵי עֲדוֹת זֹו לְהוֹצִיאָהּ מִיָּד בְּעֵלָה.

וְאוּמַר רֵאשֵׁי וְהִנֵּה תְּלִיָּא בְּאִשְׁלִי רַבְרָבִי בְּפִירוּשׁ סוּגִיָּא בִּיבְמוֹת דָּף כ"ד ע"ב מִשְׁנָה הַנִּטְעָן מֵא"א וְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַת יָדוֹ אַעפ"י שְׁכַנְס יוֹצֵא ע"כ וְכַמ"מ אָמַר רַב וּבְעֲדִים. פִּירוּשׁ אִם הוֹצִיא אוֹתָהּ בְּעֵלָה בְּעֵידי טוֹמְאָה.

הוא דמוציאין אותה מיד הנטען אבל אם לא באו עידי טומאה רק עידי דבר מכוּנער והוציאה בעלה וכןסה הנטען. אין מוציאין אותה מידו פן פירש"י וְהַרִי"ף ז"ל.

ואותבינו עלה דרב מהא דתנניא בד"א פשאין לה בנים (בהא פליגי רש"י וְהַרִי"ף לרש"י פשאין לה בנים מן הראשון. וְהַרִי"ף פשאין לה בנים מן הנטען) הוא דמוציאין אותה מן הנטען.

אבל אם יש לה בנים (למר פדאית ליה ולמר כדאת"ל) לא תצא ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא. אלמא דמפקינו לה מן הנטען בלא עידי טומאה ואוקמה רב לההיא ברנייתא פריי דמפיק אשה מבעלה בקול כל דהו.

דתנניא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר אמר רבי הואיל ומכוּנער הדבר תצא וכו'. ופסק בג"מ הלכתה פריי בקלא דפסק דלא מפקינו לה אלא בעידי טומאה והלכתה פריי בקלא דלא פסק ומפקינו לה בעידי דבר מכוּנער.

וכתב הר"ף ז"ל דכל סוגיא זו מיירי מבעל שהוה הנטען. אבל מבעל עצמו לא מפקינו לה אלא בעידי טומאה בין יש לה בנים בין אין לה בנים פדגרסינו בקידושין דף ח' איבעיא להו זינתה אשתו בעד אחד מהו.

אמר רבא הנה דבר שבערונה פחות משני עדים עיי"ש. וכ"כ הרמב"ם פכ"ד מה"א ה' ט"ז וכן זאת שעשיתה דבר מכוּנער אין כופין את הבעל להוציא אלא אם רצה לא יוציא ע"כ ובהלכה י"ח פתב ואין ב"ד כופין את האיש לגרש את אשתו בדבר מדברים אלו עד שיבואו שני עדים ויעידו שזינתה אשתו זאת בפניהם ברצונה.

ואח"כ כופין אותו להוציא ע"כ. וכ"כ מזה הענין בפ"ב דסוטה עיי"ש.

וכ"כ הרא"ש ז"ל דר"ת הקשה על מה שפירש"י רוכל יוצא וכו' הואיל ומכוּנער הדבר תצא מן הבעל דהא אמרינו בכתובות דף ט' דאין האשה נאסרת על בעלה אלא ע"י קינוי וסתירה. אבל בלא קינוי.

אפילו נסתרה בעדים שריא, והכא פסיק הלכתה פריי בקלא דל"פ לאנסרה על בעלה. ועוד היא אמרינו בפ' האשה רבה דצ"א.

דלקלא דבתר נישואין לא חיישינו. לכך מפרש ר"ת תצא מן הרוכל אם גירשה הבעל ונשאה הרוכל הנטען.

הואיל ומכוּנער הדבר תצא דלדידה הוי קלא דמקמי נישואין. אבל מבעל לא מפקינו אלא בעדים.

וכן מוכח סתמא דש"ס כל הוציאה בב"ד וב"ד בעדים הוא דמפקי. אלמא דדבר פשוט הוא דלא מפקינו מבעל אלא בעדים ומנטען מפקינו בקול אם אין לה בנים וכו' וכן פירש ר"ח ז"ל, וכ"כ בה"ג דתצא מרוכל שהוה הנטען אבל מבעל לא מפקינו אלא בעדים ע"כ וכ"כ עוד הרא"ש בתשובה פלל ל"ב סעיף י"ד דבקלא דלא פסיק פסקו הג' ור"ת ז"ל דלא מפקינו מבעל דלקלא דבתר נישואין לא חיישינו ובשאלות דרב אחאי פסק דלקדל"פ מפקינו מבעל.

ור"י ז"ל הכריע פדברי ה"ג וכן פוסקין ע"כ וכ"כ הרשב"א בתשובה הביאו מרן ב"י שם. עין רואה דכל הגי רבנא תא סברי מרנן דלא מפקינן מבעל אלא בעידי טומאה ממש האמנם פתב עוד הרא"ש בפסקים שם דברי השאלות שהזכיר בתשובה הנז' דאי איפא דבר מכווער וקלא דלא פסיק.

מפקינן לה מן מבעל בין מבעל דתניא רוכל יוצא וכו' תצא מן הבעל כפירש"י ור"ת חזר לפרש כפירוש השאלות דהא דקאמר רב ובעדים היינו דאיפאעדים שראו דבר מכווער, אבל אם ראה הבעל לחוד דבר מכווער לא מפקינן ורבי בבבביתא פליג וס"ל דגם בבעל לחוד שראו דבר מכווער תצא.

ואשר יקשה לפירושו זה פאשר הקשה מעיקרא לפירש"י. כמש"ל.

תירץ מהר"ם מרונטבורג ז"ל דהא אמרינן בפ"ק דכתובות דף ט' בשמעטא דפתח פתוח וליטעמך קינוי וסתירה אין וכו' ופ"פ פשני עדים דמי. הקא נמי נאמר אם יש עדים שראו דבר מכווער פשני עידי טומאה דמי כיון דמוכחא מילתא דיש פאן טומאה.

וגם מאי דקשה דלא חיישינן לקלא דבתר נישואין היינו בלא עדים. אבל הקא שיש עדים שראו דבר מכווער.

רגלים לדבר פאלו ראוה שנבעלה ואסרינן לה על בעלה. כמו בפתח פתוח ומפרש נמי מאי דקתני בבביתא בסיפא ואם באו עידי טומאה וכו' היינו עדים שראו דבר מכווער עידי טומאה קרי להו.

ופסק בגמרא דבקלא דפסיק עבדינן פרב ולא מפקינן לה בראיית הבעל לחוד עד דאיפא עדים שראו דבר מכווער. מיהת ובקלא דל"פ עבדינן פרבי ומפקינן לה בראיית הבעל דבר מכווער אף דליפא עדים.

ע"כ תוד"ק דמהר"ם ז"ל ומקור דב"ק הוא בתשובות מיימוניו' דשייכי להא סי' כ"ה עיי"ש. באופן דלדעת מהר"ם ז"ל בפירוש השאלות ופר"ת דמפקינן לה בין מן הבעל בין מן הבעל בעידי דבר מכווער.

אלא שהקשה הרא"ש ז"ל על פירוש זה דמתוך לשון השאלות לא פונונו לפי ר"ת שפפרש דרב סבר דמפקינן לה מבעל בעידי דבר מכווער. דא"כ מאי האי דקאמר.

ואי איפא דבר מכווער בשני עדים וקלא דלא פסיק מפקינן לה מבעל ומבעל דתרנייהו ל"ל. והלא בעידי פיעור לחודיה בלא קלא מפקינן.

ובקלא דלא פסיק בלא עידי פיעור אלא שהבעל ראת דבר מכווער מפקינן לה. ולכן נראה דהשאלות מפרשי דברי רב בעידי טומאה.

ובבביתא בעידי דבר מכווער. ופסק הש"ס הלכתא פרב בקלא דפסק דלא מפקינן לה אלא בעידי טומאה.

והלכתא פרבי בקלא דלא פסיק מפקינן לה בעידי פיעור. אבל לא בראיית הבעל לחוד אפילו בקדל"פ וסברי דעדים שראו דבר מכווער וקדל"פ.

חשוב פפתח פתוח כמש"ל. וסיים בקכי רנוחא שמעתתא דלא מסתר כלל דלימא רב בעדים סתם אי לא איירי בעידי טומאה וכך היא שיטת הרי"ף והרמב"ם ז"ל ע"כ דנמצאת אומר דהרא"ש בפסקים בפירוש השאלות סל"מ בעידי פיעור וקלא דלא פסיק מפקינן לה בין מבעל בין מבעל.

וכ"כ רבינו הטור דמסקנת אביו הרא"ש פה. דמשמע ליה שחזר ממ"ש בתשובה הנז'. וכ"כ רבינו הטור בהג"ת תשובה ועתה פשלמדנו יבמות דקדק א"א נר"ו לשון השאלות ופירש בענין אחר פכתוב בפסקים. אף מרן ב"י ז"ל פכתב עליו שאין משם הברע שייסבור הרא"ש פן.

ואפשר דכדברי הרי"ף והרמב"ם ס"ל. ומ"ש פן בפסקים י"ל שלא לפסק הלכה אמרה אלא לחלוק על פיר"ת בדברי השאלות והוכיח פן ממ"ש לעיל בתשובה סי' י"א שראה את רבינו מאיר ז"ל פוסק ודן כר"ת ושוב בתשובה זו סי' י"ד חזר בו וכתב וכן פוסקין בדברי בה"ג דנראה מזה דס"ל לפסק הלכה פהרי"ף והרמב"ם ז"ל ומ"ש בפסקי בפירוש דברי השאלות וכך היא שיטת הרי"ף והר"מ במז"ל לא פכתב פן אלא לענין מה שפירש דהאי דקאמר רב ובעדים.

היינו עדי טומאה וכן מפרשים הרי"ף והרמב"ם. דלא כר"ת שחזר בו ופירש ובעדים דקאמר רב היינו עדי דבר מכוון אבל במסקנא פשיטא דאיכא בינייהו טובא.

דלפירוש הרא"ש בשאלות בעדי פיעור וקדל"פ מפקינן לה בין מבעל בין מהנחשד ולהרי"ף והרמב"ם לעולם לא מפקינן מבעל אלא בעידי טומאה ומעתה יתבאר לה דמה שכתב רביהט"ו דלהרי"ף בשיש בקול מש.

אם יש עדי פיעור מוציאין בין מבעל בין מנחשד נמשך אחר פשט לשון הרא"ש הנז' בפסקים לפום ריהטא ועלה על דעתו שלגמרי משנה דעתם ולא חשש לבדוק אחריו. וכבר נתברר האמת דלענין דינא חילוק רב ביניהם פאמור.

ע"כ תוד"ק ב"י ז"ל. וענין בד"מ והדרישה והכנה"ג הגב"י אות נ"ו וט"ז מ"ש ליישב זה: ועוד פכתב מרן ב"י דמדברי הרשב"א ז"ל בתשובה שכתב דעת ר"ת בדבריו הראשונים וגם התוס' פכתבו פן בשמו ולא פכתבו מה שחזר ופירש בפירוש דברי השאלות.

נראה משום דמשמע להו ז"ל דמה שחזר ופירש דברי השאלות. אתא לפירש דוקא. אבל דעתו אינו פן אלא פדבריו הראשונים ועליהן הוא סיומה. וזה שלא פדברי רביהט"ו שכתב דעת ר"ת ע"י עדי פיעור מוציאין בין מבעל בין מהנחשד.

מיהו המרדכי פכתב פלשון זה ושוב חזר בו ר"ת והודה לדברי השאלות ומ"מ פכתב דלר"י נראה פדברי ר"ת הראשונים. דכוליה שמעתא קשה לפי דבריו האחרונים ע"כ: פל זה לקטתי ליקוטי בתר ליקוטי בקיצור דברי הפוס' ז"ל ומדברי ב"י ז"ל.

להיות לי למזכרת. ועל המעיין לטייל ארנפות במקומותם.

הלא בספרתם. ויוסיף לקח: דהשתא עפ"י כל הדברים האלה אורו עינינו בדברי הפוסקים ז"ל: דרוב פקל הפוסקים סברו מרן ורבנו ז"ל.

שאין מוציאין מהבעל בעידי פיעור אלא א"כ באו עדי טומאה. ומיעוט הוא דסברי להוציא מהבעל בעידי פיעור וקלא וקלא פסיק.

והם דעת רש"י והשאלתות ומקורם ז"ל דסבירא להו פן בפשיטות. אשר לא כן דעת ר"ת והרא"ש הגם שחזרו לפרש דברי השאלתות.

מ"מ אין הכרע לומר דסברי הכי כמ"ש ב"י. דמעתה הלכה רוחת דנקטינו בדברי הרוב. וכ"כ מרן ב"י שם ז"ל וכן בדין דבעלי שיטה זו הם רוב בנן ורוב מנן. וכן דעתו בש"ע שם וכמ"ש הרב"ש דבש"ע הביא לשון הרמב"ם מ"ש בפ"ב דסוטה ומשמע שפיר דסל"מ מן הנושד מוציאין בעידי פיעור וקלא דל"פ ולא הנה לו בנים.

אבל מבעל אין מוציאין אפילו בג' אופנים הללו. דהא פתב דין זה דוקא בנטעון: גם נקט בלשוננו הטהור אם הוציאה הבעל משמע מעצמו ולא עפ"י בית דין אעג"ב דמיירי בפשיט עדי פיעור וקלא דל"פ ומ"ש מור"ם ז"ל בהגה וי"א דמוציאין מהבעל בקלא דל"פ ועדי פיעור.

עיין מ"ש על זה הב"ש והט"ז ואין לנו עשק בזה דלא נפקא מינה מידי לדין דנקטינו פדעת מרן ז"ל: ועיין בכנה"ג הגהב"י אות י"ב שכתב שפן פסק הר"מ מלובלין סי' פ'. וכן הוא הספמת מהריב"ל בח"ב סי' ו' ושאר פוסקים.

וכתב עוד משם תשובת מהר"ם איסקרלין ז"ל סי' י"ב שכתב דמאחר שהר"מ ז"ל פתב שאין להקל ולזה נוטין דברי בעל הטורים ז"ל אין להקל דאינון בתראי אינון ע"כ. ותמה עליו דהרי הרשב"א והרא"ש בתשובה והריטב"א והנמק"י הן בתראי טובא ממהר"מ.

ונמק"י הוא בתרא מרבינו הטור והם רבים לגבי מהר"מ והטור ע"כ. וכן גמי הסכימו כל גדולי הפוסקים האחרונים ז"ל כמ"ש הרב שפת הים ז"ל הבי"ד הרב פני יצחק אבולעפייא ז"ל בסי' כ"ו ז"ל באופן דלפי רובא דרבנןא אתא דאחרוני זמננו.

אין לכוף לאיש להוציא את אשתו. א"ל בשני עדים של טומאה ממש ולא בע"כ וקלא דל"פ.

וכו'.

ועוד פתב משם הרב נדיב לב ח"ב אה"ע סי' י"ג ז"ל בר מפל איקין לו יקנה עדותו ברור נאמת והם עדים פשרים בלי שום פיקפוק. הרי אין כאן פי אם עדי פיעור וסתירה ולא עדי טומאה וכבר ראשונים פמלאכים צללו במים אדירים במחלוקת הפוסקים.

אי בע"כ מפקינו מן הבעל, ועלתה הספמתם בסברת מרן בסי' י"א וקט"ו דאין מוציאין אשה מבעלה אלא בע"כ דוקא. בנדונת יותר מכווערים והתירו בפשיטות וכו' ע"כ.

וכ"כ מוהריט"ץ ז"ל סי' קצ"ב במעשה בא"א שיצא עליה שם מזנה בעיר בקלא דל"פ ובאו עדים שנסתרה עם גוי אחד בבית סגור בעדם וכו' וחשיב הרב ז"ל שאין אשת

ישראל אסורה לבעלה אלא בקינוי וסתירה אמנם בעדי דבר מכווער אפילו בתכלית הפיעור כי ההיא דרוכל יוצא וכו' כל אלו אין אוסרין אותה על בעלה.

אלא אם ירצה מעצמו לגרשה תצא בלא פתובה כמ"ש הרמב"ם וכו' עיי"ש. וכ"כ הר"מ מלובלין סי' פ' שהזכיר הכנה"ג כמ"ל הבי"ד ה' ויאמר יצחק אה"ע סי' קל"ג שאחר שהביא מחלוקת הפוס' בזה ודברי מרן בב"י.

כתב וז"ל הרי לה שהב"י שהוא אחרון שבאחרונים כתב דסוגיין דעלמא פסקי כבה"ג ור"י ודלא פדברי השאלתות וא"כ לפי"ז אפילו בשני עדי פיעור וקדל"פ אין לאוסרה על בעלה לקושטא דדינא ע"כ.

וכ"כ מהרש"ל בתשובה סי' קל"ג וז"ל הדרה הא' שכל אותם העדויות וכו' מ"מ אין פאן עדי טומאה אלא ע"כ וכבר פסקו ה"ג והרי"פ והרמב"ם ור"ת ז"ל ארבעה עמודים יסוד עולם שאין מוציאין מן הבעל אלא בע"ט ולא בע"כ עכ"ל הבי"ד הרב הלכה למשה אה"ע סי' ט"ו.

וכ"כ מוהרשד"ם סי' קס"א באה"ע הבי"ד ה' משפט צדק ח"ב סי' ס' בנדון שבא לפניו שראו את הנואף שנקנס בבית האשה ונעל הדלת והביטו מכותל נסרים שהיה ביניהם וראוהו שוכב אצלה על מטתה ושמעו שהיתה אומרת לנואף מהר ולה פן יבוא אישי וימצאה וכו' והסכים הרב ז"ל להתירה לבעלה משום שאינו אלא עדי פיעור ולא ע"ט עיי"ש: הרי שו"ר לפניה חבל גביאים מתנבאים בסגנון אחד: שאין מוציאין אשה מתחת בעלה בע"כ וקדל"פ.

כ"א בשני עדי טומאה כפסק מרן ז"ל. וכן הסכימו אחריו כל ישרי לב רבני המערב ז"ל הלא בספרתם איש על מקומו.

וכמ"ש הרב ויאמי"ץ ז"ל באה"ע סי' קל"ג ולפי מאי דקיי"ל דאין מוציאין מהבעל כ"א בעדי טומאה ומאי דאמרינן בג"מ רוכל יוצא ואשה חוגרת בסניר תצא היינו מנטען כמו שהוכיח מרן בב"י ז"ל לדעת רוב הפוסקים רוב ורו"מ.

א"כ הקא בנדו"ד שאין פאן כ"א ע"כ אין מחייבין את הבעל להוציא עכ"ל, וכ"כ הרב הלכה למשה אה"ע סי' ט"ו וסי' נ"ו עיי"ש. וכ"פ ה' פני יצחק סי' כ"ו עיי"ש: ואין מקום לומר.

דמשום איסור ערוה ראוי לנו לחוש לדברי השאלתות ודעמיהו. וכמ"ש הרב שמחת יו"ט סי' ע"ח דבאיסור ערוה ראוי לחוש לכל הסברות להקמיר הגם שקבלנו הוראת מרן ז"ל עיי"ש.

דלא היא שהרי כתב הרב"ש משם מהרבי"ל ח"ב סי' ו' שבדינים הללו לא שייך להלך אחר המחמיר. כי יש צד לקולא לכוף על הגט, לכן יש לילך אחר רוב הדעות ע"כ: ועוד בזה דגם לדברי השאלתות.

הקא בנדון שלפנינו אין מקום לאוסרה על בעלה. שהרי בעיני תרתי לריעותא שני עדי פיעור וקדל"פ.

וכמ"ש ה"רא"ש בפסקים כמ"ש"ל. ואף שלדעת ר"ת אחר חזרה ומ"ה"ר"ם ז"ל שפ"רשי דברי השאלות דבע"כ בלא קלא דל"פ סגי להו להוציא אשה מב"עלה, מ"מ נראה לפי דעת רביהט"ו שהביא דעה זו באחרונה דבעינן פ"רשי.

משמע דהכי נקטינן. וכן הוא נמי דעת מור"ם ב"דרכי משה דמשנה דעת ה"רי"ף לדעת ה"רא"ש בעינן זה.

דב"קול שיש בו ממש וגם יש עדי כיעור, כעדי טומאה דמי. וה"רי"ף וה"רא"ש עדי טומאה קרי להו.

משמע דלא כדעת ר"ת דסגי ליה בעדי כיעור לחוד או קלא דל"פ לחוד. ולכן פסק הרב בהגה דבתרונהו מוציאין אפילו מבעל אבל באחד אין מוציאין וכו' וכ"כ הב"ח שם עיי"ש.

וא"כ השתא ה"כא דליכא אלא עדי כיעור לחוד. ואין כאן קול רינון לעז על האשה הזאת קודם לכו.

דקול שהוציאו עתה העדים ל"מ קול, וכמ"ש הכנה"ג בהגב"י אות ד' שפ"רשי ענין קלא דל"פ. וז"ל אין הפירוש שהקול יוצא ע"י עדים שראו דבר מכו"ע.

דא"כ קלא מאי מהני אלא ר"ל קול הוא לעז בעלמא שפ"רננים אחריה ועל הנחשד שזינתה עמו, זולת אותו דבר מכו"ע שראו העדים וכן יראה להדיא מהרמב"ם פ"ב מ"ה סוטה ע"כ. כ"כ משם רש"ל ביש"ש דיבמות.

וכ"כ הב"ח משמו ושגם הטור סבר כדעת רש"ל. ועיין בדרישה מ"ש על זה.

ומ"מ דעת הפוסקים כמ"ש רש"ל וכ"כ נמי הרב"ש. וכתב הרב פני יצחק ז"ל שכן הסכימו האחרונים ז"ל דלא כמ"ש הדרישה נגד כל הני פוסקים עיי"ש.

ומעתה שלא יצא קול אחר על האשה הזאת קודם לכן זולת מה שהוציאו העדים שראו דבר מכו"ע נמצא שאין כאן קול דל"פ. אלא ע"כ לחוד ולא מפ"קינו לה מב"עלה בזה אף לדעת השאלות, אף מ"מ כתב הכנה"ג הגהב"י שם אות י"ג בסופו מבואר מדברי הרשב"א ז"ל בתשובה דאף לדברי כל הני רבנאמא.

אם בא לצאת ידי שמים מצוה להוציא רשעה מביתו. וכ"כ מהר"ם ז"ל בעוברת על דת דמצוה לגרשה.

ואם אינו מגרשה רשע מיקרי. ומ"ש הרמב"ם וסמ"ג ז"ל ואם רצה לא יוציא.

פ"רש מוהר"ר אייזק שטיין ז"ל על הסמ"ג. דר"ל אם רצה לעשות שלא כד"ע עיי"ש עוד מ"ש בזה משם הפוסקים האמנם עם היות שאין בעדות העדים פדאי לאסרה על בעלה כאמור.

מ"מ מצד אחר קם בה פחשה בפניה וענה כי היא אסורה לבעלה וכופין אותו להוציא. והוא כפי מ"ש בשאלת חכם הרב השואל נר"ו שביום הראשון שבאו לבית דין לפני הרב התודו על עונם בפני הרב וסוב"ד הנטען והאשה כי נכשלו בזמה והנה כתב מורם

ז"ל בהגהה סי' קט"ו בשם הרשב"א אמר אחד על אשה אחת שזינתה עמו נאמן עליה כעד אחד.

דפלגינן דיבוריה. ומשם מהרא"י פתב אם היא הודית לפני אחד שנטמאת. הנחשד מצטרף עם האחד לאוסרה על בעלה ע"כ. ומכ"ש הכא שהודית בעצמה לפני רבים שנטמאת, וכמ"ש מורם לעיל שאם יש רגלים לדבר נאמנת בהודאתה. והכא היא איפא רגלים לדבר כעדות עדי פיעור הנז'. פדאי זה להוציאה מבעלה ומה שחזרה בה והכחישה הנטען גם הכחישה מה שהודית לפני הרב וסוב"ד.

חזרתה מגן שנייא הגם שכתב מורם ז"ל שם בשם מוהריק"ו ז"ל הודית לפני אחד שזינתה ואח"כ מכחשת העד. מותרת לבעלה וכו' ומפורש בהדיא בתשובות מוהריק"ו שם סי' פ"ב ונדאפילו הווי תרי סהדי דמסהדו על הודאתה שזינתה.

לא הוה מיסתרא. דחיישינן שמה עיניה נתנה באחר וא"כ הכא נמי נימא אף שהודית לפני רבים פינון שעמה מכחשת ואומרת הכל שקר לא מיסתרא.

דשאני התם דליכא רגלים לדבר. וגם לית מאן דמסהיד שנטמאת.

ומשו"ה לא הוה מיסתרא. דחיישינן שמה עיניה נתנה באחר מעיקרא והשתא חזרה בה ולהכי מכחשת.

משא"כ הכא דאיכא רגלים לדבר עפ"י עדי פיעור שמראין הדברים שהיתה שם עבירה. ותו ליכא למימר עיניה נתנה באחר.

אף דליכא אלא עד אחד שהודית לפניו שנטמאת. מצטרף עם הודאת הנחשד, ותו לא מצית להכחיש.

וכמ"ש הח"מ והב"ש דכשיש עד בהודאה יכולה להכחישו והשתא שמצטרף עם הנחשד דפלגינן דיבוריה הווי פשני עדים ואינה יכולה להכחיש עיי"ש ועיין מזה עוד באנרף בסיומן שאחר זה בס"ד ע"ה מסעוד הפהן סי' ט: סימן טז שאלת הרב הנז' נרו' לברר ענין זה האחרון בפרטות עפ"י הוראת הנטענים.

הדברים כאשר יצאו מפיהם בדיוק והוא כי כאשר חקר הרב את הנחשד והודה לדברי העדים הנז' פה אמר שלעת בואו מן השדה בערב היתה האשה עומדת על פתח ביתה. והענין פניה ותאמר לו לך בוא אלי מן הגג אל בית דירה פלוגית אשר בשכונתו וכן עשה ירד אל הבית הנז' ופיו ענה בו בזה"ל ועשינו המעשה כדרך איש ואשתו, ובגמר דבר נכנסו העדים והשמיט עצמו ונחבא בחדר.

אשר מצאו אותו שם העדים, ושוב חקר הרב את הנחשדת גם היא בפ"ע שלא בפני הנחשד. ומתחלה הכחישה הכל ואחר האיום אמרה אמת הוא שהיא היתה בתוך הבית מלקטת עצים וירד אליה האיש הלז ותפשה בידה.

ותכף נכנסו העדים והוא נשמט ונחבא שוב דחק אותה הרב בדברים שפגיד האמת. ואמרה שתפסה מידה והפילה לארץ ואנס אותה ועוד הפעם גער בה הרב שלא תכחיד הדברים כי כבר הנחשד הודה על הכל.

אז אמרה הוא אשר נתגרה בי ותבעני. ואמת הוא מה שאמר לכם פה נגזר עלי מן השמים. ע"כ היו הדברים שהתנדו שניהם ביום הא' שבאו לבדה"ץ לפני הרב וסופרי ב"ד ועדים אחרים שנמצאו שם. אף ביום הב' שבאו שנית לב"ד בתוך קהל עם.

האשה הכחישה הכל מה שהעידו העדים שנכנסו עליהם גם מה שהודית לפני הרב וכו'. גם את הנחשד הכחישתו עכשיו בפניו.

ואז הוא קם בפניה ואמר לה הלא בוששה היא לה להכחיש אותי וכו"כ הנה המעשה ואז לא מצאה מענה בפייה אלא השיבה אותו. למה לה לגרום נזק לעצמה ולי אני עמה בדבר זה.

ע"כ תורף הדברים מענין השאלה: תשובה. בס"ד נובין ונדון בהודאת האשה, ואמת נכון הדבר דתפוס לשון אחרון מה שהודית שנבעלה לרצונה.

דמה שאמרה בתחלה שנאנסה. הוא שקר מוחלט.

שהרי כלל פניל לנו הרמב"ם ז"ל בפ"א מהנע"ב דכל שנבעלה בעיר חזקה שהיא מפותה וכו' ואף שהראב"ד ז"ל השיג עליו דבין בעיר בין בשדה שוין הם לענין טענת אנוסה וכו' הרי מרן בכ"מ ובב"י קע"ו פתב משם ה' מגדל עז דהרמב"ם מייירי שאם ראו העדים מרחוק ששכב עמה ולא ידעו אם באונס אם ברצון אם הנה בעיר חזקה שהיא מפותה.

אם לא צעקה ולא העידו העדים ששלה חרב עליה וכו' ואם היא בשדה חזקה שהיא אנוסה עכ"ל הרי דבעיר אין לה טענת אנוסה אם לא צעקה או ראו העדים ששלה חרב פגודה ומעתה זו שהיו העדים שומרים על הפתח ולא שמעו ממנה לא קול צעקה ולא קול חבטה שחבטה לארץ מי שם לה פה שתוכל לומר שנאנסה וש"ת אין הכי נמי שהעדים שלא שמעו ממנה לא קול צעקה ולא קול חבטה המורה על אנוסה הם לא באו עד סוף גמר ביאה כמבואר בשאלה שלא היו שם על הפתח בתחלת דברושמא מתחלה באמת היתה אנוסה ולבסוף נתרצית ונהרי קיי"ל תחלתה באונס וסופה ברצון מותרת לבעלה.

דאמרינן יצרה אלבישה. לא היא שהרי העד הרא' הנה משתאה לה ורואה מעת שנכנס הבועל אצלה ולא שמע קול צעקה ממנה לא בתחלה ולא בסוף.

ומצטרף בעדות זו עם השנים האחרים דכלוהו מסהדי באותו פיעור אלא שזה בתחלה והללו לבסוף. וכמ"ש מור"ם ז"ל סי' י"א דשני עדים בדבר מכווער מצטרפין אעג"ב דכיעור דחזא האי לא חזא האי.

ובר מן דין הרי פיה ענה בה שאמרה בטענת אנוסה שהפילה דוקא לארץ ואנס אותה ואין דרך זו מוציאתה מחזקת מפותה. דמ"מ הי"ל להתלחם נגדו בכל פחה ולדחות אותו מעליה ולמיעבד כל טצדקי שלא יגע בה.

וכיון שלא טענה שעשתה כן אין כל פמינה לומר אנוסה היא. נוסף על דבר אשר לא צעקה בעיר.

וכ"כ הנובי"ת סוסי' כ"א שְׁהַשִּׁיב לְשׂוֹאֲלוֹ מַה שְּׁנִסְתַּפְקַתְּ אִיךְ שִׁינֶיךָ לְהַאֲמִינָה שְׁנֶאֱנָסָה. הָרִי פֶתַח הַטּוֹר בְּשֵׁם הַרְמַב"ם דְּכָל הַנְּבֻעָלַת בְּעִיר הִיא בְּחֻזְקַת מְפוֹתָה וְכו' אֲמַנְם אָנִי אוֹמֵר לָךְ כָּלֵל גְּדוֹל בְּזָה.

הֵיכָא שְׁעָדִים רוֹאִים מְרַחוּק שְׁנִבְעָלַת וְאִינָם יְכוּלִים לְהַשִּׁיג בְּשִׁכְלָם. אִם הִיא מְתַרְצִית אוֹ בְּאֻנְס.

וְעכ"פ רוֹאִים שְׁאִינָה מְתַלַּחֶמֶת נִגְדוֹ וְכו' בְּעִיר וְדַאי נְתַרְצִית. מְדַלָּא עוֹמְדַת לְנִגְדוֹ בְּכָל פְּחָה.

שְׁלֵא לְהַנִּיחוֹ לְבַעוֹל. וְאִין לְלַמֵּד זְכוּת שְׁיַדְעָה שְׁהִיא חִלּוּשָׁה וְלֹא תוֹעִיל בְּמַלְחַמְתָּה שְׁאִם הִיא יוֹדַעַת כֵּן.

הִי"ל לְזַעֲוֵן עַל אַחֲרִים. שְׁיֹשִׁיעוּ אוֹתָהּ.

אָבַל בְּמָקוֹם שְׁהִיא אוֹמְרַת שְׁהִיְתָה מְתַגְבְּרַת נִגְדוֹ בְּכָל פְּחָה מְתַחֲלָה וְעַד סוֹף שְׁהִיא בְּעִיר וְלֹא צְעָקָה אִין רְאָיָה שְׁהִיְתָה מְפוֹתָה. דְּמָה שְׁלֵא צְעָקָה הוּא מְפָנִי שְׁהִיְתָה סְבוּרָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְתַשׁוּעַת אַחֲרִים שְׁבְטוּחָה בְּכַחַה ע"כ.

דְּנִמְצֵאתָ אוֹמֵר דְּבַר הַלְמַד מְדב"ק שְׁאָף אִם לֹא שְׁמַעְנוּ צְעָקָתָה. מ"מ הִיא טוֹעֵנַת שְׁהִיְתָה מְתַגְבְּרַת נִגְדוֹ בְּכָל פְּחָה לְדַחוּתוֹ מְעַלְיָה מְתַחֲלָה וְעַד סוֹף.

וְכ"ש אִם הִיְתָה טוֹעֵנַת שְׁצַעָקָה וְצוּנָחָא כִּי פְרוּכִיָא וְאִין שׁוֹמַע לָהּ שְׁהִיא נֶאֱמַנַת שְׁנֶאֱנָסָה. וְכמ"ש הַגָּאוֹן חֲכָם צְבִי ז"ל סִי קמ"ו עיי"ש.

וּמַעֲתָה זֹה שְׁלֵא טַעֲנָה כֵּן תוֹ לֹא שִׁינֶיךָ לֹמֵר בְּהַ נֶאֱנָסָה. וּמָה גַם לְמ"ש הַפ"ת בְּסִי ו' ס"ק י"א מְתַשׁוּבַת מְהַר"ם אֶלְשֶׁקֶר סִי צ"ד שְׁהִבִּיא מְפָמָה רֵאשׁוּנִים ז"ל שְׁפָתָבוּ לְהַדְנִיָא דְהַנְּבֻעָלַת בְּעִיר אִין סוּמְכִין עַל דְּבַרְיָה שְׁהִיא אֲנוּסָה עַד שְׁתַּבִּיא רְאָיָה שְׁנֶאֱנָסָה.

כְּגוֹן שְׁרָאוּ אוֹתוֹ שְׁשַׁלְּף חֲרַב עָלֶיהָ. אוֹ שְׁסַתֵּם אֶת פִּיהָ שְׁלֵא תוּכַל לְזַעֲוֵן עיי"ש.

וְכַתַּב הַפ"ת שֵׁם שְׁקָרוֹב לֹמֵר דֶּהֲנוּב"י שְׁפָתָב כָּל הַנְּ"ל. מְשׁוּם דְּלֹא שְׁמִיעָא לִיהַ דְּבַרְי מְהַר"ם אֶלְשֶׁקֶר דְּאִילוּ שְׁמִיעָא לִיהַ הִנֵּה מְקַבֵּל ע"כ: וְעוֹד בְּהַ דְּהִכָּא שְׁהַעֲדִים מְעִידִים בְּדָבָר מְכוּנָעַר שְׁהִיוּ נִסְתָּרִים בְּיַחֲוֹד הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה.

שׁוּב אִינָה נֶאֱמַנַת שְׁנֶאֱנָסָה. לֹא מִיְבַעֲיָא לְדִיעָה שְׁנִינָה שְׁפָתָב מוֹר"ם בְּסִי קע"ה דְּהִיכָא שְׁנִתְיַחֲדָה עִם אֲנָשִׁים בְּדַרְךָ וּבָאָה וְאָמְרָה נְתִיחְדִּיתִי וְנֶאֱנָסִיתִי.

דְּאֶבְדָּה מְגוֹ שְׁלֵא הוּאִיל וְנִתְיַחֲדָה כְּדִין אִינָה יְכוּלָה לֹמֵר לֹא נִבְעַלְתִּי. אֶלָּא אֶפִּילוּ לְדִיעָה א' דְּסַבְרִי מְרַנֵּן דְּנֶאֱמַנַת לֹמֵר נֶאֱנָסִיתִי.

מְגוֹ דַּאי בְּעֵינָי לֹמֵר לֹא נִבְעַלְתִּי. הִכָּא מוֹדוּ דְלִית לָהּ מְגוֹ דְּהַרִי לֹא סָגִי לָהּ בְּלֹא"ה לֹמֵר שְׁלֵא נִבְעַלָה כֵּינֵן שְׁרָאוּ בְּהַ דְּבַר מְכוּנָעַר אִינָה יְכוּלָה לְהַשְׁמִט בְּהַחֲלֵט לֹמֵר שְׁלֵא נִבְעַלָה שְׁקָרוֹב הַדְּבָר דְּנֹדַאי נִבְעַלָה.

וְכֵינֵן דְּמוֹדִית שְׁנִבְעַלָה לָאוּ כָּל כְּמִינָה לֹמֵר נֶאֱנָסָה, אֶלָּא בְּנֹדַאי בְּרַצוֹן נִבְעַלָה וּמָה שְׁאוֹמְרַת כֵּן שְׁנֶאֱנָסָה מְפָנִי הַבּוּשָׁה הוּא לְהַצְדִּיק נִפְשָׁה בְּטַעֲנַת אֻנְס מִיְהַת: אֶלָּא דְּאֶכְתִּי

פֶּשַׁע גִּבּוֹן לְבַרְר עֲנִין הַיִּחוּד עֲצָמוּ שְׁנֵי הַיִּחוּד הַיָּחִיד הֵיכָּה בְּאִנּוֹס
שְׁפִשְׁפִּיתָה יוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתָה הוּא בָּא בְּגִבּוּלָה.

וְלֹא מִיִּקְרִי נְתִיחָה לְרִצּוֹנָה שְׁלֵא פְדִין. וּכְמ"ש הַחֲתָס' חֲב' סִי' צ"ו עִפ"י מֵאֵי דְאִתָּא
בִּירו"ש פ"ק דְּסוּטָה הֶלְכָה ב' נְכֻסָּה עֲמוֹ לְבֵית הַסֵּתֵר.

א"ר מְנָא לֹא אָמְרוּ אֶלְא עֲמוֹ. אֲבָל בְּזָה אַחֲרָה זֶה ל"א.

רַבִּי רַבִּין אֹמְרֵי אֶפְיָלוּ זא"ז מ"מ יֵשׁ רְגָלִים לְדָבָר ע"כ. וְקָאָמַר הָרַב דַּע"כ לֹא פְּלִיגֵי אֶלְא
כְּשַׁע"כ פ' שְׁנִיָּהֶם נְכֻסֵי לְמָקוֹם בֵּית הַסֵּתֵר אֶפְיָלוּ זא"ז.

אֲבָל אִם הִיא יוֹשֶׁבֶת בְּמָקוֹמָה וְהוּא בָּא בְּגִבּוּלָה לֹא. וְכַמְשָׁמְעוֹת לְשׁוֹן הַרְמַב"ם פ"א
דְּסוּטָה הֶלְכָה ב' עִי"ש.

וְהָכָא נְמִי נִימָא שְׁמָא מִתְחַלָּה נְכֻסָּה וְכָא בְּגִבּוּלָה שְׁלֵא בְּרִצּוֹנָה וְלֹא נְתִיחָה עֲמוֹ לְרִצּוֹנָה.
זא"ז לֹא אִיבְדָּה מִגּוֹ שְׁלָה אִף לְדִינָה שְׁנִיָּה שְׁפָתַב מוֹר"ם כְּנֹז'.

לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה שְׁהָרִי הַעֵד הָאֶחָד שְׁרָאָה אוֹתָם תְּחִלָּה מֵעִיד בְּהַ שְׁהָרִי מִתְלַחֲשִׁים
שְׁנִיָּהֶם וְהַפִּיר בְּהֵם שְׁעֲצַת זְמָה בֵּינֵיהֶם וְתִיכְרַף לְזָה רִאֲתָה עֵינֵי שְׁהָאִשָּׁה נְכֻסָּה לְבֵית סֵתֵר
וְנִעְלָה הַדְּלֵת בְּפָנֶיהָ.

וְאִז יֵרֵד הַנּוֹאֵף הַהוּא אֶצֶל הָאִשָּׁה. שְׁמַתוֹף זֶה נִיכָר שַׁע"פ"י דַּעְתָּה וְעִפ"י עֲצָתָה בָּא אֶלֶיָּה
לְרִצּוֹנָה.

עַל דַּעַת עֲצַת זְמָה שְׁהִיתָה בֵּינֵיהֶם. וְכ"כ הַגָּאוֹן רַעֲק"א ז"ל בְּשׁו"ת סִי' צ"ט בַּד"ה וְלִגְוֹדֵל
הַשְּׁנִיָּיָא וְכו' שְׁמִפְרָשׁ הָא דְקָאָמַר הַש"ע סִי' י"א לְעֲנִין פְּיַעוֹר שְׁנְכֻסֵי זא"ז וְהַגִּיפּוֹ
הַדְּלֵתוֹת וְכו', דְּהַהֲכַרְח לֹמַר דְּשְׁנִיָּהֶם נְכֻסֵי רִצּוֹפִים זא"ז.

וְכָל אֶחָד נְכֻסָּה ע"ד חֲבִירוֹ וְנוֹעֲדוּ יַחְדָּו לִיכְנֹס לְמָקוֹם הַזֶּה וְנִיכָר דַּעְצַת זְמָה בֵּינֵיהֶם.
מִשָּׂא"כ אִם כָּבָר הִיָּה שָׁם לְעֲשׂוֹת צְרִיכּוֹ.

וְאַח"כ נְכֻסָּה הַשְּׁנִי לְשֵׁם הַגּוֹי רַק יִיחּוּד בְּעֵלְמָא וְלֹא פְּיַעוֹר עִי"ש. דְּהַשְּׁתָּא הָכָא דְנְכֻסֵי
זֶה עַל דַּעַת זֶה כְּנֹז'.

מוֹכְחָא מִיִּלְתָּא דְהַגּוֹי יִיחּוּד לְרִצּוֹן וְנִחְשָׁב לְפְיַעוֹר. וְנִמְצָא מַה שְׁאָמְרָה שְׁנְאָנְסָה כְּמוֹ
שְׁאָמְרָה בְּהַדְּיָא שְׁנִבְעֵלָה בְּרִצּוֹן.

דְּדַל אִנּוֹס מִהָכָא שְׁאִין לוֹ רְגָלִים הָרִי הִיא אוֹמְרַת מִפִּי עֲצָמָה שְׁנִבְעֵלָה לְרִצּוֹן כְּמוֹ שְׁהוֹדִית
לְבַסּוּף: וּמַעְתָּה נְתָנָה רֵאשׁ וְנִשְׁוִבָה לְעֲנִין הוֹדְאָתָה. הִנֵּה לְמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה דְּסוּף גְּדָרִים אִם
אָמְרָה טְמֵאָה אֲנִי לֹא אֵינָה נְאֻמְנַת דְּחִיִּישִׁין שְׁמָא עֵינֵיהָ נְתָנָה בְּאַחֲרָה.

אִף מִתּוֹס' דִּיבְמוֹת דָּף כ"ד ד"ה אָמַר רַבִּי וְכו' וּבִכְתוּבּוֹת דָּף סָג' ד"ה אֲבָל וְכו' מוֹכַח
שְׁפִיר דְּבְמָקוֹם דְּאִיכָּא רְגָלִים לְדָבָר וְאָמְרָה טְמֵאָה אֲנִי נְאֻמְנַת. וְכַמְשָׁמְעוֹת הַתְּה"ד בְּפִסְקִים
סִי' רַכ"ב הוֹב"ד בְּסִפְרֵי תְּשׁוּבוֹת הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל מְעַט כָּאֵן וּמְעַט כָּאֵן.

אִף הַעֲתִיקָתִי תוֹד"ק מִס' בְּנֵי אֶהוּבָה ז"ל עַל הַרְמַב"ם בְּפִכ"ג מֵה"א הַל' י"ח כִּי בָּאוּ שָׁם
דְּבַק"ו בְּאַרְיִכוֹת קֶצֶת. דְּהַתּוֹס' כְּתָבוּ לְהַנְיָף עוֹבְדֵי דְּסוּף גְּדָרִים דְּאָמְרִין אִיִּתְּמָא שְׁרִיָּא.

דאי איתא דקעבדא איסור אינפוס הנה מירפס. וכן הנה ניקא ליה דליכול וכו' מירי
הפל באומרת טמאה אני.

ואפי"ה שרייא מהנה טעמי. ומשמע דלולי הנה טעמי הנת אסירא אף למשנה אחרונה
משום רגל"ד.

אף טעמים הללו דוחין הרגל"ד. וחסר הדבר למשנה אחרונה דאינה נאמנת ע"כ השיי"ל.
ועפ"י זה פסק מור"ם ז"ל בהגה סי' קט"ו ס"ו דאם יש רגל"ד והיא אומרת שזינתה
נאמנת וענן רגל"ד היינו שנתניחיה עם זה שהודית שזינתה עמו, דהיינו שהיא דסוף
נדרים שהוא נואף דהנה מהרזיק בהדי איתתא וכו'.

וכמ"ש נמי הרב"ש סי' קט"ו דרגל"ד היינו דידוע שנתניחיה עם איש אחד ואמרה
שזינתה עמו נראה דנאמנת וכ"כ בסי' ו' ס"ק כ"ד עיי"ש. וכ"כ הראש"ל משפט עונניאל
אה"ע ח"ב סי' כ"ד סעיף ג': אף חזו"ת קשה חזיתי בפ"ת סי' דט"ו סוס"ק כו' שרמז
לענין בת' ברי"א שהביא מתשוב' מהר"י באסאן סוס"י פ"ו שכתב בפשיטות דייחוד לא
הני רגל"ד.

גם ראיתי להשד"ח ז"ל במע' אישות סי' א' דף מ"ו סוף ע"ג שתמה על הרב השואל
שהעלים עין מתשובת מהר"י באסאן הנז', וכתב עוד משם הרב רוח חיים סי' קט"ז אות
י"ז דנראה מדברי הרב פני אריה סי' ל' דף ל"ד דייחוד לא הני רגל"ד.

וכתב השד"ח עם פי הספרים הנז' בא ופא"ר אין מצו"א לראות אם הזכירו דברי הרב"ש
הנז' מ"מ נראה דיתכן לומר דמא"ח ומא"ח ול"פ. כפי מה שמתבאר שם בס' רוח הנז'
שכ' משם הפא"ר דלאנסרה על בעלה משום ייחוד.

היינו דווקא כשהיא הולכת לבית אחר להתניחוד. אבל כשהיא בביתה.

ואדם בא להתניחוד עמה כשהיא יושבת בביתה הגם פי צריף לצעוק על הייחוד. דבר זה
לא גמרי אינשי ובפרט האשה וכו' דמתבאר מזה דיש חילוק בענין הייחוד בין אם תלך
היא שם להתניחוד.

לאם בא הוא בגבולה. וא"כ הרב"ש שכ' אם ידוע שנתניחודיה עם אחד וכו' נוכל לומר
דכוונתו שהיא הלכה להתניחוד עמו.

ומפני זה חשיב הייחוד רגל"ד להאמין למה שאומרת טמאה אני ע"כ: איברא דחילוק זה
הן נסת"ר מחמ"ת דברי התוס' דיבמות הנז' דמפרשי דהנה עובדי דשלהי נדרים מירי
באומרת טא"ל. ואי לא הנה טעמי דאם איתא דעבד איסורא הנה מירפס וכו' הנת
מיתסרא מטעם רגל"ד כדאיתיה התם דהנה מהרזיק עמה בביתא וכו' דהשתא לפי חילוק
זה בר מהנה טעמי נמי הנת שרייא דמסתמא היא היתה יושבת בביתה והנואף בא בגבולה
דקא בביתה מירי.

אלא ודאי אין חילוק ונוכל לומר דהב"ש מתוס' הללו. יצא לו לומר כן.

ואדרבה תוספות הללו ידחו בכת תשובת מהר"י באסאן ו"ל ודעמיה: ואפשר דקושטא קאי דמהר"י באסאן ו"ל אגיל בשיטת תוס' דכתובות די"ג דה' מעלה עשו וכו' דפיר"ת מאי דקאמר רב התם אין אוסרין על היחוד.

לא מייירי אלא בא"א. אעג"ב דמלקין על היחוד איירי בפנויה והקשו מדאמרין בנדריים גבי ההוא נואף דעגיל לגבי ההיא אמתא וכו' א"ל נואף לא תיכול מנהון דטעמינהו חו"א.

אמר רבא אמתא שרייא אם איתא דעבד איסורא ניחא ליה דימות. משמע דאי לאו האי טעמא היתה נאסרת על ידי יחוד ותו' י"ל דנואף שאני ע"כ ופי' מהרא"י שם בפסקים והבי"ד הגאון רעק"א בתשו' סי' פ"ח וקו"א דהתוס' הקא אגלי לפי שיטתם שכ' ביבמות דכ"ד דהנהו עובדי דשלהי נדריים מייירי באומרת טא"ל וקושיותם היא דס"ל דבכל גוונא אמרינן אין אוסרין על היחוד אף באומרת טא"ל.

וא"כ בר מהנהו טעמי נמי לא הוא אוסרינן משום רגל"ד דייחוד. ועל זה תירצו דנואף שאני ר"ל דייחוד דעלמא לא הוי רגל"ד ואינה נאסרת אף באומרת טא"ל.

וההיא דנדריים מייירי דנתניחיה עם הנואף. דזה דווקא בכה"ג הוי רגל"ד ע"כ בתוספת ביאור משלי דהשתא נראה לומר דמהר"י באסאן סל"מ דייחוד דעלמא לא הוי רגל"ד.

אלא דווקא בכה"ג דנתניחיה לשם זנות כההיא דכתב מרן בסי' י"א דנכנסו זא"ז והגיפו הדלתות דהוי פיעור עם יחוד או ביחוד עם הנואף. וכ"כ בתשו' רעק"א בסי' קי"א דזה הוא שיטת תוס' דכתובות די"ג: האמנם הרב"ש ו"ל פליג ודאי על זה וס"ל דאף ביחוד דעלמא הוי רגל"ד.

ומר ניהו אגיל בשיטת תי' שני שכ' התוס' שם מה שתי' ה"ר יוסף שליט"ן דאין אוסרין על היחוד איירי בפנויה כמו מלקין על היחוד דרישא וכו' עיי"ש. ופי' הגאון רעק"א בסי' ע"ח משם זקיננו הגאון ו"ל.

דתי' הר"י שליט"ן קאי גם על קושיות דנדריים. וקושיותם היא דהא דאין אוסרין על היחוד מדלא מפליג משמע בכל גוונא אף באומרת טא"ל וקושיותם הנהיא דנדריים כמש"ל. ועל זה תי' הר"י שליט"ן וכו' דר"ל דלא שייך קושיותם. אלא לפי פיר"ת דמלקין על היחוד מייירי בפנויה.

ואין אוסרין על היחוד מייירי בא"א. ולאו בחד גוונא דאז שפיר דייקא דאין אוסרין על היחוד בא"א משמע בכל גוונא אף באומרת טא"ל דלא מפליג, דאם איתא דמפליג ליפלוג ולחלק הכי בדידה.

בד"א דאין אוסרין על היחוד. היינו באינה אומרת טא"ל אבל באומרת טא"ל אוסרין. ומדלא מפליג בהכי. ע"כ לומר דגם באומרת טא"ל אין אוסרין אבל השתא לפי תי' זה דמלקין ואין אוסרין כולהו בחד גוונא מייירי בפנויה, ניחא להו לחלק בא"א בין או' טא' לאינה אומרת.

ותו לא קשה ההיא דנדריים דאוסרין על היחוד באומרת טא"ל. דייחוד הוי רגל"ד.

ע"כ בתוספת בְּיָאוּר. דְּהַשְׁתָּא נִרְאָה לֹמַר דְּהַרְבַּ"ש תַּפְּשׁ שְׁיִטַּת הַא"י שְׁלִיט"ן דְּדָאף בְּיַחְוּד בְּעֵלְמָא הָוֵי מִיקְרֵי רַגְל"ד.

וכ"כ הַגְּאוֹן רַעַק"א בְּסִי' ק"א דְּהַרְבַּ"ש שְׁהוֹצִיא מִהַמְרָדְכִי וּמֵהַרָא"י דְּבִנְתִּינְיָהּ וְאוֹמְרַת טַא"ל מִהִמְנָא שְׁמַעִינָן מִיָּנָה דְּדָאף בְּיַחְוּד בְּעֵלְמָה מִהִמְנָא עֵי"ש: וְהַשְׁתָּא הֵכָא זְכִינוּ בְּדִין בְּגִדוֹן שְׁלֵפְנִינוּ דְּאֵלִיבָא דְכ"ע יַחְוּד כְּזֵה הָוֵי רַגְל"ד.

שְׁהָרֵי נִכְנָסוּ שְׁנֵיהֶם יַחַד זֶה עַל דַּעַת זֶה עַפ"י עֲצַת זְמָה שְׁהִיְתָה בֵּין שְׁנֵיהֶם דְּהִיאַעְצָמָה הֶלְכָה לְהַתִּינְחַד כַּמ"ש הַפּא"ר וְכו' וְגַם יֵשׁ כְּפֵאן יַיַחְוּד דְּנוֹאָף. כְּמוֹ שְׁהַעִיד הָעֵד הַא' שְׁנִסְתַּר עֲמָה בְּבֵית הַסְתַּר הַנּוֹ' הַנוֹאָף הַזֶּה.

וּבְשִׁתִּים הִתְחַזַּק לֹו שֵׁם נוֹאָף דַּעַפ"י דֵּל זֶה יֵשׁ רַגְל"ד דְּמוֹכַח שְׁפִיר שְׁכַדְבְּרִיהָ שְׁהוֹדִית שְׁזִינְתָה כֵּן הוּא הַאָּמַת. וְאָף גַּם זֹאת שְׁהוֹדָה הַנְּחָשׁ שְׁנִכְשַׁל בָּהּ.

וְהוֹדָתוֹ נְמִי הָוֵי רַגְל"ד. לְהוֹכִיחַ עַל הוֹדָתָהּ שְׁנִטְמַאת.

וכַמ"ש הַנוֹבִי"ק בְּאו"ח סִי' ל"ה ד"ה וּמָה שְׁנִסְתַּפְקַת וְכו' וּבֵאָה"ע סִי' ע' דַּמ"פ מ"ש ה' חוֹת יֵאִיר בְּתִשְׁבֵּה סִי' ע"ב שְׁאָם הַבוֹעֵל אוֹמֵר דְּרָף וְדוּי יֵשׁ לְאֶסְרָה עַל בְּעֵלָהּ. דְּכַוְנָתוֹ הִיא דְּמִיָּרִי שֵׁם בְּהִיא אָמְרָה טְמָאָה אָנִי, וְגַם הַבוֹעֵל דְּרָף וְדוּי.

וּא"כ מִקְרֵי אָמִירַת הַבוֹעֵל דְּרָף וְדוּי רַגְל"ד, וּמִצְטָרַף בְּהַדִּי אָמִירָה דִּינְדָה וּמִהִמְנָא ע"כ, וְכ"כ הֵרַב בְּנֵי אֶהוּבָה שֵׁם מִשֵּׁם מֵהַרָא"י דְּהוֹדָתָהּ הַנְּחָשׁ גּוֹפִיָה מִיַּחְשָׁב רַגְל"ד. עֵי"ש בַּד"ה וְהִנֵּה הַתָּה"ד וְכו'.

וְעֵינָן עוֹד ל"ה עֶרְף הַשְּׁלַחֵן אַה"ע סִי' קט"ו אוֹת י"א דְּמַפְרֵשׁ הָא דְּכַתְּבַת מוֹר"ם דָּאָם אָמַר א' עַל אִשָּׁה שְׁזִינְתָה עִמוֹ נֶאֱמַן עָלֶיהָ כְּעַד א' וְכו' דַּנ"מ עַפ"י. מ"ש הֵרַב פְּנֵי מִשָּׁה דָּאָם יֵשׁ עַד א' עַל הַטְּוִמָאָה.

וְנָשִׁים ג"כ מְעִידוֹת. וְהִיא ג"כ אָמְרָה טְמָאָה אָנִי נֶאֱמַנָת.

שְׁאִין רְגִלִים לְדַבֵּר גְּדוֹל מִזֵּה ע"כ. וְהֵכָא נְמִי דְּאִיכָא תְּלַתָּא לְגַרְיַעוּתָהּ.

שְׁעֵדוֹת הַנְּחָשׁ הָוֵי עַד א' עַל הַטְּוִמָאָה. וּב' עֵינֵי כְּיַעוֹר שְׁהַעִידוּ שְׁנִכְנָסוּ זַא"ז וְהַגִּיפוּ הַדְּלָתוֹת.

וְהִיא אוֹמְרַת שְׁנִטְמַאת פְּשוּט דְּנֶאֱמַנָת. שְׁאִין לָהּ רְגִלִים לְדַבֵּר יוֹתֵר עַל זֶה.

וְאַסוּרָה לְבַעֲלָהּ אָף לְמִשְׁנָה אַחְרוּנָה. כַּמ"ש מִשֵּׁם מֵהַרָא"י ז"ל: וּבְרוּב שְׁעָרְפֵי בְּקַרְבֵי לְבַרְר הֶלְכָה זֹו בַּס"ד הֵן עוֹדְנֵי מִסְתַּפֵּק בְּדַבֵּר אִם כּוֹפִין אֶת הַבַּעַל לְגַרְשׁ עַפ"י הוֹדָתָהּ בְּדִאִיכָא רַגְל"ד כִּי הֵכָא.

אוּ דִּילְמָא כָּל כְּמָה דְּלֹא בָּאוּ ע"ט מִמֶּשׁ לֹא כְּפִינָן לִיה: וְנִרְאָה לְהוֹכִיחַ עֲנִין זֶה מִשְׁטַחִיוֹת דְּבָרֵי הַתּוֹס' ב"פ אַעַפ"י דָּף ס"ג ד"ה אָבֵל וְכו'. בַּא"ד הַקְּשָׁה ר"ת עַפ"י רִשְׁפָּ"ם דַּפִּי דְּבִאוּמְרַת מְאִיס עָלֵי כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא מִיַּד.

מֵהִיא דְּנִדְרִים דָּף צ"א הֵהוּא גְּבָרָא דְּהוּהּ מֵהַרְזִיק בְּבֵיתָא הוּא וְאִינְתָּתָא. אֶתָּא מְרִיָּה דְּבֵיתָא פְּרִטְיָהּ נוֹאָף לְהוֹצִיא וְעַרְק אָמַר רַבָּא אִינְתָּתָא שְׁרִיָּא.

דאם איתא דעבד איסורא אירכוסי הנה מירכס. משמע דאי הנה מירכס הנת אסירא.

א"כ לכאורה נראה דבאמרה טא"ל מיירי דאי לאו הכי אמאי הנת מיסתרא הא אין אשה נאסרת על בעלה עד שייראו כדרך המנאפים עיי"ש הרי לה דשנה דין אמרה טא"ל כדין באו עידי טומאה: וכן נמי משמע משטחיות דברי הרא"ש ז"ל שם שכתב ונ"ל השתא מה צריך רבא להך טעמא.

פשיטא שאין האשה נאסרת על בעלה בסתירה בלא קינוי אלא ונדאי מיירי פשאמרה האשה שנבעלה. ומסתמא ברצון הנה וכו' הרי דגם הוא ז"ל השנה דין אמרה טא"ל כדין סתירה אחר קינוי.

דמפל זה מוכח שפיר דבאומרת טא"ל כופין את הבעל להוציא כדין באו עדי טו"מ או סתירה אחר קינוי. וכן נמי ממ"ש עוד הרא"ש בפ"ב דיבמות.

דבסתירה בלא קינוי לא מיסתרא. אעג"ב דאדעתא דניאוף אסתתר.

דקא קיי"ל דאין אוסרין על היחוד. והא דאיצטריך התם בשלהי גדרים לומר דאתא שרייני מהנה טעמי דאם איתא דעבד איסורא אירכוסי הנה מירכס.

או הנה ניחא ליה דליכול ולקמות משום דהתם מיירי באומרת טא"ל או בשותקת ומודה ומשו"ה איצטריך להנהו טעמי למישרי אתתא. אכל באומרת טהורה אני שרייני בלא הני טעמי דהתם ע"כ.

הרי שמעינן שפיר דאי לאו הנהו טעמי. הנה אסרי לה להיא איתתא פשאמרה טא"ל כינון שיש רגל"ד שהיה מהרזיק עמה בביתה.

וכינון דאסרי להו בי דינא בנדאי שכופין אותו להוציא. וכן נראה מלישנא דמורם ז"ל שכתב אם הודית לפני ע"א שנטמאת.

הנחשד מצטרף עם הא' לאסרה על בעלה ע"כ. דמשמע דב"ד היו אוסרין אותה ומפקיעין אותה מבעלה.

וכמ"ש הח"מ והב"ש דהוי באלו באו ב' ע"ט עיי"ש וכן הוא מפניך בהדייניא בחידושי הגאון מהר"ם שייף ז"ל פתובות שם בד"ה אבל וכו' בתוס' דף ס"ו וכו' שהקשה שם באומרת טמאה אני לה דאסורה לבעלה כמ"ש התוס' וכו' ליתקנו לה פתובה מניה.

ותי' דנוקא פשאינה חפיצה בו כמו באומרת מאיס עלי וכו' ג קאמר התם כי נפקא איהי מרצונה. דומיניא דכי מפיק לה איהו וכו' משא"כ באומרת טא"ל שחפיצה להשאר תחתיו.

רק אנו דמפקינן לה מצד שהתורה אסרתה לא שייף לתקוני ליה פתובה מינה אף שזינתה ברצון ע"כ. הרי דפשיט"ל דהאומרת טא"ל ב"ד מפקי לה מניה וכ"כ הער"ה שם סוסי"י"ב וז"ל ומ"מ אם יש רגלים לדבר ואמרה טמאה.

אני.

מוכח בהדייניא מדברי התוס' והרא"ש והרב המאירי דכופין אותו לגרשה ולא לצאת ידי שמים בלבד עכ"ל וכ"כ הגובית אה"ע סוסי' קנ"א דרף אגב שאסרו אשה שהעיד עליה

ע"א על טומאה ממש וע"א על פיעור ולבסוף גם היא הודית אחר החקירה שזינתה פתח אישה.

וניצא דתא שמתצא בלא פתובה ונתגרשה בגט עיי"ש: אלא דעד עתה למודעי אנו צריכין מה היא דעת עליון מרן הש"ע בזה החילוק שכתב מורם ז"ל. דאם יש רגלים לדבר ואמרה טמאה אני אם נאמנת או לא לפי שסתם דבריו ז"ל וכתב סתם אין עידיה שזינתה אלא שהיא אומרת שזינתה.

אין חוששין לדבר זה לאוסרה וכו' ולא הזכיר זה החילוק שכתב מור"ם משם פסקי מהרא"י ז"ל שיש להסתפק ולומר מדלא הזכירו נראה דלא שמיעא ליה פלומר לא סבירא ליה. או דילמא לא היא דכיון דרמז שם בב"י לענין בפסקי מהרא"י שם ולא פליג עליו אין הפה יכול ולומר דלא מודה לחילוק זה.

ונראה דהאמת הוא פן דמודה מרן ז"ל לחילוק זה דהא קיי"ל בכל דונקתא דלא גילה מרן דעתו דעת עליון בתריה דמור"ם גרידי. והיינו לומר דמסתמא לא פליג עליה ומודה מרן לאותה סברא שכתב ז"ל.

ואף שכתבה"ד מלאכי ז"ל בכלל הש"ע אות י"ט בשם הפר"ח והמ"א וש"פ דדרכו של רמא בכמה מקומות שפותר אינה דין או אינה פרט על דברי הש"ע בסתם פאלו מרן ז"ל מודה לדבריו ואינו פן. והא דלא כתב וי"א הוא משום דבדברי הש"ע אין ה"כרע כ"כ עכ"ל.

ענין מ"ש בעניותין בתשובות השייכים ליו"ד סי' א' מענין זה. מ"מ היינו היכא דאותר סברא שכתב מור"ם היא במחלוקת שנויה.

דאיכא למימר דילמא דעת מרן ז"ל נוטה לבר פלוגתיה דסברא זו. משא"כ ה"כ דלא מצאנו מי שחולק על פרט זה שכתב מור"ם אם יש רגלים לדבר וכו'.

וכמ"ש הגאון חכם צבי ז"ל סי' ק"ן דלהתנספות דפתרי לההיא דנדרים כשהיא אומרת טא"ל מייירי רבא לענין דינא. ולהר"ן דמוקי לה בבא לצאת ידי שמים לא מוקי לה באומרת טא"ל.

זהו ברור. אבל באומרת טא"ל ורגלים גמורים לדבר פגון אי לא ערק נואף.

אלא הנה מקטמר. לא מצאנו מי שיחלוק על התוספות והרא"ש בפירוש להקל ע"כ.

שפיר איכא למימר דמודה לדברי מור"ם. ועוד בה דהרב בד"מ שם מייחס דברי מהרא"י בחילוק זה עם הירוש' כמ"ש בהגהות מרדכי דיבמות ירושלמי אם אמרה טמאה אני לה ונתנה אמתלא לדבריה (פירוש הב"ח שמראית דברים המוכיחים שאמת הוא) נאמנת ואם לאו אינה נאמנת עכ"ל עיי"ש.

ובנמק"י שלהי נדרים יש שם הגהה מהרב רבי מרדכי הלוי ז"ל תלמיד מור"ם ז"ל. וכתוב שם שהתה"ד במקתביו סי' רכ"ב פתב דאף למשנה אחרונה אם יש רגלים לדבר דנאמנת היא לומר טא"ל וקבעו מורי בסי' קט"ו.

ונהרצה להביא ראיה לדינו ממאי דגרסינן בירוש' דמכילתין בסוגין עלה דהך מתניתין, אומרת טא"ל אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת וא"ל אינה נאמנת. א"ר הילא אם הנה חבר יוציא.

ואם הוא מאמינה חייב להוציא עכ"ל הירוש' והנהרצה לע"ד בפירוש הירוש' הוא דכונן דאמיתא היא. ואמשנה אחרונה קאי.

דקתני חזרו לומר דא"נ. וע"ז קאמרין דאף דקתני במתניתין דאינה נאמנת.

מ"מ אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת דהוי כמו רגלים לדבר שפכת התה"ד. והיא גופא הדין עצמו של מהרא"י אשמועין הירושלמי.

דפ"י אמתלא היינו שנתנה פנים לדבריה. ואיפא רגלים לדבר שלא נתנה עיניה באחר אלא קושטא קאמרה ומשו"ה נאמנת ועל זה אתא רבי הילא לאשמועין חדושא אחרונה.

דאף למשנה אחרונה. אפילו פי ליפא רגל"ד דהיינו לא נתנה אמתלא לדבריה אפי"ה מסתברא דאם הנה חבר מוציא ואף גם זאת בשאר אינשי דעלמא.

אם הוא מאמינה חייב להוציא ונהרי זה ראיה להתה"ד עכ"ל. הרי ידענו נאמנה דדינו של התה"ד שנובע מדברי התוס' וקבעו מור"ם בהגהה הוא מפני שהירוש' ואין מי שחולק עליו וא"כ מהיכי תיתי לומר דמין ז"ל חולק עליו, וכדאמרין בעלמא דמסתמא לא משוינו מחלוקת בין הפוסקים כמ"ש מין ב"י בחומ"ש סי' כ"ח סעיף כ' בבד"ה עיי"ש האמנם צ"ע מעתה במ"ש מין בב"י סי' קט"ו לתרץ דברי הטור דסתי אהדדי.

דבסי' קט"ו פתב אם יש עד אחד שזינתה. משום לזות שפתיים.

אסור לו לעמוד עמה אם הוא סומך עליו כבי תרי. ואילו בסי' קע"ח סתם וכתב יוציא ויתן פתובה.

ולא פתב דמשום לזות שפתיים בלחוד הוא. כמ"ש פאן בסימן קט"ו ותירץ מיהו שם בסי' קע"ח פתב שהיא שותקת ואפשר שמפני כך פתב שם יוציא ויתן פתובה עד פאן.

דכוננתו היא. פון שהיא שותקת הויא פהודאה.

ולכך מן הדין חייב להוציאה. אם דעתו סומכת על העד, דהשתא שהוכחנו שפיר דמין ז"ל אינו חולק על דברי מור"ם שמחלק באומרת טא"ל שאם רגל"ד נאמנת.

מעתה יקשה עלינו. דאפילו אין דעתו סומכת על העד כבי תרי.

אלא כעד דעלמא. חייב להוציאה מן הדין דשתיקתה פהודאה.

והעדאת עד א' הוי פרגלים לדבר כמ"ל דמצטרף אמירת העד שמעיד בה שזינתה בהדי חייב להוציאה וכן נמי הקשה הפרישה ז"ל בסימן קע"ח על גירסת הטור שותקת. דאי שותקת פשיטא דהויא פהודאה.

ואפ"י אינו נאמן כ"כ בעיניו אלא הוא סתם אדם פשר ומעיד בפניה שזינתה. חייב להוציאה ולא אמרינן ענ"ב אלא באומרת מעצמה ולא בע"א וע"כ פתב שיש להגיה והוא שותק ע"כ.

ועם היות שפול האחרונים ז"ל הספיקו לגירסא זו וכתבו על גירסת שותקת שהיא מוטעית. מ"מ מרן ז"ל שהעלה אותה על שלחנו הטאהור למודע"י אנו צריכין מה דעתו בזה: ועל פרחין צ"ל דמרן ז"ל סל"מ דבאומרת טא"ל נעד א' מעיד שזיננתה אינה נאמנת אלא בדאיפא רגל"ד ממקום אחר וזולת עדות העד.

וא"כ השתא הכא מיירי בדליפא רגל"ד וזולת עדות העד. אמטו"ל קאמר מר דאינו חייב להוציאה בשותקת.

אלא אם דעתו סומכת עליו כפי תרי וסברא זו הכי סברי מרן הח"מ והב"ש ז"ל שם עמ"ש מור"ם ז"ל בסו' בהגהה אם הודית לפני ע"א וכו' הנחשד מצטרף וכו' וכתבו עליו דמיירי בדאיפא רגל"ד שאז לא חיישינן שפא ענ"ב וכו' דכוננתם ז"ל היא דאף דאיפא עדות ע"א הנחשד דפלגינן דבוריה.

לא מהימנא בהודאתה שפא ענ"ב עד דאיפא רגל"ד וזולת עדות הנחשד. ומה שתפסו עליהם האחרונים הגאון רעק"א ודעמיה ז"ל.

דבמהרא"י מוכח דבמקום ע"א לא חיישינן שפא ענ"ב, עיין בפ"ת ס"ק ל"ד וכו' י"ל דאזיל לשיטת כל הפוס' ז"ל שהספיקו דגירסת הטור שותקת. היא מוטעית וצ"ל והוא שותק עיין ב"ח ופרישה.

משו"ה אנדא לה האי סברא לגמרי. דהיכא דאיפא ע"א אף דליפא רגל"ד תו לא חיישינן שפא ענ"ב אף אמנם הח"מ והב"ש אזלי בשיטת מרן המסבר ז"ל דגריס שותקת והעלה אותה על שולחנו.

משום דסל"מ דשתיקתה דהויא פהודאה אף דע"א מעדה מ"מ חיישינן שפא ענ"ב עד דאיפא רגל"ד ממקו"א ולהכי אינו חייב להוציאה אלא א"כ דעתו סומכת עליו כפי תרי: מדע שהוא פן שהרי הב"ש שם ס"ק כ"ג הביא מ"ש מהרש"ל שאם ע"א אומר והיא שותקת.

הוי פהודאה. ואלא אמרינן שפא ענ"ב.

וחייב לגרשה אפילו העד אינו נאמן בעיניו כתרי. וחייב לגרשה עפ"י הדין אלא מדיני שמים חייב לגרשה ע"כ ופלוגתא זו דמהרש"ל והרב"י בהא פליקא דמהרש"ל כתב דשותקת שכתב הטור ג"י מוטעית וצ"ל והוא שותק.

דאם היא שותקת הוי פהודאה וכו' כמ"ש הב"ש סי' קע"ח. והרב"י גורס שותקת ועפ"ז אינו חייב לגרשה עפ"י הדין.

דחיישינן שפא עיניה נתנה באחר וכו'. וא"כ מדחזינן שטחיות דברי הב"ש נוטים לדעת מרן ב"י משמע דהכי ס"ל לדינא ואמטו"ל כתבו על דברי מור"ם ז"ל דמיירי בדאיפא רגל"ד וכו'.

ולולא דמסתפינא אמינא דאי שתיקתה פשעה להגאון רעק"א ז"ל הא דב"ש וכו': מיהו שוב עיינתי ומצאתי הלקה זו שכתב מרן ז"ל היא כתובה על ספר תק"ה להרשב"א ז"ל בתשובה סי' אלף רל"ז.

וְהִבִּיאָה הַמַּלְ"מ בְּפֶרֶק כ"ד מֵה"א הִי"ז עֵי"ש וּמְהַרִּימ"ט ז"ל בַּח"ב אַה"ע סִי' א'. וְז"ל
הַרְשֵׁב"א וְעוֹד דְּמִסְתַּבֵּר לִי דִלָּא אֲמַרִּינֵן אִי מְהִימֵן לָךְ זִיל אַפְקֵה.

אֵלָּא בְּשֵׁאִינְהָ מִכְחִישְׁתּוֹ אֵלָּא שׁוֹתֶקֶת הָא מִכְחִישְׁתּוֹ לֹא. דְּעַד אַחַד בְּהַכְחָשָׁה אֲפִילוּ בְּעֵלְמָא
לָאוּ כְּלוּם הוּא וְכוּ' עֵי"ש הָרִי שְׁמַעְנוּ דְּבִשׁוֹתֶקֶת נְמִי לָא אֲמַרִּינֵן לִיָּה זִיל אַפְקֵה כְּדָאמַר
שְׁמוּאֵל לְהָהוּא סְמִיא.

כְּדָאִיתָא בַּפ' הָאָמוֹר וְכוּ' דָּף סו'. אֵלָּא דְּוָקֵא בְּמְהִימֵן לִיָּה כְּבִי תְּרִי, וְהֵן הֵם דְּבָרֵי מָרֵן ז"ל
בַּב"י שְׁם שְׁרַמְזוּ לְעֵינֵן בְּהַרְשֵׁב"א בַּסִּי' זֶה וְדִקְשֵׁיָא לָךְ בְּגוּנָה פִּינֵן דְּשׁוֹתֶקֶת דְּהוּיָא דְּהוּדָאָה.
לָמָּה לִי דְּמְהִימֵן כְּבִי תְּרִי. לֹא יְהִיָּה אֵלָּא סְתָם אָדָם כְּשֶׁר בְּעֵלְמָא שְׁמַעִיד בְּהָ חֲתִיב לְהוֹצִיאָה
כַּמְש"ל מְצָאנוּ לָהּ פּוֹתְרִים לְקוֹשְׁיָא זֹו.

בַּמ"ש שְׁם מְהַרִּימ"ט ז"ל דְּשִׁקוּ"ט טוּבָא. בְּתִשְׁבָּה זֹו וְדָבָר הַלְּמַד מִדְּב"ק לְמִילְתָא דְּאִתָּאן
עֲלָהּ.

הוּא מ"ש בְּפִשְׁיטוֹת. וְז"ל וּמִילְתָא דְּפִשְׁיטָא הִיא מִבְּיַעְתָּא בְּכוּתָתָא.

דְּבָאִינָם מִכְחִישְׁתּוֹ שְׁפִתְבּ הַרְשֵׁב"א לֹא שְׁשִׁתְקָה וְלֹא הִכְחִישָׁה כָּלָל. דַּא"כ מַאי אִיְרִיָּא
מִשְׁם דְּמְהִימֵן כְּבִי תְּרִי.

אֲפִילוּ עַד דְּעֵלְמָא כְּשְׁמַעִיד בְּפִנְיָהּ וְהִיא שׁוֹתֶקֶת. כְּהוּדָאָה דְּמִיָּא וְכוּ' אֵלָּא אִין דְּבָרֵי
אָמוֹרִים כְּשֵׁאִינְהָ מִכְחִישְׁתּוֹ הִיָּינוּ שְׁפָכְר כְּפָרָה מַעֲיָקְרָא וְאָמְרָה לֹא פְעֵלְתִי אָנוּ.

אֵלָּא שְׁבִשְׁעָה שְׁמַעִידִים בְּפִנְיָהּ וְהִיא מִכְחִישְׁתּוֹ אֵלָּא שׁוֹתֶקֶת. אַעפ"י שְׁאִין זֶה הוּדָאָה.

וּמִיָּמַר אָמְרָה כְּבָר אֲמַרְתִּי לְהַד"מ. וְמָה אוֹסִיף עוֹד לְצִוּוֹת.

מ"מ לֹא מִיָּקְרִי עַד א' בְּהַכְחָשָׁה. אֵלָּא בְּמִכְחִישׁ לְפָנֵי ב"ד.

וּבְכַגּוֹן זֶה אִם הִבְעֵל רָאָה וְהִפִּיר הַדְּבָרִים שְׁהֵם אֲמַתִּיִּים, וְסִמְכָה דְּעַתּוֹ לֹמַר שְׁנַדְּאִי
נְטִמָּאָה כְּדְבָרֵי הָעֵד, ה"ז אֲסוּרָה עֲלָיו ע"כ וְעֵי"ש הַצְּעַת דְּבָרֵי ז"ל: וּמַעַתָּה דְּבָרֵי מָרֵן
ז"ל שְׁהַעֲלָה עַל שְׁלַחְנוּ גִירְסַת וְהִיא שׁוֹתֶקֶת יִתְפָּרֵשׁ עַל דְּרָךְ זֹו שְׁפִתְבּ מְהַרִּימ"ט כְּנֹז'
נְאִתִּי שְׁפִיר אֵלִיבָא דְּכוּ"ע.

וְסָרָה מְהַר תְּמִיחַת ה' פְּרִישָׁה נְמִי כְּנֹז"ל. שְׁהָרִי לֹא שְׁיָיָךְ הָכָא לְמִיָּמַר שְׁתִּיקָה כְּהוּדָאָה,
וּפְשׁוּט.

אֵלָּא דְּעַם כָּל זֶה זֹאת מְצָאנוּ לְכָל הַפּוֹסְקִים שְׁמַפִּיָּהֶם אָנוּ חֲתִיִּים עָלוּ בְּהַסְכְּמָה כְּלָם כְּאִחַד.
שְׁהַאֲמַת הוּא שְׁהַנְּסָחָא שְׁבַטוֹר וְהִיא שׁוֹתֶקֶת.

גְּוֹסָחָא מְוֹטְעִית וְהַעֲיָקֵר כְּמוֹ שְׁהִבִּיא מוֹהַרִּיק"ו בְּשׁוֹרְשׁ פ"א דְּגָרִיס וְהוּא שׁוֹתֶקֶת. כ"כ
הַמְהַרִּימ"ט שְׁם וְהַכְּנָה"ג הַגְּהַב"י אוֹת כ"ג וְעַד אַחֲרָן הַכְּבִיד הָרַב יִשְׁמַח לֵב לְהָרַב צְמַח
גַּאֲגִין ז"ל בַּאֵה"ע סִי' ב' שְׁהִבִּיא לְהַקַּת הַפּוֹס' דְּהַכִּי גְּרָסִי בַטוֹר וְהוּא שׁוֹתֶקֶת.

וְסִיִּים וְעַל כֵּן אֲנִי אוֹמֵר דְּבָלִי סְפַק אִם מָרֵן הַקְּדוּשׁ ז"ל, הִנְהָ נְגַלָּה אֵלָיו כָּל זֶה לֹא הִנְהָ
מַעַתִּיק בְּשִׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר גִּירְסָא מְוֹטְעִית. וְזֶהוּ פְּשׁוּט עַכ"ל.

ואתה קורא נעים דע וראה בעין הבדולח, שאין שום סתירה מדברי מרן ז"ל למה שפיתחנו. שאם הוא במונח שהיא גירסא מוטעית.

הרי פשוט דמשבשבתא היא. ולא מותבינן מינה אליבא דהלכתא.

ואם באמת גירסא נכונה ויש בה עמוד חזק להשען עליו תשובת הרשב"א ז"ל הנז'. הרי פריץ יתיב מהרימ"ט ז"ל דהאי שתיקתה.

לא היינו שתיקה פהודאה וקאמור אף עוד הפעם עומד לנגדי מ"ש מהרא"י הבי"ד בתשובת רעק"א ז"ל סי' פ"ח ד"ה אולם וכו' וז"ל דמהרא"י פתב דברגלים לדבר והיא אומרת טא"ל אסורה לו. לא דאנן מחזיקין פן לאמת בבירור.

אלא דנאסרא משום דשניא אנפשה חתיכא דאיסורא. אבל עליה דידיה ליכא איסורא ע"כ.

דנראה מזה דבכהאי גוונא שהודית אין כופין הבעל לגרש. פיון דעליה דידיה ליכא איסורא: האמנם הגאון הנז' פתב דלא זכה להבין דברי מהרא"י בזה דהרי יסוד ראיותו מדהקשו התוס' ביבמות שם אמאי שרייא.

והא שניא אנפשה חת"ד. ואי מהא ליכא ראיה.

דהתוס' הכי קא מקשו פיון דאיכא צדדין להתיר. עפ"י סברא דאם איתא דעבדא איסורא. אינכופסי הנה מירפס וכו' לא הנה נתאמת לנו מפח רגל"ד שאומרת אמת. ולהכי הקשו הא שניא אנחת"ד.

ותי' דראו דרוב נשים משקרות וכו' ומעולם לא אסרא נפשה. וא"כ עדיין יש לומר דבלאו טעמא דאינכופסי מירפס, אנו דנין לאמירתה דהאמת פן מפח רגל"ד.

ע"כ בתוספת ביאור: ולפי עדיין מהסס בדבר דמלבד זאת עוד לו להגאון הנז' שתפס דברי מהרא"י הללו עיקר לדינא. דלא נאסרה האשה באומרת טא"ל.

אלא משום דשניא אנפשה חת"ד. ודחה דברי הרב"ש דפליג על זה עיין סי' קי"א וכו' ובאמת דברי ביבמות אינם הולמים דברי מהרא"י הללו.

ועל פרחין צריף לומר דמהרא"י קאי אתוס' דכתובות שם שפתבו דהנה עובדי דשיליה נדרים לא מייירי באומרת טא"ל דבאומרת טא"ל אין להתירה משום אינכופסי מירפס וכו' פיון דשניא אנחת"ד ע"כ.

הרי דהכא בתוס' דכתובות הוא שפתבו פן שפאסרה משום דשניא אנחת"ד. אבל בתוס' דיבמות מוכח מדבריהם דבדליכא צדדין להתיר.

היא אסורה משום רגל"ד לחוד וא"כ מה שאומרת טא"ל. דנין לאמירתה שהאמת פנונה הח"מ בסי' קט"ו ס"ק כ"א תפס לעיקר פדעת התוס' דביבמות.

והב"ש תפס להחמיר פדעת תוס' דכתובות עיי"ש. וכתב הגאון בני אהובה שם.

דהנכון פדעת הח"מ. שהרא"ש והסמ"ג והרי"ו מסכימים פאחד לדעת תוס' דיבמות.

וא"כ בטלו דעת התוס' דכתובות במיעוטם ע"כ ועיין שם שהביא מה שפירש מהרא"י בתוספות דכתובות. ומאי דשקיל וטרי בדבריו.

ולאפס הפנאי אין מקום להאריך בזה דבלאו הכי הרי יש לפנינו דרך מרנוח להלכה אליבא דמהרא"י ז"ל בנדון שלפנינו, שהדין נותן לכוף את הבעל לגרש. והוא עפ"י מ"ש מור"ם ז"ל בשם מהרא"י שאם הודית לפני עד אחד שנטמאת וגם הודה הנחשד.

מצטרף הנחשד עם האחד לאסרה על בעלה וכתבו הח"מ והב"ש דאמרינן מה שהודית לפני ע"א הוי כאלו ראה אותה שזינתה ומצטרף את הנחשד. דהודאה אחר הלואה מצטרפין והוי כאלו שני עדים פשרים המעידים עליה ואסורה עיי"ש והשתא הכא הרי הודה הנחשד.

והודית גם היא לפני רבים בבית דין. ומצטרף עדות הנחשד עם עדות השומעים מפיה מה שהודית.

והוי שני עדים מעידין עליה ואסורה לבעלה בכפייה: ואפתי פש גבן לברר עגון חזרתה ביום השני לפני ב"ד והכחישה הכל בין מה שעמדו עליהם העדים והעידו בדברי כיעור ואמרה להד"מ בין עדות הנחשד בין מה שהודית מתחלה בב"ד: הנה מה שהודית לפני ב"ד וחזרה בה עכשיו.

חזרתה לאו פלוג' היא. דאעג"ב שפסק מור"ם ז"ל שם הודית לפני ע"א שזינתה.

ואח"כ אמרה ששקר הוא ומכחשת העד המעיד עליה ומותרת לבעלה וכו' ומבואר עוד במוהריק"ו שורש פ"ב שממנו נובע מקור דין זה. דלאו דוקא לפני אחד אפילו לפני שנים יכולה להכחיש וכ"כ הח"מ והב"ש.

מ"מ היינו טעמא כמפורש שם משום דאמרינן שמה עיניה נתנה באחר. וקו"ל"ן אם חזרה בה ונתנה אמתלא לדבריה למה אמרה פן מתחלה נאמנת.

נהרי אין לה אמתלא גדולה מזו. כדאמרינן במשנה אחרונה דנדרים שמה ענ"ב.

אף אמנם הרי כבר כתבו התוס' ביבמות פדהוכיח מהרא"י ז"ל כנז' דבמקום דאיכא רגל"ד תו ליכא למימר שמה ענ"ב, דהשתא הכא באשה זו דדיינינן עליה דאיכא רגל"ד שזינתה כאשר הודית מפי עצמה כמדובר.

עתה שחזרה בה לא מהני גבה אמתלא דענ"ב. אלא צריכא אמתלא טובא למה אמרה פן מתחלה.

וכיון שלא תירצה דבריה הראשונים שוב אינה יכולה להכחיש מה שהודית מתחלה. וחזרתה מגן שו"א: ואין מקום ללמד זכות עליה ולומר.

דגם הכא יש לה אמתלא דמה שהודית תחלה לפני ב"ד. לא מדעתה אמרה פן.

אלא מפני הדוסק והאיום שאימו עליה בב"ד אמרה פן ושקרה בעצמה להשמיט מהם לשעה. ועתה חזרה אחר שנתתייבבה דלא היא.

דדוסק ואיום פנה מה שמוטל על הבי"ד לעשות כל טעדיקי לברר האמת מפיה לא מקרי אונס. וגדולה מזו כתב הפ"ת סימן קט"ו ס"ק ל"ה ד"ה ובגוף דין זה וכו' משם השיב"ץ

ז"ל שפלפל בדברי אביו ז"ל הנוב"י סי' י"א בעובדא באשה שיצא עליה קול שזינתה ועי"ז בא תיגרא בביתה והיה הבעל מכה אותה וגיוס עליה להרגה.

ונתיעצה עם שכנותיה להודות שקר על עצמה שזינתה. וכן עשתה ונתגרה מבעלה ועשה נודע לבעלה כי טהורה היא ובעצת שכנתה עשתה פו.

ובכן רוצה הבעל להחזירה וכו' נכתב השיב"ץ ז"ל שאסור להחזירה וכו'. ובפרט שאין כאן אמתלא כלל דמה שאמרה שמתוך טירוף הדעת אמרה שזינתה.

אין זה אמתלא הנזכר לבי"ד וכו' עיי"ש, הרי לה דאף דאיכא הפאה וכפיה בשוטים לא הוא אמתלא לומר מתוך פה אמרה שקר להציל עצמה דלא עבידי אינשי להוציא דבר על עצמם במה שלא עשו וכ"כ הגאון רעק"א בתשובה סי' קי"א על אשה שהודית שזינתה ואח"כ אמרה ששקרה ונותנת אמתלא לדבריה דמ"ש פן מחמת חרדה.

והשיב הגאון ז"ל בנדון זה איני רוצה ענין אמתלא, דאיה שינוי לומר דמפח חרדה אמרה מעשה שלא נעשה עיי"ש. וכ"כ הרש"ל במשפטי עוזיאל אה"ע ח"ב סי' כ"ד ועיי"ש עוד: ועוד בה דהכא פיון שהודית לפני ב"ד.

שוב אינה יכולה לחזור בה. אפילו בנותנת אמתלא טובה לדבריה.

כמ"ש בתשובות הב"ח סי' צ"ח עיי"ש. ואף שאין כאן בי"ד של שלשה.

וכמ"ש מרן בחומ"ש סי' ג' דבי"ד כל שאינם של ג'. הודאה דמודים בפניהם כמי שמודה חוץ לבי"ד.

ויכולים להחליף טענותיהם וכו' הקא הרי היו שני סופרי בי"ד במעמד הרב והרי בי"ד של ג'. וכמ"ש הרב בית יהודה ז"ל ח"א באה"ע סוס"י י"ט שהשיב וז"ל ומ"ש החכם המשיג יצ"ו ואמר דבעיני ג' חכמים.

אין בזה פלוג. דכל שהיו השלשה הנשרים לקבלת עדות.

נחשבין בי"ד של ג' לכל דבר הצריך ג' וכ"ש בהיות מלכם בראשם דיין העיר נר"ו שאז נודאי נקראין בי"ד בסתם פתי דינין שפכל מקום. דהא איתא בטח"מ רי"ס ג' דכל ג' נקראין ב"ד ואפילו הדיטות וכו' עיי"ש.

ובר מן דין לא יהיה רק שהודית ונקא לפני הרב המורה נר"ו בלבד. אינה יכולה לחזור בה פיון שהוא יושב יחידי לדון ובאים כל בני העיר לדון לפניו.

הוי פאלו קבלוהו עליהם. וכמ"ש הרדב"ז בתשו' ח"ג סי' תק"ט שנהגו בעיה"ק ירושת"ו ובמצרים ובכל המלכות לדון יחידי פשפירו אותו הצבור ומינו אותו לדין עליהם דהוי פאלו קבלוהו עליהם והביא ראיה מהירושלמי דסנהדרין וסיים בקבלוהו עליהם בעלי דינין או שפירו אותו הצבור.

ההודאה בפני הויא הודאה דלכל דבר פירוהו וכו' עיי"ש הבי"ד ה' ארה"ח חומ"ש סי' ג'. וכ"כ הפ"ת יור"ד סי' א' ס"ק כ"א מ"ש משם השיב"ץ ז"ל בשוחט שהתודה לפני הרב דמתא בחוליו ושוב הכריא והכחיש וכו' עיי"ש ועיין ה' כר"ח ח"א סי' ל"ה והרב פעמוני זקה חומ"ש סי' ג' מ"ש בענינים אלו: ונוסף גם הוא מה שהודה הנחשד.

שָׁאז מְצַרְפִּינן עֲדוּתוֹ עִם עַד אֶחָד שְׁשֻׁמַע מִהֶנְחָשְׁדָּת מַה שְּׁהוּדִית וְשׁוֹב אֵינָה יְכוּלָה לְהִכְחִישׁ בִּי תַרְי. וְכַמ"ש מוֹר"ם ו"ל שֶׁ אָמַר אֶחָד עַל אִשָּׁה אַחַת שְׁזִינְתָה עִמּוֹ נֶאֱמַן עָלֶיהָ כְּעַד אֶחָד.

דְּפִלְגִינן דְּבוּרֶיהָ. וְאִם הִיא הוּדִית לִפְנֵי אֶחָד דְּנִטְמַאת.

הֶנְחָשְׁד מְצַטְרַף עִם הָאֶחָד לְאֶסְרָה עַל בְּעֻלָּה ע"כ. וְכָתְבוּ הַח"מ וְהַב"ש דְּמִיָּרִי בְּדַאיפָא רַגל"ד.

אִז אָמְרִינן מַה שְּׁהוּדִית לִפְנֵי ע"א. הָיִי כְּאֵלּוּ רָאָה אוֹתָהּ שְׁזִינְתָה.

אֲלָא דִּיכוּלָה לְהִכְחִישׁ אֶת עַד אֶחָד. וְהִשְׁתָּא מְצַטְרַף אֶת הֶנְחָשְׁד.

וְהוּדְאָה אַחַר הַלְוָאָה מְצַטְרַפִּים וְהָיִי כְּשֵׁנִי עֲדִים כְּשֵׁרִים א' רָאָה אוֹתָהּ שְׁזִינְתָה. וְאֶחָד שְׁמַע אוֹתָהּ שְּׁהוּדִית וְשׁוֹב אֵינָה יְכוּלָה לְהִכְחִישׁ ע"כ.

דְּהִשְׁתָּא נְמִי דַאיפָא רַגל"ד כַּמְש"ל עֲדוּת הֶנְחָשְׁד שְׁזִינְתָה עִמּוֹ מְצַטְרַף עִם א' מִהֶעוֹמְדִים לִפְנֵי הָרַב נר"ו שְׁשֻׁמַע מִמְּנָה שְּׁהוּדִית. וְשׁוֹב אֵינָה יְכוּלָה לְהִכְחִישׁ מַה שְּׁהוּדִית כְּכָר: גַּם עֲדוּת הַבוֹעֵל אֵינָה יְכוּלָה לְהִכְחִישׁ.

כִּינן דְּמַעֲיָקְרָא הוּדִית לְדַבְרֵי הֶנְחָשְׁד וְאֶמְרָה אֲמַת הוּא מַה שְּׁאֲמַר הָרִי שׁוֹב אֵינָה יְכוּלָה לְהִכְחִישׁוֹ. וְאִף שְׁכַפְעָם רַאשׁוֹנָה שְׁכַפְאָה לְבִי"ד הַעִיד הֶנְחָשְׁד שְׁלֹא בְּפָנֵי הָאִשָּׁה.

וְכָתְבּ מוֹרָם בְּהֶגָה ס' י"א ס"ד דַּאִין לְקַבֵּל הָעֲדוּת שְׁלֹא בְּפָנֵי הָאִשָּׁה וְשְׁלֹא בְּפָנֵי בְּעֻלָּה. ע"כ.

אִין צַד פְּקֻפּוּק בְּזָה דְּטַעְמָא הוּא דְּכַעֲיִנן קַבְּלַת הָעֲדוּת בְּפָנֵי הָאִשָּׁה. הִיָּינוּ מִשׁוּם דְּאָמְרִינן אֵלּוּ הִיָּתָה שֶׁ הִיָּתָה מְכַחִישָׁתּוּ.

וּא"כ בְּמָקוֹם שְׁשֻׁמַע עֲדוּת הָעֵד וְהוּדִית לְדַבְרֵי תוּ מַה אֵית לָהּ לְמִימַר וְכִיּוֹצֵא בְּזָה כְּתַב הַפ"ת בְּחוֹמ"ש ס' כ"ח ס"ק כ"ו בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מֵהֶרָאנ"ח ס' ב' שְׁכַתְבּ דְּהִיָּינוּ דְּוִקָא כְּשֶׁהִבַּע"ד שְׁלֹא נִמְצָא שֶׁם אֵינּוּ חִפְץ בְּעֲדוּת הָרָא' אֲבָל אִם אָמַר הוּא אַעפ"י שְׁלֹא נִמְצָאתִי שֶׁם אוֹתוֹ עֲדוּת מְקוֹבֵל עָלֵי.

נִרְאָה לַעֲנ"ד שְׁעֲדוּת הָרַאשׁוֹן עֲדוּת וְכו' עֵי"ש, וְאַעפ"י שְׁהוּא ו"ל מִיָּרִי בְּזוֹכָה בְּאוֹתוֹ עֲדוּת שְׁלֹא בְּפָנֵי. וּמִטַּעַם שְׁזִכְיָן לְאֶדָם שְׁלֹא בְּפָנֵי, אֲבָל מֵאֵן לִימָא לֵן דַּאִף אִם מִתְחַזְּיב בְּאוֹתָהּ עֲדוּת שְׁלֹא בְּפָנֵי וְשֻׁמַע וְשֻׁמַק דְּמַהֲנִי אוֹתָהּ עֲדוּת.

דְּשֻׁמַא אָמְרִינן בְּהָא אִין מ וְכו' וְנִרְאָה דְּלֹא שְׁנָא. דְּהַעֲיָקְר תְּלוּי בְּדַעַת הַבַּע"ד מְקוֹבֵלַת עָלֵי אוֹתָהּ עֲדוּת אוּ לֹא כַּמ"ש אִם אָמַר אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִמְצָאתִי וְכו' מְקוֹבֵל וְכו'.

אַחַר כּוֹתְבֵי זֶה רָאִיתִי לְהַרְבַּ קְרַנֵּי רַא"ם ו"ל בַּח' אַה"ע שְׁהִבִּיא גַּם הוּא רָאָה מְזָה לְנִדּוֹן כְּזָה עֵי"ש. וְכִּר מֵן דִּין הָרִי עוֹד הַפְּעָם הַעִיד שְׁנִית בְּפָנֵי הָאִשָּׁה וּבְפָנֵי בְּעֻלָּה כְּמִבְּוֹרָא בְּהִשְׁאֵלָה וּמִשֵׁם בַּאֲר"ה שְׁהֶנְחָשְׁד הוֹכִיחָה עַל פְּנֵיהָ שְׁכַפָּה וְכַף הִיָּה הַמַּעֲשָׂה.

וְלֹא מְצָאָה בְּפִיָּה מַעֲנָה לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרָיו: וּמַה שְּׁהִכְחִישָׁה נְמִי אֶת הָעֲדִים שְׁרָאוּ בַּה דְּבַר מְכוֹעֵר פְּשׁוּט הוּא שְׁאֵינָה יְכוּלָה לְהִכְחִישׁ בִּי תַרְי. שְׁאִין דְּבָרָיו שְׁל אֶחָד בְּמָקוֹם שְׁנִים.

באופן שהכל יפצה פיה בהכחשתה וכל דבריה שוא ומדוחים. נגד מה שהודית מפי עצמה שזינתה וכמדובר אף לזאת יחרד לבי בדין עדות הנחשד.

שקרי כל עצמו לא חשבינו ליה לע"א. אלא משום דפלגינן דבוריה כמ"ש מורם שם משם הרשב"א ז"ל שהפנונה היא שמשלקין היוצא מחלקת דבריו ומאמינים אותו במה שמעיד על האשה שזינתה.

אבל אין מאמינים אותו על עצמו במ"ש שהוא זינה עמה. אף הלא מצאנו ראיו להרשב"א ז"ל בתשו' סי' אלף רל"ז שמשלק בזה.

דדוקא אם אמר אשתה זינתה עמי. הוא דפלגינן דבוריה.

מן הטעם שתופסין מאי דקאמר זינתה ואין מקבלין מאי דמסיק דבריו ואמר עמי, אבל כאומר אני זניתי עם אשת פלוני. מיד נתבטלה עדותו לגמרי.

משום שאם תסלק מה ששם בו עצמו רשע שהוא אני זניתי. אין לנשאר שום טעם בעולם עיי"ש.

דהשתא ה"קא בנדון שלפנינו שאמר הבועל בזה"ל עמלנ"א למעש"ה פחא"ל ראז"ל ומראת"ו. צריך עיון אי דינינן ליה כאומר אני זניתי וכו' כיון שתלה הפעולה בעצמו.

וממילא נתבטלה עדותו. או דילמא שאני ה"היא דאמר אני זניתי.

שתחלת דברי פיהו סכלות. מה שאינו במה שאמר עשינו וכו' שתחלת דבריו בלשון נקיה: והנה בגוף דברי הרשב"א ז"ל עמדו עליו הנובי"ק אה"ע סי' ע"ב והח"צ סי' ק"ן וה' זכרון יוסף אה"ע סי' ו'.

וסתרו ראיותיו אחת לאחת פאשר עיני המעיין תחזינה מישרים הלא בספרתם. והובא מעט מזער מדבריהם בפ"ת סי' קט"ו ס"ק ל"ה עיי"ש.

וגם אנו בעניויתין נדחקתי בדב"ק שהוא נגד ש"ס דסנהדרין דף ט' ע"ב. דאיתא שם א"ר יוסף.

פלוני רבעני. לאנסי.

הוא ואחר מצטרפין להרגו לרצונו, רשע הוא והתורה אמרה אל תשע רשע עד. רבא אמר אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם מע"ר ע"כ.

ופירש"י רבא אמר וכו' פלומר על עדות עצמו אינו נעשה רשע ואין נפסל לעדות בהודאת פיו. דאדם קרוב אצל עצמו והתורה פסלה קרוב לעדות.

ונהרג הרובע. דפלגינן דבוריה ומהימן ליה לגבי חבריה.

ולא מהימנינו ליה לגבי דידיה לפסול לעדות ע"כ תוד"ק, הרי לשיטת רבא דקיי"ל פנותיה. אעפ"י שמשים עצמו רשע ואמר רבעני לרצוני אפי"ה אינו נפסל לעדות ופלגינן דבוריה.

ודונק לומר דפסק כאב"י שקרי עוד בתשובה אחרת סי' תקנ"ב פתב בהדיא פשיטת רבא שנסאל אם הודה הנחשד. אם לא נאמינהו משום דאין אמע"ר.

או אם נאמר פלגינן דבוריה. ואין אנו דנין אותו פאלו העיד שהוא בעצמו בא עליה והשיב.

מסתברא דאמרינן ביה פלגינן דבוריה ואין אנו דנין אותו פאלו העיד שהוא עצמו בא עליה. אלא פאלו העיד שזינתה.

והיינו שהיא ממש דרבא דפ"ק דסנהדרין וכו' רבא אמר אדם קרוב אצל עצמו. ואין אדם מע"ר.

לומר שאין לו דין אלא רואין אותו פאלו אמר פלוני רבעני, והכא נמי לא שניא עכ"ל. הרי דפסק פשיטת רבא וכ"פ הרמב"ם בפ"ב מהלכות עדות ה"ב עיי"ש.

וכ"פ מרן הש"ע אה"ע סי' י"ז סעיף ז' ובחומ"ש סי' ל"ד סכ"ה עיי"ש. הרי שלא חילקו קלל בדיון זה.

ועל פרחין לומר כמו שתימצו הגאון נוב"י ודעמיה. דהרשב"א ז"ל לא מייירי אלא לענין קטלא.

כמ"ש בהדיאשם בתשובה דבכי האי לא סמכינן למימר דפלגינן דבוריה לאכשורי סהדותיה למיקטלה. אכל לאסרה על בעלה אין חילוק.

וכמ"ש בתשובה סי' תקנ"ב דשם איירי לענין לאסרה על בעלה, ומה שפלפל הרשב"א ז"ל בתשובה ההיא דסי' אלה רל"ז בהילכתא למשיחא לענין קטלא כבר פתב הגאון ח"צ ז"ל דדרכו של הרשב"א להשיב ולפלפל בהילכתא למשיחא.

לתרץ שמעמות וקושיות וכו' עוי"ש: ברם עם כל זה. אין דרוך זה מוציאמנו ידי חובתנו עם הרשב"א ז"ל.

הלא תראה שהרבנים נוב"י ודעמיה הגם שחלקו על דבריו וסתרו ראיותיו. עכ"ז חתרו בנדונם להשוות דעת הרשב"א עם גדוהם.

ומה גם לפי מה שמצאתי ראיתי להרב נדיב לב בח"ב סי' י"א הבי"ד השד"ח מערכת אישות סי' א' אות מ"ד שאחר שהוקשה לו בדברי הרשב"א ז"ל שאין נראה פן מפשט הש"ס וכו'. בכל זאת כתב.

אלא דגברא רבא אמרה. ורוב רבני האחרונים נגרוו אחריו להקל שלא להחשיב עדות הנואף מה"ט דהרשב"א שלא ימצא בעולם מי שוביד בלשון זה.

פ' זינתה עמי. שאם בא מעצמו להתנדות על עונו.

הוא אומר אני זניתי וכו'. ואם קראוהו ב"ד שהגיד להם שזינה עם אשת פ'.

אומרים לו אתה זנית וכו' והוא משיב פן זניתי וכו' ונמצא דעדות הנואף נפל בבירא. ושפן הספימו רבני "איזמיר" וכו' וכמ"ש העה"ג סי' כ"ח ופני משה ובאר מ"ח בח"ב סי' ב' וכתב בסי' ג' דאנן בני ספרד אין לנו אלא סברת הרשב"א מאוה"ג.

וכל הפורש מפשט דבריו ורוצה להחמיר. עתיד ליטן את הדין וכו' ע"כ.

שְׁלֹפִי הָאִמּוֹר חוֹבְתָנוּ הִיא לְמִשְׁכּוֹנֵי נַפְשֵׁינוּ בְּתֵר סְכַרְת הַרְשָׁבָ"א בְּנִדּוֹן שְׁלֹפְנֵינוּ: וְהִנֵּה הַגָּאוֹן ח"צ ו"ל סי' ק"ן פֶּתַח לְחֶלֶק בְּדִבְרֵי הַרְשָׁבָ"א דְּלֹא קָפִיד אֲלֵא בְּאִמְרָא אֲנִי בְּאִתִּי עָלֶיָהּ אוֹ אֲנִי זְנִיתִי.

אָבֵל אִם אֵינוֹ אִמְרָא נִסְחָה זֶה אֲלֵא אִמְרָא אֲשֶׁתָּהּ זְנִיתָהּ אוֹ נְטִמְאָה עִמִּי פְּלִגְנִין דְּבוּרָהּ. וּבְהִכִּי מְפָרֵשׁ מ"ש עוֹד הַרְשָׁבָ"א בְּתִשׁוּ' דְּסִי' תְּקַנ"ב דְּהוּדָה הַנְּחָשָׁד דְּפִלְג"ד וְכוּ' דְּמִיִּירֵי בְּאִמְרָא זְנִיתָהּ אוֹ נְטִמְאָה עִמִּי וְכוּ' עֵי"ש.

וְנִרְאֵה דְּטַעַם הַגָּאוֹן ו"ל הוּא. דְּבְּאִמְרָא אֲנִי זְנִיתִי מִשְׁמַע דְּהִיא אֲנוּסָה וּבַעַל פְּרָחָה בָּא עָלֶיָהּ וְהִיא אֲנוּסָה.

מִשָּׂא"כ בְּאִמְרָא זְנִיתָהּ עִמִּי מִשְׁמַע מְדַעְתָּהּ וְרִצּוֹנָהּ. וְכֵן מְפָרֵשׁ חִילּוֹק זֶה בְּתִשׁוּבַת ה' זְכָרוֹן יוֹסֵף ו"ל אה"ע סי' ז' שְׁפָתַי דְּכָשָׂאִמְרָא אֲנִי זְנִיתִי לְחוּד.

יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׁהִיתָה הָאִשָּׁה אֲנוּסָה. וְאִם אִמְרָא אַחֵר זֶה לְרִצּוֹנָהּ.

כִּינּוֹן דְּאֲנִי זְנִיתִי לְחוּד מְבִטְלִינּוּ לִיה. דְּאִין אָדָם מְעָ"ר.

וְעִדְיִין לֹא נִשְׁמַע מִמֶּנּוּ שְׁזִנְיָתָהּ בְּרִצּוֹן. וְלְרִצּוֹנָהּ שְׁאִמְרָא אַח"ז לְחוּד לֹא הָיוּ עֲדוּת.

מְפָנֵי שְׁאִין לוֹ טַעַם וּפְיִרוּשׁ. וְלִהִכִּי לֹא פְּלִגְנִין דְּבוּרָהּ.

מִשָּׂא"כ הֵכָא בְּנִדּוֹן דִּידְיָה שְׁהַקְדִּים רְאוּבֵן לוֹמַר שְׁהִרְגִילְתּוּ וְתִבְעֵתּוּ בְּפָהּ. הָרִי הַמּוּבָן מִמֶּנּוּ שְׁאִמְרָא אַחֵר זֹאת, וּבָא עָלֶיָהּ וּבַעַל אוֹתָהּ שְׁזִנְיָתָהּ עִמּוֹ מְרִצּוֹנָהּ.

וְלֹא קָאִמְרָא הַרְשָׁבָ"א בְּאִמְרָא אֲנִי זְנִיתִי לֹא פִלְג"ד. אֲלֵא כְּשֵׁלֵא הִגִּיד הָעֵד בְּפָנֵי הַב"ד אֲלֵא מִלּוֹת הִלְלוּ אֲנִי זְנִיתִי עִמָּה לְחוּד.

וְלֹא כְּשֵׁהָעֵיד כֵּן לְאַחֵר הַקְדָּמוֹת דְּבָרִים אַחֵרִים. שְׁמִשְׁמַעוֹתָן שְׁמִרִצּוֹנָהּ בָּא עָלֶיָהּ.

ע"כ.

וּמַעֲתָהּ לְפִי דְּבָרֵי הַגָּאוֹנִים הִנּוּ גַם בְּנִדּוֹן שְׁלֹפְנֵינוּ אִם אִי דִּיִּינִין לִיה בְּאִמְרָא אֲנִי זְנִיתִי וְכוּ' מ"מ כִּינּוֹן שְׁהַקְדִּים הַנְּחָשָׁד בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו לְהוֹדִיעֵנוּ שְׁהָאִשָּׁה הִיא הִרְגִילְתּוּ וְתִבְעֵתּוּ בְּפָהּ בְּאִמְרָא לֹא לָךְ בָּא אֵלַי דְּרָךְ הַגַּג אֵל בֵּית פְּלוֹנִי וְכוּ' כְּנִזְכָּר בְּשִׂאָלָהּ.

הָרִי הַדְּבָרִים מוֹכִיחִין שְׁמִדַּעְתָּהּ וְרִצּוֹנָהּ בָּא עָלֶיָהּ. וּמוֹדָה הַרְשָׁבָ"א בְּזֶה דְּפִלְגְנִין דְּבוּרָהּ: וְכ"כ הַנִּדְּ"ל ו"ל אַחֵר כָּל מ"ש עַל דְּבָרֵי הַרְשָׁבָ"א, חִזְרָא לְאַסְוֹר בְּנִדּוֹנוֹ עִפ"י מ"ש הַזְכוּ"י הִנּוּ.

וְשִׁכְּן כְּתִב מִהֵר"ח הַפֶּהן בְּתִשׁוּבָה שְׁבַסוּף סִפְרָא פְּנֵי מִשָּׁה ח"א סי' פ"ט. וְעוֹד הִבִּיא בְּשֵׁם הַפ"מ שְׁמִ שְׁפָתַי שְׁאִם הוּדָאת הַבוּעֵל קָאִי עַל דְּבָרֵי הָעֵד שְׁקָדָם לוֹ, שְׁפִיר פִּלְג"ד וְנִקְטִינּוּ סְהַדוּתָהּ.

אִם אִמְרָא אֲנִי זְנִיתִי ע"כ. דְּכָל זֶה מוֹדָה לְאַסְוֹר בְּנִדּוֹן שְׁלֹפְנֵינוּ: אֲלֵא שְׁשׁוּב נִדְחָק ה' נְדִיב לֵב מִמ"ש הַרְבָּנִים פ"מ וְשִׁפְתָהּ הִים ו"ל דְּלֹא מְפָנֵי שְׁאִנּוּ מְדַמִּין נַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה, דְּמִיִּירֵי סִפְקָא לֹא נִפְיָק.

ומספיקא לא אסרינו אשה לבעלה ומ"מ חזר ונסתייע ממ"ש הגאון נובי"ק סי' ע"ב שדקדק מדברי הרשב"א דלא אמר לחלק בזה לענו קטלא. אבל לאסרה על בעלה אין חילוק.

ועפ"י זה אסר האשה בנדון דידה עפ"י עדות הנואפים דפלג"ד עיי"ש: איברא דאם אמרנו הבוא נבוא גם אנן בדין ונלה בעקבות הנד"ל ונחלק בדברי הרשב"א כמ"ש הנוב"י הנה עומד לנגדנו מ"ש הגאון שד"ח ו"ל שתמה על דברי הנד"ל וכתב עליו שאין זה דעת רוב רבני האחרונים שנגררו אחר סברת הרשב"א להקל כנז'.

ובפרט מ"ש ה' באמ"ח דאין לנו אלא סברת הרשב"א וכל הפורש מפשט דבריו ורוצה להתמיר עתיד ליתן את הדין וכו' דמשמע ודאי דשולל בזה גם חילוקו של הנוב"י שבודאי אין זה פשט דברי הרשב"א והאריף בענין זה עיי"ש.

ושוב כתב שהנד"ל עצמו ו"ל כתב פן בספרו ישרי לב אה"ע מע' עי"ן אות ז עיי"ש: ועפ"י הדברים האלה הנכרחתי שוב לעיין בדברי הרשב"א ו"ל וראיתי אחרי ראי שגדון שלפנינו מוספם עם דבריו ו"ל מניה וביה.

ואין צריך להביא שום חילוק ממקום אחר. והוא עפ"י מ"ש הרשב"א ו"ל שם דבאומר אני זניתי וכו' לא פלג"ד, היינו טעמא משום שזה הניח לשונו על צד שאם תסלק מה ששם בו עצמו רשע.

אין לנשאר שום טעם בעולם ע"כ. דר"ל משאומר אני זניתי או אני באתי וכו' נמצא שתולה פעולת הזנות בעצמו.

ועשה עצמו רשע. ואם באנו לסלק תיבת אני זניתי וכו' ששם בו עצמו רשע.

מה שנשאר תיבת עם אשה פ' אין לו פירוש. אמטו"ל קאמר מר הרשב"א דלא פלגינן דבוריה, משא"כ בנדון שלפנינו שאמר הבעל בלשון זה עשינו כמעשה איש ואשתו שאעפ"י שתלה הפעולה בו בעצמו באומר עשינו.

מ"מ אין במשמעותו פעולת הזנות דהשומע תחלת דבריו שאמר עשינו. לא יוכל להתחיל לומר שהוא מעשה זנות.

רק ישפוט בדעתו שעשו איזה מעשה עסק בעלמא. עד אח"כ שפינים ופירש דבריו המעשה כדרך איש ואשתו.

שאז משמעותה שזנתה האשה. דלא יפול לשון זה רק על שכיבת האשה ובהנה תיבות לא תלה פעולת הזנות בו בעצמו, ונמצאת אומר דלא הניח לשונו על צד ששם בו עצמו רשע: ועוד בה אף אם באת לסלק תיבת עשינו שתלה הפעולה בו.

ונשאר תיבות המעשה כדרך או"א. עדות גמורה היא.

שהאשה נשכבה כדרך או"א. ואף שלא שירש עם מי.

דהוי דומיין כאומר אשתך זנתה עמי דתופסין מאי דקאמר זנתה. ואין מקבלין מאי דאסיק דבריו ואמר עמי שלא נשאר מפירש עם מי זנתה.

ואף אם גם זאת לא פירש שם האשה בנדון זה בתיבות אלו המעשה פדרף או"א הרי קאי אתחלת דבריו שהתחיל להעיד ולומר שהאשה הזאת אמרה אליו לך בא אלי אל בית פ'. וכן הנה המעשה וכו', שמוכח שפיר פאומר שהאשה שאנחנו עסוקים בה זינתה: וליפא למימר דלדעת הרשב"א יש חילוק אם התחלת דבריו קאי על האשה.

כמו אשתך זינתה. הוא דפלגינן דבוריה, אבל אם התחלת דבריו קאי על עצמו כמו אני זינתי.

לא פלג"ד. וא"כ הוא.

הכא שהתחיל בדברו עשינו וכו' שמדבר בעדו. לא פלג"ד.

דלא היא וכמ"ש הנוב"י שם. דדחה טעות זה.

והביא ראיה ממ"ש הרשב"א שם לדידי אוזיף ברביתא וכו' בסנהדרין דף כד' וכו' שהתחיל מדבר בעדו ואמר לדידי. ואף עפ"י כן סובר הרשב"א דפלג"ד.

דמסקינן תיבת לדידי ונשאר אוזיף ברביתא ע"כ והוא הדין נמי הכא שהתחיל מדבר בעדו עשינו וכו' וכל זה נראה ברור לפי קוצ"ד. והרב השואל נרו' ישפוט בצדק ברוח מבינתו.

להוציא הדין לאמיתו והיה נקי כסאו וממלכתו. וה' אתו.

לעד לעולם. הכ"ד הצעיר מסעוד הפהן ס"ט: סימן טוב אחר כל זאת שוב פתב אלי הרב השואל נרו' שהבעל של האשה הזאת קצננוח ככרוכיא ואומר שאינו מאמין על אשתו שום דבר פי טהורה היא בעיניו, ונוסף עוד פי נשבעה לפני ב"ד שבועה חמורה בנקיטת חפץ לפני ארון הקודש והסכימה דעתו להתירה לבעלה אף לבי מהסס עד אמצא מקום בכחא דהיתירא מפנרש באר היטיב בדברי הפוסקים.

ונראה זה מצאתי להרב ראשון לציון בסה"ג משפטי עזיאל אב"ן העזר ח"ב סי' כ"ד סעיף ב' דשקו"ט טובא בדין הודאת האשה לדברי העד הנחשד. והעלה וז"ל אולם אעפ"י שהוכחנו להאמין אשה האומרת טא"ל כשעזר אחר מעידה ומסייעה.

מ"מ הלכה זו אינה מוסכמת. שהרי לפירושו של הנמק"י שמשנה אחרונה לאו תקנה היא.

אלא שהחזירה רבנן אדינא דאורייתא שאין האשה נאמנת להפקיע שעבודה לבעלה הדעת נוטה לומר שפינן שעקרו תקנה ראשונה וחסר הדין לסיני. וגם בעד א' שאין לומר בה ענ"ב.

אינה נאמנת להפקיע שעבודה מבעלה. וכ"כ השעה"מ פי"ב מה"א הט"ו והנובי"ק אה"ע סי' ע' ואף לדעת הר"ן והריטב"א דמפרשי שהיא משנה אחרונה דנדרים שהיא תקנתא.

שעקרו חכמים דין תורה והפקיעו לקידושין מינה משום מיגדר מילתא שלא תהיינה בנות ישראל מקלקלות על בעליהן. ונותנות עיניהם באחר.

מ"מ יש לצדד ולומר דלא פלוג רבנן בתקנתם ואמרו כל האומרת טא"ל אינה נאמנת. בין שאומרת כן מעצמה או שהודית לדברי העד והואיל ודברי הרמב"ם מוכיחים כן

שְׁהָרִי פָתַח אֶמְרָה לֹא אֲשַׁתּוּ שְׁזִינְתָהּ וְכו' וְאִין בֵּית דִּין כּוֹפִין וְכו' בְּדָבָר מִן הַדְּבָרִים עַד שְׁיַעֲזֶדּוּ שְׁנֵי עֲדִים בְּפָנֵיהֶם בְּרִצּוֹנָהּ.

לְכֹן אֲנִי אוֹמֵר שְׁפָדְאִים הֵם הַפּוֹסְקִים הַמְתִּירִים אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ גַם בְּהוֹדֵיָתָ לְעַד אֶחָד. וְעַכ"פּ אִין לְאֹנְסְרָה עַל בַּעֲלָהּ וּלְהַפְסִידָה פְתוּבָתָהּ.

אִם הוּא רוֹצֵה לְשַׁבֵּת עִמָּה בְּשִׁלּוּם עַכ"ל וּדְבָרִים נְאוּתִים הֵם לְמִי שְׁאֲמָרְנָה: וְעוֹד זֹאת מְצִאתִי לְהִרְבֵּי שְׁאֵל הָאִישׁ בַּחֲאֵה"ע ס' ב' שְׁנֵי שְׁאֵל בַּא"א שְׁהַעֲיֵד עָלֶיהָ ע"א שְׁזִינְתָהּ. וְהִיא מְכַחֶשֶׁתּוּ.

וְהַטִּילּוּ עָלֶיהָ הַב"ד חֶרֶם וְכו'. וְהַשִּׁיב הָרַב ז"ל שְׁהַאֲשָׁה הַזֹּאת מְוַתֵּרֶת לְבַעֲלָהּ.

וּבְפָרְט שְׁקַבְלָה עָלֶיהָ הַחֶרֶם שְׁהַטִּילּוּ עָלֶיהָ הַב"ד כִּיעו"ש. מְכַל הַלִּין מִלִּי מְעַלְיִיתָא הָוִי סְמוּכִין דְּרַבְּנָן לְהוּוּא עֹבְדָא בְּשִׁירוּתָא דְּהֵיָא אֲתָתָא, וְצוּר יִשְׂרָאֵל יַצִּילֵנוּ מִשְׁגִּיאוֹת, וְיִרְאֲנוּ מִתּוֹרָתוֹ נְפִלְאוֹת אַכִּי"ר.

ע"ה מְסַעוּד הַפְּהֵן ס"ט: סִימָן יח שְׁאֵלָה בְּאִישׁ אֶחָד שְׁנָתָן גִּט לְאִשְׁתּוֹ עַל תְּנָאִי בְּמַעֲכָשׁוֹ עַל מְנַת שְׁלֵא תִתְּבַע אוֹתוֹ בְּדִינֵיהֶם עַל חוֹבוֹת שְׁנָתָתָיִיב לָהּ בְּעַרְפְּאוֹתֵיהֶם. וּמִשָּׁף הַתְּנָאִי עַד תְּשִׁלוּם שְׁלֵשָׁה יָרְחִים.

שְׁאֵז אִינָה יְכוּלָה לְתוֹבְעוֹ עוֹד כְּפִי חֻקֵי הַמְּשַׁלָּה יר"ה לְמִי שְׁקַבְלָה "הַדִּיוֹר" י". אוּלָם אַחַר שְׁקַבְלָה הַגִּט בְּתֵנָאִי זֶה.

נְמַצְאוּ הָעֲדִים שְׁחֲתוּמִים עַל הַגִּט פְּסוּלֵי עֲדוּת. בְּקִנְיָה דְתַרִי בַעַל כְּאִשְׁתּוֹ רֵאשׁוֹן בְּשֵׁנֵי. וְסִדְרוּ לָהֶם גִּט אַחַר בְּשֵׁנֵי עֲדִים כְּשֵׁרִים. וְנִימָן הַגִּט בְּיַד הָאִשָּׁה בְּתֵנָאִי אִם וְכו' עַפ"י הַתְּנָאִי הָרֵאשׁוֹן וְהַגֵּה בַעַת"ה קוֹנָדָם תְּשִׁלוּם ג"ח שְׁהוּא זְמַן הַתְּנָאִי.

כָּא הַבַּעַל וּבִטְלָה הַגִּט וְרָצָה לְהַחְזִיר אִשְׁתּוֹ כְּאִשְׁרֵי הֵיָתָה בְּאִמְנָה אֲתוֹ, וְגַם הָאִשָּׁה קְרוּבָה לְהַתְּרִצוֹת לְחֻזְרָהּ לֹא. אֲמָנָם דָּא עָקָא.

שְׁהַבַּעַל הוּא כְּהֵן. וְנִסְתַּפְקְתִי בְּדָבָר אִם מְוַתֵּרֶת לְחֻזְרָהּ לֹא אוֹ לֵא.

תְּשׁוּבָה בַס"ד. הֵן קוֹד"ם אֵהְלוּף לְעַמּוּד עַל הַסְּפִיקוֹת הַמְּסַתְּעִפִים בְּעִנְיָן זֶה וְאֵז נִקְל לְבוֹא עַד תְּכוּנָתוֹ בַע"ה.

וְהַגֵּה לְפָנֵי שְׁתִּים שְׁהֵן שְׁלֵשׁ א. יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּהָא דְקִי"ל דְתֵנָאִי מְעַכְשׁוֹ עַל מְנַת שְׁאִינּוּ יְכוּל לְבַטְלוֹ כַּמ"ש בַּש"ע ס' קַמ"ג ס"ב.

אִם הִיא מְוַסְפַּמֶת וְלִית מֵאֵן דְחָשׁ לְסַבְרַת הָרַב בַּעַל הָעֵיטוּר כַּמ"ש שְׁם רַמ"א בְּהַגָּה. אוֹ אִית לֹן לְמִיחָשׁ לַה:ב.

אֲת"ל דְלִיכָא לְמִיחָשׁ לְסַבְרַת הָרַב הָעֵיטוּר. עוֹד יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם תְּרִי בַעַל כְּאִשְׁתּוֹ רֵאשׁוֹן בְּשֵׁנֵי פְּסוּלִים מְדֹאֹרְיִיתָא אוֹ מְדִרְבָּנָן: ג אֲת"ל דְהוּוּ פְּסוּלִים מְדִרְבָּנָן יֵשׁ עוֹד לְהַסְתַּפֵּק אִם הַסְּכִימוּ שְׁנֵיהֶם הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה בְּבִטּוּלַת הַתְּנָאִי לְבַטְלָהּ הַגִּט.

מִי מְצִי לְבַטּוּלֵי אוֹ לֵא. מִי אֲמָרִינָן דְּנִקָא בְּתֵנָאִי אִם.

אָבֵל מַעֲכָשׁוֹ וְעַל מְנַת אֲפִילוֹ פְּשִׁיחֵימֹ שְׁנִיחֵם לָא מְצִוֵי לְבַטּוּלֵי: וּמַעֲתָה אֲשׁוּבָה לִי לְהַתִּיר הַסְּפִיקוֹת הַנּוֹ' אַחַת לְאַחַת בַּס"ד. וְנָה יֵצֵא רֵאשׁוּנָה.

אִי חִיָּיִשִׁינֵן לְסִבְרַת בְּעַל הָעֵיטוֹר אוֹ לֹא. הִנֵּה רַבִּינוּ הַטּוֹר בִּאֵה"ע סוֹס"י קמ"ג הִבִּיא מ"ש הֶרְמֵב"ם בַּפ"ח מֵה"ג וְנ"ל כֹּל תְּנַאי שְׁאִינוּ בְּמַעֲכָשׁוֹ אוֹ בַּע"מ אֶלָּא אָמַר לָהּ אִם תַּעֲשֶׂה כו"כ יִהְיֶה גַט יָכוֹל הַבְּעַל לְבַטֵּל הַתְּנַאי אוֹ לְהוֹסִיף עַל הַתְּנַאי אוֹ לְהַתְּנוֹת תְּנַאי אַחֵר.

כֹּל זֶמֶן שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמִים הַתְּנַאי הָא' אַעפ"י שֶׁהִגִּיעַ הַגַּט לַיָּדָה אֵינָה מְגוֹרָשָׁת. וְאִם מֵת הַבְּעַל אוֹ נֶאֱבַד הַגַּט קוֹדֵם שִׁיתְקַיְּמִים.

אֵינָה מְגוֹרָשָׁת. אָבֵל אִם א"ל מַעֲכָשׁוֹ אוֹ ע"מ פִּינֵן שְׁנַתְקַיְּמִים הַתְּנַאי חָל הַגַּט לְמַפְרַע מִשְׁעַת נְתִינָה.

וְאִינוּ יָכוֹל לְבַטֵּל הַגַּט. וְלֹא לְהוֹסִיף עַל הַתְּנַאי מִשִּׁיגִיעַ גַּט לַיָּדָה.

וְאִם אָבַד הַגַּט אוֹ נִשְׁרַף. אֲפִילוֹ מֵת הַבְּעַל קוֹדֵם שִׁיתְקַיְּמִים.

הָרִי זֶה מְקַיְּמַת הַתְּנַאי אַחֵרֵי מוֹתוֹ וְכִבְרָה הִיא מְגוֹרָשָׁת מִשִּׁהִגִּיעַ גַּט לַיָּדָה ע"כ. וְסִינִים הַטּוֹר וְכִן יִרְאֶה מְדַבְּרֵי רַב אֶלְפֵס בְּתַשׁוּבָה שַׁכ"כ נִתְּן גַּט עַל תְּנַאי.

צָרִיף שִׁימְסוֹר הַגַּט לַיָּד הָאִשָּׁה בְּכַדִּי שֶׁלֹּא יוּכַל לְבַטְלוֹ. וְר"ל דְּמִשִּׁהִגִּיעַ גַּט לַיָּדָה שׁוּב אֵינוּ יָכוֹל לְבַטְלוֹ.

וְכַתֵּב עוֹד הַטּוֹר. דְּנִרְאֶה דְּמָה שֶׁחִזְקֵיךָ הֶרְמֵב"ם בֵּין תְּנַאי דְּמַעֲכָשׁוֹ לְתְּנַאי דָּאֵם.

דְּבַמַּעֲכָשׁוֹ תִּהְיֶה מְגוֹרָשָׁת לְמַפְרַע. אֲפִילוֹ מֵת הַבְּעַל אוֹ נִשְׁרַף הַגַּט.

מִשָּׂא"כ בְּתְּנַאי דָּאֵם. יָפָה חִזְקֵיךָ.

ע"כ.

וְכַתֵּב רַבִּינוּ ב"י מִשֵּׁם הָרַב הַמַּגִּיד דַּמ"ש הֶרְמֵב"ם דְּכַשְׁנוֹתֵן לָהּ הַגַּט בְּתְּנַאי דְּמַעֲכָשׁוֹ אוֹ עַל מְנַת אֵינוּ יָכוֹל לְבַטֵּל הַתְּנַאי וְכו' שֶׁפָּהּ הוּא מְוַסְּכֵם מִכָּל הַפּוֹסְקִים חוּץ מִבְּעַל הָעֵיטוֹר שֶׁכַּתֵּב שֶׁאֲפִילוֹ בַּע"מ יָכוֹל לְבַטֵּל תְּנַאוֹ וְלְהַתְּנוֹת עָלֶיהָ תְּנַאי אַחֵר.

וּמ"ש הַטּוֹר דְּדַעַת הָרָא"ש בְּתַשׁוּבָה פְּדַעַת בְּעַל הָעֵיטוֹר. נִרְאֶה מְדַבְּרֵי ב"י דְּלֹא בְּכַוְנָה מִקְלָתָא קָאִים לִיהָ הָרָא"ש פְּדַעַת בְּעַל הָעֵיטוֹר רַק בְּמִקְלָתָא דְּהַתְּנַאי הִנֵּה לְטוֹבָתָהּ.

אָבֵל לֹא אִם הִנֵּה לְצַעֲרָהּ. וְנ"ל לֹא נִתְבָּאָר כֹּל הַצְּנוּרָה בְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ.

דְּהָרָא"ש בְּתַשׁוּבָה הַנִּזְכָּרַת בִּיָּאָר דְּבָרָיו. דְּדוֹקָא בְּכַה"ג שֶׁהַתְּנַאי לֹא הִנֵּה לְצַעֲרָהּ כְּמוֹ בְּתְּנַאי זֶה שֶׁאֲדַרְבָּהּ הוּא לְטוֹבָתָהּ שְׂאֵם יְבוֹא תוֹף הַזְּמַן שֶׁיָּשׁוּב אֶלֶיהָ.

אִז אָמַרְנוּ דְּמִתְחַלֵּת הַתְּנַאי הוּא בְּקִיּוּמוֹ. שֶׁהָרִי נִתְּן לָהּ גַט מַעֲכָשׁוֹ עַל תְּנַאי זֶה.

וְהַגַּט הוּא לְאַחֵר וַיִּקְיְיִם הַתְּנַאי. אָבֵל אִם מְחַל וּבִטֵּל הַתְּנַאי.

הָרִי הַגַּט לְמַפְרַע גַּט מִשְׁעַת נְתִינָה, אָבֵל בְּתְּנַאי שֶׁהוּא לְצַעֲרָהּ. וְדָאִי אֵינוּ יָכוֹל לְבַטְלוֹ.

וְאִם בִּיטְלוֹ אֵין בְּדַבְּרָיו פְּלוּם. דְּלַעוּלָם צָרִיכָה לְקִיּוּמוֹ.

וְכֹל שֶׁלֹּא קִיּוּמָתוֹ אֵינָה מְגוֹרָשָׁת. וְכִדְאֶסִיקָנָא בְּפִירְקִין.

אמר לה הרי זה גטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז, וחזר ואמר מחולין לך אינה מגורשת. משום דלצעורה איכפונן והא לא ציערה עכ"ל ומדנחית רב"י לבאר דהרא"ש לאו בכל תנאי קאמר ד יכול לבטל תנאו שמעינן מןה דבעל העיטור דלא חילק, סבירא ליה דבכל תנאי שיהיה יכול לבטל תנאו ונמצא דדעת הר"ב העיטור יחיד הוא בדבר זה.

ולכן לא העלהו מן ז"ל על שלחנו הטעור לא בשם י"א ולא יש חולקין. משום דכל הפוסקים חולקין עליו כמ"ש ה"ה.

זולת הרמ"א שהביאו בשם י"א וכו' והינינו טעמא דסבר שפן משמע בהרא"ש כמ"ש רביהט"ו, אבל רבים חלקו עליו דדעת הרא"ש אינו שנה לדעת הר"ב העיטור כמ"ש בתשובת הרא"ה עצמו שכתב רב"י: וכ"כ הרב מכתב מאליהו ז"ל בפשע שביעי.

והביאו השד"ח באסיפ"ד מע' גירושין סי' ג' אות ד. שהתפלא המכת"מ הנז' על דברי הטור דמשנה דעת הרא"ש לדעת הר"ב העיטור.

דמה ענין דברי הרא"ש דמירי בביתול התנאי לקיים הגט. לדברי הרב העיטור דמירי לביתול הגט וכו'.

ומלבד כמה דוכתי דמתבאר דדעתו פדעת כל הראשונים שאין יכול לבטל הגט. שפן מתבאר מדברי הרא"ש בפרק הספינה דף ע"ז גבי זכו בשדה לפלוגי ע"מ שתכתבו לו את השטר וכו' יש מקשים וכו' עיי"ש שפן מתבאר שגם הוא סובר שכל שהתנאי הוא תנאי גמור פדינו.

אין בטל התנאי יכול לבטל התנאי או המעשה. גם בתשובה כלל ע"ה סימן י"ב פתב שכל שנתן לה גט מעכשו.

אינו יכול לבטל. כמו שיראה העומד על דבריו.

גם במקום זה עצמו שהביא הטור מוכרע שדעתו פן. שהרי תשובה זו היא בכלל מ"ו סי' מ"ב ושם פתב חוץ מכבודך חלקת עלינו את השוין.

ואין חולק בדבר אחרי שבא הגט לידה. הפל מודים שאין יכול להוסיף על תנאו וכו'.

הרי שביאר להדיא במקומו. שכל שבא הגט לידה אינו יכול להוסיף על תנאו דהינינו ביתול במקצת וכ"ש לבטלו לגמרי.

ואיך פתב הטור שהרא"ש והר"ב העיטור שנים בזה עיי"ש ועיין להרב"ח והט"ז מה שתיקצו בדברי הטור: והשד"ח שם אות ג' פתב שהגאון מכת"מ הנז' העמיק בענין זה. ומצוה להעתיק תוד"ק כי הספר הזה הוא יקר המציאות ואין נמצא ביד כל אדם וגם אנו פדינו חובתי היא ואעשה.

והוא פי שם הביא דברי הר"ב העיטור שהאריך לישא וליתן בדב"ק ושוב פתב ומ"מ פבר למדנו הר"ב העיטור עצמו. שהרי"ף ורבינו יעקב חלוקים עליו.

דכל שנתן גט במעכשו ועל מנת אינו יכול לבטלו הגם שעדיין לא נתקיים התנאי וכמ"ש הרמב"ם וכ"כ התוס' בגטין דף י"ח ד"ה שפא פייס בשם ר"ת והוא ר"י שהזכיר הר"ב העיטור. גם הר"ן בפרק מי שאחזו במתניתין הרי זה גטיך כל זמן שאעבור מנגד פניך

וכו' דְּפָרִיף הַש"ס וּלְיַחְוֹשׁ שְׁמָא פְּיִיס, וְהִבִּיא עַל זֶה שׁו"ת הָרִי"ף הַנּו"כ בְּשֵׁאלוֹתוֹת
וּמְבֹאֵר בְּדַבְרָיו שְׁפָן הוּא תּוֹפֵס בְּמִןּוֹשְׁלָם.

גַּם הַמְרָדְכִי בְּפָרֶק כֹּל הַגֵּט סִי טש"ן פֶּתַב בְּשֵׁם רִיב"א פְּדַבְרֵי ר"ת הַנּו"כ. וְכֵן הוּא דַעַת
רש"י בְּגִטִּין דָּף ע"ו הָרִי זֶה גִּטִּידַע"מ שְׁתַּשְׁמֵשִׁי אֶת אֶת אַבָּא וְכו' שְׁפֶתַב וְתוּ לֹא מְצִי
לְאַתְנֻנֵי תַנְאָה אַחְרֵינָא וְכו' שְׁמְבֹאֵר מְדַבְרָיו שְׁפִינֵן שְׁגִירֵשׁ בַּע"מ שׁוֹב אֵינּוּ יָכוֹל לְבַטְלוֹ
וְלֹא לְהַחְלִישׁ תַּנְאֹ גַם הַרְשָׁב"א בְּפָרֶק מִי שְׁאַחְזוּ הַבִּי"ד הַר"ב הָעֵיטוֹר.

וְסִתֵּר דְּבַרְיוֹ וְכַתֵּב וּמְסַתְבָּרָא דְלֹא כְּנֻתִיָּה. וְכ"ד רַבִּינוּ יִשְׁעִיָּה בְּתוֹסְפֹתָיו לְקִידוּשֵׁין פְּרָק
הָאוֹמֵר דָּף ס' גַּבִּי פְּלוּגְתָּא דְרַב הוּנָא וּר"י דְאָמְרִינֵן אִיפָּא בִּינִיָּהוּ דְנִתְקַרַע הַגֵּט וְכו'.

גַּם הַסֵּמ"ע עֲשִׂין נ' פֶּתַב בְּשֵׁם הַר"ש פְּדַבְרֵי ר"ת שְׁבַתוֹס' הַנּו"כ וְכַתֵּב שְׁפָן הוּא מְתַבָּרָא
מְדַבְרָיו בַּפ' הַסְפִּינָה וְכו'. וְהִבִּיא דְבַרֵי הָרֵאָב"ד בַּפ"ט עַמ"ש הַרְמַב"ם הַתְנָה עֲלֶיהָ
שְׁתַּתְגַּרֵשׁ כְּשִׁיעֵבְרוֹ מִכְּנֻגְד פְּנִיָּה ל' יוֹם וְכו' א"א וְכו'.

דְּנִרְאָה לְכֹאֲרָה דַס"ל כַּהֲר"ב הָעֵיטוֹר. וְכַתֵּב לְהַכְרִיחַ דְזָה לֹא יִתְכַן, דַא"כ הו"ל לְהַשִּׁיג
עַל דְּבַרֵי הַרְמַב"ם רַפ"ח.

וְגַם הַה"ם שְׁפֶתַב שְׁם שְׁכַל הַפּוֹסְקִים סוֹבְרִים כְּהַרְמַב"ם זוֹלַת הַר"ב הָעֵיטוֹר הִי"ל לְצַרְף
סְבַרַת הָרֵאָב"ד. וְמָה שְׁתִּירֵץ ע"ז מֵהַרְשֵׁד"ם הוּא דְחוּק וְהַפ"מ כַּתֵּב יִישׁוּב לְזָה.

וְהַרְבַּ מַכַּת"מ ז"ל כַּתֵּב יִישׁוּב אַחַר. וְסִיִּים וּבִין לְפִי דְרַכּוֹ שְׁל הַרַפ"מ.

וּבִין לְפִי דְרַכּוֹ. סְלִיק בְּיַדוֹ דְמוֹדָה הָרֵאָב"ד בְּתַנְאֵי דְעַל מְנַת אוּ מַעֲכָשׁוּ.

שְׁאִין הַבַּעַל יָכוֹל לְבַטְלֵ. וְלַעֲנֵן הַלְכָה הִנֵּה נִרְאָה דְאִין לְחוּשׁ לְהָא דַהֲר"ב הָעֵיטוֹר פִּינֵן
דְּכוּלְהוּ רַבְּאוֹנוֹתָא פְּלִיגֵי עֲלֶיהָ וְאָמְרֵי דְמַשְׁבָּא לִידָה בְּמַעֲכָשׁוֹ שׁוֹב אֵינּוּ יָכוֹל לְבַטְלוֹ.

וְאַף שְׁהַטוֹר כַּתֵּב שְׁהַרַא"ש מְסַפִּים לְדַבְרֵי הַר"ב הָעֵיטוֹר. הָרִי עֵינֵינוּ רוֹאוֹת שְׁהַרַא"ש
לֹא כֵן יְדַמָּה כְּמוֹ שְׁנַתְבָּאֵר.

וְמָה גַם כִּי בְּדַבְרֵי הַר"ב הַעִי' מְבֹאֵר דַּהֲרַ מִלְתָּא לֹא פְּסִיקָא לִיהָ וּבְצַרִיכוֹת עֵינֵן אָמַר
לָהּ וְכִינֵן שְׁפָן אִין סְפִיקוֹ כְּלוּם קָמִי נְדָאי דְּכוּלְהוּ רַבְּאוֹנוֹתָא. אַף מָה נַעֲשֶׂה שְׁמוֹהַרְשֵׁד"ם
תּוֹפֵס שְׁהַרַאָב"ד ס"ל כַּהֲר"ב הָעֵיטוֹר.

וְכַתֵּב מוֹהַרְשֵׁד"ם שְׁהַרַאוּ לוֹ שַׁכ"כ מֵהַר"מ אֶלְשֶׁקָאֵר. וְשְׁמִי הוּא שְׁיָקַל רֵאֵשׁ נֶגֶד הַר"ב
הָעֵיטוֹר וְהָרֵאָב"ד.

וְשְׁהַמִּיקַל נֶגְדָם לֹא חָס עַל כְּבוֹד קוֹנוֹ וְרֵאוֹי לוֹ שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם. גַּם הַרְמַ"א בַּסִּי קַמ"ג
כַּתֵּב דִּישׁ לְהַחְמִיר כַּהֲר"ב הָעֵיטוֹר.

וְאַף שְׁהוּא סְמַךְ עַל שְׁפָן דַּעַת הָרַא"ש וְאֵינּוּ כֵן. מ"מ כְּבָר נְפִיק מִפְּנִיָּה וּמִי יַעֲרַב לְהַקְלֵ.

וְהַגַּם שְׁעֵינֵינוּ הַרְאוֹת שְׁהַרְבַּ הָעֵיטוֹר הוּא יַחֲדִי. דַּהֲרַ הָרַא"ש בְּהַדְיָא כַּתֵּב בְּהַיְפָּד
וְהָרֵאָב"ד מְוַכְרַח שְׁאֵינּוּ סוֹבֵר כֵּן.

וגם הרבנים המבי"ט ומהרי"ט פתבו בפירושו דלא כהר"ב העיטור, ועם כ"ז פתב הרפ"מ דלא מלאו לבו להקל נגד סרכין תלתא מהרשד"ם ומהר"ם אלשקאר ומהר"ם א שאמרו להתמיר. ע"כ תוד"ק וסיים השד"ח על דבריו.

הנה למדנו מדבריו דהרי"ף והרמב"ם ור"א גאון ורש"י ור"ת וריב"א והר"ן והרשב"א ורבינו ישעיה וסמ"ג בשם הר"ש ומסתמא גם דעתו פן הוא והרא"ש בפסקיו ובתשובה והרבנים המבי"ט ומהרי"ט פולחו ס"ל דבתנאי דמעכשו.

אין מועיל ביטול התנאי לביטולו של גט והם ארבעה עשר נשיאים שרים ונכבדים. שיש בהם ד"י והותר להשען עליהם להקל באיסור היותר חמור שבתורה אם היו הם מקילים ושאר פוסקים מחמירים.

וכ"ש וק"ו פשהם מחמירים דפשיטא דצריכים אנו לכוף ראשנו לקבל סברתם ע"כ: ומעתה שזכינו לדין שפל הפוסקים נתנבאו בסיוגנון אחד. דבתנאי דמעכשו וע"מ אינו יכול לבטלו ודלא פדעת הר"ב העיטור ז"ל.

נמצאת אומר בנדו"ד שנתן הגט הראשון ליד האשה בתנאי דמעכשו וע"מ. אם יעלה ויראה דהוא גט מדאורייתא.

פאשר יובא לפני. פשוט הוא שאינו יכול לבטלו.

פדעת כל הפוס' וכד מעיינת שפיר. תמצא שנדון זה הוא מכונן ממש לנדון הרא"ש בתשובה שהביא הטור שם.

דמיירי הרא"ש בביטול התנאי לקיום הגט. דכיון דביטל התנאי שאף אם יבוא תוך הזמן יהא גט.

בהא יכול לבטלו דהא כבר מגורשת היא משעה שפא הגט לידה, ואין מעכב עליה רק התנאי. וכיון שביטל התנאי נתקיים הגט, והכא נמי כיון שפא הגט לידה במעכשו היא מגורשת מאותה שעה.

ואינו מעכב עליה כ"א התנאי שהתנה עליה שאם תתבע אותו בדיניהם תוך זמן ג"ח לא יהא גט. והשתא שביטל התנאי נתקיים הגט ממילא.

ואף דקאמר הבעל בפירושו שמבטל תנאו לביטול הגט. דבריו מהב"ל ימעטו.

דלאו דינא גמיר וכשהוא מבטל אדעתא דרבנן מבטל: ואף למ"ש רבינו ב"י פדעת הרא"ש דדוקא בכה"ג שהתנאי לא הנה לצעורה. וכתב הרב"ח שאפילו שלא הנה לטובתה אלא שלא הנה לצעורה.

יכול לבטלו מ"מ אין נפקותא מינה לנדון שלפנינו. שאעפ"י שאינו לטובתה ולא לצעורה.

רק לטובתו שלא תתבע אותו לשלם. עכ"ז הרי לא שמענו מדברי הרא"ש ז"ל דיכול לבטל.

אלא בביטול התנאי לקיום הגט. אבל בביטול התנאי לביטול הגט זאת לא שמענו.

וכמ"ש המכת"מ ו"ל בדברי הרא"ש כמ"ש"ל: והנה אם אמרנו נבוא לחוש לדעת הרב
העיסור. שאף במעכשו וע"מ.

אם ביטול בטל. באשר טשו לה שלשה המה מחיב"י מוהרשד"ם ומק"ם אלשקאר
והרמ"א מ"מ אינה אלא חומרא דאתינא לידי קולא.

באשר דלפי דעת כל הפוסקים שזכר המכת"מ ו"ל שאינו יכול לבטל, ואם נתקיים התנאי
הוא מגורשת ואסורה לכהן. אם באנו עתה להחמיר פדעת הר"ב העיסור ולומר פיו
שבטלו הוי בטל.

נפקא מינה קולא גדולה להתיר מגורשת ואסרה לכהן. לפי דעת שאר כל הפוסקים
דפליגי עליה והבט ימין וראה מ"ש השד"ח ו"ל שם שאם באנו לחוש לדעת הר"ב
העיסור שהוא יחיד בדבר וכ"ש וק"ו שראוי לנו לחוש לדעת רוב מנין ורוב בנן ארבעה
עשר רבנים דסבר מרו שהיא פסולה לכהונה.

עיי"ש.

דבאמת לענין חומרא חיישינן לה לומר שאינה מגורשת ולהתירה לעלמא בלא גט אחר,
דיש לחוש לדעת הר"ב העיסור. אבל להתירה לבעלה כהן ולומר שהגט בטל זה לא
אמרינו.

ועוד הביא לנו השד"ח משם הרב דברי אמת בקונטרס י"א סי' מ' שגילה דעתו דסברת
בעל העיסור אית לה פירקא מהש"ס פ"ק דיומא די"ג עיי"ש שלא מצא די השיב להוכחה
זו. וא"כ מסתמא נדאי אין דעתו נוחה להקל עפ"י סברת הר"ב העיסור וא"כ הרי גם
הוא משלנו לטובה מצטרף בהדי אמבוהא דרבנן קדישי עליונים למעלה.

שלא לסמוך להקל עפ"י סברת הר"ב העיסור ו"ל עכ"ל: ומעתה נתנה ראש ונשובה
להתיר הספק השני. מאי דמספקא לן אי תרי בעל פאשתו דא ב"ב פסולים לעדות
מדאורייתא או רק מדרבנן.

ונפקא מינה השתא שנתן לה עוד גט שני בתנאי אם וכו'. שאם הוא דתרי בעל פאשתו
ר"א ב"ב הוא פסיל מדאורייתא נמצא דהגט הר"א בטל מדאורייתא.

והעיקר הוא הגט השני וכיון שהוא בתנאי אם וכו' יכול לבטלו, והשתא שבטלו בטל
וכשרה לכהונה. אמנם אם הוא פסול דרבנן דוקא א"כ הגט הראשון הוא גט מדאורייתא.

וכיון שהוא בתנאי מעכשו וע"מ אינו יכול לבטלו ואם ביטלו אינו בטל. ונמצא
לכשיתקיים התנאי הוי מגורשת מדאורייתא ופסולה לכהונה.

ומשום פסול דרבנן דוקא הצריכוה גט שני להתירה לעלמא: ולברר ענין זה בס"ד נקדים
שס' דסנהדרין פ' זה בורר דכ"ח ע"ב. ת"ר חורגו לבדו.

רבי יוסי אומר גיסו לבדו וכ"ש חורגי. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה פרבי יוסי
דאמר גיסו לבדו.

עכ"ל פן העתיקו הרי"ף והרא"ש אף שיש בג"מ שקלא וטריא בזה. הם העתיקו כפי
המסקנא.

ונעתיק לפנינו לשון הרא"ש שם שפכלל דבריו ז"ל נמצאו דברי רש"י וקרי"ף ותוס' ז"ל וז"ל פירש"י דבן גיסו פסול לו. משום דגם הוא פסול לבן גיסו.

שהוא בעל אחות אמו. לפיכך גם בן גיסו פסול לו.

ולא מטעם קרובת גיסו להיות חתן גיסו אסור לו. דנדאי גיסו לבדו פינו דקרובת שניהם על יד בעל פאשתו.

לא הנה פסלינו בן גיסו. אי לא הנה הוא פסול לו.

מחמת שהוא בעל אחות אמו. פינו דאיפסק הילכתא כרבי יוסי דגיסו לבדו.

א"כ אחד נשוי רחל ואחד נשוי דינה בת לאה פשירין להעיד, וכ"ש נישואי שתי בנות אחיו. או בנות אחיות דלא אמרינו תרי זמני בעל פאשתו, אלא ראשון בראשון פגון הנשואין אחיות אבל שני בשני.

וכן ראשון בשני לא אמרינו. אבל חד זמנא בעל פאשתו אמרינו בכל הפסולין.

לבד משלישי בראשון לפי הירושלמי וכן עיקר. ודלא כרב אלפס שפכת דהא דקאמר ר"י וגיסו לבדו.

היינו בן גיסו וחתן גיסו שיש לו מאשה אחרת. ולא מילתא היא דהיאך ניסק אדעתין למימר דרבי יוסי פוסל בחתן גיסו מאשה אחרת דליכא קורבא אלא ב"ג חתונים.

שנשא זה אשתו ואחותה נשאת לגיסו. ובת גיסו מאשה אחרת נשאת לבעל.

ואותו חתן יפסול לגיסו של חמיו דרחוק מן הדעת הוא זה וכו' והירושלמי שהביא רב אלפס דמפליג בגיסו בין בנים וחתנים שיש לו מאשה אחרת ובין בנים וחתנים שיש לו מאחות אשתו אפשר דפליג אגמרא דידן.

ומפרש בנים וחתנים דבעל אמו וכל אותם שנאסרו בנישואין אף מאשה אחרת ובגיסו לחוד הוא דמפני משום דקרובתו על ידי תרי חתונים וגמרא דידן דמכשר באחי האח לא סברא הכי עכ"ל הרא"ש.

וכ"פ רביהט"ו בחומ"ש סי' ל"ג פדעת אביו הרא"ש ז"ל. ועיין בב"י שם שהביא עוד שתי תשובות אחת להרא"ש דהכי ס"ל וישנית להרשב"א ז"ל פתב דלזה הספיק רבינו האי ורש"י וקראב"ד ובעל המאור: אמנם הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות עדות פסק פדעת קרי"ף שפכת בהלקה ט' וכן יעדו לבן אחות אשתו.

ולא לבעל בת אחות אשתו וכו'. וכתב הנ"מ דדעת הרמב"ם פדעת קרי"ף דמפרש דהא דאמרינו גיסו לבדו.

לא אתא למעוטי. אלא בן גיסו וחתן גיסו מאשה אחרת עיי"ש וכ"כ בהגהמי"י.

וכ"פ מרן הש"ע חומ"ש סי' ל"ג ס"ד וז"ל ואף בראשון בשני אמרינו בהו תרי בעל פאשתו שפשמ שהוא פסול להעיד לבן אחות אשתו כה הוא פסול להעיד לבעל בת אחות אשתו עכ"ל: אלא דהשתא יש לעמוד על מיצוי הדין.

אם הרי"ף והרמב"ם ודעמניהו דפסלי תרי בעל פאשתו ר"א בשני. מדאורייתא פסלי להו דנפקא להו מדרשא כפאשר פסולים.

או לא פסלי להו אלא מדרבנן. והגם שכתב הרמב"ם שם ה"א וז"ל אין פסולין מדין תורה אלא קרובים ממשפחת אב בלבד והם האב עם הבן ועם בן הבן.

והאחין מן האב זע"ז ובניהן זע"ז, ואצ"ל הדודים עם בן אחיו. אבל שאר הקרובים מן האם או מדרה אישות כולן פסולין מדבריהם עכ"ל.

מ"מ לא איתבריר לן דעת הרמב"ם ז"ל. לפי מ"ש רבינו ב"י באה"ע סי' מ"ב בסופו משם התשב"ץ בתשובה.

על מי שקידש בת קטנה בעדים קרובים זה לזה מצד האם שאפילו הרמב"ם שסובר שפסול קרבת האם אינו אלא מדרבנן. יודה שעדותו בטילה.

שמה שכתב הרב דפסולי קרובים הפא מדרשא הוא מדרבנן. הוא מפני שסובר בכל מדרש חכמים שאינם קרובים דאורייתא אינו שהן אלא שהם קרובים מדרבנן לענין שאינם נכללים בדברי רבי שמלאי לענין מנין המצות אבל מ"מ דין תורה הם.

וא"כ המקדש בפניהם אינה מקודשת עכ"ל. וא"כ ה"א נמי אמרינן בקרובי אישות דנפקא לן מדרשא כמ"ש התם בש"ס מנין שהאשה כבעלה.

דכתיב ערות אחי אביה לא תגלה אל אשתו לא תקרב דונתה היא ופריה והלא אשת דודו היא. מכלל דאשה כבעלה עכ"ל שאעפ"י שכתב הרמב"ם שהן פסולים מדבריהם, אלא דינו כדין תורה.

כמ"ש הרב תשב"ץ בקרובי האם. אמנם הביא עוד שם ב"י בשם מצאתי פתוב על מעשה שהיה שנתקדשה לראובן בפני עדים שהם קרובים וא"כ הלכה ונתקדשה לשמעון בפני עדים קרובים ופקו החכמים שאלו ואלו אינם קידושין והתירוה לעלמא.

והלכה ונשאת לאחר ואח"כ עמד אהד וערער על הוראת החכמים לפי שהקרובים היו ע"י אישות. והם פסולי עדות דרבנן וצריכה גט וכו' והחכמים דחו את דבריו.

והספיק ה"ר יהודה בן הרא"ש על ידם מפני שרבים חולקים על הרמב"ם וסוברים שקרבת אישות היא מן התורה וכו' ע"כ וכתבר"י דנראה לו לסמוך על זה היכא דכבר נישאת. אבל אם לא נשאת עדיין, ה"ז עם החולק להצריכה גט משניהם כדברי הרמב"ם ז"ל עכ"ל.

דמוכח מזה דדברי הרמב"ם שכתב דפסולי מדרה אישות מדבריהם. משמעוהו כפשוטן שהם מדרבנן ממש.

וכן דעת מור"ם בהגה בחומ"ש שם שכתב משם הרמב"ם דקרובי האם נמי אינן פסולים אלא מדרבנן ע"כ. ומדשמענו ליה דקרובי האם הם מדרבנן.

שמענו נמי דקרובי אישות הם מדרבנן דבחדא מחתא מחתינהו הרמב"ם ז"ל כמש"ל. אכן הש"ך חולק על דברי רמ"א וכתב דדעת הרמב"ם דפסולים מדאורייתא, וכמ"ש

התשב"ץ כנו"ל עיי"ש בש"ף ועיין בח"מ וב"ש באה"ע סי' מ"ב מ"ש ב"ש: נמצאת אומר מעתה.

דפסולי עדות בקרובים מדרף אישות. במחלוקת שנויה אם הם מדאורייתא או מדרבנן. אבל כד מעיינת שפיר בדברי הפוסקים ז"ל מצאנו ראינו אור דכ"ע מודו דבנדון תרי בעל פאשתו רא' בשני. לדעת הרי"ף והרמב"ם דפסלי בהו לא פסלי אלא מדרבנן.

כמ"ש הר"ן"ה בעל המאור ז"ל שפכתב ואם תשאול ותאמר מה ראה רבי יוסי לחלוק בגיסו לומר שיש לו בנים ואין לו חתנים אפילו מאחות אשתו. משא"כ בכל הקרובים וכו'.

תשובתה היינו טעמא דר"י, דס"ל חד בעל פאשתו אמרינן תרי בעל פאשתו לא אמרינן דומיאי דההיא דאמרינן ביבמות בפ' כיצד לענן שניות דמפליגינן בין היכא דמקרב לה בחד קידושין להיכא דמקרב לה בב' קידושין.

וכל חתיניהו דתנן במתניתין לבד מגיסו פולהו בחד קידושין מקרב להו. הילכף בן גיסו פסול הוא לו.

דקא בחד קידושי מקרב ליה. והיינו דתני בעל אחות אמו.

אבל חתן גיסו פיון דלא מקרב ליה אלא בתרי קידושי. משו"ה מכשר ליה רבי יוסי.

והקשה עוד אי הכי גיסו נמי דקא בתרי קידושי מקרב ליה. וכיון שפן אפילו הוא גופיה ליתכשר.

ותירץ דכיון דבעל פאשתו מהאי קרא דודתה היא קא הניא ליה. ילפינן מיניה פל דדמי ליה.

מה התם ערוה דחשבינן ליה פאלו היא אחות אביו. אף פל שבנקה ערוה, עשו בעלה פמוה.

ובזכר עשו את אשתו פמוהו. נמצא גיסו פיון דקאי במקום ערוה שגרי אחות אשתו ערוה היא לו.

אמרינן בה בעל פאשתו. אעג"ב דמקרב לה בתרי קידושי אבל אינה דלא קיימי במקום ערוה אי מקרבי בחד קידושי פגון חתניהו דתנן במתניתין וכו' ואי מקרבי בתרי קידושי פגון חתן גיסו פשירין: דכיון דלא קאי במקום ערוה.

לא אמרינן בה בעל פאשתו. דלא דמי למאי דגלי ביה קרא דודתה היא.

והיינו טעמיה דרבי יוסי ע"כ הרי לה דלא שמעינן מקרא דודתה היא דבעל פאשתו אלא אי מקרבי בחד קידושי או אפילו בתרי קידושי וקאי במקום ערוה, אבל חתן גיסו דלא קאי במקום ערוה ומקרב ליה בתרי קידושי.

לא שמעינן ליה מדרשא דקרא ומה גם לדעת הרמב"ן במלחמות דפליג על הר"ן"ה וסובר דאף בתרי גיסו ראשון בראשון אינו פסול אלא מדבריהם. שכתב והפלה שגראה לי באישות.

שאין אשה כבעלה מה"ת אלא בקרובי עצמו. דהיינו בחד קידושין.

פּענִגן שפּתב דוֹדְתָהּ היא וְכָל קוֹרְבָה שְׁהֵאֲשָׁה בָּהּ כְּבַעֲלָהּ הַבַּעַל בָּהּ כְּאֲשֶׁתוֹ. מִסְמָךְ הַפְתוּב דוֹדְתָהּ היא.

אַבְל בְּשָׁנֵי קִידוּשֵׁינִי מִתּוֹרַת מִשְׁה רַבִּינוּ לֹא לְמַדְנֹנִי. מִדְּבָרֵיהֶם לְמַדְנֹנִי.

שְׁלֹא רָאוּי לְהוֹסִיף אֶלָּא שֶׁל רֵאשׁוֹן בְּרֵאשׁוֹן דְּהֵיִינוּ גִיסוּ בַּעַל חוֹרְגָתוֹ. וְכו'.

ע"כ הָרִי דְסָבַר דְּגַם בְּתַרֵּי גִיסוּ דְלֹאוּ קְרוּבֵי עֲצָמוֹ. אֶלָּא ע"י שְׁנֵי קִידוּשֵׁינִי.

לֹא לְמַדְנֹנִי אֶלָּא מִדְּבָרֵיהֶם, כִּינּוּן שֶׁהוּא מֵיהֵת רֵאשׁוֹן בְּרֵאשׁוֹן אַבְל חֲתָן גִּיסוּ שֶׁהוּא בְּשָׁנֵי קִידוּשֵׁינִי. וְהוּא שְׁנֵי בְּרֵאשׁוֹן אֵין לָנוּ לְהוֹסִיף גַּם מִדְּבָרֵיהֶם וּלְמֵאן דְּמוֹסִיף בָּהוּ כְּפִי דַעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם וּדְעַמְיֵיהוּ.

שְׁמִיעַ לְהוּ דְּגַם רֵאשׁוֹן בְּשָׁנֵי גְזָרוּ בּוּ חֲכָמִים. וְכ"כ בְּסוֹף דְּבָרָיו וְנ"ל וּמֵיהוּ לְתַנָּא דְּמִתְנִיתִין דְּפָסִיל חֲתָנִים בְּגִיסוֹ.

אֵית לֵיה תַרֵּי קִידוּשֵׁינִי כְּהֵאֵי דְשָׁנֵי בְּרֵאשׁוֹן הוּא. וְאַפְשָׁר דְּבַכָּל שְׁנֵי בְּרֵאשׁוֹן נָמִי אֵית לֵיה וְכו' ע"כ.

וְכֵן פִּירֵשׁ מוֹהֲרִיק"ש ז"ל בְּתַשׁוּבַת אֶהְלֵי יַעֲקֹב ס' פ"א בְּתַשׁוּבַת הַגָּאוֹנִים שֶׁהֵבִיא מְהָר"ם אֶלְשֶׁקָאָר ז"ל. שֶׁפְתָבוּ דְּבַעֲלֵי קְרוּבוֹת פְּסוּלִין לְהַעֲדִיד.

ה"מ זֶה לְזֶה. אַבְל פְּשָׁרִין לְעֵלְמָא דְלֹאוּ קוֹרְבָה גְמוּרָה היא.

מִשָּׂא"כ בְּאַחִין וּבְשָׁאָר קְרוּבֵין ע"כ וּמְפָרֵשׁ לָהּ מוֹהֲרִיק"ש ז"ל דְּאֵינְהוּ לָא מְכַשְׁרֵי. אֶלָּא כְּקוֹרְבַת תַרֵּי בַּעַל כְּאֲשֶׁתוֹ שְׁאֵינְהָ דְבַר תּוֹרָה.

וּמִשׁוּ"ה מְכַשְׁרֵי לֵיה לְעֵלְמָא כְּדִדְיִיק לִישְׁנֵינֵיהוּ שֶׁפְתָבוּ בַּעֲלֵי קְרוּבוֹת וְכו' דְּהֵיִינוּ שְׁנֵי בַּעֲלֵי שְׁתֵּי קְרוּבוֹת בַּעֲדוֹת אַחַת וְכו' וְעֵי"ש. וְהֵבִיא עוֹד דַּעַת הַרְמַב"ן כְּנִז"ל וְשַׁכ"כ הָר"ן בְּחִידוּשֵׁי סִנְהֶדְרִין וְנ"ל שֶׁפִּיֶּסוּל שְׁנֵי קִידוּשֵׁינִי מִתּוֹרַת מִשְׁה רַבִּינוּ לֹא לְמַדְנֹנִי.

מִדְּבָרֵיהֶם לְמַדְנֹנִי. וְהֵם לֹא גְזָרוּ אֶלָּא בְּקוֹרְבָה רֵאשׁוֹנָה.

ע"כ נִמְצָאֵת אַתָּה לְמַד. דְּאַף בְּבַעֲלֵי שְׁתֵּי אַחֲיוֹת שְׁהֵם רֵאשׁוֹן בְּרֵאשׁוֹן דַּעַת רֹבַב הַפּוֹסְקִים מִסְפָּמַת שְׁהֵם פְּסוּלִים מְדַרְבָּנִין.

כ"ש אֶחָד נָשׁוּי רַחֵל וְאֶחָד נָשׁוּי דִּינָה בַת לֵאָה שְׁהֵם רֵא' בְּשָׁנֵי. לְמֵאן דְּפָסִיל בָּהוּ אֵינּוּ פּוֹסֵל אֶלָּא מְדַרְבָּנִין.

וְכ"כ בְּפִשְׁטוֹת הַנּוֹבֵי"ת בֵּא"ה ע"ס' ע"ו שֶׁהַרְבָּה לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי הַש"ף שֶׁדָּחָה דַּעַת הַרְמ"א שֶׁפִּירֵשׁ שֶׁדַּעַת הַרְמַב"ם דְּפָסוּלֵי קְרוּבֵי הָאָם וּקְרוּבֵי אִישׁוֹת הֵם מְדַרְבָּנִין כְּמִש"ל. וְהַנּוֹב"י הַעֲמִיד דְּבָרֵי הַרְמ"א בְּכַמָּה הוֹכַחֹת.

וְכַתֵּב דַּעַכ"פ תַרֵּי בַּעַל כְּאֲשֶׁתוֹ בְּרֵאשׁוֹן בְּשָׁנֵי. וְכֵן אֶפְיָלוּ חַד בַּעַל כְּאֲשֶׁתוֹ בְּשָׁנֵי בְּשָׁנֵי לָא אֲשַׁכַּחֵן בְּקָרָא.

וְעַל כְּרַחֲנוּ דְּרַבָּנִין גִּינְהוּ ע"כ וְעֵי"ש וְעֵינִין בְּמַרְדְּכֵי פ' זֶה בּוֹרֵר שֶׁם בְּהֶגְהָ מַה שֶׁחִילַק בְּמֵאֵי דְשִׁמְעִינוּ מִקְרָא דְאֲשָׁה כְּבַעֲלָהּ וּבַעַל כְּאֲשֶׁתוֹ וְכו' וּבְנוֹב"י שֶׁם בְּפִירוּשׁ דְּבָרֵי הַמְרָדְכֵי הַנּוֹ: וּמַעַתָּה שֶׁעֲלָה בְּיַדְנוּ דְתַרֵּי בַּעַל כְּאֲשֶׁתוֹ רֵאשׁוֹן בְּשָׁנֵי הֵם פְּסוּלִים מְדַרְבָּנִין.

נמצא שהאשה הזאת היא מגורשת מדארזיקתא, ותנאי הראשון שהוא בתנאי ע"מ עודנו בתוקפו. שלא יוכל לביטול הגט.

ולא מהני בביטולו רק לגבי גט שני שהוא בתנאי אם וכו' שצריכה גט אחר להתיירה לעלמא. אבל לגבי בעלה היא מגורשת ופסולה לכהונה.

ואעפ"י שפשעת פתיבת הגט השני נתקרה הגט הראשון לי"ב קרעים. הרי פתב הרמב"ם דבתנאי ע"מ אם אבד הגט או נשרף קודם שנתקיים התנאי.

הרי זו מקיימת התנאי וכבר היא מגורשת משהגיע הגט לידה וכן הוא במרדכי פרק מי שאחזו סי' ת"ל בתשובה לרבנו פרץ ז"ל וכו' וראיה לדבריו מדאמרין בפ' האמור ובפ' מי שאחזו הרי זה גטיף ע' שמתני לי ר' זוזי מגורשת והיא תתן.

ופליגי בה רב הונא ורב יהודה. רב יהודה אמר לכשתתן, ורב הונא אמר והיא תתן וקאמר איכא בינייהו שנקרע הגט או שאבד קודם שנתנה ר' זוזי.

וקאמר התם טעמא דרב הונא משום דכול האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי, ופסקו פנותיה בפ"ק דקידושין. וע"כ לא פליגי אלא היכא דלא אמר מעכשיו אלא ע"מ לחודיה דר"י סבר לאו כאומר מעכשיו דמי.

ור"ה סבר כאומר מעכשיו דמי. אבל כאומר מעכשיו כו"ע מודו.

אלמא כל תנאי דאומר מעכשיו ולא תלאו במיתה. מעכשיו ממש קאמר ואפילו אם נתקרה הגט קודם קיום התנאי.

מגורשת מהיא שעתא ובלבד שיתקיים התנאי לסוף. ע"כ ועיין בבית שמואל סימן קמ"ד סק"ג שכתב שאף להחולקים בענין שכ"מ וסוכרים דצריף שיהיה הגט קיים בשעת מיתה היינו דס"ל דכוננתו לאחר הגט כל מה שיכול.

אבל בבריא בנדאי המגרש בתנאי מעכשיו לכ"ע מתחילים הגירושין מיד ועיי"ש ועיין ד"מ רי"ס קמ"ה שהביא מ"ש המרדכי וכו' ועיין בתשובות מהריק"א דיני יבום ונחליצה סימן ה' דמייירי לענין שכ"מ כמ"ש הרב בית שמואל ועיין בפ"ת שם סק"א ד"ה והנה הפוסקים וכו' שכ"כ משם הנז' וסיים אמנם מצאתי בסה"ג של מהר"י מינץ העתיק שם סדר גט אחר של מהרי"ק ז"ל.

ומבואר שם שגם באופ"ז צריף שישאר הגט שלם בלי קרע וטשטוש ביד האשה עד פלות זמן התנאי עיי"ש. ושוב מצא בתשובת שיבת ציון שנשאל על ענין זה.

בגט הניתן מעכשיו אם לא באתי עד יב"ח וכו'. וכתב להרב השואל יפה עשה כבודו שלא קרע הגט וחשש לדעת מהרי"ק ומהר"י מינץ בסה"ג.

וכן בכנה"ג חלק ט' אות י"א כתב פן. וסיים בדיעבד בנדאי אין לחוש לזה ובטלה דעתם נגד הרבה גדולים הפוסקים ראשונים וכו'.

מ"מ ראוי לחוש לכתחלה לדעת המחמירין הנז"ל וכו' עכ"ל. ועיין תוס' קידושין דף ס"ג ע"א ד"ה כגון וכו' בסו"ד וצריף לדקדק אליבא דרבי יוחנן וכו' ומה שיישבו שם עיי"ש: הרי ברור לעין כל כשמש דבתנאי ע"מ ומעכשיו אף אם נתקרה הגט קודם שנתקיים

התנאי הרי זו מקנימת תנאה והיא מגורשת משעה שפא הגט לידה ואין פאן מקום להקמיר בזה לפי דעת מהרי"ק ומק"י מינץ ו"ל השתא דנקרע בדיעבד.

משום דאתניא לידי קולא להתיר מגורשת לכהונה: ועתה נשוב עוד אל הבא"ר להתיר ספק שלישי. אם הספיקו שניהם הבעל והאשה לביטולו של גט, אי הוי מבוטל אפילו בתנאי דמעכשו וע"מ או לא הנה איתא בפ' מי שאחזו דע"ו ע"ב ונ"ל משנה שם הרי זה גטא כל זמן שאעבור מפנגד פניך ל' יום, הנה הולך ובא הולך פא.

הואל ולא נתניחזד עמה ה"ז גט ופריך בגמ' והא לא עבר. ואוקמה רבי יוחנן מי קתני הרי זו מגורשת.

ה"ז גט קתני. דלא הוי גט ישן.

ולכי מצו תלתין יומי הוי גיטא. תניא פנותיה דר"י ה"ז גטא כל זמן שאעבור מפנגד פניך ל' יום.

והנה הולך ובא. הואיל ולא נתניחזד עמה ה"ז גט.

ולגט ישן אין חוששין. שהרי לא נתניחזד עמה.

ופריך הש"ס וליחוש שפא פייס. אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומרת נאמנת עלי לומר שלא באתי, פירש"י וליחוש שפא פייס.

כשהנה בא אצלה. פייס קטטה שביניהם ונתניחזדה עמה.

ולאחר זמן אתי בעל ומערער ואמר פייסתי ע"כ. וכ"פ רבינו הטור סי' קמ"ד אמר לה ה"ז גטיה כ"ז שאעבור פניך ל' יום שלא אראך יתא גט.

אעפ"י שהנה הולך יבא ה"ז גט פשר. וראוי להתגרש בו לכשייתקיים התנאי דהיינו שהיא ל' יום שלא ראה אותה וכו' והיא שהאמינה תחילה שאף אם יאמר שנתניחזד עמה שתהא נאמנת להכחישו לומר דלא נתניחזד עמה וכו'.

וכתב משם הרמ"ה ודוקא שאמר כ"ז שאעבור ולא אמר מעכשו. אבל אמר לה מעכשו אם לא אעבור.

או ע"מ שלא אעבור, כשלא עבר חל הגט למפרע ואינו יכול לבטל תנאו ואין צריך להאמינה וכתב עוד לפי מה שכתבתי בשם א"א הרא"ש ו"ל דאף בתנאי דמעכשו יכול לבטל אין חילוק ע"כ ועיין בהגהות חדשות מה שהגיה על דברי הרא"ש הנז': וכתב רב"י שדעת רביהט"ו בניחוש שפא פייס הם כדברי רש"י שפירש פייס קטטה שביניהם ונתניחזד עמה.

אבל הרשב"א והר"ן כתבו שאין נראה להם אלא כמו שפירש הרי"ף בתשובה. דה"ק ליחוש שפא פייס בדברים ומחלה התנאי.

וכ"כ הרמב"ם בפ"ט חוששין שפא פייסה כשהנה הולך ובא. ומחלה לו וחסור וביטל הגט כשפייסה ומפני חשש זה ינהה הגט פסול לאחר ל' יום ע"כ וכן העתיק מרן בש"ע סעיף ז'.

וְכַתֵּב עוֹד בְּב"י שֶׁשֶׁם דְּדַעַת הַרְמ"ה וְכו' הִיא דַעַת הַרְמַב"ם וְכו': וְנִרְאֶה שֶׁהַחֲלִיּוֹק שֶׁבֵּין פִּירֵש"י לְפִירוּשׁ הַרְי"ף ז"ל הוּא כֵּן דְּלִפִּי פִירֵש"י שֶׁפִּירֵשׁ שְׂמָא פִּינִס וְכו' נִתְיַחַד עִמָּה דְהו"ל גֵּט יָשָׁן דְּפִסְלוּהוּ רַבָּנָן מִשּׁוּם שְׂמָא יֹאמְרוּ גִיטָה קוֹדֵם לְבָנָה.

אֲזַי אֵין חֲלִיּוֹק בֵּין אֲמַר מַעֲכָשׁוּ לֹאמַר כֹּל זְמַן וְכו'. דְּבָכָל עֲנִין הָיִי גֵט יָשָׁן.

אָבֵל לְדַעַת הַרְי"ף בְּתַשׁוּבָה שְׂמַפְרֵשׁ לִיחֻוֹשׁ שְׂמָא פִּינִס בְּדַבְרִים וּמַחֲלָה הַתְּנָאִי אֲזַי יֵשׁ לְחֻלְקָא דָּאֵם לֹא אֲמַר מַעֲכָשׁוּ דְמַצִּי לְבַטֵּל תְּנָאוֹ. חִיּוּשֵׁינוּ שְׂמָא פִּינִס וּמַחֲלָה הַתְּנָאִי.

אֵעֲג"ב דְּבָלָא פִּינִס מַצִּי לְבַטֵּל בַּפ"ע. מ"מ י"ל דְּלֹא חִיּוּשֵׁינוּ שְׂמָא בְּיֵטֵל דְּלֹא שְׂכִיחַ.

אִם לֹא דְפִינִסָּה תַחֲלָה כַּמ"ש הַב"ח בְּסִי' קַמ"ד אָבֵל אִם אֲמַר מַעֲכָשׁוּ דְלֹא מַצִּי לְבַטֵּל תְּנָאוֹ. תוֹ לֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְשְׂמָא פִּינִסָּה וּמַחֲלָה הַתְּנָאִי שְׂאֵעַפ"י שֶׁהַסְפִּימוּ שְׁנִיָּהֶם לְבַטֵּל הַתְּנָאִי לְבִיטוּל הַגֵּט אֵינּוּ בְּטֵל.

וְעַפ"י חֲלִיּוֹק זֶה א"ש בְּמֵאִי פְּלִיגִי הַטּוֹר וְהַרְמ"ה דְּלַדַעַת הַטּוֹר דְּסָבַר כַּפִּירֵש"י כַּמ"ש הַרְב"י אֵין חֲלִיּוֹק בֵּין אֲמַר מַעֲכָשׁוּ לֹלֹא אֲמַר. רַק כֹּל זְמַן שְׂאֵעֲבֹר וְכו'.

וְדַבְרֵי הָרֵא"ש שֶׁהֵבִיא הַטּוֹר יְבֹאֵר לְקַמֵּן בְּס"ד, וְעֵינֵינוּ שֶׁם בְּפִרְיָשָׁה סִי'קַמ"ד שֶׁפִּירֵשׁ כֵּן. וְהַרְמ"ה שֶׁחֲלִיּוֹק סָבַר כַּפִּירוּשׁ הַרְי"ף נִמְצָאֵת אוֹמֵר מַעֲתָה מֵאַחַר שֶׁהִרְשָׁב"א וְהַר"ן הַסְפִּימוּ לְפִירוּשׁ הַרְי"ף.

וּפְסָקוּ כֵּן הַרְמַב"ם וְהַש"ע מִיָּנָה גְּלִמּוֹד נְמִי דְנִקִּיטֵינוּ כְּדַעַת הַרְמ"ה שֶׁפִּירֵשׁ כְּדַעַת הַרְי"ף וּמַחֲלֵק דָּאֵם אֲמַר מַעֲכָשׁוּ אֲפִילוּ הַסְפִּימוּ שְׁנִיָּהֶם לְבַטֵּלוֹ אֵינּוּ בְּטֵל. וְכַמֵּש"ל דָּאֵין שְׁיִיף חֲלִיּוֹק זֶה רַק לְפִי פִירוּשׁ הַרְי"ף: וּמִיָּהוּ כֹּל זֶה בַּהֲנִי"ח לְפִי גִרְסָא שֶׁלְּפָנֵינוּ בַּש"ס דְּקַתְנִי ה"ז גִּטָּיָה כ"ז שְׂאֵעֲבֹר וְלֹא קַתְנִי ע"מ וְכו' דְבַהֲכִי מִיָּרִי כְּדַפְרֵיף וְלִיחֻוֹשׁ שְׂמָא פִּינִס.

וְעַפ"י גִּרְסָא זֹה מַחֲלֵק הַרְמ"ה. אֲמָנָם לְפִי מַה שְׂכַתֵּב הַר"ן ז"ל שֶׁיֵּשׁ גְּנוּסְחָאוֹת שְׁגוֹרְסִים בְּבִרְיָתָא עַל מְנַת שְׂאֵעֲבֹר, תוֹ לִיכָא לְחֻלְקָא בֵּין אֲמַר מַעֲכָשׁוּ אוֹ לֹא שְׁהָרִי בַּע"מ מִיָּרִי וְאִפִּי"ה פְּרִיף וְלִיחֻוֹשׁ שְׂמָא פִּינִס דְּמַשְׁמַע שְׂאֵם הַסְפִּימוּ שְׁנִיָּהֶם וּבִיטוּל הַתְּנָאִי בְּטֵל הַגֵּט אֲפִילוּ בַּמַּעֲכָשׁוּ.

וְזֶה דַעַת הַרְמַב"ן ז"ל שֶׁכ"כ הַר"ן מְשֻׁמוּ. וְז"ל דְּלִפִּי גִרְסָא זֹה לְמַדְנֹו בְּפִירוּשׁ שְׁהַנּוֹתָן גֵּט לֹא שְׂתוֹ.

אֵעַפ"י שְׂאֵמַר לָהּ מַעֲכָשׁוּ. אִם הַתְּנָה עָלֶיהָ תְּנָאִי וּבִיטְלוּהוּ שְׁנִיָּהֶם בְּטֵל הַגֵּט.

שְׂאֵין הַתְּנָאִי כְּלוּם. מֵאַחַר שֶׁבִיטְלוּ אוֹתוֹ וְאֵין רוֹצִין שְׂיֵהָא תְּנָאִי.

דְּהָא הָכָא ע"מ קְאָמַר לָהּ. שְׁהוּא כְּאוֹמֵר מַעֲכָשׁוּ וְאִפִּי"ה פְּרָכִינוּ וְלִיחֻוֹשׁ שְׂמָא פִּינִס.

וּמִיָּהוּ דוֹקָא פְּשִׁהֲסָפִימָה הִיא בְּבִיטוּלוֹ. הִלָּא"ה לֹא ע"כ וְכ"כ הַה"מ בְּשֵׁם הַרְמַב"ן וְסִיִּים וְכַתֵּב הַרְמַב"ן ז"ל שֶׁכֵּן הוּא דַעַת רַבֵּינוּ ע"כ: וּמַעֲתָה לְפִי זֶה שְׁהַרְמַב"ם דַעַתוֹ כְּגִרְסָא זֹה.

מִןכְּרַח לֹמַר שְׁמָרָן הַש"ע שֶׁהַעֲתִיק דְּבַרְיוֹ הֵכִי נִקִּיט לְהַלְכָה. דָּאֵף בְּמַעֲכָשׁוּ אִם הַסְפִּימָה גַם הָאִשָּׁה לְבַטֵּל הַתְּנָאִי שְׁהוּא בְּטֵל.

ודלא כהרמ"ה שפחלק כמש"ל: אמנם אחר העיון נראה. דמ"ש הרמב"ן דדעת הרמב"ם מספמת לדעתו מרן בב"י לא כן ידמה שהרי כתב על דברי הרמ"ה שזה דעת הרמב"ם וכו'.

ונמצא דמפרש מ"ש הרמב"ם בפ"ט חוששין שמה פייסה ומחלה לו וחסור וביטל הגט וכו' מוקי לה דהיינו בתנאי אם וכו'. אבל בתנאי דמעכשו אין חוששין שמה פייסה וכו' וחסור וביטל הגט דלא מהני ביטול.

ונה פדעת הרמ"ה. ועל פוננה זו העתיק בש"ע פדברי הרמב"ם.

ואעג"ב דאיכא למימר דמה שכתב הרב"י שדעת הרמ"ה פדעת הרמב"ם פפוננתו היא דוקא על תנאי מעכשו שאינו יכול לבטלו הוא לבדו ובהאי. מילתא אתייא פדעת הרמב"ם.

אבל אם נתרצו שניהם פליג הרמב"ם דיכולים לבטל אפילו במעכשו. א"כ הי"ל לפרש ולא לסתום דבריו.

וכן הרב"ח פד הבין פדברי הרב"י שכתב וז"ל וכתב הב"י שזה דעת הרמב"ם אבל הה"מ כתב משם הרמב"ן וכו' ושפן דעת הרמב"ם דמשמע דכף פפוננת הרב"י שדעת הרמב"ם אתייא כהרמ"ה פכולה מילתא דמעכשו אעפ"י דשניהם הסכימו לבטל התנאי אינו בטל.

ודלא כמ"ש הבאה"ג משם הה"מ ומה גם דדעת הרמב"ן ז"ל רבו החולקים עליו. כמ"ש הר"ן שם עמ"ש הרמב"ן ולפיכך האומר ע"מ שתתני לי ר' זוז.

אם קבלה עליה שלא תקיים התנאי ולא תתגרש באותה נתינה. בטל הגט מעתה.

ואצ"ל שאם לא נתנה לשם תנאי. ונתנה לו לשם מתנה הגט בטל אלא אפילו אמרה אח"כ בנתנת אני ומקימת התנאי.

פבר נתבטל שפיון שפידם לבטל התנאי שלא תתן. מכיון.

שפיטולוהו בטל לגמרי ושוב אין לו קיום עכ"ל, וכתב הר"ן ואני תמיה. אם איתא שיהא יכולה לבטל התנאי ולומר שאעפ"י שנתקיים יהא פאלו לא נתקיים ולבטל הגט בכך.

היכי אסיקנא לעיל דף ע"ד ע"ב בדאמר מחולין לה דאינה מתגרשת נהי דמעיקרא לצעורה איפנון. למה לא יהא פידו ולומר שיהא פאלו לא נתקיים.

פשמ שפיידה ולומר שיהא פאלו לא נתקיים. ולפיכך אני אומר שפכל גט הניתן במעכשו או בע"מ דכאומר מעכשו דמי דאין פח פיד שניהם לבטל התנאי.

אלא דוקא פמתנה להנאתה של אשה. פי הכא שמתנה אם לא פאתי.

וכל זמן שאעבור מכנגד פנייה. דמסתמא להנאתה מתנה עמה.

ולומר שאם לא ינהוג עמה מנהג אישות בזמן הזה: שלא תתעגן מתמתו, ותהא מגורשת ומשו"ה פרייה וליחוש שמה פייס ומחלה לו והיייא פאומרת פלום אמרתי אלא להנאתי. זו היא הנאתי.

אבל פמתנה עמה ע"מ שתתני לי ר' זוז. ונתגרשה מעכשו.

נדאי לא כל הימנה לומר שאפילו קיימה תנאה. שלא תהא מגורשת עכ"ל.
הרי נקטינו לדעת הר"ן דבנתגרשה בגט דמעכשו. דאין ביז שניהם לבטל התנאי.
רק דוקא במתנה להנאתה של אשה. אבל לא במתנה לצעורה.

ודעת הר"ן בכאן אתיניא פדעת הרא"ש בתשובה שהביא רבינו הטור. סוסי קמ"ד וכמו
שפירשה רבינו ב"י שם וכ"כ על דברי הר"ן הללו וז"ל ואלה דברי הר"ן האחרונים
קרובים לדברי הרא"ש בתשובה ע"כ: גם התשב"ץ ז"ל בסי' ס"י ק"י ח בח"א הביא דעת
הרמב"ן וכתב עליו ובלשון הזה פתב הריטב"א בלי פחת ויתר.

אבל בספר אבן העזר פתב תשובה להרא"ש ז"ל שנתראה ממנה שדעתו שאם נתבטל
התנאי נתקיים הגט לאתרו. וזה לשון ספר אה"ע פתב א"א הרא"ש ז"ל וכו' וסיים ולפי
דעת הרא"ש ז"ל נראה שאפילו בטל הגט בפירוש אינו בטל.

כיון שמסר לה מעכשו ע"כ. הרי גם הוא ז"ל מפרש דעת הרא"ש שפתב שיכול לבטל
התנאי במעכשו היינו דוקא ביטול התנאי לקיום הגט אבל ביטול התנאי שהוא לבטל
הגט אינו יכול לבטל.

ונמצא דפליג על הרמב"ן כמש"ל. ועפ"י זה פתב הרב"ש בסי' קמ"ד ס"ק ט"ו דהרא"ש
לא פליג על הרמ"ה שהביא הטור דסבר אפילו בריצוי שניהם אינו יכול לבטל דהרא"ש
לא מייירי אלא לבטל התנאי יכול לבטל אבל לבטל הגט י"ל דס"ל ג"כ כהרמ"ה.

ואין מוכרח מ"ש הטור בסי' זה דהרא"ש חולק על הרמ"ה. ולפי מ"ש י"ל דלא פליגי.

וכ"כ הרשב"ץ בשם הרא"ש דאינו יכול לבטל הגט ועיין ב"י סוסי קמ"ג (הנה בב"י
שם הביא תשובת התשב"ץ והיא פולה מוטעית בט"ס ויש על המעיין לתקן המענות)
והיינו מ"ש הרא"ש בתשובה פל"מ מ"ו ד"כ"ל לבטל התנאי ויטול הגט מיד.

אבל אין יכול לבטל הגט. ודעת העיקר יכול לבטל הגט וכו' ע"כ: ועיין להגאון שד"ח
מע"ג סי' ג' אות ל"ג מה שהשיבו לו רבני טבת"ו ז"ל על ענין זה.

וז"ל הש"יף לענינינו ולענין הספק אי מהני ביטול מעכשו ברצון שניהם. גם בזה צדק
כת"ר דבמחלוקת שנוי בין הפוס' ועיין להרב פ"מ ח"ב סי' נ"א ומכתמ"א תקל"ד ע"ג
וחק"ל סי' נ"ו דקל"ז שפתב דבתנאי שאינו להנאת אשה סברת יחיד הוא הרמב"ן.

דס"ל דיש ביז שניהם לבטל כיון דהרי"ף וכו' אין בדבריהם הקרח. אף בתנאי דלהנאתה
נראה דספק שקול הוי.

כיון דהרמב"ן והר"ן והריטב"א והרא"ה ס"ל דביטול התנאי במחילתו. כיון דהספימה
גם היא לבטל כולהו ס"ל דבטל הגט.

אף דיש חולקין על זה התוס' וריב"א והרמ"א והרא"ש. מידי ספק לא נפיק עייש"ב.

א"כ ודאי דלכתחלה יש לנו לומר דביטול הגט בתנאי דמעכשו. אפילו בנתרצו שניהם
ותנאי להנאתה.

דל"מ הביטול ולחומרא. ופוק חזי מ"ש הרב המבי"ט ח"ב סי' א' בפשיטות, דמ"ש הראשונים דבהסקמת שניהם יכולים לבטל.

היינו דוקא לבטל קיום התנאי, וע"י פן מתבטל הגט. אבל לבטל הגט אין בינדם עיי"ש. גם הרב חק"ל שם דקל"ו ע"ד פתב דגם להפוסקים דגם במעכשו והספימו שניהם לבטל. או בתנאי דלהנאטה דיכולים לבטל היינו דוקא לבטל קיום התנאי.

דכינן דלא נתקנים התנאי בטל הגט. אבל עכ"פ לבטל הגט אין יכולים לכ"ע.

ודלא פשו"ת מן צל מאש סי' כ"ב. וכבר תמה על דבריו הרב דברי אמת וכו' וכינן שכן נדאי דיש להחמיר אף בנתרצו שניהם.

ובתנאי דלהנאטה היכא דהויא לבטל הגט עד פאן לשונו: ושם באות ל"ח פתב משם רבני צפת"ו ז"ל שהשיבו ג"כ ע"ע זה. וז"ל הש"ל העולה מהאמור דכהן שגירש ע"ת שאם לא יחזור עד זמן פלוני תהא מגורשת מעכשו ובתוך הזמן ביטל הגט.

דינא הוא דהוי ספק מגורשת ואפילו נתרצו שניהם יש לדון פן שלא להתירה לעלמא לחוש לדעת הסוברים דמיהני ביטול ברצון שניהם ולא להתירה לחזור לבעלה פהו לחוש לדעת הרי"ף שאין ביטולו ביטול.

נהרי היא גרושתו. ודיינינן לה בספק מגורשת להחמיר בכל צד כמ"ש הטור סי' קמ"א נאבד הגט והיא אומרת שקבלה מיד השליח.

אעפ"י שהבעל והשליח מודים אינו גט. והיא ספק מגורשת, ואם בעלה פהו אסורה לחזור לו.

וכן לעלמא לא שריא עד דיהיב לה גיטא אחרניא. ואם מת אסורה לכהן וחולצת ולא מתניבמת ע"כ: הרי שו"ר לפניה דסברת הרמב"ן ז"ל יחידאה היא.

וכל הפוסקים ז"ל סברי מרנן דבנתגרשה בגט דמעכשו וע"מ אינו יכול לבטל התנאי לביטול הגט. ואפילו בתנאי שהיא להנאטה, ואפילו הספימו שניהם לבטל התנאי לבטל הגט.

ואף דיש חולקין אם הוא תנאי שהיא להנאטה דיכול לבטל. מ"מ מידי ספיקא לא נפקא. וא"כ הכא בנדו"ד שהמגרש הוא פהו חובתנו היא למיזל לחומרא. ולפסוק שהיא מגורשת ואסורה לחזור לבעלה אפילו בהסקמת שניהם לביטול הגט.

אבל להתירה לעלמא בנדאי צריכה גט אחר בלאו הכי, שהרי הגט השני שנתן לה בתנאי אם וכו' חל עליו הביטול פשביטל תנאו וביטל הגט. ולהכי צריכה גט אחר להתירה לעלמא זהו מה שהעליתי במצודתי בס"ד פפי אשר בינתי בספרי דב"י ר"ב מרנן ורבנן ספרי הפוסקים ז"ל ועיני לשמייא נטלית יאיר עיני בתורתו הקדושה וינחני במעגלי צדק למען שמו יתברך כיר"א נאם החותם הצעיר ע"ה מסעוד הפהו ס"ט: סימן יט שאלה באשה המתגרשת דכולי עלמא קרו לה קמיר"א וזה השם נגזר משם קמר"א ורק לקטנות השם קורין לה קמיר"א.

ושאלתי את פי אבי הנערה ואמה ואמרו שזה השם קמיר"א הוא שנתנו לה בעריסה והוא השם שנקראת בו בפי כל. ומעולם לא נקראת בשם קמר"א לא בקטנותה ולא בגדלותה, ומפני כך נסתפקתי אם לכתוב בגט שם קמיר"א הגם שהוא שם קטנות.

כיון שהוא השם שנתנו לה מלידה ועד עתה היא נקראת בו. או רק לכתוב קמר"א שזה הוא השם הרגיל וידוע לקרות בו: תשובה.

הנה בדרכי משה בסדר גטין אות ז כתב באשה אחת שכתבו בגט זוס"א, אעג"ב דרנבא דעלמא קרו לה זוסלי"ן. מאחר שאמה קראה לה זוסא הכי פותבין.

ונראה דאם קראה זוסלי"ן בגלותה פותבין זוסלין ולא זוס"א, וכ"מ בטנפס ישן בשם מהרא"י שאם קראו לה שם העריסה שערלי"ן פותבין כך ולא שרה ע"כ. ובאות ח"ת כתב באשה שנקראת חנלי"ן.

כתב מהרי"ו דכותבין חנה ולא המכונה חנלי"ן משום דהוי קיצור השם. וכתב עליו הרב ז"ל דמיידי שבתחלה קראה חנה ולבסוף היתה נקראת חנלי"ן ע"כ: וביאור דבק"ו ז"ל נראה דס"ל דלעולם אזלינן בתר שם העריסה.

ואפילו שיהיה הוא שם קטנות. שהרי שם שערלי"ן הוא נגזר משם שרה.

ואפי"ה אם קראו לה מעריסה שערלי"ן פותבין כך ולא עיקר השם שהוא שרה. וכן נמי באשה שנקראת חנלי"ן דכתב מהרי"ו דכותבין חנה היינו משום דקרו לה מעריסה חנה.

הלא"ה אם קראו לה חנלי"ן בעריסה. אעפ"י שאם חנה היא עיקר השם.

אין פותבין רק שם חנלי"ן וכן מוכרח לפרש לפי דבריו ז"ל במ"ש באות רי"ש משם מהרי"ו בשם רעכלין שפותבין רחל היינו משום דשם העריסה היה רחל. וס"ל ז"ל דאין חילוק בזה.

בין שיהיה שם העריסה הוא הנקראת בו עכשו. אפילו שיהיה שם הקטנות.

בין שמעריסה קראה שערלי"ן ועכשו נקראת שרה. לעולם פותבין שערלי"ן: ומתק"ש"ל ז"ל סבר פנותיה בחדא ופליג עליה בחדא וז"ל אם שם העריסה שער"ל או שערכ"ן וכן היא נקראת פותבין שער"ל או שערכ"ן ולא שרה ואם כתב שרה פסול.

ואם שם העריסה היה שרה ועכשו נקראת שעכ"ל או שערכ"ן כשר לכתוב שם העריסה או שם שנקראת בו. עכ"ל הבי"ד הרב"ש בקונטרס ש"נ אות ב'.

הרי דבחלוקה ראשונה אתי שפיר כדעת הד"מ ובחלוקה שניה פליג עליה: והט"ז בקונטרס השמות אות שי"ן כתב והכריע בזה. דאם נקראת פן מעריסה רעכ"ל אין לכתוב רק רעכ"ל לחוד.

ויש פיסול אם נכתב רחל. כמ"ש רש"ל וכן בשם שער"ל לא יזפור שרה כלל.

ואם ידוע שם העריסה שרה או רחל. ואח"כ נשתנו לשער"ל או שעכ"ל יכתוב שרה המכונה שער"ל.

ולרחל המְכַנֶּה רעכ"ל. כנ"ל נכון דְּהָא אֵין שׁוּם רִיעוּתָא בְּכַתִּיבַת הַמְּכַנֶּה אָף שׁא"צ מְדִינָא עכ"ל דְּנִמְצָא בְּחִלְקָהּ זֹאת דְּנִשְׁתַּנּוּ מִשָּׁם הָעֵרִיסָה וְשֶׁהוּא שָׂרָה לְשַׁעֲר"ל.

דְּלִדְעַת רַמ"א אֵין כּוֹתְבִין רַק שָׂרָה וְשֶׁהוּא שָׁם הָעֵרִיסָה. וְלֹא שַׁעֲר"ל.

וּלְרַש"ל כּוֹתְבִין אֵינָה שָׁם וְשִׁירְצָה מִשְׁנֵיהֶם, בְּזָה דְּכּוֹתְבִין שָׂרָה הַמְּכַנֶּה שַׁעֲר"ל. יוֹצֵא יָדֵי שְׁנֵיהֶם.

לְרַמ"א הָרִי כָּתַב שָׁם הָעֵרִיסָה. וּלְרַש"ל הָרִי גַם שְׁנֵיהֶם.

וְאָף שׁא"צ לְכַתּוֹב רַק שָׁם אֶחָד לּוֹמֵר כְּדֹא"ל וּלְמֵר כְּדֹא"ל. מ"מ אֵין רִיעוּתָא בְּזָה שְׁהָרִי כָּתַב רַמ"א בַּהֲג"ה ס' קכ"ט סט"ו ע"ל מ"ש מְרַן הַש"ע בְּקִיצוֹר הַשֵּׁם שׁא"צ לְכַתּוֹב שָׁם הַנְּעֻרוֹת כָּלֵל כָּתַב הוּא וְ"ל מִיְהוּ אִם רוֹצֵה לְכַתּוֹב אֵינּוּ מְזִיק ע"כ: וְכֵן הִבִּיא שָׁם מִשָּׁם הַס"ש שְׁפָתַי בְּאֹת ח"ת לְהִלְכָה כְּהַכְרַעַת הַט"ז, וְסִימָן הַרְבִּי"ש וְנִרְאֶה לִי בְּשִׁמּוֹת אֲשֶׁר אֵין הַנְּקֻדּוֹת שְׁוִין.

אִם יָדוּעַ שָׁם הָעֵרִיסָה. כְּגוֹן אִם שָׁם הָעֵרִיסָה שָׂרָה וְעַכְשָׁיו נִקְרֵאת שַׁעֲרֵלִי"ן אוֹ שַׁרׁוּל"ה יֵשׁ לְכַתּוֹב שָׂרָה הַמְּכַנֶּה שַׁרׁוּל"ה אוֹ שַׁעֲרֵלִי"ן.

וְאִם כָּתַב רַק שָׁם הָעֵרִיסָה שָׂרָה כְּשֶׁר. דְּהָא לִדְעַת רַמ"א כּוֹתְבִין כֵּן לְכַתְּחִלָּה.

וְכ"כ בַּס"מ וְכֵן הוּא דְּעַת מְהֵרָש"ל. וְכֵן אִם כָּתַב רַק הַשֵּׁם אֲשֶׁר נִקְרֵאת בּוֹ עֵתָה כְּשֶׁר כְּדְעַת מְהֵרָש"ל ע"כ: וְעַיִן בַּפ"ת בְּקוֹנְטְרַס ש"נ אֹת ב' מ"ש מִשָּׁם הָרַב ג"מ שְׁחֹלֵק עַל עֵיקַר חִילּוּק זֶה דְּשָׁם הָעֵרִיסָה וְכו' וְדַעְתוּ לְהִלְכָה אָף בְּיָדוּעַ שָׁם הָעֵרִיסָה הוּא שָׂרָה רַק שֶׁנ"ק עֵתָה בַּפ"כ שַׁעֲר"ל וְכִיּוֹצֵא.

מ"מ אֵין לְכַתּוֹב רַק כְּמוֹ שְׁנִקְרֵאת עַכְשָׁיו. דְּבְנָשִׁים שְׁאֵין עוֹלִין לַס"ת אֵין נוֹדַע לְכָל הַמְּקוֹר וְכֵינּוּן שְׁפּוֹתַי כְּמוֹ שְׁנִקְרֵאת.

עכ"פ לֹא גָרַע מִחֲנִיכָה. אֲבָל לְכַתּוֹב שָׁם שָׂרָה.

יֵשׁ לְחֹשֶׁשׁ דְּמִיקְרֵי שָׁם שְׁאֵין אֲנִי יוֹדְעִים בּוֹ בְּיוֹתֵר דְּפָסוּל וְכו' עיי"ש: נִמְצָאתָ אֵתָה אוֹמֵר דְּכּוֹלֵן שְׁוִין לְטוֹבָה בְּחִלְקָהּ רֵאשׁוֹנָה דָּאִם שָׁם הָעֵרִיסָה הִיא שָׁם הַקְּטֻנוֹת. וְהוּא הַשֵּׁם שְׁנִקְרֵאת בּוֹ עַכְשָׁיו.

וּמַעוֹלָם לֹא נִקְרֵאת בְּעֵיקַר הַשֵּׁם. אֵין כּוֹתְבִין בְּגֵט רַק שָׁם הַקְּטֻנוֹת וְלֹא שָׁם הָעֵיקַר וּלְדַעַת רַש"ל אֲדַרְבָּה אִם כָּתַב עֵיקַר הַשֵּׁם פָּסוּל.

כֵּינּוּן שְׁמַעוֹלָם לֹא נִקְרֵאת בּוֹ. וְכֵן דְּעַת הַרַט"ז.

וְהַרַמ"א לֹא נִתְבָּאֵר דְּעַתוֹ בְּזָה אִם מְפָסִיל בְּדִיעְבַּד. וְכֵן כָּתַב בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה שָׁם: וְכ"כ הָרַב בֵּית יְהוּדָה בְּמִנְהַגִּים בְּעַנְיַן שְׁמוֹת הַגִּטִּין ס"א וְ"ל הַמְּנַהֵג הוּא שְׁאֵין לְכַתּוֹב קִיצוֹר הַשֵּׁם כְּגוֹן דּוֹנ"א הִיא עֵיקַר הַשֵּׁם וְדִנִּינ"א אֵינּוּ אֲלֵא קִיצוֹר הַשֵּׁם וְאֵין כּוֹתְבִין אֲלֵא דּוֹנ"א אַעפ"י שְׁרָגִילִין לְקִרוֹתָהּ בְּשֵׁם דִּנִּינ"א.

וְזָה דּוֹמָה לַמ"ש הַש"ע דָּאִם שָׁם הַשְּׁנֵי יוֹצֵא מִשָּׁם הָרֵאשׁוֹן וְכו' אֵין צָרִיף לְכַתּוֹב שָׁם הַנְּעֻרוֹת כָּלֵל. ע"כ.

ומיהו במקום שלא נזכר עליה שם דונ"א פלל דאז בנדאי פותבין בגט דנינ"א עכ"ל:
וכ"כ הגאון שד"ח מ"ע גט סי' מ"ב אות ד' משם גט מקושור דאם ידוע דבשעת הלכה
קראוהו בשם קטנות חקי"ן או שרול"ה וכינצא.

נהכי קרו לה כו"ע אין פותבין רק חקי"ן או שרול"ה. ואם בכה"ג פתב יצחק דמתקרי
חקי"ן או שרה דמתקרייא שרול"ה פסול פינו דמעולם לא נקרא פה שפן דעת האחרונים
מוהרי"א ומקרי"י ברונה שבס"ש דפ' פ"ה גט פשוט ס"ק ס"ז.

ומסתמיות דברי מוהרי"ט נראה שיש לכתוב עיקר השם דמתקרי דקטנות ע"כ. וכתב
עליו הגאון שד"ח בסו"ד עיין בטיב גטין ש"א אות היו"ד סק"א דפסק דאם ידוע דנקרא
איצ"ק לבד מלידה.

יש לכתוב פן פמו בשרה שערלי"ן ע"כ: ומעתה בנדו"ד דשם קמר"א הוא עיקר השם.
וקמיר"א הוא קיצור השם פמו אמנון אמינון בש"ב סי' י"ג עיין מצודת ציון שפירש שם
שפן דרך המדברים להוסיף אותיות להקטין השם עיי"ש.

וכיון שנקראת מעריסה בשם קמיר"א ומאז ועד עתה הוא השם דקרו לה כו"ע. הגם
שעיקר השם הוא קמר"א אין פותבין בגט רק שם קמיר"א.

ואדרבה אם נכתב שם קמר"א פסול פינו שמעולם לא נזכר עליה שם קמר"א, ואפילו
בשיתוף פסול כהסכמת כל הפוסקים ודלא כמשמעות סתמיות דברי מוהרי"ט וכמ"ש
הגאון שד"ח ז"ל וכן נעשה מעשה שכתבו קמיר"א והסכים על ידי הרב מזר"ק טהור
כמוהר"ר ישראל אביחצירא יחש"ל רב החונה בעי"ת ארפוד יע"א והסביבות.

ועיני לשמייא נטלית יאיר עינינו במאור תורתו. לכונן לאמיתה של תורה אמן.

ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כ שאלה על דבר הגט שסדרנו פה בעי"ת תמושנת יע"א
ונשלח לארפוד יע"א, ועכבוהו מליטתו אותו השליח ביד האשה. משום שפצאו בו אות
מ"ם דתיבת בשמנה עשר לירח וכו' הוי"ו אינה נוגעת בגוף האות גם גימ"ל דתיבת גבר
היו"ד אינה נוגעת בקו של מטה ואלף דתיבת בדלא רחוקה משאר האותיות.

וההרשאה פתובה באותיות שבורות דהיינו התיו אינה מחונפרת הרגל עם הגג. ועל זה
פתבתי להכה"ג כמוהר"ר ישראל אביחצירא יחש"ל, שאין ראוי לעגן האשה בשביל
פיקפוקים הללו: תשובה.

הנה נא הואלתי לדבר אל אדוני. כי בנדאי הפשוט הוא.

שאותיות הללו שאינם נוגעות קצתם עם קצתם. יוכל התינוק דלא חכים ולא טפש
לקרותן יפה.

בהיותן דבוקין כ"כ שאין נראה הפירוד בהם רק אחר עיון דק ע"י דבר המגדיל הראות.
ומצינו למרן ב"י שכתב בסי' קכ"ו וז"ל ש"ן ועי"ן שפגט.

שלא היו היודין נוגעים בהם. וכן היו"ד שע"ג האלף ושאחורי הצדי שאינם נוגעים
באות.

אָבֵל הֵם פְּתוּבִים כ"כ בְּדִיבּוּק שֶׁהִתִּינוּק קוֹרָא אוֹתָם יָפָה. פֶּתַב בַּתה"ד בְּסִי ר"ל דְּלִכְאוּרָה מוֹכַח מִתּוֹד דְּבָרֵי הַגְּאוּנִים דִּישׁ לְפִסְוֹל אֶפִּילוּ דִיעֵבַד.

אָמְנָם פִּי דִיִּיקִינֵן שְׁפִיר נוֹכַל לְהַכְשִׁיר. אָמְנָם לְדְבָרֵי הָאֲשִׁיר"י סוּף גִּטִּין דְּפוֹסֵל אִם הַדְּבִיק מֵה שְׁצָרִיף לְהַרְחִיק.

הוּא הַדִּין אִם הַרְחִיק מֵה שְׁצָרִיף לְהַדְּבִיק. וּבְכַתְבֵּים לַהֲתַה"ד סִי מ"ג הֶעֱלָה דְהוּאִיל וְנִמְצָא רְאִיּוֹת לְכָאן וּלְכָאן נִכּוֹן לְהַחְמִיר וּלְהַזְהִיר דְאַפִּילוּ בְּדִיעֵבַד לְבִי נוֹקְפִי דְטָעוֹת בְּגִט מְבִיא לִידֵי מְמַזְרוֹת עכ"ל.

וְהַכְרִיעַ רַב"י וְנ"ל וְלִי נִרְאֶה שְׁאֵם הוּא בְּטוֹנְפֵס פְּשִׁיטָא דְכָשֵׁר. דְּלֹא גָרַע מִחֲסָרָה כֹּל הָאוֹת דְּכָשֵׁר.

וְאַפִּילוּ אִם הוּא בְּתַנְרָף. נִרְאֶה לְהַכְשִׁיר בְּדִיעֵבַד בְּמָקוֹם עֵיגוֹן מִיָּהָא פִּינּוֹן דְּתִינוּק קוֹרָא אוֹתוֹן יָפָה עכ"ל.

וּכ"פ בְּש"ע שְׁם סְעִיף מ"ז. וְהַרְמ"א בְּסִי קכ"ה סט"ז בְּהִגָּה הִבִּיא שְׁתֵּי הַסְּבָרוֹת הַלְלוּ דַּהֲתַה"ד וְהַכְרַעַת ב"י.

וְדַעְתּוֹ לְפִסְוֹן כְּסִבְרָא אַחְרוּנָה שֶׁהִיא הַכְרַעַת ב"י. שְׁפַתְבָּה בְּאַחְרוּנָה כְּדִקְי"ל דְּהִלְכָה כִּי"א בְּתַרְא.

כַּמ"ש הַכְּנֵה"ג בְּכָלְלִי הַפּוֹסְקִים סִי ס"ב. וְהִיד"מ בְּכָלְלִי הַש"ע סִימָן י"ג עֵי"ש.

וּכ"כ הַפ"ת שְׁם ס"ק כ"כ מְדַשְׁתֵּק הַרְמ"א בְּסִי קכ"ו שְׁם וְלֹא הִגִּיחַ עַל דְּבָרֵי מְרֵן פְּלוּם מִשְׁמַע שְׁכֵן דַּעְתּוֹ וְהַשְׁתָּא הָכָא לְפִי מֵה שְׁפָסְקוּ מְר"ן וּמוֹר"ם ז"ל שְׁאֵם הֵם בְּטוֹנְפֵס יֵשׁ לְהַכְשִׁיר אֶפִּילוּ בְּלֹא עֵיגוֹן.

הָכָא נִמְי אֲנִן בְּדִינֵן נִרְאֶה שְׁיֵשׁ לְהַכְשִׁיר אַף שְׁלִכְאוּרָה אִין פְּאֵן מְקו' עֵיגוֹן. וְלֹא מִיבְעָא בְּתִיבַת גָּבַר שֶׁהוּא מִהַטְּוֹנְפֵס אֶלָּא אַף בְּתִיבַת שְׁמֵנָה שֶׁהוּא זְמַן הַגֵּט שֶׁהוּא מִהַתְּנַרְף לְעַנְיָן זֶה נִקְרָא טוֹנְפֵס: וְהוּא לְפִי מ"ש הַפ"ת שְׁם ס"ק כ"ט מִשְׁם תּוֹרַת גִּטִּין דְּבִזְמַן הַגֵּט אַף שֶׁהוּא מִהַתְּנַרְף.

מ"מ נִרְאֶה דְאִין פְּסוּלִים שְׁבִסִימָן זֶה שְׁהֵם דִּיבּוּק וְאוֹתִיּוֹת שְׁאִינָם נוֹגְעִים פּוֹסְלִים בּוֹ דְהָא מְבִנְיָר בְּסִי קכ"ו סכ"א שְׁאַפִּילוּ דִּילְג תִּיבָה שְׁלִימָה כֹּל שֶׁהַטָּעוֹת מוֹכַח אִינוּ פּוֹסֵל. וְכֵן מְבִנְיָר בְּ"ש שְׁם סק"ל דְאַפִּילוּ חֲסַר רִי"ש שֶׁל רְבִיעִי אוֹ שִׁי"ן שֶׁל שְׁש"י וְכו'.

וְנִגְיַעָה לֹא גָרַע מִחֲסַר אוֹת עכ"ל. וְהוּא הַדִּין נִמְי בְּאוֹת שְׁאִינָה נוֹגְעַת שְׁאִינּוּ פּוֹסֵל דְּדִינָם שְׁנֵה כַּמ"ש הַתַּה"ד שֶׁהִבִּיא הַרְב"י.

וְדִין זֶה הוּא מִתְּשׁוּבַת הָרָא"ש שֶׁהִבִּיא רִבֵּי הַט"ו בְּסִי קכ"ו עֵי"ש. שְׁמְבִנְיָר יִנְצָא מִדְּב"ק דְּכִינּוֹן שְׁאֵנּוּ מְפִירִין סִגְנוֹן הַדְּבָר בְּשִׁבִיל דִּילּוּג אוֹת אַחַת אִין לְפּוֹסְלוֹ אִם טָעָה בְּזְמַן.

וְהָכָא נִמְי אֲמַרִינּוּ כֵּן הֵגַם פִּי שְׁקִלְתָּ לְמ"ם דְּבִשְׁמֵנָה וְנִשְׁאָר שְׁנֵה עֶשֶׂר. לִיכָּא לְפָרְשׁוֹ בְּעַנְיָן אַחַר שְׁהָרִי כְּתוּב אַחְרֵיו לִירַח וְכו' וְהוּי טָעוֹת דְּמוֹכַח וְאִינוּ פּוֹסֵל.

אָלאַ דַקְשָׁה לִי עַל זֶה דְהָרִי מָרֵן ו"ל בַּב"י וּבש"ע פֶּסֶק דְּבִתְנַרְף פּוֹסֵל אוֹתִיּוֹת שְׁאִינָם נוֹגְעִים וְכו' אִם אֵינּוּ מִק"ט. וּמִתְשׁוּבַת הָרֵא"ש הֵנּוּ נִרְאֶה דְלֹא חוֹלֵק אָלָא קְאָמַר סְתָם דְּבִזְמַן אֵינּוּ פּוֹסֵל טְעוֹת דְּמוּכַח כְּשֶׁאֲנִי מִפִּירִין סִגְנוֹן הַדְּבָר.

וְאֶפְשָׁר דְּתַנְרַף דְּקְאָמַר מָרֵן הֵינּוּ בְּשִׁמוֹת הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה שֶׁהֵם דְּאוֹרֵיִיטָא פְּדֹאֲמֵרִינּוּ וְכַתֵּב לָהּ לְשִׁמָּה. מִשָּׂא"כ הַזְּמַן שֶׁבִּגְט אֵינּוּ תַנְרַף אָלָא מְדַרְבְּנָן שְׁתֵּיקָנוּ זְמַן בְּגִט מִשׁוּם פִּירִי אוֹ מִשׁוּם בֵּת אַחֻתּוֹ.

כַּמ"ש בְּגִיטִין דְּף י"ז ע"א, וְכ"כ רב"י עֲצָמוֹ ו"ל בַּס"י קכ"ג לְעֵנִין גִּט שְׁכוּתֵב חֲש"ו וְכו' שֶׁהַקְּשָׁה פִּינּוּ דְּכַתִּיבַת הַזְּמַן בְּגִט לִיתִּיהָ אָלָא מְדַרְבְּנָן. כָּל שֶׁשָּׂאָר הַתַּנְרַף נִכְתֵּב פְּהַלְכָתּוּ.

זְמַן לֹא יֵהָא לּוֹ אָלָא דִּין טֹנְפֵס וְהַנִּיחָה בַּצ"ע וְאַף שֶׁאֲח"כ דְּחָה קוֹשְׁיָא זֵו וְכַתֵּב וְאֶפְשָׁר דְּאֶלְמוּהָ פְּאֵלוּ הִיא שֶׁל תּוֹרָה עַכ"ל. מ"מ אֶפְשָׁר דְּלֹאוּ לְכָל מִילֵי אֶמְרִינּוּ פֶּן אָלָא הֵיכָא דְּאֶתְמַר בְּהֶדְיָא: וְכַמ"ש הַפֶּר"ח סִימָן קכ"ו סמ"ז דְּבִזְמַן בְּמִידֵי דְּמִינְכֵר שֶׁהוּא ט"ס יֵשׁ לְהַקְל וְכַמְבּוֹנָאָר בְּתַחֲלַת דְּבָרֵיו מִשׁוּם דְּזְמַן הוּא מְדַרְבְּנָן עֵי"ש וְנִדְקִדַּק עוֹד בְּעֵנֵינוּ לְכָל גְּבַר וְכו'.

וְהָא לָהּ לְשׁוֹן רַב"י בַּסּוּס"י קכ"ו אִם חָסַר הַסּוּפֵר וְלֹא פְתַב לְהַתְנַסְבָּא. פְּתַב בְּתִשׁוּבַת הָרַמְבַּ"ן בַּס"י קמ"ה אֵינִי רוֹאֶה בּוֹ פִּיטוּל שְׁהָרִי יֵשׁ בּוֹ וְהָרִי אַמְל"א וְכִשְׁאָמְרוּ בְּטוֹפְסֵי גִטִּין שְׁצָרִיף לְשִׁיר שֶׁם הָאִישׁ וְשֶׁם הָאִשָּׁה.

וְאָמַר שְׁמוּאֵל שְׁצָרִיף לְשִׁיר אִף מְקוּם הָרִי אֶת מוֹתֶרֶת לְכָל אֲדָם. לֹא אֶמְרוּ צָרִיף לְשִׁיר לְהַתְנַסְבָּא.

וּמְדַבְּרֵיו מִשְׁמַע שְׂאָם חִסְרַת תִּיבָה אַחַת מִהַטְּוֹפֵס. אֵין הֵגֵט פְּסוּל בְּכָף, וּמ"ש בְּסוּף הַתְּשׁוּבָה הֵנּוּ אִם יֵשׁ תִּקְנָה בְּהַחֲזָרַת שְׁלִיחַ לְסוּפֵר וְיִכְתּוּב לּוֹ אַחַר דְּבַר בְּרוּר הוּא שְׁיִכּוּל לְעִשׂוֹת פֶּן וְהַסּוּפֵר יִכְתּוּב לּוֹ אַחַר כְּתֻבּוֹ.

וְלֹא לְכַתּוּב פְּסוּל אוֹ מְסוּפֵק. קָאִי עַל גִּט שְׁהָיוּ בּוֹ סְפִיקוֹת אַחֲרֵים וְלֹא עַל גִּט שְׁחָסַר בּוֹ ה"א דְּלְהַתְנַסְבָּא אוֹ כָּל הַתִּיבָה, דְּפִשְׁיטָא לִיהָ כַּמ"ש בְּתַחֲלָה וְכֵן נִרְאֶה עַכ"ל הַב"י, הָרִי דְּפִשְׁיטָא לָן דְּתִיבּוֹת לְכָל גְּבַר הֵם מִהַטְּוֹפֵס: וּמְקוּרָן שֶׁל דְּבָרִים הִלְלוּ מְבּוֹנָאָר בְּהַר"ן פֶּרֶק הַמְּגַרֵשׁ שְׁכַתֵּב שְׁדַעַת רַש"י וְהָרִי"ף ו"ל.

דְּכִינּוּ דְּכַתֵּב בְּיָה לְמַהָף לְהַתְנַסְבָּא. לֹא צָרִיף לְמִיכְתֵּב הָרִי אֶת מוֹתֶרֶת לְכָל אֲדָם.

דְּלֹא תִימָא דְּלֹא הַתִּירָה אָלָא לְנִשְׁוֹאִין. אֲבָל בְּזוֹנוֹת לֹא הַתִּירָה.

וְהוּ"ל כְּחוּץ מִזְנוּתָהּ (דְּף פ"ה) דְּהָרִי שִׁיּוּר. דְּלִיתָא דְּבַכְלָל הָיְתִיר נִשְׁוֹאִין אִף הָיְתִיר זְנוּת בְּמִשְׁמַע.

וּלְפִי"ז אֵין כּוֹתֵבִין הָרִי אֶת מוֹתֶרֶת אָלָא לְשׁוּפְרָא דְּגִיטָא. וְהַקְּשָׁה הָר"ן עַל רֵאזִינְתֵם וְכַתֵּב דְּבַמְּגַרֵשׁ אֲשֶׁתּוֹ אֵיכָא לְמִיחַשׁ לְשִׁיּוּרָא.

וְלְהַכִּי צָרִיף לְמִיכְתֵּב הָרִי אַמְל"א לְהַתִּיר זְנוּת וְכ"כ מִשְׁם הָרַמְבַּ"ן ו"ל. וְנִמְצָא דְּדַעַת הָרַמְבַּ"ן שֶׁהֵבִיא רַב"י דְּכִינּוּ שְׁכוּתֵב וְהָרִי אַמְל"א א"צ לְכַתּוּב לְמַהָף לְהַתְנַסְבָּא.

שְׁהָרֵי הַתִּירָה הַיָּתֵר גָּמוּר בֵּין לַזְנוּת בֵּין לַנִּשְׁוֹאִין. אֵלָּא דְמַמָּה שְׁסִיִּים שָׁם בְּסוּ"ד מִשְׁמַע שְׁעַכ"ז צָרִיף לְכַתּוֹב לְהַתְּנִסָּבָא.

וְאֵעִיג"ב שְׁפֶתֶב וְהָרֵי אַמְל"א צָרִיף נְמִי לְמִיכְתֵּב לְמַהֲרָה לְהַתְּנִסָּבָא. דָּאִי לֹא מִשְׁמַע שְׁפֶתֶהָ פְּנוּיָה וּמוֹתֶרֶת לְכָל וְלֹא תִנְשָׂא לְאַחַד וְתִאָסֵר לְכוּלָם עַכ"ל.

דְּהַשְׁתָּא לְפִי"ז נְמַצִּינוּ לְמִדִּין לְהַחְמִיר בְּלְמַהֲרָה לְהַתְּנִסָּבָא לְכָל גְּבַר כְּמוֹ בְּתוֹרָף דְּהָרֵי אֶת מוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם: הָאָמְנָם אֵל ה' נִיָּאָר לָנוּ בְּמ"ש הַפ"ת סִי' קכ"ו ס"ק מ"ד מִשְׁם תְּשׁוּ' עַה"ג סִי' מ' בְּדָבָר הַגָּט שְׁהוּבָא ע"י שְׁלִיחַ וְנִמְצָא שְׁהִיו"ד שַׁע"ג הָאֶלְף דְּתִי' אָדָם.

לֹא הִיָּתָה נוֹגַעַת בְּגוֹף הָאֶל"ף. וְהַשִּׁיב דָּאִי לְפִי"ד הַסּוֹבְרִים דְּהָרֵי אֶת וְכו' הוּא תוֹרָף. מ"מ מֵלֵת אָדָם אֵינוֹ מִן הַתוֹרָף. כִּי אֶפְשָׁר לוֹמַר שְׂאָם לֹא נִכְתֵּב כָּלֵל תִּיבַת אָדָם נְמִי כְּשֶׁר. דְּהָא הַטַּעַם דְּס"ל דְּצָרִיף לְכַתּוֹב הַא"מ. כְּדִי לְהוֹרוֹת שְׁמַתִּירָה גַם לַזְנוּת א"כ אִף אִם לֹא נִכְתֵּב אָדָם רַק מוֹתֶרֶת לְכָל.

הָוָה נְמִי מִשְׁמַע שְׁהוּא מַתִּירָה לַזְנוּת וְזֶה נ"ל בְּרוּר עַכ"ל. וּמִיָּנָה נְלִמּוּד לְנְדוּ"ד בְּמִילַת גְּבַר דָּאִי אִם לֹא נִכְתְּבָה כָּלֵל אֵין כָּאֵן פִּיקְפוּק.

שְׁהָרֵי מַתִּירָה לְהַנְשָׂא לְכָל דִּי תִנְצְבִי וְדַרְכָּה שֶׁל אִשָּׁה לְהַנְשָׂא לְאִישׁ. כ"כ בַּפ"ת סִי' קכ"ה ס"ק כ"ח מִשְׁם הַפֶּר"ת.

וְא"כ אִף לְפִי דַעַת הָר"ן שְׁצָרִיף לְמַכְתֵּב לְמַהֲרָה לְהַתְּנִסָּבָא מ"מ מִילַת גְּבַר אֵינָה צָרִיכָה. וְאֵין כּוֹתְבִין רַק לְשׁוֹפְרָא דְגִיטָא וְלְהִכִּי אֵין רִיעוּתָא פּוֹסְלֵת בּוּ: וּמ"ש הַפֶּר"ת שָׁם דִּישׁ לְפַקְפֵק עַל זֶה מִמ"ש הַתּוֹס' פ"ק דְּמַגִּילָה ד"ט ד"ה בְּשִׁלְמָא וְכו' מִשְׁם ר"ש"י דְּדָבָר שְׁנִכְתֵּב שְׁלֹא כַּהֲוֵי, גִּרְע טְפִי מְאִילוֹ לֹא נִכְתֵּב כְּכָל ע"כ וּבְאֶמַת אַחַר הָעֵינִן נִרְאָה שְׁאֵין לְפַקְפֵק בְּזֶה.

דְּזוּלַת מַה שְׁדַּחֲו הַתּוֹס' דִּיעָה זֶה וְכַתְּבוּ עָלָיו שְׁהוּא דוֹחֵק. עוֹד בְּהַ דְּמָרְן ב"י ס"ל דְּדָבָר שֶׁא"צ לְכוֹתְבוּ וְכַתְּבוּ שְׁלֹא כְּתִקְנוּ כְּשֶׁר.

שְׁכ"כ בְּסִי' קכ"ח עַמ"ש הַטּוֹר בְּשֶׁם הָרֵא"ש ז"ל שֶׁא"צ לְכַתּוֹב בְּגַט מְקוֹם עֲמִידַת הַבַּעַל וְהַאִשָּׁה וְלֹא מְקוֹם לִידְתָן. וְאִם טְעָה וְשִׁנְיָה מְקוֹם הַלִּידָה.

זֶה הִנֵּה מַעֲשֵׂה וְהַכְּשִׁירוּ ר"ת וְכו' וְכַתֵּב ב"י שְׁכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹס' וְהָר"ן וְאִם טְעָה וְשִׁנְיָה כְּשֶׁר וְכ"כ בְּסִמְ"ג וְהַגְמִי"י וְכֵן דַּעַת הַמְּרַדְכִי לְהַכְּשִׁיר כְּדַעַת הַתּוֹס'. אֵלָּא שְׁרַאבְיָ"ה שְׁהַבִּיא הַמְּרַדְכִי.

וְהַרְשָׁב"א בְּתִשְׁבּוּהָ כְּתָבוּ לְפֶסוּל. וְדַעַת מָרְן ב"י נוֹטָה לְהַכְּשִׁיר בְּטְעָה וְשִׁנְיָה. שְׁכֵן תִּמָּה עַל סֶפֶר הַתְּרוּמָה שְׁלֹא הַזְכִּיר שִׁנְיָה מְקוֹם הַלִּידָה לְהַכְּשִׁיר מֵאַחַר שְׁהַתּוֹס' כְּתָבוּ שֶׁר"י הַכְּשִׁיר הֶלְכָה לְמַעֲשֵׂה. וְכֵן כְּתֵב בַּש"ע שָׁם ס"ב.

וְכֵן בְּשִׁנְיָה מְקוֹם הָעֲמִידָה כְּתֵב רב"י דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַסְּפָרִים הַנְּזָפְרִים דְּדִינוּ כְּשִׁנְיָה מְקוֹם הַלִּידָה וְכָשֶׁר, דְּכָל שֶׁא"צ לְכוֹתְבוּ אִם שִׁנְיָה כְּשֶׁר ע"כ. וְרַק לְעֵנִן מְקוֹם דִּירָה דָּאֵין עֵינֹב בְּכַתִּיבָתוֹ כַּמ"ש הַטּוֹר שָׁם וְאִם שִׁנְיָה בּוֹ פֶּסוּל.

וכן שם האב דאם לא הנפירו כלל פשר ואם שינה בו פסול כמ"ש בסי' קכ"ט. וכמ"ש ב"י שם בשינה שם האב שרצה חכם אחד להתיר משום דא"צ לקותבו בגט, ולכה אין השינוי פוסלו.

וכתב עליו דלא דמי כלל לשינה מקום הלידה שהכשיר ר"ת. שהרי כתב הרא"ש דטעמא משום דמקום לידתו אינו ידוע.

ולפיא חששא שיתחלף באחר. ולא דמי לשינה מקום דירתו דפסול.

דשאני התם דמקום דירתו ידוע לכל שכל אחד נקרא ע"ש מקום דירתו. וכשרואים שינוי המקום אומרים לא זהו שגירש אלא אחר.

ושינה שם אביו לשינה מקום דירתו דמי. שהרי שם אביו ידוע לכל.

וכשיראו שינוי יאמר לא זהו שגירש עיי"ש ע"כ הרי דדעת מרן ז"ל אליבא דהילכתא דכל דבר שאין צריך לכתוב וכתבו שלא פהוגו לא גרע מאילו לא כתבו וכשר: ונחזור על הראשונות לברר עוד מה שעומד לנגדי מ"ש הרב"ש בסי' קכ"ו ס"ק מ' וז"ל בסימן הקודם פתבתי לדעת הרמ"ה בדיעבד שניתן הגט ומקום עיגון פשר באותיות שאינה נוגעים שפיר.

וכן הוא בב"י. ודוחק לומר מ"ש הב"י בדיעבד היינו שנקתב ולא ניתן עכ"ל.

וכ"כ בס"ג אות פ"ד דגם בטנפס אפילו אם התינוק קורא אותם יפה. לא יתקנו אחר חתימת העדים רק במק"ע.

ותמה על דבריו הפ"ת שם דהרי בדברי הרמ"א מבואר להדיא דבטנפס אפילו בלא עיגון יש להקל. ותיירץ דבאמת לק"מ דהרמ"א מייירי שפכר ניתן הגט אבל הרב המסדר פאן איירי שלא ניתן הגט עדיין לכן גם בטנפס לא יתקן רק במק"ע עיי"ש.

דהשתא לפי"ז אין מקום להקל בנדון שלפנינו דהגם דחשבינו שהוא בטנפס. מ"מ הרי עדיין לא ניתן ואין פאן מקום עיגון לכאורה איברא דכד דייקינו שפיר לפי עניות דעתי נראה דדברי הרב"ש שממנו יצא חילוק זה להחמיר בשעדיין לא ניתן.

אחר המחילה רבה מהדר"ג. הגם שמצא מקום לחילוק זה בדעת רמ"א כמ"ש סי' קכ"ה ס"ק כ"ד עיי"ש.

מ"מ מדברי מרן הב"י אין מקום לומר דדיעבד שכתב הב"י היינו שניתן הגט. שהרי יגיד עליו ריעו.

מ"ש לעיל בסי' קכ"ו וז"ל מדברי בעל תרומת הדשן משמע שהוא סובר דלהרא"ש אם נדבקו רגלי ההי"ן הגט פסול. אבל מהריק"ו כתב בשורש ע"א שאם תינוק דל"ח ול"ט קורא אותה פתקנה.

היא דאיכא למיחש לעיגון פשר. ושהדבר הגון להפריד בספין.

ובשורש צ"ח כתב דלכתחלה לא מיהני הפרדת ספין ע"כ וכתב עליו דתשובה זו דשורש צ"ח. הוא בנדאי היא דליכא למיחש לעיגון, אבל היא דאיכא למיחש לעיגון אע"ג

שְׁעֵדִיין לֹא נִיתַן חֲשִׁיב פְּדִיעֵבֵד, וּכמ"ש בְּתִשְׁבָּה ע"א עכ"ל, וּפְסֵק פֶּן בִּש"ע ס' קכ"ו סמ"ח אִם נִדְבָקוּ רַגְלֵי הַהִי"ן לַגִּינָן.

אִם תִּינֹק דל"ח ול"ט קוֹרָא אוֹתָם יֵשׁ לְהַכְשִׁיר בּמק"ע. אֶפְיִלוּ אִם הוּא בְּתוֹרָף וְנִפְרִיד בְּסִפִּין עכ"ל דְּמִשְׁמַע דְּבְתוֹרָף יֵשׁ לְהַכְשִׁיר בּמק"ע וּבְטוֹפְס אֶפְיִלוּ בְּלֹא עֵיגוֹן.

וּמִיָּרִי אַעג"ב שְׁעֵדִיין לֹא נִיתַן כּמ"ש בּב"י. וּא"כ הוּא הַדִּין נְמִי בְּאוֹתִיּוֹת שְׁאִינָם נוֹגְעִים בְּסַעֲרֵף שְׁלִפְנֵי זֶה שְׁפַתְב דְּבְתוֹרָף יֵשׁ לְהַכְשִׁיר בּמק"ע וּבְטוֹפְס גַּם בְּלֹא עֵיגוֹן.

מִיָּרִי נְמִי אִף שְׁעֵדִיין לֹא נִיתַן דְּשִׁנֵּי דִינִין אֵלּוּ דְּדִיבּוּק וְאוֹתִיּוֹת שְׁאִינָם נוֹגְעִים דִּינָם שְׁוָה. וּכּמ"ש בּב"י מְשֵׁם הָרֵא"ש שְׁהַעֲתַקְנוּ לְעִיל דְּפוֹסֵל אִם הַדְּבִיק מֵה שְׁצָרִיף לְהַרְחִיק.

ה"ה אִם הַרְחִיק מֵה: שְׁצָרִיף לְהַדְּבִיק. וּא"כ אִיף אִישְׁתִּימִיטְתִּיה לְהַגְאֹן בֵּית שְׁמוּאֵל דְּבָרֵי ב"י בְּעֵנֵן דְּבּוּק וְכו' נְכַתֵּב דְּדוֹחֵק לְוֹמֵר דְּדִיעֵבֵד שְׁפַתְב הַב"י הִינְנוּ שְׁנֹכְתֵב וְלֹא נִיתַן וּגְדוּלָה מִזּו דְּמִקּוֹר דִּין זֶה דְּלִמַּד הַתֵּה"ד בְּאוֹתִיּוֹת שְׁאִינָם נוֹגְעִים.

הוּא מְדַבְּרֵי הָרֵא"ש ז"ל נְהָרֵי הָרֵא"ש בְּתִשְׁבָּה שְׁהֵבִיא רַבִּינוּ הַטּוֹר שָׁם סוּס"י קכ"ו בְּעֵנֵן וו"י"ן אֲרַוְפִים. פַּתְב בְּסוֹף הַתִּשְׁבָּה.

נְכוּן אִם יִשְׁתַּקְנַת עֵיגוֹן כְּגוֹן שְׁהוּבָא מְמָקוֹם רְחוּק וְאִרִּיכוּ הוּו"י"ן וְכו' דְּנִרְאָה פְּשׁוּט שְׁעֵדִיין לֹא נִיתַן. וּא"כ הַכְּרַעַת הָרַב ב"י נְמַשְׁכַּת אַחַר הַמְּקוֹר בְּתִשְׁבַּת הָרֵא"ש דְּמִיָּרִי שְׁעֵדִיין לֹא נִיתַן.

וּכ"כ הַפ"ת בְּסִי' קכ"ה ס"ק כ"ח מְשֵׁם תִּשְׁבַּת פְּרִי תְּבוּאָה, עֵי"ש דְּהַעֲלָה דְּלֹא פְּהַרְב ב"ש: וְעֵינֵן עוֹד בַּפ"ת לְס"ג אוֹת פ"ד שְׁפַתְב דְּדַעַת הַג"פ שָׁם אִינוּ פֶּן דְּדַעַת הַב"ש. אֶלֶּא דְּאֶפְיִלוּ בְּתוֹרָף אִם תִּינֹק יְכוּל לְקַרוֹתוּ.

וְהוּא בּמק"ע אֶפְיִלוּ עֵדִיין לֹא נִיתַן תְּמָן. כְּשִׁסְפוֹר אוּ הַבַּעַל כָּאן.

וְאִם אִינוּ כָּאן יְכוּל לִיתְנֹו כְּף בּמק"ע. וּכ"כ הָרַב ג"מ לְמָהֵר"י נְבוֹן ז"ל סוּס"י קכ"ו עמ"ש הַפּר"ח עַל דְּבָרֵי מֵהֵרֵא"י עֵי"ש נְכַתֵּב עָלָיו הַג"מ ז"ל הַנְּכוּן בְּזֶה לַעֲנִיד לְהַקְל בּמק"ע לִיתְנֹו אוֹתוֹ בְּתַחֲלָה בְּלִי תִיקוֹן.

וְאַח"כ יַחְזוֹר הַשְּׁלִיחַ וְיִקְחֵנוּ וְיִתְקַנוּ אוֹתוֹ וְיִתְנֵנוּ לָהּ פַּעַם שְׁנִית כּמ"ש הַג"פ וְהוּא הַדִּין בְּדִיבּוּק רַגְלֵי הַהִי"ן לַגִּינָן שְׁיֵשׁ לְעֵשׂוֹת פֶּן וְכו' ע"כ, וּכ"כ הַתו"ג הֵבִיאוּ הַפ"ת, וְסִיִּים וּלְפִי"ד מְמִילָא י"ל דּמ"ש רמ"א דְּבְטוֹפְס אֶפְיִלוּ בל"ע יֵשׁ לְהַקְל הִינְנוּ נְמִי אֶפְיִלוּ לֹא נִיתַן עֵדִיין וּמ"מ לְמַעֲשֵׂה צ"ע ע"כ: וְכֵן דַּעַת הַנוּב"י תַּנְיָנָא סִי' קי"ג בְּגִטֵּט שְׁהוּבָא ע"י שְׁלִיחַ וְנִמְצְאוּ בּוּ כְּמָה רִיעוּתוֹת.

וְאַחַת מְהֵנָּה ת' דְּתִיבַת מְוַתְרַת נְפִסֵּק רַגְלֵי הַשְּׁמָאֵלִי וְנִרְאִית פּה"א. וְנִדְחַק בְּזֶה מְשׁוּם דְּהָרֵי אַמֵּל"א הוּא מֵהַתוֹרָף.

וּלְבִסּוֹף הַעֲלָה דַעכ"ז נִרְאָה לְהַקְל כִּינּוּן שְׁתִּינּוּק הָרֵא' קָרָא מְוַתְרַת. וְהַשְּׁנֵי תִינּוּקוֹת הַחֲחָרִים אִף שְׁמַתְחֵלָה אָמְרוּ שְׁזֶה ה"א.

הָרֵי חֲזָרוּ תכ"ד וְאָמְרוּ שְׁהִיא תִי"ו. לְכֵן דַּעַתוֹ נוֹטָה לְהַקְל וּלְהַתִּיר הָאִשָּׁה ע"י גִּט זֶה שְׁיִמְסוֹר לָהּ הַשְּׁלִיחַ כְּדַת וְכַהֲלָכָה ע"כ.

וּנְמַצִּינוּ לְמִיּוֹדֵינָא מְכַל הַכְּתוּב דַּמ"ש מְר"ן לְהַקְל בְּדִיעֵבֵד בְּתוֹרָהּ בַּמַּק"ע וּבְטוֹפְס אַף שְׁלֵא
בַּמַּק"ע מְיִירֵי אַף בְּשִׁעְדֵינָא לֹא נִיטְמָן פְּדַעַת כָּל הַגִּי רַבְּנֵי אֲתָא ז"ל. וְכ"ד הַחַת"ס בַּאֲה"ע
סִי' ח' וְכַאֲשֶׁר הוֹכְחָתִי בְּעֵינֵינָא בְּדַעַת מְרָן הַב"י כַּמֶּש"נ: וְגַם לַפִּי"ד הַרַב"ש וְדַעַמְיָה
הַרַב גְּבַעַת נְשִׂא וְלִי דַּפְּשִׁיטָא לִיָּה לְאַסְרָה.

וְהַרַב עַה"ג דְּמִסְתַּפֵּק בְּזֵה. מ"מ הָרִי מְצוֹרָה לְזֵה שְׂיֵשׁ חֲשֵׁשׁ עֵיגוֹן בְּכָאן בְּאַשְׁרֵי אֵין הַבַּעַל
מְצוּי בְּמַקוֹם נְתִינָת הַגֵּט.

אֵעִפ"י שְׂיֵשׁ שְׂיִירוֹת מְצוּיִת וְכַדְבְּרֵי הַרְדָּב"ז ז"ל בְּסִי' ש"מ וְז"ל מ"ש הַרַב הַמְּחַזֵּיר אֶת
הַגֵּט. דְּבַנְדוּ"ד כִּינּוּן שְׁהַמְּקוֹם קָרוֹב וְהַשְׂיִירוֹת מְצוּיִת אֵין פֶּאן חֲשֵׁשׁ עֵיגוֹן כָּלֵל.

קָרוֹב בְּעֵינֵי שְׂזֵה טְעוֹת בְּדַבְרֵי מְשֻׁנָּה וְחֻזְרָה. דְּתַנְיָא הַמְּבִיא גֵט מְמַדִּינָה לְמַדִּינָה בַּמַּדָּה"י
צ"ל בְּפִנֵּי נִכְתָּב וּבְפִנֵּי נִחְתָּם רַשְׁבֵּי"ג אֹמֵר אֶפִּילוּ מִהַגְּמָ- וְנִינְיָא לְהַגְּמוּנִינְיָא וּפְרִישׁ רַבָּה
טְעָמָא מְשׁוּם שְׂאֵין בְּקִיָּאֵין לְשִׁמָּה וְכו' וְרַבָּא פְּרִישׁ טְעָמָא מְשׁוּם שְׂאֵין עֵדִים מְצוּיִין לְקִיָּמוֹ
וְכו' וְאַמְרִינּוּן עֲלָהּ.

וּבְדִין הוּא דְּלִיבְעֵי תְּרֵי סְהָדֵי אֲלִיבָא דְּתַרְנוּנְיָהוּ אֲלֵא מְשׁוּם עֵיגוֹנָא אֲקִילוּ בִּיָּה רַבְּנָן הָא
קָמֵן דְּאַפִּילוּ לְרַבָּא כָּל מְמַדִּינָה לְמַדִּינָה בַּמַּדָּה"י וְלְרַשְׁבֵּי"ג וְכו' צ"ל בַּפ"נ וּבַפ"נ וְסָגִי
בְּהַכִּי מְשׁוּם עֵיגוֹנָא וְלֹא אֲמַרִּינּוּן שְׂיִחְזוֹר הַגֵּט לְמַקוֹמוֹ כִּינּוּן שְׁהוּא.

קָרוֹב בְּקִיָּמוֹהוּ אֲלֵא סְמִכִּינּוּן אֲשַׁלִּיחַ שְׂיִאמַר בַּפ"נ מְשׁוּם עֵיגוֹנָא אֲלֵמָא דְּאַפִּילוּ מְמַקוֹם
קָרוֹב אִיבָא לְמִיחַשׁ לְעֵיגוֹנָא דְּלֹא נִתְּנוּ דְּבַרְיָהֶם לְשִׁיעוּרִין, וְטְעָמָא דְּמִסְתַּבֵּר הוּא דְּמֵאן
לִיבָא לָן דְּבַעוֹד שְׂחֻזְרָה הַגֵּט לֹא יִלְף הַבַּעַל לַמַּדָּה"י יוֹנְמַצָּא מְעַגְנָהּ.

וְתוֹ דִּי"ל בֵּין כְּפָּ וּבֵין כְּפָּ יִבְטַל אֶת הַשְּׁלִיחַ אוֹ יָמוּת. וְאִם אֵין לָהּ בְּנִים נְמַצָּאת זְקוּקָה
לִיבָם.

וְאֵין אָדָם שְׁלִיט בְּרוּחַ. וְאֵין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת עַכ"ל וְהַבִּי"ד הַרַב מֵהַרִּיק"ש בְּתַשׁוּבָה
סִי' כ' וְכַתֵּב דְּלִמְדָּנוּ מְדַבְּרֵי דְּחִיָּשְׁנֵי לְעֵיגוֹנָא מְאַסְכְּנֵינְיָא לְמַצְרִים.

דָּאִי לֹא תִימָא הָכִי. אֲצ"ל מְשֻׁם לְכָאן בַּפ"נ וּבַפ"נ כְּמוֹ בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל וְכו' עַכ"ל: וְהַרַב
שַׁד"ח מַע' נִט סִי' כ"ט הַבִּיא מ"ש הַנ"מ לְמַהֲרָא מְבִילָא ז"ל שְׁכַתֵּב בְּסִי' כ"ה דַּהַנ"פ חוֹלֵק
עַל הַרְדָּב"ז בְּעֵינֵי הַנּוֹז' וְהוּא ז"ל הָאָרִיף לְהַשִּׁיב עַל דְּבַרְיָו וְכַתֵּב בְּמִסְקָנָתוֹ כָּלֵל הָעוֹלָה
דְּהַרְדָּב"ז ס"ל דְּלִהַחְזִיר הַגֵּט כְּדִי לְקִיָּמוֹ אוֹ שְׂיִכְתְּבוּ אַחַר מִיקְרֵי עֵיגוֹן אַף שְׁהַמְּקוֹם קָרוֹב
וְשִׂי"מ.

וְכ"ד הַרַב הַמְּבִיא"ט בְּתַשׁוּבַת מוֹהַרְלַב"ח סִי' קב"ל דְּמִירוּשְׁלִים לְצַפַּת הָרִי מְקוֹם עֵיגוֹן אַף
שְׁהַשְׂיִירוֹת מְצוּיִת וְגַם מוֹהַרִּיק"ש כְּתֵב דְּגַם לְדַעַת מוֹהַרְלַב"ח. מ"מ נְקַטִּינּוּן לְקוֹלָא
בַּזֵּה"ז.

דַּבְכ"מ יֵשׁ חֲשֵׁשׁ עֵיגוֹן. וּמוֹהַרְד"ך ס"ל דְּאַיְחוּר זְמַן ד' חֲדָשִׁים ל"מ עֵיגוֹן.
וְיִוֹתֵר מְזֵה מִיקְרֵי עֵיגוֹן. וּמְהַר"ש וְיִיִסִיד הַסְּפִים לְדְבַרְיָו וְהַכְּרִיעַ הַג"מ הַנ"ל וְכַתֵּב וְנִרְאָה
דְּהַפֵּל לְפִי הָעֵינָן.

יש דברים שאי אפשר להקל. אלא בעיגון גדול שא"א להביא גט אחר בשום אופן שהיה משם ואין ידוע מקומו.

והיינו שהיא דנכתב ביום וכו' דרבנן פסלי מן הדין ור"א מכשיר וכו'. ויש דברים שא"צ עיגון גדול אלא פינן שבא מארץ רחוקה.

ואין שיי"מ בכל עת יש להקל. והיינו שהיא דגט שאינו משורטט שהרא"ש פוסל בו וכו' ויש דברים שא"צ אפי' שיעור זה.

אלא אף בתשש עיגון זמן מועט יש להקל. והיינו שהיא דלא האריכו הווי"ן שכתב רביהט"ו בשם הרא"ש.

דכיון שהיו נקראים ע"י הדחק לכו מקילינו בעיגון כל שהוא וכתב עוד ומ"מ נראה לי דזה דוקא בשבאים לסמוך על יחיד נגד רבים. אבל אם רבו המתירים.

ואפילו כשהספק שקול אלו אוסרין ואלו מתירין. פינן דקיי"ל בשל סופרים הלה אחר המקיל.

אעג"ב דאנו מחמירין בגט לחוש לדברי המחמירים. מ"מ בכל פהאי גוונא אפשר דיש להקל לסמוך על הרב המבי"ט ומהריק"ש דס"ל דלהחזיר הגט למקומו אפילו במקום קרוב ושיי"מ יש לחוש לעיגון.

פינן דאף להאוסרים אינו אלא מדרבנן. וכנגדם יש אומרים דליכא אף פיסול דרבנן.

אפשר דיש לסמוך להקל על ג' עמודי הוראה הנ"ל אלו תוד"ק, ועיי"ש בשד"ח שהביא עוד פוסקים אחרים שהקילו בעיגון זה דעיגון: הרי שו"ר לפניה דאף במקום קרוב ושיי"מ יש תשש עיגון. פסקרת ג' עמודי הוראה הנז'.

ואף להחולקי על דבריהם. הרי לפנינו הכרעת הגמ' הנז' דלענן אריכות העין או שנקראים ע"י הדחק מקילינו בעיגון כל שהוא, ולא גרע אותיות שאינם נוגעים מווי"ן שאינם נקראים אלא ע"י הדחק וכמו שכתב רב"י באו"ח סי'ל"ו משם מוהריק"ו עיי"ש.

וכמ"ש הג"פ בס' קכ"ו בדעת מרן שדין אריכות הווי"ן ואותיות שאינם נוגעים שוין וכאשר יובא להלן בדברינו בס"ד. ונמצא דאף לדעת הרב"ש ודעמיה דסברי מרנן דאין מקילין באותיות שאינם נוגעים בטופס נמי רק אם כפר ניתן או שהוא מק"ע הרי יצאנו די חובתנו לפי סברתם דגם הקא מיקרי תשש עיגון וכאמור: פלל העולה שעפ"י מ"ש אין מקום לעגן האשה הזאת מלקבל גיטתה.

מכמה טעמים האמורים בענין להקל א פינן שהאותיות פתובין כ"כ בדבוק שיוכל התינוק לקרותן יפה. והכריע מרן הב"י דבטופס פשר בדיעבד אף בלא עיגון.

והרי הוכחנו דנדון דידן הוא בדין טופס ב. דמוכח שפיר דדעת מרן אף פשעדיין לא ניתן הגט יש להכשיר ורבים וגדולים סוברים כן.

אף להרב ב"ש דמחמיר בטנפס נמי פשעדיין לא ניתן רק שמקול במק"ע. הרי מצורף לזה דעת הרדב"ז והמבי"ט ומהריק"ש דאפילו במקום קרוב וחיי"מ מיקרי חשש עיגון, ד.

אף להחולקים על הרדב"ז ודעמיה הרי הכריע הג"מ דבווי"ן שנקראים ע"י הדחק אפי' בעיגון כ"ש מקילינן. והוא הדין באותיות שאינם נוגעים כמש"ל. ה.

שרבו המתירים בענין זה בכל פרט על המחמירים. ואף אם שקולים הם.

הו"ל של סופרים והלף אחר המקול. שהרי אפילו בתפלין כתב רב"י בא"ח סי' ל"ב משם הר"י אסקנדרני שאם הנה פירוד באותיות כגון אות תי"ו או אל"ף שלא תיכרן יש שפסקו שגראה שיכול לחברן.

ואין בזה משום של"כ פיון שקודם שנתקנו הו"ל שם אותה האות ולא שם אחר. ותינוק דל"ח ול"ט מצי קרי להו.

אלא שלא נדבקו פדינם. והביאו ראיה מהריוש' פ"ק דמגילה וכו' ע"כ וכ"פ שם בש"ע סעיף כ"ה עיי"ש.

ומה שהצריכו לדבק בתפלין אח"כ היינו משום דבתפלין בעינן כתיבה תמה. ואף על גב דכתיבה מיהא הויא פיון שתינוק קורא אותם כתקון מ"מ תמה לא הויא.

וא"כ פיון שגוף עצם הכתיבה הנה פסדון. אעג"ב דתמה לא הויא.

מ"מ פשמתקנה אח"כ עושה אותה תמה. וא"כ בגט דלא בעי תמה שפיר הו"ל כתיבה ע"י תינוק דל"ח להכשיר אף בלי תיקון כלל במק"ע כ"כ החת"ס באה"ע סי' ח' עיי"ש: ומעתה שזכינו לדין בכח דהתירא להקל.

נחזור לברר אופן תיקון האותיות שאינם נוגעים. הנה הג"פ כתב דצ"ע אמאי לא כתב מרן ז"ל דיתקן לדבק האותיות שאינם נוגעים.

כמ"ש בסמוך לענין הדבק רגלי ההי"ן לגיין. ותיגרז דאפשר משום דהו"ל מילתא שיכול לתקן אחר שלא נצטוה מפי הבעל.

הרא"ש ז"ל קאמר לה בהיהא תשובה. דלא האריף הווי"ן.

כמ"ש הטור סוס"י זה. ונחזינו להריב"ש סי' נ"ו ושט"ו דס"ל דטפי עדיף ליתנו בלא תיקון פיון שתינוק קורא אותה ני"ו דאם צריף תיקון, איף יתקן אחר להאריף הווי"ן.

וסבור מר"ן דלענין כתיבה להאריף הווי"ן או לדבק היוד"ן של שי"ן ועי"ן. טפי עדיף ליתנו כף בלי תיקון ע"י אחר.

פיון דתינוק קורא אותה פתקנה. אבל לענין גרירת דבק רגלי ההי"ן והקופי"ן.

טפי עדיף ליתנם בתיקון ויגררם אחר. אעג"ב שלא נצטוה מפי הבעל עכ"ל.

והבי"ד הפ"ת שם ס"ק מ"ח. נמצא דדעת מרן ז"ל דטפי עדיף ליתנו כף בלא תיקון, אכן פתב עוד שם משם הרדב"ז כ"י בגט שפא מארץ מרחק והיו התו"ן רחוקים מגנן והכשיר הגט ע"י תיקון.

וכתב עליו דלענ"ד יראה דיתנו אותו בלא תיקון ויחזור השליח ויקחנו ויתקנו אותו ויתנו לה פעם שנית עכ"ל ולכאורה פן נראה דעת הנובי"ת סי' קי"ג וז"ל אלא שמעלתו פתב שהנייר שפל מאד ויש לחוש שע"י התיקון יתקלקל יותר.

לכן דעתי שהשליח ימסור הגט ליד האשה כמות שהוא. ואח"כ יקחנו מינה.

ואז יצוה מעלתו לסופר אמן לתקנו, אולי יעלה בידו התיקון פהוגן ואם יעלה התיקון פהוגן ומסרנו שנית לינה. ואם יתקלקל ע"י התיקון.

שוב אין ברירה. ונסמך על הנתינה הראשונה שנתן בינה קודם התיקון ע"כ.

אלא שמדקדוק לשונו נראה דמ"ש ליתנו תחילה בלי תיקון ואח"כ יתקנו ויחזור ויתנו לה. הוא משום שהיה החשש שפא יתקלקל כמ"ש בהדיא שהיה הנייר שפל מאד.

הלא"ה דעתו לתקנו תחילה ואח"כ יתנו לה בפעם אחת וכ"כ החת"ס סי' ח' בשו"ת אה"ע: והשתא ויש צדדים לכאן ולכאן. הנכון הוא פדי לצאת אליבא דכולהו.

נתפוס בדינו דעת הג"פ ליתנו תחילה בלי תיקון כדעת מרן אליבא דהריב"ש ואח"כ יקחנו ויתקנו ויתנו לה פעם ג' וכדעת הרא"ש וכו' יצאנו ידי כל הדעות. וכן מבואר בחת"ס שם וז"ל דהשתא ממ"נ אי אפשר בלי תיקון הרי מגורשת בו בנתינה ראשונה.

ואי נחוש שפא לא היה אפשר בלי תיקון. והרב יכול לתקן פי מתחלה הרשה הבעל לכך. וכל זמן שלא נתקן. הו"ל חספא בעלמא.

א"כ עדיין לא עשה השליח שליחותו עד שיתנהו פעם ב' אחר התיקון ויפה יעץ הגאון נוב"י עכ"ל, ובסי' י"א פתב בהדיא דדעת הג"פ שכ"כ הוא לקיים דברי שניהם הרא"ש והריב"ש. אלא שהקשה דהי"ל להג"פ לעורר, נהי דלהרא"ש נימא שפעיקרא פוננת הבעל שתיקונים פאלו יש רשות לב"ד לתקנו.

מ"מ מה נעשה בהשליח עצמו דמכיון שהוציא הגט בפ"א מתחיל ומסרו להאשה. כפר עשה שליחותו ואיך יחזור ויתנהו לה אחר התיקון ע"כ וקושיא זו הקשה לו הרב השואל דבסי' ח'.

ושם תיקון קושיא זו במ"ש דאם נחוש שפא אין הגט אפשר בלי תיקון. נמצא פל זמן שלא נתקן הו"ל חספא בעלמא וא"כ עדיין לא עשה השליח שליחותו עד שיתנהו פעם ב' אחר התיקון ע"כ.

ומעתה לפי"ז אין צריך להודיע להשליח ולגלות לו שיהיה פוננתו שאם אין גט זה עדין מתקון פראוי. אינו מבטל שליחותו עדיין עד שיתחזר ויתנהו לה כמ"ש בסי' י"א.

דהשתא לפי"ז עדיין לא עבד שליחותו. ואדרבה טוב הוא שלא לגלות לשליח שיתחזר ויתקנו פעם שנית.

וכמ"ש הנובי"ת שם וז"ל וְאִמְנָם קוֹדֵם הַנְּתִינָה הַרְאֵשׁוֹנָה לֹא יִגִּיד כָּלֵל בְּפָנָי הַשְּׁלִיחַ אוֹתָהּ שְׂמִימָסְרָנוּ שְׁנִית עוֹד הַפְּעַם. רַק יִצְנֶה לִיתְנֹו בְּיָדָהּ בְּתוֹרַת פְּרִיתוֹת פְּרָאוֹי.

ואח"כ יאמר לוֹ שְׁנִיתִי שָׁב בְּדַעְתּוֹ לִיתְנֹו שְׁנִית ע"כ וכמ"ש בסי' ק"כ לְעֲנֵן נְתִינַת שְׁנֵי גִטִּין. דְּהַטְעָם הוּא.

כְּדֵי שְׁפָל פְּעַם יִתֵּן הַבַּעַל הַגֵּט בְּמוֹחֶלֶט. וְאִין פָּאן שׁוּם חֲשֵׁשׁ בְּרִירָה עֵי"ש: וְעַל הַאֵל"פ דְּתִיבַת בְּדָלָא.

הַרִי אִין פָּאן רִיחֻק הַמְּחַלְקִים לְשִׁמְיָהּ תִּיבּוֹת וּפּוֹסֵל בָּהּ. כִּמ"ש בִּי"ד ס' רע"ד דְּשִׁיעוֹר שְׂמִימָה בֵּין תִּיבָה לְתִיבָה הוּא כְּמֵלֵא אוֹת קִטְנָה כ"כ הַחַת"ס שָׁם ס' ח' שְׂמִימָה וְנ"ל וּמ"ש שְׂמִיבַת מְאוֹת נִרְאִית כְּשִׁמְיָהּ תִּיבּוֹת, עֵינֵינִי וְאִין הַהֲרַחֲקָה כ"כ כְּשִׁיעוֹר יו"ד וּב' הַיִּקְרָף גְּוִיל הֵינֵנו יו"ד מְאוֹתוֹ כְּתִב.

עכ"ל: וְעַל הַהֲרַשָּׁאָה שֶׁהִיא כְּתוּבָה בְּאוֹתֵי שְׁבוּרוֹת. דְּהֵינֵנו שְׂמִימָה רְגֵל הַשְּׂמֵמָלִי אִינוּ נוֹגַע בָּגַג.

וְהָרַב וַיֹּאמֶר יִצְחָק ז"ל כְּתִב בְּסֵדֶר הַגֵּט שְׂאִין לְכַתּוּב הַהֲרַשָּׁאָה בְּאוֹתֵי שְׁבוּרוֹת. הִנֵּה פְּשׁוּט הוּא שְׂאִין דַּעַת הוּא י"ץ לְפָסוּל בְּכָף.

רַק שְׂפָתַי כֵּן עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב. וְעֵינֵי הַקְּפִידָא הוּא שְׂאִין לְכַתּוּב בָּהּ רְאֵשֵׁי תִיבּוֹת.

כִּמ"ש מוֹר"ם בַּהֲג"ה ס' קמ"ה. וְכ"כ הָרַב וַיֹּאמֶר בְּעֲצָמוֹ בְּתוּבָה לֹא ה"ע ס' קמ"ד בְּדָף קנ"א ע"ד מִשְׁם מְהָר"י מִינֵץ פִּסְדָה"ג שְׂפָתַי מִשְׁם מְהָר"י ז"ל שְׂפּוֹסֵל הַרְשָׁאָה שְׂמִימָה כְּתוּב בָּהּ חֲתוּמֵי מְטָה בִּר"ת ח"מ.

כִּי לֹא טוֹב לְכַתּוּב ר"ת וְלֹא נִקְנְדוֹת רַק תִּיבּוֹת שְׂמִימָה וְכו' ע"כ. וְעַל זֶה כְּתִב הוּא י"ץ שָׁם וְז"ל וּמְנַהֲגֵנוּ לְכַתּוּב בָּהּ גַּם אוֹתֵי שְׂמִימָה דְּהֵינֵנו הַאֵל"פ וְהַה"א וְהַקו"פ וְהַתִּי"ו שְׂמִימָה כְּדֵי לְצַאֵת מִיַּד פִּיקְפוּק עכ"ל, הָא קָמֵן דִּמ"ש לְכַתּוּבָה בְּאוֹתֵי שְׂמִימָה הוּא רַק עֲצָה"ט.

אֲבָל לֹא לְעִיכּוּבָא וְגַם אֲנִי בְּדִידָן כֵּף יָפָה לְנוּ לְנַהֲגַי מִכָּאן וּלְהַבָּא בַּע"ה. וְקָרוֹב בְּעֵינֵי לוֹמֵר דִּמ"ש בְּאוֹתֵי שְׂמִימָה לְאִפּוּקֵי מִמָּה שְׂפּוֹתֵינֵן אוֹתֵי הַנּוֹ' רַק בְּקוֹ אֶחָד כְּזֶה ל ה ק ת.

אֲבָל בְּכַגּוֹן כְּתִב שְׂבִיחַ הַרְשָׁאָה זֹו שְׂרָגֵל הַשְּׂמֵמָלִי שֶׁל תִּי"ו אִינוּ מְעַכְבֵּי אֶפְיָלוּ לְכַתּוּבָה. שְׂמִימָה כָּל כְּתִב ר"ש"י עפ"י הָרַב הוּא כֵּן: וְעֵינֵי לֵה' שִׁד"ח מ"ע גֵּט ס' כ"ד אוֹת נִי"ו שִׁכ' וְז"ל וְאִם יֵשׁ בְּשִׁטְר הַרְשָׁאָה אֵיזָה מְחַק וְדִיבּוּק.

כְּתִב הָרַב שְׂבִיחַ בְּנִימִין ס' קנ"ב דְּהַפּוֹסְקִים כְּתִבוּ דְמוֹהֵר"ם אִיסְרֵלֵן פּוֹסֵל אִם כְּתִב בּוֹ ח"מ בִּר"ת. כִּמ"ש בְּכַנָּה"ג ס' קמ"א אוֹת נ"ו.

וְהָרַב בְּתִי כְּהוֹנָה בְּסִדָה"ג שֶׁלּוֹ הוֹסִיף דִּיזְהָרוּ מִמְחַק וְדִיבּוּק וְלֹא יִדְעֵנוּ מִנ"ל שְׂמִימָה בְּפּוֹסֵל. וְאֵעִינֵי אִינוּ אֶלָּא מְנַהֲגַי וְאֵף מוֹהֵר"ם לֹא אָמַר אֶלָּא בִּר"ת דְּוּנָקָא ע"כ.

והגיה עליו השד"ח דממ"ש בשם הרב ב"כ דינהרו וכו', אין במשמע לפסול ע"כ והוא סייעמא למה שפתיבתי בס"ד. וצור יש' יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כא למעלת הרב המפאָר.

מר גיהו הקדר יפה פרי תואר קרא ה' שמו וזון. כקש"ת כמוהר"ר יצחק חנון נר"ו רב בעוב"י אנגיר יע"ה: תשובה על מ"ש כת"ר פי זה מש"ה המגרש שואלי"ם הלכו בו.

והנה קרא בשם מורי"ס ותמה מעלתו שלא נכתב בגט נשם מורי"ס. ועכב מלייתן את הגט עד בוא חליפת תשובתי: מודע לבינ"ה באמת לא נודע לי שנקרא בשם מורי"ס רק בפעם שחקרנו בשם הבעל.

מצאנו שקוראים לו מש"ה בפשיטות. ואין עמו עוד שם ליווי.

ורבן לא נסתפקתי בדבר. אף עכ"ז אין פאן קפידא ולא מן השם הוא זה לעכב מסירת הגט ליד האשה.

יען פי מנהגינו הוא רק דוקא לחקור אחר השם שניתן לו בפעם המילה שבו עולה לס"ת ועושה מי שפירך וכו'. ואותו השם הוא שפוטבין בגט.

ואף אם המצא ימצא לו שם אחר שהוא יוצא מהשם הראשון שבו נכתב ונתתם שמו בספרי הממשלה יר"ה. כגון אברהם אנביר.

יצחק יזאק. יעקב זאקוב.

משה מורי"ס. יוסף זינאף.

וכינצא אין חוששין לכתוב בגט בדמתקרי. להיות שאינו אלא קיצור השם.

וכמ"ש מרן בש"ע סי' קכ"ט סט"ו מי שיש לו שני שמות והשם השני יוצא מהשם הראשון בשם הנצרות כגון יצחק חקנן וכו' א"צ לכתוב שם הנצרות פלל וכו' ע"כ. וגם אין לחוש למ"ש מור"ם ז"ל שם מיהו כל קיצור שם שהוא שם בפ"ע כותבין וכו'.

שידוע הוא שאין קביעות לשם זה השני בפ"ע אלא שנגזר מהשם העברי הראשון ולהכי אין חוששין לכותבו, זולת אם יהיה השם השני פלאי כמו שנתחדש עוד היום לקרות בשם הערלים.

רונ"י כלו"ד. ראיו"ל, שאין שם זה יוצא מן הראשון.

והוא נק' בו בפ"י כל אז צריכין לכתוב השם השני בדמתקרי מסעוד דמתקרי רונ"י. דאי לא"ה איפא למיטעי כל רואה הגט שייבא לומר שאינו זה האיש המגרש.

להיות שאינו מכירו בשם מסעוד רק בשם רנ"י: ומנהג זה שרשו פתוח אלי מים פסק מרן הש"ע ריש ס' קכ"ט ט וז"ל אם יש לאחד מהם (לאיש או לאשה) שתי שמות כותבין שם שהם רגילים בו ויודעי' בו ביותר ואומרי' איש פלוני וכל שם שיש לו.

גירש אשה פלונית וכל שם שיש לה. ע"כ.

וכ"כ הרב בית יהודה ז"ל במנהגים בדיני הגט ס"א וז"ל בענין איזה שם עיקר שפוטבין בגט. מנהגינו הוא דמי שיש לו ב' שמות.

ושם הרא' נקרא בו שעת לידה ובו עולה לס"ת ובו פותב שמו בכתומת שטרות ואגרות של שאלת שלום. אעפ"י שהשם השני הוא רגיל וידוע בפי הרוב לקרותו בו.

אין פותבין בגט אלא שם הראשון בפירוש וכולל שם השני בן כל שום ונתניא ודעת מורי ז"ל נוטה אפילו בנשתקע שם הא' לא נעשה טפל דאנו הולכין בזה אחר עליות הס"ת וכתומת השטרות וכינצא.

ואפילו האשה יש לה היפר בכתומת קמיעין ושטרות ובכתומות דבכולם אנו רגילים לחקור על שם הלידה. ובאותו שם היא נזכרת בהן עכ"ל: ודע דמ"ש הש"ע שפותרין השם שהם רגילים בו ויודעים בו ביותר.

היינו השם שבו עולה לס"ת, ובו חותם מכתביו ושטרות ואגרות וכן הוא מבואר להדיא בב"י סוסי' קכ"ט בד"ה נכתוב עוד בקונדרסים וכו'. משם הקונדרסים ומהריק"ו בשור"ש פ"ז דבית שם שהוא שם עולה בו לקרות בתורה ושהוא חותם בו שטרות ואגרות אזלינן וכן משמע מדברי הראש בהשלות ע"כ.

ונמצא דשניהם נתבארו בסגנון אחד דשם שפותרין בגט בפירוש הוא שם שבו עולה לס"ת וכו'. והרי לפנינו טובים השנים מן דאמפא דידיה סמכין.

ומר בי אתריה פרב בית יהודה שעפ"י הרוב במקומו אלגירי נגררים אחריו דבריו ז"ל. דסברי מרן שא"צ לכתוב שני שמות בהדיא רק האחד שהוא עיקר שבו עולה לס"ת.

ושם השני נכלל בן כל שום: איברא דמצינו סתירה לזה בפסקי מרן ז"ל מדידי"ה אדידיה. דהא בריש סי' קכ"ט פסק דא"צ לכתוב רק שם אחד העיקרי ולכלול השני בן כל שום.

ולקמן בס"ח פסק עקשו נהגו לכתוב וכל שום וכו' משמע דלא ס"ל כר"ת, ואחר סמוך פסק בסי"ד מי שיש לו שני שמות פותרין ראובן דמתקרי שמעון וכו' וכן בסט"ז יהודה דמתקרי ליאון ובסי"ז חיים דמתקרי ביואנט וכו' דנראה דחזר בו ממה ש"פ בראש הסימן וכן בב"י בסוף הסימן כשהביא דעת ר"ת ודעמיה שצריך לכתוב כל השמות שיש לו בפירוש סיים ז"ל ומ"מ היא שיש לו שני שמות טוב לכתוב דמתקרי פלוני וכל שם שיש לו וכדברי הראב"ד ע"כ, הרי דסל"מ שאעפ"י שכותב וכל שום צריך לכתוב דמתקרי פלוני וכו'.

ועיין להרב"ח בסוסי' קכ"ט שהקשה פן וכתב משמע שחזר בו ממה שסתם דבריו בסעף ד' שצריך לכתחלה לפרש שני השמות כר"ת. ושללא לכתוב וכל שום לכתחלה ע"כ ובהא לישרי לן מר אחר נשיקת רצפת פבוד מנוחתו דהא שכתב מרן בסעף ד' שצריך לכתחלה לפרש שני השמות.

לאו דסל"מ כר"ת. אלא דמייירי בשולח הגט למקום אחר.

וכמו שפירש בב"י שם טעם הרמ"ה שהוא מרה דשמעתא כמ"ש בטור שם ז"ל ב"י וטעם הרמ"ה משום שפירשו בשמו בני מקום הכתיבה ובני מקום הנתינה שאם לא יפרט אלא שם מקום הנתינה אעפ"י שבכלל וכל שום הוי מקום הכתיבה.

אפתי איפא למיחש דאיתי לקולקולא לומר לא בעלה של זו הוא שגירש מאחר ששם שהם בקיאים בו אינו מונפר בגט עכ"ל. ואם בדיעבד פלל מקום הפתיכה בנכל שום פשר.

כמ"ש הטור לעיל. שפוטב פן אף לכתחלה, וכתב ב"י בשם הרשב"א בהשולח ואעפ"י שבמקום הפתיכה אין מפירין אותו באותו שם פנין שפוטבין עם כל שיש לו בגליל אין מוציאין עליו לעז ע"כ: ופסק בש"ע לכתחלה כהרמ"ה דמסתבר טעמיה.

ובדיעבד פדעת הטור. הרי דמירי בשולח הגט ממקום למקום ובהכי לכתחלה צריך לפרש שני השמות אבל לא דס"ל כר"ת.

וכן ההיא דסי"ד מי שיש לו שני שמות פוטבין ראובן דמתקרי שמעון וכו'. מירי נמי בהכי בשולח גט למקום אחר.

פמו שמפנרש בהדיא בב"י משם מהריק"ו. וכן פסק בש"ע בשמו שהוא יש מי שפוסל עיי"ש בב"י.

ועיין בב"ש שם ס"ק כ"ד וכן נראה ממ"ש בסק"ו על מ"ש הש"ע בסעיף ד' לכתוב על מקום הפתיכה דמתקרי וז"ל ואעג"ב דבסמוך כתב שפוטבין וכל שום. שני מקומות שאני ע"כ.

דר"ל פנין שפסק מרן שפוטבין וכל שום. א"כ מעתה א"צ לפרש השם השני כמ"ש בסעיף א'.

ותי' שני מקומות שאני. דבשני מקומות צריך לפרש כדי שלא יאמרו בני מקום הפתיכה. לא זהו שגירש. כמ"ש בב"י טעם הרמ"ה.

ונראה דבהכי נמי מירי מ"ש בב"י. ומ"מ טוב לכתוב דמתקרי וכו' שהרי סיימה למילתיה פדברי הראב"ד.

והראב"ד מירי בהדיא בשולח גט למקו"א כמ"ש לעיל משמו דמפרש מתניתין התקין ר"ג שיהיו פוטבין איש פ' פלומר ב' השמות שיש לו בפירושו. שם מקום הפתיכה ושם מקום הגנינה וכו' עיי"ש וכן הוא בהשגות הראב"ד שעל הרי"ף שם בפ' השולח במתניתין התקין ר"ג הגון שיהא פוטב איש פלוני וכל שם שיש לו וכו'.

וז"ל הראב"ד נ"ל דלא סגי ליה בהכי. אלא למי שיש לו ב' שמות בעירו.

שפוטב שמו העיקר וכותב אבל במי שיש לו שני שמות בשני מקומות, לא סגי ליה עד דכתיב לתרוניהו בפירושו פדתניא בברייתא אינה מגורשת. עד שגירש אשתו שביהודה ושם דגליל עמן עיי"ש.

הרי שו"ר לפניו דסל"מ הראב"ד ז"ל דכשמגרש אחרת צריך לכתוב בהדיא שני השמות שיש לו: וכ"כ הרב גט פשוט סי' קכ"ח ס"ק כ"ו דמ"ש בסמ"ק ס"א מירי כשמגרש בעירו כותב שם העיקרי וכולל שאר השמות בנכל שום.

ומה שכתב בסעיף ד' דצריך לפרש שני השמות. היינו טעמא משום דאינו מגרש בעירו.

ומדברי התלמוד נראה דשם נתינה הוא עיקר. ומדברי התוספתא נראה דשם הפתיכה הוא עיקר.

על פן עשה פשרה זו מרן ז"ל דצריך לפרש שני השמות. משום לעז דמקום נתינה. ומשום לעז דמקום פתיכה. וזה ברור עיי"ש: ושם ס"ק כ"ח פתב עוד תירוץ אחר דיש לחלק דהיכא דשם השני הוא שם גמור דראוי לכתוב עליו דמתקרי. פתב אותו בפירושו. וכששם השני אינו שם גמור.

סגי בןכל שום אפילו לכתחלה עיי"ש: וכשאני לעצמי הדיוט כמו שאמרתי, דברי קודשו בתי שני צריכים אצלי תלמוד. שהרי מה שפסק מרן הש"ע ז"ל ברי"ס קכ"ט דמי שיש לו שני שמות.

פותרין איש פלוני וכל שם שיש לו וכו', יצא לו מההיא דאמרין בגמ' פרק השולח דף ל"ד ע"ב ה"היא דהו קרו לה רנפא מרים ופורתא שרה וכו' וכמ"ש בב"י שם. ושמות הללו מרים ושרה הם שמות גמורים.

ועם כל זה פסק דכותבין מרים העיקרי וכוללין שם שרה הטפל בןכל שום. ותו קשיא לי שהרי כל עצמו של הרב ג"פכתב חילוק זה בתירוץ שני, הוא שיצא לו ממ"ש הרא"ש ז"ל שהעולם נהגו כבה"ג.

לפי שנהגו העכו"ם שקורין להיהודים בחניכה הקרובה ללשון עברי. ואין ראוי לכתוב על אותה חניכה דמתקרי.

לכך נהגו לכתוב וכל שום וחניכה. שמלה זו כוללת הפל עכ"ל, שעפ"י זה דייק הרב לומר דכשיש לו שם שני גמור.

ראוי לכתוב שני השמות בפירושו. וכמ"ש שם בגמ' אחא בר הדאי דמתקרי אינא מארי. דהשתא לפי חילוק זה ליכא פלוגתא בין מרן למורם ז"ל. שהרי מורם ז"ל נמי הכי סבר לה מר.

כמ"ש בסי' קכ"ח ס"ג אם יש לעיר ב' שמות א' נקרא בפי ישראל וא' בלשון עכו"ם פותרים שניהם. שם ישראל תחלה.

ועל שם עכו"ם דמתקריא. ואם השני לשונות קרובים זה לזה.

אין פותרין רק שם ישראל ע"כ וכן בסי' קכ"ט ס"ד במי שיש לו ב' שמות פתב עוד פן עיי"ש. הרי לה דמור"ם ז"ל נמי סבירא ליה דאין כותבין על שם שני דמתקרי.

אלא אם הוא שם גמור. ומעתה תו במאי פליגי: והעולה מן היישו"ב נראה דהרב ג"פ ז"ל אזיל לשיטתיה כמ"ש לקמן ס"ק ס"ד והסכים דעת הרא"ש עם דעת הרמב"ן דקיימי בשיטה אחת.

כמ"ש שם דמר אמר ומר אמר וקא פליגי. דמ"ש הרמב"ן ז"ל הביאו דבריו הרב המגיד ז"ל פ"ג מה"ג והר"ן ב'פ' השולח וז"ל והני ישראל שבחוצה לארץ ששמותיהם פשם ישראל.

וְנִשְׁ לָהֶם שְׁמוֹת אַחֲרַיִם כְּשֵׁמוֹת הַגּוֹיִם אַעֲפִי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינָם אֵלָּא שֵׁם לְנוֹי מִפְּנֵי שֶׁהֶעֱרַלִּים יִשְׂרָאֵל יוֹדְעִים לְקִרְוַתָּם בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל כִּינּוּן שֶׁהִוָּחֲזַק בְּשֵׁם זֶה וְרַבָּא דְעַלְמָא קָרוּ לֵיהּ הֵכִי. צָרִיךְ לְכַתּוֹב אוֹתוֹ שֵׁם.

וְשֵׁם יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּהֶם שֶׁהוּא חוֹתֵם בּוֹ נְמִי שֵׁם גְּמוּר הוּא וְצָרִיךְ לְכַתּוֹב אֲנָּא פ' דְּמַתְקָרִי פ'. כֵּן פֶּתַח הַרְשָׁבָ"א בְּשֵׁם הַרְמַב"ן ע"כ.

דְּמִיָּרִי הוּא ז"ל כְּגוֹן יְהוּדָה דְּקוֹרִין אוֹתוֹ הַלּוֹעֲזוֹת לִיאֹן. בְּכַה"ג הוּא דְקֹאֲמֵר הַרְמַב"ן דְּכוֹתְבִין יְהוּדָה דְּמַתְקָרִי לִיאֹן.

וְגַם הָרָא"ש מוֹדֵה בְּהֵכִי כִּינּוּן שֶׁהִתְחַנְּיָה אֵינָה קְרוּבָה לְלִשׁוֹן עֵבְרִי. אֵלָּא הוּא שֵׁם גְּמוּר. וּמ"ש הָרָא"ש דְּאוֹתָהּ חֲנִיכָא שֶׁקוֹרִין הָעֶפְו"ם לְהִיְהוּדִים. אֵין רְאוּי לְכַתּוֹב עָלֶיהָ דְּמַתְקָרִי. וְכוֹלְלִין אוֹתָהּ בְּנֶכֶל שׁוּם. כְּמַש"ל מִיָּרִי כְּגוֹן שֶׁשְׂמוֹ יִצְחָק בְּשַׁעַת הַמִּילָה וְכֵן חוֹתֵם.

וְהַלּוֹעֲזוֹת קוֹרִין אוֹתוֹ בְּחֲנִיכָא הַקְרוּבָה לְלִשׁוֹן עֵבְרִי כְּגוֹן אֵיזַק אוֹ אֵיזַק אוֹ אֵיזַק. בְּכִי הָאֵי גְנוּנָא, אֵין רְאוּי לְכַתּוֹב דְּמַתְקָרִי אֵלָּא כּוֹתֵב שֵׁם יִצְחָק וְכוֹלְלֵל שֵׁם אֵיזַק בְּנֶכֶל שׁוּם. וְהַרְמַב"ן מוֹדֵה לְהַרְח"ש ז"ל בְּכַה"ג. וְדָרְךָ זֶה נ"ל עֵיקָר לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין פְּמִלְיָא שְׁלֵמָה.

הַרְמַב"ן וְהָרָא"ש ז"ל ע"כ וְעִי"ש: דְּהַשְׁתָּא דְּסִלְקָא לִיהּ שֶׁמְעַתָּתָא אֵלִיבָא דְּהַלְכָתָא. דְּהַרְמַב"ן וְהָרָא"ש ז"ל קִיָּיִמי בְּשִׁיטָה אַחַת.

מְסַתְּבֵר לִיהּ נְמִי לְאוֹקוּמֵי דַעַת מְרֵן בְּהֵכִי. דְּאַפּוֹשֵׁי פְּלוּגְתָּא לָא מִפְּשִׁינָן. וְגַם מוֹר"ם ז"ל שֶׁפֶתַח בְּסִי"ד אִם נִקְרָא בְּפִי יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם אַחַד וּבְפִי גוֹיִם. בְּשֵׁם אַחַר כּוֹתְבִין שֵׁם יִשְׂרָאֵל.

דְּמַתְקָרִי ע"ש גוֹיִם. מִיָּרִי נְמִי הֵכִי, כְּמַש"ש בְּדַעַת הַרְמַב"ן. וְכַמַּש"ש שֵׁם הַג"ב כְּגוֹן שֶׁנִּקְרָא בְּשַׁעַת מִילָה יְהוּדָה וְכֵן חוֹתֵם. אֵלָּא דְּהַגּוֹיִם וְהַמּוֹן הָעַם קָרוּ לֵיהּ לִיאֹן.

דְּצָרִיךְ לְכַתּוֹב יְהוּדָה דְּמַתְקָרִי לִיאֹן. וְכֵן מַה שֶׁסִּיָּים שֵׁם מוֹר"ם ז"ל אֲבָל אִם עֲנִינָם כְּמַעַט א', אֵין כּוֹתְבִין רַק שֵׁם יִשְׂרָאֵל.

דְּמִיָּרִי נְמִי כְּמַש"ש בְּדַעַת הָרָא"ש ז"ל כְּגוֹן מִי שֶׁשְׂמוֹ יִצְחָק. וְהַגּוֹיִם קוֹרִין אוֹתוֹ אֵיזַק אוֹ אֵיזַק.

שֶׁאֵין רְאוּי לְכַתּוֹב דְּמַתְקָרִי עַל שֵׁם הַגּוֹיִם. אֵלָּא כְּוָלְלוּ בְּנֶכֶל שׁוּם. וְלִיכָא פְּלוּגְתָּא בֵּין מְרֵן וּמוֹרָם ז"ל בְּדִין זֶה אֵלָּא בְּעִנְיָן אִם פֶּתַח שֵׁם הַעֵיקָרִי בְּפִירוּשׁ, וְשֵׁם הַטָּפֵל שֶׁהוּא שֵׁם גְּמוּר שֶׁרְאוּי לְכַתּוֹב עָלָיו דְּמַתְקָרִי. כְּוָלְלוּ בְּנֶכֶל שׁוּם.

דְּלַדַּעַת מְרֵן ז"ל כְּפֶשֶׁר וּמְגַרְשִׁין בּוֹ לְכַתְחֻלָּה. אֲמַנָּם מוֹרָם ז"ל פֶּתַח בְּרִישׁ סִי' קכ"ט דְּאַפִּילוּ נִכְתָּב הִגֵּט אֵין לְגַרְשׁ בּוֹ אַעֲפִי שֶׁפֶתַח וְכָל שׁוּם עַד שֶׁיִּכְתּוֹב ב' הַשְׁמוֹת בְּפִירוּשׁ.

וכמ"ש הג"פ בסוס"ק כ"ח עיי"ש: ומה שנדחקתי לפי חילוק זה מההוא דאמרינו מרים
וכל שום שיש לה. ולא שרה וכל שום שיש לה.

דאעג"ב שהם שני שמות גמורים. כוללין שהם השני בנכל שום.

נראה לומר דלא נחית הש"ס הקא לאשמועין אלא דין השם הראשון העיקרי דכותבין
אותו תחלה בהדיא. ולא שם השני הטפל.

אך לגבי דין השם הב' הטפל. לא אשמועין הקא היאך נכתב.

דלא מילתא פסיקתא היא. שלפעמים כותבין אותו בהדיא דמתקרי כדאמרינו לקמן אחא
בר הדיא דמתקרי אינא מארי.

שהם שמות גמורים. ולפעמים כוללין אותו בנכל שום כשאינו שם גמור.

וכיון דמין ז"ל פסק הקא ברי"ס קכ"ט בכה"ג כמ"ש הגהות הגר"א ז"ל דמייירי בשמות
הלועזות דשם שני קרוב ללשון עברי שאין ראוי לכתוב עליו דמתקרי. כמ"ש הרא"ש
ז"ל.

משום הכי פתב מין ז"ל דכותבין שם העיקרי בפירושו. וכולל שם השני בנכל שום.

ודו"ק: פי על פי הדברים האלה נבוא לכלל יישוב. מה שיקשה לנו לכאורה בדברי הרב
בית יהודה ז"ל דבמנהגים דיני גטין ס"א פתב דמנהגנו הוא שלא לכתוב השם הטפל
קלל.

אלא כוללין אותו בנכל שום ונחניכא. ואלו בס"ז פתב מעשה שהיה פינוי השם לארוס
שקורין אותו "פנאר", והיה עולה על דעתנו לכתוב פלוני המכונה פנאר.

ולא לכתוב דמתקרי כמ"ש הש"ע ז"ל ושאלתי את פי מורנו הרב ז"ל ואמר שמנהגנו
לכתוב בכל אופן דמתקרי וכו'. דמשמע דכותבין שם הטפל בהדיא בדמתקרי דנראה
דסתראי גינהו.

אך עפ"י החילוק השני הנז' שכתב הג"פ יתיישבו הדברים. דבס"א מייירי דהשם השני
הטפל הוא קרוב בחניכתו ללשון עברי.

כגון מי שישמו יצחק בשעת המילה והגוים או המון עם קורין אותו איזאק או איזאקי
בכה"ג אין מזכירין השם הטפל כלל. אלא כוללין אותו בנכל שום ונחניכא ומ"ש בס"ו
דכותבין אותו בדמתקרי.

מייירי דהשם השני הוא שם גמור ואינו יוצא מהשם הראשון כלל, דבסגנון זה כותבין
אותו בהדיא בדמתקרי וכמ"ש הרב שם דאין שם כנא"ר קיצור השם ולא פירושו עיי"ש
ועיין לקמן מ"ש בעניויתין בסי' מזה בס"ד: ועיין להרב גט מקושר למהר"י גבון ז"ל.

שהראה פנים לדברי הג"פ הנז' להסכים דעת הרמב"ן עם דעת הרא"ש ז"ל. ושכ"כ הרב
מכתב מאליאז בדרף נ"ה ז"ל ונראה ברור דהרמב"ן והרא"ש ל"פ דהרמב"ן איירי וכו'
אבל הרא"ש מייירי וכו'.

כְּשֶׁהִתְנַיְכָה קְרוּבָה לְשֵׁם שֶׁל עֶבְרִי וְכו' יַעו"ש: דְּמַחְנוּנְרָתָא זְכִינוּ בְּדִין לְיִיסֵד הַמְּנַהֵג שְׁפִתְבְּנו לְעֵיל. לְחַלֵּק בְּעֵינֵי מִי שְׁיֵישׁ לוֹ ב' שְׁמוֹת אֶחָד שְׁנִקְרָא בּוֹ בְּשַׁעַת הַמִּילָה.

שְׁבּוֹ עוֹלָה לִס"ת וְעוֹשֶׂה מִי שְׁבִירָה וְכו' וְאֶחָד שְׁנִקְתַּב בּוֹ בְּסִפְרֵי הַמְּמַשְׁלָה יר"ה. שְׁאֵם הוּא שְׁהִשָּׁם הַשְּׁנִי קְרוּב לְלִשׁוֹן עֶבְרִי שֶׁל הַשֵּׁם הָרֵאשׁוֹן כְּגוֹן שְׁנִקְרָא בְּשַׁעַת הַמִּילָה אֲבָרְהָם וּבְסִפְרֵי הַמְּמַשְׁלָה נִקְרָא אֲלִבִי"ר.

וְכַגּוֹן יִצְחָק יִזְאָק. יַעֲקֹב זְאֵקוּב, וְכִינֹצָא אֵין כּוֹתְבִין בְּגִט רַק שֵׁם הָעֶבְרִי אֲבָרְהָם בְּלִבָּד וְהַשֵּׁם הַשְּׁנִי נִכְלָל בְּנִכְלָל שׁוּם.

שְׁאֵין רְאוּי לְכַתּוֹב עָלָיו דְּמַתְקָרִי שְׁאֵינוֹ שֵׁם גְּמוּר וְכַמ"ש הָרֵא"ש ז"ל. אִךְ אִם הַשֵּׁם הַשְּׁנִי שְׁנִקְתַּב בּוֹ בְּסִפְרֵי הַמְּמַשְׁלָה.

אֵינוֹ קְרוּב לְהַשֵּׁם הָעֶבְרִי כְּגוֹן שְׁבִירָה נִקְרָא בְּשֵׁם יִשׁוּעָה. וּבְסִפְרֵי הַמְּמַשְׁלָה נִקְתַּב בְּשֵׁם פִּיר"ו כּוֹתְבִין יִשׁוּעָה דְּמַתְקָרִי פִיר"ו שְׁהוּא שֵׁם גְּמוּר לְעִצְמוֹ וְאֵינוֹ יוֹצֵא מִן הַשֵּׁם הָעֶבְרִי כָּלֵל.

שְׁאֵם לֹא נִכְתָּב הַשֵּׁם הַשְּׁנִי בְּהִדְיָא נִפְקָא מִיְנֵהּ חֲנוּכָּא. לְמִי שְׁמַכִּירוּ לְפָנִים בְּשֵׁם פִּיר"ו. כְּפִי מַה שְׁנִקְרָא בְּפִי כָּל. וְכַאֲשֶׁר יִרְאֶה שְׁנִקְתַּב בְּגִט שֵׁם יִשׁוּעָה יוֹצֵיא לְעַז עַל הַגִּט וַיֹּאמֶר שְׁאֵינוֹ זֶה הָאִישׁ פִּיר"ו הַמְּגַרֵּשׁ.

מִשָּׂא"כ בְּשֵׁם אֲבָרְהָם אֲלִבִיר. אִךְ שְׁאֵין נִכְתַּב בְּגִט רַק שֵׁם אֲבָרְהָם. וְהוּא נִקְרָא בְּפִי כָּל אֲלִבִי"ר. אֵין חֲשֵׁשׁ בְּזֵה.

דְּכו"ע יִדְעֵי שְׁאֵין נִתֵּן שֵׁם אֲלִבִי"ר. אֲלָא לְמִי שְׁנִקְרָא בְּשַׁעַת מִילָה אֲבָרְהָם וְכ"כ מוהר"י קוֹלוֹן ז"ל בְּשׁוֹרֵשׁ פ"ו עַל דְּבַר הַגִּט דְּבִשְׁעַת מִילְתּוֹ נִקְרָא אֲלִיא"ו.

וְשׁוּב נִקְרָא בִל"י לְכָל אָדָם. שְׁאֲפִילוֹ לֹא הָיוּ מַכִּירִים כֵּן כָּלֵל לְעִיָּקָר הַשֵּׁם כַּאֲשֶׁר הוּא בִּינֵינוּ שְׁפָל אֶחָד וְאֶחָד אִישׁ מֵהֶם לֹא נִעְזָב.

שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ שֵׁם בְּלִשׁוֹן הַקּוֹנֵדֵשׁ שְׁקוּבְעִים לוֹ בְּשַׁעַת הַכְּנָסָה לְבְרִית, וּבְשֵׁם הַהוּא נִקְרָא לְעֵלוֹת לְקָרָא בִּס"ת בְּבִיה"כ א"כ אֲפִילוֹ אִם יִקְרָאוּ לוֹ בְּנֵי אָדָם בִּל"י. הַכָּל יוֹדְעִים שְׁיֵישׁ לוֹ שֵׁם אַחֵר.

וְאֵין אָדָם טוֹעֶה לֹאמֵר שְׁזֵה שְׁמוֹ לְבַדּוֹ לְפִיכָף לֹא יוֹצֵיאָו לְעַז כְּשִׁירָאוּ שְׁכָתוּב בְּגִט אֲלִיא"ו. שְׁהָרִי גַם מְקוֹנֵדִים לְכֵן הָיוּ יוֹדְעִים שְׁיֵישׁ לוֹ מְשָׁמוֹת הַיְהוּדִים אֲשֶׁר הֵם בְּכַתּוּבִים וְכָף יִאֲמִינוּ לְשֵׁם אֲלִיא"ו כְּמוֹ לְשֵׁם אַחֵר ע"כ וְעִי"ש: וּמַעַתָּה בְּמֵאֵי דְאֵתָן עָלֶיהָ שְׁזֵה מְשָׁה הָאִישׁ הַמְּגַרֵּשׁ.

שְׁשֵׁמוֹ הָעִיָּקָרִי הוּא מְשָׁה. וְאַח"כ נִקְרָא בְּפִי מַכִּירָיו בְּשֵׁם מוֹרִי"ס.

הִנֵּה עַפ"י הָאֲמוֹר אֵין צָרִיף לְכַתּוֹב דְּמַתְקָרִי מוֹרִי"ס. שְׁכִינּוּי מוֹרִי"ס קְרוּב לְשֵׁם הָעֶבְרִי שֶׁל מְשָׁה וְאֵין רְאוּי לְכַתּוֹב עָלָיו דְּמַתְקָרִי כַמ"ש הָרֵא"ש וְאֵין כָּאֵן חֲשֵׁשׁ לְעַז שֶׁל כָּלוּם.

כִּי הַכָּל יוֹדְעִים שְׁאֵין נִתֵּן כִּינּוּי זֶה שֶׁל מוֹרִי"ס אֲלָא לְמִי שְׁשֵׁמוֹ מְשָׁה. וְהַגֵּם שְׁיִירָאוּ כְּתוּב בְּגִט מְשָׁה, וְהוּא נִקְרָא מוֹרִי"ס אֵין אָדָם טוֹעֶה בְּזֵה לֹאמֵר שְׁאֵין זֶה מוֹרִי"ס וְכַמ"ש

מוהריק"ו ז"ל ועינין להרב ג"פ סי' ס"ק ס"ט שכתב במגריש ששמו המובהק אברהם וקרו
ליה עברמ"ן בזה נחלקו החיבורים.

י"א דכותבין המכונה עברמ"ן פינן דכינזוי עברמ"ן לא פתח ב"א וסיים בנז"ן. לא הוי
קיצור השם.

וי"א דחשיב קיצור השם משום דכל מקום דיש ב' הברות דכינזוי דומה ללשון הקודש
אין לכתוב הכינזוי. דהוי קיצור השם.

עיין בס' שמות דמסיק שם פינן שיש מחלוקת בדבר. טפי עדיף לקותבו כדמוכח ממ"ש
מור"ם דאם רוצה לכתוב אינו מזיק עיי"ש ע"כ.

דממוצא דבר אתה למד לעניננו כינזוי מורי"ס דפתח במ'ם פשם משה העיקרי. וגם יש
בו שתי הברות משם משה.

כו"ע מודו דחשיב קיצור השם ואין צריך לכתוב עליו דמתקרי. זה הוא מה שנלע"ד
בענין זה, ואני תפלה יאיר עינינו במאור של תורה, כמשה מפי הגבורה.

בבב"ה של הלכה ברורה. אנס"ו הכ"ד הצעיר מסעוד הפהן ס"ט סימן כב למעלת הרב
הגדול.

מבצר עו"ז ומגדו"ל. אריא דבי עילאה.

יושב על פסא ההוראה. בעי"ת "ארפוד" יע"א.

כמוהר"ר ישאל אביחצירא יחש"ל: הגיעני לנכון מכתב יד הקדש בן חכם מאי"ר בת
עין ישצ"ו האומר אלי על ענין שהוא גט ששלחנו לפני מעכ"ת. וכן אמר משם כת"ר
שנמצאו סימני הגט שבשטר הרשאה שתיים פהלכתן והשלישית מןטעית שכן פתוב ראש
שיטה תשיעית מתחלת בתיבת וכדו ומסיימת בתיבת בנפשיכי.

ואין זו שיטה תשיעית אלא שיטה שמינית. ועל זה דן מעכ"ת להחמיר שלא ינתן הגט.

לפי מ"ש השד"ח מע' גט סי' כ"ד שאסף איש טהור סברות המקילין והמתמירין. ונטתה
דעת קודשו לומר דאף לדעת המקילין, היינו בשליח שנתמנה בפניו דדל הרשאה וכו'.

אבל לא בנדו"ד דשלא בפניו הנה. ועפ"י ההרשאה אנו חיינ וקרי הוא בטעות לפנינו.

וכן הוכיח עוד ממ"ש מוהריט"ץ ז"ל ע"כ תוד"ק ותם אני לא אדע למה זה ועל מה זה
נסתם כל חזו"ן מיום שנשלח הגט ועד עתה זה כמשל'וש חדשים וכו' ועל עסקי עתה
באתי להשיב מפני הכבו"ד הן אמת פאשר עיני"ק המה ראו אור בספרן של צדיקים
האחרוני' ז"ל, שרבו המקילין על המתמירין בטעות בסימני הגט דהוי טעות דמוכח.

דט"ס הוא. מה לו לרו"מ למיזל לחומרא בדבר שאינו לא מדינא דגמרא.

ולא אף מדברי הגאונים. רק ואף ממנהגי רבני האחרונים ז"ל כמ"ש הכנה"ג בהגה"ט
סי' קמ"א אות נ' שהוא מתקנת גדולי האחרונים לכתוב בשטר הרשאה דשליחות.

סימני הגט וכ"כ משם הרשד"ם ז"ל ובקצת מקומות נוהגין לכתוב בשטר השליחות
סימנים מובהקים שיש בגט כגון ראשי השיטות וסופן ע"כ. וכן אנו נוהגין עכ"ל.

וכ"כ עוד בסי' קנ"ד אות ג"ן. וכ"כ הפ"ת בסג"ש אות נ' שהוא מנהג הספרדים.
וכ"כ השד"ח סי' כ"ב אות ג' וסימן כ"ה אות נ"ו עיי"ש. ומ"ש כת"ר דדעת המקילין
הוא דוקא בשליח בפניו, דבהכי מיירי משום דל הרשעה וכו'.

אבל לא בשליח שלא בפניו וכו' אחר נשיקת פני קודשו במח"ר ממעכ"ת לא יצדק לומר
פן בדעת המקילין דאם פן הוא. למה להו לאהדורי ולתלות ההיתר בטעות דמוכח תיפוק
ליה דאפילו בטעות גמור דמיקסל הרשעה.

אם לא הנה מכהיש דברי השליח. אמרינו דל הרשעה מהכא ונהרי הוא נאמן לומר שעשאו
הבעל שליח.

כמ"ש בסי' קמ"ב סעיף ג' וכ"כ מור"ם בהגה סי' קמ"א סעיף כ"ד עיי"ש. אלא נדאי
פוננתם ז"ל לומר פיון דתלינו בטעות דמוכח דט"ס הוא.

מעשה אין פאן שום פיסול בהרשעה ונהרי מינוי השליחות מהבעל פדינו לכל אופן שיהנה
השליח בין בפניו בין שלא בפניו. והיא סברא נכונה אין בה נפתל ועקש ח"ו: ויש הוכחה
ברורה לזה ממ"ש הרשד"ם באה"ע סימן פ"ב שהוא אהד מהמקילין דתלינו בט"ס.

שפתב ע"ע שטר שליחות שיהנה פתוב בו ראובן פן שמעון שם אבי המגרש. ובגט פתוב
שם אחר.

והספ"ם שיש לומר דט"ס הוא. ומזה דן הרב פ"ם שלמה בסימני הגט דכ"ש הוא דתלינו
בט"ס והוב"ד בס' תע"ל ח"ב בקונטרס אגרת שבוקין סי' י"ז והשד"ח שם ונהשתא אם
איתא דדוקא בשליח לפניו הוא דהקילו.

משום דאמרינו דל הרשעה מהכא, השליח נאמן. אדרבה כלפי לניא.

פיון דשקלת הרשעה. תו לא מהימן.

דהרי ההרשעה סותרת דבריו ומכחשת אותו. שהוא אומר שהמגרש הוא ראובן פן יעקב
כמ"ש בגט.

וההרשעה מכחישתו שפתוב בה ראובן פן שמעון. וכמ"ש הב"י סוס"י קמ"א בשם
מצאתי פתוב במעשה באהד שבא עם גט בידו ואמר שהוא שליח להולכה, והשטר
שהוציא מידו לאמת דבריו הנה שטר מעשה ב"ד שהוא שליח קבלה ונמצא שדבריו
סותרים דברי השטר שהביא.

ונהי שהוא נאמן על שליחותו. היכא שאין עדים מכחישים אותו.

אבל היכא שעדים מכחישין אותו מי מהימן. והרא"ם פסל שליחותו ע"כ עיי"ש.

וכ"פ מור"ם בהגה שם סעיף ל'. ומזה למדו הפוסקים לומר שפכל מקום שההרשעה
מכחשת לשליח.

שוב אינו נאמן וכ"כ הרב בית יהודה במנהגים בשם רבו סעיף ה'. וכן פתב מהריט"ן
בסי' רס"ט.

וא"כ השתא הקא אם באנו לומר דלא הקילו רק משום דאמרינן דל הרשאה וכו' הרי מעתה אינו נאמן. שהרי הוא מוכחש מההרשאה אלא ודאי דהכי סבר לה מר.

דכינן דתלינו בטעות דמוכח דהוי ט"ס נמצאת אתה אומר דטעות אין פאן הכחשה אין פאן. משא"כ אם אתה אומר דטעות גמור הוא.

רק דהקילו משום דהשליח נאמן. אדרבה אינו נאמן משום הכחשה פמגדנבר.

וכן משמעות דברי הרב תע"ל הנז' שכתב על דברי הרשד"ם הנז' ונ"ל אעפ"י דהתם אף דליכא שטר שליחות הוא נאמן. פבר פתבנו שיש סוכרים.

דבנמצאת הרשאה מוכחשת. לא מהימנינן ליה.

ואעפ"י כן ס"ל להרשד"ם ז"ל דתלינו בט"ס וְלא מיקרי זה הכחשה. עכ"ל.

דר"ל דכינן דתלינו בט"ס. אמרינן טעות אין פאן הכחשה אין פאן.

ומעתה שידענו נאמנה דדעת המקילין הוא משום דטעות דמוכח. הוי ט"ס, וְלא מיקרי טעות.

תו לא שאני לן בין שליח בפניו לבין שלא בפניו ודו"ק: וסברא זו דטעות דמוכח דתלינו בט"ס. משפחת לה דאמרינן הדין אף גבי גט עצמו, כמ"ש הטור בסי' קכ"ו בשם שא"ל להרא"ש בגט שכתב בו למנין אנו מנין ודילג ש"י.

ועוד פתב ברביעי עשרים יום לירח ודילג בשבת, וגם יום רביעי הנה כ"א לחדש והוא פתב עשרים. והשיב שהגט פשר.

כינן שאנו מפירין סגנון הדבר אין לחוש עיי"ש. וכתב עוד הרב"י שם משם העיטור.

ומסתבר פל שניכר שטעות סופר הוא כגון שלא כתב ש"י האמצעי בששי או ברביעי רי"ש או תיקה אחרת שניכר שהוא ט"ס. ואין לחוש אלא בגוף שמות הבעל ובגוף הממון עכ"ל.

וכ"פ מרן הש"ע סעיף כ"א עיי"ש. וא"כ דאמרינן הדין בגט, כ"ש בסימני הגט דתלינו בט"ס.

ואין חילוק בין דילג לשינה. דבכולן תלינו בט"ס היכא דמוכח.

שהרי בתשובת הרא"ש הנז' מיקרי נמי בשינה וכתב יום רביעי עשרים לשבט, והוא הנה יום כ"א לשבט. ואפי"ה פשר משום שאנו מפירין סגנון הדבר.

והקא נמי בטעות סימני הגט שלפנינו. טעות דמוכח דט"ס הוא.

שהרי אי אפשר להיות וכדו בראש שיטה ט' ובנפשיכי בסופה, לפי מ"ש פל הפוסקים ז"ל שצריך לכתוב ודן בראש שיטה י"א. כמ"ש בסדר גטין אות קמ"ח והכנה"ג בשער גופו של גט אות קע"ז וש"פ.

וא"כ אין באפשרות לשתי שיטות תשיעית וצעירית להכיל כ"כ תיבות מן וכדו עד ודן. אלא ודאי מוכח שנתחלפה לו לסופר שיטה תשיעית בשמינית.

ועשה לה סימניות בשמיניות. וכעין זה כתב השד"ח משם מזה"ג להרא מהרי"ד הוב"ד
בספר רוב דגן שהיה טעות בהרשאה שהיה סוף שיטה ושנית לכל ובגט היה וכל
והכשירוהו.

יען פי הדבר ידוע שהיא ט"ס. פי א"א שיהיה לכל סוף שיטה ושנית.

פי אין במה למלאות עוד שיש שיטות עכ"ל. ואף דשאני הכא בטעות דמוכח דאמרינן גבי
הרשאה.

מההיא שכתב הרא"ש ז"ל פדלעיל. דהתם מוכח מתוכו שהוא ט"ס כמבואר שם בטור
והכא אינו מוכח דט"ס היא אלא מסבא.

כבר כתב הרב מחזה אברהם הוב"ד בהשד"ח שם. דזה דוקא בטעות דחשבון הימים
וכינצא.

אבל אם הוא בכתיבה דעביד איניש למטעי. אף דההכרח הוא מסבא הני מוכח מתוכו,
ועוד דעד כאן לא כתבו הפוסקים דבעינן מוכח מתוכו.

אינו אלא בגט עצמו דהרואה אומר לא זהו גיטה. אבל בהרשאה ליכא למיחש להאי ע"כ
ועוד אני אומר די השיב על סברת כת"ר הנז' דשלא בפניו גרע משליח בפניו בענין זה.

ואדרבה נהפוך הוא דהשליח בפניו ההרשאה מכחישתו שאומר שזהו הגט שנשלח עליו
וסימניו כו"כ. ובהרשאה פתוב היפך דבריו, וכמ"ש הרב ב"י שהרא"ם פסל שליחותו
בכה"ג כמש"ל משא"כ בשליח של"ב שאינו אומר כלום שההרשאה אינה מכחישתו.

וכ"כ בהדיא הרב תע"ל שם וז"ל פשהשליח מביא הגט והרשאה ביזו. וכיון שאנו רואין
שההרשאה שביזו מכחשת לדבריו.

ואינה מכוננת עם הגט. תו לא מהימן.

וכמ"ש מהרש"ך בח"א סי' קמ"ב אבל בענין שבאה הרשאה על האיש המצוי פה אתנו
ליכא שום חששא עכ"ל. אלא העיקר הוא שאין כאן טעות הפוסל בהרשאה.

אלא דינו כמ"ש מור"ם ז"ל בס"י קמ"א סעיף כ"ד שלא לשנות בהרשאה מדברים
הפתובים בגט. כגון אם פתוב בגט שם זנב"ל בב"ת לא יכתוב בהרשאה זנוני"ל בני"ו
ע"כ.

וכתב הרב"ש ס"ק ל"ג משמע אם שינה דינו כמו בר"ת וכשר עכ"ל וכן מבואר הוא
בד"מ שם שכתב על דברי מהר"י מינץ באם שינה וכו' וז"ל ונראה דאין לפסול בכה"ג
אלא קודם שהלך השליח. דטוב לכתוב אחרת.

אבל אם הביא השליח הרשאה שכתובה בכה"ג אין לפסול דהרי פתבתי למעלה. דאף
בגט יש להכשיר אם נכתב ר"ת במקום שאין לטעות עכ"ל והכא נמי הדין כן בטעות
סימני הגט.

שהרי מבואר יוצא שם מדברי רמ"א בהגה דרף אין דבר פוסל בהרשאה. זולת בדבר
השייך לענין השליחות אבל בדברים שאין ההרשאה מכוננת עם הגט שאינם מענין
השליחות אין קפידא: ומעשה שהוכחנו בבירור בס"ד.

שדעת המקילין בענין זה לא שאני להו בין בשליח בפניו בין שלא בפניו כה יפה לנו לילה בעקבותיהם להקל בדבר שאינו רק ממנהגא ולא מדינא. ומה גם שהמה רוב בנינו ורו"מ רבנו דפקיע שמיהו ששה משמותם א'.

מח"א.

ב' חתס' ג'. הרב שמן המשקה.

ד' הרב מוהרי"ד במזה"ג. ה' הגאון רשד"ם.

ו' הרב פרם שלמה. פאשר אסף איש טהור השד"ח ז"ל עיי"ש.

והרב דב"א שנהה להחמיר עפ"י תשובת מהרש"ך ועפ"י מ"ש הכנה"ג וכו' יחיד הוא בדבר לגבי כל הפוסקים הנז' ומה גם שיד הדוחה נטויה לדחות דשאני היא דמהרש"ך והכנה"ג דהני מזוניף מתוכו. דנדון מוהרש"ך מייירי בטעות בשם העדים דבטלה העדות. וגם הכנה"ג מייירי בכתב בגט זמן שנת קפ"א. ובשטר הרשאה הנה כתוב שנת ק"פ דהני מזוניף מתוכו.

והרב שער אשר למהר"א קובו ומהר"ם אשכנזי שעשו סניפים להתיר ולא סמכו על זה לומר דהני ט"ס דמוכח. מאן לימא לן שאם לא מצאו חיל ידיהם לסמוך על סניפים הללו שהיו מחמירים בדבר.

דלימא משום מהיות טוב כתבו כן. ונהרי לה מ"ש השד"ח שם אחר שהביא להקת הפוסקים הנז' המקילין והמחמירין גמר אנמר ז"ל וילעניו דינא דבמקום חשש עיגון יש להכשיר בכל טעות דמוכח דהני ט"ס.

דעבידי אינשי למיטעי בהכי ומה גם דיש הרבה פוס' דס"ל דלא נאמרו דברים הללו כלל בטעות הרשאה. אלא באם בא השליח לעשות שליח אחר עכ"ל וכן הוא מבואר בכנה"ג הגהט"ו סי' קמ"א אות נ"ה וכו' עיי"ש, ונהרי כבר הוכחתי בתשובה אחרת שכתבתי בעניינתין לפני כת"ר בשנה האחרת שעברה.

שמדברי הרדב"ז ומהריק"ש מוכח להדינא. שאף בשירות מצויות ממדינה למדינה איכא חשש עיגון וכ"כ השד"ח משם מהר"י בולא בס' ג"מ שהאריף בענין זה להקל.

ואין מקום לכפול הדברים בכאן. עיין לעיל אח"ז בא לידי שו"ת מהריט"ץ ז"ל וראיתי מ"ש בסימן רס"ט להכשיר בענין זה ואעפ"י דמייירי בשליח בפניו.

מ"מ עיקר סמוכין ש"ל הוא משום דהני ט"ס דמוכח פאשר הוכחתי בעניינתין כיעו"ש ושמח לבי שהלכתי בעקבותיו. עוד זאת ראיתי לה' המלאך רפאל בירדוגו ז"ל בס' הגט אות קמ"ט וכתב על מ"ש מהריט"ץ ז"ל וכו' וז"ל נאני בעוניי נתתי הגט וכתבתי בראיות ברורות דאין לחוש דתקינו חז"ל בענין השליח עכ"ל: ואם עד אלה רו"מ עודנו עומד בסברתו.

להחמיר אם מצד הדין יש תשובה. יואל נא פתר ויודיעני כי אני עשויה כאפרקסא לשמות בצמא את דבריו.

ואם דוקא מצד חומרא. פאשר קיים לי בגוניה דמר פי הוא מיראי הוראה.

מ"מ עֲשֶׂה זֹאת אִיפֹה מִצְנֶה בַחזֶר"ת הַגֵּט עִם הַרְשָׁאָה, בְּכַדִּי לְכַתּוֹב עוֹד הַרְשָׁאָה אַחֲרֵת כְּתוּבָה. וְלֹא לְפָסוּל אֶת הַגֵּט לְגַמְרֵי כִּי כֵן מוֹכַח מִדְּבָרֵי כָּל הַפּוֹסְקִים אֲשֶׁר מִחְמִירִים בְּעֲנִיָּן זֶה.

לְפָסוּל דְּוָקָא הַהַרְשָׁאָה וְלֹא אֶת הַגֵּט. וְיִמָּה שְׁנִזְכָּר בְּאִינְזָה פּוֹסֵק לְפָסוּל גַּם אֶת הַגֵּט.

אִינוּ אֵלָּא מְחַשֵּׁשׁ מְסֻדְרֵי הַגֵּט דְּשִׁמְאָ עִמֵּי הָאֲרִיזָה הֵם וְלֹא יָדְעוּ נְכוּנָה בְּעֲנִינֵי סֵדֶר הַגֵּט, וְכַמ"ש הֶרֶב"י בְּסוֹסֵי' קמ"א מְשֵׁם הֶרֶב"ש שֶׁהִבְאִיתִי לְעִיל וְנ"ל וְאִז הֶרֶב רֵא"ם פָּסַל שְׁלִיחוֹתוֹ מִטַּעַם שֶׁהָעֵדִים מְכַחֲשִׁים אוֹתוֹ גַּם פָּסַל אֶת הַגֵּט עֲצָמוֹ מִכִּינּוֹן שֶׁהָיוּ עִמֵּי הָאֲרִיצוֹת שְׁלֹא יָדְעוּ אִם יָכוֹל הַבַּעַל לְמַנּוֹת שְׁלִיחַ לְקַבְּלָהּ אִם לֹא דְקָל כַּה"ג אֵין לְסַמְנָה עַל הַגֵּט.

שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ לְכַמָּה מֵינֵי פִּיִּסוּלִים שְׁנִעֲשׂוּ בוֹ כְּדֹכְתָב הֶרֶ"ן וְהֶרִיב"ש שֶׁפָּסְלוּ גַט מִפְּנֵי שֶׁרָאוּ לְשׁוֹן הַשְּׁטָר ב"ד שֶׁהִנֵּה לְשׁוֹן הַדְּיוֹטוֹת עַכ"ל וְכ"כ הֶרֶב"ש שֶׁס"ק ל"ה עַל מ"ש מוֹר"ם בְּהִגָּה אִם נִמְצְאוּ עֲדֵי הַרְשָׁאָה פְּסוּלִים נִתְבַּטְּלָה כָּל הַשְּׁלִיחוֹת וְכו' וְנ"ל וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְּלֹא נִתְבַּטְּלָה אֵלָּא הַשְּׁלִיחוֹת.

וְאִם חִזַּר וְהִבִּיא הַרְשָׁאָה אַחֲרֵת כְּשֶׁר הַגֵּט. אֵלָּא בְּד"מ כְּתוּב בְּשֵׁם סֵדֶה"ג דְּהַגֵּט פְּסוּל.

וְאִפְשָׁר מְשׁוּם דְּמוֹכַח דְּמְסֻדְרֵי הַגֵּט הֵיוּ ע"ה. וּמְשׁוּ"ה פְּסוּל הַגֵּט ע"כ.

וְא"כ אֲנִי בְּדִינִי מִי חֲשִׁידָנָא בְּעֵינֵיהֶּ דְּמֵר לְמִיחְשָׁבֵינוּ לְע"ה ח"ו וְלְפָסוּל אֶת הַגֵּט. לְכֹן יוֹאֵל נָא כַּת"ר לְהַחֲזִיר הַגֵּט עִם הַהַרְשָׁאָה וְנִכְתּוּב עוֹד הַרְשָׁאָה אַחֲרֵת עַל הַגֵּט הַהוּא.

וְכֹן עֲשֶׂה מוֹהֲרִיק"ו ו'ל עֵינֵי בְּשׁוֹרֵשׁ כ"ו: וְאִם מְשׁוּם שֶׁלֹּא נִכְתָּב שְׁטָר הַרְשָׁאָה בְּזִמְנֵי הַגֵּט. מַה בְּקָדָה, הֵרֵי כְּתוּב בְּסֻדְרֵי ג"ש אוֹת נ"ב אִם יֵשׁ שְׁעֵת הַפְּנִינִי לְכַתּוֹב הַרְשָׁאָה בּוֹ בְּיוֹם שֶׁנִּכְתָּב הַגֵּט יֵשׁ לְכַתּוֹב אֵז.

וְאִם לֹא יָכוּלִים לְכַתּוֹב אַחֲרֵת לְמַחֵר אוֹ לְיוֹמָא אַחֲרָא ע"כ וְעֵינֵי בַפ"ת שֶׁם לְעֲנִינֵי כְּתִיבַת הַזְּמַן וְכו' אוֹ פִּלְקָה לְדַרְךָ אַחֲרֵת בְּכַדִּי שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹת זְמַן הַרְשָׁאָה מִזְמַן הַגֵּט. וְהֵרֵי יֵשׁ תְּקוּנָה אַחֵר וְהוּא מ"ש בַּפ"ת ס' קמ"א ס"ק י"ג מְשֵׁם תְּשׁוּבוֹת ב"ח הַחֲדָשׁוֹת עַל דְּבַר קִיּוּם הַרְשָׁאָה שְׁנֵי פְּעָמִים מְשׁוּם שֶׁדִּילְגַּ תְּקִיבַת יוֹם שֶׁכ' רַק בְּכ"ג לְיָרֵחַ וְכו'.

וְכַתּוּב הַגֵּם שֶׁאֵין חֲשֵׁשׁ בְּזָה לְפָסוּלוֹ. דְּלִיכָא פְּאֵן לְמִיטְעֵי בְּשׁוּם דְּבַר אַחֵר וְכו' וְהַסְפִּימוּ לְתַקְנָה וְלִקְיָמָה שְׁנִית ע"י הָעֵדִים הַחֲתוּמִים בְּהַרְשָׁאָה כְּבָר.

וְעַפ"י הַב"ד הַחֲתוּמִים בְּהַנְפִּיק. וְלֹא רְצוּ לְכַתּוֹב הַרְשָׁאָה אַחֲרֵת מְשׁוּם שֶׁעֲבָר יוֹמוֹ.

וְהָיוּ צְרִיכִין לְשַׁנּוֹת מְנוּסַח הַרְשָׁאוֹת ע"כ וְעֵינֵי"ש בַּפ"ת: וְכִיוֹצ"ב כְּתוּב מִהֲרִיט"ץ שֶׁם: אֵלָּא דִּישׁ לְפַקְפֵּק עַל זֶה מִמ"ש בְּסֻדְרֵי גַט שְׁנֵי אוֹת ג"ן דְּאִם שֶׁכָּחוּ לְקַיֵּם עַד אַחֵר שֶׁחֲתָמוּ שְׁנֵי עֵדִים אוֹ אֶחָד מֵהֶם. אֵין לְקַיֵּם עוֹד ע"כ.

וְנִרְאָה דְּטַעְמוֹ הוּא דְּהו"ל כְּחוֹזְרִים וּמְגִידִים שֶׁכ"כ הַכְּנֵה"ג הַגֵּה"ט"ו סִימָן קמ"א אוֹת פ"ט צ'. לֹא כְּתוּב בְּשְׁטָר הַשְּׁלִיחוֹת נְאֻמָּנוֹת וְכו' אֲפִילוּ יֵאמְרוּ הָעֵדִים הַחֲתוּמִים שֶׁאֲמָרוּ.

אִינֵם נְאֻמָּנִים דְּהו"ל כְּחוֹזְרִים וּמְגִידִים ע"כ וְכ"כ הֶרֶב בֵּית יְהוּדָה בְּמִנְהַגִּים ס"ה בְּטַעְמָה הַסּוֹפֵר בְּשְׁטָר הַרְשָׁאָה. וְשִׁנְיָה אֶת שֵׁם אָבִי הַשְּׁלִיחַ וְכו' שֶׁאֲפִילוּ יַחֲזִירוּ הָעֵדִים וְיֵאמְרוּ שֶׁהַסּוֹפֵר טַעָה וְשֵׁם הַשְּׁלִיחַ הוּא כָּךְ וְכו' אֵין לְחוּשׁ לְדַבְּרֵיהֶם.

דְּכִינֵן שְׁהַגִּיד שׁוּב אִינוֹ חו"מ עֵי"ש. וְה"נ בְּנִדּוֹן הַב"ח אִיכָא לְמִימַר הָכִי וּמַאי אֶהְיֵי בְּתַקְנָתוֹ, וְאֶפְשָׁר דְּלֹא אֶמְרִינֵן פִּינֵן שְׁהַגִּיד שׁוּב אַחו"מ.

אַלְא בְּטַעוֹת גָּמוּר. פֶּהֲהִיא דֵּהֲכַנְה"ג וְהַב"י דְּהָיִי מְזַנְיָיָהּ מִתּוֹכוֹ.

אַבְל בְּטַעוֹת דְּמוּכָח דְּהָיִי ט"ס. מְהֵנִי הָיִי תִיקוֹן.

וְכ"כ מְרֵן הַש"ע בַּחמ"ש ס"א כ"ט ס"א וְז"ל וְכֹן בְּכָל טַעוֹת שְׁהַעֲדִים מְצוּיִים לְטַעוֹת בּוֹ. נְאֻמִּים הֵם בְּעֶצְמָם וְאִין בְּזָה מְשׁוּם חו"מ ע"כ וְכ"כ מוֹר"ם לְקַמְן ס"א מ"ג ס"ח וּמַה שְׁפִיטִים שָׁם וַיֵּשׁ חוֹלְקִין.

עֵינֵן בַּאֲה"ט סְקִי"ג דְּקֹאֵי אַרְיֵשׁ דְּבָרָיו עֵי"ש. וְכ"כ בַּד"מ בְּסִי' ט"ל אוֹת ב' מְשֵׁם הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה פְּלִל ס"ח ס"א נ"ב דְּשִׁטְר שְׁהֵיָה לָהֶם לְכַתּוּב רַחֵל וְכַתְּבוּ לָאָה.

וְהַעֲדִידוּ עֲדִים שְׁטַעוּ הַשִּׁטְר פֶּשֶׁר. דְּכָל ט"ס הַשִּׁטְר פֶּשֶׁר דְּוּמְיָא דְּאַחֲרֵי דְּאֶמְרִינֵן ט"ס הוּא ע"כ.

וְעַפִּי"ז אֲתִי שְׁפִיר נִדּוֹן הַב"ח דְּמַה שְׁדִּילְג תִּיבַת יוֹם הוּא טַעוֹת דְּמוּכָח דַּט"ס הוּא. וּמְהֵנִי הַתִּיקוֹן שְׁיִתְזַרוּ וַיִּקְיָמוּ וְלֹא הָיִי חו"מ.

וְהוּא הַדִּין נְמִי בְּנִדּוֹן שְׁלַפְנִינֵנוּ דְּמַצִּינֵן לְמִיעֶבֶד הָכִי לְחַזֵּן וּלְתַמְנֵן הַטַּעוֹת וּלְקַיָּמָה ע"י הַעֲדִים הַחֲתוּמִים פְּכָר בְּהַרְשָׁאָה וְע"י הַב"ד הַחֲתוּמִים בְּהַנְפִּיק. וְכִינֵן דְּהָיִי טַעוֹת דְּמוּכָח דַּט"ס הוּא, אִין בְּזָה מְשׁוּם חוֹזֵר וּמַגִּיד: וְעֵינֵן עוֹד לְהֶרֶב בֵּית יְהוּדָה שָׁם ס"ח פֶּגֶט שְׁנַמְצָא בְּשִׁטְר שְׁלִיחוֹת טַעוֹת בְּסִימְנֵי הַגֵּט.

וְחֻשֵׁשׁ דְּשָׂמָא אִין הַגֵּט שְׁבִיד הַשְּׁלִיחַ הוּא שְׁהַעֲדִידוּ עָלָיו בְּשִׁטְר עֵי"ש מ"ש תִּיקוֹן לְזָה. וְאִינוּ עֵנִין לְנִדּוֹן שְׁלַפְנִינֵנוּ.

כִּי הוּא ז"ל מִיָּרִי בְּשְׁלִיחַ הַבָּא עִם הַגֵּט וְעִם הַיּוֹת שְׁהוּא ז"ל מִן הַמְּחִירִין בְּעֵנֵן זָה. מ"מ רַבּוּ הַמְּקִילִין דְּנִקְטִינֵן פְּנוּתִיָּהוּ.

וּמַה גַּם כִּי יוֹדָה גַּם הוּא לְתִיקוֹן זָה לְחַזֵּן וּלְתַמְנֵן וּנְקִיָּים כַּמ"ש. וְאִין בְּזָה מְשׁוּם חו"מ פִּינֵן שְׁהוּא עֲצָמוּ פֶּתַב שָׁם בְּהַדְרִיָּא דְּהוּא חֲשָׁשָׁא בְּעֵלְמָא.

פֶּמוּ שְׁהוּא בְּאֻמַּת שְׁהַסּוֹפֵר טַעָה וְכו' עֵי"ש מַה שְׁנִלְעַנ"ד פְּתַבְתִּי בְּעֵנֵן זָה וְעֵינִי לְשִׁמְיָא נְטִלִית יְנַחֲנִי בְּמַעְגְלֵי צְדָק לְכוּנֵן לְאַמְיָתָה שְׁל תוֹרָה מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם כֹּן יְהִי רְצוֹן אֲמֵן. הַחֲוֹתָם ע"ה מְסַעוּד הַפֶּהן ס"ט: סִימֵן כֹּג לְמַעַלַת הַחֲכָם הַנִּכְבָּד וְכו' כַּש"ת רַבִּי אֶלְיָהוּ אִינִי נַר"ו בַּעִי"ת "תִּיאָרִית" יַע"א עֲתָה בְּאֲתִי לְהַשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד עַל דְּבַר הַמְּשַׁפֵּט הַנִּיגָשׁ לְפָנֵי מַעַלְתוֹ בְּרִשְׁיוֹן הַמְּשַׁלָּה יר"ה.

בְּאֻשָּׁה שְׁנַתְגַּרְשָׁה מִבְּעֵלָה מְשׁוּם שָׁם רַע רַח"ל. וְלוֹ שְׁתִּי בְּנוֹת מְמַנָּה וּבְעַת הַגְּרוּשִׁין חִיָּיבָה עֲצָמָה בְּשִׁטְר שְׁלֹא תִתְבַּע הַבְּנוֹת שְׁיֵהִיו אֲצֵלָה רַק אֲצֵל אַבִּיהֶם.

אִף לְעַת עֲתָה חֲזָרָה בְּהַ וְרוּצָה הָאֻשָּׁה שְׁתַּקַּח הַבְּנוֹת אֲצֵלָה וַיִּתֵּן לָהֶם אַבִּיהֶם מְזוֹנוֹת. וְעֵינִי"ק רָאוּ אֹר מ"ש הַבַּאֲה"ט בַּאֲה"ע ס"א פ"ב סְק"ו מְשֵׁם מִהֲרִימ"ט ז"ל דְּאַף אִם נְתַרְצִית הָאֻשָּׁה וְכו' יְכוּלָה לְחַזֵּן וְכו'.

אָלאַ שְׁעֵלָה וְנִסְתַּפֵּק מִמַּעַכ"ת אִם הֵדִין כּוֹנֵן נְמִי שְׁיִכּוּלָה לְחַזֵּר אִף אִם נִתְחַיֵּיבָה בְּשִׁטְר
וְכו': תְּשׁוּבָה. תְּחִלַּת כּל צְרִיכִין לַעֲמֹד עַל מְקוֹרָה שֶׁל הַלְכָה זֶה שְׁאֲמָרוּ רַז"ל הֵבֵת אֲצֵל
הָאֵם לְעוֹלָם.

מֵה טַעַם יֵשׁ בָּהּ. וְהוּא דְאִתָּא בְּפִרְק הַנּוֹשֵׂא דְף ק"ב עַל מִשְׁנַת לֹא יֵאמֵר הָרַאשׁוֹן וְכו'.
אָמַר רַב חֲסֵדָא זֹאת אוֹמְרַת בֵּת אֲצֵל אִמָּה. וּפְרִיָּךְ מִמָּאֵי דְבִגְדוּלָה עֲסָקִינוּ דִּילְמָא בְּקִטְנָה
עֲסָקִינוּ וּמִשׁוּם מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה וְכו' וְשִׁחְטוּהוּ ע"פ?

וּמִשְׁנֵי. א"כ לִיתְנֵי לְמָקוּם שְׁהִיָּה.

מָאֵי לְמָקוּם שְׁאִמָּה. שְׁמַעְתָּ מִינָּה בֵּת אֲצֵל הָאֵם ל"ש גְּדוּלָה וְלֹא שְׁנָא קִטְנָה ע"כ וְכַתְּבָה
הָרַאשׁוֹן ז"ל י"א הָא דְאֲמָרִינוּ הֵבֵת אֲצֵל הָאֵם הֵיִינוּ בְּאֵלְמָנָה.

דְּלֹא שְׁבָקִינוּ לָהּ בְּהַדֵּי קְרוּבֵי אֲבִיָּה אֲלֵא אֲצֵל קְרוּבֵי אִמָּה. אֲבָל בְּגְרוּשָׁה שְׁבָקִינוּ לָהּ אֲצֵל
קְרוּבֵי אֲבִיָּה.

וְהַרְמ"ה ז"ל כְּתֹב שְׁרָאָה בְּתְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים דְּהוּא הֵדִין בְּגְרוּשָׁה. וְהֵבִיא רָאָה מִמִּתְנִיתִין
דְּקִתְנֵי הַנּוֹשֵׂא אֵת הָאִשָּׁה סְתָמָא.

דְּמִשְׁמַע בֵּין גְּרוּשָׁה בֵּין אֵלְמָנָה. וְעַלָּה קִתְנֵי לְמָקוּם שְׁאִמָּה.

לְאִשְׁמוּעֵינוּ דְּהֵבֵת אֲצֵל אִמָּה אִף בְּגְרוּשָׁה נְמִי עַכ"ל וְנִרְאָה דְּפִלְגְּתִיָּהוּ תִּנְיָא בְּזָה, דְּלִדְעַת
י"א טַעַמָּא מָאֵי דְאֲמָרִינוּ הֵבֵת אֲצֵל הָאֵם בֵּין גְּדוּלָה בֵּין קִטְנָה. הֵיִינוּ מִשׁוּם דְּחִיִּישִׁינוּ
לְרִצְיָה מִחֲמַת מָמוֹן יְרֻשָׁה וְלִהְיֵי דוּק בְּאֵלְמָנָה יְרֻשָׁה הוּא דְּלֹא שְׁבָקִינוּ לָהּ בְּהַדֵּי קְרוּבֵי
אֲבִיָּה הָרַאשׁוֹן לִיּוֹרְשָׁה.

אֲבָל בְּגְרוּשָׁה לִיכָא לְמִיחַשׁ לִהְיֵי שְׁאִין כְּאִן יְרֻשָׁה וְלִדְעַת הַרְמ"ה בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים
הַטַּעַם הוּא מִשׁוּם תְּקִנַּת הֵבֵת שְׁתַּלְמֵד צְנִיעוּת וְדַרְךְ אֲנָרַח כְּנָשִׁים וְלֹא תִתְגַּדֵּל בֵּין הָאֲנָשִׁים
שְׁלֹא תִתְגַּל בְּפְרִיצוּת.

וְלִהְיֵי אִין חִילוּק בֵּין אֵלְמָנָה לְגְרוּשָׁה. וְכ"כ הַכְּנֵה ג' ס' פ"ב בְּהַגְה"ט אוֹת ו'ו': אִף קִשָּׁה
לִדְעַת הַרְמ"ה מִשְׁטָחִית הַסּוּגִיָּה הַנּוֹ' דְּמִשְׁמַע דְּלֹא מִשׁוּם רִצְיָה אֲמָרִינוּ בֵּת אֲצֵל הָאֵם
אִף בְּגְדוּלָה שְׁהִיָּה מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה וְשִׁחְטוּהוּ וְכו' לֹא הִיָּה אֲלֵא בְּקִטְנוֹ.

וְחִזוֹן הַרְבִּיתִי לְהַב"ח ז"ל ס' פ"ב שְׁנַדְחַק בְּלִשׁוֹן הַטּוֹר שָׁם. וְלִיִּישׁב דְּכָרִיו מְפָרֵשׁ
הַסּוּגִיָּה הַכִּי.

דְּאִף עַל גְּבִדְהַמְקָשׁוֹן קס"ד דְּבִבְת גְּדוּלָה לֹא חִיִּישִׁינוּ לְרִצְיָה כִּי הִיכִי דְּחִיִּישִׁינוּ כְּבוֹן קִטְנוֹ.
מ"מ לְמָאֵי דְּמִשְׁנֵי א"כ לִיתְנֵי לְמָקוּם שְׁהִיָּה וְכו' אִיכָא לְחֵלֶק בֵּין לְבַת, דֹּא ע"ג דְּכָבֵן גְּדוּל
לֹא חִיִּישִׁינוּ לְרִצְיָה דְּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה שְׁשִׁחְטוּהוּ בְּקִטְנוֹ הוּא בְּבֵת מִיָּהֵת חִיִּישִׁינוּ לְרִצְיָה
בֵּין בְּגְדוּלָה בֵּין בְּקִטְנָה דְּאִפִּילוּ בֵּת גְּדוּלָה לֹא תוּכַל לְהַשְׁמֵר מִרִצְיָה כְּמוֹ כּוֹן גְּדוּל וְזֵה
דְּוֹקָא בְּאֵלְמָנָה דְּלֹא שְׁבָקִינוּ לָהּ בְּהַדֵּי קְרוּבֵי אֲבִיָּה שְׁרַאנֵין לִיּוֹרְשָׁה כּוֹן יְהַרְגוּהָ כְּדִי לִירֵשׁ
אוֹתָהּ.

אֲבָל בְּגְרוּשָׁה שְׁהָאָב קָנִים לֹא חִיִּישִׁינוּ לְרִצְיָה. וְהַרְמ"ה שְׁכ' בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים דְּאִף
בְּגְרוּשָׁה הֵדִין כּוֹן סְבַר דְּמ"ש הֵבֵת אֲצֵל הָאֵם ל"ש גְּדוּלָה ל"ש קִטְנָה.

אינו אלא לפי שדָרָה כבוד שתתגדל אצל אמה דמאלפה לה צניעות ודָרָה אָרֶץ ואין כבוד לבת שתתגדל בין האנשים ע"כ הראת לדעת דדעת הי"א סבֵרי מְרֵנו דמאי דאמרינו הבת אצל האם ל"ש גדולה ל"ש קטנה היינו טעמא משום דחיישינן לרציחה ואף בבת גדולה.

אלא שהמענין בדברי מהרש"ל והט"ז ו"ל בדברי הטור שם יראה שנטו להם מני דָרָה הב"ח למפְרָשי הסוגיא באופן אחר דלא יש חילוק בין בן לבת ולעולם לא יש חשש רציחה אלא בקטנה אבל לא בגדולה.

ומ"ש הבת אצל האם אף בגדולה היינו טעמא משום חינוך עיי"ש: ולרונחא דמילתא פְּדֵי שְׁלָא אָכַנס בסל"ע המחלוקת דפליגי הב"ח ומהרש"ל והט"ז ו"ל פי אין נפקותא מינה לענין דינא לגבי דינן.

לזאת בְּדָרָה זו אלה מאי דנקטינן להלכה שפסקו הרמב"ם והטור ומרן הש"ע בסי' פ"ב ס"ז דאין חילוק בין גרושה לאלמנה דבתרניהו אמרינן הבת אצל האם. נמצאת אִתָּה אומר מילתא דשונאי אליבא דכולהו בטעמא דמילתא פְּדֵי שְׁתַּתְּגַדֵּל אצל האם ומלמוד צניעות ודָרָה אָרֶץ שהיא תקנת הבת וזכות הוא לה.

וכ"כ בשיטה מקובצת לכתובות שם וכ"כ הרמב"ן הביאו דבְּרֵיו הפוסקים מוהריב"ל פְּלֵל י"א סי' נ"ו וכ"כ שאר פוסקים קמאי ובתראי ו"ל: ומעתה שזכינו בדין לומר דטעמא מאי אמור רבנן הבת אצל האם בין גדולה בין קטנה הוא משום זכות הבת ומקנתה שתלמד צניעות ודָרָה אָרֶץ.

דעת לנבון נקל לעמוד על דעת מהרמ"ט ו"ל שכ' הכנה"ג והבאה"ט משמו דאף אם נתרצית האשה יכולה לחזור בה וכו' היינו משום דלאו פל פמינה דאם לאפקועי זכות הבת. ומינה נמי אף אם נתחייב בשטר לא מיהני וכמ"ש המרדכי בפ' האנפנין סי' שמ"ו.

שנשאל רבינו מאיר ו"ל על מלמד שהתחיל ללמד אצל בעל הבית. וא"ל בעה"ב לך מעמדי איני חפץ בה ונתרצה המלמד.

ושוב חזר בו בעה"ב ורוצה לעכבו. והמלמד אומר פְּכָר מַחֲלַת שְׁעֵבוּדֵי וְאִינִי רוֹצֵה לְלַמֵּד לָהּ יוֹתֵר.

והשיב. פִּינֵן שְׁפָכָר נִתְחַיֵּב לָבֵן לְלַמֵּד לָאו פֶּל פְּמִינָה דָּאֵב לְמַחֲוֵל שְׁעֵבוּדוֹ דְּזִכְוֹן לְקַטְוֹן וְאִין חֲבִין לוֹ.

וגם אין אביו יכול למחול שעבודו. והכי איתא בתוספתא דכתובות פ' מי שהיה נשוי פתב לזון את בת אשתו ושברה לו לאו פל פמינה שזכין לקטן ואין חבין לו ע"כ ודינים הללו נפסקו להלכה בש"ע עיין בחמ"ש סי' של"ג גבי מלמד.

ובאה"ע סימן קי"ד דנמצינו למדין דגם אם פתבה לו שטר לא מהני לאפקועי זכות הקטן. שהרי בתוספתא דכתובות קתני ושברה לו וכו' ופי' הרא"ש בפ' הנושא ו"ל פתב לזון בת אשתו ושברה האשה לבעלה שפתבה לו שובר ופיצתה אותו ממזונות בטה לא הועיל לו כלום שזכין לקטן ואין חבין לו עכ"ל ועיין בבאה"ט אמ"ש שם ס"ק ל"ד שכתב משם הש"ך שחולק על תשובת מהרשד"ם סי' קי"ח שמשלק בין אמירה לכתובה.

דבכתובה מהני נמחל שעבודו וכתב עליו הש"ך שאין דבריו נכונים בעיניו גם בש"ס ר"פ הכותב ובפוסקים שם משמע שאין לחלק בקד עיי"ש עכ"ל הראת לגבי גדון דשאילנא עליה שיש זכות לבת אצל אמה.

לא מהני מחילת האם ולא כל כמינה לאפקועי זכות בתה ואפילו בשטר דמחילה אין כאן שטר אין פאן: ומ"ש הרמב"ם בפכ"א מה"א בסו"פ ואם לא רצתה האם שיהיו בניה אצלה הרשות בידה ונותנת אותם לאביהן וכו' דהשתא משמע דהרשות בידה לאפקועי זכות בניה הקטנים שיש להם עליה.

ונראה דהרמב"ם ז"ל אתא לאשמעין דאם לא רצתה האם ליקח אותם אצלה, אין עליה צד חיוב מן הדין וכמ"ש הרב המגיד ז"ל שם. אבל אין הכי נמי שאם רצתה הרי כבר שמענו שיש לה ייפוי כח לגבי בניה הקטנים יותר מהאב.

והשתא שהיא זכות לקטנים שיהיו אצל אמה בזכרים עד שיש ובנקבות לעולם. אף אם פעם אחת לא רצתה שיהיו אצלה מחמת איזו סיבה שדחקה.

אם שוב חזרה בה ורוצה שיהיו אצלה לא פקע אותו זכות ויכולה ליקח אותם וכעין גדון זה למדנו מתורתו של הרב חלקת מחוקק ז"ל שם סק"ט שדקדק על מ"ש הש"ע שם ואחר שיש שנים יש לאב לומר אם אינו אצלי לא אתן לו מזונות ע"כ.

דמשמע אם האם מוחלת לו המזונות תוכל להחזיק בנה אצלה על פרחו. וזה הוא נגד המושפל למה תוכל לכופו והוא מצנוה עליו בכמה דברים בפרט ללמדו וכו' עיי"ש מה שתיגרז, והכא נמי דכונסה דכיון דקטן בציותא דאמיה גיחא ליה.

כל זמן שהאם רוצה שיהיו אצלה אין האב יכול לכוף אותם שהרי היא שייכא טפי לגבייהו יותר מן האב ובפרט בבת אצל האם שהיא תקנת הבת וטובתה כאמור: וכל זה בהני"ח שהאשה הזאת מתנהגת בדרך ישרה כבנות ישראל הכשרים ואז נטיעותיה יהיו פמוה אבל כיון שהאשה הזאת שפא עליה בשאלה לעיל נתגרשה מבעלה משום ש"ר והיא עודנה הומיה היא וסוררת.

אדרבה לגבי דינה תקנת חז"ל שתהינה בנותיה אצלה היא קלקלתם וכמ"ש הגאון מוהריב"ל ז"ל בכלל י"א סי' נ"ו שמפרש דברי הרמב"ן ז"ל בתשובה שכ' ולעולם צריך לדקדק בכלל לדברים אלו אחר מה שיראה בעיני בית דין וכו' שפוננתו היא פשהבת היא גדולה ואמה היא פרוצה ביותר ונכנסים בביתה גברי דלא מעליוכיוצא באלו הדברים ע"כ.

וכ"כ הרדב"ז ח"א סימן רס"ג שכ' במי שגירש את אשתו ויש לו ממנה בת שהיא בת שבעה והיא אצל אמה וזינתה אמה וילדה מזונות. ואבי הבת רוצה לקחת בתו מאצלה שלא תלמד מעשה אמה.

והשיב שהדין עמו דהכא אנו סהדי דלא גיחא לה בציותא דאמה. ואפילו תאמר אצל אמי אני רוצה אין שומעין לה דחיישינן שמא תהיה נגררת אחר אמה וכ"ש שפבר היא כבת שבע וטועמת טעם ביאה ע"כ והבי"ד הפ"ת שם סקיו: ואף אם הבנות קטנות בציר מבת

שש מבת שבע שְלפּי דְבָרֵי הַגָּאוֹן מְהַרְיב"ל ז"ל הַנּוֹז' שְׂאֵם הַבַּת קַטְנָה אֵין פֶּחַ בְּיַד שׁוּם ב"ד לְסַלֵּק הַבַּת מֵעַם אִמָּה אֲף שְׁהִיא פְּרוּצָה.

מִשׁוּם דְּאִינָה טוֹעֵמַת טַעַם בִּיאָה וְלֹא שְׁיִיף בָּהּ שְׁתִּלְמַד מַעֲשֵׂה אִמָּה. מ"מ טַעֲנִינּוּ לְהוֹ לִנְתָמִי לְהַפֵּךְ בְּזַכּוּתָם מִצַּד אַחֵר.

וְהוּא אַחֵר שְׁפָכֵר עֲקָרָה דִּירְתָה מְעִיר "אַפְלוֹ" וְהִלְכָה לְעִיר "גְּרָדְאִינָא" פֶּאֶשֶׁר פְּתַבּוּ בְּשִׂאָלָה. א"כ אֲף שְׁעַתָּה חֲזָרָה עוֹד לְעִיר "אַפְלוֹ".

חֲזִינְשִׁינּוּ שְׁתּוּלִיכֵם עִמָּה לְעִיר "גְּרָדְאִינָא" אוֹ לְמָקוֹם אַחֵר פֶּאֶשֶׁר זֶה דְרָפָה לְכַתֵּת רְגְלֵיהָ מְמָקוֹם לְמָקוֹם. וּבְזֶה בָּאנוּ לְמַחְלֻקַּת מְהַרְיב"ל וּמַהֲרַשֵּׁד"ם ז"ל שְׁמַהְרִיב"ל פְּתַב שָׁם דְּמִילְתָא פְּסִיקְתָא הִיא הַבַּת אֲצֵל אִמָּה לֹא שְׁנָא עוֹקְרַת דִּירְתָה מִן הָעִיר אוֹ לֹא עֵי"ש.

וּמַהֲרַשֵּׁד"ם ז"ל בִּאֵה"ע ס' קס"ג הִבִּיאוּ הָרַב דְרָכִי נִנְעַם אֵה"ע ס' ל"ח פְּתַב דְּפִלִּיג עַל מְהַרְיב"ל דְּלֹא אֲמַרִּינוּ הַבַּת אֲצֵל הָאֵם מִילְתָא פְּסִיקְתָא הִיא. אֲלֹא לְעַנְנֵי גְדֻלוֹת וּקְטֻנוֹת.

אַבְל לְהוֹצִיאָה מְעִיר לְעִיר כְּדִי שְׁתִּשְׁאֲרַע עִם אִמָּה לֹא אֲמָרוּ. וְהִבִּיא רְאִיוֹת וְהִכְרַחֲיוּת לְדְבָרָיו עֵי"ש שְׁהֲאָרִיף.

וְכַתֵּב הַכְּנֵה"ג הַגֵּה"ט שְׁמֵהּ שְׁהִסְפַּמַת הַרְדָּב"ז כְּמַהֲרַשֵּׁד"ם. וְכֵן הוֹכִיחַ הָרַב שְׁוֹפְרִיף דִּיעֲקֹב אֵה"ע ס' ס' שְׁגַם מַהֲרִיק"ש בְּסִי' פ"ד סָבַר לָהּ פְּהַרְדָּב"ז וְכֵן הִכְרִיעַ הוּא מְדֻנְפְּשִׁיף כְּמַהֲרַשֵּׁד"ם וְהַעֲלָה לְהִלְכָה שְׁאִין לְאֵם זְכוּת בְּבִתָּה לְהִיּוֹת אֲצֵלָה בְּעִיר אַחֲרַת עֵי"ש, וְכ"פ הָרַב לְחַם רַב לְמַהֲר"א דִּי בּוּטוֹן ז"ל ס' ר' כְּרַבּוֹ מַהֲרַשֵּׁד"ם.

וְכ"כ הָרַב הִלְכָה לְמִשָּׁה ז"ל בִּאֵה"ע ס' כ"ג שְׁהַרְבְּנִים מוֹהַר"ר מְנַחֵם סִירִירוֹ וּמוֹהַר"ר וִידְאֵל הַצְּרַפְתִּי וּמוֹהַר"ר מִיְמוֹן אֶפְלָאֵלוּ זֶלֶה"ה פְּסִיקוּ כְּמַהֲרַשֵּׁד"ם שְׁאִין זְכוּת לְאִמָּה לְהוֹלִיכָה לְעִיר אַחֲרַת. כִּי טוֹב וַיֵּשֶׁר הוּא שְׁתִּשְׁבַּב הַבַּת עִם קְרוֹבֵי אֲבִיהָ מְלַלְכַת לְעִיר אַחֲרַת עִם אִמָּה עכ"ד.

וְסִיִּים ה' הַלֵּל"מ ז"ל שְׁהַדְּבָרִים ק"ו אִם בְּמַת אֲבִיהָ פְּסִיקוּ הַרְבְּנִים שְׁטוֹב שְׁתִּשְׁבַּב עִם קְרוֹבֵי אֲבִיהָ. מְלַלְכַת לְעִיר אַחֲרַת עִם אִמָּה כָּל שְׁפֵן בְּהִיּוֹת אֲבִיהָ חֵי וְקִיִּים שְׁטוֹב וַיֵּשֶׁר הוּא שְׁתִּשְׁבַּב אֲצֵלוֹ עכ"ל.

וּמַעֲתָה עַל פִּי כָּל הָאֲמוּרָה קָם דִּינָא שְׁאִין רְשׁוּת לְהַאֲשִׁיחַ הַזֹּאת וְלֹא שׁוּם זְכוּת בְּבִנּוּתִיהָ שְׁיִשְׁבּוּ אֲצֵלָה אֲלֹא עִם אֲבִיהֶם דְּוָקָא. וְצוּר יִשְׂרָאֵל יִצְיִלְנוּ מִשְׁגִּיאוֹת וַיִּרְאֲנוּ מִתּוֹרַתוֹ גְּפִלְאוֹת אַכִּי"ר ע"ה מְסַעוּד הַכֹּהֵן ס"ט סִימָן כֵּד לְמַעֲלַת הָרַב הַמְּוֹבָהֵק.

שְׁמֵן תּוֹרַק. מְמַלֵּא מְקוֹם אֲבוֹתָיו.

בְּתַרּוּמַת מְדוּתָיו הוֹצֵק חֲזַן בְּשִׁפְתוֹתָיו כְּמוֹהַר"ר יִצְחָק אֲבִיחֲצִירָא נר"ו יָאִיר בְּרוֹב עוֹז הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם. מְמַלֵּא מְקוֹם הָרַב בְּעֵי"ת "אַרְפוּד" יע"א: יְקַרַת מְכַתְּבוֹ הַגִּיעֲנִי לְנִכּוֹן.

וּבִינּוּתִי בְּדְבָרוֹת קוֹדְשׁוֹ כִּי הוּא עָמוּס הַתְּלָאוֹת עוֹלָל יְחִיד וְעוֹלָל צְבוּר. ה' יִשְׁלַח עֲזָרְךָ מְקוֹדֵשׁ.

וענותו תרבני אשר קדם פני בשאלת חכם במצוה רמיא עלי לתור ולחפש בספרי רבנו הפוסקי ו"ל להתיר הני ספיקי המסתעפים בעסק דין הבא לפני"ק באשה שמתה ולא הניחה זרע אחריה.

שמוכן מדב"ק שעשתה שנה ראשונה שלאחר החופה בפני בעלה ובשנה שנית נתגרשה ממנו וקזרה עוד בנישואין שניים לבעלה הראשון. ונלב"ע האשה באותה שנה.

שלפי תקנת ר"ת ו"ל בשנה ראשונה להחזיר הגדוניה פולה. ותקנת שו"ם בשנה שנייה להחזיר חצי הגדוניה.

כאשר נמשכים אחר מנהג זה בעי"ת תאפילאלת יע"א. והנה כת"ר עלה ונסתפק פינו שנתחדשו הנישואין.

אי דיינינו לה פדין שנה ראשונה לענון חזרת הגדוניה. או פדין שנה שנייה ויחלוקו.

ואת"ל דיש לה דין שנה שנייה ויחלוקו. עוד יש להסתפק.

להיות שהאשה הזאת נפלה לה ירושה מאביה קודם שנשא דהוי מוחזק כמ"ש בש"ע אה"ע סי' צ' ולא הכניסה אותה לבעלה בנישואין רק שאר גדוניה שהעניקה לה אמה. ועכשו שמתה הבעל תובע אותה ירושה.

אם הדין הוא שיחלוקו כמו שאר הגדוניה. או פולם לבעל.

ואת"ל בזה גם פן יחלוקו. עוד לנו ספק על מי מוטל צרכי קבורתה אם על הבעל לבדו מחלק המגיע לו.

או מהאמצע. ע"כ תנרף דברי קודשו עפ"י סדר שאלתו: תשובה לעשות רצון צדיק חפצתי.

והנה לפני"ק תשובה על כל פרט ופרט כיד ה' הטובה עלי לפי קוצ"ד. ועליה דמר ליעיין וליסבר ברוח מבינתו בשורשו ועיקרו של דברים בש"ס ופוסקים.

פי מראה מקום הוא לו. והוא ישפוט בצדק עפ"י שכלו.

ויגזר ויקם לו. והנני כמשיב בהלכה על ראשון ראשון בס"ד נראה להוכיח שפיר דהאשה הזאת דין שנה שנייה יש לה ויחלוקו הבעל עם ירושיה כפי תקנת שו"ם.

מהיה דפרק הכותב דף פ"ט שהמגרש אשתו והחזירה על מנת פתובה הראשונה מחזירה. דהשתא הכא נמי הוא בסוג זה.

פינו דלאו פנים חדשות באו לכאן בנישואין שניים מעתה אין מקום לחדש התקנה כדמעיקרא. אלא על תנאי פתובה הרא' הוא מחזירה.

וחשבינו שני חזרת הגדוניה מנישואין הרא' והרי עשתה שנה רא' שלאחר החופה בפני הבעל. ועכשו בנישואין שניים הויא לה שנה שנייה ויחלוקו.

ומספר פתובתה גלמוד שהוא פותב לה ויהיבנא ליכי מוהר בתולייכי כמלקדמין וכו' כפי הגוסס שישי לפנינו בתיקון שטרות. דהשתא אם אמרנו דבתר נישואין שניים אזלינו.

יקשה לנו היכי יהיב לה מאתן זוזי פמוהר הבתולות. נהרי השפא מיהת דין אלמנה יש לה ואין לה אלא מנה.

אלא נדאי בטר מעיקרא אזלינן ואין לה בנישואין שניים אלא מה שיש בראשונים: אלא שחזו"ן הרביתי להרב נחלת שבועה סי' ט' שתמה על מ"ש מהר"מ מינץ ז"ל. דבכתובה מחזיר גרושתו א"צ לכתוב דחזו ליכי מדרבנן והקשה מ"ט לא יכתוב פן דאעג"ב דמתחלה בתולה נשאת לו.

מ"מ עכשו היא פאלמנה דאין לה אלא מנה. וא"כ יכול לכתוב בפירוש פסוף זוזי מאה דחזו ליכי מדרבנן.

והניח בצ"ע. דנראה לפי"ז דאזלינן בטר השפא דנישואין שניים.

ונה הפך מנוסח שטר פתובה שהזכרנו. ונראה לנישב כלפי מ"ש התשב"ץ ז"ל בח"ב סוס"י קל"ח.

וכן פתב הכנה"ג סי' ס"ו או"ג בהגה"ט. דאם פרע לגרושתו הפתובה ורוצה להחזירה. צריך להחליף לה פתובה. משום שטר שנמחל שעבודו.

ואם לא פרע לה פתובה א"צ לכתוב לה פתובה אחרת. והיינו דתנן המגרש אשתו והחזירה ע"מ פתובה הרא' הוא מחזירה.

וכ"כ הרדב"ז סי' קע"ז עיי"ש. דהשפא לפי חילוק זה מר א"ח ומא"ח ול"פ.

דהנ"ש מיירי בסתמא דעלמא דגירשה ופרע לה פתובה. וכשהחזירה.

לא החזירה לו פתובה דהשפא כשפוטב לה פתובה מחדש הוא פוטב לה פדהשפא פדין אלמנה מנה. והנוסח שטר פתובה שלפנינו מיירי לפי המנהג דכשהוא מחזיר גרושתו.

מחזרת לו דמי הפתובה שפרע לה כשגירשה והו"ל כאלו לא פרע לה. ובדין הוא שתהנה הפתובה שמחדש לה עתה באשר שכתובה הרא' נקרעה בבית דין.

ומה שפוטב לה עתה הוא על מנת הפתובה הראשונה. וגם להנ"ש אין חילוק אלא לענין מנה ומאמים.

אבל לא לענין שאר תנאי פתובה. דלעולם על מנת שאר תנאים שכתובה הרא' הוא מחזירה.

כמ"ש בכמה דוכתי בש"ע עיין סוס"י צ"ב בהגה, וסי' ק' סי"ב וסי' קי"ב בטור וש"ע וסוס"י קי"ד בש"ע וסי' קי"ח סי"ט: ועוד דנהרא מפיפיה מיברף. מטעם התקנה עצמה שמעינן שפיר דבטר נישואין רא' אזלינן כדקיי"ל דבתקנה אזלינן בטר טעם וסברא כמ"ש הגאון חת"ס ז"ל באה"ע ח"א סי' ק"כ, והנח עיקר התקנה בחזרת נדונייא שתקון ר"ת ז"ל הוא עפ"י מדרש ילקוט רמז תרע"ד ובתורת פהנים ע"פ ותם לריק פחכם.

יש בנ"א שמשאי את בתו ופסק לה ממון הרבה, ולא הספיקו שבעת ימי המשטה עד שמתה בתו נמצא שמאבד בתו ומאבד ממנו עכ"ל. וע"ז כתב ר"ת ז"ל בספר הישר

העתיק לשונו הגאון חת"ס שם וז"ל וראינו שיעור שנה לתקנה זו ולא יותר כי אחר שנתו נשפח מן הלב מה שנתן ולא יוסף עֶצֶב עֶמָה עכ"ל.

הרי מפורש בהדינא מפי ר"ת ז"ל מתקן התקנה. דלאחר שנה לא יוסף עֶצֶב עֶמָה.

וא"כ זאת האשה שעשתה שנה ראשונה בפני בעלה ונהגית ממה שנתן לה אביה. הרי לא נתקנים בו ותם לריק וכו'.

וממילא בנישואין שניים שבשנה שנייה כבר חלפה הלכה לה תקנת ר"ת. ואין פאן רק תקנת שו"ם שיחלוקו.

וכ"כ הנ"ש סי' כ"א סעיף ד' וז"ל וטעמא נ"ל דבשנה ראשונה עדיין עֶצֶב הרבה על איבוד גוף וממון. וכדי שלא יתקנים ותם לריק.

ולכן צריך להחזיר פולו. ובשנה שנייה אינו עֶצֶב כ"כ לכן די בתורת חצי הנכסים.

ובשנה ג' כבר נשפחה כמת מלב ואין עֶצֶב עֶמָה לכן הדין חוזר לסיני בעל יורש את אשתו. וכ"מ מתשובת מהר"מ סי' תקל"ד עכ"ל: (וקרוב לשמוע עוד מתורתו של ר"ת ז"ל בתקנה זאת דתורת ג' דיוניא.

דלא תיקן רק בנישואין ראשונים שנתן לה אביה ג' דיוניא. דאז שייך תוכחת ותם לריק וכו' אבל לא תיקן בנישואין שניים שנתגרשה מבעלה הרא'.

והלכה והיתה לאיש אחר ומתה. אין הג' דיוניא חוזרת אפילו עדיין האב קיים שהרי עכשו לא נתן לה אביה ג' דיוניא.

רק מה שנתן לה כבר בנישואין ראשונים עם בעל הרא'. וכבר נשפחו ממנו ואין לו עֶצֶב עֶמָה וכן משמע ממ"ש מורם בהגה סי' קי"ח אבל פשהו עצמן מכניסין ג' דיוניא לא תקנו ע"כ.

דבזיווג שני הם בכלל סוג זה, ואף שהח"מ והב"ש ז"ל כתבו שעכשו המנהג פשוט ביתומה וכו' פאלו השיאה אביו בחייו ותחזור הג' דיוניא וכו' עיי"ש. היינו דוקא בנישואין רא' אבל לא בשניים, וכ"כ הרב נ"ש בהדינא סי' י"ב סעיף מ"א לענין פתובה.

וז"ל ונראה דגם באלמנה כותבין סתם דהנעלת ליה אעפ"י שיש לה אב. מ"מ לא הכניסה הג' דיוניא משל אביה.

ונ"מ לענין חזרה. דאם תעדר האשה בשנת החזרה א"צ להחזיר הג' דיוניא.

דלא נתקן תקנת החזרה באלמון ואלמנה, ועיין בהגהת רמ"א סי' קי"ח ע"כ. דנראה דכוונתו על מ"ש פשהו עצמן מכניסין הג' דיוניא וכו'.

ונמצאת אתה אומר בנדון דשאילנא עליה כי יתבית ליה במחזיר גרושתו דין ג' דיוניא חדשים. הו"ל דין אלמון ואלמנה דלא שייך בהו תקנת ר"ת ז"ל.

ובכה"ג אמרינן לטוען פן שתיקויה יפה לה מדויבורה. ומכ"ש שאין האמת פן אלא על מנת תנאי פתובה ראשונה הוא מחזירה.

ואף כי הקא חדשו הג' דיוניא בשומא. מה שחדשו חדשו.

ומה שלא חָדְשׁוּ הוא נִשְׁאָר ע"מ פְּתוּבָה הֶרְאֵשׁוּנָה). אַח"כּ נִתְּבַר לִי דְמִנְהַג
"תִּפְּלִיגָלֵת" לְעוֹלָם מִחֲזִיר הַנְּכֻסִים אִף בְּנִישׁוּאִין שְׁנִיִּים וְאִף אַחַר שְׁנָה שְׁנִיָּה כָּל זְמַן
שְׁלֹא הַנִּיחָה זָרַע: וּמַעֲטָה שְׁזָכִינוּ בְּדִין לְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר מִכָּל הַלִּין טַעֲמֵי תְּרִיצֵי דִישׁ לָהּ
דִּין שְׁנָה שְׁנִיָּה וְיִחְלֹקוּ.

הַשְּׁתָּא נִהְדַּר אֲפִין לְבָרַר דִּין סָפֵק שְׁנֵי אִם בְּעַל חוֹלֵק בְּנְכֻסֵי מְלוּג כְּנֹז' בְּשִׂאָלָהּ. הִנֵּה בְּעֵנִין
זֶה בְּאֵנוּ לְמַחְלֻקָתָהּ הֶרְא"שׁ וּמְהֶרִי"ל ז"ל.

שְׁהֶרְא"שׁ בְּתִשׁוּבָה כָּלֵל נ"ד סְעִיף א' פָּתַח לֹא רְאִינוּ לְתַקְנַת ר"ת ז"ל דְּהִיכָא שְׁמַתָּה
הֶאֱשָׁה בְּתוֹךְ שְׁנַת הַנִּישׁוּאִין שְׁהַבְּעַל מִחֲזִיר הַנְּדוּנְיָא וְכו' דְּנֻקָא בְּנְדוּנְיָא תִּיקָן מִשׁוּם
עֲגַמַת נֶפֶשׁ וְאִסְמְכֻיָּה אִקְרָא וְתָם לְרִיק וְכו' אֲבָל יִרְוֶשָׁה שְׁנַפְלָה לָהּ דְּהִינְנוּ נְכֻסֵי מְלוּג
בְּהָא לֹא תִקּוּן רַבְּנָן.

וְהָבוּ דְלָא לְהוֹסִיף עָלָהּ עֵי"שׁ. וְכֵן פָּסֵק מוֹרְם בְּהֶגָה שְׁם מִשְׁם תִּשׁוּבַת הֶרְא"שׁ הַנּו'.

אֲבָל בְּתִשׁוּבַת מְהֶרִי"ל ס' ס"ק הַבִּי"ד הַח"מ ס"ק כ"ג כָּתַב דְּמַצַּד תְּקֻנוֹת הַקְּהֵלוֹת יִחְזִיר
ג"כ נ"מ בְּשָׁנָה הֶרְאֵשׁוּנָה וּמַחְצִיתָן בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה ע"כ. וְכָתַב הַח"מ ז"ל דְּלִמְעַשְׂהָ צָרִיף
לְהַתִּינִיב הַרְבֵּה אִם לְפִסּוּק פְּהֶרְא"שׁ אוֹ מְהֶרִי"ל ז"ל לְוִסְיִים שֶׁאֵח"ז מְצָא בְּתִשׁוּבַת
מְהֶרִי"ו ס' ס"ד דְּפָסֵק בְּתִשׁוּבַת הֶרְא"שׁ דְּלָא תִקְנוּ בַּנ"מ עֵי"שׁ.

וְכ"כ הֶרַב ב"ש וְסִיִּים כְּבָר הָאָרִיף בְּזָה בְּתִשׁוּבַת שְׁאָרִית יוֹסֵף ס' צ"ג וּפָסֵק כְּדַעַת
מְהֶרִי"ל, וְלִדְעַת הֶרַמ"א עֵינֵקֶר פְּהֶרְא"שׁ עַד פֶּאֵן: בֵּין תְּבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיהָ שְׁדַעַת הַח"מ
וְהַב"ש לְפִסּוּק פְּהֶרְא"שׁ. וְגַם אֲנִי בְּדִין לֹן יָאוֹת לְמִינְקֻט כְּפָסֵק מוֹר"ם ז"ל דְּפָסֵק
פְּהֶרְא"שׁ עַפ"י מֵאֵי דְקִי"ל דְּבִמְקוֹם שְׁלֹא גִילָה דַּעַתוֹ מְרוֹן ז"ל עֲבָדִין כְּמוֹר"ם ז"ל.

וְמָה גַם דְּמָרְן בַּב"י הִבִּיא תִשׁוּבַת הֶרְא"שׁ בְּלֵי שׁוּם חוֹלֵק מִשְׁמַע שְׁכֹן דַּעַתוֹ. וּמֵאַחַר
דְּפָסְקָה מוֹרְם ז"ל הָכֵי נְקֻטִין.

וְכָלֵל זֶה הִבִּיאֵו הֶרַב לְיִצְחָק רִיחַ ז"ל ס' ס"א דָּף פ"ד ע"ד ד"ה וְלִדְיָן וְכו' עֵי"שׁ בְּאֵר
הֵיטֵב מִשְׁם הַכְּנָה ג. וְעֵינֵן בְּכְנָה ג אה"ע ס' קי"ח אוֹת כ"ט שְׁכָתַב מִשְׁם הַרְשָׁד"ם
בְּתִשׁוּבַת הֶרְאֵשׁוּנָה מְלוּג הַפֵּל לְבַעַל.

וְכ"כ מְשֻׁפְּטֵי שְׁמוּאֵל וְכ"כ הֶרַב מְטָרְאֵנִי בַח"א ס' כ"ט וְרִי"ב וְכ"ג ס' קל"ד וְרִי"ט
עֵי"שׁ וְכ"כ הֶרַב בֵּית יְהוּדָה בְּמִנְהַגֵי אֲרָגִיל דָּף קי"ג ע"א מְתִשׁוּבַת הֶרַב כְּמוֹהַר"א טְנוּא
ז"ל ס' קצ"ט ז"ל בְּנְכֻסֵי מְלוּג אַעפ"י שְׁלֹא דְבָרָה בְּהֵם הַתְּקָנָה.

דִּינָן כְּעֵינֵקֶר וְתוֹסֶפֶת שְׁהַבְּעַל יוֹרֵשׁ. דְּכָל שְׁאִינוּ מְפוֹרָשׁ הַעֲמָדִינוּ עַל חֻזְקָתוֹ שְׁהַבְּעַל יוֹרֵשׁ
אֶת אֲשֶׁתוֹ דְּבַר תוֹרָה עַכ"ל.

וְכ"כ בְּתִשׁוּבַת הֶרַב מוֹהַר"ר בְּצִלְאֵל אֲשֶׁכְּנִי ז"ל ס' י"ב וי"ג דְּתַקְנַת חֲלֻקָּה הוּא דְּנֻקָא
מֵה שְׁנִישׁוּאֵר בְּנַצ"ב שְׁלָה. וְכָל מֵה שְׁקָנָה אַחַר כֶּף אִינוּ בְּכָלֵל חֲלֻקָּה.

אֵלָּא הַפֵּל לְבַעַל. וְכֵן נ"מ יוֹרֵשׁ הַבְּעַל.

והטעם הוא דבעלי התקנה לא חששו אלא למילתא דשכיחא, וכולהו נשי אית להו נכסי צ"ב. ואחת מאלף אית לה נכסי מלוג ולפיכך לא חששו לה עכ"ל מפל הליו רבנא תא נראה פשוט דנ"מ הפל לבעל לבדו.

ואין לירשי האשה חלק בהם: אין ללמוד מאשר פתוב במנהגי המערב המובאים בס' זכות אבות דף מ"ו ע"ג סי' ע"ה ובכרם חמר דף כ"ו ע"ג סי' קמ"ג משם מוהריעב"ץ ז"ל שפתב שנ"מ בכלל החלוקה, דשאני אינהו בדידהו שמנהגם לחלוק בכל הנכסים שימצאו לבעל בכל אופן שבעולם.

וכן כל הנכסים שימצאו לאשה ל"מ נצ"ב אלא אפילו נ"מ שנפלו לה מבית אביה וכו' הפל יכנס בכלל החלוקה כמפורש שם. ומנהג זה אינו שנה בכל ערי המערב.

שהרי פתב שם בתחלת דבריו משם מהריב"ט ז"ל שתקנה שתקנו ק"ק "פאס" המגורשים וגרירי אבתרייהו כל ערי המערב חוץ מערי "תאפילאלת" ואגפיה וכו' עיי"ש. הרי דקאמר מר בהדיא דתאפילאלת ואגפיה לא גרירי בתר מנהג זה וקושטא קאי מאחר שאין בידי"ק תקנה כתובה על ספר חוק"ה בכתב מפרש דנכסי מלוג בכלל מעתה העמד דבר על חזקתו והדין חוזר לסיני דהבעל יורש את אשתו בנ"מ מיתה.

כמ"ש הפוס' ז"ל דכל ספק בתקנה יד בעל התקנה על התחונה. משום דהבעל יורש ודאי ובעל התקנה ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי עד שיביא ראיה למנהג.

או שהלשון שבכתובה מוכיח שיחלקו גם בנ"מ ואם יתברר המנהג שיחלקו בנ"מ, המנהג עיקר גדול בדיני ממונות והמנהג מבטל הלכה. וכל הנושא אשה על דעת אנשי המקום הוא נושא.

אבל כל עוד שלא נתברר. יד בעל התקנה על התחונה פיון שבאים להוציא מיד הבעל שיורש מדינא ע"כ.

וכ"ג הכנה"ג אות מ"ו משם תומת ישרים סי' קע"ג בשם מהר"י טאיטסאק ז"ל: עוד זאת אודיע לכת"ר כי מה שיצא לחלק הח"מ ז"ל שם בדברי הרא"ש. דדוקא נ"מ שנפלו לה בעודה תחתיו הוא דלא יחלקו אבל נ"מ שהיו לה קודם נישואין.

בזה נוהג תקנת הקהלות ויחלקו. דגם בזה שיהי עגמת נפש.

וק"ו הוא מנדוניא שהכניסה לו בתורת נצ"ב ע"כ, הנה חילוק זה לא עלה בהסכמת הפוסקים ז"ל. שהרי כתב עליו הב"ש ז"ל דאין נ"ל אלא כל מה שאין אביה נותן לה א"צ להחזיר.

גם הרב תשובת בצלאל ז"ל שם דחה זה דדייק מדברי הרא"ש שפתב אבל ירושה שנפלה לה דהיינו נ"מ ומדקאמר דהיינו משמע דדין אחד להם. ותו דלא מצינו תרי גונוי נ"מ ותו דטעמא דשייף בהני שייף בהני והבו דלא להוסיף עלה במאי דתקון תקון.

במאי דלא תקון לא תקון ע"כ וכ"כ בשמו הכנה"ג שם אות ל"ד. וכ"כ משם הרדב"ז ח"ב סי' ל"א.

ובאות ל' פתב משם מג"א פן והוסיף בין היו ידועים לבעל בין לא היו ידועים לבעל
ע"כ: ומעשה שהוברר לנו שהבעל יורש נ"מ לבדו לא נשאר מקום עוד לספק השני
בענין צרכי קבורה מי מיתחייב בהו.

דפשוט הוא שהבעל קוברו ועליו צרכי קבורתו לבדו כמ"ש הב"ש שם וכ"כ לעיל סימן
נ"ה עיי"ש: אף בזאת אם יתברר שהמנהג הוא שיתלקו בנ"מ. מעשה חל עלינו חובת
ביאו"ר אם קוברין אותה מהאמצע.

או דילמא הבעל לבדו הוא חייב בקבורתה והנה בזה נחלקו הח"מ והב"ש ז"ל בסי' נ"ה
דהח"מ בס"ק י"ז פתב דבשנה שנייה שאביה ובעלה חולקין. נראה דהקבורה מוטלת על
שניהם.

והב"ש בס"ק י"א חולק על הח"מ בזה וכתב דעל הבעל לבדו הוצאות הקבורה דהא
שומרת יבם חולקים נמי היבם עם היורשים ומ"מ היבם חייב בקבורתה לבדו. מכ"ש
הבעל שהוא יורש נ"מ אפילו החצי עליו כל הוצאות הקבורה.

וכן משמע מתשובת מהרי"ל וכו' ע"כ: ועיין בפ"ת שם סק"ה שהביא פוסקים שנמשכו
אחר מחלוקת זה למר כדאת"ל ולמר כדא"ל. וכשאני לעצמי הדיוט כמו שאמרתי לא
זכיתי להלום דברי הב"ש ז"ל הללו.

דמאיזה טעם יתחייב הבעל לבדו בקבורה מאחר שהם חולקים הבעל עם היורשים בשנה.
הרי חיוב קבורתה על פתובתה.

ומאחר שחולקים בפתובה גם הקבורה תהיה בין שניהם. ויתר על זה מ"ש הוא ז"ל
פשהבעל יורש נ"מ אפילו חצי חייב לבדו.

נהרי חיוב הקבורה אינו על נ"מ אלא הגדוניה. כדאיתא בפ' נערה דף מ"ז ע"ב וקבורתה
תחת פתובתה.

ופירש"י תחת הגדוניה שהכניסה לו וכו'. ובסימן פ"ט מפרש הוא עצמו הב"ש ז"ל
בסק"א קבורה תקנו חז"ל תחת הגדוניה ולא תחת הפתובה מנה ומאמתים ולא תחת נ"מ
וכו' עיי"ש.

דבשלקא מ"ש הב"ש בסי' קי"ח ס"ק כ"ג דאם תופש נ"מ חייב לקברה. אחי שפיר.

דהא מ"מ יש לו ייפוי פח בחלק נ"מ יותר על היורשים שנוטל לבדו דבזה נקרא יורש
וחייב בקבורתה, אף אם תופש רק החצי מנ"מ למה יהיה חייב הוא לבדו. נהרי אין לו
שום ייפוי פח יותר על היורשים.

וכמ"ש התוס' פ' האשה שנפלו דף פ' ע"ב ד"ה או דילמא יורשי האב וכו' דמקשו מאי
קמיבעיא ליה והתניא לעיל קבורתה תחת פתובתה דהיינו גדוניה ולא נ"מ. וא"כ אפילו
פי ירתי יורשי האב נ"מ לא יתחייבו.

ותי' דלאו דוקא נקט תחת פתובתה דה"ה נמי נכסי מלוג. אלא דרגילות הוא טפי שמכנסת
האשה לבעלה נצ"ב מנ"מ ע"כ.

הָרֵאָתָה לְדַעַת דָּאָם יוֹרֵשׁ הַבַּעַל נ"מ לְבַדּוֹ מִיִּקְרִי תַחַת פְּתוּבָתָהּ וְחַיִּיב בְּקַבּוּרָתָהּ. אֲלֵא אִם
אֵינוֹ יוֹרֵשׁ רַק הַחֲצִי לְמָה יִתְחַיֵּיב הוּא לְבַדּוֹ.

שְׁהָרִי יֵשׁ לָהּ שְׁנֵי יוֹרְשֵׁינָה וְקַבּוּרָתָהּ חֻלָּה עַל שְׁנֵיהֶן. וְכַמ"ש הָר"ן שֶׁמֶּדֶלֶת חַיִּיבוֹ הַבַּעַל
לְקַבֵּר אוֹתָהּ תַּחַת פְּתוּבָתָהּ.

אֲלֵא בְּמִי שָׂאִין לָהּ יוֹרְשִׁים אַחֲרָיִם. אֲבָל זֶה שְׂיֵשׁ לָהּ יוֹרְשִׁים אַחֲרָיִם יְקַבְּרוּהָ גַם הֵם כְּדִין
שְׁנֵי יוֹרְשִׁים דְּעֵלְמָא ע"כ: וְתַבְּט עֵינֵי בַשּׁוֹר"י לְהַתְּשֵׁב"ץ ו"ל בַּח"ב ס' רצ"ב בְּתַקְנָה ג'
שֶׁפְּתַב כְּשֶׁהַבַּעַל חוֹלֵק עִם הַזָּרַע.

וְנוֹטֵל חֲצִי הַגְּדוּנְיָא וְהַפְּתוּבָה דְּהֵינּוּ מְנָה וּמְאֵתִים וְהַתּוֹסֶפֶת. וְהַזָּרַע נוֹטֵל חֲצִי הַגְּדוּנְיָא.
קַבּוּרָתָהּ בְּלֹא סֶפֶק הִיא עַל הַבַּעַל. דְּתַנַּאי ב"ד שֶׁהַבַּעַל יְקַבֵּר אֶת אִשְׁתּוֹ.

וְאִפְּלוּ יֵשׁ לָהּ יוֹרְשִׁים בְּקִצָּת נְכֻסֶיהָ מִדִּין שׁוֹמְרֵת יָבָם שְׁיִוְרְשֵׁי הַבַּעַל וְיוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה
חוֹלְקִין בְּגְדוּנְיָתָהּ כְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם שֶׁאֵינוֹ דָּנִין עַל פִּיּוֹ. וְאִפִּי"ה יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל חַיִּיבִים
בְּקַבּוּרָתָהּ וְעוֹד שְׁהָרִי חַיִּיב קַבּוּרָתָהּ עַל הַבַּעַל אֵינוֹ מְפָנֵי הַגְּדוּנְיָא בְּלִבְדּוֹ.

אֲלֵא אִם מְפָנֵי עֵיקָר פְּתוּבָה וְהָרִי הוּא יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ וְכ"כ רַש"י ו"ל שֶׁאִם לֹא הִכְנִיסָה לוֹ
כְּלוּם. שֶׁהַבַּעַל קוֹבְרָהּ וְהָרִי אֵיתָא בְּיְרוּשָׁלַיִם ע"כ: וְבַהֲוֹרְמָנוּתִיהָ דְּמַר אַחַר גְּשִׁיקַת עֶפְרוֹתָה
זָהָב לוֹ.

לְדַבֵּר הַזֶּה יִסְלַח לָנוּ אֲדוּנְיָנוּ הָרַב ו"ל. דְּאִין לִימּוּד זֶה דְּדִין שׁוֹמְרֵת יָבָם עוֹלָה יָפָה.

דְּשִׂאֲנֵי הָתָם. דְּמְנָה וּמְאֵתִים שְׁיִוְרֵשׁ הַיָּבָם הוּוּ לְהוּ דִּין גְּדוּנְיָא.

כְּדֵאִיתָא הָתָם בַּג"מ דְּיָבָם נְמִי כְּאַחַר דְּמִי. וּפְיִרְשׁ רַש"י כְּאַחַר דְּמִי וְכִינּוּן שֶׁהַתִּירְתָהּ מִיַּתַּת
הַבַּעַל לִינְשָׂא לְיָבָם.

מֵאוֹתָהּ שְׁעָה זְכָתָה בְּנְכֻסִים ע"כ, דְּמוֹכַח מְזָה דְּחֻשְׁבֵּינָה כְּאֵלוֹ גְּבִתָהּ פְּתוּבָתָהּ וְזְכָתָה בָּהּ.
וְאִם"פ חֲזָרָה וְהַכְּנִיסָה אוֹתָם לְיָבָם דְּהוּוּ לְהוּ דִּין גְּדוּנְיָא.

וְכ"כ הַתּוֹסֵף לְעֵיל ד"ה יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל וְכו' דְּשׁוֹמְרֵת יָבָם הִיָּתָה רְאוּיָה לִיטּוֹל קִצָּת מְנָה
וּמְאֵתִים, כְּדִמְסַקִּינָה דְּיָבָם כְּאַחַר דְּמִי. וְהוּוּ כְּאֵלוֹ הַכְּנִיסָה לוֹ גְּדוּנְיָא.

וְהָרִי הוּא כְּאֵלוֹ נְטִלָה וְהַחֲזִירָה לוֹ עֵי"ש, דְּנִמְצָאָתָה אוֹמֵר מְעַתָּה כְּשֶׁפְּתָתָה שׁוֹמְרֵת יָבָם.
הַיָּבָם יוֹרֵשׁ זֹאת הַפְּתוּבָה שֶׁהִיא פְּעִין גְּדוּנְיָא לְבַדּוֹ.

זוֹלַת חֲצִי גְּדוּנְיָא שֶׁחוֹלֵק עִם הַיִּוֹרְשִׁים וְלִהְיֵי כְּדִין הוּא שְׁיִהְיֶה חַיִּיב בְּקַבּוּרָתָהּ הוּא לְבַדּוֹ
שְׁהָרִי יֵשׁ לוֹ צַד יִיפּוּי פֶּתַח שְׁיִוְרֵשׁ הוּא לְבַדּוֹ וְאֵינוֹ חוֹלֵק עִם הַיִּוֹרְשִׁים. מֵה שְׂאִין הַדִּין כֵּן
כְּאִשָּׁה דְּעֵלְמָא.

דְּלֹא נִיחָנָה פְּתוּבָה לִגְבוּת מַסִּיִים. וְלֹא שְׁיִיךְ בָּהּ שֵׁם יְרוּשָׁה וְכַמ"ש בְּשִׁטָּה מְקוּבָצָת
לְכַתּוּבוֹת שֵׁם שְׁמִפְרֵשׁ דַּעַת רַש"י שְׁפִירֵשׁ קַבּוּרָתָהּ תַּחַת פְּתוּבָתָהּ דְּהֵינּוּ גְּדוּנְיָתָהּ וְלֹא
מְצִינּוּ לְפָרֵשׁ תַּחַת פְּתוּבָתָהּ תַּחַת מְנָה וּמְאֵתִים.

דַּהְרֵי מִשְׁמַע דְּבַעֵי לְהוֹצִיא עָלֶיהָ צָרְכֵי קְבוּרָתָהּ תַּחַת מַה שְׁהַכְנִיסָהּ לּוֹ, וְאֵי מְנָה וּמְאֵתִים מְדִידָה יִהְיֶה לָּהּ וּמָה הַנָּאָה הַגִּיעַ לּוֹ מְמַנָּה. וּמָה יִרְשׁ מְמַנָּה עַד שְׁנֶאֱמַר קְבוּרָתָהּ תַּחַת פְּתוּבָתָה עֵי"שׁ.

הָרִי גִרְאָה בַעֲלֵי"ל שְׂאִין חַיִּיב קְבוּרַת הָאִשָּׁה תַּחַת עֵינֵי קְבוּרָתָהּ מְנָה וּמְאֵתִים. וְאִיךְ הַעֲלִים עֵינֵי הַבְּדוּלָח עֵינֵי"ק ז"ל מִפִּירֵשׁ"י וְתוֹס' וְאִיךְ דְּמִפְרָשֵׁי הָכִי תַּחַת הַגְּדוּוֹנֵינָא וְלֹא תַּחַת עֵינֵי קְבוּרָתָהּ וּמָה שְׁהִבִּיא רְאָיָה מִרְשׁ"י דְּאִשָּׁה אַעֲפ"י שְׁלֹא הַכְנִיסָהּ לּוֹ כְּלוּם חַיִּיב לְקוּבְרָהּ, אִין הָכִי נִמְי שְׁהוּא חַיִּיב בְּתַנְאֵי ב"ד אִיךְ אִם הַכְנִיסָהּ עֲרִטִילָאָה.

אִיךְ אִם יֵשׁ לָּהּ וְאַחֲרֵים יוֹרְשִׁים אוֹ אֲפִילוּ רַק חוֹלְקִים, הַבְּעַל אִינוּ חַיִּיב בְּקְבוּרָתָהּ לְבַדּוֹ. דְּאִי לֹא תִימָא הָכִי.

לְדַעַת ר"ת בְּאֵם לֹא נָתַן הַגְּדוּוֹנֵינָא לְחֶתֶן וּמְתָה הַפְּלָה כַּמ"ש מוֹר"ם בְּהִגָּה סִימָן ג"ן. אוֹ בְּמֵתָה בְּשָׁנָה ר"א שְׁיִחְזִיר הַגְּדוּוֹנֵינָא יִהְיֶה חַיִּיב הַבְּעַל בְּקְבוּרָתָהּ אַעֲפ"י שְׂאִינוּ יוֹרְשׁ כְּלוּם. וְלֹא מְצִינוּ כֹּן שְׁהָרִי כְּבָר פְּתַב מוֹר"ם ס' ג"ה ס"ה בְּמִקּוּם שְׁלֹא זָכָה בְּגְדוּוֹנֵינָא אִינוּ חַיִּיב בְּקְבוּרָתָהּ. כְּדָרְךָ שְׁנֶתְבָּאָר סוֹסִי ג"ן.

וּכ"כ הַב"ש ס' פ"ט סק"ו עַל מ"ש הַתוֹס' רִישׁ פ' אֶלְמָנָה כְּשֶׁהַבְּעַל אִינוּ יוֹרְשׁ אִינוּ חַיִּיב בְּקְבוּרָתָהּ וְהָרִי קִי"ל הַבְּעַל חַיִּיב בְּקְבוּרָתָהּ אֲפִילוּ אִינוּ יוֹרְשׁ כְּלוּם וְצ"ל דְּכּוֹנְנָתָם כְּשֶׁאִין לּוֹ דִּין יְרוּשָׁה דְּהֵינּוּ שְׁהַגְּדוּוֹנֵינָא חוֹזְרֵת לְיוֹרְשִׁים עַפ"י הַתְּקָנָה אִינוּ חַיִּיב בְּקְבוּרָתָהּ.

אָבֵל אִם הוּא רְאוּי לְיִרְשׁ. אֲפִילוּ לֹא יִרְשׁ חַיִּיב בְּקְבוּרָתָהּ.

דְּהֵינּוּ אִם לֹא הַכְנִיסָהּ לּוֹ כְּלוּם ע"כ: וְעוֹד חֲזוֹן הַרְבִּיתִי לְהַרְבּ מוֹהַרִיט"ץ ז"ל בְּתִשְׁבּוּבָה סִימָן ס"א שְׁדָרְךָ וּבָא לּוֹ בְּדָרְךָ זֶה בְּשִׁתִּים וְעֵלְתָהּ לּוֹ. לְפָרֵשׁ מ"ש הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִי"ח מֵה"א בְּדִין אֶלְמָנָה שְׁמֵתָה קוֹדֵם שְׁנִשְׁבְּעָה שְׁיִוְרְשִׁי הַבְּעַל חַיִּיבִים בְּקְבוּרָתָהּ.

וְקָשָׁה טוֹבָא כִּינּוּ דְאַמְרִינוּ בַּפ' נַעֲרָה קְבוּרָתָהּ תַּחַת פְּתוּבָתָה דְּהֵינּוּ תַּחַת גְּדוּוֹנֵינָתָהּ וְלֹא תַּחַת מְנָה וּמְאֵתִים. דְּהִשְׁתָּא לְפִי"ז לְמָה יִהְיוּ יוֹרְשִׁי הַבְּעַל חַיִּיבִים בְּקְבוּרָתָהּ.

הָרִי כְּתַב שָׁם הַרְמַב"ם שְׁהַיִּוְרְשִׁים נוֹטְלִים גְּדוּוֹנֵינָתָהּ וְכו' וַא"כ הֵם יִהְיוּ חַיִּיבִים בְּקְבוּרָתָם וְלֹא יוֹרְשִׁי הַבְּעַל. וְתִירֵץ דְּהַגְּדוּוֹנֵינָא שְׁנוֹטְלִים יוֹרְשִׁיָּהּ הֵינּוּ דוֹקָא מֵה שְׁהוּא בְּעֵין אָבֵל לֹא מֵה שְׁנֶאֱבַד.

וַא"כ מֵה שְׁיִוְרְשִׁיָּהּ יוֹרְשִׁי גְּדוּוֹנֵינָתָהּ שְׁהוּא בְּעֵין אִינוּ מִכַּח פְּתוּבָה אֶלָּא שְׁהֵם בְּחֻזְקָתָהּ. וְזֶה אִינוּ נִקְרָא פְּתוּבָה שְׂאִינָהּ זֹכָה בְּהֵם מִטַּעַם פְּתוּבָה.

אֶלָּא מִטַּעַם שְׁהֵם כְּלִיָּהּ כִּינּוּ שְׁהֵם בְּעֵינֵיהוּ. אָבֵל מֵה שְׁנֶאֱבַד מֵהַגְּדוּוֹנֵינָא שְׁאֵם הִיָּתָה בְּחַיִּים וּבָאָת לְתַבְנוּעַ אוֹתוֹ הַפְּחָת מִכַּח פְּתוּבָה שְׁכַתְּבָה לָּהּ שְׁקַבְלָם עַל עֲצָמוֹ בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ, זֶהוּ שְׁנִקְרָא פְּתוּבָה שְׁבָאָה לְזַכּוֹת מִכַּח פְּתוּבָה דְּהִשְׁתָּא כְּשֶׁמֵּתָה בְּלֹא שְׁבוּעָה.

יוֹרְשִׁי הָאִשָּׁה אִינָם יוֹרְשִׁים כְּלוּם מֵמָה שְׁהוּא נִקְרָא פְּתוּבָה. אֶלָּא יוֹרְשִׁי הַבְּעַל הֵם יוֹרְשִׁים כֹּל מֵה שְׁהוּא בְּשֵׁם פְּתוּבָה יִקְרָא.

שהוא מה שגאבד או נפחש מהגדוויניא שיהיה הפעל חייב לשלם מפח פתובה כנוז! וכן מנה ומאמים שהם עיקר פתובה אמטו"ל יורשי הפעל אינהו חייבים בקבורתה תחת מה שירשו פתובה פמדובר.

וכן לענין שומרת יבם נמי כתב שם. מה שהיבם חייב בקבורתה.

הינו משום דעיקר פתובה מנה ומאמים מיקרי גדוויניא פיון שזכתה בהם מבפלה והכניסה אותם ליבם שיזפה בהם כמו גדוויניא הם. ולכך יורשיה יורשי כתובהה שיהא היבם חייב בקבורתה.

שהוא יורש כתובהה שיהא גדוויניא פמבואר ועוד חצי נצ"ב: עתה דע וראה מפל האמור דדעת מהריט"ץ ז"ל נמי דלא מיחייבי יורשי הפעל והיבם בקבורת האלמנה אלא משום שהם נקראים יורשי פתובהה שיהא גדוויניא יורשי הפעל באלמנה הם יורשים מה שגאבד או נפחת מהגדוויניא שיהא נקרא פתובה.

והיבם נמי בשומרת יבם יורש מנה ומאמים שהם נקראים גדוויניא לגבי יבמה פאמור, ועפ"ז נאשתומם על המראה מ"ש הפ"ת בס"י נ"ה ס"ק ה' שהמהריט"ץ כתב בהדיניא דכל שהיבם ויורשי הפעל יורשים קצת גדוויניא הם חייבים בקבורתה דמשמע שחולק על הח"מ בזה ומספיק עם הב"ש: ולפענ"ד אדרבה איפקא מסתברא שחולק על הב"ש שהביא ראיה משומרת יבם וכו' שהרי המהריט"ץ כתב באר היטב דין שומרת יבם דמתחייב היבם בקבורתה לאו משום שחולק בגדוויניא לבד, אלא משום שהוא יורש לבדו גדוויניא שהכניסה לו עתה שהם מנה ומאמיים פאמור.

ואפשר שיוזנה להח"מ בגדון שחולקים הפל בשונה ואין לפעל שום צד יתרון על היורשים. שגם הקבורה תהיה על שניהם ודו"ק: ואחרי הודיע אלקים אותנו את כל זאת.

מעשה אחר אחרון אני בא. מ"ש בשו"ת הגאון רעק"א ז"ל סי' נ"ט שהספיק עם הח"מ ודחה ראית הב"ש שהביא משומרת יבם וכו'.

שכתב דלא דמי. די"ל שפך היתה תקנת חז"ל דנגד זכות שנתנו להפעל עדיפות מהאב שיהיה הוא יורשה ולא האב.

אף אם אינו יורש הפל מ"מ אם במין אחד מהנכסים זוכה בהם הפעל לבדו חלה חיוב קבורה על אותן הנכסים שזוכה בהם הפעל לבדו. משו"ה בשומרת יבם אף למאי דקיי"ל דבנצ"ב יחלוקו מ"מ פיון דלגבי יבם אף המנה ומאמים הן מדין יורשה כאלו הכניסה לו, וכמ"ש התוס' פתובות דף פ"ב ד"ה יורשי הפעל וכו'.

הדרינו לסברא הנ"ל פיון דלגבי עיקר פתובה הפעל לבדו הוא שם יורשי האב. שייך תקנת חז"ל שהחיוב קבורה חל על אלו הנכסים דהפעל לבדו יורשה.

משא"כ בתקנת שו"ם בשנה שניה דמצד מנה ומאמים לא מיקרי יורש דלא ניתנה פתובה ליבבות מחיים. ולגבי אינה נכסים כל אימת דהפעל יורש גם יורשי האב יורשים, ואין בנמצא שום מין נכסים שיהיה הפעל לבדו שם יורש עליהם וא"כ מפל הנכסים שבשבילם חיוב הקבורה.

כְּמוֹ כֵּן חָל הַחַיּוּב ג"כ עַל הָאֵב, וּבְזֶה נִסְתַּר רְאִיּוֹת הַב"ש וְהַנ"ש מִמְּהָרִי"ל וְסִיּוּמֵי דְהַעֲיָקָר כַּחַח"מ דְּהַקְבוּרָה מְאֻמָּצֵע, וְכ"כ מִשְׁמֵ הַרְדֵּב"ז סִי' כַּח"ד בְּהַדְנִיָּא דְהוֹצְאוֹת הַקְבוּרָה עַל שְׁנֵיהֶן וְשִׁכּוֹן הַעֲלָה לְהַלְכָה בְּשׁוֹ"ת שָׁב יַעֲקֹב אַה"ע סִי' כ"ט וְכ"פ הַפ"ת שָׁם.

וְכֵן הַעֲלָה הָרַב טִיב קִידוּשֵׁין דְּהַעֲיָקָר פְּדֻבְרֵי הַח"מ דְּהוֹצְאָת קְבוּרָה לְחֻצָּאִין וְכו' וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הַגָּאוֹן הַתַּס' ז"ל בְּאֵה"ע סִי' כַּח"א חַא' דְּהוֹצְאָת הַקְבוּרָה מִהָאֻמָּצֵע זֶה מֵה שְׁהַעֲלָתִי בְּמַצוּדָתִי. וְהֵי' יִהְיֶה בְּעֻזְרָתִי שְׁלֵא נִכְשַׁל בְּדַבָּר הַלְכָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אַנְס"ו.

ע"ה מִסְעוּד הַפְּהֵן ס"ט: סִימָן כַּה בְּעֻזְרָתִי שָׁם עֵישָׂא אִיָּהּ וְכִיצַד לְכַתּוּב בְּגֹט. כְּתַב הָרַב כְּמוֹהֵרִיעֵב"ץ ז"ל בְּשִׁמּוֹת הַגֵּט שְׁהַעֲתִיק הָרַב זְבָחִים שְׁלָמִים מְשֻׁמוּ.

עֵישָׂא בְּשִׁנֵי יוּדִי"ן. וְכֵן רְאִיתִי עוֹד לְהַרְב אַבְנֵי שְׁיֵשׁ ח"א סִי' קִי"ז, שְׁנִסְתַּפֵּק בְּזֶה אִם לְכַתּוּב בְּגֹט עֵישָׂא בְּשִׁנֵי יוּדִי"ן שְׁמוּרָה כְּאֵלוֹ הַיּו"ד רֵאשׁוֹנָה נְקוּדָה חִירִיק.

וְזֶה לֹא שְׁיִיָּף בְּזִמְנוֹ הַזֶּה כִּי לֹא מְפָקִי יו"ד כְּלָל. וְשָׂאֵל אֵת פִּי הָרַב כְּמוֹהֵר"ר מִתַּתְיָה סִירִירוֹ ז"ל.

וְהַשִּׁיב לוֹ וְדַאי שְׁצָרִיקָה לְכַתּוּב בְּשִׁנֵי יוּדִי"ן כַּמ"ש כְּמוֹהֵרִיעֵב"ץ ז"ל וְמֵה שְׁנִיָּהּ עֲכָשֵׁין דְּלֹא מְפָקִי יו"ד הֵיִינוּ מְשׁוּם שְׁאֵינָם מְדַקְדְּקִים בְּשִׁמּוֹת לְקְרוֹתָם כְּתַקְנָם אֲבָל לְעֻזְרָתִי גִטִּין צָרִיף לְקוֹתְבָהּ בְּשִׁנֵי יוּדִי"ן וְאֵלָף בְּסוּפָה עַכ"ל: וְאֵשְׁתּוּמָם עַל הַמְרָא"ה כִּי לֹא זְכִיתִי לְעַמּוֹד עַל דַּעַת הָרַבָּנִים הַנּוֹ' ז"ל.

מֵה טַעַם יֵשׁ בְּכַתִּיבַת שְׁנֵי יוּדִי"ן בְּשֵׁם עֵישָׂא. שְׁאֵם הוּא כְּמוֹ שְׁנִסְתַּפֵּק הָרַב אַבְנֵי שְׁיֵשׁ ז"ל דְּבְשִׁנֵי יוּדִי"ן מוֹרָה כְּאֵלוֹ הַיּוֹד ר"א נְקוּדָה חִירִיק.

וְנִכְרַת הַבְּרִיתָה כְּשִׁקוּרָא עֵישָׂא. וְכַמ"ש הָרַב מִתַּתְיָה סִירִירוֹ ז"ל.

זֶה לֹא יִתְכַן עַפ"י דְּקְדוּקָה לְה"ק שְׁהָרִי יִגִּיד עֲלָיו רַעוּ שְׁהֵיָא בְּמִשְׁקַל עֵיפָה וְאֵעַר דְּבָנֵי קְטוּרָה. וְכֵן בְּדַבְרֵי הַיָּמִים א' פְּסָקָא ב' פְּסוּקָא מ"ו וְעֵיפָה פִּילְגָשׁ כְּלָב.

וּפְסוּקָא שְׁאֵתְרִיו וּפְלִט וְעֵיפָה וְשְׁעָף שְׁהָעֵין נְקוּדָה צִיר"י וְהַיּוֹד אֶתְרִיָּה נְחָה כְּמִשְׁפֵּט אוֹתִיּוֹת אֵלָף"ה הַא' יו"ד הַנְּמַשְׁכוֹת אַחַר תְּנוּעַת צִיר"י, וְהַכָּא נְמִי בְּשֵׁם עֵישָׂא מִשְׁפָּטָה לְהַנְקֵד הָעֵין בְּצִיר"י וְתַהֲיָה הַיּו"ד שְׁאֵתְרִיָּה נְחָה.

וְאִם אַתָּה כָּא לְנִקְדָה הַיּו"ד רַא' חִירִי"ק כַּמ"ש הָרַבָּנִים הַנּוֹ' ז"ל. מְנוֹכַרְח לְהַיּוֹתָה נְקִרָאֵת בְּדָגֵשׁ עַל מִשְׁקַל עֵיִים.

דְּבַפְרָשֵׁת מְסַעֵי. וְלֹא יִתְכַן לְבוֹא דָגֵשׁ אַחַר ת"ג כְּפִדוּע.

וּבַעַל פְּרָחָף צָרִיף לְהַנְקֵד הָעֵין בְּחִירִי"ק שְׁהוּא ת"ק וְאֵז יְבוֹא אֶתְרִיָּה דָגֵשׁ. וְזֶה שְׁלֵא כְּהַלְכָתָה: הָאֻמָּנָם אֵל ה' נִיָּאָר לְנוּ בְּדַעַת מוֹהֵרִיעֵב"ץ ז"ל.

הוּא עַפ"י מ"ש הַכְּנֵה"ג סִי' קַנ"ד בְּשִׁעַר הַשְּׁמוֹת אוֹת פ"א וְז"ל רִיבְצ"א בְּמִקּוֹם שְׁקוּרִין אוֹתָהּ בְּחִירִי"ק כּוֹתְבִין רִיבְצ"א בְּחֵד יו"ד. וּבְמִקּוֹם שְׁפּוֹתְבִין רִיבְצ"א בְּצִיר"י.

כּוֹתְבִין רִיבְצָא בְּשִׁנֵי יוּדִי"ן עַכ"ל. וְכ"כ לְעֵיל סִי' קַח"ט אוֹת מ"ג וְכו' עֵישָׂא מְזֶה נִרְאֶה פְּשׁוּט דַּעַת מוֹהֵרִיעֵב"ץ ז"ל פִּינּוֹן דְּעֵי"ן שְׁל עֵישָׂא מִשְׁפָּטָה לְהַנְקֵד בְּצִיר"י עַל מִשְׁקַל עֵיפָה כְּנַז'.

אמטו"ל צריף לכתוב עינישא בב' יודי"ן להורות על הכרת הציר"י ודלא כמ"ש הרב אבני שי"ש ז"ל הטעם פאלו נקודה חיריק וכו'. דלא מן השם הוא זה: איברא שעכ"ז אין דבר מכריחנו לכתוב עינישא בב' יודי"ן לפי מ"ש הרבבות דוד סי' י"ט הביא דבריו הפ"ת בשמות הנשים אות פ"א בענין גט שנקתב בו שם האשה פיג"א בב' יודי"ן פיג"א.

שהקשה דברי הב"ש אהדדי דבשמות אנשים בשם ורידמן. ובש"נ בשם ברייד"ל מבואר דשני יודי"ן מורים ג"כ על נקודת הציר"י ואילו בשם ביל"א שיג"א פיג"א שיהם בציר"י פתב דכתבין בחד יו"ד.

ועל פרחיו צריף לחלק דהיכא דאיכא שני שמות חד בחירי"ק וחד בציר"י פגון ורידמן ורידמן. צריף לכתוב שני יודי"ן.

על שם זה שנקרא בציר"י דלא למיטעי בשם ורידמן בחירי"ק. אבל בשם ביל"א ופיג"א ודומיהן.

דליכא עוד שם דכונתיה בחיריק. וליכא למיטעי פתבין חד יו"ד לנקודת ציר"י כמשפט לשון הקדש ע"כ.

ומעתה בדרף זו גלף בדעת הכנה"ג דכיון דאיכא ריבצ"א צריף לכתוב שני יודי"ן על שם שנקרא בציר"י דלא למיטעי לקרותו בחירי"ק. אבל היכא דליכא שם אחר דכונתיה בחירי"ק, א"צ לכתוב רק יו"ד אחת לנקודת ציר"י.

וכ"כ עוד הפ"ת שם לקמן משם שו"ת מהר"מ מינ"ץ ז"ל סוסי"ל ל"ו בענין שם ריבצ"א וכו' שפתב הכנה"ג. ואפשר שמשם שאב הכנה"ג ז"ל את דבריו.

וכתב שם מהרמ"י ששאל להרבה אנשים היודעים לכתוב לישנא דעלמא ולשון אשפנז. ורבים אמרו כיון שקורין פאלו מדינות בציר"י.

יש לכתוב בתרי יודי"ן. ומיעוטא דמיעוטא אמרו בחד יו"ד.

ואמינא עדיף טפי. דהוי ידים מוכיחות.

דקורין בציר"י אבל בחד יו"ד איכא למיטעי לקרות בחירי"ק. וזה ליתא דכ"ע בהאי מדינה קורין בציר"י וכו' על פן טוב יותר לכתוב בתרי יודי"ן.

דבזה ליכא כלל הברה אחרת ע"כ הראת לדעת דמ"ש מהר"מ מינ"ץ דעדיף טפי לכתוב בתרי יוד"ן הוא משום דאיכא למיטעי לקרותו בחירי"ק בני המדינה שקורין אותו בציר"י. הלא"ה היכא דליכא למיטעי אין פותבין רק בחד יו"ד כמשפט לשון הקדש כמ"ש הרב"ד.

אשר עפי"ז השתא הכא לגבי שם עיש"א אף שהוא נקוד עי"ן ציר"י. כיון דליכא עוד שם דכונתיה בחירי"ק.

וליכא למיטעי פתבין חד דוקא כמשפט משקל עיפ"ה בלשון הקדש. וכ"כ עוד לעיל הפ"ת אות למ"ד בשם לייצ"א משם הרב טיב גטין סק"ד שפתב ויש נקראים הלמ"ד בציר"י ואחר הצדי"ק נרגש הכרת היו"ד.

יש לייצג "א ע"כ וציינו עליו במסגרת עיניו בתשובת מים חיים סי' ס' וסי' ס"ג שכתב שהוא ט"ס מה שנרשם לכתוב לייצג בב' יודי"ן אחר הלמ"ד. ואין לכתוב רק יו"ד אהד להרות על נקודת הציר"י רק פשקורין הלמ"ד בפתח חריף.

יש לכתוב לייצג. וכבר הגיה פן הגאון בעל ט"ג בעצמו בלוח הטעות ע"כ: אפשר עפ"י הדברים האלה איתברר לנא מן דינא שא"צ לכתוב שם עינא בב' יודי"ן.

אף להיות דהואיל ונפיק מפומיה דגברא רבא כמוהריעב"ץ ז"ל. אמרתי אל לבי נבוא עד הלום על צד היותר טוב לקיים דברי ק"ו ולקנותה בב' יודי"ן.

האמנם ראיתי אחרי רואי דיש חשש בזה להפגס בחוג שינוי השם שהרי בב' יודי"ן אתו למיטעי לקרותה בעת"ח העי"ן עיישא. וכמו שעלה ונסתפק הרב אבני שיש ז"ל שצייד לומר שפא הרב ז"ל לא דבר בשם עיישא כלל וכתב עיישא להודיע שאין צריך לכתוב אלפי אחר העי"ן.

וכן מצאתי פתוב במהריט"ץ סי' רל"ב וז"ל וכן תמצא בשמות הפתובים בילקוט לנשי ישמעאל עיישא ופאטמ"א בלא אלפי אחר העי"ן ע"כ הרי דעיישא בב' יודי"ן אתו למיקרניה העי"ן בפתח והוי שינוי השם לגבי דידן שקורין עיישא העי"ן בציר"י וכ"כ בהדינא הט"ג בש"נ אות וי"ו על שם פריד"א.

וזה שם שיש בו יו"ד להקברת הציר"י, צריך לכתוב רק יו"ד אחת. שאם פתב שני יודי"ן הוי שינוי השם שהיו קורין השם בפתח ובהקצת היודי"ן.

ואתו לחשש לעז שהיא אשה אחרת ממדינות שקורין שם בפתח ע"כ הבי"ד התד"ח סי' ל"ג אות ג.

וכבר למדנו מתורתו של מוהריק"ו ז"ל בשורש ק"ו. והביאו מרן ב"י ומור"ם בהג"ה סוסי' קכ"ח וז"ל וכן תמיד יותר יש ליפגס בספק חסרון.

מלספק שינוי עכ"ל. וא"ף שהגאון מוהר"ם מילבאווי"ץ בצ"צ סי' קפ"ט אות ה' פתב על זה דמוהריק"ו מייירי בחסרון ענין שלם.

דהיינו פתיבת ענין נהר פמבואר שם. משא"כ בחסרון אות שפא לא נכתב שמה יפה.

ומה לי חסר ומ"ל יתר ע"כ הביאו השד"ח סי' ל"ב אות זיי"ן. מ"מ בסי' ל"ד אות ה' פתב משם ספר חיים ושלום חא' סי' ל"א וש"פ דביתר אות אחת הוי שינוי השם עיי"ש שהאריך בזה: ומעתה לכל דברות ולכל אמירות קם דינא שאין לכתוב עיישא בב' יודי"ן כפי דקדוק לשון הקדוש שהיא נקודה העי"ן בציר"י.

רק בי"ד אחת שהיא נמשכת אחר הקברת הציר"י פמזנבר. וגם אין מקום לטעות לקרותה בחירי"ק.

דליכא שם דכונתה בחירי"ק, לכאמור וכל זה. אם הרב מוהריעב"ץ ז"ל מייירי בשם עיישא אפשר רגיל ומצוי בינינו.

אף עם הוא ז"ל מייירי בשם עיישא בפתח בשמות נשי ישמעאל שהזכיר ילקוט כנז' לעיל וכמ"ש הרב מהריט"צ ז"ל. מעתה אינו ענין לנדון שם עיישא.

ואיהו ז"ל בדידיה. ואנן בדידן.

אלא דממה שיהיב הרב רמס' אשר הוא חיל משמע שפיר שבשם עישא מיירי. אחר זמ"ר ראיתי מ"ש החיד"א ב"ת חיים שאל סי' ל"ח אות ע' וז"ל עישא העלה ה' מהר"י זיין בתשובתיו כי במעשה שבא לידו לכתוב עישא ביו"ד א' ואין לחוש לעינישא וכינצא עכ"ל והוא תנא דמסייע לן.

ונראה לענ"ד פתבתי. וצור ישראל יאיר עינינו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו. לכינון אמת לאמתו אמן ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן כו נסתפקתי באיש אחד שעלה בדעתו לגרש את אשתו ושם העצם שניתן מעריסה הוא שם פריג'א ובו עולה לס"ת ובו חותם שטרותיו ואגרותיו וגם נכתב בספרי הממשלה בשם זה, פריג'א. אלא שיש לו פינוי אחר שקורין לו אלפונץ. שאחר שנתגדל קצת אביו הנה קורא לו פינוי זה לגיעגוע.

והפינוי הנה אינו יוצא משם העצם פריג'א. שעפ"י הדין צריך לכתוב שניהם בגט. פיון שנקרא בפי כל בפינוי אלפונץ אלא צריך עיון. אם יש לכתוב בלשון דמתקרי על הפינוי או המכונה: תשובה פתב מרן ב"י בסוס"י קכ"ט בחילוקי ב' שמות חילוק ב'. וז"ל אם השם הב' יוצא ממשמעות העברי, שקורין ליהודה ליאון או ליאונש. ע"ש גור אריה יהודה הא ודאי שפותבין גם השם השני וכותבין יהודה דמתקרי ליאון. ולא נכתוב המכונה וכל הכותב בזה ובכינוצא בזה המכונה אינו אלא טועה. שלשון פינוי בכל התלמוד.

משמע שאינו השם כלל כ"כ מוהריק"ו שורש קס"ב. וכ"כ בקונטרס שאם הפינוי דומה לעברי יכתוב דמתקרי כגון יהודה דמתקרי ליאון.

ואם אינו דומה קצת לשם העברי יכתוב המכונה עכ"ל. וכ"פ בש"ע שם סט"ז.

ונמצאת אומר מעתה גבי פינוי אלפונץ שאינו יוצא ממשמעות שם העצם פריג'א. ואינו דומה לו במקצת.

פשוט הוא דכותבין פריג'א המכונה אלפונץ: האמנם ראיתי אחרי רואי מ"ש הרב בית יהודה ז"ל במנהגי ארג"ל בדיני הגט ס"ו מעשה בגט שהנה פינוי השם לארוס שקורין אותו פנאר. והנה עולה על דעתנו לכתוב פלוני המכונה "פנאר".

ולא לכתוב דמתקרי. עפ"י מ"ש הש"ע דכל שם שהוא קיצור השם או פירושו כגון יהודה ליאון.

דוקא כותבין דמתקרי. ובזולת זה כותבין המכונה.

וה"נ בנדו"ד דאין שם פנאר קיצור השם ולא פירושו ושאל את פי רבו ז"ל ואמר שמנהגנו לכתוב בכל אופן דמתקרי אם לא הפינוי שהוא על שם המשפחה. דהיינו שנתכנה בשם של משפחתו.

ואז מנהגנו לכתוב המכונה. וכן עשינו ע"כ: ואשתומם על המרא"ה.

דמנהג זה שקבעו להם ז"ל דלא כמאן, דהא גם לדעת מורם ז"ל דפליג על פסק מרן ז"ל שם בהגה נכתב אבל יש אומרים דכל שני השמות הם בלשון הקודש כותבין דמתקרי. ואם האחד בלשון לעז כותבין המכונה.

ואין חילוק בין אם הוא יוצא מן השם או לא ע"כ. הרי גם לדעת מור"ם ז"ל אם הכינוי הוא לשון לעז.

אף אם הוא יוצא ממשמעות שם העצם. כותבין המכונה.

וכ"ש היכא דאיכא תרתי. שאינו יוצא ממשמעות השם וגם שהוא בלשון לעז או בלשון שאינו לה"ק, דאליבא דכ"ע כותבין המכונה.

וגם מי דחקם ז"ל לנטות מני דרף פסק מרן הש"ע ז"ל. באתרא דבשיפולי גלימיה נקיטי. ואחזה אנכי מ"ש הכנה"ג בסי' קכ"ט הגהב"י אות קכ"ב. אשה שבליל שמיני ללידתה קראה גראסייז"א כשם זקינתה.

ואח"כ קראה הפל שבתול"ה על שם שנולדה בשבת. ונמשך לה זה השם של שבתולה עד היום הזה.

ונסתפקו אי זה השם עיקר. וגם נסתפקו אם כותבין פ' דמתקריא פ'.

או המכונת פ' ומהרח"ש ז"ל בתשובה סי' יו"ד. כתב והקריח לכתוב גראסייז"א המכונה שבתולה.

וכן עשה מעשה. והביא ראיה מדברי מוהרי"ק שןרש פ"ו והראנ"ח ז"ל בתשובה סי' ל"ה שכתב מי שנקרא באל"י.

כותבין פ' המכונה באל"י ע"כ. וכתב עליו הכנה"ג ז"ל ולענ"ד יראה שיש לכתוב גראסייז"א דמתקריא שבתול"ה.

ומשם באל"י אין ראיה. שאותן השמות אינן רגילין לקרותם שם העצם אלא לכינוי בעלמא.

אבל שם שבתולה שרגילות הוא לקרות שם העצם להרבה נשים בלי שם אחר. כותבין פ' דמתקריא שבתולה.

וגם נראה לי דאם כתב דמתקרי במקום שצריך לכתוב המכונה. לא פסל.

וכדמשמע מדברי מהרי"ק ז"ל שם שכתב יכתוב דמתקרי באל"י. או המכונה.

אבל אם כתב המכונה במקום שצריך לכתוב דמתקרי ודאי פסול. שנראה שאינו אלא כינוי ואינו אלא שם העצם.

וכמ"ש מהרי"ק בשןרש קס"ב וכו' משא"כ היכא שכתב דמתקרי במקום שצריך לכתוב המכונה. דאפילו לא ניתן ניתן ואפילו לכתולה אם רצה לכתוב כמו שירצה כותב ואין חשש.

כמו שמבואר בדברי הרב מהרי"ק בשןרש פ"ו. ואף על גב דהרב המחבר ב"י ז"ל כתב בשם מהרי"ק"ו היכא שהשם השני יוצא ממשמעות שמות העברי.

אָלאַ שְׁנֵקְרָא פֿון עַל שֵׁם מְשַׁפְּחָתוֹ שְׂיִכְתוּב הַמְּכֻנָּה וְלֹא דְמַתְקָרִי. דְּמַזָּה מְשַׁמַּע שְׂיִשׁ קַפִּידָא לְפָחוֹת לְכַתְחָלָה, מַה שְׂכַתְּבִי וְלֹא יִכְתוּב דְּמַתְקָרִי: אֵינִי לְשׁוֹן מַהֲרִיק"ו ו"ל.

שְׁמַהֲרִיק"ו לֹא פֶתֵב אָלֵא שְׂיִשׁ לְכַתְּבוּב בְּגִט בְּלִשׁוֹן הַמְּכֻנָּה. וְתוֹ לֹא אָלֵא שְׁהָרֵב הַמְּחַבֵּר ב"י ו"ל הוֹסִיף עַל דְּבָרֵי מַהֲרִיק"ו ו"ל וְלֹא יִכְתוּב דְּמַתְקָרִי.

לֹא מְרִישׁוּרַת הַדִּין לְכַתְּבוּב הַמְּכֻנָּה וְלֹא דְמַתְקָרִי. אָבֵל לֹא שְׂאָם פֶּתֵב דְּמַתְקָרִי יֵשׁ קַפִּידָא. וּבֵין הָכִי וּבֵין הָכִי. יוֹתֵר יֵשׁ לִיזְהָרָה שְׂלֵא לְכַתְּבוּב הַמְּכֻנָּה, בְּמָקוֹם שְׂצָרִיף לְכַתְּבוּב דְּמַתְקָרִי. מְשַׁכּוּתֵב דְּמַתְקָרִי בְּמָקוֹם שְׂצָרִיף לְכַתְּבוּב הַמְּכֻנָּה. וְכֵן מְצָאֵתִי לְמַהֲרִיק"ו מְאִסְרֵלֵאס ו"ל בְּתֻשְׁבָּה סִי פ"ה.

וְכִינּוּן שְׂכֵן הוּא. בְּמָקוֹם שְׂיִשׁ סֶפֶק כּוֹתְבִין דְּמַתְקָרִי.

כֵּן בְּנִדּוֹן שְׂלִפְנֵינּוּ רְאוּי לְכַתְּבוּב גְּרַאסִיז"א דְּמַתְקָרִי שְׁבַתוֹל"ה ע"כ"ל הַשְּׂיִיף לְעִנְיָנֵינוּ: הִנֵּה לְמַדְנֵנוּ מִתּוֹרָתוֹ שְׁלֵ הַכְּנָה"ג ו"ל שְׁנֵי דְבָרִים. א' שְׂאִין כּוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה עַל שֵׁם הַכְּנֻי. אַא"כ אֵין רְגִילוֹת לִיתְנֵנוּ לְשֵׁם הָעֵצָם. אָבֵל אִם רְגִילוֹת לִיתְנֵנוּ לְשֵׁם הָעֵצָם בְּלֹא שֵׁם אַחֵר כּוֹתְבִין דְּמַתְקָרִי.

כַּמ"ש בְּשֵׁם שְׁבַתוֹל"ה שְׂרְגִילוֹת לְקִירוֹתוֹ שֵׁם הָעֵצָם לְהַרְבֵּה נְשִׁים. כּוֹתְבִין עֲלֵיו דְּמַתְקָרִי. וְזֹאת שְׁנִית לְמַדְנֵנוּ דְּהִיכָא דְּמַסְפָּקָא. לֵן הִיאֵף לְכַתְּבוּב דְּמַתְקָרִי אוֹ הַמְּכֻנָּה.

עֲדִיף טְפִי לְכַתְּבוּב דְּמַתְקָרִי: וְנִמְצָאֵת אוֹמֵר מַעֲתָה. דְּאַפְשֵׁר דַּעֲפִי"ז נִתְיַסַּד מְנַהֲגוֹ שְׁל הָרֵב רַבּוֹ שְׁל ב"י הַנּוֹ דְּבָכֵל אֶנְפֵן כּוֹתְבִין דְּמַתְקָרִי.

אִם מְפָנִי שְׁהַכְּנֻיִין הַנְּמַצָּאִים בֵּינֵיהֶם רְגִילוֹת לְקִירוֹתָם לְשֵׁם הָעֵצָם אוֹ מְפָנִי דְּלֹא פִלְטִי מְסַפִּיקָא הִיאֵף כּוֹתְבִין. אַמְטוֹ"ל קָבְעוּ לְהוּ מְנַהֲג לְכַתְּבוּב דְּמַתְקָרִי בְּכָל אֶנְפֵן וְהַשְׂתָּא הָכָא אֶנְוּ בְּדִידוֹן שְׂאִין לְנוּ קָבַע לְמַנְהֲג זֶה וְאֵין גַּם אֶחָד נִקְרָא בְּשֵׁם כְּנֻי אַלְפּוֹנ"ץ לְשֵׁם הָעֵצָם. וְגַם בְּרוּר לְפָנֵינוּ בְּלִי סֶפֶק אֲלִיבָא דַּכ"ע דְּכּוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה מַעֲתָה אֵין לְזוּז מְפַסֵּק מְרֵן ו"ל וְכּוֹתְבִין פְּרִיג'א הַמְּכֻנָּה אַלְפּוֹנ"ץ: אָבֵל מַה שְׂיִשׁ לְלַמּוֹד עוֹד מִתּוֹרָתוֹ שְׁל הַכְּנָה"ג ו"ל. אֵל הַשְּׂלִישִׁי לֹא בָּא.

שְׁלַפְעֵנ"ד אֵינִי בְּרוּר אָצְלִי וְהוּא מ"ש דְּאַפִּילוֹ לְכַתְחָלָה אִם רְצָה כְּמוֹ שְׂיִרְצָה כּוֹתְבֵי וכו'. וְהָגַם שְׂיִדְעֵתִי מְכַרְעַת כִּי מ"ך עֲרָפִי עֲלִי וּמַה מְנִי יְהַלְוֵף לְפָנִי דַּעַת פֶּה קְדוֹשׁ הַכְּנָה"ג ו"ל.

מ"מ אַחֵר לְחִיכַת עֶפֶר שְׂתַחַת כִּיפַת מְנוּחָתוֹ לֹא אָמְנַע אֶת מְתָקִי לְפָנִי בְּנִי גִילִי. וְהוּא שְׂפֵל עֲצָמוֹ שְׁל הַכְּנָה"ג ו"ל סְמַךְ בְּזֶה עַל מ"ש מוֹהֲרִיק"ו ו"ל בְּשׁוֹרֵשׁ פ"ו שְׂכַתְּבֵי שְׂלַכְתְּחָלָה יִכְתוּב דְּמַתְקָרִי בַּאֲל"י אוֹ הַמְּכֻנָּה ע"כ.

וְהַמְעֵינֵן שֵׁם בְּגוּף הַתְּשׁוּבָה יִרְאֶה בְּעִי"ן הַבְּדוּל"ח שְׁמוֹהֲרִיק"ו ו"ל סְפוּקִי מְסַפָּקָא לִיָּה מְיִלְתָּא בְּכְנֻי בַּאֲל"י אִם נִיטְמֵן לְשֵׁם הָעֵצָם אוֹ רַק כְּנֻי בְּעֵלְמָא וְכַמ"ש בְּתַחֲלַת דְּבָרֵי ק"ו אִם בְּנִי הַמְּדִינָה רְגִילוֹת לְהִיּוֹתָם נִקְרָאִים בְּשֵׁם בַּאֲל"י גַּם בְּשַׁעַת הַמִּילָה גַּם כְּשִׁקְוֵרָאִים אוֹתָם לְתוֹרָה.

גם פְּשֻׁחוֹתֵימִין בְּשִׁטּוֹת אוּ בְּאִגְרוֹת וכו' אוּ אִם הוּא דְשֵׁם בְּאֵלֵי אֵינוּ אֶלָּא שֵׁם פְּיֻנוּי בְּעֵלְמָא. שְׂאִין רְגִילוֹת בְּגֵי אָדָם שֵׁם לְהִיּוֹת נִקְרָאִים פְּו פְּלָל לְעִיקָר הַשֵּׁם פְּאֲשֵׁר הוּא בְּיֻנוּי שְׂפָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּלִשׁוֹן הַקִּדְשׁ לְעֵלוֹת בּוֹ לְתוֹרָה וכו' וְשֵׁם אַחַר לְכִינוּי בְּעֵלְמָא וכו' עֵי"ש.

ומשו"ה פתב מוהריק"ו ו"ל יכתוב דמתקרי באל"י או המכונה דלצדדין דאמר. שאם הוא ששם באל"י ניתן לשם העצם הנה לו לכתוב אליאו דמתקרי באל"י.

ואם הוא דשם באל"י לא ניתן לשם העצם. הי"ל לכתוב המכונה.

ומעתה אין ראיה לומר דאפילו לכתחלה כמו שי'רצה פותב וכו'. גם מ"ש ו"ל דמוהריק"ו בשו"ר ש"ו פתב שיש לכתוב בגט בלשון המכונה ותו לא והרב"י הוסיף מדיליה ולא יכתוב דמתקרי ונדחק לנישב דבריו אדברה היא הנותנת פינו דנחית מרן ב"י ו"ל להוסיף על דברי מוהריק"ו ולא יכתוב דמתקרי.

נראה שיש קפידא. דאל"כ הו"ל להעתיק דברי מוהריק"ו בגופן שלהן והנה משמע כמ"ש הכנה"ג.

ששו"רש הדין לכתוב המכונה. ואין קפידא אם יכתוב דמתקרי.

אלא ודאי דיש קפידא עכ"פ. לכתחלה.

ובר מן דין דהכנה"ג ו"ל בעצמו. במסקנא דמילתיה פתב ובין הכי ובין הכי.

יותר יש לזהר וכו' וכינון שפן הוא במקום ספק כותבין דמתקרי וכו' דנראה דלא פסיקא ליה מילתא דכמו שי'רצה יכתוב לכתחלה. אלא דוקא במקום ספק.

ועד נאמן על זה השד"ח מע' גט סי' ו' אות א' שאסף איש טהור להקת הפוסקים דסברי מרנו דדיעבד ובמקום ספק כותבין דמתקרי. ומפלגם דברי הרב הכנה"ג ו"ל.

ואם איתא דהכנה"ג אף לכתחלה ברירא ליה מילתא דכמו שי'רצה יכתוב. הי"ל לכתוב משמו כן.

דעדיפא מכולהו קאמר אלא ודאי דלמסקנא לא כן דעתו אלא דבמקום ששורת הדין לכתוב המכונה יכתוב המכונה ולא דמתקרי. ובדיעבד או במקום ספק אם פתב דמתקרי פשר: והא לה מ"ש הג"פ בספרו עזרת נשים בשמות אנשים אות מ דף י"ב סוף ע"ב והבי"ד הרב ארץ החיים למהר"ח סתהון ו"ל סי' קכ"ט סי"ז וז"ל דע דראיתי רבים בצפת"י דקרו להו מוריננו ושאלתי על מהות השם ואמרו דמי שנולד אחר שמת אביו או קרוב אחר קורין אותו בשעת המילה כשם המת.

וכשגדל הנער קרו ליה מוריננו. מפני עגמת נפש שלא להזכיר שם המת כל שעה וכן לבת פהאי גוונא קרו לה מורינא.

והוקבע להם שם זה של מוריננו ומורינא עד שפמעט אינו נזכר וידוע אם עיקר שמו אברהם או יצחק לבן. או שרה ורבקה לבת.

ואין מפירין רק שם מורינו ומורינוא בְּכִי הַי גִּוּוֹנָא יְכַתְּבוּ בְּגִט אַבְרָהָם הַמְּכֻנָּה מוֹרִינוּ.
שְׁרָה הַמְּכֻנָּית מוֹרִינָא ע"כ וכ"כ עוד שם אות ח' דף ז' בְּכִינּוּי שֵׁם חָכָם וכו' ובאות ב'
דף ד' גְּבִי כִינּוּי בְּכוֹר.

דְּבָאֲרִין יִשְׂרָאֵל וּמְצָרִים רַבִּים אֲנָשִׁים דְּקָרוּ לְהוּ בְּכוֹר. וְכַמְעַט שְׂאִינוּ נִיכָר שֵׁם הָעֶצֶם רַק
כְּשֶׁעוֹלִין בְּתוֹרָה.

בכה"ג יראה לי דְּכוֹתְבִין בְּגִט אַבְרָהָם הַמְּכֻנָּה בְּכוֹר כַּמ"ש מָרְן ז"ל בְּסִי קַכ"ט סִי"ז דְּכָל
חֲנִיכָא כּוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה אִף שֶׁהוּא בְּלִשׁוֹן עֵבְרִי עַכ"ל וּבְסִי ג"פ סִי זָה ס"ק פ"ד וּס"ק צ"א
כְּתַב ג"כ כִּי כֵן צְרִיף לְכַתְּבֵי לְפִי דַעַת מָרְן ז"ל וְכ"כ הֶרַב מֵהַר"ח מוֹדְעֵי בְּתִשׁוּבָה חֲזִים
לְעוֹלָם אַה"ע סִי ל"ד אוֹת ל' נְאוֹת ס"ט וּבְסִי טִיב גִּטִּין סוֹף אוֹת ט"ז.

וְהֶרַב קוֹל אֲלִיאוּ ח"ב בְּקוֹנְטְרַס מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל סִי פ"ז סְעִיף ז'. וְכ"כ הֶרַב גִּט מְקוֹשֶׁר
לְמִהְר"י גִּבּוֹן ז"ל דָּף ק' ע"ג שְׁכּוֹן נוֹהֲגִין בַּעֲהָק"ו יְרוּשָׁת"ו לְכַתְּבֵי הַמְּכֻנָּה בְּכָל כִּינּוּי.

אִף שֶׁהוּא בְּלַהֲק"ו כְּגוֹן בְּכוֹר וְכִינּוּצָא כְּסִבְרַת מָרְן ז"ל ע"כ: הִרְאָתָ לְדַעַת שְׂאִי בְּכִינּוּי
שֶׁהוּא בְּלַהֲק"ו כְּגוֹן חָכָם אוֹ בְּכוֹר וְכִינּוּצָא. מֵאַחַר שְׂאִינוּ לֹא קִיצוֹר הַשֵּׁם הִרְאָשׁוֹן וְלֹא
פִּירוּשׁוֹ כּוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה.

דְּלֹא כְּמוֹר"ם ז"ל שְׁמַחֲלֵק בְּכָף כְּנֹז"ל. וּמַעֲתָה בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ שֶׁהוּא כִינּוּי בְּלִשׁוֹן לַע"ז.

כ"ש הוּא שְׁכוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה וְלֹא דְמַתְקָרִי וְעַד אַחֲרָן חֲזָה הַגִּיט מ"ש הַגָּאוֹן ב"ש ז"ל
שְׁתִּירֵץ יְתִיב מַה שֶׁהִקְשָׁה עַל דְּבָרֵי מוֹר"ם ז"ל בְּסִי קַכ"ט סִי"ד שְׁפָתַב אִם נִקְרָא בְּכִי
יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם א'. וּבְכִי כּוֹתְבֵי בְּשֵׁם אַחַר כּוֹתְבִין שֵׁם יִשְׂרָאֵל.

וְדַמַּתְקָרִי עַל שֵׁם כּוֹתְבֵי ע"כ דְּלִכְאוּרָה סוֹתֵר לַמ"ש בְּסִמּוּף דְּבִשֵׁם לַעַז כּוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה
וּמְסַתְמָא שֵׁם כּוֹתְבֵי הוּא שֵׁם לַעַז, וְתִי דִי"ל דְּאִיִּירִי אוֹתוֹ הַשֵּׁם דְּנִקְרָא בְּכִי יִשְׂרָאֵל. הוּא
ג"כ שֵׁם לַעַז וְאֵז כּוֹתְבִין דְּמַתְקָרִי כְּשֶׁשְׂנִיָּהֶם הֵם שְׁמוֹת שֶׁל לַעַז.

וְכַמ"ש בְּתִשׁוּבַת מִהְר"ם מְלוֹבְלִין ז"ל וּבְסִדֵּר שְׁמוֹת שְׁחִבְרָתִי מְבִנְיָר יוֹתֵר ע"כ. וּבְסִדֵּר
שְׁמוֹת אֲנָשִׁים אוֹת א' בְּשֵׁם אַקְסִי"ל רֵא"ד כְּתַב דְּכוֹתְבִין דְּמַתְקָרִי בַּעֲנֹד"ט וְדִלְאֲכַט"ז שְׁכ'
כּוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה כִּינּוּן דְּשִׁנֵּי הַשְׁמוֹת הֵם שְׁמוֹת שֶׁל לַעַז, וְאִין כּוֹתְבִין הַמְּכֻנָּה.

אַלֵּא אִם שֵׁם שֶׁלּוֹ שֵׁם הַקּוֹנְדֵשׁ. אֵז הוּי שֵׁם הַלַּעַז כְּכִינּוּי בְּעֵלְמָא.

אַבְל אִם שְׂנִיָּהֶן שְׁוִין כּוֹתְבִין דְּמַתְקָרִי, כ"כ בְּש"ס וּבְתִשׁוּבַת מִהְר"ם מְלוֹבְלִין עַכ"ל
הֶרַב"ש וְכ"כ עוֹד בְּפִלְלִים הַשְּׂיִיכִים לְדִינֵי הַשְּׁמוֹת אוֹת י"ג שְׂאִם יֵשׁ לְאַחַד ב' שְׁמוֹת שֶׁל
חוֹל כּוֹתְבִין עַל שֵׁם הַשְּׂנִי דְּמַתְקָרִי עַכ"ל.

וְכ"כ הַכְּנֵה"ג סִי קַכ"ט הַגְּהַב"י אוֹת כ"ח בְּשֵׁם הַרְבָּנִים מֵהַרְח"ש וּמֵהַרְמ"מ ז"ל. וְהַגָּאוֹן
שְׁד"ח סִי ו' אוֹת יו"ד הִבִּיא מִשֵּׁם הַגָּאוֹן טִיב גִּטִּין סִי"א מ"ש בְּטַעַם הַדְּבָר דְּכְשֶׁשְׂנִי
הַשְּׁמוֹת הֵם בְּלִשׁוֹן לַעַז אִין לְהֵם מַעֲלָה זָה מִזָּה וּמֵה"ט כּוֹתְבִין בְּעִיּוֹת דְּמַתְקָרִי וְלֹא
הַמְּכֻנָּה עִי"ש.

וְכַתֵּב עוֹד מִשֵּׁם הַגָּאוֹן הַנּוֹדֵף דְּעַת מְהִרְשׁ"ל לְכַתּוֹב בְּשָׁנֵי שְׁמוֹת לַעֲזוֹ הַמְּכֹנָה מ"מ דְּעַת רַבָּנָן בְּתֵרָאֵי נִרְאָה דַּס"ל עֵינֵי דְּעַת הַסּוֹבְרִים לְכַתּוֹב דְּמַתְקָרִי וְעֵינֵי ש"ש עוֹד מְעַנְּנִין זֶה: דְּהַשְׁתָּא לְפִי הָאֲמוֹר קְרוֹב לְשִׁמּוֹעַ שְׁיִישׁ לְכַתּוֹב בְּגִדּוֹן זֶה שְׁלַפְנִינּוּ דְּמַתְקָרִי אֶלְפוֹנ"ץ.

מִשׁוֹם דְּשֵׁם הָרֵאשׁוֹן הוּא בְּלִשׁוֹן עֲרָבִי פִּרְיִג"א דְּמַעְתָּה אֵין מַעְלָה לְשֵׁם הָרֵאשׁוֹן עַל שֵׁם הַשְּׁנִי כִּינּוּן דְּשִׁנְיָהֶם חוֹל כַּמ"ש הָרַב טִיב גִּטִּין כַּנּוֹ"ל. וְאַף אָמְנָם דְּכַמְּה פּוֹסְקִים ז"ל סְבָרִי מְרַנְּן דְּשְׁמוֹת עֲרָבִי יֵשׁ לָהֶם דִּין שְׁמוֹת לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ לַעֲנִין פְּתִיבַת ה"א לְבִסּוּף וּלְעַנְּנִין חֶסֶר וְיִתֵּר.

כַּמ"ש הָרַב מֵהֵרִיט"ץ ז"ל סִי' רַל"ב עֵינֵי ש"ש וּבִש"פ. מ"מ אֶפְשָׁר דַּעַכ"ז לֹא פָקַע מִנְיָיְהוּ שֵׁם חוֹל: אֶלְא דְּזוֹלַת זֶה לֹא בָּאֵנוּ לְכָלֵל מַחְלֻקַּת זֶה בְּגִדּוֹן זֶה לְפִי מ"ש הַג"מ דָּף ק' פ"ב שְׁיִצָּא לְחַלֵּק דְּדוֹקָא בְּכִינּוּיִים דְּלַפְעָמִים עוֹלִים לְשֵׁם הָעֵצָם.

אַבְל בְּכִינּוּי דְּמַעוֹלָם לֹא הָיוּ קוֹרִין אוֹתוֹ לְשֵׁם הָעֵצָם. אַף כְּשִׁשְׁנִיָּהֶם בְּלִשׁוֹן לַעֲזוֹ.

צָרִיף לְכַתּוֹב הַמְּכֹנָה וְלֹא דְּמַתְקָרִי עֵינֵי ש"ש, וְהַשְׁתָּא הָכָא דְּכִינּוּי שֵׁם אֶלְפוֹנִץ מַעוֹלָם לֹא נִיֵּטוּן לְשֵׁם הָעֵצָם בְּמַדִּינּוֹת הַלְלוֹ. יִהְיֶה מַה שְׁיִהְיֶה כּוֹתְבִין הַמְּכֹנָה וְלֹא דְּמַתְקָרִי זֶהוּ מַה שְׁנִלְע"ד.

וְאַנִּי תַפְלָה יִנְחֵנִי בְּמַעְגְלֵי צְדָק לְכַנּוּן לְאַמִּיתָה שֶׁל תּוֹרָה. כְּמִשָּׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

אכ"ר.

ע"ה מְסַעוּד הַפְּהֵן ס"ט: סִימָן כּוֹ לְמַעְלַת הַחֲכָם הַמְּפֹאָר רַב רַחוּמָאֵי. דִּיתִיב בְּתוֹאֲנֵי דְּלִיבָאֵי.

כַּקְש"ת כְּמוֹה"ר יִצְחָק אֶלְמָאֵלִיחַ נֵר"ו בַּעִי"ת "תְּלַמְסָאן" יַע"א: יָדִיד עֲלִיוֹן. דְּבַר לִי אֶלִיף דִּידִי עַל אֲשֶׁר אָמַרְתָּ אֵלַי בְּהִיוֹתִי בְּתַלְמִסָּאן שֶׁסִּדְרַתְּם גִּט לְאִישׁ הַמְּגַרֵּשׁ אֲשֶׁר הִזְיָה לוֹ כִּינּוּי אֲשֶׁר יִקְרָאוּ לוֹ כְּנֹלִי עֲלֵמָא בְּשֵׁם כְּנֹלִי וְכַתְּבַתְּם בְּגִט אָנָּא כְּנֹלִי בְּנִי פְלוֹנִי.

וְלִהְיוֹת שֶׁהִשְׁבַּחְתִּי עַל אֲתֵר שְׁצָרִיף לְכַתּוֹב אָנָּא פְלוֹנִי דְּמַתְקָרִי "כְּנֹלִי" אַף אָמַרְתָּ אֵלַי שְׁשֵׁם הָעֲבָרִי שְׁקָרָאוּ לוֹ בְּיוֹם הַמִּילָה אֵין נִזְכָּר בּוֹ כְּלָל. רַק וְאַף בְּכִינּוּי "כְּנֹלִי" דְּוִקָּא עוֹלָה לַס"ת וְכוּ חוֹתֵם אֲגָרוֹתָיו וְשִׁטְרוֹתָיו.

וְעַכ"ז לֹא נִזְחָה דְּעַתִּי בְּזֶה. בְּאַמַּת בְּאַמְרָן דַּעַכ"פ צָרִיף לְכַתּוֹב דְּמַתְקָרִי כְּנֹלִי ע"כ הָיוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָבְרוּ בִּינּוֹתֵינוּ: וְעַתָּה כְּבוֹאֵי ש"ל אֶל מְקוֹמֵי פְּהֵ הָעִירָה "תְּמֹנְשַׁנְת" יַע"א.

נִשְׂאָר הָעַנְּנִין בְּזַכְרוֹנֵי נְאֻמַּתִּי אֶל לְבִי חוֹבְתִי הִיא וְאַעְשֶׂנָּה בַּס"ד. לַעֲמֹוד עַל הַלְכָה זֶה לְבַרֵּר אֶת אֲשֶׁר נִגְזַר עֲלֶיהָ בְּסַפְרָן ש"צ הַפּוֹסְקִים ז"ל וְרֵאִיתִי מ"ש מְרָן בַּב"י סוֹס"י קכ"ט ז"ל מְדַבְּרֵי מוֹהֲרִיק"ו בְּשׁוֹרֵשׁ פ"ו נִרְאָה קִצַּת שֶׁאֵעִפ"י שְׁאֵינּוּ נִזְכָּר כְּלָל בְּשֵׁם רֵאשׁוֹן כּוֹתְבִים שֵׁם רֵאשׁוֹן וְעַל שֵׁם שְׁנֵי כּוֹתְבִים דְּמַתְקָרִי וְאִם אֵינּוּ שֵׁם אֶלְא כִּינּוּי כּוֹתְבִים הַמְּכֹנָה ע"כ, וְכַתֵּב הָרַב בְּתִי כְּהַנּוֹנָה הַבִּיא דְּבָרָיו הַשֵּׁד"ח מַע' גִּט סִי' מ"א אוֹת א' דְּרוֹב כְּכָל הַפּוֹסְקִים ס"ל כְּשִׁיטַת מוֹהֲרִיק"ו בְּשׁוֹרֵשׁ פ"ו.

וְכ"כ מִשֵּׁם הָרַב אוֹרִים גְּדוֹלִים ז"ל לְמַהֲרֵי זָאבִי. מְדַכְּתֵב מְרָן ז"ל וְנִרְאָה קִצַּת מְדַבְּרֵי מוֹהֲרִיק"ו וְכו'.

הוכחה היא דמרון קנינים סברת מוהריק"ו עיי"ש ונהביא עוד כמה דעות פוסקים ו"ל דקניימי
בשיטת מוהריק"ו כיעו"ש. ועיין להמשל"מ ה"ג פ"ג הי"ג שכתב שפמה פוס' תפסו עיקר
כדברי מוהריק"ו עיי"ש: אלא דצ"ע כמ"ש מרון בש"ע שם סעיף י"ח מי שנשתנה שמו
וכו' שם השינוי עיקר וכו'.

אבל אם אין קורין אותו בשם שני כלל. אינו כותב אלא שם ראשון בלבד.

וכתב בב"י שם על דין זה מצאתי בתשובה אשכנזית שנשאל גדול א' שכתב בגט מרים
ואחר כך הוציאה אמה לעזו ואמרה שהיתה נקראת לאה עד שהיתה בת שתי שנים.
ונשתנה שמה מחמת חולי ונקראת מרים.

ועד עתה קראו אותה מרים כו"ע. והשיב.

משום שינוי שם אין לפסול הגט. ואפילו לכתחלה יש לכתוב שם השינוי לבד.

כיון דנשתנה שם הרא' לגמרי והכל קורין שם השינוי. א"כ בטל שם הראשון ע"כ.

הרי שו"ר לפניה דבין נשתקע שם הרא' לגמרי והכל קורין שם השינוי. ובין נשתקע
שם הב'.

דין אחד להם שאין כותבין אותו שם שנשתקע. וזה היסוד ממ"ש מוהריק"ו בשורש פ"ו
הנזכר בב"י: ונראה ליישב זה עפ"י מ"ש הג"פ שם ס"ק צ"ב דנשתנה שמו מחמת חולי
דכוונתו לעקור שמו הרא' ולהקרא בשם שני.

כדאמרין בפ"ק דר"ה ג' דברים מבטלים את הגזירה. צדקה.

צדקה.

שינוי השם. בכל פי האי גוונא שם השני עיקר.

אבל אם העולם מאליהם קרו ליה בשם שני בלא סיבה חזקה. והוא הספיק לדבריהם
דקרו ליה ועני בשם שני.

ואמנם לא נתכונן לעקור שמו הראשון. בכה"ג לאו שם השני עיקר.

דעפ"י זה א"ש מ"ש מרון בב"י דנשתקע שם הרא' אין כותבין אותו כלל, דמייירי
בנשתנה שמו מחמת חולי שהוקבע לו שם השני ונשתקע שמו הראשון. ומהריק"ו מייירי
שלא נשתנה שמו מחמ"ח.

אלא העולם מאליהם קראו לו כן לאיזה סיבה. ונכון הוא: שעפ"י חילוק זה תריץ יתיב
המהרח"ש ו"ל ב' תשובות של מוהריק"ו דלכאורה נראין דסותרן אהדידבשורש צ"ח
כתב בשם מהר"פ דמי שנשתנה שמו מחמ"ח שם השינוי עיקר.

ובשורש פ"ו נראה קצת מדבריו שאעפ"י שאינו ניקר בשם רא'. כותבין אותו.

כגון אליאו דמתקרי ב"אלי. אף לפי החילוק האמור אתי שפיר.

דְּשַׁנְיָא הֵיִיא דְּשׁוֹרֵשׁ פ"ו דְּלֵא נְשַׁתְּנָה שְׁמוֹ מַחֲמ"ח רַק הָעוֹלָם מְאִילֵיהֶם קָרְאוּ אוֹתוֹ בְּשֵׁם בְּאֵלִי, וּבָזָה לֹא נֶעְקַר שְׁמוֹ הָרֵא. אַבְּל בְּנִשְׁתַּנְּה שְׁמוֹ מַחֲמ"ח הָרֵי כִּינּוּנֵי לַעֲקוֹר שְׁמוֹ הָרֵא כְּדִי לְבַטֵּל הַגְּזִירָה, וּלְהַכִּי שֵׁם הַשְּׁנִי עֵיקָר.

וְעוֹד תִּי תִּירוּץ אַחַר דְּשַׁנְיָא הֵיִיא דְּשׁוֹרֵשׁ פ"ו מְשׁוּם דְּשֵׁם הַב' דִּהוּא שֵׁם בְּאֵלִי אֵין רְגִילוֹת לְשׁוּם אָדָם לְהַקְרֵא בְּשֵׁם זֶה לְשֵׁם הָעֵצָם. אֲלֵא לְכִינּוּי בְּעֵלְמָא.

הָא לָאו הָכִי. שֵׁם הַשְּׁנִי עֵיקָר ע"כ.

וְהֵבִיאוּ דְּבָרֵי הַכְּנֵה"ג הַגְּהַב"י אוֹת קל"ב וְהַג"פ שֵׁם וְכַתְּבֵי הַג"פ דַּמ"מ שְׁנֵי הַתִּירוּצִים הַלְּכַתָּא נִינְהוּ: וְעַפ"י הַתִּי הַשְּׁנִי הַנָּז' נִיחָא לָן מַה שְׁיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עוֹד מ"ש מְרָן הַב"י שֵׁם מִי שְׁנִקְרָא בְּעַת לִידְתּוֹ חַיִּים וְאַח"כּ קוֹרִין אוֹתוֹ בִּיבְאֵנ"ט.

וְעוֹלָה לַס"ת בְּשֵׁם בִּיבְאֵנ"ט וְחֻזְתָּם בּוֹ שְׁטָרוֹת וְאַגְרוֹת. נִרְאֵה דְּשֵׁם בִּיבְאֵנ"ט עֵיקָר וְכוֹתְבִין בִּיבְאֵנ"ט דְּמַתְקָרֵי חַיִּים.

וְאִם אֵין קוֹרִין אוֹתוֹ כָּלֵל בְּשֵׁם חַיִּים. אֵין כּוֹתְבִין אֲלֵא בִּיבְאֵנְט לְחֻד.

וְאִם כְּתֵב ג"כ שֵׁם חַיִּים. נִרְאֵה מִתּוֹךְ דְּבָרֵי הַקּוֹנְדְרִיסִים.

גְּבִי אִשָּׁה שְׁשֻׁמָּה רַבָּה וְנִשְׁתַּנְּה שְׁמָה לְחַנְּה. דְּאִינָה מְגוֹרֶשֶׁת עַכ"ל, דְּמִסְתַּמִּיּוֹת דְּבָרֵי ק"ו נִרְאֵה.

דְּלָאוּ בְּנִשְׁתַּנְּה שְׁמוֹ מַחֲמ"ח מִיָּרִי. וְעַכ"ז קְאָמַר מֵר דְּבְנִשְׁתַּקַּע שֵׁם הַלִּידָה אֵין כּוֹתְבִין אוֹתוֹ כָּלֵל וְזֶה הִיפּוֹף דְּבָרֵי מוֹהַרִיק"ו דְּשׁוֹרֵשׁ פ"ו.

אֲלֵא דְּשַׁנְיָא כְּשֵׁהֲשֵׁם הַשְּׁנִי אֵינוֹ שֵׁם הָעֵצָם אֲלֵא כִּינּוּי בְּעֵלְמָא. אַמְטו"ל קְאָמַר מֵר מוֹהַרִיק"ו ז"ל דְּעַדִּין שֵׁם הָרֵא חֲשִׁיבוֹתוֹ עָלָיו וְלֹא חֲשִׁיב נִשְׁתַּקַּע, מִשָּׂא"כ אִם גַּם הַשֵּׁם הַשְּׁנִי רְגִילִים לְקָרוֹת בּוֹ שֵׁם הָעֵצָם.

כְּגוֹן הָכָא בְּשֵׁם בִּיבְאֵנ"ט, שְׂאֵעַפ"י שְׂהוּא לַעֲזוֹ שֵׁל שֵׁם חַיִּים. מ"מ גַּם הוּא נִיחָן לְשֵׁם הָעֵצָם.

וְכַמ"ש הַג"פ שֵׁם ס"ק ס"ח בְּסוֹפּוֹ. וְז"ל וְלַע"ד יִרְאֵה דְּאֵין לְזַמּוֹת יִצְחָק חֲקֵן וְשְׁמוּאֵל מוֹל"י.

דְּהוּוּ קִיצוֹר הַשֵּׁם. לְשֵׁם חַיִּים דְּקָרוּ לִיה בִּיבְאֵנ"ט.

מְשׁוּם דְּשֵׁם בִּיבְאֵנְט הוּא שֵׁם בְּכַנִּי עֲצָמוֹ וְחַיִּים הוּא שֵׁם לְעֲצָמוֹ. וְאֵעַג"ב דְּבִיבְאֵנְט הוּא לַעֲזוֹ שֵׁל חַיִּים.

מַה בְּכָף. הָרֵי אֲשַׁכְּחֵן מְקַצָּת אֲנָשִׁים דְּשֵׁם הָעֵצָם שְׁלָהֶם הָרֵי בִּיבְאֵנ"ט וְהָרֵי כְּשֵׁם שְׁמָחָה וְאַלִּיגְרִיא"ה.

דְּיֵשׁ נָשִׁים דְּקָרוּ לִיה שְׁמָחָה וַיֵּשׁ נָשִׁים דְּקָרוּ לִהוּ אִלִּיגְרִיא"ה וְכו' עֵי"ש. וּמִשׁו"ה כְּתֵב מְרָן הַב"י דָּאִם אֵין קוֹרִין אוֹתוֹ כָּלֵל בְּשֵׁם חַיִּים.

אֵין כּוֹתְבִין אֲלֵא בִּיבְאֵנ"ט לְחֻד אַעַפ"י שְׁלֵא נִשְׁתַּנְּה שְׁמוֹ מַחֲמ"ח. מ"מ כִּינּוּן שְׂאֵינּוּ נִזְכָּר שְׁמוֹ כָּלֵל בְּשֵׁם חַיִּים אֲלֵא בְּשֵׁם בִּיבְאֵנְט.

הרי נשקע שם חיים. וחייו שינו פשיראו הגט שכתוב בו גם שם חיים.

יאמרו דגט זה הוא לאיש אחר. וכ"כ הג"פ לקמן ס"ק פ"ז לדעת מרן הב"י הנז': האמנם ראיתי אחר רואי להרב להם רב למהר"א די בוטון ז"ל סי' ל' אשר לא כן ידמה לחלק בדעת מרן ב"י הנז' בכה"ג.

אלא דעתו לומר בין בשם העצמי בין בכינוי. השם השני הוא עיקר, ואם אין נזכר בשם הרא' אין כותבין אותו כלל.

שכתב ב"י ששמו בעת המילה שמואל והוא נקרא בפ"כ מול"י. וכן היתה חתימתו וקריאתו לס"ת.

והיה דן הרב לכתוב מול"י לבד. שאעפ"י שמדברי מוהריק"ו בשורש פ"ו היה צריך לכתוב שמואל דמתקרי מול"י.

אין נראה לו לעשות כן כיון דלפי דברי הקונדריסין שכתבו גבי ביבאנ"ט שאם אין קורין אותו בשם חיים אין לכתוב חיים. א"כ בנדון זה אם יכתוב שמואל דמתקרי מולי פשיטא דפסול.

לקח יש לכתוב מולי לחוד דלדעת הקונדריסין פשר. ולדעת מוהריק"ו פשר בדיעבד עיי"ש.

הרי דלא סל"מ לחלק בדעת מרן הב"י כמ"ש הג"פ הנז' אלא אף בקיצור השם שדינו ככינוי. סבר כל שאין קורין אותו כלל בשם הרא' אין כותבין אותו כלל.

ונמצאת אומר מעתה שחילוק זה שכתב מהרח"ש ז"ל בת"י הב' במחלוקת שנוי. אף נראה עיקר כמ"ש הג"פ דכן תפסי לעיקר רוב פקל האחרונים ז"ל וכמ"ש הרב דרכי נועם ז"ל באה"ע סי' מ"ה שפעלה ונסתפק בשם חנונ"ה.

אם נקראת חנה בעת הלידה. וקראה אח"כ חנונ"ה.

או מעיקרא לא נקראת אלא חנונ"ה. וכתב דאין ספק דחנונ"ה הוא שם בפ"ע בלשון ערב"י.

ויש לו משמעות ע"ד רחמנות וחינה. ולענין מעשה יש לחקור אם נקראת חנה בעת הלידה ועל ידי גיעגוע קראה חנונ"ה.

רואים אם לפעמים קוראין אותה חנה. כותבין חנה דמתקריא חנונה.

כיון שלא נעקר שם הרא' לגמרי. ואם באולי נשקע שם חנה מכל וכל ואין שום אחד קורא אותה חנה כ"א חנונ"ה אין כותבין כ"א חנונא לבד.

ולא יזכר שם ראשון כלל ע"כ מדקאמר מר כיון דחנונ"ה שם בפ"ע ולא כינוי. לקח אם נשקע שם הרא' חנה אין לכותבו כלל.

דמשמע מדב"ק שאם בהני"ח היה שם חנונה כינוי ולא שם בפ"ע היה מהראוי לכתוב חנה דמתקריא חנונ"ה. אף אם נשקע שם חנה שאינו נזכר לגמרי.

דאלת"ה אפאי קמהדר לאוקומי שם חנונה שהוא שם בפ"ע. אם לדידך אין חילוק הנה מה שיהיה.

אלא ודאי יש לחלק אם הוא שם בפ"ע או פניני. וכדעת הג"פ: וכ"כ הרב שמחת פנה סדה"ג להרב בתי פהונה ז"ל בסדרן של שני גטין דף כ"ו שכתב דינים מחולקים בפניני השם וכו' ובדין שני שם שהיה ממילא.

והוא שם שאין רגילות באותו מקום כלל לקבוע בו. אלא הוא דרך פניני. פגון ג'ליבי. קונפראד"ו.

מירקאד"ו וכהיה דמהריק"ו בשורש פ"ו בשם באל"י ומהראנ"ח ומהרח"ש ז"ל לעולם כותבין הרא' תחלה וכו' עיי"ש דאתיא שפיר נמי פדעת הג"פ. וכ"כ הרב שער אפר למהרא"ק ז"ל הבי"ד השד"ח סי' מ"א אות א' באשה שמלידה קראה שו"ל וכינויה בוליס"א ולא ידעו ב"ד שיש לה פניני בוליס"א שניתן לה לגיעגעוע.

וכתב על זה דאע"ב דבעלמא בנשמתקע אהד מן השמות חיישין לסברת הר"פ להצריך שני גיטין. היינו דוקא פשנייהם שמות העצם.

אבל פשם העצם נשמתקע לפי שנקרא בכינוי שהכל או הרוב אין משימים אותו לשם העצם אלא לגיעגעוע הו"ל אותו השם העצם עיקר. והשם גיעגעוע שנקרא בו טפל.

וצריך לכתוב שם העצם המכונה פ' כמ"ש מהריק"ו שורש פ"ו בשם העצם אליהו ונקרא בפ"כ באל"י. וכן דעת הרבנים בתי פהונה וג"מ וחק"ל זולת המכמ"א דס"ל דכל שנסתמקע מקריאה אף שלא נשמתקע מידיעה הוי נשמתקע.

והוא יחיד בדבר. וגם הוא עצמו חזר בו בתשובת אליהו רבה להרב הנז' סי' י"ג והסכים למהריק"ו ודעמיה עיי"ש.

הרי דמחלק הרב בין שמות העצם לשמות הפניני פדעת הג"פ: גם הגאון רבינו חיד"א ז"ל בתשו' חיים שאל ח"א סימן ל"ח שקיל וטרי פכל תוכן הדברים האלה. במעשה שבה לידו באשה שבאה להתגרש.

ובשעת העריסה קראה אסתר וכן כתבו בכתובתה. אבל אח"כ נשמתקע שמה וקורין לה טוריי"ה.

ואחר חקור דבר נודע דשם טוריי"ה אינו שם בפ"ע, ולא איתי איניש ביום הנולדת בת היתה לו שנקראת בשם טוריי"ה. אבל הוא שם גיעגעוע וחיבה ובנדון זה נתברר דאשה אחת ממשפחתה נקראת אסתר.

ונפטר בה בקצרות שנים. והנערה הזאת המתגרשת עתה נקראת על שמה.

ומפני עגמת נפש קראה טוריי"ה. ונשמתקע שם אסתר מפנה לגמרי והנה נודע מחלוקת דבי רבנו לענין נשמתקע שם הרא' דלפי מ"ש מרן בב"י גבי חיים ביבאנ"ט ונשמתקע שם חיים.

אם כתב שם חיים אינה מגורשת. ולדעת הרב מהרח"ש ניתן ליכתב.

וּפְלוּגְמִיָּהוּ בְּמִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הַקְּוֹדֶרֶסִין שֶׁם וְכַתֵּב הַג"פ וְשֵׁאֵר אַחֲרוֹנִים דְּצָרִיף לְחֹוֹשׁ
לְדַעַת מֵהֶרַח"ש וְלִתַּת שְׁנֵי גִיטִין. וְלִפּוֹם רִיבֵהֲטָא הִיָּה נִרְאָה דְּלֹא פְּלִיגֵי רַבְּנָאֲתָא בְּנִשְׁתַּקַּע
שֵׁם הָרָא' אִי פְּתַבִּינָן אוּ לֹא.

הֵינּוּ בְּשְׁנֵי שְׁמוֹת מְוַחֲלֵקִין פְּרָאוּבֵן וְשְׁמַעוֹן יִהְיוּ דְּכִינּוֹן דְּשֵׁם שְׁנֵי שֵׁם גְּמוּרָה הוּא וְהָאִיפָא
אִישׁ אוּ אִשָּׁה בְּעַל הַשֵּׁם הַהוּא לְבַד לֹא מִשְׁגָּחִינּוֹן וְלֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר שְׁמָא קָמָא אֲמַנְם בְּנִדּוֹן
שֵׁם טוֹרִי"ה נִתְבָּרַר דְּאִינוּ שֵׁם גְּמוּרָה כִּנְז' וְנָהִי דְּנִשְׁתַּקַּע שֵׁם רָא'.

מ"מ פְּאֶשֶׁר יִרְדּוּף הַקּוֹרָא בְּשֵׁם זֶה. יִדְעַע דְּאִין זֶה עֵיקַר.

וְשֵׁם טוֹרִי"ה לֹא יִקְרָא שֵׁם גְּמוּרָה. רַק אֵית לִיהֵ שֵׁם עֵיקָרִי.

וּבְכִי הָא לְכו"ע נִיטָן לִיפְתַב, וְכ"כ בְּהִדְיָא הַלְלַמ"ע ה' פִּמ"א ח"ב ס' ל' בְּאִשָּׁה דְּעֵיקַר
שְׁמָה לְוָנָא וְנָק' בּוּג"ה וְנִשְׁתַּקַּע שֵׁם לּוּנ"א הוֹרָה גְּבַר לְכַתּוּב לְוָנָא הַמְּכֻנְיָת בּוּג"ה. וְטַעֲמָא
טְעִים לְחֵלֵק יִצְאָת בֵּין שְׁנֵי שְׁמוֹת גְּמוּרִין לְבּוּג"ה שֶׁהוּא שֵׁם גִּיעָגוּעַ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה סל"מ
הָרַב מֵהַר"א זָאבִי בְּשֵׁם מְרַדְכִי וְאִמְרִידִי"ךְ דְּיִקְתְּבוּ מְרַדְכִי הַמְּכֻנְיָה אִמְרִידִי"ךְ כַּמ"ש
בְּזַר"א וּבְסִפְרוֹ הַבְּהִיר אוֹרִים גְּדוּלִים.

וְכ"כ ה' מְהַר"י זִינֵן בְּסִפְרָא פְּרַח שׁוֹשָׁן הִבִּיא דְּעוֹת הַפּוֹס' בְּנִשְׁתַּקַּע הַשֵּׁם וְכַתֵּב לְחֹוֹשׁ לְכָל
הַסְּבָרוֹת. אִף חֵילֵק הִיכָא שְׁשֵׁם שְׁנֵי הוּא גִיעָגוּעַ וְכִיּוֹצֵא דְּיִקְתְּבוּ פ' הַמְּכֻנְיָה פ'.

גַּם גְּדוּל הַמּוֹרִים הָרַב מְהַר"ם בֶּן חֲבִיב בַּעֲזוֹן בְּשֵׁם בּוּל"ה אַעג"ב דְּמַר נִיהוּ חֲנִישׁ לְכָל
הַדְּעוֹת בְּסִפְרָא גַּט פְּשׁוּט לְהוֹרוֹת נָתַן דְּיִקְתְּבוּ פ' הַמְּכֻנְיָת בּוּל"ה. מֵאֲחַר דְּהַפְּלִ יוֹדְעִים כִּי
בּוּל"ה לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה וְנִדְחַק מִמ"ש מְרַן בְּב"י בְּחַיִּים בִּיבָאנ"ט וְנִשְׁתַּקַּע שֵׁם חַיִּים
וְכו' אִם פְּתַב שֵׁם חַיִּים אֵינָה מְגוֹרֶשֶׁת.

דְּלִפִּי חֵילוּק הַנּוֹ' שְׁפִיר מְצִי לְמִיכְתַּב שֵׁם חַיִּים דְּהָא כּו"ע יְדַעִי דְּבִיבָאנ"ט אִינוּ שֵׁם בַּפ"ע
אַלָּא הוּא פְּרִיּוֹשׁ שֶׁל שֵׁם חַיִּים בַּלַּע"ז. אַלָּא וְדָאִי נִרְאָה מְזִה דְּדַעַת מְרַן שֶׁלֹּא לְחֵלֵק.

אַפִּילוּ שֵׁם וְכִינוּיּוֹ שֵׁם וּפְרִיּוֹשׁוֹ. כָּל שְׁנִשְׁתַּקַּע שֵׁם הָרָא' וְלֹא קָרוּ לִיהֵ אַלָּא בְּשְׁנֵי.

אִי פְּתַב שֵׁם קָמָא הַגַּט פְּסוּל. וְכֵן דַּעַת ה' מִשְׁאֵת מִשָּׁה וְה' מְכַתֵּב מֵאֲלִיָּהוּ שֶׁהוֹכִיחוּ מִדְּבָרֵי
מְרַן הַנּוֹ' שֶׁאִין לְחֵלֵק בְּהִכִּי וְהַצְרִיכוּ שְׁנֵי גִיטִין בְּשִׁבִיל שֵׁם הָרָא' שְׁנִשְׁתַּקַּע.

וּלְפִי שְׁהַמְנִיָּה בֵּא"י שֶׁלֹּא לִתַּת שְׁנֵי גִטִין. עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה כְּתוּב מֵהַרִּימ"ט ז"ל בְּשֵׁם אֲבָגְלִי
הַמְּוַזְכֵּר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּפּוֹס'.

וְכַתְּבוּ בְּגַט הַנּוֹ' אַנְתָּ אַנְתָּתִי דְּמִתְקַרְיָא טוֹרִי"ה. לְרַמּוֹז שֵׁם הָרָאשׁוֹן שְׁנִשְׁתַּקַּע.

וְשֵׁם פְּתַב שֶׁלֹּאֲחַר מֵה שְׁפַתְב רָאָה לְהַג"פ ס"ק פ"ז שְׁפַתְב דְּבִיבָאנ"ט הוּא שֵׁם הַעֲצָם.
וְכ"כ הָרַב גִּנַּת וְרָדִים ס' כ"ג דְּשְׁמוֹת לַע"ז זְמַנִּין דְּקָרוּ לִיהֵ מִשְׁעַת הַלְּיָדָה.

וַיֵּשׁ לְהַתְיָשֵׁב בְּדָבָר עֵי"ש, דְּנִרְאָה מִדְּב"ק דְּקָרוּב לְשִׁמּוֹעַ מֵה שְׁנִדְחַק בְּדְבָרֵי מְרַן הַב"י
הַנּוֹ' בְּשֵׁם בִּיבָאנ"ט וְכו'. פְּשִׁיטָא לִיהֵ מִמ"ש הַג"פ דְּשֵׁם בִּיבָאנַט הוּא שֵׁם בַּפ"ע וְנוֹתַן
לְשֵׁם הַעֲצָם.

דְּהַשְׁתָּא אִיפָא לְמִשְׁמַע שְׁפִיר דְּמִפְשֵׁט פְּשִׁיטָא לִיהֵ לְהַגָּאוֹן רַבִּינוּ חִידָא ז"ל דְּבַחֲלֵקוֹ"ת
תְּשִׁית לְמוֹ. כַּמ"ש מְעִיקָרָא לְחֵלֵק וְכַדַּעַת הַג"פ: וּמַעֲתָה יְנוּחַ לְנוּ מ"ש שֵׁם לְקַמֵּן אוֹת כ'

סעף י"ט לענן פֿינזי פֿצ'ר, מעעשה באַ לידוּ במגֿרש מן המסתרעבי"ם שֿהיו קורין לוּ
כאדי"ר.

ואינו יודע לחתום, גם כמעט מימיו לא עלה לס"ת ולא נודע אי שמו אליהו או אליה. רק
ידוע דמי ששמו אליהו קורין לוּ בערבי כאדי"ר.

וכתבו בגט אליהו דמתקרי כצ"ר עיי"ש. דנראה מכאן שנסתפק ממנו שם העצם שניתן
לוּ ביום המילה.

ולא הנה נקרא בפ"כ רק בכינוי פֿאדיר וכתבו אליהו דמתקרי כצ"ר. שם הרא' עיקר
והכינוי טפל.

דעפ"י המעשה הזה מוכח שפיר דסמך על החילוק הנז'. דבשם שאין רגילות להנתן לשם
העצם.

אף בנשתקע שם הרא' כותבין פ' דמתקרי פ' ואין להצריך שני גטין כסברת המכמ"א
הנז"ל. והיננו טעמא דכינון דכו"ע ידעי דמי שיש לוּ פֿינזי זה כאדי"ר.

כבר קדמו שם עיקרי אליהו, חשיב לא נשתקע שם הרא'. ואף שנסתפק מקריאה לא
נשתקה מידיעה.

ומה גם לפום יקר סהדוּתא ד"ה שער אשר שכתב ד"ה מכמ"א חזר בו בתשו' א"ר
והספיק למוהריק"ו כמזנוּב: ועיין להרב שמחת פהן שם שכתב פֿשהשם השני אינו אלא
פֿינזי. אף שאין שם ידיעה אלא מפח השם עצמו דידעי כו"ע ששם זה אין קובעין אותו
לעיקר וע"כ קדמו אחר עיקרי.

אז בגט אחד סגי. לכתוב המשוקע תחלה ודמתקרי הרגיל פֿדברי מוהריק"ו בשורש פ"ו
ודעמיה, ואף לדעת הרב מכמ"א אם מלבד השם מעיד על עצמו שקדמו אחר.

יש ידיעה למקצת בני העיר משם הרא' דהשתא איכא פֿרתי לטיבותא. בגט אחד סגי.

לכתוב המשוקע רא' ודמתקרי הרגיל ע"כ. דהשתא לפי זה נמי אתי שפיר דכינון דגלוי
לכל דכינוי פֿצ'ר הוא נקרא למי ששמו העיקרי אליהו.

חשיב לא נשתקע כ"א מקריאה ולא מידיעה, משום הכי לא נסתפק בו רבינו חיד"א ז"ל
לדעת המכמ"א להצריכו שני גטין. או לפחות לכתוב דמתקרי פֿצ'ר פֿתקנת מהרימ"ט
כנז'.

משא"כ בכינוי טוריי"ה לאו כו"ע ידעי דניתן לשם העיקרי אסתר דפעמים שנותנין אותו
גם לשם אחר. ואף שידועים דכינוי טוריי"ה אינו שם גמור.

מ"מ אינו מיוחד ונקא לשם אסתר. כמו פֿינזי פֿצ'ר לשם אליהו.

דחשיב כמו נשתקע מידיעה נמי לדעת המכמ"א ולהצריכו שני גטין: הדרן לדאתן עלה
בכינוי האיש המגֿרש הנקרא בפי כל. פֿויא.

דהעולה מהמקובץ דאליבא דכו"ע צריך לכתוב בגט השם הרא' שניתן לוּ ביום המילה
המכונה. פֿויא.

דאליקא דמהריק"ו ב'שנרש פ"ו ש'נראה מד'בריו ד'אר ש'אין ג'זכר ב'שם הרא' פ'לל. כ'ותבין פ'לוני ד'מתקרי פ' וכמ"ש ב'שם אליהו ד'מתקרי באל"י.

וכ'תרוין רא'שון ש'פתב מהרח"ש ד'מייגרי ש'לא נ'שתנה ש'מו מ'חמת ח'ולי. ו'הכא ב'כינוי פ'ני"א.

ה'רי לא ק'בעו לו ש'ם ז'ה מחמ"ח. ו'אר ל'תרוין ש'ני ד'אין ח'ילוק ד'אר ש'לא מ'חמת ח'ולי ש'ם ש'ני ע'יקר.

ה'ינו ב'שמות מ'נב'קים. א'בל ב'כינוי ש'אין ר'גילות ל'קבוע אותי ל'שם ה'עצם.

ע'דיין ש'ם הרא' ב'חשיבותו ע'ומד. ו'הכא ג'מי ה'רי פ'ינוי ש'ם פ'ניא לא ג'יטן ל'קבוע אותו ל'שם ה'עצם ל'שום א'דם.

א'לא מ'שום ע'גמת ג'פש ש'לא ל'הזכיר ב'הדיא ש'ם ה'מת ש'נקרא על ש'מו. ק'וראין לו ב'כינוי ז'ה.

ומ'מילא לא ג'תבטל ש'ם ה'ראשון. ו'עד ה'שלישי ל"ו ב'א א'ר ל'מאי דסל"מ ה'רב מכמ"א ד'הוכיח מ'היא ש'פתב מ'רן ה'ב"י ג'בי ח'יים ביבאנ"ט וכו' ש'אין ח'ילוק ב'ין ש'מות ה'עצם ל'שמות ה'כינוי ד'בכולהו ח'שיב נ'שתקע ש'ם הרא'.

מ"מ מ'ודה הוא ז"ל פ'ל ש'שם פ'ינוי מ'וכיח ע'ליו ש'אין ש'ם ע'יקרי. א'לא כ'בר ק'דמו ש'ם א'חר ל'שם ה'עצם, לא ח'שיב נ'שתקע ש'ם הא' וכמ"ש ה'רב ש'מחת פ'הו.

ו'הכא ב'כינוי פ'ניא. כו"ע י'דעי ש'אין ש'ם ה'עצם ש'ניטן לו ב'יום ה'מילה, רק א'חר ק'ראו לו ב'כינוי פ'ניא פ'די ש'לא ל'קרות לו ב'שם ה'מת ש'נקרא על ש'מו.

ומ'ה ג'ם ד'הכא א'יפא ת'רתי ל'טיבותא ד'שלוחי צ'בור ש'קוראין אותו ל'ס"ת ב'כינוי פ'ניא ק'רוב ל'היות ש'יודעין ש'יש לו ש'ם ה'עצם ב'בירור. א'לא ד'לא ח'שו ל'זה וק'ראוהו ב'כינוי פ'ניא.

מ'שום ד'לא ר'מו א'נפ'שייהו ה'ספק א'שר י'פול ע'ליו ב'כתיבת ש'מו ב'גט. וג'ם הוא ב'עצמו ב'ודאי ד'לא ק'פיד א'ם י'קראוהו ב'שם ה'עצם ש'ניטן לו ב'יום ה'מילה.

ד'מפל ז'ה מ'וכח ש'פיר ד'לא נ'שתקע ש'מו הרא'. א'ר ל'דעת המכמ"א.

ו'צריף ל'כתוב פ' ש'ם ה'עצם ה'מכונה פ'ניא. ו'אר א'ם עכ"ז לא י'גהה מ'זור ל'דעת המכמ"א א"כ מ'עטה עכ"פ א'י א'פ'שר ל'פ'נטרו ב'נלא פ'לום ו'צריף ל'כתוב ש'ני ג'טין על ש'ם ש'נ'שתקע כמ"ש מ'רן ה'ב"י ל'דעת הר"פ ז"ל.

וכ'סברת המכמ"א או ל'פחות צ'ריף ל'כתוב א'נא ד'מתקרי פ'ניא. פ'תיקון מהרימ"ט ב'שם א'בג'לי.

פ'מןזכר ב'פוסקים. ו'הרי לא ג'כתב לא פ'מר ולא פ'מר: א'יב'רא ד'כל ז'ה ל'כאורה ג'ראה ש'צריף ל'כתוב פ'ן הוא ל'כתחלה א'בל ב'דיעבד מ'אחר ש'נכתב ה'גט ו'ניטן.

א'ין ל'פקפק ב'זה פ'לום. ש'הרי א'חר פ'ל ה'חילוקים ש'הזכיר מ'רן בב"י מ'שם הר"פ ומוהריק"ו ז"ל.

פֶּתַח וְנֹלֵל וּמִיָּהוּ כָּל הַנִּי מִיָּלִי לְכַתְּחֻלָּהּ. אָבֵל בְּדִיעֵבֶד.

אִם לֹא פֶּתַח אֶלְאֵ אִשְׁם הַמְּוֹבָהֶק פֶּשֶׁר. דְּלֹא גִרַע מְחַנִּיכְתּוֹ הַמְּוֹבָהֶק.

שְׁפָתָבוּ הַפּוֹסְקִים וְשָׂאֵם לֹא פֶּתַח אֶלְאֵ הִיא. הִגֵּט פֶּשֶׁר ע"כ.

וְהָכָא נְמִי פִינּוּי פְּיָא: שְׁהַפֵּל קוֹרְאִין לוֹ בְּכִינּוּי זֶה. דִּין חֲנִיכְתּוֹ מְוֹבָהֶק יֵשׁ לוֹ: אֶלְאֵ דְאֶפְתִּי לֹא אִיפְרִק מְחֻלְשָׁא שְׁהָרִי פֶּתַח מוֹר"ם וְ"ל בְּתִשְׁבָּה סִי"נ"ז מִשְׁם הָרַב אֵלֵיהּ מְנַחֵם חֲלָפוֹן וְ"ל עַל גֵּט שְׂאֵבִי הַמְּגִרֵשׁ הָיָה מוֹמֵר וְלֹא פֶּתַחוּ עָלָיו וְכָל שׁוּם וְחֲנִיכָא דְאִית לֵיהּ שְׁהָאֵמִינוּ לְדַבְרֵי הַמְּגִרֵשׁ שְׂאֵמֵר שְׂשָׁב לְהִיּוֹת יְהוּדִי וּבְעֵבֶר זֶה לֹא פֶּתַחוּ רַק שְׁם שָׁל יְהוּדִים.

וְכַתְּבַע עַל פֶּרֶט זֶה וְנֹלֵל דְאֶפְיִלוּ אִם יֹאמְרוּ שְׁהַפֵּל הָיָה דִיעֵבֶד וּבְדִיעֵבֶד פֶּשֶׁר. זֶה אֵינוֹ קְרוּי דִיעֵבֶד אֶלְאֵ לְכַתְּחֻלָּהּ.

פִּינּוּי שְׁלֹא נִשְׂאֵת וְיִוֹכַל לְתַמְנָן אֶת אֲשֶׁר עֲוֹנוֹתוֹ בְּגִט פֶּשֶׁר. כַּמ"ש בְּהַגְהַמ"ר בְּגִיטִין סִי תַס"ח מְעֵשָׂה בְּבַחֲוִיר א' שְׁגִירֵשׁ אֲשֶׁתּוֹ וְנִשְׂאֵת לְאַחַר וְקוֹדֵם הַנִּשְׂוֹאִין הוֹצִיא קוֹל שְׁפָדַת מִשָּׁה הָיָה פְּתוּב בְּרִישָׁא.

וְכִשְׁפָּא לְחֻנְפָּה לֹא רָצָה ר"ת לְיִהְיֹת מִן הַסְּעוּדָה. וְכַפָּה אֶת הַבַּחֲוִיר לְתַת לָהּ גֵּט פֶּשֶׁר עֵי"ש.

וְהִבִּיא עוֹד רְאָיָה מַמ"ש בַּסֵּה"ג הָאָרוֹךְ לְהַגְאֹן מְהָר"י מְרַגְלִית וְ"ל, שְׂאִירַע מְעֵשָׂה בַמַּגְנָצ"א לְפָנֵי מְהָרִי"ל וְ"ל בְּגִט דְּהִנּוּה פְּהֵאֵי גִוּוֹנָא גֵּט שְׁבִדִיעֵבֶד פֶּשֶׁר. וְא"ל מְהָרִי"ל וְ"ל לְתַמְנָן גֵּט אַחַר פִּינּוּי דִּיכּוֹל לְתַמְנָן מִיְקָרִי לְכַתְּחֻלָּהּ עֵי"ש.

וְעֵינֵין בַּכְּנֵה"ג סִי קַל"ו אוֹת י"ז הַגְהַב"י שְׁהִבִּיא תְּשׁוּבַת רַמ"א הַנּוֹ מִשְׁם הָרַב אַמ"ח הַנּוֹ דְאִם לֹא נִשְׂאֵת וְיִכּוֹל לְתַמְנָן אֶת אֲשֶׁר עֲוֹנוֹתוֹ לְכַתְּחֻלָּהּ מְקָרִי. וְעֵינֵין לְהַשְׁד"ח שְׁם סִי ל' אוֹת א' שְׁהִבִּיא עוֹד מ"ש הָרַב ג"מ לְמַהֲרַמ"ב סִימָן ב' אוֹת ה' דְּהַרְמ"א הוּא וְ"ל הִבִּיא רְאָיָה לְדַבְרֵי הָרַב אַמ"ח הַנּוֹ מִן הַמְּרַדְכִי.

וּמְדַבְרֵי מוֹהַרִי"ל כְּנֹז'. וְכַתְּבַע עַל דְּבָרָיו דְאִשְׁתְּמִיט מִנִּיהַ שַׁכ"כ הַתּוֹס' בְּקִדּוּשֵׁין דְּרַף נ"ה ד"ה אֵין לוֹקְחִין וְכו'.

דְּכָל שְׂיֵשׁ תַּקְנָה לֹא חָשִׁיב דִיעֵבֶד. וְכֵן דַּעַת רַש"י וְהַר"ן בְּגִטִין דְּרַף ע"ט גְּבִי גֵּט יִשְׁן הוֹבָא בַב"י סִי קַמ"ח.

וְעֵינֵין בַּב"ש סַק"ג ע"כ. וְכַתְּבַע עוֹד הַשְׁד"ח שְׁמַצָּא לְהָרַב שְׁעַר אֲשֶׁר סִי מ"ד ק"ד ע"ג דְּשַׁקו"ט בְּנִדּוּנּוֹ שְׁפָתָבוּ בְּגִט שְׁם הַעֲרִיסָה שְׁנִשְׁמַקַּע וְלֹא נִכְתַּב שְׁם שְׁקוֹרִין לָהּ.

וְכַתְּבַע דִּישׁ לֹא הָכְשִׁירוּ הַפּוֹס' בְּדִיעֵבֶד. אֶלְאֵ אִם כְּבָר הִלְךְ הַבַּעַל לְמַדְה"י שַׁא"א לְהַשִּׁיג מִמֶּנּוּ גֵּט אַחַר.

אָבֵל אִם הוּא בְּפָנֵינוּ וְאֶפְשָׁר לְתַמְנָן חָשִׁיב לְכַתְּחֻלָּהּ. כַּמ"ש בְּתִשְׁבָּה הַרְמ"א וְכו'.

וְשׁוּב פֶּתַח דְּנִרְאָה מְדַבְרֵי הַפּוֹס' דְאַחַר שְׁנִתְגַרְשָׁה הָנִי דִיעֵבֶד עֵי"ש. וּמַסִּיק הַשְׁד"ח וְנֹלֵל וְנִמְצִינוּ לְמִדִּין דְּדָבָר זֶה מִיָּדִי פְּלוּגְתָא לֹא נִפְיָק.

דְּהַרְבַּ אַמ"ח שְׁבִתְשׁוּבַת הַרְמ"א ס"ל דְּכָל שְׁאֲפָשֶׁר לְהַשִּׁיג גַּט אַחַר. חָשִׁיב לְכַתְחֻלָּה.

וְכֵן הוּא דַעַת רַש"י וְהַר"ן וְהַי"ש וְכו' וְדַעַת הַפּוֹסְקִים שֶׁהַזְפִּיר הַשַּׁע"א הוּא דְכִינּוּן שְׁנֵתְגַרְשָׁה בְּגַט זֶה אַף אִם אֲפָשֶׁר לְהַשִּׁיג גַּט אַחַר חָשִׁיב דִּיעָבֵד וְכֵן הוּא דַעַתוֹ לְהַלְכָה וְלַמַּעֲשֵׂה עַכ"ל הַשַּׁד"ח: וּמַעֲתָה אֲנִי בְּדִינָן כִּף חוֹבְתָנוּ וְכִף יָפָה לָנוּ לְאַפּוֹקֵי נַפְשֵׁינוּ מִפְּלֹגְמָא דְרַבְּנָאמָא.

וּבַפְּרָט בְּעֵינֵי אִיסוּר עֲרוּנָה הַחֲמוּרָה לְחוּשׁ לְכָל הַסְּבָרוֹת. וְכַמ"ש הַרְבֵּ אֶרְץ הַחַיִּים לְמַהר"ח סְתָהוּן ז"ל בְּקוֹנְטְרִים הַפְּלִימִים פְּלִי י"א שְׁכַתְבֵּ מַשֵּׁם הַגָּאוֹן מַהר"י ט אֶלְגָּאזִי ז"ל בְּשׁו"ת שְׁמַחַת יו"ט סי' י"ב דָּף מ"ט סוּף ע"ג.

וְז"ל פְּכָר יְדוּעַ דַּאֲף לְדִינָן דְּפִסְקִינוּן כְּמָרוּן ז"ל אֲף בְּעֵינֵי אִיסוּר עֲרוּנָה בְּגִטִּין וְקִידוּשֵׁינוּ וְיִבּוּם וְחִלְצָה אֲנִי נוֹהֲגִין בְּכָל א"י לְתַפְּסֵם כָּל הַחֲנוּמְרוֹת שֶׁל כָּל הַפּוֹס' עַכ"ל. וְכ"כ מַשֵּׁם י"א בְּסִימָן ע"ה דָּף רכ"ד אֲף דְקַבְּלָנוּ הוֹרְאוֹתָיו שֶׁל מָרוּן הַב"י לְכָל הַדְּבָרִים לְעֵינֵי מְמוֹנָא וְאִיסוּרָא.

בְּעֵינֵי אִיסוּר עֲרוּנָה אֲנִי מַחְמִירִין כְּכָל הַסְּבָרוֹת כֵּן שֶׁהוּא לְכַתְחֻלָּה וְלִיכָא שׁוּם עֵיגוּן בְּדָבָר. דְּבַנְקֵל יֵשׁ לְגַרְשָׁה עַכ"ל עֵי"ש שַׁכ"כ מַשֵּׁם כְּמָה פּוֹסְקִים.

וְדוּן מִינָהּ וְאִוְקֵי בְּאַתְרֵינוּ בְּכָל שְׁכֵן בְּפְלוּגְמָא דְשַׁאֲרַר רַבְּנָאמָא דִּישׁ לָנוּ לְחוּשׁ לְחוּמְרָא לְכָל הַסְּבָרוֹת בְּעֵינֵי גִטִּין וְכו' כְּנִדּוּן שֶׁלְפָנֵינוּ שְׁאִם אֲפָשֶׁר לָנוּ לְהַשִּׁיג גַּט מִהַבְּעַל עֲבָדִינוּ כֵּן טְצַדִּיקֵי לְתַמּוֹן הַמַּעֲנוֹת בְּנִתְיַנֵּת גַּט אַחַר אֲלִיבָה דְהִלְכָתָא.

וְעֵינֵי לְהַרְבֵּ גַט פְּשׁוּט ס' קכ"ט אוֹת ט"ל עַל מ"ש מוֹר"ם ז"ל בְּהַגָּה ס"ז אִם לֹא כַתְּבֵי כִּהְנֵן אוֹ לִוי י"א שְׁפָסוּל וְיֵשׁ מְכַשִּׁירִין. וְז"ל לְסַמּוֹךְ לְהַקְלֵ בְּשַׁעַת הַדְּחָק, אֲבָל לְכַתְחֻלָּה יֵשׁ לְקוֹתְבוֹ וְכַתְּבֵי הַג"פ יִרְאֵה דְכּוֹנְנָתוֹ לֹמַר דָּאִם כְּפָר גִּירֵשׁ בְּגַט זֶה שְׁלֹא כַתְּבֵי כִּהְנֵן אוֹ לִוי וְאִי אֲפָשֶׁר לְהַשִּׁיג גַּט אַחַר מִהַבְּעַל.

סוּמְכִין עַל הַמְכַשִּׁירִין לְהַתִּירָה לִינְשָׁא. אֲבָל לְכַתְחֻלָּה אֲפִילוּ כְּפָר גִּירֵשׁ בּוֹ אִם יָכוֹל לְכַתְּבוֹ גַּט אַחַר בְּהַזְכָּרַת כִּהְנֵן אוֹ לִוי נִכּוֹן הַדְּבָר לְעֲשׂוֹת כֵּן עֵי"ש.

זֶהוּ מַה שְׁנִלְע"ד כְּתַבְתִּי בַס"ד. וְהִנֵּה אֲנִי עֹשִׂיָה כְּאַפְרָקְסַת לְקַבֵּל דְבָרֵי אֲמַת מִפִּי הָאוּמְרוֹ וְהַחֲנוּן לְאָדָם דַּעַת יְחֻנְנוּ דַּעַת בִּינָה וְהַשְׁכָּל וְיֵאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרַתוֹ הַקְּדוּשָׁה נִס"ו אַכִּי"ר.

ע"ה מְסַעוּד הַפְּהֵן ס' ט: סִימָן כַּח לְמַעַלַת הַחֲכָם הַמְּפֹאָר. בְּיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאֵר.

מִר גִּיהוּ כַש"ת רַבִּי מִימּוֹן בֶּן סַעְדוֹן נִר"ו שְׁלוּמִיָּה דְמִר יִסְגִי לְעִילָא מִן דְרַגְיָה. וְעַל כָּל וְנוֹעַד הַקּוֹנְסִיסְטוֹנָאָר שְׁלוּם עַד בְּלֵי יָרַח.

בְּעִי"ת תִּיאֲרִית יַע"א: יְדִיד עֲלִיוֹן יְבָרְכֵךְ ה' מִצִּיּוֹן, מְכַתְּבֵי יִדִי"ק הַגִּיעֵנִי לְנִכּוֹן בְּמוֹעֵדוֹ. וְהִנֵּה רְצוּנִי בְּתוֹכוֹ שְׁלוּשָׁה מְטִיבֵי שׁוֹאֵל כְּעֵינֵי עַל הַדִּין וְעַל הָאֲמַת.

וְחֻבְתִּי הִיא וְאֶעֱשֶׂנָה לְהַפִּיק רְצוֹן צְדִיק בְּתִשׁוּבָה שְׁלִימָה. כְּאַשְׁרֵי יוֹרוּנִי מִן הַשְּׂמִים בַּס"ד: עַל רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן אֲשֶׁר שְׁאֵל כְּבוֹדוֹ בְּשׁוּמְרַת יָבָם שְׁלֹא רָצָה יְבָמָה לֹא לְחַלּוֹץ וְלֹא לִיבָמָה.

והלכה ונשאת לאיש זר בנימוסי האלמיר"י בלא חנפה ובלא קידושין ונתעברה ממנו. מה תהיה עליה ועל העובר שבמעיה וכו' ואם חלץ לה יבמה אם היא מותרת לאיש זה הבועל מאחר דאגידא ביה בנישואי האלמיר"י או לא על הכל יורנו מורינו פדת מה לעשות: תשובה.

מראשית כל צריך אני לעמוד על הספיקות אשר יסתפקו בנדון זה. ובהתרתם נבוא אל שכלית המכונן על פי ההלכה בס"ד: הספק הראשון היא דיינינו לנישואין הללו אם פדין נישואין גמורים דנאסרה על היבם ותצא מזה ומזה וכו' כמ"ש מ"ש מ"ש מ"ש מ"ש מ"ש. או דילמא פינו דליכא חנפה וקידושין דיינינו לה פדין זנות בעלמא דלא נאסרה על היבם. כמ"ש הש"ע שם.

והוא הדין נמי דלא נאסרה על הבועל: הספק הב' את"ל דכינן דליכא חו"ק פדין זנות בעלמא דיינינו לה. יש להסתפק לפי מ"ש מור"ם שם משם הריטב"א ו"ל דקנסין לבועל דלא ישא אותה אף לאחר שחלץ לה יבמה.

מי אמרינו דשאני הכא דאי אפשר להפריד בין הדביקים אחר שנישאו בהאלמיר"י חשבינו לה פדין עבר וכנס דאין מוציאין ממנו. פדאמרינו בסי' י"א פדין נטען עיי"ש: הספק הג' אם יכול לחלוץ לה היבם בימי עיבור ונהקה או דילמא פינו דאמרינו בפ' החולץ דף מ"ה דכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה, וה"ה נמי הכא: ומעתה אשובה לי להתיר הספק הא' בע"ה.

הנה כתב רבינו הטור סי' קמ"ט וז"ל כתב הרמב"ם הורו הגאונים. שאפילו הכא על אשה בעלמא בעדים שצריכה ממנו גט.

שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והוא כתב שאינה צריכה. וכ"כ א"א הרא"ש ו"ל, עכ"ל.

וכתב מ"ן ב"י משם הריב"ש ו"ל סי' ז' ואם יאמר האומר אפילו הרמב"ם לא אמרה. אלא בפנוי הכא על הפנויה.

בדרך מקרה. אבל זה שנסאף בחוקי העכו"ם והתנה עמה להיות אשתו.

הו"ל כמדבר עמה על עסקי קידושיה בשעה שנתניח עמה. ונהו לה כמו שפירש ואמר לעדי יחוד שדעתו לבעול לשם קידושין.

יש להשיב ולומר. דאדרבה איפכא מסתברא דאפילו לדעת אותם הגאונים.

שסוברים דבסתם אמרינו דלשם קידושין בעל. בנדון זה לא בעל לשם קידושין.

דכינן שהתחילה בנישואין בחוקות העכו"ם. הרי הוא כאלו פירשו שאין דעתם לשם קידושין פדת משה וישראל.

אלא כדרכי העכו"ם שאינה בתורת גיטין וקידושין. וא"כ אינה פגשואה.

אלא שהיא אצלו כמו פילגש בלי כתובה וקידושין עכ"ל. ועיי"ש עוד מ"ש בזה.

וכ"פ בש"ע סעיף ו' דהשתא ה"א ידענו נאמנה דבנשאו בחוקות העכו"ם בלי חנפה וקידושין. אינה פגשואה.

אלא שהיא אצלו בזנות כמו פילגש מיוחדת לזנות, ונמצאת אומר בגדון זה דיבמה שנישאת בחוקות העכו"ם בהאלמיר"י בלי חו"ק. אין דינה פגשואה דמצא מזה ומזה.

אלא דינה ביבמה שזינתה שמוטרת ליבם כמו שאכתוב לקמן בע"ה: ובר מן דין דבר הלמד מענינו הוא. דאיתא בפ' האשה רבה דף צ"ב א"ר אמר רב גידל א"ר חייא בר יוסף אמר רב יבמה קידושין אין בה.

נישואין יש בה. משום דמחלפא באשה שהלך בעלה למדה"י ע"כ ופירש הרי"ף ו"ל קידושין אין בה.

אם נתקדשה לאחר קודם שיחלוץ לה יבמה. אינה נאסרת על יבמה.

אלא אם נשאת נאסרת על יבמה משום דמחלפא באשה שהלך בעלה למדה"י ע"כ. וכן נקטו להלכה הטור והש"ע סי' קנ"ט.

ונמצאת אומר הא דגזור ביבמה שנישאת וכו' היינו בנישאת בכחובה וקידושין. דומיא דאשה שהלך בעלה למדה"י.

ולא בפי שהיא אצלו מיוחדת לזנות כפילגש. דבזנות לא גזרו.

כמ"ש הנמק"י שם ונ"ל ומסקינן בגמרא דשומרת יבם שזינתה, מותרת ליבם ולית לן דרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבם. דכיון דזנות לא שכיח.

לא גזרינן בה אטו זנות דא"א. אבל בנישואין אסרינן לה אפילו על היבם דילמא מחלפא באשה שהלך בעלה למדה"י ע"כ: אשר עפ"י האמור איתוקם דינא בשומרת יבם זאת שנישאה לאיש זר בלא חנפה וקידושין.

דהדין נותן כמו שזינתה. ואין פאן נישואין דעל פי דיני התוה"ק מותרת ליבם דליתא לדרב המנונא.

וכיון דמותרת ליבם מותרת לבועל. לאחר שיחלוץ לה יבמה.

ומ"ש מור"ם ו"ל סי' י"ב וה"ה אם נאסרה לבועל נאסרה לבועל ע"כ. ופירש הב"ש דכוננת מור"ם ו"ל לומר דאם בא עליה באונס, ואונס בישראל מותר אם היה בעלה ישראל.

מותרת לבועל ולבועל עיי"ש. והוא הדין ה"א נמי דלא נאסרה על היבם לא נאסרה על הבועל: ונשוב עוד אל הבא"ר להתיר הספק הב' מ"ש מור"ם ו"ל דשומרת יבם שזינתה אסורה לבועל משום קנסא ע"כ.

והוא בנמק"י משם הריטב"א ו"ל ונ"ל ונראין הדברים דכי לית לן דרב המנונא היינו לאסור על היבם שלא חטא. אבל על הבועל אסרינן ליה משום קנסא ע"כ, והנה פתב עליו המל"מ סו"פ ב' דסוטה לא ידעתי היכן נאמרה גזירה זו.

והדבר צריך תלמוד שהרב ז"ל יחדש גזירה שלא נזכר בתלמוד. ויש להתיישב בזה עיי"ש.

גם הגאון חת"ס בח' אה"ע א"א סי' כ"ו כתב וז"ל מי שרואה לפי הזמן והמקום להתייר להבועל דשומרת יבם שזינתה. היינו אחר שיחלוץ לה בעלה.

מאן מרמי לה מניה. אבל מאתי לא תצא הוראה ע"כ עיי"ש הראת לדעת דרבים וכן שלימים יצאו לפקפק בקנס זה שפסק מור"ם ז"ל דקנסין להבועל.

ומ"מ אנו בעניותין מיראי הוראה אנו. ואין בידינו פח לזוז מפסק מור"ם ז"ל לכתחלה.

אבל דא עקא שאין בידינו להפריד בין הדביקי"ם אחר שקבר נשאה בהאלמיר"י. אף זאת חובתינו וכו' יפה לנו לתור ולחפש בטר השתא אולי נמצא סמך להקל בדיעבד: וחמות"י ראיתי אור להרה"ג כמוהר"ר רפאל אנקאנא זצוק"ל בשו"ת תועפ"ר סי' ז' שכתב דהגם שפסק מור"ם פדעת הריטב"א ז"ל דקנסין ליה שלא ישא אותה.

הוא דוקא לכתחילה. אבל אם נישאת כבר.

נדאי דאין מוציאין אותה מידו. וק"ו הוא מהנטען על א"א שכתב הש"ע סי' י"א ס"א אם הוציאה בעלה בדבר מכווער כזה ה"ז לא תינשא ליטען.

ואם עבר ונשאה נהיו לו בנים לא תצא. בד"א פשרנו העיר עליה יום ומחצה או יותר.

אבל אם לא היה שם ריגון לדבר זה וכו' אם נשאת לנטען לא תצא. אפילו אין לה בנים וכו' עיי"ש ואם משם נקח ק"ו ומה במקום שאסרו עליו לכתחלה לישא אותה מחשש איסור.

שמה בא עליה וכשם שאסורה לבעל כף אסורה לבעל. עכ"ז אם עבר ונשאה אפילו אין לו בנים אין מוציאין מידו, מי שזינה עם היבמה דקייל"ן מותרת ליבם, ואין כאן חשש איסור כלל מצד הדין על היבם.

ולא על הבועל. אלא משום קנסא אינו דין שאם פנס אין מוציאין מידו דבר פשוט ואדרבה איפכא דהמוציאה מידו חוששני לו מחטאת.

אולי במקום דאיכא בנים ה"ז מוציא לעז על הבנים ח"ו ופשוט. ועיין שם עוד שהביא ראיה אחרת וכו': אף אמנם דברי הרב ז"ל לא יגהה מזור אלא לענין אם נישאת בחנופה וקידושין פענבדא דידיה ז"ל.

אף לגבי נדון שלפנינו שנשאת בנימוסיהן בלא חו"ק לא שמענו לכאורה שיהיה נחשב כעבר וכנס שאין מוציאין מידו. ואחר החיפוי"ש נראה דגם בזה חשבינו ליה כעבר וכנס ואין מוציאין מידו.

מהא שכתבו התוס' בריש פתובות דף ג' ד"ה ולידרוש להו דאונס שרי וכו' דהתיר ר"ת לבת ישראל שהמירה ובא עליה עפו"ם לקיימא לאותו עפו"ם המתגייר וכו' עיי"ש. והרא"ש ז"ל בפסקים כתב דנ"ל לקיים פסק ר"ת ולא פנותיה ולא מטעמיה וכו' עיי"ש.

וכתובה הטור והש"ע סימן קע"ו סעיף ט' בשם י"א והקשה הגאון רבינו חיד"א ז"ל בשו"ת חיים שאל חא' סי' מ"ט דהרי אמרו בתוספתא והביאה הה"מ בפ' יו"ד מה"ג

הי"ד גזי ועבר הבא על בת ישראל אעפ"י שחזר הגזי ונתגזיר הרי זה לא יכנס ואם פנס אין מוציאין מזדו.

ופסקה הרמב"ם שם ומרן בש"ע סוסי' י"א וא"כ אפילו לדעת ר"ת והרא"ש ז"ל סוף סוף לכתחילה לא יכנס מדין גטעון. ותיגרז ז"ל דהך עובדא דר"ת גופא דעובדא הכי הנה.

שקאשה המירה ונישאת עם הגזי בגיותו. ושוב חזרו ונתגזירו וכמ"ש התוס' ביומא וכו' דהתיר ר"ת לקיימה משמע דהימירה ונישאת עמו בגיותו.

והו"ל פכנס. עיי"ש וכ"כ התה"ד סי' ר"ט וכו' עיין בתוס' ריש פתובות ובסנהדרין ס"א ס"ב וכו' הראת לדעת דאף אם נישאת בדרך העכו"ם בלי חופה וקידושין.

דינינו ליה פדין עבר ופנס דאינו מוציא, וכ"כ הרב ישא איש ז"ל בחאה"ע סי' ז' בישראל שנישא נכרית בנימוסייהו ונתגזירה שרשאי לקיימה. פיון דכבר נישאו זה לזה בנימוסייהו הו"ל פדין עבר ופנס דאין מוציאין מזדו ומותר לקיימה עיי"ש: אלא דקשיא לי בגופה דתוספתא הנז'.

ומאי דאיפסקא להילכתא. דעכו"ם הבא על בת ישראל ונתגזיר אם פנס לא יוציא שיהי טעמא דאמרין לא יכנס הואמשום שפשם שהיא אסורה לבעל כף אסורה לבעל מדרשא דכתיב ונטמאה ונטמאה וכו'.

פדאמרין בריש פרק ב' דסוטה. וכמ"ש בהגהמי"י שם.

וא"כ מעתה אפילו נישאת תצא. פיון דעסקינן בבא עליה ונדאי.

כמ"ש הרמב"ם והעתיק לשונו מרן בש"ע סי' י"א ס"ו ובגטעון על א"א ובאו עדי טומאה תצא ממנו כמ"ש שם ס"ב. ולמה אמרו בזה אם פנס לא יוציא.

ונראה לתרץ עפ"י מ"ש מהרי"ט ז"ל בחידושו ריש פתובות בפסק ר"ת הנז' לקיומו של פסק פנותיה ומטעמיה. דכיון דביאת עכו"ם פביאת בהמה.

אפקריה רחמנא לזרעיה שלא נאסרה עליו ואינו עושה ממזרות. פדין בועל אשת איש. לפי שאינו בתורת אישות וכו'. דהא דאמרין פשם שאסורה לבעל וכו' היינו היכא דשניד בועל באיסור א"א.

אבל עכו"ם ליתיה בתורת אישות עכ"ל. ועיין להרא"ש ז"ל שם שכתב לקיים פסק ר"ת פנותיה ולא מטעמיה.

אלא משום דאמרין בסוטה דף כ"ו ונטמאה ונטמאה אחת לבעל ואחת לבעל. היינו היכא שלא היתה אסורה לבעל אלא ע"י ביאה זו.

אבל בביאת עכו"ם דבלא"ה היתה אסורה לו. לא קרינן ביה ונטמאה אחד לבעל.

ונהי דנאסרה לבעל, מ"מ לא ניתוסף בה איסור לבעל בביאתו. פיון דבלא"ה היתה אסורה לו וכו' עיי"ש: אשר עפ"י האמור מתורתן של ראשונים הרא"ש ומהרי"ט ז"ל דמדאורייתא ליתא אחד לבעל בביאת עכו"ם ועבד.

אֵלָא מְדַרְבְּנָן גְּזָרוּ לְכַתְחֻלָּהּ מְשׁוּם לְזוּת שְׁפָתַיִם. וְכַמ"ש הֶרְשֵׁב"א ז"ל בְּתַשׁוּבָה הֵבִיא אוֹ
מֶרֶן ב"י ס' י"א דְטַעְמָא שְׁלֵא יִכְנוּס לְכַתְחֻלָּהּ.

אִינוּ אֵלָא מְשׁוּם לְזוּת שְׁפָתַיִם. שְׁלֵא יֵאמְרוּ בְּשִׁבְלֵי זֶה אוֹ זֹאת נִתְגַּיְרָה.

זֶהוּ הַפְּירוּשׁ הַנֶּכּוֹן. אַעפ"י שְׁרַש"י לֹא פִירֵשׁ פֶּן ע"כ: וְאַחַר שֶׁהוֹתָרוּ לָנוּ הַב' סְפִיקוֹת
הֵרָא'.

מֵעַתָּה נִבּוֹא לְהַתִּיר הַסֵּפֶק הַג' בַּס"ד. אִם יִחְלֹץ לָהּ הַיָּבֵם בְּיָמֵי עֵיבוֹר אוֹ הַנִּקָּה.

דְּהָא אָמְרִינוּ בְּפֶרֶק הַחֹלֶץ דָּף מ"ד ע"א כֹּל שְׂאִינָה עוֹלָה לְיָבוּם אִינָה עוֹלָה לְחִלְצָהּ
וְהִיא אִינָה עוֹלָה לְיָבוּם, דְּלֹא מְצִי הַיָּבֵם לְיָבֻמָּה מְשׁוּם שֶׁהִיא מְעוֹבְרַת חֲבִירוֹ. גַּם
לְחִלְצָהּ אִינָה עוֹלָה וְאִינוּ יָכוֹל לְחֹלֶץ לָהּ, וְעַיִן לְהַפ"ת ס' קנ"ט סק"ח שְׁרַמְזוּ לְעַיִן
בְּשׁו"ת מִנְחַת עֲנִי ס' מ"ט שְׁנִשְׂאֵל בְּשׁוֹמְרַת יָבֵם שְׂוִינָתָה וְהָרָה לְזְנוּנִים.

אִם כֹּשֶׁר הַדְּבָר לְחֹלֶץ בְּיָמֵי עֵיבוֹר וְהַנִּקָּה וְהַשִּׁיב עַל זֶה בְּאַרְיֵכוֹת. וּמִתְחַלְּהָ הִיא פְּשוּט
בְּעַיְנוֹ לְאַסּוֹר מִטַּעַם הָאָמֹר בְּש"ס כֹּל הָעוֹלָה לְיָבוּם עוֹלָה לְחִלְצָהּ.

וְהִיא אִינָה עוֹלָה לְיָבוּם עֲכָשְׁיוֹ. מְשׁוּם מְעוֹבְרַת וּמְנִיקַת חֲבִירוֹ וְשׁוֹב פֶּתַח דְּאֶפְשָׁר דְּהָד
כִּלְלֵא הוּא דְנִקָּא הִיא שְׂאִינָה עוֹלָה לְיָבוּם מְדֹאֹרְיֵיתָא אוֹ מִחֻמַּת חֲשֵׁשׁ דְּאֹרְיֵיתָא.

אוֹ אֶפְיֵלוּ בְּגִזְיָה דְּרַבְּנָן הִיא דְאִית בֵּיהּ לִמָּא דְאֹרְיֵיתָא. אֲבָל לֹא בְּתַנְתָּא דְּרַבְּנָן
בְּעֻלְמָא.

וְהָאֲרִיף בְּזֶה וּמְסִיק דְּבַהֲדָה גְּדוֹן לֹא מְצִינוּ רְאִיָּה מְכַרְחַת לֹא לְאַסּוֹר וְלֹא לְהַתִּיר. וְכִהָא
דְּאִיסוּרָא פְּשוּט טְפִי מְפִשְׁטָא דְּסוּגְיָא דְּכֹל שְׂאִינָה לְיָבוּם וְכו' ע"כ כֹּשֶׁר הַדְּבָר לְהַמְתִּין
בְּחִלְצָהּ עַד אַחַר יָמֵי הַנִּקָּה עַי"ש עוֹד בְּתַשׁוּבָה שְׂאֵחַר זֶה וְיִוְבָא לְקַמְן ס"ק ט"ז עכ"ל.

שְׂמִבְּאָר בְּהַתְּשׁוּבָה הַנּוֹ' שֶׁהֶרַב הַנּוֹ' אֲשֶׁר מְנַע אוֹתָהּ מִלְּחֹלֶץ עַד אַחַר יָמֵי הַנִּקָּה. שׁוֹב
אַחַר מְעֻשָׁה שֶׁהִיא וְשַׁעַת הַדְּחָק.

עֲלֵתָה עַל דַּעְתּוֹ לְהַתִּיר לְחֹלֶץ מִיָּד וְכו' עַי"ש: וְלִהְיוֹת כִּי יִדְעָתִי בֵּינִי יִדְעָתִי. שְׁחוּמָר
גְּדוֹן זֶה כְּמִשְׁאֵל כָּבֵד וְכַבֵּד עֲלֵיהֶם.

וּבְפֶרֶט שְׂמָא יִחְזוֹר בּוֹ הַיָּבֵם וְלֹא יִרְצָה לְחֹלֶץ לָהּ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. לְזֹאת חוֹבְתִי הִיא נְאֻעֵשְׂנָה
לְתוֹר וְלַחֲפֵשׁ בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים ז"ל אוֹלֵי אֲמָצָא פֶּתַח תִּקְנָה בְּכֹחַ דְּהִתְרָא לְחֹלֶץ תּוֹר
זְמַן זֶה.

וְרֵאָה זֹאת מְצֵאתִי מ"ש הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה קָמָא בֵּאָה"ע ס' י"ז בְּדִין גְּרוּשָׁה מְעוֹבְרַת
שֶׁהַתִּירָה לְיָבֻשָׁא אַחַר כְּלוֹת ג' חֲדָשִׁים מְשִׁילָדָה בְּאִנְפֵּן זֶה דְּהִינּוּ שְׁלֵא תִשִּׁים זָד בְּפִי
הַתִּינּוֹק הַנּוֹלָד כֹּלֵל וְכֹלֵל רַק שְׂתַשְׁכְּחוּ מִיְּנִיקַת אֶלְמָנָה אוֹ גְּרוּשָׁה לְהַנִּיק הַנּוֹלָד.

וְאִבֵי הַגְּרוּשָׁה נִתְחַזְּבִי לִיתָן לְהַנּוֹלָד כֹּל צְרוּרָו. וְהוּא עֲשִׂיר וְתִקְיָה גְּדוֹל.

וְעַל דָּרָךְ זֶה שׁוֹב אִינָה נִקְרָאת מִיְּנִיקַת חֲבִירוֹ וּמוֹתֵרַת לְהַנְשֵׂא. וְרַק בְּתוֹךְ ג"ח שְׁעֻדְיָין
לֹא נֶעְכָּר חֲלָבָהּ.

וּבְיָדָהּ לְהַנִּיק וְלָדָהּ. הִיא בְּכֹלֵל לֹא יִשָּׂא אָדָם מִיְּנִיקַת חֲבִירוֹ.

אָבֵל לְאַחַר ג"ח. אַז נֶעֱפֵר חֶלְבָה וְאַיִנָּה בְּכָלֵל מִיִּנְיַת חֲבִירוֹ ע"כ וְעֵי"ש: וְכ"כ הָרַב פֶּחַד יִצְחָק אוֹת מִיִּנְיַת נז"ל שְׁמַעְתִּי שְׁהִסְכִּים הַמְּוֹפְלָא כְּמוֹהֵר"ר מִשֵּׁה זְכוּת נר"ו מְמַנְטוּבָה.

הַתִּיר לְרַבֵּי שְׁמוּאֵל פִּיאָצָא מִפִּירְנָצִי לְהַשִּׂיא בְּתוֹ אֶלְמָנָה מִפִּיגַאל"ו אַחַר ג"ח שְׁיִלְדָה כָּל שְׁלֹא שְׁמָה דִד בְּפִי הַתִּינוּק וּמִיִּסְדָּת הוֹרָאָתוֹ עַל פֶּסֶק הַר"ם פְּרוֹנִיצְאֵלִי מְמַנְטוּבָה וְאַנִּי הֶצְעִיר יִצְחָק רְאִיתִי פֶּסֶק מְלֵא וְגִדּוּשׁ חֲתוּם מְשַׁנֵּי רַבּוֹתֵי שְׁהַתִּירוּ גַם הֵם כְּמוֹ זֶה.

וְהוּא כְּמוֹס אֶצְלִי. וְהִיָּה הַמַּעֲשֶׂה רַב פֶּה "פִּירָאָרָא".

עַפ"י הוֹרָאָתָם. וְהַרְמ"ז ז"ל בְּשֵׁנַת תל"ד הַתִּיר לְבַת ר' שְׁמוּאֵל וְכו' ע"כ דְּהַשְׁתָּא לְפִי הָאָמֹר.

אַנְוּ בְּעֵינֵינֵינוּ נְמִי גִלְדָּה בְּעַקְבוֹת הַרְבָּנִים הַנִּז' בְּנִדּוֹן הִיבְמָה שְׁלֶפְנִינוּ. שְׁלֹא אַחַר שְׁתַּלְדָּ לֹא תַשִּׁים דִד בְּפִי הַתִּינוּק כָּלֵל וְכָלֵל לֹא.

וְתִנְיָקָהּ חֶלֶב הַבָּא מֵהָאֵמִירִיק"א עַפ"י הָרוֹפְאִים. כְּאַשֶׁר עֵינֵינוּ רוֹאוֹת.

רַבּוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ כֵּן וְהִינְיָקוּ גוֹרִיָּהוֹן חֶלֶב זֶה. וְהִמָּה בְּרִיאִים וְחֲזָקִים בַּפ"י.

וְלֹא אַחַר עֲבוּר ג"ח שְׁאָז יִצְמָקוּ דִדֵּיהֶ. וְאַיִנָּה רְאוּיָה עוֹד לְהִנְיָק.

תּוֹ לֹא מִיִּקְרִי מִיִּנְיַת חֲבִירוֹ, וּמִוִּתְרַת לְחַלּוֹץ אֶלִיבָא דְכוּ"ע אִם יִרְצָה הִיבְמָה לְפִנְטָרָה בְּחִלְצָה. יִמְיָמָנָה זֶה הַבַּעַל בְּכַתְּנֻבָה וְחִנּוּפָה וְקִדּוּשֵׁין כַּדְמו"י.

וּבְכַהֲאֵי גִוּוֹנָא אֵין מְקוּם לְחֻשְׁשַׁת רז"ל לְתַקְנַת הַנִּזְלָד. כִּינּוֹן שְׁאָבֵי הַנִּזְלָד הוּא עֲצָמוֹ הַבַּעַל אֵין נִגְרַע דְּבָר וְהוּא מִמְסָמָס לִיָּה חֶלֶב וּבִיָּצִים: זֹאת תּוֹרַת הַעוֹל"ה בְּכָלֵל פֶּסֶק זֶה בַּס"ד.

דְּשׁוּמְרַת יָבָם זֹו שְׁנִיָּשׂאָת לְאִישׁ זָר בְּחֻזְקֵי הַעֲכוּפ"ם בְּלֹא חו"ק וְהִיא עֲדִינָן לֹא נִתְיָבְמָה וְלֹא חִלְצָה דִדִּינָן לָהּ כְּדִין שׁוּמְרַת יָבָם שְׁזִינְתָה. וּמִוִּתְרַת לִיבָם.

וְגַם לְבוֹעַל אַחַר שְׁיִפְטָרְנָה הִיבְמָה בְּחִלְצָה. רִשְׁאֵי לְקִיָּמָה לוֹ לְאַשָׁה בַּחוּ"ק כַּדְמו"י.

מֵאַחַר שְׁפָכָר נִישְׂאָת עֲמוֹ בְּהָאֵמִיר"י. כְּדִין עֲבָר וְכַנְס דְּאֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדוֹ.

וּמִוִּתְרַת לְחַלּוֹץ לְאַחַר ג"ח מְשִׁילְדָה. בְּתַנְאֵי שְׁלֹא תִנְיָק הַנִּזְלָד כָּלֵל.

כְּמִבּוֹאָר לְעִיל. וְהַנְלַע"ד כְּתַבְתִּי.

בְּעֲזַרַת צוּר יִשׁוּעָתִי. וְאַנִּי תַפְלָתִי.

יִצְיָלְנוּ מִשְׁגִּיאֹת. וְיִרְאָנוּ מִתּוֹרַתוֹ נְפִלְאוֹת אַכִּי"ר.

ע"ה מְסַעוּד הַפְּהֵן ס"ט: סִימָן כֹּט עוֹד שְׁאֵל מַעְלָתוֹ מַעֲשֶׂה שְׁהִיָּה בְּבַחֲוֹר אֶחָד מִחֲלוּצֵי צָבָא שְׁאַרְח לְחַבְרָה עִם בְּתוּלָה אַחַת. וְנִתְעַבְרָה מִמֶּנּוּ.

הַוִּפְר עוֹבְרָה כְּכֵן אַרְבַּעַה חֲדָשִׁים. וְלִהְיוֹת שְׁחִזוֹר לְצָבָא וְלֹא כָּתַב לָהּ כְּתָב יְדִיעָה.

הִלְכָה וְנִישְׂאָת עִם נְכָרִי בְּהָאֵלְמִיר"י כְּשִׁהִיא מְעוֹנְבָרַת בְּעֵיבוֹר הָרֵאשׁוֹן, וְיִלְדָה בֵּן. וְקִרְאָה אוֹתוֹ בְּסַפְרֵי הַמְּשֻׁלָּה עַל שֵׁם הַנְּכָרִי וְהוּא בֵּן ט' לְרֵאשׁוֹן.

וְגַם הַנְּכָרִי הִלְדָּ לוֹ לְצָבָא, וְלֹא נוֹדַע אֵיָּה מְקוּמוֹ. וְהִנֵּה בַעַת"ה.

בא הבחור הראשון ורוצה לקחתה לו לאשה כדת משה וישראל יורנו מורנו כדת מה לעשות תשובה. הדבר פשוט בעיני כל פותח ספר הש"ע דכינון שהופר ענברה לעלמא. והסתבון מכונן שהוא בן תשעה לראשון. וגם מודה שנתעברה ממנו.

הדבר פשוט שהוא בנו לכל דבר. למולו וליורשו.

כמ"ש בש"ע סי' ד' סעיף כ"ז ארוסה שנתעברה בבית אביה אם היא אומרת שמהארוס נתעברה. אם הוא מודה.

הגדל פשר. והוא בנו ליורשו וכו' ע"כ וכתב הבאה"ט דלא אמרינו פשם שזינתה עם זה קף זינתה עם אחרים דבארוסה יש סברא לתלות יותר בארוס מבאחרים וכו' עיי"ש.

והוא הדין במשנדה זה. שהיה רגיל אצלה מפתו תאכל ובחיקו תשכב.

בנדאי פשוט דתלינו ביה. ומה גם שהוא מודה בעצמו.

ומותר לקונסה לחופה בכתובה וקידושין ולמול את בנו הג"ל ולפדותו. ומה שקראה אותו על שם הנכרי.

שלא פדין עשיתה וצור ישראל יסיר את לב האבן מבשרנו. ויטהר את לבנו לעבודתו וליראתו ולתורתו אכ"ר.

ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן ל על מה שכתב מעלת פבודו בענין מילה ביום ה' או ביום ו'. ראיתי מ"ש בגיליון מהרש"א ז"ל כמ"ש מעלתו.

אמנם הלא כבר הראיתי לה מ"ש הרב פה החיים החדש סי' של"א אות ל"א משם הרב בית יהודה פינן דמרן ז"ל העתיק תשובת הרשב"ץ דמילה שלא בזמנה אין מלין ביום ה' הכי קי"ל להלכה ולמעשה.

ולזה הסכים רבו ז"ל עיי"ש. וכ"כ הברכ"י ביו"ד סי' רס"ב דנקטינו להחמיר שאין למול ביום ה' וביום ו' כמ"ש הכנה"ג וכ"כ הרב עדות ביצקב סי' ט' והביא דבריו הזכו"ל ח"א אות מ וח"ג אות קנ"ב וכ"פ החס"ל סי' זה ע"כ.

וכינון דכל הגני רבנואמא האחרונים ז"ל פתבו הכי. פנותיהו נקטינו זולת אם יש שעת הדחק מחמת סיבה המכרחת.

שאז אפשר לסמוך על המקילין. ולהיות שימי חג הפסח ממשמשים ובאים.

ואין הפנאי מספים לטייל בדינים אלו ארוכות וקצרות לכן באתי בקצרה. ואסיים בכי טוב בכרפת הקג בשמחה ובדיעות.

תחוגו את חג המצות ונזפה ונחיה פולנו פאחד להתראות בשנבע שפחות בארה"ק ירושת"ו כיר"א ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן לא למעלת ותהלת הרב בישראל גדול שמו. ויהי אלהיו עמו.

אלף עולו"ת יעלה שלומ"ו. עטרת תפארת גולת הכותר"ת.

קקש"ת כמוהר"ר ישׂראל אַבִּיחֶצִירָא יְחִי שְׁמוֹ לְעוֹלָם חֶזֶק וּבְרִיא אוּלָם. רב דומ"ץ בעי"ת "ארפוד" יע"א: גִּזְרֵי הַקְּוֹדֶשׁ, זֶה יָמִים מְסֻפָּר הוֹפִיעַ עָלַי אוֹר מִכְּתָבוֹ הַבְּהִיר הַמְּדַבֵּר ע"ע הווא גט.

וְלִהְיוֹת שְׁהִייתִי מְצַפָּה אִימְתִי יָבוֹא לְפָנַי הָאִישׁ הַמְּגַרֵּשׁ בְּכַדִּי שְׁנֹסְדָר לוֹ גֵּט אַחֵר לְקַנְיָם דְּבַק"ו, עַד הַיּוֹם מִמֶּשׁ. לְזֹאת עַכ"ב הִיְתָה תְּשׁוּבָתִי לְפָנַי כַּת"ר.

וְהִנֵּה נִגִּיעַ לִידֵי"ק גֵּט וְהַרְשָׁאתוֹ מְקַוְיָמָת שְׁלֹפֵי עֲנִוִּית דְּעַתְנֹו הֵם פְּרָאוּי עַל פִּי הַדִּין. וְעִנְיִי קוֹדְשׁוֹ תְּחִינָה מִיִּשְׂרָאֵל: וְאַבְרָהָם מִהַדְרַת גְּאוֹן תּוֹרָתוֹ.

אֵל יִאֲשִׁימֵנִי אִם הַקְּשִׁיתִי לְדַבֵּר לְפָנַי מִי שְׁגָדוּל. וְהַרְיֵנִי כִּבּוֹן הַמִּתְחַטֵּא לְפָנַי אָבִיו וְכַתְלֵמִיד לְפָנַי רַבּוֹ.

וְהוּא פְּשָׁאֵנִי לְעֲצָמֵי הַדְּיוּט כְּמוֹ שְׁאֲמַרְתִּי עָלַי לְשִׁתּוֹת בְּצַמָּא אֶת דְּבָרֵי קוֹדְשׁוֹ. כְּכֹל אֲשֶׁר יִגְזוֹר עָלַי יִהְיֶה מַה שְׁיִהְיֶה.

בְּאֲשֶׁר הָיִיתָ כֹּל לְגַבֵּי דִידֵי צָעִיר אֲנִי קִיָּם לִי בְּגוּיָה דְּמַר כִּי הוּא מִיִּרְאֵי הַהוֹרָאָה. כִּסָּא הַרְבְּנוֹת כִּסָּאוֹ לְעַד יְכוֹן לְהִשָּׁיב בְּדַרְךָ גְּנוּזָמָא.

כְּסָפָר חֲתוּם בָּאִין מְבִין כְּמָאן אֲמַרְהַ מַר לְמִילְתֵּיהּ. אָבִי רָאָה גַם רָאָה מ"ש הָרַב הַמְּאִי"ר מ'ר בְּרִיָּה דְּרַבִּינָא יִשְׁצ"ו מִהֵיכָּא מְשֻׁמְיָה דְּמַר דְּאַנְן גְּרַרִּינָן אַחֲוֵרֵי אַר"י אַבִּי"ר יַעֲקֹב אַבִּיחֶצִירָא ז"ל שְׁפַתְבָּ דְּנוֹהֲגִין כְּכֹל הַמְּחַמֵּיר בְּגִטִּין וְאַפְּיָלוֹ בַּמַּק"ע וְאִין שִׁי"מ וְכו'.

וְאִם לְדִין יֵשׁ תְּשׁוּבָה. וְכִי הִכֵּן מְצִינֹו לוֹ לְהַרְבֵּ גְדוּל אֲדוּנֵינוּ ז"ל שְׁפַתְבָּ כִּן בְּהַדְּיָא.

וְאַף אִם שְׁמוּעָה שְׁמַעְנוּ מִשָּׁם קוֹדְשׁוֹ. שְׁיֵשׁ לְנַהֲוֵג חוּמְרָא בְּגִטִּין לְצִאת כֹּל הַדְּעוֹת.

הִינְנוּ לְכַתְחֻלָּה בְּמַקּוֹם דְּאַפְשָׁר וְכ"כ כֹּל הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל. אֲבָל בְּדִיעֵבַד בְּמַקּוֹם חֲשֵׁשׁ עִיגוּן.

מִי אָמַר כִּן, וְהָרִי עַד מְמַהֵר מ"ש בְּסֻפְרוֹ הַגְּדוּל שׁו"ת יוֹרוֹ מְשֻׁפְטֵיף לִיעֲקֹב סִי' ע"ז בְּעִנְיָן גֵּט שְׁנִפְלוּ עָלָיו גְּשָׁמִים בְּדַרְךָ בְּבוֹאוֹ מִמְּרַחֲקִים. וְנִמְחַק רְגֵל הַסִּי' וְדַהֲרֵי אֶת מוֹתְרַת וְנִקְרָאת מוֹתֵר"ר וְהִשָּׁיב הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה לְהַכְשִׁיר.

עַפ"י מ"ש מְרֵן הַש"ע סִי' קכ"ז סִי' ט גֵּט שְׁמַחַק בּוֹ אוֹת אוֹ תִּיבָה וְכו' אִם מְטוֹנְפָס הַגֵּט הָרִי זֶה פְּשָׁר. וְאִם מִן הַתְּנַרְף אִינוּ גֵּט ע"כ.

וְהִבִּיא הָרַב פְּלוּגְתָא דְּהַפּוֹסְקִים אִם הָרִי אֶת מוֹתְרַת מִן הַתְּנַרְף אוֹ לֹא. וְכַתְבֵּ הוּא ז"ל שְׁאֵף לְדַעַת הָאוּמְרִים שֶׁהוּא מִן הַתְּנַרְף מ"מ א"צ לְכוֹתְבוֹ רַק לְכַתְחֻלָּה.

אֲבָל בְּדִיעֵבַד מוֹדוֹ דְּלֹא מִיְכָסֵּל. וְכֵן הוֹכִיחַ בְּדַעַת מְרֵן הַש"ע ז"ל שְׁפַתְבָּ שְׁצָרִיף לְכַתְבוֹ הָרִי אֶת מוֹתְרַת וְכו' הִינְנוּ לְכַתְחֻלָּה עִי"ש.

וְסִיִּים וְלִכְן קָם דִּינָא בַּנ"ד דְּהַגֵּט הַנִּז' פְּשָׁר וְתַתְּגַרֵּשׁ בּוֹ הָאִשָּׁה בְּלִי שׁוּם פְּיָקְפוּק זֶהוּ תוֹד"ק וְעִי"ש וְהָרִי הוֹרָה לְהַקְּל בְּמַקּוֹם שְׁהַחְמִירוֹ כֹּל גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים הַתּוֹס' וְהַרְמַב"ם וְהָרָא"ש וְהַרְשָׁב"א וְהַרְמַב"ן כִּיעו"ש בַּדְּב"ק.

ומה גם דאחרי דבריהם נמשכו כל האחרונים להחמיר אף בדיעבד בדאיפא איזה ריעותא
בהרי את מותרת כסברת הרמב"ן יעו"ע. ואם הוא בדברי כת"ר הנה לו להרב ז"ל לחוש
לדעת המחמירים אף שהמקום רחוק.

אלא מה יש עלינו לומר דבאמת בדיעבד הלה לו ז"ל בעקבות הפוסקים שהקילו בדבר:
והשתא הלא נמי יאות לרו"מ לשקוד על דלתות הפוסקים ז"ל ולשקול בפלס דעתו
הקדושה. איזה דרך הלוכו בו.

ובעקבות קודשם ילה לו להשיב אמרים אמת על כל המובא לפני"ק להקל או להחמיר
וה' ישלח עזרה מקדש אמן: ואגב ריהטאי בתשובת הרב ז"ל הנז' נוראות נפלאתי אחר
לחכות עפר שעל רצפת קבר מנוחתו.

בהיות שנדון הרב ז"ל אינו מכונן עם דברי הש"ע ז"ל. שהרי הש"ע מייירי באות או
תיבה שהיא פתובה פתקנה על המחק וכמו שמבואר שם בהדיניא בסוף הסעיף אם חזר
ופירש שאות פלונית על המחק וכו' ולהכי פסק דאם הוא בטופס פשר וכו' אבל בנדון
הרב ז"ל מייירי בנמחק רגל התי"ו לגמרי ונקראת רי"ש ודין זה מבואר סמוך ונראה
בסעיף שלאחריו וז"ל אם נמחק או נטשטש ובבואה שלו קיימת.

אם יכול לקרות פשר, וא"ל אינו גט ע"כ. ולא חילק בקאן בין תנרף לטופס.

ואם כן ברגל התי"ו שאינו יכול לקרות פתקנה אפילו אם הוא טופס אינו גט. ונבהלתי
מראות נגגה זו שיצאה מלפני השליט: ובאמת לא שקטתי ולא נחתי עד שהאיר ה' את
עיני וזכיתי להעמיד דברי הרב אליבא דהילכתא ודינו דין אמת.

אבל לא מטעמיה ז"ל. והוא דהא שנמחק או נטשטש וכו' מצאתי פירושו בשו"ת ב"י ז"ל
סי' ט' דיני גטין שנשאל אם נמחק או נטשטש הגט בטופס אם יש לפוסלו.

והשיב דגם בטופס שיין דין זה. משום דהא שנמחק וכו' מייירי בנמחק פולו או רבוב
ומשו"ה גם בטופס פוסל וכו' עיי"ש.

וא"כ יצא לנו מזה דאם לא נמחק רק אות או תיבה אחת. שאינה יכול לקרות אינו בכלל
זה.

ודינו כמו בשאר ריעותות דאם הוא בטופס פשר. ואם בתנרף פסול.

ומעתה שפכר הוכיח הרב ז"ל דהרי את מותרת אינו בכלל תנרף. ובדיעבד אם לא כתבו
לא פוסל.

כ"ש בחיפס אות אחת שאינו נפסל בכך ועיין פר"ח שם: ונראה להגיה בספרו הקדוש
הנז' תשובה. לכאורה נראה לאסור.

ממ"ש מרן באה"ע סי' קכ"ה סעיף כ'. נמחק או נטשטש וכו' אם אינו לקרות אינו גט
ע"כ.

אמנם כד דייקת שפיר אינו ענין לנדו"ז דהש"ע מייירי בנמחק פולו או רבוב בנמחק אות
או תיבה אחת דינו כמ"ש לעיל סעיף י"ט גט שנמחק וכו' כן נראה לפענ"ד הקלושה.
ועליה דמר מצנה רמייא.

לעמוד על זה. אולי אֲנִי לְעֵמֹד על דְּבַר הָרַב בְּאַמַּת, וְהוּא יָאִיר עֵינַי בְּמֵאֹר תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה אֲכִי"ר ע"ה מְסֻעוֹד הַפֶּהן ס"ט: סִימָן לֵב לְמַעַלְת יָדִיד וְנִעְלָה מִיְלִידֵי סְגוּלָה לַש"ט וְלַתְהִלָּה, ה"ח ה"ש כהה"ר פִּינְחָס טָבוֹל נר"ו וְגָדוֹל הַשְּׁלוֹם לְמַעַלְת הַח' הַש' רַבִּי מִשָּׁה עֲטִיָּא נר"ו אַחַר עֲתָרַת הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם.

הַגִּיעֵנִי מִכְתָּבוֹ הַבְּהִיר וְעִמּוֹ רְצוּף הַגֵּט אֲשֶׁר כְּתִבְתִּים וְאַתְּבוּנָן בּוֹ וְהִנֵּה נִמְצְאוּ בּוֹ כְּמָה פִּיקְפוּקִים הַפּוֹסְלִים אוֹתוֹ וְהִרְיָנִי מִסְדָּרָם לְפָנַי אַחַת לְאַחַת א' שְׁנֹכְתָב בְּגֵט חֲמִשָּׁה יָמִים חֹסֵר בֵּית וְלִכְתָּחִילָה צָרִיף לְכַתּוֹב בְּחֲמִשָּׁה כַּמ"ש מֶרֶן הַש"ע ס' ככ"ו ס"ד בְּשָׁנֵי יְכַתּוֹב בְּשָׁנֵי יָמִים בְּשִׁלְשָׁה בְּאַרְבָּעָה וְכו' ב' שְׁדִילָג תִּיבַת וְלֹאֲתִרְכִי דְגַבִּי אִשָּׁה וְכַתְּבֵה' גֵּט פְּשׁוּט דְדוֹקָא כְּשִׁכּוּתָב הַבְּעַל גֵּט לְשִׁלּוּחַ לְאַשְׁתּוֹ לְמַדִּינָה אַחֲרַת שְׁאִין כּוֹתְבִין הָעוֹמְדֵת הַיּוֹם בְּמֵתָא פ'.

בְּזֶה אֵין כּוֹתְבִין וְלֹאֲתִרְכִי. דְּכִינּוֹן שְׁלֵא הַזְּכִיר מְקוּם הָאִשָּׁה.

אֵין לְכַתּוֹב וְלֹאֲתִרְכִי. אֲבָל אִם הִיא עוֹמְדֵת בְּמְקוּם כְּתִיבַת הַגֵּט.

שְׁכּוֹתְבִין הָעוֹמְדֵת הַיּוֹם בְּמֵתָא פ' צָרִיף לְכַתּוֹב וְלֹאֲתִרְכִי. ג'.

ב' אוֹתִיּוֹת יו"ד תי"ו דְּתִיבַת פְּטֵרִית יוֹצְאוֹת חוּץ לְשִׁטָּה. וְכַתְּבֵה מֶרֶן בַּש"ע ס' ככ"ה ס"ד נוֹהֲגִין שְׁלֵא יִהְיוּ הָאֲתִיּוֹת עוֹבְרוֹת מִהַשִּׁיטִין בְּיָמִין וּבְשִׁמְאָל וּבְהֶגְהָ אִם כְּתִבַת חוּץ לְשִׁיטִין י"א דְּאִפִּילוּ אוֹת אַחַת שְׁיִצָּא לְחוּץ פְּסוּל ע"כ, ד'.

שְׁנֹכְתָב בְּשִׁיטַת אַחֲרוֹנָה מִן תִּיבַת וְדָן עַד תִּיבַת וַיִּשׁ' הַפֶּל בְּשִׁיטָה אַחַת. וְכַתְּבֵה מֶרֶן הַש"ע שֵׁם סְעִיף י"ח צָרִיף שְׁלֵא יִהְיֶה בְּשִׁיטָה אַחֲרוֹנָה לֹא סֶפֶר תְּרוּכִין וְלֹא גֵט פִּיטוּרִין וְלֹא אֲגָרַת שְׁבוּקִין אֲלֵא פְּדַת מִשָּׁה וַיִּשְׁרָאֵל לְבַד ע"כ.

ה' שְׁחֲתִימוֹת הָעֵדִים אֵין עֲלֵיהֶם צוּרַת אוֹתִיּוֹת וְתִינּוֹק דְּלֹא חֲפִים וְלֹא טִיפֵשׁ אֵין קוּרָא אוֹתָן כְּתִקְנָן. וְעוֹד בָּהּ.

שְׁאִין נוֹגְעִין קְצָתָן עִם קְצָתָן. וּבְסִי' ככ"ה בס' ט"ז בְּהֶגְהָ כְּתִבַת צָרִיף שְׁיִזְהַר שְׁיִגִיעַ כָּל מָה שְׁרָאוּי לִיגַע כִּס"ת תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת וְכו' עֵי"ש: וְהִנֵּה עַפ"י הַדִּין כָּל הַרְיֵעוּתוֹת שְׁנֹמְצָאוּ בְּגֵט זֶה.

יש' צַד לְהַקֵּל בָּהֶם. אִם מִחֲמַת שְׁהֶם בְּטוֹנָפֶס הַגֵּט, וְאִם מִחֲמַת שְׁנַעֲשׂוּ בְּדִיעְבַד וּמְקוּם עֵיגוֹן שְׁקִשָּׁה לְהַשִּׁיג גֵּט אַחַר מִהַבְּעַל.

אִף הֵלֵא סָגְרוּ עֲלֵינוּ אֶת הַדְּרָף הַפּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים ז"ל. לְהִיּוֹת שְׁהִרְיֵעוּתוֹת הַלְלוּ מוֹכִיחִים לְהַדְיָא שְׁמִסְדָּרֵי הַגֵּט הַזֶּה אֵינָם בְּקִיָּאִין בְּטִיב גֵּטִין וְקִידוּשִׁין.

וְכָל כִּי הֵאֵי גוֹנוּבָא. הַגֵּט פְּסוּל.

כַּמ"ש מֶרֶן ב"י ס' קמ"ב בְּשֵׁם מְצִאתִי כְּתוּב בְּאֶחָד שְׁפָא עִם גֵּט בְּיָדוֹ וְאָמַר שֶׁהוּא שְׁלִיחַ הוֹלְכָה. וְהַשְּׁטֵר שְׁבִיָדוֹ מוֹכִיחַ שֶׁהוּא שְׁלִיחַ קְבָלָה.

וּפִיֶסֶל הָרָא"ש אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁהִיא מְוַכַּחֶשֶׁת. גַּם אֶת הַגֵּט עֲצָמוֹ פִּיֶסֶל כִּינּוֹן שֶׁהִיוּ עִמִּי הָאֲרִץ שְׁלֵא יִדְעוּ בְּטִיב שְׁלִיחוֹת כִּהֵאֵי גוֹנוּבָא אֵין לְסַמּוֹךְ עַל גִּיטִיהֶם, שְׁיִשׁ לְחוּשׁ דְּכַמָּה מִיָּנִי פִּיֶסוּלִים שְׁנַעֲשׂוּ בּוֹ.

וכדכתבו הר"ן והריב"ש שפסלו גט מפני שראו לשון השטר ב"ד שהוא לשון הדיוטות וכו' עיי"ש וכ"כ מור"ם ו"ל סי' קמ"א סעיף ל' עיי"ש. ועיין עוד מ"ש בב"י סי' ק"כ משם הריב"ש והרא"ש ו"ל בענין זה גם הגאון נובי"ת פתב סי' ק"ה עכשיו ראיתי שהמסדר הגט אינו בקי בטיב גטין וקדושין פלל.

כי נמצאו בו כמה שגיאות. ואף שיש לדון על כל שגיאה ושגיאה לענין דיעבד.

מ"מ הרי הדיוט הזה עם כל שגיאותיו. לא חלי ולא מרגיש בשום שגיאה.

מפלל שאין לו שם ידיעה בהלכות גטין פלל. וא"כ הגט הזה פסול מצד מה שמבואר בסי' קמ"א סוס"ל בהגה עיי"ש.

ועיין להפ"ת סי' קמ"א ס"ק כ"ח מ"ש משם תשובת שייבת ציון סימן צ"א בענין זה. ועיין להגאון שד"ח מע' גט סי' א' אות זי"ן שהביא כמה פוסקים שהחמירו בזה: אף חובתינו היא נכספה לדעת היכא שהגט נכתב כהגון שאין נמצא בו שום פיסול ברור.

אלא שנכתב ע"י הדיוטות. והוא במקום עיגון ושעה"ד שקשה להשיג גט אחר מהבעל.

אם בכהאי גוונא נמי מפסלי כל הני רבנאותא או יש לחלק, והנה השד"ח שם הביא משם החבי"פ בשו"ת חיים ושלום ח"ב סי' ע"א שאלה על גט שניתן ממנו אחר ע"י ב"ד שאין בקי אין בט"ג אם פשר אפילו שלא ימצא שם פיסול.

נראה דפסול. כמ"ש הכנה"ג בחלק מעשה רב אות א' שכתב וגט שסדרו ב"ד הדיוט ראוי לפסול, כמ"ש הריב"ש והרא"ם וכו' עיי"ש והנה מרן בב"י סוף סי' ק"כ הביא תשובת הריב"ש וכו' עיי"ש.

ומ"מ אם הגט פשר שלא ראינו בו שום פיסול והוא שעה"ד פשר. וכ"נ מתשובת הרא"ש שהביא שם מרן בב"י עיי"ש.

שנראה שפדיעבד פשר כל שאין פיסול ברור בגט. ושוב הביא מ"ש הריב"ש סוס"ל ש"צ אני לא אתיר אשה עפ"י מעשה ב"ד פזה.

דאין לסמוך על בני אדם שאין יודעים בט"ג. מפני שכותבים שנתברר להם שהגירושין נעשו כמתנת חז"ל להתיר אשה העומדת בחזקת איסור עכ"ל.

ועיין להרא"ם ח"א סי' ל"ה. והנראה כי לא פסלו הכא אלא כשמצאו בגט פיסול בהדיא כמבואר שם אלו תוד"ק דשנ'ת ה' חיים ישנים: אף לגבי דידי הדיוט כמו שאמרת במחילה מהדרג"ת לא ירדתי לסוף דעת ק"ו דפעם אומר בכה ופעם אומר בכה.

ומ"מ יש לפנינו עמוד גדול לסמוך עליו תשובת הרא"ש ו"ל שהביא מרן ב"י ו"ל סוס"ל ק"כ הנז' ו"ל על הגט שניתן בפני עדים שאינם יודעים בטיב גטין דע כי הדבר קשה עד מאד כי מרבים ממזרים בישראל ואם באנו לפסול למפרע קשה הדבר מאד.

אבל מכאן ולהבא טוב לפרסם ולהכריז שלא ישתדל אדם בכתיבתו אלא הבקיאים בהם עכ"ל. הרי שכתב שאין לפסול למפרע וכו'.

עוד זאת כתב הכנה"ג ו"ל בסי' ק"כ הגהב"י אות מ"א ו"ל לא אמרו אלא היכא דידוע שאפשר להביא גט אחר בקירוב מקום. אבל היכא שידוע שהמקום במרחקי ארץ.

והבעל משנמד שלא יתרצה לזה, בנדאי לא מעכבינו ליה בהכי. משם מהרימ"ט בתשובה. ומתוך דברי מהרח"ש נראה שחולק על זה ע"כ. הרי נוסף גם הוא על אוהבינו הרב מהרימ"ט ו"ל להקל במקום דחק ועיגון.

ומעתה אנו נמי בדין שהאיש הלזה המגרש. שהוא קשה להשיג ממנו גט אחר, השתא שלא נמצא בגט פיסול המעכב עפ"י הדין יש לנו לסמוך על דברי הרא"ש ו"ל ומהרימ"ט הנ"ז דלא מעכבינו ליה בהכי ועל ענין חתימות העדים שאין נקראים פתקנו לתינוק דל"ח ול"ט.

הנה כתב התשב"ץ ו"ל בח"א שא"ל זה שנסאל למה חותמין בגט בכתיבה אשורית. והשיב שאין בדבר עיכוב.

ולא נהגו כן אלא משום דאמרנו בפ"ק השולח דף ל"ו ע"א אמר רשב"ג תקנות גדולות התקינו שיהיו העדים מפרשין שמותיהן בגטין מפני תיקון העולם. שעכשיו שפרשין שמותיהן.

אנו יודעין מי הם העדים ונקיים אותם על פיהם. וכתב לא שתהא הכתיבה נקראת לתינוק דלא חפים ולא טיפש כי לזה אין צורך דהא אפילו למ"ד עדי חתימה פ"ת לא צריך לפרש שמותיהם בגטין מן התורה.

ומתפטר כשאר שטרות החתומים בסמינים. כדאיתא בגמרא התם.

דבר חסדא חתים ס'. ורב אושעיא חתים ע"י וכו' ומשום תקנה הוא דמפרשין שמותיהן וכיון דפירשו אעפ"י שאין נקראין אלא לתינוק דחפים וחרוף טפי כשר שהרי עכשיו אין אנו צריכין שיצא כתב ידם במקום אחר.

שהרי אנו יודעים מי הם החתומים. ויבואו ויקיימו חתימתם מפיהם עכ"ל, וכ"כ הב"ש סי' ק"ל בשמו בקיצור.

ועפ"י זה דן הכמ"א ח"ב סי' י"ט הביאו הפ"ת שם סק"ט בדבר העד "פרץ" שתינוק קרא הרי"ש בשם דל"ת והצד"י פשוטה קרא אותה יו"ד נו"ן. כבר כתב הב"ש בשם הרשב"ץ שתינוק חריף יכול לקרותו כשר.

וה"נ עיינו הרואות שתינוק חריף שפספריים יקרא פראוי, יש להכשיר שאין מדקדקין כ"כ בחתימת העדים. רק אם אנו יכולים לקרותו כשר.

ובפרט במקום עיגון ונדאי אין להחמיר כלל עכ"ל. אשר עפ"י דברי התשב"ץ ו"ל הנז' חזרתי על המקרא להקרות החתימות לתינוקות החריפים קצת וקראו אותם בטוב דמעתה הרי שמותם מפורשים פתקנת חז"ל.

ותו אין להחמיר כלל בדיעבד: ואפתי פש גבן לשאול ולברר למסדרי הגט הנז', אם לא שגו ברואה באחת מפל הדברים הפוסלים בגט אשר מנה הרמב"ם ו"ל בריש הלכות גירושין. וכן עשיתי בס"ד ורק זאת המכשלה יצאה מתחת ידם.

שְׁחַתְמוּ עַל הַגֵּט עֲדִים מְגֻלְחֵי זָקָנָם בְּתַעַר וְעֵינָיו לְהִרְבֵּה שֶׁד"ח מֵעַ' גֵּט סִי' י"ח אוֹת ג'
שְׁכַתְּבֵם שֶׁנ"ל לְדוֹן בְּעֵינֵי הַדְּבָר אַחַר דְּמִבְּרָא בַח"מ סִי' ל"ד בְּרֵאוּהוּ קוֹשֶׁר וּמְתִיר וְלֹא
הוֹדִיעוּהוּ מִתְחִלָּה שְׁאֲסוּר.

תּוֹלִין שְׁלֹא יָדַע שֶׁהִיא מְלֵאכָה. א"כ י"ל דְּהִשְׁחַתְתָּה בְּתַעַר דְּנִתְפָּשֵׁט הַרְבֵּה.
לֹא חָשִׁיב שְׁנֵה אִסוּר כ"כ. וְאַף שְׁלֹא הִתְנַצַּל עַל זֶה הוּא עֲצָמוּ כֵּן בְּפָנָי ב"ד אֵינוֹ מְזִיק
וְכו' עֵי"ש.

וְכ"כ מִשֵּׁם הָרַב שֶׁב יַעֲקֹב סוֹסִי ו' וּפְחַד יִצְחָק מֵעַ' הַפ"א שֶׁהַכְּשִׁירוּ מְגֻלְחֵי זָקָן לְעֵדוּת.
מִשׁוּם דֵּלָא מִשְׁמַע לְהוּ אִסוּר עֵי"ש וְהַנְּרָאָה לְעֵנִיּוֹת דְּעַתִּי הַקְּלוּשָׁה כְּמִבְּתִי לְתַקּוֹן
הַמְּעֻנּוֹת.

בְּאֲשֶׁר אֵין תִּקְוָה לְהַשִּׁיג גֵּט אַחַר מִהֲבַעַל אֲבָל מִכָּאן וּלְהִלָּאָה בְּעַמּוּד וְהַזְהִיר קָאִי שְׁלֹא
יוֹסִיפוּ עוֹד לְסַדֵּר גֵּט יְהִיָּה מַה שִׁיְהִיָּה. וְה' הַטּוֹב יִתְקַנְנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנָיו ית' לְעִבּוּדָתוֹ
וּלְתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה כִּיר"א ע"ה מִסְּעוּד הַפֶּהָן ס"ט: סִימָן לֵג גְּדֵרְשִׁתִּי לְחֻוֹת דְּעַתִּי בְּאֶחָד
שְׁגִירֵשׁ אֲשֶׁתוֹ מִן הַנְּיִשׁוּאִין וְהִלְכָה וְנִישְׂאָת לְאִישׁ אַחֵר.

וְהִנֵּה בַעַת"ה הַמְּגִרֵשׁ רוֹצֵה לְדוֹר בְּבֵית אֶחָד בְּחֻצָּר שֶׁהָאִשָּׁה הַמְּתַגַּרְשֶׁת דְּרַה שָׁם עִם
בְּעֵלָה. אֲלֵא שֶׁהַבֵּית הַזֶּה שֶׁהַמְּגִרֵשׁ רוֹצֵה לְדוֹר בּוּ יֵשׁ לוֹ פֶּתַח לְהַחֲצֵר הַנּוֹ'.

וּפְתַח אַחֵר לְמִבּוּי. וְלַעֲת הַצְּנוּרָה הוּא נִכְנָס לְהַחֲצֵר לְמִלְאֵת מִיָּם וְלַעֲשׂוֹת צְרָכָיו וְכו' אִם
מִוֶּתֶר לְדוֹר שָׁם אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה.

אֵימָא בַפ' הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְאַרְמְלָה דָּף כִּז' ע"ב הַמְּגִרֵשׁ אֵת אֲשֶׁתוֹ לֹא תִנְשָׂא בְּשִׁכּוּנָתוֹ. וְאִם
הִיָּה פֶהָן לֹא תִדּוֹר עִמוֹ בְּמִבּוּי.

אִם הִיָּה כְּפָר קָטָן זֶה הִיָּה מַעֲשֵׂה וְאָמְרוּ כְּפָר קָטָן נִידוֹן כְּשִׁכּוּנָה ע"כ. וּפִירֵשׁ"י לֹא תִנְשָׂא
בְּשִׁכּוּנָתוֹ.

לְפִי שְׁמִכְרָת בְּרִמְיֻזוֹתָיו וּקְרִיצוֹתָיו שְׁמָא יָבֹאוּ לִידֵי עֲבִירָה. וְאִם הִיָּה פֶהָן אֲפִילוֹ לֹא
נִשְׂאָת לֹא תִדּוֹר עִמוֹ בְּמִבּוּי.

שְׁמָא יָבֹאוּ עָלֶיהָ וְכִהֵן אִסוּר בְּגֵרוּשָׁה. אֲבָל יִשְׂרָאֵל כָּל זְמַן שְׁלֹא נִישְׂאָת תִּדּוֹר בְּשִׁכּוּנָתוֹ
ע"כ.

וְכַתֵּב הָר"ן שָׁם מִשְׁמַע דְּשִׁכּוּנָה גְּדוּלָה מִמִּבּוּי דְּהָא מְסִימִין דְּכְפָר קָטָן נִידוֹן כְּשִׁכּוּנָה. וְאִי
שִׁכּוּנָה קְטַנָּה מִן הַמִּבּוּי אִמָּאי.

וְכִי יֵשׁ כְּפָר שְׁלֹא יְהִי גְּדוּל מִמִּבּוּי. אֲלֵא וְדָאִי שִׁכּוּנָה מְשַׁכָּה טְפִי.

וּמִשׁוּ"ה כָּל שְׁנִישְׂאָת דְּחִמִּיר אִסוּרָה מְרַחֲקִינָן לָהּ אֲפִילוֹ מִכָּל הַשִּׁכּוּנָה, וְכ"ש מִמִּבּוּי.
וּכְשִׁלֹּא נִישְׂאָת כְּגוֹן לְגַבֵּי פֶהָן.

לֹא מְרַחֲקִינָן לָהּ אֲלֵא מִמִּבּוּי ע"כ. וְכַתֵּב עוֹד לְקַמְן דְּמִסְגֻגִיָּת הַש"ס דְּקָאֵמַר מִי נִדְחָה וְכו'
יֵשׁ לְלַמּוֹד שְׁאֲפִילוֹ אֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה וְלֹא נִישְׂאָת עַדִּינָן.

אסורה לדור עמו בְּחֶצֶר אא"כ היו נזְהָרִין שְׂיִהְיוּ אַחֲרֵים עִמָּהֶן דְּוָמְיָא דְאִשְׁתּוֹ שֶׁל רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצֵב ע"כ וְכֵן דִּינָה הָרַב חִידוּשֵׁי אֲנָשֵׁי שֶׁם מְדַבְּרֵי רַש"י שֶׁם שֶׁכָּתַב אֲבָל יִשְׂרָאֵל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִישְׂאֵת תְּדוּר בְּשִׁכּוּנָתוֹ ע"כ.

מִשְׁמַע אֲבָל לֹא בְּחֶצֶירוֹ עכ"ל וְכָתַב עוֹד הָר"ן שֶׁם דְּאִכָּא מ"ד דְּאַף גְּרוּשַׁת יִשְׂרָאֵל שְׁנֵינִישְׂאֵת וְנִתְאַלְמְנָה. אוּ נִתְגַּרְשָׁה, דִּינָה כְּגֵרוּשַׁת כְּהֵן שֶׁלֹּא נִישְׂאֵת שְׂאִינָה צְרִיכָה לְהִתְרַחֵק אֲלֵא מִן הַמְּבוּי ור"י ז"ל כָּתַב דְּכִינּוֹן דְּאַסִּיקְנָא בִּפ' יוֹחֲסִין דְּף ע"ח דְּמוֹדוֹ אֲבִי וְרַבָּא אֲמַחְזִיר גְּרוּשַׁתוֹ מִשְׁנֵינִישְׂאֵת שְׂאֵם בְּעַל וְלֹא קִדְּשׁ אִינוּ לוֹקָה מִשּׁוּם דְּהִנְיָא כְּתִיבָה בָּהּ.

אִף בְּמְבוּי רִשְׁאָה לְדוּר עִמוֹ. אֲבָל בְּחֶצֶר וְדַאי לֹא ע"כ וְכֵן דַּעַת הָרַא"ש ז"ל דְּבִנְתְּאַרְמְלָה אוּ נִתְגַּרְשָׁה נְמִי סְבִירָא לִיהָ כְּדִיעָה א' שֶׁכָּתַב הָר"ן שְׂיִישׁ לָהּ דִּין גְּרוּשָׁה לְכַהֵן: נְקֻטִּינּוֹן מִהָכָא דְאִשְׁתּוֹ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהּ ג' חֲלוּקוֹת דְּבִנְתְּגַרְשָׁה וְעַדִּינּוֹן לֹא נִישְׂאֵת אֲסוּרָה לְדוּר עִמוֹ בְּחֶצֶר וְאֵם נִישְׂאֵת אֲסוּרָה אֵא בְּכָל הַשְּׁכוּנָה וְבִנְתְּאַרְמְלָה אוּ נִתְגַּרְשָׁה אַחַר שְׁנֵינִישְׂאֵת אֲסוּרָה בְּכָל הַמְּבוּי וְכַאֲשֶׁת כְּהֵן יֵשׁ בָּהּ שְׁתֵּים בְּנִתְגַּרְשָׁה בֵּין לֹא נִישְׂאֵת עַדִּינּוֹן.

בֵּין נִישְׂאֵת לְאַחַר וְנִתְגַּרְשָׁה עוֹד אֲסוּרָה בְּכָל הַמְּבוּי. וּבְעוֹדָה נִשְׂוָאָה עִם הָאַחַר אֲסוּרָה בְּכָל הַשְּׁכוּנָה.

אֲלֵא דְּמַדְבְּרֵי הַתּוֹס' שֶׁם נִרְאָה דְּגַרְסֵי כְּפָר קָטָן נִידוֹן כְּמְבוּי. שֶׁכָּתְבוּ וְז"ל וְאֵם הִנֵּה כְּהֵן לֹא תְדוּר וְכו' דְּכִינּוֹן דְּפְנוּיָה הִיא קִיל לִיהָ.

אֲבָל אִם נִשְׂאֵת אִין צְרִיף לְהִרְחִיק אֲלֵא כְּדִי שְׁכוּנָה. דְּהִינּוֹ ג' בְּתִים.

כְּדַאֲמַרִּינּוֹן בִּסְפ"ק דַּע"ז דְּף פֵּא'. דְּכִינּוֹן דְּנִישְׂאֵת חֲמִירָא לִיהָ אֲפִילוּ לְכַהֵן עכ"ל.

דְּמִשְׁמַע דְּסְבִרֵי לָהּ דְּמְבוּי גְּדוֹל מִשְׁכוּנָה. וְלַהֲכִי פְנוּיָה דְּקִילָא לִיהָ לְכַהֵן.

דְּאִינָה אֲלֵא בְּאִיסוּר לָאוּ צְרִיף הִרְחַקָה יוֹתֵר וְאֲסוּרָה בְּכָל הַמְּבוּי. אִף בֵּא"א דְּחֲמִירָא לִיהָ.

דִּי בְּהִרְחַקָת שְׁכוּנָה דְּהִינּוֹ ג' בְּתִים בֵּין בְּכַהֵן בֵּין בִּישְׂרָאֵל: וְרַבִּינוּ הַטוֹר פָּסַק בְּסִי' קִי"ט כְּדַעַת הָרַא"ש אֲבִיו ז"ל וְכַמ"ש הָר"ן ז"ל דְּבִנְשְׂאֵת אֲסוּרָה בְּכָל הַשְּׁכוּנָה שְׂדָר בָּהּ הַמְּגַרְשׁ, וְבִנְתְּגַרְשָׁה מִהַשְּׁנֵי אֲסוּרָה בְּכָל הַמְּבוּי וְכ"כ לְעֵיל סִי' יו"ד גְּבִי אִשְׁתּוֹ יִשְׂרָאֵל וּבְסִי' נִי"ו כְּתְבוּ דִּין אִשְׁתּוֹ כְּהֵן וְכָתַב עָלָיו מָרְן ב"י ז"ל דְּרַבִּינוּ הַטוֹר ס"ל דְּשְׁכוּנָה גְּדוֹלָה מְמְבוּי כְּדַעַת הָרַא"ש אֲבִיו ז"ל עִי"ש: וְהִשְׁתָּא נִהְדָר אֲפִין לְמַסְבַּר דַּעַת מָרְן הַש"ע.

ז"ל שְׁהַעֲתִיק דְּבְרֵי הַרְמְב"ם ז"ל בִּפ' כ"א מֵה' א"ב כְּכַתְבְּם וְכַלְשׁוֹנָם וְז"ל מִי שְׁגִירָשׁ אִשְׁתּוֹ מִן הַנִּישְׂוֹאִין לֹא תְדוּר עִמוֹ בְּחֶצֶר שְׂמָא יְבוֹאוּ לִידֵי זְנוּת וְאֵם הִנֵּה כְּהֵן לֹא תְדוּר עִמוֹ בְּמְבוּי. וְכַפָּר קָטָן נִידוֹן כְּמְבוּי עכ"ל.

וְכָתַב עָלָיו הַה"מ ז"ל שְׁהַרְמְב"ם הִנֵּה גוֹרֵס שֶׁם בְּבְרִייתָא הַמְּגַרְשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ לֹא תְדוּר עִמוֹ בְּחֶצֶר וְכו', וְכַפָּר קָטָן נִידוֹן כְּמְבוּי. וְגַם לְגִירְסַת הַהַלְכוֹת דְּגַרְסֵי לֹא תִנְשְׂא בְּשִׁכּוּנָתוֹ.

מ"מ אֲפִשֶׁר שְׁבַחְצַר אַחַד אֲפִילוּ בְּלֹא נִישְׂוֹאִין אֲסוּרִין לְדוּר. וְכֵן מִשְׁמַע מְסוּגִיָּא שֶׁם.

וְיֵשׁ לְהוֹסִיף עַל דְּבְרֵי רַבִּינוּ לְפִי גְרַסְתִּינוּ שֶׁלֹּא תִנְשְׂא בְּשִׁכּוּנָתוֹ. וְשִׁכּוּנָתוֹ הִיא ג' בְּתִים ע"כ תוֹד"ק.

דלכאורה נראה מדבק"ו ו"ל דהרמב"ם אצל בשיטת התוס' דבנשאת דחמירא ליה לא בעי הרחקה טפי. אלא פדי שכוונת ג' בתים מדגריס כפר קטן נידון כמבוי.

דמבוי גדול משכונה אף אמנם מחנורתא דלא היא דבשלא שיתת התוספות אתי שפיר לפי גירסתם דגרסי לא תינשא בשכונתו ויש חילוק בין שכונה למבוי. וכינון דסברי מרנן דמבוי גדול משכונה.

נפקא להו שפיר דבאיסור קל דפנויה בעי הרחקה טפי. ובאסור חמור דא"א לא בעי הרחקה.

טפי.

אבל לגירסת הרמב"ם דגריס לא תדור עמו בתצר וכו' ליכא למשמע מינה דבאיסור חמור דנשאת לא בעי הרחקה טפי. שגרי מחלק בהרחקה לפי חומר האיסור דבגרושת ישראל דליכא אלא איסור פנויה.

סגי ליה שלא תדור עמו בתצר. ובגרושת פהן דאיכא איסור לאו בעי הרחקה טפי.

שלא תדור עמו כמבוי. וא"כ הוא הדין נמי דבנשאת דחמירא טפי.

בעי הרחקה טפי דאע"ב דסבר לה בזה בשיטת התוס' דמבוי גדול משכונה. מ"מ לפחות בעי הרחקה מאותו מבוי שדר בו המגרש דתו ליכא הרחקה אחרת טפי מזה להחמיר עליו.

וכמ"ש הח"מ ס"ק י"ט דמה שהשמיט מור"ם ו"ל בהגה דעת הטור דבנשאת אפילו חוץ למבוי אסור בכל השכונה. משום דכיון דשיעור שכונה לא איתפרש בגמרא רק שאמרו כפר קטן נידון כשכונה.

ודעת הרמב"ם כפר קטן נידון כמבוי. דהשתא ליכא נפקותא בחומרא זו דלא תינשא בשכונתו.

דהא מה שהוא יותר מפפר קטן מותר לכ"ע. וכפר קטן נידון כמבוי.

בלאו הכי אסור ע"כ: וכן הוא סברת פל האחרונים ו"ל בדעת הרמב"ם ו"ל וכמ"ש המל"מ וז"ל וגרושת ישראל שנישאת. לא נתבאר בדברי הרמב"ם מה יהיה דינה.

ונראה דדינה הני בגרושת פהן דאסור אף כמבוי. דליכא למימר דמידי דחמיר, לא מתמירינו ביה כולי האי.

דכיון שלא נזכר בגמרא האי חילוקא. מנלן למימר הכי להקל ולא לומר איפכא.

דכיון דהיא א"א ראוי להחמיר בה טפי מגרושת פהן. וכסברת הרא"ש ו"ל.

והה"מ שכתב ויש להוסיף על דברי רבינו לפי גירסתנו שלא להינשא בשכונתו. ושכונה היא ג' בתים.

פעת לא הבנתי דבריו ע"כ. וכ"כ הט"ז ס"ק ט"ז דהרמב"ם שלא זכר דין שכונה פלל.

הוא ו"ל מפרש דשכונה הנזכרת בגמ' היינו חצר המוקפת ויש בו הרבה בתים. ועל פן לא חילק הרמב"ם ו"ל אלא בין שכונה שהיא חצר לאסור בו בגרושת ישראל.

ולא נשאת. לבין מבוי.

בגרושת פהן אפילו לא נישאת אסור אפילו במבוי. וא"כ בישראל שנישאת.

כ"ש שאסור אפילו במבוי. ולא הוצרך לקנותה עיי"ש.

וכן נמי דעת הפר"ח ו"ל במ"ש לנישב דברי מור"ם ו"ל בהג"ה שכתב ואם נישאת לאחר בישראל וכו' עיי"ש: והרב קרפן נתנאל כתב שני דברים בדעת הרמב"ם שכתב ו"ל אבל בגרושת ישראל שנישאת מזה לא דבר.

ויש פנים מחמת חוקר האיסור. שצריך להתרחק מכל המבוי.

במכ"ש מאשת פהן שלא תדור עמו במבוי וזה שכתב הרמ"א בסי' קי"ט ס"ו בהג"ה אלשון הרמב"ם ואם נישאת לאחר אפילו בישראל לא תדור עמו במבוי ואי נמי י"ל פיון שיש לה בעל. בעלה משמרה.

וכמ"ש הר"ן סב"א זו. ולפי"ז מור"ם מייירי בגרושה לאחר שנישאת.

ודלא כב"ש סי' קי"ט ס"ק ט"ו שאם נישאת צריך ריחוק מכל השכונה, וזה ליתא דא"כ לא אישתימיט המיימוני לאשמועין דין זה עכ"ל ולפי מ"ש בעניויתין משם כל האחרונים ו"ל כנז"ל. נראה עיקר פד"ר הראשון.

דאי פד"ר השני. הרי הרמב"ם ו"ל בעצמו כתב בפ"ב מהא"ב הי"ב ו"ל מי שנטען על ערוה או שיצא לו שם רע עמה.

לא ידור עמה במבוי אחד. ולא יראה אותה באותה שכונה וכו' ע"כ.

וכתב הרב מגדל עז ו"ל דנפקא ליה להרמב"ם ממאי דאמרינן בכתובות שם המגרש את אשתו לא תינשא בשכונתו. ואם הנה פהן לא תדור עמו במבוי וכו'.

אלמא שמעין מהכא כי לפי חוקר איסורן מרחיקין אותן. לכהן מן המבוי ולישראל מן החצר.

וימן השכונה. וכולן משום חשדא.

וכ"ש בערוה וכו' עיי"ש. הרי דשמעין ליה להרמב"ם ו"ל דמצריך הרחקה מכל המבוי.

באיסור ערוה והוא הדין נמי בגרושת ישראל שנישאת דהיא היא. ואפשר דסמך על מה שכתב הקא ולא הוצרך לחזור ולכתוב גבי גרושה ותימא דאישתימיט מכל האחרונים הלכה זו בדברי הרמב"ם ו"ל: ומעתה שעמדנו על דעת הרמב"ם ו"ל בהלכה זו.

דבנישאת בעי הרחקה מכל המבוי, פשוט הוא דמרו ו"ל שהעתיק דברי הרמב"ם בש"ע הכי סבר לה מר. ובכן אתי שפיר מה שסיים על דבריו מור"ם ו"ל בהג"ה שכתב ואם נישאת לאחר בישראל לא תדור עמו במבוי ע"כ.

דמייירי בין בעודה נשואה לאחר בין בנתגרשה משני. לא תדור עמו במבוי.

דכיון דסל"מ בגירסת הרמב"ם דכפר קטן נידון כמבוי. דמינה מוכח דמבוי גדול משכונה.

כמש"ל מעתה תו ליפא חומרא אחריתי להתרחק יותר ממבוי. וכמ"ש הח"מ והפר"ח ז"ל, ומ"ש הב"ש דמור"ם ז"ל מיירי בנתגרשה מהשני דאינה צריכה ריחוק אלא מן המבוי.

אבל בעודה נשואה. צריכה ריחוק מפל השכונה.

שהיא גדולה ממבוי פדעת הרא"ש והטור. נראה לי דס"ל להב"ש ז"ל דמור"ם פליג אדברי מרן ז"ל ופסק פדברי הרא"ש והטור דשכונה גדולה ממבוי.

וכמ"ש הרב יד מלאכי ז"ל בכללי הש"ע אות י"ט דדרפו של רמ"א בהגה בכמה מקומות שכותב אינה דין או אינה פרט על דברי הש"ע בסתם, כאלו הרב מוהריק"א מודה לדבריו ואינו פן. והא לא פתב וי"א הוא משום דבדברי הש"ע אין הקרע כ"כ עיי"ש.

ועל פרחין לומר דזו היא דעת הב"ש. דליפא למימר דמרן ז"ל סבר דבנישאת בעי הרחקה מפל השכונה שהיא גדולה ממבוי.

שהרי קפסיק ותני בהדיא כפר קטן נידון כמבוי. דמינה מוכח דמבוי גדול משכונה.

אלא נדאי פדאמרן: והדרן לדאמאן עלה בנדון דשאילנא עליה. דלכו"ע אסור לדור באותו בית שגרופתו נשואה שם ולא מהני מה שפתחו פתוח לחוץ.

שהרי מ"מ היא עמו באותה שכונה ובאותה חצר. ומה לי עוד להאריך בזה אחר שהאיר ה' את עיני במקורן של דברים.

אלא שיש לי לעמוד על פרט אחד והוא שהאיש הלזה המגרש אשר בא לדור עם גרופתו. ידוע לכל שאין לו פח גברא ויש לפקפק ולומר דלא חיישינן לאיש פזה שייבוא לזנות עם גרופתו.

ובהקפה ראשונה נראה להשיב דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין. ולא פלוג רבנן בין גברא לגברא.

וכמ"ש הש"ע סי' קמ"ח ס"ב כל המגרש על תנאי וכו' הרי זה לא יתניחד עמה וכו' וכתב בב"ש סק"ו אפילו שכ"מ נוטה למות וגוסס אסור להתניחד בלא עד עיי"ש והיינו משום דלא פלוג רבנן. ובר מן דין הדבר יוצא מפנרש באר היטב בסוטה דף כ"ו דאמר שמואל שחוף מקנין על ידו, ופוסל בתרומה.

ופרידפשיטא? ומשני. מהו דתימא ושכב איש אנתה אמר רחמנא והאי לאו בר הכי קמ"ל.

ופירש"י שחוף שבשרו נשחף וכלה ויבש ואין בו פח. ובתוס' פירש ר"ח שחוף שאינו בועל פדרכו ואינו מזריע וכו'.

וכ"פ הרמב"ם בפ"א דסוטה שחוף שאינו מתקשה ואינו מוליד. וכ"פ מרן בש"ע סי' קע"ח ס"ב הראת לדעת מדאמרין דמקנין ע"י שחוף.

נראה דאוסר אשה בביאתו. אף עפ"י שמשמש באבר מת.

וכמ"ש הב"ש סי' כ' סק"ה דכוננתו על השחוף הנזכר בסי' קע"ח. וכ"ש באיש פנה שאינו מסוג זה.

שהשחוף אינו מתאנה לאשה. כמ"ש הרמב"ן בפ' רשת וישב גבי פוטיפר עיי"ש. משא"כ באיש זה שהוא מתאנה לאשה. שהרי כבר נשא אשה אחרת זולת זאת הגרושה. אלא שאין בו פח לבעול: ועיין להשבו"י ח"א סי' קי"ט על מי שנצטרעה אשתו וגירשה. אם מותרת לדור עמו במבוי.

כיון דמזוהמת היא בעיניו. והעלה להחמיר דכל שנתגרשה.

לא פלוג רבנן עיי"ש. ועיני לשמייא נטלית להאיר עינינו במאור הקדושה כיר"א.

ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן לד נשאלתי מאת ידידי וכו' על ענין אשה אחת אשר עזבה אלוף נעוריה זה שבע שנים. ולא נודע איה מקום תחנותו.

ואשתו זאת חגרה בעוז מתניה לחפש אחריו ואחרי שמועתו חיפוש מחיפוש. בכל המדינות אשר השיגה יד פתחה.

לפני רבנים ופרנסים אשר בכל עיר ועיר. אולי יפירו את מקומו אשר דרשה כף רגלי מי ראהו שם חי או מת.

ותקנתה מפח נפש בעוה"ר שלא נודע לה שמץ דבר לא ממנו ולא ממקצתו. והשתא הלא באתה בטענה אולי יש תקנה להתירה מכבלי העיגון.

באמור שבוודאי בלתי ספק שהוא מת. שאם לא שתאמר שהוא עודנו בחיים.

היה יכול להודיע לאשתו ולעם קרובו. מה טיבו.

ובפרט בזמן הזה שכמעט בכל העולם נמצא "טיליפון" ו"טיליגראף" אשר יוכל איש להודיע את חבירו ענינו על ידי אלה. וזה האיש אשר לו זה שבע שנים שלא נודע ממנו מאומה.

בוודאי מת הוא. ונפשה לשאו"ל הגיעה.

אם יכולה להנשא לאיש אחר בטענה זו או לא: תשובה. הנה ענין זה דבר שלא ניתן לקיפת הוא.

כי פשוט הוא בעיני כל יודעי ספר בעניני הלכות אישות. שאין כאן פתח תקנה להוציאה מכבלי עיגון.

ורק להפיק רצון השואל ישצ"ו. ולערך לפניו דברים מחנורים פשמלה.

להעמידנו על הדין ועל האמת הצעתי דברים הללו. והוא כי רבותינו ז"ל בארו לנו כלל בזה.

שאין מעידין לאשה שמת בעלה. להתירה להנשא לאחר.

כי אם דוקא בעדות ברורה שראינו בעין שמת בעלה. ולא מאומד הדעת שנאמר שדעתנו נוטה לומר שבוודאי מת.

לא כן הוא אלא צריף עדות ברורה שמת בלתי ספק. ודבר זה יוצא מפורש מש"ס יבמות פ"ק האשה בתרא ד"ך אין מעידין אלא עד שתצא נפשו.

ואפילו ראוהו מגוד וצ'וב וחי' אוכלת בו וכו' ובד"ר קכ"א ת"ר נפל למים בין שאין להם סוף בין שיש להם סוף, אשתו אסורה דברי ר"מ. וחקמים אומרים מים שיש להם סוף אשתו מותרת.

ושאין להם סוף אשתו אסורה וכו' וקיי"ל דהלכה פתחמים. הראת לדעת מש"ס הנ"ל שלעולם אין מעידין לאשה שמת בעלה, עד אשר נראה בעין ממש שיצאה נשמתו.

ואפילו בענינים שקרובים למיתה. אפי"ה לא אמרינן מאומד הדעת שהוא מת, אלא אמרינן שמא ניצול.

והוא עדין חי. רק דנוקא אם הוא בענין שאי אפשר להנצל.

כגון שהיא דקאמר התם בש"ס ת"ר נפל לתוך כבשן האש מעידין עליו. ליורה מלא יין ושמן מעידין עליו ודבר זה מוסכם מפי כל הפוסקים ז"ל.

והילך לשון הרמב"ם ז"ל שהוא מועט מחזיק את המרובה. שהוא בפ"ג מה' גירושין ה' ט"ו אם אמר העד או האשה או העבד מת פלוני ואני ראיתיו נשמת.

שואלין אותו היאך ראיתו ובמה. ידעת שמת.

אם העיד בדבר ברור. נאמן.

ואם העיד בדברים שרובן למיתה. אין משיאין את אשתו.

שאין מעידין על האדם שמת. אלא כשראוהו שמת ודאי ואין בו ספק.

כיצד ראוהו שנפל לים אפילו טבע בים הגדול אין מעידין עליו שמת. שמא יצא ממקום אחר וכו'.

ראוהו שנפל לגוב אריות ונמרים וכיוצא בהם אין מעידין עליו. אפשר יאכלוהו וכו' ע"כ.

וכ"כ רבינו הטור באה"ע סי' י"ז. וכן פסק הש"ע שם סעיף כ"ט וכו': אמור מעתה לגבי ג'ון שלפנינו.

שאין כאן עדות של כלום. אלא מאומד הדעת אנו אומרים כיון שלא נודע ממנו מאומה. בנודאי מת. זה לא יעלה על הדעת וק"ו הוא.

מה אם במקום דאיכא מקצת עדות עכ"פ. אלא שלא הוברר לנו כמ"ש בש"ס ופוסקים. אמרינן אין מעידין. כ"ש כאן דאין מי שיבוא ויעיד אפילו מקצת דבר.

בנודאי פשוט הוא דנגעלו בעדה שערי ההיתר. עד ישקוף וירא ה' משמים: ומה שבאה בטענת שאילו היה חי היה נודע לנו דבר הזה באמת טענה זו איתא בירושלמי"י הביאו התשב"ץ ז"ל ח"א סי' פ' משם המפרשים דהכי גרסינן התם.

חד בר נש אַתָּא בְּיוֹמֵי דְרַבִּי, אָמְרִין לִיהּ הֵהוּא פְּלוֹן, אָמַר לוֹן מִית הֵהוּא פְּלוֹן. אָמַר לוֹן מִית.

אָמְרִין לִיהּ וְכוּלְהוּ מְיָתִין. אָמַר לוֹן וְאִילוּ הָווּ בְּחַיִּין לֹא הָווּ מְיָתִין.

ר' יְרֵמְיָהּ בְּשֵׁם ר' חֲנַנְיָא מַעְשָׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי וְאָמַר מֵאֵן דְּנִשְׂאֵת נִשְׂאֵת. מֵאֵן דְּלֹא נִשְׂאֵת לֹא תִינְשָׂא ע"כ.

וְעָנַן זֶה הִירוֹ"ש הוּא וְשְׂאוֹתוֹ אָדָם יֵצֵא עִם סִיעָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם וּבִשְׂעֵת מְלַחְמָה הִיָּה כְּדָמוּכַח הֶתֶם. וְחִזְרוּ לְבָדוֹ וְהִתְחִילוּ לְבִנְיָן לְבִנְיָן אֶתְדָּ לְאֶתְדָּ הֵיכָן הֵם.

וְהוּא לֹא הִשִּׁיב לָהֶם בְּפִשְׁטוֹת מְתִים הֵן. אֲלֵא אָמַר.

וְאֵם הָיוּ חַיִּים לֹא הָיוּ בָּאִים. וְאָמַר רַבִּי שְׂאִין מוֹצִיאִין הַנְּשִׂים הַנְּשׂוֹאוֹת.

אֵעִפ"י שְׁנִרְאָה דְּבִדְדָמִי הוּא מַעֲיָד. וּמִשׁו"ה לְכַתְּחִילָה לֹא מְנַסְבִּין לָהּ.

עכ"ל הַתְּשִׁב"ץ וְז"ל עֵינֵי שְׂאָבֵל מ"מ טַעֲנָה זֹו אִינָה אֲמוּרָה. אֲלֵא כְּשֶׁרְאִינוּ שְׂאִירַע בּוֹ מַעְשָׂה שְׁרַגְלִים לְדָבָר לֹא מְנַסְבִּין מֵת.

כִּי הִיא דִּירוֹש' דְּשְׂעֵת מְלַחְמָה הִיָּה. וְאִפִּי"ה לְכַתְּחִילָה לֹא מְנַסְבִּין לָהּ כְּמִדְּוָרָה.

אֲבָל לְגַבִּי נְדוּ"ד שְׂאִין כָּאֵן רַגְלִים לְדָבָר לֹא מְנַסְבִּין מֵת. הַגַּם שְׂאָבֵד זָכְרוּ וְנִשְׁתַּפַּח שְׁמוֹ.

לֹא אָמְרִין הָאִי טַעֲנָה שְׂאִילוּ עוֹדְנוּ בְּחַיִּים הִיָּה בָּא: וְכֵן כְּתִב הַרְמַב"ם פִּי"ג מֵה"ג ה' כ'. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהֵעִיד לָהּ עַד א' שְׂטָבַע בַּעֲלָהּ בָּיָם אוֹ בְּמִים שְׂאִין לָהֶם סוּף וְלֹא עָלָה וְאָבֵד זָכְרוּ וְנִשְׁתַּפַּח שְׁמוֹ.

הָרִי זֹו לֹא תִינְשָׂא עַל עֵדוֹת זֹו כְּמוֹ שְׂבִיָּאֲרָנוּ וְאֵם נִשְׂאֵת לֹא תִצָּא וְכֹו' וְחָכְם שְׁהוּרָה לְהַשְׂיָאָה לְכַתְּחִילָה מְנַדִּין אוֹתוֹ ע"כ וְכֵן פְּסֻק מִרְן הַש"ע ס' י"ז סְעִיף ל"ד וְכָתֵב הַב"ש ס"ק ק"ב לֹא דוֹנָקָא בְּנִטְבַּע בְּמִים שְׂאִל"ס.

אֲלֵא הוּא הִדִּין בְּכָל מְקוֹם שְׂעַל פִּי הָרוֹב הוּא מֵת. לֹא תִצָּא ע"כ.

הָרִי לָהּ דְּטַעֲנַת אָבֵד שְׁמוֹ וְנִשְׁתַּפַּח זָכְרוּ. לֹא אָמְרִין אֲלֵא הִיָּכָא שְׂיֵשׁ רַגְלִים לְדָבָר שְׂעַפ"י הָרוֹב הוּא מֵת.

וּבְלֵא"ה לֹא אָמְרִין: וְעוֹד דְּהִקָּא הָאִשָּׁה הִיא בְּחִזְקַת אִשָּׁת אִישׁ גְּמוּרָה. וּמֵאֲמָד הַדְּעַת אֲנַחְנוּ אוֹמְרִים שְׂמָא מֵת הַבְּעַל.

וְא"כ מִפְּתֵחַ הַסְּפָק אֲתָה מוֹצִיא אֶת הָאִשָּׁה מִחִזְקַת א"א וְקִיִּיל"ן דְּאִין סְפָק מוֹצִיא מִיָּדִי וְדָאִי. וְלַעוֹלָם הָאִשָּׁה הַזֹּאת הִיא בְּחִזְקַת א"א גְּמוּרָה.

וְנִנְעָלוּ בַּעֲדָה שְׂעִירֵי הַקִּיָּתֵר. וְאִין פֶּת בְּיַד שׁוּם מוֹרָה הוֹרָאָה לְהַתִּירָה לְהִינְשָׂא וְהַמְתִּירָה בְּרַ נִידוּי הוּא.

כְּמ"ש הַרְמַב"ם שְׂהַעֲתִקְנוּ דְּבָרֵינוּ לְעֵיל. וְהַגַּם דְּהֶתֶם בְּאוֹתוֹ נְדוּן דְּהַרְמַב"ם דָּאֵם נִשְׂאֵת עַפ"י חָכְם לֹא תִצָּא.

אכן צריף לדעת אם העפ"ם יש לו עם ישראל שותפות בבהמה והעפ"ם רוצה לסרסו בלי אמירת הישראל אם צריף הישראל לעפב על ידו או לא. דאין זה בכלל ההיא דשילחו לאבוה דשמואל כנז' משום דאמרין דעפ"ם אדעתא דנפשיה קא עביד: והנה פתוב בתשובת הגאונים דשייכי לה' ביאות אסורות סי' ב' דמותר לתת לעפ"ם שור קטן למחצית ש"כר אעפ"י שנדאי יסרסנו.

דלפני עלת"מ לא שייך פאן דלא ס"ל כרבי חידקא. לאמירה לנכרי שבות לא שייך פאן דלא עבד רמז וגילוי דעת לסרסו שיקרי נכרי שפא לכבות אין אומרים לו כפה וכו' עכ"ל.

והביאו הרב"י וכתב דיש לתמוה דמ"ש מהלין תורי דגנבי ארמאי ומסרסין אותם דאיבעיא לן בגמ' ופסקו הפוסקים לאיסור. ותירץ דאפשר למשירי משום דכיון דיש לעפ"ם חלק ביה אמרינו דעפ"ם בדנפשיה קעביד ובכה"ג ליכא למיקנס משום הערמה ע"כ.

וכ"פ רמ"א בהגהת הש"ע אכן העזר שם. והגם שהביא רמ"א שם בהגה דעת י"א אוסרים למפוך לגוי ומכ"ש דאסור ליתן לו למחצית ש"כר משום שפונדאי יסרסנו היינו לפי שיטת הפוסקים דס"ל דהאיבעיא לא איפשטא כנז' וכמו שכ' הרב ח"מ ס"ק ח' דהראב"ד ס"ל הואיל ורב פפא דהוא בתראי אמר דמשום דבני מערבא כרבי חידקא ס"ל לשלחו ליה הכי ודרכי חידקא הילכתא היא ע"כ ובביאור הגר"א ו"ל אות ל"ח פתב ויש אוסרין.

היא דעת הסמ"ג שפירש כרבי חידקא וטעמו דס"ל פהאיבעיא לא איפשטיא ואפי"ה אסרו פל הגי אמוראי ש"מ דכר"ח ס"ל, ולפי"ז למחצית ש"כר פשיטא דאסור ע"כ אמנם הרי פתבנו לעיל דהרב"י הביא להקת פל הפוסקים דסבירא להו דמה שאסור לומר לעפ"ם לסרס בהמה שלנו היינו משום אמירה לגוי שבות אא משום דקיי"ל כמ"ד ב"נ מצווה על הסירוס.

ונמצא שדעת הראב"ד והסמ"ג ו"ל יחידאה לגבי פל הגי רבנאותה ו"ל: ואפתי פש גבן לתור ולדרוש בדעת מרן הש"ע ו"ל דאתפא דידיה סמכינן מאי דעתיה בס' רבי חידקא דאמר בני נח מצווין על הסירוס.

אם קיים ליה פנותיה או לא. והספק הזה יצא לנו מדמצינו ליה בב"י י"ד סי' רצ"ז על מ"ש רביהט"ו ואסור לישראל שיתן בהמתו לנכרי שיירביענה לו פלאים פתב דאיבעיא ולא איפשטיא ולחומרא.

ובאה"ג בג' טורים יו"ד סי' רצ"ז ובא"ע סי' ה' ובחה"מ סי' של"ח ציין עליו בכולם דהיא בעיא ולא מיפשטיא ולחומרא. ולמאי דכתבינן לעיל דלדעת הסמ"ג והראב"ד ו"ל דס"ל דלא נפשטא הבעיא ס"ל דהכי הילכתא כרבי חידקא.

ובהכי אני מסופק אם נאמר הכי נמי לדעת הש"ע שכתב דלא נפשטא הבעיא ולחומרא ס"ל דהכי הילכתא כר"ח או דילמא אעג"ב דלא נפשטא הבעיא לא קיי"ל כר"ח. ונראה להוציא לאור דבר זה בס"ד היא בשנדקדק דיקדוק אהד והוא דאם באמת ס"ל לרבינו הש"ע דלא נפשטא הבעיא היכי פסק פחומרא הא האי מקלתא היא שבות דרבנן וקיי"ל דרבנן אזלינן לקולא.

וּכְמוֹ שֶׁתַּמָּה הָרַב מ"מ בַּה' שְׁכִירוֹת פִּי"ג ה"ג עַל הַסֵּמ"ג ז"ל שֶׁפָּתַב שֶׁהִיא בְּעֵינָיִן וְלֹא אִיפְשִׁיטָא הִילְכָה אָסוּר וְאִינוּ לוֹקָה. דְּכִינּוּן דַּס"ל דְּלֹא אִיפְשִׁיטָא אַמְאֵי אָסוּר הוּ"ל סְפִיקָא דְרַבְּנָן וְלִקְוֹלָא דְעֵינָר אִיסוּר שְׁבוֹת הוּא דְרַבְּנָן וְכֵן פָּתַב הָרַב הַמ"מ שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁבִּקְצַת גְּנוּסְחָאוֹת שְׁבִסְפָרֵי הַרְמַב"ם פְּתוּב אֹמֵר אָדָם לְנִכְרֵי חֲסוּם פְּרָתֵי וְדוּשׁ בְּהַ מְשוּם דַּסב"ל דְּכִינּוּן דְּבְעֵינָיִן לֹא אִיפְשִׁיטָא אֲזִלְיָנָן בּוֹ לִקְוֹלָא לְפִי שְׁאִיסוּר הָאֲמִירָה אֲפִילוּ בְּשְׁבוֹת ר אֲלֵא מְדַבְּרִיהֶם וְהוּ"ל סְפִיקָא בְּדְרַבְּנָן וְלִקְוֹלָא וְכֵן דַּעַת הָרַב"ד דְּבְעֵינָיִן וְלֹא אִיפְשִׁיטָא וְלִקְוֹלָא כַּמ"ש הָרַא"ש קו.

וּא"כ לְפִי"ז קָשָׁה הִכִּי פָּסֵק הַש"ע לְדִידְקָה דַּס"ל דְּלֹא נִפְשִׁטָא הַבְּעֵינָיִן וְלַחֲוּמָרָא: וּמִן־כְּרַחֲמִים אָנוּ לוֹמֵר בְּאַמַּת דְּרַבֵּינוּ בַּש"ע ס"ל דְּבְעֵינָיִן אִיפְשִׁיטָא וְלֹא פְּדַחֵי רַב פְּפֵא מְשוּם דְּלֹא קִייל"ן כְּרַבֵּי חֲדָקָא וְלִהְיֵי פָּסֵק בַּג' טוּרִים דְּאָסִיר לוֹמֵר לַעֲפוּ"ם לְהַרְבִּיעַ וְלִסְרֵס וְלַחֲסוּם וְכו' וְאִי ס"ל דְּבְעֵינָיִן לֹא אִיפְשִׁיטָא הִכִּי פָּסֵק לַחֲוּמָרָא וְכַדְאֲמַרְיָנָן וּמ"ש בַּב"י יו"ד סִימָן רצ"ז דְּלֹא אִיפְשִׁיטָא הֵינּוּ מְשוּם שְׁלֹא רָצָה לְהַאֲרִיף וְלִהְבִּיא לְהַקְתָּ הַפּוֹסְקִים בְּדָבָר זֶה וְסָמַךְ עַל מ"ש בַּב' טוּרִים א"ע וַח"מ שֶׁהַאֲרִיף הִרְחִיב בַּדב"ז.

וּמ"ש בַּא"ג עָלָיו דֵּהִיא בְּעֵינָיִן וְלֹא אִיפְשִׁיטָא לְאוּ לְמִימָרָא דֵּהִכִּי ס"ל. אֲלֵא דַּהַש"ע דְּרַכּוּ בְּקוֹדֶשׁ כְּשֵׁי שׁ אֵיזָה דִּין מִהַש"ס שְׁנַחֲלָקוּ בּוֹ הַפּוֹסְקִים בְּפִירוּשׁוֹ הוּא פּוֹתַב בַּש"ע סָתָם וְכָל אֶחָד יִפְרֹשׁ לְפִי שִׁיטְתּוֹ כְּגוֹן הֵכָא שְׁנַחֲלָקוּ הַפּוֹסְקִים אִם נִפְשִׁטָא הַבְּעֵינָיִן א"ל.

כְּתוּב סָתָם שְׁאִיסוּר וְכָל א' יִפְרֹשׁ לְפִי שִׁיטְתּוֹ לְמֵאֵן דְּאָמַר דְּנִפְשִׁטָא הַבְּעֵינָיִן אֲתִי שְׁפִיר דְּאָסוּר מְשוּם שְׁבוֹת. וְלִמ"ד דְּלֹא נִפְשִׁטָא הַבְּעֵינָיִן אִפִּי"ה פְּסָקִינָן לַחֲוּמָרָא כַּמ"ש הַסֵּמ"ג.

אֲבָל הוּא בְּאַמַּת ס"ל דְּנִפְשִׁטָא הַבְּעֵינָיִן. וּבַפְּרָט פִּי כֵן דְּרַכּוּ לִילָף בְּעַקְבוֹת ג' עֲמוּדֵי הוֹרָאָה וְלַפְסוֹק כְּמוֹתָם הֵגַם דִּישׁ חוֹלְקִים עֲלֵיהֶם וְהֵכָא הָרִי מְצִינּוּ לְהַרְמַב"ם ז"ל וְהָרַא"ש ז"ל דַּס"ל דְּלֹא קִייל"ן כְּרַבֵּי חֲדָקָא דַּב"נ מְצִנּוּהָ עַל הַסִּירוּס כְּמַבְנֵאָר בְּדַבְּרֵי הָרַא"ש ז"ל וְכַדְכְּתוּב הַה"מ עַל דְּבַרֵּי הַרְמַב"ם בַּה' אִיסוּרֵי בִיאָה כַּנ"ז.

(וְהָרִי"ף לֹא אֵיזָה דַּעַתּוֹ בְּזוֹה) וּמַעַתָּה דֵּהוּכְחַנּוּ בְּבִירוּר דְּמָרְן הַש"ע ז"ל דְּנִפְשִׁטָא הַבְּעֵינָיִן וְהָא דְּאָסִיר אַבּוּהָ דְּשְׁמוּאֵל לְבָנֵי מַעְרַבָא הֵינּוּ מְשוּם אֲמִירָה לְנִכְרֵי שְׁבוֹת. לְפִי זֶה מוֹכַח דְּלֹא כְּרַב פְּפֵא מְשוּם דְּלֹא קִייל"ן כְּרַבֵּי חֲדָקָא.

דְּזוֹה תַּלְמִיּא בְּזוֹה וְכַדְכְּתוּב הַמ"מ בַּה' שְׁכִירוֹת שָׁם ה"ג בְּתַמִּיהֶתּוֹ עַל הַסֵּמ"ג דְּדוּוּקָא לְשִׁאָר רַבְּנוּתָא דְּאָסִיר גְּבִי הַאי מְשוּם דַּס"ל מְדַחֲזִינָן כְּמָה בְּתַרְאֵי דְּאָסִיר גְּבִי סִירוּס דְּעַכּוּ"ם וְלֹא קִייל"ן כַּר' חֲדָקָא דְּאָמַר בֵּן גַּח מְוֹזְהָר עַל הַסִּירוּס סְבִירָא לְהוּ דְּאִיפְשִׁיטָא בְּעֵינָיִן לְאִיסוּרָא אֲבָל לְדִידְקָה דַּסֵּמ"ג דַּס"ל דְּלֹא אִיפְשִׁיטָא לְמָה יֵהָא אָסוּר וְכ"ש דֵּהוּא פָּסֵק כַּר"ח דַּב"נ מְוֹזְהָר עַל הַסִּירוּס דֵּהַשְׁתָּא כָּל מְאִי דְּמוֹכַח בַּגַּמ' דְּאָסִיר גְּבִי הֵנִי תוּרֵי דְּגָנְבֵי אַרְמְאֵי אִיפָא לְמִימַר טַעֲמָא מְשוּם דַּב"נ מְוֹזְהָר עַל הַסִּירוּס וְלֹא פְּשִׁיט בְּעֵינָיִן לְאִיסוּר ע"כ: וּמַעַתָּה נוֹכַח לוֹמֵר פְּשׁוּט דְּאֵלִיפָא דֵּהִילְכָתָא אִם הָעַכּוּ"ם יֵשׁ לוֹ שְׁוֹתְפוֹת עִם יִשְׂרָאֵל בְּבִהְמָה וְרָצָה הָעַכּוּ"ם לְסָרֵס אוֹתָהּ בְּאִין אֹמֵר וְאִין דְּבָרִים מְפִי הִישְׁרָאֵל רַק מַעֲצָמוֹ אִין עַל הִישְׁרָאֵל לַעֲכַב עַל יָדוֹ דְּלֹא שְׁיִיף כָּאֵן אִיסוּר אֲמִירָה לְנִכְרֵי שְׁבוֹת שְׁהָרִי לֹא אָמַר לוֹ וְלֹא כְּלוּם גַּם לֹא שְׁיִיף לְמִינְקִיטִיהָ כִּהִיא דַּש"ס דְּשְׁלַחוּ לְאַבּוּהָ דְּשְׁמוּאֵל דֵּהִיא לִיפָא לְמִינְקִיטִים הֵכָא מְשוּם הַעֲרָמָה.

דגוי בדנפשיה קא עביד פדמתרץ הרב"י. ואי משום לפני עור לא תתן מכשול לא שנין
הקא דהא לא קייל"ן פרבי חידקא דבן נח מצווה על הסירים.

וכמוןפר כ"ז בתשובת הגאונים: ונשאר עוד לפנינו קצת פיקפוק בדבר. פיון שהשור
בגדון שלפנינו עומד בבית הישראל ואפשר שהישראל שנתפז יתה עומד עליו בשעת
הסירים ונראה נמי שאומר לו בפירוש עשה כו"כ.

ונראה דגם בזה ליכא קפיידא שהרי כתב הברכ"י ז"ל בי"ד סי' רצ"ז שני אות ח"ת אם
יש לעכו"ם שנתפז בבהמה מסתברא דאף אם ישראל עומד ורואה לפני העכו"ם
המרביע מותר ובלבד שלא יאמר לו לעכו"ם לעשות דבהמתה פתיב ואמירה ממש אסורה
דאמי לאיסלופי בשלו וכולה חדא גזירה היא.

הרדב"ז בתשובותיו ללשונות הרמב"ם סי' ק"ק עכ"ל ברכ"י ז"ל: ומינה נלמוד לנדו"ד
דסירים דכיון דיד הגוי אוחזתבו בשנתפז הגם דהישראל עומד ורואה בו אין קפיידא
ובלבד שלא יאמר לו לעכו"ם לעשות.

דנכרי בדנפשיה קא עביד. ואנו ליה עינינו נחננו במעגלי צדק למען שמו יתברך ונראנו
נפלאות מתורתו אכ"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן לו למעלת הרב חכם בתקמתו.

מורה צדק בתבונתו חכם עדיף פבוד רבי יצחק אלמאליח נר"ו בעי"ת תלמסאן יע"א
ראיתי אור מכתבו הבהיר. אשר שרטט וכתב בענין מגולחי זקן בתער לענין עדות
שחתמו על הגט דבר זה אינו צריך לפנים.

ומקום שאמרו לקצר הוא. פי הלא פללא פניל לן מרן הש"ע בח"מ סי' ל"ד רשע פסול
לעדות.

ואיזהו רשע כל שעבר עבירה שחייבים עליה מלקות וכו' ובגילוח זקן בתער פתיב ביה
לאו ולא תשחית את פאת זקנה, ופסק בש"ע יו"ד סי' קפ"א סעיף יו"ד אינו חייב על
השחתת פאות הזקן אלא בתער אבל במספרים מותר אפילו פועין תער ע"כ.

הרי דבגילוח הזקן בתער יש בה עבירה שיש בה מלקות ונחרי הוא פסול לעדות. ובגט
בענין עדים פשרים.

כמ"ש סי' ק"ל באה"ע: אלא שצריכין לעמוד על מ"ש הגאון רעק"א ז"ל בשו"ת סי' צ"ו
דמיצדד איצודי בעובדא דידיה בעידי קידושין מגולחי זקן בתער שכתב שבודאי הפשוט
שאם לא סייענו במעשה.

הוי לאו שאין בו מעשה. וקי"ל דלא נפסל מדאורייתא וכו' אמנם אנו בדין אין מקום
להסתפק בזה כי כל אדם חזו בו.

שכל הבא אצל הספר לגלח זקנו. מסתמא מטה ראשו ומקרב זקנו אל הספר לגלח וכמ"ש
מרן הש"ע שם סעיף ד' והשחתת הזקן והקפת הראש דינם שנה.

ועוד בה רוב ככל הימים אינם הולכים אצל הספר רק מגלחים הם על ידי עצמם פידוע:
עוד שקיל וטרי הגאון ז"ל אם מתחייב ע"י נכרי בהשחתת הזקן וכו' עיין תוס' שבועות

דף ג' ד"ה ועל הנקן וכו' והנה רבינו הטור שם כתב משם הסמ"ג אסור להיות ניקפ ע"י נכרי.

וכתב מרן ב"י משם הנמק"י בסוף מכות. לאפוקי מאותם שהיו מתירים היכא דמקיף לאו בר חיובא הוא ע"כ.

דמשמע מדברי ק"ו דאיסורא איכא ואינו חייב מלקות. וכתב מור"ם בהגה סי' ל"ד בחומ"ש אם עבר עבירה שאין בה מלקות פסול מדרבנן.

ברם אין אנו צריכין לכל זה. דהא דאמרין דע"י נכרי אינו חייב מלקות.

היינו בשאינו מסייע. אבל במסייע אפילו ע"י נכרי חייב מלקות.

וכ"כ הב"ח משם הסמ"ג וז"ל דאפילו ע"י עכו"ם אסור להיות ניקף. ולא אמרינן דקרא דלא תקיפו דמשמע תרנונייהו מקיש ניקף למקיף כל היכא דמקיף בר חיובא חייב גם הניקף.

והיכא דמקיף לאו בר חיובא גם הניקף פטור ומותר. אלא אפילו ע"י עכו"ם איכא איסורא.

אפילו לא היה מסייע. והיכא דמסייע חייב מלקות עכ"ל.

והרי אמרינן דמסתמא כל הבא לגלח זקנו מטה ומקרב זקנו אצל המגלח דמעשה אפילו ע"י עכו"ם הוא חייב מלקות ופסול לעדות: אף לזאת עלי נפשי תשתוחח במ"ש הגאון ז"ל פיון דבאמת פשתה המספחת בזמנינו בעוה"ר רבים מעמי הארץ לא משמע להו איסור.

ומבואר בחומ"ש סי' ל"ד בראוהו קושר ומתיר בשבת. ולא הודיעו לו תחילה שאסור.

תולין שלא ידע שהיא מלאכה וכו' ה"כא נמי פן ולא מיפסל בגילוח זקן בתער. זו היא בדינו לסמוך עליה באמת.

עיינן השד"ח מע' ג"ט סי' י"ח או"ג שהביא להקת הפוס' שכתבו פן עיי"ש: ומה שטען מעלתו (ה' השואל) שאם העדים המשחיתים זקנם בתער יודעים לקרות. ובכל שנה ושנה קוראים בס"ת ולא תשחית את פאת זקנך.

והרי קדמה להם ידיעה ומיפסלי בלא התראה. אחר המחי"ר אישתימיט למעלתו מ"ש הסמ"ע ז"ל שם ס"ק נ"ז וז"ל אף שהוא יודע שהוא יודע שהמעשה שהוא עושה שעושהו באיסור מ"מ אי איכא למימר שאינו יודע שיפסל ע"י זה.

צריך להודיעו ע"כ הרי דלא מהני ידיעת האיסור לחוד עד שיודע שהוא נפסל בעדות בקדו. ורוב פכל מגלחי זקנם בתער.

אף אם הם מבינים פירוש המקרא אינם יודעים דבהשחתת זקנם בתער מיפסלי לעדות: והנה עם כל האמור לא יגהה מזור, אלא לענן אם חתמו בגט בדיעבד. וכבר ניתן הגט.

וקשה להשיג גט אחר מהבעל אבל לכתחלה. ליכא מאן דאמר ליקח עדים משחיתים זקנם בתער חס וחסלילה ואף הגאון רעק"א לא צידד בכה"ג אלא בעידי קידושיין

והצריכה גט כמבואר שם בדברי קודשו למעיין עליו ועיני לשמייא נטלית יאיר עינינו במאור תורתו הקדושה אכ"ר ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן לז נדרשתי להשיב על ענין איש אחד פהו שהיה מאנשי היוצאים למלחמה בממשלה הצרפתית יר"ה וארח לחברה עם נכרית ונתעברה הימינו רח"ל וילדה בת ונישאת עמו בהאלמיר"י והנה בעת"ה כראות האב את בנו שאי אפשר לו להיפרד ממנה כלל ופרט כי אם המנות יפריד ביניהם. שאל את פי אם יכול לגיירה בטבילה וקבלת הדת וישאנה בכחונה וקידושין כדמו"י. או אם היא לעולם אסורה אפילו אחר כל זה ועוד צריך לדעת אם נתחלל מכהונתו כל עוד שהוא עם הנכרית: תשובה.

הנה בפרק הבע"י דף ס' איתא פלוגתא דרשב"י ורבנן בגיורת פחותה מבת ג' שנים ניום אחד אי פשרה לכהונה וכו' ואמר ר"י בר אידי הלכה פרשב"י, אבל הרי"ף להרא"ש ז"ל פתבו דליתא לדרשב"י.

מההיא דאמרינן ההוא פהנא דנסובגיורת פחותה וכו'. וא"ל רנב"י מאי האי.

א"ל דאמר ר"י בר אידי הלכה פרשב"י. א"ל זיל אפיק ואי לא אפיקנא לך ר"י ב"א מאונך עכ"ל וכתב מרן בב"י משם הרא"ש הטעם לפי שהנכרים שטופי זימה הם ובניהם ילדי זנוגים המה וכו' עיי"ש.

וכן פסק בש"ע אבן העזר ס"נ ו' סעיף ח' הגיורת והמשחונרת הרי היא פזונה ואסורה לפהן ע"כ הראת לדעת דגיורת אסורה לכהן: ועל ענין אם נתחלל מכהונתו כל עוד שהוא עם הנכרית כתב מרן ב"י באנרח חיים ס' קכ"ח דהכי תנן בבכורות דף מ"ו פהו הנושא נשים בעבירה פסול עד שיידור הנאה וכו' ומה שלא הזכירו הפוסקים פסולים הללו לענין נשיאות כפים.

אפשר שהטעם דכיון שאם עבר קודם שיידור לא חילל. וכמ"ש הרמב"ם אם פן הוא נושא את כפיו לכתחלה.

אבל רבינו הגדול מהרי"א ז"ל כתב דנ"ל לדעת הפל פהו שהוא נשוי עם גרושה אין לו לישא את כפיו. ואין לו לעלות בתורה.

שהרי כל שעה עומד במורדו. ובסי' קל"ה כתב וז"ל ועוד כתב משמיה דמר שמואל פהו שנטמא למתים שאינם מז' מתי מצנה במזיד.

פסל מן הדוכן ומכל מעלות הפהונה עד שישוב. דתנן הנושא נשים בעבירה פסול עד שיידור הנאה והטמא למתים עד שיקבל עליו.

וגם הרשב"א כתב בתשובה דכהן שנישא גרושה אין נוהגים בו קדושה אפילו לקרות בתורה ראשון וכו' וסיים ב"י לענין הלכה פהו שהפוסקים לא התירו בפירוש נקטינן בדברי מר שמואל והרשב"א שאסרו בפ"י עכ"ל וכן פסק בש"ע שם סעיף מ' פהו שנישא גרושה לא ישא את כפיו אין בו קדושה וכו' וגרושה לאו דוקא.

דה"ה גרושה חללה זונה דג' נשים הללו אסורות לכהן מהתורה. וכמ"ש באה"ע סי' ו' ועל שלשתן תני בבכורות הנושא נשים בעבירה וכו': כתב ה' עולת תמיד דלא תקשי מהאי דאין שאר עבירות מונעין נ"כ.

דְּנוּקָא בְּעֵבְרֵי רוֹת שְׂאִין הַכְּהֻנִּים מְנוֹזְהִים יוֹתֵר מִיִּשְׂרָאֵל. שְׂקֻנוּשֵׁת כְּהֻנָּה גְרָמָה לוֹ וְהוּא חִלְלוֹ.

לְפִיכָף פְּסוּל לְכָל דְּבַר כְּהֻנָּה עַד שְׂיִדוֹר הַנְּאָה עֵדֵר וְכו' עכ"ל. וְאַף אִם יֹאמֵר הַכֹּהֵן הַזֶּה אִי־שֵׁי בְּכָף שְׂיִתְחַלֵּל מִכְּהֻנָּתוֹ וְטוֹב לוֹ שְׂיִשָּׂא אִשָּׁה זֹו שְׂנִתְגַּיְיֵרָה לְאוֹ כֹּל כְּמִינְיָהּ.

שְׂהָרֵי קְמוֹזֵהר קָרָא עַל פִּיּוֹצָא בְּזָה. וְקִדְשָׁתוֹ בְּעַל כְּרָחוּ.

וְהָא לָהּ מ"ש מְרֵן ב"י בִּאֵה"ע ס"י ו' בְּשֵׁם אֲנֻרְחוֹת חֵיִים וְז"ל כְּתַב רַב נְטְרוֹנָאֵי פִּהֵן דְּנָסִיב גְרוּשָׁה. אוֹ אַחַת מִהֶפְסוּלוֹת וְשְׂמִיתוֹ יִתִּיָה תְרֵי תְלַתָּא זִימְנֵי.

וְלֹא שְׂבָקָהּ. וְאָמַר לֹא נִיחָא לִי דְלִיְהוּי פִּהֵן: מְשְׂמִיתִין לִיהּ לְעוֹלָם עַד דְּפָרִישׁ מִינָהּ וּמְגַרְשׁ לָהּ דְאַמְרִינּוּ וְקִדְשָׁתוֹ בְּעַל כְּרָחוּ.

וּבִתְשׁוּבָה אַחֲרַת לְגֵאוֹן מְתַבְּעֵי לְאַפְרוּשֵׁינּוּ וְאַכְרוּזֵי עֲלִיָּהּ דְלִיפְרָשׁוּ כְּהֻנִּים מִינְיָהּ דְלֹא לִיִּתְקַלוּ בָּהּ. וּמִתַּבְּעֵי לְשְׂמוֹתֶיהָ עַד דְּפָרִישׁ מִינָהּ וְאַלְקוּיָהּ וְאִי חֵיִישֵׁינּוּ דְאַזְוִל לְדוֹקְתָּא אַחֲרֵינָא וּפְרִישׁ יְדִיָּהּ קִיִּצִין לִיהּ לְרֹאשׁ אֲצַבְּעוֹתֶיהָ וְקִבְּעִין בֵּיהּ מוּמָא דְלֹא לִיפְרוֹס יְדִיָּהּ וְעֵינֵין עוֹד שָׁם מ"ש בְּשֵׁם הַרְמַב"ם ז"ל וְכו' וְכ"פ בְּש"ע ס"י ו' סְעִיף וִי"ו פִּהֵן שְׂנַשָּׂא אַחַת מִהֶפְסוּלוֹת הָיוּ מִחֲרִימִים אוֹתָם וְכָל הַנּוֹשָׂא וְנוֹתֵן עִמָּהֶם וְכִינְצָא בְּחֻמְרוֹת אֱלוֹי עַד שְׂיִגְרָשְׁנָה ע"כ וְאִנִּי תְפַלְתִּי אֶל ה' יְסִיר לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׂרֵנוּ וְיִטְהַר לִבְנוֹ לְעוֹבְדוֹ בְּאַמַּת וּבְלִבָּב שְׁלֵם כְּכֹל מִצְוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

ע"ה מְסֻעוּד הַכֹּהֵן ס"ט: סִימָן לַח לְמַעַלְתָּ ר"ב רְחֻמָּאֵי פּוּלִיָּה גּוּפָאֵי הֶחֱכַם רַבֵּי חֵיִים אֲלֻזְרַע נר"ו. שְׁלֵם רַב לְכַבּוּדוֹ.

וְלְכָל הַסּוֹבְבִים הוּדוּ: מַה שְׂשָׂאֲלָתָּ עַל אִדּוֹת אִישׁ יִשְׂרָאֵל שְׂנַשָּׂא נְכָרִית וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בְּנִים וְלֹא נִכְנָסוּ בְּכָרִית מִיָּלָה עַד עַתָּה. וְכַעַת רוֹצֵה אֶחָד מִהַבְּנִים הִלְלוּ לִישָׂא בַּת פִּהֵן בְּכַתּוּבָה וּמְקִדוּשֵׁינּוּ.

וְרו"מ עֲכָב עָלָיו מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָרֵל. הֵגַם שְׂהֵבֵן הַזֶּה הוּא וְאִמּוֹ מִתְנַהֲגִים בְּיַהֲדוּת וְלִבְשׁ תְּפִלִּין וְעוֹדֵנוּ בְּעוֹרְלָתוֹ: תְּשׁוּבָה.

הַזֶּה רו"מ קָצֵר בְּמָקוֹם שְׂאֲמָרוֹ לְהֲאַרְיָהּ. שְׂלֹא בִּיָּאֵר הֵיטֵב עַל אִם הַבְּנִים הִלְלוּ אִם טְבָלָה לְשֵׁם גִּירוֹת בְּפְנֵי ב"ד וְקִיבְּלָה עָלֶיהָ עוֹל מִצְוֹת אוֹ רַק דְּנוּקָא מִתְנַהֲגַת בְּיַהֲדוּת מֵאִלְיָהּ וּמַעֲצָמָהּ.

וְאִם הוּא לְשֵׁם גִּירוֹת. אִם טְבָלָה קוֹדֵם לְיַדַּת הַבְּנִים.

אוֹ אַחֲרַת לְיַדַּתָּ: לְזֹאת צָרִיף אֲנִי לְמוֹדַע"י לְפְנֵי רו"מ מַה שְׂהֵדִין נוֹתֵן עַל כָּל צַד מְשַׁנֵּי הַצְּדָדִין, וְהוּא שְׂאֵם הַבֵּן הַזֶּה נוֹלַד קוֹדֵם שְׂנִתְגַּיְיֵרָה אִמּוֹ. א"כ הַבֵּן הַזֶּה דִּינוֹ כְּגוֹי מְשֻׁשׁ שְׂהָרֵי בְּאוֹתָהּ שְׂעָה הִיָּתָה נְכָרִית וְקִיִּיל"ן שְׂנוֹלַד נְכָרִית כְּמוֹתָהּ.

כְּמ"ש בִּאֵה"ע ס"י מ"ד סְעִיף ט'. שְׂאֵם נוֹלַד לְיִשְׂרָאֵל בֵּן מִן הַנְּכָרִית דִּינוֹ כְּעַפּוֹ"ם אֲפִילוּ הִיָּה הַמוֹלִיד יִשְׂרָאֵל שְׂאִינּוּ מוּמָר וּמְבוֹאָר בְּב"י שֵׁם מְשֻׁם הָרַב הַמַּגִּיד שְׂיִשְׂרָאֵל הִבָּא עַל הַנְּכָרִית וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בֵּן אִינּוֹ קְרוּי בְּנוֹ אֶלָּא בְּנָה עַכ"ל וְכ"כ בְּהַג"ה ס"י ט"ז ס"ב שְׂבָנוּ הַנוֹלַד לוֹ מִן הַשְּׂפָחָה וּמִן הַנְּכָרִית אִינּוֹ בְּנוֹ וְכו' וְכֵן מְבוֹאָר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וְא"כ פִּינּוֹן

שְׂדֵינוּ כְּעִבּוּרֵי מַמְשָׁה תוּ לֹא שִׁינְיָהּ בֵּינָה קִדּוּשֵׁינוּ וְאִם קִדּוּשׁ בֵּית יִשְׂרָאֵל אֵין קִדּוּשֵׁינוּ קִדּוּשֵׁינוּ.

כַּמ"ש שְׁמֵי ס"ח הַמְקֻדָּשׁ נִכְרִית אוֹ שְׁפָחָה אֵינוּ כְּלוּם שְׂאִינָן בְּנֵי קִדּוּשֵׁינוּ. וְכֵן עִבּוּרֵי מַמְשָׁה וְעִבּוּרֵי שְׂקִינְדָּשׁוּ יִשְׂרָאֵלִית אֵינוּ כְּלוּם ע"כ הִרְאָתָה לְדַעַת לְצַד זֶה אִם נוֹלַד קוֹדֵם שְׁנַתְגִּיירָה אִמּוֹ: אֲמָנָם אִם הוּא שְׁנַתְגִּיירָה אִמּוֹ קוֹדֵם שְׁנַתְעֲבָרָה בּוֹ.

הַרִי הוּא כִּי שְׂרָאֵל לְכָל דְּבָרָיו וְאִף שְׁנַשְׂאָר עָרַל מ"מ דֵּינוּ כִּי שְׂרָאֵל מוֹמֵר לְעֲרֻלוֹת. שְׂאִם קִדּוּשׁ קִדּוּשֵׁינוּ קִדּוּשֵׁינוּ גְמוּרִים.

כַּמ"ש שְׁמֵי ס"ט שְׂרָאֵל מוֹמֵר שְׂקִינְדָּשׁוּ קִדּוּשֵׁינוּ קִדּוּשֵׁינוּ גְמוּרִים. וְאִפְּיֻלוּ הוּא מוֹמֵר לְעִבּוּרֵי מַמְשָׁה וְלַחֲלָל שְׁבָתוֹת בְּפִרְהֶסְיָא קִדּוּשֵׁינוּ קִדּוּשֵׁינוּ כַּמ"ש בַּב"י מִשְׁמֵם בְּעַל הָעֵיטוֹר וְרַש"י וְהַרְמַב"ם ז"ל.

וְכ"ש מוֹמֵר לְעֲרֻלוֹת שְׂמִבְנוֹאָר בֵּיו"ד ס' ב"י ס"ז דְּמוֹמֵר לְעֲרֻלוֹת דֵּינוּ כְּמוֹמֵר לְעִבְיָהּ אַחַת, דְּקִיל טְפִי מְמוֹמֵר לְעִבּוּרֵי מַמְשָׁה וְלַחֲלָל שְׁבָתוֹת בְּפִרְהֶסְיָא דֵּינוּ כְּמוֹמֵר לְכָל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה וּמַעֲתָה אִם הוּא בְּסוּג זֶה שְׁנוֹלַד אַחַר שְׁנַתְגִּיירָה אִמּוֹ דֵּינוּ כִּי שְׂרָאֵל לְכָל דְּבָרָיו וְלִהְיוֹתוֹ עָרַל אֲמָרִינוּ דֵּינוּ כִּי שְׂרָאֵל מוֹמֵר לְעֲרֻלוֹת שְׂאִם קִדּוּשׁ קִדּוּשֵׁינוּ קִדּוּשֵׁינוּ מ"מ הֵינּוּ בְּדִיעֻבָּד.

אֲבָל לְכַתְחֻלָּה יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם מוֹמֵר לְסִדֵּר לוֹ חֻקִּי. וְנִרְאָה דְלֹא שְׂנָא דְכִינוּן דְּקִדּוּשֵׁינוּ קִדּוּשֵׁינוּ גְמוּרִים וְלֹא מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ קִדּוּשֵׁינוּ נִגְעוּ בּוֹ א"כ אֲפִילוּ לְכַתְחֻלָּה שְׂרִי לְסִדֵּר לוֹ קִדּוּשֵׁינוּ.

וְמָה שְׁנִקְטוּ בּוֹ לְשׁוֹן דִּיעֻבָּד. הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּלְכַתְחֻלָּה רְאוּי לָנוּ לְהִרְחִיקוֹ וְלֹא לְהַתְעַרְבּ בּוֹ. דְּמִי זֶה עָרַב אֵל לְבוֹ לְתַת אֶת בְּתוֹ לְמוֹמֵר דְּלֹא עֲדִיף מֵעַם הָאֲרֶץ שְׁפָתָבוּ בְּש"ס וּפּוֹסְקִים וּפְסָקָה הַש"ע ס' ב' שְׂלֵא יֵשׂיָא בְּתוֹ לַע"ה וְכו' וְה"ה לְמוֹמֵר וְכו'. אֲבָל בְּאַמַּת אֲפִילוּ בַע"ה אִם מְצָא מִין אֶת מֵינוּ וְנִתְרַצוּ בִּינֵיהֶם אֵין מוֹנְעִין אוֹתָם.

וּבְנוֹדָאֵי פְשוּט הוּא שְׂמִסְדֵּרִין לָהֶם חֻקִּי וְהוּא הַדִּין בְּזֶה. אֲלֵא לְכַתְחֻלָּה רְאוּי לְהֵשִׂיאוֹ עֲצָה לְאֲבֵי הַנְּעָרָה לְהִרְחִיקוֹ בְּאַמַּת בְּאַמּוֹר כִּי חֻרְפָּה הִיא לוֹ לְתַת בְּתוֹ לְאִישׁ אֲשֶׁר לוֹ עָרְלָה אוֹלֵי ע"י כֵּן יִשְׁמַע הַבֵּן וְיִתְרַצָּה לְהִזְמוּל וְצָדָקָה תִּהְיֶה לוֹ שְׁזִיפָה אֶת הַחֲזִיב, וְא"ל וְהַתְעַלְמָתָה כְּתִיב.

שְׂבִכְמָה מְקוֹמוֹת מְצִינוּ שְׂרָאֵל שֶׁהוּא מוֹמֵר לְעֲרֻלוֹת נְחֻשֵׁב לְיִשְׂרָאֵל גְּמוּר. שְׂהַרִי לְעִנְיָן יי"ג כְּתִב בַּש"ע יו"ד ס' כ"ד ס"ח שְׂמוֹשֶׁה עָרְלָתוֹ אֵינוּ עוֹשֶׂה יי"ג וְכ"כ הֶרֶב הַלְבוּשׁ וְסִיִּים שְׂאֵין הַנְּיִסוּף תְּלוּי בְּמִילָה אֲלֵא בְּכַוְנַת הַלֵּב.

וְזֶה אַעפ"י שֶׁהוּא מְשׁוּף בְּעָרְלָתוֹ לְבוֹ לְשִׁמִּים ע"כ וְכ"כ הֶרֶב עֵיקָרֵי הַד"ט ס' כ"ח אוֹת ח"י מִשְׁמֵם מְהָר"י שְׁנִיאֹר עַל אֶחָד מֵאַנּוּסֵי הַזְּמַן שְׂעֲדִינָן לֹא מֵל שְׂיֻכַל לְהַזְדַּנוּג בְּפִתִּיחַת שְׂעָרִים וְלֶאֱחֹז בַּס"ת.

כִּינּוּן שְׂלֵא מְלָבוּ נִקְט זְמַן לְמוּל עֲצָמוֹ לְכַוְנָה נִפְסְדַת ח"ו. כִּינּוּן שְׂבִכָל הַמְצָוֹת הַתְּעַסֵּק כְּמוֹנוּ בְּלֵב שְׁלֵם וְתַמִּים.

וְלָכֵן דִּינֵינוּ לִיּה כִּישׁ גָּמֹר אֶף שְׁעֵדֵינוּ לֹא מֶל עכ"ל. וְהַטַּעַם הוּא עפ"י מֵאֵי דְאִתָּא בְּנִדְרִים הַנּוֹדֵר מִן הַמְּהוּלִים אֲסוּר בְּעֶרְלֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶרְלִים אֲסוּר בְּמַהוּלֵי עַפּוּ"ם שְׁהַעַפּוּ"ם אַעפ"י שֶׁהוּא מְהוּל נִקְרָא עֶרְל.

וְיִשְׂרָאֵל אַעפ"י שֶׁהוּא עֶרְל נִקְרָא מְהוּל וְהַמְעַיֵן בְּדִבְרֵי הַתּוֹשֵׁב"ץ ז"ל ח"ג סי' מ"ז יִמָּצֵא שְׁדִבְרֵי מְכֻוֹנִים לִמ"ש הוּא ז"ל: שׁוּב רְאִיתִי לְהֶרֶב הַגָּדוֹל כְּמִהְרַ"שׁ הַכֹּהֵן נר"ו בִּסְה"ב וַיֵּאָסֹף שְׁלֵמָה שׁו"ת אה"ע סי' כ"א שְׁעָלָה וְנִסְתַּפַּק בְּאִישׁ יְהוּדֵי מְשֻׁרֵת בְּצִבָּא הַצָּרְפָּתִים הוֹלֵךְ בְּשִׁרְיֹת לְבֹו לֹא עוֹל תּוֹרָה וְלֹא עוֹל מְצוֹת גַּם מְחַלֵּל שְׁבָתוֹת.

וְאִכְל נְבִילוֹת וְטְרִיפוֹת וְכו' וְרוֹצֵה לִישָׂא בֵּת יִשְׂרָאֵל. אַדְעָתָא דְהֵכִי רַק הִיא תִּשְׁמֹר דַּת יְהוּדִית אַחַר שֶׁיִּשְׁאַנָּה בְּכַתְּוָבָה וְקִדְוִישׁוּן כַּדְמוּ"י.

וְשָׂאָלָה הָאִשָּׁה אִם מוֹתֵרֵת לִינְשָׂא לוֹ לְכַתְּחִלָּה. אִם יֵשׁ לְדוֹנֹו כְּמוֹמֵר גָּמֹר כִּינֵן שְׁבָלֵי אֲוָנָס עוֹבֵר וּמִתְעַבֵּר עַל דְּבַרֵי תּוֹרָה וְכו' וְהַסְּכִים לְאַסוּר עֵינֵן שָׁם: אַח"כ שְׁלַח לְשִׂאוֹל אֶת פִּי הֶרֶב הַגָּדוֹל סב"ד כְּמוֹהַר"ר רַחֲמִ"ן ז"ל לְעִי"ת גִּיבֵלְטָאָר יַע"א.

וְהַשִּׁיב הֶרֶב ז"ל. תָּם אֲנִי לֹא אֲדַע בְּמַה נִּסְתַּפַּק כַּת"ר כִּי יָכוֹל הֵיךְ לְלַמּוֹד דִּין זֶה מִהַמְּדַרְשׁ שֶׁהֵבִיא רַש"י ז"ל בְּפָרָשַׁת וַיִּשְׁלַח ע"פ וְאַחַד עֶשֶׂר יְלָדָיו.

וְדִינָה הֵיכֵן הֵיטָה וְכו'. וְלִכְךָ נִעְנַשׁ יַעֲקֹב שֶׁמְנַעַה מְאַחֲיו שְׂמָא תַּחְזִירָנוּ לְמוּטָב וְנִפְלָה בְּיַד שְׁכָם וְכו'.

וְכִבֵּר נוֹדַע מ"ש ז"ל כַּפ"ק דְּקִדְוִישׁוּן דְּעֵשׂוֹ נִקְרָא יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָד גַּם לֹא מְלוֹ אָבִיו בֶּן ח' מִפְּנֵי שֶׁהֵיךְ אֲדְמוּנִי. וְכַמְעַשָּׂה דְרַבִּי נָתָן.

וְאַחַר ח' יָמִים לֹא רָצוּ לְמוּלוֹ עַד שֶׁיִּגְדַל (וַיִּקְיִים הוּא הַמְּצוּנָה) וְכַשְׁגָּדַל לֹא אָבָה לְמוּל וְנִשְׂאָר עֶרְל. וְבִלִּי סָפַק טַעְמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה שֶׁהוּא חָשַׁשׁ שְׂמָא תַּלְמוּד מִמְעַשָּׂיו וַיִּמְשַׁכְּנָה בְּרַשְׁעוֹ.

וְעַל זֶה נִעְנַשׁ יַעֲקֹב מִטַּעַם דְּשְׂמָא הֵיטָה מְחַזְרָתוֹ לְמוּטָב. כַּמ"ש בְּסִפְר חֲסִידִים בְּמַעֲשָׂה בְּאַשְׁתֵּי הַחֲסִיד וְכו'.

וְא"כ בְּנִדוּ"ז אֵיכָּא מְצוּנָה שְׂמָא תַּחְזִירָהּ לְמוּטָב. עֵי"ש שֶׁהָאֲרִיף הֶרֶב ז"ל בְּעֵינֵינוּ זֶה בְּכַחַּא דְהֵיטִירָא: אֲשֶׁר עפ"י הָאֲמוּר נִמְצִינוּ לְמִדֵּין לְנִדוּן שְׁלִפְנֵינוּ שְׂאָף לְכַתְּחִלָּה מְצִינוּ לְסִדֵּר לוֹ לְאִישׁ הַלְזָה חֲנוּפָה וְקִדְוִישׁוּן אִם נִתְרַצִּית הָאִשָּׁה לְהִינְשָׂא לוֹ בְּעוֹדוֹ עֶרְל.

שְׁהֵרֵי אֵינוּ מוֹמֵר כִּי אִם לְעַבְרָה אַחַת שְׁלֵא מֶל וְהֵרֵי הוּא כְּכֹל יִשְׂרָאֵל הַכְּשָׁרִים. וְאוּלַּי יִתְעוֹרֵר בְּלִבּוֹ לְקַיִּים מְצוֹת מִלָּה פְּדַת יִשְׂרָאֵל הַנִּכְנָסִים בְּבִרְיָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה.

וְכֵן שְׂמַעְתִּי אַח"כ שְׁקַיִּים מְצוֹת מִלָּה בְּהִסִּיר עֶרְלָתוֹ וְעָלָתָה עַל רֹאשׁ שְׂמַחְתּוֹ. וְשִׂמַח אֶת אִשְׁתּוֹ.

וְאַל ה' וַיֵּאָר לָנוּ בְּתוֹרָתוֹ וַיִּטַע בְּלִבָּנוּ אֶהְבָּתוֹ וַיִּרְאֵתוֹ. אַכִּי"ר ע"ה מְסַעוּד הַכֹּהֵן ס"ט: חֲשׁוֹן הַמְּשַׁפֵּט סִימָן טל לְמַעַלְת הֶרֶב הַמְּפֹאָר וְכו' כְּמוֹהַר"ר יַצְחָק אַבִּיחָצִירָא נְרוֹ' יֵאִיר: וְהֵנָּה כְּתוּב לְאֹמֵר בְּכַתְּבֵי יַד הַקְּוֹדֵשׁ.

אר"י נעשה שואל ע"ע איש אחד אשר מכר לאשתו קרקע במעות שנפלו לה בירושלה. ונהרי הוא לה נ"מ.

וכתב לה שטר שסילק עצמו מקרקע זה. והרשות בידה לעשות בו כחפ"ר תמכור ותשכיר וכו' ניהי בהיות העירה תאפיאלת במצור לתפ"צ.

והבעל הנה בהרח"ן מקרה האשה הקרקע שהוא לגוי. ואחר אשר היתה הרוחה ונתנה העיר ביד מלכות פראנסיס ונתנישבה העיר והעמידו בה שופטים בארץ שופט ערכי ישמעאלי.

ובא הבעל הנז' וצעק לפני השופט על עסקי אותו קרקע באומרו שמכרה אשתו בלתי רשותו. והוציא האלעק"ד שיש לו על קרקע זו פתוב וחתום בערפאומיהם על שמו.

ואין לאשתו שום שייכות בקרקע שהוא ונתקבלו דבריו לפני השופט ונזכה בדין. והחזיר לו הקרקע.

ואכלה בשופי זה כמו ז או ח' שנים. ניהי היום נתעורר הגוי הלוקח הנז' ובא לו לפני הממשלה הצרפתית הוציא שטר סילוק הנז' שפתב הבעל הנז' לאשתו על הקרקע הנז'.

ובכן הממשלה הקריבה השט"ה לפני מעכ"ת לקיים החתימות כדרכו בקודש ולהיות שהחתימות שבשטר מקונימות הם אצלו באחד מדרכי הקיום שפתוב בח"מ סי' מ"ו ס"ז שמכיר כתב ידי העדים.

קיים השטר הנז'. ועוד זאת בקשה הממשלה את פני"ק לחוות דעתו הקדושה בענין זה: אם המכר קיים או לא והנכרר לפני"ק שהמכר קיים וכו' אף על זאת עלה ונסתפ"ק אם דנין את הישראלי לזכות עפ"י מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' מלכים הי"ב ישראל ועפ"י שם שבאו לפניו לדון בדיני ישראל, אם יש זכות לישראל בדיניהן.

דנין לו בדיניהן. ואומרים לו כף דינכם.

ואם יש זכות לישראל בדיניהן דנין לו דין תורה ואמרים לו כף דיניהן ע"כ ובכן בקש ממני מעכ"ת לעמוד על ענין זה פדת מה להשיב. אליבא דהילכתא: תשובה.

על ראשון ראשון. מה שנתברר לפני כת"ר שהמכר קיים.

האמת כן הוא באה"ע סי' צ"ב ס"א שאם לאשתו נשואה דין ודברים אין לי בנכסיך וקנו מידו. מקרה ומתנתה קיים.

ואף שלא בא מפורש בשאלה שקנו מיד הבעל על זה. סתמו כפירושו שקנו מידו.

ומטופס שטרות גלמוד שכותבין וקנינו מיד וכו' והסופר ועד שכתב השט"ה שהוא כהר"ע בן חיון נ"ע קיי"ל בגוייה שהיה בקי במלאכתו לעשות בכל הפתוב בטופסי דשטרין: ועל מה שקיים מעכ"ת את השט"ה שהוא לחובת יש' הנה בפ' הגזל בתרא דף קי"ג קי"ד איתא האי בר ישראל דידע סהדותא לכותי, ואזיל ואסהיד ליה בדיני דכותי על ישראל חבריה משמתינו ליה.

מ"ט דאניהו מפקי ממונא אפומא דחד. ונמצא מפסידו שלא בדין.

ולא אמרן אלא חד. אבל בתרי לא ע"כ.

דשמעינן מהכא שפיר לענין קיום השטר שביד הכותי לחובת יש' חזינן אם על ידי קיום השטר זה מפקינן ממונא מהלנה בדיני ישראל. מקיימין אותו שטר לנכרי.

דומיני דשני עדים שמעידין לכותי על ישראל חבריהו. ולא הני כמפסידו שלא כדון.

ואם אף כשמקיימין את השטר בבית דין לא מפקינן ביה ממון בב"ד פגון פתב יד שנתבאר בח"מ סי' ס"ט שאינו גובה בו מהיורשים ולא מהלקוחות ואפילו מהלנה עצמו אם טוען פרעתי נאמן.

לא מצינו לקיימו אם הוא ביד נכרי. משום דאינהו מפקי ממונא אפומא דכתב יד כמו בשטר גמור ונמצא מפסידו שלא כדון.

וא"כ השתא הכא שהיא שטר גמור ויכולה האשה למכור פאמור. מקיימין השטר הגה שביד הנכרי ואף שהיא לחובת ישראל לא הני מפסידו שלא כדון.

אלא דצ"ע לפי מ"ש התו"ס שם אהא דאמרינן אבל בתרי לא דהקשו דהא לעיל שרי הפקעת הלנאתו דנכרי וא"כ מפסידין אותו הרבה. פיון שאם הגה רוצה יכול לכפור ות' דמ"מ לא משמתינן ליה.

פיון שאין משלם על ידםאלא מה שחייב לו עכ"ל. דמשמע מדבריהם ו"ל דלכתחילה מיהת אפילו בתרי לא מסהדי לנכרי.

וא"כ גם לגבי קיום שטרות שביד הנכרי אמרינן לכתחילה לא האמנם מדברי הרא"ש ו"ל נראה דגם לכתחילה נמי יכולים להעיד. וכ"פ מור"ם ו"ל בהגה בח"מ סי' כ"ה ס"ד דלכתחילה יכולים להעיד שני עדים עיי"ש: אך מ"מ צ"ע בדעת מרן הש"ע ו"ל שהשמיט דין זה דשנים יכולים להעיד.

דסלקא אדעתין לומר דסל"מ פדעת התוס' דלכתחילה לא. ונראה דלא היא.

וכמ"ש הכנה"ג שם הגה"ט אוי"ג שתמה על הרי"ף והרמב"ם והטור ו"ל שהשמיטו גם הם דין זה דבתרי לא. ושקו"ט בדעת הרי"ף בזה ומסקנתו דהנכון בזה דהרי"ף לא הוצרך להביא חילוק זה דבין חד ותרי, מפני שמוכן הוא מעצמו, ממ"ש מ"ט פיון דכותים מפקי ממונא אפומא דחד סהדא משמתינן ליה.

ומינה דבשני עדים שאף בדינינו מוציאים בטוען להד"מ, לא משמתינן להו ע"כ ועיי"ש. דהשתא גם בדעת מרן ו"ל אמרינן פן פיון שכתב הטעם דעד אחד אסור במקום שדיני עכו"ם לחייב ממון עפ"י ע"א.

מינה שמעינן דבשנים דגם אנו מפקינן ממונא אפומייהו. ליכא איסורא ונראה עוד לומר דבאמת מראש לא בסתר דבר מרן ו"ל ובהדניא קאמר מר דבשנים יכולים להעיד.

והוא ממ"ש שם וז"ל אם עכו"ם תובע לישראל יודע עדות לעכו"ם נגד יש' ואין עד אלא הוא וכו' דהשתא מאי אתא לאפוקי במ"ש ואין עד אלא הוא וכו' דאם פנונתו לומר דאם יש נכרי מעיד עמו על ישראל יכול להעיד.

וכמ"ש הרא"ש ז"ל בזמן שחק לישראל הוא שאין עכו"ם נאמן על ישראל אם לא שיהיה ישראל עמו וכו'. שא"כ העיקר חסר מן הספר.

דמעיקרא הנה לו לאשמועינן דין זה בזמן שחק וכו' וכמ"ש נמי בס"ב לענין אם ייחדו וכו' אלא נדאי דאיתא לאפוקי אי איפא שני עדים יכולים להעיד: והכי קאמר אם אין עד אלא הוא אסור להעיד משום דדיני עכו"ם לחייב ממון עפ"י ע"א.

הא אם יש שני עדים מותרים להעיד. וכן נראה מלשון הסמ"ע ז"ל נהביאו הבאה"ט שם דלכתחילה יכולים שנים להעיד שפתב וז"ל הפלל בזה כל היכא שאינו גורם בעדותו שיתחייב לישראל בדין העכו"ם טפי מאילו הנה מעיד עליו בדיני ישראל.

הרי זה מותר להעיד הן עד אחד או שנים. ואם מתחייב על ידי עדים טפי אזי אסור עכ"ל.

והרי שמענו ראינו רבים וכן שלימים סברי מרנן דכל בי תרי דמפקינן ממונא אפומייהו בדיני ישראל יכולים להעיד לנכרי נגד ישראל אם תבע אותם ואפילו לכתחילה ונתוס' ז"ל יחיד בדבר זה.

ובר מן דין הרי פתב מרנן ז"ל בסעיף ב' דבמקום דאיכא חילול השם אם לא יעיד פגון אם ייחדו וכו' אף לכתחילה יכול להעיד. וכתב מהרש"ל הביאו הבאה"ט דהוא הדין אם הם מרגישים שהישראל יודע בדבר.

ויש לחוש לביטול קיומים של היהודים. מעיד לכתחילה ע"כ.

דהשתא ה"א נמי הממשלה מרגשת בדבר אם לא יתקיים שטר זה באומרו מה נשתנה שטר זה: ואיכא חילול השם בדבר ח"ו. ואין ר"מ יכול לאשתמוטי בענין זה.

דבר פשוט הוא שיכול לקיים השטר לכתחילה: וכיוצא בזה ראיתי להרב המרפ"א ז"ל בשו"ת קרני ראם סי' פ"ח בעפ"ם שהיה נושה בראובן מנה בכת"י וראובן נלב"ע, ובא העפ"ם לפני עדי ישראל כדי שיקיימו לו הכת"י של ראובן כדי לתבוע בו יורשיו.

והשיב הרב ז"ל הנה בדין הכת"י איפסקא הילקתא בש"ע סי' ס"ט דכמלנה ע"פ דמי ויכול לומר פרעתי. וגם אינו גובה בו מהיורשים וכו' עיי"ש וא"כ הואיל ובדין תורתנו אינו יכול לגבות בכת"י זה.

וכל מגמתו בקיום הוא כדי שילך העכו"ם לתבוע בו היורשים לפני הערכאות של ערלים. אשר הם דנים פתב יד כשטר גמור.

וא"כ פשוט הוא דאינם יכולים להעיד לו. והדרן לדינא דגמרא דפ' הגוזל בתרא האי בר ישראל דינדע סהדותא לכותי וכו' דהואל ובדינינו עפ"י עדות הקיום לא יתחייבו היורשים לשלם, ועפ"י דתם של ערלים יקומו וישלמו עספ"א.

נדאי דאסור להעיד להם. דיגרמו בעדותם זאת הפסד ליורשים עיי"ש.

וממוצא דבר אמה למד דאי לא דנהו פתב יד אלא שטר גמור דאנן נמי מפקינן ביה ממונא. הנה מותר לעדי ישראל שיעידו על הקיום וכאמור: ועל מה שעלה ונסתפק מעלתו אם דנין ישראל הנתבע לצד זכות ממ"ש הרמב"ם וכו' הנה דין זה מןכר בש"ס

שם פ' הגזול בתרא דף קי"ג ע"א רב אשי מוקי למתניתין דנדרים דקתני נודרין למוכסין
פדי להברית המכס.

דמיירי במוכס פנעני. ופירש"י שאין לחוש אם גזלו היכא דליכא חילול השם שאין מבין
שזה מכוב, דתניא ישראל ופנעני שבאו לדין.

אם אתה יכול לזפותו בדין ישראל זכהו. ואמור לו פה דינינו.

בדיני פנענים זכהו ואמור לו פה דיניכם ואם לאו באין עליו בעקיפין דברי רבי ישמעאל
פירש"י באין עליו בעקיפין בתקמה עד שפוטרין את הישראל רבי עקיבא אומר אין באין
עליו בעקיפין מפני קידוש השם.

ופריה הש"ס לר"ע טעמא דאיכא קידוש השם. הא ליכא קידוש השם באין וגזל פנעני
מי שרי והתניא מנין לגזל פנעני שהוא אסור ת"ל אחרי נמכר בגאולה תהיה לא שלא
משפנו ויצא פירש"י שלא יוציאוהו ב"ד מיד פותי אלא בגאולה ומשני אלא אמר רבא
ל"ק פאן בגזילו פאן בהפקעת הלואה פירש"י שאין גזל ממש שרי כי ליכא חילול השם
ולהברית המכס הוי בהפקעת הלואה ע"כ.

דשמעינו מסוגיא זו דהא דקתני דדנין ישראל לצד זכות. מיירי דווקא בהפקעת הלואה
דשרי לבוא על העכו"ם בעקיפין עד שפוטרין את הישראל.

אבל לא בגזילו. וכ"כ השד"ח בס' הפללים מע' ג' אות ט"ל משם רש"ל ביש"ש פ"ק
דב"ק סי' מ"א דלכא עליו בעקיפין.

אינה אלא בהפקעת הלואה ולא בגזל עיי"ש. דהשתא בנדון דשאלנא עליה נחזי אנו
הכי דינינו ליה אם בהפקעת הלואה.

או בגזילו. והנה הרמב"ם בריש הל' גזילה כתב אסור לגזולאו לעשוק בין ישראל בין
עכו"ם.

ומפרש איזהו גזל, זה הלוקח ממון האדם בחזקה. כגון שחטף מידו מטלטלין וכל כיוצא
הוא גזל פנעני שנ"א ויגזול את החנית מיד המצרי ואיזהו עושק, זה שבא ממון חבירו
לידו ברצון הבעלים.

וכיון שתבעוהו כבש הממון אצלו בחזקה כגון שהי"ל ביד חבירו הלואה או שכירות וכו'
והקשה מרן ז"ל בכ"מ דהא אמרינו בהגזול שם דהפקעת הלואה דעכו"ם שרי ועושק
היינו הפקעת הלואה.

וכמ"ש איזהו עושק כגון שהי"ל הלואה או שכירות. ות"י דרבינו סובר כדפירש"י
הפקעת הלואה שאין גזל ממש שרי כי ליכא חילול השם.

כגון היכא דטען ליה ליורש נתינו לאביה ומת דלא ידע העכו"ם בהדיא דקא משקר וכ"כ
התוס' וז"ל אעג"ב דטעות עכו"ם מותר אסור להטעותו במקום שהעכו"ם יודע שגזלו
ועושה עצמו שלא ידע ע"כ.

דהשתא לפי"ז נובין ונדון במאי דקמן. דמצד אחד איכא למימר דלא דינינו ליה בהפקעת
הלואה ששרי יודע הגוי שהישראל גזלו והוציא שולו מתחת ידו שלא בדין.

וקרוב לומר דהגוי פגזילו ממש הואיל ובגיד האשה שטר סילוק מבעלה על קרקע זה מכרה קנים. וקנה הגוי.

ונמצא שהוציאו ממנו שלא בדין. אף מצד אחר יש לדון דהגוי פהפקעת הלואתו.

כיון שעפ"י טענה זכה בדין שטוען הבעל שאין להאשה למכור בלי רשותו. אף שאין האמת פן.

מ"מ יכול להיות שהגוי יחשב בדעתו בטעות שהאמת פן. ונמצא שאין פאן חילול השם שינדע הגוי שהישראל גזלו.

וכמ"ש רש"י בפירוש הפקעת הלואתו היינו דכי ליכא חילול השם שאין הגוי מבין שזה מכוב. גזל פנה שרי: והן עודני נאחזו בסב"ך הצדדים הללו.

האיר ה' את עיני ואתבונן על השאלה והנה מתוכה כעין החשמל יוצא דבר מפניך שלא פתבה האשה לגוי הלוקח שטר מכירה על השדה, לא בעש"ג ולא בסופרי ישראל רק ואף סיפק כל צרכו במה שקיבל השטר סילוק שכתב הבעל לאשתו והלכה פסוקה היא שאין הנכרי קונה קרקע מן הישראל אלא בשטר עם נתינת הכסף.

וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' מכירה הי"ז וז"ל העכו"ם אינו קונה בתנקה אלא בשטר הוא שקונה עם נתינת הכסף וישראל הבא מחמת העכו"ם הרי הוא כעכו"ם ואינו קונה אלא בשטר ע"כ וכ"פ מרן בח"מ סי' קצ"ד ס"א ומפורש שם בכ"מ דהרמב"ם פתב פן בין לענין חזקת ג' שנים.

בין לענין קנייה לאתם דלא קני כותי הקונה קרקע מישראל או ישראל מכותי, אלא בשטר עם כסף והטעם הוא דהמוכר לעכו"ם או הקונה מעכו"ם. לא סמכא דעתיהו שהמקח או המכר קנים עד שיהא שטר עם כסף ואפילו במקום שאין דרכן לכתוב שטר משום דסתם עכו"ם אנס ויערער עליהם לבטל המקח אבל פשנעשה בשטר אין יריאים ממנו.

ומדברי הרמב"ם בפ"א מה' זכיה משמע דטעמא משום דעכו"ם לא סמכא דעתיה אלא על השטר עיי"ש. וכתב הט"ז דלא מיירי פאן בהכחשה פלל.

אלא שניהם מודים במקח רק שרוצה המוכר לחזור ומשו"ה אמר פשם שישראל המוכר לכותי קרקע. אין לכותי חזקה עד שיעשה תיקון בקרקע.

לענין דלא מצי ישראל לחזור בו. הך נמי ישראל הבא מחמת הכותי ואמר שהישראל מכר לכותי.

וגם הישראל מודה בכך אלא רוצה לחזור בו. יכול לחזור.

אפילו שהישראל השני החזיק ועשה תיקון בקרקע פגון נעל וגדר לא מהני. אלא צריך להראות שטר שמכר הישראל הראשון לכותי עכ"ל: ונמצאת אומר מעתה כיון שאין שטר מכר בגיד הגוי הלוקח מהאשה.

מעולם לא נתקיים המקח ויכולה האשה לחזור בה ולבטל המקח. ואף הבעל נמי יכול לבטל המקח בכה"ג אף שאין בגידו הרשאה מהאשה וכמ"ש בש"ע ח"מ סי' קכ"ב ס"ח

ובא"ע סי' פ"ה ס"ד בעל שָׁבָא לְדוֹן עִם אֶחָד עַל נְכָסֵי אִשְׁתּוֹ צָרִיף הַרְשָׁאָה וְאִם יֵשׁ פְּיֻרוֹת בְּקִרְקַע מִתּוֹף שְׁיֵשׁ לוֹ לְדוֹן עַל הַפְּיֻרוֹת שְׁהֵם שְׁלוֹ.

דָּן עַל הָעֵינָר וְאִינוּ צָרִיף הַרְשָׁאָה ע"כ. וְכַתֵּב הַסֵּמ"ע דְּלֹא דְוִקָא שְׁיֵשׁ פְּיֻרוֹת בְּקִרְקַע עַכְשָׁיו אֵלָא אֶפְיֻלוּ כְּבָר נִתְלָשׁוּ מִשָּׁם.

כִּינּוּן שְׁהַשְׁדָּה עוֹמֵד לְפְיֻרוֹת לְשָׁנִים הַבָּאוֹת עֵי"ש. וְאָף.

לְדַעַת הַש"ף שְׁחֹלֵק דְּבַעֲנִין דְּוִקָא שְׁיֵשׁ עֲתָה פְיֻרוֹת בְּקִרְקַע. מ"מ הֵכָא מוֹדָה דְּלֹא בְּעֵי הַרְשָׁאָה.

שְׁהָרֵי יֵשׁ לוֹ לְבַעַל לְדוֹן עַל הַפְּיֻרוֹת שְׁאֵכֵל לֹקַח קוֹדֵם חֲזָרָה. דְּאִמְרִינוּ בְּכָל דְּוִקָא הַדְּרָא אֲרַעָא הַדְּרֵי פִירֵי.

וְכַמ"ש הַש"ע ס' רל"ב סט"ו הַמוֹכֵר קִרְקַע לְחֲבִירוֹ וְאֵכֵל פְּיֻרוֹתֶיהָ. וְלֹאֲחֵר זְמַן נִרְאָה לוֹ בָּה מַיִם.

אִם רָצָה לְהַחְזִיר לְבַעְלִים הַקִּרְקַע. מִחְזִיר כָּל הַפְּיֻרוֹת שְׁאֵכֵל וְהוּא דְּבָרֵי הַרְמַב"ם פִּט"ו מֵה' מְכִירָה וְכַתֵּב הַה"מ פְּשוֹט הוּא בֵּא"נ דָּף ס"ו בְּכִינְצָא בְּזָה שְׁאֵם הַמְּקַח בְּטַל הַדְּרָא אֲרַעָא וְהַדְּרֵי פִירֵי ע"כ וְכ"כ הַתְּשַׁב"ץ ח"א ס' נ"ב עֵי"ש.

וְהֵכָא לֹא מִשּׁוּם רַבִּית הוּא כַּמ"ש בְּסִי' ר"ז סְעִיף יו"ד עֵי"ש. אֵלָא מִשּׁוּם דְּהוֹאִיל וְלֹא נִקְנָה הַמְּקַח.

נִמְצָא כָּל פְּיֻרוֹת שְׁאֵכֵל גְּזֵל הֵם בְּיָדוֹ. וְכַמ"ש הַה"מ ע"ש.

דְּהַשְׁתָּא מֵה שְׁהִיֻּצָא הַבַּעַל הַשְׁדָּה מִן הַגּוֹי הַלּוֹקַח ע"י הַשּׁוֹפֵט הַיִּשְׁמַעְאֵלִי בְּדִין זָכָה לוֹ כַּדָּת שְׁל תוֹרָה: וְאָף עֵפ"י דְּלֹא מִשּׁוּם טַעֲנָה זֶה שְׁאִין שְׁטֵר בְּיַד גּוֹי נִתְבַּטַּל הַמְּקַח שְׁהִיא טַעֲנָה אֲמִתִּית.

אֵלָא בְּטַעֲנַת שְׁקָר שְׁמַכְרָה הָאִשָּׁה בְּלִתֵּי רִשּׁוּתוֹ, אִין בְּזָה וְלֹא כְּלוּם דְּכִינּוּן דְּמִן הַדִּין יְכוּל לְבַטַּל הַמְּקַח כְּדִאֲמָרוּן. מִמִּילָא כָּל טַצְדִּיקֵי דְּאִפְשָׁר לִיה לְמִיעֵבַד.

לְהַצִּיל אֶת שְׁלוֹ מִיַּד הַגּוֹי מְצִי לְמִיעֵבַד. וְאִם לֹא יִזְכָּה בְּדִינֵיהֶם בְּטַעֲנַת אֲמַת מְצִי לְמִיטְעֵן שְׁקָר.

מִיֵּדֵי דְּאִשְׁפָּחֵן כַּה"ג גְּבִי יִשְׂרָאֵל עִם חֲבִירוֹ אֵלָם. כַּמ"ש הַכְּנֵה"ג ז"ל עַל מ"ש מָרְן ב"י ס' כ"ו ס"ד בְּשֵׁם רַבִּינוּ שְׁרִירָא גָּאוֹן ז"ל בְּמֵי שְׁחִיבּוּהוּ בְּחוּב אוֹ פְּקֻדוֹן וְאִינָם יְכוּלִים לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ וַיֵּשׁ בִּינֵיהֶם מְקוּם בֵּי דוּא"ר שְׁל עֵפ"ם וְכו' יֵשׁ רִשּׁוּת לְזַקְנִינִים וְתַלְמֵי־יָדֵיהֶם שְׁיִלְכוּ לְפָנֵי הַשּׁוֹפֵט וַיַּעֲדוּ שְׁזָה חֲזִיב לְזָה וּמְצָוָה לַעֲשׂוֹת כֵּן עֵי"ש.

וְכַתֵּב הַכְּנֵה"ג הַגְּהַב"י או"ט אִם אוֹתוֹ בֵּי דוּא"ר לֹא יִתְפַּיֵּס בְּמָה שְׁיִאֲמָרוּ לוֹ הַעֲזִידִים דְּרָף כָּלֵל יְכוּלִים לְשַׁקֵּר בְּדְבָרֵיהֶם הַמְּבִיאִין לְתַקְלִית הַמְּכַוֵּן וְכִינּוּן שְׁהַתְּקַלִּית הוּא אֲמַת וַיַּצִּיב ע"כ. וְעֵינֵן לְהַרְבּ הַמֶּרַפ"א ז"ל בְּשׁו"ת קר"א ס' פ"ג שַׁעֲפ"י יְסוּד הַלְּכָה זֶה עֲשָׂה סְמוּכִין דְּרַבְּנָן לְמַנְהֵגֵן שְׁל רֵאשׁוּנִיִּים נ"ן שְׁלַפְעָמִים שְׁיִזְדַּמֵּן דו"ד לֹאִיזָה יִשְׂרָאֵל עִם עֵפ"ם.

והערפי השופט רוצה לדון אותם עפ"י שטר שביד ישראל הפתוב בסופרי יש' וקא חזינו
דבדין ישראל אין שום חיוב כלל על הישראל עפ"י אותו השטר שבידו. אך בדיניהם
יהיה זכות לעפ"ם וחובה לישראל.

ועל זה מנהג הראשונים ז"ל לצוות לסופרים לכתוב לו שטר אחר באופן שיזפה הישראל
אפילו בדיניהם כדי להציל עשוק מיד עושקו. הואיל ועפ"י דתינו הקדושה הישראל נה
וישר פעולו עיי"ש דברים נאותים למי שאמרן.

והקא נמי דכונתה וכאמור באופן דעפ"י הדין והצדק זכו לו מן השמים להאיש הלזה
הישראל להוציא בלעז מפיו של הגוי הלוקח. ומעתה הגוי הזה שנתעורר הפעם הזאת
ובא לפני הממשלה הצרפתית לערער עוד על המקח ההוא.

אדרבה הוא בא לעשוק את הישראל ולקחת את שלו מידו שלא מן הדין והגוי ליה פאנס.
וחובתנו היא להצדיקו בדינו במאי דניחא ליה פסוגיית הש"ס בישראל וכנעני שבאו
לדין וכו' דמוקמינו ליה דמיירי בהפקעת הלואתו.

ואדרבה הא עדיפא מהפקעת הלואה דפירש"י כנז': ואפתי פש גבן לברר פסק הרמב"ם
ז"ל דפסק להלכה זו כמש"ל, ומרן ז"ל השמיטה מהש"ע מה דעתו בזה והרב המרפ"א
ז"ל בתשובה הנז' נתן טעם לשבח לזה להיות שגשמת מהדפוס לסיבת ספנה כידוע.

ועכ"פ כמה אחרונים ז"ל משתמשים בהלכה זו. הרב תוש"י ח"ב סי' צ"ו והרב גושפנקא
דמלפא דף מ"א עיי"ש וכן ראיתי בשו"ת מהרש"ך ז"ל ח"ב סימן ק"ב דברירא ליה
שיכול הדיין לזכות ישראל הנתבע מן הנכרי בין בדיניהם בין בדינינו כמ"ש הש"ס
עיי"ש.

והרב ליצחק ריח ז"ל בח"מ אות פאף פתב מטעם שהשמיטה הטור ומרן בש"ע. משום
דס"ל דווקא בזמן שידינו תקיפה עליהם ובזמן הזה אין דבר זה בנמצא.

וכתב משם מהר"י באסאן ז"ל דאפילו בזמן שאין ידם תקיפה עליהם. ולפי"ז הדרא
קושיא לדוכתה על הטור ומרן ז"ל שהשמיטה עיי"ש.

ואני בעוניי יש לי להוכיח דמרן סל"מ להאי הילקתא ופסקה בש"ע והטמינה ברמ"ז
במילתא דאתיא מחמתה. והוא דהנה פתב התשב"ץ ח"א סי' נ"ב ונהביאו מרן בב"י ח"מ
סוסי' ק"נ דהא דאמרינו בפ' חזקת דף לה' ע"ב א"ר יהודה ישראל הבא מחמת עפ"ם
הרי הוא פכפכו"ם.

פתב הרב בעל העיטור ז"ל הרי הוא פכפכו"ם דקאמר בכל דוכתא. פאלו אותו עפ"ם בא
עם ישראל לדין.

ותניא ב"ק דף קי"ג אם אתה יכול לזכותו בדיני ישראל זכאו בדיני עפ"ם זכאו. וכן יש
מהאחרונים שכתבו פן עיי"ש ובסי' קנ"ד שם סוסי' כ"ט בטור הביא תשובה לגאון דלא
אשכחן דקאי ישראל במקום עפ"ם אלא לגריעותא וכו' דנראה מדברי מרן ב"י שם
דתשובת הגאון היינו שהיא דא"ר יהודה ישראל הבא מחמת עפ"ם הרי הוא פכפכו"ם.

וכ"כ בהדיא הב"ח דמ"ש הגאון וכו' כ"כ התשב"ץ בשם בעל העיטור וכו'. הרי מפורש
יצא דאתיא חדא מחדא.

דישראל דקאי במקום עפוי"ם לגריעותא היינו ההיא דאמרינו ישראל הבא מחמת עפוי"ם הרי הוא פכפכו"ם. והיינו ההיא דישראל נעפוי"ם שפאו לדין וכו'.

ומרן ז"ל פסק בש"ע בסי' קנ"ד סי"ח כדברי תשובת הגאון דלא אשפחן דקאי ישראל במקום עפוי"ם אלא לגריעותא והיינו מפח דאמרינו ישראל נעפוי"ם שפאו לדין שדינו ישראל לזכות.

הרי לה מפורש יוצא דהילכתא זו דפסק הרמב"ם פסקה נמי מרן בש"ע אלא דכללה במילתא דאמריא מחמתה ושוב עינתתי בתשובת המרפ"א ז"ל הנז' וראיתי שרמז לזה. ואנן בעניינתין לגלות מקור דברי הש"ע באתי: ולפי דרפנו למדנו דבכל דוכתא דאמרינו דעפוי"ם הבא לדון עם ישראל דיינינו ליה לגריעותא היינו היכא דבדינונו הישראל זכאי והעפוי"ם חייב.

ובדיניהם להקפד. ובלא"ה לא דיינינו ליה לעפוי"ם לגריעותא דאיכא בזה חילול השם.

כיעו"ש בתשובת התשב"ץ הנז' וכמ"ש הרב המרפ"א ז"ל עיי"ש: ובכך מעתה עינא דשפיר חזי עיני"ק לנכח יביטו במאי דקמן וישמע חכם ויוסיף לקח להוציא לאור משפט האי"ש הלזה. ונעשה זאת איפוא להשיב לפני הממשלה תשובה סתמית דמשתמעא לתרי אפי.

באמת באמור דמכירה זו אינה קיימת סתם. דדעת קודשו תסוב על מכירת האשה לגוי כיון שאין בידו שטר מכירה כדת של תורה.

והם יחשבו בדעתם שהכנונה על מכירת האיש לאשתו. והצד השונה שפיקו שפין כף וכו' כף יוצא הישראל זכאי בדינו.

והנה כת"ר ונכסאו נקי והתענג על רוב שלום. וצוי"מ וימ"ן אמן ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: סימן מ' עוד זאת לו להרב הנז' נר"ו דרש דרש כת"ר בשאלת חכם ע"ע שני אחים שפאו לחלוק בנכסי אביהם ויש שם אלמנת אביהם ופרנסת גזונת הבת.

ואחד מהם בכור. ונסתפק מעלתו אם הבכור נותן פי שנים במזונות האלמנה ופרנסת הבת.

או רק דוקא שניהם שנים: תשובה. פשוט מיהא פלגא.

שמזונות האלמנה הם חוב אביהם. מתנאי פתובה שהוא כותב לה את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסאי פל ימי מיגר ארמלוותיה בביתי.

וכיון דקיי"ל בפרק יש גוחלין דף קכ"ד יצא עליהם שט"ח בכור פורע בו פי שנים וכו' וכן פסק מרן בש"ע חמ"ש סי' רע"ח ס"י עיי"ש. כי מעתה גם מזונות האלמנה שהוא חוב אביהם.

הבכור נותן בו פי שנים. וכן הוא מפורש בכמה מקומות שמזונות האלמנה הם חוב אביהם וכדאיתא בפ' מציאת האשה דף ס"ח.

האומר אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו וכו'. ופירש"י דהא אולשתעבד בתנאי פתובה ע"כ.

וה"ה נמי במזונות האלמנה אישׁתעבד מתנאי פתובה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה"א הי"ג מי שצוה בשעת מיתתו לעקור אֶחָד מִתְּנַאי פְּתוּבָה. כְּגוֹן שְׂאֵמֶר אֶל יְזוּנֵי בְּנוֹתָיו מִנְכָסָיו אוֹ אֶל תִּזְזוֹן אֶלְמָנָתוֹ מִנְכָסָיו וכו' אין שומעין לו'.

ופירש מֶרֶן בב"י סי' צ"ג הטעם שאין בידו להפקיע חוב שששתעבדו נכסיו לו'. פדאמרן האומר אל יזונו בנותיו וכו'.

הרי ברור הוא ששזונות האלמנה הוא חוב אביהם. וכן הוא בהדיא בהר"ן ז"ל פֶּרֶק מְצִיאַת הָאִשָּׁה שְׂפֵתָב הֵיכָא דְאִיכָא אֶלְמָנָה תוֹבַעַת פְּתוּבָה אוֹ מְזוֹנוֹת.

ובת תובעת פֶּרְנָסָתָה. אֶלְמָנָה קוֹדֶמֶת.

דהניא לה בעלת חוב דאב. ובת בעלת חוב דאחין וכו' עיי"ש.

וכ"פ מֶרֶן סי' קי"ג ס"ו ועיי"ש בב"ש מ"ש בזה ואף גם זאת רעותה אחריה מבואר"ת דפרנסת נדוניא דבת. הבכור נותן בה פי שנים.

דאעג"ב דאסיקנא בפֶּרֶק מְצִיאַת הָאִשָּׁה דף ס"ט דבת בעישור נכסי הניא לה בעלת חוב דאחי ולא דאבא מ"מ לא מיחייבי האחי אלא מחמת הני נכסי דשבק אבוהון. ואיכא למדיינה כבעלת חוב דאבא.

דכינן שלא צוה האב שלא תתפרנס הרי חיובא מוטלת על הנכסים דשבקי אבוהון והניא לה כבעלת חוב דאבא. ותדע שהיא פן דאילו זבני אחי נכסי אחרוני מעלמא.

מי הנה שקלא מינייהו מידי. ואם הוא דבעלת חוב דאחי ממש.

שקלא בשעת נשואין שלה. מפל אשר ימצא להם.

ולא כן הוא. שאין האחים חייבים לפרנס את אחיותיהם מנכסיהם.

כמ"ש הרב באה"ט משם פמה פוסקים ז"ל עיין סי' קי"ג סק"א. אלא נדאי מוכח שפיר דמאי דאמרין דבעלת חוב דאחי הניא היינו לענין למיגבא בבינונית בלא שבועה מנייהו דאחי.

או מיתמי דידהו זיבורית ובשבועה. פדאיתא התם או ליטול בראוי כמ"ש הרא"ש בפסקים וכמו שפסק מֶרֶן הש"ע סי' כ"ג ס"ב.

וכדמפורש בב"ש משום דהרא"ש ז"ל ס"ל שאין בעל חוב גובה מן הראוי ובעישור נכסי אם היתה בע"ח דאביהם. לא היתה גובה מן הראוי פשאר בעלי חוב, אבל עכשיו דאמרין שהיא בעלת חוב דאחים והם עדיין בחיים גובה מן הראוי.

אבל לשאר מילי הניא כבעלת חוב דאבא משום שהנכסים משועבדים לעישור נכסי שהניח האב. את זה למדתי מפירוש הסוגיא שהיא בשיטה מקובצת עיי"ש וכינן שפן הדין נותן פי שנים בפרנסת נדוניא דבת וכמ"ש הרשב"ם ז"ל בפ' י"ג דף קכ"ד יצא עליהם שט"ח הבכור פורע פי שנים פי היכי דנוטל פי שנים שאותן נכסים נשתעבדו כולן למלנה ע"כ, והכא נמי הרי נשתעבדו נכסי דשבק אבוהון לעישור נכסי: וקרוב לשמוע חילוק זה מגופא דשמעתא.

דקבעי הָתָם הַשְׁמָא דְאַמְרַת בְּעֵלְת חוּב הָנָת. דְּאַבָּא אוּ דְאַחֵי לְמַאי נְפָקָא מִינָהּ.
לְמִיגָבָא בְּבִינוּנִית וְשָׁלָא בְּשַׁבּוּעָה וְזַיְבוּרִית בְּשַׁבּוּעָה ע"כ, דְּהַשְׁמָא אִי הָוָה פְּשִׁיטָא לָן
דְּהִיא בְּעֵלְת חוּב דְּאַחֵי וְאִין הַבְּכוֹר נוֹתֵן פִּי שְׁנַיִם מְאִי קְפָרִיף לְמַנ"מ. הָרִי נְפָקָא מִינָהּ
טוּבָא.

לְעֵנָן בְּכוֹר דְּאִי אָמְרִינָן דְּהִיא בַע"ח דְּאַחֵי אִין הַבְּכוֹר נוֹתֵן פ"ש, אֶלְא וְדִאי זֶה פְּשׁוּט
דְּדָף אִי אָמְרִינָן דְּהוּנָא בַע"ח דְּאַחֵי. מ"מ הַבְּכוֹר נוֹתֵן פִּי שְׁנַיִם.

וְלֵהֲכִי קְמִיבְעִינָא לִיָּה לְמַאי נַפ"מ וּמְשַׁנְי לְמִיגָבָא וְכו'. וְעוּד יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מַמ"ש הַרְשָׁבָא
הַבִּיאוּ דְבָרֵיו הַה"מ פ' כ' מַה"א בַּפ' מְצִיאַת הָאִשָּׁה.

דְּכָל הֵיכָא דְאַזְלִינָן בְּתַר אָנְמְדוּן הָאָב. אַעפ"י שְׁאִין מוֹצִיאִין עַד שְׁעַת נִישׁוּאִין.

מְעַכְשָׁיו אוּמְדִין דְּעָתוּ לְפִי הַנְּכָסִים שְׁנַשְׁאָרוּ מִמְּנֵוּ וּפּוֹסְקִין לָהּ ב"ד מַה שְׁרְאוּיָה לִיטּוֹל
וְנוֹטְלָתוּ בְּשְׁעַת נִישׁוּאִין ע"כ וְכ"פ מוֹר"ם ז"ל בְּהַגָּה ס"ד דְּנִרְאָה מְזַה דְּחֻלְקָ עֵישׁוֹר נְכָסִי
נֻטַל בְּרֵאשׁ קוֹדֵם שְׁיַחֲלָקוּ שְׁאָר הָאֲחִין אֶלְא שְׁיִהְיָה בְּיַד הָאֲחִים עַד שְׁעַת נִישׁוּאִין.

וְא"כ פְּשָׁחֲלָקוּ כְּבָר קוֹדֵם שְׁיִנְטַל עֵישׁוֹר נְכָסִי, נְמָצָא הַבְּכוֹר נוֹטַל פִּי שְׁנַיִם בְּעֵישׁוֹר נְכָסִי.
לְכַף הַדִּין נוֹתֵן שְׁיִתָּן פִּי שְׁנַיִם כְּפִי מַה שְׁנֻטַל כְּבָר.

שְׁאָם יִתֵּן הַבְּכוֹר כְּפִישׁוּט דְּנָקָא נְמָצָא הַפְּשׁוּט נִתֵּן יוֹתֵר מְעֵישׁוֹר מַה שְׁנֻטַל וְהַבְּכוֹר נִתֵּן
פְּחוּת מְעֵישׁוֹר. לְפִיכָף יִתֵּן הַדִּין שְׁהַבְּכוֹר נוֹתֵן פִּי שְׁנַיִם וְהַדְּבָר בְּרוּר הוּא.

וְכֵן מְשַׁמַּע גְּמִי מַמ"ש מַהֲרִימ"ט ז"ל בַּח"א ס' כ"ט בְּסוּף הַתְּשׁוּבָה וְז"ל שְׁהַעֵישׁוֹר הוּא
לְפִי הַמְּמוֹן שְׁנַשְׁאָר בְּשְׁעַת מִיתָתוֹ. וְנִרְאָה שְׁזֶה הַעֵישׁוֹר הוּא מִמַּה שְׁנַשְׁאָר חוּץ מִמַּה
שְׁנֻתְפָּזֵר וּקְבוּרָתוֹ.

אֶלְא מִהַנְּכָסִים הַרְאוּיִם לִירֵשׁ ע"כ מְדַקְאָמַר מֶר כְּנֻכָסִים הַרְאוּיִם לִירֵשׁ. מְשַׁמַּע שְׁאָף חֻלְקָ
בְּכוּרָה בְּכָלֵל זֶה: אַחַר כָּל זֶה מְצַאֲתִי הַדִּין הַזֶּה מְפָרֵשׁ בְּהַדְּיָא בְּשׁו"ת דְּבָרֵי רִיבּוֹת
לְמַהֲר"י אֲדָרְבֵי ז"ל ס' קע"ו שְׁנַשְׁאָל בְּנִדּוּן זֶה מִמַּשׁ בְּאֲחִים שְׁחֻלְקוּ וַיֵּשׁ בָּהֶם בְּכוֹר.

וְטַעֲנוּ הָאֲחִים בִּינוֹן דְּאַמְרִינָן בַּפ' י"ג יֵצָא עֲלֵיהֶם שְׁט"ח בְּכוֹר נוֹתֵן בּוֹ פִּי שְׁנַיִם. הַדִּין הוּא
שְׁיִתָּן הַבְּכוֹר פִּי שְׁנַיִם בְּהַנְּכָסִים שְׁנֻטְלוּ אַחִיוּתִים בְּנִישׁוּאִיָּהוּן שְׁהָרִי הֵן ג"כ כְּבַעֲלֵי חוּבוֹת.

כְּדַאמְרִינָן בְּפָרְק מְצִיאַת הָאִשָּׁה לְפָרְנָסָה פִּי גְדוּנָא. טְרַפָּא מְשַׁעֲבָדִי.

וּפִירֵשׁ"י דְּשׁוּיָה רַבָּנָן בְּבַעַל חוּב וְכו'. וְהַשִּׁיב הָרַב ז"ל נִרְאָה שְׁהַבְּרוּר נוֹתֵן שְׁנֵי חֻלְקִים,
מִשׁוּם דְּהַבְּת בְּעֵישׁוֹר נְכָסִי בַע"ח דְּאַחִים הִיא וְלֹא דְאָב, וְכִינּוּן שְׁהַחוּב עַל הַיְתוּמִים הֵיזָה
אֶפְשָׁר לֹאמַר שְׁיִתָּנוּ כּוֹלָם חֻלְקִים שְׁוִים.

אֶלְא שְׁאִי אֶפְשָׁר לֹאמַר כֵּן לְפִי שְׁהֶם הָאֲחִים לֹא נְכָסוּ בְּזֶה הַחוּב. אֶלְא מִפְּחַ הַנְּכָסִים
שְׁנַשְׁאָרוּ מֵאֲבֵיהֶם, שְׁאָם לֹא נַשְׁאָרוּ נְכָסִים אִינָם חֲיִיבִים כְּלוּם.

וְהַטַּעַם דְּזִיל בְּתַר טַעֲמָא דְּטַעֲמָא מְאִי תַקְנֵוּ דְּרַבָּנָן פְּרָנְסַת הַבְּת. מִשׁוּם דְּכַתִּיב וְאֵת
בְּנוֹתֵיכֶם תָּנוּ לְאִנְשֵׁיכֶם, הָא קַמְל"ן דְּנִלְבָּשָׁה וְנִיכְסִיָּה וְנִיגִיב לִיָּה מִיָּדִי פִּי הֵיכִי דְקַפְצִי
עֶלְא וְאֵתוּ נְסָבִי לָהּ.

דוקא לכת ולא לאחותו וכ"כ הטור בסי' קי"ג מי שמת והניח בת משיאין אותה מנכסיו.
וכיון שכן איך יתן הפשוט חלק שנה בכבוד.

נמצא שנותן יותר מעישור הנכסים שנפלו לחלקו. והוא לא בא לידי חיוב זה.

אלא מפת הנכסים שנפלו לחלקו. אלא האמת הוא כמו שפכתתי שבהכבוד נותן שני
חלקים שיהיה עישור נכסים שלקח.

וכן בן קלם ע"כ תוד"ק והוא מכנון למה שפכתתי בענייני: וכן מוכח שפיר מתשובת הגאון
חת"ס חח"מ סי' קמ"טבגדון יתומים ובהם בכור לנחלה שבאו לחלק בנכסי אביהם.
ועליהם לסלק אלמנה ופרנסת ג' נתינות בנות ושאל השואל אי רשאי אפטרופוס של
יתומים לסלק הכל מהמחזק.

ויפסיד הבכור מחלק בכורתו. או ישלמו הכל מהראוי וינתיח הבכור בחלק בכורתו
מהמחזק או ישלמו לפי ערך ממון מהמחזק ומהראוי.

והשיב הגאון ז"ל פיון דמ"ע מדאורייתא על היורשים לתת פ"ש להבכור בכל המחזק.
וכן נמי מצוה עליהם לפרוע חוב אביהם מן הנכסים המשועבדים לבע"ח לפי ערך הממון
לזאת בין פירעון בע"ח בין פתובת אשה בין פרנסת הבנות.

אע"ב דהויא בע"ח דאחי, היינו מנכסי אביהם. את הכל יפרעו לפי ערך החוב מראוי
וממחזק בשנה עיי"ש.

הרי דקאמר מר פיון דנכסי אביהם נשתעבדו לפרנסת הבת הו"ל בעלת חוב דאביהם
דהבכור נותן בה פי שנים. כל זה הוצרכתי לברר לאפוקי ממה שכתוב בשאלה לאמר
אם נוטלין חלק בכורה בראשונה ואח"כ נוטלין עישור נכסי.

דזה אינו. כמו שכתבנו ודו"ק: ואחרי הודיע אלקי"ם אותנו דבכור נותן פי שנים בפרנסת
הבת.

מעשה נשוב עוד אל הבא"ר לברר עד כמה הם נותנים לפרנסתה ובפרט זה נחלקו בו
גאוני עולם ז"ל כמו שהביא הרי"ף ז"ל בפ' מציאת האשה גבי מאי דאמר שמואל
לפרנסה שמיין באב. כלומר אומדין דעתו של אב אם היה קיים כמה היה נותן לבתו
לפרנסת ג' נתינות ואותבינן עליה דשמואל ממתניתין וחכ"א פ' עמים וכו' אלא שמיין את
הנכסים ונותנין לה.

אלמא לא אזלינן בטר אומדנא דאב ומסקינן הוא דאמר פרבי יהודה דתנן ר"י או' אם
השיא בת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה. וכתב הרי"ף ז"ל דגאון אהד ז"ל
הוא ר"ח כמ"ש בתוס' פ' נערה שנתפתתה כתב הא דאזלינן בטר אומדן דעתו של אב
היא דוקא לאגרועי מעישור נכסי.

אבל לא לאוסופי דלא משפחון מאן דאמר מוסיף על העישור וכו' הילכך לית לן לאפוקי
מנכסי יתומים טפי מעישור נכסי. וגאון אהד אמר.

הא דאמר ר"י אם השיא בת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אלמא בטר
אומדן דעתיה דאב אזלינן. סתמא קאמר לא שניא לפחות מן העישור.

ל"ש להוסיף על העישור. וכינן דפסקינן הילקתא כר"י.

פנותיה עבדינן דהיכא דינדעינן דעתא דאב. פגון שהשיא בת ראשונה.

יהבינן לה לשניה כמה דאמיד בין לפחות בין להוסיף על עישור נכסי. ואי לא ידעינן דעתיה יהבינן לה עישור נכסי ע"כ.

וכתב הב"י בסי' קי"ג שהרי"ף ז"ל לא הכריע בין ב' הסברות הללו והרא"ש ז"ל פתב שדעת התוס' נוטה לסברת האומרים שאין הולכין אחר אומדן אלא לגרוע וכו'. ובסוף דבריו פתב פגון דאיפא פלוגתא דרבנןאמתא.

לא מפקינן מיתמי טפי מעישור נכסים. והר"ן ג"כ הסכים לדיעה זו שאין הולכין אחר אומדן אלא לגרוע וכו' וכן דעת מוהריק"ו בשורש ע"ח.

אבל הה"מ ז"ל בפ"כ פתב שדעת הרמב"ם והרבה מהגאונים. פדברי האומרים שהולכין אחר האומדן בין לגרוע מהעישור בין להוסיף עליו ועיקר וגם הר"ן פתב שם שפן דעת הרמב"ם ז"ל ורש"י והרמב"ן ז"ל ע"כ: והנה ממ"ש מרן ז"ל בש"ע פלשון הרמב"ם ז"ל ממש דאם השיא בת בחייו אומדים בה ואם לא ידעו ב"ד אומדן דעתו, נותנים לה מנכסיו עישור וכו' מוכח שפיר דסבר לה מר פדעת הרמב"ם דאומדן זה בין לגרוע בין להוסיף על העישור, וכ"כ הח"מ בדעת הש"ע עיי"ש ובב"ש ואף שהכנה"ג בהגה"ט פתב משם כמה פוסקים ראשונים ואחרונים ז"ל דלא נאמרה אומדןא אלא לגרוע ולא להוסיף.

מ"מ אנו דאמתא דמרן ז"ל סמכינן. נקטינן פנותיה.

דאומדן זה בין לגרוע בין להוסיף. ואף למאי דכתב מהר"י אדרבי ז"ל בסי' ר"ו דיכולים היתומים לומר קניינים לן פהני אשלי רבירבי דסברי מרנן דשמין באב לגרוע אבל לא להוסיף ולא יתנו לה אלא עישור נכסי לחוד.

אנו שקבלנו עלינו הוראת מרן ז"ל אין היתומים יכולים לומר קניינים לן. וכמ"ש הכנה"ג בחומ"ש סי' כ"ה בכללי הקניינים לי אות ל' דבמקומות שנהגו לפסוק פהרמב"ם או פדעת הרא"ש ז"ל אין המונחזק יכול לומר קניינים לי פנגדם עיי"ש.

והכא נמי אנו בדידן שפסקינן פדעת מרן ז"ל. וכ"כ הרב זכות אבות ז"ל סי' י"ב דף כ"א סוף ע"ג פי אחר חבור הש"ע וספר המפה נהגו רבותי וכל ב"ד שפלפנינו לילך אחר הכרעת מרן ז"ל.

ובמקום שלא דבר מרן ז"ל הולכים אחר הכרעת מור"ם ז"ל. ואין יכול לומר קניינים לי פנגדם וכ"כ הרב ויאמר יצחק ז"ל בחלק שני בליקו"ד אות ק' עיין שם.

מעשה הדבר ברור דנותנים האחים לפרנסת נדוניית בת זו. כמו שנתן אביהם בחייו לבת הראשונה שהשיא בחייו.

בין פחות בין יותר על עישור נכסים שהניח אביהם. כפסק מרן ז"ל.

וכן הוא מור"ם ז"ל בהגה שהביא שתי הסברות בשם י"א וי"א וקיי"ן דהלכה כ"א בתרא: ונראה פשוט דהבכור נותן שני חלקים בכל מה שנותנין לפרנסה. אע"ב שפתב

מְהַר"י אֲדָרְבֵי ו"ל בסי' קע"ו דְהַבְּכוֹר נוֹתֵן שְׁנֵי חֲלָקִים בְּפִרְנָסַת הַבֵּת דְּוָקָא מְעִישׁוֹר נְכֹסִי.

ר"ל שְׁיִשְׁעָרוּ כַּמָּה הַנִּיחַ אַבִּיהֶם בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ. וּמֵאוֹתוֹ עִישׁוֹר הוּא שְׁיִתֵּן הַבְּכוֹר שְׁנֵי חֲלָקִים אֶבֶל בְּמָה שְׁנִתְּנוּ יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ הַשְּׁיִעוֹר.

פְּשִׁיטָא דְלָא יִתֵּן. אֶלָּא חֲלָק פְּחֻלָּק.

הָרַב ו"ל לְשִׁיטְתָּיָה אֲזִיל דְּפָסֵק בְּסִי' ר"ו וְסִי' שֵׁט"ו כִּמ"ד דְּאֲזַלִּינָן בְּתֵר דַּעְתּוֹ דְּאָב לְאֲגָרוּעֵי מְעִישׁוֹר אֶבֶל לֹא לְאוֹסוּפֵי עַל הַעִישׁוֹר. וְאִם כֵּן נִמְצְאָתָּ אוֹמֵר לְפִי דַּעְתּוֹ ו"ל דְּלָא הִתְקִינוּ חו"ל פְּרִנָּסַת הַבֵּת וְרָמּוּ שְׁעִבּוּדָה אֲנָכְסֵי אֲבוֹהֵנוּ.

אֶלָּא בְּעִישׁוֹר נְכֹסֵי אִמְטו"ל הַבְּכוֹר נוֹתֵן בּוֹ פִי שְׁנַיִם. אֶבֶל טְפֵי מִן הַעִישׁוֹר לֹא הִתְקִינוּ וְלֹא אִישְׁתַּעֲבִידוּ לִיהֵ נְכֹסֵי דְאֲבוֹהֵנוּ.

אֲמַנָּם אֲנִי בְּדִינָן דְּקִייל"ן כִּמ"ד דְּאֲנָמֵד זֶה אֵף לְהוֹסִיף כְּפָסֵק מְרוֹן ו"ל נִמְצָא דְנִשְׁתַּעֲבָדוּ נְכֹסֵי הָאָב לְכָל אֲנָמֵדָן דַּעְתּוֹ דְּנוֹתֵן לְפִרְנָסַת בֵּיתוֹ. וְאֵף הַבְּכוֹר נוֹתֵן פ"ש.

וְרָאִיָּה לְזַהַמְמ"ש רַבִּינוּ הַטּוֹר בְּשֵׁם הָרָאב"ד ו"ל דְּקָאֵי בְּשִׁיטַת מְרוֹן הַש"ע אֶפִּילוּ לֹא הַנִּיחַ אֶלָּא שְׁיִעוֹר מֵה שְׁנִתְּנוּ לְרֵאשׁוֹנָה ב"ד אוֹמְדִין דַּעְתּוֹ שְׁאִילוּ הִנֵּה חֵי הִנֵּה נוֹתֵן הַכֹּל לְשִׁנְיָה וְהוּא יִטְרַח לְחִזּוֹר אַחַר נְכֹסִים אַחֲרֵים וְכוּפִין ג"כ אֶת הַיּוֹרְשִׁים לִיתֵּן לָהּ כְּלוֹ ע"כ.

וְכ"פ מוֹר"ם ו"ל בְּהִגָּה. דְּמִשְׁמַע מְזַה דְּשִׁעוֹר מֵה שְׁנִתְּנוּ לְבֵת הָרֵאשׁוֹנָה שְׁהִשִּׂיא בְּחִיּוֹ מְשׁוֹנְעָד לְבֵת שְׁנִיָּה זֶה וְאִין בּוֹ חֲלָק לְיּוֹרְשִׁים.

וְא"כ הַבְּכוֹר שְׁנִיטַל פִּי שְׁנַיִם מִנְכֹסֵי אָבִיו. קוֹדֵם שְׁנִתְּנוּ לְבֵת זֶה נוֹתֵן ג"כ שְׁנֵי חֲלָקִים שְׁהָרֵי מִנְכֹסִים הַמְשׁוֹנְעָדִים לָהּ נִטַל וְאֵף דְּנִגְרַע מִחֲלָקוֹ חֲלָק בְּכוֹרָה שְׁזָכְתָּהּ לוֹ תוֹרָה.

וְכִמ"ש הַב"ש ס"ק י"ד עַל מ"ש מוֹר"ם ו"ל כְּדַבְּרֵי הָרָאב"ד דְּנוֹתְנִין הַכֹּל לְשִׁנְיָה. אַע"ג"ב לֹא יִרְשׁוּ כָּלוּם וּמִיַּעֲקָרָא נִחְלָה דְּאוֹרִיָּתָא עֵי"ש וּבְרוּר.

וְאֵל ה' נִיָּאָר לָנוּ מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה. אֵלֵיבָא דְהִילְכְתָּא מִיְלְתָא דְתִרְיָצָא.

אֲכִי"ר ע"ה מְסַעוּד הַכֹּהֵן ס"ט: סִימָן מֵא שְׁאוּל שְׁאֵל אִישׁ נַעַמ"י, גַּם אִישׁ שְׁלוֹמ"י. מַעֲלַת הַחֶכֶם הַשְּׁלֵם כְּבוֹד רַבִּי אֶפְרַיִם פְּרִטוּשׁ נר"ו מַעֲי"ת גְּרַדְאִיא יַע"א.

אוֹדוֹת שְׁלִשָּׁה אַחִים אֲשֶׁר יָשְׁבוּ יַחְדָּיו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם רְאוּבֵן וּבְנַיִם יֵשׁ לוֹ. וְאַח"כּ מֵת אַחִיו הַשְּׁנַיִ שְׁמַעוֹן וּבֵן אֵין לוֹ.

וַיִּיבָם לוֹי אֶת אִשְׁתּוֹ. וּבָאוּ בְנֵי רְאוּבֵן בְּמִקּוֹם אַבְיָהֶם לְחַלּוֹק עִם לוֹי בְּנְכֹסֵי שְׁמַעוֹן.

וְלוֹי טוֹעֵן כִּי הוּא זָכָה בְּכָל נְכֹסֵי שְׁמַעוֹן. שְׁזוּלַת מֵה שְׁזָכְתָּהּ לוֹ תוֹרָה נְכֹסֵי הַמֵּת כִּינּוֹן שְׁהוּא יָבָם.

עוֹד זֹאת לוֹ יֵשׁ בְּיָדוֹ צְנָאָה בְּחֻמְיָת יָד שְׁמַעוֹן שְׁהוּא יִזְכָּה בְּכָל הַנְּכֹסִים וּבְנֵי רְאוּבֵן יִצְאוּ לְטַעוֹן כִּינּוֹן שְׁהַצְוָאָה לֹא נַעֲשִׂיתָ ע"י הַנוֹטֵר"י כְּחֻקֵי הַמְּמַשְׁלָה מְגוֹן שְׁנִיָּיא. וּבְכֵן יִצְא לְשְׁאוּל

את פי כדת מה לעשות בענין נחלה זו: תשובה דבר זה פשוט הוא פביעתא בכוחא איבע"א קרא איבע"א גמרא.

כדאיתא בפ' החולץ דף מ' משנה הפונס את יבמתו זכה בנכסים של אחיו ובגמרא מפרש מאי טעמא. יקום על שם אחיו אמר רחמנא ונהרי קם ע"כ.

וכן פסקו הפוסקים ז"ל. וכמ"ש מרן הש"ע באה"ע סי' קס"ג ס"א המיבם את יבמתו זוכה בנכסי המת וכו'.

ומעתה פשוט הוא שאין לבני ראובן חלק בנכסי המת. אלא הכל ללוי שהוא היבם: ומה שטענו בני ראובן על הצנאה שלא נעשית ע"י הנוטר"י כחקי הממשלה.

טענתם מגן שוניא. דל צנאה מהכא כמי שאינה הרי זכתה לו תורה נכסי המת כדאמרין יקום על שם אחיו לנחלה.

ואם טענתם היא לומר פיון שכל מדינות אלגירי מתנהגים עפ"י חקי הממשלה והשתא שלא נכתבה הצנאה ע"י הנוטר"י. תחזור הירושא עפ"י החק של הממשלה.

שאין ליבם בנכסי המת אלא פשאר האחין. זו קשה מן הראשונה שחלילה לנו לעקור ירושת יבם שהיא דאורייתא.

ולחבב חיק נכריה. מנהגי הממשלה.

שהוא נגד תורתנו הקדושה וכבר צווחו רבנו קמאי ובתראי על דבר זה כמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה הביאו מרן ב"י ז"ל בחומ"ש סי' כ"ו ס"ו שושאל באחד שמתה בתו ותבע את חתנו בערפאות ש"ג שיתזיר לו כל הנדוניא, בטענה שאעפ"י שבדיני ישראל הבעל יורש את אשתו.

פיון שהכל יודעים שהם הולכים בדיני העכו"ם. הרי כל הנושא אשה שם פאילו התנה פו.

והשיב ח"ו לעם קדוש לנהוג ככה לילך בדרך העכו"ם ומשפטיהם. וכ"ש אם עתה יוסיפו לחטוא לעקור נחלה דאורייתא.

והסומך על משענת קנה רצוץ הגה ועושה אלה. מפיל חומות התורה ועוקר שורש וענף. והתורה מידו תבקש. וכתב עוד שכל הסומך בזה לומר שפותר משום דינא דמלכותא דינא טועה וגזלן הוא, ואפילו גזילה ישיב רשע מיקרי ובכלל עוקר כל דיני התורה השלימה עיי"ש.

ובתשובה אחרת כתב עוד הביאה מרן ב"י שם. דלא אמרינן דד"ד אלא במאי דאיכא הורמא דמלכא בדברים שהם מדיני המלכות כגון דבר שיש בו הנאה למלך.

או שהוא לתקנת בני המדינה. אבל לא בדינים שדנים בערפאותיהם כמו שימצאו בספרי דיניהם.

שאם אתה אומר פו. בטלת ח"ו דיני ישראל ע"כ.

ושפתי תשובות הללו פסקם מור"ם ז"ל בסוף סי' שס"ט בהגה עיי"ש: ואף שהריב"ש ז"ל חולק על זה וכתב בתשובה סי' נ"ב דבמקום שמעולם נהגו לדון בדיני הגוים לא אמרינו שילכו לארץ מרחקים וידונו בדיני ישראל דמיירי לענין ירושה.

ואעג"ב שדיני הגוים היפה מדיני ישראל עיי"ש ופסקה מור"ם ז"ל בסי' רמ"ח ס"א. עיין בסמ"ע סי' שס"ט שתירץ יתיב דברי מור"ם ז"ל דלא תיקשי ליה מהכא להתם.

ובר מן דין מצאנו ראינו שמעט כל הפוס' ז"ל יצאו לריב מהר נגד הריב"ש ז"ל בזה. עיין בהתשב"ץ ז"ל ח"א סי' ס"א שהשיב על הריב"ש ז"ל בחונק יד שכתב גם פי' הנה הדבר פן שנהגו מעולם לדון בדיני הגוים.

אין מביאין ראיה ממנהג של איסור ותא תזי מאי סלקא בהו שפולם נשתמדו רח"ל. וחסילה לנו להפקיע הישראל היורש דבר תורה.

ולמיעבד ביה תרתי לריעותא. לדון בדיני גוים ולאבד זכות ישראל עיי"ש.

גם מהרימ"ט ז"ל בח"ב ח"מ סי' ו' הביא דברי הריב"ש ז"ל ונדחק ליישבם. ולענין דינא פסק פהרשב"ץ ז"ל כנז'.

וכן עשה מעשה עיי"ש. ועיין להכנה"ג ח"מ סי' כ"ו הגב"י אות כ' שכתב להשיב בתשובה על ענין זה שאין נראה בעיניו לפסוק פהריב"ש במקום שהרשב"ץ ז"ל חולק עליו בנדון שהוא עצמו.

והרשב"א ז"ל סבר לה פנותיה גם רבינו ב"י ז"ל תפס להלכה דברי הרשב"א והשמיט דברי הריב"ש ולא הזכירם לא בסי' זה ולא בסי' רמ"ח ששייך דין הריב"ש ז"ל. וכן דעת הרשד"ם בחא"ה סי' קל"א ומהר"י אדרבי סי' קכ"ב והרב משפט צדק ח"ב סי' ס"ח.

ועד אחרון הכביד הגאון חת"ס סי' קמ"ב שפסק כהתשב"ץ. וכתב דאילו ראה רמ"א ז"ל דברי התשב"ץ לא הנה פוסק פהריב"ש ז"ל עיין שם והביאו הפ"ת סי' רמ"ח וסי' שס"ט עיי"ש.

ועיין חוט המשולש טור א' סי' י"ז וטור ג' סי' ו'. ועיין צוף דבשלהרב מוהר"ר דוד מועטי ז"ל ח"מ סי' ע"ו באמצע התשובה עיי"ש.

ועיין להרב פ"ר חמר למהר"א אנקאנא ז"ל בחלק אה"ע סי' ק"ט מ"ש בענין זה, דמעשה אין מקום לבני ראובן לערער נגד לוי היכם הזוכה בנכסי המת ועל כל ישראל החיים והשלום. ואל' ה' יאיר עינינו בתורתו הקדושה.

לעד לעולם אמן נאם הצב"י מסעוד הפהן ס"ט: סימן מב למעלת רח"ם רחמתי"ם יתיב בתואני דליבא. יניק וחסכים מרבה חכמה מרבה ישיבה.

בעולם חטיבה, פבוד רבי נסים אמסלם נר"ו משורת בקודש בעי"ת "בני-וני" יע"א: מכתבו הבהיר הגיעני לנכון במועדו. ויען פי' אין הפנאי מסכים להשיב מפני הכבוד על אחר מפני שפ"ר קדמוני שאלות אחרות בענינים שונים.

ואחר עד עתה, ואז שמתי את פני לעיני בדב"ק ולהפיק רצון צדיק פאָשר עם לָבּוֹ:
יְדַעְתִּי בִּינֵי יְדַעְתִּי אֶת כָּל מַעֲשֵׂה הַקְּצָב הַמְתַּנַּגֵּד לְכַבּוּדוֹ. גַּם כָּל מַעֲשֵׂה הַשׁוֹחֵט הַמְּסִיג
גְּבוּלָה אֶף עַל כָּל זֶה אֵין בְּיָדִי לְהַשִּׁיב שׁוּם תְּשׁוּבָה.

דָּבָר קָטָן אוֹ גָּדוֹל. כָּל זְמַן שֶׁלֹּא שָׁמַעְתִּי טְעָנוֹת צַד שֶׁפְּגַגְדָּה.

וכמ"ש הריב"ש ז"ל בתשובה סי' קע"ט וז"ל הנה בריב זה כבר שאַלְגִּי עָלָיו רַבִּי מְכַלּוֹף
בֶּן חֲנָן. וְאֵילּוּ יְדַעְתִּי שֶׁהוּא בַּעַל דָּבָר לֹא הֵייתִי מְשִׁיב לוֹ.

כִּי הַעוֹנָה עַל רִיב וּמְשִׁיב עַל דָּבָר בְּטָרֵם יִשְׁמַע כָּל טְעָנוֹת ב' פְּתוּת יַחַד. אֲנֹלֶת הִיא לוֹ
וּכְלִימָה.

יַעַן צַדִּיק הָרֵאשׁוֹן בְּרִיבּוֹ וּבֹא רַעְהוּ וְחִקְרוּ וְיִהְיֶה הַמְּשִׁיב צָרִיף לְסַתּוֹר תְּשׁוּבָתוֹ הֵא'
וְלַעֲזָה עָלָיו הַמְּדִינָה וְכו' עיי"ש. וּפְסָק בֶּן מוֹרֵם בְּהִגָּה בַחמ"ש סי' י"ז סְעִיף ה'.

וְזוֹלָל וְלֹא יִכְתּוֹב שׁוּם חֻקִּים לְאַחַד מִבְּעַ"ד בְּדָרְךָ א"כ. אוֹ שֶׁיִּכְתּוֹב לוֹ דַּעְתּוֹ בְּלֹא פְּסָק.

כָּל זְמַן שֶׁלֹּא שָׁמַע דְּבָרֵי שְׁנִיָּהִם. שְׁמָא מִתּוֹךְ דְּבָרָיו יִלְמְדוּ לְשָׂקָר.

גַּם מִשׁוּם שֶׁאֵח"כ יִטְעוּן הַשְּׁנִי בְּדָרְךָ אַחֵר, וְיִצְטָרֵף לְכַתּוֹב בְּהִיפּוֹף וְאִיכָּא זִילּוּתָא לְחֻקִּים
עַכ"ל גַּם הָרַב וִיאמִי"צ ח"מ סי' קכ"ד כְּתַב עַל זֶה מִפְּמָה פּוֹסְקִים רֵא' וְאַחֲרוֹנִים ז"ל
שְׁאוּסְרִים דְּבָר כְּזֶה עיי"ש. מַעֲתָה יִשְׁמַע חֻקִּים וְיוֹסִיף לְקַח, מֵאַחֵר שֶׁכַּבּוּדוֹ הוּא בַּעַל דְּבָר.

אֵינּוּ מְשׁוֹרֵת הַדִּין לְהַשִּׁיבָה דְּבָר מֵהַ שְׁנוֹגֵעַ לְדִינָא. לְפִי מ"ש הַרִיב"ש ז"ל, וְדִי לְחֻקִּים
שֶׁפְּמֹתוֹ בְּהַעֲרָה זוֹ: וְעַל עֲגֻנַּת חֲשֵׁשׁ אִיסוּר הַכֹּלִים.

הִנֵּה אִם הַשׁוֹחֵט הִנֵּה נִבְדָּק ע"י מְוַמָּחָה וְנִמְצָא שֶׁאֵינּוּ בְּקִי בְּבִדְיַת הַסְּפִין אַעפ"י שֶׁכָּבָר
נָטַל כְּתַב קְבֻלָּה פְּעַם רֵא'. מ"מ כִּינּוֹן שֶׁבֹא בְּכוֹר הַמְּבָחָן וְנִמְצָא שֶׁאֵינּוּ בְּקִי.

אִיתְרַע חֲזַקְתּוֹ, וְכָל מֵהַ שֶׁשָּׁחַט אַחֵר זֶה. הֵוִי טְרִיפָה.

גַּם הַכֹּלִים צָרִיכִין הַקָּשֶׁר. וְכַמ"ש מוֹר"ם ז"ל סי' א' אִם בְּדָקוֹ אֵיזָה שׁוֹחֵט וּבּוֹדֵק וְנִמְצָא
שֶׁאֵינּוּ יוֹדֵעַ.

אִם נָטַל פ"א קְבֻלָּה. אֵין מְטְרִיפִין לְמַפְרַע מֵהַ שֶׁשָּׁחַט.

דְּאִמְרִינּוּ הַשְּׁתָּא הוּא דְּאִיתְרַע אֲבָל אִם לֹא נָטַל קְבֻלָּה מֵעוֹלָם. כָּל מֵהַ שֶׁשָּׁחַט טְרִיפָה.

גַּם כָּל הַכֹּלִים שֶׁבְּשָׁלוֹ בְּהֵן מֵהַ שֶׁשָּׁחַט. צָרִיכִין הַקָּשֶׁר עַכ"ל.

וּכְבָר כְּתַבְתִּי בְּתִשׁוּבָה אַחֲרֵת דְּגַם אִם נָטַל פְּעַם א' קְבֻלָּה, אֲלֵא שֶׁנִּבְדָּק אַח"כ עַל יְדֵי
מְוַמָּחָה וְנִמְצָא שֶׁאֵינּוּ יוֹדֵעַ. דְּאִיתְרַע חֲזַקְתּוֹ.

וּכְמִי שֶׁלֹּא נָטַל קְבֻלָּה מֵעוֹלָם דְּמִי וְכָל מֵהַ שֶׁשָּׁחַט אַח"כ טְרִיפָה וְהַכֹּלִים צָרִיכִין הַקָּשֶׁר
אֲלִיכָּא דְכוּ"ע וְכַמ"ש הַרְשֵׁב"א ז"ל בְּתִשׁוּבָה סי' תרי"ט הִבְיָאוּ הַפְּר"ח שֶׁם ס"ק יו"ד
וְזוֹלָל אֲמַרְתָּ שֶׁנִּסְתַּפְּקַת אִם הַכֹּלִים מְוַמָּרִים.

מִחֲמַת שֶׁיִּצָּא שֶׁמְעוֹן חֲשׂוֹד. מְפִנֵי הַבְּדִיקָה שֶׁפִּשְׁעָה בָּהּ וְעוֹד פְּעַם א' שָׁחַט שֶׁמְעוֹן זֶה הַנּוֹז'
בְּהַמּוֹת רַבּוֹת.

וילאחר שחיטה לא בודק הספין רק שני פעמים. והתיר הבהמות.
ובא לוי לשחוט מיד ובדקו אתריו ומצאו פגום. וילאחר מעשה זה שחט בהמות רבות.
והשיב הרב ז"ל. זה שמעון חשוד הוא שאינו בודק ספינו.
ולפיכך כל מה ששחט למפרע אסור. והכלים שנתבשל בהם הפשר אסורים עכ"ל.
וכתב הפר"ח ז"ל שפוננת התשובה היא. לפי שבאותו גזון שנשאל עליו הרב ז"ל.
שמעון נחשד שני פעמים בבדיקת הספין בזמנים שונים. ולא העבירוהו בפעם ראשונה.
באופן שלא קבל עליו דברי חברות. בין חשד ראשון לחשד שני, וע"ז השיב הרב יפה
שכל מה ששחט למפרע.
ר"ל מתחלת חשד ראשון עד עכשיו הפל אסור עיי"ש. הראת לדעת שהרשב"א ז"ל
מירי במי שהיה מוחזק כבר לבודק מומחה.
ונחשד אח"כ. ומשעה שחשד.
איתרע חזקתו. וכל מה ששחט אחר כך אסור למפרע והכלים אסורים דהוי כמי שלא
נטל קבלה מעולם.
וכ"פ הרב בית יהודה ח"א סי' מ"ד. שאם נחשד כבר ולא העבירוהו.
יש לאסור למפרע מתחלת החשד עיי"ש. וכ"כ הגאון חת"ס ז"ל יו"ד סי' ב' עובדא
בכהאי גוונא עיי"ש: אף על זאת אוכל להשיב.
מה ששאלת אם תוכל לעכב על השוחט שלא יבוא עוד להקצב לשחוט לו. דבענין זה
לא דינא ולא בר דינא.
כמ"ש מרן בחמ"ש סי' רל"ז אסור למלמד להשפיר עצמו לבעה"ב שיש לו מלמד אחר
בביתו. אם לא שיאמר הבעה"ב אין רצוני לעכב המלמד שלי ע"כ.
והקא אינו יכול הקצב המתנגד לומר. אין רצוני שישחוט לי השוחט הזה.
דלאו בדידיה תליא מילתא אלא בדעת הקהלה שאמה מושפך אצלם. אף דע לה שפשמ
שאמה מעכב על יד השוחט האחר שלא ישגי גבולו כף אין אמה רשאי שלא לשחוט
להקצב ההוא.
שא"כ אמה אויז החבל בשני ראשים. אלא או אמה תשחוט לו.
או יביא שוחט אחר וכמו שמבואר בחמ"ש סי' של"ג של"ד דדין מלמד ושחט וש"צ
כולם דין פועל וקבלן יש להם. שאם ביטלו מלאכת בעה"ב שזכר עליהם פועלים אחרים
לעשות לו מלאכתו כמבואר שם כפה פרטים מדינים אלו.
ואם מפני הקצב שעשה שלא כהוגן. שים הדבר לפני ועד הקונסיסטואר אשר במח"ק
ויוכיחו בין שניכם.
ואם נמצא שלא עשה כהוגן יגצרו בו בגזיפה. וסוף הכבוד לבוא שיתרפס ויבשפניף.

לזאת שמע בקולי איעצה. ויהי אלקי"ם עמה, קנים בנפשך מרז"ל הנעלבים ואינן
עולבים וכו' ומה גם שמעלתו פלול מן השלשה הכי נכבד.
ש"צ שו"ב ומוהל יאות לך להיות סבלן וענותן ושפל ברה ומוחל על עלבונך ולא תחוש
על כבוד המדונה. פי בדבר הזה תרבה עליך שגאה וקטטה.
נרבו המתפרצים זה בכה וזה בכה ח"ו. והא לך מ"ש הרב פה החיים הקדוש או"ח סימן
ג"ן אות כ"ב ונ"ל יגהר הסזן אם יש רוב בני שני בעלי בתים.
שיהא בשוב ואל תעשה. הן בדבור הן במעשה הן בגלוי הן בסתר.
ואם יש לו שום קטטה או איבה עם אחד מהקהל אז צריך להעמיד אותו דבר על הרב
או על הקהל לפשר ולעשות ככל אשר נראה להם נכון ואם יהיה חסרון ומניעה מצד
שפנגדו. אז הוא נקי ע"כ משם הרמ"מ.
ודי בהערה זו לחכם שפמותו. וישמע חכם ויוסף לקח.
נאם החותם בעתרת החיים והשלום ע"ה מסעוד הפהן ס"ט: תם ונשלם שבת לאל בורא
עולם